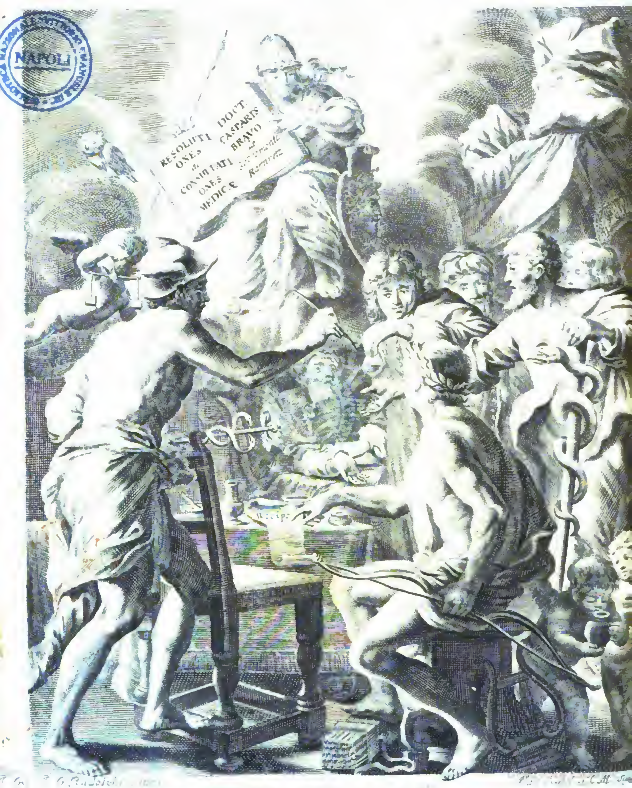
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

RESOLUTIONES DOCT. CASPARIS BRAVO
de
CONSULTATIONES MEDICÆ
Recipe
NAPOLI

DOCT. GASPARIS BRAVO DE SOBRE-MONTE RAMIREZ,

MAGNORVM PHILIPPI IV. ET CAROLI II.
Potentiſsimorum Hiſpaniarum, & Indiarum Regum Archiatri, & Protomedici; Supremi Senatûs ſanctæ Inquiſitionis Miniſtri, & Medici Primarii: & olim in Archigymnaſio Vallisoletano Artium Cathedræ Chirurgicæ Methodicæ, Veſpertinæ Primariæ Hippocratis, & Primariæ Avicennæ Moderatoris,

RESOLUTIONUM
AC CONSVLTATIONVM MEDICARVM
TOMUS SECUNDUS.

CONTINENS PARTEM QVARTAM ſanguinis miſſionis, purgationis, & de ſudore. V. ſanguinis circulationis: & ipſâ præſuppoſitâ artis ſphygmicæ Theoriæ è Galeni mente, ac Prognoſis Recidivæ naturæ, quorundam Eunuchorum potentiæ controverſias proponit, excutit, ac dirimit.

Cum duplici Indice: Primò Sectionum & Conſultationum: Altero Rerum præcipuarum ac verborum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus JOANNIS WILHELMI FRIESSEM junioris.

ANNO M. DC. LXXIV.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

ELENCHUS

Diſputationum, Sectionum, & Reſolutionum, quæ continentur hoc ſecundo Tomo.

EX QUARTA PARTE.

DISPUTATIO I.

De Sanguinis miſſione. 2

SECTIO I.

De morbo & ejus magnitudine. *ibid.*

RESOL. I. QUid ſit morbus in omni Medicorum ſecta? ibid.

II. Quotuplex ſit morbus cui accidit magnitudo. 3

III. Quid ſit morbus magnus? 4

IV. Utrum *Vehementia* ſit de eſſentia morbi Magni? 5

V. Utrum triplex ſit morbus magnus. 6.

SECTIO II.

De cauſa materiali, ex qua pendere plures morbos magnos contingit. 7

RESOL. I. UTrùm Sal, Sulphur, & Mercurius ſint cauſæ materialis cujuſvis morbi magni? ibid.

II. Utrum cruor poſſit eſſe cauſa alicujus morbi magni? 10

III. Utrùm præter Cruorem dentur in corpore alij humores, qui poſſint eſſe morborum cauſæ? 11

IV. Utrum Pituita poſſit eſſe cauſa morbi magni?

V. Vtrum Melancholia ſit morbi magni cauſa? 13

VI. Utrum bilis ſit morbi alicujus magni cauſa. 14

SECTIO III.

De vitiis ſanguini ſupervenientibus 16

RESOL. I. UTrùm ſanguis ratione motus localis vitium adquirat? ibid.

(?) II.

II. Utrùm ſanguis poſſit adquirere vitium in Quali, quod non ſit cacochymia? 17
III. Utrùm Plethora ſit poſſibilis? 20
IV. Quid ſit Plenitudo? 21
V. Quotuplex ſit Plenitudo? 22
VI. Utrùm plenitudo ad vires fiat comparativè ad unam determinatam facultatem? 23
VII. Utrùm plenitudo ſit vitium pertinens ad res præternaturales? 24
VIII. Utrùm plenitudo quoad vaſa poſſit dari ſine plenitudine quoad vires? 25.
IX. Utrùm plenitudo quoad vaſa valeat propriis ſignis cognoſci? 27
X. Utrùm dentur propria ſigna plenitudinis quoad vires? 28
XI. Utrùm ſint aliqua ſigna plenitudinum ſecundùm quid? ibid.

SECTIO IV.

De ſanguinis miſſione. 29

RESOL. I. Utrùm ſanguinis miſſio ſit utile remedium in Medicina? ibid.
II. Quid ſit ſanguinis miſſio? 32
III. A quo moveatur ſanguis ſecta venâ? 33.
IV. Quotuplex eſt ſanguinis miſſio. 35
V. Utrùm in Revulſione per ſe conveniat quòd fiat averſio ad partem diſtantiorem? 36
VI. Utrùm Revulſio ſemper debeat fieri per vias communes? 38
VII. Quæ rectitudo requiritur in Revulſione? 39

SECTIO V.

De indicantibus Sanguinis miſſionem, & de permittentibus. 38

RESOL. I. A Quo deſumatur indicatio mittendi ſanguinem? 40
II. Utrùm vitium ſanguinis ſoli accidat cruori? 46
III. Utrum à magnitudine aliqua indicatio ſumatur pro ſanguine mittendo. 48.
IV. Utrùm virium robur præſtet aliquam indicationem? 49
V. Utrùm ætas florens indicet per ſe ſanguinis miſſionem? 52
VI. Utrum pueritiæ ætas contraindicet omninò ſanguinis miſſionem? 53
VII. Utrùm Senectus contraindicet ſanguinis miſſionem? 56
VIII. Utrùm humorum cacochymia valeat indicare ſanguinis miſſionem? 58.
IX. Utrúm materia turgens poſſit indicare ſanguinis miſſionem? 60
X. Utrùm temperamentum indicet ſanguinis miſſionem? 61
XI. Utrùm accidentia coindicent ſanguinis miſſionem? 64
XII. Utrùm corporis habitus coindicet ſanguinis miſſionem? 65
XIII. Utrùm anni tempora valeant coindicare ſanguinis miſſionem? 67
XIV. Utrùm conſuetudo coindicet ſanguinis miſſionem? 69

SECTIO VI.

De contraindicantibus, & impedientibus ſanguinis miſsionem. 71

Reſ.I. Utrum cruditas in prima regione valeat impedire ſanguinis miſſionem? ibid.
II. Utrum crudi humores ſecundæ regionis impediant ſanguinis miſſionem? 72
III. Utrum cruditas humorum in tertia regione impediat ſanguinis miſſionem? 76
IV. Utrum aëris conſtitutio impediat ſanguinis miſſionem, aut coindicet illam? 77
V. Utrum animi pathemata impediant ſanguinis miſſionem? 78
VI. Utrum dolor valeat impedire ſanguinis miſſionem? 80
VII. Utrum vigilia & ſomnus impediant ſanguinis miſſionem? 81
VIII. Utrum venereus uſus impediat ſanguinis miſſionem? 83
IX. Utrum ſanguinis miſſio poſſit impediri menſtruo ſanguine ſuperveniente? 84
X. Utrum refrigeratio impediat ſanguinis miſſionem? 85
XI. Utrum fœtus in utero impediat ſanguinis miſſionem? 87
XII. Utrum venæ ſectio poſſit in prægnante fieri ex baſilica? 89
XIII. Utrum ex pede poſſit in prægnantibus ſanguis mitti? 90
XIV. Utrum in prægnantibus ob vitandum aborſum liceat ſanguinem mittere? 93

SECTIO VII.

De ſanguinis miſsione in febribus. 95

Reſol.I. Utrum in omni febre diaria liceat ſanguinem mittere? ibid.
II. Utrum à febre hectica indicetur per ſe ſanguinis miſſio? 97
III. Utrum pro febribus putridis curandis ſit utilis ſanguinis miſſio? 98
IV. Utrum in quavis febre putrida ſit ſaluberrimum ſanguinem mittere? 100.
V. Utrum ſanguinis miſſio tantùm debeat exerceri evacuationis causâ in febribus? 103
VI. Utrum ſanguinis miſſio petat fieri tanquam remedium refrigeratorium in febribus? 107
VII. Utrum ſanguinis miſſio poſſit exerceri in principio univerſali febris putridæ? 108
VIII. Utrum in augmento ſanguinis miſſio ſit exercenda in febribus putridis? 110
IX. Utrum in ſtatu liceat ſanguinem mittere in febribus putridis? 111
X. Utrum in declinatione febris putridæ ſit aliquando utilis ſanguinis miſſio? 113
XI. Utrum in declinatione, ſaltem refrigerationis causâ, ſit mittendus ſanguis, dum febris pendet ab humore cacochymo? 114
XII. Utrum in quovis particulari tempore febris, ſit exercenda ſanguinis miſſio? 116
XIII. Utrum in Tertiana exquiſita conveniat ſanguinis miſſio? 118

XIV. Utrum in Tertiana exquiſita in principio univerſali conveniat ſanguinis miſſio? 120
XV. Utrum ante tres periodos in pernicioſa Tertiana ſanguis eſt mittendus? 121
XVI. Utrum ſanguinis miſſio in Quotidiana ſit utilis? 123
XVII. Utrum in Quartana ſit mittendus ſanguis? 124
XVIII. Utrum ex qualibet vena ſit ſanguis mittendus in Quartana? 125
XIX. Utrum in febre puncticulari ſit mittendus ſanguis? 127
XX. Utrum ſanguinis miſſio debeat in febre maligna fieri, puncticulis apparentibus? 128
XXI. Utrum in febre peſtilente debeat exerceri ſanguinis miſſio? 132
XXII. Utrum ex talo ſemper ſit ſanguis mittendus in febribus peſtilentibus, & malignis? 133

DISPUTATIO Unic.

De purgandi ratione. 140

SECTIO I.

De Cacochymia ſuccorum à ſanguinis conſortio ſupernatantium. *ibid*

Reſ.I. Quid ſit cacochymia. ibid.
II. Utrum plethora, & cacochymia poſſint ſimul reperiri? 145
III. Utrum dum coincidunt plethora, & cacochymia; hujus, quàm illius indicatio ſit præſtantior. 146
IV. Utrum aliqua ſuccorum cacochymia poſſit reperiri in prima regione? 148
V. Utrum quadruplex cacochymiæ differentia poſſit in ſecunda regione reperiri? 149
VI. Utrum in tertia regione eædem, ac in ſecunda ſint differentiæ cacochymiæ? 150
VII. Qualis ſit deterior cacochymiæ ratio in ſuccis cacochymis ſecundæ, & tertiæ regionis. 151
VIII. Quotuplex ſit cacochymiæ cauſa? ibid.

SECTIO II.

De turgentium humorum cacochymia. 152.

Reſ.I. Quid ſit turgentia. 153
II. Utrum in humoribus aliqua ſit turgentiæ ratio. ibid.
III. Per quid dicantur humores turgere. 154.
IV. Utrum pituita, & melancholia valeant turgere? 156
V. Utrum ſanguis poſſit turgentiam acquirere? 157
VI. Utrum atra bilis turgeat? ibid.
VII. Utrum turgens humor ſtatim ſit purgandus? 158

SECTIO III.

De purgatione. 160

Reſ.I. Utrum purgatio ſit auxilium pro morborum curatione admittendum? ibid.

II.

Digitized by Google

II. Utrum ſi non eſſent humores, eſſet utilis purgatio? 163
III. Utrum purgatio ſit evacuatio humorum qualitate peccantium? 164
IV. Quotuplex ſit purgatio? 166
V. Vtrum lenitiva purgatio poſſit fieri ſine præcedente coctione? 167
VI. Utrum ſeroſa ſubſtantia, nulla præcedente coctione, petat pharmaco evacuari? 168
VII. Utrum ſelectiva purgatio debeatur, non exſpectata coctione, in principiis morborum pendentium ex humorum cacochymia nuda, ex qua febris non dependet? 169
VIII. Utrum in febribus putridis in aliquo morbi tempore ſit utilis ſelectiva purgatio? 171
IX. Utrùm materia morbifica febrilis ſit radicativè purganda, quæ nec turget, nec urget, nullà expectata coctione? 172
X. Utrùm morbifica febrilis materia ſaltem de cura coacta poſſit, cruda exiſtente materia, minorativa purgatione evacuari? 175
XI. Utrum in febre maligna, aut peſtilente, materia morbifica evacuanda ſit, non expectata coctione? 178
XII. Utrum propter indicationem deſumptam ab aliqua parte, debeat purgatio exerceri in principio morbi? 180
XIII. Utrum purgatio ab humorum cacochymia indicata ſtatim ſemper ſit exercenda? 181
XIV. Utrum pro indicata purgatione poſſit ſanguinis miſſio ſubrogari? 182.
XV. Utrum præcautoria purgatio ſit celebranda in vere. 184
XVI. Utrum tempore intermiſſionis, in quo timetur recidiva, debeat exequi purgatio? 185

SECTIO IV.

De purgationis tempore in morbis particularibus. 187

Reſ. I. Utrum in phrenitidis principio ſit utilis ſelectiva purgatio. ib.
II. Utrum in principio lethargi ſit celebranda purgatio? 190
III. Vtrum in morbo ſuffocante celebrari poſſit in principio ſelectiva purgatio? 192
IV. Utrum in principio pleuritidis ſit utilis purgatio? 195
V. Utrùm purgatio in prægnantibus celebranda? 197
VI. Utrum in puerperis purgare liceat? 199.
VII. Utrum pro diarrhœa, febri ſuperveniente, ſit utilis purgatio? 201
VIII. Utrum purgatio debeat exerceri in dyſenteria? 204
IX. Utrum in dyſenteria ſanguinis miſſio ante purgationem debeat præire? 209

SECTIO V.

De purgante facultate in catharticis reperta. 210

RESOL. I. Utrùm catharticorum cognitio ſit Medico neceſſaria, aut utilis? ibid.
II. Quid, & quotuplex ſit purgans medicamentum? 212

Digitized by Google

III. Utrum medicamentum hæmagogum ſit admittendum? 213
IV. Utrum primæ regionis ſolutiva pharmaca ſint tantùm tria, comprimentia, lubricantia, & lenientia? 214
V. Utrum lubricantia, & lenientia ſint pharmaca ſelectiva vi operantia? 215
VI. Utrum ſelectiva cathartica humores generandi vim habeant? ibid.
VII. Utrum ſelectiva cathartica ſola irritandi facultate exequantur purgationem? 216
VIII. Utrum manifeſtis primis, aut ſecundis qualitatibus operentur cathartica? 218
IX. Utrum ratio trahendi in catharticis ſit ſimilitudo? 220
X. Utrum cathartica, media facultate attractrice, habeant vim purgandi humores? 222
XI. Quid ſit facultas dicta à tota ſubſtantia, abdita cœleſtis formæ, ſeu occulta? 223
XII. Utrum cathartica, ut attrahant humores, deferantur ad venas? 227
XIII. Utrum putridi humores valeant attrahi vi ſolutivi pharmaci? 229

SECTIO VI.

De coindicantibus, aut contraindicantibus pharmaci exhibitionem. 230

Ref. I. Utrum majus virium robur pro pharmaci exhibitione requiratur, quam pro miſſione ſanguinis? ibid.
II. Utrum viribus præſtantibus, valida pharmaca ſint ex uſu? 232
III. Utrum coctione humores fiant objectum medicamenti purgantis? 233
IV. Utrum putredine fiant humores cacochymi, ut pharmaco ſoluto attrahi poſſint? 234
V. Utrum anni tempora, aut aſtrorum mutationes valeant coindicare pharmaci ſolutivi exhibitionem? 239.

Ex Tractatu de Sudore.

DISPUTATIO Unic.

De humani corporis ſudore. 242

SECTIO I.

De Sudore naturali.

Ref. I. Utrum detur ſudor naturalis? ibid.
II. Quid ſit ſudor? 244
III. Utrum ſudor omni accidat corpori mixto? 245
IV. Utrum unica actione fiat naturalis ſudor. 247
V. Quæ ſit materia, ex qua ſudor generatur? 250
VI. Utrum calor ſit cauſa efficiens evaporationis requiſitæ pro ſudore naturali? 252
VII. Utrum forma vaporis prærequiſiti pro ſudore differat à materia aquea ex qua elevatur? 254
VIII. Utrum ex evaporatione prærequiſita pro ſudore naturali ſubſequatur utilitas viventi? 255

IX.

IX. A quo feratur vapor pro ſudore à ſecunda, aut prima, ad tertiam regionem? 257
X. Utrum vaporis denſatio fiat à frigiditate? 259
XI. Utrum denſitas localis inducatur in vapore à cauſis locomotivis inſitis? 262.
XII. Utrum ſudor ultimò feratur extra corpus à propriis locomotivis qualitatibus? 264
XIII. Utrum ſit proprium naturali ſudori, quòd ſit guttatim? 265
XIV. Utrum ſit proprium ſudori guttatim exeunti quòd guttæ ſint rotundæ? 266.

SECTIO II.

De ſudore critico ſalutari. 266

Reſ. I. Utrum criticus ſalutaris ſudor ſit naturalis? ibid.
II. Utrum ſanguineus ſudor poſſibilis ſit naturaliter? 267
III. Utrum ſanguineus ſudor ad criticum ſudorem debeat reduci? 269
IV. Utrum ſudor ſanguineus Domini noſtri Salvatoris fuerit ſupernaturalis? 269.
V. Utrum aliqua ſigna demonſtrent futurum criticum ſudorem? 272
VI. Utrum ſint aliqua ſigna, quæ ſalubrem à ſymptomatico diſtinguant ſudorem? 274
VII. Utrum ſit proprium critico ſalutari ſudori, ut fiat in die decretorio? ibid.
VIII. Utrum pro ſalutari critico ſudore debeant præcedere ſigna coctionis? 276.
IX. Utrum ſudor ut ſalutaris criticus, debeat eſſe multus? 277

SECTIO III.

De ſudore ſymptomatico. 279

Reſ. I. Quid, & quotuplex ſit ſudor ſymptomaticus? ibid.
II. De ſudore ſymptomatico à ſubſtantiæ modo dicto. 230
III. Utrum ſudor multus fiat ob ſolam cutis raritatem? 282
IV. Utrum ſudor paucus à contrariis fiat cauſis, ac ſit multus? 283
V. Utrum calidi, frigidique ſudores fiant ab eadem cauſa? 285
VI. Utrum colores in ſudoribus fiant ratione alterationis? 286
VII. Utrum ſudores in principio morbi ſupervenientes ſint ſymptomatici, & lethales? 287
VIII. Utrum ſudor ante paroxyſmos, ſit ſymptomaticus. 288

Appendix ad Diſputationem de ſanguinis miſſione.

De loco mittendi ſanguinem in febribus putridis, & morbis fluxione ortis in ſuprema corporis parte. 289

SECTIO I.

De differentiis ſanguinis miſſionis deſumptis à loco. 290

Reſ. I. Utrum adæquata ſit diviſio ſanguinis miſſionis in Evacuatoriam

toriam, Derivatoriam, & Revulſoriam; & an deſumatur à loco? ibid.
II. A quo indicetur ſanguinis miſſio evacuatoria? 291
III. A quo indicetur ſanguinis miſsio derivatoria? 293
IV. Utrum per ſe competat Derivationi, quòd fiat à parte proximiori? 294
V. Quid, & quotuplex ſit Revulſio? 296
VI. A quo indicetur ſanguinis miſſio revulſoria ſimpliciter talis? 297
VII. Utrum ſanguinis miſsio revulſoria ex ſe petat fieri à parte diſtantiori? 300.
VIII. Utrum ſanguinis miſsioni revulſoriæ per ſe competat, quòd ſit averſio ad originem? 302
IX. Utrum Revulſio petat fieri ſecundùm rectitudinem? 304
X Utrum per ſolas venas petat fieri revulſio? 306

SECTIO II.

De venarum origine. 307
Ref.I. Utrum omnes noſtri corporis venæ oriantur à corde? ibid.
II. Utrum venæ lacteæ oriantur à jecore? 311.
III. Utrùm aliquarum venarum lien poſſit dici origo? 313
IV. Utrùm venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cava? 315
V. Qualis ſit corporis diviſio, prout petit phlebotomari? 318
VI. Quæ ſint venæ aptæ in quavis regione phlebotomari? ibid.
VII. Utrum in venis inferioris regionis eadem ſit ratio uniuſcujuſque aperiendæ? 319

SECTIO III.

De loco mittendi ſanguinem in febribus. 320
Ref.I. Utrum ſanguinem mittere in omni febre putrida ſit ſaluberrimum? 321
II. Utrum in febribus putridis ſanguinem mittere ex pede, ſit conſonum Galeni doctrinæ, ſaltem in principio? 323
III. Utrum in omni febre putrida indicetur ſanguinis miſsio revulſoria à vitio ſanguinis in motu? 326
IV. Utrum in febribus, in quibus aliquod eſt vitium humorum in motu, indicetur ratione illius, ſanguinis miſsio revulſoria? 328
V. Utrum in febribus putridis ſuperveniente affectu, à quo indicetur ſanguinis miſſio revulſoria, hæc ſemper debeat fieri ex pede? 332
VI. Utrum ſemper pro peſtilente febre ſanguis ex pede mittendus revulſionis causâ? 334
VII. Utrum præter humorum motum ſit aliqua ratio, ut in febribus fiat ſanguinis miſſio ex pede? 339
VIII. Utrum ſanguinis miſsio indicetur in putridis febribus, ut remedium refrigeratorium? 343

SECTIO IV.

De loco venæ ſectionis in morbis fluxione ortis in ſupernis corporis regionibus. 344
Ref.I. A Quo loco petat fieri ſanguinis miſsio revulſoria juxta Galeni

Digitized by Google

Galeni doctrinam, humoribus fluentibus ad ſupernas corporis regiones? 345
II. Quid rationi conſonum ſtatuendum pro loco exercendi ſanguinis miſſionem curatoriam revulſoriam. 351
III. Utrùm ſit fas in prægnantibus mittere ſanguinem ex talo pro affectibus partium ſuperiorum. 354
IV. Utrum in omni gonorrhœa gallica gallicisve bubonibus ſemper ſanguis mittendus ex pede 358
V. Utrùm ex pede mittendus ſanguis in affectibus fluxione ortis in ſuperioribus regionibus, ſi complicentur cum dictis, vel aliis in quibus à pede mittendus ſanguis. 361
VI. Utrùm menſtruis complicatis, ſanguinis miſſio ex pede ſemper ſit exercenda? 363

EX QUINTA PARTE.

DISPUTATIO I.

De Arte Sphygmica.

SECTIO I.

De uſu cordis, venarum & arteriarum, & de ſanguinis circulatione. 366

RESOL. I. Utrùm ſanguinis circulatio ſit neceſſariò admittenda. 367
II. Utrùm venæ meſeraicæ deſerviant pro chylo in jecur deferendo. 370
III. Utrùm omnis chylus feratur in jecur. 372
IV. Utrùm ſanguis genitus in liene feratur in jecur 375
V. Utrùm ſanguis à jecore refluat ad cor. 377
VI. Utrum ſanguinis motus per venas fiat à majoribus in minores venas; vel è contra. 378
VII. Utrùm ſanguis in corde à dextro in ſiniſtrum ſinum feratur per cordis ſeptum. 381
VIII. Ob quem uſum ſanguis recipitur in corde. 382
IX. Utrùm à corde in arterias totus ſanguis per dextrum cordis ſinum protrudatur ſimul cum ſpiritibus. 384
X. Utrum Per quas vias ſanguis ex nutritione redundans refluat in venas ab arteriis. 385
XI. A qua cauſa per venas & arterias ſanguis moveatur. 387
XII. A quo moveantur ſpiritus vitales per arterias. 392

SECTIO II.

De Sphygmica artis Phyſiologia. 393

RESOL. I. UTrùm ſit Medico neceſſaria ars ſphygmica. 394
II. Utrum pulſus definitio à Galeno tradita ſit admittenda. 395
III. Utrùm Pulſus fiat ab aliqua facultate cordi, aut arteriis inhærente. 397
IV. Utrum facultas pulſifica ab extrinſeca facultate ſit peculiariter vitalis. 401.
V. Utrum facultas pulſifica ſit intrinſecè vitalis. 403
VI. Utrùm pulſus fiat à generante. 408
VII. Utrùm facultas pulſifica ſit vitalis intrinſecè ſub gradu ſenſitivo. 410
VIII. Utrum facultas pulſifica operetur ex indigentia. 415
IX. Utrum facultas pulſifica inhærens arteriis per influxum communicetur à corde in illas. 416
X. Utrum ſola facultas pulſifica perficiat pulſum, & illius quietes. 417
XI. Utrum quietes ſint partes eſſentiales pulſus. 418
XII. An cor & arteriæ ſimul eodem tempore comprimantur & dilatentur. 419

SECTIO III.

De phyſiologiæ Artis ſphygmicæ ſecunda parte. 422.

RESOL. I. QUotuplex ſit pulſus ſecundùm genericas ſuperiores differentias. ibid.
II. Quæ ſint primæ quinque ſimplices differentiæ. 423
III. Quæ & quot ſint pulſuum compoſitæ differentiæ. 425
IV Qui pulſus Rhytmi dicantur. ibid.
V. Qui & quot ſint pulſus æquales & inæquales. 426
VI. Qui ſint ordinati, & inordinati pulſus. 427
VII. Utrùm ſub octo genericis differentiis adductis ſint omnes pulſuum omnium differentiæ. ibid.
VIII. Utrum vehemens pulſus poſſit eſſe præternaturalis. 428
IX. Utrùm vehemens pulſus Dicrotus à Galeno rectè comparetur ictibus mallei in incudem. 430
X. Utrùm pulſus poſſit pervenire ad tantam crebritatem ut careat altera quiete. ibid.

SECTIO IV.

De Parte artis Sphygmicæ Diagnoſtica. 431

RESOL. I. QUæ ſint pro pulſus dignotione requiſita. ibid.
II. Quæ obſervari debent pro unaquaque pulſus differentia peculiari. 432
III. Qualiter pulſus magni differentiæ ſint cognoſcendæ. 433
IV. Qualiter petit cognoſci pulſus celeritas & tarditas. ibid.
V. Qualiter creber aut rarus pulſus cognoſcatur. ibid
VI. Qualiter pulſus languidus & vehemens cognoſcantur. 434
VII. Qualiter pulſus durus aut mollis cognoſcantur. ibid.
VIII. Qualiter pulſus Rhytmi cognoſcantur. ibid.
IX. Qualiter ſit cognoſcibilis pulſus inæqualitas. ibid.

SECTIO

SECTIO V.

De Artis Sphygmicæ parte Æthiologica 435.

RESOL. I. QUæ ſit cauſa efficiens pulſus. ibid.
II. Quæ ſint cauſæ à quibus fit pulſus. 436.
III. Vtrum pulſus poſſit variari ſine immutatione cauſarum continentium. ibid.
IV. Utrùm in paſſionibus animæ pro formali, aliqua ex cauſis continentibus mutetur. 437
V. Quæ pulſuum differentiæ ponantur ab uſu adaucto. 443
VI. Quæ fiant differentiæ propter uſum diminutum in pulſu. 444
VII. Quæ differentiæ pulſus ponantur ex connexione facultatis & uſus. ibid.
VIII. Quæ ponantur differentiæ ex uſu & inſtrumenti connexione. ibid.
IX. Quæ ſint cauſæ relativorum pulſuum. 445
X. Utrùm pulſus inæqualitas poſſit provenire abſque vitio inſtrumenti. ibid
XI. Quæ ſint cauſæ inæqualitatis ſingularis in pulſu. 446
XII. De cauſis peculiaris inæqualitatis aliarum differentiarum. 447
XIII. Quos pulſus naturales & non naturales res efficere poſſunt. 448
XIV. Qui fiant pulſus ab aliquibus affectibus præter naturam. 450

SECTIO IV.

De prognoſtica Artis Sphygmicæ parte. 453

RESOL. I. QUid prædicendum ex pulſu magno & parvo. ibid.
II. Quid præſagiendum ex celeri pulſu & tardo. 454
III. Quid præſagiendum ex crebritate & raritate. ibid.
IV. Quid præſagiendum ex pulſu vehemente & languido. ibid.
V. Quid prænuncient pulſus mollis & durus. 455
VI. Quid prædicendum ex rhytmis. ibid.
VII. Quid prænuncient inæquales pulſus. ibid.
VIII. Quid prænuncient pulſus complicatæ inæqualitatis, qui proprio gaudent nomine. 457
IX. Utrum amoris ſit determinatus pulſus ex determinata proveniens cauſa 458.

SECTIO unica.

De conducentibus ad Recidiva integram cognitionem. 460

RESOL. I. VTrùm apud Medicos Recidiva ſolius morbi redituṁ ſignificet. ibid.
II. Quid ſit Recidiva morbi. 461
III. Quotuplex ſit recidiva. 462

IV.

Digitized by Google

IV. Utrùm Recidiva & primus morbi inſultus ſint idem numero morbus. 463.
V. Utrùm Recidiva periculoſior ſit quàm primus morbi inſultus. 466
VI. Utrùm materia poſt indicationem imperfectam derelicta, ſit unica Recidivæ cauſa. 471
VII. Utrúm ſint manifeſta ſigna quæ prænuntient Recidivam. 475
VIII. Utrum dum timetur Recidiva à Medico ſit aliquid agendum. 477

APOLOGETICON.

Contrà novum quendam Bombilium Hiſpalenſem, pro Doctrina Doctoris Gaſpar. Bravo de Sobremonte; Potentisſimi Hiſpaniarum Regis magni Philippi IV. Archiatri, ſupremæ Inquiſitionis Medici, & olim Primarij in Valliſoletana Regia Academia. 478

DISPUTATIO PRIMA. Apologetica.

De minorativa purgatione. 479

RESOL. I. AN in maſſa ſanguinaria humores, dum intra venas perſiſtunt ſupernatantes ſeparentur à ſanguinis commixtione. 480
II. Utrùm vitium cacochymiæ ſtet in humorum ſupernatantia. 485
III Quid ſit minorativa purgatio. 489
IV. Quo tempore ſelectiva purgatio convenit ex Hyppocrate & Galeno. 491
V Utrùm occaſio, & neceſſitas exhibendi minorativam purgationem ſit à Me ſufficienter demonſtrata 493
VI. Utrùm Bombilius in ſuis impugnationibus ſuam convincat ignorantiam, ſuoſque errores in praxi manifeſtet. 495.

DISPUTATIO II. Apologetica.

De ſanguinis miſſione ex pede in principio cujuſvis morbi. 500

RESOL. I. UTrùm Theorica Praxi ſit contraria. ibid.
II. Utrum rationes à me addauctæ convincant, nullas dari cogentes ſanguinem mittere in principio cujuslibet febris, ex pede. 502

EX PARTE SEXTA,

Continente varias Conſultationes Medicas.

CONSULTATIO I.

Pro propugnanda potentia quorumdam caſtratorum, edita pro collegio Medicorum Valliſoletanæ Academiæ. 515

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. Quæſita conſultationis, & conſulendi proponitur occaſio. Ibid.
II. Proponuntur quædam à Medicis recepta fundamenta, ex quibus deciſio Medicorum pendet. 316
III. Hiſtorica enarratio pro primo quæſito. 518
IV. Hiſtorica enarratio pro tertio quæſito. 519
V. An ſic curati judicandi ſint impotentes maleficiati. 519
VI. An ſic curati judicandi ſint impotentes frigidi. 520
VII. Pro ſecundo quæſito ſatisfacimus. 521.
VIII. Nec ſic curati, ex vi curationis contrahunt morboſam impotentiam. 525.

***

CONSULTATIO II. Archiatrorum.

Qui judicarunt fontanellam pro Principe Hiſpaniarum non ſolùm proponi utilem pro præcavendis morbis, quibus eſt obnoxius, quibus ſæpè infeſtatur, ſed neceſſariam pro ejus vita conſervatione. 527

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. Hiſtorica enarratio ætatis, temperiei, & morborum, quibus infeſtatur. 528
II. Scribendi occaſio, & neceſſitas, fundamentum totius diſcurſus, & aſſenſus ac diſſenſus Archiatrorum proponitur. 529.
III. Ex coinquinamento in utero contracto indicata eſt fontanella pro præcavendo Principe ab epilepſia, quæ ex illo poteſt illi ſupervenire. 530
IV. Hemicranea & epilepſia, quæ morbi ſunt Principi hereditarii ex matre, indicant neceſſariam eſſe fontanellam in illo ad ſui præcautionem. 531
V. Quantumvis epilepſia non eſſet Principi hereditaria, ſed à ventriculi cruditatibus oriretur, indigeret fontanella præcautionis gratiâ. 535

VI. Fontanellam tanquam præcautorium remedium ad præcavendos morbos, quos princeps ſæpiſſimè patitur ex propriis intemperiebus neceſſariam eſſe conſtanter aſſerimus. 537.

VII. Locus fontanellæ ob urgentiorem indicationem revellendi à jecore, quæ prævalet reliquis, debet eſſe in dextro Principis crure, in parte interiori, per quatuor digitos infra genu. 539

VIII. Fontanellæ in Principe neceſſariæ non obſtant contrariè opinantium rationes. 540

IX. Totius diſcurſûs concluſio & fundamenta ex dictis deducuntur. 549

CONSULTATIO III.

De præcautione epileptici inſultûs in puerperio Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ. 549

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. EX eventibus neceſſitas præcautionis, & qualis fuerit, proponitur. 550.

II. Proponuntur cauſæ Epileptici inſultûs in puerperio Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ. Ibid.

III. Curationis ratio ex indicatione à cauſa, & quæ antepileptica forent ex uſu. 552.

IV. Nunquam in puerperiis acuto morbo correptis adhuc in ſuperioribus partibus, ſanguis eſt mittendus ex brachio. 554

CONSULTATIO IV.

De primo Epilepſiæ inſultu, qui vitam ſuſtulit ſereniſſimi Infantis Ferdinandi Hiſpaniarum. 556

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. NAtiva infantis debilitas proponitur, & infelix eventus. Ibid.

II. Qui affectus, variæ ejus differentiæ, & Authorum obſervationes referuntur. 557.

III. Communis curandi via ex Dogmaticis, & Empiricis proponitur. 558

IV. Quòd dubia ſit ſpes ſalutis in Epilepſia; & epileptici quibus honoribus fiant inepti. 560

CONSULTATIO V.

De ſanguine mittendo in gravida Auguſtiſſima Regina noſtra. 561

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur caſus, ratio adducitur conſultationis. 562

II. Quæ nos coëgerunt fundamenta determinare ſanguinem mittendum in Regina utero gerente. 563

III. Non ſolùm ob matrem, ſed etiam ob fœtum debebat Regina phlebotomari. 564

IV. Requievimus ab opere, & quæ nos averterunt ab illo. 566

V. Prægnantiæ tempore quando liceat phlebotomare ex pede. Ibid.

COSULTATIO VI.

De ulcere in tunica externa uteri. 569

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, & cauſæ conſultationis. Ibid.
II. Qui morbus, quæ fuerint cauſæ, quæ prima curatio. 570
III. Abſceſſus ſuperveniens quibus fuerit curatus. Ibid.

CONSULTATIO VII.

De vitalitate & perfectione partus ſereniſſimi Caroli Ioſeph Hiſpaniarum Principis. 572

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRincipis natalis proponitur dies, & conſultationis occaſio. 573
II. Præfinitum naſcendi homini tempus eſſe à natura conſignatum decernimus. Ibid.
III. Quod ex Hippocratis doctrina deducitur determinatum eſſe homini naſcendi tempus. 575
IV. Principis partum intra decimum menſem non eſſe ita naturalem, ſicut ſi fuiſſet in menſe nono, videtur ſuaderi poſſe ex aliquibus. 578
V. Sereniſſimi Principis partus intra decimum menſem vitalis magis judicatur; ipſeque præſtantior Heros. Ibid.

CONSULTATIO VIII.

De impotentia viri ex maleficio. 580

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. CAſus proponitur, & conſulendi occaſio. Ibid.
II. Sterilitatis quæ ſint naturales cauſæ, proponitur. Ibid.
III. Maleficiati ope dæmonum, corpora variis modis immutare valent, morbos cauſare, & impotentiam. 582
IV. Impotentiam ex maleficio poſſibilem admittimus, ex ipſa conſulentem infirmatum judicamus. 586
V. Impotentiæ ex maleficio curatio non facilis, variæ pro illa auferenda proponuntur curationes. Ibid.

CONSULTATIO IX.

Pro nutrice ſereniſſimi Principis Caroli mutanda ob lochiorum parvam ſupervenientem evacuationem. 590

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. CAſus proponitur, & redditur conſulendi ratio. 591
II. Nutricium heroum uſum approbat antiqua conſuetudo: Quibus dotibus unaquæque debeat ornari proponitur. 591
III. Qui morbi aut evacuationes nutricem mutare cogant. 592
IV. Quo tempore lochia poſſunt perdurare in puerperis. 594
V. Hippocratis doctrina non opponitur Moyſis Decreto. 595
VI. Deducimus ex dictis nutricis Principis ſubſequutam purgationem non impedire progredi in lactatione. 599

(???) 2 CON-

CONSUTATIO X.

De veteri geſtatione ultra duos annos cum variis accidentibus. 600

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponuntur accidentia, geſtationis tempus, & conſulendi occaſio. Ibid.

II. Uteri geſtationis variæ proponuntur ſortes. 601

III. An mola carnoſa fieri petat ex ſemine virili. 602

IV. Nullum eſt evidens ſignum manifeſtans naturalem genituram in utero. 605.

V. Ex quibus ſignis conjectabamur excellentiſſimæ fœminæ geſtationem nō eſſe prægnantiam naturalem. 607

VI. De monſtruoſis ex utroque ſemine animalibus qualis fuerit hæſitatio. 608

VII. An geſtatio ex ſolo ſemine fœmineo perſtiterit in hac fœmina. 609

VIII. Inter geſtationes uteri quæ de ſemine non fiunt, recipitur uteri geſtatio hujus fœminæ, & ſub qua illarum determinatur. Ibid.

COSULTATIO XI.

De vulnere capitis cum cranij læſione, & ſuſpicione veneni. 611

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, & conſulendi ratio. 612

II. Vulnerum capitis eſſentiam, & differentias propono, & quali affectus fuerit æger. Ibid.

III. In præſagiendo præcipuè apud judices quanta debeat eſſe ſolertia. 615

IV. Vulneri propoſito qualis curatio ex communi chyrurgiorum praxi debuit adaptari. 616

V. Magati, & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur, & aliis vulneribus. 618

VI. Unguenti armarii quanta ſit vis ad hæc vulnera curanda. 620

VII. Qualis curatio utilis foret ægroto pro vulnere ut venenoſo. 623

CONSULTATIO XII.

De triſtitia, & morte ſuperveniente commota melancholiâ. 623

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, & traditur conſulendi ratio. Ibid.

II. Melancholici humoris traditur natura, malus ejus mos detegitur. 624

III. Melancholia & triſtitiam inducere, & omnes conturbare rectricum virtutum actiones valet. 626

IV. Triſtitia an ſubſequatur ex quavis melancholia, & modus oſtenditur. 627.

V. Commotâ melancholiâ fit mortis ſubitò irruentis cauſa. 630

VI. Viæ diſtinctæ à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hemorrhoidalium venarum uſus. 632

CON-

Digitized by Google

CONSULTATIO XIII.

De dyſuria iſchuriaque per plurimos dies permanente, & lapidoſo mictu terminata. 634

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, & profertur conſulendi occaſio. 635

II. Dyſuriæ proponuntur diverſæ cauſæ, & qualis in ægra judicabatur fuiſſe. Ib.

III. Iſchuriæ per plures dies permanentis cauſæ aperiuntur. 637

IV. Iſchuriæ permanentia quibus remediis fuerit devicta. 639

V. Lapidum generatio in corpore in quibus fiat locis, & quo in loco in ægra genitos fuiſſe conjectabamur. 640

VI. Lapidum generatio in corpore à quibus proveniat cauſis, præcipuè in viis lotio deſtinatis. 641

CONSULTATIO XIV.

De cocholate, ejus uſu, & quam potus habeat rationem. 643

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. REfertur occaſio conſultationis, & ejus eventus. Ibid.

II. Quid ſit cocholate proponitur, & ex quibus componitur hæc Indica confectio. 644

III. Quæ ſit temperies Indicæ confectionis cacholatis, & quæ ſint illi vires. 645

IV. Sub quo genere potus ſit, qui fit ex cacocholate, & qualem habeat vim alimenti. 646

V. Qualiter potus cocholatis judicetur non frangere jejunium. 649

CONSULTATIO XV.

De repentina morte illuſtriſſimi Ducis de Vejar. 652

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, ex quo mortis repentinæ inveſtigantur cauſæ. Ibid.

II. Hominis præſtantia morte præfinitur, quid hæc, quot illius ſortes. 653

III. Mortis repentinæ inveſtigantur cauſæ. 654

IV. Determinantur cauſæ, quæ mortem repentinam valent cauſare, corrumpendo vitalem calorem. 656

V. Superadduntur cauſæ mortis repentinæ ob vitiatam conformationem. 659

VI. Proponitur cauſa, quæ ſubitæ mortis Ducis judicabatur fuiſſe. Ibid.

VII. Quod judicium fuit factum de repentina morte Ducis; quibus ſignis fuit comprobata, & tandem tempore confirmata. 660

CONSULTATIO XVI.

De ægro per decem & octo dies abſtinente à cibo. 661

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. HIſtorica enarratio ex qua conſultationis doctrina deducitur. 662

II. Examinantur occaſiones, ob quas cœpit ægrotare. Ibid.

III. Diu viventium ſine alimento varia exempla proponuntur. 664
IV. Diurni jejunii variæ Authorum referuntur opiniones,& in noſtro ægro aſſignatur cauſa. 665
V. Proponuntur varia auxilia quæ pro fame excitanda fuerunt propoſita. 667.

CONSULTATIO XVII.

De ſcholaſtico patiente varios, ac periodicos motus convulſivos, qui energumenus apparuit. 667

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur eventus, & conſulendi occaſio. 668
II. Convulſivi motûs qui affectus, & quot ejus differentiæ. Ibid.
III. Convulſivi motus qualiter fiant dæmone non concurrente. 670
IV. Dæmone concurrente quomodo fiant motus convulſivi. 672
V. Quibus ſignis, quotve modis poteſt inveſtigari, an aliqui motus ſint dæmoniaci. 674
VI. Dæmon in energumenis, quos morbos indicat, quas immutat vegetativas, ac ſenſitivas potentias. 676
VII. Dæmon in energumenis, qualiter valeat immutare, ac depravare actiones animæ rationalis. 678
VIII. Quid ſentiamus de facinore dæmoni tribuendo. 680

CONSULTATIO XVIII.

De patiente ventris adſtrictionem. 681

CONSULTATIONIS DECISIO.

§.I. PRoponitur æger, cujus cauſâ fit conſultatio. Ibid.
II. Excrementorum neceſſaria generatio in noſtris corporibus, & expulſionis utilitas aperiuntur. 682
III. Naturalis excrementorum expulſio per ventrem quæ requirat. Ibid.
IV. Quid ventris adſtrictio, variæ illius obſervationes proponuntur. 683
V. A quibus cauſis provenire poteſt ventris adſtrictio. 684
VI. Quid prædicendum de ventris adſtrictione, & lubricitate. 686
VII. Quæ curatio unicuique ventris adſtrictioni adaptanda. 690

***

DOCT.

Digitized by Google

DOCT. MED.

D. GASPARI BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

Reſolutionum Medicarum

PARS QUARTA,

De ſanguinis Miſsione, & Purgandi ratione.

LECTOR.

SANGVINIS *miſsionis, & Purgationis remedia, quæ adverſus Vanhelmont, & alios Innovatores, in uſum Medicinæ præ reliquis præſtantiora judicamus cum Dogmaticis, perluſtranda ſuſcepimus in noſtris Prælectionibus Valliſoletanis; in quibus utriuſque proprium Indicans conati ſumus dilucidare: Conatus aliquibus non omninò inanis fuit viſus; ideò & nos coëgerunt in lucem edere has diſputationes ſanguinis Miſsionis, & Purgationis, earumque doctrinam cunctis patefacere, quam pro tyronibus priùs ſuſcepimus tradendam: fruetur luce ut in adultorum lectione ſuſcipiat incrementum, ut doctiorum fruatur doctrina, & ut inſipientium patiatur calumnias.*

PRÆLECTIONES VALLISOLETANÆ,

SIVE

DISPUTATIO PRIMA.

De Sanguinis miſſione.

SANGUINIS miſſionis perluſtrandum ſuſcipio remedium, quo non præſtantius ullum à Dogmaticis Medicis fuit unquam uſitatum : ab Empiricis mutuatum; à Methodicis receptum. Noſtris tamen temporibus à Paracelſiſtis, & Imaginariis Medicis inani conatu intenditur explodi ab uſu Medicinæ : horum ineptias referam : Dogmaticorum ſententias in incudem Diſputationis adducam: quia ab ipſis mutuatum fuerit ab Hippocrate, & Galeno manifeſtabo; & quàm confusè, ac oſcitanter hanc perceperint doctrinam, demonſtrabo. Nova, aut noviter dicta ſancire contendam; & Diſcipulorum ſublevare laborem in eorum percipiendis placitis.

SECTIO PRIMA.

De morbo & eius magnitudine.

SANGUINIS miſſio cùm ſit remedium magnum, non niſi à morbo magno valet indicari, ideò antequam de hoc generoſo remedio tractationem aggrediar, morbi proponam naturam, & qualiter illi accidat magnum fieri, Laconicè explicabo.

RESOLUTIO I.

Quid ſit morbus in omni Medicorum ſecta?

§. I.

Morbi natura qualiter in quavis ſecta definitur.

IN omnium ore Morbi perſonat nomen, quidditas pleriſque Medicorum ſtat ignota. Empirici non perſiſtunt in illius indaganda natura; ſed de illius quidditate parum ſolliciti, hoc uno innituntur principio, ut ſimilia proponant remedia pro ſimilibus devincendis morbis. Methodici in laxitate, & denſitate eorum, quæ corpus adintegrant, ponunt rationem morbi. Theophraſtus Paracelſus Spagiricorum Ductor *lib. Paramiri*, conſtituit morbum in diſſolutione ſulphuris, ſalis, & mercurii à ſe ipſis rupto fœdere. Vanhelmont ab incunabulis Dogmaticis principiis nutritus, deinde Spagiricorum alumnus; tractu temporis nova hæreſi in Medicinam imaginata,

ginata, *lib. de morbo*, inſaniens, ut moris habet; morbi conſtituit rationem, in deturpatione Archæi depravantis imaginationem. Dogmatici, Rationaléſque Medici inter ſe diſſentientes nullis ſubſiſtitunt principiis. Sancta-Cruz conſtituit rationem formalem morbi in Privativo: Vega in Relatione: Averroës, Gentilis, & Fabius Pacius judicant divagari per omnia prædicamenta.

§. II.

Ex Ariſtotele & Galeno morbus definitur.

RESolvendum: Quòd morbus eſt diſpoſitio præter naturam, primò & per ſe ſenſibiliter lædens operationes. Sic deducitur ex Ariſtotele *in prædicamentis cap. de qualitate & quali.* tradidit Galenus *lib. de differentiis morborum*: ſubſcribit Merc. *lib. 3 de morb.* Comes Montanus *lib. de morbo & ſympt.* Valleſius *in Controverſiis.* Roſellus, & alii, & latius patebit hujus definitionis bonitas *part. 2. Reſolutionum noſtrarum, de natur. & diff. morb. diſp. 2. reſol. 4. & ſequent.*

RESOLUTIO. II.

Quotuplex ſit morbus cui accidit magnitudo.

§. I.

Diverſarum ſectarum Medicinæ referuntur diviſiones.

EMpirici nulli inſiſtentes ſpeculationi, morbos & eorum differentias admittunt juxta aliorum opiniones. Paracelſus qui morbi rationem conſtituit in rupto fœdere, ſive diſſolutione ſalis, ſulphuris, & mercurii, tria morborum admittit genera ex his orta principiis. Vanhelmont qui morbi ideam refert ad depravationem imaginationis ortam ex Archæo depravante; morbum dividit penes diverſas ideas morboſas, quas fingit ſigillare imaginationem in Archæo; ideóque has ideas vocat Morbos Archæales, & ſua inſania prolapſus, in varias ineptias trahitur. Dogmatici Galenum ſequentes, qui licèt morbi formale in definitione explicet, ipſo relicto, de ſolo morbo pro materiali diviſionem docuit, illius doctrinæ cæca ratione adhærentes, dividunt in intemperiem, malam compoſitionem, & ſolutam unitatem, morbum, quem per relationem, privationem, aut diſpoſitionem definiunt; non attendentes quòd diviſum debet eſſe in definitione generis in ſpecies, ratio generica, & eſſentialis ſpecierum, & neutrum ex his membris eſt privatio, relatio, nec diſpoſitio, etſi aliqua intemperies ſit diſpoſitio, non autem reliquæ morborum ſpecies.

§. II.

Morbi prima traditur diviſio.

RESolvendum 1. quòd Morbus uno modo ſumitur pro formali Morbi; alio modo pro ejus materiali, ſeu fundamento, ex quo morbus pro formali reſultat. Morbus pro formali eſt qui nuper manet definitus, & ſub ſe nullas habet ſpecies; quicunque enim morbus formaliter ſumptus eſt præternaturalis diſpoſitio, quæ præternaturaliter afficit ad operandum; Morbus autem pro materiali eſt illud, ex cujus poſitione reſultat in animali morbus formaliter ſumptus.

§. III.

Morbi materialis diviſio.

RESolvendum 2. quòd Morbus pro materiali eſt triplex, alius in ſoluta unitate, alius in intemperie, alius in mala compoſitione.

Probatur ratione Galeni: morbus pro materiali eſt ille, ex cujus poſitione reſultat morbus pro formali; ſed morbus pro formali reſultat ex intemperie, ex ſoluta unitate, & ex mala compoſitione: ergo morbus pro materiali eſt triplex, intemperies, ſoluta unitas, & mala compoſitio. Probatur minor: morbus pro formali reſultat ex vitio eorum, quæ requiruntur pro naturali conſtitutione hominis, ſed pro naturali illius conſtitutione requiritur debita temperies partium, debita illarum unitas, & debita earum conformatio: ergo dum ſupervenit vitium in intemperie, in ſoluta unitate, aut mala compoſitione, reſultat morbus pro formali.

§. IV.

Morborum accidentales differentiæ proponuntur.

REſolvendum 3. Quòd licet plures ſint accidentales differentiæ, quæ ſuperveniunt his nuper adductis, ſcilicet quòd morbi alii ſunt fientes, alii facti, alii ſunt ſimplices, alii complicati, alii ſolitarii, alii multiplices; alii per eſſentiam, alii per conſenſum; alii univerſales, alii particulares; alii primarii, alii ſecundarii; alii congrui Regioni, ætati, aut anni tempori, alii non congrui; alii æſtivi, alii autumnales; alii vernales, alii hyemales; alii hæreditarii, alii non hæreditarii; alii contagioſi, alii non contagioſi; alii manifeſti, alii à tota ſubſtantia; alii naturaliter ſupervenientes, alii ope dæmonum inducti; alii nocturni, alii diurni; alii ſparadici; alii communes, alii endemii; alii morbi novi, alii vetuſti; alii continui, alii intermittentes; alii acuti, alii chronici; alii ſalubres, alii lethales, alii periculoſi; alii inconſtantes, alii conſtantes; alii ordinati, alii inordinati: At verò accidentalis differentia, ſecundùm quam morbi dicuntur magni, aut parvi; magis conducit pro hac tractatione.

Probatur: Sanguinis miſſio, prout eſt remedium magnum, petit indicari à morbo magno, ſicut à parvis morbis parva indicantur remedia: ergo ea diviſio morbi, per quam ejus magnitudo cognoſcitur, magis utilis eſt pro hac diſputatione de ſanguinis miſſione, à qua ea indicatur.

RESOLUTIO III.

Quid ſit morbus magnus?

§. I.

Proponitur dubitandi neceſſitas.

DIfferentiæ primæ morbi pro materiali, in Intemperiem, ſolutam unitatem, & malam compoſitionem; licèt ſint ſpecies ſubalternæ ipſi morbo pro materiali, ſunt tamen genera, ſub quorum quovis variæ reperiuntur ſpecies, quas ad unguem proſequutus fuit Galenus *lib. de differentiis morborum*, quarum cuivis contingit ſupervenire differentias aliquas accidentales ex eis, quas nuper retulimus: ſed quia inter has magnitudo requiritur ex parte morbi indicantis ſanguinis miſſionem; ideo hujus indagamus eſſentiam.

§. II.

Quidditas magnitudinis in morbo aperitur.

RESolvendum: Quòd morbi magnitudo, eſt morbi vehementia ſive abſoluta, ſive reſpectiva, ratione cujus minatur periculum in toto, aut parte.

Patet hujus concluſionis veritas ex dignotione cujuslibet particulæ: *vehementia* includit id, ratione cujus morbus redditur magnus, per hanc enim differt à morbo parvo, qui talis judicatur, dum propter ſui benignitatem nullum minatur periculum, nec vitæ in toto, nec proprii uſus in aliqua parte determinata corporis. Proponitur particula, *ſive abſoluta, ſive reſpectiva*, ut non ſolum comprehendatur morbi magnitudo, quæ illi accidit, quia à vehementia cauſarum in ſua eſſentia magnus fit; ſed ea magnitudo, ſeu vehementia, quæ morbo accidit per reſpectum ad aliud, licèt ipſe ſit in ſua eſſentia parvus, ſive reſpectivè ad partem principem, quam afficit, ſive ad debiles nimis vires, quibus ſupervenit, ſive ad ſupervenientem qualitatem, per quam modificatur.

RESOLUTIO IV.

Vtrum Vehementia ſit de eſſentia morbi Magni?

§. I.

Pars negativa ſuis fundamentis fulcitur.

INter Recentiores aliqui hanc movent difficultatem, & eam Laconicè, & ſine aliquo fructu reſolvunt: dubitandi rationes aliquas tetigit Sennertus *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 1. *cap.* 22. quæ negativam ſuadent partem.

Primò quia morbus benignus, & clemens, ſi totum occupet corpus, dicetur magnus, quia magnum ſubjectum occupat: ſed hujuſmodi morbi non habent vehementiam: ergo Vehementia non eſt de ratione morbi magni.

Secundò; Poteſt morbus parvus eſſe vehemens: ergo vehementia non conſtituit morbi magnitudinem. Probatur antecedens: Tum 1. ex Hippocrate, qui *in prognoſticis* agens de febribus quibuſdam malignis, inquit, quòd ſunt quædam febres parvæ & malignæ, quæ quarto die, aut citiùs interimunt. Tum 2. quia morbus parvus, qui afficit partem principem, ut ſolutio continuitatis parva in corde; vel cui ſupervenit malignitas, ut febris parva, & remiſſa, vel qui ſupervenit viribus nimis debilibus, qui illas etſi parvus opprimit; morbi dicuntur magni: ſed non ſunt vehementes, ut apparent: ergo vehementia non eſt ratio conſtitutiva morbi magni.

Probatur 3. Febris hectica quæ inter reliquas parva judicatur ſine magnitudine aliqua fit morbus vehemens, & lethalis: ergo vehementia non eſt conſtitutiva ratio magnitudinis in morbo.

§. II.

Pars affirmativa præfertur.

REſolvendum: Quòd Vehementia eſt ratio conſtitutiva morbi in eſſe Magni.

Probatur, magnitudo, aut parvitas morbi debet attendi penes illud, in quod morbus ordinatur: ſed morbus eſt diſpoſitio ex ordine naturæ orta, ut lædat operationes: ergo ille erit magnus, qui magnoperè lædit operationes, & ille parvus, qui parùm lædit, Tum ſic: ſed qui magnoperè

 lædit,

lædit, eſt vehemens; qui parum lædit, eſt benignus: ergo, Vehementia eſt intrinſeca morbo magnitudinem habenti. Probatur minor: quia ſi eſſet morbus benignus, non poſſet magnopere lædere.

§. III.

Solvuntur fundamenta.

AD 1. Reſpondetur: quòd aliud eſt, quòd morbus dicatur magnus prout accidens, & per accidens ratione ſui ſubjecti inhæſionis, aliud quòd dicatur magnus, prout morbus eſt, & valet magnam inducere læſionem operationum; & de magnitudine hac loquimur nos, quando morbum magnum aſſerimus includere Vehementiam.

Ad 2. Reſpondetur: quòd morbus parvus ſi fiat vehemens, ſecundùm quòd vehemens ſit, fit etiam magnus: unde patet, tum 1. quòd febres, quæ ut febres parvæ ſunt, ſecundùm quòd ſunt malignæ, fiunt magnæ, & adquirunt vehementiam. Tum 2. quòd morbi in ſua eſſentia parvi, ſi per reſpectum ad partem principem, vel ad debiles vires, fiunt magni; fiunt etiam vehementes ſecundùm illum reſpectum; quia vehemens periculum minantur.

Ad 3. Reſpondetur: quòd febris hectica, quæ in ſua intenſione parva eſt, & mitis, fit magna & vehemens; quatenus cor afficit: & ratione illius partis principis affectæ, afficit etiam reliquas corporis partes.

RESOLUTIO V.

Vtrùm triplex ſit morbus magnus.

§. I.

Pars affirmativa fulcitur.

MOrbus uno modo magnus dicitur, quia in ſua eſſentia ſit talis ob ingentem retroceſſum à ſtatu naturali, & prout ſic habet ſpeciem: alio modo magnus dicitur quicumque morbus qui periculum minatur; ſive hoc adveniat ex morbi intenſione, ſive ex alio quovis, quod illi accidat: in hac acceptione morbum magnum definivimus, & hujus diviſionem proſequimur. Et communis opinio tenet quòd morbus magnus eſt triplex.

Probatur 1. ex Galeno *lib.* 4. *Methodi cap.* 6. ubi poſtquam morbi magni diviſionem adduxit, prout ab ipſo valet indicari ſanguinis miſſio; dicit fieri magnum propter affectæ partis præſtantiam, vel propter affectus magnitudinem; vel quia ille ſit cacoëtes, ſive habeat adjunctam malignitatem: ergo ex Galeni doctrina triplex morbi magni genus eſt admittendum.

Secundò: morbus ſit magnus, dum ſit vehemens ad lædendum operationes vitæ neceſſarias: ſed talis ſit, quia in ſua eſſentia magnus eſt; vel quia ratione malignæ qualitatis modificatur ad intenſiùs lædendum; vel quia ob partem principem, quam afficit maximum valet minari periculum: ergo triplex morbi magni genus eſt admittendum.

§. II.

Quadruplex genus morbi magni admittitur.

REſolvendum: quòd morbus magnus eſt quadruplex: ex propria natura; ratione partis principis affectæ; ratione qualitatis malignæ, ſeu mali moris illi ſupervenientis; vel comparativè ad vires nimis debilitatas, ejus cui ſupervenit.

Probatur concluſio quoad primam partem ex doctrina Galeni *lib.* 4. *Methodi cap.* 6. & rationibus adductis pro communioris ſententiæ comprobatione: quoad ulti-

ultimam verò partem, docetur ab eodem Galeno *lib. de totius morb. temporibus cap. 5.* ubi docet febrem parvam ſupervenientem ſeni valde debili fieri morbum magnum comparativè ad vires illi morbo in ſe parvo ſuccumbentes, reſpectu quarum vehemens eſt cùm illas proſternat, & mortem inducat.

§. III.

Primæ opinionis explicantur fundamenta.

AD primò adducta fundamenta dicimus, quòd probant primam partem noſtræ reſolutionis; non tamen quod ſit magnus, & vehemens comparativè ad vires debiles morbus, qui illas valet ex toto opprimere.

SECTIO II.

De cauſa materiali ex qua pendere plures morbos magnos contingit.

DE morbis magnis egimus, quorum plures ſunt pendentes à cauſa materiali, ratione cujus indicatur remedium magnum evacuatorium per ſanguinis miſſionem, aut purgationem; & hanc eſſe ſanguinem, & reliquos humores fatentur unanimi aſſenſu omnes Dogmatici: ſed quia inter innovatores, Paracelſus, & illius Sectatores, licet humores admittant; ſal, ſulphur, & Mercurium omnium morborum materialem cauſam conſtituunt; Vanhelmont verò nec ſolum humores morborum eſſe cauſas negat, ſed ipſos in corpore non admittendos contendit; ideò & nos horum omnium examinabimus opiniones, ut antiquam Rationalium manifeſtemus doctrinam, humores plurium morborum cauſas conſtituentem, quâ ſuppoſitâ, de miſſione ſanguinis proſequenda eſt Diſputatio.

RESOLUTIO I.

Vtrum Sal, Sulphur, & Mercurius ſint cauſa materialis cujuſvis morbi magni?

§. I.

Paracelſi ſolùm audacia, impietas, ebrietas, & opinio proponitur.

THeophraſtus Paracelſus ex humili, ſive ignoto ſolo natus, ut tradidit Eraſtus; audaciſſimus, ac impudentiſſimus fuit; ſicut & alter Theſſalus, ut notavit Sennertus, & ipſe prodidit in *præfatione libri de Tinctura*, ubi gloriatur ſe perveniſſe ad omnium artium Monarchiam: fuit à dæmone inſtructus, ipſe enim *lib. de occulta Philoſophia* dicit ſe didiciſſe Medicinam ex Necromanticis, & Argitis, ſæpè fatetur ex Diabolo didiciſſe; & *in præfatione Paragrani*, inquit ſe literas à Galeno in inferno didiciſſe; & *in theſauro Alchymiſtarum* narrat ſe cum Avicenna in veſtibulo inferni de ſuo auro potabili, & aliis diſputaſſe: & Oporinus de ipſo ſcripſit ebrium fuiſſe; & cacodæmoni deditum; inquit enim: *Nihil magis metui quoties ebrius erat (erat autem frequenter) quàm ut agmē diabolorum accerſeret, quòd ſæpè numero facere voluit, ſpeciem artis ſuæ editurus; ſed à me rogatus omiſit*; fuit ſimiliter impius, ac blaſphemus: Eraſtus enim *diſput. 1. contra illum*, ſeptem abominandas blaſphemias illius retulit; nec hoc mirum de homine, cujus ſtudia fuerunt cum ipſo dæmone; nec alios ipſe legit libros; ipſe enim fatetur *in fragmentis*, ſuam bibliothecam non continere ſex paginas, & per decem annos ſe nullum librum legiſſe,

giſſe, nec illi ſupererat tempus pro eorum lectione, quia ut refert Oporinus, qui per biennium cum ipſo commoravit, *Adeò erat totis diebus ac noctibus, dum ego ipſi familiariter per biennium ferè convixi, ebrietati, & crapulæ deditus, ut vix unam, ac alteram horam ſobrium reperiri licuerit.* Vir talis à dæmone inſtructus novam Sectam in Medicina auſus eſt condere, quam Spagiricam nominant plerique; quia ipſe ſpagiricæ arti maximè fuit deditus, ut illius prætextu impia plura præcepta poſſet ei admiſcere: ſal, ſulphur, & Mercurium omnium mixtorum conſtituit principia; & omnium morborum conſtituit cauſam materialem, ſeu effectivam; & ideò morbos alios dicit eſſe Sulphureos; alios ex ſale, aut Mercurio ortos; nullos tamen contendit poſſe provenire ex humoribus, licet ipſos humores in corpore reperiri, fateri non dedignetur. Sic philoſophari contendit *in fragmentis Medicinæ tom. 1. & libr. de modo pharmacandi tract. 1. & tom. 1. & lib. 1. de morbis tartari.* Judicat enim eſſe errorem; calidum, aut frigidum, bilem, aut pituitam conſtituere cauſas morborum; quia, inquit, ſicut plantæ fiunt ex ſuis ſeminibus, ſic morbi ex ſuis cauſis ſeminalibus, non autem ex humoribus, qui in corpore non ordinantur, ut ſint morborum cauſæ, & ut in pluximùm dicit humores ſolum ſe habere pro morbis generandis, ſicut ſe habet terra quæ ſemina fovet, pro generandis plantis, aut arboribus. Adhærent huic doctrinæ Spagirici Paracelſiſtæ, Petrus Severinus in *Idea Medica*, Quercetanus *in Conſilio de Artritide*, Alexander Suchtenius, Dornæus, Phædro, Dorniheinſerus, & alii.

Primò, fulcitur hæc opinio fundamentali ratione. Morbi, ſicut plantæ, arbores, & reliqua quæ generantur, fiunt, & producuntur à propriis cauſis ſeminalibus de ſe ordinatis pro eorum generatione: ſed humores non ſunt cauſæ ſeminales morborum; Tum quia ſunt de ſe ordinati pro partium nutritione, & pro aliis finibus conducentibus ad conſervationem viventis: Tum quia cauſæ ſeminales morborum ſunt in aſtris valentibus evertere fœdus ſalis, ſulphuris, & Mercurii, ex quibus debito fœdere commixtis inſurgit ſanitas: ergo humores non ſunt cauſa quâ fiunt morbi magni.

Secundò: Non fieri ex humorum primis qualitatibus nos alterātibus morbos, videtur ſuaderi ex Hippocrate *lib. de priſca Medicina* §. *Neque calido ſimpliciter febricitant homines, neque ipſum ſolùm affectionis cauſa eſt; ſed eſt amarum, & calidum, idem & acutum & ſalſum; & frigidum cum aliis qualitatibus conjunctum*: Ergo morbi non fiunt ab humoribus nos alterantibus, ſed ex aliis immutantibus ſalis, ſulphuris, & Mercurii fœdus & unionem: qualiter ex ſecundis, & aliis qualitatibus fieri poteſt.

Tertiò: Sanitas conſiſtit in debita commixtione ſalis, ſulphuris, & Mercurii, & morbus quivis provenit ex horum rupto fœdere: ſed humores nequeunt hoc rumpere fœdus: ergo humores non ſunt cauſa à qua poſſunt fieri, aut pendere morbi magni.

§. II.

Dogmaticorum, & Spagiricorum traditur opinio.

RESolvendum: Quòd majori ex parte morbi magni producuntur & foventur à ſanguine aut reliquis humoribus: Sic tenet Hippocrates, Galenus, & cuncta Dogmaticorum Schola, communi aſſenſu, faten-

tenturque Spagirici, qui Paracelſi Sectæ non ſunt adſtricti; ſic tenet Heber, Avicenna, Raſis, Arnaldus à Villanova, Raymundus Lullius, Joh. de Rupe Sciſſa, Bonus, Ferrarienſis, Hortulanus, Iſaac, Hollandus, Rogerius, Riphæus Lacinius & alii à Libavio annumerati, qui in Dogmatica Secta ſimul etiam, & claruerunt in arte Spagirica.

Probat hanc doctrinam tot magnorum virorum per tot ſæcula communis conſenſus; ipſaque demonſtrat experientia, quæ docet ex manuali artificum exercitio hoc manifeſtari. Tum quia ſicut ab humoribus naturaliter ſe habentibus permanet ſanitas, ab ipſis præternaturaliter ſe habentibus morbus debet ſupervenire: Tum quia ab ipſis putreſcentibus febres oriri patet ad ſenſum:. Tum quia diverſis humoribus putrefactis diverſi fiunt morbi ſpecie: Tum quia juxta humorum diverſitatem, à quibus pendent morbi, diverſæ fiunt morborum durationes, diverſa ſymptomata, diverſæ febrium intenſiones, eventus, ac terminationes: Tum quia ſi ruant humores in partem; tumores, & viarum fiunt occluſiones, obſtructiones, Eryſipelata, œdemata, ſuffocationes; aliique quamplurimi ſubſequuntur morbi: ergo quia humores illorum ſunt cauſa, à qua fiunt, & in quibus foventur.

Dices: Quòd ſunt aliæ cauſæ ſeminales, à quibus dependent, & fiunt.

Contra: illæ ſunt cauſæ ſeminales, & productivæ rerum, ex quibus res fiunt, quibus manentibus res manent, & conſervantur: & quibus ablatis, tales res neceſſe eſt auferri; ſed omnes morbi annumerati, aliique quamplurimi ponuntur, quibuſdam humoribus poſitis, vitiumque habentibus in quantitate, qualitate, aut motu, ipſiſque ablatis, ſive Criſi, ſive reſolutione à natura, ſive ſanguinis miſſione; ſive purgatione ab arte, morbi, quicumque dicuntur ab humoribus pendere, auferuntur: ergo humores ſunt illorum cauſæ ſeminales, ſive effectivæ, ut loquuntur Rationales.

§. III.

Solvuntur Paracelſiſticorum fundamenta.

AD primum reſpondetur: quòd ea, quæ fiunt in rerũ natura, aut ſunt ſubſtãtia, aut accidentia: ſubſtãtia alia fit à ſimili medio ſemine, qualia ſunt perfectiora animalia, & plãtæ: alia fiunt ſine ſemine, ſed plerumque putredine, ut mures & lumbrici ex terra. Accidentia nunquam ex ſemine fiunt, ſed vel à ſimili, media alteratione, ut calor generatur ab igne, vel ab aliqua virtute principalioris agentis, ut calor fit à luce, vel à formis mixtorum: aut producuntur ad poſitionem alterius, ut quantitas comproducitur cum ſubſtantia; & relationes, figura, forma, habitus, & diſpoſitio producuntur tanquam termini ſecundarii ad poſitionem ſui fundamenti, cum quo eſſentialem habent connexionem; ſicut propriæ paſſiones cum ſuis eſſentiis, à quibus dimanant. Ex quo apparet, quod licet morbus eſſet ſubſtantia, ut intendit Paracelſus, non deberet neceſſario fieri ex ſemine, ſicut nec fiunt metalla, nec lapides; & multo minùs cum ſit accidens: & adhuc ſi Paracelſi opinio eſſet vera, non eſt cùr non ſit dicendum humores eſſe ſeminales cauſas morborum, cùm ab eis doceat experientia fieri, pendere, & conſervari; & ipſis ablatis auferri ſimiliter morbos ab eis ortos. Patet ſimiliter, quod licet ſint ordinati humores ad nutritionem, dum

ſunt in ſtatu naturali; dum vitium adquirunt in quanto, quali aut motu, poſſunt inducere rationem cauſæ morbi. Tum etiam patet: quod cauſæ ſeminales morborum non ſolum ſunt Aſtra, ſed plures ſunt cauſæ inferiores; alias nec veneno, nec cibis aut potibus, nec ab animi paſſionibus, nec à rebus non naturalibus, nec ab ictu venenoſi animalis, nec enſibus & cultellis, aut bellicis inſtrumentis poſſet morbus nobis cauſari, quam inſaniam nec Diabolus Paracelſi Magiſter auſus eſſet ſuadere.

Ad 2. Reſpondetur: quod Hippocrates intendit docere non ſolum primas qualitates valere nos alterare, ſed & ſecundas & reliquas; & quod alimenta non ſolùm poſſunt nocere per primas, ſed per reliquas qualitates; & non ſolum deducere ex ſolo, in quo ſunt, qualitates primas, ſed amaritudinem, ſalſedinem, & reliquas qualitates diverſas, modoſque ſubſtantiæ ſecundum quos diverſi fiunt humores, qui diverſo modo nos alterare valent.

Ad tertium reſpondetur: Quod fœdus ſalis, ſulphuris, & Mercurii, ſeu modorum ſubſtantiæ, quos intelligere volunt Spagirici per ſal, ſulphur, & Mercurium, conſervatur, dum conſervatur debita unitas, naturalis temperies, & conformatio: diſrumpitur verò his diſruptis; & ideò morbi quibus iſta pervertuntur, ſunt à Medicis attendendi, qui qualiter poſſunt fieri ab humoribus, latè diximus, latiuſque demonſtrant Dogmatici agentes de cauſis morborum.

RESOLUTIO II.

Vtrum cruor poſſit eſſe cauſa alicujus morbi magni?

§. I.

Vanhelmont qui, & quid ſentiat proponitur.

JOannes Baptiſta Vanhelmont Germanus Nobilis, ac Catholicus; ſed ab incunabulis, volubilis naturæ vir; ipſe enim *in tractatu de propriis ſtudiis* id demonſtrat; ſibi fuit omninò fidus: *in indice enim columnæ ſecundæ*, dicit de ſe, *& viſus ſum mihi novus medicus, & medicinæ author hactenus dumtaxat nominetenus cognitæ*: ipſéque in *confeſſione ſua*, & ſæpiſſimè *in reliquis libris* gloriatur ſe ſolùm meruiſſe in inſomniis à Deo recipere Medicinam veramque Philoſophiam, nulli alteri ante ipſum ab aliquo cognitas: quia de Medicina dicit, quod non poteſt diſci in Scholis, quia à ſolo Deo tribuitur, juxta illud libri Sapientiæ, *Creavit Deus Medicinam*. Ipſe autem Lovanii in dogmatica Medicina nutritus; poſteà ad Paracelſiſticam ſe tranſtulit, utramque reliquit; & cùm inſanæ eſſet mentis, cerebrique infirmi, cùm delirus, ac inſanus, à mente oriri morbos omnes excogitaſſet, ne videretur cum Paracelſo à Dæmone novam recepiſſe Medicinam, à Deo gloriatur miraculosè eam recepiſſe in inſomniis, & Deum illius animam ſeparaſſe à corpore, ut hoc illi condonaret donum, ſuâ medicinâ curatum nullum affirmat mori: ipſe tamen ſui ipſius oblitus mortuus eſt. Maximè inſiſtit in Hippocratis, & Galeni refellendis dogmatibus, humores reperiri in corpore nullos profitetur; præcipuè *lib. de humorib.* Cruorem tamen admittit, ſic ſanguinem quartum humorem vocat, ne nomine

nomine uſitato admiſſo, appareat, hunc ſaltem admittere humorem, illum tamen contendit nullius morbi eſſe cauſam, & conſequenter deducit nullum in ſanguine, aut humoribus dari vitium, ratione cujus ſanguis debeat mitti.

Primò favet huic opinioni, quod cruor eſt ſubſtantia incorruptibilis, nectar viventis, ex quo partes nutriuntur, cum quo conſervantur, quòd eſt ſedes animæ, & ſine quo animal permanere non poteſt: ergo nullius morbi magni poteſt eſſe cauſa, nec vitium acquirere, ob quod indicet ſanguinis miſſionem, aut alia via, aut remedio evacuari petat.

§. II.

Dogmaticorum doctrina præferenda.

RESolvendum: Quod non poteſt negari dari poſſe plures morbos magnos ex vitio ſanguinis ortos, ſic fatentur omnes Dogmatici. Probatur, tum quia ſanguis, imò ſemen & ſpiritus, qui ſunt perfectior ſubſtantia, cùm ſit mixta, quorum putredo eſt paſſio, poſſunt putreſcere: Tum quia ſynochus ex ſanguine quarto humore, ut docet experientia, oritur, & ipſo evacuato, ſudore, aut hæmorrhagia, febrem ab illo pendentem ceſſare: Tum quia ſi motu erroneo feratur quò ferri non deberet, fit morbus à quo periclitatur vita: ergo non eſt denegandum cruori, quod poſſit eſſe cauſa morbi magni.

§. III.

Vanhelmont diluitur conatus.

AD conatum Vanhelmont reſpondetur: Quòd ſanguis in naturali ſtatu ſedes animæ nuncupatur, deſervit pro nutritione, & eſt omninò illi neceſſarius; at verò dum vitium contrahit in quanto, in quali, aut motu, cauſa fit diverſorum morborum, ut latè proſequemur infrà.

RESOLUTIO III.

Vtrum præter Cruorem dentur in corpore alii humores, qui non poſſint eſſe morborum cauſæ?

§. I.

Vanhelmont opinio, & fundamenta ponuntur.

VAnhelmont *tract. de humoribus*; nullum alium humorem præter cruorem in corpore eſſe admittendum contendit totis viribus ſuadere, ut *lib. de febribus*, proſequuti ſumus; ex quo infert ſanguinem numquam eſſe mittendum, cùm reliqui evacuandi humores non ſint in corpore; & cruor ſit ſemper naturalis, & utilis viventi.

Primò ſuaderi poteſt: Tum quia Rationales admittunt quatuor humores in corpore, quia ſunt quatuor elementa in univerſo; & conſtat, nec ignem dari, nec admiſſis elementis in univerſo, cogit ratio humores admittere in corpore, cum à ſolo cruore poſſit nutriri: Tum 2. quia nec cogit admittere quatuor humores, quod in lacte appareant quatuor ſubſtantiæ diverſæ, quia illæ ſunt tantùm tres, ſerum, butyrum, & caſeus: Tum 3. quia nec valet dicere ex chylo quatuor ſubſtantias diverſas generari, quæ dicantur humores, & unam adimpleant maſſam ſanguinariam, ex cujus corruptione fit morbus magnus petens ſanguinis miſſionem; quia chylus

una eſt materia homogenea ex qua unus cruor poteſt fieri, non autem plures humores: ergo præter cruorem nulli ſunt in corpore humores qui poſſint eſſe cauſa morbi magni à quo indicetur ſanguinis miſſio. Pro iis ſolutiones adhibuimus ſupra contra Vanhelmont.

§. II.

Traditur Dogmaticorum doctrina.

RESolvendum non ſolùm reperiri cruorem in corpore; ſed melancholiam, bilem, & pituitam, ex quibus ſanguini commixtis fit maſſa ſanguinaria, & ex quorum vitio in quanto, in quali, aut motu, fiunt morbi magni indicantes ſanguinis miſſionem: ſic dari demonſtravimus *part. 1. Reſolutionum Medicarum diſput. 5. ſect. 1.* cum Hippocrate *lib. de natura humana*, & cum Galeno *in illius commentariis*, & *lib. de humoribus*, & hos dari humores demonſtrat experientia in pluribus morbis diverſis provenientibus ex his diverſis humoribus putreſcentibus, aut alio modo vitium contrahentibus, ſimiliter demonſtrat in Diarrhœis diverſorum humorum, & aliis evacuationibus, ſive ab arte, ſive à natura factis, in quibus illi diverſi humores ſenſui apparent, & morbi ab illis pendentes extinguuntur. Tum etiam idem convincitur: quia hujuſmodi humores cùm ſint neceſſarii pro diverſarum partium nutritione, diverſi debuerunt produci, & cùm non poſſint ſemper ſine vitio permanere, neceſſarium eſt ut morbi cauſæ fiant.

RESOLUTIO IV.

Vtrum Pituita poſſit eſſe cauſa morbi magni?

§. I.

Vanhelmont refertur Sententia.

PItuitam nullam in corpore dari, illamque nec ſanguini commixtam, nec ab illo ſeparatam eſſe fatetur Vanhelmont; & conſequenter nec morbum ab illa aliquem poſſe cauſari aſſerit: Suamque conatur ſuadere opinionem *tract. de humoribus*.

Primò: quia ſi in corpore humano daretur pituita, daretur pro illa aliquod receptaculum; ſicut pro bile, & melancholia propria receptacula fabrefecit natura. Nec obſtaret quod eſt ſanguis ſemicoctus, quia ſi humor crudus eſt, non eſt humor naturalis; nec poteſt generari extra jecur, cùm in illo non valuerit produci.

Secundò: quia dato, quod pituita daretur in venis, ea eſſet ſanguis ſemicoctus, qui cum ſola majori, aut minori perfectione accidentaliter differret, non eſſetque eſſentialiter aliud diſtinctum ab ipſo cruore; & ſicut ille non poſſet corrumpi; nec alicujus morbi cauſa dici: ergo adhuc ſi admitteretur pituita in corpore, non poſſet ab illa cauſari morbus.

Tertiò: Pituita cum ſit ſuccus crudus, & imperfectus, non poteſt generari niſi læſa actione generativa ſanguinis; alias fieret ſanguis perfectus: ergo dum jecur naturaliter generat, pituitam non producit: ergo ſine illa corpus naturaliter ſe habens debet permanere: ergo non eſt neceſſarium dari pituitam in corpore ratione cujus fiat morbus.

§. II.

§. II.

Communis Dogmaticorum opinio præfertur.

RESolvendum : Quod ſemper in corpore manet pituita, quæ, ſi putreſiat, aut vitium aliud magnum adquirat, valet morbum magnum efficere. ſic tenet Dogmaticorum Schola.

Probatur: Pituita eſt humor frigidus & humidus aptus pro nutritione partium humidarum; ergò neceſſariò debet reperiri in noſtro corpore, ſicut reperiuntur reliqui humores apti pro nutriendis reliquis partibus : ſed reliqui putredinem & alia acquirunt vitia, propter quæ morbum magnum valent cauſare, ut de ſanguine probavimus, & probabimus de reliquis humoribus : ergo pituita poteſt eſſe morbi magni cauſa.

Probatur 2. Leucophlegmacia, Paralyſis, febris quotidiana, quæ ab aliis febribus differt in acceſſionum repetentia, duratione, tempore, modoque caloris; morbus comitialis ; & lethargus fiunt ex humore frigido & humido, ut communis tenet opinio, docent accidentia, demonſtratque eorum modus :ergo datur in corpore pituita quæ poſſit eſſe cauſa morborum magnorum.

Probatur 3. Succum crudum qui licèt humidus ſit ſicut ſanguis, non attingit illius perfectionem, in venis remanere, & hunc quandoque ſupernatare demonſtrat experientia, tum in pituitoſis, ſive illis qui humidis & frigidis uſi ſunt alimentis; tum in eis qui debilem habent ventriculum : ſed hunc vocamus pituitam, & ab hoc redundante, non ſolum febres, obſtructiones; ſed pituitoſos tumores illum continentes oculis cernimus : ergo pituita poteſt in corpore dari, & morborum cauſa eſſe.

§. III.

Solvuntur Vanhelmont rationes ex ſupradictis.

AD 1. Reſpondetur : Quòd pro ſanguine, & pituita non ſunt receptacula extra venas, ſicut pro bile & Melancholia; quia iſti ſunt ſicci, & ne properent mortem naturalem, quod redundat repurgat natura ad propria receptacula; humores humidi potiùs eam retardant ; & ideò etſi redundent, continet intra venas.

Ad 2. Reſpondetur, quod ut dixi *part. 1. Reſolut. medicarum*, duplex eſt pituita naturalis: alia eſt ſanguis ſemicoctus, de qua probat argumentum: alia à ſanguine ſpecie diverſa, quæ eſt humor frigidus & humidus eſſentialiter à ſanguine alius, & qui numquam fieri ſanguis poteſt.

Ad 3. Reſpondetur : quòd pituita, quæ eſt ſanguis ſemicoctus à diminuta actione concoquendi fit : pituita, quæ eſt humor unus naturalis inter quatuor annumeratus, fit naturalis dum naturaliter ſe habet homo ; non ita perfectus dum imperfectæ fiunt jecoris coctiones.

RESOLUTIO V.

Vtrum Melancholia ſit morbi magni cauſa ?

§. I.

Nova Vanhelmont opinio proponitur.

VAnhelmont *tractatu de humoribus*. Melancholiam in corpore dari negat, & ex hoc nullo modo poſſe ab illa morbos oriri concludit, ſed ſpecialiter morbos ex illa non fieri probat : Quia ſi aliquis morbus oriri ab illa diceretur, maximè Quartana ; ſed hæc non oritur à melancholia ; tum quia ſi penderet Quartana à melan-

cholia, evacuatâ melancholiâ ſanguinis miſſione, aut purgatione, curaretur Quartana, quam videmus poſt has evacuationes per annum ultraque ſe extendere: Tum 2. quia ſi à melancholia Quartana foveretur, cùm lien ſit receptaculum melancholiæ, foveretur ab illo, & duraret, quandiù humor ibi contineretur; liene verò obſtructo & melancholia pleno, ac tumoroſo contingit auferri Quartanam: Tum 3. quia ſolius lienis curatio intenderetur, non autem eſſet reliquarum partium providentia: Tum 4. quia cùm Quartana per plures annos ſe extendat, non poſſet foveri à melancholia; quia ſic genita non poſſet tamdiù perdurare: ſi ab ea quæ quotidie generatur, mutato alimento, & eo exhibito, quod non habet partes proportionatas, ut melancholia fiat ex illo, ea non poſſet generari: ergo melancholia non poteſt eſſe cauſa morbi magni.

§. II.

Communi aſſentimur Dogmaticorum doctrina.

RESolvendum: Quòd plures morbi magni ortum ducunt, & foventur à melancholia.

Probatur 1. Quia melancholia morbus, hypochondriaci plures affectus, diverſaque ſymptomata ex eis orta nullam aliam in corpore habent cauſam, cui debeant tribui præter melancholiam, nec cujus naturæ ita reſpondeant: Tum quia ſcirrhoſus tumor, ſi aperiatur, manifeſtè demonſtrat foveri ex melancholia. Tum quia Quartana in caloris modo, intenſione, horrore, duratione, & accidentibus demonſtrat à nullo alio humore poſſe oriri, cùm reliquæ febres ab aliis humoribus ortæ differant ab ea omnino: Tum quia ad viſum apparet melancholia craſſa, terreſtris, & nigra, ſanguine miſſo, & ab ipſo ſanguine ſeparata: ergo ſi vitium adquirat, poteſt eſſe cauſa morborum Magnorum.

§. III.

Solutio adhibetur rationibus dubitandi.

AD 1. Reſpondetur, Tum 1. quòd ſi tota portio melancholiæ evacuaretur, à qua pendet Quartana, ipſa curaretur, ſicut evacuatâ bile, ceſſat Tertiana: ſed quia terreſtris tam citò concoqui non poteſt, ideò nec à ſanguine ſeparari, nec purgatione extrahi: Tum 2. quòd à jecore ex melancholia in venis contenta foveri poteſt Quartana, & ablatâ jecoris intemperie, & conſumptâ melancholiâ venarum, licèt lien ſit obſtructus, curatur: Tum 3. quòd cùm melancholia ſit etiam in venis, non intenditur ſolius lienis curatio: Tum 4. quòd ab intemperiè habituali jecoris, aut lienis, poteſt per plures annos generari melancholia in quantitate, & vitio, cum quibus foveat Quartanam.

RESOLUTIO IV.

Vtrum bilis ſit morbi alicuius magni cauſa?

§. I.

Proponitur dicendi modus Vanhelmont.

UT reliquos humores non eſſe admittendos in corpore; ſimiliter nec bilem eſſe contendit Vanhelmont *tract. de humoribus*; & conſequenter infert nullum à bile poſſe morbum oriri: præcipuè tamen intentum fovere videtur, Tum 1. quia Dogmatici bilem non admittunt, niſi quia ſicu

cut ſunt quatuor elementa, quatuor etiam videantur admitti humores, quorum bilis correſpondeat igni; qui non datur in rebus, ut plures Philoſophi concedunt: ergo non eſt in corpore bilis à qua fiat morbus magnus.

Secundò; humor debet generari in jecore: ſed ſubſtantia amara, pallidáque, quæ apparet in corpore, non fit in jecore, ſed in ventriculo, ut in pueris lactantibus, & eis qui melle utuntur, apparet; in quibus in ventriculo talis humor generatur: ergo non generatur in jecore bilis à quo fiat morbus.

Tertiò: Si quid demonſtraret morbos magnos poſſe pendere ex bile, maximè vomitus bilioſus, ſive in principiis acceſſionum febrium ſuperveniens, ſive ratione jecoris inflammationis, aut alterius cauſæ: ſed ex vomitu etiamſi in illo appareat pallidus, acris, mordax, calidus, ac tenuis humor, nec bilem infertur dari, nec morbum poſſe ex illa generari: ergo ex bile nullus poteſt morbus magnus pendere. Probatur minor, Tum 1. quia vomitus in principio Tertianæ exiſtens, ſimilis eſt ſubſtantiæ, quæ ſolet generari ex ſuperflua cœna; & ideò ſicut illa generatur in ventriculo, & non eſt bilis: Tum 2. quia ſi eſſet bilis quæ vomitu rejicitur, non ſubſequeretur Tertiana, quia jam ejus cauſa eſſet evacuata: Tum 3. quia tanta copia, quanta rejicitur per vomitum, non poteſt contineri, & ideò nec generari in jecore; ſed in ventriculi cavitate: & ideò nec humor dicitur. Ergo ex vomitu ſubſtantiæ, quæ dicitur bilis, non ſumitur aliquod indicium quòd poſſit dari bilis, nec quòd poſſit ab illa pendere morbus.

§. II.

Dogmaticorum præfertur opinio.

RESolvendum: quod Bilis majori ex parte eſt cauſa morborum magnorum pendentium ex materia; ſic fatentur Dogmatici experientiâ convicti, quæ demonſtrat cardialgiam, Eryſipelatem, choleram morbum, Tertianam, intermittentem, continuam, & febrem ardentem, alioſque quamplurimos morbos materiales ex bile pendere, quod idem teſtantur accidentia ad has febres ſubſequuta, teſtanturque cauſæ externæ, & conjunctæ, quæ evacuatione, ſive ab arte, ſive à natura facta extractæ, ad ſenſum demonſtrant eſſe eam ſubſtantiam, quam Bilem vocamus; quâ extractâ, morbi, quos ab illa pendere dicimus, ſtatim curantur.

§. III.

Solvuntur fundamenta ex Vanhelmont deducta.

AD 1. Reſpondetur; quòd admittimus Bilem; quia eam, inter reliquos humores ex corpore extractos, cernimus, in ſubſtantiæ modo, colore, temperieque diverſam; & quia ipſam pro ſimili ſubſtantiæ modo nutriendo in noſtro corpore neceſſariam eſſe convincimur. Nec diſſentimus ab eis, qui etiam admittunt eam correſpondere igni; ſed judicamus quod ſi illi, qui ignem negant, igne plecterentur, eum cogerentur admittere, & fateri.

Ad 2. reſpondetur, quod bilis, quæ eſt humor naturalis, alendo utilis, generatur in jecore; alia verò ſimilis ſubſtantia, bilis ſive præternaturalis, ſubſtantiáve nidoroſa poteſt in ventriculo generari, nec ex hujus generatione in ventriculo [illegible] ertur; quo

quod non poſſit naturalis fieri in jecore, & præternaturalis, & plures eſſe ſpecies bilis, quæ ſint cauſa morbi magni.

Ad 3. reſpondetur, Tum 1. quod licet bilis, quæ vomitu rejicitur in principio Tertianæ, ſit ſimilis ei quæ aliquando fit in ventriculo; poteſt tamen, ut dixi, generari in jecore: Tum 2. quod licet vomitu rejiciatur bilis, ſubſequitur Tertiana, quia remanet alia portio ex qua fiat: Tum 3. quod tota copia quæ rejicitur, continetur in venis, in jecore, & in primæ regionis vaſis.

SECTIO TERTIA.

De vitiis ſanguini ſupervenientibus.

EX Hippocrate *lib. 1. de natura humana text.* 18. Sanguis dum intra venas proportionatus manet, nectar eſt vivificum, quo irrigatæ univerſi corporis partes continuum alimentum ſuſcipiunt. Dum autem indebito ruit motu, alteratione intemperatur, vel ſuperaddita quantitate à naturali ſtatu recedit, vitium contrahit, ex quo morbos ſupervenire contingit magnos in ablatione cauſæ, quorum ſanguinis miſſio exercetur: Et ideo ſuſcepimus de his diſputare vitiis ſub hac ſectione.

RESOLUTIO. I.

Vtrum ſanguis ratione motus localis vitium adquirat?

§. I.

Pars negativa aliquibus fulcitur fundamentis.

HUmoribus intra corpus propria loca deſtinavit natura, & hæc ſunt venæ & arteriæ, ut alibi dicemus, in quibus retenti conſervarentur, ac perficerentur, prout requiritur, ut aptiores redditi ferantur in partes pro earum nutritione, & pro diverſis uſibus in quos ſunt deſtinati: contingit autem plerumque ferri humores, ac moveri in partes ante deſtinatum tempus, vel in majori quantitate, aut concitatiori impetu, quam naturaliter deberent ferri. Inquirimus autem in præſenti, an ratione hujuſmodi motus dicatur ſanguis, aut reliqui humores ſanguini commixti acquirere aliquod vitium, quod maximè in ipſis humoribus ſit attendendum? Et pars negativa fulcitur.

Primò: quia ſanguis ſemper eſt humor benignus, amicus naturæ, animæ ſedes, vivificum nectar; & ſimpliciter neceſſarium pro partium nutritione, & corporis conſervatione: ſed ratione motus localis non amittit has dotes: ergo non redditur vitioſum.

Secundò: Sanguis ante motum localem eſt utilis viventi: ſed idemmet manet poſt motum localem: ergo ratione motus localis nullum adquirit vitium.

Tertiò: ſanguis qui eſt naturalis, eſt qui à natura retinetur; ſanguis dum aliquod patitur vitium, eſt, qui irritat ad ſui expulſionem, & motum: ergo ſanguis non adquirit vitium ratione motus localis, ſed antecedenter illud habebat, & ratione illius movetur.

§. II.

Exponitur vitium quod ſanguis per motum acquirit.

REſolvendum: Quod cum ſanguis locali motu ruit à venis, ab ipſiſque prolabitur ultra modum à natura præſcriptum

ptum, ratione motus acquirit vitium, quo redditur proxima cauſa diverſorum morborum.

Probatur: ſanguis extravaſatus in parteſque indebitè delatus, ipſe corrumpitur, quia extra proprium locum ſui conſervativum quam citiſſimè neceſſe eſt corrumpi, & putrefieri, vel in grumos mutari; pars autem quæ illo repletur in tumorem attollitur, dolorem patitur, ac intemperiem, ſive alterationem ſimilē ei, per quam ſanguis alteratur: ergo acquirit vitium, quod redditur proxima cauſa diverſorum morborum.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD primum reſpondetur: quòd ſanguis dum generatur cum debito ſibi ſubſtantiæ modo, qualitatibus, & quantitate debitis, omnes illas dotes habet, quamdiu conſervatur intra venas, ab illis perficitur, & pro ſuis uſibus conſervatur: at verò illas omnes amittit, dum indebitè motus ad partes ruit.

Ad 2. Reſpondetur: quòd ſanguis poſt motum localem alius remanet, ac erat intra venas; & ideò cauſa proxima fit, ut apparet ex reſolutione plurium morborum, præternaturalis enim redditur.

Ad 3 Reſpondetur: quòd ſanguis ſine aliquo vitio in modo ſubſtantiæ, aut in qualitatibus ratione ſuæ quantitatis poteſt cogere ad ſui expulſionem: etſi aliquando habeat vitium in qualitatibus, per quas cogat ad ſui expulſionem; poſtea verò motus ad partes novum adquirit vitium ratione illius motus, ratione cujus cauſa eſt plurium morborum, tumorum inquam diverſorum, ſolutionis continuitatis, diverſæve intemperiei; quorum omnium cauſa proxima redditur ob vitium quod acquiſivit ratione motus localis.

RESOLUTIO II.

Vtrum ſanguis poſſit adquirere vitium in Quali, quod non ſit cacochymia?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis, & dubitandi ratio.

ANtiquiores parùm ſolliciti in cognoſcenda cacochymia, ipſā ignorantes, ſanguinis miſſionis, & purgationis proprium indicans ignorarunt: confundebant cum quolibet vitio in Quali, quod ſupervenit humoribus cacochymiam patientibus. Moderniores autem in eorum doctrina nutriti, quodlibet vitium in Quanto humoribus ſuperveniens vocant Plethoram; & ab hoc contendunt indicari ſanguinis miſſionem; quodlibet autem vitium, quod in Quali ſupervenit, Cacochymiam vocant, & ab hoc contendunt indicari purgationem, quibus ſubſcribens Horatius Augenius *lib. 2. de ſanguinis miſſione cap. 5.* dicit, quòd vitium in Quantitate in humoribus eſt plenitudo: vitium verò in Qualitate eſt Cacochymia; taliter quòd ſi plenitudini ſuperveniat, tunc humores non dicentur efficere plethoram, ſed cacochymiam pati, quia judicat impoſſibile, quòd ſit aliquod vitium in qualitate in humoribus, quod non ſit Cacochyma Cui favet.

Primò Galen. 1. *Aphoriſm.* 2 ubi purgationem definit, quòd ſit evacuatio humorum qualitate peccantium: ſed ut omnes fatentur, indicans purgationis eſt Cacochymia: ergo omnes humores qualitate peccantes ſunt Cacochymia.

Secundò: In eodem morbo ſanguinem mittimus in principio, & purgamus in declinatione: ergo quia ratione alterationis mutatur plenitudo, à qua priùs indicatur ſanguinis miſſio; in vitium in Quali, à quo indicatur purgàtio, quia eſt Cacochymia.

Tertiò: Dum cauſatur morbus ratione plenitudinis, ſi in ejus augmento materia turgeat, quia hæc peccat in Quali, ſtatim purgamus: ergo quia propter vitium in Quali humor acquirit Cacochymiam, quæ eſt indicans purgationis.

Quartò: Plethora, & Cacochymia ſunt duo vitia ſupervenientia humoribus, ſpecie inter ſe diverſa; cùm plenitudo ſit indicans ſanguinis miſſionis, & Cacochymia ſit indicans purgationis, ſed nulla eſt alia ratio diſtinctionis inter illa, niſi quia plenitudo eſt vitium in quantitate ſuperveniens; Cacochymia in qualitate: ergo quodlibet vitium in Quali ſuperveniens humoribus eſt Cacochymia.

§. II.

Explicatur vitium in Quali, quod dicitur Cacochymia.

Reſolvendum: quòd vitium in Quali ſuperveniens cuicumque humori ſeparato à ſanguinis commixtione eſt Cacochymia.

Probatur hæc reſolutio latiſſimè ex doctrina à nobis tradita, *diſputat. de purgandi ratione, ſect.* 1. *de Cacochymia*; & demonſtrat ratio, quia Cacochymia eſt vitium ſuperveniens cuicumque humori ſeparato à ſanguinis commixtione, ut ibi manet demonſtratum.

Probatur 2. Cacochymia eſt vitium, ratione cujus indicatur purgatio: ſed à ſolo humore ſeparato à ſanguinis commixtione indicatur purgatio: ergo ſoli humori peccanti in Quali ſeparato à ſanguinis commixtione accidit, quòd dicatur Cacochymus. Probatur minor: à ſolo illo humore indicatur purgatio, qui poteſt attrahi à Pharmaco, natura coadjuvante ad illius expulſionem: ſed natura mediâ ſuâ facultate expellente ſolum coadjuvat ad expulſionem humoris ſeparati à commixtione ſanguinis; nam qui ſanguini eſt commixtus, cùm ſit pars ſanguinariæ maſſæ, propter mixtionem cum ſanguine intenditur retineri à natura: ergo à ſolo humore ſeparato à ſanguinis commixtione indicatur purgatio.

Probatur 3. Si aliquis humorum turgeat, aut poſt coctionem ſeparetur à ſanguinis commixtione, indicatur purgatio ab illo, ex Hippocrate 2. *Aphor.* 22. §. *concocta medicari, ac movere non cruda, niſi materia turgeat*: ſed purgatio indicatur à Cacochymia: ergo humoribus ſeparatis à ſanguinis commixtione ratione vitii in Quali ſupervenit Cacochymia.

§. III.

Proponitur, ac nova ſancitur opinio.

Reſolvendum: Quòd ſi ſanguini, aut reliquis humoribus ſanguini commixtis ſuperveniat vitium in Quali, tale vitium non eſt Cacochymia.

Probatur 1. quia ut probavimus *diſput. de purgandi ratione ſect.* 1. *reſolut.* 1. §. 2. vitium cujuſvis humoris à ſanguine intra maſſam ſanguinariam contenti donec à ſanguinis commixtione ſeparetur, non eſt Cacochymia, ſed ſanguini, & reliquis humoribus illi commixtis poteſt ſupervenire vitium in Quali, ſi alterentur, aut putrefiant, ut contingit dum ſunt cauſa febrium: ergo erit vitium in Quali, ſine eo quòd ſit Cacochymia. Pro-

Probatur 2. Plerumque vitium in Quali ſi putreſcat ſanguis quartus humor, aut ſanguis prout dicit maſſam ſanguinariam, ſeu omnes humores ſanguini commixti, ſupervenit illis: ſed hoc vitium non poteſt dici Cacochymia: ergo datur vitium in Quali, quod non ſit Cacochymia. Probatur minor, quia Cacochymia eſt indicans purgationem; ſanguis autem nunquam petit purgari: ergo illi nunquam accidit vitium in Quali, quod dicatur Cacochymia.

Probatur 3. ex Galeno *lib. method.* in omnibus febribus, quas putreſcens concitat humor, convenit ſanguinis miſſio: ergo licèt humor putreſcens peccet in Quali ratione putredinis, non advenit illi Cacochymia. Patet conſequentia, quia ex Galeni doctrina ab eo vitio quod dicitur Cacochymia, ſemper indicatur purgatio: ſed ab humoribus putreſcentibus, qui peccant in Quali docet indicari ſanguinis miſſionem: ergo quia vitium in Quali in humoribus ſanguini commixtis non eſt Cacochymia.

Probatur 4. Si quodlibet vitium in Quali eſſet Cacochymia, quantò eſſet intenſior, tantò magis indicaret purgationem: ſed in febribus putridis, in quibus putridi humores peccant in Quali, quantò qualitas eſt intenſior, ut in augmento, & ſtatu, ſanguinem mittimus; & purgamus in declinatione, quando vitium in Quali eſt remiſſus: ergo humoribus ſanguini commixtis poteſt ſupervenire vitium in Quali, quod non ſit Cacochymia.

Probatur 5. in eadem febre pendente ab eodem humore mittimus ſanguinem in principio, & purgamus in declinatione, dum etiam humor putreſcit, & peccat in Quali ſicut in reliquis temporibus: ergo cum eodem vitio in Quali in eodem morbo ſanguinem mittimus, & purgamus: ſed in primis temporibus illud vitium in Quali non eſt Cacochymia, ſicut in declinatione; alias purgaremus in reliquis temporibus, ſicut in declinatione: ergo quia vitium in Quali ſuperveniens humori ſanguini commixto, non eſt cacochymia, ſicut in declinatione, in qua ſupervenit humori jam per coctionem ſeparato à ſanguinis commixtione.

§. IV.

Solvuntur argumenta primò adducta.

Ad primum Reſpondetur, quòd Galenus non intendit definire purgationem; ſed deſcribit genericum illius, quod eſt eſſe evacuationem humoris qualitate peccantis: hoc etiam commune ſolet eſſe plerumque ſanguinis miſſioni, quæ ſolet indicari etiam ab humore peccante Qualitate; & ideò ſuperaddenda venit altera particula, quæ explicet proprium indicans purgationis, ut perfecta purgationis tradatur definitio per propriam rationem genericam ſuperadditam, ut patebit infrà.

Ad 2. Reſpondetur, quòd in eodem morbo pendente ab eadem cauſa ſanguinem mittimus in primis temporibus, & purgamus in declinatione; non quia ratione alterationis mutetur plenitudo in cacochymiam, aliàs cùm à principio incipiat humor putrefieri, & alterari febrili calore, ſi ratione hujus vitii in Quali fieret cacochymus, ſtatim à principio purgaremus, quia à cacochymia ſemper indicatur purgatio: ſed quia vitium in Quali, quod ſupervenit humori ſanguini commixto non eſt cacochymia, ſed vitium ſanguinis, quod indicat ſanguinis miſſionem;

in declinatione verò, cùm per coctionem humor putridus ſeparetur à ſanguine, tunc vitium, quod dicitur Cacochymia, ſupervenit; & ideò indicat purgationem.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſi materia turgeat, ſeparatur à commixtione ſanguinis, & ſupernatat, & fit Cacochyma, quia illius vitium in Quali, jam eſt vitium alterius humoris à ſanguine; & ideò licèt priùs ſanguini commixta, dum erat pars maſſæ ſanguinariæ, indicabat ſanguinis miſſionem, poſtea ratione Cacochymiæ indicat purgationem.

Ad 4. Reſpondetur, quòd ratio diſtinctionis ſtat in hoc, quòd plenitudo attenditur penes quantitatem, ſive comparativè ad vaſa, ſive ad vires, prout hæc attenditur in ſanguine quarto humore, aut in reliquis ſimul illi commixtis: Cacochymia verò eſt vitium, quod nunquam accidit ſanguini, ſed reliquis humoribus, prout ſunt ſeparati à commixtione ſanguinis, & ſupernatant: & ideò à Cacochymia tantùm dicitur indicari purgatio, quia hæc dicitur indicari, dum humor peccans eſt alius à ſanguine & ſupernatans, fit enim tunc objectum facultatis expellentis, & ideò medicamentum ſolutivum rectè operatur, quia habet naturam adminiculantem; antecedenter enim dum ille humor erat ſanguini commixtus, erat objectum facultatis retinentis; & ideò ante ſeparationem, humor licèt habeat vitium in Quali, eſt objectum facultatis retinentis, & dicitur pars ſanguinis, & illius vitium dicitur vitium ſanguinis, & ideò pro illo evacuando ſanguinem mittimus.

RESOLUTIO III.

Vtrum plethora ſit poſſibilis?

§. I.

Plethora, plenitudo, plenitas, multitudo, & redundantia uſurpatur à Galeno pro eo vitio, quod ſanguini ſupervenit ratione ſuæ quantitatis adauctæ, propter quod vitium redditur proxima cauſa aliquorum morborum qui poſſunt ex illo ſupervenire: An autem tale vitium ſit poſſibile inter Dogmaticos Medicos, nunquam ſtetit dubitatio; ſed quia noſtris temporibus Paracelſus nullos admittit humores dari in corpore humano, qui ſaltem ſint morborum cauſæ; & Vanhelmont ſolùm cruorem admittit; juxta horum Sectas non eſt admittenda plethora aut plenitudo in opinione Theophraſti Paracelſi, quia nec ſanguinem nec reliquos humores admittit dari in corpore. Ex quibus eſt opinio Vanhelmont, qui licèt ſanguinem admittat; negat tamen poſſe illi ſupervenire aliquod vitium nec in quantitate, nec in qualitate, nec in motu; ſed ſemper & ubique judicat ſanguinem eſſe vitæ Theſaurum, ac Nectar vivificum, ens incorruptibile ac perfectiſſimum, ſemper utile & neceſſarium, nunquam tamen aptum ut deviet ab hoc ſtatu.

Pro his ſtant plures rationes ſeu deliria, quibus innituntur, & ſuadent, humores non dari in corpore humano: aut ſi detur cruor, eſſe incorruptibilem, de quibus aliàs latiùs agemus.

§. II.

Communis Dogmaticorum opinio ſancitur.

Reſolvendum: quòd plenitudo eſt vitium, quod accidit plerumque ſanguini, & humoribus illi commixtis.

Pro-

Probatur omnibus fundamentis,quibus Hippocrates *lib. de natura humana* demonſtravit dari humores in corpore humano, & admittuntur à Galeno *in commentariis ad eundem librum, lib. de humoribus. lib. de plenitudine*, convincitque experientia,qua ab arte & natura humores in corpore dari docemur, & in Athletis pluries demonſtravit ſanguinem eouſque augeri,donec rumpantur vaſa. Confirmabitur ex infrà dicendis,& ex eis quæ à nobis tradita ſunt *p.tr. 1. Reſolut. Medicar diſput. de humoribus*, ubi ex Hippocrate demonſtravimus eorum exiſtentiam & neceſſitatem in corpore. Ex quo patet, quam invalidum ac ineptum fuerit fundamentum Innovatorum, ut demonſtratur à Galeno *lib. de plenitudine.*

RESOLUTIO IV.

Quid ſit plenitudo?

§. I.

Communis definiendi modus proponitur.

Plethoram definit Galenus *lib. de plenitudine*, quòd ſit humorum in animantis corpore redundantia: *lib. 13. methodi cap. 6. & lib. de plenitud.* quòd eſt ubi æqualiter ſucci adaucti ſunt: *lib. 2. de compoſition. medicamentorum ſecundum locos*, quòd ſit plenitudo omnibus humoribus ex æquo adauctis, aut etiam ſanguine ſolo. Ex his definitionibus ſuas eliciunt Moderniores: Fuchſius *lib. 2. inſtitut. ſect. 5.* inquit, Plenitudinem ſimpliciter ſumptam eſſe redundantiam omnium humorum ſimul ſecundùm quantitatem excedentium. Plempius *lib. 5. de fundamentis Medicinæ cap. 5.* Plethora, inquit, eſt Maſſa ſanguinis ſolius non deficientibus reliquis humoribus in ſua quantitate, & proportione ſupra mediocritatem cuique debitam exuberans. Reliquorum plerique plenitudinem dicunt eſſe augmentum ſanguinis, aut reliquorum humorum.

Sed omnes iſti Galeni imitatores deficiunt in definienda plenitudine, nec enim proprium illius conſtitutivum adducunt ac diſtinctivum à Cacochymia, in qua etiam valet reperiri augmentum Cacochymorum humorum ſupra mediocritatem; nec ſimiliter comprehendunt in definitione plenitudinem ad vires, quam poſtea ponunt, tanquam membrum dividens ſub hoc definito: licèt plerumque ſine augmento ultra mediocritatem detur.

§. II.

Sancitur & explicatur definitio plenitudinis?

Reſolvendum: quòd Plenitudo eſt redundantia ſanguinis ſolius, aut ſimul reliquorum humorum ſanguini commixtorum, ſupra quantitatem naturaliter corpori debitam, vel ultra virium conferentiam.

Particula *redundantia* ponitur loco generis, comprehendit redundantiam cibi, quæ dicitur ſatietas: redundantiam Cacochymi humoris, & redundantiam ſanguinis. Particula *ſanguinis* utrumque comprehendit ſanguinem, hoc eſt, ſanguinem quartum humorem, & maſſam ſanguinariam, ut docet Galenus *lib. An ſanguis contineatur in arteriis.* Particula *ſolius, aut reliquorum humorum ſanguini commixtorum*, denotat plenitudinem poſſe fieri ex ſanguine juxta utramque acceptionem, & excludit humores Cacochymos quantitate excedentes, qui quia ſunt ſeparati à ſanguinis commixtione, non ſunt pars maſſæ ſanguinariæ

Digitized by Google

guinariæ, nec accidit illis plenitudo, quæ eſt vitium ſanguinis, ſed cacochymiæ vitium quod accidit reliquis humoribus, qui non ſunt pars maſſæ ſanguinariæ; ſed ſeparati à ſanguinis commixtione. Particula *ſupra quantitatem naturaliter corpori debitam* exprimit rationem plenitudinis quoad vaſa. Particula, *vel ultra virium conferentiam*, amplectitur rationem conſtitutivam plenitudinis quoad vires.

RESOLUTIO. V.

Quotuplex ſit Plenitudo?

§. I.

Prima proponitur plethora diviſio.

Reſolvendum 1. Quòd plenitudinum alia eſt quoad vaſa, & eſt redundantia ſanguinis ſolius, vel ſimul cum reliquis humoribus illi commixtis ex æquo adauctis ſupra mediocritatem. Alia eſt plethora quoad vires, quando plus eſt ſanguinis quam natura & vires poſſint ferre, & perfici; ſic deducitur ex Galeno *lib. de natura humana, lib. de ſanguinis miſſione adverſus Eraſiſtraceos, lib. de plenitudine, lib* 10. *Methodi. lib. adverſus Iulianum.* Subſcribit Paulus *lib. 6. cap.* 40. Aëtius 1. *part. ſerm.* 10 *cap.* 11. Avicenna *fen.* 1. *doctrina* 3. *cap. 6.* Serna *lib.* 5. *Methodi medendi*: Eſt doctrina communiter recepta apud omnes Dogmaticos præterquam ab Horatio Augenio, qui *lib.* 4. *de ſanguinis miſſione cap.* 4. trimembrem facit hanc diviſionem, ſcilicet in plenitudinem quoad vaſa, plenitudinem quoad vires, & plenitudinem quoad vaſa, & quoad vires ſimul.

Patet reſolutio ex deſcriptionibus membrorum dividentium, eſt enim plenitudo quoad vaſa, quando venæ corporis propter nimiam ſanguinis abundantiam adeò tument, ut maximum inveliant ſenſum tenſionis, & immineat periculum vaſorum ruptionis, aut ſuffocationis; ex Galeno *lib.* 1. *Aphoriſmor. comm.* 2. §. *Cæterum ſi vaſa cibis & potibus fuerint repleta, periculum eſt ne diſrumpantur, aut calor natalis ſuffocetur, aut extinguatur natura, &c.*

Plenitudo verò quoad vires, eſt in qua licèt humores nec ultra mediocritatem abundent, nec vaſa diſtendant, vires gravant, ſuffocantque, quominus ipſum non valeant ſanguinem perficere.

§. II.

Subſequitur plenitudinum diviſio.

Reſolvendum 2. Quòd plenitudinum alia eſt ſimpliciter & abſolutè talis; alia eſt plenitudo ſecundùm quid, ſive cum addito. Plenitudo ſimpliciter talis dicitur, in qua redundat ſanguis, reliquis humoribus illi commixtis debitam proportionem ſervantibus; vel in qua ſanguis ſimul ac reliqui humores illi commixti ex æquo omnes abundant ſupra mediocritatem. Plenitudo ſecundùm quid, ſive cum addito, eſt in qua redundat ſanguis, & ſimul cum illo alter humorum, qui illi ſunt commixti, & dicitur biliosa plenitudo, ſi alter abundans humor ſit bilis; melancholica, ſi ſit melancholia; Pituitoſa, ſi fuerit pituita.

Hanc doctrinam ſancivit Galenus *lib.* 2. *de compoſit, per genera, cap.* 3. §. *ſit autem Plethora quatuor humoribus ex æquo adauctis, aut etiam ſanguine ſolo, nam cum alius quiſpiam humor redundarit, veluti eſt pituita, flava bilis, itemque nigra, ejuſmodi auctionem, nec ſimpliciter multitudinem, ſed cum appoſitione pituitæ, aut bilis flavæ, aut nigra in corpore factam multitudinem dicunt.*

§. III.

§. III.

Plenitudinum inter ſe & cum Cacochymia traditur complexus.

RESolvendum. 3, quòd Plenitudinum aliæ ſine aliis reperiri poſſunt, ut plenitudo quoad vires, ſine eo quòd detur plenitudo quoad vaſa, nec ſimul exiſtat cacochymia: aliæ verò cum aliis complicatæ vitiis, ut ſi plenitudo quoad vaſa coincidat cum plenitudine quoad vires; vel utraque, aut quælibet illarum, cum cacochymia; & hoc vel cum cacochymia primæ, ſecundæ, aut tertiæ Regionis, vel cum aliquibus, aut omnibus ſimul. Hæc doctrina ex ſe manifeſta manet, & maximam illius dignotio utilitatem affert ad cognoſcendas complicationes utriuſque indicantis, ſanguinis miſſionis inquam, & purgationis.

§. IV.

Plenitudinum proponuntur aliæ ſubdiviſiones.

RESolvendum 4. quòd Plenitudinũ alia eſt univerſalis, reperta in toto corpore; alia particularis, in determinata corporis parte; alia accidit humoribus repertis in ſecunda regione; alia eſt quæ reperitur in tertia.

RESOLUTIO VI.

Utrùm plenitudo ad vires fiat comparativè ad unam determinatam facultatem?

§. I.

Proponuntur Authorum ſententiæ.

TRiplex facultas reperitur in corpore, naturalis, vitalis, & animalis, quænam ex his inquirimus ſit intelligenda, dum dicimus quòd plenitudo ad vires eſt, quando plus eſt ſanguinis, quàm vires poſſint ferre.

Prima opinio tenet per ordinem ad omnes vires poſſe conſtitui hujuſmodi plenitudinem, indeterminatè, ita ut ſi facultatem naturalem gravet, ita ut non poſſit concoquere, quia eſt gravata ſanguine, plenitudo quoad vires conſtituatur per ordinem ad illam: ſi opprimat pulſum, & illius inæqualitatem cauſet, per ordinem ad facultatem vitalem: ſi gravet locomotivam facultatem, ita ut impediat localem motum; per ordinem ad facultatem animalem poſſit conſtitui.

Secundò, alii opinantur quòd ſolùm per ordinem ad facultatem vitalem debeat conſtitui, quia Galenus ſolùm per ordinem ad pulſus inæqualitatem docet cognoſci.

Tertiò, opinantur alii ſolùm conſtitui per reſpectum ad ſolam animalem facultatem, quia cognoſcitur per ſenſum ponderis, quem ſola facultas ſenſitiva animalis percipit.

Quartò, alii tenent conſtitui hanc plenitudinem ſolùm reſpectivè ad vires naturales, quia Galenus *lib. de differentiis febrium cap.* 3. aſſerit quòd in plenitudine quoad vires, ſucci citò perveniunt ad corruptionem, quia non poſſunt alterari, nec concoqui propter debilitatem virtutis.

§. II.

Plenitudo ad vires, per quid conſtituatur, proponitur.

RESolvendum: Quòd plenitudo quoad vires dicitur per ordinem ad naturalem, vitalem, & animalem, licet propriiſſimè ad naturales.

Probatur Prima pars, 1. quia plenitudo ad vires valet omnes illas opprimere; natu-

rale

ralem reddendo ad coctionem impotentem: vitalem, quia gravat motum arteriæ impeditur elicere; animalem, quia muſculi gravati præ pondere localem illum motum non valent elicere: ergo comparativè ad quamlibet poteſt hæc plenitudo conſtitui.

Probatur 2. Quia inter ſigna quæ à Galeno docentur, & ab Authoribus admittuntur pro hac cognoſcenda plenitudine, alia demonſtrant oppreſſionem facultatis vitalis, qualis eſt pulſus inæqualitas, quam proponit Galenus; alia demonſtrant oppreſſionem facultatis animalis locomotivæ, qualis eſt ineptitudo ad localem motum, & ſenſus ponderoſus; alia oppreſſionem facultatis naturalis, qualia ſunt ſigna cruditatis, & impotentiæ concoquentis facultatis: ergo comparativè ad quamlibet ex his poteſt hæc plenitudo conſtitui.

Probatur 3. Quia inter has omnes facultetes unus eſt conſenſus, & conſpiratio, unaque neceſſitas, ut per illam conſervetur vita: ergò comparativè ad unamquamque ex illis oppreſſam, conſtitui poteſt plenitudo ad vires.

Probatur ultimò ultima pars: per illum reſpectum debet magis conſtitui plenitudo ad vires per quem magis propriè adquirit vitium, ratione cujus indicet ſanguinis miſſionem, cùm ob vitium plenitudinis illud indicet: ſed quatenus opprimit vires naturales magis indicat ſanguinis miſſionem: ergo per reſpectum ad illas magis propriè conſtituitur. Probatur minor: magis indicat ſanguinis miſſionem, quatenus majus minatur periculum: ſed majus minatur periculum ſanguis cùm naturales vires opprimit; quia ex Galeno *lib. de different. febr. cap. 3.* in plenitudine quoad vires naturales ſucci citò perveniunt ad corruptionem, quia non poſſunt alterari nec concoqui propter debilitatem virtutis: ergo quatenus opprimit vires naturales magis indicat ſanguinis miſſionem.

§. III.

Ad dubitandi rationes ſatiſfit.

AD fundamentum opinantium dicimus, quòd illis convincitur, quòd per plenitudinem quoad vires opprimi poſſunt facultas vitalis, animalis, & naturalis; & quod comparativè ad omnes poteſt conſtitui plethora: ultima tamen ratio ſimiliter probat quòd magis propriè ad vires naturales.

RESOLUTIO VII.

Utrùm plenitudo ſit vitium pertinens ad res præternaturales?

§. I.

Aperitur ſtatus difficultatis.

MEdici ſpeculatio porrigitur ad vires naturales, non naturales, & præternaturales. Res naturales hominem naturaliter adintegrant; de quibus egimus *par. 1. Reſolutionum Medicarum.* Res non naturales ſunt aër, cibus & potus, inanitio, & repletio, ſomnus, & vigilia, motus, & quies, & animi pathemata. Res præter naturam ſunt morbus, morbi cauſa, & ſymptoma. De plenitudine inquirimus ſub quo rerum genere ex annumeratis conſtituitur?

Videtur quòd plenitudo ſit morbus, quia à plenitudine proveniunt aliqua ſymptomata, ut laſſitudines, quas Galenus *lib 4. de tuenda ſanitate*, ſymptomata vocat: ſed omnia ſymptomata oriuntur à morbo: ergo plenitudinis vitium, quod ſanguini accidit, eſt morbus.

§. II.

§. II.

Sub determinato rerum genere plenitudo ponitur.

RESolvendum: Quòd plenitudinis vitium inter morborum cauſas debet poni. Probatur; Plenitudo eſt vitium ſanguini accidens, ratione cujus vaſa diſtendit, ac diſrumpit, facultates opprimit, & coctiones impedit; & humores facilè in corruptionem deducit: at ex Galeno deduximus *lib. de different. febr. & lib. de plenitudine*, & conſtabit ex ſignis plenitudinum: ergo hoc vitium inter cauſas morbi debet poni.

Dices: quòd ex eo quòd actiones læſæ ſequuntur ex hoc vitio, potiùs ſequitur quòd ſit morbus, quàm quòd ſit morbi ſymptoma, vel cauſa.

Reſpondetur: Quòd ſi proximè ſequerentur ad illud, diceretur morbus; ſed ſequuntur ad morbos, quos cauſat, ideò enim Hippocrates *lib. 1. Aphoriſm. 2*, halitum Athletarum, in quo cum magna plenitudine perveniunt ad ſummum bonitatis, periculoſum judicat, quia ipſa plenitudo proxima eſt morborum cauſa.

§. III.

Solvitur dubitandi ratio.

AD rationem dubitandi Reſpondetur: quòd ſymptomata alia ſunt propriè, & rigoroſè talia, de quibus *lib. de diff. ſymptom.* inquit Gal. quòd ſequuntur ad morbum, tanquam ad corpus umbra; alia ſunt impropriè dicta ob reſpectum ad morbum, non tanquam ſubſequuta ad illum, ſed tanquam prænuntia illius, & in hac acceptione laſſitudines ſymptomata dicuntur, ſunt enim morbi prænuntia; inquit enim Hippocrates 2. *Aphor.* 4. quòd laſſitudines ſpontaneæ morbos prænunciant: ex quo infertur, quòd plenitudo, à qua ſequuntur, ſit morbi cauſa.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm plenitudo quoad vaſa poſſit dari ſine plenitudine quoad vires?

§. I.

Pars negativa ſuadetur.

VIdetur quòd non: Primò quia plenitudo quoad vaſa eſt, in qua replentur vaſa, & per quam plerumque rumpuntur: ſed ratione repletionis humorum neceſſe eſt vires opprimi: ergo neceſſe eſt cum plenitudine quoad vaſa reperiri plenitudinem quoad vires.

Secundò: Ratione plenitudinis quoad vaſa corrumpuntur humores: ſed humorum corruptio provenit propter debilitatem virtutis naturalis non valentis concoquere illos: ergo exiſtente plenitudine quoad vaſa, debet exiſtere plenitudo quoad vires.

Tertiò: A minore ſanguinis quantitate ſive plenitudine quoad vaſa opprimuntur vires, & fit plenitudo quoad illas: ſed plenitudo quoad vaſa ſemper fit ab adaucta ſanguinis quantitate: ergo cum illa ſemper debet eſſe plenitudo quoad vires.

§. II.

Vtraque plenitudo ſimul compatibilis eſt.

REſolvendum 1. Quòd plenitudo quoad vaſa, & plenitudo quoad vires poſſunt ſimul ſanguini ſupervenire.

Probatur: Plenitudo quoad vires eſt redundantia ſanguinis ultra id, quod vires poſſunt ferre; plenitudo quoad vaſa eſt redundantia

dundantia ſanguinis ultra mediocritatem: ſed ab eodem ſanguine poſſunt vaſa repleri, & vires opprimi : ergo poſſunt ſimul reperiri plenitudo quoad vaſa, & plenitudo quoad vires.

§. III.

Plenitudo quoad vires ſola valet ſupervenire.

RESolvendum 2. Quòd plenitudo quoad vires poteſt reperiri ſine plenitudine quoad vaſa.

Probatur: Plenitudo quoad vires eſt redundantia ſanguinis, qua vires opprimuntur : ſed vires poſſunt opprimi ſine eo, quòd ſanguis redundet ultra mediocritatem: ergo erit plenitudo quoad vires ſine plenitudine quoad vaſa. Probatur minor: vires poſſunt opprimi à quacumque ſanguinis quantitate, quam non poſſunt regulare : ſed dum nimis debiles ſunt, nec parvam valent quantitatem devincere: ergo poſſunt opprimi ſine eo, quòd ſanguis redundet ultra mediocritatem.

§. IV.

Plenitudo quoad vaſa datur ſola.

RESolvendum 3. Quòd plenitudo quoad vaſa poteſt eſſe ſine plenitudine quoad vires.

Probatur : Athletæ habent plenitudinem quoad vaſa, cùm fiat in illis plerumque venarum ruptio : ſed fit plerumque ſine plenitudine quoad vires, cùm habeant omnes naturales actiones ità perfectas, ut perveniant ad ſummum bonitatis : ergo ſine plenitudine quoad vires reperiri poteſt plenitudo quoad vaſa.

Probatur 2. Compreſſio virium accidit, non ſolùm quia gravatur, ſed quia redditur impotens ferendi gravitatem; ſed robuſta facultas, ſine eo quòd impotens reddatur ferendi gravitatem, poteſt diù permanere; ergo cum plenitudine quoad vaſa erit abſque plenitudine ad vires.

Probatur 3. Cum plenitudine quoad vaſa, quæ maxima non ſit, diu ſubſiſtit animal : ſed cum plenitudine quoad vires, ut diximus ex Galeno *lib. de differ. febrium*, citò corrumpuntur humores; & ſupervenit morbus : ergo non complicantur neceſſariò tunc hujuſmodi plenitudines.

§. V.

Solvuntur fundamenta primò adducta.

AD 1. Reſpondetur : quòd ſi vires ſint robuſtæ, optimè poſſunt perdurare per aliquod tempus ſine eo quòd opprimantur, ita ut ſanguinem regulare non poſſint.

Ad 2. Reſpondetur : quòd in plenitudine quoad vaſa, ſi vires ſunt robuſtæ, permanent diù, ſine eo, quòd corrumpantur: ipſis debilitatis, humores poſſunt corrumpi, & plenitudo quoad vires ſimul ſupervenire.

Ad 3. Reſpondetur : quòd cùm Actus activorum ſint juxta diſpoſitionem, plerumque continget, quòd fiat plenitudo quoad vires, quia debiles ſunt, cum parva ſanguinis quantitate; & ſæpè etiam, quòd non ſunt ità robuſtæ, ut non amoveri copia poſſit in plenitudine quoad vaſa, quin ſuperveniat plenitudo quoad vires.

RESO-

RESOLUTIO IX.

Utrùm plenitudo quoad vaſa valeat propriis ſignis cognoſci?

§. I.

Partis negativa adducuntur fundamenta.

NUlla eſſe propria ſigna, quibus poſſit cognoſci plenitudo quoad vaſa, ſuaderi videtur aliquibus fundamentis ex Galeno deductis.

Primò: Si aliquod ſignum demonſtraret plenitudinem quoad vaſa, maximè tenſio venarum, tumorque totius corporis: ſed hæc ſine ſanguine replente poſſunt ſupervenire à flatibus: ergo non eſt hujus plenitudinis ſignum.

Reſpondetur: Quòd plenitudinis ſigna ſunt tenſio venarum cum rubore, & hic non reperitur in tumore orto ex flatu. *Contra* poteſt rubedo ſupervenire à cauſa extrinſeca calefaciente, à qua elevatur flatus: ergo erit tenſio cum rubedine.

Secundo: Ex adipe, vel carne adauctis poteſt ſupervenire tenſio corporis, & venarum: ergo ex tenſione corporis, & venarum non eſt ſignum plenitudinis.

Tertiò: Ex nimio labore tenduntur vires, artus, venæ, ſanguis replet ambientes partes, etſi non ſit in venis plenitudo: ergo ſine plenitudine quoad vaſa datur tumor in partibus.

Quartò: exercitatione, balneis, cauſiſque extrinſecis calefacientibus partes, calefactæ partes acquirunt tenſionem, ac tumorem ob ſanguinem calore attractum, etiamſi plenitudo non præfuiſſet: ergo ſine plenitudine quoad vaſa dantur ſigna illius.

§. II.

Propria ſigna plenitudinis quoad vaſa proponuntur.

REſolvendum: Quòd à procatharticis, & internis cauſis plura deducuntur ſigna plenitudinis quoad vaſa; ut patebit ex earum annumeratione.

Patet de Procatharticis, inter quas hujus plenitudinis præſtat indicium antecedens victus ratio, uſuſve alimentorum optimi nutrimenti, & in magna quantitate; vita iners, & otio dedita; immoderatus balnei uſus à cibo, temperamentum humidum, & in activis temperatum, anni tempus vernum, & regio temperata, ſanguinis ſuppreſſa evacuatio, & mutilatum aliquod membrum magnum.

Patet etiam quòd inter cauſas internas plenitudinis quoad vaſa indicium dat rubens, ac ſanguineus color à procatharticis cauſis non ortus, quem concomitantur tumor ac tenſio venarum non cauſata à procathartica cauſa, ſimul cum venarum amplitudine, pulſu pleno, celeri, & magno: ut ſancivit Galenus *lib. de plenitud. cap. 6.* & demonſtrat ratio; nam plenitudo quoad vaſa provenit cum redundante ſanguine uſque ad vaſorum ſæpè diſtenſionem, ex qua neceſſariò ſubſequi debent hæc indicia.

§. III.

Solvuntur negativa partis fundamenta.

AD negativæ partis fundamenta: Reſpondetur, quòd licèt ſola tenſio poſſit non eſſe pathognomicum ſignum, nec tumor apparens, dum tamen reperiuntur cum reliquis ſignis prædictis; ex quibus poteſt manifeſtum indicium ſumi prædominantis ſanguinis, rectè infertur

 pleni-

plenitudinis eſſe ſigna, & ex his omnibus rectè colligitur plethoram reperiri.

RESOLUTIO X.

Utrùm dentur propria ſigna plenitudinis quoad vires?

§. I.

Pars negativa ſuis fulcitur fundamentis.

Videtur quòd non; ſi enim aliquod ſignum plenitudinis quoad vires, maximè ut fatetur Gal. *lib. de plenitud. cap. 6.* quòd in illa æger percipit gravitatem, & pigritiam ad motum: ſed hoc ſignum etiam ſine plenitudine quoad vires poteſt reperiri, ut apparet in nimis obeſis, & in laborantibus paralyſi: ergo nullum eſt illius ſignum proprium.

Reſpondetur: Quòd hoc ſignum abſolutè ſumptum non eſt pathognomicum; benè tamen ſi ſimul cum illo ſit pulsûs inæqualitas, præcipuè inter magnitudinem, & parvitatem; ita ut quidam motus ſint majores, quidam ſint minores.

Contra ſtat Galenus *lib. de multitudine, cap. ult.* ubi docet non ſemper cum plenitudine quoad vires conjungi pulſuum inæqualitatem, quia hæc tantùm reperitur, dum humores tranſeunt ex venis ad arterias; & ideò ſi humores, à quibus fit plenitudo ad vires, ſunt craſſi, ab his non poterit fieri pulſuum inæqualitas.

Confirmatur: Plenitudo quoad vires poteſt fieri comparativè ad omnes tres facultates, vitalem, naturalem, & animalem: ſed hoc ſignum ſolùm demonſtrat plenitudinem ortam comparativè ad actiones animales: ergo non eſt integrum ſignum indicativum plenitudinis quoad vaſa.

§. II.

Explicantur ad integrantia cognitionem plenitudinis quoad vires

Reſolvendum, quòd pulſus inæqualitas ſuperveniens ſenſui gravitatis & pigritiæ, manifeſtum adintegrat indicium plenitudinis quoad vires. Probatur ex Gal. *lib. de cauſis pulſuum,* ubi re meliùs inſpecta, docet pulſus inæqualitatem poſſe fieri ſine eo, quòd migrent humores à venis in arterias, ſi adſit arteriarum compreſſio; & ideò vel ratione compreſſionis arteriarum, vel ratione tranſitus humorum à venis ad arterias ſemper quòd ſit ſenſus gravitatis, cum pigritia, & pulſus inæqualitate, erit plenitudo ad vires.

§. III.

Solutio traditur argumentorum.

Ad primum patet ex dictis ex Galeno non ſolùm deduci pulſus inæqualitatem fieri ex tranſitu humorum à venis in arterias, ſed etiam ſi ſint craſſi propter compreſſionem.

Ad 2. Reſpondetur: quòd cùm propter facultatum conſpirationem, & conſenſum, faciliter dum una patitur, reliquæ in conſenſum trahantur: ideò Galenus complicavit omnium illarum ſigna, vel ut ex eorum complicatione cujuslibet appareat ſignum peculiare, quod debilitatem unius propriæ facultatis indicet.

RESOLUTIO XI.

Utrùm ſint aliqua ſigna plenitudinum ſecundùm quid?

§. I.

Pars fulcitur negativa.

Videtur quòd non, quia nulla eſt plenitudo in qua non ſit prædominium ſanguinis,

guinis, ſed ſanguine prædominante, debent prædominari ſanguinis ſigna: ergo nullum manifeſtabitur ſignum demonſtran reliquos humores, à quibus fit plenitudo ſecundum quid.

§. II.

Communis proponitur doctrina.

RESolvendum: Quòd plethora ſecundùm quid, cognoſcitur quòd ſit plethora per ſigna plethoræ prius adducta. Peculiaris verò plethoræ ratio, per quam fit talis ſecundùm quid, per humoris ſigna concomitantis ſanguinem, præcipuè per colorem determinatum humorem atteſtantem, qualiter color albus atteſtatur Pituitam, niger Melancholiam, pallidus Bilem.

Probatur: Quia talis unicuique eſt color, qualis eſt humor prædominans in maſſa ſanguinaria: ergo ex colore unicuique humori correſpondēte ſatis colligitur prædominium cujuſvis humoris ſimul cum ſanguine redundantis.

§. III.

Solvitur propoſita ratio dubitandi.

AD rationem dubitandi Reſpondetur, ſolùm eam probare, quòd in plenitudine ſecundùm quid erunt ſigna ſanguinis redundantis, vel plenitudinem efficientis; non vero quòd non erunt ſimul alia ſigna, quæ redundantem ſimul humorem non demonſtrent, quæ licèt quam maximè attendi poſſunt per colorem, poſſunt etiam attendi per victus rationem anteactam, per anni tempus, per ætatem, per aliaque ſigna, à quibus cujuſvis humoris redundantia poteſt cognoſci.

SECTIO IV.

De ſanguinis miſſione.

DE triplici vitio ſuperveniente ſanguini egimus, ratione cujus magni morbi à ſanguine orti magnum remedium ſanguinis miſſionis indicant: properabimus jā ad agendum de ſanguinis miſſione, quæ eſt indicatum remedium.

RESOLUTIO I.

Utrùm ſanguinis miſſio ſit utile remedium in Medicina?

§. I.

Variæ Sectarum opiniones referuntur.

MEdicorum variæ ſectæ in hoc admittendo remedio variant. Empiricorum Secta, cujus Author ſtetit Philenus Cous, morborum cauſas nec noſcendas, nec ſtudio inquirendas tenet, ſed ea in uſum ſumenda, quæ experta ſunt in perſanandis morbis, & hujus Sectæ alumni experientia edocti, pro aliquibus vincendis morbis hoc remedium admittebant. Methodica Secta, quam condidit Themiſon Laodicéus, reducens omnes morbos ad quaſdam communitates, Adſtrictum inquam, & Laxum, & inter hos medium; pro laxitate acquirenda ſanguinis miſſionem admittebat. Dogmaticorum communis aſſenſus hoc recepit remedium, donec in illos indixit bellum Aſclepiades Chryſippus, Straton, Eraſiſtratus, & alii eorum Sectatorum ſequaces; contendentes hoc remedium ab uſu Medicinæ exterminare, licèt in corpore humores admittere non dedignati. Paracelſus qui novam condidit Sectam in Medicina Paracelliſticam, ſive

Spagiricam; nullum admittit in corpore humorem pro morbi cauſa, & conſequenter nulla ex parte utile eſſe hoc remedium judicat. Vanhelmont Paracelſi Sectæ alumnus, licèt in aliquibus diſcedat, reliquos humores à ſanguine negat in corpore, ſanguinem admittit, ſed ſanguinis miſſionis remedium nunquam eſſe exercendum conſtanter protulit. Pro Paracelſo hoc fuit fundamentum, quòd nulli ſunt humores in corpore, ſed tantùm ſal, ſulphur, & Mercurius, ex quibus corpus coaleſcit, & ex quorum rupto fœdere fiunt morbi: Ergo ſanguinis miſſio nunquam exercenda. Pro Vanhelmont hoc eſt fundamentum: Nullus eſt humor evacuandus per ſanguinis miſſionem præter Cruorem: ſed cruor nunquam petit evacuari: ergo nunquam eſt exercenda ſanguinis miſſio. Probatur Minor: Tum primò, quia ſanguis, qui intra corpus generatur, ſicut continuò generatur, ita continuò abſumitur, & nunquam redundat, copia quæ petat evacuari. Tum ſecundo quia ſanguis ſi debet evacuari; vel quando eſt in ſtatu naturali, & tunc non; quia eſt neceſſarius pro nutritione: vel quia ſupponitur putreſcens; & tunc peccat in Quali, & indicat evacuari per purgationem, non autem per ſanguinis miſſionem. Tum 3. quia Hippocrates docet Naturam eſſe morborum medicatricem, ex quo conſtat ſuperfluum eſſe remedium ſanguinis miſſionis. Tum 4. quia nec pro febribus, ſi poſſent fieri ex ſanguine, eſſet utilis ſanguinis miſſio, quia in principio, augmento, & ſtatu, debilitaret vires requiſitas pro vincendo morbo, & impediret criſes in declinatione, quia morbus eſt jam victus. Tum 5. quia ſanguis ſemper eſt ſedes animæ, vivificum nectar, ex quo reficiuntur partes, & omninò incapax corruptionis, aut alterius cujuſvis vitii, per quod diſcedat ab eo fine in quem ordinatur à natura: ergo cruor nunquam petit evacuari per ſanguinis miſſionem.

Pro Chryſippo, & Eraſiſtrato ſtat, Tum 1. quòd non debet exerceri remedium, ex quo majora ſequantur incommoda, quàm ex morbo, à quo exigitur: ſed ex ſanguinis miſſione magna ſequuntur damna, quia ſolet pro vena ſcindi arteria, vel nervus, ex quo ſolet mors ſubſequi, accidit etiam animi deliquium; alii pereunt ex irreparabili ſanguinis fluxu; nec remedium neceſſitas poteſt meteri; & ſine neceſſitate exercitum hoc remedium periculum minatur. Tum 2. Remedium quodlibet debet commenſurari cum morbi neceſſitate, nec pro morbo curando eſt poſſibile, quòd poſſit metiri neceſſaria quantitas ſanguinis evacuandi. Tum 3 Sanguis evacuari non poteſt, ſine eo quòd magna copia ſpirituum evacuetur, ex quo neceſſe eſt animi deliquium ſupervenire, vel ſaltem ipſos deficere pro coctionibus. Tum 4. Pro conſequenda ſanitate evitanda ſunt ſæviora remedia, dum ſufficiunt alia ſecuriora: ſanguinis miſſio autem poteſt ſuppleri per diætam, ex qua nullum timetur incommodum; ergo ſanguinis miſſio non eſt remedium utile pro Medicina exercenda.

§. II.

Sancitur communis Dogmaticorum opinio.

Reſolvendum: Quòd ſanguinis miſſio eſt utile remedium pro curandis morbis magnis pendentibus ex vitio ſanguinis: ſic ſancivit Galenus, ac demonſtravit, *lib. de ſanguinis miſſione in lib. Methodi medendi, lib. adverſus Eraſiſtratum, & lib. adverſus Eraſiſtraceos*, ſequuntur omnes ejus Sectatores.

Pro-

Probatur : Medicus eſt imitator naturæ : ſed natura morbos imminentes, ſeu pendentes ex vitio ſanguinis præcavet, & curat evacuatione ſanguinis, ut apparet in critica hæmorrhagia, in menſtruis, ac hæmorrhoidalibus evacuationibus : ergo Medicus, dum ipſa impotens eſt ad ſimiles præcavendos, vel curandos morbos, debet exercere ope artificis ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. Id quod natura docet, eſt exercendum pro liberando animali, à morbis imminentibus ratione plenitudinis : ſed natura docet, quod dum equus aquaticus perſentit morbi imminentiam ratione plenitudinis, ipſe cum foliis arundinis venam ſcindit, & ſanguine ſufficienter depoſito, reliquum retinet luto ſupra venam impoſito, & ope Solis indurato : ergo dum ſimile imminet in homine periculum, idem debet ope artificis exercere Medicus.

Probatur 3. Morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis indiget remedio magno, per quod valeat evacuari cauſa à qua dependet ; ſed tale debet eſſe ſanguinis miſſio, aut purgatio, ex Galeno : ergo cum in principio ante materiæ coctionem non ſit purgatio exercenda, quia non eſt indicata, neceſſariò debet exerceri ſanguinis miſſio,

Probatur 4. Experientia convincit, quòd ſanguinis miſſione plures morbi lethales, aut periculoſi vincuntur: ergo exercenda eſt ſanguinis miſſio.

Probatur 5. Si quid obſtaret, ut ſanguinis miſſio non debeat exerceri, maximè damna à Chryſippo & Eraſiſtrato propoſita : ſed hæc non ſequuntur ex executione hujus remedii, ut experientia per tot ſæcula exerciti ſine aliquo incommodo demonſtravit : ergo illud eſt exercendum.

Probatur 6. Si non deberet exerceri hoc remedium, maximè quia ut contendit Paracelſus, nulli ſunt humores in corpore per illud evacuandi : ſed contrarium convincit experientia, quæ ad viſum demonſtrat illos ſanguinis miſſione extrahi ex corpore, & ipſos reperiri ſimiliter demonſtravit Hippocrates *lib. de natura*, & nos demonſtravimus ex ipſo, *part. 1. Reſolutionum Medicarum diſputat. de humoribus.*

Dices cum Vanhelmont, quòd experientia demonſtrat dari Cruorem : ſed quòd ipſe nunquam valet putreſieri, nec pati alterationem, quâ morbum cauſet, & ideò nec petit ſanguinis miſſione evacuari.

Contrà ſtat, Tum 1. quod cruor, ſive ſanguis eſt mixtum, & ut tale neceſſariò eſt corruptibile ; quia, ut docet Ariſtoteles *lib. 4. Meteororum*, corruptio eſt paſſio mixtorum : Tum 2. quia compertum eſt, febres oriri ex putreſcente ſanguine, quas Synochos vocant : Tum 3. quia ſi ſanguis ex quo homo fit, & nutritur, eſſet incorruptibilis, ipſe homo incorruptibilis eſſet, cùm fieret ex materia rei incorruptibilis : Tum 3. quia nec poſſet corrumpi, dum ex illo fit phlegmon, quem ibi in pus mutari videmus : Tum 5. quia ſi incorruptibilis, nec eſſet utilis pro nutritione, pro qua non deſervit niſi poſt propriæ formæ corruptionem : ergo eo ipſo quòd admittatur ſanguis cum Vanhelmont, debet admitti ſanguinis miſſio, quâ evacuetur, dum ab illius vitio ſuperveniat morbus magnus.

§ III.

ment. 17. ſanguinis miſſionem definit, per hoc quod ſit evacuatio omnes humores indifferenter evacuans: cui adhærentes Moderniores alias ſimiles tradiderunt definitiones. Serna *lib* 5. *methodi* inquit, quòd eſt quædam ſenſibilis, univerſaliſque totius maſſæ ſanguinariæ artificum ope ex toto corpore facta evacuatio. Franciſcus Sanchez *lib. de Phlebotomia*, eſt (inquit) Phlebotomia Sanguinis præcipuè, & eorum quæ cum ſanguine in venis continentur humorum, per ſectam quadam arte venam facta evacuatio. Duncanus *lib.* 4. *Therapeutica*, Phlebotomia (inquit) eſt evacuatio humorum quantitate nocentium, arte facta per apertionem venæ, aut arteriæ, in eum finem ut vaſa multitudine diſtenta, aut vires onere gravatæ leventur, vel ut materia noxia à parte affecta avertatur. Fontanus *lib.* 3. *p.* 2. *c.* 2. docet quod eſt evacuatio univerſalis per venæ ſectionem facta ad varios ſcopos.

§. II.

Tenenda definitio ſancitur.

RESolvendum: Quòd ſanguinis miſſio eſt evacuatio univerſalis indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, opere artificis facta, in ſubſidium ejus in quo fit.

Particula *evacuatio*, denotat rationem genericam communem ſanguinis miſſioni, purgationi, & aliis remediis Particula, *univerſalis*, ponitur ad denotandum, quòd eſt univerſalis evacuatio, & totius corporis, & totius maſſæ ſanguinariæ. Particula *indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu*, ponit [illegible]ans ſanguinis miſſionis, propriúmque illius conſtitutivum, & diſtinctivum à purgatione, cum qua convenit in hoc, quòd utraque eſt remedium magnum, & utraque indicatur à morbo magno. Particula, *opere artificis facta*, denotat cauſam efficientem; ſicut particula *in ſubſidium ejus in quo fit*, denotat finalem. Ex quo patet definitionis bonitas.

RESOLUTIO. III.

A quo moveatur ſanguis ſectâ venâ?

§. I.

Authorum ſententiæ referuntur, & impugnantur.

SAnguinem ſectâ venâ fluere percipiunt ſenſus; ſed à qua moveatur cauſa, ignorant plerique: à ſe non moveri pro comperto habetur, quia ut *part.* 1. *Reſolution. Medicarum*, probavimus, non vivit. Authorum aliqui moveri judicant ratione contiguitatis cum eo, qui primò educitur; ſed hi neque cauſam à qua fit localis ille motus, aſſignant, nec cur adepta continuitate cum aëre externo, non quieſcit. Fernelius *lib.* 2. *meth. cap.* 3. & Peramatus *lib. de evacuandi ration. cap.* 3. & Briſotus judicant hunc motum tribuendum eſſe defectui facultatis Retinentis reſidentis in fibris obliquis ratione ſciſſionis venæ impeditæ; ſed nullam poſitivam aſſignant hujus poſitivi effectus cauſam, nec cur Retinens, reſidens in partibus ſanis non coërceat motum, nec cur ſanguis non motus propria gravitate non quieſcit in vena, ſicut quieſcit aqua in dolio: Nec cur ſicut otiante Retinente, valent humores quieſcere intra venas ante ſectionem, non valent ſimiliter poſt illam. Alii contrariè opinantes in eiſdem oblongis fibris Retinentem admittunt, cujus compreſſione

pelluntur humores; ſed hi finem mutant, illa enim facultas potiùs tribuitur à natura, ut partes ſanguinem retineant, quàm ut à ſe pellant: Nec rationem reddunt, cur ſi in reliquis partibus comprimantur humores ab externa cauſa comprimente, cur idem non continget, ſectâ venâ, ob ligaturæ compreſſionem; nec cur ſua compreſſione ante venæ ſectionem non pelluntur humores per venæ cavitatem in alias venas. Vega *lib. 2. Method. ſect. 5. cap. 2.* Sanguinem moveri tenet à facultate expultrice venarum; ſed ſanguinem pro nutritione neceſſarium, & utilem cur pellat, cùm potiùs ſit objectum Retinentis, quàm Expellentis, non tradidit rationem: nec cur, ſi ſit motus ab expultrice, ceſſat motus ablata ligatura. Altomarus ob vitandum vacuum fluere ſanguinem dicit; ſed moventem cauſam non aſſignat: nec cur non vitatur Vacuum per externum aërem, qui eſt corpus magis aptum moveri pro ipſo vitando: nec cur moveat ſanguis ultra ſciſſuram per ſpatium aëre plenum, in quo Vacuum non timetur. Alii gravitati tribuunt motum quo fluit ſanguis ſectâ venâ: Sed immeritò, quia licèt ſanguis poteſt deorſum moveri propria gravitate, tamen dum fluit ſectâ venâ, non ſolùm deorſum fertur, ſed è directo movetur: & etiam ſurſum fertur: Ergo ille motus non debet tribui gravitati.

Santonus *lib. artis Medicinal. q. 108* dicit quòd ſectâ venâ fluit ſanguis ob ſpirituum influxum in omnes partes venarum, & ob arteriarum motum.

Sed diſplicet prima pars, quòd ſcilicet moveatur ab ſpiritibus: Tum quia Spiritus non habent motum à ſe, ſed moventur mediâ facultate pulſifica: ergo ab illis ſolis non poſſunt moveri humores: Tum quia ſi moverentur à ſpiritibus, cùm ſpiritus, etiam permaneant adhuc, dum humores recipiuntur in vaſe, ab ipſo fluerent humores moti à ſpiritibus: Tum quia dum non adeſt plenitudo, ſi auferatur ligatura, ſanguis permanens intra venas non fluit, nec movetur: ſed tunc cum ſanguine ſunt ſpiritus: ergo motus non fit à ſpiritibus.

Secundò Probatur; Quòd ſanguis ſectâ venâ non moveatur ab arteriis: Tum quia ab arteriis ſolùm movetur ſanguis in eis contentus in dilatatione, ne detur Vacuum, in compreſſione ne detur penetratio: qui autem eſt intra venas, non movetur, ſicut nec ipſæ venæ moventur: Tum quia ſi ob motum arteriarum moveretur ſanguis exiens à venis, ſine ligatura, & ſine eo quòd aliquid maneret ex illis, ſicut fluit qui continetur in arteriis: Tum quia in quavis vena ſecta exit ſanguis, ſi comprimitur per ligaturam, & non quælibet habet arteriam moventem.

§. II.

Localis motus ſanguinis traditur cauſa.

Reſolvendum 1. Quòd ſectâ venâ ſanguis & reliqui humores fluunt ob impulſum communicatum à partium tenore, & mediâ artificis ligaturâ, præcipuè impulſus à corde, ut agentes de circulatione probabimus.

Probatur à ſimili: Si alter quicunque liquor contineatur intra vas, ſi illud ob partium tenorem valeat comprimere, aut comprimatur ob extrinſecam ligaturam, ob impulſum ab his communicatum, liquor contentus dato orificio exibit eodem modo, ac exit ſanguis: ergo ab eiſdem cauſis ſanguis valet moveri.

Proba-

Probatur ſecundò: Quia fluit ſanguis ut docet experientia: ſed non rectè alia aſſignabilis eſt cauſa ut patet ex dictis: ergo fluit ab iis quæ à nobis traduntur.

Probatur 3. Si deſit tenor partium comprimens, & auferatur ligatura, deſinit fluere ſanguis, qui priùs fluebat: ergo quia illius fluxus fiat ab his cauſis.

§. III.

Præſcribitur cauſa motus humorum ad partem ex qua fluit.

RESolvendum 2. Quòd à reliquis venis in partem, à qua fluit ſanguis, trahitur ratione doloris, & ab attrahente illius, & ratione contiguitatis, & à corde pellente.

Probatur prima pars, quia non alia ratione fit humorum attractatio in partibus vulnere doloroſo affectis, niſi quia dolor eſt cauſa attractionis: ergo qui ſupervenit ſciſsâ venâ poteſt eſſe concauſa tractionis ſanguinis ad partem illam.

Probatur ſecunda pars: Cuicumque venarum parti propter naturalem attrahentem facultatem tribuit natura fibras, quibus illius actio coadjuvetur, ne venæ ſint inanitæ: ergo ab his facultatibus trahitur ſanguis ad partem, à qua ſectâ venâ fluit.

Probatur tertia pars à ſimili: In aqua ſupra tabulam planam poſita, ſi moveatur gutta, tota fluit, ut ſervet continuitatem cum illa; & aër qui prope me eſt, dum moveor mecum movetur, & vicinum moveret ut ſervet continuitatem: ergo ſanguis qui fluit imprimit impulſum in ſanguine vicino, ut cum illo ſervet continuitatem.

Dices: Quòd ſi aër moveretur, aut aqua, ad ſervandam contiguitatem, deberet aſſignari aliqua cauſa locomotiva, à qua imprimeretur ille impulſus quo moverentur.

Reſpondetur; Quòd in aqua poſita ſupra corpus planum, à cauſa movente primam guttam imprimitur impulſus, & ab illa reliquis: ſicut ſimiliter imprimitur à me, dum moveor, aëri contiguo mihi; ratione cujus cauſatur denſitas localis in aëre ante me poſito, & in aëre poſt me poſito raritas localis. Probabitur ulterius pars agendo de circulatione ſanguinis.

RESOLUTIO V.

Quotuplex eſt ſanguinis miſſio.

§. I.

Sanguinis miſſio partitur ratione Indicantis.

RESolvendum primò: Quòd ſanguinis miſſio per ordinem ad ſuum indicans, eſt triplex; alia, quæ indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quanto; alia, ab eo pendente ex vitio ſanguinis in Quali; alia, ab eo qui pendet ex vitio ſanguinis in motu.

Probatur ex definitione: Tum ex eis quæ infrà trademus agentes de ſpecificativo ſanguinis miſſionis: Tum, quia cum triplex ſit vitium in ſanguine, ratione cujus morbus magnus, à quo indicatur ſanguinis miſſio, poſſit cauſari; comparativè ad quodlibet poteſt ſanguinis miſſio dividi.

§. II.

Ratione loci à quo intenditur ſanguinis evacuatio partitur phlebotomia.

RESolvendum 2. Quòd attenta loci ratione, à quo ſanguis intenditur auferri, triplex eſt ſanguinis miſſio;

 alia

alia evacuatoria, alia revulſoria, alia derivatoria.

Patebit hæc doctrina ex explicatione membrorum dividentium. Sanguinis miſſio Evacuans dicitur quæ ordinatur ad evacuationem humoris formati ex toto corpore, aut in determinata illius parte: Revellens dicitur, quæ ordinatur ad evacuationem humorum in contrariam partem impetu fluentium: Derivans dicitur, quæ ordinatur in evacuationem humorum citra impetum in partem affectam fluentium, ſive eorum qui defluxerunt, & nondum impacti ſunt. Differtque ab aliis, quia Derivatio petit fieri à parte vicina; Evacuatio à parte affecta, Revulſio à parte contraria & diſtantiori cum rectitudine.

§. III.

Ex parte finis alia annumerantur differentia.

Reſolvendum 3. Quòd ex fine operantis, ſanguinis miſſio, alia fit præcautionis gratiâ; alia curationis causâ; alia ad revellendum; alia ad evacuandum; alia ad derivandum; alia ad attemperandum, alia ad obſtructionum liberationem, alia ad doloris ſedationem.

§. IV.

Ratione partis in qua fit Phlebotomes differentiæ traduntur.

Reſolvendum 4. Ratione partis, in qua exercetur ſanguinis miſſio, alia dicitur venæ ſciſſio, quæ propriæ ſanguinis miſſio nuncupatur; alia dicitur Arteriotomia, cujus meminit Galenus *lib. de ſanguinis miſſione circa finem*, & Cælius Aurelianus *lib. 1. Chronicon cap. 3.* Et eam familiarem eſſe Ægyptiis refert Proſperus Alpinus *lib. 2. de Medicina Ægyptiorum cap. 11.* & 12. Sed hæc noſtris temporibus ut notavit Manelfus *lib. de Febr.* ab uſu Medicinæ rejicitur, quia periculis plena ſemper ſtetit, & Galenus plures fatetur vidiſſe occiſos ab arteriæ ſciſſione, in unóque tantùm vidit coaluiſſe arteriam.

RESOLUTIO V.

Utrùm in Revulſione per ſe conveniat quòd fiat averſio ad partem diſtantiorem?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

Utramque partem dubiam reddunt Galeni teſtimonia, quæ Moderniores diſtrahunt in varios opinandi modos: *lib. enim 5. Meth. cap. 14.* Cerathum è thapſia conſulit applicare ſuturæ Coronali, ut fiat revulſio ad pericranium, tanquam in propriam originem eorum humorum, qui fluunt ad pectus: *& lib. 2. ad Glauconem*, in humoribus fluentibus ad genu revellit mittendo ſanguinem, non ab oppoſiti pedis venis, ſed ab eis quæ ſunt in brachio ejuſdem lateris: in lateris dolore, licèt humor deſcendat à capite, non revellimus ad illud, ſed ex brachio ejuſdem lateris ſanguinem mittimus. Et Hippocrates *lib. 6. Epidemion text. 31.* inquit: *In oculorum fluxu in fauces revellere oportet.* Galenus ſuperaddit: *Hoc unum eſt revellentium remediorum genus, ut diuturnas fluxiones revellamus ad fauces*, & Gal. etiam renibus inflammatis in cubito ſecat venam, dum potiùs à pede fieret, ſi à diſtantiore parte peteret fieri; Ex quo apparet Revulſionem non eſſe faciendam à parte diſtantiori. Aliâ ex parte plura ſunt teſtimonia Galeni quæ determinant Revulſionem debere fieri in partem contrariam diſtantiorem, quibus

p. . . ji

perplexi Authores varii divagantur. Mainardus, Fuchſius, Acachias, & Curtius judicant, quòd dum intendimus præſervationem, dum affectus eſt levis, vel chronicus, revulſio debet fieri per diſtantiſſima; dum affectus eſt acutus, aut intendimus curationem, tum debet fieri per proximiora. Briſotus, quod in principio revulſio debet fieri per proxima; in fine, per remotiora. Joubertus ſemper judicat debere per propinqua fieri revulſionem. Sanctorius in corpore, in quo non ſunt ſuperflui humores, per proximiora; in eo quod ſuperfluos habet, per diſtantiora contendit debere fieri revulſionem, ne cauſam evacuationis circa propinquam partem attrahamus ad illam majorem copiam humorum.

§. II.

Noſtra proponitur ex Augenio opinio.

Reſolvendum: Quòd per ſe petit Revulſio ſemper, quòd fiat ad diſtantiora, ac oppoſita cum directione. Sic amplectitur Augenius *lib. 6. de ſanguinis miſſione*. Fulcitur Galeni authoritate *lib. artis med.* [illegible] *in fine §. At attrahendi ex omni loco ad oppoſita* [illegible] *res communis indicatio eſt ad quam* [illegible] *diſtantia, derivatio ad vicinas.* In lib. [illegible] Method. etiam inquit: *Nam hæc quæ* [illegible] *inventa ſunt, omnis ſcilicet communis evacuationis communia remedia, derivatio* [illegible] *fit. cùm id quod per palatum vacuatur, per nares derivatur. Revulſio verò ad* [illegible], *cùm ad inferna revellitur.* Et ſu[illegible]dit: *Revulſio verò in iis, quæ ſuprà ſunt* [illegible], *deorſum ſemper agitur. Surſum iis quæ ſunt infra. Præterea à dextris ad ſiniſtra,* [illegible] *ab his ad illa.* Et in comment. lib. [illegible] de morb. vulgaribus. *Revellere* (inquit) [illegible] *deorſum ſtatim jubet Hippocrates ad* [illegible] *locos in his quæ ſuperiùs ortum habent: Surſum verò in his quæ inferius. Igitur ſi in pedes & crura fluxionem decumbere ſenſerimus, ex cubiti venis ſanguinem mittemus.* Idemque docet Galenus *lib.* 14. & *lib.* 4. *Methodi, & in comm. ad Hippocr. lib. de humorib.* & tenet Oribaſius *lib. de hirundinibus.* Paulus Æginæta *lib. 6. cap.* 40. Aëtius *ſermon. 4. tetrab. 2. cap. 68.*

Probatur 1. Revulſio eſt per quam intendimus avertere humores, impedire ruentes in partem, & nondum in illa firmatos: Ergo ad eam partem, debemus illos avertere, ex qua ſecuriores ſimus, ne iterum fluant ad eam: ſed in parte diſtantiori id ſecuriùs conſequitur: ergo ad illam debet fieri revulſio. Probatur minor: Quia ſecurior eſt revulſio humoris, quò difficiliùs poteſt reverti in partem affectam.

Probatur 2. Revulſio eſt diverſa ab Evacuatione, & Derivatione, cùm ſint membra dividentia ejuſdem diviſi: ſed Evacuatio extrahit humorem ex parte in qua continetur; Derivatio avertit illum in proximiorem: ergo Revulſioni ſolùm poteſt convenire, quod illum avertat ad diſtantiorem.

§. III.

Galeni teſtimoniis interpretationem adducimus.

Ad Galeni teſtimonia, ex quibus Opinantium variæ interpretationes ortæ ſunt, Reſpondetur, quòd Galenus & Hippocrates plerumque conſulunt evacuationem fieri per vicinam partem, quia non intendunt revellere humorem, ſed illum derivare per partem propinquam.

Dices: Quod illam evacuationem quandoque vocant Revulſionem, & quod tunc non poteſt dici, quòd talis evacuatio ſit Revulſio: Reſpondetur quòd Evacuatio

petit fieri à parte, in qua humor continetur, quia intendit evacuare, quod eſt contentum in parte: ex oppoſito verò, Revulſio tendit ad averſionem ejus, quod fluit, nondum autem impactum eſt in parte; & ideò intendit humores avertere ad partem diſtantiorem. Derivatio tandem utriuſque naturam participat, quia reſpicit humores partim impactos, partim fluentes; & ideò eſt media per participationem Evacuationis, & Derivationis, & ideò petit fieri medio modo, nec avertendo ad partem diſtantiorem, nec evacuando ex parte affecta; ſed fit per partem vicinam, ut ſuo modo aliquid habeat revulſionis, & aliquid habeat evacuationis: & ideò Hippocrates & Galenus quando intendunt diverſionem hanc, aliquando vocant Revulſionem, quia licèt utrumque fiat per illam, evacuare & revellere, potiùs tunc intendunt revellere quàm evacuare. Quando autem Galenus *lib. 5. Methodi cap.* 14. thapſiam applicat, ut revellat, tunc revulſionem propriam intendit, & in partem diſtantiorem oppoſitam reſpectu ejus partis in quam fit fluxio.

RESOLUTIO VI.

Utrùm Revulſio ſemper debeat fieri per vias communes?

§. I.

Curtij proponitur opinio.

Contendit Curtius, *lib. de venæ ſectione*, quòd omnis Revulſio ſemper debeat fieri per vias communes, ut Galen. decrevit *lib. 13. Method. cap.* 11. & in hoc omnes conveniunt: ſed ſuperaddit quòd per vias communes ſolùm debemus intelligere venas. Quod intendit ſuadere.

Primò; quia venæ ſunt vaſa omnibus partibus communia, nulla enim eſt pars corporis ſine vena, & nulla eſt vena, quæ non habeat originem à Cava, & per hoc omnes inter ſe etiam communicant: ſed Revulſio debet fieri in partes diſtantiores: ergo debet fieri per ea vaſa, quæ communicent cum aliis vaſibus reſidentibus per omne corpus.

Secundò: quia ex doctrina Galeni manifeſtè conſtat, quòd omnes corporis partes habent ſibi ipſis conſentire; quia venæ ſunt omnibus communes: ergo per illas Revulſio tentanda eſt.

§. II.

Sanctorij præfertur opinio.

Reſolvendum: Quod licèt per venas ſæpiùs, ac faciliùs fiat Revulſio, poteſt etiam fieri per alios Canales, veluti per inteſtina, ventriculum, uteres, arterias, intercapedinem carnis & cutis, carnis & nervi, per concavitatem muſculorum, per membranam carnoſam, & per alios cæcos ductus. Sic tenet Sanctorius *lib. 14. de vitandis erroribus.* Probatque ex Hippocrate qui per vias nobis latentes, & incognitas craſſos humores ſæpè docet evacuari: & ex Galeno 7. *Aphoriſm.* 54. ubi inquit quòd Hippocrates opinatur naturam validam & fortem ſemper invenire viam materiebus expellendis, licèt ſint craſſæ & debeant per anguſta foramina permeare; *lib. 1. Methodi cap.* 3. idem confirmat dicens: *Rectè Hippocrates affirmat totum corpus eſſe conſpirabile*, & Hypocrates *in lib. epid.* per oſſa & poros. Ergo per has occultas vias etiam poteſt fieri Revulſio.

§. III.

§. III.

Solvuntur Curtij rationes.

AD rationes Curtii Reſpondetur, quòd probant, quòd Revulſio fieri poteſt faciliùs & commodiùs per venas; non autem quòd non ſint aliæ viæ per quas poſſit fieri.

RESOLUTIO VII.

Quæ rectitudo requiritur in Revulſione?

§. I.

Fernelij, & Briſotti proponitur opinio.

FErnelius *lib. 2. Methodi c. 5.* Briſottus in *lib. Apologetico de pleuritide*, per Rectitudinem intelligunt Longitudinem reſpectu partium, quæ ſunt ſurſum; & deorſum tantum: quia humores trahuntur pro fibris rectis, quæ in longum ſunt tantùm porrecti: Ergo ſecundùm iſtam longitudinem ſurſum & deorſum poteſt fieri Revulſio.

§. II.

Præfertur Sanctorij opinio.

REſolvendum: quòd Revulſio poteſt fieri ſecundùm longitudinem à partibus ſupernis ad inferiores, & è contrà, & verſus omnes differentias & poſitiones in corpore. Sic tenent Augenius *lib de ſanguinis miſsione*, & Sanctorius *lib. artis Medicinalis*. Sancivit Galenus *lib. 3. de Fracturis, cap. 10. lib. 4. Methodi, cap. 6. lib. artis parvæ c. 89.*

Probatur: Revulſio eſt averſio, quæ petit fieri in contrariam partem: ſed ita contrariatur unum latus alteri, ſicut pars ſuperior inferiori: ergo verſùs illas differentias omnes poterunt fieri revulſiones.

Dices: Quòd non ſunt viæ, per quas fiat revulſio à dextris ad ſiniſtras partes.

Sed contrà ſtat: Tum quod omnes venæ quatènus ab uno principio ducunt originem, communicant inter ſe: Tum quia ut probavimus, ſunt ductus cæci per quos poteſt fieri talis revulſio. Patebit latius in appendice de ſanguinis miſſione.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi.

AD rationem dubitandi Reſpondetur, quod probat, quòd major eſt convenientia ad rectitudinem, dum fit a partibus ſupernis ad infernas, & è contrà; non autem quòd non poſſit etiam fieri revulſio versùs omnem differentiam poſitionis.

SECTIO V.

De indicantibus Sanguinis miſsionem, & de permittentibus.

SAnguinis miſſio auxilium eſt magnum, quod ad morbos magnos pendentes ex humoribus curandos maximè confert. Sed cùm hoc idem dicendum veniat de Purgatione, non ſufficit cognoſcere, quòd aliquis morbus ſit magnus, & quòd ab humoribus foveatur, ut inde colligamus ſanguinem eſſe mittendum, niſi proprium indicans illius cogat ad ejus executionem, & ideò de indicantibus miſſionis ſanguinis diſputabimus in hac ſectione.

RESO-

RESOLUTIO I.

A quo deſumatur indicatio mittendi ſanguinem?

§. I.

Variæ Authorum ſententiæ, & fundamenta adducuntur, & refutantur.

NUlla unquam offert ſe difficultas pro praxi utilior, cùm majori ex parte ex hujus indicantis cognitione dependeat materialium morborum curatio: ſed tanta ſtetit Authorum plurium protervia in amplectẽdis Antiquorum placitis, utcumque prolatis, ut nullus fuerit ex illis forſan, ut legenti conſtabit, qui in hujus indicantis cognitionem devenerit.

Prima opinio, quæ ſemper celeberrima ſtetit inter Dogmaticos, præcipuè apud eos qui in verba Magiſtri jurarunt, eſt, quòd ſcopi in mittendo ſanguine ſunt tres; morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens. Sic vulgus Medicorum dogmaticorum probat in fide parentum, & defendere conatur totis viribus Maſſaria *in lib. de ſcopis mittendi ſanguinem*, adhærens Matthæo Curtio, & Leonardo Jachino, qui ex his tribus ità indicari ſanguinis miſſionem contendunt, ut omnibus his exiſtentibus neceſſariò ſanguinis miſſio debeat exerceri; aliquo verò ex his deficiente, nullo modo ſit exercenda.

Probatur hæc opinio ex ſummo Dictatore Hippocrate *lib. 4. de ration. victus in in acut. text. 9.* ubi hæc protulit verba: *In acutis morbis ſanguinem detrahes, ſi vehemens morbus videatur,florueritque ætas, & Virium robur adfuerit.* Gal. *in commentario & lib. 7. Methodi cap. 2.* hanc Magiſtri ſententiam his verbis extollit: *Miror quòd Hippocrates eam ſententiam de ſcopis ſcilicet mittendi ſanguinem inter Aphoriſmos non ſcripſerit, quia in paucis verbis vis magna continetur, quòd Aphoriſmorum eſt proprium*: & idem Galenus *lib. de miſſione ſanguinis* hæc protulit: *Tria ſunt quæ continent dignotionem mittendi ſanguinem, morbi magnitudo, aut præſens, aut imminens, ætas vigens, & robur virium.* Aſſentimur Hippocrati, ſimiliter Oribaſius *lib. 1. ſynopſeos*, dicens: *ſi morbus magnus expectatur, ſanguis omninò mittendus erit, etſi plenitudinis ſigna non adſint, habita tamen ratione ætatis, anni temporis, & virium.*

Probatur 2. Ratione, ex ſummi Dictatoris doctrina: Extremis morbis extrema & exquiſita remedia ſunt adhibenda, ſic parvis parva, magnis magna: ſed magna præſidia niſi vires ſubſiſtant exerceri non poſſunt; & ideò vires validæ requiruntur, neque his exiſtentibus in puerili ætate ſanguinis miſſio, quia propter ſubſtantiæ mollitionem, multum natura patitur; & ideò conſiſtens requiritur ætas: Ergo pro ſanguine mittendo ſemper requiritur morbus magnus, virium robur, & ætas conſiſtens.

Sed Trincavellius, Augenius, Santorius, & alii hanc opinionem rejiciunt: Tum Primo. Indicans ſanguinis miſſionis, cùm ſit proprium illius ſpecificativum, & per quod Medicus determinatur ad ejus electionem, debet hoc unum indicare remedium: ſed morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens etiam indicant purgationem: Ergo non ſunt proprium indicans ſanguinis miſſionis. Probatur Minor ex Gal. *lib. 4. Methodi*, ubi ex Hippocratis ſententia docet, quòd ſanguinis miſſio, & purgatio indicantur indifferenter à virium robore, morbi magnitudine, & ætate florente.

Reji-

Rejicitur ſecundò: Quia quorum una eſt natura unum valent indicare, ab uno enim unum indicatur tantùm; quia indicans & indicatum ſunt contraria; & non plura: ut docuit Ariſtoteles, & tenet Galenus 2. *Methodi cap.* 13. Sed virium robur, morbi magnitudo, & ætas florens habent plures naturas & diverſas, quæ non poſſunt univocè ſub una ratione comprehendi: ergo ab illis non poteſt una ſumi ſimplex indicatio ſanguinis mittendi.

Tertiò; Si ab his ſcopis indicaretur ſanguinis miſſio, quolibet deficiente non eſſet ſanguis mittendus; ſed in pueris, & in ſenibus ſanguinem mittimus, & ex eodem Galeno ſine morbi magnitudine: Tum quia *lib de ſanguinis miſſione*, ſanguinem docet eſſe mittendum, ſi morbus ſit magnus, & vires non prohibeant. Tum *lib.* 4. *Methodi cap.* 6. inquit, *Quod etſi redundantis ſucci concurſus non adſit, ad ipſam ſanguinis miſſionem interdum eſt confugiendum*: Ergo hi non ſunt ſcopi ſanguinis mittendi ſpecifici.

Quarto Vires ſolùm indicant ſui conſervationem: Ergo nunquam ſanguinis miſſionem indicare debent. Antecedens docetur à Galeno *lib.* 11. *Methodi, & lib. de optima ſecta ad Traſibulum*, §. *Sed ex his nullum remedium à facultate indicari cognoſcat, nam ſi conſtans vis remedium indicat, in ſanis etiam remedium indicaret*: Ergo vires nullum indicant remedium, ſed tantùm ſui conſervationem per alimenti repoſitionem.

Secunda opinio tenet: Quòd indicans miſſionis ſanguinis eſt plenitudo ſanguinis. Licèt ſic opinantes differant; nam Trincavellius, & Salvus Sclanius à plenitudine dicunt indicari ſanguinis miſſionem, quatenus excitat, vel poteſt excitare morbum magnum; ſed Albertinus Botinus *lib.* 1. *de ſanguinis miſſione, ait* quod plenitudo eſt indicans ſanguinis Miſſionis, ſine eo quod morbus aliquid conferre poſſit ad hanc indicationem, ſed ſolùm ſe habere per accidens, & tanquam ſignum hujus indicantis, ſic in Gymnaſio Romano per plures annos fuit hæc opinio recepta, & hi conſequenter loquentes ex ſola Cacochymia purgationem indicari tenent.

Probatur Primò, à magnitudine indicari ſanguinis miſſionem: Tum ex Avicenna, qui docet quòd ſanguinis miſſio eſt evacuatio multitudinem evacuans. Tum 2. quia contraria contrariis petunt curari, & cùm plenitudo ſanguinis, & miſſio ſanguinis ſint contraria, miſſio ſanguinis à plenitudine debet indicari. Tum 3. quia Hippocrates 1. *Aphoriſmorum*, morbi qui repletione fiunt, evacuatione curantur, & ideò hoc evacuans remedium debet à repletione ſeu plenitudine indicari. Tum 4. quia Galenus *lib. Methodi cap.* 6. docet, quòd ſicut fit purgatio ob alterius ſucci redundantiam, fit ſanguinis miſſio propter plenitudinem: ergo ſanguinis miſſio indicatur à plenitudine.

Probatur autem Albertini opinio, quod à ſola plenitudine, & non à morbo magno: Quia ſi à morbo magno indicaretur, etiam ſanguinis miſſio in omni morbo magno deberet exerceri; cùm autem in hydrope, & Paralyſi, qui ſunt morbi magni, non fiat, à ſola plenitudine indicatur. Tum quia unum non poteſt indicari niſi ab uno ſolo, & à plenitudine indicatur ſanguinis miſſio; non igitur eſt dicendum, quòd ſimul indicetur à morbo. Tum quia ſanguinis miſſio ob plenitudinem fit, non ergo indicatur à morbo: quia ex Galeno, abſurdum eſt aliud curari, & aliud eſſe quod curationem

Digitized by Google

rationem indicat: ergo à ſola plenitudine, nullo modo à morbo, niſi ut in plurimum tanquam à ſigno, indicari aſſerit ſanguinis miſſionem.

Sed plenitudinem ſolam non eſſe totale indicans ſanguinis miſſionis; Probatur 1. Quia ſi per ſe à ſola plenitudine indicaretur ſanguinis miſſio, plenitudine exiſtente, ſemper deberet mitti ſanguis, & abſente plenitudine, nunquam ſanguis eſſet mittendus: ſed plenitudine exiſtente, non ſemper ſanguis mittendus, nec ipſa abſente ſemper omittitur: ergo ſanguinis miſſio non indicatur à ſola plenitudine. Probatur major quoad primam partem ex Hippocrate 4. *de ratione victus*, ubi neque facta ſyndrome plethorica, ſanguinem ſemper debere mitti docet, ſed frictione, balneis, inedia poſſe curari dicit. Quoad ſecundam, ex Gal. *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem*, ubi inquit: *Perperamque Menodotus Empiricus ſola Plethorica appellata ſyndrome ſanguinis miſſionem obſervare conſueverat: Nos autem, & non ea exiſtente, venam ſecamus; cùm dolor vehemens hominem prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit; vel os ex loco pulſum, vel alius quiſpiam artus confractus ſit, &c.* Ergo nec ſtante plenitudine ſemper mittendus ſanguis, nec ipſa deficiente numquam mittendus.

Tertia opinio eſt aliorum, qui miſſionem ſanguinis tenent indicari à morbo magno, non quolibet, ſed ab eo qui pendet ab humoribus calidis, ſanguine inquam, & bile. Quibus favet, Tum 1. quia ſanguinis miſſio, cùm ſit remedium magnum, à morbo magno debet indicari; & cùm ulterius ſit remedium conducens ad attemperationem, ab eo debet indicari, à quo petatur utrumque: hoc autem maximè petit morbus magnus, prout à calidis humoribus pendet.

Sed diſplicet: Quia ſi à morbo magno pendente ex calidis humoribus indicaretur ſanguinis miſſio, in febre ardente ſemper indicaretur; ſed in illa, materia turgente, & concocta non indicatur, etſi ſit morbus magnus pendens à calidis humoribus. Tum 2. quia in febre cardialgica datur morbus magnus, ortus ex calidis humoribus, cui non competit ſanguinis miſſio. Tum demum quia in morbis magnis ortis ex ſanguine, aut bile, non ſolùm ſanguinem mittimus, ſed purgamus: ergo hoc non eſt ſanguinis miſſionis indicans.

Quarta opinio, quam tenet Valleſius *lib. 2. Controverſiarum cap. 2.* dicit, ſanguinis miſſionem multipliciter eſſe remedium evacuatorium, revulſorium, & attemperans: & ideo non habere unum indicans, ſed plura, & ex his, illud dicitur ſanguinis miſſionem indicare, cui ſanguinis miſſio contraria eſt; non tamen explicat aliquod determinatum indicans.

Sed diſplicet: quia ſi non eſſet aliquod indicans cognitum & determinatum ſanguinis miſſionis, numquam poſſet cognoſci occaſio mittendi ſanguinem, ſed ſemper caſu, & fortuitò mitteretur prout ſors tulerit. Tum quòd non eſſet cur in morbis magnis, quibus competit pro curatione ſanguinis miſſio, aut purgatio, potiùs hoc quàm illud remedium eſſet eligendum: Tum quia alienum eſt à cordato Medico fateri, nullum habere indicans ſive principium, quo valeat cognoſcere an præſtantius remedium, quo utitur in curatione, conveniat, aut non: ergo indignum eſt tanto viro fateri nullum dari determinatum indicans pro ſanguine mittendo.

Quinta ſententia aſſerit: Quòd indicans ſanguinis miſſionis eſt vehemens peccatum

Digitized by Google

tum ſanguinis triplici modo ſumptum, vel ſecundum formam, vel ſecundum quantitatem, vel ſecundùm motum: ſi ſecundùm formam indicat, eradicans; ſi ſecundùm quantitatem indicat, minuens; ſi ſecundum motum indicat, repellens dicitur.

Sed diſplicet: Tum quia ſanguis peccans ſecundùm formam, abit pars craſſa in melancholiam, & tenuis in bilem, & indicant humores hujuſmodi purgationem, & non ſanguinis miſſionem: Tum quia adhuc dum peccat ſanguis ſecundùm formam, non poteſt eradicari, ſuo enim etſi pravo natura utitur ſucco, & ſine omni ſanguine periret animal. Tum quia ſecundùm motum derivans, & evacuans poteſt indicari.

Sexta ſententia eſt aliorum, qui judicant, quòd miſſio ſanguinis à nullo indicatur: quia miſſio ſanguinis eſt materia in partes; ſed ob quodlibet vitium, ſi cauſet morbum magnum, indicatur evacuatio cauſæ de qua dependet morbus, ut poſſit curari per cauſæ ablationem: ergo non ſolùm indicatur ſanguinis miſſio à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quanto, ſed in Quali, & in motu indicato; quia eſt materia ſeu remedium, per quod conſequimur illud, quod eſt indicatum.

Sed futilis eſt hæc cavillatio: quia non dubitatur, à quo indicetur remedium ſanguinis miſſionis, quod ab artifice opere exequitur; hoc enim bene verum eſt, quòd eſt materia indicati, ſed per miſſionem ſanguinis intelligimus id, quod conſequitur ex illo remedio ut utili viventi; evacuatio inquam, revulſio, refrigeratio, aut derivatio, aut averſio cauſæ morbificæ foventis morbum, à quo hæc dicimus indicari.

Septima ſententia eſt Sanctorii *lib. artis medicinalis, & in lib. methodi*, qui aſſerit indicans ſanguinis miſſionis eſſe quid innominatum, cujus innominati ſunt ſigna morbi magnitudo, virium robur, & ætas florens.

Sed iſte Author fatetur ignorare illud quod inquirit, contendit Magiſtri ſe oſtentare ſectatorem, & nihil diſcedit: ſi enim innominatum, & incógnitum eſt indicans, incognita etiam erit occaſio mittendi ſanguinem, quia hæc debet cognoſci per ſuum indicans, quod incognitum eſſe fatetur Sanctorius: ergo licèt cognoſcamus ſigna indicantis, non cognito indicante, non poteſt ſanguinis miſſio exerceri.

§. II.

Morbus magnus indicans genericum conſtituitur.

Reſolvendum 1. Quòd morbus magnus eſt genericum indicans ſanguinis miſſionis, & purgationis.

Probatur: A morbo magno indicatur remedium magnum; ſicut à morbis extremis extrema, & exquiſita remedia, ut docet Hippocrates: ſed ſanguinis miſſio, & purgatio ex Galeno ſunt remedia magna: ergo utraque harum indicatur à morbo magno.

Probatur 2. ex Galeno, qui *lib. 4. Methodi cap. 6.* morbum magnum, ponit genericum indicans & indifferens ad ſanguinis miſſionem, & purgationem.

Probatur 3. Sanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis; Purgatio indicatur à morbo magno pendente ex Cacochymia, ut ex dictis patet: ergo morbus magnus antequam contrahatur per reſpectum ad vitium humorum, genericum eſt indicans ad ſanguinis miſſionem, & purgationem.

§. III.

Determinatur indicans per ſe ſanguinis miſsionis.

RESolvendum 2. Quòd morbus magnus pendens à vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, eſt indicans per ſe ſanguinis miſſionis: ſic protulit Mercurialis *in Bononienſibus Prælectionibus*: ſed nulla firmavit ratione hoc placitum. Probatur 1. Quod à morbo magno debeat indicari, ex Hippocr. *de ratione victus in morbis acutis*, ubi hæc protulit: *In acutis morbis venam ſecabis ſi morbus ſit vehemens.* Ubi *vehemens* ſupponit pro eodem, ac *magnus*; ut deducitur ex Galeno *lib. 4. methodi cap. 6.*

Probatur 2. Morbus magnus pendens ex vitio humorum indicat pro ſui curatione remedium magnum, quod ſub ſe continet ſanguinis miſſionem, & purgationem: ergo aliquod debet habere per quod determinetur ad ſanguinis miſſionem, potiùs quàm ad purgationem: ſed per hoc quòd pendeat à cacochymia, quæ eſt vitium ſuperveniens reliquis humoribus à commixtione ſanguinis ſeparatis, indicatur purgatio: ergo à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, vel reliquorum humorum ſanguini commixtorum indicatur ſanguinis miſſio.

Dices: quòd ſanguis ſolùm poteſt habere vitium in Quanto, ratione cujus petat evacuari per ſanguinis miſſionem.

Contra ſtat; quòd triplex vitium ſupervenire poteſt ſanguini, ratione cujus poteſt morbum cauſare, ut probavimus *ſection. 2. antecedenti*: in quantitate dum ſit plethora; in Quali, dum putreſcit ſanguis, & reliqui humores illi commixti; in motu, dum fluit, vel irruit in partem: ergò à quolibet indicatur ejus evacuatio.

Probatur 3. Quòd à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quanto indicatur ſanguinis miſſio. Tum 1. quia Galenus id docet *lib. 4. methodi cap. 6.* dicens, quòd ſicut miſſio ſanguinis fit propter ipſius plenitudinem, vel morbi magnitudinem; ſimiliter fit purgatio propter abundantiam alterius ſucci: Tum *lib. 9. Methodi cap. 11.* & *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſsionem*, dicit ſectionem venæ competere duobus præcipuis ſcopis, evacuationi videlicet humorum in venis redundantium, vel averſioni humorum fluentium: Tum quia Contraria contrariis petunt curari; plenitudo autem ſanguinis miſſioni, ſeu evacuationi contrariatur; ideo enim Hippocrates docet, quòd morbi qui ex repletione naſcuntur, evacuatione debent curari: ergo morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in Quanto, indicat ſanguinis miſſionem.

Probatur 4. Quòd etiamſi abſit plenitudo, indicetur ſanguinis miſſio à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu; ex Galeno *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſsionem*, dicente: *Menodotus Empiricus in ſola plethora, appellata ſyndrome, ſanguinis miſsionem obſervare conſueverat; Nos autem, ea non exiſtente, etiam venam ſecamus, cùm dolor vehemens hominem prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulſum, vel alius quiſquam artus confractus.* En qualiter Galenus ſine plenitudine, ut impediat morbum magnum à motu ſanguinis oriundum, ſanguinem mittit. Tum conſtat ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione cap. 9. § Scopi mittendi ſanguinem in ſe primo per plenitudinem non complentur, ſed ſuſpicionem ejus, qui adhuc ſit major, quia ſanguis in magno morbo evacuatur, quamvis nulla plenitudine nota ſit.*

Tum

Digitized by Google

Tum ſi quis cadat ab alto, ſanguinem mittit Galenus, etiamſi non adſit plenitudo, ratione motus ſanguinis: ergo ſi timetur morbus ex ſanguinis vitio, in motu, aut aliter, ſanguis eſt mittendus.

Probatur 5. Quòd ex vi morbi magni pendentis ex vitio ſanguinis in Quali, ſit ſanguis mittendus ſine plenitudine: Tum ex Galeno, qui *lib. Methodi*, celeberrimum docet eſſe in omnibus febribus ſanguinem mittere: ex quo patet ratione vitii in Quali in adultis indicari ſanguinis miſſionem. Tum quia ipſe Galenus *lib. 9. Methodi cap. 11.* ubi docet quòd ſanguis eſt mittendus dùm fit inutilis & poſteà tradens modos quibus fit inutilis; & debeat mitti per ſanguinis miſſionem, hoc dupliciter dicit contingere: *fit*, inquit, *inutilis, vel dum non ſervat exactè qualitatem, vel ſi nimis creſcit multitudine*: ex quo patet quòd ſine plenitudine, ſi morbus magnus pendet à vitio ſanguinis in Quali, indicat ſanguinis miſſionem. Tum quia ipſe Galenus *lib. 8. Methodi cap. 4.* in diaria ex obſtructione facta ex vitioſis humoribus ſanguinem mittit, ne ob intemperiem tranſeat in putridam, ſumpta indicatione ex ſolo vitio ſanguinis in Quali. Tum quia idem docuit Avicenna *lib. 1. fen. 4. cap 20. §. unuſquiſque phlebotomatur, aut propter ſanguinis multitudinem, aut propter malitiam, aut propter vitium*: ergo conſtanter defendendum eſt ex doctrina Galeni & Avicennæ, quod ſine plenitudine à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quali, ſanguinis miſſio indicatur.

§. IV.

Qualis morbus magnus valeat indicare miſſionem ſanguinis?

Reſolvendum, Quòd morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; non ſolùm indicat ſanguinis miſſionem ratione ſui, dum actu exiſtit pendens à ſanguine, ſcilicet dum eſt imminens in virtute cauſæ.

Probatur ex Avicenna *ſen. 4. 1. cap. 20. §. & non eſt phlebotomandus niſi unus duorum, aut ille qui debet cadere in ægritudinem ſanguinis, & cadit in eas, aut ille qui jam cadet*. Tum ex Gal. *lib 6. Aphoriſmor. text. 46.* In quo Hippocrates venam ſecandam, aut purgationem faciendam docet; Galenus autem dicit, *liquet quòd de his qui adhuc ſani, ſed ægri futuri ſunt, niſi evacuentur, &c. tunc ſermo habetur ab Hippocrate; hos enim oportet ut anticipemus evacuare vere adveniente, vel per venæ ſectionem, ſi plenitudinis paſſionibus ſubjiciantur, &c.* Tum quia dum cadit aliquis ab alto, vena ſecanda ob motum fluxionis in partem, antequam adveniat morbus; ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione*: ergo non ſolùm à morbo magno exiſtente, ſed ab imminente indicatur ſanguinis miſſio.

§. V.

Solvuntur fundamenta variè opinantium.

Ad primæ opinionis fundamenta Reſpondetur. Quòd Hippocrates, & Oribaſius ex ejus doctrina ſolùm conantur docere, quòd morbus magnus ſit indicans genericum ſanguinis miſſionis, & quòd ut exerceatur hoc remedium, requiruntur vires permittentes, quarum florens ætas ſolet eſſe ſignum: & hoc idem confirmat ratio pro hac ſententia adducta; non tamen

men negat, quòd hoc indicans genericum debeat ulterius ſpecificari per proprium conſtitutivum, & diſtinctivum ſui, per quod differt à purgatione, cum qua genericè convenit ſanguinis miſſio in eſſe remedii magni; & ideò indicans genericum ad utraſque eſt morbus magnus.

Ad Trincavellii & Albertini ſententiam dicimus, quòd rationes Trincavellii probant, quòd morbus magnus pendens ex plenitudine indicat ſanguinis miſſionem; quod nos etiam admittimus: non tamen probat, quòd morbus magnus pendens à vitio ſanguinis in Quali, aut motu, non etiam indicet; quod non ſuperaddimus.

Ad Albertini rationes dicimus: Quòd in omni morbo magno pédéte ex vitio ſáguinis convenit ſanguinis miſſio; in affectibus magnis adductis ſi non exercetur, eſt, vel quia deficiunt vires, vel quia morbus magnus non pendet ex vitio ſanguinis, ſed alterius humoris Cacochymi indicantis purgationem. Pro 2. dicimus: Quod morbus magnus eſt indicans genericum: quod pendeat ex hoc, aut illo vitio ſanguinis, eſt propria ratio differentialis: & ex utroque conſtituitur unum ſpecificum indicans ſanguinis miſſionis. Pro 3. dicimus, quòd morbus magnus, prout pendet ex vitio ſanguinis in Quanto, aut in Quali, aut motu, eſt qui curatur, & qui indicat miſſionem ſanguinis, quæ eſt illius remedium, quatenus aufert cauſam à qua fovetur.

Ad Tertiæ opinionis fundamenta Reſpondetur: quòd cùm ſanguinis miſſio ſit remedium pro morbis magnis pendentibus ex vitio ſanguinis, ex quocumque illius vitio oriatur, ſive cujuſcunque humoris ſanguini commixti.

Ad Quartæ Opinionis fundamenta dicimus: Quòd indigna eſt Valleſio ſua opinio: aliud enim eſt quòd evacuatio, attemperatio, revulſio, aut derivatio ſint effectus ſubſecuti ad ſanguinis miſſionem, qui ſunt illa poſteriores; aliud quòd inquiramus, quale ſit indicans, quod debet eſſe prius illa.

Pro Quinta ſententia nullùm eſt fundamentum; ſed loquitur pro placito opinantis, & ſatis manet refutata.

Pro Sexta opinione, Cavillatio manifeſta manet, & dubitationis explicatio explicata eſt.

Pro ſeptima ſententia, quæ indicans ignorat, & ſolùm ſua ſigna vocat id, quod alii indicantia eſſe volunt, incognitum eſt fundamentum, & nulla ex parte neceſſarium pro ipſo ſatisfacere

RESOLUTIO II.

Utrùm vitium ſanguinis ſoli accidat cruori?

§. I.

Dubitandi rationes proponuntur.

PRoponitur dubitandi ratio pro utraque parte. Cruor eſt ſanguis quartus humor; omnes humores ſanguini commixti etiam dicuntur ſanguis: an utrique ſanguini, aut ſoli cruori tribuatur vitium in quantitate, qualitate, aut motu, ratione cujus morbus magnus pendens ab illo indicet ſanguinis miſſionem? cadit ſub dubio. Soli ſanguini, prout dicit maſſam ſanguinariam, hoc poſſe accidere poteſt probari;

Primò, ex fundamento Vanhelmont, qui cruorem ſemper eſſe utilem, incorruptibilem, & incapacem pati aliquod vitium, ratione cujus morbus ab illo cauſetur; ergo

Digitized by Google

ergo de ſolo ſanguine, prout dicit maſſam ſanguinariam; debet intelligi quòd valeat indicare ſanguinis miſſionem.

Secundò: Omne vitium ſanguinis, quòd indicat ſanguinis miſſionem, debet oriri à ſanguine quarto humore: quia vitium maſſæ ſanguinariæ eſt vitium ſuperveniens propter quantitatem, qualitatem, aut motum alicujus humoris diſtincti à ſanguine, illique commixti: ſed vitium alterius humoris à ſanguine eſt Cacochymia indicans purgationem: ergo vitium ſanguinis, à quo indicatur ſanguinis miſſio ſoli accidit cruori.

§. II.

Traditur tenenda doctrina.

RESolvendum: quòd morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, indicat ſanguinis miſſionem, ſive hujuſmodi vitium accidat cruori, ſive ſanguini prout dicit maſſam ſanguinariam.

Probatur Concluſio. Tum quia uterque horum dicitur à Galeno ſanguis. Tum quia uterque ſanguis, ſi morbum cauſet ob aliquod vitium ex dictis, petit evacuari; non per purgationem, cùm non accidat illi Cacochymia; ergo per ſanguinis miſſionem. Tum quia utrumque vitium eſt ſanguinis vitium; quia etiam ſi hoc accidat aliis humoribus ſanguini commixtis: cùm illi ſint pro tunc pars ſanguinis, eorum vitium ſanguinis vitium vocatur. Tum quia cùm ſolùm illud vitium adſcribatur reliquis humoribus, quod provenit illis à ſanguinis commixtione ſeparatis, dum nondum ſint ſeparati, illorum vitium ſanguinis vitium debet appellari; reſtat ergo, quod utriuſque ſanguinis ſit vitium illud, quod valet indicare ſanguinis miſſionem.

§. III.

Aliqua prænotantur ante ſolutionem argumentorum.

PRimò; Quòd ut diximus *ſectione antecedenti*, ſanguis acquirit vitium in Quanto, efficit plethoram ratione illius: acquirit vitium in motu, dum irruit in partes, in quas naturaliter non debet ferri, vel ſaltem diverſo modo fertur in illas: acquirit vitium in Quali, & hoc accidit cruori, aut quia alteratione, aut uſtione accenditur, & febrem Synochum cauſat, ſive putridam, ſive non putridam; vel vitium patitur ab alio humore illum alterante, ut dum à pituita, bile, aut melancholia putreſcentibus alteratur: ſanguis autem prout dicit maſſam ſanguinariam, dicit quandam humorum commixtionem, ex omnibus humoribus compoſitam, ut diximus latiùs *diſput. de purgandi ratione*, contemperatam à ſanguine quarto humore, omnibus reliquis manentibus cum ſuis formis, ita ut cruor reliquos humores ſecundùm quaſcumque minimas contingit partes, contemperet, & coërceat; & dum ſic contemperati humores, ſanguinique commixti permanent, omnes ſunt hujus ſanguinariæ maſſæ partes, cujus ſuo modo ſe habet ſanguis, tanquam forma; & ideò cujuslibet humoris ſic temperati intemperies, putredóve ſuperveniens toti maſſæ ſanguinariæ, ſeu ſanguini quarto humori, dicitur vitium ſanguinis in Quali: quia vitium eſt humoris, qui eſt pars illius ſanguinariæ maſſæ, & vitia partium coadintegrantia aliquod vitium, dicuntur vitia ejuſdem totius. Dum verò aliquis humor ex his excedit, redundatque per ſuas qualitates, aut ob ſubſtantiæ modum, aut ratione quantitatis impediens quominus poſſit commiſceri cum ſanguine, ab ipſo con-

contemperari, & coërceri; tunc talis humor, licèt intra venas maneat cum ſanguine, manet tamen ſupernatans, & à ſanguinis commixtione ſeparatus, & non eſt jam pars illius; & ideò vitium illius jam non dicitur ſanguinis vitium, ſed eſt vitium alterius humoris à ſanguine, quod dicitur Cacochymia; & ideò ille humor, qui ſanguini commixtus ratione excedentis qualitatis, dicebatur vitium ſanguinis efficere, etſi morbus magnus pendebat ab illo vitio, indicabat ſanguinis miſſionem; dum ſeparatur, illius vitium eſt Cacochymia, & illius humoris ſolius, non autem ſanguinis vitium; & ideò indicat purgationem.

Secundò notandum eſt, quòd reliqui humores ſanguini commixti ſive in prima productione generentur prænaturales, ſive ratione alterationis fiant tales, vel putreſiant, non ſtatim ſeparantur à ſanguinis commixtione, ſed diu poſſunt ſanguini commixti permanere alterati, & in via corruptionis, donec aut nimia quantitate impediant, quominus commiſceri, complecti, & coërceri poſſint à ſanguine, ut contingit in Leucophlegmatia; aut nimis irritantibus acribúſque qualitatibus in ſui ſeparationem irritent, ut contingit dum turgens fit humor, qui facilè ſupernatat, faciliterque irritat ad ſui expulſionem: contingit etiam hujuſmodi humores, dum ſolùm poſſunt in morbis concoqui in nocitivo ſeparari ut inutiles pro nutritione, & ideò cacochymos fieri, & tunc deſinere eſſe pars maſſæ ſanguinariæ; & ideò illi, qui priùs ſanguini commixti ob vitium in Quali indicabant ſanguinis miſſionem, jam ſeparati indicant purgationem, de qua loquitur Hippocrates 2. *Aphoriſmorum*, 20. dum inquit, *concocta medicari, ac moveri non cruda.*

§. IV.

Solutio adhibetur fundamentis utriſque.

AD primum fundamentum dubitationis Reſpondetur, quòd jam alibi probavimus, Cruorem poſſe pati vitium in Quanto, ratione cujus facit plenitudinem: in Quali, dum putreſcit, & facit ſynochum: in Motu in quantum peccans irritat ad ſui expulſionem, & fertur in partes.

Ad 2. Reſpondetur ex dictis: quòd licèt vitium maſſæ ſanguinariæ ſit vitium alterius humoris à Cruore, non tamen eſt vitium alterius à maſſa ſanguinaria, dum eſt pars illius; ſed quia eſt vitium partis, ſeu humoris ſanguinariam maſſam complentis, ideò ejus vitium ipſius maſſæ ſanguinariæ vitium dicitur: dum autem ſeparatur ejus vitium, non ſanguinis vitium, ſed alterius, dicitur Cacochymia.

RESOLUTIO III.

Utrùm à magnitudine aliqua indicatio ſumatur pro ſanguine mittendo.

§. I.

Dubitandi ratio proponitur.

MAgnitudinem morbi differentiam eſſe accidentalem morbo ſupervenientem, ratione cujus minatur periculum, diximus; ſed an hoc accidens morbo ſuperveniens valeat indicare ſanguinis miſſionem, nondum conſtat: Aliqui enim à ſola magnitudine hoc remedium indicari judicabant, quibus favet

Primò: quia Hippocrates 4. *de ratione victus, text.* 19. huic videtur adhærere ſententiæ; ex morbi enim magnitudine indicari ſanguinis miſſionem fatetur: & ejus doctrinæ adhæret Galenus: ergo poteſt ſanguinis miſſio indicari ratione magnitudinis.

Pro-

Probatur 2. Sanguinis miſſio, ut fatetur Galenus eſt remedium magnum: ergo ſanguinis miſſio non poteſt non indicari ratione magnitudinis à morbo magno.

Probatur 3. Pro parvis morbis, quos natura eſt apta curare, non decet ſanguinem mittere: ergo magnitudo per ſe indicat ſanguinis miſſionem.

§. II.

Modus traditur quo indicet magnitudo.

RESolvendum. Quòd ex morbi magnitudine non indicatur per ſe ſanguinis miſſio ſpecificè, ſed ſolùm indicatur remedium magnum genericè. Quòd indicetur remedium magnum genericè probavimus *Reſolut.* 1. *hujus Sectionis*: Quòd verò per ſe non indicet ſanguinis miſſionem,

Probatur: A morbo magno pendente ex Cacochymia humorum indicatur purgatio, ut *diſput. de purgand. ratione.* tradidimus: ergo non indicatur per ſe ſola ſanguinis miſſio.

Probatur 2. Morbus ratione magnitudinis ſolùm indicat magnum remedium: ſed remedium magnum eſt genus ad ſanguinis miſſionem, & purgationem, & ad alia ſi quæ dicantur remedia magna, qualis eſt inunctio Mercurii, membri amputatio, & alia: ergo à morbi magnitudine non indicatur per ſe, & ſpecificè ſanguinis miſſio.

§. III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD 1. Reſpondetur: quòd Galenus & Hippocrates ſolùm intendunt, quòd magnitudo ſit genericum indicans ſanguinis miſſionis; non autem quòd poſſit eſſe illius ſpecificum indicans.

Ad 2. Reſpondetur: quòd ſanguinis miſſio eſt remedium magnum; &, ut magnum eſt; indicatur à morbo magno: at verò ut remedium magnum, tale indicatur ſpecificè per aliud diſtinctum ab ipſa magnitudine.

Ad 3. Reſpondetur: quòd cùm magnitudo morbi ſit genericum indicans ſanguinis miſſionis, nunquam à morbo parvo poteſt indicari ſanguinis miſſio; ſed tamen ex hoc non infertur, quòd à ſola magnitudine ſpecificè indicetur ſanguinis miſſio.

RESOLUTIO IV.

Utrùm virium robur præſtet aliquam indicationem.

§. I.

Proponitur dubitandi ratio & fundamenta.

VIrtus, facultáſve, eſt id quo eliciuntur in nobis actiones neceſſariæ pro eſſe & operari viventis, quæ à temperamento ità dependent, ut cum ipſo valido validè operentur; ipſo autem invalido, invalidæ reddantur facultates, debiléſque pro ſuis rectè peroficiendis operationibus. Temperamentum verò aliud eſt ſubſtantificum conſiſtens, dum naturale eſt, in debita commixtione partium materialium elementorum, & hoc ſit eſſentiale viventi; dum verò hoc læditur, eſſentialiter dicetur læſa facultas: Aliud verò eſt qualitativum, quod ex iſto reſultat, & ſimul completur ex calore influente; & ideò hoc læditur dupliciter: uno modo ex læſione Subſtantifici, à quo dependet; alio modo ex defectu ſpirituum vitalium, à quibus fovetur; & quando horum vitio vitiatur, lædi etiam dicitur Temperamentum eſſentialiter,

tialiter, quia læditur ſubſtantia quæ per ſe ordinatur ad illius productionem: aliàs verò ſolet Temperamentum qualitativum lædi, non defectu horum: ſed alteratione inducta à cauſa externa: ſic læditur à cauſis nos alterantibus, calidis, frigidis, humidis, aut ſiccis; ſed plerumque à calidis, ut contingit in omnibus febribus; ſed hujuſmodi læſio non dicitur eſſentialis, quia non fit defectu cauſæ, quæ per ſe ordinatur ad temperamenti qualitativi compoſitionem; ſed accidentalis, quia fit à cauſa externa accidentaliter alterante, & variante qualitativum temperamentum; ſolent etiam facultates impediri ad ſuas actiones per accidens, ratione humorum gravantium illas; & hæc læſio etiam accidentalis eſt. Eſt ergo difficultas an à facultatum robore, aut debilitate ſumatur aliqua indicatio per ſe ad mittendum ſanguinem?

Videtur quòd ſic: Primò ex Hippocrate *lib. 4. de ratione victus*, ubi docet indicari ſanguinis miſſionem à morbo magno, & robuſta facultate; ſed per ſe indicatur à morbo magno ſaltem genericè: ergo ſimiliter per ſe indicatur à virtute robuſta.

Secundò: Id, quo poſito, poteſt exerceri ſanguinis miſſio, & quo ablato non debet fieri, indicat per ſe ſanguinis miſſionem; ſed poſito virium robore, exercetur ſanguinis miſſio; ipſo ablato, exerceri non debet: ergo virium robur indicat per ſe ſanguinis miſſionem.

Tertiò: Ex eo quòd vitalis facultas ſit robuſta, ſanguis ſtatim mittendus, ut docet Galenus *lib. de ſanguinis miſſione, cap. 11. & 12. §. didiciſti autem, &c.* ergo quia à vitali facultate mittendi ſanginem ſumitur indicatio.

Quartò: Dum facultates noſtri corporis ſunt nimis oppreſſæ onere ſanguinis ſua plenitudine gravantis illas, per ſe indicant ſublevari ab illo onere: ſed facta evacuatione per ſanguinis miſſionem per ſe auſertur plenitudo: ergo per ſe indicat ſanguinis miſſionem.

§. II.

A viribus per ſe ſancitur non indicari ſanguinis miſſionem.

Reſolvendum 1. Quòd à viribus non ſumitur indicatio per ſe ad mittendum ſanguinem. Probatur 1. Ex Gal. *lib. de optima ſecta cap. 13.* ubi ſancivit à viribus per ſe tantùm indicari ſui cuſtodiam.

Probatur 2. Vires ſeu facultates reponuntur inter ea, quæ noſtrum corpus adintegrant, & ſunt nobis ſecundùm naturam, ut latiùs patet *part. 1. Reſolutionum medicarum.* Sed ea quæ nobis ſunt ſecundùm naturam, ſui per ſe conſervationem indicant: ergo ſumpta indicatione per ſe à viribus non indicatur ab eis ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Si à viribus ſumeretur per ſe indicatio mittendi ſanguinem, ipſis exiſtentibus, ſemper deberet mitti ſanguis; & ipſis deficientibus, nunquam: ſed viribus valentibus, non ſemper ſanguinem mittimus, ut apparet in eis qui naturali fruuntur ſanitate, nec in quavis debilitate omninò renuimus tentare ſanguinis miſſionem: ergo ſanguinis miſſio non indicatur per ſe à viribus.

§. III.

Præſcribitur modus quo vires indicant ſanguinis miſſionem.

Reſolvendum 2. Quòd vires indicando ſui cuſtodiam, ſive conſervationem, poſſunt impedire, aut permittere ſanguinis miſſionem: ſic ſancivit Galenus *lib. 9. methodi*

Methodi cap. 10. dicens: *Quippe aliqua ejuſmodi prædita ſunt facultate, ut ſi immoderatè aut intempeſtivè utare, vitam adimant; ſiquidem in ſanguinis miſſione non parvum meritò ſubſequetur incommodum, niſi opportuno tempore, aut debita menſura fiat: ergo cùm virtus tantopere neceſſaria ſit, eam autem lædant omnia evacuatoria remedia, ſi quis ſcilicèt his parum moderatò utatur, utique adverſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt, in quibus affectus, qui expugnantur, notabilem evacuationem deſiderant; virtus autem hanc ferre non valet, &c.* Ex quibus apparet quòd licèt ſanguinis miſſionem vires non indicent, ipſam tamen impedire, aut permittere valent.

Probatur 2. Ex eodem Galeno, qui conſulit in morborum curatione, quòd oculus dexter ad vires, ſiniſter ad morbum debet attendere: ergo dum exercetur ſanguinis miſſio, cum qua vires debilitari poſſunt pro ipſa exequenda maximè attendenda eſt indicatio à viribus deſumpta ut illa impediatur, aut exequatur.

Probatur 3. ex eodem Galeno *lib. 9. Method cap. 13. §. Quòd ſi quem curare ſtudes, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore, quo vires reficimus, nihil adverſus morbum eſt faciendum; cùm autem conjeceris, ut nihil, aut parum ex evacuatione ſunt lædendæ, tunc eſt ad effectus curationem accedendum. &c.* ergo, ex Galeno, ſumpta indicatione à viribus ſanguinis miſſio impediri, aut permitti poteſt.

Probatur 4. Indicationes plures ſi ſupervenìant ſimul, quæ præſtantior eſt valet aliquas permittere, aut impedire, cùm hæc præcipuè attendenda ſit: ſed in morborum curatione, in quibus ſanguinis miſſio exerceri debet, ſemper coincidit indicatio à viribus deſumpta, quæ reliquis eſt præſtantior, cùm indicet virtutum, ſeu vitæ cuſtodiam: ergo hæc valet cohibere, aut permittere ſanguinis miſſionem.

Probatur 5. Ex Galeni doctrina, nullum remedium ità eſt tutum, ut aliqua ex parte non noceat, vireſque proſternat, præcipuè ſi illud ſit magnum, qualis eſt ſanguinis miſſio, à quo ut tali magnoperè debet timeri læſio: ergo ut poſſit exerceri ab ipſis viribus eſt attendendum, an permittant, an renuant illius executionem.

§. IV.

Solvuntur primò poſita fundamenta.

Ad 1. Reſpondetur; quòd dum Hippocrates & Galenus ſancierunt à morbo magno indicari ſanguinis miſſionem, intendunt docere, quòd ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno genericè, ut diximus, à virium robore permiſſivè, quatenus ob virium vigorem permittitur evacuatio, non autem quia ab illis per ſe indicetur.

Ad 2. Reſpondetur, quòd id, quo poſito exercetur & quo ablato non exercetur ſanguinis miſſio, non eſt neceſſarium quòd ſit indicans, ſed ſufficit quòd ſit conditio ſine qua non; ſic ſimiliter præſuppoſita approximatione fit actio, & ipſa deficiente non fit, ipſa tamen non eſt actio, nec principium agendi.

Ad 3. Reſpondetur, quòd Galenus non intendit docere, quòd à vitali facultate indicetur ſanguinis miſſio, ſed quòd permittitur, & ſigna proponit quibus illius robur agnoſci poteſt; inquit enim: *Didiciſti autem vehementi pulſui cum æqualitate, tanquam minimè fallaci virium robuſtarum ſigno fidem habere; ex abundante autem & magno. Itaque etſi animales vires ita debiles videantur, ut loco moveri non poſſit æger,* natura-

naturaleſque minimè appetant, & debiliter concoquant; ſi tamen vitales in eſſentia robuſtæ fuerint, magnos, atque vehementes & æquales pulſus edant, ſanguinem extrahere non timebimus, quod quidem facere minimè audebimus ſi contrario modo exiſtant, &c. Ex quo apparet, tantùm intendere tradere ſigna, quibus cognoſcamus, an ſufficiant vires pro ferenda ſanguinis miſſione.

Ad 4. Reſpondetur: quòd noſtræ facultates per ſe indicant ſui cuſtodiam, & conſervationem, ſunt enim nobis ſecundùm naturam, & id quod naturale eſt per ſe indicat ſui conſervationem; at verò, ſi quid ſuperadditur earum impediens conſervationem, cùm illud præternaturale ſit, ab illo per ſe indicatur ſui ablatio; & ideò dum eſt plenitudo gravans vires, à morbo magno prout imminet in plenitudine indicatur ſanguinis miſſio per ſe.

RESOLUTIO V.

Utrùm ætas florens indicet per ſe ſanguinis miſſionem?

§. I.

Proponuntur dubitandi rationes.

ÆTas non accipitur pro ſpatio centum annorum, nec pro totius vitæ humanæ duratione; ſed prout eſt menſura durationis vitæ humanæ ſub temperamento ſubſtantifico, ex præſcripto naturæ ordine homini debito. Nec loquimur de diverſis ejus diviſionibus, apud Juriſperitos, Aſtrologos, aut Philoſophos uſitatis: ſed de ea diverſitate ætatum, quam invenerunt Medici, in Pueritiam, quæ ad decimumquartum annum ſe extendit; Adoleſcentiam, quæ ad vigeſimum primum pervenit; Juventutem, ad trigeſimum quintum annum; Conſiſtentiam, ad quinquageſimum; & Senectutem, per reliquum vitæ extenſam; de quibus dubitamus an per ſe indicent ſanguinis miſſionem.

Pars affirmativa fulcitur 1. ex Hippocrate *lib.4. de ratione victus*, docente, à morbo magno cum florente ætate indicari ſanguinis miſſionem: ergo per ſe ab illa debet indicari ſicut à morbo magno.

Secundò: Poſita ætate adoleſcentiæ, conſiſtentiæ, & juventutis, conſulit Gal. *lib. de ſanguinis miſſione, c.* 13. ſanguinem eſſe mittendum: poſita pueritiæ ætate, aut ſenectutis, decrevit non mittendum ſanguinem: ergo ab aliquibus ætatibus aliqua indicatio ſumitur mittendi ſanguinem.

Tertiò: In ætate florente abundat ſanguis: ſed à ſanguine redundante per ſe indicatur ſanguinis miſſio: ergo ratione ætatis florentis per ſe indicatur ſanguinis miſſio.

§. II.

Proponitur neceſſitas florentis ætatis.

REſolvendum 1. Quòd à nulla ætate per ſe indicatur ſanguinis miſſio. Probatur: ſi ab aliqua ætate indicaretur per ſe ſanguinis miſſio, ſemper per ſe in illa ætate deberet exerceri, nulla alia exiſtente illius neceſſitate: ſed nulla eſt ætas, in qua morbo magno deficiente ſanguinis miſſio debeat exerceri: ergo nulla eſt ætas à qua per ſe indicetur.

§. III.

Qualiter ætas permittat ſanguinis miſſionem, profertur.

REſolvendum 2. Quòd ætas conducit ad prohibendam, vel permittendam ſanguinis miſſionem, quatenus in diverſis ætatibus aliter ſe habet homo, ut poſſit hoc remedium tolerare: aut non.

Pro-

Digitized by Google

Probatur 1. Ex Hippocrate *lib. 4. de ratione victus*; ubi pro ſanguine mittendo exigit ætatem florentem, quod non alia ratione niſi ut in illa poſſint vires faciliùs, ac ſecuriùs illam tolerare: ergo ætas quatenus dicit tolerantiam, aut non, aliquo modo coadjuvat, aut impedit ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ex Galeno qui *lib. de ſanguinis miſſione cap. 13.* docet in pueris, & ſenibus ſanguinem non mitti, conſulit autem in reliquis ætatibus mittendum eſſe: ergo quia ratione virium, quæ debentur unicuique ætati poteſt ſanguinis miſſio permitti, aut cohiberi.

Probatur 3. Sunt aliquæ ætates, in quibus vires poſſunt cum maxima ſecuritate tolerare remedium ſanguinis miſſionis, qualis eſt adoleſcentia, juventus, & conſiſtentia: & aliæ in quibus vires ſunt debiliores, minuſque valent illud tolerare: ergo ſanguinis miſſionis aliqua ab ætate ſumitur indicatio.

§. IV.

Solvuntur primò rationes adductæ.

AD 1. Reſpondetur: quòd Hippocrates non intendit per ſe indicari ſanguinis miſſionem ab ætate florente, ſed quòd ratione illius, quatenus vires debent eſſe robuſtæ, meliùs permittitur ſanguinis miſſio quam in reliquis ætatibus.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Galenus inhærens doctrinæ Hippocratis idem intendit docere, quod docuit Hippocrates.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ex eo quòd in ætate florente abundet ſanguis, non ſequitur quòd ſit mittendus; quia ex hoc non ſequitur, quòd ſit morbus magnus pendens ab illo, à quo indicetur; ſi autem datur, ab illo indicabitur ſanguinis miſſio, & conducet florens ætas, ut vires potentiores in illa potentiùs valeant eam tolerare.

RESOLUTIO VI.

Utrùm pueritiæ ætas contraindicet omninò ſanguinis miſſionem?

§. I.

Variæ opinantium referuntur opiniones.

ANtiqua controverſia deſcendit iterum ad incudem diſputationis. Undique opinantium agmina ſe oppugnantia deſcendunt in arenam; pueritiam omninò contraindicare, prohibereque ſanguinis miſſionem, adſcribi videtur Hippocrati 4. *de ratione victus text. 19.* ubi florentem ætatem exigit, ut ſanguinis miſſio exerceatur. Galenus ſæviori decreto omninò ſancivit ſanguinis miſſionem interdicendam eſſe pueris *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap. 9. & cap. 13. lib. 9. Methodi cap. 5. lib 13. Methodi cap. 11. & 14. lib. 1. ad Glauconem cap. 14. in comment. ad lib 4. de ratione victus comm. 19.* Antiquiores jurantes in verba Magiſtri majori ex parte in eadem omnes perſiſtebant ſententia. Diſceſſerunt Cornelius Celſus & Arabes, & experientiis, ac rationibus convicti Moderniores coacti ſunt ab antiquo recedere decreto; & ne omninò viderentur diſcedere à Magiſtri decretis, Fernelius *lib. 12. Methodi cap. 10.* Horatius Augenius *lib. 1. de ſanguinis miſſione cap. 7.* Vallertola *lib. 5. enarrat. 3.* & alii conantur Galenum explicare dicendo, interdixiſſe tantùm in pueris ſanguinis miſſionem in magna quantitate ſuo tempore uſitatam, non autem eam quæ cum moderamine fit. Licèt hæc explicatio, quam priùs refutavit Peramatus *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſio-*

miſſionem, diſplaceat Zacuto *lib. 1. de medicorum. Princip. hiſtor. q.* 47. ubi Galeni ſe tutorem exhibet, licèt inani conatu contendens probare, quòd Galenus docuit ſanguinem in pueris eſſe mittendum, in cujus favorem plura ejuſdem coacervat teſtimonia, quæ teſtimonium præſtant vim defuiſſe in illis pro ſuo conatu. Ex modernioribus autem Fonſeca in *lib. de febribus, quas Iachinus omiſit, cap. de variolis*, & Sylvaticus *lib. Controverſiarum Medicarum, Controverſia* 88. totis viribus conantur ſuadere antiquam Galeni doctrinam.

Primò: Quia ipſe locis jam adductis manifeſtiſſimis verbis illam prolatam reliquit, ut omnes fateri videmus, uno dempto Zacuto: ergo ex Galeno à pueritia omninò interdicitur ſanguinis miſſio.

Secundò: ratione deſumpta ex eodem Galeno *lib.* 11. *Methodi cap.* 4. ſic: ſupervacaneum eſt ſanguinem mittere in illis corporibus, in quibus natura evacuat, quod ſanguinis miſſione poſſet evacuari: ſed in pueris natura per reſolutionem evacuat ſanguinem, quem non poſſemus evacuare per ſanguinis miſſionem, ſunt enim humidæ ſubſtantiæ facilè reſolubiles, habent magnas poroſitates, & calorem intenſum: ergo fruſtra adhiberetur ſanguinis miſſio.

Tertiò: Sanguis non abundat in pueris, quia copia quæ in illis generatur, deſervit pro nutritione, quæ maxima petit eſſe ratione reſolutionis maximæ repertæ in pueris: deſervit ſimiliter pro augmento, augentur enim maximè in ea ætate, & ideò non apparent in illis plenitudinis ſigna: nec hæmorrhagiæ ſanguinis, nec naturales corruptiones: ergo non datur in illis ſcopus mittendi ſanguinem.

Quartò: ſanguinis miſſio poteſt ſuppleri ſcarificationibus in pueris: ergo non exercenda.

§. II.

Cornelij Celſi, & Modernorum præfertur opinio.

Reſolvendum à pueritia non interdici venæ ſectionem: ſic ſancivit Cornelius Celſus *lib.* 2. *cap.* 10. Aëtius *tetrab.* 1. *ſerm.* 3. *cap.* 11. Actuarius *lib.* 3. *Methodi cap.* 8. Oribaſius 7. *Collectaneorum cap*, 4. Raſis *lib.* 7. *ad Almanzorem cap* 21. quos ſequuntur Arabum familiæ ſectatores; & ex Modernioribus Augenius *lib.* 1. *de vena ſect. cap.* 7. Lemos *lib.* 4. *Methodi.* Zacutus *lib.* 1. *de medic. Princip. hiſt. q.* 47 Mercatus *libr. de morbis puerorum* Sennertus *tom.* 2. *libr.* 2. *capit.* 5. Fernelius *libr.* 2 *Method cap.* 10. Valleriola *lib.* 5. *enarrat.* 3 Sancta-Cruz *lib.* 1. *de impedimentis magnorum auxiliorum cap* 2. Herrera *in Clypeo puerorum*, & major Juniorum pars.

Probatur 1. authoritate Celſi *lib.* 2. *cap.* 10. §. *intereſt enim non quæ ætas, nec quid in corpore intus geratur, ſed quæ ſint vires; ergo ſi juvenis imbecillis eſt, aut ſi mulier quæ gravida non eſt, parum valet, male ſanguis emittitur, emoritur enim, (ſi quæ eis ſupererat) hoc modo erepta eſt. At firmus puer, & robuſtus ſenex, & gravida mulier valens tutò curantur.*
Tum idem roborat Avicenna *fen.* 4. 1. *c.* 5. *In ætate quæ minor annis eſt quatuordecim, & in ætate ſenum, quanto magis poteris à venæ ſectione cavebis, niſi muſculis bene præditi fuerint, & venis plenis, ac latis, tum colore rubeo hos ſolos ex adoleſcentibus minuere poteris*: ergo ſanguinis miſſio ratione pueritiæ non omninò interdicitur in pueritia.

Proba-

Digitized by Google

Probatur 2. Illud remedium, quòd experientia comprobatum eſt pluribus prodeſſe, ipſoſque à magnis liberaſſe morbis, exercendum eſt: ſed pueris, parvuliſque infantibus plurimùm prodeſſe docuit experientia miſſionem ſanguinis: Tum noſtris temporibus in quibus ex continuo uſu hujus remedij in pueris quotidie id experimur: Tum quia pluribus ab hinc annis idem expertum refert Averroës *lib.7.collig. c.7.* qui refert hiſtoriam Avimeron Avenzoar, qui filio ſub trino ſanguinem miſit, ipſumque ab imminente morte liberavit, quam experientiæ authoritatem admittunt Moderniores, licèt Augenius *lib.1. de ſanguinis miſſione*, & Amatus 1. *Centuria* 10. in Theizir, hanc hiſtoriam non reperiri dicant: ipſam refert Averroës; & Zacutus *lib.1. q* 47. eam in codice Arabico legiſſe affirmat. Tum eadem experientia convictus Valleſius *lib. Methodi*, nullum jam eſſe ſanæ mentis judicat, qui ipsâ non convincatur. Tum quia experientia etiam convictus Raſis 7. *ad Almanzorem cap.* 21. ſancivit pueros morbo gravi oppreſſos, phlebotomandos: quem ſequuntur familiæ Arabicæ Proceres; ergo ſanguinis miſſionem non impedit pueritiæ ætas.

Probatur 3. Morbus magnus in pueris pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu indicat remedium magnum proportionatum pro curatione morbi, & pro evacuatione cauſæ, à qua dependet: ſed hoc non poteſt eſſe purgatio, cùm abſente cacochymia, hæc non ſit indicata: ergo debet eſſe ſanguinis miſſio.

Dices: quòd ſi vires ſufficerent, deberet exerceri; ſed non ſufficiunt in pueris.

Contrà ſtat experientia, quæ pueros docet, ſi validi ſint, melius ferre ſanguinis miſſionem, quàm invalidi juvenes.

Dices ulteriùs, quòd reſolutione evacuatur ſuperabundans ſanguis in pueris, & ideò eſt fruſtranea ſanguinis miſſio.

Contra ſtat 1. Quòd reſolutio non poteſt ità celeriter evacuare, & ex mora contingit humores putredine affectos in eam deduci putredinem, ut pueros è medio tollant. Tum quia ità poteſt eſſe magna quantitas humoris, ut non poſſit reſolvi toto morbi tempore: ergo ſanguinis miſſione evacuari petit.

Probatur 4. Si vires ſint validæ, corporis habitus firmus, venæ amplæ, & plenæ ſanguinis redundantia, morbus ex ejus vitio ortus lethalis, inhumanum eſt morbum non curare, & ægrum certæ deſperationi relinquere: ſed id in pueris ſæpè contingit: ergo ſanguinis miſſio ratione ætatis non debet prohiberi.

Probatur 5. in pueris purgatio indicata à morbo magno pendente cacochymo humore debet exerceri, ut *diſput. de purgandi ratione*, probavimus: ergo ſimili modo in eadem ætate ſanguinis miſſio eſt exercenda, dum ſupervenit morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, à quo indicatur ſanguinis miſſio. Probatur Conſequentia: quia ſicut, non obſtante quòd humor cacochymus poſſet reſolutione evacuari, purgamus, quia non ita citò reſolvitur, ac requiritur pro eventus ſecuritate; ſimili ratione debemus ſanguinis miſſione evacuare ſanguinem, ex cujus vitio in pueris ſupervenit morbus magnus.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Solvuntur ex Galeno deſumpta fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, vel quòd Galenus non intendit omninò interdicere ſanguinis miſſionem in pueris, ſed ejus uſum attemperare, cùm in illis vires non videantur ità conſtantes : vel quòd intendit docere,quòd illa ætas non æquè permittit, ſicut reliquæ florentes ætates : vel quòd tempore Galeni non docuerat experientia pueros tutò poſſe ferre venæ ſectionem, & cúm potiùs dependeat ab experientia, quàm à ratione cognoſcere, an vires tolerare poſſint remedium : conſulit quod ſecurius videtur in hoc caſu, quod docuit Hippocrates, quòd ſcilicet meliùs eſt infra ſubſiſtere; & cùm,ut inquit Cornelius, ſanguis non debeat mitti niſi in puero valido, in hoc virium robore cognoſcendo conſulere videtur Galenus interdicendo Phlebotomiam, quòd ſubſiſtamus infra; vel ſi abſolutè interdicere velit miſſionem ſanguinis in pueris, non ſtandum ejus doctrinæ.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſi æquè tutò, citò, & ſecurè reſolutione fieret ſanguinis evacuatio, eſſet ſuperflua ſanguinis miſſio: ſed plerumque in toto morbi tempore non poſſet reſolutione humor peccans evacuari, vel antequam reſolveretur periret æger, vel deficiente ſanguinis miſſione in principio, non fieret ventilatio, & attemperatio, qua impeditur putredo, & hæc ſerpens in fine cohiberi non poſſet, adhuc ſi reſolveretur humor.

Ad 3. Reſpondetur, quòd licèt fiat ſanguinis maxima reſolutio in pueris, poteſt ob virtutem generativam ejus robuſtam ſuperabundare ſanguis, efficere plenitudinem, & morbum; vel vitiari alio modo in Quali, aut in Quanto, ut exigat ſanguinis miſſionem.

Ad 4. Reſpondetur, quòd ut inquit Lacuna, crudeliſſimum eſt, lanionumque crudele carnificium, Herodianáque internecio uſus ſacrificationum in pueris, præcipuè ſi pro plenitudine exerceretur.

RESOLUTIO. VII.

Utrùm Senectus contraindicet ſanguinis miſſionem?

§. I.

Aperitur ratio dubitandi ex Hippocrate, & Galeno.

SEnectus eſt ætas, quæ à quinquageſimo anno porrigitur per reliquum vitæ decurſum, in qua frigida jam, ac ſicca temperie gaudet homo : & ex Gal. *lib. 6. de ſanitate tuenda cap. 9.* eſt triplex ; alia viridis ſenectus, in qua homo, & propria, & Reipublicæ negotia valet obire : alia media, in qua propriis tantùm rebus valet ſenex aſſiſtere ; Decrepitudo eſt ultima, in qua nec pro ſuis attendendis rebus capax homo manet. De omni ætate ſenectutis inquirimus, an contraindicet ſanguinis miſſionem ? Et pars affirmativa fulcitur Hippocratis & Galeni authoritate, qui *lib. 4. de ratione victus text. 19.* floridam ætatem requirunt pro ſanguine mittendo, & *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem*, iterum idem confirmat Galenus *cap. 5.*

Secundò : virium debilitas contraindicat ſanguinis miſſionem; ſed in ſenili ætate vires debiles ſunt, cùm ex earum defectu diminutæ reddantur actiones, & ex earum debilitate oritur, ut inquit Antiphanes Cariſtius, quòd

Mala ad ſenectutem, officinam ſeu ſuam,
Humana tandem congregantur omnia.

Ergo

Ergo defectu roboris virium in ſenectute contraindicata eſt ſanguinis miſſio.

Tertiò: In ſenectute, illa evacuatio eſt contraindicata ratione ætatis, per quam evacuatur illud cum quo homo poteſt diutiùs retardari, ne deferatur in naturalem interitum: ſed ſanguinis miſſio eſt hujuſmodi: ergo eſt contraindicata ratione ſenectutis. Probatur minor: mors naturalis reparatur reponendo ſubſtantiam ſimilem loco humidi radicalis, quod continua reſolutione deperditur: ſed per ſanguinis miſſionem evacuatur cruor, qui materiam præſtat, pro reponenda ſubſtantia ſimili ei, quæ deperditur in humido radicali, cùm cruor ſit humor calidus & humidus, quale & ipſum humidum radicale eſt: ergo ſanguinis miſſio eſt evacuatio, per quam evacuatur illud, quod conducit, ut poſſit diutiùs retardari interitus naturalis.

§. II.

Suadentr non contraîndicari ſanguinis miſſionem.

Reſolvendum: Quòd in viridi ſenectute, nec in ea ſenectutis parte quæ validas retinet vires, ſenectus non contraindicat ſanguinis miſſionem; bene tamen in reliqua illius parte: ſancivit Celſus *lib.* 2. *c.* 10. docens quòd *robuſtus ſenex poteſt phlebotomari*: quam doctrinam docuit Raſis *lib.* 7. *ad Almanzorem cap.* 21. intelligendam de partibus ſenectutis ante decrepitudinem. Sic ſancivit ſimiliter Magiſter *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap.* 13 cui adhæret Avicenna *fen.* 41. *cap.* 20. Aëtius *tetrabili* 1. *ſerm.* 3. *cap.* 11. Paulus *lib.* 6. *cap.* 40. Oribaſius 7. *Collectaneorum* 4. Averroës 7. *Collig. cap.* 13. Augenius *libr.* 1. *de ſanguinis miſſone c.* 10. Zacutus *tom.* 1. *lib.* 1. *hiſt.* 2. & eſt communis. Morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, poteſt accidere ſenibus, ſicut & in reliquis ætatibus, viribus conſentientibus: ſed in reliquis ætatibus ſanguinem mittimus: ergo in ea parte ſenectutis, in qua vires ſint robuſtæ, ſanguis eſt mittendus.

Probatur 2. Nulla ex parte poteſt ſenectus contraindicare ſanguinis miſſionem, niſi quia in illa vires non poſſunt ob ſui debilitatem ſufficere pro ipſa ferenda: ſed in Senectute viridi, & in ſequente parte illius, eſt virium robur, ut ex citatis Authoribus compertum habetur, & in continuo uſu ſanguinis miſſionis in ſenibus demonſtrat experientia: ergo non eſt contraindicata ſanguinis miſſio.

Dices: Quòd ſaltem vires debent eſſe debiliores, quàm in reliquis ætatibus. Reſpondetur, Quòd ex hoc ſolùm ſequitur, quòd cautiores debemus eſſe pro ſanguine mittendo in his ætatibus, quàm in florentibus reliquis, non autem quòd in robuſto ſene ex toto contraindicetur ſanguinis miſſio ratione ſenectutis.

§. III.

Solvuntur argumenta primò adducta.

Ad 1. Reſpondetur: quòd Hippocrates, & Galenus non intendunt, quòd à ſenectute contraindicatur ſanguinis miſſio, contrarium enim ſancivit Galenus jam citatus; ſed quòd in decrepitudine ex toto abſtinendum à ſanguinis miſſione, in reliqua ætatis duratione cum maxima præcautione exerceatur, quia vires jam labuntur, homoque naturaliter properat in interitum.

Ad 2. Reſpondetur: quòd cùm Senectus ſit ætas, per quam homo mutatur à floridis ætatibus, & pertranſit uſque in interitum

teritum naturalem, eſt in illa duratio ſub qua ſenex robuſtus eſt, & tunc vires ſunt pro ſanguine mittendo; & ulteriùs eſt tempus in quo jam vires ferre non poſſunt miſſionem ſanguinis, & ideò tunc contra-indicata eſt.

Ad 3 Reſpondetur: quòd ſi poſſit ſenex ſine ſanguinis miſſione pertranſire uſque ad interitum naturalem, non deberet mitti ſanguis, qui alimentum præſtat pro reponendis partibus, & humido radicali deperditis aliqua ex parte: ſed quia dum ſupervenit morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, poteſt homo mori citiùs morte violenta; ideò minus inconveniens eſt, quòd non intendatur retardari mors naturalis, quàm quòd ſinamus ægrum perire citiùs morte violenta; præterquam quòd ſanguis, qui ob aliquod vitium phlebotomatur, non ita aptus eſt, ut præſtet materiam pro humido radicali.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm humorum Cacochymia valeat indicare ſanguinis miſſionem?

§. I.

Fernelij, & Botalli proponitur opinio.

Vitii Cacochymiæ ſupervenientis humoribus ignorantia Dogmaticos Medicos diſtraxit in varios errores: quia nec ſanguinis miſſionis, & purgationis indicantia diſtinguere ſine ejus cognitione poſſunt; nec utriuſque exercendi remedii occaſionem percallere: ideóque & utrumque remedium plerumque coguntur fateri ab eodem indicari indicante: ſic Fernelius *lib. 2. Methodi cap. 4.* Botallus *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem*, licèt aliàs fateantur, quòd ſanguinis miſſio indicatur ab humorum Cacochymia, in ea tamen perſiſtunt opinione, ut iudicent, quod ſanguinis miſſio poteſt etiam indicari ab eadem humorum Cacochymia. Quibus favet.

Primò: quia per ſanguinis miſſionem, non ſolùm ſanguis & reliqui humores evacuantur, ſed majori ex parte humor Cacochymus, qui ſimul cum illis eſt intra venas, & in majori quantitate quàm reliqui: ergo debet evacuari, ut quod reliquum eſt valeat faciliùs concoqui, per ſanguinis miſſionem.

Secundò: Evacuatio debet determinari ſecundum locum, in quo evacuandus humor continetur; ita ut ſi humor ſit in ventre, fiat per ſolutivum pharmacum, vel fiat per Clyſteres: ſi ſit in venis, per ſanguinis miſſionem: ſi ſit in tertia regione, evacuetur ſudore, aut cucurbitulis, ſive per ſcarificationes: ſed Cacochymia ſolet in venis reperiri, à quibus ſanguinis miſſione meliùs evacuatur; ergo pro Cacochymia humorum debet ſanguinis miſſio exerceri.

Tertiò: Per illud remedium debet Cacochymus humor evacuari, per quod commodiùs evacuari poteſt: ſed humor Cacochymus qui intra venas eſt, nec in majori copia, nec commodius poteſt evacuari per aliam regionem, quàm per ſanguinis miſſionem, quæ proximè evacuat, quidquid continetur in venis: ergo debet evacuari per ſanguinis miſſionem. Probatur major ex Hippocrate 1. *Aphoriſmor. 2.* §. *Vaſorum inanitio, ſi talis fiat, qualis fieri debet, confert, &c.*

Quartò: Galenus *lib. 9. methodi cap. 11.* ubi docet ob ſanguinis vitium in Quali, ſive Cacochymia, ſanguinem eſſe mittendum; inquit enim: *Quoniam vena ſectio ſanguinis*-

guinis evacuandi cauſa adhibetur, ſanguis autem naturæ utilis, utique probè hanc adminiſtrare convenit, ſic ut quod naturæ inutile ſit, emittat: fit autem ſanguis naturæ inutilis biſariam; vel cum propriam qualitatem ad unguem non ſervat, nec amplius nutrire, ſicut prius dum eſſet utilis, poteſt, &c. Ergo ratione vitioſi ac Cacochymi humoris ſanguis mitti debet.

§. II.

Cacochymiæ ſanguinis mittendi indicatio denegatur.

Reſolvendum: Quod nunquam poteſt indicari ſanguinis miſſio ab humore Cacochymo, nec à morbo magno ab illo pendente: ſic ſancivit Galenus, recepitque Claſſicorum Dogmaticorum communis aſſenſus, licèt in modo hujus doctrinæ amplectendæ apertè demonſtrant ipſos Cacochymiæ naturam ignoraſſe.

Probatur 1. Sanguinis miſſio, & purgatio, ſunt duo remedia magna, & diverſa: ergo debent habere duo indicantia etiam diverſa, ratione quorum Medicus cognoſcat potiùs unum quàm alterum exercendum eſſe; aliàs non operaretur ſcientificè, & ſecundùm artem in eorum electione; ſed pro libito aut fortuitò. Tum ſic: ſed morbus magnus pendens ex humoris Cacochymia indicat purgationem: ergo nunquam poteſt indicare ſanguinis miſſionem. Probatur minor ſubſumpta: Tum ex demonſtratis à nobis *lib. de purgandi ratione.* Tum ex Gal. *lib. 2. Aphoriſm. comm. 8. & lib. 4. methodi cap. 6.* aliiſque in locis, in quibus ſancivit ratione plenitudinis indicari ſanguinis miſſionem; ratione Cacochymiæ indicari purgationem.

Secundò probatur: ſanguinis miſſio, quæ non indicatur, exerceri non debet: ſed ratione humoris cacochymi nunquam indicatur: ergo ratione illius nunquam debet exerceri. Probatur minor: quia ut probavimus in hac ſectione, ſanguinis miſſio ſolùm indicatur à morbo magno, pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu.

Dices, quod Cacochymia continetur ſub vitio ſanguinis in Quali. Contra ſtat: Tum quòd *diſp. de purgandi ratione* demonſtravimus, quòd Cacochymia non eſt vitium ſanguinis, ſed alterius humoris ſeparati à ſanguinis commixtione. Tum quòd *ſectione antecedente*, ſimiliter demonſtravimus, quòd poteſt dari vitium in Quali, non ſolum in ſanguine, ſed in quovis alio humore ſanguini commixto, quin ſit Cacochymia: ergo per vitium in Quali, non ſolùm intelligitur humorum Cacochymia, ſed aliud vitium ſanguini, & humoribus illi commixtis ſuperveniens.

Probatur 3. Humor cacochymus petit ſtatim ſelectivo Pharmaco evacuari: ergo nunquam per ſanguinis miſſionem. Probatur antecedens: Tum ex Hippocrate 2. *Aphoriſm.* 22. & 4. *Aphoriſm.* ubi in Cacochymia turgentium humorum ſtatim in principio purgare docet: Tum quia eadem ratione in principio purgamus hydropicorum Cacochymos humores: Tum quia in humoribus Cacochymis, cùm nulla poſſit perfici coctio, nec ſint utiles nutritioni, cùm jam ſint ſeparati à ſanguinis commixtione, & cùm ſtatim à principio ſint objecta facultatis expellentis, & ſine ulla ſenſibili noxa poſſint à pharmaco ſelectivo attrahi, non eſt cur ſtatim non purgentur: ergo humor cacochymus ſtatim à principio, non expectata coctione, debet purgari.

§. III.

Botalli fundamenta diluuntur.

AD 1. Reſpondetur: quòd ſi humor eſt Cacochymus, eſt ſeparatus à ſanguinis commixtione, & ineptus nutritioni, & eſt objectum facultatis expellentis; & ideò petit ſtatim purgari; ſimul enim purgatione à medicamento trahente ſelectivo attrahitur, & adminiculante natura, media expultrice, conſequitur totius cauſæ morbificæ, à qua pendebat morbus, evacuatio; quæ non poſſet conſequi per ſanguinis miſſionem, quæ partitis vicibus petit fieri, & in illa evacuatur ſimul pars humoris cacochymi, & pars reliquorum, qui ſunt utiles pro nutritione, & cùm ulterius cacochymus humor non ſit ſanguini commixtus, nec eſt ſanguis, nec ſanguinis pars, nec ideò illi debetur ſanguinis miſſio.

Ad 2. Reſpondetur, quòd humores qui ſunt intrà venas, poſſunt tam ſanguinis miſſione, quàm purgatione evacuari; commodiùs tamen evacuatur Cacochymi purgatione, quia omnis ſimul evacuatur, natura coadjuvante, & ſine commixtione utilis; & ideò indicatur ad ejus evacuationem purgatio, quia eſt remedium per quod commodius, tutius, & cum minore noxa evacuatur. Sicut licèt ſimiliter poſſet evacuari ſanguis, vel hæmagogo pharmaco, vel per ſuperpurgationem, tamen quia commodiùs evacuatur ſanguinis miſſione, ideò ſemper dicimus indicari ſanguinis miſſionem ab ejus vitio, & non purgationem.

Ad 3. Reſpondetur, quòd non ſtat commoditas evacuationis in eo, quòd fiat per partem, in qua ſtat humor; ſed in eo quòd fiat cum minore noxa viventis, cum majori ſecuritate vitæ, & periculi, & hoc contingit in humore cacochymo, ſi purgatione evacuetur, quia ſolus ſine utilis commixtione, totus ſimul, coadjuvante natura, atque illius imitando rectum modum operandi in criſibus, evacuatur.

Ad 4. Reſpondetur: quòd ut diximus, duplex vitium ſupervenit humoribus intra venas in Quali: aliud, prout ſunt ſeparati à ſanguinis commixtione, & hoc vocatur Cacochymia: & ab illo docet Galenus indicari purgationem: Aliud vitium in Quali ſupervenit humoribus, prout ſunt ſanguini commixti, & hoc eſt ipſius ſanguinis vitium in Quali, quatenus ipſi humores ſanguini commixti ſimul cum illo ſunt ſanguis, qui dicitur maſſa ſanguinaria; & hujuſmodi vitium indicat ſanguinis miſſionem, & de hoc vitio ſanguinis intelligitur Galenus, quando docet in febribus putridis, & in vitio ſanguinis ſanguinem eſſe mittendum.

RESOLUTIO IX.

Utrùm materia turgens poſſit indicare ſanguinis miſſionem?

§. I.

Gentilis proponitur opinio.

MAteria turgens Cacochyma eſt, ut demonſtravimus *in diſput. de purg. ratione*. Sed quia peculiarem habet modum Cacochymiæ, ac reliqui humores Cacochymi non turgentes; ideò ſeorſim de illa dubitamus, an indicet ſanguinis miſſionem? Gentilis *fen.* 1.4. *tract.* 2. *dub.* 48. partem affirmativam tuetur. Tum 1. Quia Hippocrates in humoribus dolorem cauſantibus, qui mutantur de dorſo in cubitum, conſulit ſanguinis miſſionem, qui humores, cùm dolorem cauſent, & mutentur de loco in locum, turgentes ſunt. Tum quia

quia Galen. *lib.* 4. *Therapeut. cap.* 10. conſulit venæ ſectionem in carbunculis, qui ut apparet, pendent ex humore furioſo. Dum poteſt probari : quia humores turgentes fiunt tales ratione nimiæ caliditatis, quæ per phlebotomiam potius quàm per purgationem petit evacuari, cùm hæc pharmacis caliditate alterantibus fiat, illa evacuet refrigerando : ergo ab humore turgente indicatur ſanguinis miſſio.

§. II.

Communis Dogmaticorum amplectitur doctrina.

Reſolvendum : Quòd ab humore turgente nunquam poteſt indicari ſanguinis miſſio. Sic tenet communis Dogmaticorum aſſenſus, qui ſeligenti pharmaco per purgationem intendunt hunc humorem ſtatim evacuare, ut demonſtravimus *diſput. de purgandi ratione.*

Probatur 1. ex Hippocrate & Galeno, Tum *lib.* 1. *Aphoriſmor.* 22. tum *eodem lib. ſentent.* 24. Tum *libr.* 4. *aphoriſm.* 10. ubi materiam turgentem docent ſtatim, eodem die purgandam eſſe.

Probatur 2. morbus magnus pendens ex humorum Cacochymia indicat purgationem, ut demonſtravimus *lib. de purgandi ratione*, & hoc eſt proprium indicans purgationis, per quod purgatio differt à ſanguinis miſſione : ſed ſimiliter ibi latiſſimè demonſtravimus humorem turgentem eſſe Cacohymum : ergo ab humore turgente nunquam poteſt indicari ſanguinis miſſio.

§. III.

Adducta fundamenta pro Gentili ſolvuntur.

Ad fundamenta Gentilis Reſpondetur: Tum 1. quòd Hippocrates non loquitur de decubitu humorum turgentium, quia ſine turgentia poſſunt humores irritare, ut ab una parte in aliam moveantur. Tum 2. quòd licèt materia, ex qua fiunt carbunculi ſit venenoſa, non ideò turgens, quia ſanguis, vel humor illi commixtus, licèt malignam habeat qualitatem, non ideò turgere dicitur. Tum 3. quòd ſicut ſanguinis miſſio per accidens evacuando calidos humores attemperat, ſimiliter purgatio, &, hæc magis, licèt fiat calidis pharmacis, quia radicitus poteſt evacuare omnem materiam turgentem ſimul, & eodem die, quod non poteſt fieri ſanguinis miſſione; & ideò Hippocrates docet pharmacum exhiberi ſtatim eodem die.

RESOLUTIO X.

Utrùm temperamentum indicet ſanguinis miſſionem?

§. I.

Aperitur difficultatis ratio.

Propoſuimus proprium indicans ſanguinis miſſionis, & de viribus & ætatibus, quas inter indicantia refert Hippocrates, indicandi retulimus modum, nec non de vitio ſanguinis in Quali, quod aliqui ad Cacochymiam reducunt : ſed ultrà hæc coindicantia, Avicenna *lib.* 1. *fen.* 4. *cap.* 3. & Galenus *lib.* 2. *ad Glauconem*, Temperamentum, accidentia ſupervenientia, habitum corporis, anni tempus, regionem, conſuetudinem, & ætatem ſimiliter coadjuvare dicunt; de quibus agemus

ſeorſim, incipientes à Temperamento, quod ut diximus *part. 1. Reſol Medicarum*, eſt eorum, quæ ex elementis recepit mixtum, proportio: & aliud ſubſtantificum ex materiis elementorum coaleſcens, aliud qualitativum, ex qualitatibus conflatum; & horum quodvis aliud calidum, aliud humidum, aliud frigidum, aliud ſiccum, vel ex his qualitatibus combinatis proveniens, calidum & ſiccum, calidum & humidum, frigidum & ſiccum, frigidum & humidum, de quibus præcipuè inquirimus an per ſe indicent ſanguinis miſſionem, id eſt, an aliquod horum magis aptum ſit indicandum ut vires poſſint hoc remedium ferre. Fernelius *lib. 2. Therapeutices cap. 2.* Temperamentum calidum, & humidum præ reliquis poſſe contraindicare ſanguinis miſſionem fatetur: cui favet

Primò Galenus *lib. 9. Methodi, cap. 7.* ubi docet corpora calida, & humida difficiliùs poſſe ferre ſanguinis miſſionem: ergo ratione hujus temperamenti contraindicatur magis quàm à reliquis.

Secundò: Hippocrates & Galenus *lib. 4. acutorum textu decimonono*, pueros non eſſe phlebotomandos judicant, quia ob calidam, ac humidam temperiem, quibus gaudent, faciliter reſolvuntur, & vires debiliores factæ ſanguinis miſſionem non valent tolerare: ergo ab hoc temperamento magis impeditur ſanguinis miſſio quàm à reliquis.

Tertiò: Calidum, & humidum temperamentum eſt aptum, ut ſine ſanguinis miſſione evacuetur humor committens morbum, quia ratione humiditatis eſt ſubſtantia, in qua inhæret, apta reſolvi; ratione caliditatis eſt calor excedens principium reſolutionis: ergo præ reliquis temperamentis minus indiget ſanguinis miſſione.

§. II.

Temperiei ut ſic indicandi modus proponitur.

Reſolvendum 1. Quòd nullum temperamentum indicat per ſe ſanguinis miſſionem, ſed naturale permittit, præternaturale impedit illam.

Probatur. Ad temperamentum ſequuntur vires robuſtæ, ſi illud ſit naturale, & debitum; debiles, ſi illud ſit præternaturale, & indebitum: ſed à viribus impeditur: ergo de primo ad ultimum, licèt temperamentum per ſe non indicet ſanguinis miſſionem, quia ut ſic à ſolo proprio indicante poteſt indicari, poteſt tamen naturale illam permittere; & præternaturale illam impedire.

§. III.

Temperamenti ſubſtantifici profertur indicandi modus.

Reſolvendum 2. Quòd temperamentum quodvis ſubſtantificum perverſum ferè ſemper impedit venæ ſectionem.

Probatur; Tum quia perverſum temperamentum ſubſtantificum indiget repoſitione partium, quæ ex humoribus, qui evacuantur, debet fieri: Tum quia ex perverſione oritur eſſentialis debilitas, à qua impeditur ſanguinis miſſio: Tum quia experientia id apparet in praxi, in hectica enim, hydrope, & aliis ſubſtantifici temperamenti perverſionibus non mittimus ſanguinem: ergo quia contraindicatur ob perverſum ſubſtantificum temperamentum.

§ IV.

Digitized by Google

§. IV.

Modus indicandi temperiei qualitativa, calida & ſicca proponitur.

Reſolvendum 3. Quòd temperamentum naturale calidum, & ſiccum parum permittit ſanguinis miſſionem.

Probatur; Tum quia ex Galeno *lib. 1. de differentiis, cap. 12.* & *lib. 8. Methodi cap. 2.* calida & ſicca temperie gaudentes ſunt parati ad febres hecticas; illi autem qui hectica laborant, vel ad illam ſunt parati, non debent phlebotomari; quia defectu ſanguinis, qui ſua humiditate reſiſtit, in maralmum properant, aut reliquas hecticæ ſpecies. Tum quia ſi habent ſiccos ſpiritus, tenues, igneos, ac faciliter reſolubiles, & ideò vires valdè aptas debilitari. Tum quia calidi & ſicci ſqualidi ſunt, & ideò indigent majori ſanguinis copia pro ſui nutritione, quam quæ communiter generatur ab illis: ergo magna ex parte contraindicat venæ ſectionem temperamentum naturale calidum & ſiccum.

§. V.

Quid contraindicet temperies humida & frigida.

Reſolvendum 4. Quòd temperamentum frigidum & humidum non plenam permittit ſanguinis miſſionem.

Probatur; Tum quia in calido & frigido temperamento nativus calor remiſſus debet eſſe: Tum quia vires, quæ maximè vitali calore indigent, non poſſunt eſſe robuſtæ: Tum quia ideò in ſenibus prohibent Hippocrates, & Galenus ſanguinem mittere, quia prævalet frigiditas; Tum quia ſpiritus ex aqueæ materia non fiunt, neceſine illis tolerare poſſunt vires evacuationes magnas: ergo frigidum & humidum temperamentum naturale magna ex parte prohibet ſanguinis miſſionem.

§. VI.

Calidi, & humidi temperamenti modus indicandi proponitur.

Reſolvendum 5. Quòd temperamentum naturale calidum & humidum magis quàm reliqua permittere valet ſanguinis miſſionem. Sic tenet Augenius *lib. 3. de ſanguinis miſſione cap. 16.*

Probatur; Tum quia plerumque ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno ratione plethoræ, quæ eſt ſanguinis redundantia; & hæc provenit ratione temperiei calidæ, & humidæ: Tum quia tum magis permittitur ſanguinis miſſio, quando vires ſunt magis robuſtæ; & hoc contingit in temperamento calido & humido, cum quo actiones fiunt perfectiores: Tum quia cum temperie calida & humida aptior præſtatur materia pro ſpiritus generatione, cum quo majori ex parte vires potentiores conſervantur: Tum quia ex Gal. *lib. 6. de ſanit. cap. 3.* conſtat hoc temperamentum aptius eſſe pro vitæ conſervatione, quod ideò & pro viribus conſervandis potentius eſt judicandum: ergo & ad ferendam ſanguinis miſſionem.

§. VII.

Solvuntur Fernelij fundamenta.

Ad 1. Reſpondetur: quòd Galenus loquitur de temperie calida, ſed cum exceſſu humiditatis, nos autem de temperie in qua excedit calditas, non ita humiditas.

Ad 2. Reſpondetur: quòd Hippocrates & Galenus loquuntur de pueris tantùm, nos autem de illis, qui comparativè ad reliquos

reliquos calidi & humidi dicuntur per totum vitæ decurſum; & idem ſentimus de temperie puerorum, quæ à primo infantiæ ingreſſu, in quo calor fit vegetior, aptior redditur pro hoc ferendo remedio, ut probavimus, experientiaque demonſtrat.

Ad 3, Reſpondetur: quòd licèt qui habent temperiem calidam, & humidam habeant diſpoſitionem aptam pro reſolutione, ratione tamen propriæ temperiei ſanguinem generant in majori copia, faciliùs nutriuntur, & majori copia generant ſpiritus: & ideò nec ſolùm nutriri, ſed magis augeri, & majori frui duratione ſunt apti.

RESOLUTIO XI.

Utrùm accidentia coindicent ſanguinis miſſionem?

§. I.

Horatij Augenij proponitur opinio.

Morbum magnum ex vitio ſanguinis pendentem magna concomitantur accidentia, quorum alia ſunt propria, ac pathognomica; alia mox apparentia, ſive aſſidentia; alia ſunt critica; & ex his alia induunt ſolius ſymptomatis rationem, alia ſimul & cauſæ morbi. De omnibus his inquirimus an coindicare, an contraindicare poſſint ſanguinis miſſionem.

Horatius Augenius, qui hanc tetigit difficultatem *lib. 3. de ſanguinis miſſione cap.* 18. leviter pertranſivit per illam: inquit enim. quòd idem ſentiendum de reliquis ſymptomatibus, ac de alui profluvio, & ac de convulſione; adducitque Galenum aſſerentem ſanguinem non eſſe mittendum in profluvio alui; idémque docet de convulſione: ex quo infert, *Ergo ratione ſymptomatum ſemper contraindicatur ſanguinis miſſio.*

§. II.

Accidentia Pathognomica quid præſtent.

Reſolvendum 1. Quòd accidentia pathognomica nec coindicant, nec contraindicant, ſed tantùm atteſtantur morbi naturam, à quo poteſt ſumi, aut non indicatio ſanguinis mittendi.

Probatur 1. Accidentia Pathognomica ſunt propriæ paſſiones cujuslibet morbi, per quæ illius dignoſcitur natura: ergo ab illis non ſumitur coindicatio, aut contraindicatio; ſed ab ipſo morbo, quem ut propriæ paſſiones concomitantur.

Probatur 2. Quod coindicat, aut contraindicat remedium, ideo ad id valet, quia illius curatio intenditur per ſe, aut impeditur per tale remedium: ſed ad accidentia pathognomica per ſe primò nullum tendit remedium, cùm ponantur, aut auferantur, ad poſitionem aut ablationem morbi: ergo ab illis nec coindicatur, nec contraindicatur ſanguinis miſſionis remedium.

§. III.

Symptomatum ſupervenientium ponitur modus coindicandi.

Reſolvendum 2. Quòd ſymptomata ſupervenientia, ſive mox apparentia, ſi non induunt cauſæ rationem, non poſſunt coindicare ſanguinis miſſionem; benetamen ſi cauſæ rationem induant, valent illam coindicare plura ſymptomata.

Probatur prima pars ea ratione, qua probavi de ſymptomatibus Pathognomicis: Quia hujuſmodi ſymptomata, prout ſymptomata ſunt, ſequuntur ad morbum ſicut

ſicut umbra ad corpus; & ideò ad eorum curationem utimur remediis à morbo indicatis, ex cujus ablatione auferuntur.

Secunda pars probatur. Plura ſunt ſymptomata, quæ dum induunt rationem cauſæ, adaugent vitium ſanguinis à quo dependet morbus magnus indicans ſanguinis miſſionem: ergo tunc tale ſymptoma coindicabit ſimul ſanguinis miſſionem: Probatur antecedens; Tum in dolore laterali, ratione cujus adaugetur vitium in motu, à quo oritur inflammatio, quæ eſt morbus magnus, à quo indicatur per ſe ſanguinis miſſio: Tum idem contingit in dolore capitis, à quo coadjuvatur cerebri inflammatio cauſans delirium, ab eo enim coadjuvatur indicatio mittendi ſanguinem deſumpta ab inflammatione cerebri cauſata ex vitio ſanguinis decumbentis in cerebrum: Tum apparet in inflammationibus quibuslibet doloroſis, inquibus ab hoc accidente coadjuvatur ſanguinis miſſio.

§. IV.

Ab accidentibus qualiter fiat contraindicatio.

REſolvendum. 3. Quòd ſymptomata, à quibus vires debilitantur, magna ex parte contraindicant ſanguinis miſſionem.

Probatur: Pro ſanguine mittendo, cùm ſit remedium magnum, magnæ ac robuſtæ requiruntur vires, ut manet probatum: ergò licèt ſanguinis miſſio ſit indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, ſi ſuperveniat accidens vires debilitans, magna ex parte valet ſanguinis miſſionem contraindicare.

§. V.

Quid dicendum de accidentibus criticis.

REſolvendum 4. Quòd accidentia critica contraindicant ſanguinis miſſionem.

Probatur: Accidentia Critica indicant criſim venturam; ſed dum ſupervenit criſis quæcumque, non debet impediri per ſanguinis miſſionem: Tum quia ex Hippocrate, quò natura vergit, eo ducere oportet: Tum quia ex eodem, quæ indicantur, & indicata ſunt integrè, nec movere, nec novare convenit; & dum apparent ſigna critica, non conſtat an à natura indicabitur integrè: ergo ſi ſigna critica ſuperveniunt contraindicatur ſanguinis miſſio.

§. VI.

Pro fundamento Augenij ſit ſatis.

AD Fundamentum Augenii, miror oſcitantiam; non enim cum Avicenna quærimus de peculiari accidente morbi, an indicet miſſionem ſanguinis; de his enim infra agendum; ſed in communi reſolvendum de illis. Nec ex eo quòd unum, aut alterum contraindicet, idem dicendum de omnibus, ut patet ex dictis; nec alui profluvium omninò impedit ſanguinis miſſionem, ut conſtabit ex dicendis.

RESOLUTIO. XII.

Utrùm corporis habitus coindicet ſanguinis miſſionem?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis & fundamentum.

HAbitus corporis dicitur illius conſtitutio ſecundùm quam corpus, vel dicitur obeſum, aut gracile, vel rarum, aut

denſum, vel medio modo ſe habens inter hæc: ob hujuſmodi enim habitum contingit, vel vires eſſe robuſtiores, vel debiliores, ad permittendam ſanguinis miſſionem: virium autem robur, ex Galeno *lib.* 11. *Methodi cap.* 1. in ſpirituum multa copia, & in partium corporis ſubſtantia conſiſtit. Inquirimus ergo, in quo corporis habitu majus ſit robur pro hoc remedio? Videtur quòd in gracili.

Primò: quia Galenus *lib. de morbis vulgaribus, ſection.* 3. *comment.* 29. refert ſanguinem copioſè venæ ſectione extraxiſſe à muliere admodum gracili, & gloriatur hoc unico remedio illam à morte liberaſſe: ergo gracilis habitus corporis coindicat ſanguinis miſſionem.

Secundò: docet ipſe Galenus corpora gracilia majorem habere ſanguinis copiam, & docet experientia, quia obeſi habent venas tenues & ob obeſitatem compreſſas, & non poſſunt multum ſanguinem continere: ſed ubi eſt major copia ſanguinis, magis coindicatur ſanguinis miſſio: ergo à gracili habitu coindicatur.

§. II.

Qualiter graciles contraindicant phlebotomiam?

Reſolvendum 1. quòd Habitus corporis, raræ & gracilis contexturæ, cum venis exilibus, contraindicat ſanguinis miſſionem magna ex parte.

Probatur: Ille corporis habitus contraindicat ſanguinis miſſionem, cum quo vires debiles eſſe contingit: ſed cum habitu raro & gracili vires debiles ſunt: ergo contraindicatur ſanguinis miſſio: Probatur minor: vires ſunt robuſtæ, ut diximus ex Galeno *lib.* 11. *Methodi cap.* 1. dum partes carnoſæ ſunt ſolidæ, & ſpiritus abundant: ſed in corpore gracili, & raræ contexturæ, nec partes ſunt ſolidæ, nec poſſunt ſpiritus abundare: ergo vires ſunt debiles.

§. III.

Obeſum corpus, qualiter contraindicet.

Reſolvendum 2. Quòd obeſum corpus multa pinguedine abundans, venas habens tenues, difficulter ferre poteſt ſanguinis evacuationem.

Probatur 1. ex Galeno *lib.* 1. *ad Glauconem cap.* 14. §. *eodem modo*, *& qui ſupra modum craſſi ſunt, vel graciles. Nam & iis tum venam ſecare cavendum eſt, tum reliquas evacuationes confertas cavere oportet. &c.* ubi per craſſos non intelligit carnoſos, ſed pinguedine repletos.

Probatur 2. In temperatura frigida ſanguinis miſſio contraindicatur, quia vires debiles debent eſſe cum debili calore, qualis reperitur in obeſis, in quibus adeps generari petit à frigiditate: ergo in his ſanguinis miſſio non ſatis permittitur.

Probatur 3. In hujuſmodi corporibus ſanguinis eſt parum, cùm venas habeant tenues, & illius continendi incapaces; ſed ubi eſt parum ſanguinis, pauci ſunt ſpiritus, qui debent ex illo generari, & ſine quibus, ex Galeno, vires conſtare non poſſunt: ergo contraindicatur ſanguinis miſſio.

§. IV.

Corpora à quibus coindicatur ſanguinis miſſio, proponuntur.

Reſolvendum 3. quòd dum corporis habitus eſt carnoſus, & venæ ſunt latæ, coindicat venæ ſectionem: ſic ſancivit Galenus, & Avicenna.

Pro-

Probatur ex Galeno jam citato. Ubi corpus eſt carnoſum, & magna copia ſpirituum, vires ſunt robuſtæ; ſed in carnoſis cum venis latis non ſolùm eſt corpus carnoſum, ſed ob copiam ſanguinis contenti in venis generantur ex illo multi ſpiritus: ergo ſunt robuſtæ vires. Tum ſic: ſed viribus valentibus coindicatur ſanguinis miſſio: ergo dum corpus eſt carnoſum, & ſunt latæ venæ, coindicatur ſanguinis miſſio.

§. V.

Solvuntur argumenta.

PRo argumentis Reſpondetur, quòd corpora gracilia ſunt in duplici differentia: alia, quæ habent venas tenues, in quibus cùm ſanguis multus eſſe non poſſit, nec ſine illo multi valeant generari ſpiritus, vires ſunt debiles, & contraindicatur ſanguinis miſſio; ut diximus, magna ex parte: alia habent venas latas, in quibus copioſus ſanguinis humor continetur, ex quo & multi ſpiritus fiunt, & ab his roborantur vires, & ideò tolerare valent venæ ſectionem; & ſic gracilem mulierem phlebotomavit Galenus: & hos dixit Galenus plus de ſanguine habere, quàm illi qui obeſi ratione pinguedinis, quia ii tenues ac oppreſſas habent venas parum ſanguinis continentes, ipſúmque pituitoſum, calor debilis eſt.

RESOLUTIO XIII.

... anni tempora valeant coindicare ſanguinis miſſionem?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis.

...ni tempora ſunt quatuor: Ver temperatum eſt calidum & humidum; Æſtas, calida & ſicca; Autumnus frigidus & ſiccus; Hyems, humida & frigida: cuilibet horum tres menſes adaptant Aſtrologi penes Solſtitios, hyemalem, & æſtivum; & penes Æquinoctios, vernalem, & autumnalem diſtinctos. Medici potiùs hæc dividunt tempora penes diverſas temperies, quæ in eis relucent, ut *part. 1. Reſolutionum medicarum* latiùs proſecuti ſumus *diſput. de temperamentis*, & in hac conſideratione inquirimus utrùm ratione temperiei unicuique tempori anni debitæ poſſit deſumi coindicatio, aut contraindicatio pro mittendo ſanguine, ita ut ver ratione propriæ temperiei potiùs coindicet ſanguinis miſſionem, quàm reliqua tempora. Et videtur quòd non:

Primò, quia tempore æſtatis, humores intemperati ſunt præ nimia caliditate ob acrimoniam, & diſpoſitionem, ut morbi magni cauſentur ex illis; ſed tunc non poſſunt evacuari per purgationem, quia ex Hippocrate *ſub Cane & ante Canem non convenit purgare*, difficiles enim ſunt purgationes: ergo coindicant ſanguinis miſſionem magis quàm in reliquis temporibus.

Secundò: Præcautionis cauſa magis coindicatur ſanguinis miſſio in eo tempore anni, in quo magis timentur morbi; ſed in autumno magis timentur morbi ex vitio ſanguinis oriundi, cùm humores ex præcedente æſtate nimis ſunt alterati, & ob caloris, & frigoris inæqualitatem faciliùs poſſint putrefieri ob pororum obturationem, & ob uſum potus ac cibi inſalubris illius temporis: ergo magis coindicatur ſanguinis miſſio in Autumno, quàm in Verè.

Tertiò: Dum vires magis robuſtæ ſunt, magis eſt coindicata ſanguinis miſſio; ſed

ſed in hyeme vires ſunt magis robuſtæ, quàm in reliquis temporibus: ergo magis coindicatur ſanguinis miſſio ratione hyemis. Probatur minor: vires ſunt magis robuſtæ quando ſpirituum major copia, & nativi calidi redundat in corpore: ſed in hyeme magis redundat; inquit enim Hippocrates 1. *Aphoriſmorum* 5. Ventres hyeme calidiores eſſe, & ideò plurimo indigere alimento: ergo vires ſunt robuſtiores in hyeme.

Quartò: Ver eſt tempus calidum & humidum: ſed ob calidam & humidam temperiem, inquit Hippocrates, & Galenus quòd contraindicatur ſanguinis miſſio in pueris: ergo ſimiliter debet contraindicari in Vere.

Quintò: Ratione temperiei in regionibus calidioribus major eſt neceſſitas ſanguinis mittendi, quàm in temperatis: ergo ſimiliter magis coindicabitur ſanguinis miſſio in temporibus calidioribus, quàm in vere quod eſt temperatum.

§. III.

Sancitur Hippocratis & communis opinio.

Reſolvendum: Quòd Ver magis coindicare valet ſanguinis miſſionem quàm reliqua anni tempora ratione temperiei ſibi connaturalis.

Probatur; Tum ex Hippocrate *lib. 6. Aphoriſm.* 47. dicente: *Quibus venæ ſectio vel purgatio convenit, hos Vere purgare, vel venam ſcindere oportet*: Tum quia Galenus *in comment.* eandem ſancivit ſententiam: Tum quia idem docet *lib. 1. de arte curativa ad Glauconem*. §. *Ipſa præterea ambientis aëris temperatura loco accidentis cujuſdam habenda: quando exquiſitè calida ac ſicca fuerit, atque ideò omnes, quibus Medici nihil cogitantes de ſtatu temporis, ſanguinem abſtulerunt, interierunt: ſi & valdè frigidum fuerit, tunc & ſanguinem mittere cavendum eſt, & formidandum, &c.* ergo ver, quod temperatum eſt, præ reliquis temporibus coindicare debet ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ratione temperiei debitæ unicuique tempori anni: Tunc magis coindicatur ſanguinis miſſio, quando vires ſunt magis robuſtæ; ſed ratione temperiei veris, quod præ reliquis temporibus eſt temperatius, facultates optimè valent; abundat ſanguis, humores ſunt magis fluxiles, & apti moveri, tempus pro influxu aſtrorum eſt magis clemens: ergo coindicat miſſionem ſanguinis magis quàm reliqua anni tempora.

Probatur 3. Ratione propriæ temperiei veris, quæ eſt calida & humida, debet ſanguis in majori copia generari, quia ſimul gaudet temperie: ſed ſanguis præſtat materiam aptiorem pro partium corporis repoſitione, & ſoliditate, & pro majori copia ſpirituum generanda, ex quibus, ut diximus, Galenus vires robuſtas oriri dixit: ergo in Vere ratione propriæ temperiei coindicatur ſanguinis miſſio. Patet conſequentia, quia fiunt robuſtæ vires, quæ, ut ſic, ſunt proprium permittens ſanguinis miſſionis.

§. III.

Solvuntur rationes in oppoſitum propoſita.

Ad 1. Reſpondetur: quòd in hac reſolutione non inquirimus in quo tempore anni magis contingat indicari ſanguinis miſſionem; ſed ſuppoſito quòd ſit indicata, an magis coindicetur ratione propriæ temperiei Veris, an reliquorum temporum; unde licèt vitium majus poſſit reperiri pro indicanda ſanguinis miſſione in Æſtate,

Digitized by Google

Æſtate, quàm in Vere; ſi tamen ſit indicata in Vere, ratione propriæ illius temperiei, tunc magis coindicatur ab illius temperie ob rationes dictas.

Ad 2. ſimili modo Reſpondetur, quòd argumentum probat, quòd ſanguinis miſſio ratione vitii humorum magis poteſt indicari in Autumno; ſed ſemel indicata, ratione temperiei debitæ veri, magis coindicatur in illo.

Ad 3. Reſpondetur: quòd licèt in hyeme ventres debeant eſſe calidiores ratione innatæ caliditatis, & caloris influentis, quia non ità reſolvuntur ſicut in reliquis temporibus; ſed tamen quia à cauſis externis nimia frigiditate poteſt extingui caliditas, & ideò generatur major copia pituitæ, fiunt craſſi ac frigidi humores, & ſic impeditur ſanguinis miſſio: unde Avicenna *fen.4. 1. cap. 3.* docebat, *Quòd tempus anni ſupra modum calidum aut frigidum, impedit purgationem*, & *capit. 5.* ſimiliter dixit: *In tempore etiam quo Canis major exoritur, nec non in eo quo nives in montibus conſident, in vehementi ſcilicet calore, & frigore, non eſt purgationibus utendum.* Quod idem ſimili ratione dicendum de ſanguinis miſſione, quæ etiam eſt remedium magnum indigens permittente.

Ad 4. Reſpondetur: quòd ex eo quòd puer ſit calidus, & humidus, majus inconveniens poſſet eſſe, quia ipſe eſt, à quo ſanguis mittitur, & in quo poſſent vires reſolvi; quàm in eo quòd ſanguinis miſſio fiat in vere, cujus temperie vires vigorantur in homine.

Ad 5. Reſpondetur: quòd argumentum probat, quòd in regionibus calidioribus majus erit vitium in humoribus, quàm in temperatis, ut indicetur ſanguinis miſſio; ipſa tamen magis ſecurè exercetur in regione temperata: quia in ordine ad coindicandam ſanguinis miſſionem ratione propriæ temperiei, idem dicendum de regionibus, ac dicimus de temporibus anni.

RESOLUTIO XIV.

Utrùm conſuetudo coindicet ſanguinis miſſionem?

§. I.

Valleſii proponitur opinio & fundamentum.

Conſuetudo altera eſt natura, ſeu natura adſcititia, de qua plura *part. 1. Reſolutionum Medicarum diſp. de temperamentis*, egimus: de qua non ſatis conſtat an valeat coindicare ſanguinis miſſionem. Valleſius *lib. 8. Controverſiarum cap. 9.* negativæ adhæret parti, quia ſanguinis miſſio eſt remedium medicum; ſed quodlibet remedium medicum indicatur ab aliquo, quod ſit præter naturam in corpore: ergo ſanguinis miſſio non poteſt coindicari à conſuetudine.

Secundò: qui aſſueſcunt ſe ſanguinis miſſioni, ob nimiam attemperationem, ſpirituum conſumptionem, & virium acquiſitam debilitatem, frigidiores generant humores: ſed qui frigidis abundant humoribus, difficilius poſſunt ferre ſanguinis miſſionem: ergo aſſueti ſanguinis miſſioni minus aptè ipſam poſſunt ferre. Probatur minor, tum ex Avicenna *fen. 4. 1. c. 20. §. Cave nè agrum ad unum duorum deducas, vel ad cholericorum ebullitionem, vel frigidorum cruditatem*: tum idem patet ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione cap. 11.* ergo qui frigidis abundant humoribus difficiliùs ferunt ſanguinis miſſionem.

Tertiò: dum multoties ſanguinem mittimus, paucus ſanguis bonus relinquitur in

corpore, ratione nimis aſſuetæ evacuationis. & crudi generantur humores ob ſanguinis defectum : ergo contraindicatur ſanguinis miſſio ratione conſuetudinis. Patet conſequentia ex Avicenna *fen.* 4. 1. *cap.* 3. §. *Cum ſanguis paucus eſt, & bonus, humores autem craſſi & multi, à phlebotomia tibi cavere debes : nam phlebotomia bonum rapit, malum relinquit.* Ergo contraindicatur ſanguinis miſſio ratione conſuetudinis.

§. II.

Communis Galeni præfertur opinio.

RESolvendum : Quod conſuetudo in ſanguinis miſſione coindicat magna ex parte ſanguinis miſſionem. Probatur 1. ex Galeno *lib.* 1. *de arte curativa ad Glauconem, cap.* 14. §. *Et conſuetudo quoque non parvi momenti eſt, tum ad omnia alia; tum præcipuè ad evacuationis indicationem : Quidam enim nunquam anteà fuere evacuati; neque unquam evacuationem integram pertulerunt, & multis cibis uſi ſunt : Nonnulli è contrà, nec multis cibis uſi ſunt, & evacuationibus ſunt aſſueti : Hos igitur intrepidè evacuare oportet, quando & reliqua conſentiunt; cæteros verò inſuetos, neque ſi omnia alia adfuerint, &c.* ergo conſuetudo coindicat ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ex eodem Galeno *lib* 13. *Methodi, cap.* 6. ubi inter ſcopos quibus metiri poſſunt evacuationes; ponit conſuetudinem. Tum *lib.* 13. *Methodi cap.* 11. ubi inter indicationes ad evacuationem ponit conſuetudinem. Tum ex Avicenna *fen.* 4. 1. *cap.* 3. ubi docet diſſuetudinem evacuandi prohibere evacuationem: ergo ſanguinis miſſionis conſuetudo valet coindicare ad ſanguinis miſſionem.

Probatur 3. à paritate : aſſueti plurimis cibis ferunt faciliùs magnam cibi quantitatem; aſſueti purgationi, illam faciliùs tolerant; aſſueti laboribus, meliùs ſe habent ad ipſos tolerandos, & ſic in aliis quibuſcunque aſſueſcamus : ergo ſimili ratione aſſueti ſanguinis miſſioni, ipſam facilius tolerare valent, & conſequenter ratione conſuetudinis coindicatur ſanguinis miſſio in illis.

§. III.

Valleſii, & noſtræ objectiones ſolvuntur.

AD 1. Reſpondetur : quòd ſanguinis miſſio à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis indicatur tantùm, ſed coindicari aut permitti magis dicitur ratione conſuetudinis; quia ut inquit Hippocrates *lib.* 2. *Aphoriſmorum.* 5. *Quæ ex longo tempore aſſueta ſunt, & ſi deteriora ſint, inſuetis minus moleſtare ſolent.*

Ad 2. Reſpondetur : Quòd aliud eſt, quòd ratione conſuetudinis minus moleſtè ferant evacuationem hanc illi, qui ei ſunt aſſueti, quod nos aſſerimus, aliud, quòd ex nimia conſuetudine, & uſu ſanguinis miſſionis vires debilitentur, aut generentur humores, ratione quorum contraindicetur ſanguinis miſſio; tunc enim licèt à conſuetudine coindicetur, contraindicabitur ex aliis.

Ad 3. Reſpondetur ſimili modo, quòd abſolutè ratione conſuetudinis, qui aſſueti ſunt ſanguinis miſſioni, minus moleſtè illam tolerabunt, ſi aliunde permittatur fieri : poteſt tamen ex nimio illius uſu ſupervenire aliquod, quod illam contraindicet, & ex toto impediat fieri.

SEC-

Digitized by Google

SECTIO VI.

De contraindicantibus & impedientibus ſanguinis miſsionem.

IN *Sectione antecedenti* diſputavimus, de ſpecifico indicante ſanguinis miſſionis, & ulteriùs proſequuti ſumus tractationem eorum à quibus coindicari, aut permitti magis videtur hujus remedii executio: proſequar in hac explicationem plurium, à quibus valet ſanguinis miſſio indicata impediri, aut ratione quorum ſaltem ejus uſus debet reformidari.

RESOLUTIO I.

Utrùm cruditas in prima regione valeat impedire ſanguinis miſſionem.

§. I.

Partis negativæ proponuntur fundamenta.

CRuditas coctioni opponitur, & in prima regione accidere poteſt alimento dupliciter, uno modo, quia à calore debili, vel copiam cibi non valente exuperare, crudum illum reliquit, prout aſſumitur; vel diminutè concoquit loco chyli generando ex illo acidam ſubſtantiam. Sæpiùs verò loco chyli fit ex alimento ab excedenti calore cruditas nidoroſa, per quam cibus aduſtus ultrà terminum coctionis calefactus progreditur, & dum aliqua harum cruditatum ſuperabundat in prima regione, inquirimus an impediat ſanguinis miſſionem indicatam exerceri? Videtur quòd non.

Primò, quia Avicenna *fen.* 1. 4. *tra.* 1. *cap.* 35. admittit ſanguinis miſſionem, dum adeſt cruditas: inquit enim, *& iter quidem ad phlebotomiā eſt ut non fiat, ea donec declinet*; (loquitur de febre ex cruditate) *tunc enim fiat &c.* ergo Avicenna præſente ventriculi cruditate admittit ſanguinis miſſionem.

Secundò: Qui ob cruditatem ventriculi patiuntur nauſeam, & vomitum, facta ſanguinis miſſione alleviantur: ergo ſanguinis miſſio debet in illis exerceri. Probatur antecedens ex Avicenna *fen.* 1. 3. *lib.* 3. *Tract.* 5. *c.* 12. §. *Et multoties quidem alleviantur nauſea, & vomitus per phlebotomiam.*

Tertiò: confirmatur à Carreiro idem intentum, authoritate, & exemplo adducto à Matthæo de Gradi *in* 4. *lib. ad Almanzorem*, ubi ſe expertum affirmat mulierem patientem nauſeam, nullo alio remedio potuiſſe liberari, quàm ſanguinis miſſione: ergo redundante nauſeativa ſatietate ventriculi debet exerceri ſanguinis miſſio.

Quartò: etiamſi præcedat ciborum cruditas, tamen dum ipſa deſcendat, aut coctione minuatur, ſanguinis miſſio exercetur: ergo ratione cruditatis in prima regione retardari valeat ſanguinis miſſio, non tamen impeditur.

§. II.

Galeni amplectar communiſſimam ſententiam.

REſolvendum: Quòd cruditas primæ regionis dum ſuperabundet, impedit omninò ſanguinis miſſionem indicatam exerceri: ſic ſtatuo adverſus Zacutum, qui *lib.* 4. *Praxu hiſtor. cap.* 25. dicit cruditatem ventriculi retardare, non autem impedire ex toto ſanguinis miſſionem: ſed omninò impedire toto tempore quo redundat cruditas, tenet Valleſius, *lib. methodi*, Carreir. in *fen.* 1. 4. *tract.* 1. & tenent omnes Dogmatici.

Proba-

Probatur 1. Tum ex Gal. *lib. 9. methodi c. 5. §. Attendendæ verò cùm vena ſecandæ indicationes ſunt, tum quæ eam præcedunt, tum verò quæ omninò excipient: nam ſi præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre venæ ſectionem jubebis quantum ſufficere videbitur, tum ad eorum coctionem, tum ut excrementa deſcendant, &c.* Tum ex Avicen *fen. 4. lib. 1. c. 20. §. Cave præterea tibi ne nauſeativam ſatietatem habentem phlebotomes, ſed prolonga uſquequo ejus nauſeativa ſatietas digeratur, &c.* Ergo manente ſatietate ſemper prohibetur ſanguinis miſſio.

Dices pro Zacuto: Quòd ex his authoritatibus ſatis infertur non impediri ex toto ſanguinis miſſionem, ſed retardari, donec concoquatur, aut deſcendat cruditas.

Sed contra: Toto tempore quo cruditas non coquitur, aut non deſcendit, ſed remanet in ventriculo, aut primæ regionis partibus jecori vicinis; prohibent Galenus & Avicenna ſanguinem mittere, donec ipſa cruditas auferatur: ergo ipſa exiſtente non ſolùm retardatur, ſed omninò prohibetur, cùm nunquam debeat exerceri donec cruditas ſit ablata.

Probatur 2. Toto tempore quo redundat cruditas in ventriculo, vel in partibus primæ regionis proximis jecori, ſi mittatur ſanguis, loco illius feruntur humores crudi primæ regionis ad ſecundam: ſed ex illis bonos humores neceſſe eſt conſpurcari, cùm ſint ſubſtantia impura & præternaturalis, & obſtructiones augeri, aut cauſari, cùm ſint craſſi & incoctiles, & febrem cauſari, cùm ſint inepti ut poſſint à natura in venis ad priorem ſtatum reduci: ergo ſic cruditas in prima regione toto tempore quo permanet prohibet ſanguinis miſſionem: Probatur major; Tum ex Galeno *lib. 4. ſanitatis tuendæ cap. 5. §. At ſi in eodem homine reliqua eadem ſint, &c. in laxo corpore ſanguis cùm bonus exiguus ſit, crudi humores plurimi, huic nec ſanguis mittendus, quippè inciſa vena bonum ſanguinem emittit; malum, qui in primis maximè venis circa jecur (& quod meſenterium vocant) colligitur; in totum attrahit corpus, &c.* Tum ex Avicenna *fen. 4. lib. 2. cap. 20. §. A minutione præterea tibi cavere debes ſupra cibi repletionem, ne materiam non digeſtam ad venas trahas loco ejus quod ab eis evacuaſti, &c.*

Probatur 3. facta ſanguinis miſſione, non ſolùm incommoda à Galeno & Avicenna propoſita ſubſequuntur, ſed quod ventriculi naturalis calor, cum quo ſpectata coctione deberet crudum alimentum illius concoqui, & regulari remittatur: Tum quia ſanguinis miſſio refrigerat: Tum quia per illam evacuantur ſpiritus vitales, quorum ope coadjuvatur ventriculi calor pro concoctione: ergo ſanguinis miſſio nullo modo debet exerceri copioſa exiſtente in ventriculo cruditate, aut in prima regione circa jecur.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Reſpondet Carreirus, quòd non debuit ab Avicenna conſuli ſanguinis miſſio in febre ex cruditate; Jacobus dicit quòd ſi ſimul cum febre ſit plethora, quæ petit ſanguinis miſſionem, fiat hæc in declinatione febris ex cruditate. Gentilis, cui aſſentior, dicit, quòd Avicenna intendit docere, quod ſi fiat febris ex cruditate, evacuentur humores crudi, & poſt eorum evacuationem fiat ſanguinis miſſio, dum evacuata cruda materia, à qua pendebat febris, ipſa jam declinat.

Dices: Si febris cruda materia evacuata jam declinat, ut quid ſanguinem doces mittendum? Dico quòd præcautionis causâ; ne transeat in putridam ob concalefactos humores ab illa.

Ad 2. Reſpondetur: quòd cruditas primæ regionis aliquando in ventriculo generatur dum acida eſt à debili calore, vel quia tanta copia eſt alimenti, ut ſuperari non poſſit à calore adhuc valido, vel ſi eſt nidoroſa, fit ab uſtivo calore; aliam contingit ſæpe reperiri copiam cruditatum præcipuè calidorum humorum, qui generantur à jecore, & ab illo in ventriculum, & primam regionem refluunt; & de iſtis docet Avicenna, quòd poteſt curari ſanguinis miſſione cruditas ventriculi, vel ipſius nauſea, vel vomitus quæ ex his fiunt; non autem ſanguinem mittendo dum ipſi redundant in ventriculo: ſed poſtquam vomitu, aut dejectionibus evacuatur, quod redundabat, tunc enim ſanguine miſſo revelluntur, evacuantur, & attemperantur, cohibenturque intrà venas, ne retrocedant ad ventriculum.

Ad 3. juxta nuper dicta Reſpondetur; quòd ab experientia propoſita colligitur, quòd ſi crudi humores redundantes in ventriculo refluant à jecore, poſſunt nauſea, aut vomitus, quæ fiunt ab illis curari ſanguinis miſſione facta cum præcautione dicta.

Ad 4. Reſpond. quòd ex eo, quòd toto tempore, quo permanet ciborum cruditas in ventriculo, prohibetur ſanguinis miſſio, donec deficiat; vel quia coquitur, vel quia evacuatur, aut fertur ad inteſtina; ſatis convincitur, quòd à cruditate omninò prohibetur ſanguinis miſſio; ita ut illa præſente, nunquam debeat exerceri ob incommoda, quæ ex Gal. & Auic. ex illa neceſſario ſequuntur; hoc autem intelligẽdum venit de copioſa cruditate, non autem de quacunque ex qua adducta incommoda ſubſequi non poſſunt; nullum enim corpus ab omni cruditate ventriculi, aut primæ regionis omninò immune judicamus.

RESOLUTIO II.

Utrùm crudi humores ſecundæ regionis impediant ſanguinis miſſionem?

§. I.

Aperitur ratio difficultatis.

Crudi humores in ſecunda regione poſſunt dupliciter reperiri: uno modo ſanguini commixti, ut contingit plerumque in anaxarcha incipiente, & dum biliosi excedentes humores poſſunt ſanguini commiſceri; alio modo ſupernatantes, & ſeparati à ſanguinis commixtione, qualiter contingit ſupernatare ſerum, & ſupernatant calidi humores, Cacochymi, aut turgentes, aut frigidi, aut crudi humores, ut in leucophlegmatia, anaxarcha ex multum redundante pituita orta, quæ ob ſui copiam ſanguini commiſceri non poteſt. Præterea qui ſuperflui humores ſupernatant in 2. regione, alii à jecore ſunt geniti, ut exemplis poſitis apparet; alii generantur in ventriculo, vel nimia uſtione, ex qua fit cruditas nidoroſa, vel debili calore, ex quo fit cruditas acida; qui ſi ratione ſanguinis miſſionis, aut alia cauſa ferantur ad jecur, elaborari non poſſunt, cùm ſint materia inepta concoqui ab illo; & delati cum humoribus ad venas, ſanguini non commiſcentur, ſupernatant; & putredine affecti plerumque ſyncopales valent febres cauſare; & de his omnibus inqui-

inquirimus; an impediant ſanguinis miſſionem.

Videtur quòd non: Tum 1. quia crudi humores intra venas cum ſint inutiles, & poſſunt ſanguine miſſo ſimul evacuari, potiùs coindicant ſanguinis miſſionē. Tum 2. quia licèt etiam poſſint evacuari purgatione, faciliùs, & cum minori incommodo poſſunt ſanguinis miſſione evacuari, quæ aliàs erat indicata. Tum 3. quia cùm ex his timeatur morbus magnus, quod eſt indicans ſanguinis miſſionis, non ſolùm conſtantibus viribus coindicant, imò valent ſoli hi humores ſanguinis miſſionem indicare. Tum 4. quia bilis, à qua provenit febris ardens, etiamſi ſeparata à ſanguine morbum cauſet, ſe ſola indicat ſanguinis miſſionem, prout eſt humor cum ſanguine ſupernatans: ergo ab humoribus crudis, aut ſupernatantibus in ſecunda regione, vel indicatur, vel ſaltem non impeditur ſanguinis miſſio.

§. II.

Quid de crudis humoribus ſit ſentiendum, dum ſanguini ſunt commixti?

Reſolvendum, quòd crudi humores, ſanguini commixti, ſi non ſunt cauſa morbi magni, ſanguinis miſſionem non contraindicant: ſi morbus magnus fiat ex eorum vitio, illam indicant.

Probatur 1. pars, quia dum ſunt ſanguini commixti ſunt pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ, à qua ut tali nulla ſumitur mittendi ſanguinem contraindicatio.

Probatur 2. pars, quia ut patet ex dictis, ſanguinis miſſio indicatur ex vitio ſanguinis, non ſolùm in quanto, & motu, ſed & in quali: ſed ex eo quod ab aliquo humore ſanguini commixto fiat morbus magnus, ſeu ſuperveniat febris, provenit, quòd ſanguis, cujus humor ille eſt pars adintegrans, dicatur peccare in quali: ergo ab illo potiùs indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Gal. docet ſanguinem mitti in putrida omni febre ex quolibet humore orta; ſed non quatenus ſit ab illis ſeparatis à ſanguinis commixtione, quia tunc fiunt Cacochymi, & indicant purgationem: ergo indicant ſanguinis miſſionem, prout ſunt ſanguini commixti.

§. III.

Supernatantes humores geniti à jecore qualiter impediant phlebotomiam?

Reſolvendum 2. Quòd dum à jecore geniti humores ſupernatant in venis, vel quia copiâ ſuperabundant, vel quia alteratione à ſanguinis commixtione poſtea ſeparantur, ſi aliunde ſit indicata ſanguinis miſſio, non omninò impedire valent illam; ſi autem morbus magnus oriatur ab illis, ſanguinis miſſio contraindicatur.

Probatur 1. pars: Quia ſi in habente hujuſmodi Cacochymiam indicetur ſanguinis miſſio ob ſanguinis vitium in motu, ut ſi cadat quis ab alto, vel afficiatur hydropicus, dolore laterali afficiatur, tum quantumvis Cacochymus humor ſuperabundet, ſi vires conſtent, ſanguinem mittimus: ergo etiam ſi ſupernatantes humores contraindicent, & poſſint quantitatem moderari, non tamen valent impedire ſanguinis miſſionem ex toto.

Probatur 2. pars: Si morbus magnus pendet ab humorum Cacochymia, ſolùm indicatur Purgatio: ergo eo ipſo quòd ab humoribus ſupernatantibus fiat morbus magnus, contraindicatur ſanguinis miſſio.

Pro-

Digitized by Google

Probatur 3. In febre ardente, quæ pendet à bile ſanguini commixta, ſanguinem mittimus, & ſi illa ſupernatet, & fiat turgens, ſtatim eadem die docet Hippoc. purgandum eſſe, quia ille morbus magnus, qui pendens prius ex vitio ſanguinis, dum ſeparata bile pendet à ſola illa, ſolum indicat purgationem : ergo à morbo magno pendente à ſupernatante humore contraindicatur ſanguinis miſſio.

§. IV.

Quid dicendum, ſi ſimul indicent crudi, & ſupernatantes humores, & ſanguinis vitium?

Reſolvendum 4. Quòd ſi ſimul ſint morbus magnus ortus ex vitio ſanguinis, & alter ortus ex ſupernatante humore genito in jecore, prævalens indicatio urgebit ad ſui remedii executionem.

Probatur 1. quia ſi ſimul coindicatur ſanguinis miſſio ab aliquo ſanguine fluente in oculos, & febris orta ex humore Cacochymo, ſi turgeat materia, priùs purgandum, ſi febris non urget, & oculi à mittendo minantur periculum, prius ſanguis mittendus : ergo exequendum indicatum remedium, cujus prævalet indicatio.

Probatur 2. quia in hoc caſu idem exequendum quod ſancivit Gal. ut, ad id pergamus quod magis urget, altero non neglecto: ergo juxta exigentem indicationem procedendum eſt.

§. V.

Quid agendum ſi ſupernatent crudi humores geniti in ventriculo, & in venis delati?

Reſolvendum: Quòd impeditur omninò ſanguinis miſſio, etiamſi morbus magnus aliunde quam ab ipſis humoribus oriatur, dum in venis ſupernatant crudi, ac frigidi humores geniti in ventriculo.

Probatur: Quia ſi humores crudi ex diminuto ventriculi calore geniti ferantur ad venas, cùm ſint nutritioni inepti, nec valeant coctione perfici, nec quia inutiles in partes trahi, ſuffocant calorem, vel materiæ multitudine, vel craſſitie, ventilationem impediunt, incaleſcunt, & febres ſyncopales efficiunt, ut latiùs patebit ex dictis *part. 3. reſol. Medic. diſp. de febribus diarıu*: ergo omninò impedit ſanguinis miſſionem : Conſtat enim ex Galeno *lib. de ſang. miſſ. c. 5. & lib. 4. de ſanit. tuenda*, quòd in his febribus, vires omninò renuunt ſanguinis miſſionem.

§. VI.

Solvuntur dubitandi rationes.

Ad 1. Reſpondetur: Tum 1. quòd humores, qui intra venas redundant, petunt evacuari ſi ſunt ſanguini commixti, ſanguinis miſſione, ſi Cacochymi, purgatione, quæ utilior eſt evacuatio, dum eſt indicata, quia tota ſimul per illam evacuatur materia, ſine eo quòd ſimul evacuemus ſanguinem pro nutritione utilem, & neceſſarium: Tum 2: quòd Cacochymi humores faciliùs trahuntur pharmaco ſeligente, quia habemus naturam adminiculantem, & cum minore incommodo, cùm reliqui utiles humores non evacuentur ſimul : Tum 3. quòd ex humoribus Cacochymis non timetur morbus magnus, qui indicet ſanguinis miſſionem, ſed qui indicet purgationem, ut patet ex dictis: Tum 4. quòd bilis ſupernatans non indicat ſanguinis miſſionem, ſed potiùs purgationem, & hoc non ſe ſola, ſed ratione morbi magni pendentis ex illa.

Digitized by Google

RESOLUTIO III.

Utrùm cruditas humorum in tertia regione impediat ſanguinis miſſionem?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

POſtquàm à regione ſecunda ſucci deferuntur ad tertiam, contingit, ſi boni ſint, ex illis perfici nutritionem, ſin minus, ipſos retineri, donec paulatim à natura excernuntur; vel ob nimiam ſui quantitatem, aut ſubſtantiæ modum, aut malignam qualitatem, dum reſiſtunt, aggregantur, de magni ſuperveniunt dolores, aut tumores, ut in affectis morbo gallico contingere cernimus: de hujuſmodi igitur humoribus inquirimus; An impedire valeant ſanguinis miſſionem? Pars affirmativa ſuaderi poteſt,

Primò: quia illi humores nutritioni inutiles poſſunt ſucceſſione, ad id quod evacuatur, retrotrahi ad venas, & illarum bonos humores conſpurcant; ergo impediunt ſanguinis miſſionem.

Secundò: Humores intra venas redundantes, ſi inutiles ſunt, utiliter poſſunt per tertiam regionem evacuari, ut docet experientia in continua eorum evacuatione, quæ per inſenſibilem halitum, & per ſudorem fit; ſed hæc impediretur ſanguinis miſſione: ergo ab humoribus crudis qui deferuntur ad tertiam regionem impeditur ſanguinis miſſio.

Tertiò; humores crudi exiſtentes in tertia regione ſunt Cacochymi: ſed ab humoribus Cacochymis indicatur purgatio, & impeditur ſanguinis miſſio: ergo ratione illorum ſanguinis miſſio non debet exerceri.

§. II.

Quòd ab illis non ſumitur indicatio.

REſolvendum 1. Quòd ab humoribus in tertia regione exiſtentibus non ſumitur indicatio mittendi ſanguinem, aut purgandi. Patet; quia non ſunt in regione, à qua, ſanguinis miſſione, ſectâ venâ, poſſunt evacuari, nec in quam poteſt pervenire vis pharmaci ſolutivi; & ideò ſudorificis, cucurbitulis, frictionibus, & medicamentis moventibus ad cutem, & per inſenſibilem halitum evacuantibus conamur ipſos evacuare.

§. III.

Aperitur undè ſumatur in his humoribus evacuandis indicatio.

REſolvendum 2. Quòd ab humoribus, qui intra venas ſunt, cauſa antecedens eorum, quæ feruntur ad tertiam regionem, ſi Cacochymi, ſumimus purgandi rationem, quæ eſt indicatio; ſi ſanguis, aut ſanguini commixti, ſumimus indicationem mittendi ſanguinem.

Probatur: quia ab illis poteſt morbus oriri magnus, à quo indicetur remedium magnum, prout pendet ab illis tanquam à cauſa; à qua fovetur tertiæ regionis cruditas: ergo ſi pendeat à Cacochyma, indicabit purgationem; ſi à vitio ſanguinis, ſanguinis miſſionem.

§. IV.

Nullam contraindicationem admittimus.

REſolvendum 3. Quòd ſanguinis miſſio non contraindicatur à cruditatibus ſolius tertiæ regionis. Probatur: quia ut patet; potiùs indicatur ratione cauſæ antecedentis illarum, non ſequuntur incommoda

moda, quòd trahantur ad ſecundam regionem, in quam non refluunt crudi humores tertiæ regionis, non fit ab illis febris ſyncopalis, qua vires omninò ruunt, ſicut à cruditatibus ſecundæ regionis: ergo non eſt cur ſanguinis miſſionem impediant.

§. V.

Solvuntur rationes in oppoſitum poſitæ.

AD 1. Reſpondetur, quòd humores qui ſunt in tertia regione, præcipuè dum crudi ſunt, non refluunt, imò conatur natura illos per poroſitates evacuare, quæ ſunt viæ ab illa deſtinatæ, ut expurget excrementa, quæ in tertia regione reſultant ex illius coctione.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio, auferendo cauſam antecedentem, à qua tertiæ regionis foventur cruditates, potiùs coadjuvat, ut quæ redundant, poſſint faciliùs à natura per poroſitates ex toto expelli.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ab humoribus tertiæ regionis, cùm nec poſſint pharmaco ſeligente trahi, nec ſanguinis miſſione evacuari, neutram habent indicationem; ſed potiùs reſolventia, aut ſudorifica indicant, à quibus per poroſitates expelluntur.

RESOLUTIO IV.

Cùm aëris conſtitutio impediat ſanguinis miſſionem; aut coindicet illam?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis.

Et inter res non naturales locum habet, aliquando ſe tenens ex parte morbi, aliquando ex parte naturæ; ipſe enim non ſolùm nos alterat innatis qualitatibus, ſed mediis illis, quibus adſcititiis gaudet ratione temporis anni, ratione ventorum, regioniſve, ſeu ſecundùm quòd diverſas ab Aſtris alterationes patitur: & ideò an ratione qualitatum, quibus nos valet alterare, poſſit conducere ad coindicandam aut contraindicandam ſanguinis miſſionem, dubitamus? Et pars negativa fulcitur, Tum 1. Quia ex Galeno 3. *Methodi cap.* 1. abſurdum eſt aliud eſſe, quod curatur, aliud quod rationem curandi præſcribit: cùm autem aër non curetur, nec indicandi, nec contraindicandi vires habet: Tum 2. quia Gal. *lib.* 9. *Methodi cap.* 14. aërem annumerat inter præſidia medica, & ideò indicatum, & non indicans debet eſſe. Tum 3. quia non minus potus, & cibus requiruntur pro curatione, quàm aër, & ab illis non ſumitur aliqua coindicatio pro ſanguine mittendo: ergo ab aëre pro ſanguine mittendo nulla coindicatio, nec contraindicatio ſumitur.

§. II.

Galeni doctrinam amplectimur.

REſolvendum: Quòd aër coindicandi, aut contraindicandi ſanguinis miſſionem magnam habet vim.

Probatur 1. ex Galeno *lib.* 4. *de ratione victus text.* 19. §. *Verum ut nihil deſit, adjiciam, & eum, qui ab ambiente nos aëre deſumitur, ſcopum, cùm fuerit abundè calidus, & ſiccus, ita ut citò ab eo corpus evaporetur; nempè tunc à ſanguinis miſſione abſtinemus, etiamſi morbus magnus fuerit, vigenſque ætate homo*: ergo ratione aëris poteſt impediri ſanguinis miſſio.

Probatur 2. Ex eodem Galeno *lib.* 1. *de artt. curat. ad Glauc. cap.* 14. §. *Ipſa præterea*

Digitized by Google

aëris temperatura loco accidentis cujuſdam habenda, quando exquiſitè calida, ac ſicca fuerit, qualis eſt tempore medio inter Canis ortum, & Arcturi. Atque ideò omnes, quibus Medici nihil omninò de temporum ſtatu cogitantes ſanguinem abſtulerunt, interierunt: Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem ſanguinem mittere eſt formidandum, cum non ignoremus non parva ex ſimilibus ſequi pericula.

Probatur 3. Tum ex eodem Galeno *lib. 9. Methodi cap.* 14. ubi inter ſcopos curatorios aërem reponit. Tum *lib. 2. de compoſitione medicamentorum, 5. loc.* ubi pro auxiliis exercendis, domus, in qua æger decumbit, docet obſervandam eſſe temperiem. Tum ex Avicenna *fen.* 1. 4. *cap.* 20. ubi in calida aëris conſtitutione modum venam aperiendi annotavit: ergo ab aëre ſanguinis mittendi, aut non, poteſt indicatio deſumi.

Probatur 4. Aër ex his eſt, quæ inevitabiliter corpus noſtrum debent alterare, quia ex Ariſtotele hominem vivere, & aërem non reſpirare impoſſibile eſt, præterquam quòd ſemper nos ambit, & ſuis qualitatibus alterat: ſed ratione alterationis neceſſariò vel ſe habet ex parte morbi, qui pendet ex vitio ſanguinis, & à quo indicatur ſanguinis miſſio; vel ex parte naturæ oppugnans ipſum morbum, cauſamve unde ille oritur: ergo neceſſarium eſt, quòd aliquid indicet, aut contraindicet, ratione cujus, aut impediat, aut permittat ſanguinis miſſionem.

§. III.

Solvuntur rationes adductæ in Galenum.

AD rationes in contrarium adductas Reſpondetur, Tum 1. quòd dum aër ſe habet ex parte morbi, coadjuvat illius in[illegible]; vel quòd prout valet vires debilitare, valet ſanguinis miſſionem impedire; vel quòd Galenus citatus loquitur de morbo, à quo ſumitur indicatio per ſe; non de aëre, à quo ſumitur indicatio per accidens. Tum 2. quòd ſi aër ſe habet ex parte naturæ, vicem gerit remedii: dum verò ſe tenet ex parte morbi, habet vicem coindicantis. Tum 3. Quòd licèt cibus, potus, & aliæ res non naturales nos valeant alterare, non ità inevitabiliter, ſicut aër, cujus uſus eſt inevitabilis; & alteratio ab illo cum pendeat à cauſis inevitabilibus, etiam inevitabilis eſt; reliquarum rerum non naturalium uſus non ità inevitabilis eſt.

RESOLUTIO V.

Utrùm animi pathemata impediant ſanguinis miſſionem?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

ANimi pathemata ſunt actus appetitus fugæ, aut proſequutionis, in quibus pro formali ſtat ipſe actus appetitus; pro materiali conſequitur ad illum motus ſanguinis, & ſpirituum juxta actus diverſitatem; eſt enim multiplex, ut videre eſt apud Divum Thomam 1. 2. *q.* 22. *uſque ad q.* 49. alius eſt actus appetitus concupiſcibilis, alius appetitus iraſcibilis; ex eodem 1. 2. *q.* 25. *art.* 1. concupiſcibilis tendit in proſequutionem boni, & fugam mali, & illius ſunt ſex actus, amor, deſiderium, voluptas, ſeu gaudium, odium, fuga, triſtitia ſeu dolor. Amor ex Platone eſt appetitus quo bonum quiſque ſibi adeſſe deſiderat, & fertur in rem amatam: deſiderium eſt proſecutio in rem amatam, nondum tamen adeptam: gaudium ſeu voluptas eſt delectatio dum objectum deſideratum æſti-

mat-

Digitized by Google

...imatur ut præſens, & conſequutum: ...dium eſt actus, quo appetitus abhorret objectum ut inimicum: fuga eſt actus appetitus, ſeu averſio objecti diſconvenientis imminentis, ſed nondum præſentis: triſtitia, ſeu dolor eſt actus appetitus averſantis objectum diſconveniens habitum. ...b iraſcibili ſunt etiam ſpes, quæ eſt illius ...us circa bonum arduum, difficile adipiſci; deſperatio quæ eſt actus appetitus, quo deſiſtit ab objecto aliàs appetibili, ut ...terum ab ejus appetitu deſiſtat: Audacia ...tiam quæ eſt proſecutio boni ardui, ut ar...uum; ſimiliter & timor, qui eſt fuga ob...cti ardui diſconvenientis, & futuri, cui ...fficilè reſiſtere poſſumus; & hæc fuga ſi ... corporei laboris, quia excedens vide...r, dicitur Segnities, ſi actionis detrahen... opinionem, dicitur Turpitudo; & hæc ...ſit de actione quæ committitur, dicitur ...ubeſcentia; ſi de actu commiſſo, dicitur ...recundia. Ita etiam iraſcibilis appetitus actio, & ut ait Ariſtoteles, eſt appetitus dictæ cum ſpe propter cõtemptum in ſe ... in ſuis. De his omnibus inquirimus, an ...ſint impedire ſanguinis miſſionem.

...idetur quod non; Primò, Quia actus ...etitus ſunt actus immanentes in illo, & ...s perfectivi, ſicut & actus intellectus: ... ſicut actus intellectus, aut reliquo... ſenſuum, non impediunt ſanguinis ...ionem etiamſi ſint intenſi; ſimiliter ...ctus appetitus, ſeu animi paſſiones.

...cundò: ſanguinis miſſio ſi impedire...b animi paſſionibus; vel quia vires ...ittentes poſſent minuere, vel quia ...ans proprium poſſent auferre: ſed ...i paſſiones, cùm ſint actus immanen... ...petitus, nec vires debilitant, nec ...d auferunt à morbo magno penden... vitio ſanguinis, qui eſt proprium indicans ſanguinis miſſionis: ergo non poſſunt contraindicare ſanguinis miſſionem.

Tertiò: animi paſſiones valent indicare ſanguinis miſſionem: ergo ab illis non contraindicatur ſanguinis miſſio. Probatur antecedens, per animi paſſiones ſpiritus & ſanguis movetur à parte in partem: ſed, ut patet ex dictis, à vitio ſanguinis in motu indicatur ſanguinis miſſio: ergo ab animi paſſionibus potiùs indicatur, quàm impeditur.

§. II.

Pars affirmativa fulcitur.

RESolvendum: Quòd ab animi paſſionibus, à quibus fit magna humorum tranſmutatio, corporiſve conſumptio, ſanguinis miſſio poteſt impediri.

Probatur 1. ex Galeno *lib. 9. methodi cap. 5.* ubi prohibet venæ ſectionem in eis, qui nimis illam timent: ergo à paſſionibus animi poteſt impediri.

Probatur 2. Dum nimia ſupervenit excandeſcentia, partiúmve conſumptio, viriumque jactura, ſanguinis miſſio impeditur: ſed in animi paſſionibus hæc contingunt, excandeſcunt homines irâ, triſtitiâ aut timore extenuantur, vireſque conſumuntur, ac debilitantur: ergo impeditur ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Dum magna fit commotio ſpirituum, & humorum à parte in partem, debemus abſtinere à ſanguinis miſſione, ne vim inferamus naturæ, & in ipſa hora motionis in aliam partem, illius omninò debilitemus vires, ideò enim in acceſſionibus ſanguinem mittere, ægrum eſt jugulare, inquit Celſus, & in criticis perturbationibus illam prohibet Avicenna *fen. 4. 1. cap. 2. §. Phlebotomia quoque, nec evacuatio, ventris eſt facienda in die motus ægritudinis, & cùm*

Digitized by Google

& cùm ægritudo eſt habens criſim : ergo dum animi paſſiones habent adjunctam magnam ſpirituum, & humorum commotionem, impediunt ſanguinis miſſionem.

§. III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD 1. Reſpondetur, quòd animi paſſiones, ſecundùm quòd dicunt pro formali non immutant; bene ſecundum coadjunctam tranſmutationem corporalem ſanguinis, & ſpirituum, quæ ſubſequitur ad ipſam paſſionem: in qua conſideratione Divus Thomas agens de ira, dicit quòd eſt *effervefcentia ſanguinis & ſpirituum circa cor.*

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio ab aliquibus animi paſſionibus impeditur, quia & vires debilitantur, & corporis partes extenuantur: inde ſacra Pagina docet, *quòd ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.*

Tum quia ſanguinis, & humorum à parte in partem fit tranſmutatio, ratione cujus, donec humores quieſcant, phlebotomari non poſſunt.

Ad 3. Reſpondetur, quòd à vitio ſanguinis in motu in aliquam partem, ex quo timetur morbus magnus, indicatur ſanguinis miſſio: quod idem contingit etiam in dolore attrahente humores in partem doloroſam terminatam, ratione cujus motus poteſt magnus fieri morbus, & ideò indicat ſanguinis miſſionem: in reliquis verò, quia non trahuntur humores in partem, in qua timeatur morbus magnus, reliquis quietis manentibus, ſed potiùs omnes commovet humores, nec quietos intra venas relinquit, ut poſſint phlebotomari; ideò potiùs cohibet ſanguinis miſſionem; ſicut ſimili ratione cohibet illam in criſibus, & acceſſionibus.

RESOLUTIO VI.

Utrùm dolor valeat impedire ſanguinis miſſionem?

§. I.

Dubitandi proponitur ratio.

DOlor eſt triſtis ſenſatio, ſeu actus appetitus averſantis objectum, ſubitò & affatim naturam corrumpentis, & inter animi pathemata locum obtinens, ſed indicandi ut cauſa eſt, maximam vim habet, ideò & peculiariter de illo inquirimus: An ſanguinis miſſionem valeat impedire?

Videtur quod non: 1. Quia illud, à quo per ſe indicatur ſanguinis miſſio, non valet illam contraindicare aut impedire: ſed vehementiſſimus dolor valet per ſe indicare ſanguinis miſſionem: ergo non valet illam impedire. Probatur minor ex Galeno *lib.* 1. *Aphoriſmorum*, 23. ubi in vehementiſſimis doloribus fatetur ſe nullum unquam majus inveniſſe remedium, quàm evacuare uſque ad animi deliquium, adhibita diſtinctione, an mittere ſanguinem, an purgare conveniat: ergo à vehementiſſimis doloribus indicatur ſanguinis miſſio.

Secundò: ſi indicatio mittendi ſanguinem deſumpta à febre pendente ex vitio ſanguinis coincidat cum dolore ſimul indicante ſui ablationem, indicatio deſumpta à febre prævalet indicationi deſumptæ à dolore: ergo dolor non impedit ſanguinis miſſionem. Probatur antecedens ex Avicenna *fen.* 1. 4. *tract. cap.* 7. §. *Et quando dolor capitis conjungitur cum febre, dignior eſt curatio febris, & non doloris, &c.*

Tertiò: Indicatio deſumpta à dolore diverſis perficitur remediis, ac eſt ſanguinis miſſio, cùm dolor indicet anodina, vel partis ſenſum ſtupefacientis, vel mulce-

brem

Digitized by Google

…m illum reddendo : ergo per indica… …em deſumptam à dolore non impedi… ſanguinis miſſio.

§. II.

Pars affirmativa amplectitur.

…Eſolvendum : Quòd viribus delapſis, …ſi ingentiſſimus vigeat dolor, valet …edire ſanguinis miſſionem magna ex …te. Probatur 1. ex Galeno *lib.* 1. *ad …conem cap.* 14. §. *Nec ſi quis ſimul diſten… membrorum laboraverit & ſanguinis …t miſſione, huic tantùm ſemel mittere …, quantum exigit diſpoſitio, ſed aliquid … accidenti eſt relinquendum, cujus cauſa …bres eveniunt, & vigiliæ moleſtant, & … ægri debilitantur; ità etiamſi vehemen… vigiliæ, aut dolor intenſus ægrorum in…t, cavendæ ſunt ſubitæ, aut multæ evacua…* : ergo magna ex parte valet vehe…s dolor ſanguinis miſſionem im…re.

…obatur 2. ex Avicenna *ſen.* 4. 1. *doct.* …p. 1. dicente : *Cumque ad diverſum re…e volueris, membri, à quo protrahit, do… prius ſeda.* Et clariùs *ſen.* 4. 1. *cap.* 20. *… quoque cavere debes à phlebotomia in …rsu doloris* : ergo vehemens dolor …dit ſanguinis miſſionem.

…obatur 3. Pro ſanguine mittendo …olùm eſt habenda ratio virium, quæ …nis miſſionem tolerent, ſed cum … natura remaneat poſt illam, & va…lerare morbi vigorem: ſed à dolore …menti vires ægri debilitantur, vigi…oleſtant, ſudores eveniunt, & plura …uibus diſſolvuntur vires: ergo ſi ve…s eſt dolor, valet ſanguinis miſſio… …pedire, ne ſimul ſuperaddito di…io virium; ab illo pereat æger.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Reſpondetur, quòd viribus conſtantibus, ſanguinis miſſio indicatur à dolore, quatenus ratione doloris natura mittit ſanguinem in partem doloroſam, cujus defluxu dolor augetur; viribus autem delapſis, ob illarum magnum diſpendium, quod cauſatur à dolore, poteſt impediri, aut minui.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſi dolor cauſetur à febre, à qua indicatur ſanguinis miſſio, rectè docet Avicenna, quòd dignior eſt curatio febris, quàm intendere per aliam viam dolorem curare, quia tunc dolor, qua parte ſymptoma eſt, febris ſolùm exigit curationem, ad quam ſequitur, quæ ſanguinis miſſione perficitur.

Ad 3. Reſpondetur; quòd licèt uſus remediorum, quæ exercentur ut indicata à dolore, non impediat ſanguinis miſſionem, ipſam tamen valet vehemens dolor impedire, dum vires ſunt delapſæ, quatenus valet illas omninò debilitare, & ideò non debet coadjuvari illarum lapſus ſanguinis miſſione, quæ etiam ipſas minuit.

RESOLUTIO. VII.

Utrùm vigilia & ſomnus impediant ſanguinis miſſionem?

§. I.

Dubitandi ratio proponitur.

VIgilia & ſomnus inter res non naturales reponuntur, & cum moderamine pro ſanitate juvant; ſed ſi modum excedant, nocent. Ideo de vigilia & ſomno inquirimus, an talem noxam inducant, ut valeant cohibere ſanguinis miſſionem: Et videtur quòd non.

Primò, Quia vigilia hæc corpori commoda adducit, ut docet Oribaſius *lib. 6. Medicinæ collect. cap. 6. Plenitudinem per halitum digerit, quæ in ventre ſunt minuit, & ut per partes inferna exeat, præparat; languorem diſſolvit, gravitatem diſpenſat, reſoluta corrigit, & robur naturæ, atque animo adjungit*: ergo juvat ut poſſit exerceri ſanguinis miſſio.

Secundò, dum ſomnus fit profundus abundantiam indicat, & intendimus per ſanguinis miſſionem acquirere vigiliam: ergo potiùs indicare ſanguinis miſſionem, quam illam cohibere eſt dicendum.

Tertiò, ſomnus, & vigilia opponuntur: ſed ex nimio ſomno non impeditur ſanguinis miſſio: ergo nec ex nimia vigilia.

Quartò, à morbo orto ex vitio ſanguinis in Quali, ut diximus, indicatur ſanguis mittendus; ſed vigilia vitium cauſat in ſanguine in Quali: ergo potiùs coindicare, quàm contraindicare valet ſanguinis miſſionem. Probatur minor ex Galeno, qui *lib. 7. Aphoriſmorum.* 18. cùm Hippocrates docet à vigiliis fieri convulſionem, & deſipientiam, ipſe *in Commentario* cauſam reddens, dicit quòd vigilia nimia bilioſum reddit ſanguinem: & *lib. 6. Epidem. comm. 6.* aſſerit per vigilias ſanguinem corrumpi: ergo cauſare valet vitium ſanguinis in Quali.

§. II.

Proponitur modus, quo contraindicat.

RESolvendum: Quòd nimiæ vigiliæ valent impedire ſanguinis miſſionem.

Probatur 1. Si diu perſiſtat vigilia, temperamentum hominis mutatur, pallida fit facies, corpus macie contabeſcit, oculi fiunt cavi cum auſtero & triſti vultu, frontales contrahit rugas, naturales facultates depravantur, copia crudorum humorum ſubcreſcit, vires vitales, ac animales labefactantur, ut latè proſequitur Quercetanus *in ſuo Polyhiſtoricon*: ergo in nimia vigilia; his ſupervenientibus, neceſſe eſt impediri ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ex Galeno qui *lib. 1. ad Glauconem c.* 14. impediri evacuationes magnas ex nimiis vigiliis ſic docet: *Ita etiamſi vehementiſſima vigilia, aut dolor intenſus ægrum vexaverit, cavendæ ſunt ſubitæ, & multæ evacuationes.*

Probatur 3. Vigilia opponitur ſomno, & eſt incompatibilis cum illo, impeditque commoditates quas affert corpori humano: ſed mediis ſomni commoditatibus vires reſarciuntur, & fiunt potentiores pro ſanguinis miſſione ferenda: ergo ſomno deficiente ob immodicam vigiliam, neceſſariò debent impediri vires requiſitæ pro ſanguine mittendo. Probatur minor ex Aegineta *lib. 1. de re med. ca. cap. de ſomno* §. *ſomnus animalium facultatum quies eſt, bona humiditate cerebrum rigante contingens. Quod ſi rectè admittatur, multa bona facere poteſt: Nam & cibos concoquit, & dolorem mitigat, laſſitudineſque lenit, & diſtentorum laxitatem efficit, ſed & animalium affectionum oblivionem inducit, & emotam mentis rationem corrigit* ergo mediis ſomni commoditatibus poſſunt vires reſarciri.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi.

AD 1. Reſpondetur, quòd loquitur Oribaſius de vigilia moderata, nos autem de immoderata, à qua vires franguntur; ſicut reficiuntur per illam.

Ad

Ad 2. Reſpondetur, quòd poterit aliquando indicari ſanguinis miſſio ratione cauſæ, a qua ſimul fovetur ſomnus, ut ratione ſanguinis miſſionis ſuperveniat vigilia, quæ immoderato ſomno opponitur: ſi tamen ipſa vigilia poſtea fiat nimia, viribus debilitatis, impediet ſanguinis miſſionem.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſomnus & vigilia, ſi modum excedant, vires debilitant; & viribus deficientibus, impeditur, aut magna ex parte ſanguinis miſſio cohibetur.

Ad 4. Reſpondetur, quòd aliud eſt, quòd vigilia & ſomnus ſint cauſa, ut humores adquirant vitium, ratione cujus valeant indicare ſanguinis miſſionem; & aliud quòd ſimul vires debilitent, quominus poſſint tolerare remedium: ſi utrumque enim contingat propter vigiliam, à morbo magno orto ex vitio ſanguinis, indicabitur ſanguinis miſſio, ſed ob vires deficientes impedietur ejus executio, quia ſanguinis miſſio, ut exerceatur, petit præſentiam poſtulantium, à quibus indicetur, abſentiam impedire valentium.

RESOLUTIO VIII.

Utrum venereus uſus impediat ſanguinis miſſionem?

§. I.

Pars negativa præferenda videtur.

Videtur quòd non 1. Quia veneris abſtinentia capitis gravitatem parit, ciborum faſtidium, febres, & imbecillitatem concoctionis, ex Galeno *lib. 6. de locis affe. cap. 5.* ergo per illius uſum hæc ceſſant incommoda, viresque adaugentur ferentes ſanguinis miſſionem.

Secundò: Avicenna *fen. 1. lib. 3. cap. de dolore capitis*, conſulit ſanguinis miſſionis uſum poſt coitum: ergo potiùs coindicare quàm impedire valet ſanguinis miſſionem.

Tertiò: uſus venereus inter res non naturales cenſetur, ſed res non naturales juvant pro conſervandis viribus, à quibus permittitur ſanguinis miſſio: ergo ab illo non impeditur ſanguinis miſſio.

§. II.

Quid reſolvendum proponitur.

Reſolvendum; quòd nimius venereorum uſus valet impedire, aut magna ex parte cohibere ſanguinis miſſionem. Probatur 1. Tum ex Galeno *lib. 6. de morb. popul. comm. 6.* ſuper text. *venus*, ubi à venere imbecilles pervenire docet ad imbecillitatem extremam. Tum *lib. 3. de morb. popul. comm. 3.* text. *Adoleſcens*, ubi docet, quòd venereus uſus ventriculum labefactat, nervos, & cerebrum lædit, vires elidit, atque debilitat. Tum *l. 1. de ſemine*, ubi venere immodica utentes imbecilliores reddi, quia plurimum effluat nativi calidi, & ſpirituum, ſed ex his omnibus nimio uſu veneris vires debilitari conſtat: ergo ratione illius impediri aut cohiberi poteſt ſanguinis miſſio.

Probatur 2. ex Avicenna *lib. 3. fen. 20. cap. 11. §. Coitus evacuat de ſubſtantia cibi poſtremi, quare debilitatem affert, cujus ſimilem aliæ non afferunt evacuationes, & evacuat de ſubſtantia ſpiritus rem plurimam*: ſed à viribus ſic reſolutis non poteſt ferri ſanguinis miſſio: ergo vel impeditur, vel ſaltem cohibetur magna ex parte.

§. III.

Solutio adhibetur primò adductis.

AD 1. Reſpondetur : quòd moderatus uſus poteſt eſſe utilis pro ſanitate, immoderatus verò vires reſoluit, & impedire ſanguinis miſſionem valet.

Ad 2. Reſpondetur, quòd imperat poſt moderatum uſum, ex quo vires non potuerunt debilitari.

Ad 3. Reſpondetur, quòd quia ponitur inter res non naturales, ſi excedat, poteſt vires proſternere; & ſanguinis miſſionem impedire; quia omnes res non naturales moderatum exigunt uſum; ne lædant.

RESOLUTIO IX.

Utrùm ſanguinis miſſio poſſit impediri ex menſtruo ſanguine ſuperveniente?

§. I.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

SAnguis menſtruus inter res non naturales cenſetur, & locum obtinet inter ea, quæ excernuntur, & retinentur, quæ, ſi moderamine debito, utilia ſunt, ſin minus, cauſæ morbificæ rationem habent : an ſuperveniens hæc evacuatio poſſit impedire aliquo modo ſanguinis miſſionem? In dubium vertimus.

Et videtur quòd non : Primò, quia ſi menſtrua ſint ſuppreſſa, nec ex ſuppreſſis menſtruis fiunt tumores in ilibus, ſanguinem mittere docet Galenus *lib. 6. de locis affectis, cap. 5. §. Quod ſi longiori tempore ſupprimantur menſtrua, nullumque Medicus mulieri vacuationem promoveat, tumor aliquis præter naturam in ilibus interdum exoritur* : ergo etiam ſi ſuperveniant, non poſſunt impedire ſanguinis miſſionem, præcipuè ſi in pauca quantitate accidant.

Secundò : ſanguis menſtruus vene[illegible]ſus eſt, naturæque virulentæ, ut doc[illegible] Plinius *lib. 2. cap. 15. & lib. 28. cap 7* & [illegible] Columel. *lib. 11. de ruſtica* : ergo dum ſupervenit in morbis, potiùs valet coindicare ſanguinis miſſionem cum qua coadjuvaretur ejus evacuatio, quàm valeat impedire illam.

Tertiò : Inter ſanguinis evacuationes ſola menſtrua purgatio eſt ſecundum naturam : ut docet Galenus *lib. 2. de cauſis ſympt. cap. 1.* Sed ea quæ ſunt ſecundùm naturam ſolùm ſuæ conſervationis indicationem præſtant : ergo nullam mittendi, aut non mittendi ſanguinem poteſt præſtare indicationem menſtrua purgatio.

§. I.

Quid ſentendum præſtat?

REſolvendum : Quòd ſi menſtrua purgatio accidat pro quantitate cauſæ, nullam præſtat coindicationem prohibendi, vel exercendi ſanguinis miſſionem; ſin minus dum expulſerat, impedit, dum diminuta eſt, coindicat ſanguinis miſſionem.

Probatur ex Galeno *lib. 9. Methodi c. 5.* qui hanc ſancivit doctrinam. §. *Itaque ſi tempore mittendi ſanguinem, menſes moveri contigerit, ſive etiam hæmorrhois ſit recluſa, ſi inſpecto fluentis impetu ipſe ſatis forè videbitur, qui ſolus quod requiris vacuet, naturæ rem omnem permittes : ſin minus tantum ipſe detrahes, quo ex conjunctis ambobus perficiatur quod poſtulas* : ergo ex Galeno ex impetu fluentis menſtrui ſanguinis cognoſcitur an nihil indicet, an coindicet, an contraindicet, ſanguinis miſſionem.

§. II.

§. II.

...ectio adhibetur propoſitis rationibus.

...1. Reſpondetur: quòd ex ſuppreſſis ...nſtruis, & phlegmones, & varia ac ...ima ſymptomata, imò & mors ple- ...e ſupe veniunt, & tunc indicatur ...s miſſio a vitio ſanguinis, à quo ...det vel imminet morbus magnus: ... morbo magno orto ex vitio ſangui- ...ente intrà venas indicatur ſangui- ...o, tunc dicimus, quòd ſi ſuperve- ...guis menſtruus, quòd modo dicto ſe ... ad prohibendum, aut indicandum ...is miſſionem.

... Similiter Reſpondetur, quòd aliud ...d a vitio ſanguinis menſtrui indice- ...guinis miſſio, aliud verò quòd men- ... evacuatio illius ſuperveniens dum ...nis miſſio eſt indicata ratione alicu- ...orbi, hæc poſſit coindicare, aut im- ...e ſanguinis miſſionem.

...d 3. Reſpondetur: quòd ſanguinis ...trui evacuatio dum naturalis eſt, in- ...ſui conſervationem, & nè impedia- ...dum autem accidit cum morbo indi- ... ſanguinis miſſionem, permittit il- ...aut coindicat modo dicto.

RESOLUTIO X.

...m refrigeratio impediat ſanguinis miſſionem?

§. I.

...atuitur difficultas; fulcitur pars negativa.

...frigerari corpus multipliciter con- ...ngit, uno modo in principiis acceſ- ... ſine aliqua cauſa externa perfrige- ... ſed ſolùm quia ſanguis, & ſpiritus ... & viſcera retrahuntur: alio modo à cauſa externa frigefaciente nos, obturantéque ac denſante corporis poroſitates, ratione cujus tranſpiratio aëris, quæ per poroſitates trahitur ad attemperationem caloris influentis impeditur, & ſubſequitur plerumque ex hac perfrigeratione, vel ephemera, dum accenduntur ſpiritus; vel febris putrida humoralis, dum humores apti ſunt pati putredinem: Contingit etiam perfrigeratio à cauſa externa, quæ non ſolùm ſufficit cutem denſare; ſed ipſos humores, ac ſpiritus, ut dum aliquis diu in frigidiſſima aqua, aut in magna nivis copia demoratur, & noſtrum extinguit, ac vincit calorem frigiditas. Ultimò tandem poſſunt dici perfrigerati illi, qui morbos patiuntur pendentes à frigidis humoribus, ut apparet in diſtillationibus, catharroſis affectibus, & aliis hujuſmodi morbis. Quòd autem refrigeratio abſolutè loquendo impediat venæ ſectionem protulit noſter doctiſſimus Sancta Cruz *lib. de impedimentis magnorum auxiliorum cap. 20.* Cujus placiti fundamentum videtur poſſe deſumi ex Galeno *lib. 5. methodi cap. 6. §. ſi verò nihil horum ſit; cæterùm hyems fuerit, regióve naturâ frigida, tum natura quoque hominis frigidior iis, per ſanguinis miſſionem & totum corpus graviter refrigeratur, & accidunt nonnulla, quæ ad gravem perducunt refrigerationem ſymptomata*, Probatur ex Avicenna *fen. 4. 1. cap. 20. §. Tibi quoque cavere debes à minutione in complexione fortis frigiditatis.*

Secundò: Quia frigidi humores indigent majori calore, quo coquuntur: ſed ſanguinis miſſione cùm ſimul evacuentur ſpiritus, & ſanguis, à quibus fovetur calor, imminuitur, ac remiſſior fit calor concoctivus: ergo in his non debet exerceri ſanguinis miſſio.

§. II.

Quid dicendum de frigiditate acceſſionum?

RESolvendum 1. Quòd ratione frigoris acceſſionum impeditur ſanguinis miſſio: ſic tenet Sancta-Cruz *citatus*; & probat, tum 1. Quia tempore frigoris nimis laborioſus eſt æger, ſine eo quòd ſuperaddatur nova cauſa, qua debilitentur vires. Tum 2. quia calor influens fugit ad interna in ſubſidium viventis, & non debet ad externa violenter trahi. Tum 3. quia natura ſequeſtrat tunc humores inutiles ab utilibus; & ideò non debet diverti ab hac ſequeſtratione: ergò ſanguinis miſſio nullo modo tunc debet exerceri.

Probatur ſecundò ex Cornelio Celſo, qui in acceſſionibus ſanguinem mittere, ægrum eſſe jugulare docuit: ergo tunc temporis nullo modo ſanguis eſt mittendus.

Probatur 3. quia in tempore frigoris, cùm natura ſit intenta in ſubveniendo cordi, & non coadjuvet ad ſanguinis extractionem, & cùm ſeparet inutile in partes ſentientes, extrahitur perfectior portio ſanguinis, quæ reperitur, ratione cujus natura debilitatur, & morbi cauſa non expellitur: ergo nullo modo ſanguis eſt mittendus.

§. III.

Quid in levi perfrigeratione dicendum?

REſolvendum 2. Quòd in cutanea perfrigeratione, non impeditur ſanguinis miſſio. Sic tenet Valleſius *lib. 7. Controverſiarum cap. 6.* Sancta Cruz *lib. 3. de impedimentis cap. 2. concl. 1.*

Probatur 1. Quia in refrigeratis ſola obturatione pororum nulla remanet frigiditas, cum febre ſuperveniente, iterum arrarentur; ſed cùm accenditur febris humoralis, datur morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, quod eſt indicans ſanguinis miſſionis, ut diximus: ergo debet exerceri ſanguinis miſſio.

Probatur 2. Etiam ſi ſola accendatur febris ephemera ex pororum denſitate, ob impeditam tranſpirationem diſponuntur humores, ut humoralis ſuperveniat febris: ergo adhuc præcautionis cauſa debet ſanguis mitti.

§. IV.

In interna perfrigeratione quid agendum?

REſolvendum 3. quòd in perfrigeratione interna, quæ & ſpiritus, & humores valuit perfrigerare, lethalis eſt ſanguinis miſſio, ſic Authores citati pro antecedenti concluſione, & patet ex fundamentis pro ratione dubitandi propoſitis.

Ratio enim fundamentalis eſt: quia cùm extinctus ſit partium calor, ſicut & calor ſpirituum, & ſanguinis, à quo calor nativus deberet foveri, & humorum coadjuvari coctio, eo ipſo, quòd evacuetur ſanguis, & cum illo ſpiritus, omninò vincitur nativus calor, & ſuccumbens frigiditati, omninò impeditis coctionibus, neceſſe eſt animal perire.

§. V.

Quid dicendum de morbis ortis ex frigidis humoribus.

REſolvendum 4. Quòd in morbis ortis, aut occaſionaliter, aut per ſe ab humoribus frigidis, ſi morbi ſint magni, & pendeant à ſanguine, vel ab his humoribus ſanguini commixtis, non impeditur ſanguinis miſſio: hanc doctrinam ſtabilire contendit Zacutus *lib. 1. de Medicor. Princip. hiſtor. 8. dub. 3.* licèt ſatis confuse ſe expe-

diat

... difficultate ; ipſeque pro ſe adducit ... lib 3. cap. 31. Aëtium *tetrab. 2. ſerm. 4. cap. 62.* Trallian. *lib. 7. cap.* 1. Leli... *2. tardarum paſſionum cap.* 12. Raſium ... *continent. tract 9. cap* 2. Avicennam *fen.* ... *tract. 3 cap. 4. & fen. 4. 1. cap.* 20. Dioſ... eundem *lib. 6. cap* 3. Paulum *lib 5. cap. 66.*

Probatur primò, quia ſanguinis miſſio ...ficatur ex morbo magno pendente ex ... ſanguinis, ſive vitium ſit in ſanguine ... quantitate, qualitate, aut motu, ut pro... ...s; ſive ſit in humore adintegrante ...m ſanguinariam, qui ſit ſanguini ...mixtus; ut patet ex dictis Sect. de in... ...nte ſanguinis miſſionis : ergo ab his ...ſt indicari ſanguinis miſſio.

...batur ſecundò in Hydrope, ſeu leu...legmacia, quæ fit ex redundantia ſuc...um crudorum, ſi ſanguini commixti ... ſanguinem mittere conſuluntDoctio... Practici non obſtante crudorum humo... copiâ; ex qua dependet morbus: ergo ...orum humorum copia, à qua fit mor...on impedit ſanguinis miſſionem.

...obatur 3. Si fiat a crudis, ac ſalſugi... humoribus fluentibus in partem, ul... ...r inflammatio, vel hæmoptica paſ... ſanguinem mitti docet Galenus, & ...es practici, etiamſi occaſio morbi ...dorum humorum copia : ergo ratio... ...orum crudorum non impeditur ſan... miſſio. Probatur 4. ex Galeno *lib. 4. ...tate tuenda.*

§. VI.

Quid dicendum de rationibus dubitandi?

...authoritates, & dubitandi ratio... ... primo adductas Reſpondetur, ex illis ſolum probatur reſolutio ad... 4 in qua ſancivimus lethale eſſe ...em mittere in refrigeratis, in quibus humores, ſpiritus, viſceraque nimia frigiditate ſunt alterata, & eorum calor eſt devictus.

RESOLUTIO XI.

Utrùm fœtus in utero impediat ſanguinis miſſionem?

§. I.

Antiquorum opinio proponitur.

Utero gerentes medicandas eſſe à quarto ad ſeptimum, maximèque turgente materia, ſancivit Hippocrates: ſed quòd in illis ſit ſanguis mittendus, nullibi protulit, imo ex illo, & ex Galeno contrarium videtur ſancitum eſſe : pro negativa enim parte ſtat Primò Hippocrates *lib. 5. Aphoriſm.* 31. *Mulier* (inquit) *utero gerens ſanguine miſſo ex vena abortit, & præcipuè ſi fœtus ſit grandior*, cui doctrinæ aſſentitur Galenus *in commentario* : ergo fœtus in utero omninò impedit ſanguinis miſſionem.

Secundò, Avicenna agens de cauſis abortus, inter ipſas ponit ſanguinis miſſionem; præcipuè in juvenibus: ergo fœtus in utero impedit ſanguinis miſſionem.

Tertiò, defectus alimenti pro puero eſt cauſa abortus, ſed per ſanguinis miſſionem extrahitur ſanguis, qui eſt fœtus alimentum: ergo ſanguinis miſſio impeditur ratione fœtus.

§. II.

Cornelij; & Claſſicorum Authorum opinio poſt ipſum ſancitur.

Reſolvendum, quòd fœtus in utero metitur quantitatem, non tamen impedit ſanguinis miſſionem. Sic tenet Cornelius Celſus *lib. 2. cap.* 10. Averroës *lib. 7. collig. cap.* 4. tenent Mercurialis Valleſius, Holle-

Hollerius, & reliqui Commentatores ad *lib. 5. Aphoriſm. ſententia 31.* tenet Rodericus de Caſtro *lib. 3. de morbis mulierum.* Mercatus, Varandæus, & reliqui, qui in *lib Ginetiorum* de hac materia pertractant; tenet Vaſquez in *quæſtionibus practicis q. unica de utero gerentibus.* tenet Horatius Augenius, *lib. 6. de miſſione ſanguinis cap. 2.*

Probatur 1. ex Cornelio Celſo loco jam citato, §. *Antiqui primam, ultimamque ætatem ſuſtinere non poſſe hoc auxilij genus indicabant, perſuaſerantque ſibi mulierem gravidam, quæ ità curata eſſet, abortum eſſe facturam. Poſtea verò uſus oſtendit nihil ex his perpetuum, aliaſque potiores obſervationes eſſe adhibendas, ad quas dirigi curantis conſilium debeat; intereſt enim non quæ ætas ſit, neque quid in corpore intus geratur, ſed quæ vires ſunt, firmus puer, & robuſtus ſenex, & gravida mulier valens tutò curantur:* ergo fætus non impedit ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ſanguinis miſſio debet exerceri ex Galeni doctrina, dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium: ſed in gravida muliere poteſt eſſe morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; & abſentia impedire valentium, quia poteſt accidere cum virium tolerantia, & ſufficiente plenitudine, ut non obſtante ſanguinis miſſione, remaneat ſufficiens copia pro alendis matre, & fætu: ergo tunc ratione fætus non impeditur quominus exerceatur ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Tum quia Medicus eſt imitator naturæ rectè operantis, ipſa autem rectè operans in gravidis plerumque hæmorrhagia, vel aliis ſanguinis eruptionibus fætum, & matrem liberat à magnis præſentibus, & imminentibus morbis. Tum quia Hippocrates, ſi indicata eſt purgatio in gravidis, ipſam permittit: debet ergo permitti ſanguinis miſſio, quæ ſecurior eſt, cùm minus commoveat fætum, & humores impellat ad uterum. Tum quia, ut inquit Celſus, & obſervaverunt Moderniores, eventu eſt comprobatum plures utero gerentes à lethalibus morbis eſſe liberatas, & eorum fætus, ſola ſanguinis miſſione; ergò fætus in utero non impedit ſanguinis miſſionem, licèt valeat metiri quantitatem, nè deficiat copia pro fætu neceſſaria.

§. III.

Solvuntur fundamenta ex Hippocrate deſumpta.

Ad 1. Reſpondetur. Quòd Hippocrates, neque illius aſſecla Galenus non intendunt docere ſanguinem nunquam eſſe mittendum in gravidis, ſed non eſſe mittendum in tanta quantitate, in qua illum permittebant antiqui; ſed moderandam eſſe quantitatem, ne deficiat copia ſanguinis neceſſaria pro fætu alendo.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Avicenna non potuit inter cauſas aborſus ſanguinis miſſionem utcunque, ſed immoderatam, ratione cujus aufertur quantitas, quæ erat neceſſaria pro alendo fætu.

Ad 3. Reſpondetur, quòd nos etiam fatemur metiendam eſſe quantitatem, nec tantam eſſe evacuandam, quantam evacuabant antiqui, nec quanta requiritur pro fætus alimonia: & Rodericus de Caſtro pro mittendo ſanguine in gravidis obſervandum docet, quòd ſanguinis miſſio ſit parca, quod umbilico applicentur aliqua roborantia, & nutrientia, quod fiat in Conſulentium conſenſu, & dum timetur matris, & fætus periculum ex morbo, ratione

tione cujus indicatur, & tandem quòd fiat non ex baſilica, ne ex pede, ſed ex humeraria, aut ſi urgeat neceſſitas, ex vena communi.

RESOLUTIO. XII.

Utrùm venæ ſectio poſſit in prægnante fieri ex baſilica?

§. I.

Vaſquez & Roderici de Caſtro ponitur opinio.

RODericus de Caſtro ut patet ex nuper dictis *lib. 3. de morbis mulierum cap. 2.* Vaſquez in *quæſtionibus practicis, quæſtione unica,* de utero gerentibus tenent ſanguinem non eſſe mittendum ex vena baſilica, ne abortus ſubſequatur, ſed vel ex vena humeraria, vel ſi neceſſitas urgeat ex vena communi: quibus favet,

Primò: Quia ſectâ baſilicâ, citiùs partus utero gerentes, & fœturæ inaniuntur: ergo baſilica non eſt ſecanda, quia ideò Hippocrates, & Galenus docent proveni- abortum, ſanguine miſſo, in utero ge- ribus. Probatur antecedens, quia per -ilicam à jecore, & à partibus internis -gis ſanguis evacuatur.

Secundò, per illam venam magis eva- mus de ſanguine ex quo fœtus debet -riri, per quam evacuamus ſanguinem, -uo alimoniam puer aſſumit: ſed puer -uinem aſſumit pro ſui alimonia ex je- -, & ex venis proximè à jecore ortis, quibus baſilica magis communicat: hæc non eſt ſecanda.

Tertiò: vena ſuperior brachii evacuat -ite, & vena communis à capite, -bus ſuperioribus; baſilica vero à -e, & à toto trunco corporis, -o ſanguis pro fœtu alendo contine-

tur: ergo ſanguinis miſſio ex baſilica non eſt facienda.

§. II.

Nugax Roderici de Caſtro, Vaſquez, & omnium ferè Dogmaticorum propellitur aſſenſus.

REſolvendum: Quòd communis opinio omnium ferè Dogmaticorum, qui tenent venam humerariam, & communem, ab aliis diſtantioribus partibus attrahere, quàm baſilicam, eſſe figmentum ex anatomes ignorantia ortum. Sic *lib. de curandis febribus* decrevimus cum Sanctorio *lib. de vitandis erroribus 3. c. 16.* ubi demonſtrat hanc doctrinam ex anatome, qua conſtat venam cavam aſcendentem egredi à jecore, aſcendere ad communem cavitatem, deinde ad jugulum, & à jugulo ad flexuram brachii deſcendere, ibique partiri in baſilicam & humerariam, & ab una in alteram mediam, ſeu communem venam ingeri: ex quo apparet quamlibet harum paulò ſupra flexuram brachii eandem eſſe venam, & hanc oriri ab humeraria, humerariam ab aſcendente cava per vertebras à jecore ſanguinem attrahente: ergo ſive ſanguinem mittimus à vena baſilica, ſive à communi, ſive ab humeraria, idem ſanguis à vena unica à jugulo deſcendente trahitur, & jugularis vena trahit à vena cava aſcendente, & à jecore, cum æquali diſtantia, ſive ab uno, ſive ab alio fiat brachio, & ſive ab una, ſive ab alia fiat vena brachii.

§. III.

Solvuntur primò adducta rationes.

AD 1. Reſpondetur: quod patet ex fundamentali ratione æquè omnes

Digitized by Google

tres venas diſtare à jecore, & æquè ab illo attrahere.

Ad 2. Reſpondetur: quòd fœtus per venas tendentes ad uterum alimoniam recipit per venam cavam deſcendentem à jecore ad illas delatam; venæ verò brachii ſunt rami à jugulari orti, & jugularis à vena cava aſcendente, quæ à jecore ad jugularem ſanguinem trahit, & jugularis in brachium tendit, & ſanguinem ſecum ducit.

Ad 3. Reſpondetur: quòd patet ex dictis qualiter tres venæ brachii ſanguinem recipiant à jecore per venam cavam aſcendentem, & ex ſanguinis circulatione convincitur magis.

RESOLUTIO XIII.

Utrùm expediat poſſit in prægnantibus ſanguis mitti?

§. I.

Status difficultatis proponitur & fulcitur pars negativa.

Novam hanc litem noviter in examen adduxit Zacutus *lib. 1. de hiſtor. Principum medicorum q. 21.* licèt ante ipſum Tamayus Hiſpalenſis Apologiam circa hanc difficultatem ediderit, non agendo de omni morbo petente ſanguinis miſſionem in prægnantibus, de quo ſuprà determinavi ſanguinis miſſionem eſſe exercendam ex brachio, & poſſe ex qualibet illius vena fieri, non autem ex talo, quia aborſus periculum prohibet illam; ſed an ſit aliquis caſus, quo fieri debeat ex talo, ut ſi gravada mulier patiatur epilepſiam ortam ex conſenſu uteri per vapores elevatos ab illo, ratione ſanguinis putridi, venenoſive in illo retenti, vel ratione alicujus inflammationis in ejus ore, vel corpore ſupervenientis?

Pro parte negativa videntur ſtare Paulus *lib. 3. cap. 13.* Jachinus *in lib. 9. ad Almanzorem 14.* Avicenna *ſen. 1. 3. tract. 5. cap. 8.* Jacotius *ſent. 24. ſect. 2. lib. 4. Coacarum.* Mercatus *lib. 2. de morb. mulier de uteri morbo cap. 2.* ibidem Rodericus de Caſtro, qui pro epilepſia in prægnantibus ſanguinem nunquam audent mittere: quæ doctrina ſuadetur.

Primò: quia nulli gentium fas eſt corrumpere fœtum, ut docuit Ariſtoteles *lib. 7. Politicorum c. 16 §: Nam poſtquam concepti ſunt, & ſenſum & vitam acceperunt, nefas eſt attingere eos.* Sed, ſectâ venâ in talo, ſequitur aborſus: ergo nunquam eſt exercenda.

Secundò: ſanguine per talum extracto, aufertur ſanguis, qui in vena cava deſcendente continetur, ut ſit fœtui alimentum, quo deficiente, neceſſe eſt fœtum perire, ut docet Hippocrates, & Galenus *lib. 5. Aphoriſm. 31.* Sed quovis prætextu fœtum interimere, aborſumve cauſare inviſum & deteſtandum eſt: ergo ſanguis nullo in morbo ex talo in mulieribus prægnantibus eſt mittendus. Probatur minor, Tum ex Hippocrate in jurejurando, ubi juravit ſe aborſum nunquam feciſſe: Tum idem decrevit Galenus *lib. An fœtus in utero contineatur:* Tum quia Sixtus V. proprio motu hoc delictum prohibuit: Tum quia Covarruvias, Sylveſter, Navarrus, Jacobus de Graſſis tanquam homicidas plectendos judicant eos, qui aborſum cauſant: ergo nullo prætextu aborſus eſt cauſandus.

Tertiò: Sectâ venâ ex talo, non ſolùm evacuatur ſanguis, qui in vena cava deſcendente continetur pro alimento fœtus: ſed qui in utero clauditur, commovetur, ut apparet dum in menſtruis, aut lotiis retentis in utero ſanguinem mittimus; tunc enim

Digitized by Google

enim ſanguine miſſo ex talo evacuantur, ſed ſimul commovetur, & evocatur quidquid continetur in utero, ſive fætus, ſive ea, in quibus fætus continetur: ergo nunquam ſanguinis miſſio ex talo in gravidis poteſt eſſe utilis.

§. II.

Zacuti amplector doctrinam.

Reſolvendum, quòd ſi lethalis epilepſia, morbúſve alius periculoſus ex conſenſu uteri ſuperveniat, ſanguis ex talo eſt mittendus in gravidis: ſic tenet Zacutus *loco citato.*

Probatur 1. Dum morbus in aliqua corporis parte pendet, & fovetur ab uteri inflammatione, vel fovetur ab humoribus corruptis in utero, convenit pro ejus curatione ſanguinis miſſio ex talo; ergo ſi ſuperveniat Epilepſia in prægnante, ob vapores commotos ex humoribus redundantibus in utero, vel ejus inflammatione, ſanguinis miſſio ex talo debet fieri: Probatur Antecedens ex Hippocrate 2. *epidem.* ſect. 4. dicente ſic; *Eſtimargi famula Idumææ ubi peperiſſet filiam, uteri oſculum contortum eſt, & inter coxendicem, & crus dolor deſcendit, hæc tali vena ſecta liberata eſt, quamvis tremores univerſum corpus detinerent.*

Dices: Quòd ex Hippocrate ſolùm infertur, quòd non gravidæ debeant ex talo phlebotomari, dum patitur uterus, non item quòd utero gerentes ſimiliter curari debeant.

Contrà: Ratio, quare in non gravidis debet fieri ſanguinis miſſio ex talo, eſt, quia morbi pendentes ab utero petunt curari deveniendo ad evacuationem cauſæ, revellendo ad ſuum principium proximam cauſam morbi; ſuperaddit enim hanc ipſam Hippocrates; dicens. *Sed ad cauſam veniendum, & cauſæ principium*; ſed in utero gerentibus pro morbi curatione eadem currit ratio: ergo ſanguinis miſſio ſimili modo eſt exercenda.

Probatur 2. Si epilepſia, lethaliſve morbus ex infernis partibus; vel ex utero originem habeat, ex infernis partibus petit revulſionem: ergo ſic indicata ſanguinis miſſione, ex infernis partibus adhuc in prægnantibus eſt facienda. Probatur antecedens, Tum ex Galeno *lib. 3. de locis aff. ſtis cap. 7.* qui curari docuit puerum epilepticum per auram à partibus infernis aſcendentem, cum ſynapi, & tapſiæ applicatione, & ligatura ſuprà crus. Tum ex Alexandro Tralliano *lib. 1. cap. 15. Si autem neque ſtomachus neque caput morbi habeat originem, conſidera, num ex alia quadam particula ſumat initium: Nam alij à ſuperiore pedis parte, quæ Tarſos græcè dicitur, alij à tibia, alij ex alia particula morbi acceſſionem ſentire viſa ſunt, & ſi tale conſpectum fuerit, etiam illi potiſſimum parti proſpicito, & totam ei curationem adhibeto.* Tum idem docetur ab Aëtio *lib. 2. ſerm. 2. cap. 18.* Tum ex Paulo idem habetur *lib. 3. cap. 13.* & tenet Raſis 9. *ad Almanzorem cap. 8. §. locus à quo oritur paſſio &c.* Cujus doctrinam firmat Arculanus dicens: *Quòd ubi ex utero talis morbus comitialis dimanat, oportet ut materia, ex utero eradicetur, provocando menſtrua cum phlebotomia ſaphenarum.*

Dices; doctrinam eſſe admittendam de epilepticis, quæ utero non geſtant; ſed nullus Claſſicus Author affirmat ex talo ſanguinem eſſe mittendum in utero gerentibus, in quibus ſuperveniet neceſſariò abortus.

Sed contra ſtat in primis experientia, quæ ab aliquibus, ut dicetur, obſervata fuit docens, miſſo ſanguine, abortum non ſequi. Tum quòd Princeps Arabicæ

familiæ Avicenna *fen.* 1. 3 *tract.* 5. *cap.* 8. in gravidis admittens, utilem eſſe pro curatione epilepſiæ ſanguinem ab utero extractum, inquit enim: *Et ſimiliter advenit mulieri prægnanti epilepſia in impragnatione, cumque deponit, & evacuat materiam menſtrualem, removetur illud.*

Probatur 3. Dum lethalis morbus cauſatur per hoc, quòd cauſa illius ab aliqua parte ruit in partem principem, curatio debet fieri per evacuationem revulſoriam revellentem illam materiam ad originem, à qua fit fluxus illius, ſed epilepſia in prægnante orta ex uteri conſenſu, eſt morbus lethalis, ſeu ſymptoma ortum ex lethali morbo pendente à cauſa ruente ab utero : ergo illius curatio debet perfici ſanguine miſſo ex talo. Probatur major. Tum ex Hippocrate *lib. 6. epidem* §. *Revellere ſi quò non oportet, vergant: ſin autem, quò oportet aperire, vel quacunque.* Tum ex eodem *libro Aphoriſmorum* 10. §. *Quò natura vergit, eò ducere oportet per convenientem regionem.*

Probatur 4. Si lethalis judicetur Epilepſia per conſenſum ab utero orta, ratione cujus eſt indicata ſanguinis miſſio in utero gerente, hæc exercenda eſt, ne ſimul pereat fœtus cum matre: ſed non à partibus ſupernis : ergò ex infernis partibus. Probatur minor, Tum quia ſanguine miſſo à brachio potentiùs ab utero in partes ſuperiores moveretur Epilepſiæ cauſa. Tum quia nihil per illam poſſet auferri de eo, quod in utero cauſam præſtat pro Epilepſia. Tum quia ex Hippocrate ad principium eſt revellenda cauſa, quæ ruit in partem principem, non autem ad partem principem. Tum quia debilitarentur vires, & cùm nihil removeretur, nec revelleretur de cauſa, faciliùs vires cederent morbo : ergo non debet exerceri ex brachio hujuſmodi ſanguinis miſſio.

Probatur 5. Si propter aliquam rationem, exigente miſſionem ſanguinis cauſa, à qua epilepſia fovetur in utero prægnãtis, phlebotomia non eſſet exercenda, maximè quia imminet periculum aborſus : ſed hæc non obſtat: ergo eſt exercenda in utero gerente. Probatur minor, Tum quia Cornelius Celſus *lib. 2. cap.* 10. non ſequi in gravidis ob phlebotomiam aborſum ſemper, ſic fatetur : §. *Non dubitandum in gravidis conſtantibus viribus, ſanguinem exhaurire, quoniam uſus oſtendit non eſſe perpetuum, gravidam phlebotomia curatam aborſum eſſe facturam.* Tum quia, ut obſervavit Zacutus; & ego bis ſum expertus, plures utero gerentes correptæ epilepſia per conſenſum ab utero curatæ ſunt ſine aborſu, ſanguine miſſo ex pede. Tum quia ſi ſanguine miſſo ex brachio, neceſſariò perit utero gerens, & fœtus ut obſervavit Zacutus ſecurius eſſet ſaltem pro vita matris dimicare, præcipuè cum eo remedio, cum quo ſæpius docuit experientia poſſe utrumque liberari. Tum quia Gradius *conſil.* 77. Magninus *lib. 2. de regimine prægnantium.* Rondeletius *cap. de Epilepſia gravidarum* ; dum aliter vita matris ſervari non poteſt, conſulunt phlebotomari ex pede.

§. III.

Solvuntur fundamenta ex antiquorum doctrinis deducta.

AD 1. Reſpondetur: quòd omnes hi Authores dum levis eſt epilepſia, aut morbus ab uteri conſenſu ortus, ratione fœtus renuunt ex pede ſanguinem mittere, neque ideò phlebotomiam conſulunt utero gerente periclitante, non renuerent pro vita utriuſque vel ſolius matris illam

exer-

Digitized by Google

exercere, ut ex Paulo etiam deduximus. Ad primum quoque fundamentum dicimus, quòd non ſemper ſequitur aborſus ex ſectâ venâ in pede, & quòd Medicus non intendit ſanguine miſſo ex pede aborſum in hoc caſu, ſed fœtum & matrem liberare ab imminente periculo vitæ, quod ſine hoc remedio conſequi non poteſt.

Ad 2. Reſpondetur, quòd dum redundat ſanguis, remanet ſufficiens quantitas pro fœtus nutritione, & ſic docet, experientia non neceſſariò perire fœtum; & licèt pereat, ſanguis debet mitti pro vita matris, ſine qua uterque periret; utrumque enim liberare conatur Medicus, non autem fœtum perdere: & ideo nec Hippocrates, nec Sixtus V. nec Canonicæ ſanctiones aliquid contra illum decrevêre, ſed tantùm adverſus eos qui voluntariè conantur aborſum ob alios deteſtandos fines.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ſectâ venâ ex alo non neceſſariò removetur fœtus, plurimas enim ſcimus fœminas tentantes aborſum ſanguine miſſo ex pede, illum non ſſe conſequutas: reliqui verò venenoſi umores à quibus aura elevatur, vel fovetr cauſa epilepſiæ, etiam ſi evacuentur, otiùs afferunt utilitatem pro fœtu & pro atre conſervandis.

RESOLUTIO XIV.

Utrùm in prægnantibus ob vitandum aborſum liceat ſanguinem mittere?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis; fulcitur pars negativa.

Bortus imperfecti, & ante maturitatis tempus eſt fœtus excluſio: hæc fit externis, vel internis cauſis; externæ aliæ ad corpus, aliæ ad animum pertinent: internæ ſunt fœtus mortuus, vitioſa fœtus moles, flatus, tumor aut ulcus ſuperveniens utero, gracilitas, aut craſſitudo ventris, aut lotii nimiæ aut depravatæ actiones, humorum defectus, vitiúmve in Quanto, ratione cujus ſuffocatur fœtus; vel in quali, ratione cujus ineptus fit ſanguis pro alimonia; & hoc vitium in Quali, aut accidit ratione humorum ſanguini commixtorum, aut ratione eorum prout ſunt ſeparati à commixtione ſanguinis, & valent fœtum alterare, ſanguinem conſpurcare, & fœtum interimere. In nulla harum cauſarum, habita diſtinctione, contendunt plures, ſanguinem nunquam eſſe mittendum pro vitando aborſu.

Primò; Illud quod per ſe eſt cauſa aborſus, non poteſt eſſe remedium præſervativum illius: ſed ſanguinis miſſio eſt cauſa per ſe aborſus, ut docet Hippocrates *lib. 5. Aphoriſmor. ſentent. 36*, ergo ſanguinis miſſio non poteſt eſſe remedium, quo præſervetur aborſus.

Secundò: defectus alimenti eſt cauſa abortus: ſed per ſanguinis miſſionem fit defectus alimenti in fœtu, cum evacuetur ſanguis, quo debet nutriri: ergo per ſanguinis miſſionem potiùs fit abortus, quam impeditur.

Tertiò: exiſtentibus in ventriculo crudis humoribus, numquam debet exerceri ſanguinis miſſio, quia impedit ejus executionem, ut probavimus: ſed in prægnantibus ſemper vitioſi, & crudi humores redundant in ventriculo: ergo nunquam pro fœtu præſervando poteſt exerceri ſanguinis miſſio.

Quartò: nullus ex principibus medicinæ auſus eſt hoc exercere remedium, nec illud exercendum conſulit: ergo num-

Digitized by Google

quam hoc remedium pro fœtus præſervatione eſt adminiſtrandum.

Quintò ſuperaddo: ſanguis ſuperabundans in utero ſanguine ex brachiis miſſo, evacuari non poteſt: ſed ſi deberet exerceri ſanguinis miſſio pro fœtus præſervatione, deberet fieri ex brachio: ergo nunquam pro præſervatione poteſt eſſe utilis.

§. II.

Quid ſentiendum de cauſis abortum facientibus ſine humorum occurſu.

Reſolvendum 1. quòd ſi abortus cauſatur ab externis cauſis, ſive corpus, ſive animum afficientibus, vel ab internis ſine humorum occurſu operantibus ſanguinis miſſio non præſervat ab abortu.

Probatur: ſanguinis miſſio præſervat ab abortu, quando per illam poteſt evacuari cauſa, à qua abortus timetur: ſed dum abortus fit à cauſis operantibus abortum ſine humorum occurſu, non evacuatur per ſanguinis miſſionem cauſa, à qua timetur: ergo non poteſt ſanguinis miſſio tunc ab abortu præſervare.

§. III.

Solvitur ex communi Practicorum Claſſicorum aſſenſu difficultas.

Reſolvendum 2. quòd dum abortus timetur propter vitium ſanguinis, ſive ſua quantitate gravando, aut ſuffocando; ſive quia vitiatus impedit fœtus nutritionem; ſive quia ſuo impetu poteſt violento incurſu fœtũ interimere, ſãguinis miſſio eſt remedium, quod præſervat ab abortu: ſic meo videri veniunt intelligendi Augenius *lib. 6. de ſanguinis miſſione*. Petrus Salius Diverſus *lib. de morbis particularibus cap. 22.* Lazarus Riverius *tom. 1. practica lib. 7. cap. 16.* Amatus Luſitanus *curat. 57. sect. 1.* Rodericus de Caſtro, *lib. 3. de morb. mulier. c. 21* Zacutus, & alii, qui exemplis ac obſervationibus contendunt probare ſanguinis miſſionem plures ab aborſu liberaſſe.

Probatur ratione: abortus debet præcaveri per ablationem cauſæ, ex qua timetur: ſed plerumque timetur ob occurſum ſanguinis valentis ſua quantitate fœtum opprimere, vel ob ſui vitium pro alimonia non ſufficere, vel ob ſui motum in uterum ruere: ergo ad aborſum vitandum debet ſanguinis miſſio exerceri.

Probatur 2. ſanguinis miſſio eſt remedium evacuatorium, ſimúlque eſt revulſorium, ut patet ex ſupradictis: ergo ſi aborſus timetur ob copiam, aut motum ſanguinis in uterum fluentis, ſanguinis miſſio debet exerceri, evacuationis & revulſionis causâ, ad ipſum vitandum.

Probatur 3. Si ſanguis redditur inutilis pro fœtus alimonia & valens fœtum alterare ob præternaturales humores ſanguini commixtos, tendenda eſt ejus evacuatio, ne fœtus pereat: ſed non per purgationem, quæ nunquam eſt indicata ab humore ſanguini commixto, ut manet demonſtratum: ergo per ſanguinis miſſionem abortus eſt vitandus.

Probatur 4. ſi in febre pendente ex ſanguine, vel aliis humoribus ſanguini commixtis, nullo alio remedio ſecuriùs poteſt evitari abortus, quàm curatione febris, ratione cujus timetur: febris autem per ſanguinis miſſionem petit curari, ut patet ex dictis: ergo ſanguinis miſſio eſt remedium præſervatorium abortus.

§. IV

Digitized by Google

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi.

D 1. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio non eſt per ſe cauſa abortus, ſed accidens, quatenus aufert alimentum, quo fœtus non poteſt conſervari: & poteſt fieri relinquendo ſufficientem inis copiam pro fœtu alendo: ideò ſt eſſe tunc remedium quatenus au- quod ut redundans poſſet fœtum innere.

d 2. Reſpondetur, quòd ſi ſanguis ſit agna quantitate, per ablationem ejus l redundat, non aufertur id, quo fœtus t nutriri.

d 3. Reſpondetur, quòd licèt plerum- in prægnantibus, præcipuè in primis ſibus in ventriculo redundent crudi- ores; hoc neque eſt perpetuum in o- bus menſibus, nec in omni utero ge- e, nec in eis, in quibus ſunt, valent ſem- impedire ob nimiam copiam.

d 4. Reſpondetur, quòd Cornelius ius, admittit ſanguinem mittendum in gnantibus, ſive ratione illarum, ſive ra- e fœtus, nec reliqui diſſentiunt, licèt nõ ilant, ne nimis audaces Medici ſan- is miſſione utantur in prægnantibus a modum, ſive ratione illarum, ſive ra- o fœtus.

d 5. Reſpondetur, quòd ſanguinis io non exercetur ad evacuandum ſan- em in utero occluſum, ſed ad evacu- um ſanguinem in vaſis majoribus exi- tem, & ſimul ad revellendum fluen- : intendimus enim per ſanguinis miſ- onem evacuare cauſam antecedentem, & revellere fluentem.

SECTIO VII.

De Sanguinis miſſione in febribus.

PRæ aliis morbis febris communior eſt, & pro cujus curatione frequentius ſanguinis miſſio ſolet exerceri; & ideò qualiter ab omni febre poſſit ſanguinis miſſio indicari ſub hac ſectione complectemur.

RESOLUTIO I.

Utrum in omni febre diaria liceat ſanguinem mittere?

§. I.

Pars ſuadetur affirmativa.

QUòd in omni febre diaria ſit indicata ſanguinis miſſio, videtur ſuaderi 1. Quia in febre ephemera ex opilatione ſanguinem eſſe mittendum docet Trallianus *lib. 2. cap* 1. proponens hujus febris curationem §. *Si autem copia peperit, ante omnia ſanè per ſanguinis miſſionem evacuatio tentanda eſt.* Nec diſſentit Aëtius *Tetrabili 2. cap. 69. §. Si igitur puer, aut ſenex fuerit ægrotus, venam ſecare non expedit, in mediis autem ætatibus, robore præſente, ægroto vena ſecetur* & Avicenna *fen. 1. lib. 4. tract. 1. cap. 35.* In febre ephemera ex cruditate ſanguinis miſſionem in declinatione conſulit, *dicens: Et iter quidem ad phlebotomiam eſt, ut non fiat ea donec declinet, tunc enim fiat.* Et *fen. 13. libr. 3. tract. 5. cap. 12. idem* conſulit dicens: *Et multoties quidem alleviantur nauſea & vomitus per phlebotomiam*: & in febre diaria ex cutis denſitate, refrigerationéve ſanguinem mittendum diximus; ergo in febribus Ephemeris indicatur ſanguinis miſſio.

Secun-

Digitized by Google

Secundò : ſanguinis miſſio eſt remedium refrigeratorium, ut communis fert opinio Dogmaticorum; ſed à febre Ephemera, cùm conſiſtat in præternaturali calore, indicatur remedium refrigeratorium : ergo ab omni febre ephemera indicatur ſanguinis miſſio, prout refrigeratorium eſt remedium.

Tertio, à calore febris ephemeræ humores alterantur, & diſponuntur, ut poſſint cauſare morbum magnum ſeu febrem humoralem : ſed à morbo magno pendente à vitio ſanguinis indicatur ſanguinis miſſio; ergo ratione febris ephemeræ, à qua cauſari poteſt hic morbus magnus, poteſt ſanguinis miſſio indicari.

Quartò : febris orta ex bubone eſt febris ephemera, ut diximus; ſed ab illa indicatur ſanguinis miſſio, ut communior fert opinio : ergo à febre ephemera indicatur ſanguinis miſſio.

§. II.

Communis Dogmaticorum præfertur doctrina.

Reſolvendum : Quòd febris diaria, quæ natura eſt talis, nunquam per ſe indicat ſanguinis miſſionem.

Probatur ratione fundamentali; ſanguinis miſſionis indicans per ſe eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate: qualitate, aut motu, ut probavimus : ſed febris ephemera non eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, cùm potiùs dicatur talis, quia pendet ex ſpiritibus : ergo nunquam indicat per ſe ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. ſanguinis miſſio eſt remedium evacuatorium cauſæ, à qua pendet morbus; ſed per illam evacuantur à venis humores & ſpiritus in eis contenti, non autem illi qui ſunt intra arterias, à quibus febris diaria pendet: ergo ſanguinis miſſio non deſervit pro diariæ curatione.

§. III.

Rationes primò adductæ ſolvuntur.

Ad 1, Reſpondetur : quòd Trallianus conſulit ſanguinis miſſionem in diaria orta ratione plenitudinis impedientis attemperationem, non quia indicatur ab ephemera, ſed à cauſa procathartica, à qua illa pendet, & ratione cujus imminet morbus magnus à vitio ſanguinis oriundus : & hac eadem ratione Aëtius idem conſulit. Avicenna verò in fine febris ortæ ex cruditate, ne in putridam tranſeat, ſanguinis miſſionem conſulit, ſumpta indicatione à morbo magno, qui imminet in vitio ſanguinis : & idem cogit nos ad ſanguinem mittendum in ephemera orta in refrigeratis, quæ minatur putridam humoralem, à qua indicatur ſanguinis miſſio.

Ad 2. Reſpondetur : quòd ſanguinis miſſio dicitur remedium refrigeratorium reſpectu febris humoralis, non per ſe, ſed per accidens, auferendo cauſam; non autem reſpectu diariæ, cujus cauſam non evacuat.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ſi aliquando humores ab ephemera alterantur, & fiunt proxima cauſa, ut ex illis fiat morbus magnus, ab his per ſe indicatur ſanguinis miſſio, non autem ab ephemera, quæ ſolum ſe habet ut cauſa procathartica : ſicut inſolatio, aut alia ſimilis, à qua ſanguinis miſſio non dicitur indicari.

Ad 4. Reſpondetur, quòd febris orta ex bubone, licèt analogicè dicatur ephemera, propriè eſt humoralis : quia fit à vitio ſangui-

Digitized by Google

ſanguinis;& ideò indicat ſanguinis miſſionem.

RESOLUTIO II.

Utrùm à febre hectica indicetur per ſe ſanguinis miſſio?

§. I.

Pars affirmativa aliquibus fulcitur fundamentis.

TRes ſunt hecticæ gradus, de quorum tertio, ac ſecundo, in quibus magna, ac irreparabilis eſt conſumptio ſubſtantiæ viventis, nulla videtur eſſe dubitatio, quin omninò in hecticis ſit vitanda ſanguinis evacuatio: ſed de primo gradu hecticæ, dum partes incipiunt reſolvi, dum vires non patiuntur defectu ſubſtantifici temperamenti eſſentialem debilitatem; videtur, quòd ab ipſa febre aliquo modo poteſt indicari.

Primò: ſanguinis miſſio eſt remedium refrigeratorium, & cùm vires ſint potentes illam ferre, & febrilis calor tunc ſit remiſſus, poterit quacunque levi alteratione contrarii inducta, remitti febris: ergo ab illa indicatur ſanguinis miſſio.

Secundò, Febris hectica plerumque fit, quia ſuperabundat bilioſus humor ſanguini commixtus, ratione cujus partes, quæ reponuntur, cùm majori ex parte fiat repoſitio ex bile, pervertitur ſubſtantificum temperamentum per exceſſum partium ignearum: ſed miſſo ſanguine, evacuatur copioſa bilis ſanguini commixta, quæ eſt cauſa, ut inducatur hectica, quatenus præbet materiam, ut temperamentum pervertatur: ergo per ſe ab ipſa febre hectica indicatur ſanguinis miſſio. Probatur conſequentia: quia in hoc caſu indicatur à febre hectica per ſe evacuatio, per quam aufertur cauſa, à qua talis febris fovetur.

Tertiò: viribus conſentientibus, ſi putrida febris complicetur cum Hectica, & foveatur ab illa, per ſe indicatur ab Hectica ablatio ejus, quod ſe habet tanquam cauſa ſine qua non ipſa curari poteſt; ſed ſine ablatione putridæ, à qua producitur, & intenditur Hectica, hæc curari non poteſt: ergo hectica per ſe indicat ſanguinis miſſionem per quam febris humoralis curari petit.

§. II.

Sancitur Dogmaticorum opinio.

REſolvendum: Quòd in nullo gradu à febre hectica indicatur ſanguinis miſſio: ſic tenet ſchola Dogmaticorum.

Probatur ratione fundamentali, ſanguinis miſſio ut patet ex dictis, indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; ſed hectica febris non pendet ex vitio ſanguinis, ſed oritur ab anima media perverſione temperamenti ſubſtantifici, ut agentes de febre hectica demonſtravimus: ergo febris hectica non indicat per ſe ſanguinis miſſionem.

Probatur 2. febris hectica cum conſiſtat in hoc, quòd ſit calor habitualis pendens à temperamento ſubſtantifico perverſo per exceſſum partium ignearum, illius curatio conſiſtit in repoſitione partium frigidarum, & humidarum: ſed huic partium repoſitioni obſtat ſanguinis miſſio, cùm per illam evacuetur materia, ex qua talis partium repoſitio debet fieri per nutritionem: ergo à febre hectica non indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur 3. febris hectica curatur humectantibus, & alimentis reponentibus frigidam & humidam ſubſtantiam, quam depo-

quam depopulatur calor, & curatur tanquam morbus conſiſtens in inanitione partium humidarum: ſed ſanguinis miſſio eſt remedium contrarium, & evacuatorium ejus quod redundat; ergo nunquam indicatur pro curatione febris hecticæ.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi primò adducta.

AD 1. Reſpondetur: quòd, ut diximus, ſanguinis miſſio eſt remedium refrigeratorium per accidens reſpectu earum febrium, quarum cauſam valet evacuare; cùm autem hecticæ cauſam non auferat, ideò nec illius remedium refrigeratorium dici poteſt.

Ad 2. Reſpondetur: quòd dum evacuatur bilis à qua fovetur, per ſanguinis miſſionem evacuatur etiam ſanguis, ac pituita, ex quorum materia deberent nutriri partes, & his partibus deficientibus pro nutritione cùm maximè reſolvantur, quæ erant partes humidæ viventis ab ipſa febre, hinc provenit, quòd majus ſubſequatur damnum, & periculum ex ſanguinis miſſione, quàm utilitas ex evacuatione bilioſi humoris; & ideò ab hectica ut pendente à temperamento per igneas partes perverſo, per ſe ſolùm indicatur repoſitio illarum partium, cui ſanguini miſſio potiùs obſtat.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſi hectica complicatur cum humorali, & ſint vires conſtantes, exerceri ſolet ſanguinis miſſio, ut curetur humoralis, quæ eſt cauſa ſine qua non hecticæ: ſed ſanguinis miſſio tunc non indicatur ab hectica, ſed ab humorali; permittitur tamen, etiamſi conducat ad repoſitionem humidæ ſubſtantiæ, quæ debetur hecticæ, quia per ejus curationem aufertur humoralis febris, à qua fovetur hectica, & ſine cujus ablatione ipſa curari non poteſt.

RESOLUTIO. III.

Utrùm pro febribus putridis curandis ſit utilis ſanguinis miſſio?

§. I.

Eraſiſtrati, Paracelſi, & Vanhelmont proponitur opinio.

VAnhelmont negat dari in corpore humores, & conſequenter febres ex illis ortas. Paracelſus humores admittit; febres tamen non oriri ex illis contendit, ſed omnes morbos pro cauſis habere ſal, ſulphur, aut mercurium; Eraſiſtratus Ariſtotelis nepos, & unus ex pronepotibus Hippocratis, Dogmaticuſque Medicus humores admittit, morboſque à materia pendentes ex illis oriri, & ex quovis illorum febrem humoralem oriri poſſe: ſed pro his curandis febribus ſanguinem nunquam eſſe mittendum conſonum eſſe indicat Hippocratis aſſenſui, de quo affirmat nunquam ſanguinem miſiſſe pro humoralibus febribus curandis: ſuamque ſententiam his conatur fundamentis fulcire, ut ex Galeno deducit Cardanus *lib. 4. de cura morbi Regij cap. 12.*

Primò: Tum quia per venæ ſectionem movetur materia de loco in locum, & à quo movetur relinquit ſuæ putredinis ſeminaria, per quod movetur communicat putredinem, quam habet humor putreſcens, & augetur in aliis humoribus putredo, febriſque augetur, quia nova putreſcens cauſa humores in tranſitu repertos coinquinat. Tum 2. Hoc remedium non convenit febri intermittenti, quia ratione illius

Illius humor extravaſatus iterum retrotrahitur ad venas, & augendo cauſam, febrem intermittentem reddit continuam: Nec convenit febri continuæ; quia retrocedendo ad cor humores putreſcentes in venis diſtantioribus ex non ardente febre fieret ardens : Nec convenit febri malignæ, aut peſtilenti; quia retrò traheret humores, ac vapores venenoſos ad ipſum cor; quibus conſumerentur ſpiritus, & ipſis reſolutis citiùs periret æger. Tum 3. quia putrida febris ſalubris non fit, niſi natura potens valeat materiam morbificam concoquere, ac regulare; & ideò Hippocrates 2. *Aphoriſmor.* 15. *ubi fames, laborandum non eſſe* conſulit, nè defectu alimenti vires ſuccumbant; qui virium lapſus faciliùs contingeret ſanguine miſſo, & impediretur coctio. Tum 4. quia ſanguis aut mittitur in febre humorali, quia maligna; vel ratione putredinis: non quia maligna, quia cùm ratione malignitatis vires debilitentur, non poſſunt ferre ſanguinis miſſionem: non ratione putredinis, quia putredo coctione curatur; coctio enim eſt quæ facit ceſſare putredinem, non autem ſanguinis miſſio: ergo pro febribus putridis curandis ſanguinis miſſio non eſt utile remedium.

Secundò, idem proſequitur intentum: Tum 1. quia ſanguinis miſſio, ſi à febre putrida indicaretur; vel ut in calore conſiſtit, vel ut ſic, non: quia ex Galeno *lib.*1.*methodi*, conſtat, febrium omnium, quà febres ſunt, proprium remedium eſſe refrigerationem; & ſimili modo ab hectica, ac diaria indicaretur ſanguinis miſſio: vel ratione putredinis; nec hoc admittendum, aliàs in putridis diariis ſanguis eſſet mittendus. Tum 2. quia febres ſyncopales & aliæ ortæ ex crudis humoribus repertis vel in venis, vel in ventriculo, etiam peterent ſanguinis miſſionem. Tum 3. quia febres putridæ fiunt ex humoribus ratione multitudinis, craſſitudinis, lentoris, obſtructionis, prohibitæ ventilationis, aut putredinis, quæ (dempta multitudine) potiùs prohibent, quam indicant ſanguinis miſſionem. Tum 4. quia Galenus *lib. de conſtitut. art. medicæ*, febres ortas ex plenitudine ſanguinis miſſione, à reliquis humoribus pendentes docet purgatione eſſe curandas: ergo ſanguinis miſſio non eſt per ſe indicata à febribus putridis.

Tertiò: febres, quas concomitantur pernicioſa accidentia, vel quibus plurima repugnant, ut tabes, hectica, infantia, decrepitudo, præcedens nimius ſanguinis fluxus, Venus multa, reſolutio, acris humor abundans, multa crudorum humorum copia, humorve turgens, non indicant ſanguinis miſſionem, etiamſi ſint febres putridæ, morbique magni periculum minantes: ergo à febribus non indicatur ſanguinis miſſio.

§. II.

Galeni præfertur doctrina.

Reſolvendum, quòd in febribus ortis ex humorum putredine, convenit ſanguinis miſſio: ſic tenet ſchola Dogmaticorum.

Probatur 1. ex Hippocrate *lib.* 2. *text.* 29. dicente: *cum morbi inchoant, ſi quid tibi videtur movendum, move.* Ubi Galenus per *movere*, intelligit etiam ſanguinis miſſionem: inquit enim, *ſunt autem hæc præcipua quidem, vena ſectio &c.* ergo ex Hippocrate in principiis febrium convenit ſanguinis miſſio, ſeu antequam perveniat ad indicationem.

Probatur 2. ex Galeni authoritate ſæpiùs apud Medicos decantata *lib.* 11.

methodi cap. 15. §. *Saluberrimum autem, ut prædiximus eſt in febribus venam incidere non continuus modò, verùm etiam aliis omnibus quas putreſcens concitat humor.* Ergo omnibus febribus humoralibus convenit ſanguinis miſſio.

Probatur 3. febres humorales ſunt morbi magni pendentes ex copia humorum, ex quorum ablatione petunt curari: ſed humores non ſolum purgatione, ſed ſanguinis miſſione evacuari petunt: ergo febres humorales ſanguinis miſſione ſumpta indicatione à cauſa curari etiam petunt.

§. III.

Eraſiſtrati fundamenta ſolvuntur.

AD 1. Reſpondetur, Tum 1. quod putreſcens humor movetur ſimul cum aliis, cum quibus commixtus eſt; nec ideo reliquos putreſieri eſt neceſſe, quia non ſunt diſpoſiti pati putredinem. Tum 2. quòd convenit ſanguinis miſſio ad evacuationem cauſæ, à qua fovetur morbus, & indicatur à febre prout pendet ab illa. Tum 3. quòd levata quæ corpus noſtrum regit natura per ſanguinis miſſionem, quod concoqui eſt habile, concoquit; ut docet Galenus. Tum 4. quòd non ratione putredinis, nec malignitatis; ſed ratione febris prout pendet ab illo humore, indicatur ſanguinis miſſio.

Ad 2. Reſpondetur, Tum 1. quòd in febre putrida ſanguinem mittimus, quia pendet à cauſa per ſanguinis miſſionem evacuanda. Tum 2. quòd febres, quæ pendent à ſanguine, vel ab alio humore ſanguini commixto, tantum indicant ſanguinis miſſionem. Tum 3. quòd putridæ febres, quæ in venis cauſantur ab humoribus ſanguini commixtis, vel ab ipſo ſanguine, etiamſi tanquam à cauſa extrinſeca pendeant à cauſis obſtruentibus, aut infrigidantibus, ipſæ de ſe ſemper indicant ſanguinis miſſionem, ut poſſint ex ablatione cauſæ curari. Tum 4. quòd Galenus ſolùm intendit docere, quòd febres pendentes ab aliis humoribus ſeparatis à ſanguine, & Cacochymis, petunt curari purgatione; non autem dum pendent ab illis ſanguini commixtis.

Ad 3. Reſpondetur, quòd à febribus putridis pendentibus à ſanguine, vel ab humoribus aliis ſanguini commixtis, indicant ſanguinis miſſionem, licèt plerumque ſuperveniant aliqua ſymptomata, ratione quorum contraindicari ac prohiberi ſolet ſanguinis miſſio modo nuper dicto.

RESOLUTIO IV.

Utrùm in quavis febre putrida ſit ſaluberrimum ſanguinem mittere?

§. I.

Dogmaticorum diſſentientes ſententiæ referuntur.

EX Galeni decreto decrevimus ſaluberrimum eſſe in febribus putridis ſanguinem mittere; ſed de quibus putridis ſit intelligendus; diſceptant Moderniores. Dominicus Montiſianus *quæſt.* 17. Dega *libro* 2. *Methodi capite* 2. Lemos *in idem caput*, Petrus Bravus *Cenſura* 21. *contra Peredam*, Sylvaticus *in controverſiis Medicis*, judicant, quòd quando Galenus ſaluberrimum judicat in omnibus febribus putridis ſanguinem mittere, debet intelligi de omnibus febribus putridis pendentibus ex humorū plenitudine. Matthæus Curtius ſimiliter conatur defendere: quòd Galenus debet intelligi de febribus ortis ex plenitudine quoad vaſa. Antonius Contugtius & Ber-

Bernardinus Criſpoltus dicunt Galenum intelligendum de febribus putridis, quæ pendent ex quolibet humore ſanguini commixto forma & ſpecie: Lupejus Doctus Vir, ut refert Moxius *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap.* 11. intelligendum eſſe Galenum judicat de omnibus febribus pendentibus ex ſanguine, aut bile putreſcentibus. Cardanus *lib. 4. de morbo Regio*, de omni febre putrida, etiamſi abſit plenitudo, intelligendum eſſe Galenum judicavit. Sed quòd de ſolis febribus ortis ratione plenitudinis ſit Galenus intelligendus, ſuadet,

Primò: quia Galenus poſtquam determinavit ſanguinem eſſe mittendum, reddens rationem ſtatim ſuperaddit: *levata namque, quæ corpus noſtrum regit, natura; & eo, quo veluti ſarcina premitur, exonerata, quod concoqui eſt habile, concoquit*: ſed ratione plenitudinis exoneratur natura, & indiget levari: ergò Galenus de eis febribus tantùm loquitur, quæ foventur à plenitudine.

Secundò: Galenus *libro* 1. *ad Glauconem cap.* 13. tradens cauſas ob quas ſanguis eſt mittendus, inquit: *ſanguinem verò mittere oportet, & propter morbi magnitudinem, & quibus robur multo plus quam natura conveniat, & major quàm pro conſuetudine totius corporis tumor & venæ eminentes, atque extenſæ, &c.* Ergo dum conſulit ſanguinem mittere, de eis intelligi debet, quæ ex plenitudine pendent, quas ſolas decrevit petere miſſionem ſanguinis.

Tertiò probatur: ſanguinis miſſio eſt evacuatio, per quam deponitur plenitudo humorum in corpore redundantium: ergo ab his tantùm febribus indicatur, quæ pendent ab humoribus ſua plenitudine redundantibus.

§. II.

Hippocratis ſancitur doctrina.

Reſolvendum 1. quòd Galeni doctrina non poteſt intelligi de febribus, quæ pendent ab humoribus Cacochymis.

Probatur 1. ſanguinis miſſio, & purgatio, cùm ſint diverſa remedia, diverſa debent ſortiri indicantia: ſed febres putridæ pendentes ab humore Cacochymo, ſive turgente, ſive ratione coctionis ſeparato à ſanguinis commixtione, & Cacochymo reddito; exigunt purgationem, & illam per ſe indicant: ergo non indicant ſanguinis miſſionem. Probatur minor ex Hippocrate *lib.* 1. *Aphoriſmorum ſententia* 22. dicente: *Concocta medicari ac movere, non cruda, niſi materia turgeat*: quam eandem doctrinam amplectitur Galenus *in commentario.*

§. III.

Noſtra proponitur opinio.

Reſolvendum 2. Quòd Galenus debet intelligi de omni febre putrida pendente ex vitio ſanguinis, ſive in quanto, ſive in quali, vel cujuſvis alterius humoris ſanguini commixti, & non ſupernatantis.

Probatur ex Paulo *lib.* 2. *capite* 8. ex Aëtio *tetrabili* 2. *ſermon.* 1. *capite* -. & ex eodem Galeno *libro* 11. *methodi capite* 14. *antecedente*. Ubi de qualibet febre, adhuc ſi ſine plenitudine ſuperveniat, inquit: *Quippe ſi vires ejus, qui ex putredine humorum febricitant, ſunt valentes, mittendus ſtatim ſanguis eſt.* Ubi ſolum ob vitium ſuperveniens ratione putredinis ſtatim ſanguinem mittit: & *cap.* 15. *ſequenti*, in principio, dicit: *Qui febricitant, ſi valentes viribus ſint, omnibus ſanguinem ab initio mittes.* Ergo dum

dum paulò infra ſuperaddit: *Omnibus eſſe ſaluberrimum ſanguinem mittere per febres quas putreſcens concitat humor*: de eorum febre orta ex vitio ſanguinis loquitur, non ſolùm dum pendet ex vitio ſanguinis in Quanto, ſed ex vitio ſanguinis in Quali, ſeu putredinis.

Probatur 2. ex eodem Galeno, qui noſtram doctrinam palàm docuit *libro 9. methodi cap. 1.* his verbis: *Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda ſunt, & quorum cauſa venæ ſectio petitur, nam quoniam hæc ſanguinis evacuandi cauſa adhibetur, ſanguis autem inutilis naturæ eſt, utique propè hanc adminiſtrare convenit, ſic ut quod inutile eſt naturæ emittat; ſit autem ſanguis naturæ inutilis bifariam; vel cùm propriam qualitatem ad unguem non ſervat, neque ampliùs nutrirè, ſicut priùs cùm utilis eſſet, poteſt; vel ita multitudine creſcit, ut aut vires premat; aut tùm venas, tum arterias vel findat, vel obſtruat*: ergo ex Galeni doctrina ſanguinis miſſio debet exerceri in febribus, non ſolùm dum à vitio ſanguinis in Quanto pendent, ſed dum pendent à vitio ſanguinis in Quali.

Probatur 2. ex Avicenna, qui loquens juxta mentem Galeni *f n. 1. 4. cap. de Phlebotomia*, dicit: *unuſquiſque autem eorum aut phlebotomatur propter ſanguinis plenitudinem additam, aut propter ipſius malitiam, aut propter utrumque*: ergo ſanguinis miſſio in febribus non ſolùm debet fieri, dum pendent ex vitio ſanguinis ratione plenitudinis, ſed ratione alterius vitii.

Probatur 3. Febris pendens ex vitio ſanguinis, ſeu alterius humoris ſanguini commixti, cùm ſit morbus magnus pendens ex cauſa, indicat ſui curationem per remedium magnum evacuans illam, etiamſi vitium, à quo dependet febris, non ſit plenitudo; ſed hoc remedium in principiis febrium, quando humor à quo pendet non eſt Cacochymus non poteſt eſſe purgatio, quia hæc non indicatur niſi ab humore Cacochymo: ergo neceſſariò debet eſſe ſanguinis miſſio, & ſic debet Galeni authoritas intelligi.

§. IV.

Solutio adhibetur argumentis.

AD 1. Reſpondetur: quòd Galenus ſuperaddit rationem mittendi ſanguinem, quia natura levata per illam concoquit, quod concoqui eſt habile, & hoc non ſolùm contingit dum levatur à vitio in Quanto, ſed dum etiam levatur à vitio in Quali: quia quantò minor copia remanet illius humoris, natura potentior manet ſupra reſiduum.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Galenus dum febres oriuntur ratione plenitudinis, ſanguinem docet eſſe mittendum; quod nos etiam fatemur: ſed non negat quod etiam dum febres oriuntur ratione vitii in Quali, ſit ſanguis mittendus; imò id docet plerumque, ut ex probationibus reſolutionis conſtat.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio eſt evacuatio per quam deponitur plenitudo, & indicatur à morbo magno pendente ex illa, & etiam eſt evacuatio per quam deponitur portio humoris qualitate peccantis; & ideò etiam indicatur à febribus pendentibus ex vitio ſanguinis in Quali, quatenus ſunt morbus magnus pendens ex tali ſanguinis vitio.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO V.

Utrùm ſanguinis miſſio tantùm debeat exerceri evacuationis cauſa in febribus?

§. I.

Augenij, Sylvatici, & Caxanes proponitur opinio.

DEcrevimus in putridis febribus ſanguinis miſſionem eſſe neceſſariam tanquam remedium evacuatorium cauſæ à qua dependet febris, ſive ratione quantitatis, ſive ratione alterius vitii febrem foveat: ſed cùm in febribus plura ſint ſupervenientia accidentia ratione humoris fluentis in aliquam partem, ideò an etiam revulſionis cauſa in febribus ſanguis ſit mittendus dubitari poteſt. Augenius *lib. de ſanguinis miſſione*, Sylvaticus *controverſia* 44. Caxanes *lib. 2. adverſus Valentinos*, judicant in febribus ſanguinem nunquam indicari revulſionis cauſa, ſed tantùm ratione evacuationis. Quivis ſuis fulcitur fundamentis.

Primò, Augenius ſuum probat placitum 1. quia Galenus *lib. 11. Methodi cap. 15.* docet *in febribus ſanguinem eſſe mittendum, ut levata natura concoquat, quod concoqui eſt habile.* Ex quo patet quòd ratione evacuationis conſulit phlebotomiam. Tum 2. quia aliis in locis Galenus ratione auferendi, vel plenitudinem, vel cauſam foventem febrem, docet ſanguinem eſſe mittendum. Tum 3. quia in febribus ſynochis, cùm ſervent eundem tenorem, ſemper creſcendo, decreſcendo, vel permanendo in eadem intenſione, conſtat humorem manere in eodem loco, nec ideò indigere revulſione: ergo non eſt in febribus alia indicatio ſanguinis mittendi quam evacuationis cauſa.

Secundò: Sylvaticus idem probat placitum, Tum 1. quia Galenus *libro undecimo methodi cap* 10. tradens reſolutivam methodum curandi febres putridas, ſolùm conſulit ſanguinis miſſionem evacuationis cauſa. Tum 2. quia revulſio indicatur ratione humoris fluentis in aliquam partem, ut colligitur ex Hippocrate *lib. 6. Epidem. ſect. 2. text. 29. §. Revellere, ſi quò non oportet vergat*: in febribus autem putridis ſine humorum fluxu valet febris ab humoribus foveri, ut Galenus docuit *lib. 2. de differentiis febrium c. ultimo. §. Quæcunque per circuitus aliquos ægritudinum fiunt acceſſiones, &c.* Tum 3. quia in febribus intermittentibus non eſt indicata revulſio; quia ſi fiant acceſſiones, expellente natura ad partes externas, non eſt revellendum, ne humores ad internas partes ferantur, & impediatur motus naturæ: ſi fiant, quia attrahunt propter dolorem partes internæ, tunc ſolùm ſedando dolorem perficitur curatio, & intemperiem corrigendo. Nec in febribus continuis eſt utilis ſanguinis miſſio ob revulſionem, quia in continuis humor non extravaſatur, & movetur. Tum 4. quia ſanguinis miſſio ſi indicaretur ob revulſionem, deberet fieri ex pede tanquam ex parte diſtantiori. Tum 5. quia ſi cauſa febris flueret, potiùs indicaret purgationem, quàm revulſivam ſanguinis miſſionem, ut apparet in humore turgente. Tum 6. quia ſi ſanguis mitteretur revulſionis cauſa, ideò eſſet ut à partibus internis ad externas traheremus humores febres foventes; at verò per ſanguinis miſſionem potiùs humores ab externis partibus ad internas moventur: ergo ſanguinis miſſio nunquam debet fieri revulſionis causâ in febribus.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò : Caxenes licèt febris pendeat ab humore, qui movetur in aliquam partem, judicat ſanguinis miſſionem nunquam indicari revulſionis cauſa, ſed tantùm cauſa evacuationis. Tum 1. quia cum febris ſit morbus communis non petit ſanguinis miſſionem revellentem à determinata parte, ſed evacuantem humorem in toto corpore contentum. Tum 2. quia ex Galeno *lib. de ſanguinis miſsione cap.* 19. revulſio non debet unoquoque die iterari: hoc autem in febribus contingit. Tum 3. quia pro evacuanda cauſa, exigitur magna ſciſſura; pro revellenda, parva; & ideò una cum altera eſt incompatibilis indicatio. Tum 4. quia causâ evacuationis magna extrahitur copia ſanguinis; revulſionis causâ, pauca. Tum 5. quia ſanguinis miſſio in febribus non indicatur ratione febris: quia ab illa in communi ſolùm indicatur evacuatio, in particulari refrigeratio: nec ab alio conjunctio, quia nō ratione putredinis, quia ab iſta ſolùm indicatur coctio, non ab obſtructione, quia hæc ſolū indicat apertionem pororum. Tum 6. quia etſi eſſet fluxio non indicaret revulſionem, quia hæc aut fit ab humore obſtruente, qui cùm indifferenter internas ac externas partes obſtruat, non eſt cur curetur revulſione: aut fit dum in acceſſionibus movetur humor in febre intermittente juxtà ejus diverſitatem in diverſos focos, à quibus miſſione ſanguinis revelli æqualiter non poteſt: aut fit fluxio à foco putredinis in partes externas, & non debet miſſione ſanguinis revelli in internas; aut fit fluxio in principio acceſſionum, dum ſanguis & ſpiritus retrahuntur, & non convenit ſanguinis miſſio, eſſet enim ægrum jugulare: ergo ſanguinis miſſio nec debet exerceri in febribus revulſionis causâ, dum abeſt, nec dum adeſt fluxio humorum, à quibus foventur.

§. II.

Humorum fluxio in febribus non ſemper admittenda contra Carreirum.

Reſolvendum 1. quòd febres humorales aliquæ pendent ab humoribus fluentibus in aliquas partes: aliæ verò ab humoribus, qui non fluunt in partes: ſic ſtatuo adverſus Carreirum, qui *ſen.* 1. *libro* 4. *tract.* 1. *cap.* 6 *diſput.* 17. poſtquam coacervavit propoſita Modernorum fundamenta, determinat, quòd in quavis putrida febre dantur humores in aliquam partem fluentes.

Probatur 1. Ex Galeno 2. *de differentiis febrium* §. *Quæ per circuitus ægritudinum fiunt acceſſiones, &c.* ubi docet plures febres pendere ab humoribus intra venas manentibus, non motis.

Probatur 2. Tum 1. in febre ſynocho pendente ex ſolo ſanguine quarto humore, quem toto tempore, quo retinet formam, etiamſi ſit via corruptionis, ſemper amplectitur, & retinetur à natura intra eadem vaſa, ac retinebatur, quamdiu non putrefiebat. Tum 2. quia non alia ratione homotoma febris, & quævis ſynochus permanet in eodem tenore, ac intenſione; niſi quia humor permanet in eodem loco putreſcens. Tum 3. quia febris ardens non alia ratione ab aliquibus ponitur inter febres continentes, niſi quia bilis, à qua dependent, continenter fervet manendo ſemper intra eundem locum. Tum 4 quia ſicut ab humore contento in phlegmone poſtquam fluxit in partem, quietè ſe habente

bente poteſt febris foveri ſimiliter, & ab humore intra venas manente: ergo non ſemper eſt neceſſarium, quòd detur fluxio ejus humoris à quo fovetur febris.

§. III.

Ex fluxu humorum in partes externas quid indicatur?

Reſolvendum 2. quòd ſi humor, à quo fovetur febris, fluat ad locum putredinis, per ſe ſolùm indicatur à febre, quæ fovetur ab illo, ſanguinis miſſio evacuatoria.

Probatur 1. In hoc caſu ſanguinis miſſio ſolùm indicatur à morbo, ſecundùm quod fovetur ab illo humore: ſed indicatio ſumpta à cauſa à qua fovetur morbus, eſt evacuatoria: ergo ſolùm indicatur ſanguinis miſſio evacuatoria.

Probatur 2. ſanguinis miſſio revulſionis causâ ſolum indicatur à morbo pendente ab aliqua cauſa, quando non ſolùm fovetur ab illa, ſed ratione motus poteſt augeri, intendi, aut conſervari à cauſa: ſed febres pendentes ab humore, qui movetur in focum putredinis, vel in partes externas per illum motum licèt ſubſequatur acceſſio, potiùs curantur quàm foventur, aut augentur: ergo non indicatur ſanguinis miſſio revulſionis causâ.

Probatur 3. ſanguinis miſſio revulſoria eſt, per quam revellitur humor fluens in partem: ſed revulſio humoris fluentis in focum putredinis eſt pernicioſa naturæ: ergò ſanguinis miſſio nunquam indicatur in febribus pendentibus ab humoribus, qui moventur in focum putredinis tanquam revulſoria.

§. IV.

Revulſoria ſanguinis miſſio admittitur.

Reſolvendum 3. quòd ſi febris humoralis pendet ex humoribus fluentibus ad interiora, vel phlegmonen indicatur per ſe ab illa ſanguinis miſſio evacuatoria, & ſimul revulſoria.

Probatur ex Hippocrate 6. *Epidemion. text. 2. tract. 29. §. Revellere ſi quò non oporteat vergat.* & ex Galen. *in Comment. §. Alias jam & hac didiciſtis, ducenda planè eſſe, quò vergunt per convenientes regiones; avertenda autem, atque revellenda, quæ non benè vergant.* & ex Oribaſio *Collectaneorum cap. 19. § Vehementiſſimos ſuccorum influxus revulſoriis præſidiis conſertim ingruere prohibemus.* ergo licet in motu humorum ad focum putredinis non conveniat revulſoria ſanguinis miſſio, ipſa indicatur dū humores fluunt (cauſantes febres) ad partes internas, vel eas, ad quas non convenit.

Probatur 2. Dum humores refluunt à venis externis in internas, febris Tertiana redditur ardens. & ex reditu ad externas poteſt ex ardente fieri continua, aut intermittens minus periculoſa: ſed per ſanguinis miſſionem poteſt humor extrà trahi; ergo ſanguinis miſſio, tunc non ſolùm indicatur tanquam remedium magnum evacuatorium, ſed ſimul ut revulſorium. Probatur minor: per ſanguinis miſſionem cùm humores evacuentur à partibus externis, ſucceſſione ad id, quod evacuatur, ne detur vacuum, humores, qui in internas partes fluebant, ad externas neceſſe eſt trahi: ergo poteſt humor extrà trahi.

Probatur 3. In febribus malignis, in quibus maligni humores retrò trahuntur ad cor, & in peſtilentibus, ex Galeno & communi Practicantium aſſenſu, ſangui-

Digitized by Google

nem mittimus ex pede, vel ſcarificamus, quo remedio gloriatur Galenus ſe liberatum à peſte graſſante ſuis temporibus: ergo ſanguinis miſſio in febribus pendentibus à vitio ſanguinis fluentis in partes internas, non ſolùm ut evacuatoria, ſed ut revulſoria indicatur.

Probatur 4. In dolore laterali in quo revulſoria indicatur ſanguinis miſſio.

§. V.

De febribus ab humore Cacochymo pendentibus quid ſentiendum?

RESolvendum 4. quòd ſi febris pendeat ab humoribus Cacochymis fluentibus in partes internas, vel in determinato motu ſe moventibus, non indicatur ab illis revulſoria ſanguinis miſſio, ſed purgatio.

Probatur ex Hippocrate 1. Aphoriſm. 22. ubi in materia turgente docet febres ab illa pendentes debere curari per purgationem, quæ evacuatoria eſt, quatenus indicatur à febre pendente ab humore: & revulſoria quatenus ipſe conſulit eadem die eſſe exercendam, ne materia decumbat in partem principem.

§. VI.

Solvuntur propoſita argumenta.

AD 1. Reſpondetur, quòd Galenus loquitur ibi de ſanguinis miſſione, quæ indicatur à febribus, prout remedium eſt curatorium earum, non attenta alia conſideratione: non tamen negat quòd poſſit ſimul alia indicatio coincidere. Tum 2. quòd eodem modo in aliis locis ſolet Galenus loqui tantùm de indicatione curativa; ſed de revulſoria propriam doctrinam aliis in locis tradidit, ut patet ex dictis. Tum 3. quòd in febribus ſynochis, cùm pendeant ex ſanguine, quem natura conatur in venis continere, contingit humores non fluere, benè tamen poteſt in aliis febribus humor moveri ad intus, & indicare revulſoriam ſanguinis miſſionem.

Ad 2. Reſpondetur; Tum 1. quòd Galenus conſulit ſanguinis miſſionem evacuatoriam, quæ eſt communis pro omni febre putrida pendente ex vitio ſanguinis, non autem agit de revulſoria indicatione, quæ aliquarum febrium peculiaris eſt indicatio, quatenus pendet ab humore fluente in partem internam. Tum 2. quòd in eis febribus, in quibus movetur humor tantùm admittimus hanc revulſoriam ſanguinis miſſionem. Tum 3. quòd in febribus continuis, in quibus indicatur ſanguinis miſſio, poteſt humor refluere ad internas partes, quin faciat dolorem: ſi autem inflammationem & dolorem efficiat, ut contingit in dolore pleuritico à febre pendente ex humore fluente, indicatur ſanguinis miſſio revulſoria ratione cauſæ à dolore, prout habet cauſæ rationem, indicantur anodina. Tum 4. quòd aliquando ex pede fit ſanguinis miſſio, dum maxima eſt revellendi neceſſitas; aliquando verò à brachio, à quo directè in partem externam, & oppoſitam humor divertitur à partibus internis. Tum 5. quòd ſi cauſa febris fluens eſt humor Cacochymus, indicat purgationem, non autem ſi eſt humor ſanguini commixtus. Tum 6. quòd ſanguinis miſſione partim ſanguis trahitur à partibus internis ad externas, partim ab externis fertur ad internas, facta enim ſanguinis evacuatione, cùm venæ inaniantur, natura intendens ſupplere vacuum trahit ad venas, quæ in brachio, aut pede ſcinduntur, ſanguinem à venis internis, ſucceſſione ad id quod evacuatur, ità ut

ut ſi vena permaneat ſciſſa, totus corporis ſanguis exhauriretur, & hac ratione revellimus per ſanguinis miſſionem ſanguinem fluentem in partem internam. At verò venæ exinanitæ à venulis, & partibus tertiæ regionis alliciunt ſanguinem, & hac ratione ſolet dici, quòd ſanguinis miſſione in partes internas trahitur ſanguis, & ideò timemus in variolis, & febribus puncticularibus mittere ſanguinem, licèt aliàs revellatur ſanguis aut malignitas fluens ad hoc; & de hoc motu humorum dicimus quòd eſt, cujus cauſa indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

RESOLUTIO VI.

Utrùm ſanguinis miſſio petat fieri tanquam remedium refrigeratorium in febribus?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

IMplet plerumque ſanguis ſua plenitudine venas, & impedit per poroſitates aërem attrahi, quo humores poſſint attemperari, fuligineſque evacuari, quibus accenſis ſubcreſcit febris, & fovetur, nec ſine plenitudinis depoſitione valet curari, ut docuit Galenus *lib. 11. methodi cap. 10.* & ideò inquirimus an miſſio ſanguinis in hunc finem ordinata ſit refrigeratoria? Caxenes *lib. 2. adverſus Valentinos*, negativam partem intendit ſuadere.

Primò, quia ſi ſanguinis miſſio refrigerans indicaretur à febre, ab omni febre, ſive hectica, ſive diaria deberet indicari, cùm in eſſe febris ſint idem: ſed ab his non indicatur; ergò nec à febre putrida.

Probatur 2. A febre indicatur refrigeratorium remedium, quo calor remittatur, & quod ſit calori contrarium: ſed ſanguinis miſſio non eſt remedium calori contrarium, ſed frigiditas: ergo à febre frigiditas indicatur tanquam remedium refrigeratorium & non ſanguinis miſſio.

Tertiò: ſi ſanguinis miſſio indicaretur refrigerationis cauſâ, non deberet exerceri in febribus pituitoſis, & aliis in quibus ſumpta indicatione à cauſa, utimur remediis calidis pro earum curatione: ſed in his etiam ſanguinem mittimus: ergo non eſt remedium ut refrigeratorium indicatum in febribus.

§. II.

Valleſii, Sylvatici, & aliorum præfertur opinio.

REſolvendum: quòd ſanguinis miſſio licèt non indicetur tanquam remedium per ſe refrigeratorium, plerumque tamen indicatur tanquam refrigerans per accidens, ſic Carreirus in *fen. 14 tract. 2. cap. 6. diſput. 8.* qui pro ſe adducit Valleſium, Sylvaticum *in ſuis controverſiis Medicis*, Maſſarium *in ſua Apologia*, Argenterium in *lib. artis medicinalis.*

Probatur 1. ex Galen. *de ſanguinis miſſione c. 12. §. Cæterum ubi ferventis ſanguinis plenitudo acutiſſimam accendit febrem, ſubitò, ac ſimul evacuare expedit, eamque inanire tentandum, vel ad animi deliquium uſque, virium modò inſpecto robore. Novi enim ex his quoſdam neceſſariò ex animi deliquio refrigeratos, &c.* ergo ſanguinis miſſio poteſt eſſe in febribus remedium refrigeratorium, & ut tale in illis exerceri.

Probatur 2. ſic ſe habet febris humoralis pendens ex humoribus putreſcentibus, ſicut calor calefaciens aquam ex accenſis carbonibus: ſed ablatis igneis carbonibus, aqua per accidens refrigerari dicitur: ergo evacuatis humoribus

Google

putreſcentibus per ſanguinis miſſionem, corpus ſaltem per accidens debet refrigerari: ergo ſanguinis miſſio, quo petunt evacuari, poteſt exerceri non ſolùm tanquam remedium per ſe evacuatorium, ſed tanquam refrigeratorium per accidens.

Probatur 3. Humores plerumque acquirunt putredinem, quia ſua plenitudine impediunt aëris ingreſſum, quo fuligines attemperantur, & per poroſitates expelluntur: ſed ſanguinis miſſio valet deponere plenitudinem, prout evacuatorium eſt remedium, & illâ ablatâ aufertur impedimentum, quod impediebat ventilationem, ac attemperationem: ergo ſaltem tanquam remedium per accidens refrigeratorium poteſt indicari ſanguinis miſſio.

§. III.

Solvuntur dubitandi adductæ rationes.

AD 1. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio ſi indicaretur à febre tanquam remedium refrigerans per ſe, ab omni febre indicaretur: ſed quia indicatur tanquam remedium refrigerans per accidens, quatenus aufert cauſam foventem febrem; ideò ſolùm dicitur indicari ab his febribus, quarum cauſa poteſt per ſanguinis miſſionem evacuari.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio non eſt remedium calori per ſe contrarium, ſed per accidens, quatenus aufert cauſam à qua fovetur calor, & ut tale indicatur.

Ad 3. Reſpondetur, quòd in febribus putridis pendentibus à frigidis humoribus, licèt ratione cauſæ indicentur calida remedia, ratione febris indicatur refrigerans remedium, præterquam quod ſolùm evacuationis cauſa deberet in his fieri.

RESOLUTIO VII.

Utrùm ſanguinis miſſio poſſit exerceri in principio univerſali febris putridæ?

§. I.

Status difficultatis, & Avicennæ authoritate pars negativa proponitur.

SAnguinis miſſionis, ſicut cujuſvis alterius remedii forma eſt occaſio, quæ cùm præceps ſit: ex Hippocratis decreto, attenta cura eſt quærenda, ex eodem *lib. de morbo ſacro*, dicente: *Medicus temporis occaſionem cognoſcat, nè venenum fiat, quod alimentum datur*: idem enim remedium, quod in hoc tempore maximum, ac proficuum eſt, pauco tempore interpoſito, in venenum mutatur, ex Avicenna *fen 22. lib. 3. tract. 2. cap. 2.* Cumque hæc immittendi remedii vires obſtruat, an in principio univerſali putridæ febris petat fieri, contendam examinare. Carreirus, & Fernelius referunt Avicennam *fen. 4. lib. 1. cap. 20.* adhærere ei ſententiæ, ut non ſit mittendus in febribus ſanguis in principio, donec coctio ſit peracta. Cui placito favet,

Primò: Quòd ſi ſanguinis miſſio exercetur in principio, extenuat humores, impedit per univerſum corpus, permiſcet ſanguinem impurum cum puro, & plerumque exit ſanguis purus, & humores morbum committentes intus permanent: ergo ſanguinis miſſio non debet exerceri in principio univerſali.

Secundò: quia ſanguinis miſſio, & purgatio ſunt duo remedia magna ordinata ad evacuationem febrium, & reliquorum humorum pendentium ex vitio humorum: ſed de purgatione docet Hippocrates 1. *Aphoriſmor.* 22. quòd non fiat in principio,

Digitized by Google

cipio, nec donec in declinatione perveniat materia ad coctionem: ergo nec ſanguinis miſſio debet exerceri in principio, ſed in declinatione.

Tertiò: humores à quibus febres pendent, debent aliquam pati elaborationem, qua reddantur apti, ut poſſint evacuari per ſanguinis miſſionem, ut colligitur ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 11, ubi pro evacuandis craſſis humoribus priùs requiri coctionem affirmat. Avicenna idem tenet requiri, ut exerceatur ſanguinis miſſio in Quartana: ergò ſanguinis miſſio non convenit in principiis febrium putridarum.

§. II.

Dogmaticorum præfertur opinio.

Reſolvendum, quòd in febribus putridis pendentibus ex vitio ſanguinis ſtatim à principio debet exerceri ſanguinis miſſio; ſic tenent Dogmatici.

Probatur 1. ſummi Dictatoris decreto 2 *Aphor.* 29. dicente: *In principiis morborum ſi quid tibi videtur movendum, move; morbo autem ad indicationem eunte, melius eſt quietem habere.* Tum ex Galeno, qui in ejus commentario ſuperaddit: *ut igitur hæc citius eveniant, melius eſt circa principiū evacuare* Tum *lib. Introductorij*, ubi tradens curationem bilioſarum febrium inquit: *Curatur in principio venæ ſectione; tum frigida, tum aliorum quæ refrigerandi vim obtinent, portio confert.* & Avicenna *de ſynochi curatione*, inquit: *Evacuatio autem non eſt aliqua, niſi ſicut phlebotomia in quacumque hora accidat.* Sicque colligitur ex Principibus Medicinæ, quorum teſtimonia plura adducit Carreirus.

Probatur 2. ab eodem Carreiro, quia ex Galeno *lib. de optima ſecta cap.* 35. *Tempora auxiliorum ſunt idonea, quotieſcumque remedium poſtulantia adſunt, nulla autem ea quæ impedire poſſunt.* Sed in principiis febrium humoralium, à quibus modo ſupradicto indicatur ſanguinis miſſio, adeſt præſentia poſtulantium, cùm ſanguinis miſſio ſit indicata; & non ſunt impedientia, tum in principio vires ſint robuſtæ, & permittentes potiùs, quàm in reliquis temporibus, in quibus ab ipſo morbo debilitantur: ergo in principio debet exerceri ſanguinis miſſio in febribus putridis pendentibus ex vitio ſanguinis.

Probatur 3. In principio febrium, quæ pendent ex vitio ſanguinis, vel alterius humoris ſanguini commixti, indicatur evacuatio humoris, à quo febris dependet, cùm ſine cauſæ ablatione auferri non poſſit per aliquod remedium magnum: ſed tunc non poteſt evacuatio fieri per purgationem; quia materia non concocta, cum humore turgente, aut Cacochymo exiſtente à quo febris pendet, purgatio non convenit ex Hippocrate: ergo in principio debet exerceri ſanguinis miſſione illius evacuatio.

§. III.

Solvuntur dubitandi rationes.

Ad 1. Reſpondetur, quòd per ſanguinis miſſionem nec humores extenuantur, nec impelluntur, nec permiſcentur; cùm ſanguis eo modo, quo eſt intrà venas, extrahatur, & cum eodem modo mixtionis; quòd autem aliquando ſanguis exeat purus, fit, vel quia ſola plenitudine peccat, vel quia vitium ſtat in humoribus circa cor, non in eis qui in externis partibus permanent.

Ad 2. Reſpondetur: quòd ſanguinis miſſio exercetur in principio, quia in

Digitized by Google

principio datur morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, qui eſt illius indicans, non autem datur indicata purgatio, quia hæc non indicatur à febre donec pendeat ab humore Cacochymo; humor autem, à quo pendet in principio, eſt ſanguini commixtus; & donec ſeparetur per coctionem, quod contingit in declinatione, non fit Cacochymus; & ideò docet Hippocrates, quòd purgatio debet fieri concocta materia: ſi autem contingat, quòd turgentia fiat cacochyma, aut alia ratione, tunc quia à febre indicatur remedium magnum evacuatorium, & hoc eſt purgatio, quæ à morbo magno pendente ex Cacochymia indicatur; ideò tunc etiam ſtatim à principio debet exerceri purgatio.

Ad 3. Reſpondetur, quòd Galenus & Avicenna non intendunt docere, quòd ſanguinis miſſio non fiat in principio univerſali febris humoralis, à quo indicatur; ſed quòd ſi pendeat ex craſſis humoribus ineptis ad motum, in prima parte ipſius principii attenuentur aliquibus medicamentis in hunc finem aptis.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm in augmento ſanguinis miſſio ſit exercenda in febribus putridis?

§. I.

Antiquorum, & Modernorum aſſenſu pars negativa fulcitur.

Diſputat hanc difficultatem ſuo more eruditè Complutenſis Carreirus; & pro negativa parte Modernorum, ac Antiquorum adducit agmina: inter Recentiores, in augmento febris putridæ ſanguinis miſſionem non eſſe exercendam aſſentitur Horatius Augenius *lib. 3. de ſanguinis miſſione cap. 6. 11, & 12.* Fernelius *lib. 2. methodi cap. 13.* Hieremias Brachelius *2. Aphoriſmor. 29.* qui ſuam opinionem ex Antiquorum placitis videntur deducere, qui illis favent; Tum 1. Avicenna *fen. 1. 4. cap. de phlebotomia. §. ſemel dimiſſam miſſionem ſanguinis non eſſe amplius ſuſcipiendam*, docet: Tum 2. Hali Abbas agens de febribus *cap. 43.* inquit: *quòd ſi æger in principio privatus fuerit extractione, cave ipſum penitus extrahere apud augmentum ægritudinis, & in ejus ſtatu: etiam ſi virtus ſit fortis.* Tum Iſaac. *lib. 6 cap. 8.* inquit: *Sicut diximus in cura Synochi, in quo monſtravimus ſanguinem non mittendum eſſe in ſtatu, &c.* Tum omnes ii videntur hanc doctrinam recepiſſe ex Hippocrate *2. Aphoriſm. 29.* dicente: *Inchoantibus morbis, ſi quid tibi videtur movendum, move; dum verò conſiſtunt, melius eſt quietem habere*, ubi Galenus inquit, quòd propria remedia ſunt ſanguinis miſſio, & purgatio, de quibus aſſerit Hippocrates, quòd ſolùm fiant in principio: ergo ex Hippocratis, & Antiquorum doctrina ſanguinis miſſio non debet exerceri in augmento febris putridæ.

Secundò; dum natura celeriter, & cum ſecuritate valet devincere morbum, inutilis eſt ſanguinis miſſio: ſed in augmento febris ſalubris, quod cognoſcitur per hoc, quòd incipiant apparere ſigna coctionis, ratione coctionis apparentis natura celeriter, & securè poteſt devincere morbum: ergo non eſt ſanguis mittendus. Probatur minor ex Hippocratis decreto *lib. 1. Epidem ſect. 2. comment. 45* docente, *Coctionem, celeritatem indicare, & ſecuritatem ſignificare.*

Tertiò; dum morbus eſt in ſtatu, Hippocrates docet nihil movendum eſſe: & Galenus reddit rationem, quia ſcilicet ne interturbetur coctio: ſed in augmento etiam

Digitized by Google

etiam apparent ſigna coctionis: ergo ne interturbetur coctio nō debet mitti ſanguis.

§. II.

Communis Dogmaticorum præfertur opinio.

RESolvendum, quòd in augmento febris putridæ debet exerceri ſanguinis miſſio, ſi antecedenter non fuerit miſſus ſufficienter. Sic in communi praxi omnes Dogmatici exercent noſtris temporibus: ſicque valet deduci hæc doctrina ex Galeno *lib. de optima ſecta ad Traſibulum cap. 39. §. In pluribus autem temporibus idem nonnunquam auxilium fertur, initio autem morbi atque incremento ſanguis emittitur. & lib. 9. methodi cap. 5. §. Si aliquando curare, &c.* & *lib. de ſanguinis miſſione cap. 20 §. Verum quoniam quintum diem, &c. & lib. de optima ſecta ad Traſibulum cap. 21.* aliiſque in locis, hanc docuit Galenus doctrinam; quam Carreirus cum Valleſio proſequitur in *ſen. 1. 4. diſput.* 8. & rationibus confirmat: Tum 1. quia in augmento poteſt dari febris eodem modo indicans ac in tempore principii, & æger poteſt eſſe cum robore virium; & cùm ſit præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium, debet ſanguinis miſſio exerceri, ut ex eodem Galeno antecedenter diximus. Tum etiam, quia in principio ſanguinem mittimus, ut in ſubſequentibus temporibus vigorem cohibeamus, quæ ratio etiam convincit, ut mittatur ſanguis in augmento.

§. III.

Solvuntur rationes propoſitæ in principio.

AD 1. Reſpondetur, quòd authores citati, ſi loquantur cum Hippocrate, qui docet quòd inchoantibus morbis, id eſt exiſtentibus in principio, & augmento, nam nomine inchoationis, ſeu principii, utrumque tempus amplectitur; tunc nihil afferunt contrà noſtram doctrinam. Si autem contendant; quòd in ſolo principio ſanguis eſt mittendus, contra ipſos omnes noſtram ſancimus opinionem, ex Galeni decreto, & Modernorum communi uſu in parte practica.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſi per ſanguinis miſſionem interturbaretur coctio, etiam in principio eſſet inutilis, & in omni alio tempore febris humoralis, nè in illo coctio interturbaretur, & conſequenter nunquam ſanguis eſſet mittendus in illis: cujus contrarium decrevimus ex Galeno, qui potiùs docet coctionem perfici ſanguine miſſo, *levata namque corpus noſtrum regit natura; & eo quo veluti premitur exonerata, quod concoqui eſt habile concoquit.*

Ad 3. Reſpondetur, quòd Galenus in ſtatu prohibet ſanguinis miſſionem, quantùm poſſibile fuerit, ne interturbetur coctio; & deſiderat quòd fiat in principio: ſed quia non ſemper poſſibile eſt quòd fiat pro exigentia cauſæ morbificæ, cogimur in ſubſequentibus temporibus ſubvenire naturæ cauſam deponendo, ſi urget neceſſitas.

RESOLUTIO IX.

Utrùm in Statu liceat ſanguinem mittere in febribus putridis?

§. I.

Fernelij adducitur opinio.

PRo parte negativa Carreirus adducit Fernelium *lib 2. method. cap 15.* qui contendit nunquam ſanguinis miſſionem exercendam eſſe in morbi vigore. Primò, quia in ſtatu jam natura ſeparavit utile ab inutili, & quod inutile eſt, debet

ſeparari

Digitized by Google

ſeparari medicamento ſelectivo: ſed ſanguinis miſſio ſimul cum inutili attrahit utile, quod jam erat ab inutili ſeparatum: ergo non convenit in ſtatu.

Secundò: Galenus docet in febribus putridis ſanguinem eſſe mittendum, ut levata natura valeat concoquere humores: ſed in ſummo vigore humores ſunt jam concocti: ergo non eſt exercenda ſanguinis miſſio.

Tertiò: quia ut diximus *de purgandi ratione*, peracta coctione dum febris pendet ab humore ſeparato à ſanguinis commixtione, ab ipſa febre indicatur purgatio: ſed dum à febre pendente ab humore ſeparato à ſanguinis commixtione indicatur purgatio, non poteſt indicari ſanguinis miſſio, quia hæc indicatur à febre, prout pendet ab illo humore ſanguini commixto ut patet ex dictis: ergo in ſtatu non debet ſanguis mitti.

Quartò confirmatur, Tum 1. ex Hippocrate, qui morbo ad indicationem eunte prohibet ſanguinem mittere: Tum 2. ex Galeni decreto *in commentario 2 Aphoriſmorum ſententia* 29. Tum 3. ex Avicenna, qui *in cur. fibr. contin.* ita docet §. *Tunc non phlebotomes in ſtatu ejus, cùm non ſit intenſio, & fortaſſe, interficies &c.* ergo in ſtatu ſanguinis miſſio non debet exerceri.

§. II.

Carreiri præfertur opinio.

Reſolvendum: quòd ſæpè in ſummo vigore convenit ſanguinis miſſio. Sic tenet Carreirus, Valleſium, & Mercatum Patronos adducens, *ſen.* 1.4. *diſp.* 8.

Probatur ex Galeno, qui tum *lib.* 9. *methodi cap.* 5. pro curatione febrium continentium, dicit *ſanguinis miſſionem nullo non tempore eſſe utilem*. Tum *lib. de morb. temporibus cap.* 4. in febribus ſynochis fatetur plerumque horis tribus ad vigorem pervenire, in quibus neceſſariò cum ſanguinis miſſio ſit exercenda, debet exerceri in ipſo vigore: ergo ſanguinis miſſio in vigore febris putridæ poteſt eſſe utilis.

Probatur ratione fundamentali, ſanguinis miſſio indicatur, dum adeſt febris, quæ ſit morbus magnus, pendens ex vitio ſanguinis, ſeu humoris ſanguini commixti; ſed in ſummo vigore, etiamſi appareant ſigna coctionis reſpectu ejus materiæ, quæ concocta eſt, cùm febris ſit in vigore, adhuc pendet à putreſcente humore, qui adhuc eſt ſanguini commixtus: ergo à febre putrida pendente ex vitio ſanguinis in vigore indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Si vigore impediatur Criſis, aut coctio non poſſit perfici, quia humor ob copiam coqui non poteſt, ſanguinis miſſio indicatur, ut levata natura coctionem perficiat; ergo debet exerceri.

§. III.

Fernelij diluitur fundamentum, & rationibus adductis reſpondetur.

Ad 1. Reſpondetur, quòd in ſtatu ſimul ſtant ſigna coctionis aliquarum partium, & intenſa putredo in aliis partibus; & licèt omnes partes eſſent ſimul coctæ, & ſeparatæ utiles ab inutilibus, jam non poſſet indicari ſanguinis miſſio, tamen à febre prout pendet ab humore putreſcente commixto ſanguini, illius indicatur evacuatio per ſanguinis miſſionem.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd in ſummo vigore, ut dixi, non eſt perfecta coctio, nec omnes partes ſunt coctæ, ſed illæ à quibus pendet febris prout commixtæ ſanguini, indigent ſanguinis miſſione evacuari, ut diximus.

Ad 3.

Digitized by Google

[illegible] Reſpondetur, Quod probat, quòd [illegible]one, peracta coctione, majori [illegible] exerceri purgatio : dum e[illegible] Hyppocrates docet, quòd concocta [illegible] oportet, & nos cum illo; intelli[illegible] perfecta coctione : aliàs in [illegible], & augmento apparentibus ſi[illegible]ls exhiberemus ſolutivum [illegible]um.

[illegible] 4. Reſpondetur, QuòdHyppocrates [illegible]ocere, quòd ſanguinem mit[illegible]ntum poſſibile fuerit ante vigo[illegible] nunc cum urgeat morbus, debiles [illegible]; non tamen negat quòd ſi vires [illegible], & antecedenter non potuit [illegible]enter deponi, non debet ex[illegible]is miſſio, quæ alias ab humo[illegible] ſanguini commixto eſt indi[illegible] Tum. 2. quòd hoc idem intendit Avi[illegible] quòd ſcilicet in principio, & aug[illegible] dum vires valent, quantùm poſſibi[illegible]tatur ſanguis : ejus rationem [illegible] *& fortaſſe interficies propter [illegible] debilitatus* : non enim quia ſan[illegible] non ſit indicata illam prohi[illegible]n timet propter virium ca[illegible].

RESOLUTIO. X.

[illegible] declinatione febris putridæ ſit [illegible] utilis ſanguinis miſſio?

§. I.

[illegible] prep͡onuntur fundamenta.

[illegible] non eſſe ex uſu ſanguinis miſſio[illegible] pervenit ad declinationem u[illegible], videntur comprobare omnes [illegible], quæ probant illam eſſe neceſſa[illegible] principio, & augmento. Tum. 1. [illegible] Hyppocrates morbo eunte ad judica[illegible] dicuit quieſcendum à remediis magnis. Tum. 2. quia *in lib. 2. acutorum text.* 44. inquit : *poſt veram declinationem, jam tempus refectionis inſtat; non eſt ergo opus alio auxilio.* Tum. 3. quia Galen. *lib. de Criſibus* determinat quòd in declinatione univerſali æger mori non poteſt & conſequenter magna remedia non ſunt neceſſaria. Tum 4. quia in declinatione materia eſt perfectè cocta, & ſeparatum utile ab inutili, & ſoli purgationi eſt locus. Tum 5. quia ſanguinis miſſio intenditur, ut ablatâ cauſâ impediamus febris, & ſymptomatum accidentia, quæ in ipſa declinatione jam ſunt remiſſa. Tum 6. quia in declinatione non eſt indicata ſanguinis miſſio, cùm jam non dependeat ab humore putreſcente ſanguini commixto, cùm jam ſit cauſa morbifica ſeparata à commixtione ſanguinis : ergo ſanguinis miſſio non debet exerceri in declinatione univerſali febris putridæ.

§. II.

Valleſii & Carreiri, communiorque opinio preponitur.

RESolvendum, quòd in febrium humoralium univerſali declinatione, evacuationis causâ, & ſimul gratiâ attemperationis, poteſt exerceri ſanguinis miſſio, ſi febris fovetur ab aliqua portione humoris adhuc ſanguini commixti : ſic admittunt Carreirus, & Valleſius, ſaltem gratiâ attemperationis, nihil curando de indicante : & ſic communiter in febribus Chronicis exercent Practici.

Probatur 1. ex Avicenna *fen. 1. lib. 4. tract. 2. cap.* 64. §. *In fine Quartanæ ſi neceſſaria ſit phlebotomia.* Tum quia dum febris pendet ab humore craſſo ſanguini commixto, licèt appareant ſigna perfectæ coctionis, diù tamen ab humore poteſt febris

bris ſoveri, & vires debilitari poſſunt, jecúrque incaleſcere, & in cauſſa eſſe ut recidiva ſuperveniat; & ideò ſanguinis miſſio utilis eſt, partim evacuationis, partim refrigerationis cauſâ.

Tum quia licèt vi morbi æger non poſſit occidi a febre in declinatione, poteſt tamen mori ex virium debilitate: hæ autem dum ratione permanentis febris in declinatione impediuntur reſarciri, & reſolvuntur impedita nutritione, ob continuum ſpirituum diſpendium debilitantur, & caſus virtutis eò deduci poteſt, ut ſimul vires, & morbus pereant. Tum quia reſpectu ejus cauſæ à qua fovetur febris, adhuc deſideratur coctio, cùm ratione putredinis foveat febrem, & indiget miſſione ſanguinis, ut levata natura reſpectu illius partis putreſcentis concoquat quod concoqui eſt habile, & excernat quod petit excerni: Galeni enim doctrina communis eſt reſpectu cujuſvis partis foventis febrem, & pro omni tempore in quo indiget artis auxilio.

§. III.

Solvuntur argumenta primò adducta.

AD 1. Reſpondetur, quòd ex Hippocrate, eunte morbo ad judicationem, melius eſt quietem habere, dum ſine aliqua noxa, aut periculo expectatur cita, ac ſecura morbi judicatio, aut terminatio. Dum ergo ex vi morbi mortis poteſt periculum ſubſequi, convenienti auxilio illud avertere tentandum. Tum 2. quòd in *lib. acutorum*, in eodem ſenſu loquitur de refectione virium, dum poteſt morbus ſine eorum jactura terminari. Tum 3. quòd Galenus docet, quòd æger in declinatione non perit ob morbi vehementiam, bene tamen ob virium caſum, qui poteſt accidere, in declinatione a febre quæ pendet à cauſa à qua poteſt diù foveri. Tum 4. quòd licèt in declinatione reſpectu febris pendentis ab humore jam ſeparato à ſanguinis commixtione indicatur purgatio, adhuc & ipsâ peractâ, contingit, quòd aliquando febris foveatur ab alia humoris portione ſanguini adhuc commixta putreſcente, & reſpectu febris pendentis ab iſta indicatur adhuc in declinatione ſanguinis miſſio. Tum 5. quòd dum febris & accidentia remiſſa ſunt, & febris jam dilabitur, non indiget miſſione ſanguinis, ſed dum diu permanet, & ſua intenſione & propter ſua accidentia timentur damna, ex quibus periculum poſſit ſubſequi, tunc enim dicimus mittendum eſſe ſanguinem. Tum 6. quòd nuper diximus qualiter poteſt indicari ſanguinis miſſio in declinatione univerſali.

RESOLUTIO XI.

Utrùm in declinatione, ſaltem refrigerationis causâ ſit mittendus ſanguis, dum febris pendet ab humore cacochymo?

§. I.

Zacuti opinio proponitur, & probatur.

SAtis manet ex dictis manifeſtum, quòd ſanguinis miſſio, ut exerceatur medicè, debet eſſe indicata, & quod indicatur ex vitio ſanguinis, ſive ratione humoris illi commixti: & in præcedenti Reſolutione diximus, quod à febre pendente ex hujuſmodi cauſa, adhuc in declinatione poteſt exerceri ſanguinis miſſio: ſed nunc inquirimus utrùm ſi febris in declinatione diu permanens foveatur ab humore aliquo cacochymo, an ſaltem refrigerationis cauſa debeat exerceri ſanguinis miſſio. Zacutus *tom 2. libr. 4. cap* 15 teſtatur quod poteſt ſanguinis miſſio exerceri in febre putrida pendente a puro cacochy-

cacochymia, licèt non ratione evacuationis, ſi [illegible] ratione revulſionis, vel ratione ventilationis, etiamſi ſanguini non ſit commixtus humor, à quo pendet febris : fundamentis his fulcitur.

Primo, quia ſi ſupervenit pleuritis orta [illegible] materia bilioſa ſanguinem mittimus ob [illegible] revulſionem, etiam ſi morbus pendeat [illegible] humore cacochymo, & ſeparato à ſanguinis commixtione : ergo ſi pendeat febris à cacochymia pura fluente in [illegible] internam cauſam, ſanguinis miſſio in febre, revulſionis causâ debet fieri.

Secundo : quia ſanguinis miſſio deobſtruit, & facit ut aër, ablata obſtructione, [illegible]diatur per poroſitates, & humores, [illegible]nes attemperet, ſolùm quia aufert humorem cacochymum impedientem ventilationem : ergo in declinatione febris pendentis ex nuda cacochymia, ſanguinis miſſio debet exerceri attemperationis causâ.

Tertio : ſi febris pendeat ab humore bilioſo, per ſanguinis miſſionem refrigeratur corpus, & extinguitur febris, ut docet Galenus *lib. 1. Aphoriſmor. comm. 23. §. Nam in ardentibus febribus, ſi uſque ad animi deliquium ſanguis mittitur, ſtatim totus habitus refrigeratur*: ergo ſi ſanguis mittatur in declinatione febris pendentis ex pura cacochymia, totus habitus refrigerabitur, & febris remittetur.

§. II.

Partem negativam præferendam ſuſcepimus.

Reſpondendum : quod ſi febris pendet ex humore cacochymo ſeparato à ſanguinis commixtione, & ſupernatante, ſanguis non eſt mittendus in declinatione, nec in alio quovis morbi tempore, nec revulſionis, nec ventilationis causâ.

Probatur 1. ſanguinis miſſio non debet exerceri nec revulſionis, nec ventilationis causâ, niſi ſit indicata : ſed in febre pendente à pura cacochymia non eſt indicata: ergo non eſt exercenda. Probatur minor, Tum quia indicans ſanguinis miſſionis, & purgationis eſt diverſum ; & cum purgatio indicetur à morbo pendente ab humore cacochymo, ab illo non poteſt indicari ſanguinis miſſio. Tum quia ſanguinis miſſio indicatur, ut diximus, à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, ſeu humoris ſanguini commixti ; non autem ab humore ſeparato ab ejus commixtione qualis eſt cacochymus.

Probatur 2. ex Hippocrate 1. *Aphoriſmor 22.* ubi turgente materia docet purgandum ſtatim, in eodem morbo pendente ab illa, in quo mittebamus ſanguinem, antequam turgeret : quod non alia ratione fit, niſi quia turgens humor redditur cacochymus, & morbus ab illo pendens diverſum remedium indicat ac anteà : ſed antequam fieret turgens, ac cacochymus, indicabat ſanguinis miſſionem : ergo poſtquam eſt cacochymus, nunquam valet indicare illam, ſed ſolam purgationem.

Probatur 3. In declinatione, concoctâ jam materiâ in morbo magno pendente ab illa, ut ſeparata à ſanguinis commixtione, & ut cacochyma eſt, indicatur purgatio, & ideo docet Hippocrates *libr. 1. Aphoriſmor. ſent. 22. concocta medicari*: ergo debet exerceri purgatio, & non ſanguinis miſſio, quia ab eodem indicante eodem modo ſe habente ſemper debet idem remedium indicari. Tum quia, ut docet Galenus *lib. de optima ſecta cap. 35.* Remedium debet exerceri dum eſt indicatum, & dantur illius permittentia.

§. III.

Zacuti fundamenta ſolvuntur.

AD 1. Reſpondetur: quòd *diſputatione de purgandi ratione*, diximus quòd ſanguinem mittimus in dolore pleuritico pendente ex humore bilioſo, quatenus ratione doloris fluit ſimul ſanguis, & à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu, indicatur ſanguinis miſſio; licèt non indicetur à morbo prout ſolùm pendet ab humore cacochymo ſimul fluente: in febribus, ſi pendent partim ab humore cacochymo, partim ab eo qui ſanguini eſt commixtus, ratione hujus aliquando ſanguinem mittimus, adhuc ſi ſit ſimul cacochymia; at verò dum febris pendet ex pura cacochymia, ut ſupponit Zacutus, tunc ſanguis, nec revulſionis, nec attemperationis causâ debet mitti.

Ad 2. Reſpondetur: quòd ſi obſtructio oriatur à ſanguine, ad quem ſequitur morbus, tunc debet auferri per remedium indicatum à morbo pendente ex illo vitio ſanguinis, quod eſt ſanguinis miſſio; at verò ſi morbus pendet ex obſtructione ab humore cacochymo, tunc curatio debet fieri per remedium indicatum ad auferendam illam plenitudinem, à qua morbus fovetur; & cùm hoc remedium ſit purgatio, quæ indicatur à morbo pendente ex humore cacochymo, ideò hæc debet exerceri.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſi febris pendet ex humore bilioſo, per ejus ablatione n refrigeratur corpus; at verò Medicus attendit, an debeat evacuari purgatione, an ſanguinis miſſione; & ſi ab illo, quia eſt ſanguini commixtus, indicatur ſanguinis miſſio, hæc exercetur; ſi ab illo, quia eſt cacochymus, & ſupernatans, indicatur purgatio, illam exercet Medicus.

Dices, Etiam ſi non ſit indicata ſanguinis miſſio, ratione cauſæ, à qua dependet febris, eſt tamen indicata ratione [illegible], refrigerandi inquam, aut revellendi.

Reſpondetur: quòd finis refrigerandi, evacuandi, aut revellendi, aut derivandi, poteſt conſequi ſive humor [illegible] ſanguinis miſſione, ſive purgatione [illegible] eò ex alio principio debet ſumi [illegible] gendi, an ſi curſus cum hoc medio, [illegible] cum illo, conſequatur talis finis; [illegible] ex proprio indicante cujuslibet [illegible] ex his; finis enim, cum diverſis mediis poteſt conſequi, neutrum determinat, [illegible] faciendum iter non determinat, an [illegible] quo, an curru, an ſine his debeat fieri.

RESOLUTIO XII.

Utrùm in quovis particulari tempore febris ſit exercenda ſanguinis miſſio?

§. I.

Dubitandi ſtatuitur ratio, aut fundamentum?

DUo patet tempora in febribus reperiri: univerſalia, quæ attenduntur penes [illegible] terationem totius materiæ morbificæ, [illegible] ticularia quæ attenduntur penes m[illegible] nes repertas ratione ejus partis materiæ, quæ pro unaquaque acceſſione fo[illegible] movetur: & de particularibus temporibus repertis in unaquaque acceſſione, quod ſit aptius, ut in illo exerceatur ſanguinis miſſio, proponimus examinandum. Contendunt aliqui, quòd ſi ſanguinis miſſio eſt indicata, in quovis particulari febris tempore poteſt exerceri, [illegible] in febribus continuis, quàm int[illegible]

[illegible]

[illegible] Alii [illegible]icant; quòd in febribus [illegible] tempore alleviationis; in in[illegible], in augmento, & vigore, [illegible] ſanguinis miſſio: Alii verò in [illegible] tentibus, cùm non [illegible] humor melancholico, in[illegible] eſſe [illegible] in tem[illegible]; in Quartana vero in [illegible] particulari acceſſionis. Qui[illegible]

[illegible] ſanguinis miſſio debet exerce[illegible] permittant, & ipſa eſt indi[illegible] o ſi vires ſubſiſtant, & ipſa ſit in[illegible], in quovis tempore particulari fe[illegible] poteſt exerceri.

Secundò: Dum ſanguinis miſſio exerce[illegible], evacuationis, & ſimul re[illegible] cauſa, in eo tempore potiùs petit [illegible] quo humor petit revelli: ſed in fe[illegible]trente, cùm humor moveatur [illegible], in illa petit revelli: ergo in [illegible] exerceri.

Tertio: Dum magis urget morbus, ma[illegible] neceſſitas illius curandi: ſed in ac[illegible] magis urget: ergo & neceſſitas [illegible] ſanguinis miſſionem.

Quartò: in Quartana, cùm humor ſit [illegible], terreſtris, & ineptus motui, tunc [illegible] moveri per ſanguinis miſſionem, [illegible] minus valet reſiſtere motui: ſed dum [illegible] à natura movetur, minùs valet [illegible] ut ſanguinis miſſione valeat mo[illegible]: ergo in principio acceſſionis debet [illegible] fieri in Quartana.

§. II.

[illegible], ac communis opinio ſancitur.

R[illegible]: quòd in intermiſſione, [illegible] declinatione continuæ putridæ de[illegible] ſanguinis miſſio, tenet Car[illegible] *Fen.* 1. 4. *diſput.* 18. proſequitur [illegible] doctrinam *lib.* 4. *methodi*, ſancivit Cornelius Celſus *lib.* 1. *cap.* 10. §. *Quod ſi febris vehemens urgeat in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, jugulare eſt hominem*: ante ipſum docuit Galenus *lib. de ſanguinis miſſione c.* 21. §. *ſed enim, quod in ipſo rurſum die in quo ſanguinem mittimus obſervanda ſit febris declinatio, clare ſatis arbitror.* Tum paulò infrà idem docet: §. *Ita verum ſi quis memoria teneat, quæ toto ſuprà libro ſunt dicta, nihil tale committet, ſanguinem mittens, quavis dies, noctiſque hora modò reſpiat in febrientibus particularium paroxyſmorum declinationem.* Tum in *lib. de humoribus, comment.* 12. §. *In febribus continentibus, ſi manifeſtam aliquam acceſſionem adferant, in qua accedentes in eadem permaneant magnitudine, & ordinatas, & inordinatas evaſiones faciant, ſumma diligentia attendendum eſſe, nè increſcentibus invaſionibus moliantur, ſed in placidioribus duntaxat temporibus.*

Probatur tum 1. quia tunc remedium magnum debet exerceri, dum vires potentiores ſunt ad illius noxas ferendas, & ut valeat ſimul cum illo evacuationem ferre, & coadjuvare; quod in tempore intermiſſionis, in quo vires minùs opprimuntur vi morbi, debet contingere. Tum quia natura in tempore principii, & augmenti, aliquid extravaſat ex materia morbifica à venis majoribus, vel in minores, vel in partes externas; qui motus cùm ſit naturæ utilis, potius debet juvari quàm impediri per ſanguinis miſſionem, quæ tunc eſſet revulſiva. Tum quia Hippocrates in acceſſionibus nè diſtrahatur natura ab expulſione, & cauſæ morbificæ reſolutione, prohibet cibum dare: ergo potiori jure debet prohiberi quòd exerceatur ſanguinis miſſio, cujus cauſa magis diſtrahi, & impediri eſſet neceſſarium.

§. III.

Solutio adhibetur propriis fundamentis.

AD 1. reſpondetur : quòd ſanguinis miſſio debet exerceri dum eſt indicata, & vires magis permittunt, & cum minori diſpendio illam poſſunt ferre : quod cùm contingat in declinatione, vel in tempore intermiſſionis; ideo in illis exercenda eſt.

Ad 2. Reſpondetur : quod cum in principiis febrium moveatur materia in partes externas, non debet revelli humor ; quia ex Hippocrate, Quò natura vergit, ducere oportet per loca conferentia.

Ad 3. Reſpondetur : quod dum magis urget morbus, urget magis neceſſitas curandi illum, non per remedia quomodolibet exercita, ſed juxta occaſionem unicuique remedio proportionatam : occaſio autem mittendi ſanguinem, adhuc ſi febris urgeat, eſt, dum in ejus remiſſione vires meliùs valent illam tolerare.

Ad 4. Reſpondetur : quod licèt in Quartana ob rationem dictam deberet ſanguinis miſſio exerceri in principio, non convincit hæc ratio ut ſimili modo fiat in reliquis febribus. Quid autem dicendum de illa, proponemus agentes de illius curatione.

RESOLUTIO XIII.

Utrùm in Tertiana exquiſita convenit ſanguinis miſſio?

§. I.

Barbarorum, & aliquorum Modernorum refertur opinio.

APud Barbaros, & Moderniores plures hujus ſunt opinionis, ut numquam ſit utilis ſanguinis miſſio pro Tertiana exquiſita curanda : ſic tenet Raſis *lib. 27. continentis cap. 2. Iſaac lib. 3. practicæ capit. 12.* Auerroës 7. *Collectaneorum cap. 11.* Hali Abbas *lib. 3. Practicæ cap. 2.* Serapion. *lib. 13. Breviarii cap. 13* Hujus ſententiæ videntur eſſe Paulus *lib. 2. cap. 21.* Celſus *lib. 3. cap. 14.* Aëtius *tetrabili 2. ſerm. 1. cap. 80.* qui Galenum videntur ſequuti *lib. 1. de arte curativa ad Glauconem* ; omittendo miſſionem ſanguinis in Tertianæ exquiſitæ curatione, quos inter Moderniores ſequuntur Foreſtus *lib. 3. Conſult. 3.* Nuñez *lib. 2. Aphor. comment. 22.* Hollerius à *de febribus cap. de Tertiana exquiſita,* Mercurialis, *lib. 5. cap. 17. ſua praxis,* Maſſaria, *lib. de ſcopis,* Caprivacius *lib. 6. cap. 29.* Rondeletius *lib. de curandis febribus.* Quibus favent.

Primò, Tum Galenus, Cornelius, & alii ex Principibus Medicinæ Dogmaticis, qui hoc remedium omiſerunt in hujus febris curatione. Tum 2. quia Avicenna *fen. 4. lib. 1. cap. 20.* præcavens, quod ſanguine miſſio bilis non ebulliat, inquit : *cave ne ægrum ad unum ex duobus perducas, ſcilicet humorum cholericorum ebullitionem, aut frigidorum cruditatem* : Ergo ne bilis nuda ex ſanguinis conſortio ebulliat, ſanguis non eſt mittendus.

Secundò : ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno, prout magnum eſt remedium : ſed Tertiana exquiſita non eſt morbus magnus, cùm non minetur periculum : ergo in illa non debet exerceri ſanguinis miſſio.

Tertiò : Morbus pendens ex humore cacochymo indicat purgationem, non autem ſanguinis miſſionem : ſed Tertiana pendet, ſi exquiſita eſt, ex bile pura, & ſyn-

[illegible] humor eſt cacochymus, ut patet [illegible] turgere: ergo non debet pro [illegible] curatione exerceri ſanguinis miſ-[illegible].

§. II.

Galeni opinio cenſetur affirmativa.

[illegible]dum: quod in Tertiana exqui-[illegible] cujus cauſa antecedens eſt ſangui-[illegible] commixta, debet exerceri ſanguinis [illegible]. Sic intelligendus Actuar. *lib.3. Me-[illegible]* 19. Carrcirus *fen.* 1. 4. *tr.* 2. *c. de [illegible] Tertianæ.* Pereda *lib.* 2. *cap* 3. *in [illegible].* Mercatus *in curatione hujus febris,* [illegible] Salmanticenſis *lib. de ſanguinis miſ-ſione,* [illegible]atus ab Altomari *lib. de curandis [illegible]*, Lupetius *in Enchiridio cap.* 25. [illegible] *de curandis febribus,* Zacutus *tom.* [illegible] tenet communis uſus practican-[illegible].

Probatur 1. Tum ex Galeno, qui in om-[illegible] putrida, ut priùs diximus, docuit [illegible]em eſſe mittendum, *lib. 9. methodi cap.* 13. dum pendent à ſanguine, vel ab hu-[illegible] illi commixto. Tum patet ex Avi-[illegible] *fen.* 1. 4. *tract.* 2. *cap.* 7. §. *Quòd ſi [illegible] fortis, & fuerit illud quod vin-[illegible], aut cum humore qui vincit ſan-[illegible], tum phlebotomia eſt magis conveni-[illegible].* [illegible] dum Tertiana pendet à bile ſan-[illegible] commixta, ſanguis eſt mittendus [illegible] illius curatione.

Probatur 2. A morbo magno pendente [illegible]inis indicatur ſanguinis miſ-[illegible] Tertiana eſt morbus magnus, qua-[illegible], & pendet ex vitio ſangui-[illegible] bilis ſanguini commixtæ, quæ eſt [illegible] ſanguinis prout dicit maſſam ſangui-[illegible], & ideo illius vitium dicitur ſan-guinis vitium: ergo debet exerceri in Ter-tiana ſanguinis miſſio.

Probatur 3. ſi ſanguinis miſſio non de-beret exerceri in Tertiana exquiſita, ma-ximè quia pendet ab humore cacochymo: ſed bilis à quo pendet à prout eſt ſanguini commixta, non eſt humor cacochymus, ut *ſectione, de cacochymia,* demonſtravi-mus, *diſputatione de purgandi ratione:* Er-go ſanguinis miſſio debet exerceri in cura-tione Tertianæ exquiſitæ.

§. III.

Solvuntur contrariorum fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, Tum 1. quòd Ga-lenus non tradidit in curatione Ter-tianæ exquiſitæ ſanguinis miſſionem, quia jam id docuerat *in libris methodi*, agendo de indicationibus febris putridæ in com-muni; & ideo agendo de illius curatione proſequitur tantum reliqua remedia: reli-qui vero Galeni Sectatores, ſicut & ille omiſit, hoc remedium omiſerunt. Tum 2. quod Avicenna non intendit ex toto pro-hibere ſanguinis miſſionem, ſed determi-nare quantitatem, aut multiplicitatem, ne nuda bilis ſeparetur à commixtione ſan-guinis, & fiat cacochyma.

Ad 3. Reſpondetur: quòd Tertiana ex-quiſita eſt morbus magnus imminens, quatenus minatur periculum ſi bilis au-geatur per acceſſiones, ut ex illo fiat febris ardens, licèt ut febris intermittens eſt, vi-deatur periculum abeſſe, ut docuit Hippo-crates: & ulterius minatur periculum, qua-tenus poteſt mutari in periculoſam, vel ab impotente natura non valente in acceſſio-nibus ad partes externas movere humores;

vel

vel ob impedimentum quod poteſt in viis ſupervenire: & ideò licèt periculum non minetur dum ſine his intermittit, poteſtate tamen apta eſt pernicioſa, & lethalis fieri; & ideò morbus fit magnus ſaltem imminens.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſi bilis à qua pendet, eſt ſeparata à ſanguinis commixtione, eſt cacochyma, ut contingit in declinatione, & tunc indicat purgationem: ſi autem eſt ſanguini commixta, tunc pendens febris ab illa indicat ſanguinis miſſionem, & ſunt plures rationes, ut ſic indicata miſſio ſanguinis exerceatur, quas ex Actuario *lib.* 1. *Methodi cap.* 19. tranſtulit Zacutus *tom.* 1. *libro* 4. *quaſt.* 27. Tum ventilationis, & attemperationis cauſa. Tum ut ſanguis calefactus non efferueſcat. Tum ut evacuata parte materiæ morbificæ curatio ſubſequatur. Tum quia, ut adducit Abzarius à Cruce *Centuria 4 quaſit. per epiſt.* ne tranſmutetur in aliam deteriorem febris ſpeciem, qua de cauſa ſolet mitti ſanguis, etiamſi à febre diaria non ſit indicata, ut docet Galenus *libro 8. methodi cap.* 4. dum ipſa adeſt reſpectu morbi qui imminet in humoribus calefactis, & à febre diaria in putredinem diſpoſitis.

RESOLUTIO XIV.

Utrùm in Tertiana exquiſita in principio univerſali conveniat ſanguinis miſſio?

§. I.

Euſtachii, Valleſii de Taranta, Bravi, & aliorum refertur opinio.

BAſis hujus difficultatis eſt Avicenna *fen.* 1. 4. *tract.* 2. *cap.* 39. ubi præſcribit tempus mittendi ſanguinem in Tertiana exquiſita poſt tres, periodos: ſed illius loci lectio aliter ab aliis habenda judicatur. Valleſius Tarantinus *cap. de Tertiana exquiſita*, Vaſquius *in ſuis quaſtionibus*, Bravus Salmanticenſis *lib.* 2. *de curandi ratione cap.* 2. & alii legendum judicant, *& quando eſt poſſibile, ut non phlebotomes, uſque ad tres periodos fac*; ſed Trincavellius *lib.* 1. *ad Glauconem c.* 9. Carrerius *in fen.* 1. 4. *tract.* 2. *de curatione Tertianæ exquiſitæ*, Zacutus *tom.* 1. *lib.* 4. *q.* 26. Donatus *cap. de Tertiana exquiſita curatione.* Mercatus, Rondeletius, & Pereda ibidem. Guainerius *tract.* 2. *de febribus c.* 1. Antonius de Gradi *tract. de febribus c.* 9. Coſtæus *in Avicennam*, ſequuntur Arculani, & Gentilis [illegible]nem; qui Avicennam ſic legunt, *& quando poſſibile eſt, ut phlebotomes uſque ad tres periodos, fac.*

§. II.

Communis recipitur Avicennæ lectio.

IUxta communiorem doctrinam admittitur Avicennæ tradita lectio. Sic te[illegible] cum Authoribus pro hac parte citatis.

Probatur omnibus rationibus, [illegible] probavimus in principio univerſ[illegible] putridarum ſanguinem eſſe mitten[illegible] ſic intelligendum de omnibus judi[illegible] Hippocratem, qui inchoantibus mor[illegible] movendum, & ſanguinem mittendu[illegible] cuit. Tum quia exquiſita Tertiana ex Hippocrate ſeptem periodis terminetur, [illegible] tres periodos jam eſt in declinatione, & [illegible] concocta materia, & tunc purgatio [illegible] indicata, & non ſanguinis miſſio. Tum quia ſanguinis miſſio ordinatur in Tertiana, [illegible] deponendam cauſam, & ad attemperandum, & impediendum ne mutetur in deteriorem morbum; quod cùm in augmento, aut ſtatu maximè timendum ſit, a[illegible]denter maximè innitendum eſt hoc [illegible]re: ergo ante tres periodos ſanguis eſt [illegible]tendus in exquiſita Tertiana. Pa[illegible] ſubſequentibus manifeſtius.

RESO-

RESOLUTIO XV.

Utrùm ante tres periodos in perniciosa Tertiana ſanguis eſt mittendus?

§. I.

Pars ſuadetur negativa.

TEmporum decurſu novi ac inauditi ſupervenìunt morbi. Tertianæ intermittentes fuère ab antiquis cognitæ, periculo vacantes; & ſi ab impermixta bile pendeant, ſeptem periodis ut in plurimùm terminatæ. Noſtra ætas vidit has eaſdem Tertianas pernicioſas reddi, ac lethales. Omnium primus noſter anteceſſor doctiſſimus Mercatus incidit in earum ſpeculationem, & in percallendis earum naturis, ſignis, prognoſi, & curatione primus ac ultimus ſtetit, omnemque ſucceſſoribus in hac re, meo videri: abripuit gloriam. Ab ipſo harum febrium tractationem tranſtulit noſter etiam Anteſignanus ſapientiſſimus Doctor Cyprianus de Maroxa *lib. 4. de febrium curatione*, & eruditiſſimus Sennertus *tom. 2. lib. 2. cap. 18.* qui in determinando an ſanguis in his febribus ſit in principio mittendus, negativam partem amplectuntur: videtur enim, quòd ante tres acceſſiones non debeat mitti.

Primò: quia Avicenna, ut ex dictis patet ex conſenſu plurium doctiſſimorum Virorum docet: *uſque ad tres periodos non phlebotomes*, ſed hoc probavimus non eſſe intelligendum de Tertianis non pernicioſis: ergo ſaltem de pernicioſis debet intelligi.

Secundò: Febris Tertiana intermittens pernicioſa fit magna ex parte ob decubitum materiæ morbificæ in ventriculum, vel in aliquam partem principem fit talis: ſed à febre pendente ab humore extravaſato, & ſeparato à ſanguinis commixtione, non poteſt indicari ſanguinis miſſio ſed purgatio, quia cùm per ſeparationem à commixtione ſanguinis fiat cacochymus, neceſſariò indicat purgationem: ergo donec ſanguini commiſceatur, per tres periodos, ſanguis non eſt mittendus in illis.

Tertiò: Mercatus, & experientia docet purgationem debere in principio exerceri in his Tertianis: ergo non debet exerceri ſanguinis miſſio in principio; quia tertiana pernicioſa eodem modo ſe habens, non poteſt ſimul, & ſemel indicare ſanguinis miſſionem & purgationem.

Quartò: Bilis exiſtens in prima regione non poteſt extrahi per ſanguinis miſſionem, cùm ſanguinis miſſio ſit evacuatio humorum qui in ſecunda regione continentur: ſed cauſa morbifica à qua pendet Tertiana pernicioſa plerumque continetur continuò in prima regione, ut apparet ex continuis vomitibus, anxietatibus, nauſeis, ac doloribus, quæ non ſolùm in acceſſionibus, ſed ipſa peracta percipiuntur: ergo non poteſt evacuari per ſanguinis miſſionem, donec tribus acceſſionibus peractis, & evacuata primæ regionis materia per vomitum, ſi quid intra venas relinquitur, miſſione ſanguinis evacuetur.

§. II.

Quòd ante Purgationem ſanguis mittendus non ſit in Tertiana pernicioſa, reſolvitur.

PUrgatio in Tertiana pernicioſa ob ventriculum læſum præire debet miſſionem ſanguinis, præcipuè ſi fiat pernicioſa per decubitum materiæ morbificæ in principem partem. Sic deducitur ex Mercato, & admittunt Sennertus & Majora.

Probatur ex Galeno *lib. Methodi*, quia ſi præcedit eruditas, vel humorum profluvium, ſanguinis miſſionem cohibet fieri, donec concoquenda materia elabo-

elaboretur, vel evacuanda deſcendat: ſed humor qui tranſmittitur pro acceſſione efficienda in primam regionem, cùm jam ſit humor in prima regione concoqui poteſt: ergo ante ſectionem venæ debet præire purgatio, qua deſcendat humor in illa contentus.

Probatur 2. Sanguine miſſo, ſucceſſione ad id quod evacuatur refluunt humores, & à prima regione in venas delati maſſam ſanguinariam conſpurcare valent, morbique cauſam adaugere: ergo cùm in Tertiana pernicioſa maximè humorum copia per partes vicinas extravaſata permaneat materia morbifica, in magnaque copia intra primam regionem plerumque retineatur, antequam fiat ſanguinis miſſio debet præire purgatio.

§. III.

Miſſioni ſanguinis præſcribitur locus.

RESolvendum: quòd dum evacuatione purgatoria liberatur prima regio à bilioſo humore miſſionem ſanguinis impediente, ante tertiam acceſſionem ſtatim ſanguis eſt mittendus in ſequenti declinatione, attento virium robore, ſi cauſa antecedens tertianæ pernicioſæ ſit ſanguini commixta.

Probatur ex Galeno: ſanguinis miſſio debet exerceri, dum manet indicata, & deficit impedimentum: ſed virium manente robore, & ablatis humoribus primæ regionis, deficit impedimentum, quia aufertur, & ipſa manet indicata, quia Tertiana pernicioſa eſt morbus magnus ac lethalis, & pendet ex vitio ſanguinis, qua cauſa antecedens illius, à qua indicatur ſanguinis miſſio, eſt bilis ſanguini commixta: ergo ſtatim in ſequenti declinatione debet exerceri ſanguinis miſſio.

§. IV.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD 1. reſpondetur: quòd rationes quæ probant, quòd ſanguinis miſſio debet exerceri in principio in aliis Tertianis, probant de pernicioſis, ablatis impedimentis, quæ in his ſubſequuntur.

Ad 2. Reſpondetur, quòd in Tertiana pernicioſa bilis duplex reperitur, altera quæ intra venas eſt ſanguini commixta, & eſt cauſa antecedens, à qua fovetur morbus, & ex qua ſeparatur pars effectura acceſſionem; alia pars reperitur extra venas, & in prima regione coacervatur, & ibi permanens, vel circa aliquam partem principem, cauſat pernicioſa accidentia, & ab hac indicatur purgatio, quia eſt cacochyma; & ideò ſimul indicatur ſanguinis miſſio ab ea portione, quæ eſt ſanguini commixta, ab ea verò quæ eſt cacochyma, indicatur purgatio; & cùm materia cacochyma in prima regione ſit impedimentum ſanguinis miſſioni, ideò priùs exercetur purgatio, qua aufertur impedimentum, & illo ablato, ſtatim ſanguinis miſſio petit fieri in tempore morbi aptiori pro illa exequenda.

Ad 3. patet ex dictis cur utrumque remedium habet locum.

Ad 4. Reſpondetur: quòd per ſanguinis miſſionem non intendimus evacuare cauſam morbificam exiſtentem in prima regione, ſed quæ eſt cum ſanguine intra venas antequam mittatur ab illis.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO XVI.

Utrùm ſanguinis miſſio in Quotidiana ſit utilis?

§. I.

Sennerti & aliorum proponitur opinio.

SEnnertus *tom. 2. lib. 2. cap. 19.* vix locum invenit pro ſanguine mittendo in hac febre; alii plures non eſſe mittendum affirmant.

Primò: Quòd nec Galenus, nec Græcorum aliquis in hujus febris curatione ſanguinis miſſionem admittat; ergo ſanguinis miſſio in Quotidiana exerceri non debet.

Secundò: Dum in hac febre mittitur ſanguis, humor qui purus eſt extrahitur, pituita autem à qua pendet Quotidiana nuda à ſanguinis commixtione intra venas permanet diù febrem fovens: ergo ſanguis non eſt mittendus in illa.

Tertiò: In Quotidiana redundat pituita, quæ eſt humor frigidus: craſſus, glutinoſus, & indigens virium robore, ut poſſit concoqui & devinci: ergo non debet ſanguinis miſſio in illius curatione exerceri.

§. II.

Avicennæ præfertur opinio.

REſolvendum: quòd quandiù pituita manet ſanguini commixta, à qua Quotidiana fovetur, debet exerceri ſanguinis miſſio. Sic docuit Avicenna, ſequuntur Arabes, & Dogmaticorum Practici ſic conſulunt majori ex parte.

Probatur 1. Tum ex Galeno citato, qui dicit, in omnibus febribus non continuis modò, verùm aliis omnibus quas putreſcens concitat humor, convenire ſanguinis miſſionem. Tum ex Avicenna, qui in curatione hujus febris conſulit ſanguinis miſſionem, dicens: *& quando videris urinam groſſiorem & rubicundiorem, non erit malum ſi phlebotomaveris*: ergo dum apparent ſigna commixtionis pituitæ cum ſanguine, ſanguis eſt mittendus. Patet conſequentia ex Gentili, qui in *Avicennæ commentario*, inquit: *Nam talis urina ſignificat phlegma ſanguinem, ſive ſanguini commixtum.*

Probatur 2. ſanguinis miſſio exercetur, dum indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, ſive ab humore ſanguini commixto; ſed Quotidiana eſt morbus magnus ac pernicioſus, & dum pendet à pituita ſanguini commixta debet in illa ſanguinis miſſio fieri.

§. III.

Solvuntur fundamenta primò adducta.

AD 1. Reſpondetur: Quòd ut diximus, cùm Galenus in *lib. Methodi*, tradiderit in omni febre putrida ſanguinem eſſe mittendum, plerumque hòc remedium ſubticuit, dum peculiariter agit de cujuſlibet febris putridæ curatione, & Græci ſequuntur illius modum doctrinæ.

Ad 2. Reſpondetur; quòd ſi pituita non eſt ſanguini commixta, non eſt indicata ſanguinis miſſio: ſi eſt commixta ſimul cum ſanguine, extrahitur pituita illa commixta.

Ad 3. Reſpondetur: quod ex hoc, quòd pituita ſit humor frigidus, craſſus, glutinoſuſque, non ſequitur, quòd ſi eſt commixtus ſanguini ratione febris pendentis ex illo non ſit indicata ſanguinis miſſio; ſed quòd ut docet, Galenus *lib. de ſanguinis miſſione cap. 12.* dum humores ſunt craſſi, ſanguis parciùs eſt mittendus.

Digitized by Google

RESOLUTIO XVII.

Utrùm in Quartana ſit mittendus ſanguis?

§. I.

Pars negativa quibus valet fulciri?

VAriant Authores in ſanguinis miſſionis remedio praſcribendo pro Quartana curanda. Vanhelmont vaniloquus hujus febris difficilem curationem in Dogmaticorum refert ignorantiam, & vulgaris, ac delirus poſtquam illis multa opponit opprobria, ſanguinis miſſionem & reliqua remedia contendens exterminare, ſicco pede diſceſſit ſine hujus febris cognitione, & ſine aliquo remedio utili reperto poſtquam tot inutilia redarguere videtur conatus; ſed ſanguinis miſſionem non eſſe utilem ex Dogmaticis videtur probari, quia ſi ſanguinis miſſio deberet exerceri in Quartana, vel dum in venis eſt multa copia melancholiæ, vel dum ſine illa eſt ſanguis purus; ſed nondum eſt multa copia melancholiæ in venis, quia Galenus potiùs tunc purgandum eſſe conſulit, *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 10. §. *Cæterùm in redundantia humoris melancholici, ſanguinem mittere præſtat, aut certo omnino medicamento uti atrambilem expurgante.* Quòd autem puro ſanguine exiſtente ſanguinis non ſit mittendus pro morbis pendentibus ex melancholia, docuit idem Galenus *lib.* 3. *de locis affectis*, agens de melancholiæ curatione §. *His itaque conſideratis omnibus, cum ſperaveris in univerſi corporis venis melancholicum ſanguinem contineri, quo certiorem habeas notitiam.* Et ſuperaddit: *Quòd ſi tunc fluens ſanguis non appareat melancholicus, ſtatim ſupprimatur:* idem tenet *lib.* 1. *ad Glauconem*, & idem docuit Avicenna *fen.* 1. *lib.* 3. *tract.* 8. *cap.* 9. §. *Amplius ſi phlebotomes. &c.* ergo in Quartana nunquam ſanguinis miſſio debet exerceri.

Secundò: Omnis Quartana ſupervenit cum magna copia crudorum humorum in prima regione, & ſimul in ſecunda cum ſanguine redundantium; ſed hæc cruditas ut diximus impedit ſanguinis miſſionem: ergo in Quartana non debet exerceri ſanguinis miſſio.

Tertiò: Victus ratio exhibetur in febribus, prout requiritur, ut valeat vires conſervare uſque ad ſtatum; & remedia exercentur prout requiritur, ut vires non impediantur, quo minus debilitatæ non valeant ad ſtatum pervenire cum eo vigore qui requiritur pro concoquenda materia morbifica: ſed cùm Quartana extendatur plerumque per duos, aut tres annos, & humores concoquendi ſint terreæ naturæ, & maximè reſiſtentes, ſi ſanguinis miſſione vires debilitarentur, nunquam poſſent materiam morbificam concoquere: ergo ſanguinis miſſio non debet exerceri pro Quartanis curandis.

§. II.

Dogmaticorum doctrinam amplectimur.

REſolvendum: quòd ſi Quartana pendeat à melancholia ſanguini commixta, debet in illa exerceri ſanguinis miſſio. Sic deducitur ex Galeno & Avicenna in ejus curatione.

Probatur 1. ex Avicenna noſtram ſancientem doctrinam his verbis: *Verum omnibus ſpeciebus ſunt indicia; in quibus communicatur, & illud eſt quoniam illa omnes minuuntur in principio: quare neceſſe eſt ut attendatur an ſanguis ſit dominans in ea, & propriè quando Quartana eſt melanchol. a ſanguinea,* tunc

Digitized by Google

tunc enim phlebotometur, & extrahatur ſanguis, ſecundùm quantitatem neceſſitatem, & fortaſſe exigit multitudo ejus, ut extrahatur de eores plurima. Ergo in Quartana orta ex melancholia ſanguini commixta convenit ſanguinis miſſio.

Probatur 2. Quia Galenus præterquam quòd in ejus curatione conſulit ſanguinis miſſionem, ipſam debere exerceri docuit *in libris methodi*, determinans in omni febre putrida ſanguinem eſſe mittendum quæ propoſitio intellecta eo modo, quo à nobis explicatur, æque currit de omni febre putrida.

Probatur 3. ratione fundamentali: A morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, ſive humoris commixti ſanguini, indicatur, ut diximus, ſanguinis miſſio: ſed Quartana eſt morbus magnus: ergo dum pendet à melancholia ſanguini commixta indicat ſanguinis miſſionem.

§. III.

Solvuntur Argumenta contraria.

Ad 1. Reſpondetur: quòd ex Galeni locis adductis confirmatur noſtra doctrina: in primo enim intendit docere, quòd ſi melancholia eſt ſeparata à ſanguinis commixtione, debet purgari: in reliquis patet quòd ſi ſuperabundat melancholia commixta ſanguini, debet mitti ſanguis: dum autem exiit purus ſanguinis humor, cum quo melancholia non eſt commixta, non debet ſanguinis miſſio exerceri; quia cùm Quartana non pendet ex ſanguine, ſed ex melancholia, non intendimus ſanguinem mittere, niſi ratione vitii quod contrahit ob melancholiæ commixtionem.

Ad 2. Reſpondetur: quòd ex eo quòd ſit copia crudorum humorum; non infertur quòd ſanguinis miſſio non ſit indicata à Quartana pendente ex melancholia commixta ſanguini; ſed quòd adhuc indicata ſanguinis miſſione, eſt impedimentum, ſicut & ſolet contingere in aliis febribus, quo ablato, exercetur ſanguinis miſſio.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ſanguinis miſſio debet exerceri attentis viribus, & proportionata quantitate, ut illæ poſſint ſubſiſtere; ſi autem magna ſit copia melancholiæ, ut docet Avicenna, in magna quantitate ſanguis poteſt extrahi, tunc enim ſicut in aliis febribus, levata natura quod concoqui eſt habile concoquit, & ideò facit ut brevior ſit Quartana.

RESOLUTIO XVIII.

Utrùm ex qualibet vena ſit ſanguinis mittendus in Quartana?

§. I.

Communis Dogmaticorum proponitur aſſenſus.

Diſſentiunt Dogmatici in determinanda vena, ex qua ſit ſanguis mittendus in Quartana. Galenus, Stephanus, Athenienſis, Hali Abbas, Iſaac & Raſis judicant in Quartana ſanguinem eſſe mittendum ex Baſilica ſiniſtri brachii, vel ex vena media ejuſdem, Aëtius, Trallianus, Mercatus, Mercurialis, Maſſaria, Carreirus, ex brachii dextri baſilica, aut vena communi, ſanguinis miſſionem in Quartana convenire ſentiunt, ſicut & ex venis brachii ſiniſtri. Alii laudant apertionem ſalvatellæ manus ſiniſtræ; quibus ſubſcribit etiam Riberius: Alii verò à pede mittendum ſanguinem conſentaneum rationi ſuadere contendunt; præcipuè in illis, quibus numquam fluxerunt hæmorrhoides. Pro quibus omnibus ſtat.

Digitized by Google

Primò; Quartana pendet ex melancholia: ſed melancholia in liene, & parte ſiniſtra noſtri corporis majori quantitate redundat: ergo ex brachio ſiniſtro ſanguis in illa debet mitti.

Secundò: Omnes humores generantur in jecore: ergo ex illa parte in qua venæ magis cum illo communicant debet ſanguis mitti; ſed cùm jecore cùm ſit in parte dextra magis communicant venæ brachii dextri, quàm brachii ſiniſtri: ergo ex brachio dextro præcipuè debet exerceri in Quartana ſanguinis miſſio.

Tertiò: In ſanguinis miſſione ex ſalvatella manus ſiniſtræ minus debilitantur vires, cùm fiat cum minori diſpendio ſpirituum; & major fit revulſio humoris, cùm fiat à patre diſtantiori: ergo potiùs ex illa quàm ex brachio debet ſanguis mitti.

Quartò: Quartana fovetur ex liene, & humoribus, qui ſunt intra venas Meſenterii: ſed humores ibi contenti ſolùm per venas infernas; vel hæmorrhoidales poſſunt evacuari: ergo ſanguinis miſſio in Quartana ex malleolo debet fieri.

§. II.

Quid ſentiendum dum Quartana pendet ex vitio jecoris.

Reſolvendum 1. Quòd ſi melancholia, ex qua fit Quartana, generetur in jecore, & ut ſanguini in venis commixta ſanguinis miſſionem indicet, ex quacumque vena, vel ex quocumque brachio poteſt indifferenter exerceri. Sic docuimus *part. 3. de febribus, in curatione cauſonodis*, deduximúſque ex Sanctorio *lib. 3. methodi de vitandis erroribus cap. 16.* & ex Platerio *tom. 2. tract. de febribus cap. 2.*

Probatur: quia ut ex Anatome demonſtratur, vena cava aſcendit à jecore per vertebras ad jugulum, & æqualiter fertur ad utrumque brachium, & unus deſcendens ramus in flexura brachii fit vena Baſilica, Communis, & Cephalica, & deſcendens in manu dicitur ſalvatella: ergo ex quavis harum fiat ſanguinis miſſio, æqualiter ſanguis ex vena cava evacuatur, ex utrovis brachio ſanguinem mittamus.

§. III.

Quid dicendum de Quartana orta à liene.

Reſolvendum 1. Quòd ſi melancholia à qua pendet Quartana, generetur in liene, ſanguinis miſſio non debet fieri ex brachio, ſed ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus externis: ſic tenendum in doctrina eorum, qui tenent quòd melancholia non ſolùm cùm aliis humoribus generatur in jecore, ſed etiam in liene pro nutritione partium quæ ſunt in prima regione, quam probabilem judicavimus *ſuprà*.

Probatur. Quia ex citata doctrina ſatis conſtat à liene generari melancholiam, quæ cùm redundans poſſit contineri intra primam regionem, & prout in illa petat evacuari, nulloque modo poſſit per venas brachii extrahi, ſed per infernas venas, vel potiùs per hæmorrhoidales, conſtat ex his tantùm ſanguinem eſſe mittendum.

§. IV.

Solvuntur primò adducta argumenta.

Ad 1. Reſpondetur quòd humores in liene contenti non poſſunt per venas brachii evacuari, & quæ ſunt in dextro aut ſiniſtro latere venæ, æquè diſtant, & æqualiter à jecore evacuant.

Ad 2. patet ex dictis venas utriuſque brachii diſtare æqualiter à jecore, ut demonſtrat Anatomia.

Ad 3. Reſpondetur, quòd probat, quòd in nimis debilitatis, utilior ſit ex manu ſangui-

ſanguinis miſſio, quia ut *part.* 3. diximus, minus vires debilitari docuit Avicenna; ſed humor per eaſdem venas, quæ in brachio ſunt tandem evacuatur.

Ad 4. Reſpondetur: quòd ex hoc fundamento ſolùm probatur doctrina à nobis tradita in hac Reſolutione §. 3.

RESOLUTIO. XIX.

Utrùm in febre puncticulari ſit mittendus ſanguis?

§. I.

Opinionum diverſitas & fundamenta proponuntur.

REferentibus Argelutio, & Boca Angelino plures judicarunt in febribus malignis ſanguinem non eſſe mittendum: his fulti.

Primò: quia malignitas eſt qualitas occulta, vires diſſolvens, & præcipitans: ſed ſanguinis miſſio eſt remedium magnum, magnoperè etiam valens vires debilitare: ergo ſanguinis miſſio in febribus puncticularibus non debet exerceri, ne viribus diſſolutis in præcipitem mortem feratur æger.

Secundò: febris maligna provenit ab ingenti humorùm corruptela ratione cujus humores à ſanguinis natura diſſimiles fiunt: ſed humoribus à ſanguine diſſimilibus non indicatur ſanguinis miſſio, ſed purgatio: ergo in febribus malignis nunquam convenit ſanguinis miſſio.

Tertiò: Per ſanguinis miſſionem moventur, commiſcentur, & perturbantur humores, commixtis putridis cum laudabilibus, & è contra: ergo non eſt utile eam exercere.

Quartò: febris maligna pendet ex humoribus cacochymis, & ſeparatis à ſanguinis commixtione: ergo non poteſt indicare ſanguinis miſſionem, cùm indicans ſanguinis miſſionis ſit morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, ſeu ab humore ſanguini commixto, ut diximus. Probatur antecedens; febris maligna ſit talis, quia oritur ex infeſtiſſima putredine reliquis deterior, quæ quia talis, non poteſt dari in humoribus benignioribus, & commixtis ſanguini: ſed in cacochymis & ſeparatis ab ejus commixtione.

§. II.

Sancitur communis opinio.

REſolvendum: Quòd ſanguinis miſſio debet exerceri pro omni febre maligna pendente ex ſanguine, vel ex quocumque humore ſanguini commixto, præcipuè in primis morbi diebus. Sic tenet Mercatus noſter *tract. de febre maligna.* Angelutius *libro 2. de febre maligna cap. 2.* Boca Angelinus *libro de morbis malignis, & peſtilentibus cap. 35.* & Doctiſſimus Doctor Maroja, noſter præceſſor *libr. 3. de febribus in curatione hujus febris.* Sennertus *tom. 2. lib. 3* Aloyſius Torellus *lib. de medela febris puncticularis.* Carmona *lib. de peſte, & febribus cum puncticulis cap.* 10.

Probatur ab his Authoribus: Tum quia puncticularis febris eſt putrida; & Gal. *lib. 11. Methodi cap. 15.* docet in omni febre putrida ſanguinem eſſe mittendum. Tum quia ad cohibendam putredinem, tanquam evacuatorium; ad remittendam febrem malignam, tanquam refrigeratorium remedium indicatur ſanguinis miſſio: ergo debet exerceri.

Probatur 2. Febris maligna plerumque non incipit niſi ut putrida, & tractu temporis redditur maligna, quia maligna qualitas in quinto, ſexto, aut ſeptimo die reſultat ratione inſectioris putredinis: ergo in tempore antecedente evacuanda eſt per ſanguinis miſſio-

Digitized by Google

miſſionem magna portio illius materiæ morbificæ; vel quia impeditur putredo, ex qua poteſt oriri, vel quia aufertur cauſa majori ex parte, ex qua poteſt malignitas reſultare.

Dices: Quòd toto tempore, quo in primis diebus non reſultat maligna qualitas, febris non eſt maligna, nec relucent illius ſigna, & conſequenter non debet ſanguinis miſſio fieri pro ejus curatione.

Reſpondetur: Quòd ſanguinis miſſio convenit tunc, quia ab illa febre ut putrida indicatur, & quòd dum graſſantur ſimiles febres, Medicus majori cura debet conari ſanguinem quam citiſſimè mittere, etiam præcautionis gratiâ. Tum etiam quia ſolent à principio febris putridæ, ſordidæ putredinis apparere ſignâ, magnæque conturbationis, ex quibus timetur, quòd reſultabit maligna qualitas.

Probatur 3. ratione fundamentali: ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis: ſed febris maligna eſt morbus magnus, & plerumque pendet ex putredine ſanguinis, vel reliquorum humorum ſanguini commixtorum: ergo in hac febre maligna ſanguis eſt mittendus.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD 1. Reſpondetur, quòd probat, quòd non debet exerceri, dum vires non poſſunt ferre ſanguinis miſſionem, quod nos fatemur; & ideò diximus, quòd fiat ſtatim in primis diebus, quia poſteà licèt indicata ſit, non valent vires illam plerumque ferre.

Ad 2. Reſpondetur: quòd malignitas provenit ex tali modo putredinis, ſed ille etiam poteſt reperiri in humoribus, qui ſunt ſanguini commixti, & plerumque etiam poteſt hæc malignitas fieri abſque putredine, ut apparet in febribus malignis, in quibus nulla apparent ſigna putredinis, de quo aliàs latiùs.

Ad 3. Reſpondetur: quòd intendimus in principio antequam ſerpat putredo, & malignitas ſubcreſcat, ſanguinem mittere, non tam quia ſanguinis miſſione humores miſceatur, quia hoc non fieri diximus *ſuprà*; ſed ut ſubſiſtant vires: & ne poſtquam vireſcit, malignitas illa intenſior fiat ob ſanguinis motum; quia ex Hippocrate multa nocent mota, quæ ſi non moverentur non nocerent, quia ante motum non elevantur ad cor fuligines, ac maligni vapores, ſicut poſt humorum motum.

Ad 4. Reſpondetur: quòd ut patet ex dictis, plerumque oritur malignitas ab humoribus commixtis ſanguini, & tunc diximus indicari ſanguinis miſſionem: poteſt tamen oriri in febre pendente ex humoribus ſeparatis à commixtione ſanguinis, & tunc ratione cacochymiæ purgatio, & non ſanguinis miſſio erit indicata.

RESOLUTIO XX.

Utrùm ſanguinis miſſio debeat in febre maligna, fieri, puncticulis apparentibus?

§. I.

Aperitur difficultas, & dubitandi ratio proponitur.

FEbres quibus accidit malignitas, ſolent plerumque habere concomitantes aliquas excretiones ad cutem, ut in peſtilentibus malignis, variolis, & morbillis apparet; de quibus dubitamus, an ſi non pro ratione cauſæ ſit ſanguis miſſus in principio, poſſit exerceri ſanguinis miſſio, apparentibus jam maculis, aliiſque excretionibus? Antiqua fuit hæc quæſtio in cura-

Digitized by Google

curatione variolarum, præcipuè apud Arabes; animadverſàque etiam apud Moderniores, Fracaſtorius *lib. 3. de contagione cap. 5.* in omni febre contagioſa, excretionibus apparentibus, vel aliis ſignis, quibus conſtet contagium eſſe jam per humores diſparſum, ſanguinem judicat nunquam eſſe mittendum, cui ſubſcribunt & alii. Mercatus *tom. 2. lib. 7.* judicat quòd ſi plenitudo non ſit ex toto diſpoſita, maculis apparentibus, ſanguis eſt mittendus; ſi autem depoſita eſt, aut vires ſunt imbecilles, tunc non eſſe exercendam ſanguinis miſſionem. Nicolaus Boca Angelinus, *lib. de morb. malignis, ac peſtilentibus cap. 35.* notat quòd macularum expulſio, aut eſt critica, & in hac ſanguinem tenet non eſſe mittendum, quia impediretur naturæ rectè operantis actio; niſi ex pulſu cognoſcatur gravata, tunc enim poſſet ſanguine miſſo levari: aut eſt ſymptomatica orta ex magna febre, natura laſſita, & rubro lotio exiſtente, & tunc convenit ſanguinis miſſio: aut fit ſignis cruditatis, & coctionis ſimul apparentibus, & tunc coctionis vincentibus ſignis, indicat quieſcendum; cruditatis verò, ſanguinem eſſe mittendum. Primis verò, opinantibus, favet.

Primò: Si contagium jam conſtat ex apparentibus ſignis eſſe communicatum, ſanguine commoto, & agitato per ſanguinis miſſionem, neceſſe eſt à partibus contagio affectis, reliquas affici, ſicut ſale, aut felle liquori additis; ſi moveatur liquor, neceſſe eſt omnes illius partes ab illo coinquinari: ergo apparentibus ſignis, ſanguinis miſſio non eſt exercenda.

Secundò: id docetur, Tum 1. ex Hipp. 2. Aphoriſm. 21. dicente: *Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit per loca conferentia ducere.* Cujus autem eſt magis conferens, quàm ſanguinis miſſio. Tum ex Avicenna, qui in curatione variolarum, ipſis apparentibus, prohibet ſanguinis miſſionem. Tum 3. ex eodem *lib. 4. fen. 6. tract. 4. cap. 9.* ubi in morſis à ſerpente, aut cane rabido, prohibet ſanguinis miſſionem, ne venenum retrocedat ad internas partes; ergo ſimili modo debet interdici maculis, aut variolis apparentibus.

Tertiò: Sanguine miſſio, vaſiſque exinanitis, ne detur vacuum, refluit venenoſa materia, quæ extra ad cutim tendebat: ſed ex hoc retroceſſu ſequitur, quòd maligni humores, qui jam erant ſeparati à corde, iterum refluens vires opprimant, & ſpiritus diſſipent: ergo ſanguis non eſt mittendus, dum maculæ apparent.

Quartò: Evacuationes criticæ non debent impediri, cùm fiant à natura rectè operante, & expellente materiam morbificam: ſed excretiones ad cutim per maculas, morbillos, aut variolas ſunt evacuationes criticæ: ergo non debent impediri per ſanguinis miſſionem.

§. II.

Aſſentimur doctrinæ Hippocratis.

Reſolvendum: Quòd apparentibus maculis, aliiſve criticis excretionibus, ſi natura potentior redditur ſupra cauſam morbificam, ſanguis non eſt mittendus.

Probatur ex Hippocrate *lib. 1. Aphoriſm. ſent. 22.* docet enim, *Quæ judicantur, & judicata ſunt integrè, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet*: ergo ſi apparentibus maculis, aut aliis excretionibus, natura ſuperior videatur ad cauſam morbificam, nec ſanguinis miſſio exercenda, nec aliis novandum eſt remediis.

Dices primò: Quòd non eſt unde cognoſci poteſt, an natura ſuperior evadat ad cauſam morbificam; præcipuè, quia enim

Digitized by Google

illa evacuatio ſit diminuta,& tantùm materiæ tenuis & vaporoſæ, non poteſt per illam tantum evacuari de cauſa quantum ſufficit, ut natura victrix appareat.

Reſpondetur: Quòd cùm in febribus, quæ habent has proprias expulſiones ad cutim, ſint febres puncticulares, in quibus maxima reperitur efferueſcentia ob malignam qualitatem febri ſupervenie͂tem, dum qualitas illa in tenujoribus vaporoſiſque humoris partibus inhæret, ipſis partibus elevatis commotiſque ab cutem, quieſcit maximè efferueſcentia, extrà mittitur maligna qualitas, refoventur ſpiritus, aliique puriores de novo generantur; & ideò incipiunt apparere ſigna victricis naturæ, quia pulſus æquales redduntur & vehementiores, dilatatio plenior, æger fit placidus, remittit febris, incipiunt apparere vera coctionis ſigna, cujus contrarium contingit in aliis febribus, in quibus in craſſoribus partibus inhæret magis maligna qualitas.

Dices Secundò: quòd ex Hippocrate docetur, quòd nihil ſit agendum, dum morbi ſunt integrè judicati; per excretiones verò ad cutem non fit integre judicatio, quia non fit integra evacuatio humoris à quo dependet morbus.

Reſpondetur: quòd Hippocrates dum docet quòd nihil movendum, dum morbus integrè judicatur, per ly *integrè* intelligit, dum perfectè judicatur, id eſt eum ſecuritate; etiamſi hoc non fiat per integram evacuationem totius cauſæ morbificæ, ut docet Galenus *in commentario*, & convincitur ex eodem Hippocrate *lib. de humoribus*, ubi cum hanc eandem Aphoriſticam ſententiam referat, loco illius verbi *integrè*, ponit *perfectè*: ad hoc enim ut judicatio dicatur perfecta, ſufficit quòd fiat per evacuationem, per quam licèt ex toto non evacuatur materia morbifica; evacuatur tamen, quod ſufficit, ut natura reddatur ſuperior ſupra cauſam morbificam.

Probatur 2. Dum contagioſa qualitas ac maligna inhæret in partibus tenujoribus, quæ poſſunt moveri ad cutem, & per illam evacuari, natura ſupra reliquum humoris indicat ſe victricem, per perfecta coctionis ſigna, mediâ quâ earum putredo eſt vincenda: ergo non debet impediri per ſanguinis miſſionem. Patet conſequentia, quia coctio quietem deſiderat, & dum natura ſufficit ſecurè vincere morbum, fruſtranea ſunt remedia pro illo vincendo.

§. III.

Qualiter Modernioribus aſſentiendum?

RESolvendum 2. Quòd maculis apparentibus, aut aliis ſimilibus excretionibus, dum dubia eſt naturæ victoria ob vitium in Quanto, aut in Quali ſanguinis, exercenda eſt ſanguinis miſſio; quam docet (his excretionibus apparentibus] Sennertus. Aloyſius, Torellus, Carmona, Maroja, Mercatus, Boca, Angelinus, Angelutius, Zacutus, Philipp. Ingraſia Angenius, Euſtachius, Rudius, & alii plures; ſed differunt, quia alii ſemper maculis apparentibus, alii ſolùm ratione plenitudinis dicunt ſanguinem eſſe mittendum; nos verò mittendum admittimus tantùm, dum ex hac excretione non ſeparatur, morbum integrè eſſe judicandum, & tunc ſive id timeatur ob vitium in Quanto, ſive ob vitium in Quali, ſanguinis miſſionem exercendam fatemur.

Probatur Mercatus, maculis apparentibus ſanguinem eſſe mittendum; Tum quia ex Galeno, Natura levata per ſanguinis miſſionem, quòd concoqui eſt habile, concoquit, & excernit quod petit excerni. Tum quia non debet timeri retroceſſus humorum tendentium ad cutem, quia hic ſolùm

Digitized by Google

ſolùm fit dum ex vaſe evacuatur neceſſarium, non autem quod redundat. Tum quia majus timetur damnum ex plenitudine, quàm ex retrocedentibus humoribus. Tùm quia aufertur magna copia ejus humoris, cui poſtea communicabitur venenoſa qualitas: ergo debet ſanguinis miſſio exerceri adhuc maculis apparentibus.

Probatur 2. à nobis ex ſententia Galeni, qui ſancivit nihil novandum, dum morbi integrè judicantur; ex quo videtur firmare regulam in contrarium, quòd dum maculis apparentibus, integrè aut perfectè morbus non judicatur, eſt movendum per remedium tunc judicatum, quale eſt ſanguinis miſſio in his febribus, in quibus maculæ, aut excretiones apparent.

Probatur 3. ex Galeno, *lib. methodi*, ubi præſcribens, quid agendum in febribus, dum ſupervenientes evacuationes, ſeu excretiones morbum non integrè judicant, docet poſito exemplo in ſanguine menſtruo, aut hæmorrhoidali; quòd *inſpecto fluentis impetu ſi ipſi ſatisfacere videbitur naturæ rem omnem permittas*: ſin minus ſanguinis miſſione perficiendum quod deficit ſupervenienti evacuationi: ergo ſi excretio ad cutem non ſufficit, ut natura ſuperior evadat; ut valeat integrè morbum terminare, ſanguinis miſſione debet ſuppleri quod deficit.

Probatur 4. ſanguinis miſſio ex Galeno debet exerceri, dum eſt indicata, & non impeditur ab aliquo contra indicante: ſed eo ipſo quod febris pendeat ex vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali, adhuc apparentibus maculis eſt indicata, & neceſſaria pro morbi curatione; nec impedita, quia vires poſſunt ſubſiſtere: ergo debet exerceri adhuc maculis apparentibus.

Dices: quòd eſt impedita, aut contraindicata, ne fiat retroceſſus humoris, qui movetur ad cutem, ad partes internas, & ad cor.

Contrà ſtat Galenus citatus, qui levata natura docet melius excernere quod petit excerni. Tum quia illud, quod eſt delatum extra venas, non iterum refluit. Tum quòd in eryſipelate, ſcabie, & aliis excretionibus cutaneis docet experientia, quòd ſanguine miſſo uberiùs proſequitur natura evacuationem eorum: ergo nec impediet macularum, aut reliquarum febrium excretiones.

Probatur 5. Cum maculis apparentibus, non ſubſequuntur ſigna victricis naturæ, ſed relucent ſigna maximæ conturbationis, febris permanet, aut intenditur, rubrum eſt lotium, excretio tarda, imminet periculum vitæ, niſi deponatur cauſa, à qua fovetur febris, & ex ejus vitio, aut quantitate impeditur natura, quo minus illam poſſit vincere: ſed tum temporis non eſt indicata purgatio, cùm non ſit materia cocta, aut cacochyma: ergo debet exerceri ſanguinis miſſio.

§. IV.

Solvuntur Fracaſtorii & aliorum fundamenta.

Ad 1. Reſpondetur: Quòd cùm humores omnes ſint commixti ſanguini, & inter ſe habent diſpoſitionem ad recipiendum contagium, omnes ſine motu recipient illud, ſin minus adhuc moti non recipient; ſicut nec ideò, quia ſunt ſimul, putreſcunt omnes, quia non omnes ſunt diſpoſiti, ſive apti putrefieri. Nec eſt ſimilis ratio de commixtione liquoris cum ſale, aut felle; quia aliud eſt, quòd per motum fiat diverſorum commixtio; aliud verò, quòd fiat alteratio per communicationem ſimilis qualitatis; hæc enim fit per alterationem, illud per modum localem.

Digitized by Google

Ad 2. Reſpondetur, Tum 1. quòd per accidens ducimus per ſanguinis miſſionem humorem ad cutim, quatenus levata natura redditur potentior ad expulſionem, præterquam quòd ſi illa evacuatio indicatur inutilis pro vincendo morbo, alia eſt tentanda, per quam depoſita majori quantitate cauſæ, natura reddatur potentior ſupra reſiduum. Tum 2. quòd dum apparent ſigna demonſtrantia, quòd variolis apparentibus natura eſt potentior ad reſiduum, rectè docet Avicenna ſanguinem non eſſe mittendum. Tum 3. quòd eſt diverſa ratio de venenis ab extrinſeco communicatis in partibus externis, ac de illis quæ ab internis ad externas mittuntur: quæ ab externis cauſis communicantur ad partes externas, debent attrahi ſcarificatione, ne ſpiritibus aut humoribus motis ad internas partes retrocedant; miſſo autem ſanguine juvatur eorum motus, cujus oppoſitum in reliquis contingit, quæ ab intrinſeco ad partes externas prorumpunt.

Ad 3. Reſpondetur: quod ſi non fuerit nimia exinanitio, nunquam ſit retroceſſus eorum, quæ ſunt in tertia regione; nec ea, quæ ſunt in venis retrocedunt ſemper, quia potentior eſt facultas expultrix ad eorum expulſionem, quanto magis deponitur de copia humoris prementis illam: & ideo in Eryſipelate, & ſcabie, ſanguine miſſo, ablatáque copia humoris impedientis, expultrix potentiùs pellit humores, quibus ad expellendum irritatur.

Ad 4. Reſpondetur: quod Criticæ evacuationes, quæ fiunt natura vincente, fiunt dum ipſa eſt victrix & potens morbum perfectè, ſive integrè determinare, & tunc nihil novandum: at vero evacuationes, quæ fiunt natura irritata, & ſunt ſymptomaticæ, cùm non valeant judicare morbum perfectè, quia natura non operatur ut victrix, ſed ut laceſſita; ideo indiget adjuvamine artis, & ideo dum impotentem illam cognoſcimus, ſanguinis miſſione levanda eſt.

RESOLUTIO XXI.

Utrùm in febre peſtilente debeat exerceri ſanguinis miſſio?

§. I.

Cardanus, & Petrus Salius negativa adhærent parti.

CArdanus *lib. 2. contradict. tract. 4. contradict. 4.* Salius Diverſus *libro de febre peſtilente, capit. 21.* contendunt ſuadere in febribus peſtilentibus nunquam eſſe utilem ſanguinis miſſionem. His fulti.

Primò, Galenus *de cibis boni, aut mali ſucci*, docet ſanguinem non eſſe mittendum in febribus peſtilentibus: redditque rationem; Quia in omni febre peſtilente ratione deleteriæ qualitatis intenſæque putredinis neceſſe eſt vires eſſe debiles: ſed viribus non conſentientibus, nunquam eſt mittendus ſanguis: ergo in febribus peſtilentibus nunquam eſt mittendus ſanguis.

Secundò, id confirmat experientia; Antiqui enim Medici, & moderniores fatentur in ſuis temporibus graſſantibus peſtilentibus febribus nulli ſanguinem fuiſſe miſſum, qui non interierit: ergo in febribus peſtilentibus ſanguis non eſt mittendus.

Tertiò, ſanguinis miſſio attrahit à circumferentia ad centrum: ſed in febre peſtilente ſemper eſt tentandum à corde, & à partibus internis movere ad externas deleteriam qualitatem, humoréſque contagio affectos: ergo nunquam convenit exercere ſanguinis miſſionem.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Zacuti, Maſſariæ, Rudii, Sennerti, & aliorum præfertur opinio.

Eſolvendum: Quòd viribus non renu-entibus, ſi peſtilens febris pendeat à guine, vel humoribus ſanguini com-tis, ſanguinis miſſio debet exerceri. Sic t Zacutus *tom. 1. lib. 2.* Sennertus *lib 4. 2. cap. 9.* Maſſaria *lib. 2. de peſte*, Laza- Riberius *in curatione febris peſtilentis.* roja *lib. de febribus in curatione peſtilen-bris.* Facaſtorius *lib. 3. de curatione fe-puncticul. cap. 5.* Mercatus, *de febris pe-ntis curatione.* Aloyſus Toreus *lib. de cum puncticul.* Claudinus *lib. de ingreſſu infirmos.* Septalius *lib. 5. de peſte*, & alii mplurimi; licèt ex his: alii ex brachio, ex pede ſanguinis miſſionem commen-t, fieri.

Probatur 1. Quia febris peſtilens petit ari per evacuationem cauſæ, à qua de-det, factam per remedium indicatum bre: ſed à febre pendente ex vitio ſan-is, vel humoris illi commixti indica-anguinis miſſio, ut patet ex dictis: er-iribus permittentibus debet exerceri uinis miſſio.

Probatur 2. Maligna qualitas ſeu dele-a, quæ ſuperadditur febri peſtilenti, comitatur febrem, & ſubſequitur ad ationem humoris, à quo febris fove-ergo ſi oriatur ex vitio ſanguinis, ſan-is miſſio non ſolùm erit utilis pro fe-ut putrida eſt, curanda; ſed pro cura-e ipſius deleteriæ qualitatis.

Probatur 3. Nulla alia ratione poteſt pe-ns qualitas impedire ſanguinis miſſio-indicatam à febre peſtilente, quam eria qualitas concomitatur, niſi quia debilitat: ſed plerumque vires in fe-us peſtilentibus valent ferre ſanguinis miſſionem, ut obſervarunt plures Authores in peſtilentis febris curatione, exemplóque Galeni confirmat Oribaſius *lib. 7. collectaneorum c. 20 §. Cùm vehemens peſtis Aſiam apprehendiſſet, ipſamque attigiſſet, ſecunda morbi die remiſſione febris facta crus ſcarificavit, duaſque fere ſanguinis libras detraxit, hacque de cauſa periculum vitavit*, ergo ſi indicatur à febre peſtilente pendente ex vitio ſanguinis debet exerceri ſanguinis miſſio.

RESOLUTIO XXII.

Utrùm ex talo ſemper ſit ſanguis mittendus in febribus peſtilentibus, & malignis?

§. I.

Galeani opinio refertur.

JOſeph Galenus Medicus ſiculus Panormitanus *in epiſt. Medic. de feb. epidem.* indicat, quòd in febre epidemica ſanguis ſemper eſt mittendus ex pedum venis: pro ſe adducit Mercatum *lib. 7. de curat feb. peſtilent.* Joannem Colle *in practica medica malignorum morborum lib. 6. cap. 4. & 6.* Euſtachium Rudium *lib. 3. de febre peſtilente & maligna cap. 30.* Zacutum *lib. 3. obſervatiorum medic. obſervat. 44.* Philippum Ingraſiam *lib. de peſte p. 4 c. 7.* Augenium *3. epiſtol & Conſult. medicar. in epiſtol. de Antiſtite Anconenſi.* Sennertum *lib. 4. cap. 11.* Marojam *lib. 1. de febr. cap. de curat. feb. malign.* qui omnes fatentur quandoque ſanguinis miſſionem ex pede in febribus malignis, ac peſtilentibus poſſe eſſe utilem; non tamen quòd, ut ipſe intendit, ſemper in his febribus debeat ſanguinis miſſio ex venis pedum exerceri: ſuum placitum his ſuadere contendit.

Primò: In febribus, in quibus ſimul eſt indicata ſanguinis miſſio evacuatoria, & revul-

Digitized by Google

revulſoria, hæc debet fieri per loca commodiora ad utrumque: ſed in febribus peſtilentibus ratione cauſæ, à qua dependent, eſt indicata ſanguinis miſſio evacuatoria ratione materiæ deferentis ad cor malignam qualitatem; ratione verò ejuſdem deferentis ad partes internas deleteriam qualitatem eſt indicata revulſiva ſanguinis miſſio; ergo hæc debet exerceri per loca commodiora ad utrumque; ſed facta per pedum venas ad utrumque eſt commodior, quia evacuat per ramum venæ cavæ deſcendentis, qui eſt aptus pro evacuando ſanguine à venis majoribus, & jecore, & evacuat per partes inferiores, & diſtantiores, per quas melius revellitur: ergo per illas venas ſemper debet exerceri ſanguinis miſſio.

Secundò; Minera venenatæ putredinis continetur in venæ cavæ trunco, ſed ſanguis atrabiliarius ibi contentus in trunco venæ cavæ promptius, & aptiùs poteſt per inferiores ramos illius evacuari, quàm per ſuperiores: ergo ſempar ex inferioribus venæ cavæ, quàm ex brachiis debet ſanguinis miſſio fieri in his febribus.

Tertiò: motus ichorum, ſeu vaporum, aut partium venenoſi humoris, qui fertur ſurſum, non debet juvari ſed cohiberi: ſed per venæ ſectionem ex brachiis juvatur, per venæ ſectionem ex pede cohibetur: ergo in febribus malignis ſeu in peſtilentibus ſanguinis miſſio non debet fieri ex brachio, ſed ex pede.

§. II.

Communis opinio præfertur.

RESolvendum 1. Quòd in peſtilentibus & malignis febribus ſanguinis miſſio majori ex parte debet fieri ex brachii venis: ſic colligitur ex omnibus Authoribus citatis à Galeano, ut patet ex eorum ſcriptis.

Probatur 1. ſanguinis miſſio in febribus malignis, & peſtilentibus debet fieri juxta exigentiam febris, prout putrida eſt, quia ab illa ut tali indicatur: ſed ſanguinis miſſio ab his febribus indicata, ut humorales ſunt, ex communi omnium opinione petit fieri ex brachiis: ergo majori ex parte ex brachiis debet exerceri ſanguinis miſſio in his febribus.

Probatur 2. ſi ſemper in febribus maligna, aut venenoſa qualitate affectis, deberet fieri ſanguinis miſſio ex pede; ideò quia ratione febris; aut ratione malignæ qualitatis determinatur illa pars, ut utilior pro illius curatione: ſed ratione febris cùm plerumque pendeat ab humoribus in trunco corporis putreſcentibus potiùs convenit ex brachio, & ratione malignæ qualitatis, quia ab eodem humore pendet maligna qualitas ac febris, cui conjungitur: ergo majori ex parte in peſtilentibus febribus ex brachio debet fieri ſanguinis miſſio.

Probatur 3. ſanguinis miſſio in febribus peſtilentibus, licèt indicetur tanquam remedium revulſorium, & evacuatorium, magis conducit ut evacuatorium proximè à corde evacuans cauſam morbificam, quam ex pede revellens illam, cùm tutius ſit humorem evacuare, quàm ad diſtantiorem partem revellere: ergo majori ex parte tentanda eſt evacuatio ex brachiis, quàm revulſio ex pede.

Probatur 4. febres quæcunque putridæ, ſive ſint veneficæ qualitati conjunctæ, ſive ſint illa, majori ex parte oriuntur ex putridis humoribus qui ſunt in vena cava aſcendente: & in vaſis ab illa per univerſum truncum diſſeminatis, quàm ex eis qui ſunt in vena cava deſcendente, nec in illius vaſis: ergo majori ex parte debemus evacuare humores, à quibus pendet per ſanguinis

miſſio-

Digitized by Google

miſſionem factam ex brachii venis, quæ à vaſis totius trunci evacuat, quàm à pede; quia licèt ab illis revellat, præcipuè tamen à venis rami deſcendentis evacuat.

§. III.

Ad venis pedum ſanguinis miſſioni adſcribitur locus.

RESolvendum 2. Quòd ſi non ſit plethoricum nimis corpus, aut ſi præcedant in plethorico brachiorum evacuationes, ſi in meſenterii venis ſuperabundet copioſa humorum portio, à qua timeatur febrem peſtilentem, aut malignam foveri, ex pede ſanguinis miſſio utiliter exercetur: hanc doctrinam confirmarunt Oribaſius 7. Collect. *cap.* 20. ex Galeni exemplo, qui crus ſcarificavit pro peſtis curatione; & illius ducti exemplo Claudinus *lib.* 2. *de ingreſſu ad infirmos cap.* 6. Septalius *lib.* 5. *de peſte cap.* 19. Donatus, Santorius *lib.* 1. *epiſt.* 2. admittunt in his febribus crurum ſcarificationes; quia plerumque dum parva eſt humorum copia, hæc ſufficit ad revulſionem: ſi autem cognoſcatur, peſtilentem, aut malignam febrem ex parte pendere ex humoribus intra majores venas exiſtentibus, & ſimul foveri ex eis, qui ſunt intra venas menſenterii, & lienis: tunc depoſita majori ex parte partium ſuperiorum plenitudine, pro utriuſque regionis deponenda cauſa; vena pedis eſt aperienda. Sic veniunt intelligendi Maroja, Sennertus, Mercatus, Joannes Colle, Euſtachius Rudius, Zacutus, Ingraſſia, & Augenius, quos citat Gacanus: ſi autem magis videatur pendere febrem peſtilentem ex humoribus in lienis, & menſenterii contentis, tunc potiùs ex hæmorrhoidalibus venis per ſanguiſugas exercenda eſt ſanguinis miſſio, vel per ſcarificationes crurum, ut Zacutus *tom.* 1. *lib.* . amplectitur, ex Saraceno *lib. de peſte.* Andernaco *Dialog.* 3. *de peſtilentia*, Camona *lib. de peſte & febre cum puncticulis* Fracaſtrio *lib.* 3. *de curatione febris puncticularis*, Mercato, Mercuriali, Claudino, Torello, Gavaſſeto & aliis.

Probatur: ſi febris pendet ex humoribus à liene genitis, & intra illius, aut menſenterii venas contentis, non poſſunt extrahi per brachii venas cum quibus nullam habent communicationem proximam venæ, in quibus continentur: ergo debent extrahi facta ſanguinis miſſione ex talo, ſeu potius per venas hæmorrhoidales internas, per quas illi humores ſolent à natura evacuari.

Probatur 2. Si parva ſit copia humorum, ex quibus fovetur febris peſtilens, & majori ex parte ex vitio videatur foveri, magis eſt indicata revulſio, quam evacuatio: ſed pro majori revulſione magis conducit ſanguinis miſſio ex talo, & pro moderata evacuatione adhuc partium ſuperiorum ſufficit: ergo tunc ex talo erit utilis ſanguinis miſſio.

Probatur 3. Evacuatio, & Revulſio ſunt evacuationes quæ indicant diverſum locum, ex quo fiat ſanguinis miſſio: ergo debet exerceri, quæ ex illis prævalet; ſed multa copia exiſtente ſanguinis, à qua fovetur febris peſtilens, magis prævalet indicatio mittendi ſanguinem ex brachiis, dum continetur in venis illis proximis: ergo dum parva eſt copia indigens evacuatione, & ratione malignæ qualitatis aggredientis cor, prævalet indicatio revellendi ad diſtantiores partes, tunc utilis erit ſanguinis miſſio revulſoria ex talo.

§. IV.

Solvuntur Galeni fundamenta.

AD I. Reſpondetur. Quòd quando concurrunt duæ indicationes, altera evacuan-

Digitized by Google

cuandi cauſam morbificam, altera revellendi: evacuatoria indicatio mittendi ſanguinem prævalet, quia præſtantior eſt ad curationem cauſæ evacuatio, quàm revulſio.

Dices: quòd per ſanguinis miſſionem ex pede factam, etiam ſit cauſæ evacuatio: Reſpondetur: quòd ſi in liene, aut menſenterii venis ſit cauſa peſtis, ſit cauſæ evacuatio: at verò ſi ſit in vena cava aſcendente, & venis ab ipſa in trunco corporis divaricatis, ſit revulſio, non autem evacuatio.

Ad 2. Reſpondetur: quòd non ſemper neceſſarium, quòd putredo, à qua pendet malignitas, aut peſtilens qualitas, ſit in inferioribus venis; imò plerumque in vaſis majoribus, in quibus major eſt humorum copia: & ideò ipsâ cognitâ, incipienda eſt curatio per ſanguinis miſſionem à brachiis, ſin minus utilis erit ex pede.

Ad 3. Reſpondetur: quòd motus ichorum, & vaporum, qui ſunt infecti peſtilenti qualitate, poſſunt frictionibus, cucurbitis, aut aliis remediis revulſoriis revelli, ſine eo quòd ratione illorum fiat ex pede ſanguinis miſſio, dum viget indicatio evacuandi per ſanguinis miſſionem cauſam morbificam, ex qua elevantur, contentam in vaſis majoribus repertis in toto trunco corporis.

§. III.

Solvuntur Cardani fundamenta.

AD 1. Reſpondetur: quòd humores, à quibus pendent febres humorales, poſſunt eſſe in duplici differentia; uno modo ſanguinis commixti, & ſimul cum ſanguine quarto humore adintegrantes maſſam ſanguinariam; & quando hujuſmodi ſit febris peſtilens, vires non omnino concidunt; ſed licèt debilitentur, ſemper tamen ratione ſanguinis prædominantis ad reliquos humores, vires ſufficiunt pro ſanguinis miſſione toleranda. Alio modo contingit febres peſtilentes oriri ex humoribus cacochymis nudis à commixtione ſanguinis, & ſeparatis, & cum quibus parviſſima eſt ſanguinis copia, qualiter contingit dum superveniunt febres peſtilentes poſt inedias, vel uſum alimentorum corruptorum, & tunc vires ſtatim concidunt, nec valent ferre evacuationes, præcipuè ſanguinis miſſionem quæ tunc nec eſt indicata: & de his febribus peſtilentibus agit Galeanus dum conſulit ſanguinem non eſſe mittendum.

Ad 2. Reſpondetur: juxta doctrinam nuper allatam, quòd aliæ febres peſtilentes pendent ex vitio ſanguinis, aut aliorum humorum, qui illi ſunt commixti, & tunc eſt indicata ſanguinis miſſio, & ſunt vires pro ipſa ferenda: aliæ fiunt ab omnium humorum omnimoda corruptela, vel ab aliquibus cacochymis, & tunc nec vires ſubſiſtunt; nec licèt ſubſiſtant eſt indicata ſanguinis miſſio: & hinc provenit, quòd alii Authorum experti ſint ſanguinis miſſionem prfouiſſe aliquibus; alii verò non.

Ad 3. Reſpondetur: quòd ut diximus *reſolutione antecedente*, per ſanguinis miſſionem licèt ſucceſſione ad id, quod evacuatur, aliqua portio dum ſit ſanguinis miſſio, retrahatur, ſtatim tamen, levata natura pergit ad expulſionem; & non ſolùm parvam illam copiam, quam retraxit ſanguinis miſſio, expellit ad externas partes, ſed majorem copiam materiæ morbificæ trudit, ut diximus experiri in ſcabioſis, in eryſipelatibus, & in aliis febribus, quæ dum natura ſanguinis miſſione levatur, terminantur per ſudores, aliáſve evacuationes ad externas partes commotis humoribus.

DOCT.

Digitized by Google

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

Prælectiones Valliſoletanæ:

SIVE

DISPUTATIO ALTERA,

DE PVRGANDI RATIONE.

LECTOR.

NOSTRA *ſcatet ætas triplici Medicorum ſorte, qui ſcribentium deteſtantur opera: Alij perſonam induunt Medici nullis artis fundamentis fulti, qui impoſtores cum ſint, Medicorum irriſores ſe exhibent; oſtentant cunctorum contemnere ſcripta, vulgares fiunt, & parabolani, quo unico ſtudio auram vulgi captant, & profeſſores judicantur ejus artis, quam nec à limine ſalutarunt. Alij in ea perpaucis imbuti rudimentis, quæ in ſuis alveolis oblinitis retinent, nullis ulterius inſudant doctrinis, ſed quas ſuis curſibus receperunt, quaſi de* [illegible] *& recipiunt, quibus elati, eorum, qui ſuis ſcriptis artem locupletarunt, fiunt* [illegible] *in ſummo Dictatore Hippocrate annotant Laconicam brevitatem, in Medicinæ Oceano* [illegible] *Aſiaticam copiæ luxuriem, in Oribaſio, Aëtio, Alexandro Tralliano, & Paulo Æ*[illegible] *les rapſodias increpant, in Avicenna, & Arabum familia accuſant barbariſmum, in* [illegible] *mentatoribus opprobrant, quod multa proponant incerta, plura ex aliis inutiliter con*[illegible] *quod in eorum laboribus plura debeantur calamo, quam ingenio. Sed horum plerique cur* [illegible] *ſic narrant, quia ſic audierunt ab aliis id fuiſſe illis improbatum. Alij alterius*

ſectæ Doctores, quia natione, & profeſſione differunt, aut quia noſtrorum penuria ad im [illegible] *delati ſunt honores; Doctiores ſe prædicant apud ſuos ſectatores, & pro indignitate habent* [illegible] *ſcripta præ manibus habere, præcaverent enim ſe, & ſuos ad veram converti doctrinam. Su*[illegible] *perpanti, pro quibus hanc diſputationem in lucem emittamus, in qua generoſum, util*[illegible] *Purgationis auxilium proponimus; præcepta nova, ſeu noviter ex antiquorum placitis dedu*[illegible] *cimus, ipſaque à Commentatorum erroribus vendicamus, viam ſecuriorem in doctrina ſa*[illegible] *proferimus, & nondum ſatis elucidatum uſque adhuc indicans purgationis patefacimus, Tu* [illegible] *quis horum fueris, vale, & in tuo ſenſu pro nutu abunda, non enim me avertent à pub*[illegible] *te, nec quod Cynici impetant, nec quod Hebræi glaucitent.*

PRÆLECTIONES VALLISOLETANÆ.

SENTENTIA XXII.

PRIMÆ APHORISM.

Concocta medicari, ac movere, non cruda, neque in principiis morborum, niſi materia turgeat; plurima autem non turgent.

PARAPHRASIS, IN LITERAM.

NOn movenda; quæ & quando; quæ ducere oportet; quò & p[illegible] loca, prius docuit ſummus Dictator; qualia; quantò; ſuble[illegible] hac ſententia practicum, communiſſimum, & neceſſarium ſan[illegible] cep[illegible]um pro purgatione; docens Medicos tempus, & occa[illegible] gaudi, ne temerè accedant, aut properanter prorumpant ad gen[illegible] hoc exequendum remedium, in cujus occaſione vitæ conſervatio conſiſtit.

Concocta. Concoctio, ſeu coctio maturationem, aſſationem, & elixation[illegible] apud Ariſt. *lib. 4. meteor. cap. 2.* Maturatio ex Erodiano *in Onomaſtico* propri[illegible] & hæc eſt Ariſt. 4. *Meteor. Eſt perfectio à calore naturali, & proprio in ſubjectam* [illegible] Apud Medicos coctio tribuitur materiæ quæ in corpore à calore elaborat[illegible] 6. *Epidem. ſect. 5. text. 6. Eſt quædam deductio ad moderatam temperiem*, & [illegible] materiæ morbificæ apta, & ex Galen. 5. *Epidem. comm. 1. text* [illegible] 4. *Fit cir*[illegible] *omnino benignam, cujus minima pars apta eſt nutrire.* Et eſt, *Quæ facit ceſſare* [illegible] *nente ſubſtantia*, ex Gal. *lib. artis medicinalis, cap. 92.* Et quam Hippoc. del[illegible] gatione, & quæ ex Avic. vocatur in nocitivo. Alia eſt, quæ perficitur a n[illegible] circa materiam benignam, cujus pars plurima [illegible]

[illegible] *de atra bile, cap. 3. lib. 4. de ſanit. tuenda, cap. 6.* & hanc vocat, Avic. in juva- [illegible] *1. 1. D. 6. cap. 3. Hæc eſt etiam ejus operatio in juvativo.*

[illegible]*ri.* Idem tenet quod medicamentum adhibere in latiori ſua acceptione, ma- [illegible] proprie ſumitur pro exhibitione medicamenti purgantis, ex Galen. *in com-* [illegible] propriiſſimè pro pharmaci exhibitione, ſeù medicamenti ſolutione purgan- [illegible] propriiſſima acceptio, & in qua uſurpatur ab Hippocr. in context.

[illegible] Movere ad partem materiæ poteſt referri, ſicut purgare ad totam; con- [illegible] m materiam requirit Hipp. ad ipſam purgandam, dum tota eſt cocta; & ad [illegible] endam, dum evacuatur per epicraſim, quæ partim remanet cocta; & ideò [illegible]citer purgari, ſed moveri dicitur.

[illegible]*da.* Negativum opponit præceptum ob oppoſitam materiæ diſpoſitionem, [illegible]*enim*, & putrefactum opponuntur coctioni, utrumque enim recedit ab ejus [illegible]tate. Crudorum duplex eſt genus, alterum coctioni alimentorum opponitur, [illegible] naturæ limites poſſibile, alterum coctioni excrementorum, in humoribus præter [illegible] morbumque efficientibus commune: de hoc Hipp. *in littera*: de utroque agit [illegible] *2. de ratione victus in morbis acutis, comm.* 44.

[illegible] *principiis morborum.* ex Galen. 1. *Aphor. commen.* 12. *lib.* 1. *de criſibus*, *cap.* 19. [illegible]*rrheticor com.* 1. Morbi principium, & pro prima morbi invaſione, & pro [illegible]tione uſque appareant ſigna coctionis, uſurpari poteſt, ſub hac ſumitur [illegible] Hip.

[illegible] *materia turgeat.* Orgaſmi vox, ſive turgentiæ translata eſt ad humores, qui qua- [illegible] analogia turgentes dicuntur, quatenus ſua Cacochymica diſpoſitione partes tur- [illegible]gunt ad eorum expulſionem.

[illegible] *autem non turgent.* Ne orgaſmi prætextu contendant Medici plurimos ſta- [illegible] medicari, addit Hipp. quod raró turgentia contingit in humoribus; raró enim ca- [illegible], tenuitas, acrimonia, & mordacitas in principiis morborum reperiuntur in hu- [illegible]ibus, qui cauſaliter fiunt turgentes, ſive objective.

 DISPV-

DISPUTATIO ALTERA.

De purgandi ratione.

CUm Medicina ex ſummo Dictatore Hipp. *lib. d. flatibus*, ſit Subſtractio, & Adjectio. Neque cauſæ morbificæ ſubſtractio in morbis materialibus pe... te poſſit niſi ſanguinis miſſione, aut purgatione; de Purgatione, in qua plurima concurrunt ponderanda, ut debitè exequatur juxta Hipp. doctrinam, proſequemur tractationem, quam primus cognovit Æſculapius, ut tenet Cicero *lib. 3. de nat. Deorum*, & circa eam plures alias ſententias doctrina, obſervatione mediciſque præceptis refertas protulit. Hip. præcipuè *4. Aphoriſm. à 1. ad 10. & 5. Aphoriſm. 16. lib. de natura humana, lib. de medicamentis purgantibus*, & Galen. *in commentariis, lib. quos, quibus, & quando, lib. de ſimplic. medicament. facultatibus, lib. de compoſitione medicamentorum*, & ibi Trincabellus, plura adducit in confirmationem prædictæ doctrinæ, & Maſſarias *diſput. de purgatione minorativa*. Valleriola *lib. 3. de locis communibus cap. 16*. Sancta Cruz *de impedimentis magnorum auxiliorum, lib. 2*. Mercatus *lib. 1. de indicationibus*, Fallopius *in lib. de medicamentis purgantibus*, Meſues & ejus Commentatores in *Theorem. canonum univerſ*. Franciſcus Sanchez *tractat. de purgatione*, & alii quamplurimi.

SECTIO I.

De Cacochymia ſuccorum a ſanguine conſortio ſupernatantium.

CAcochymia vox eſt Græca, ... apud Celſum ſumitur pro ea tali ſpecie, quæ ſupervenit, d... menta ingeſta corrumpuntur in ventriculo, ineptaque redduntur pro corporis alimonia. Apud Barbaros, & Latinos ... ſignificat, ac corruptela, pravitas, ſeu vitium alterius humoris à ſanguine, in qua acceptione nos de Cacochymiæ natura diſputamus.

RESOLUTIO I.

Quid ſit Cacochymia?

§. I.

Fuchſii, & aliorum proponitur op...

FUchſius, & alii Cacochymiam confundunt cum plenitudine ſecundum ... dicta: major tamen Medicorum pars ... Sennertus ſequitur *tom. 1 lib. 2. part.* ... Humores quoſcumque præter ſanguinem, qui corpori alendo idonei non ſunt, vocant cacochymiam, etiamſi intra ſanguinis maſſam coërceantur, ſive in quantitate maxima, ſive in parva quantitate, ... va qualitate fiant alimoniæ inutiles.

Pro Fuchſio ſtat Gal. *lib. 13. ... cap.* ... *§. Si autem æqualiter omnes ſucci ... Plethora appellatur: ſi verò pituita, ... aut atra, vel ſeroſis humoribus refertum ... fuit, Cacochymia dicitur, &c.*

… Sennerto ſtat Gal. *lib. 4. meth. cap. 4.* … *cap. 10. lib. 3. de ſanitat. tuenda.* … Qibus in locis Cacochymiam do… vitium in humoribus, ſeu exceſ… is alterius à ſanguine.

… tiſque ſtat ratio. Plenitudo, & … ia ſunt duæ proprietates in hu… ſupervenientes, à quibus ſangui… di, aut purgandi ſumuntur indi… in morbis magnis pendentibus ab … Sed ſanguis redundans ſe ſolo, vel ſi… alio humore dicitur Plethora, à … atur ſanguinis miſſio: ergo cu… rius humoris vitium dicitur Ca… mia, à qua indicatur purgatio.

§. II.

Dilucidatur Cacochymiæ ratio.

R… endum primò: Quòd vitium cu… s alterius humoris à ſanguine in… am ſanguinariam contenti, non … chymia, donec à ſanguinis com… ſegregetur. Aliqualiter huic do… acquieſcit Ambroſius Nunnez (ſed … adhæret illi Furinus) quem ſe… tur Bernardinus Criſpoltus, & Petrus … Contugtius. Palam illam profi… or Serna *lib. de indicationibus.* Et … mus Sancta-Cruz *lib. de impe… magnorum auxil.*

… ſtatus difficultatis aperiatur; No… primo ex Gal. *lib. de uſu part.* Hu… cum ſanguine in venis tanquam in … receptaculis pro partium nutri… ineri. Sanguis autem ex eodem … *in lib. de natur. humana*, aut ſu… pro tota maſſa ſanguinis quatuor … complectente, quæ quoddam … per aggregationem omnium hu… ſumitur pro ſanguine quar… hic ſemper permixtus reliquis humoribus permanet, quia cum nutritio fiat ex eis ex quibus ſumus ex Ariſt. & partes fiant ex omnibus humoribus, ex omnibus petunt nutriri, & ideò omnes humores intra venas permanent ſanguini commixti, ut ex commixtione cum illo ob ſanguinis benignitatem in ſuis qualitatibus attemperentur, aptiorem ſubſtantiæ modum retineant. Fit enim ex illis cum ſanguine quoddam mixtum, quod dicitur Maſſa ſanguinaria, cujus, ſanguis quartus humor, eſt quaſi forma, quia coërcet, & retinet reliquos ita ſibi commixtos, ut quoslibet eos attingat ſecundum quaſcunque minimas partes eorum, ut Hugo Senenſis notavit.

Secundò notandum, quòd reliqui humores intra venas poſſunt cum ſanguine tripliciter reperiri: Primò in mixtione humorum perfectiſſima, & naturali, in qua cum ſanguine commiſcentur cum debito ſubſtantiæ modo, proportionata quantitate, & cum qualitatibus debitis debitè moderatis: ex qua commixtione docet Hipp. *lib. de natura humana, provenire perfectam ſanitatem*: Secundò, ita ut licèt alii humores ſint ſanguini commixti, vel omnes, vel alter illorum in quantitate, qualitatibus, ſubſtantiæ modo, putredine, uſtioneve à naturali ſtatu recedunt: Hujuſmodi vitioſi humores Sanguini commixti ſi ſimul cum ſanguine quantitate peccant, faciunt plenitudinem ſecundùm quid; dum verò commixti permanentes ſolo vitio deviant à naturali ſtatu in modo ſubſtantiæ, in qualitatibus, uſtione, aut putredine, tunc conſpurcant ſanguinem, illum vitiatum reddunt, ſunt enim pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ; & tunc dicitur vitium ſanguinis, peccatum in Quali, quo nondum ad Cacochymiam

pervenit: Tertiò, poſſunt reliqui humores ob indebitum ſubſtantiæ modum, ob qualitatum improportionem, vel ob quantitatem inſuperabilem, ita à naturali ſtatu recedere, ut non poſſint in debita commixtione cum ſanguine ab ipſo coërceri, contemperari, nec contineri, & tunc ſeparantur ab illo, & tanquam ſpuma à vini ſubſtantia ſeparata, ſuper illum ſupernatant, & nutritioni inepti remanent; & ideò ab illo impermixti, & ſeparati, quam ſeparationem Supernatantiam vocat Gal. *comm.* 23. *in lib. de nat. humana*: inquit enim: *Pro abundante intellige nunc dictum ſupernatans, aut ſi mavis, id quod non eſt cum cæteris omnibus commixtum, ſupernatans puta appellatum, &c. & lib. 2. de humoribus, com.* 8. ſoli ſuperabundanti humori, ſuperexcedentique, dicit purgationem deberi, inquit §. *Hippocrates verò non hic tantum, ſed in altis ſuis commentariis, quando invicem proportione ſervata humores omnes augentur, miſſione ſanguinis auxiliatur, ubi verò unus ſuperabundat, ibi purgativum dat medicamen.*

Tertiò notandum, quod humor ſupernatans, cùm ſit à commixtione ſanguinis, & reliquorum humorum ſeparatus, jam non eſt pars ſanguinis, nec ejus vitium dicitur vitium ſanguinis; ſed ſolius ejus humoris, qui ſupernatat; & ideò hoc vitium, quod eſt alterius humoris à ſanguine dicitur Cacochymia, à qua ex Gal. indicatur purgatio; quia talis humor, jam eſt objectum facultatis expellentis, poſtquam ſeparatus eſt à ſanguinis commixtione: toto verò tempore, quo ſanguini fuit commixtus, quia commixtus, & non ſeparatus à ſanguine, erat objectum facultatis retinentis, & non indicabatur ab illo purgatio, quia hæc petit naturam adminiculantem, & ſolum indicatur [illegible] humore, qui eſt objectum expellentis naturalis, qui verò ſanguini eſt commixtus, eſt pars ſanguinariæ maſſæ; & ide[illegible] vitium dicitur ſanguinis.

Probatur reſolutio primò: Cacochymiæ eſt vitium in humoribus ratione c[illegible] indicatur in morbis magnis purgatio, [illegible] docet Gal. *lib. de rat. victus, in mor[illegible] tis, comm.* 1. & quam plurimis in loc[illegible] ſed ex eodem Gal. à morbo magno pendente ex vitio humorum indicatur plerumque ſanguinis miſſio: ergo q[illegible] tium humorum commixtorum ſang[illegible] non ſufficit pro Cacochymia, (a qua debet purgatio indicari,) donec ſepara[illegible] à commixtione. Probatur minor ex G[illegible] 11. *meth. cap.* 15. §. *Saluberrimum eſt* [illegible] *nibus febribus putridis non continuis modo,* [illegible] *rum & aliis omnibus, quas putreſcens co*[illegible] *humor, ſanguinem mittere, &c.* S[illegible] febre putrida, biliosa, pituitoſa, & melancholica indicatur ſanguinis m[illegible] morbo ut pendente ex vitio alterius humoris à ſanguine: ergo indicatur ſanguinis miſſio.

Dices, quòd quotieſcumque i[illegible] in febribus ſanguinis miſſio, indicatur [illegible] tione plenitudinis commixtæ cum [illegible] guinis vitio.

Contra ſtat Gal. *lib.* 4. *meth. cap.* [illegible] *Neque enim hoc dico propterea, quod p*[illegible] *tio vacuatio ſit, quam redundantis ſ*[illegible] *concurſus non indicet; ſed quod etiam t*[illegible] *redundantis ſanguinis concurſus non* [illegible] Tum lib. 3 meth. cap. 4. *Quipp*[illegible] *tioſus humor p*[illegible]*itus tranſpiret, nec*[illegible] *putreſiat: ergo ut tranſpiret major*[illegible] *lio opus eſt, at ſi quidem, vel puer, vel* [illegible] *ſanguinem detrahere non licet; inter h*[illegible] *ubi robur ægro non deeſt, ſecanda vena,* [illegible]

[illegible] *ſigna non adſunt. &c.* Tum lib. 9. [illegible] *cap.* 11. § *Memineris verò mihi ad ea,* [illegible] *ſunt, quorum cauſa venæ ſectio pe-* [illegible] *quoniam hæc ſanguinis vacuandi* [illegible] *ſanguis autem utilis natura* [illegible] *hanc adminiſtrare convenit, ut* [illegible] *naturæ ſit, emittat. Fit autem* [illegible] *inutilis biſariam. Vel cùm pro-* [illegible] *qualitatem ad unguem non ſervat, neque* [illegible] *nutrire ſicut prius, cum utilis eſſet, po-* [illegible] *multitudine crevit, ut aut vires pre-* [illegible] *venas, vel arterias, vel tendat, vel* [illegible] *ſtruat, atque in his quidem miſſio* [illegible] *utilis eſt, ſeu vacuantium præſidio-* [illegible] *&c.* Ergo ex Gal. doctrina, ſine [illegible] ne ex ſolo vitio ſanguinis, ſeu al- [illegible] humoris ei commixti indicatur ſan- [illegible] o. quia nondũ eſt cacochymia.

[illegible] ſecundò: Purgatio debet in- [illegible] ab aliquo vitio humoris, quì ſit Ca- [illegible], à quo non poteſt indicari ſan- [illegible] o, cùm indicãtia horum reme- [illegible] diverſa, ſicut & ipſa remedia: [illegible] repertum in humoribus ſan- [illegible] integrantibus non indicat pur- [illegible] Ergo non eſt Cacochymia. [illegible] minor ex Avicen. *Fen.* 1. 4. *cap.* [illegible], § *Unuſquiſque autem eorum,* [illegible] *propter ſanguinis multitu-* [illegible] *tam, aut propter ipſius malitiam,* [illegible] *unque*: Ergo non indicatur [illegible] o à vitio humoris cum ſanguine [illegible] xti.

[illegible] m tur ex eodem Avic. *Fen.* 1. 2. [illegible] *febrium putridarum,* ubi ab [illegible] ni commixto, putrido, aut [illegible] to, quia nondum Caco- [illegible] nec ſeparetur, docet indi- [illegible] m iſſionem his verbis: *Quod* [illegible] *& fuerit quod vincit ſan-* [illegible] *cum humore qui vincit ſanguis,* *tunc phlebotomia eſt magis conveniens res, &c.* Ergo vitium ſanguinis non facit Cacochymiam ſine humorum ſeparatione à ſanguinis conſortio.

Dices: Quòd Avicenna non petit ſanguinis commixtionem cum aliis humoribus, ſed tantùm ut detur plenitudo ſecundum quod ex illius, & alterius humoris redundantia.

Contrà ſtat Gentilis, qui *in comm.* inquit, *Si autem febris putrida ſit ab aliis humoribus à ſanguine, cum quibus non peccet ſanguis, nec ſint ſanguini commixti, non competit phlebotomia, quia facit cholericos furere, incrudat frigidos, &c.* Ergo ratione commixtionis reliquorum humorum cum ſanguine, ac ſeparationis ab ejus commixtione, in quo ſtat ratio Cacochymiæ, mutatur indicatio ſanguinis mittendi, aut purgandi.

Confirmatur ex eodem Avic. *Fen.* 1. 4. *cap. de cauſonide.* Ubi cùm ratione bilis qualitate peccantis videatur indicari purgatio; & ex alia parte, ſicut in reliquis febribus putridis, videtur indicata ſanguinis miſſio ex Galeni Doctrina, hanc ambiguitatem videtur dirimere dicens: *Et non phlebotometur, fortaſſe enim inflammabit eos, & fortaſſe juvabit eos, ſi fuerit turbiditas ibi, & rubedo, &c.* Hæc Avicenna: ubi ex turbiditate, & rubedine urinæ, quæ in cauſonide denotat commixtionem bilis, à qua cauſatur cum ſanguine, docet indicari ſanguinis miſſionem: ſi verò adſint hæc ſigna, timet quod ſanguinis miſſio nocebit, quia ſi bilis à commixtione ſanguinis eſt ſeparata, cum ſit Cacochymia, purgatione, & non ſanguinis miſſione petit evacuari.

Probatur tertiò: In eadem febre putrida cum eadem putredine in principio, & augmento ſanguinem mittimus, & in declinatione purgamus, ſumpta indicatione

ab eodem morbo ut pendente ex eodem humore: Ergo aliquid debet reperiri in illo, ratione cujus in uno tempore indicet ſanguinis miſſionem, in alio purgationem: Sed nihil aliud poteſt eſſe, ut apparet, niſi quia in principio, dum eſt ſanguini commixtus, nondum eſt Cacochymus; & tunc propter ſanguinis vitium, cujus eſt pars, ſanguinem mittimus: in declinatione verò dum à ſanguine ſeparatur, cùm jam non ſit pars ſanguinis, relucet vitium alterius humoris à ſanguine, in quo ſtat ratio Cacochymiæ, à qua indicatur purgatio: Ergo donec à commixtione ſeparetur, etſi humor ſit vitiatus, non eſt Cacochymus.

Confirmatur primò: Reſpectu ejuſdem humoris mittimus ſanguinem, & eadem die ſi poſtea turgeat, purgamus, ex Hippocratis Doctrina: Ergo aliquid eſt, quod mutet indicationem in illo humore: Sed hoc in eodem die tantùm poteſt eſſe, quia dum mane cùm erat ſanguini commixtus, non erat Cacochymus; & ideò mittitur ſanguis; veſpere dum eſt turgens, eſt jam à ſanguinis conſortio ſeparatus, & ideò Cacochymus, & indicans purgationem: Ergo etiamſi humor habeat vitium in qualitate, aut modo ſubſtantiæ, nondum Cacochymus ſit, donec à ſanguinis commixtione ſeparetur.

Confirmatur ſecundò: plenitudo ſecundum quid ex Galen. *lib. de plenitudine*, ſtat in quantitate, & vitio alterius humoris à ſanguine redundantis, ſimul cum illo: Sed ut plenitudinem efficit, indicat ſanguinis miſſionem: Ergo ut purgationem indicet, petit, ut fiat Cacochymus per ſeparationem à ſanguinis commixtione.

Confirmatur tertiò. Ex Hippocrate 4. *acut.* in vehementiſſimis febribus convenit ſanguinis miſſio; Sed febres vehementiſſimæ ex bile putrefacta, & nimis [...] litate peccante ſiunt: Ergo non qu[...] vitium in qualitate utcumque in[...] valet purgationem indicare, nec i[...] rationem Cacochymiæ, niſi hum[...] ratus à ſanguinis commixtione fia[...]

§. III.

Nova ex dictis adducitur Cacochy[...] diffinitio.

RESolvendum ſecundò: Quo[...] chymia eſt redundantia alt[...] moris à ſanguine, ab ejus conſor[...] rati, vel in ejus conſortio ſupernat[...]

Particula *redundantia* generic[...] tio, denotans quòd quilibet humo[...] guinis commixtione ſeparatus di[...] redundans; licèt enim ſanguis, &[...] res illi commixti non redundare d[...] niſi ultra moderationem, in qua re[...] tur pro animalis nutritione, hum[...] men à ſanguine ſeparati, ipſique [...] mixti ſanguini in quacunque qu[...] redundant, quia in quacumque qu[...] ſunt pro nutritione inutiles, dum [...] uſibus non ſint in parte pro eis det[...] ta delati. Ex his patet, quòd hum[...] parati pro aliis uſibus non ſunt C[...] mi, dum non redundant, erunt tam[...] redundent quantitate.

Particula *alterius humoris à ſa[...]* ſanguinem excludit à ratione c[...] miæ, qui ita naturæ eſt coaptatus, u[...] tumcumque alteretur, ſemper al[...] tineat utilitatis, ob quam natura [...] illum retinere; & ratione ſuæ beni[...] coërcet reliquos, qui dum ſunt co[...] cum illo, ſemper etiam retinentur [...] ra, nec niſi coacta ipſos abire ſinit, [...] ſeparentur; & ideo ſuperaddim[...]

[illegible] *pernatantis*, ad denotandum, [illegible] humoribus ſupervenit ratio [illegible]dæ, ratione cujus indicant pur-[illegible], dum ſeparantur à commixtio-[illegible]. Tum quia toto tempore, [illegible] eſſe utiles, aut regulari, non [illegible]. Tum quia jam ſeparati, cùm [illegible]ntur, ſicut antè propter com-[illegible] cum ſanguine, fiunt objectum [illegible] expellentis, & tunc purgans me-[illegible] attrahit ſine impedimento [illegible] retinentis; immò habet naturam [illegible]culantem media expellente facul-[illegible]ali, quæ coadjuvat ad illorum [illegible]; & ideò ſemper indicant pur-[illegible], ut dicemus, ſive ſeparentur ob [illegible] quantitatem, ratione cujus ſan-[illegible] valeant commiſceri, ut con-[illegible]ite, leucoplegmatia, & in uri-[illegible]one, in ſeroſa ſubſtantia: ſive [illegible] ratione qualitatum, ut contin-[illegible]re turgente: ſive contingat ob [illegible] modum ſubſtantiæ, ut contin-[illegible] natura poſt coctionem ſeparat in [illegible]bus materiam in nocitivo coctam; [illegible] quod alter humor à ſanguine [illegible] ab illo, non propter aliquem [illegible]quarum partium, ſed ut inutilis, [illegible] commiſceri ob quantitatem, [illegible], aut ſubſtantiæ modum, ſem-[illegible]onem ratione ſuæ cacochymiæ [illegible]; quia cum naturæ inutilis, ſemper [illegible] eſt, ut valeat morbus magnus ab [illegible]ari.

§. IV.

[illegible]ntorum ſolutiones adducuntur.

[illegible] primum reſpondetur: Quòd Gale-[illegible] intendit, quòd reperitur in aliis [illegible] ſanguine ratio Cacochymiæ, dum [illegible] eſſe pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſan-[illegible] per ſupernatantiam.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd intendit Galenus, quòd Cacochymia eſt pravitas, ſeu vitium, non ſanguinis ſeu humorum, qui ſunt pars ſanguinis, aut maſſæ ſanguinariæ, ſed eorum quæ ſupernatant, aut ſegregantur, & ut ſupernatantes fiunt bilioſi, & inepti nutritioni.

Ad tertium reſpondetur: Quòd plethora, & Cacochymia differunt, quia plethora fit à ſanguine redundante, vel ex aliis humoribus intra maſſam ſanguinariam contemperatis redundantibus: Cacochymia verò eſt vitium alterius humoris ab eis, qui maſſam ſanguinariam, ſeu ſanguinem adimplent, & ab eorum conſortio ſupernatant.

RESOLUTIO II.

Utrùm plethora, & Cacochymia poſſint ſimul reperiri?

§. I.

Aperitur difficultas, & pars negativa ſuadetur.

PRo reſolutione notandum, quòd plenitudo, multitudo, ſeu plethora, eſt *Redundantia ultra mediocritatem ſolius ſanguinis, ſeu ſanguinis, & reliquorum humorum, qui ab ipſo intra maſſam ſanguinariam coërcentur.* Sufficit enim ad plethoram ſolius ſanguinis quarti humoris redundantia, vel ſanguinis, ut dicit maſſam ſanguinariam, & utraque harum dicitur ſimpliciter plethora: ſecundùm quid, dum ſanguis redundat cum alio humorum non ſupernatantium, ut colligitur ex Galen. *lib. de plenitudine.* Toto enim tempore, quo continetur aliquis humor intra maſſam ſanguinariã, eſt pars illius, & ejus augmentũ cum ſanguine plethoram facit: ſi verò ſolus augeatur, ſine ſanguinis augmento, & intra

maſſam ſanguinariam contineri, & contemperari non poteſt, ſupernatat, & fit Cacochymia, de qua dubitamus, an cum plethora poſſit reperiri?

Videtur quod non: Cacochymia eſt redundantia alterius humoris à ſanguine ſupernatantis, quia ab illo coërceri non poteſt, & contemperari: Sed ſi ſanguis redundaret, qualiter in plethora contingit, poſſet Cacochymum humorem contemperare: Ergo ſi datur ſanguinis plethora, non poteſt ſimul reperiri Cacochymia.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

RESolvendum: Quòd in ſecunda corporis regione poſſunt ſimul, & ſeorſum plethora, & Cacochymia reperiri in diverſis ſuccis. Sic tenet Sennertus *tom. 1. lib. 2. cap. 3.* & eſt communis.

Probatur primò: Exiſtente plenitudine, poteſt aliquis ſuccus à ſanguine diverſus ratione quantitatis, aut qualitatis malignæ de novo ſupervenientis illi ex vi putredinis contemperari ab illo, nec coërceri intra reliquorum conſortium: Ergo plenitudo, quæ prius erat ſine Cacochymia, erit ſimul cum illa.

Probatur ſecundò: In eadem febre, in qua ſanguinem mittimus in principio febris ardentis plenitudinis cauſa, ſi bilioſus humor nova acquiſita acrimonia turgeat, ſuperadditur turgentiæ Cacochymia plenitudini præexiſtenti: Ergo reperitur ſimul Cacochymia, & plenitudo.

Probatur tertio: Dum ſanguis putreſcit ratione plenitudinis, impedita ventilatione, pars tenuis tranſit in bilem, craſſa in melancholiam, quarum quælibet ſi ſubtreſcat, nec valeat intra maſſam ſanguinariam contineri, ſupernatabit: Ergo [...] Cacochymia, & plenitudo.

§. III.

Ratio dubitandi dirimitur.

AD rationem dubitandi reſponde[...] Quòd licèt ſanguis redundet, p[...] alter ſuccus ab illo in qualitate, aut q[...] tate ita improportionari, ut non po[...] lum contemperare, nec impedire, qu[...] nus ſupernatet.

RESOLUTIO III.

Utrùm dum coincidunt plethora, & Ca[...] chymia; hujus, quàm illius indicat[...] ſit præſtantior?

§. I.

Valleſii, & Mercati refertur opin[...]

PLerumque à plethora ſanguin[...] indicatur, ſemper purgatio a Cac[...] mia: cum autem poſſint plethora [...] cochymia coincidere, & non poſſ[...] guinis miſſio, & purgatio ſimul ex[...] pro praxi neceſſarium videtur cogno[...] re, quæ indicatio alteri præſtet.

Valles. *lib. 3. method.* priùs ſan[...] eſſe mittendum videtur aſſerere. M[...] tus tamen *lib. 1. de indicationibus*, [...] *circa ſanguinis detractionem*, etiam ſi C[...] chymia redundet in principiis mo[...] ſanguinis miſſionem tutam eſſe co[...] ad aliqua vitanda accidentia.

Suaderi poteſt primò: Quia eva[...] nes univerſales debent præcede[...] nus univerſales: Sed ſanguinis mi[...] ſit evacuatio omnium humorum, [...] verſalior, quàm purgatio, quæ [...] terminati humoris eſt evacuatio: [...] dum utraque manet indicatio, præ[...] eſt, quæ ſumitur à plethora.

Secundò : Plerumque dum adeſt Cacochymia, viæ purgationi deſtinatæ ſunt ob [illegible]am craſſorum humorum impeditæ. Ergo debet humor Cacochymus potiùs ſanguinis miſſione, quàm purgatione [illegible].

Tertiò : Plerumque adhuc ſi reperiatur [illegible] Cacochymia; remanet tamen in [illegible] diſtante parte, à qua non poterit purgatione extrahi ſine magno periculo [illegible] : Ergo prius exercenda ſanguinis miſſio quàm purgatio. Probatur antecedens [illegible] catharro ſuffocante, vel in pleuritide [illegible]a ab humore Cacochymo à capite [illegible]ente.

§. II.

De[illegible]ſio reſolutionis aperitur.

Reſolvendum : Quòd ſi æqualis indicatio [illegible] ſumatur a plethora, & à Cacochymia ſimul exiſtentibus in venis, ſi ab ex[illegible] non ſit impedimentum, præſtantior eſt indicatio à cacochymia deſumpta.

Probatur primò. Ex Hippocrate 1. [illegible] 22. & 4. *Aphoriſm.* 1. & 19. aliiſque [illegible]cis, in quibus de Cacochymia [illegible] turgentis ſumpta indicatione ab [illegible] ea, quæ à plenitudine poteſt [illegible] eadem die profert purgan[illegible] materiam cacochymam; tardare [illegible]is caſibus docens malum eſſe.

Probatur ſecundò. Materia morbifica, [illegible]gnior, minus indicat ſui expul[illegible] ſed materia morbifica plethoram [illegible] benignior eſt, quàm Cacochy[illegible] Ergo dum utraque reperitur, indi[illegible]ſtat, quæ deſumitur à Cacochy[illegible] Probatur minor, materia plethoram [illegible] eſt ſanguinea; materia Cacochy[illegible]ciens, eſt alterius humoris à ſan[illegible] conſortio diſtincti, & ratione ſuæ ſubſtantiæ inepti, ut cum illo commiſceatur: Ergo materia plethoram efficiens eſt benignior.

Probatur tertiò : Illud, ad cujus expulſionem habemus naturam adminiculantem, urget magis ad ſui expulſionem, ex Galen. 1. *Aphoriſm.* 22. quàm materia, qua natura utitur pro ſui conſervatione : Sed natura ſanguine utitur, pro ſui conſervatione, ex quo fit plethora : Ergo minus indicat ſui expulſionem, quam humor ab illo ſeparatus, in cujus ſeparatione, quia nutritioni inutilis, fit Cacochymia.

§. III.

Valleſii, & Mercati fundamenta ruunt.

AD primum reſpondetur : Quod dum reliqui humores ſunt ſanguini commixti, ſunt pars ſanguinis; & ideò Valles indicat priùs evacuationem ſanguinis deberi, quia reſpectu ejuſdem cauſæ morbificæ, priùs cauſa univerſalior, à qua particularis dependet, evacuanda : at verò humor Cacochymus eſt diverſa cauſa morbi, ac plenitudo; & quia magis aliena à natura, poſſunt ex illa majora ſubſequi incommoda, quæ ideò ab arte prius vitari debent.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd tunc per accidens priùs fit ſanguinis miſſio, quia cùm non ſit locus purgationi propter impedimentum, exequitur ſanguinis miſſio, etiam ſi ejus indicatio prævaleat minus.

Ad tertium reſpondetur : Quòd agimus de indicationibus, quæ ſumuntur à plethora, & Cacochymia ſimul in eadem parte corporis exiſtentibus; non verò de eis, quæ cum ſint in diverſis regionibus, non poſſunt æquè primo purgante medicamento, ac ſanguinis miſſione ſubveniri.

RESOLUTIO IV.

Utrùm aliqua ſuccorum Cacochymia poſſit reperiri in prima regione?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

VIdetur quòd nō Cacochymia ex Galeno eſt vitium in aliis humoribus à ſanguine : Sed in prima regione nulli ſunt humores : cum ii ſolum generentur in jecore : Ergo in prima regione nullus ſuccus Cacochymus valet reperiri.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

REſolvendum primò : Quòd duplex ſuccorum Cacochymia poteſt in prima regione reperiri : alia eorum, qui in ipſa generantur; alia eorum, qui geniti in ſecunda refluunt ad primam.

Probatur prima pars : Tum quia ventriculi coctio lædi poteſt tripliciter, ſicut & quæcumque alia coctio, ex Galeno *lib. 3. de cauſis ſymptomat. & lib. de differ. ſymptomat.* Et ex quacumque harum læſione ſubſtantia vitioſa, & cum Cacochyma diſpoſitione generatur : Tum quia viſcerum obſtructiones fiunt ex cruditatibus, vitioſiſque, & Cacochymis ſuccis in ventriculo genitis. Tum quia ex Galeno *lib. 3 de cauſis ſymptomat. cap. 7.* Melancholia hypocondriaca fit ex Cacochymia ſuccorum, qui generantur in ventriculo, & uſtione in venis meſenterii tranſeunt in melancholiam : Ergo Cacochymia ſuccorum generatur, & reperitur in prima regione.

Probatur ſecunda pars : Tum ex Galeno, qui *lib. de uſu partium*, docet bilem deferri ad inteſtina, & melancholiam deferri ad lienem, & ventriculum, ubi ſine ſanguinis conſortio in magna copia po[illegible] reperiri : Tum in febribus intermitten[illegible] bus apparet per vomitum, & ventr[illegible] magnam copiam expurgari pituitæ, b[illegible] aut melancholiæ refluentium à ſecun[illegible] regione ad primam : Tum ſine febre [illegible] ſenteria, & diarrhœa apparent con[illegible] excretiones, & in vomitibus ex ſucc[illegible] cunda regione refluentibus.

§. III.

Amplius dilucidatur Cacochymia pri[illegible] regionis.

REſolvendum ſecundò : Quòd in v[illegible] triculo duplex ſuccorum cacoch[illegible] generatur, acidorum ſuccorum, aut n[illegible] roſæ ſubſtantiæ.

Probatur : Succorum Cacochym[illegible] ventriculo fit ob vitiatam coctione[illegible] hæc vel depravatè facta attingit [illegible] tiæ nidoroſæ productionem, vel d[illegible] agens attingit ſubſtantiæ acidæ g[illegible] nem : Ergo duplex Cacochy[illegible] tiæ acidæ, & nidoroſæ genera[illegible] triculo. Probatur minor ex Galeno [illegible] *de cauſis ſymptomat. cap. 1.* inq[illegible] *Verum ſi propter exuperantem ca[illegible] quid accidat, protinus etiam cor[illegible] cibi, generatur quidem corr[illegible] quæ ad nidoroſam inclinet, ſpe[illegible] ſua quiſque natura; quippe a[illegible] puntur tanquam virus, alia tanq[illegible] alia crudos piſces, aut ind[illegible] dinem olent, &c.*

Dices : Plures eſſe differe[illegible] chymiæ in ſuccis genitis in v[illegible] vicenna enim *tract. 3. c. 2.* inq[illegible] *quidem corrumpitur in ſtomacho, a[illegible] treſcit, aut quia aduritur, aut q[illegible] quia acquirit qualitatem non [illegible] ad aliquam qualitatum conſuetaru[illegible]*

[illegible] ſunt differentiæ Cacochymiæ ſuc-[illegible], qui generantur in ventriculo, [illegible]æ enumeratæ.

Reſpondetur : Quòd licèt ſint plures [illegible] genericè reducuntur ad nidoro-[illegible], & acidam ſubſtantiam, ut ex Galeni, & [illegible]cennæ contextu apparet.

§. IV.

Solvitur ratio dubitandi.

AD argumentum reſpondetur : Quòd Cacochymia eſt redundantia ſucco-[illegible]ntitate, ſeu qualitate peccanti-[illegible] ſanguine ſeparatorum : ſive tales [illegible] humores præternaturales à ſan-[illegible] ſeparati, ſive ſint alii quicunque ſuc-[illegible]les in quacumque corporis par-[illegible], aut redundantes.

RESOLUTIO. V.

[illegible]ruplex Cacochymiæ differen-tia poſſit in ſecunda regione reperiri?

§. I.

[illegible] opinio proponitur, & ejus fundamenta.

A[illegible] Nunnez *lib. 2. Aphoriſm.* [illegible]um admittit ſuccorum diffe-[illegible], quibus ratio Cacochymiæ ſuper-[illegible].

[illegible] ſpecies reperiri ſuadet : Quòd [illegible] cùm putreſcit propriam amittit [illegible] : Sed redundantia humoris à na-[illegible] ſanguinis alieni eſt Cacochymia : Er-[illegible] etiam poteſt accidere ratio [illegible]chymiæ.

[illegible]ndo pro Nunnez videtur ſtare : Se-[illegible]ſtiorum ſubſtantia ſeparata ab hu-[illegible] ſanguinis conſortio defertur ad [illegible] : Ergo non redundat ut Cacochyma [illegible] regione.

Tertiò : Cacochymia ſemper indicat purgationem : Sed seroſa ſubſtantia non indicat purgationem, nec eſt aliquod pharmacum in ejus evacuationem deſti-natum: Ergo etiam ſi ſeparetur à ſanguinis conſortio, non eſt Cacochymia ſeroſa hu-morum portio.

Quartò : Bilis, & melancholia habent loca deſtinata in corpore, ad quæ trahun-tur; & alia in quibus ſunt utilia pro diver-ſis uſibus conducentibus ad vitæ conſer-vationem : ergo etiam ſi ſeparentur à ſan-guinis conſortio, non eſt Cacochymiæ ra-tio illis adaptanda.

§. II.

Amplectitur pars tenenda.

RESolvendum : Quòd in ſecunda regio-ne, bilis, melancholia, pituita, & ſe-roſa ſubſtantia, ſi ſupernatent, Cacochy-miæ rationem habent.

Probatur primò : Ex Gal. *lib. 13. metho-di, cap. 6.* dicente : *Si autem æqualiter omnes ſucci redundant, plethora appellatur : ſi verò pituita, bilis flava, aut atra, vel ſeroſis humori-bus refertum corpus fuerit, Cacochymia dicitur:* Ergo quadruplex adducta Cacochymia va-let reperiri.

Probatur ſecundò : Cacochymia eſt re-dundantia ſuccorum à ſanguinis com-mixtione ſeparatorum, aut cum ipſo ſu-pernatantium : Ergo in ſecunda regione tot poſſunt reperiri Cacochymiæ differen-tiæ, quot ſunt ſubſtantiæ ſeparabiles à ſan-guinis commixtione : Sed seroſa ſubſtan-tia, quæ eſt humorum pars, bilis, melan-cholia, & pituita, quæ ſunt ſubſtantiæ maſſam ſanguinariam adintegrantes, va-lent in ſanguinis commixtione reperiri : Ergo valent ab ejus commixtione reperiri ſeparatæ, & ſupernatantes.

§. III.

Solvuntur Nunneſii fundamenta.

AD primum reſpondetur : Quod ſanguis dum propriam formam ſervat, non eſt aliud à ſanguine, dum illam in termino putredinis amittit, pars tenuis in bilioſam, & craſſa in melancholiam Cacochymam tranſit.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd in ſtatu naturali moderata ſeri quantitas continuo à renibus attrahitur, at dum nimia luxuriat quantitate, aut impeditur obſtructionibus deſcenſus illius, redundans in venis ſupernatat.

Ad tertium reſpondetur : Quòd duplex ſubſtantia ſeroſa poteſt in venis reperiri, alia pituitæ affinis, à jecore frigido genita, qualis eſt, quæ redundat in aſcite, & hæc à medicamentis cholagogis attrahitur; alia ex ſero redundante aggregatur, cui plerumque aliquis redundans ſuccus, cujus erat ſerum, admiſcetur, qui ob indebitum ſubſtantiæ modum cum illa putreſcit, & febres fovet, & hic ſeroſus ſuccus attrahitur medicamentis reſpicientibus humorem commixtum.

Ad quartum reſpondetur : Quòd bilis, & melancholia in ſtatu naturali producuntur in quantitate neceſſaria pro partium nutritione, quibus ſunt proportionatæ, & pro aliis uſibus, in quos ſunt deſtinatæ; ſed in ſtatu præternaturali majori redundant copia, aut qualitate fiunt ineptæ nutritioni, & ut commixtæ ſanguini permaneant, & tunc fiunt ſupernatantes.

RESOLUTIO VI.

Utrùm in tertia regione eædem, ac in ſecunda ſint differentiæ Cacochymiæ?

§. I.

Negativa pars ſuadetur.

VIdetur quòd ſint plures. Primò tum[illegible]res ſanguinei reperiuntur in tert[illegible] regione : ſed quicumque tumores [illegible]ternaturales fiunt ex Cacochymia h[illegible]rum : ergo in tertia regione reperitu[illegible] [illegible]cochymia ſanguinea à reliquis diſtin[illegible]

Secundò : In tertia regione fiunt [illegible]res flatulenti, & alii qui ſubſtant a[illegible] humoribus extraneam continent, [illegible] meliceri, & ſimilibus apparet : erg[illegible] [illegible]peritur Cacochymia ab aliis diſtincta

Tertiò : Apoſtemata ex pure rep[illegible]tur in tertia regione : ſed pus Caco[illegible] ſubſtantia eſt à reliquis quatuor a[illegible] ratis diſtincta : ergo ſuperaddenda [illegible] differentia.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

REſolvendum : Quòd eædem [illegible] ferentiæ Cacochymiæ in terti[illegible] ſecunda regione.

Probatur in tertia regione nulli ge[illegible]rantur humores, nec aliunde qua[illegible] [illegible]cunda recipiuntur : Ergo nullæ di[illegible] Cacochymiæ poſſunt reperiri præ[illegible] [illegible]tuor, quæ reperiuntur in ſecunda.

Probatur ſecundò : In aſcite re[illegible] Cacochymia ſeroſa, in eriſypelate [illegible] in cancro melancholica, in leucop[illegible] [illegible]tia pituitoſa : Ergo in tertia regi[illegible] [illegible]riuntur quatuor differentiæ Caco[illegible] quæ poſſunt reperiri in ſecunda.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Quòd ſanguinei tumores fiunt ratione pleni[illegible] ſanguine; reliqui verò, qui fiunt [illegible] humoribus, ſine illius conſortio, à Cacochymia.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd fla[illegible] tumores, & reliqui in quibus ali[illegible] ſubſtantia extranea continetur, redu[illegible] ad Cacochymiam ſubſtantiæ, quæ [illegible] cauſa materialis, ex qua flatus, aut re[illegible] extraneæ ſubſtantiæ fiunt.

Ad tertium reſpondetur: Quòd pus, ſi[illegible] reliquæ ſubſtantiæ extraneæ tertiæ [illegible] reducendæ (ut diximus) ad hu[illegible] ex quibus fiunt, ſicut contingit ſi[illegible] in ſecunda regione; in qua ſubſtan[illegible] quæ poſt coctionem remanet, humo[illegible] quo pus generatur, reducitur, & [illegible]aco purgaretur, quod habet ſimili[illegible] cum tali humore, ſi purganda [illegible]

RESOLUTIO. VII.

[illegible] ſit deterior Cacochymiæ ratio in [illegible] Cacochymis ſecundæ, & tertiæ regionis?

§. I.

Notandum proponitur.

N[illegible]andum; Quòd ſucci, qui Caco[illegible]iæ rationem induunt, alii quan[illegible] maximè fiunt tales; alii ex propria [illegible] quacumque quantitate ſint, Ca[illegible] generantur. Quantitate fiunt ta[illegible]ta, bilis, & melancholia, quæ dum [illegible] in quantitate proportionata, [illegible] commiſcentur, ſi ſuperabundent, [illegible]ant, & fiunt Cacochymi: quali[illegible], & ex proprio modo ſubſtantiæ Cacochymi fiunt ſucci, qui vel in jecore generantur præternaturales, vel ex naturalibus ex vi alicujus alterationis præternaturales fiunt, ut pituita acida, ſalſa, vitrea, gypſea, bilis vitellina, æruginoſa, cerulea, porracea, & omnes ſpecies atræ bilis.

§. II.

Reſolvitur Quæſtio.

REſolvendum: Quòd deterior Cacochymiæ ratio eſt, quæ reperitur in ſuccis quando non ſolùm quantitate, ſed in qualitate, aut in ſubſtantiæ modo declinant à naturali ſtatu.

Ratio fundamentalis hujus veritatis ſtat in hoc: quòd ea, quæ in modo ſubſtantiæ inepta ſunt nutritioni, vel ratione qualitatum, ineptiora ſunt ut ſanguini commiſceantur, & ut deſerviant pro partium nutritione, quam ea, quæ ſola quantitate excedunt, nam hæc non quia nutritioni inepta, ſed quia redundantia redduntur inutilia: Ergo Cacochymiæ ratio, quæ ſupervenit eis, quæ in modo ſubſtantiæ, vel in qualitate indebita deviant à naturali ſtatu, deteriori gaudent Cacochymia, quam quæ ſola quantitate fiunt Cacochyma.

RESOLUTIO VIII.

Quotuplex ſit Cacochymiæ cauſa?

§. I.

Deciditur, & firmatur reſolutio.

NOtandum: Quòd ſucci, qui in corpore reperiuntur Cacochymi, alii in ſtatu naturali generantur, & poſtea Cacochymiam acquirunt; alii Cacochymiæ induunt naturam in prima ſui productione.

Reſol-

Reſolvendum primò: Quòd ſucci, qui nondum Cacochymi generantur, poſſunt Cacochymiam acquirere, vel ex commixtione cum aliis Cacochymis: vel ex cauſis alterationem, putredinem, aut quantitatem efficientibus.

Prima pars docetur ab Hippocrate 2. *Aphor.* 10. *Corpora*, inquit, *non pura quanto magis nutries, tanto magis lædes.* In comm. inquit Galen. *Corrumpitur enim adveniens alimentum ab humorum pravitate corpus jam obtinente, &c.* Ergo ſucci, qui ex optimo alimento perfecti generarentur, fiunt Cacochymi aliorum commixtione.

Probatur ſecunda pars: Quia licèt ex debito ſucco, & à calore moderato fiant humores, ratione ſupervenientis alicujus cauſæ, à cujus alteratione in quantitate ſucci augeantur, vel in qualitate immutantur, nimiſque à natura ſanguinis alienentur, deſerunt commixtionem ſanguinis, & ſupernatantes redduntur, ut apparet in ſupervenienti turgentia.

§. II.

Aliæ deciduntur Cacochymiæ cauſæ.

REſolvendum ſecundò: Quòd humores generantur Cacochymi, & inepti, ut poſſint ſanguini commiſceri, vel ob pravitatem alimenti ex quo fiunt, vel ob vitium maximum cauſæ producentis.

Probatur prima pars: Ex Galen. qui *lib. de cibu boni, & mali ſucci*, duo genera conſtituit pravorum ciborum, ex quibus pravi humores debent generari; unum eorum, qui ex propria natura ſunt talia, ut cæpa, allium, &c. alia quæ ab extrinſeco talia redduntur, ut triticum, aut carnes, quæ ob aliquam cauſam putredinem ſunt paſſæ.

Secunda pars ex dictis patet: pro humoribus Cacochymis, qui generantur in prima regione à frigida, vel calida ventriculi intemperie; quod idem contingit [illegible] cunda, & apparet in hydrope, in qua [illegible] gidi Cacochymi ſucci à frigiditate [illegible] ſicut à caliditate atra bilis, bilis æ[illegible] ſa, & reliquæ bilis præternaturalis ſpecies.

§. III.

Externæ proferuntur cauſæ.

REſolvendum tertiò: Quòd ſunt [illegible] que cauſæ externæ, quæ maximè [illegible] adjuvant ad hoc, quòd cauſæ internæ deterrimas generent Cacochymias. Sic [illegible] Horatius Augenius, qui ipſas refert, & [illegible] ipſarum cognitione conſtat veritas h[illegible] concluſionis.

Prima: Si poſt alimentum putridum, [illegible] putrida ex lacunis, piſcinis, ſeu pal[illegible] ſuperbibatur aqua. Secunda: Si a ci[illegible] moderatus fiat motus, quo citius alimentum corruptum permeet in partes. Tertia: Immodica vigilia, quæ eandem co[illegible] diſtributionem. Quarta: Animi pathemata triſtitiæ, & mœroris immodica. [illegible] ta: Frequens uſus alimentorum, qui [illegible] quorum ſunt vehiculum, deducuntque ad jecur omnem impuritatem in prima regione repertam, ut aquæ vitæ co[illegible] uſus, ſucci limonum, & reliquorum [illegible] um alimentorum.

SECTIO II.

De turgentium humorum Cacochymia.

ORgaſmos, turgor, furor, ſeu turgentia [illegible] quandam dicunt diſpoſitionem in humoribus Cacochymia affectis, ratione [illegible] jus motu concitato, effræni, & indeterminato à parte in partem pelluntur cum [illegible]

x[illegible]

[illegible]mento & periculo, ne decum-
[illegible] partem principem, & quia à ſan-
[illegible] non poſſunt, & ab ejus
[illegible] ſeparari, & ſupernatantes
[illegible] ruunt; ſtatim purgandos
[illegible] Hippocrates 1. *Aphor.* 22. & 4.
[illegible] & 10. & 5. *Aphoriſm* 29. de
[illegible], & nos ſub hac ſectione diſputabi-
[illegible]

RESOLUTIO I.

Quid ſit Turgentia?

§. I.

Turgentiæ diffinitio ſancitur.

R[illegible]endum: Quòd turgentia eſt ve-
[illegible] conatus appetitus naturalis,
[illegible], aut rationalis tendentium in fu-
[illegible] proſequutionem alicujus objecti.
[illegible] *vehemens conatus* oſtendit Hippo-
[illegible] *de fracturis c.* 18. ubi conten-
[illegible] demonſtrare vehementem conatum;
[illegible] in fracturis appetit partē oſſis
[illegible] abſcedere, dicit: *Quòd ulcus vide-*
[illegible], *id eſt vehementer conari oſſis con-*
[illegible]*ncm.* Naturalis appetitus tur-
[illegible] expreſſit Theophraſtus *lib.* 1. *de*
[illegible]*um, cap.* 6. & 14. ait enim,
[illegible]*ere, dum vehementer appetunt fo-*
[illegible] *exprimere,* cui adhærens Vir-
[illegible]:

[illegible] terra, & genitalia ſemina poſcunt.
[illegible] turgent in palmite gemmæ.

[illegible] ſenſitivi turgentiam docet A-
[illegible] 5. *de hiſtoria animal. cap* 16. Ubi de
[illegible] quadrupedibus, præcipuè de
[illegible] & bove dicit: *Quod turgent ad coi-*
[illegible] Similiter de rationali intelligendus
[illegible] qui appetitum vehementem,
[illegible] e[illegible]tem in hominibus
[illegible], ex quibus appa ret ratio-

nem turgentiæ ponendam eſſe in vehe-
menti conatu appetitus naturalis, ſenſiti-
vi, aut rationalis tendentium in fugam,
aut proſequutionem alicujus objecti.

RESOLUTIO II.

Utrùm in humoribus aliqua ſit Turgentiæ ratio?

§. I.

Fallopij refertur opinio, & fulcitur.

FAllopius *lib. de medicamentis purganti-
bus,* videtur contendere, quòd humo-
ribus nulla turgentiæ ratio ſit tribuenda,
ſed ipſos eſſe purgandos, quia corporis
partes turgent.

Primò: Probatur ex diffinitione tur-
gentiæ, ex qua patet rationem túrgentiæ
in partibus, quibus ineſt appetitus, re-
periri.

Secundò: In his reperiri poteſt turgen-
tia, in quibus reperitur principium elici-
tivum indeterminati motus, qualis eſt, qui
reperitur in animalibus ad coitum conci-
tatis, ut docet Galenus 1. *Aphoriſm. com-
ment.* 22. Sed nullum eſt in humoribus hu-
juſmodi motus principium: Ergo nec tur-
gentiæ aliqua ratio.

Tertiò: Si humores deberent dici tur-
gentes, maximè quia à partibus noſtri cor-
poris moventur indeterminatè ab una
parte in aliam: Sed hæc ratio non conſti-
tuit turgentiam in illis, aliàs enim cùm
continuò intra ſanitatem à partibus in
partes ferantur, dicerentur turgere:
Ergo in humoribus nulla eſt ra-
tio turgentiæ.

§. II.

In humoribus turgentiæ ratio explicatur.

RESolvendum primò: Quòd humores dicuntur turgere objectivè, aut cauſaliter, quatenus ob ſuam pravam diſpoſitionem ſunt cauſa, ut partes turgeant ad eorum expulſionem.

Probatur: Turgentia eſt vehemens conatus appetitus in fugam; aut proſequutionem alicujus objecti: Sed in corpore humano poſſunt humores pervenire ad eam diſpoſitionem, qua irritent partes corporis, ita ut conatu vehementi appetant eorum expulſionem: Ergo objectivè, aut cauſaliter turgere dicuntur.

§. III.

Turgentiæ ulterius ratio humoribus adſcribitur.

RESolvendum ſecundò: Quòd humores, ut moti à partibus, eſſiæni, & indeterminato motu, poſſunt dici turgentes per quandam analogam proportionem.

Probatur ex Galen. 1. *Aphoriſm. comm.* 22. inquit enim, *Verbum* turgere *tranſlatum eſſe ab animalibus turgentibus, ad humores: Nam ſicut illa ſtare loco non poſſunt quodammodo titillata, atque impulſa, concitataque à paſſione, ſic & humores plerumque in motu vehementiore, atque tranſfluxu ab una parte in aliam, in morbi principio hominem infeſtant, moventes, titillantes, & quieſcere non permittentes, &c.*

Probatur ſecundò: Vera ratio turgentiæ, quæ reperitur in animalibus, ſtat in vehementi conatu, & cognoſcitur ex concitato motu, quo contendunt illius conatus finem explere: Sed in humoribus, qui dicuntur turgere, non eſt conatus ſuæ expulſionis in illis, ſed in partibus ab eis laceſſitis, nec à ſe moventur in pr… tionem illius finis, ſed moti à par… runtur: Ergo dicuntur turgere ſo… logia proportionis, quam cum … verè turgentibus habent.

§. IV.

Solvuntur rationes primo addu…

AD primum reſpondetur: Qu… finitione adducta, & ejus c… tione, ex Hippocrate, Ariſt. T… ſto, & Plutarcho probatur: C… gentiæ ratio formalis non ſit in… bus, non verò quod analogicè, &… vè non dicantur turgentes.

Ad ſecundum: Patet ſimilit… probare non reperiri in illis c… turgentiam.

Ad tertium reſpondetur: Quò… maliter dicerentur turgentes, … habere appetitum, & principium … quo moverentur in proſequutio… motu indeterminato, defectu c… turgent formaliter.

RESOLUTIO

Per quid dicantur humores tu…

§. I.

Augenij, & Saxoniæ proponuntur …

HOratius Augenius *lib.* 1, … vocat turgentes quoſcunq… res, qui in corpore moventur, … partem determinatam feratur, … put, pleuram, aut jecur, qui c… debet admittere humores turg… ſive ratione quantitatis, ſive ra… juſvis qualitatis moleſtantis, ra… jus pellantur a partibus.

Hercules de Saxonia *lib.* … Judicat materiam turgentem dici…

[illegible] huc, aut illuc vagatur, ſed [illegible] pugnat inſigni copia, nimia tenui- [illegible] o caliditate, aut motu ad par- [illegible] pas, aut nimia putredine. In [illegible] modo ſimiliter à quacumque [illegible] prædictis conſtituuntur humores [illegible]

[illegible] s ſtat ratio: Id conſtituit hu- [illegible] rgentes objectivè, aut cauſaliter, [illegible] objectum irritans facultatem, & [illegible] appetitum ad illorum expulſio- [illegible] ubet ex propoſitis ab his au- [illegible] eſt cauſa movens, & irritans ad [illegible] m: Ergo per illam humores [illegible] turg nte.

§. II.

[illegible] eciditur reſolutio.

R[illegible] endum: Quòd humores non di- [illegible] r turgentes: dumquomodoli- [illegible], ut moventur: Sed dum vehe- [illegible] u agitantur, & ab uno loco, ad [illegible] eterminatè confluunt, dolores, [illegible] nes inferunt, & quieſcere æ- [illegible] permittunt.

[illegible] ur primò: Ex Galeno, inquit [illegible] *de iis, quos purgare oportet: Con- [illegible] & turgere humores dicuntur, cùm [illegible] menti agitantur, ac ab uno loco ad [illegible] ntes inter principia morbi homi- [illegible] ut, doloreſque, ac titillationes afferen- [illegible] ere non ſinunt, &c.*

[illegible] r ſecundò: Si quælibet præter- [illegible] diſpoſitio ſufficeret pro humo- [illegible] gantia, in qualibet præternaturali [illegible] illorum conveniret eadem [illegible] atio ex Hippocrate 4. *Aphoriſm.* [illegible] Sed plerumque donec materia ſit co- [illegible] eſt purgandum, ex Hippocrate 1. [illegible] 22. Ergo non quælibet præter- [illegible] diſpoſitio conſtituit humores [illegible]

Probatur tertiò: Humores illi tantum dicuntur turgentes, à quibus concitatur vehemens conatus appetitus pellendi illos: Sed non à quacumque excedente quantitate, aut præternaturali qualitate vehemens conatus appetitus concitatur, cum juxta objecti moleſtantis irritationem debeat concitari: Ergo à ſola nimis mordicante, irritanteque qualitate dicuntur turgentes.

§. III.

Turgentiæ conditiones adducuntur.

RESolvendum ſecundò: Quòd requiritur in humoribus, ut turgentes dicantur analogia proportionalitatis, quod nimia caliditate, & ſiccitate excedant; quod ſubſtantiam tenuem obtineant; quod indifferenter à parte in partem commoveantur; quod in nulla ſint parte fixi: Sic tenet Galenus locis nuper adductis, quem ſequitur Manardus *lib.* 13. *Epiſtolarum*, & communis Medicorum aſſenſus.

Probatur: Humores turgent ex Galeno 8. *de compoſit. ſecundum locos*, dum per corpus diſcurrunt ab uno loco in alium: Sed ut moveantur indigent calore irritante, ac mordaci, quo irritent: tenuitate, ut poſſint moveri; quòd nulli ſint parti affixi, alias non eſſent motui apti; quòd non ſint in aliqua impacti, jam enim non moverentur: ergo.

§. IV.

Cauſalitas turgentiæ aperitur in humoribus reperta.

RESolvendum tertiò: Quòd calor igneus ſiccitati conjunctus ut acris, eſt præcipua diſpoſitio, quâ humores fiunt objectivè turgentes. Sic tenet Manardus *lib.* 5. *Epiſtolarum*, §. *Mihi autem videtur inter*

ter qualitates primas hoc ſoli calori eſſe tribuendum, qui adeò acris, & vehemens ſit, ut membra veluti exurat, atque ob hoc à quovis membro rejiciatur, &c.

Probatur: Humores fiunt objectivè turgentes per eam diſpoſitionem, qua partes irritatæ vehementi conatu intendunt eorum expulſionem: Sed calor acris vehemens, & exurens, qualis eſt igneus, & ſiccitati conjunctus eſt hujuſmodi: Ergo per illum humores fiunt objectivè turgentes.

§. V.

Solvitur ratio dubitandi.

AD contrariorum fundamentum reſpondetur: Quòd ut diximus, non quilibet actus appetitus, ſed vehemens illius conatus eſt, qui dicitur turgentia; & ideò non quælibet humorum diſpoſitio appetitum movens ad ſui expulſionem eſt ſufficiens, ut per illam humores dicantur turgere, ſed illa tantum, quæ partes exurens, exulceranſque appetitus vehementem conatum movet.

RESOLUTIO IV.

Utrùm pituita, & melancholia valeant turgere?

§. I.

Pars affirmativa ſuadetur.

VIdetur quòd ſic: Turgentia eſt Cacochyma humorum diſpoſitio, quâ humores præternaturalem acquirunt diſpoſitionem irritantem naturam ad humorum, quibus ſupervenit, expulſionem: Sed vi putredinis poſſunt in lethalem diſpoſitionem pituita, & melancholia pervenire: Ergo ratione illius fiunt turgentes.

Secundò: Pituita aliquando fi ſalſuginoſa, & mordax, ob com bilem: Ergo fiet apta turgere.

Tertiò: Melancholia fit pleru reliquis humoribus putredine, a ne: Ergo fiet acris, mordax, & ſuſ apta, ut turgeat.

§. II.

Deciditur reſolutio.

REſolvendum: Quod nec pit Melancholia aptas induunt tiones, ut dicantur turgentes. Co eſt hæc doctrina.

Probatur: Melancholia, & pit objectivè, nec analogicè habent c nes turgentiæ: Ergo nullo modo dici turgentes. Probatur anteced habent acrimoniam, nec igneum dacem calorem, ratione quorum vè moveant: non habent tenuem tiam, ratione cujus à parte in pa rantur: Ergo nec objectivè, nec a habent, ratione cujus dicantur tur

§. III.

Deciditur reſolutio.

AD primum reſpondetur: Q quælibet præternaturali d adhuc ſi ſit lethalis, ſufficit pro I Sed quæ reſolutione antecedenti aſſignantur pro Turgentia.

Ad ſecundum reſpondetur Q pituita bili ſit commixta, ſua h retundit mordacitatem req turgentia.

Ad tertium reſpondetur: Q cholia uſtione facta craſſa ma inepta, & turgentiæ analogicæ

RESOLUTIO V.

[illegible] ſanguis poſſit turgentiam acquirere?

§. I.

Muſæ opinio proponitur.

P[illegible] affirmativam tuetur Antonius [illegible] in. 4. *Aphoriſm. commentar.* 10. [illegible]ctus.

[illegible] Sanguis concitato motu poteſt [illegible] in corpore · Ergo ſanguis turgen[illegible]m poteſt habere. Probatur an[illegible], ex Aëtio *lib.6.c.*4. ubi id com[illegible] videtur exemplo pueri catocho [illegible], ſanguine à naribus fluente, [illegible]: Ergo quia à ſanguinis con[illegible] fuit correptus.

[illegible]. Syncope poteſt ſupervenire [illegible] concitato motu ad cor: Sed [illegible] motus humoris, & decubitus [illegible]pem provenit in turgen[illegible] [illegible]nguis poteſt turgere.

[illegible] ſanguis poteſt calefieri, & at[illegible] Ergo ſanguis poteſt turgere.

§. II.

[illegible]ativa pars ſancitur.

R[illegible]ulum negativè: Sic tenet con[illegible] Horatius Augenius *lib.*2. [illegible] rationibus convinci poteſt.

[illegible] Ex Hippocrate 4. *Aphoriſm.*10. [illegible] 22. Turgenti humori de[illegible]tio: Sed nullum ex Meſue [illegible]tum eſt hæmagogum, vel ſal[illegible] cognoſcitur ex Galen. Ergo [illegible]s poteſt acquirere turgen[illegible]

[illegible]: Humor fit turgens ratione [illegible], tenuitatis, & mordaci[illegible] ſanguine caliditas eſt aërea, & [illegible] conjuncta eſt incapax mordacitatis: Ergo non poteſt eſſe cauſa alicujus turgentiæ.

Tertiò: Turgens humor debet eſſe Cacochymus à ſanguinis commixtione ſeparatus, aliàs non aberraret à parte in partem: Sed Cacochymia, ut probavimus, non accidit ſanguini; Sed alii humori à ſanguinis conſortio ſeparato: Ergo ſanguini non accidit turgere.

§. III.

Muſæ rationes ruunt.

AD primum reſpondetur: Quod humor non ſit turgens à quocumque motu, quo defertur à parte in partem, alias omnis tumor fieret ratione turgentiæ, & ſtatim indicata eſſet purgatio, ſed requiruntur plura, ut decrevimus.

Ad ſecundum: Patet ex dictis in ſolutione ad primum.

Ad tertium reſpondetur: Quod manente forma ſanguinis, non valet turgentiæ qualitates acquirere, ut patet ex probationibus.

RESOLUTIO VI.

Utrùm bilis atra turgeat?

§. I.

Suadetur pars affirmativa.

VIdetur quòd ſic: bilis flava, dum calor fit mordax, acris, adurens, & igneus, turget: bilis atra calorem ignem, acrem, adurentem habet, muſcas enim abigit, terram fermentat, carnes exulcerat, & corrodit: Ergo turget.

Secundo: Bilis flava, quæ turget, ſi ulterius aduritur, abit in atram: Sed per uſtionem calidior redditur, majorem ſiccitatem, igneitatem, acrimoniam, & mordacitatem acquirit: Ergo multo magis turgebit.

maſſam ſanguinariam contineri, & contemperari non poteſt, ſupernatat, & fit Cacochymia, de qua dubitamus, an cum plethora poſſit reperiri?

Videtur quod non: Cacochymia eſt redundantia alterius humoris à ſanguine ſupernatantis, quia ab illo coërceri non poteſt, & contemperari: Sed ſi ſanguis redundaret, qualiter in plethora contingit, poſſet Cacochymum humorem contemperare: Ergo ſi datur ſanguinis plethora, non poteſt ſimul reperiri Cacochymia.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

Reſolvendum: Quòd in ſecunda corporis regione poſſunt ſimul, & ſeorſum plethora, & Cacochymia reperiri in diverſis ſuccis. Sic tenet Semmertus *tom. 1. lib. 2. cap. 3.* & eſt communis.

Probatur primò: Exiſtente plenitudine, poteſt aliquis ſuccus à ſanguine diverſus ratione quantitatis, aut qualitatis malignæ de novo ſupervenientis illi ex vi putredinis contemperari ab illo, nec coërceri intra reliquorum conſortium: Ergo plenitudo, quæ prius erat ſine Cacochymia, erit ſimul cum illa.

Probatur ſecundò: In eadem febre, in qua ſanguinem mittimus in principio febris ardentis plenitudinis cauſa, ſi bilioſus humor nova acquiſita acrimonia turgeat, ſuperadditur turgentiæ Cacochymia plenitudini præexiſtenti: Ergo reperitur ſimul Cacochymia, & plenitudo.

Probatur tertiò: Dum ſanguis putreſcit ratione plenitudinis, impedita ventilatione, pars tenuis tranſit in bilem, craſſa in melancholiam, quarum quælibet ſi ſubcreſcat, nec valeat intra maſſam ſanguinariam contineri, ſupernatabit: Erg
Cacochymia, & plenitudo.

§. III.

Ratio dubitandi dirimitur.

AD rationem dubitandi reſpo
Quòd licèt ſanguis redundet
alter ſuccus ab illo in qualitate, au
tate ita improportionari, ut non p
lum contemperare, nec impedire,
nus ſupernatet.

RESOLUTIO II

Utrùm dum coincidunt plethora,
chymia; hujus, quàm illius ind
ſit præſtantior?

§. I.

Valleſii, & Mercati refertur opi

PLerumque à plethora ſanguin
indicatur, ſemper purgatio à C
mia: cum autem poſſint plethor
cochymia coincidere, & non po
guinis miſſio, & purgatio ſimul c
pro praxi neceſſarium videtur c
re, quæ indicatio alteri præſtet.

Valles. *lib. 3. method.* priùs ſa
eſſe mittendum videtur aſſerere
tus tamen *lib. 1. de indicationibus*
circa ſanguinis detractionem, etiam
chymia redundet in principiis m
ſanguinis miſſionem tutam eſſe c
ad aliqua vitanda accidentia.

Suaderi poteſt primò: Quia ev
nes univerſales debent præcede
nus univerſales: Sed ſanguinis m
ſit evacuatio omnium humorum
verſalior, quàm purgatio, quæ
terminati humoris eſt evacuatio
dum utraque manet indicatio, p
eſt, quæ ſumitur à plethora.

[illegible]ò . Plerumque dum adeſt Caco[illegible], [illegible]æ purgationi deſtinatæ ſunt ob [illegible]am craſſorum humorum impedi[illegible] Ergo debet humor Cacochymus poti[illegible] ſanguinis miſſione, quam purgatione [illegible].

[illegible] : Plerumque adhuc ſi reperiatur [illegible] Cacochymia; remanet tamen in [illegible] diſtante parte, à qua non poterit [illegible]one extrahi ſine magno periculo [illegible] : Ergo prius exercenda ſanguinis [illegible] quam purgatio. Probatur antece[illegible] in catharro ſuffocante, vel in pleu[illegible]a ab humore Cacochymo à capi[illegible]dente.

§. II.

Deciſio reſolutionis aperitur.

R[illegible]lvendum : Quòd ſi æqualis indica[illegible]matur a plethora, & à Cacochy[illegible] ex[illegible]ſtentibus in venis, ſi ab ex[illegible] non ſit impedimentum, præſtan[illegible]ndicatio à cacochymia deſumpta.

Probatur primò. Ex Hippocrate 1. [illegible] 22. *&* 4. *Aphoriſm*. 1. *&* 19. aliiſ[illegible], in quibus de Cacochymia [illegible] turgentis ſumpta indicatione ab [illegible]licta ea, quæ à plenitudine poteſt [illegible]tim eadem die profert purgan[illegible] materiam cacochymam; tardare [illegible] his caſibus docens malum eſſe.

Probatur ſecundò. Materia morbifica, [illegible]gnior, minus indicat ſui expul[illegible]d materia morbifica plethoram [illegible] benignior eſt, quàm Cacochy[illegible] Ergo dum utraque reperitur, indi[illegible]ſtat, quæ deſumitur à Cacochy[illegible] Probatur minor, materia plethoram [illegible] eſt ſanguinea; materia Cacochy[illegible] efficiens, eſt alterius humoris à ſan[illegible]ortio diſtincti, & ratione ſuæ ſubſtantiæ inepti, ut cum illo commiſceatur: Ergo materia plethoram efficiens eſt benignior.

Probatur tertiò : Illud, ad cujus expulſionem habemus naturam adminiculantem, urget magis ad ſui expulſionem, ex Galen. 1. *Aphoriſm*. 22. quàm materia, qua natura utitur pro ſui conſervatione : Sed natura ſanguine utitur, pro ſui conſervatione, ex quo fit plethora : Ergo minus indicat ſui expulſionem, quam humor ab illo ſeparatus, in cujus ſeparatione, quia nutritioni inutilis, fit Cacochymia.

§. III.

Valleſii, & Mercati fundamenta ruunt.

AD primum reſpondetur : Quod dum reliqui humores ſunt ſanguini commixti, ſunt pars ſanguinis; & ideò Valles indicat priùs evacuationem ſanguinis deberi, quia reſpectu ejuſdem cauſæ morbificæ, priùs cauſa univerſalior, à qua particularis dependet, evacuanda : at verò humor Cacochymus eſt diverſa cauſa morbi, ac plenitudo; & quia magis aliena à natura, poſſunt ex illa majora ſubſequi incommoda, quæ ideò ab arte prius vitari debent.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd tunc per accidens priùs fit ſanguinis miſſio, quia cùm non ſit locus purgationi propter impedimentum, exequitur ſanguinis miſſio, etiam ſi ejus indicatio prævaleat minus.

Ad tertium reſpondetur : Quòd agimus de indicationibus, quæ ſumuntur à plethora, & Cacochymia ſimul in eadem parte corporis exiſtentibus; non verò de eis, quæ cum ſint in diverſis regionibus, non poſſunt æquè primo purgante medicamento, ac ſanguinis miſſione ſubveniri.

RESOLUTIO IV.

Utrùm aliqua ſuccorum Cacochymia poſſit reperiri in prima regione?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur.

VIdetur quòd nō Cacochymia ex Galeno eſt vitium in aliis humoribus a ſanguine: Sed in prima regione nulli ſunt humores: cum ii ſolum generentur in jecore: Ergo in prima regione nullus ſuccus Cacochymus valet reperiri.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

REſolvendum primò: Quòd duplex ſuccorum Cacochymia poteſt in prima regione reperiri: alia eorum, qui in ipſa generantur; alia eorum, qui geniti in ſecunda refluunt ad primam.

Probatur prima pars: Tum quia ventriculi coctio lædi poteſt tripliciter, ſicut & quæcumque alia coctio, ex Galeno *lib. 3. de cauſis ſymptomat. & lib. de differ. ſymptomat.* Et ex quacumque harum læſione ſubſtantia vitioſa, & cum Cacochyma diſpoſitione generatur: Tum quia viſcerum obſtructiones fiunt ex cruditatibus, vitioſiſque, & Cacochymis ſuccis in ventriculo genitis. Tum quia ex Galeno *lib. 3 de cauſis ſymptomat cap. 7.* Melancholia hypocondriaca fit ex Cacochymia ſuccorum, qui generantur in ventriculo, & uſtione in venis meſenterii tranſeunt in melancholiam: Ergo Cacochymia ſuccorum generatur, & reperitur in prima regione.

Probatur ſecunda pars: Tum ex Galeno, qui *lib. de uſu partium*, docet bilem deferri ad inteſtina, & melancholiam deferri ad lienem, & ventriculum, ubi ſine ſanguinis conſortio in magna copia po[illegible] reperiri: Tum in febribus intermitte[illegible] bus apparet per vomitum, & ventr[illegible] magnam copiam expurgari pituitæ, bil[illegible] aut melancholiæ refluentium à ſecun[illegible] regione ad primam: Tum ſine febre in d[illegible] ſenteria, & diarrhœa apparent conti[illegible] excretiones, & in vomitibus ex ſucci[illegible] cunda regione refluentibus.

§. III.

Amplius dilucidatur Cacochymia prima regionis.

REſolvendum ſecundò: Quòd in ve[illegible] triculo duplex ſuccorum cacoch[illegible] generatur, acidorum ſuccorum, aut [illegible] roſæ ſubſtantiæ.

Probatur: Succorum Cacochym[illegible] ventriculo fit ob vitiatam coctionem [illegible] hæc vel depravatè facta attingit [illegible] tiæ nidoroſæ productionem, vel di[illegible] agens attingit ſubſtantiæ acidæ ge[illegible] nem: Ergo duplex Cacochym[illegible] tiæ acidæ, & nidoroſæ generatur [illegible] triculo. Probatur minor ex Galeno [illegible] *de cauſis ſymptomat. cap. 1.* inquit [illegible] *Verum ſi propter exuperantem ca[illegible] quid accidat, protinus etiam co[illegible] cibi, generatur quidem corrupt[illegible] quæ ad nidoroſam inclinet, ſpectat[illegible] ſua quiſque natura; quippe a[illegible], [illegible] puntur tanquam virus, alia tan[illegible] alia crudos piſces, aut ind[illegible] dinem olent, &c.*

Dices: Plures eſſe differe[illegible] chymiæ in ſuccis genitis in ve[illegible] vicenna enim *tract. 3. c. 2.* inqui[illegible] *quidem corrumpitur in ſtomacho, a[illegible] treſcit, aut quia aduritur, aut q[illegible] quia acquirit qualitatem non pr[illegible] ad aliquam quantatum conſuetarum[illegible]*

[illegible] ſunt differentiæ Cacochymiæ ſuccorum, qui generantur in ventriculo, [illegible] enumeratæ.

Reſpondetur : Quòd licèt ſint plures [illegible] generice reducuntur ad nidoroſam, & acidam ſubſtantiam, ut ex Galeni, & Avicennæ contextu apparet.

§. IV.

Solvitur ratio dubitandi.

Ad argumentum reſpondetur : Quòd Cacochymia eſt redundantia ſuccorum quantitate, ſeu qualitate peccantium, à ſanguine ſeparatorum : ſive tales [illegible] ſint humores præternaturales à ſanguine ſeparati, ſive ſint alii quicunque ſucci [illegible]es in quacumque corporis parte [illegible] aut redundantes.

RESOLUTIO. V.

Utrum quadruplex Cacochymiæ differentia poſſit in ſecunda regione reperiri?

§. I.

[illegible] opinio proponitur, & ejus fundamenta.

A[illegible]s Nunnez *lib. 2. Aphoriſm.* [illegible]tum admittit ſuccorum differentias, quibus ratio Cacochymiæ ſuperveniat.

[illegible] ſpecies reperiri ſuadet : Quòd [illegible] dum putreſcit propriam amittit [illegible] : Sed redundantia humoris à naturali ſanguinis alieni eſt Cacochymia : Ergo [illegible] etiam poteſt accidere ratio Cacochymiæ.

[illegible] pro Nunnez videtur ſtare : Se[illegible] humorum ſubſtantia ſeparata ab humoribus, & ſanguinis conſortio defertur ad [illegible] : Ergo non redundat ut Cacochyma [illegible] ſecunda regione.

Tertiò : Cacochymia ſemper indicat purgationem : Sed seroſa ſubſtantia non indicat purgationem, nec eſt aliquod pharmacum in ejus evacuationem deſtinatum: Ergo etiam ſi ſeparetur à ſanguinis conſortio, non eſt Cacochymia ſeroſa humorum portio.

Quartò : Bilis, & melancholia habent loca deſtinata in corpore, ad quæ trahuntur; & alia in quibus ſunt utilia pro diverſis uſibus conducentibus ad vitæ conſervationem : ergo etiam ſi ſeparentur à ſanguinis conſortio, non eſt Cacochymiæ ratio illis adaptanda.

§. II.

Amplectitur pars tenenda.

Reſolvendum : Quòd in ſecunda regione, bilis, melancholia, pituita, & ſeroſa ſubſtantia, ſi ſupernatent, Cacochymiæ rationem habent.

Probatur primò : Ex Gal. *lib. 13. methodi, cap. 6.* dicente : *Si autem æqualiter omnes ſucci redundant, plethora appellatur : ſi verò pituita, bilis flava, aut atra, vel ſeroſis humoribus refertum corpus fuerit, Cacochymia dicitur.* Ergo quadruplex adducta Cacochymia valet reperiri.

Probatur ſecundò : Cacochymia eſt redundantia ſuccorum a ſanguinis commixtione ſeparatorum, aut cum ipſo ſupernatantium : Ergo in ſecunda regione tot poſſunt reperiri Cacochymiæ differentiæ, quot ſunt ſubſtantiæ ſeparabiles a ſanguinis commixtione : Sed ſeroſa ſubſtantia, quæ eſt humorum pars, bilis, melancholia, & pituita, quæ ſunt ſubſtantiæ maſſam ſanguinariam adintegrantes, valent in ſanguinis commixtione reperiri : Ergo valent ab ejus commixtione reperiri ſeparatæ, & ſupernatantes.

§. III.

Solvuntur Nunneſii fundamenta.

AD primum reſpondetur : Quod ſanguis dum propriam formam ſervat, non eſt aliud à ſanguine, dum illam in termino putredinis amittit, pars tenuis in bilioſam, & craſſa in melancholiam Cacochymam tranſit.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd in ſtatu naturali moderata ſeri quantitas continuo à renibus attrahitur, at dum nimia luxuriat quantitate, aut impeditur obſtructionibus deſcenſus illius, redundans in venis ſupernatat.

Ad tertium reſpondetur : Quòd duplex ſubſtantia ſeroſa poteſt in venis reperiri, alia pituitæ affinis, à jecore frigido genita, qualis eſt, quæ redundat in aſcite, & hæc à medicamentis cholagogis attrahitur; alia ex ſero redundante aggregatur, cui plerumque aliquis redundans ſuccus, cujus erat ſerum, admiſcetur, qui ob indebitum ſubſtantiæ modum cum illa putreſcit, & febres fovet, & hic ſeroſus ſuccus attrahitur medicamentis reſpicientibus humorem commixtum.

Ad quartum reſpondetur : Quòd bilis, & melancholia in ſtatu naturali producuntur in quantitate neceſſaria pro partium nutritione, quibus ſunt proportionatæ, & pro aliis uſibus, in quos ſunt deſtinatæ; ſed in ſtatu præternaturali majori redundant copia, aut qualitate fiunt ineptæ nutritioni, & ut commixtæ ſanguini permaneant, & tunc fiunt ſupernatantes.

RESOLUTIO VI.

Utrùm in tertia regione eædem, ac in ſecunda ſint differentiæ Cacochymiæ?

§. I.

Negativa pars ſuadetur.

VIdetur quòd ſint plures. Primò tumores ſanguinei reperiuntur in tertia regione : ſed quicumque tumores præternaturales fiunt ex Cacochymia humorum : ergo in tertia regione reperitur Cacochymia ſanguinea à reliquis diſtincta.

Secundò : In tertia regione fiunt tumores flatulenti, & alii qui ſubſtantiam ab humoribus extraneam continent, ut in meliceri, & ſimilibus apparet : ergo reperitur Cacochymia ab aliis diſtincta.

Tertiò : Apoſtemata ex pure reperiuntur in tertia regione : ſed pus Cacochymiæ ſubſtantia eſt à reliquis quatuor humoribus ratis diſtincta : ergo ſuperaddenda alia differentia.

§. II.

Affirmativa pars præfertur.

REſolvendum : Quòd eædem ſint differentiæ Cacochymiæ in tertia, ac in ſecunda regione.

Probatur in tertia regione nulli generantur humores, nec aliunde quàm à ſecunda recipiuntur : Ergo nullæ differentiæ Cacochymiæ poſſunt reperiri præter quatuor, quæ reperiuntur in ſecunda.

Probatur ſecundò : In aſcite redundat Cacochymia ſeroſa, in eriſypelate biliosa, in cancro melancholica, in leucophlegmatia pituitoſa : Ergo in tertia regione reperiuntur quatuor differentiæ Cacochymiæ, quæ poſſunt reperiri in ſecunda.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur : Quòd ſanguinei tumores fiunt ratione plenitudinis à ſanguine; reliqui verò, qui fiunt ab aliis humoribus, ſine illius conſortio, à Cacochymia.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd flatulenti tumores, & reliqui in quibus aliqua ſubſtantia extranea continetur, reducuntur ad Cacochymiam ſubſtantiæ, quæ ſubſtantia materialis, ex qua flatus, aut reliquæ extraneæ ſubſtantiæ fiunt.

Ad tertium reſpondetur : Quòd pus, ſanies & reliquæ ſubſtantiæ extraneæ tertiæ regionis reducendæ (ut diximus) ad humores ex quibus fiunt, ſicut contingit ſimiliter in ſecunda regione; in qua ſubſtantia, quæ poſt coctionem remanet, humori, ex quo pus generatur, reducitur, & pharmaco purgaretur, quod habet ſimilitudinem cum tali humore, ſi purganda eſſet.

RESOLUTIO. VII.

Utrum ſit deterior Cacochymiæ ratio in ſuccis Cacochymis ſecundæ, & tertiæ regionis?

§. I.

Notandum proponitur.

NOtandum; Quòd ſucci, qui Cacochymiæ rationem induunt, alii quantitate maximè fiunt tales; alii ex propria natura in quacumque quantitate ſint, Cacochymi generantur. Quantitate fiunt tales pituita, bilis, & melancholia, quæ dum generantur in quantitate proportionata, ſanguini commiſcentur, ſi ſuperabundent, ſupernatant, & fiunt Cacochymi : qualitate autem, & ex proprio modo ſubſtantiæ Cacochymi fiunt ſucci, qui vel in jecore generantur præternaturales, vel ex naturalibus ex vi alicujus alterationis præternaturales fiunt, ut pituita acida, ſalſa, vitrea, gypſea, bilis vitellina, æruginoſa, cerulea, porracea, & omnes ſpecies atræ bilis.

§. II.

Reſolvitur Quæſtio.

REſolvendum : Quòd deterior Cacochymiæ ratio eſt, quæ reperitur in ſuccis quando non ſolùm quantitate, ſed in qualitate, aut in ſubſtantiæ modo declinant à naturali ſtatu.

Ratio fundamentalis hujus veritatis ſtat in hoc : quòd ea, quæ in modo ſubſtantiæ inepta ſunt nutritioni, vel ratione qualitatum, ineptiora ſunt ut ſanguini commiſceantur, & ut deſerviant pro partium nutritione, quam ea, quæ ſola quantitate excedunt, nam hæc non quia nutritioni inepta, ſed quia redundantia redduntur inutilia : Ergo Cacochymiæ ratio, quæ ſupervenit eis, quæ in modo ſubſtantiæ, vel in qualitate indebita deviant à naturali ſtatu, deteriori gaudent Cacochymia, quam quæ ſola quantitate fiunt Cacochyma.

RESOLUTIO VIII.

Quotuplex ſit Cacochymiæ cauſa?

§. I.

Deciditur, & firmatur reſolutio.

NOtandum : Quòd ſucci, qui in corpore reperiuntur Cacochymi, alii in ſtatu naturali generantur, & poſtea Cacochymiam acquirunt; alii Cacochymiæ induunt naturam in prima ſui productione.

Reſol-

Reſolvendum primò: Quòd ſucci, qui nondum Cacochymi generantur, poſſunt Cacochymiam acquirere, vel ex commixtione cum aliis Cacochymis: vel ex cauſis alterationem, putredinem, aut quantitatem efficientibus.

Prima pars docetur ab Hippocrate 2. *Aphor.* 10. *Corpora*, inquit, *non pura quanto magis nutries, tanto magis lædes.* In comm. inquit Galen. *Corrumpitur enim adveniens alimentum ab humorum pravitate corpus jam obtinente, &c.* Ergo ſucci, qui ex optimo alimento perfecti generarentur, fiunt Cacochymi aliorum commixtione.

Probatur ſecunda pars: Quia licèt ex debito ſucco, & à calore moderato fiant humores, ratione ſupervenientis alicujus cauſæ, à cujus alteratione in quantitate ſucci augeantur, vel in qualitate immutantur, nimiſque à natura ſanguinis alienentur, deſerunt commixtionem ſanguinis, & ſupernatantes redduntur, ut apparet in ſupervenienti turgentia.

§. II.

Aliæ deciduntur Cacochymiæ cauſæ.

Reſolvendum ſecundò: Quòd humores generantur Cacochymi, & inepti, ut poſſint ſanguini commiſceri, vel ob pravitatem alimenti ex quo fiunt, vel ob vitium maximum cauſæ producentis.

Probatur prima pars: Ex Galen. qui *lib de cibu boni, & mali ſucci*, duo genera conſtituit pravorum ciborum, ex quibus pravi humores debent generari; unum eorum, qui ex propria natura ſunt talia, ut cæpa, allium, &c. alia quæ ab extrinſeco talia redduntur, ut triticum, aut carnes, quæ ob aliquam cauſam putredinem ſunt paſſæ.

Secunda pars ex dictis patet: pro humoribus Cacochymis, qui generantur [illegible] prima regione à frigida, vel calid[illegible] ventriculi intemperie; quod idem cont[illegible] cunda, & apparet in hydrope, in [illegible] gidi Cacochymi ſucci à frigiditate [illegible] ſicut à caliditate atra bilis, bilis ærug[illegible] ſa, & reliquæ bilis præternaturalis [illegible]

§. III.

Externæ proferuntur cauſæ.

Reſolvendum tertiò: Quòd ſunt [illegible] que cauſæ externæ, quæ maximè [illegible] adjuvant ad hoc, quòd cauſæ internæ [illegible] terrimas generent Cacochymias. Sic [illegible] Horatius Augenius, qui ipſas refert, [illegible] ipſarum cognitione conſtat veritas hujus conclusionis.

Prima: Si poſt alimentum putr[illegible] putrida ex lacunis, piſcinis, ſeu palu[illegible] ſuperbibatur aqua. Secunda: Si a cib[illegible] moderatus fiat motus, quo citius alimentum corruptum permeet in partes. T[illegible] Immodica vigilia, quæ eandem c[illegible] diſtributionem. Quarta: Animi pa[illegible] ta triſtitiæ, & mœroris immodica. [illegible] ta: Frequens uſus alimentorum, qu[illegible] quorum ſunt vehiculum, deducunt[illegible] jecur omnem impuritatem in pri[illegible] gione repertam, ut aquæ vitæ [illegible] uſus, ſucci limonum, & reliquorum [illegible] um alimentorum.

SECTIO II.

De turgentium humorum Cacochymia.

Orgaſmos, turgor, furor, ſeu [illegible] quandam dicunt diſpoſitionem [illegible] moribus Cacochymia affect[illegible] ratione [illegible] jus motu concitato, effræn[illegible] & in[illegible] nato à parte in partem pell[illegible]

[illegible] & periculo, ne decum- [illegible] principem, & quia à ſan- [illegible] non poſſunt, & ab ejus [illegible] ſeparari, & ſupernatantes [illegible] fiunt; ſtatim purgandos [illegible] Hippocrates 1. *Aphor.* 22. & 4. [illegible] 10. & 5. *Aphoriſm* 29. de [illegible] & nos ſub hac ſectione diſputabi- [illegible]

RESOLUTIO I.

Quid ſit Turgentia?

§. I.

[illegible]urgentiæ diffinitio ſancitur.

R[illegible]endum: Quòd turgentia eſt ve- [illegible] conatus appetitus naturalis, [illegible]vi, aut rationalis tendentium in fu- [illegible]ſequutionem alicujus objecti. [illegible] *[illegible]ens conatus* oſtendit Hippo- [illegible] *fracturis c.* 18. ubi conten- [illegible]ſtrare vehementem conatum; [illegible] fracturis appetit partē oſſis [illegible] ſecedere, dicit: *Quòd ulcus vide- [illegible] id eſt vehementer conari oſsis con- [illegible]onem.* Naturalis appetitus tur- [illegible] expreſſit Theophraſtus *lib. 1. de [illegible]um, cap. 6. & 14.* ait enim, *[illegible]re, dum vehementer appetunt fo- [illegible] exprimere,* cui adhærens Vir- [illegible]

[illegible] terra, & genitalia ſemina poſcunt.
[illegible] in palmite gemmæ.

[illegible] ſenſitivi turgentiam docet A- [illegible] *[illegible]oria animal. cap.* 16. Ubi de [illegible]rupedibus, præcipuè de [illegible] dicit: *Quod turgent ad coi- [illegible]* [illegible]iter de rationali intelligendus [illegible] qui appetitum vehementem, [illegible] ex [illegible] item in hominibus [illegible] ex quibus apparet ratio-

nem turgentiæ ponendam eſſe in vehementi conatu appetitus naturalis, ſenſitivi, aut rationalis tendentium in fugam, aut *proſequutionem* alicujus objecti.

RESOLUTIO II.

Utrùm in humoribus aliqua ſit Turgentiæ ratio?

§. I.

Fallopij refertur opinio, & fulcitur.

FAllopius *lib. de medicamentis purgantibus*, videtur contendere, quòd humoribus nulla turgentiæ ratio ſit tribuenda, ſed ipſos eſſe purgandos, quia corporis partes turgent.

Primò: Probatur ex diffinitione turgentiæ, ex qua patet rationem túrgentiæ in partibus, quibus ineſt appetitus, reperiri.

Secundò: In his reperiri poteſt turgentia, in quibus reperitur principium elicitivum indeterminati motus, qualis eſt, qui reperitur in animalibus ad coitum concitatis, ut docet Galenus 1. *Aphoriſm. comment.* 22. Sed nullum eſt in humoribus hujuſmodi motus principium: Ergo nec turgentiæ aliqua ratio.

Tertiò: Si humores deberent dici turgentes, maximè quia à partibus noſtri corporis moventur indeterminatè ab una parte in aliam: Sed hæc ratio non conſtituit turgentiam in illis, aliàs enim cùm continuò intra ſanitatem à partibus in partes ferantur, dicerentur turgere: Ergo in humoribus nulla eſt ratio turgentiæ.

§. II.

In humoribus turgentiæ ratio explicatur.

RESOLVENDUM primò: Quòd humores dicuntur turgere objectivè, aut cauſaliter, quatenus ob ſuam pravam diſpoſitionem ſunt cauſa, ut partes turgeant ad eorum expulſionem.

Probatur: Turgentia eſt vehemens conatus appetitus in fugam; aut proſequutionem alicujus objecti: Sed in corpore humano poſſunt humores pervenire ad eam diſpoſitionem, qua irritent partes corporis, ita ut conatu vehementi appetant eorum expulſionem: Ergo objectivè, aut cauſaliter turgere dicuntur.

§. III.

Turgentiæ ulterius ratio humoribus adſcribitur.

RESOLVENDUM ſecundò: Quòd humores, ut moti à partibus, eſtuàni, & indeterminato motu, poſſunt dici turgentes per quandam analogam proportionem.

Probatur ex Galen. 1. *Aphoriſm. comm.* 22. inquit enim, *Verbum turgere translatum eſſe ab animalibus turgentibus, ad humores: Nam ſicut illa ſtare loco non poſſunt quodammodo titillata, atque impulſa, concitataque à paſſione, ſic & humores plerumque in motu vehementiore, atque transfluxu ab una parte in aliam, in morbi principio hominem infeſtant, moventes, titillantes, & quieſcere non permittentes, &c.*

Probatur ſecundò: Vera ratio turgentiæ, quæ reperitur in animalibus, ſtat in vehementi conatu, & cognoſcitur ex concitato motu, quo contendunt illius conatus finem explere: Sed in humoribus, qui dicuntur turgere, non eſt conatus ſuæ expulſionis in illis, ſed in partibus ab eis laceſſitis, nec à ſe moventur in proſequ[illegible] tionem illius finis, ſed moti à partib[illegible] runtur: Ergo dicuntur turgere ſolum [illegible] logia proportionis, quam cum pa[illegible] verè turgentibus habent.

§. IV.

Solvuntur rationes primo addu[illegible].

AD primum reſpondetur: Qu[illegible] finitione adducta, & ejus c[illegible] tione, ex Hippocrate, Ariſt. Th[illegible] ſto, & Plutarcho probatur: Q[illegible] gentiæ ratio formalis non ſit in h[illegible] bus, non verò quod analogicè, & o[illegible] vè non dicantur turgentes.

Ad ſecundum: Patet ſimiliter ſolo[illegible] probare non reperiri in illis fo[illegible] turgentiam.

Ad tertium reſpondetur: Quòd [illegible] maliter dicerentur turgentes, de[illegible] habere appetitum, & principium [illegible] quo moverentur in proſequutionem [illegible] motu indeterminato, defectu cu[illegible] turgent formaliter.

RESOLUTIO III.

Per quid dicantur humore[illegible]

§. I.

Augenij, & Saxoniæ proponuntur [illegible]

HORATIUS Augenius *lib.* 1, [illegible] vocat turgentes quoſcum[illegible] res, qui in corpore moventur, [illegible] partem determinatam [illegible] put, pleuram, aut jecur, qui c[illegible] debet admittere humores t[illegible] ſive ratione quantitatis, ſive r[illegible] juſvis qualitatis moleſtantis, [illegible] jus pellantur à partibus.

Hercules de Saxonia *lib.* [illegible] Judicat materiam turgentem dic[illegible]

[illegible] quæ huc, aut illuc vagatur, ſed [illegible] t inſigni copia, nimia tenui- [illegible] caliditate, aut motu ad par- [illegible] as, aut nimia putredine. In [illegible] modo ſimiliter à quacumque [illegible] prædictis conſtituuntur humores [illegible].

[illegible] ſtat ratio: Id conſtituit hu- [illegible] turgentes objectivè, aut cauſaliter, [illegible] objectum irritans facultatem, & [illegible] appetitum ad illorum expulſio- [illegible] quodlibet ex propoſitis ab his au- [illegible] cauſa movens, & irritans ad [illegible] m: Ergo per illam humores [illegible] turgentes.

§. II.

Deciditur reſolutio.

R[illegible]endum: Quòd humores non di- [illegible] turgentes: dum quomodoli- [illegible], ut moventur: Sed dum vehe- [illegible]u agitantur, & ab uno loco, ad [illegible] determinatè confluunt, dolores, [illegible]nes inferunt, & quieſcere æ- [illegible] non permittunt.

[illegible]tur primò: Ex Galeno, inquit [illegible] *de eis, quos purgare oportet*: Con- [illegible] *& turgere humores dicuntur, cùm* [illegible] *menti agitantur, ac ab uno loco ad* [illegible] *tes inter principia morbi homi-* [illegible] *, doloreſque, ac titillationes afferen-* [illegible] *quieſcere non ſinunt, &c.*

[illegible]tur ſecundò: Si quælibet præter- [illegible] diſpoſitio ſufficeret pro humo- [illegible] turgentia, in qualibet præternaturali [illegible]e illorum conveniret eadem [illegible]atio ex Hippocrate 4. *Aphoriſm.* [illegible] plerumque donec materia ſit co- [illegible] eſt purgandum, ex Hippocrate 1. [illegible] 22. Ergo non quælibet præter- [illegible] diſpoſitio conſtituit humores [illegible].

Probatur tertiò: Humores illi tantum dicuntur turgentes, à quibus concitatur vehemens conatus appetitus pellendi illos: Sed non à quacumque excedente quantitate, aut præternaturali qualitate vehemens conatus appetitus concitatur, cum juxta objecti moleſtantis irritationem debeat concitari: Ergo à ſola nimis mordicante, irritanteque qualitate dicuntur turgentes.

§. III.

Turgentiæ conditiones adducuntur.

Reſolvendum ſecundò: Quòd requiritur in humoribus, ut turgentes dicantur analogia proportionalitatis, quod nimia caliditate, & ſiccitate excedant; quod ſubſtantiam tenuem obtineant; quod indifferenter à parte in partem commoveantur; quod in nulla ſint parte fixi: Sic tenet Galenus locis nuper adductis, quem ſequitur Manardus *lib.* 13. *Epiſtolarum*, & communis Medicorum aſſenſus.

Probatur: Humores turgent ex Galeno 8. *de compoſit. ſecundum locos*, dum per corpus diſcurrunt ab uno loco in alium: Sed ut moveantur indigent calore irritante, ac mordaci, quo irritent: tenuitate, ut poſſint moveri; quòd nulli ſint parti affixi, alias non eſſent motui apti; quòd non ſint in aliqua impacti, jam enim non moverentur: ergo.

§. IV.

Cauſalitas turgentiæ aperitur in humoribus reperta.

Reſolvendum tertiò: Quòd calor igneus ſiccitati conjunctus ut acris, eſt præcipua diſpoſitio, quâ humores fiunt objectivè turgentes. Sic tenet Manardus *lib.* 3. *Epiſtolarum*, §. *Mihi autem videtur inter*

RESOLUTIO V.

[illegible] ſanguis poſſit turgentiam acquirere?

§. I.

[illegible] opinio proponitur.

P[illegible] affirmativam tuetur Antonius [illegible] *lib.* 4. *Aphoriſm. commentar.* 10. [illegible]victus.

[illegible] Sanguis concitato motu poteſt [illegible] corpore: Ergo ſanguis turgen[illegible]n poteſt habere. Probatur an[illegible], ex Aëtio *lib.6.c.* 4. ubi id com[illegible] videtur exemplo pueri catocho [illegible], qui, ſanguine à naribus fluente, [illegible]s: Ergo quia à ſanguinis con[illegible] fuit correptus.

[illegible]: Syncope poteſt ſupervenire [illegible] concitato motu ad cor: Sed [illegible] motus humoris, & decubitus [illegible] principem provenit in turgen[illegible] [illegible]guis poteſt turgere.

[illegible] Sanguis poteſt calefieri, & at[illegible]: Ergo ſanguis poteſt turgere.

§. II.

[illegible]gativa pars ſancitur.

R[illegible]dum negativè: Sic tenet con[illegible] [illegible]um Horatius Augenius *lib.* 2. [illegible] rationibus convinci poteſt.

[illegible] Ex Hippocrate 4. *Aphoriſm.* 10. [illegible] 22. Turgenti humori de[illegible]gatio: Sed nullum ex Meſue [illegible]um eſt hæmagogum, vel ſal[illegible] cognoſcitur ex Galen. Ergo [illegible] poteſt acquirere turgen[illegible]

[illegible]: Humor fit turgens ratione [illegible] tenuitatis, & mordaci[illegible] [illegible]guine caliditas eſt aërea, & [illegible] conjuncta eſt incapax mordacitatis: Ergo non poteſt eſſe cauſa alicujus turgentiæ.

Tertiò: Turgens humor debet eſſe Cacochymus à ſanguinis commixtione ſeparatus, aliàs non aberraret à parte in partem: Sed Cacochymia, ut probavimus, non accidit ſanguini; Sed alii humori à ſanguinis conſortio ſeparato: Ergo ſanguini non accidit turgere.

§. III.

Muſæ rationes ruunt.

Ad primum reſpondetur: Quod humor non ſit turgens à quocumque motu, quo defertur à parte in partem, alias omnis tumor fieret ratione turgentiæ, & ſtatim indicata eſſet purgatio, ſed requiruntur plura, ut decrevimus.

Ad ſecundum: Patet ex dictis in ſolutione ad primum.

Ad tertium reſpondetur: Quod manente forma ſanguinis, non valet turgentiæ qualitates acquirere, ut patet ex probationibus.

RESOLUTIO VI.

Utrùm bilis atra turgeat?

§. I.

Suadetur pars affirmativa.

Videtur quòd ſic: bilis flava, dum calor ſit mordax, acris, adurens, & igneus, turget: bilis atra calorem ignem, acrem, adurentem habet, muſcas enim abigit, terram fermentat, carnes exulcerat, & corrodit: Ergo turget.

Secundo: Bilis flava, quæ turget, ſi ulterius aduritur, abit in atram: Sed per uſtionem calidior redditur, majorem ſiccitatem, igneitatem, acrimoniam, & mordacitatem acquirit: Ergo multo magis turgebit.

§. II.

Deciditur difficultas aliqualiter.

RESolvendum primò: Quòd flava bilis eſt cui utraque turgentia objectiva, & analoga poteſt ſupervenire. Patet ex abnegatione turgentiæ in reliquis humoribus, & ex incluſione conditionum, quæ pro turgentia diximus requiri.

§. III.

Ex toto aperitur veritas.

RESolvendum ſecundò: Quòd atræ bili objectiva accidit turgentia.

Probatur: Habet diſpoſitionem, qua humores conſtituuntur turgentes cauſaliter, aut objectivè: Ergo accidit illi turgentia. Probatur antecedens, habet calorem adurentem, igneum, mordacem, & erodentem: Sed ratione hujus diſpoſitionis (ut probavimus) fiunt humores turgentes: Ergo habet diſpoſitionem, qua humores fiunt objectivè turgentes.

§. IV.

Deciditur tertiò reſolutio.

RESolvendum tertiò: Quòd bilis atra non habet, quæ requiruntur, ut dicatur analoga proportione turgere.

Probatur: Ut humores dicantur analoga proportione turgentes, ultra caliditatem irritantem, exigunt tenuitatem, qua a parte in partem moveantur concitato, & indeterminato motu: Sed bilis atra craſſa redditur, adhærentemque habet ſubſtantiam ad partem, in qua adhæret; & ideò nec movetur à parte in partem, nec indeterminato, ac concitato motu fertur: Ergo nec dicitur analogiâ proportionis moveri.

§. V.

Solvuntur dubitandi rationes.

AD primum reſpondetur: Probare ar[illegible]gumentum, quod habeat diſpoſitionem turgentiæ cauſaliter, non verò quæ requiruntur, ut analogia proportione [illegible]catur turgere.

Ad ſecundum argumentum patet ſolutio ex dictis.

RESOLUTIO VI.

Utrùm turgens humor ſtatim ſit purgandus?

Prima proponitur deciſio.

RESolvendum primò: Quòd humor qui objectivè turget tantum, non ſtatim indicat ſemper purgationem.

Probatur: Humor, qui objectivè tantùm turget, poteſt alicui parti eſſe [illegible], ut in phrenitide, & pleuritide contingit, vel ex ſua natura eſſe immobilis, ut apparet in atra bile, quæ in determinato loco adhærere contingit: Ergo dum ſolum habet objectivam turgentiam, non indiget plerumque ſtatim evacuari.

§. II.

Secunda aperitur.

RESolvendum ſecundò: Quòd h[illegible]res, qui analogia proportioni[illegible]re dicuntur, eadem die ſunt purg[illegible] ſumpta indicatione ab illis. Sic docet Hippocrates 1. *Aphoriſm.* 22. & 29. & [illegible]*riſm.* 1. & 10. Galen. *in commen.* & [illegible] *de compoſit: medicament. ſecundum* [illegible].

Probatur primò: Purgatio eſt evacuatio indicata ab humore Cacochymo: Sed humor turgens eſt Cacochymos: Ergo humor turgens indicat purgat[illegible]

Pro[illegible]

[illegible]batur minor, humor Cacochymus eſt [illegible] à ſanguine diſtinctus, & ab illius [illegible]mixtione ſeparatus: Sed humor tur[illegible] ſeparatus à commixtione ſanguinis [illegible]ratur: Ergo eſt Cacochymus.

Probatur ſecundò: In humoribus tur[illegible] analogicè nulla eſt poſſibilis co[illegible] Ergo ſtatim in principio ſunt evacu[illegible] Probatur antecedens, non eſt poſſi[illegible]ctio, niſi concoquendi humores [illegible] : Sed in turgentia humorum [illegible]gica eſt continuus, & concitatus mo[illegible] parte in partem: Ergo non eſt poſſi[illegible]io.

[illegible]batur tertiò: Purgatio humorum [illegible]da eſt, quando ſeparati à ſangui[illegible]tio non retinentur, & à facul[illegible]llente, adminiculante natura, [illegible]n proprium objectum pelluntur: [illegible] humores turgentes ad ſui expulſio[illegible]turam habent adminiculantem, ex [illegible] 1. *de criſibus & 4: Aphoriſm.* 1. Ergo [illegible]logia proportionis turgent, ſtatim [illegible]andi.

[illegible]ur quartò: Humor turgens ana[illegible] movetur motu concitato, & inor[illegible] parte in partem: Sed ex inordi[illegible] motu periculum imminet, ex [illegible] *Aphoriſm.* 10. ne calor febrilis [illegible] virtus imminuatur, & humor [illegible] in partem principem: Ergo [illegible]acuandus ſeligenti pharmaco [illegible]

§. III.

[illegible] purgationi obſtant, proponuntur, adhuc indicatæ.

[illegible]endum tertiò: Quòd licèt mate[illegible] purgeat analogia proportionis, & [illegible] indicata ab illa, non debet exerceri, dum adſunt cruditates, & craſſorum, ac lentorum humorum multitudo in prima regione, vel in flatu diſtenta ſunt hypochondria, vel ſunt ſupra modum calida, aut aliqua inflammatio manet in viſceribus,

Probatur ex Galen. 1. *Aphoriſm.* 24. *& lib. de purgandi ratione ante finem*, inquit enim: *Quare non abſque ratione Hippocrates adducit hoc cum præmeditatione eſſe faciendum: nam qui multa cruditate laborant, quique tenaces, aut craſſos cibos aſſumpſerunt, quibus Hipochondria inflata ſunt, atque ſupra modum calida, & ignea exiſtunt, & in eo loco aliquam patiuntur viſceris inflammationem, ij omnes inepti ſunt ad purgationem, &c.*

Dices: Quòd Galenus non loquitur de humoribus turgentibus, ſed de aliis, in quorum mora non eſt periculum.

Contrà: Loquitur in acutis paſſionibus, in quibus rarò (id eſt caſu turgentiæ ut vult Galen.) medicinis purgantibus eſt utendum, ut patet ex eodem contextu; ſuperaddit enim: *Verum in acutis morbis circa principia ſtatim, vel circa primam diem, vel non ultra ſecundam, ſi ſumus uſuri medicamentis purgantibus, non datur facultas propinandi, niſi quis forte arripiat occaſionem propinandi mellicratum, in quo decoctum aliquid ſit Hyſopi, origani, vel tragorigani, vel thymi, vel pulegij, ſive quid hujuſmodi vim habens extenuandi, &c.* Ex quibus patet quòd adhuc in materia turgente, de qua loquitur *in toto iſto comment.* non exhibet purgationem Galenus ante humorum præparationem, dum ſua craſſitie obſtant purgationi.

Probatur ultima pars: Ratione medicamenti purgantis, & humorum turgentium per ipſum medicamentum attractorum

ctorum ad viſcera, neceſſariò debent inflammari hypochondria ultra inflammationem quam prius habebant, cum ſuperaddatur cauſa intenſiſſima calida: Ergo adhuc ſi turgeat materia, ſi hypochondria ſint inflammata, non eſt purganda.

Dices: Quòd materia turgens, cum ſolum per modum tranſitus deferatur per hypochondria, non inflammabitur ſicut nec in dyſenteria non inflammantur inteſtina per bilem ulcerata, etiam ſi per medicamentum purgans attrahantur calidi humores à partibus ſuperioribus per illa.

Contra ſtat. Tum quòd inteſtina ſunt viæ patentiores, & aptiores, ut per illa purgentur humores, quàm præcordia: Tùm quòd cùm quælibet pars inflammata attrahat ratione inflammationis, attrahet humores medicamento purganti commotos, ipſoſque retinebit pars inflammata: ergo in inflamationibus, in quibus præcordia ignea, aut inflammata ſunt, non eſt exercenda purgatio, adhuc ſi materia turgeat.

SECTIO III.

De purgatione.

PUrgatio ampliori ſua ſignificatione, eſt *evacuatio cujuſvis ſubſtantiæ qua partes corporis, humores, ſeu ſpiritus redduntur puriora*, ſive à natura, ut vomitus, ſudor; diarrhœa; ſive ab arte perficiatur, ut clyſtere, errhino, aut balano; & hæc dicitur univerſalis, dum univerſaliter à toto corpore; particularis, dum à parte determinata fit. Peculiariter verò purgare, & medicari ſumitur pro ſuccorum evacuatione facta per os, aut ventrem, vi medicamenti, vel extrà poſiti, vel intus per os, aut ventrem aſſumpti. Propri[illegible] mè tamen uſurpatur pro evacuatione [illegible] ventrem facta à medicamento purgante. De qua Diſputatio procedit.

RESOLUTIO I.

Utrùm purgatio ſit auxilium pro mor[illegible]rum curatione admittendum?

§. I.

Vanhelmont referuntur inſomnia.

NE aliquod abſurdum ſit dictum [illegible]que patrono, noviſſime Joannes [illegible]ptiſta Vanhelmont opuſcula medica [illegible]dita typis mandavit, in quibus Ariſto[illegible]cæ philoſophiæ deſertor, enti[illegible] principia negat; elementa non adm[illegible] qualitatum inter ſe actionem, & re[illegible]nem irridet; Medicinam ante ipſum [illegible]tam contemnit; per viſionem ſom[illegible] ſibi à Deo fuiſſe communicatam g[illegible] & licèt varia ſua inſomnia pandat, al[illegible] utile ſomniatum non invenit. Ga[illegible] & Galeniſtas, rationaleſque Medico[illegible] delirantes aſpernit. Adhæret magna [illegible] parte Paracelſo, quem acriter impug[illegible] oſtentat, latinitate ornatis interje[illegible]bus, interrogationibus, & venu[illegible] borum, nihil ſtatuens, nihilque d[illegible] ra loquitur. Humores in corpore ne[illegible] Nullum ex antiquis remediis amp[illegible] ſanguinis miſſionem, cucurbitul[illegible] ſteres, balanos, ſyrupos, apozemata, [illegible]gationem, & omnia remedia me[illegible] antiquis adinventa, ab uſu Medicinæ [illegible]tendit eſſe exterminanda: Sed u[illegible] pro ſalute conſequenda; licèt prom[illegible] nondum ſomniavit, ut in lucem ed[illegible] ra dat verbis, nihil exequitur ope[illegible] ubique ſibi confidens, parabola[illegible]ſor, ſcholarum videtur inverſor [illegible]

h[illegible]

humanæ indicatur inſtaurator, & immortalitatis author; dignuſque ut ſibi ſoli fuerit à Deo infuſa Medicina nova, nondum cognita, & pro omnibus morbis efficax. Quo delirio deductus, ſpecialiter de purgatione intendit ſuadere inutilem eſſe pro hominum ſalute, *tract. de febribus, cap. 5.* his aut ſimilibus fundamentis.

Primò: Quia medicamenta ſunt venenoſa, ideòque indigent correctione, & ut variis inſigniantur nominibus, ut non pateat eorum virus; & ideo pharmaco exhibito, non eſt in Medici poteſtate eventus ſuæ operationis, & ſolet ideò ſupervenire mors illius exhibitione, ut aliqui firmant eventus.

Secundò: Quia nulli ſunt humores pharmaco educendi, quidquid evacuant ſanioſum eſt, ab eo excretum ex corporis ſubſtantia ob putrilaginem, quod demonſtret, quia nullus tantus eſſe poſſet humor in venis, quantus vi pharmaci excernitur, & quod purgato humore, ceſſaret morbus pendens ex illo, quod non contingit: & quod ſanguine manente pro nutritione, nec debilitas, nec virium defectus ſentirentur, purgatis noxiis aliis humoribus, & naturali remanente ſubſtantia corporis: Ergo ex ipſa putrilagine ope pharmaci diſſoluta evacuatur in purgatione ſubſtantia.

Tertiò: Fætor eorum quæ evacuantur, indicat non evacuari humores, nec ſubſtantiam naturaliter genitam, ſed putrilaginem de novo ex corporis partibus ortam ope pharmaci venenoſi, cujus malitiam retundit theriaca; qua ideò utimur in ſuperpurgationibus, & quæ ideò pharmaco commixta detinet ejus operationem, ejus corrigens vim venenoſam, naturali ſimilem reddens evacuationem, quia obtinuit pharmaci vim deleteriam: Ergo purgatio non eſt auxilium pro curandis morbis ex uſu.

§. II.

Antiqua rationalis præfertur doctrina.

Reſolvendum affirmativè: Si ratio ſuadet, experientia convincit, Philoſophorum, & Medicorum uniformis aſſenſus confirmat. Ratio ſuadet: Quia Vanhelmont fatetur, quod potens natura valet morbos exterminare: Et hoc plerumque exequitur evacuatione per ventrem, ut apparet in criſi: Sed ſimilis evacuatio, & ejuſdem ſubſtantiæ, dum ipſa eſt debilis, poteſt coadjuvari ab arte ope purgantis pharmaci, ut nulli non eſt conſpicuum: Ergo utilis debet indicari hujuſmodi evacuatio, quæ purgatio dicitur.

Experientia convincit in tot millibus ægrorum, qui per tot ſecula à graviſſimis morborum ſymptomatibus; à morbis ipſis, & à morte ſunt liberati ope purgantis pharmaci, cujus evacuatione ſubito paulatimve ſalus cernitur acquiſita. Confirmat Philoſophorum, & Medicorum communis aſſenſus, qui an ſit poſtponendus aſſenſui Helmont, veſtrum ſit judicium: ipſi rationales ſunt demonſtratione acquirentes veritates, iſte in inſomniis ſua fatetur adeptum fuiſſe deliramenta: illi Philophi ſunt, & naturæ ſcrutatores, hic Philoſophus per ignem, & illius opera ejus igneitatem demonſtrant: fidemuſnè illis quos antiquitas veneratur, & noſtra tempora admirantur, quorumque doctrinas ſacri receperunt Doctores? An huic, qui ſe ſolus novit, recepit, laudavit, commendavit, & ſomniavit ſolum ſe meruiſſe novam à Deo infuſam eſſe Medicinam: aliquiſnè ejus erit docilitatis, ut credat Doctores

Eccleſiæ, tot ſacros Scriptores, Sanctóſque Doctores non meruiſſe veram à Deo recipere Philoſophiam, quam ſe ſolum meruiſſe gloriatur Helmont? Et quod Divus Lucas, Divus Damaſcenus, Coſmus & Damianus, & alii innumeri Sancti Medicinam non meruerunt, quam meruit & ipſe? Et quòd in continuo hujus Medicinæ exercitio evaſerint ſancti, ſi ipſa omnes jugulat, trucidat, & confodit, ut paſſim delirat Helmont.

Præterea dilucidatur reſolutio: Si inutilis eſſet purgatio, ideò quia ut ipſe contendit, nulli generantur in corpore evacuandi humores; & quæ evacuatur ſubſtantia, pus eſt ope pharmaci genitum ex ſubſtantia vivente putrilagine diſſoluta: Sed intra ſtatum naturalem, & in ſtatu morboſo, ſine putredine, aut pharmaco putrilaginem inducente ſimilis evacuatur ſubſtantia. Similiter, & ſanguinis miſſione, nulla putrilagine exiſtente in corpore ſano, ſubſtantia ejuſdem naturæ, ac ea quæ excernitur purgatione, conſpicitur: Ergo datur genita in corpore evacuanda per pharmacum ſubſtantia ante ejus adventum genita.

§. III.

Vanhelmont ſolvuntur objectiones.

Ad primum reſpondetur: Quod cathartica aliquam valent noxam inducere, quæ correctione miteſcit; & quæ remanet, inferior eſt ad utilitatem ope pharmaci ſubſequutam. Et quod variis inſigniri nominibus apud Græcos, Latinos, & Arabes commune eſt cum aliis rebus, & cum ipſis alexipharmacis. Nec ſimiliter eventus abolet ejus uſum, cum non ab arte, ſed ab illius ignaris proveniat, ſicut nec alimentorum ſiniſter uſus, quo ſolet contingere mors, aufert neceſſarium illius uſum pro vita conſervanda; unde Paulus, & Valleriola *lib. 3. loco commun.* dicunt: *Quod omnia medicamenta ſunt venena male adminiſtrata; at verò rectè adminiſtrata ſunt manus Dei.*

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd per quamcumque evacuationem ſubſtantiæ intra venas contentæ demonſtratur, quod jam erat genita ea, quæ pharmaco evacuatur, cum adhuc ſine illo ſimilis evacuetur ſemper. Nec mirum tantam in tot rivulis contineri evacuandam ſubſtantiam in inteſtinis, & in viis lotio deſtinatis, unico enim vomitu in hypochondriacis, & in diarrhœa ſine pharmaco putrilaginem generante ſimilem ſubſtantiam major apparet copia: Et quod deficiunt vires ex qualibet evacuatione, quia reſolvuntur ſpiritus; & aliqua utilis excernitur ſubſtantia. Et quòd ex toto evacuato humore, pendens ab eo morbus remittitur: Sed pars aliqua remanet dum non exterminatur.

Ad tertium reſpondetur: Quòd plerumque ſine novæ ſubſtantiæ generatione provenit fœtor, quia interturbatur, quæ aderat, ut apparet in aqua lacunarum retenta, & quòd theriaca valet evacuationem cohibere, ſi ex indebita pharmaci correctione ſuperveniat, ejus obſiſtendo deleteriæ vi, vel ſua vi adſtrictoria obſtando illius laxanti virtuti: non tamen inde ſequitur, quòd uſus pharmaci cum debita coctione, non ſit utilis pro cocta, Cacochymâve exterminanda materia, à qua morbus dependet.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO II.

Utrùm ſi non eſſent humores eſſet utilis purgatio?

§. I.

Ratio dubitandi aperitur.

VAnhelmont omnem alium humorem à ſanguine negat in corpore: quo præſuppoſito, inquirimus, an purgatio eſſet utilis? Et pro parte negativa ſtat fundamentum.

Purgatio (ut dicemus) eſt evacuatio humorum Cacochymia affectorum: Sed nulli eſſent Cacochymi humores in corpore noſtro ex præſuppoſita ſuppoſitione: Ergo nulla eſſet utilis purgatio. Probatur minor; ex dictis Cacochymia eſt redundantia humorum à ſanguinis commixtione ſeparatorum: Sed nulli eſſent humores, qui poſſent ſeparari à ſanguinis conſortio: Ergo nulli eſſent humores Cacochymi.

§. II.

Pars affirmativa præfertur.

REſolvendum: Quòd licèt non admittat Vanhelmont humores, debet admittere utilem eſſe purgationem.

Probatur primò: Licèt non admittat humores, debet admittere diverſas præternaturales ſubſtantias in corpore, à quarum alia fiet Quartana, ab alia Tertiana, ab alia Quotidiana: Sed hæ diverſæ ſubſtantiæ, quomodolibet nominentur, evacuantur per purgationem, ut docet experientia, & ex earum purgatione ſolvitur febris, ut ex actu practico omnes convincuntur: Ergo eſſet utilis purgatio pro his evacuandis ſubſtantiis, etiam ſi non dicantur humores.

Probatur ſecundò: Vanhelmont non poteſt negare, quod experientia convincit, ſcilicet quòd ſine pharmaci exhibitione redundant in corpore frigidæ ſubſtantiæ, in Quotidiana, alba, & cruda; nigra ſubſtantia in Quartana; & pallida in Tertiana, quæ ante pharmaci exhibitionem ſolent evacuari per vomitum, & per diarrhœas: Sed hujuſmodi ſubſtantiæ etiam evacuantur per exhibitionem pharmacorum, quæ rationales Medici exhibent pro earum purgatione, ut ipſa demonſtrat ad ſenſum experientia: Ergo etiam ſi iſtæ ſubſtantiæ non dicantur humores, ſed ſanies, ut ipſe intendit, pro earum evacuatione utilis eſt purgatio.

Probatur tertiò: Etiam ſi febris conſiſteret, ut intendit Vanhelmont, in parte materiali à qua indignatur Archæus, non poteſt auferri febris, quin auferatur pars materialis, ſeu ſanies, aut materia à qua deturpante archæum, ipſe indignatur: Sed pars illa petit auferri per evacuationem: Ergo cùm non poſſit auferri, nec evacuari ſanguinis miſſione, quam ipſe non admittit; nec nos fatemur eſſe indicatam à ſubſtantia à ſanguinis commixtione ſeparata, pro ejus evacuatione erit utilis purgatio.

Dices cum Vanhelmont *tract. de febr. cap.* 14. quòd licèt ratione ſaniei, ſeu principii materialis febris indicatur ejus evacuatio, hæc tamen non petit fieri purgatione, ſed per diaphoreticum, ac ſudorificum remedium.

Contra ſtat; Tùm quòd Medicus eſt imitator naturæ, quæ non omnes cauſas morbificas, à quibus dependet febris, unico ſudore evacuat, dum per criſim rectè operatur; ſed per ventrem, per hæmorrhagiam, per ſudorem, & per alias utiles evacuationes: Tùm quòd in turgente materia, ſi denuo calefieret, diaphoretico medi-

medicamento cæco impetu delata in partem principem ægri æſtu perirent: Tum quia non omnis materia febrilis, præcipuè quæ terreſtris eſt, poteſt per ſudorem evacuari: Tum quia in febre ſyncopali, & aliis perniciosis Tertianis, non poſſet vita ſubſiſtere pro ferendo ſudore: Tum quia in æſtuoſa febre, quam eodem remedio curare intendit, omnino reſolutis partibus humidis, ſudore, anima exhalaret citiùs, & inevitabiliter: Ergo non poteſt in omni febre, & in omni illius tempore indicari à cauſâ materiali febris diaphoreticum remedium.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD rationem dubitandi reſpondetur: Quòd Cacochymia eſt redundantia alterius ſubſtantiæ in corpore ſeparatæ à commixtione ſanguinis, quem Cruorem vocat Vanhelmont, ut aliquid novum videatur, & inauditum dici ab eo: qua eadem ratione Saniem vocat reliquos humores, de nominibus diſcertans cum ſcholis, eis tamen febrium cauſalitates tribuens, licèt in modo diſcedat à Medicis rationalibus ſuis adhærens deliramentis.

RESOLUTIO III.

Utrùm purgatio ſit evacuatio humorum qualitate peccantium?

§. I.

Communis Medicorum aſſenſus proponitur.

HAnc eſſe purgationis diffinitionem, tanquam communiſſimum Medicinæ axioma amplectitur communis Medicorum aſſenſus, ipſam Galeno adſcribentes, & tanquam communi placito ipſi adhærentes.

Pro quibus ſtat Galenus 1. *Aphoriſm. commentar.* 2. ex quo ipſam receperunt, inquit enim: *Eſt autem purgatio humorum, qui ſua qualitate moleſtant, evacuatio*: Ergo ex Galeno hæc diffinitio eſt recipienda.

Secundò; Purgatio, & ſanguinis miſſio ſunt duo remedia magna, quæ pro humorum evacuatione ſunt Medico neceſſaria: Sed ſanguinis miſſio conducit pro plethora, multitudine, ſeu redundantia humorum evacuanda: Ergo purgatio debet eſſe altera evacuatio, quæ conducit pro evacuatione humorum, qui qualitate, aut vitio peccant.

Tertiò: Purgatio eſt evacuatio humorum, qui induunt Cacochymiæ rationem: Sed Cacochymia eſt vitium in qualitate: Ergo purgatio eſt evacuatio humorum peccantium in qualitate.

§. II.

Nova ſancitur opinio.

REſolvendum primò negativè.

Probatur primò: Sanguinis miſſio, & purgatio habent diverſa indicantia, cùm ſint duo remedia magna ſpecie diverſa: Sed ex vitio humorum in qualitate indicari poteſt ſanguinis miſſio: Ergo ab humoribus qualitate peccantibus, non indicatur ſpecificè purgatio. Probatur minor ex Galeno *lib. 3. meth. cap. 4. lib. 9. meth. cap. 11.* ex Avicenna *fen. 1. 4. cap. de phlebotomia, & fen. 1. 4. capit. de curatione febrium putridarum.* Et patebit locis citandis, in quibus mittendi ſanguinis indicationem deſumit ex ſolo vitio humorum, ſeu ab humoribus qualitate peccantibus.

Dices cum Matthæo Curtio Galenum intelligendum, dum eſt plenitudo ſimul cum humore cauſante febrem, vel peccante in qualitate.

Contrà ſtat Galenus, qui ſuperaddit rationem mittendi ſanguinem: *Quia levata natura concoquit, quod concoqui eſt habile:* Sed humor

humor putridus febrem committens peccans in qualitate poteſt ſine plenitudine febrem cauſare, & eſt aptus concoqui: Ergo ab illius vitio ſanguinis mittendi indicationem ſumit, ut levata natura concoquat, quod ex reſiduo concoqui eſt habile, & Avicen. *Fen.* 1. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 7. §. *Quodſi fuerit fortis, & fuerit illud quod vincit ſanguis, aut cum humore, qui vincit, ſanguis: Tunc phlebotomia eſt magis conveniens.*

Confirmatur: Ex eodem Galeno, ſine plenitudine ſanguis poteſt mitti, inquit enim *l.* 4. *meth.* c 6. *Quod etſi redundantis ſucci concurſus non adſit, ad ipſam ſanguinis miſſionem interdum eſt confugiendum*: Ergo etiamſi non coincidat plenitudo.

Confirmatur ſecundo ex Cornelio Celſo *lib.* 2. *cap.* 10. dicente: *At ſi vel copia ſui male habet, vel corrupta eſt, nullo modo melius ſuccurritur, quàm ſcilicet ſanguinis miſſione*: Ergo à ſolo vitio, ſeu ſanguinis corruptela indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur ſecundò: Ex Galen. *lib.* 9. *meth. Saluberrimum*, inquit, *in omni febre putrida ſanguinem mittere*: Ergo à quocumque humore putrido peccante in qualitate febrili indicatur ſanguinis miſſio: Ergo non ſpecificatur ratio purgandi ab humoribus in qualitate peccantibus.

Probatur tertiò, A qualibet excedente qualitate ſumitur indicatio auferendi illam per ſuum contrarium: Ergo ab humore qualitate peccante ſumitur indicatio attemperationis illius, & remittendi illum per ſuum contrarium: Ergo indicatio purgandi ab alia ratione diverſa in ipſo humore reperta debet ſumi.

Probatur quartò: Poteſt ſumi indicatio purgandi aliquem humorem, etiamſi debitis gaudeat qualitatibus: Ergo purgandi ratio non deſumitur ab humore qualitate peccante. Probatur antecedens: Si humor naturalis decubitum faciat ſola quantitate excedens, & à ſanguinis commixtione ſeparatus à cerebro ad pectus, ad aliamve partem ruat, indicat ſui evacuationem, non per ſanguinis miſſionem, quæ ab humore ſeparato à ſanguine non indicatur: Ergo purgatione evacuandus.

Probatur quintò: Si ab humore præciſè ut qualitate peccat, indicaretur purgatio, quantò magis peccat, magis eſſet indicata purgatio: Sed in febre putrida toto tempore, quo febris intenditur, & humor putreſcit, intenſiorique qualitate peccat, indicatur ſanguinis miſſio. & nõ purgatio: in declinatione quando qualitas, in qua humor peccat, remittitur, indicatur purgatio: Ergo ab alio principio, & non à ſolo humore qualitate peccante ſumitur ratio purgandi.

§. III.

Purgationis vera, & integra diffinitio ſancitur.

Reſolvendum ſecundò. Quòd purgatio eſt evacuatio per ventrem facta, vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex ſuccorum Cacochymia.

Particula *evacuatio*, obtinet rationem generis: in qua convenit purgatio cum aliis evacuationibus, ſive ab arte, ſive à natura factis.

Particula *per ventrem facta*, excludit vomitum, & alias evacuationes ab arte factas per alias regiones.

Particula *vi medicamenti purgantis*, excludit evacuationes à natura factas.

Particula *indicata à morbo magno pendente ex ſuccorum Cacochymia*, peculiare ſpecificativum determinat pro purgatione, ratione

tione cujus conſtituitur in eſſe talis remedii magni, ſpecifici, & diſtincti à ſanguinis miſſione.

§. IV.

Argumentorum adducuntur ſolutiones.

AD primum patet ex contextu, quòd Galenus non intendit diffinire Purgationem diffinitione quid rei, ſed tantum diffinitione quid nominis. Reprehendit enim Antiquiores, qui per evacuationem, & purgationem idem ſignificari contendebant; ponitque differentiam inter has voces, quia evacuatio abſtrahit ab humore peccante in quantitate, aut qualitate; purgatio verò ſignificat evacuationem humorum peccantium in qualitate; non tamen quantùm ad quid rei diffinitionis per hoc tantum poteſt conſtitui: hoc enim etiam eſt commune ſanguinis miſſioni, quæ tendit ad evacuationem ſanguinis peccantis in quantitate, qualitate, aut motu. Differt tamen ab ea purgatio per diffinitionem adductam, quod Galenus tradidit pluries docens, quòd purgatio indicatur à Cacochymia, ſeu vitio humorum à ſanguinis commixtione ſeparatorum.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd per ſanguinis miſſionem evacuatur vitium quodcumque ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Per purgationem vitium alterius humoris à ſanguine, ab ejus commixtione ſeparati, & Cacochymi, à quo ut tali indicatur purgatio; non tamen à quavis humore peccante in qualitate.

Ad tertium reſpondetur: Quòd vitium peccans in qualitate abſtrahit ab hoc, quòd ſit in humore ſanguini commixto, aut ab ejus commixtione ſeparato. Qui eſt à ſanguinis commixtione ſeparatus induit rationem Cacochymiæ; & ideò ab illo indicatur purgatio. Ab eo verò, quod peccat in qualitate, dum ſanguini commixtus eſt; indicatur ſanguinis miſſio, ut patet ex probationibus reſolutionis.

RESOLUTIO IV.

Quotuplex ſit purgatio?

§. I.

Dividitur purgatio.

REſolvendum primò: Quòd purgatio alia eſt lenitiva, alia ſelectiva. Purgatio lenitiva eſt, quæ leniter ſine vi ad ſecundam regionem perveniente primæ regionis quoſcumque ſuccos per ventrem commovet. Hujus purgationis cognitionem apperuit Hippocrates *lib. de natura mulierum lib. 7. popular. lib. 1. acutorum*, aliiſque in locis, in quibus levibus medicamentis per os aſſumptis ventrem movere docet. Purgatio ſelectiva eſt, quæ ſelectiva vi humores trahit præcipuè à ſecunda regione, & quam maximè per ventrem pellit. De hac Hipp. loquitur *lib. de medicamentis purgantibus*, *1. Aphor. 22. 24. 29. &* *4. Aphor. c. 1.* & fere per totam, & communiter quando agit de purgatione.

§. II.

Primæ regionis purgationes adducuntur.

REſolvendum ſecundò: Quòd lenitiva purgatio, alia alvum leniendo, alia lubricando, alia comprimendo fit: Quarum quælibet differt ab alia, ſola diverſitate cauſæ: quia alia lenitivo, ut manna; alia comprimente, ut mirabolani medicamento fit, ſic tenet Meſues.

§. III.

§. III.

Secundæ regionis purgatio dividitur.

RESolvendum tertiò : Quòd purgatio ſelectiva, alia eſt radicativa, alia minorativa, alia per epicraſim facta. Purgatio radicativa eſt, quæ ſeligenti pharmaco fit, & totam evacuat materiam morbificam, de qua Hippocrates 1. *Aphor.* 22. inquit *Concocta medicari, non cruda, neque in principiis morborum, niſi materia turgeat.* Purgatio per epicraſim eſt : Qua paulatim evacuatur materia, quæ paulatim ob ſui heterogeneitatem petit concoqui. Hujus naturam aperuit Hipp. *lib.* 3. *de morbis*, & Gal. *lib.* 9. *meth. cap.* 10. Purgatio minorativa eſt, Qua vi urgentiæ cogimur in principiis morborum partem materiæ morbificæ per ventrem evacuare, ut natura ſuperior evadat ſupra reſiduum. De hujus neceſſitate infrà diſputabimus.

§. IV.

Selectivæ purgationis patefit diverſitas.

RESolvendum quartò : Quòd purgatio ſelectiva alia bilem, alia melancholiam, alia pituitam educit. Purgatio educens bilem eſt, Quæ fit vi medicamenti cholagogi. Educens melancholiam eſt, Quæ fit vi medicamenti melanagogi. Educens pituitam eſt, Quæ fit vi medicamenti phlegmagogi.

RESOLUTIO V.

Utrùm lenitiva purgatio poſſit fieri ſine præcedente coctione?

§. I.

Negativa opinio, & fundamenta ponuntur.

PArs negativa ſuadetur. Primò ex Hippocrate 1. *Aphor.* 22. *Concocta*, inquit, *medicari, ac movere, non cruda, neque in principiis morborum* : Ergo lenitiva purgatio non debet dari antequam præcedat coctio.

Secundò : Ex Hippocrate ante purgationem oportet corpora fluida facere : Sed fluiditas requiritur pro coctione : Ergo ante lenitivam purgationem requiritur neceſſariò coctio.

Tertiò : Quæcumque materia, quæ per coctionem poteſt reddi utilis nutritioni, debet concoqui ante purgationem inutilis commixtæ cum illa : Ergo ante lenitivam purgationem debet præcedere coctio.

§. II.

Tenendum recipitur.

RESolvendum : Quòd ad lenitivam purgationem non eſt neceſſarium, quòd præcedat coctio materiæ Cacochymæ, quæ per illam evacuatur : Sic poteſt deduci ex Hippocrate *lib.* 4. *de victu. acut. text.* 43. *& ſect.* 4. *p* 6.

Probatur primò ex Avicenna *fen.* 1. *tract.* 2. *cap.* 55. in curatione quotidianæ, inquit enim : *Omnes ejus ſpecies conveniunt in hora principii in tribus, in neceſſitate lenificationis æqualis, aut vomitus, &c.* Ergo in principio non expectata coctione convenit lenitiva purgatio.

Probatur ſecundò : Ex doctrina Galeni 9. *Meth. c.* 15. In omni febre putrida convenit ſanguinis miſſio : Sed poteſt ſupervenire febris cum redundantia ſuccorum in prima regione : Ergo ſtatim ante coctionem lenitiva purgatio eſt exequenda. Patet conſequentia ex Averroë 7. *collig. cap.* 1. §. *Corruptum enim inteſtinorum ſecta vena lethaliter ad vaſa trahetur ſucceſſione ad id, quod evacuatur.*

Pro-

Digitized by Google

§. II.

Pars affirmativa præfertur.

Reſolvendum: Quòd ſeroſa ſubſtantia in corpore redundans ſtatim, non expectata coctione eſt purganda.

Probatur primò, ex Gal. *lib. quos, quibus, & quando*, ubi inquit: *Inter initia morbi tenues, & aquoſos humores evacuabis; ubi tenaces, & craſſi fuerint, quales ſuapte natura ſunt pituita, & bilis atra, coctionem expectabis, &c.* Ergo ſeroſi ſucci ſtatim non expectata coctione ſunt purgandi.

Probatur ſecundò: Subſtantia, quæ ut inutilis, & excrementitia redundat in corpore, indicat ſtatim ſui purgationem: ſed ſeroſa ſubſtantia eſt inutilis, & excrementitia: Ergo ſi redundat ſtatim eſt purganda. Probatur minor, ex Galen. *lib. 2. de facultatibus naturalibus, c. 9.* inquit enim: *Verum ſeri genera omnia, quæ in ſuccis habentur, ſunt excrementa, purumque ab hiſce poſtulat animalis corpus eſſe; reliqua verò, quæ prædicta ſunt, uſum aliquem naturæ conferunt, & quod craſſum eſt, & quod tenue*: Ergo ſeroſa ſubſtantia eſt inutilis, & excrementitia.

Probatur tertiò: Purgatio ut conſtat ex ejus diffinitione, eſt evacuatio à ſuccorum Cacochymia indicata: Sed omnis ſeroſa ſubſtantia à forma humorum ſeparata (ut diximus) eſt Cacochymia: Ergo omnis redundantia ſeroſæ ſubſtantiæ ſeparatæ ab humoribus, & in viis communibus reperta ſtatim ſine præcedente coctione indicat purgationem.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Ad primum reſpondetur: Quod non inquirimus de ſeroſa ſubſtantia, quæ ſub humorum forma remanet: ſed de ea, quæ redundat, & ſupernatat, & ab humoribus ſeparata aberrat.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd adhuc ſi ex commixtione ſeroſa ſubſtantia fiat mixta, ex mixtis, quæ in corpore redundant, alia coctione in benigniorem ſtatum poſſunt reduci, alia non; hujuſmodi eſt ſerum, ut conſtat ex Galeno.

Ad tertium reſpondetur: Quòd ſi in viis non ſit aliquod impedimentum, nec in excrementis tanta quantitas, ut impediatur expulſio naturalis illorum, eſt relinquenda naturæ: dum vero ipſa eſt impotens, ab arte evacuatur quod redundans aberrat in corpore.

RESOLUTIO. VII.

Utrùm ſelectiva purgatio debeatur, non expectata coctione, in principiis morborum pendentium ex humorum Cacochymia nuda, ex qua febris non dependet?

§. I.

Negativa pars fulcitur.

Partem negativam contendunt plures defendere.

Primò ex Hippocrate 1. *Aphor.* 21. inquit enim: *Concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum*: Ergo donec humores coquantur, non eſt utendum ſelectiva purgatione.

Secundò: Crudi humores per ulteriorem coctionem tranſeunt in formam ſanguinis: Sed in principiis morborum humores ſunt crudi: Ergo non ſunt purgandi donec coctione in ſanguinis formam majori ex parte poſſint mutari.

Google

Tertiò : Purgatio ſelectiva non debet exerceri ex Galeno 1. *Aphor comm.* 22. *Donec habeamus naturam adminiculantem*: Sed non poſſumus habere naturam adminiculantem ex eodem Galeno, donec peracta coctione, ſeparetur utile ab inutili: Ergo non debet fieri purgatio ſelectiva, donec præcedat coctio.

§. II.

Pars affirmativa ſancitur.

Reſolvendum: Quòd ſi morbi pendent ex humoribus nuda Cacochymia affectis, ſtatim in principio nulla expectata coctione, ſelectiva purgatio eſt exequenda, dum abeſt febris.

Probatur primò: Tum ex Hippocrate *lib. de ulceribus*. Ubi in principio ulcerum capitis ſtatim purgare docet: Tum eadem doctrina confirmatur ex Galen. *lib.* 1. *de humoribus*, qui oculorum inflammationes prima die purgatione curaſſe narrat, & alopeciam, alioſque plurimos morbos ex Cacochymia dependentes ſola purgatione à ſe curatos docet *lib. de purgantium medicamentorum facultatibus*: Ergo, non expectata coctione, ſtatim in his eſt exercenda ſelectiva purgatio.

Probatur ſecundò: A morbis pendentibus ex nuda humorum Cacochymia ſtatim in principio indicata eſt purgatio radicativa: Ergo ſtatim prima die debet exerceri. Probatur antecedens, purgatio eſt evacuatio à ſuccorum Cacochymia indicata ex Galeno, & communi omnium Medicorum aſſenſu.

Probatur tertiò: Si expectanda eſſet coctio, maximè, ut per illam ſeparetur utile, ab inutili: Sed in morbis pendentibus à nuda humorum Cacochymia, jam inutile, & Cacochymum eſt ſeparatum à conſortio, & commixtione ſubſtantiæ utilis, ut conſtat ex Cacochymiæ diffinitione: Ergo non eſt expectanda coctio pro ſelectiva purgatione.

Probatur quartò: In hydrope, leucophlegmatia, & aliis morbis pendentibus ex humoribus crudis à ſanguinis conſortio ſeparatis, ſtatim, nulla expectata coctione, ſelectiva purgatio convenit: Ergo & in quocumque morbo ex Cacochymia cujuſvis alterius humoris pendente. Probatur antecedens, in hydrope, & leucophlegmatia ſucci redundantes, eo quod Cacochymi, inepti ſunt coctioni, & ut poſſint in benigniorem ſtatum reduci, ſunt enim à natura ſanguinis alieni: Ergo non expectata coctione ſelectiva purgatio convenit.

§. III.

Solutio adhibetur fundamentis primò poſitis.

Ad primum reſpondetur: Quòd Hippocrates loquitur de ſelectiva purgatione reſpectu materiæ morbificæ, dum putredine afficitur, de qua infra.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd non quælibet ſubſtantia cruda apta eſt in ſanguinem commutari, ut de omni præternaturali conſtat: Sed tantum illa, quæ eſt ſanguis diminutè coctus à jecore, & non potuit in illo ex toto elaborari.

Ad tertium reſpondetur: Quòd ſemper habemus naturam adminiculantem ad humores Cacochymos, quia ſemper ſunt à ſanguinis commixtione ſeparati, dum verò ſunt illi commixti, petunt concoqui, & ſeparari, ut fiant Cacochymi, & objectum expellentis, quæ adminiculatur.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO VIII.

Utrùm in febribus putridis in aliquo morbi tempore ſit utilis ſelectiva purgatio?

§. I.

Veigæ opinio refertur.

LUſitanus Veiga *in lib. artis medicinal. com. ad c.* 89. indicat ex Galeni mente nulli in nulla febre putrida ſelectivam purgationem debere adhiberi: quod placitum his ſuaderi poteſt fundamentis.

Primò ex Galeno: Tum *lib. meth. & lib. ad Glauc.* In quibus exactiſſime tradens omnia remedia, quibus febres putridæ debent curari, nullo in morbi tempore purgatione utitur.

Secundò favet ratio: Ab omni febre indicatur refrigeratio: Sed omne pharmacum eſt à prædominio calidum: Ergo inutile eſt pro febrium curatione. Probatur ex Galeno 4. *acut.* 7. ubi de omni medicamento purgante docet ſua caliditate febrem intendere.

Tertiò: Annuente Galeno, quodlibet medicamentum purgans non ſolum ſuis qualitatibus febrem intendit, ſed ſuapte natura contrarium eſt corporibus, quæ purgantur: Ergo in nullo febris tempore exhibendum.

Quartò: Si in febre putrida utilis eſſet purgatio, vel in principio, augmento, ſtatu, aut declinatione: Sed in nullo horum temporum: Ergo nunquam eſt utilis. Probatur minor: In principio eſt inutilis purgatio, carnes enim colliquat ex Hipp. 4. *de ratione victus*, in augmento, quia coctionem incipientem interturbat, 4. *acut.* 44. nec in ſtatu, ex Hipp. enim, *morbo ad indicationem eunte, habenda quies*, nec in declinatione, quia jam deſinit morbus, à quo poſſet indicari, validaque eſt natura, quæ vincere valuit materiam, neque artis auxilio indiget, quo invalida reddatur ad ea, quæ relinquuntur, vincenda: Ergo nullo in tempore morbi utilis eſt purgatio.

§. II.

Communis doctrina ex Hippocrate, & Galen. amplectitur

REſolvendum affirmativè. Sic Hipp. 1. *Aphor.* 22. Galenus *in comm. in aliiſque quamplurimis locis.* Sic Avic. & Rhaſis, qui ſaltem in principiis febrium purgationem admittit. Sic communis medicorum aſſenſus, uno, aut altero dempto, tenet.

Probatur primò: ex Galen. *lib.* 1. *Aphor.* 24. §. *Non igitur ob igneam febris caliditatem purgationem exhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam afficientes, quare majorem oportet ex noxiorum humorum vacuatione fieri utilitatem, quam id quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicinis nocumento, erit autem utilitas major, ſi humor abſque noxa, & moleſtia evacuetur, &c.* Ergo ex Galeno in febribus putridis exerceri debet purgatio.

Probatur ſecundò: Ex doctrina ſæpius repetita à Galeno, purgatio indicatur à Cacochymia humorum: Sed tum turgente materia in principiis febrium humoralium: Tum ipſa non turgente, peracta coctione, datur humorum Cacochymia, cum detur humor ſeparatus à ſanguinis commixtione: Ergo ex ejus doctrina convenit in febribus putridis, & in principiis, dum materia turget, & in declinatione, ipſa jam cocta, & ut Cacochyma ſeparata.

Probatur tertiò: Ex eodem Galen. *com. ad* 29. *lib.* 2. *Aphor.* ubi in principiis morborum ſanguinis miſſione, aut purgatione movendum docet in morbis exitialibus,

ut minor facta materia faciliùs poſſit concoqui: Sed materia præcipuè, quæ in morbis exitialibus petit concoqui, eſt putrida, ex qua febres exitiales fiunt: Ergo ex Galeno in febribus purgatio eſt utilis.

Probatur quartò: Ex eodem Galeno qui *lib. quos, quibus, & quando*, in febris curatione purgationem conſulit his verbis: *Cum ergo febris vehemens non ſit, ægrique naturam noveris, medicamentum dabis elleborum nigrum, aut quid ſimile, quorum eſt diacolocynthidos appellata confectio, quam nunc uſitato nomine Hieram, hoc eſt ſacram, appellant, &c.* Ergo ex Galeno in febribus purgatio eſt exhibenda.

§. III.

Pro Veiga adducta rationes ruunt.

AD primum reſpondetur: Quòd Galenus ut patet, in febribus conſulit purgationem, nec ex uno, eodemque loco omnia præcepta purgativa deducuntur ex illo. Vel quod locis adductis remedia ad curationem conducentia tradit; & ideò purgationis non meminit, quæ fit materiæ coctæ, quæ præcautionis gratia purgatur, quia quæ relinquuntur in morbis faciunt recidivas.

Ad ſecundum patet ex Galeni probatione primæ reſolutionis.

Ad tertium reſpondetur: Quòd Galenus loquitur de vehementiſſimis medicamentis, quibus etiam utimur aliquando, quia minorem noxam inducunt, quàm afferant utilitatem ex humorum evacuatione.

Ad quartum reſpondetur: Quòd ſi materia non turget, in declinatione, quia omne inutile nutritioni iterum putreſcit, & novum valeret concoctum in nocitivo non evacuatum morbum cauſare.

RESOLUTIO IX.

Utrùm materia morbifica febrilis ſit radicativè purganda, quæ nec turget, nec urget, nulla expectata coctione?

§. I.

Rhaſis opinio fulcitur ſuis fundamentis.

AFfirmativam partem totis viribus defendere conatur Rhaſis *lib. 3. continentis tract. 3. cap. 2. & tract. 1. cap. 2.* Qui putridam febrilem materiam ſtatim in principiis morborum, nulla expectata coctione, ſelectiva purgatione evacuandam eſſe nititur convincere.

Primò: Tum ex Hippocrate *2. de ratione victus, text. 11.* ubi in pleuritide cruda in principio exhibet veratrum, *& in 4. de ratione victus, text. 64.* Præſente cruditate ante quintum diem exhibet pharmacum: Tum ex Galeno *lib. quos, quibus, & quando*, qui docet: Tenues humores ſtatim evacuandos, *& 2 Aphor. com. 29.* docet cum Hippocrate, quod majora remedia in principiis morbornm exercenda, ſub quibus ſanguinis miſſio, & purgatio intelligi debent, *& lib. 13. methodi, cap. 5. & c. 10.* de inflammationibus ex crudo humore ortis dicit, *Quod exhibito pharmaco in principio ſunt curata*: Ergo in omni morbo in principiis cruda exiſtente materia, ſelectiva purgatio eſt exercenda.

Secundò: Si humor committens morbum, non peteret evacuari in principio per purgationem, nunquam eſſet utilis purgatio: Sed purgatio tanquam magnum remedium ab Hippocrate, & Galeno admittitur pro debellandis morbis à materia pendentibus: Ergo in principiis morborum cruda exiſtente materia debet exerceri ſelectiva purgatio, Probatur major, facta

facta coctione in materia, ipſa redditur utilis & apta nutritioni: Sed ſi non evacuetur in principiis, coquitur: Ergo humor committens febrem ſi in principiis non purgatur, nunquam poſſet purgari.

Tertiò: Bilioſi, & tenues humores, etſi putridi in principio debent evacuari ex Galen. *lib. quos, quibus, & quando*: Ergo ſimiliter craſſi. Conſequentia patet, cùm ſit par ratio utrorumque.

Quartò: Præſente indicatione curativa, debet exerceri remedium, ne producatur morbus: Sed in principio febris bilioſæ eſt indicata purgatio: Ergo ſtatim exhiberi debet ſelectivum pharmacum. Probatur minor, eſt humor bilioſus putridus, ac Cacochymus: ergo eſt indicata purgatio.

Quintò: Materia committens morbum, vel cauſat illum ſua cruditate; vel alia ratione: ſi ſua cruditate, illa concocta, non remanet morbus, nec aliqua indicatio curativa ad purgationem; ſi propter aliam rationem morbum cauſat, cum non emendetur coctione, quæ ſoli cruditati opponitur, debet auferri per humoris purgationem: Ergo hæc ſtatim in principio debet exerceri.

Sextò: Medicus eſt imitator naturæ ex Galeno: Sed materia cruda exiſtente, natura ipſam evacuat per vomitum, per ventrem, per menſtruas purgationes, per hæmorrhagiam, & tutò liberat à morbis per has evacuationes: Ergo ſimiliter Medicus naturam imitando, pharmaco ſolutivo in principiis exhibito, poteſt morbos evacuare.

§. II.

Hipp. Galeni, & Avicen. doctrina præfertur.

Reſolvendum: Quòd materia morbifica febrem committens concocta medicari petit, ac moveri; non cruda, nec in principiis morborum, niſi materia turgeat. Sic ſancivit Hippocrates, decrevit Galenus, recepit Avicenna, & tota Medicorum ſchola contra Rhaſim.

Probatur primò: Tum ex Hipp. 1, *Aphor. 22. Contra medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum*: Tum ex Galen. *in comm.* dicente: *Eos verò, qui ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio movere oportet, nec medicari ante coctionem: Tunc enim naturam ipſam habemus evacuationi adminiculantem, videtur ſiquidem ipſa per coctiones humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere, quo in tempore fiunt indicationes, &c.* Tum ex Avicenna *fen. 1. 4 tract. 2. cap. 7.* ait enim: *Et tu non evacues materiam indigeſtam in calido, aut frigido, niſi propter neceſſitatem; fortaſſe enim multiplicatur vacuatio alterius humoris non præparati cum digeſtione, ut evacuetur, & fortaſſe nocet vacuatio maturationi, & fortaſſe permiſcetur cum ea malignum cum bono, propterea quod movetur, malignum abſque digeſtione ſua.*

Probatur ſecundò: Ex Hippocrate *lib. 4. de victu in acut text. 22.* dicente: *Quicumque, ea, quæ inflammantur morborum inter initia, ſtatim ſolvere medicamento conantur, ij non ſolum ab intenſa inflammataque parte nihil adimunt, cum non cedat, obſequaturque, quæ adhuc cruda eſt affectio, verum quoque, & ea, quæ morbo adverſa, & ſana ſunt, abſumunt, contabeſcuntque, ductoque ad imbecillitatem corpore, morbus ſuperior evadit, qui ubi corpus vicerit remedium non habet, &c.*

Digitized by Google

Probatur tertiò ratione ex Hippocrate, & Galeno deducta: Ut; perfecta fiat per pharmacum evacuatio, debemus habere naturam adminiculantem ad expulſionem Sed non adminiculatur, quin præceſſerit coctio, poſtquam ſequitur utilis ab inutili ſeparatio, ad quam ſequitur materiæ utilis evacuatio: quæ jam fit expellentis facultatis objectum: Ergo materia morbifica in febribus non eſt purganda donec præceſſerit coctio.

Probatur quartò ratione fundamentali: Non debet exerceri purgatio de cura regulari, dum nondum eſt indicata: Sed ante coctionem in febribus non eſt indicata: Ergo non debet exerceri. Probatur minor, nondum eſt indicata à materia morbifica purgatio, donec ſupervenit ratio Cacochymiæ: Sed non eſt materia morbifica febrium Cacochyma, donec turgeat, aut præcedente coctione ſeparetur inutile à conſortio, & commixtione ſanguinis: Ergo ſi materia non turget, de cura regulari ante coctionem non eſt purganda materia morbifica febrium.

§. IV.

Diluuntur Rhaſis fundamenta.

AD primum reſpondetur: Quod in locis ab Hippocrate, & Galeno adductis, ipſi vel intendunt Cacochymiam primæ regionis evacuare à qua morbi dependebant, aut poterant augeri, quatenus poteſt habere rationem cauſæ ſine qua non, vel intendunt quòd in morbis pendentibus ab humoribus Cacochymis, & à ſanguinis commixtione ſeparatis debeat ſtatim fieri purgatio, non tamen in morbis pendentibus ex putredine, aut vitio humorum, qui ſunt ſanguini commixti, & nondum ſupernatant, nec fiunt Cacochymi, donec peracta coctione, ſeparentur.

Ad ſecundum reſpondetur negando majorem: Duplex enim eſt coctio humorum, alia in juvativo, qua humor perficitur, & aptus redditur pro nutritione: alia in nocitivo, quæ licèt faciat ceſſare putredinem & perficiat humorem, coërceatque à termino putredinis, non tamen humor redditur nutritioni aptus, imò cum pro illa ſit ineptus, dum retentus recidivas facere conſuevit, & quia à ſanguinis commixtione ſeparatus remanet, Cacochymus eſt, & purgationem indicat.

Ad tertium reſpondetur: Quòd ſeroſi, & tenues humores concoctioni ſunt inepti, & nutritioni inutiles, & ideò à ſanguinis commixtione ſeparantur; à quo non coërcentur, niſi illi, qui poſſunt eſſe utiles; & ideò fiunt Cacochymi, & non expectatur coctio, quia ſecundum omnes partes ſunt inutiles, nec habent aliquid utile, quod coctione ſecerni petat.

Ad quartum negatur minor: Quia in principio morbi, etiamſi bilis putrefiat, ſi nondum ſit à commixtione cum ſanguine ſeparata, cum ſit pars ſanguinis, eſt vitium in ſanguine, à quo indicatur ſanguinis miſſio, quin ſeparetur à commixtione, & ſupernatet, & ut Cacochyma indicet purgationem.

Ad quintum reſpondetur: Quòd ratione putredinis cauſat morbum materia morbifica febrilis, & quia tunc ſanguini eſt commixta, non eſt apta purgari, donec coquatur, & peracta coctione ſeparetur utile ab inutili; & quod inutile eſt, ut ſeparatum fiat Cacochymum, & ut tale indicet purgationem.

Ad ſextum reſpondetur: Quòd Medicus eſt imitator naturæ in eis, quæ rectè opera-

Digitized by Google

operatur, dum regulariter operari poteſt: & quia ipſa, dum non operatur ut irritata à cauſa morbifica, ſemper expectat coctionem, ita & Medicus expectat coctionem ad purgationem, dum non cogitur ex vitæ urgentia ad purgationem minorativam exequendam, dum ex mora timetur, quod imminet vitæ periculum.

RESOLUTIO X.

Utrùm morbifica febrilis materia ſaltem de cura coacta poſſit, cruda exiſtente materia minorativa purgatione evacuari?

§. I.

Doctiſſimorum Valentinorum proponitur aſſenſus

PRæclariſſima Valentina Medicorum ſchola parti negativæ adhæret: ſequuntur & alii eorum, qui ſtricto jure judicant ſe Hippocratis, & Galeni doctrinæ adſtringi: Quibus maximè favere videtur doctrina à nobis adducta *reſolutione antecedenti*, & præcipuè his fulciri fundamentis poteſt eorum opinio.

Primò favet Hippocrates. Tum 1. *Aphor.* 22, *Concocta medicari, ac movere, non cruda.* Tum 4. *de ratione victus*, §. *Quicumque ea, quæ inflammantur, morborum inter initia medicamento ſolvere conantur, ij nihil auferunt ejus, quod intentum eſt, cùm non cedat affectio cruda, & text.* 44. *ſequenti.* Si ſit urina cruda clyſteribus utendum docet, non autem purgantibus medicamentis, ne febris in longum tempus protrahatur, *& lib* 4. *de medicamentis purgantibus* Donec remiſerit febris, medicamento purgante non utitur: Ergo minorativa purgatio non convenit.

Probatur ſecundò: Ex Galeno. *Aphor. comm.* 22. *& in* 24. *Raro*, inquit, *ex Hippocrate in principiis morborum purgandum, quia raro materia turget*, quaſi ſine turgentia numquam ſit purgandum. Tum 3. *de præſagatione ex pulſibus, cap.* 6. ait: *Quæ inflammantur, non debent medicamento ſolvi ante coctionem*: Tum Galen. *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 9. docet, quòd ſi crudus ſuccus exuperat cum febre nequaquam purgandum: Tum 1. *Aphor*, 22. purgationem tenet non faciendam, donec per coctionem ſeparetur utile ab inutili, & habeamus naturam adminiculantem: Tum 4. *de ratione victus text.* 44. *Quies*, inquit, *humorum non debet interturbari, dum ſunt coquendi*: Tum *lib.* 3. *ſimplic. cap.* 25. Requirit humorum diſpoſitionem ad purgationem, ne purgans medicamentum tranſmutetur in eorum naturam: Ergo ante coctionem minorativa purgatio non convenit.

Probatur tertiò: Purgatio non debet fieri ante coctionem materiæ morbificæ febrilis: Ergo nec purgatio minorativa. Probatur antecedens, purgatio eſt evacuatio ab humorum Cacochymia indicata: Sed ante coctionem, ratione cujus ſeparatur humor peccans à ſanguinis commixtione, non datur Cacochymia, cùm humor committens febrem ſanguini commixtus non ſupernatet: Ergo nec eſt indicata, nec debet purgatio materiæ febrilis exhiberi ante coctionem.

Probatur quartò: Eademmet cauſa morbifica eodem modo ſe habens, non poteſt ſimul ſanguini miſſionem & purgationem indicare: Sed materia morbifica committens morbum ante coctionem prout ſanguini commixta indicat ſanguinis miſſionem: Ergo donec peracta coctione, ſeparetur ab ejus commixtione, & fiat Cacochymia, non poteſt indicare purgationem.

§. II.

§. II.

Archigymnaſii Noſtri, Salmanticenſiumque Doctiſſimorum communior opinio præfertur.

Reſolvendum: Quòd ratione urgentiæ minorativa purgatio poteſt exerceri, cruda exiſtente materia: Sic tenent noſtræ Scholæ Doctiores, Doctiſſimorumque Salmanticenſium favet authoritas, & Trallianus *libr. 22.* Trincabellus *lib. de compoſit. medicament. capit. 1.* Manardus Ferrarienſis *lib. 1. Epiſtolarum*, Joannes Langius *Epiſtola 36.* Valles *libr. 7. controverſ. cap. 13.* Horatius Augenius, & alii quamplurimi.

Pro reſolutionis intelligentia notandum primo: quòd Medicus, ſicut & alii, quamplurimi artifices, ut Nautæ, Imperatores, Milites, & Reipublicæ Gubernatores, dupliciter ſolent operari ad conſequutionem finis, in quem tendunt: Uno modo regulariter, alio modo coactè. Regulariter operantur, quando licet exequi finem intentum ſecuriori via, & juxta regulas communiſſimas, ac ſecuriſſimas ab arte præſcriptas: Coactè operari dicuntur, quando non poſſunt ſecuriori via exequi, quod intendunt, illud tamen conſequi contendunt eo modo, quo poſſunt, & licèt cum periculo, non deſiſtunt à fine, & quem regulari ac ſecura via conſequi non valent, periculoſa alia, ac coacta, quia ad illam proſequendam cogit neceſſitas, progrediuntur.

Secundò notandum: Quòd de cura regulari, dum aliquis humor in ſanguinis conſortio commixtus putreſcit, vitium ſanguinis efficit, & indicat ſanguinis miſſionem, & ſi vires ſufficiunt, ſanguinem mittimus, ut natura levata poſſit concoquere quod reſiduum eſt, quod poſt coctionem ab utili ſeparatur; & tunc tanquam Cacochymum radicativa purgatione evacuatur; ſed quandoque contingit, quod mittatur ſanguis uſque dum vires ulteriorem phlebotomiam tolerare non poſſint, & quod cauſa morbifica ita ſuperior remaneat ſupra naturam, ut non poſſit ab illa devinci, quin evacuata parte materiæ, natura relinquatur ſuperior ſupra reſiduum, in quo caſu cum immineat periculum vitæ, niſi coquatur materia, & hæc non poſſit vinci à natura, niſi deponatur pars illius, & hæc evacuari non poſſit ſanguinis miſſione, pro qua vires non ſufficiunt, nec alia ſit via evacuandi niſi per purgationem, & hæc non ſit indicata, cùm materia committens morbum ſit ſanguini commixta, & de cura regulari purgatio non ſit facienda, niſi ratione Cacochymiæ: manet difficultas, an ratione urgentiæ ſaltem de cura coacta poſſit minorativa purgatio tentari, pro aliqua parte crudæ materiæ evacuando.

Probatur pars affirmativa. Primò ex Hippocrate 4. *Aphor. 29.* inquit enim: *Inchoantibus morbis, ſi quid tibi videtur movendum, move*, ſcilicet per ſanguinis miſſionem, aut purgationem, ut explicat Galenus *in comm.* Sed hujuſmodi purgatio in principio facta ex Hippoc. non debet eſſe radicativa, qualis eſt, quæ fit in humore turgente, quia de iſta jam loquutus erat Hippocrates *ſententia 22. antecedente*: Ergo Hippocrates de purgatione minorativa intelligendus.

Probatur ſecundò: Dum unica via ſalutis eſt, etiamſi periculoſa, tentanda eſt: Sed in caſu urgentiæ unica via ſalutis eſt minorativa purgatio, cum ſine materiæ evacuatione conſequi non poſſit, & hæc non niſi minorativa purgatione poſſit exequi; Ergo etiam ſi periculoſa, minorati-

Digitized by Google

va purgatio eſt exequenda. Probatur minor ex Gal. *lib. 9. meth.* dicente ex Thucydidis conſilio : *Quibus enim alia ſalutis ratio non eſt, & qua unica videtur, ea dubia eſt, neceſſarium videtur adverſus pericula ire, &c.* Ergo dum unica ſalutis eſt via; etiamſi periculoſa, tentanda eſt. Avicen. *fen. 7. 4. Melior ergo eſt abſciſſio unius membri, quam mors totius*, inquit.

Confirmatur primò : Ex Cornelio Celſo *cap. de Stiomeno*, inquit enim : *Vnicum, etſi miſerabile remedium reſtat, ut ſcindatur pars, ſed quid intereſt, quod miſerabile ſit, ſi hoc unicum, &c.* Sed in caſu urgentiæ unicum, etſi periculoſum remedium reſtat, ut minoretur materia adhuc ſi cruda, & nondum Cacochyma exiſtat : Ergo à ſimili nihil intereſt, quod periculoſum; ſi hoc unicum eſt remedium.

Confirmatur etiam ex Galeno 12. *meth. cap. 1. Et melior eſt aliquando inſignis noxa, quàm mors.*

Confirmatur ſecundò: Ex Galeno *lib. 10. meth. Quando ergo ſemel ægro moriendum eſt, à levibus inchoare præſidiis eſt inutile, quia melius eſt aliquid nos agentes periclitari, quàm ægrum, ſpe adempta, certò perire*: Sed in caſu urgentiæ levia non ſufficiunt medicamenta, ex magnis deficiunt vires pro ſanguinis miſſione : Ergo melius eſt, etiam ſi abſit Cacochymia, à qua de cura regulari indicatur purgatio, aliquid non tentantes, cruda exiſtente materia, per minorativam periclitari, quàm ægrum ſpe adempta, certò perire.

Probatur tertiò : Si urgeat neceſſitas vitæ conſervandæ, etiamſi aliquod remedium non ſit indicatum de cura regulari, de cura coacta exercendum eſt, quia aliquando recedere ab arte ars eſt: Sed cruda exiſtente materia, dum natura eſt inferior ad cauſam morbificam, & non ſunt vires pro phlebotomia, urget neceſſitas vitæ, ſi non minoretur: Ergo minorativa purgatio neceſſaria eſt. Probatur major, etiamſi de cura regulari conſervatio partium ſit indicata, ſemper, ſi ex partis conſervatione immineat periculum vitæ, de cura coacta ſcinditur pars: Ergo etiamſi remedium de cura coacta non ſit indicatum, debet de cura regulari exerceri.

§. III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD primum, & ſecundum reſpondetur ex dictis : Quòd Medicus, ut docet Galenus, eſt imitator naturæ, ipſa enim dupliciter operatur; uno modo, dum ſuperior eſt ad cauſam morbificam, ipſam retinendo, concoquendo, ſeparando utile ab inutili, & evacuando inutile à conſortio utilis jam ſeparatum, & tunc regulariter dicitur operari ex Galeno *lib. de facult. naturalibus.* Servat enim œconomiam naturalium facultatum. Alio modo operatur, non ut ſuperior cauſæ morbificæ, ſed ut irritata ab illa, & tunc non expectat debitum ordinem operandi facultatum naturalium, ſed ut laceſſita, & irritata cogitur ad expulſionem materiæ morbificæ adhuc crudæ exiſtentis. Medicus ſimiliter, dum naturam cognoſcit vincentem cauſam morbificam, expectat donec concoquat, & ſeparet utile ab inutili, & ſi ipſa inutile non evacuat, purganti pharmaco evacuat Medicus; & hæc curatio dicitur regularis (ut diximus) quia Medicus imitatur, & adjuvat naturam operantem, regulariter. Dum verò Medicus cognoſcit, quòd natura impotens eſt humorem concoquere, & quod propter materiæ cruditatem imminet periculum vitæ de cura co-

cta intendit partem materiæ evacuare, quam ipſa natura impotens eſt elaborare, & hæc curatio dicitur coacta, quia Medicus cogitur propter imminēs vitæ periculum, ad illam exequendam, non expectata occaſione regulariter operandi, quia prius deficeret vita, quàm ipſa ſuperveniret: & de cura regulari docent Hippocrates, & Galenus, & nos reſolutione antecedenti, quòd radicativa purgatio non eſt facienda, antequam concocta ſit materia, de cura verò coacta poſſe fieri minorativam purgationem, adhuc cruda exiſtente cauſa morbifica, aſſerimus.

Ad tertium reſpondetur: Quòd licet de cura regulari non poſſit fieri purgatio; niſi à Cacochymia ſit indicata; poteſt de cura coacta: cogitur enim Medicus recedere à regulari modo operandi, dum ex illo poſſet imminere vitæ periculum: ſic licèt partium conſervatio ſit ſemper indicata, ſcinditur, ſi ex conſervatione illius immineat vitæ periculum, pars à corpore.

Ad quartum reſpondetur: Quòd eadem cauſa morbifica, quæ de cura regulari indicat ſanguinis miſſionem, poteſt de cura coacta cogere ad purgationem, quia toto illo tempore, quo vires ſubſiſtunt, ut exerceatur ſanguinis miſſio, ipſa, ut indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, exercetur; at verò dum vires non ſubſiſtunt pro exequenda indicatione regulari, cùm ex redundantia materiæ, quæ ſuperabundat, immineat periculum vitæ, niſi alia via ſalutis tentetur, etiamſi non regulariter indicata, cogimur ad illud eligendum remedium, ad quod cogit neceſſitas.

RESOLUTIO. XI.

Utrùm in febre maligna, aut peſtilente materia morbifica evacuanda ſit non expectata coctione?

§. I.

Proponitur, & probatur affirmativa pars.

HÆc difficultas ardua eſt ex Zacuto *lib. 4. Hiſtoriarum medicinal.* Et circa quam variæ ſunt Authorum ſententiæ, ex Quercetano *lib. de peſte*, ortæ ex curationis difficultate, ut intendit Mercurialis, in qua affirmativam partem ſequitur noſter Doctiſſimus Doctor Cyprianus de Maroja *lib. 4. de febribus*, Zacutus *lib. 4.* favet Paulus *lib. 2. cap. 36.* Aëtius *tetrabili 2. ſerm. 1. cap. 95.* Oribaſ. 6 *ſynopſis* 35.

Suaderi poteſt primò: Ex Galen. *lib. 5. Meth. cap. 12. §. Qui ex peſtilentia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facile ſanati videntur, quod præſiccatum iis, perpurgatumque totum corpus fuerit, &c.*

Secundò: Ex Gentile *in ſen.* 1. 4. inquit enim: *Properare debemus quantum poſſumus ad evacuationem malignæ materiæ, & citò, &c.*

Tertiò: In febre peſtilenti reperiuntur omnia accidentia, quæ in turgente materia reperiri ſolent: Sed turgente materia, ſtatim ſelectiva purgatio eſt utilis: Ergo etiam in febre peſtilenti.

§. II.

Prima regionis purgationi aſſentimur.

REſolvendum primò: Quòd ſi putridi humores redundant in prima regione, ſtatim lenitiva purgatio convenit. Sic deducit Nunnez ex Averroë, qui illam deducit ex Avenzoar, & Rhaſi.

Proba-

Digitized by Google

Probatur ex Galeno 4. *de ſanit. tuenda, cap.* 3. §. *Quod omnino alienum eſt, nulla fieri ratione poteſt, ut id naturæ gradum recipiat, ſed educere id quamprimum tentandum, &c.* Sed putridi ſucci, qui plerumque ob improba edulia, quibus veſcuntur ægri tempore peſtis, omnino alieni ſunt: Ergo ſtatim, antequam ad venas, jecurque tranſcendant, lenitiva purgatione debent evacuari, cum naturæ gratiam recipere non valeant.

§. III.

Selectivæ purgationi non acquieſcimus.

Reſolvendum ſecundò: Quòd ſelectiva purgatio non convenit in principio cujuſvis febris malignæ, aut peſtilentis. Sic tenet Petrus Salius *cap.* 22. Palmarius *lib. de febre peſtilenti, cap.* 23. Valleriola *cap.* 2. *in appendice loc. comm.* Cardanus *libr.* 2. *contradict. tract.* 5. *cont.* 3.

Probatur primò ex Avicen. *fen.* 1. 4. *tract.* 4. *cap* 1. dicente: *Summa curationis peſtilentium febrium eſt exſiccatio, & illud cum phlebotomia, & ſolutione ventris. Si autem materia fuerit ſanguis, fiat phlebotomia, & ſi fuerint humores alij, evacuentur, &c.* Ergo ſi febris peſtilens dependeat ex redundante ſanguine, phlebotomia, & non purgatione ſelectiva debemus uti in principio.

Probatur ſecundò: Purgatio ſelectiva aut eſt minorativa, aut radicativa, aut per epicraſim, ut diximus: Sed nulla convenit in omni febre peſtilenti: Ergo non eſt ſemper exercenda. Probatur minor, non convenit in principio per epicraſim; cum non detur, niſi materia ſit partim concocta: non convenit radicativa; quia non convenit in principio, dum materia turget, vel in fine; dum eſt cocta: non convenit minorativa, cùm in febre peſtilenti non ſemper ſit incoctilis materia: Ergo ſi nec urgentia, nec turgentia adſit in febre peſtilenti, non convenit ſelectiva purgatio.

Probatur tertiò: Non eſt exercenda purgatio, ſi non urgeat periculum vitæ, niſi dum indicatur à Cacochymia humorum; ſed in principio febris malignæ, dum non turgeat materia, non datur Cacochymia: Ergo non eſt purgandum ſelectiva purgatione.

Probatur minor, non eſt neceſſariò humor ſeparatus à ſanguinis commixtione, cum ex Avicenna conveniat plerumque phlebotomia: ergo.

Probatur quartò: Dum humor, à quo febris dependet, eſt coctibilis, expectanda eſt coctio ex Hippocrate 1. *Aphor.* 22. Sed plerumque in febre maligna & peſtilenti, humor eſt concoctibilis: Ergo ante purgationem ſelectivam expectanda eſt coctio. Probatur minor, quæcumque febris putrida in tantum eſt curabilis, in quantum materia, à qua dependet, eſt concoctibilis, ſed plures febres malignæ, & peſtilentes curantur: Ergo earum materia eſt concoctibilis.

§. IV.

Solutio adhibetur argumentis.

Ad Galenum, & Avicennam Medicinæ principes reſpondetur: Quòd loquuntur, vel de lenitiva purgatione, dum in prima regione redundant putridi ſucci; vel de radicativa, dum turget peſtilens humor, vel ut Cacochymus ſupernatat in corpore, non tamen deſumunt à qualitate maligna indicationem purgandi, ſed à Cacochymia humorum, ex quibus ſolet pendere peſtilens, aut malignus morbus; ſi verò dependeret ex ſanguinis vitio, à ſanguinis miſſione docent incipiendam curationem.

Digitized by Google

Ad ſecundum reſpondetur: Quod Gentilis docet purgationem in principio morbi peſtilentis dependentis ex materia furioſa, & turgente: ſi enim, turgente materia ſine maligna qualitate, purgamus, multo melius ſi turgeat cum qualitate peſtilenti; at verò ſi penderet ex ſanguine, vel ex alio humore ſanguini commixto, qui non ſit furioſus, non conveniret purgatio.

Vel ſecundo reſpondetur: Quòd Gentilis non intendit purgare humores in ſecunda regione, ſed eos, qui ad primam ut furioſi deducti, ſeparati ſunt à ſanguine, & maxima inferunt accidentia, qualiter contingit in febribus perniciosis per decubitum humorum furioſorum ruentium in primam regionem, ad quod rhabarbaro utitur, ſicut in tertianis perniciosis etiam utimur.

Ad tertium reſpondetur: Quòd etiam ſi in febre peſtilenti ſint accidentia ſimilia eis, quæ reperiuntur in turgentia, non ſumitur indicatio purgandi, quia purgatio non indicatur ab accidentibus, ſed ab humorum Cacochymia.

RESOLUTIO XII.

Utrùm propter indicationem deſumptam ab aliqua parte debeat purgatio exerceri in principio morbi?

§. I.

Difficultatis aperitur ratio.

Reſolutio hæc difficilis redditur authoritatum varietate, quæ utrique parti favent. Affirmativæ adhærere videtur Hippocrates 2. *acut.* 11. qui, ſumpta indicatione à parte affecta, in lateris dolore occupante partes infrà ſeptum, pharmacum exhibet: & Galenus, qui cum hora diei decima ad ægrum accederet ſexagenarium, habentem linguam tumefactam, exhibuit illicò pillulas ex aloë, ſcammonio, & colocynthide; & Trallianus anginoſo lachrimam ſcammonii exhibuit.

Nec aliter favet negativæ parti idem Hippocrates 4. *acut.* 22. §. *Quicumque inter initia morborum ea, quæ inflammantur medicamento ſolvere conantur, &c.* ex Galeno 13. *Meth. cap.* 11. ait: *Longiſſime attenta fluxionis parte, quod redundat revellendum eſt, minimeque ad ipſam trahendum.* Hac itaque ratione, nec ſi ventriculum, aut inteſtina phlegmon occuparit, medicamentum, quod alium deducat, conveniet, & Hippocrates docet, *febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat.*

§. II.

Sancitur negativa pars.

Reſolvendum: Quòd à parte affectâ non ſumitur indicatio purgandi, aut ſanguinem mittendi, ſed ab humore; ita ut ſi fluens humor ſit ſanguis; phlebotomia; ſi humores ab ejus commixtione, aut conſortio ſint ſeparati, purgatio conveniat ſtatim.

Probatur primò: Ex Averroë, 5. *collige*, dicente: *Debes ſcire, quod in evacuatione membrorum principalium penitus neceſſariæ ſunt ſtatim duæ evacuationes, una eſt phlebotomia, alia eſt pharmacia, ob quod illa apoſtemata ut plurimùm, non ſunt unius humoris, ſed in illis aggregatur malitia quantitatis, cum malitia qualitatis, ſed tamen in evacuatione non debes ſemper humorem prædominantem prævidere, &c.*

Probatur ſecundò: Sanguinis miſſio, & purgatio debent in illo morbi tempore exercer-

Digitized by Google

exerceri, in quo ſunt indicatæ à morbo pendente à ſanguine, aut à Cacochymia: Sed morbi orti ex humore delato in aliquam partem in quocumque tempore ab aliquo horum ſuccorum pendent: Ergo ſanguinis miſſio, aut purgatio non ratione partis, ſed ratione humoris ruentis in illam debet exerceri.

Probatur experientia, in febribus intermittentibus, quæ fiunt pernicioſæ ob decubitum in aliquam partem; in quibus ſanguinem mittimus, ſumpta indicatione à vitio ſanguinis, & purgamus ſumpta indicatione ab humore Cacochymo ruente in partem; neutrum tamen præſcribimus ſumpta indicatione à parte.

Ex his patet: Quòd purgatio à Galeno, & aliis, in principiis morborum non ideò facta, quia à parte fuit indicata; ſed à Cacochymia ſuccorum ruentium in illam.

RESOLUTIO XIII.

Utrùm purgatio ab humorum Cacochymia indicata ſtatim ſemper ſit exercenda?

§. I.

Pars ſuadetur affirmativa.

Videtur quòd ſic. Medicus eſt imitator naturæ: Sed natura, ſtatim ac ponitur humor noxius, qui eſt objectum facultatis expellentis, contendit ejus expulſionem: Ergo Medicus ſtatim, ac cognoſcitur humorum Cacochymia, à qua purgatio indicatur, illam tenetur exhibere.

§. II.

Impedimenta, quibus pars negativa fulcitur, proponuntur.

Reſolvendum: Quòd plura poſſunt impedire, quo minus indicata purgatio non exhibeatur à Medico.

Probatur: Ratione Cacochymiæ bilis tendentis in caput, & intemperantis illud, indicatur purgatio: Sed hujuſmodi purgatio, non eſt à Medico exercenda: Ergo non quælibet purgatio indicata eſt ſtatim exercenda. Probatur minor ex Hippocrate *lib. de locis in homine*, inquit enim: *Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgativa, & ſane ad caliditatem febrilem accedens, ea, quæ in medicamento eſt, facit maniam, &c.*

Probatur ſecundò: Si nimis ardeant viſcera, etiam ſi ratione Cacochymiæ ſit indicata purgatio, non eſt exercenda: Ergo non quæcumque indicata purgatio debet ſtatim exhiberi. Probatur antecedens ex Hippocrate *libr. de medicament. purgantibus*, qui incommoda, quæ ex illa ſequuntur, depingit his verbis: *Carnes ipſorum, & ventres cum calidi ſunt, medicamentum abſumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & calor evertitur, & morbi ſpeciem præ ſe ferunt; commota enim bile, & non purgata, non ſorbere vult æger, nec bibere, ſed omnia abominatur, & plerumque perit, quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgantia exhibere non oportet, &c.*

Probatur tertiò: Dum adeſt aliqua interna inflammatio, etiam ſi ſit indicata purgatio, non eſt exercenda: Ergo non omnis indicata purgatio debet ſtatim exerceri. Probatur antecedens: Tum quia alteratione medicamenti intenſior fieret inflammatio: Tum quia Hippocrates 4. acut. 22.

Digitized by Google

acut. 22. ad partem inflammatam prohibet fluxiones deferri. Tum quia humores ab inflammatione detenti, non purgarentur : Ergo non eſt exercenda purgatio, etiam ſi ſit indicata, in viſcerum inflammationibus.

Probatur quartò : Si craſſi, viſcidique humores in viis communibus redundent, impediunt purgantis medicamenti actionem, etſi humores Cacochymi ſint craſſi, & viſcidi, ideò enim Hippocrates 2. *Aphor.* 9. docet, quòd oportet corpora fluida facere : Ergo adhuc indicata purgatio non ſtatim eſt exercenda.

Ad rationem dubitandi reſpondetur: Quòd Medicus imitatur naturam intendendo evacuationem, dum non eſt aliquod, quod valeat illam impedire, vel maxima incommoda cauſare.

RESOLUTIO XIV.

Utrùm pro indicata purgatione ſanguinis miſſio valeat ſubrogari?

§. I.

Sylvatici refertur opinio.

INdicata purgatio plerumque celebrari non poteſt ob nuper dicta impedimenta, vel quia renuit æger, indicibilémve individualem habet proprietatem purganti pharmaco repugnantem. Contendit in hoc eventu Sylvaticus in ſuis controverſiis loco ejus ſubrogari poſſe ſanguinis miſſionem : favet illi communis Medicorum aſſenſus, annuitque antiquorum authoritas, & ejus placitum valet fulciri.

Primò Hippocratis authoritate, *lib.* 2. *de ratione victus in acutis*, & Galeni *in comm.* 12. ubi in pleuritide deſcendente ſanguinis miſſionem, & purgationem, ex eo quod utiles admittunt ; & Galenus *lib. de compoſit. medicament. ſecundum locos, capit.* 2. in iſchiadis dolore ſanguinis miſſionem ſimili modo, & purgationem conſulit, & *lib.* 4. *Aphor. comm.* 2. humorum redundantiam purgatione, aut ſanguinis miſſione docet imminui, & *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 10. *Cæterum*, inquit, *redundantia humoris melancholici ſanguinem mittere præſtat, aut medicamento uti atram bilem purgante*: Ergo ſanguinis miſſio ſubrogari poteſt pro purgatione.

Secundò : Purgatio pro ſanguinis miſſione poteſt ſubrogari : Ergo & ſanguinis miſſio pro purgatione. Probatur antecedens. Tum ex Galeno *lib.* 4. *de tuenda valetudine, c.* 4. ubi docet : *Quòd ſi aliquis propter ætatem, aut timiditatem, non phlebotomatur, ſufficit alvum largiorem reddi* : Tum ex Avicenna, qui aſſerit: *Quod aſſellare bis, aut ter in die, excuſat phlebotomiam* ; Ergo purgatio poteſt ſubrogari pro ſanguinis miſſione.

Tertiò : Illa evacuatio loco alterius poteſt ſubrogari, per quam poteſt idem humor, qui ab altera, evacuari ; Sed per ſanguinis miſſionem poteſt evacuari idem humor Cacochymus, qui deberet purgari: Ergo poteſt ſanguinis miſſio loco purgationis ſubrogari.

Quartò : Humor à quo indicatur purgatio, petit evacuari pro morbi curatione : Sed impedita purgatione, non eſt alia via, qua evacuetur : Ergo loco impeditæ purgationis debet ſubrogari ſanguinis miſſio.

§. II.

Digitized by Google

§ II.

Primò deciditur reſolutio.

RESolvendum primò: Quòd ſi coincidant ſimul in venis vitium ſanguinis in qualitate, quantitate, aut motu, & humorum cacochymia, etiam ſi prævaleat indicatio purgandi, ſi impediatur, loco ejus poteſt ſubrogari ſanguinis miſſio. Favent huic opinioni Hippocrates, & Galenus locis adductis, in quibus magiſtri tantæ ſectæ rationalis, & dogmaticæ, non poſſent indifferenter his uti remediis ad libitum pro ſuo nutu, niſi pro utraque eſſet indicatio.

Probatur ſecundò: In ſecta dogmatica de cura regulari debet celebrari remedium, ut fuerit indicatum: Sed dum coincidunt vitium ſanguinis in qualitate, quantitate, aut motu, & cacochymia eſt indicata tam ſanguinis miſſio, quàm purgatio: Ergo etiam ſi purgationis prævaleat indicatio, ſi non poteſt celebrari, loco illius ſanguinis miſſio poteſt exerceri.

§. III.

Deciditur ſecùndò.

RESolvendum ſecundò: Quòd ſi deficiat ſanguinis vitium in quantitate, qualitate, aut motu, & ſola ſuperſit humorum cacochymia, quæ eſt vitium alterius humoris à ſanguine, & ab ejus commixtione ſeparato, non poteſt ſubrogari ſanguinis miſſio pro purgatione.

Probatur primò: Ex Galeno *lib. 2. epidem. comm. 2. text. 33. oportet enim,* inquit, *cùm evacuatio requiritur, non ſimpliciter ad ipſam accedere; ſed prius diffinire qua ratione facienda ſit, & qua debeat eſſe evacuanda materia, per quam regionem, quo tempore, & qua menſura*: Ergo deficiente materia, à qua indicetur ſanguinis miſſio, non debet hæc evacuatio exerceri.

Probatur ſecundò: De cura regulari non debet celebrari remedium, quin ſit indicatum: Sed dum ſola abundat humorum cacochymia, ſanguinis miſſio non eſt indicata: Ergo etiam ſi non poſſit exerceri purgatio, non debet exerceri ſanguinis miſſio. Probatur minor, ſanguinis miſſio non indicatur ab humorum cacochymia: Sed à vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Ergo à ſola humorum cacochymia, non indicatur.

§ IV.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Quòd Hippocrates, & Galenus docent, quod ſi indicata ſit purgatio, & ſanguinis miſſio, & purgatio celebrari non poteſt, loco ejus fiat ſanguinis miſſio, etiam ſi ſecundo loco indicata.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd ſimiliter ſi indicata ſanguinis miſſio non poſſet celebrari, ſi ſimul purgatio indicata ſit, deberet exhiberi purgatio loco illius, vel quod ſi vires debilitentur decoctionibus, non ſtat purgatio, non tamen quòd purgatio non indicata loco ſanguinis miſſionis exerceatur.

Ad tertium reſpondetur: Quòd requiritur ut una evacuatio poſſit loco alterius ſubrogari, quòd per illam evacuetur pars materiæ, quæ per alteram deberet evacuari, & quod talis evacuatio ſit in arte indicata, alias non eſſet ſecundum artem; adeò enim ſanguinis miſſio, dum eſt indicata ſimul cum purgatione, ſubrogatur loco illius, non vero ſi non ſit ſimul indicata, aliàs majus incommodum ſequeretur ex evacutione ſanguinis, cujus evacuatio

non

non eſt indicata, quam commodum, ex eo quod ſimul evacuetur aliqua pars humoris Cacochyma, cujus evacuatio requiritur.

Ad quartum reſpondetur: Quòd loco purgationis, etiam ſi non ſubrogetur ſanguinis miſſio, poteſt ſubrogari inedia, qua humores corrigi, & imminui docet Galenus *libr.13.meth.cap.6.lib.6.de compoſit. medicament. ſecundum locos, cap.10. lib. de vena ſectione, adverſus Eraſiſtratum, cap 9.*& poteſt ſubrogari frictio ex Galeno *ib.d.c.9.* & ſimiliter ventris ſolutio per ventris inunctionem facta, de qua Paulus *lib.7.cap.6.* Actuarius *5.meth.cap.6.* Meſues, & alii.

RESOLUTIO XV.

Utrùm præcautoria purgatio ſit celebranda in Vere?

§. I.

Negativa pars ſuadetur.

Videtur quòd non: Primò in eo tempore anni debent humores Cacochymi purgari, in quo redundant, & indicant purgationem: Sed ex doctrina Hippocratis *lib. de natur.hum.* bilis redundat in æſtate, melancholia in autumno, pituita in hyeme: Ergo in his temporibus debent purgari.

Secundò; In eo tempore, quo ſanguis redundat ſine humorum Cacochymia, vel ſuperabundans cum illa potius ſanguinis miſſio, quàm purgatio eſt celebranda: Sed in vere ex Hipp. *lib. de natura humana*, ſanguis redundat ſupra reliquos humores: Ergo ſanguinis miſſio, & non purgatio debet exerceri.

Tertiò: In febribus non reperitur Cacochymia, à qua indicetur purgatio, niſi turgente materia in principio, vel poſt coctionem, dum ſeparatur inutile: Sed ratione temperiei Veris, nec humores turgent, cùm ſit temperata; nec ſeparat Cacochymum ab utili, cùm ratione illius non fiat coctio in nocitivo, ſicut in febribus: Ergo non eſt Cacochymia, à qua purgatio indicetur.

§. II.

Hippocratis admittitur doctrina.

Reſolvendum primò: Quòd ſi in Vere ob præſentem Cacochymiam immineat periculum morbi, tutius quàm in aliis temporibus exercetur purgatio. Deducitur ex Hippocrate *6. Aphor. 47.* ex Galeno *in comm. & 1. ad Glauc.* Et ex Medicorum aſſenſu. Sancivit Hippocrates hoc placitum his verbis: *Quibuſcumque vena ſectio, aut purgatio cum medicamento convenit, hos Vere purgare, vel venam ſcindere convenit.*

Probatur ex Galeni doctrina: Si immineat purgandi neceſſitas, aptius celebratur purgatio, dum tempus moderatum in temperie, dum vires valent, minuſque internis, & externis injuriis ſunt expoſitæ, dum melius ſuſtinere evacuationes poſſunt, dum humores quaſi concitantur, & ad exitum ſollicitant, dum fluxibiliores ad motum redduntur: Sed hæc omnia tempore Veris contingunt ratione moderatæ temperiei illius: Ergo ſi ex Cacochymia immineat morbus, aptiùs celebratur purgatio in Vere.

§. III.

Eadem opinio coarctatur.

Reſolvendum ſecundò: Quòd ob morbos, qui ſequuntur ad intemperies reliquorum temporum anni, potius in illis, quàm in Vere debet celebrari purgatio.

Pro-

Digitized by Google

Probatur: Tunc morbi ſunt præcavendi per purgationem, quando imminet periculum ex præſente Cacochymia, à qua purgatio indicatur: Sed in morbis, qui ſequuntur ad intemperies reliquorum temporum, non imminet periculum illorum ex præſente Cacochymia, niſi humores producantur in aliis temporibus alterati, & Cacochymi ratione ſuarum intemperierum: Ergo non debet celebrari purgatio in Vere, in quo purgandi humores nondum ſunt producti.

§. IV.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Quòd humores Cacochymi redundare poſſunt, vel geniti ratione tẽporis anni, vel ex peculiari ægri natura, aut indebito uſu rerum non naturalium; qui à temporibus fiunt Cacochymi in illis petunt purgari: qui ob alias cauſas poſſunt etiam redundare in Vere, aptius in illo, quàm in aliis temporibus purgantur.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd ſi contingat, vel ſupra ſanguinem Cacochymia, vel coincidens cum illo, quæ ab illa indicatur purgatio, aptiùs in Vere, quàm in aliis temporibus celebratur; ſin minus, ſola ſanguinis miſſio.

Ad tertium reſpondetur: Quòd humores Cacochymi poſſunt fieri dupliciter; uno modo dum naturales producti, & ſanguini commixti ex alteratione, aut putredine ſuperveniente ſeparantur à ſanguinis commixtione; vel acquiſita turgentiæ diſpoſitione in principio, vel poſt coctionem ſeparata materia inutilis ab utili. Alio modo fiunt Cacochymi in ipſa ſui productione, dum ob pravam materiæ diſpoſitionem, aut cauſæ producentis improportionem generantur humores à ſanguine ita alieni, & ad nutritionem ita inepti, ut ſanguini commiſceri non valeant, nec ab ipſo coërceri, & ob iſtos requiritur præcautoria purgatio modo dicto.

RESOLUTIO XVI.

Utrùm tempore intermiſſionis, in quo timetur recidiva, debeat exequi purgatio?

§. I.

Pars ſuadetur affirmativa.

REcidiva eſt: *Ejuſdem morbi reiteratio, qui paulò antè quievit, à cauſa intrinſeca; ſeu ex vi morbi ſoluti relapſus in eundem*: & alia eſt propria, alia impropria: alia legitima dicitur, alia illegitima. Supervenit recidiva propter intemperiem in aliquo viſcere ex primo morbo relictam, vel ob indebitum victus ordinem, vel quia pars materiæ morbum committentis relicta permanet apta morbum fovere. De hac currit difficultas, non reſpectu materiæ benignæ, ratione cujus morbus eſt facile ſolubilis, ſed dum fere incoctilis, & apta, ut periculoſus, pernicioſuſve ſuperveniat inſultus, atque lethalis, in qua doctiſſimi aliqui viri partem amplectuntur affirmativam.

Primò: Quia Hippocrates 2. *Aphor.* docet corpora impura nutritione lædi, quia impuri fiunt humores; qui ideò evacuari petunt, ex eorum enim redundantia morbi, & recidivæ ſuperveniunt: Sed hujuſmodi redundantes humores impuri, & Cacochymi ſunt: Ergo dum timetur recidiva, evacuari purgatione petunt.

Secundò: Galenus 4. *de ſanitate tuenda*, ſi laſſitudo accidat, à qua timetur morbus, ipſum præcavere docet, ſanguinis

miſſione ſi redundet ſanguis; purgatione, ſi adſit Cacochymia: Sed tempore intermiſſionis ad recidivam timetur morbus ratione humoris Cacochymi relicti ex morbo antecedente: Ergo debet purgatio exhiberi.

Tertiò: Præſtantior eſt præcautio, quàm curatio morbi: Sed evacuato humore Cacochymo relicto in corpore, ex quo timetur recidiva, lethalis morbi inſultus ſeu periculoſus præcavetur: Ergo debet purgatio tentari.

§. II.

Negativa pars præfertur.

Reſolvendum negativè.

Probatur primò: Non debet materia morbifica evacuari ſeligenti pharmaco; niſi illius exhibitio ſit indicata: Sed dum timetur recidiva, ratione materiæ morbificæ relictæ intra corpus non eſt neceſſariò indicata purgatio: Ergo non debet exerceri. Probatur minor: non indicatur purgatio, niſi dum adeſt Cacochymia: ſed cauſatur recidiva ab humore, eodem modo ſanguini commixto, ſicut fuit in primo inſultu morbi: Ergo ſicuti in primo inſultu, non exercetur purgatio, quia non eſt indicata, ſimiliter nec in tempore intermiſſionis debet exerceri.

Probatur ſecundò: Dum recidiva ſupervenit, exercetur ſanguinis miſſio, & non purgatio, quin perveniat ad declinationem, coctione peracta: Ergo dum timetur recidiva in tempore intermiſſionis, potiùs ſanguinis miſſio, quàm purgatio eſt indicata. Probatur conſequentia, ideò recidiva ſuperveniente, exercetur ſanguinis miſſio, quia eſt indicata à morbo magno præſente pendente ex vitio ſanguinis in qualitate, ſeù ex humore vitioſo ſanguini commixto: Sed in tempore intermiſſionis datur morbus magnus imminens ratione ejuſdem humoris: Ergo ſi indicatur præcautorium remedium magnum, idem debet eſſe, ac illud, quod indicatur poſtea ab eodem morbo pendente ab eadem cauſa, eodem modo ſe habente in ordine ad indicandum remedium ſui evacuatorium.

Probatur tertiò: Si purgatio exercenda venit, dum timetur recidiva: vel quia materia eſt concocta, & hoc non; alias non timeretur recidiva: vel quia datur turgentia, aut urgentia, & hoc non; quia loquimur in caſibus, in quibus hæc non detur (quia in his caſibus dictum eſt antecedenter quid agendum:) Ergo nulla ratio currit exercendi purgationem.

Probatur quartò: Materia, ex qua timetur recidiva, ſanguini commixta poteſt utpotè minus moleſtans à natura retineri, concoqui, & laborari ſine nocumentis, quæ poſſunt ſubſequi ex ſeparatione illius à conſortio reliquorum humorum: Ergo non debet exhiberi purgans pharmacum, à quo interturbetur materia, & impediatur coctio, & regulatio illius.

Probatur quintò: Non debent infamari ars, nec remedia, quæ aliis fuerunt præſidio: Sed exhibito pharmaco, infamatur ars, & purgatio: Ergo non eſt propinandum. Probatur minor, commoto, & agitato humore vi cathartici, plerumque excitatur febris, & recidiva, quæ timetur, quia humor ſeparatus, cum à ſanguine non coërceatur, ſtatim putreſcit: Ergo infamatur ars, & remedium.

Dices: Quòd licèt humor commoveatur, nullam infert noxam, quia evacuatur.

Con-

Digitized by Google

Contra: Non poteſt humor ex toto evacuari pharmaco ſeligente, quin ante ejus exhibitionem ſit Cacochymus, & ſeparatus à ſanguinis commixtione, ut natura ſimul cum pharmaco adminiculetur evacuationi: Sed dum timetur recidiva, materia non turgente, nec urgente; non eſt humor Cacochymus, & ſeparatus, cum ſe habeat eodem modo commixtus, & crudus, ac fuit in primo morbi inſultu: Ergo licèt exhibeatur pharmacum, non poteſt ex toto evacuari.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Quòd humores, qui redundant, ex quibus morbus timetur; ſi ſint impermixti ſanguini, & Cacochymi, indicant purgationem: at verò dum ſunt ſanguini commixti, fit vitium ſanguinis in quali, à quo indicatur miſſio ſanguinis quod plerumque contingit in humoribus, dum timetur recidiva, quia nec geniti ſunt à ſanguine ſeparati, nec coctio peracta fuit, per quam ſeparentur.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd tempore intermiſſionis, dum timetur recidiva, humor, ex qua timetur, eſt ſanguini commixtus, quia nondum coctus, nondum eſt ſeparatus, donec poſt recidivam contingat concoqui, ſeparari, & fieri pro purgatione.

Ad tertium reſpondetur: Quòd præcautio fit per remedium indicatum à cauſa morbifica, & quia in recidiva eſt humor ſanguini commixtus, à quo quia nondum eſt Cacochymus, non poteſt indicari purgatio, ideò nec debet exerceri.

SECTIO IV.

De purgationis tempore in morbis particularibus.

MOrborum cauſæ materiales, quæ purgationem indicare poſſunt, aliæ per univerſam corporis primam, aut ſecundam regionem divagantur: quarum purgandi tempus præſcripſimus: aliæ determinatæ adhærent parti, particularem morbum in illa producendo; quarum purgandi tempus in aliquibus, in quibus dubia ineſt inveſtigandi ratio, proponemus.

RESOLUTIO I.

Utrùm in phrenitidis principio ſit utilis ſelectiva purgatio?

§. I.

Valles, & Maſſaria refertur opinio.

GRæcorum familia, quibus adhæret Valles *lib.* 7. *epidem. text.* 78. & Maſſarias *in ſua praxi, cap. de phrenitide*, nunquam ſelectivam purgationem in principio phrenitidis convenire fatentur: quorum placitum his ſuaderi poteſt.

Primò: Ex Hippocrate *lib. de medicament. purgantibus*, §. *Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat.* Tum. 1. *prorrhit. comm.* 2. *text.* 27. §. *Nigra removentes, cibos faſtidientes, deliros, in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, clauſuſque, purgare non poteſt, pernicioſum enim, &c.*

Secundò: Ex doctrina ſectionis antecedentis conſtat, quod de cura regulari purgatio ſelectiva, non eſt tentanda, niſi concocta ſit materia: Sed phrenitidis materia, uſque ad declinationem, non poteſt eſſe cocta: Ergo non debet pharmaco ſeligente evacuari.

Tertiò: Materia ruens in aliquam partem inflammatam, facilius ruit commota, & ſeparata à ſanguinis commixtione: Sed non poteſt cauſa antecedens phrenitidis purgari, quin commoveatur, & ſeparetur à ſanguinis conſortio: Ergo purgatio ſelectiva inutilis.

Quartò: In quacumque interna inflammatione, in flogoſi jecoris, aut partium internarum, non debet exerceri purgatio: Sed phrenitis eſt inflammatio partium internarum, & quæ plerumque fit ex jecoris inflammatione, aut flogoſi internarum partium: Ergo non debet ſelectivo pharmaco purgari.

§. II.

Mercati opinio admittitur.

Reſolvendum primò: Quòd ſumpta indicatione ab humore firmato in cerebro, in nullo tempore convenit purgatio in phrenitide. Sic deducitur ex ſapientiſſimo noſtro Mercato *lib. 1. de internorum morborum curatione, cap.* 13.

Probatur primò: ex Hippocrate *libro citato de medicament. purgant.* §. *Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat.* Ubi ratione intemperiei, & humoris caput intemperantis renuit purgationem, quod 1. *prorrhit,* confirmat; docens perniciosum eſſe deliros purgare, ſcilicet materiam delirium jam cauſantem, quod idem de purgatione materiæ cauſante reliquos affectus, quos enumerat, intelligendum.

Probatur ſecundò: Vi medicamenti purgantis firmatus humor in cerebro, non cedit, imo commotus, qui ſanguini erat commixtus in ipſum fertur: & ſi medicamentum ad cerebrum perveniat, calefacit, & novam tractionis, & delirij cauſam ſuperaddit: Ergo non debet offerri pro tractione humoris in phrenitide contenti.

Probatur tertiò: Ex Hippocrate 4. *Aphor.* 10. turgens materia ſtatim eadem die purgari debet, ut docet Galenus, ne decumbat in partem principem: Ergo quia poſtquam jam decumbit, inutilis eſt purgatio.

§. III.

Ulterius deciditur reſolutio.

Reſolvendum ſecundò: Quòd ſi cauſa antecedens phrenitidis eſt ſanguis, aut bilis ſanguini commixta, convenit ſanguinis miſſio: ſi autem ſit bilis a ſanguinis conſortio ſeparata convenit in principio purgatio. Sic inter Arabes Rhaſis, Avicenna, & Gentilis; Meſues *cap. de phrenitide,* Alfarabius *in praxi,* quibus majori ex parte adhærent Mercatus *lib. de internorum morborum curat. cap.* 61. Sancta-Cruz *libr. 3. de impedimentis magnorum auxil. cap.* 44. Mercurialis *lib. 1. praxeos cap.* 15. Lazarus Riverius *tomo 1. cap. de phrenitide,* Heurnius *cap. de phrenitide,* Vidividius *in ſua praxi.* Zacutus *lib. 1. praxis hiſtor. cap.* 4. & alij.

Probatur primo ex Avicenna *lib. 3. fen. 1. tract.* 3. vbi agens de diverſitate phrenitidis ratione cauſæ, inquit: *Ejus vero, quod diverſificatur, aliud eſt cholericum, aliud ſanguineum: cholericum enim indiget ſui cura eductione choleræ, cum ſolutione plurima, & phlebotomia minore, &c.* Sed ſumpta indicatione ab eodem humore eodem modo ſe habente, non poſſunt ſimul indicari ſanguinis miſſio, & purgatio: Ergo ex doctrina Avicennæ in phrenitide à bile orta convenit ſanguinis miſſio, dum bilis ſanguini eſt commixta, & convenit purgatio, dum bilis à ſanguinis commixtione ſeparatur in ipſo principio.

Confir-

Confirmatur ex Gentile, qui in commento, poſtquam conſtituit duas ſpecies phrenitidis; alteram bilioſam à bile flava maximè diſtante à ſanguinis natura, alteram ſanguineam, inquit: *Illud, quod facit phreneſim magis pravam, non competit: Sed phlebotomia facit quandam phreneſim magis pravam, ut quando materia eſt à ſanguine ſeparata: Ergo in quadam phreneſi, non competit phlebotomia, & iſtud conſiderantes authores in phreneſi cholerica, non præceperunt phlebotomiam, &c.* Ergo ex Gentile in phrenitide à ſanguine orta convenit ſanguinis miſſio, in ea verò, quæ fit ſeparata à commixtione ſanguinis, ſola purgatio convenit.

Probatur ſecundò: Sanguinis miſſio, & purgatio in illis morbis, & in eo morbi tempore debent exerceri, in quibus indicantur: Sed in phrenitide pendente à ſanguine aut bile ſanguini commixta, quæ facit vitium ſanguinis, ad averſionem cauſæ antecedentis indicatur purgatio ſtatim in principio, & à phrenitide, cujus cauſa antecedens eſt bilis ſeparata à ſanguine, quæ cacochymi rationem induit, indicatur purgatio: Ergo ſtatim in principio debent exerceri.

Probatur tertiò: In turgente humore, qui cacochymus eſt, ne decumbat in partem principem, ſtatim in principio debet exerceri purgatio ſelectiva ex Hippocrate 1. *Aphor.* 22. & 4. *Aphor.* 10. Sed bilis à ſanguinis commixtione ſeparata, quæ eſt cauſa antecedens phrenitidis, eſt humor cacochymus, & imminet periculum, ut citò decumbat in partem principem: Ergo ſtatim in principio eſt purgandus, ſicut & ſanguineus eadem ratione phlebotomandus.

Dices: quòd bilis nuda à ſanguinis conſortio erit turgens, & ratione turgentiæ, non verò quia eſt cauſa antecedens phrenitidis petit purgari.

Reſpondetur: Quòd ſi turgeret, non tenderet determinatè ad cerebrum, ſed indifferenter ad quaslibet corporis partes, & quod bilis, ut ſit cacochyma, ſufficit ſeparari à ſanguinis comixtione, ut turgeat, requiritur ulterius, quod nimis ardens ſit, acrimoniam, & mordacitatem habeat adjunctas; & ideò etiamſi non turgeat, purganda in principio.

Probatur quartò: In phrenitide indicata eſt attemperatio cauſæ antecedentis, & conjunctæ: Sed evacuato humore cacochymo per ſelectivam purgationem in principio, aut ſanguine vitioſo per phlebotomiam, corpus attemperatur: Ergo ſtatim in principio debet exerceri.

§. III.

Diluuntur dubitandi rationes.

Ad primum reſpondetur: Quòd Hippocrates docet, quòd non eſt tentanda purgatio ejus humoris, qui in deliriis firmatur in capite; non verò ejus, qui eſt cauſa antecedens delirij: quod manifeſtius docuit *lib. de purgantibus medicam.* non enim dicit, quòd non purgetur phreneticus, ſed *febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat.*

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd ex eadem doctrina patet, quòd humores, qui intra venas ſunt cauſa morbi, poſſunt eſſe cacochymi; & ſeparati à ſanguinis commixtione: & tunc ſive ſit febris pendens ab illis, ſive non, ſunt purgandi; vel poſſunt reperiri ſanguini commixti, licet ſint putridi, & cauſantes febrem, & hi humores, niſi nova acquiſita acrimonia, turgeant,

Digitized by Google

ant, ſeparentur, & fiant Cacochymi, aut peracta coctione, quòd inutile ſeparetur ab utili, & induat Cacochymiæ rationem, non purgantur: & hoc idem intendimus in reſolutione reſpectu cauſæ antecedentis phrenitidis.

Ad tertium reſpondetur: Quòd probat, quòd bilis commixta ſanguini non debet pharmaco commoveri, ne ſeparata ab illo facilius ruat in partem affectam; at verò quæ jam ſupernatat, Cacochyma eſt, & à ſanguine non coërcetur, ut irritans naturam facilius fertur à ſe, quàm ab ipſo medicamento purgante, à quo potius attrahitur, & revellitur; & ideò non aſſentior Mercato, Merculiali, & Zacuto, qui levibus tantum medicamentis utuntur, à quibus, ſi moveretur humor, & non evacuaretur, facilius rueret in caput. Aſſentior enim Avicennæ, qui juxta naturam ægri debile, aut validum præſcribit medicamentum, dicens: *Et ſit quod ſolvendo educit choleram, ex potu ex lubricantibus ſubtilibus prædictis expurgantibus ſanguinem, & tali meſt, ut ponas in eis fumum terræ, ſi ſciveris, quod natura obediens ſit ſecundum diſpoſitionem, & quandoque ponunt in eis ſcamoneam, cum confidunt de obedientia naturæ ſecundum conſuetudinem ægri, &c.*

Ad quartum reſpondetur: Quòd nulla interna inflammatio petit pharmacum ſolutivum evacuans ab illa, benè tamen illud, quod revellat cauſam antecedentem: quæ revulſio, ſi jecur, vel alia pars interna eſſet inflammata, non deberet exerceri *ut reſolut.* 12. *ſection.* 3. diximus.

RESOLUTIO. II.

Utrùm in principio lethargi ſit celebranda purgatio?

§. I.

Maſſaria, Heurnius, Fontanus, & alij negativæ parti adhærent.

Purgationem in lethargo, non eſſe celebrandam, donec materia ſit concocta, contendit Maſſaria in ſua praxi, *cap. de lethargo*, Heurnius *de morbis cap.* 11. Fontanus *lib. de medic. practica, cap.* 27. & noſter Doctiſſimus Cyprianus de Maroja *in ſua praxi, cap. de lethargo.*

Primò ſuaderi poteſt: In reliquis febribus ortis ex humorum putredine non convenit purgatio ſelectiva in principio, niſi detur urgentia, aut turgeat materia: Sed in lethargo, nec turget materia, cum ſit frigida, & craſſa; nec datur urgentia, cùm ſanguinis miſſione, ex Galeno *lib.* 13. *methodi cap* 21. petat curari: Ergo donec materia ſit concocta, non debet celebrari purgatio.

Secundò: Purgantia medicamenta, cum ſint à prædominio calida, & humorem frigidum, & humidum debeant ante purgationem alterare, & commovere, nec à ſe habent, quo illum attenuent, liquent, & fluxibiliorem reddant, ut facilius ruat in cerebrum: Ergo donec materia ſit concocta, non eſt purganda.

Tertiò: Humor cauſans lethargum, poteſt reſolutivis medicamentis ab ipſo capite evacuari, ut conſtat authoritate eorum, quos citamus: Ergo ſine medicamento purgante poteſt ſecuriori via curari.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Pereda opinio admittitur.

RESolvendum primò: Quòd ſumpta indicatione à materia contenta in capite, non debet exhiberi purgans medicamentum in principio, nec in fine lethargi. Sic tenet Peredá *in ſcholio, cap. de lethargo*

Probatur primò: Humor contentus in capite non poteſt refluere attractus à medicamento purgante, ſicut nec humor in quocumque alio tumore incluſus: Ergo ſumpta indicatione ab humore contento in cerebro cauſante lethargum, nec in principio, nec in fine celebranda eſt purgatio.

Probatur ſecundò: Lethargus eſt tumoroſus affectus à pituita in cerebro contenta, & putrefacta ortus: Sed quilibet tumor repellentibus in principio; mixtis cum reſolventibus in augmento, & ſtatu, & ſolis reſolventibus in declinatione petit curari, ſumpta indicatione à cauſa conjuncta: Ergo purgatio, ſumpta indicatione ab humore in cerebro contento, non eſt celebranda, nec in principio, nec in declinatione.

§. III.

Proponitur tenendum.

RESolvendum ſecundò: Quod ſumpta indicatione à cauſa antecedente, ſi pituita ſanguini eſt commixta, exercenda eſt ſanguinis miſſio; ſi ſanguini non eſt commixta in principio exercenda eſt ſelectiva purgatio. Sic tenet Mercatus *lib. de internor. morb. curatione, cap.* 12. Fuchſius *lib.* 1. *de criſibus, c.* 9.

Probatur: Utraque hujus opinionis pars ex Arethæo *lib.* 1. *cap,* 2. §. *ad veternoſorum evacuationem attinet, hac noviſſe oportet, ſi alteri morbo, utpotè phrenitidi ſeccedat veternus, venam ne ſolvito, non ſolum ſtercoris educendi cauſa, ſed etiam, ut aliquid à ſuperioribus partibus revellatur, & à capite derivetur,* & paulò infra: *Quod ſi non per ſeceſſionem, ſed ſuopte ingenio veternus incipiat, & æger plenus eſſe videatur; ſi ſanguinis plenus, vena incubiti curvatura ſecanda eſt; ſi pituita aquoſa, aut aliorum ſuccorum, purgare opus eſt illicò, &c.*

Probatur ſecundò: Quòd purgatio ante coctionem ſit celebranda, ſumpta indicatione à cauſa antecedente: Tum ex Tralliano *lib.* 1. *cap.* 12. §. *Quod ſi æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem ſubducendum efficaci præſertim ſcamonea*: Tum ex Aegineta *lib.* 3. *cap.* 9. §. *In diurnis, ac tremulis etiam caſtoreum dandum, ſi copia humorum ſit: & nihil impediat ſcamoneam, &c* Tum ex Avicenna *libr.* 3. *fen.* 1. *tractat.* 3. *cap.* 9. §. *Quod ſi tibi neceſſarium fuerit propter ægritudinu longitudinem, ut potes ipſum ſolutivo, & propriè, quando cum ipſo apparet tremor.* Tum ex Ali, 5. *practica, capit.* 14. ubi eadem refert verba: Tum ex Meſue *lib.* 2 *de ægritudinibus, cap.* 22. ubi proponens curativas intentiones, ait: *Prima eſt occupare ſubſtractionem materiei cum clyſteribus fortibus, & acutis, & cum vomitu, & interdum cum ventris ſolutione.*

Probatur tertiò eadem pars: In reliquis affectibus capitis pendentibus à pituita à ſanguinis commixtione ſeparata, in principio, non expectata coctione, celebratur purgatio ſelectiva, ſumpta indicatione à cauſa antecedente valente irruere in caput: Ergo ſimili modo in lethargo, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, debet in principio celebrari purgatio, Patet ante-

Digitized by Google

morbo ſuffocante, revulſionis gratia in principio debet exerceri ſanguinis miſſio.

Secundò: Per ſanguinis miſſionem, non ſolum fit celeriùs revulſio humoris ruentis in fauces, & refrigeratio humoris putreſcentis: Sed ſimul evacuatur pars materiæ cacochymæ, quæ cauſa antecedens morbi ſuffocantis eſt: Ergo relicta purgatione, incipiendum eſt à ſanguinis miſſione.

Tertiò: Cauſa antecedens evacuanda in principio incipit putrefieri in venis: Sed in principio putredinis, humorum qui continentur in venis ex Hipp. 1. *Aphor.* 22. non eſt exercenda purgatio ſelectiva: Ergo à ſanguinis miſſione incipienda eſt curatio.

Quartò: Materia committens morbum ſuffocantem: vel eſt craſſa, lenta, mucilaginoſa, quæ nullis valet moveri pharmacis; vel peſtilens, & maligna, quæ agitata reliquos humores conſpurcat, & parti affectæ ſe inſinuat; vel nimis calida, & adurens, quæ calido medicamento alterata intenſiùs fervet: Ergo nullo ſelectivo pharmaco petit evacuari, nec agitari.

§. II.

Decernitur quid in nuda cacochymia agendum.

Reſolvendum Quòd in nuda cacochymia humorum ſuffocantis morbi curatio incipienda eſt à purgatione ſelectiva in primo morbi inſultu, quantum eſt ex parte indicantis.

Nudam voco cacochymiam, in qua humor morbum committens, nec eſt ſanguini commixtus, à quo indicaretur ſanguinis miſſio; nec ſimul coincidens cum ſanguinis vitio in quantitate, qualitate, aut motu, à quo prævaleret ſanguinis mittendi indicatio, ne ſimul cum cacochymo humore rueret ſanguis in partem principem, ſed eſt humor intra venas ſupernatans, cum ſanguine moderato repertus, ruens tamen in fauces; in quo caſu illicò, ſine ſanguinis miſſione purgationem exerceri decernimus quantum eſt ex parte indicantis: nam ſi impediretur medicamenti deglutitio, ſi ægri peculiaris averſio, vomitus, timor, aut imminentis vitæ periculum, quia poſſet inflammari, adhuc indicata, non eſſet celebranda.

Probatur Primò: Tum ex Hippocrate *lib. de locis in homine*, qui in curatione anginæ ait: *Sic affectis à venis, quæ in brachiis ſunt, ſanguinem detrahens, & ſimul alvum infernè ſubducens, quò id quod morbum exhibet detrahatur, &c.* Ubi utroque remedio utitur in principio juxta diverſas indicationes, quæ poſſunt prævalere. Tum ex Meſue, qui *in canonibus*, in anginæ curatione ab exiſtente cacochymia curationem incipiendam præcipit. Tum ex Galeno qui *lib.* 14. *method.* in tumefacta lingua eodem die purgat, *lib* 13. *method. c.* 11. in inflammatione oculorum illicò purgavit: Ergo purgatio ſtatim debet exerceri, in quocumque morbo pendente à cacochymo humore ruente in fauces, aut partes illi vicinas.

Probatur ſecundò: Eo tempore debet exerceri purgatio, quo manet indicata ab humorum cacochymia ex Galen. 1. *Aph. comm.* 2. *lib.* 13. *method, c.* 5. *lib. quos purgare licet*, c. 2. Sed in morbo ſuffocante pendente ex nuda humorum cacochymia ſtatim in ipſo morbi principio eſt ſola purgatio ſelectiva indicata: ergo illa debet ſtatim celebrari.

Probatur tertiò: Si aliquid obſtaret in morbo ſuffocante ruentis humoris purgationi, in primo morbi inſultu, maxime

ximè Hipp. doctrina 1. *Aphor.* 22. Sed hæc non impedit: Tum quia omnes authores pro contraria citati in principio poſt aliquas ſanguinis miſſiones admittunt purgationem. Tum quia humor, cum Cacochymus ſit, & à ſanguinis commixtione ſeparatus, indicat purgationem, ut ipſe docet ponens exemplum in turgenti humore. Tum quia humor ille Cacochymus inutilis eſt nutritioni, & in quo non expectanda coctio, ſicut nec in aliis humoribus incoctibilibus: Ergo in ipſo morbi initio ante ſanguinis miſſionem petit purgari.

§. III.

Communioris ſententiæ diluuntur fundamenta.

Ad primum reſpondetur: Quòd Galenus non conſulit ſanguinis miſſionem in Cacochymia humoris melancholici dum ſupernatat ſeparatus à ſanguinis commixtione, ſed in ſanguinis vitio orto ex humore melancholico ſanguini commixto, & ratione cujus ſanguis contrahit vitium in qualitate.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd ſi ſimul coincidant plethora, aut vitium ſanguinis cum Cacochymia, exercenda eſt ſanguinis miſſio, quia hæc indicata eſt, & dum exercetur, aliquid etiam Cacochymi humoris evacuatur, & impeditur, ne ſanguis fluat cum illo in partem affectam; at verò dum nuda eſt Cacochymia, unica eſt purgandi indicatio, & tunc non eſt locus ſanguinis miſſioni: nullum enim remedium præcipuè ita generoſum, quale eſt ſanguinis miſſio de cura regulari, & juxta ogmaticam medicinam debet ad libitum exerceri; ſed quia indicatum manet.

Ad tertium reſpondetur: Quòd humor qui eſt cauſa antecedens morbi ſuffocantis, aliquando in venis non putreſcit, ſed tantum in parte affecta; aliquando putreſcit, ut commixtus ſanguini: & tunc indicat ſanguinis miſſionem; alias putreſcit intra venas tanquam Cacochymus, ſicut & humor turgens & venenoſus nudè Cacochymus, ex quo ſolet cauſari morbus ſuffocans, & hic petit purgari, quia jam ſupernatans, & ſeparatus à ſanguinis commixtione, & naturam habet adminiculantem ad ſui expulſionem.

Vel ſecundò reſpondetur: Quòd Hippocrates loquitur de humore, qui putreſcit quietus intra venas, non de eo, qui eſt in motu ad partem principem, vel præſtantem uſum, ut Galenus docuit *lib.* 1. *Aphor. comm.* 22.

Ad quartum reſpondetur: Quòd humor craſſus parti affixus ineptus eſt purgationi, donec ſcindatur, non tamen humor craſſus, qui jam eſt in motu, qualis eſt ille, qui eſt cauſa antecedens morbi ſuffocantis: Et quòd materia venenata, quæ impotens eſt concoqui, ſtatim petit purgari, à pharmaco enim non movetur, ut immiſceatur, ſed ut trahatur, & expellatur: Et quòd humor febrilis, & putridus, non ut calidus, indicat purgationem, ſed ratione cauſæ, cujus expulſio intenditur, & per cujus expulſionem corpus per accidens refrigeratur.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO IV.

Utrùm in principio pleuritidis ſit utilis purgatio?

§. I.

Inconſtantia Antiquorum, & Iuniorum notatur.

IN antecedenti reſolutione vulgaris cenſura, ab eventu deſumpta, à recta methodo animum avertebat; in hac verò fluctuantem reddit inconſtantia procerum Medicinæ profeſſorum. Summus Dictator *lib. 2. de ratione victus in morbis acut. ſect. 2.* ſancivit, quod in pleuritide ſupra ſeptum convenit ſanguinis miſſio, in deſcendente purgatio, *lib. 5. epidem. numer.* 1. purgationem non inculpatam in Oeniada pleuritico enarrat: Galenus *in com. lib. de ratione victus in lib. epidem. in lib. de humoribus,* Magiſtrum explicare, & defendere oſtentat. Sed ab ejus aſſenſu palam recedit; Avicenna nec omninò deviat, nec aſſentitur; Alexander, Aëtius, & Paulus ſimulant imitari Magiſtrum; Soranus recedit intrepidè: ex recentioribus Valles, Mercurialis, Augenius, Heurnius, Duretus, Maſſarias, Vidividius, Mercatus, Maroja, & alij palam renuunt purgationis conſilium in principio. Zacutus vindicem Hippocratis ſe oſtentat, nec adimplet intentum: purgationem in pleuritide poſt celebratas ſanguinis miſſiones admittit. Sed quid hoc cum Hippocratis doctrina habet, qui ſicut in aſcendente in principio ſanguinis miſſionem, ſimiliter & purgationem in deſcendente admittit; nec illam poſt tempus, in quo poſſit, peragi coctio, negarunt Proceres.

§. II.

Purgationem renuit.

REſolvẽdum primò: Quòd in vera pleuritide, nec in deſcendente, nec in aſcendente pleuritico dolore, ſumpta indicatione à materia conjuncta, debet exerceri purgatio.

Primò ſancivit Hippocrates *lib. 4. acutorum, text. 22.* inquit enim: *Quicumque autem ea quæ inflammantur, ſtatim morborum inter initia, medicamento ſolvere conantur, ij non ſolum ab intenſa, inflammataque parte nihil adimunt, cùm non cedat, obſequaturque, quæ adhuc cruda eſt affectio, &c.*

Secundo probatur ex Galeno qui *in comm.* noſtram opinionem his confirmavit verbis: *Quando enim vitioſi aliqui humores in partem aliquam confluunt, & in ea acervantur, rectè ad ſanguinis miſſionem propius deveniendum eſt: quapropter ubi non ſolum acutus morbus fuerit, ejuſmodi eſt pleuritis; verum & cum febre vehementiſſima, multo magis vitanda eſt purgandis medicamenti adminiſtratio, atque perfectionem venæ vacuandum magis, etiamſi ad hypochondrium dolor finiatur, &c.* Ergo in quocumque laterali dolore, ſumpta indicatione à cauſa conjuncta, non debet exerceri purgatio, etiam ſi ad hypochondrium dolor finiatur.

Tertiò: in principio cujuslibet inflammationis, illi humores ſunt evacuandi revulſiva purgatione, aut ſanguinis miſſione, qui ſunt in motu ad partem, non verò illi qui ſunt firmati in illa: Ergo ſumpta indicatione ab humore firmato in parte, in pleuritico dolore non eſt purgandum. Probatur antecedens ex Galeno *lib. 1. Aphoriſm. comm.* 11. ait enim: *Tales igitur humores vacuare convenit, hoc eſt qui ſunt in motu,*

motu, latione, & fluxu; eos verò qui jam ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque ullo alio auxilio movere oportet, nec medicari ante coctionem, &c.

§. III.

Sumpta indicatione à cauſa conjuncta quid agendum proponitur.

RESolvendum ſecundò: Quòd ſumpta indicatione à cauſa antecedente in vera pleuritide, ſive infra ſive ſupra ſeptum tranſverſum infeſtet dolor, etiamſi præcipuè foveatur ab humorum vitio, debet exerceri ſanguinis miſſio. Sic tenet Valles *in comm ad lib. de rat. victus*, Mercurialis, Maſſarias, Mercatus, Heurnius, Vidividius, Maroja & cuncti ferè practici, *cap. de pleuritide*.

Probatur primò: Indicans ſanguinis miſſionis, ut alibi demonſtravimus contra vulgarem opinionem, eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; & patet ex Galeno *lib. 9. method. cap.* 13. Sed omnis vera pleuritis eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Ergo ſemper petit exerceri ſanguinis miſſio. Probatur minor, pleuritis vera, vel fovetur ex plenitudine, & tunc dependet ex vitio ſanguinis in quantitate: vel ex alio humore ſanguini commixto, & tunc dependet ex vitio ſanguinis in qualitate: vel dependet ex humore ſupernatante, & tunc ratione doloris ſimul cum illo attrahitur ſanguis: & dependet ex ſanguinis vitio in motu: Ergo omnis vera pleuritis dependet ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate aut motu.

Dices: Tùm quòd omnis humor ſupernatans eſt cacochymus, & indicat purgationem: Tùm quòd in phrenitide, & lethargo, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, ſi humor eſt cacochymus, purgamus: Ergo ſimiliter in pleuritide.

Reſpondetur: Quòd in lethargo, & phrenitide ſola adeſt indicatio humoris cacochymi, quæ ideò purgatione exequitur; in pleuritide vero vera etiamſi incipiat ab humore cacochymo, ratione doloris ſtatim ſanguis ſimul cum illo fluit, & fit cauſa antecedens doloris; & ideò ab ejus vitio in motu indicatur ſanguinis miſſio, quæ prævalet, quia non impeditur ab interna inflammatione, ſicut purgatio, & pro ejus executione, indicatio, quæ ulterius pro mittendo ſanguine ſumitur ex dolore vehementiſſimo, qui plerumque reperitur in omni vera pleuritide, ſubſternitur.

Probatur ſecundò: Licet modus utendi remediis varietur, ſumpta indicatione à parte affecta remedia magna non indicantur ab illa, ut probavimus *ſect.* 3. Sed à morbo, ut pendente ex ſanguinis vitio, aut cacochymia: Sed ex Hippocrate *lib. de ration. vict.* in pleuritico dolore aſcendente ratione cauſæ ſemper in principio convenit ſanguinis miſſio: Ergo in vera pleuritide deſcendente, quæ ab eadem cauſa dependet, debet ſanguinis miſſio convenire.

§. IV.

Agitur de indicatione à regione.

RESolvendum tertiò: Quòd in pleuritico dolore, ut abſtrahit à notha, & vera pleuritide, ſumpta indicatione à regione, in qua continetur cauſa antecedens: in dolore ſupra ſeptum ſe extendente ad claviculam in principio convenit ſanguinis miſſio, in deſcendente infra ſeptum, purgatio. Sic ſancivit Hippocrates *lib. de ratione victus in morbis acutis, ſect.* 2.

Proba-

Digitized by Google

Probatur primò ex ejus doctrina: Loco enim citato pro pleuritico dolore, prout abſtrahit à vera, & notha pleuritide, fomentis tentat curationem, tum humidis, tum ſiccis, quibus non ſufficientibus, ſumpta indicatione ab humore ex ſecunda regione fovente dolorem quam inſinuat, quia dolor ab illa ortus pervenit ad claviculam, ſentitur ex illo gravitas ad brachium, aut circa mammam, aut ſupra ſeptum tranſverſum ſanguinem mittendum illicò docet. Si verò dolor à flatu oriatur, foveatúrve à materia in prima regione contenta, conſulit ſtatim purgationem peplio, aut veratro factam: Ergo in pleuritide prout abſtrahit, ſumpta indicatione à materia in diverſis regionibus contenta, ſanguinis miſſio, ſi in ſecunda; purgatio, ſi ſit in prima, indicatur.

Confirmatur ex ſubſequentibus verbis ejuſdem Hippocratis: Cùm enim peplium, & veratrum conſuluerit pro dolore deſcendente auferendo, ſuperaddit rationem dicens. *Nigrum veratrum melius, & ad evacuationem commodius, quàm peplium; peplium verò flatus magis erumpere facit, ambo autem hæc dolorem ſedant, ſedant autem & alia multa alvum ſubducentia, &c.* Ergo Hippocrates indicationem ſumit purgandi in dolore pleuritico deſcendente à cauſa, prout in prima regione contenta.

Probatur ſecundò: Cauſa pleuritidis quæ continetur in prima regione, cùm ſit Cacochyma, & neceſſariò ſeparata à ſanguinis conſortio, non poteſt indicare ſanguinis miſſionem, nec cum illa poteſt complicari vitium ſanguinis, à quo indicetur ſanguinis miſſio, & cujus indicatio poſſit prævalere: Sed materia in ſecunda regione fovens pleuritidem, vel provenit ex vitio ſanguinis, vel coincidit cum illo, ita ut poſſit ex vitio ſanguinis indicata curatio prævalere: Ergo, ſumpta indicatione à regione, in qua continetur cauſa pleuritidis, ſumitur ratio purgandi in dolore deſcendente; mittendi ſanguinem in dolore aſcendente ad claviculam.

Probatur tertiò: Ex Avicenna 10. 3. *tract.* 5. *cap.* 2. ubi in dolore aſcendente ad claviculam ſanguinem mittit, in deſcendente, & ſanguinis miſſionem, & purgationem conſulit: Sed non ab alio principio poteſt deſumi horum remediorum indicatio, niſi quia tam in aſcendente, quam in deſcendente, quæ fovetur à materia in ſecunda regione, ſumatur ad mittendum ſanguinem; in deſcendente, quæ fovetur à materia in prima regione contenta, indicetur purgatio: Ergo ex diverſitate materiæ foventis dolorem ut contentæ in prima, aut ſecunda regione, variatur indicatio mittendi ſanguinem, aut purgandi in pleuritide.

Ex his patet rectè Hippocratem *in lib. de ratione victus*, hæc remedia pro pleuritide docuiſſe, & in epidemiis de aſcendente pleuritide rectè purgationem notare; non ita inculpatè Galenum, & reliquos Medicinæ proceres in ejus doctrina hæſitare.

RESOLUTIO V.

Utrùm purgatio in prægnantibus celebranda?

§. I.

Averroës diſcedit ab Hippocrate.

Hippocrates 4. *Aphor.* 1. à quarto menſe uſque ad ſeptimum, turgente materia, in prægnantibus purgationis utitur remedio; ſed Averroës *lib.* 7. *collige*, *capit.* 4. ab Hippocrate diſcedit, & in gravi-

dis nunquam exercendum contendit, pro cujus placito ſtat.

Primò: Eventus ab Hippocrate notatus 5. *epidem.* uxoris Antimachi ſecundo menſe prægnantis, quæ abſumpto pharmaco eodem die periit: Ergo nullo menſe propinari eſt tutum.

Secundò: Hippocrates *lib. de morbis*, cibos amaros, & ingratos aborſus cauſam eſſe fatetur: Sed omnia medicamenta purgantia ſunt amara, inſuavia, ingrata, & pleraque venenoſa ex Ariſtotele 1. *ſect. problemat.* magnam concuſſionem, & agitationem adducentia: Ergo in nullo menſe in prægnantibus eſt illis utendum.

Tertiò: Cathartica, purgatio provocant urinam, humores commovent, ad uterum agitant, & concutiunt fœtum, ligamenta diſcutiunt, vomitum provocant, dolorem, anxietatem, cruciatus, ac febres adaugent: Ergo in prægnantibus non debent offerri.

§ II.

Solutiva in lethali omnino morbo vitanda medicamenta.

RESolvendum primò: Quòd lethali omnino, aut levi morbo affectis nunquam eſt propinandum pharmacum ſolutivum; in his, quia majora incommoda ex pharmaco, quàm ex morbo poſſent ſubſequi: in illis, quia non ſunt infamanda remedia, quæ aliis fuerunt præſidium.

§. III.

In morbis periculoſis Riverij præfertur opinio.

RESolvendum ſecundò: Quòd in morbis periculoſis in quocumque menſe, etiam ſi materia non turgeat, & in quavis redundante Cacochymia poteſt celebrari purgatio vi corroborantis pharmaci facta. Sic Riverius *de morbis mulierum.cap.* 16.

Probatur primò: Ex Hippocrate 5. *Aphor.* 30. *gravidam acuto morbo tentari lethale eſt*: Sed in morbis lethalibus, & periculoſis remedia magna ſunt celebranda, in quocumque menſe ſuperveniant, etiamſi materia non turgeat: Ergo ſi dependent ex humore Cacochymo indicante purgationem, in quocumque menſe, etiamſi materia non turgeat, celebranda eſt.

Probatur ſecundò. In quovis menſe, materia non turgente, poteſt ſupervenire prægnanti apoplexia, lethargus, epilepſia, ſyncopes, & alii hujuſmodi morbi orti ex nuda Cacochymia, à qua ſola purgatio indicatur: Ergo etiamſi non turgeat materia, exequetur indicata purgatio in quovis menſe.

Probatur tertiò: Ex Hippocrate 4. *Aphor.* 1. *à* 4. *menſe*, *uſque ad* 7. *ſi materia turgeat*, ne humor decumbat in partem principem, *celebranda eſt purgatio*: Sed in quovis menſe poteſt decumbere in partem principem, materia non turgente: Ergo ſi humor ſit Cacochymus, neceſſario in quovis menſe, adhuc ſi materia non turgeat, purgandus eſt.

Dices: Quòd Hippocrates à 4. uſque ad 7. tantùm audet purgare.

Reſpondetur: Quòd doctrinale proponit præceptum de prægnantibus purgandis, in quo illud eligit tempus, quod ſecurius, ut in reliquis præmeditetur periculum; & eam proponit purgandam materiam, ex qua poteſt imminere periculum, ut ipſo ſuperveniente, celeri occurſu properemus ad indicatum remedium.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Solvuntur oppoſitæ rationes.

AD primam reſpondetur: Quòd periit; vel quia in omnino præcipiti morbo propinatum fuit pharmacum, quod infamatur; vel quia non ex benignioribus noſtri temporis fuit, ſed ex fortioribus, & periculoſis illius ſeculi.

Ad ſecundam reſpondetur: Quòd ſunt aliqua medicamenta fortia, à quibus notata incommoda ſequuntur, ut colocynthis, elleborum, ſcamonea; alia leviora, ac benigniora, quæ leniter purgant, & ſine his incommodis, ut rhabarbarum, mirabolani & alia quorum ope fit purgatio, & corroboratio.

Ad tertiam reſpondetur: Quòd ex benignioribus medicamentis, & quæ corroborando purgant, leviora ſequuntur accidentia, & majus ſequitur ex evacuatione commodum, quam ſequuntur incommoda ex ejus agitatione.

RESOLUTIO VI.

Utrùm in puerperis purgare liceat?

§. I.

Corteſii opinio adducitur.

NOvam hanc inter recentiores dirimendam ſuſcitavit litem Corteſius, Valleriolæ, & Mercati clypeis munitus, adverſus concordem omnium opinionem parti negativæ adhærentem: pro qua ſtat.

Primò: Tum quod nullus ex Medicinæ principibus conſulat purgationem tempore puerperii: tùm quòd Hippocrates *in lib. epidem.* in puerperis ſolo balneo uti fuit auſus etiam in Cacochymiæ redundantia: Ergo quia purgatio in illis non debet celebrari.

Secundò: ex Hippocrate 1. *Aphoriſm.* 21. *Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit per loca conferentia, eo ducere:* Sed in puerperio ducere oportet per uterum tanquam per locum magis conferentem: Ergo non debet exerceri purgatio, quæ per minus conferentem locum moveat.

Tertiò: Quò magis naturalis eſt aliqua evacuatio, eo minus debet ab arte in aliam regionem diverti: Sed inter omnes ſanguinis evacuationes, hæc una, quæ per uterum fit, naturalis indicatur à Galeno *lib. de cauſis ſymptomatum*: Ergo non debet purgatione ab arte facta interturbari.

Quartò: Plura reperiuntur in puerperis, à quibus indicata purgatio poteſt impediri, craſſi ſcilicèt humores, glutinoſi, & viſcidi; uteri inflammationes, dilacerationes, flogoſis, ac ingentiſſimæ febres ortæ ex humoribus in utero concluſis: Ergo non debet celebrari purgatio in illis.

Quintò: medicamenta purgantia ſunt amara, & moleſta, vomitum movent, hyſtericas affectiones ob commotos humores cauſant: Ergo non ſunt in puerperis exhibenda.

§. II.

De indicatione à cauſa conjuncta deciditur tenendum.

REſolvendum primò: Quòd ſumpta indicatione à materia morbifica in utero concluſa, nulla debet celebrari purgatio.

Probatur: Tum ex antiquorum doctrina, qui non alia ratione in morbis ex puerperio ortis purgationem non conſulunt, niſi quia à materia in utero non indicatur: Tum quia ut ſupra ex Galeno, & Hippocrate probavimus, à materia in parte interna

Digitized by Google

interna inflammationem cauſante non ſumitur purgandi indicatio : Tum quia nullus acutus morbus oriri poteſt ex humoribus in utero puerperæ concluſis, quin febris intenſa oriatur, & hypochondriorum flogoſis, à quibus impediatur purgatio. Ergo hæc nunquam ut indicata ab humore in utero debet celebrari.

§. III.

Affirmativus aſſenſus qualiter amplectendus.

RESolvendum ſecundò : Quòd in puerperis poteſt celebrari purgatio per benignum catharticum, ſi ſuperveniat periculoſus morbus, qui pendeat, & foveatur ex humoribus Cacochymis ſecundæ regionis, ſi non patitur inducias, nec uterus patiatur. Sic tenet Valleriola *lib. 5. obſervat.* 10. Mercatus *lib. de morbis mulierum, capit.* 11. Joannes Baptiſta Cortes *in ſuis miſcellaneis, decad.* 10. *quæſt.* 4.

Probatur primò : Utero bene ſe habente, lochiis majori ex parte evacuatis, & parum fluentibus, poteſt ſupervenire lethargus, epilepſia, catochus, aut alius ſimilis periculoſiſſimus morbus ex humorum Cacochymia in venis redundante ortus, & quæ adhuc ab illa fovetur : Sed tunc ob imminens periculum vitæ tentanda eſt evacuatio revulſoria : Ergo exercenda eſt purgatio, quæ tunc temporis indicatur ab humorum Cacochymia morbos fovente.

Dices : Quòd poterit ſuppleri per ſanguinis miſſionem ex talo factam, à qua ſimul coadjuvatur lochiorum evacuatio.

Contrà ſtat : Tum quòd ſanguinis miſſio non debet ad libitum in arte medica ſubſtitui loco purgationis, ut probavimus, niſi ſimul coincidat utriuſque indicatio; quo caſu altera impedita, altera poteſt ſubrogari : non tamen in caſu, quo morbus penderet ex nuda Cacochymia, à qua ſola indicaretur purgatio : Tum quòd etiamſi poſſet ſanguinis miſſio ſubrogari pro purgatione, cùm ob neceſſariam moram inter phlebotomias, non ita celeriter poſſemus ſuccurrere periculo, deberemus purgatione uti, quæ indicata eſt, & brevi temporis ſpatio magnam adimplet Cacochymiæ evacuationem, quæ ſine diſpendio magnæ portionis ſanguinis utilis, non poſſet ſanguinis miſſione evacuari : Ergo, urgente indicatione ſumpta à nuda Cacochymia, non poteſt ſanguinis miſſio ſubrogari.

Probatur ſecundò : Si turgeat materia, lochiis fluentibus, purgatio deberet celebrari, ne humor turgens rueret in partem principem : Ergo ſi, illa non turgente, Cacochymus humor decumbit jam in partem principem, purgatione debet revelli, & evacuari.

Probatur tertiò : Ars imitatur naturam in eis, quæ rectè operatur : Sed plerumque contingit in morbis periculoſis puerperarum, quòd lochiis fluentibus, ſuperveniente diarrhœa humoris Cacochymi, à quo fovebatur morbus magnus, liberentur ab illo : Ergo ſimiliter poterunt liberari, humore Cacochymo evacuato per purgationem ab arte.

Confirmatur contra Rodericum de Caſtro, qui purgationem in puerperis non admittit ; at verò *cap. de puerperarum alui fluxu*, dicit : *Si alvi fluor diarrhœa ſit per quam totum corpus exoneratur, fluxum non impedies.* Ergo fluentibus lochiis eſt utilis purgatio, per quam totum corpus exoneratur.

§. IV.

§. IV.

[illegible] præſcribuntur argumentis.

A[illegible]m reſpondetur: Quòd medi[illegible] Principes, & Hippocrates ſu[illegible]cationem a morbis pendenti[illegible] humoribus in utero contentis in [illegible]gationem non conſulunt.

[illegible] reſpondetur: Quòd mor[illegible] vel fiunt ab humore fluen[illegible], & tunc ſolum intenditur [illegible]o per illum, quia quò natura ver[illegible] ducere oportet, vel ab humore qui [illegible] in partem principem, à quo, [illegible] vergit, quò deberet, indicatur [illegible] purgationem.

[illegible] tertium reſpondetur: Quòd non [illegible]mus purgationem, ut revellamus [illegible]lem evacuationem per uterum fa[illegible] ſed ut revellamus humorem à ſe[illegible] regione fluentem in partem aliquã [illegible]pem.

[illegible] quartum reſpondetur: Quòd in [illegible] ratione humorum diſpoſitionis, [illegible] in utero confluentium, cau[illegible] per quod purgatio impediatur, [illegible] tunc ſit indicata purgatio, non [illegible]ari; ideò enim dicimus, quod [illegible] uterus non patiatur.

[illegible] reſpondetur: Quòd ex be[illegible] medicamentis minus mole[illegible]ur accidentia, & quæ minorem [illegible] noxam, quàm quæ poſſit impedi[illegible]tem, quæ ſequitur ex evacua[illegible] Cacochymi humoris per purgationem.

RESOLUTIO. VII.

Utrùm pro diarrhœa, febri ſuperveniente, ſit ex uſu purgatio?

§. I.

Diſſentiendi occaſio proponitur.

IN re admodum gravi, & ancipite; in communiſſimo pro praxi dubio, in periculoſa Medicorum hæſitatione ancipites nos trahit doctrinæ ordo, & anxios reddit antiquorum diſſenſus. Contendunt plures quòd, inſpecto ventris fluxu cum febre complicato, naturæ rem omnem permittamus, ſicque nimis adhærent textuali doctrinæ; & habent pro ſe

Primò, Galenum *lib. de arte curat. ad Glaucon. cap.* 14. §. *Sed neque ſi fuerit febris cum profluvio ventris, alia eſt opus evacuatione: verum hæc ſola ſufficit, quamvis non ſit pro multitudinis ratione, quicumque enim hu plus adimere fore neceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut ventrem tentare movere, in graviora pericula duxerunt.* Hæc Galenus ſancivit, à cujus placito diſſentiendi nullam videtur reliquiſſe viam.

Secundò: Avicenna *Jen.* 4. *doctr.* 5. *cap.* 3. §. *Solvere ventrem ſupra ventris ſolutionem valde timoroſum eſt, &c.* Satis maniſeſtè oſtendit quanti periculi ſit pharmaci exhibitio, manente cum febre ventris fluxu.

Tertiò: Favet huic opinioni inter principes Medicinæ Cornelius Celſus *lib.* 4. *de re medica, cap.* 19. §. *Sed una die alvum fluere ſæpè pro valetudine eſt; atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat, purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, utiliter effunditur.* Ergo fluxus ventris non debet interturbari.

Quartò ex Galeno *lib.* 13. *meth cap.* 11. §. *Nec illud ſolum ſatis eſt inveniſſe, &c.* Fluente humore ad aliquam partem, licet indicata ſit cauſæ antecedentis evacuatio, non debet moveri ad eam partem in quam fluit : Sed in diarrhœa humor movetur ad ventrem : Ergo non poteſt evacuari per purgationem ad ipſum ventrem moventem cauſam antecedentem fluxionis.

Pro reſolutione notamus cum Montano *in comment. ad lib.* 1. *de arte curat. ad Glauc.* quod tripliciter fluxus ventris coincidere poteſt cum febre : primo modo dum ſimul febris, & fluxus ventris ſuperveniunt: ſecundo, dum primò accidit febris, & poſtea fluxus ventris ſupervenit: tertiò, dum incipit fluxus ventris ſine febre, ipſa tamen poſtea ſubſequitur.

§. II.

Si incipiat cum febre fluxus, quid exequendum.

RESolvendum primò : Dum fluxus ventris & febris ſimul incipiunt, ſi fluxus ſufficiat pro deponenda cauſa, nihil movendum : ſin minus ſi cauſa antecedens in venis ſit ſanguini impermixta, purgatione, ſi ſit ſanguini commixta, ſanguinis miſſione ſuppleri debet debita evacuatio pro deponenda febris, & fluxus cauſa.

Prima pars ſancitur ab Aëtio *text.* 3. *ſerm.* 1. *cap.* 25. §. *In principio enim aliena à natura ſalubriter evacuare conſuevit, ipſa videlicet natura undequaque ad ſuperfluum, & incommodum rejiciendum cogente, quemadmodum in febrilibus morbis frequenter fieri videmus, &c.* Ergo adhuc ſuperſtite febre, ſolo fluxu ventris poteſt cauſa morbifica ſalubriter evacuari in principio.

Probatur ſecundò ex Galeno *lib* [illegible] *thodi, cap.* 5. ubi docens præcipua [illegible] dia quibus utendum in febre conti[illegible] ſtatim determinat quid agendum in il[illegible] ſi aliqua ſuperveniat evacuatio, d[illegible] *Sin ſequitur neceſſariò vacuatio q*[illegible] *tantum illi de eo, quod ſuperfluum e*[illegible] *quendum, quantum eſt per eam eva*[illegible] *&c.* Ergo ſi per eam tota cau[illegible] poteſt evacuari, nihil eſt tent[illegible]ndum.

Dices : Quod licèt eſſet utile ex[illegible] naturæ actionem, dum ipſa tutò, [illegible] eſt potens evacuare, quia tamen [illegible] teſt à Medico cognoſci, in hac [illegible] ne melius eſſet aliquid pro natura a[illegible] mine tentare.

Reſpondetur : Quòd ex Hipp[illegible] Galeno adhuc in ipſis evacu[illegible] ſymptomaticis poſſumus a pri[illegible] gnoſcere, qualis evacuatio eſt ſ[illegible] illa ſcilicet quæ utilis eſt, & fit [illegible] vincente, cujus cognitionem d[illegible] pocrates *lib.* 1. *Aphoriſm.* 23. d[illegible] *jectiones non multitudine ſunt æſtima*[illegible] *ſi talia dejiciantur, qual*[illegible] *conve*[illegible] *facilè tolerant.* & Galenus *in c*[illegible] hæſitationis diluit ex toto ambi[illegible] inquit enim : *Sive à natura ſ*[illegible] *cuatio fiat, oportet omnino co*[illegible] *dam ipſius modum : ſicut enim hum*[illegible] *leſtantem pro qualitatis ratione o*[illegible] *cuare, ita utique etiam quantitat*[illegible] *tionis magnitudinis noxa reſpo*[illegible] *litatis quidem indicia ſuperius d*[illegible] *illum Aphoriſmum expoſuimus*, [illegible] In perturbationibus ventris. [illegible] *verò nullum habemus indicium.* [illegible] *cauſam nobis dedit Hippocrates* [illegible] *titate judicandi viam, &* [illegible] *tia. Nam ſi humor ſuperexcedens* [illegible] *tunc ipſum ſi ipſo ægrum fieri* [illegible]

[illegible] *[illegible] eſt neceſſarium : quòd ſi a-[illegible] ex his, quæ ſunt ſecundum na-[illegible], [illegible]natur, diſſolui, ac debili-[illegible] vires, & quandam ſentiri affli-[illegible], &c.* Hæc Galenus : ex qui-[illegible] quanta ſit quælibet evacua-[illegible] debet permitti, judicari poteſt.

Probatur tertio reſolutio, quoad u-[illegible] partem, ex Galeno *lib 9. method.* [illegible] ſuperaddit enim: *Itaque ſi tem-[illegible] ſanguinis, menſes moveri contige-[illegible] et [illegible] hæmorrhois ſit recluſa, ſi [illegible] impetu, ipſe ſatisfacere vide-[illegible], quod requirit, vacuet, naturæ rem [illegible] permittes : ſin minus tantum ipſe de-[illegible] quo ex conjunctis ambobus perficiatur [illegible], &c.* Sed eadem ratio [illegible] perſicienda per purgationem ca-[illegible] humoris evacuatione, ac per ſan-[illegible] miſſionem evacuatione vitiati ſan-[illegible] ſanguinis vitiati evacua-[illegible], permittenda eſt naturæ; [illegible], ſanguinis miſſione adjuvanda: [illegible] fluxus ventris humoris cacochy-[illegible] naturæ relinquendus eſt, ſin [illegible] purgatione juvandus, ita ut ex am-[illegible] perficiatur quod poſtulas.

Probatur quartò: Febris putrida ſuper-[illegible] fluxu ventris ratione cauſæ [illegible] à qua dependet, indicat illius [illegible] evacuationem ab arte factam, dum [illegible] fluxum ipſa ſuppleri non po-[illegible] humor debet ab arte evacuari [illegible] remedium, quod indicatur à cau-[illegible] Sed ſi febris pendet ex ſanguinis vitio [illegible]tate, qualitate, aut motu, indica-[illegible] ſanguinis miſſio; ſi dependeat ex nuda [illegible], indicatur purgatio : Ergo [illegible] evacuatio, dum fluxus ventris non [illegible] pro ejus evacuatione, ſi eſt ſangui-[illegible], ſanguinis miſſione, ſi eſt caco-chymia; purgatione debet perfici.

§. III.

Fluxu ventris ſuperveniente ſymptomatico, aut critico, quid agendum.

Reſolvendum ſecundò : Si febre inſtante, ſuperveniat fluxus ventris ſymptomaticus, ſicut in præcedente reſolutione reſolvendum: Si criticus, natura vincente omnis actio illi relinquenda.

Prima pars patet. Secunda probatur ex Hippocrate 1. *Aphor.* 20. ait enim ſummus Dictator: *Quæ judicantur, & judicata ſunt integrè, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet.* Ubi Hippocrates de judicatione critica præceptum ſancivit.

§. IV.

Ventris fluxus cauſæ adaptatur remedium.

Reſolvendum tertiò: Quòd in febre ſuperveniente ventris fluxui, ſi ſuperveniat ex putredine ſubſequuta in humoribus, prout in venis continentur, ſanguinis miſſio, aut purgatio eſt neceſſaria, ſi ex humorum fluentium putredine, aut flogoſi, purgatio eſt celebranda.

Probatur prima pars. Febris ſuperveniens fluxu ventris poteſt oriri ab humore intra venas, vel ex putredine humoris ſanguini commixti, vel ex putredine humoris à ſanguinis commixtione ſeparati: Sed ex vitio ſanguinis, ſeu humoris ſanguini commixti indicatur ſanguinis miſſio, ex putrido humore à ſanguinis commixtione ſeparato indicatur purgatio: Ergo ſi ex humorum putredine in venis oriatur febris, ſanguinis miſſio, aut purgatio debet celebrari, dum ſupervenit fluxus ventris.

Probatur ſecunda pars: Febris ſuperveniens ex humoribus in ventre commixtis, aut putrefactis pendet ab humorum cacochymia, cùm depēdeat ab humore putrido à ſan-

à ſanguinis conſortio ſeparato: Sed à cacochymia nuda ſola poteſt indicari purgatio: Ergo ſi ab humoris fluentis putredine dependet febris, fluxus ventris ſuperveniens petit purgatione curari.

§. V.

Satisfit pro argumentis.

AD primum reſpondetur primò ex Abalto Mari, & Carreiro: Quod cum Galenus agat de febribus cum accidentibus, ex quibus vires debilitantur, & præcipuè ex fluxu ventris; ideo ſumpta indicatione à virium debilitate quæ communiter accidit, Galenus prohibet purgationem; non verò in caſu quo ſubſiſtant, in quo loquimur in reſolutione.

Reſpondetur ſecundò, cum Santorio *lib. de vitandis erroribus*: Quod Galenus agit de profluvio ventris, qui ſupervenit cum ventriculi dolore, & maxima oris ventriculi læſione, in quo caſu ſolum ventriculi corroboratione utendum eſſe conſulit, nec purgandum adhuc ſi diarrhœa ſuperveniat; in qua alias eſſet utilis purgatio, ne aliqua ſubcreſcat cardialgia ex humore per pharmacum attracto.

Reſpondetur tertiò: Quòd Galenus in caſu quo fluxus ventris ſufficit pro cauſæ evacuatione, non eſſe opus alia evacuatione contendit: quod cognoſci poſſe ex ipſo patet 1. *Aphor. com.* 10. qui etiam ſi in principio non videatur pro multitudinis ratione, at poſtea corroborata natura, & ſuperiori ad cauſam morbificam reddita, adimplet evacuationis neceſſitatem.

Ad ſecundum reſpondetur: Quod Avicenna non prohibet purgationem, ſed doctrinale ponit præceptum medicum attentum reddens, & providum, ut non purget fortibus medicamentis, quibus utebantur antiqui; ſed benignioribus robor[illegible] & valentibus, non tam evacuare e[illegible] quam naturæ defectum ſupple[illegible] qu[illegible] contingit in rhabarbari exhibi[illegible]one. [illegible]jus uſu in infuſione in ſubſtantia, aut [illegible] torrefactionem diverſa agendi, aut c[illegible] borandi immutatur ratio.

Ad tertium reſpondetur: Qu[illegible] C[illegible]lius Celſus non agit de ventris fluxu [illegible]bribus, ſed de eo qui ſine febre ſuper[illegible] de quo licet plura ex dictis poſſunt [illegible] gi, non tamen eſt noſtri inſtituti.

Ad quartum reſpondetur: Quòd [illegible]nus intendit, quod fluente humore a[illegible]tem, cauſa antecedens non movea[illegible] illam; non verò quòd non moveatur [illegible] lam. Aliud eſt enim humorem tra[illegible] partem, ut retineatur in illa, aliud [illegible]rem trahere ad partem ut per i[illegible] cuetur, dùm commodè per a[illegible] teſt evacuari, ut facta totius cau[illegible] dentis evacuatione, ceſſet fluxu[illegible] in illa, qui fovebatur à ca[illegible] ant[illegible] quæ evacuatur.

RESOLUTIO VIII.

Utrum purgatio debeat exerc[illegible] dyſenteria?

§. I.

Sylvatici, Vega, Maſſaria, & alior[illegible] ponitur aſſenſus.

PRacticorum agmina mov[illegible]em: partem negativam viriliter [illegible]dere contendunt Ioannes B[illegible] ticus *controverſ. 62.* Vega l[illegible] *tiva, cap. 3.* Alexander Maſſa[illegible] *ctic, cap. 22.* Ramos *in ſu[illegible] Apo[illegible] ratira purgatione*, qui ne ſi[illegible] reant, antiquos omnes in ſui [illegible] xiliares conantur habere.

[illegible] e[illegible] adhærere videtur Hippocra[illegible] *[illegible] epidem. in hiſtoria Leambi*, qui in [illegible]enteria purgatus obiit. Tum *lib. de affe-*[illegible] *parte* 24. & 26. Ubi dyſenteriæ cu[illegible] per vomitum exequitur, & a[illegible] & interceptione humoris fluen[illegible] *[illegible] de diæta*, ubi ſolo vomitu dy[illegible] curavit. Ergo Hippocrates re[illegible]ionem in dyſenteria.

[illegible] Galenus *libr. de arte curativa* [illegible] *cap.* 14. in omni fluxu ventris [illegible]m evacuationem. Tum *lib.* 4. *[illegible] cap.* 6. Si ulcus ſit in partibus ven[illegible]ibus, purgat per ſuperiores, ſi [illegible]ioribus, per inferiorem, ne attra[illegible]mor ad ulcus. Tum *lib de introdu-*[illegible] 13. ex Hippocratis doctrina præ[illegible]enteriæ curationem illam, quæ [illegible]ata eſt; reprimentibus, & fluo[illegible]entibus, illam, cujus origo, acris [illegible] corroſio, dulcorantibus, & quæ [illegible]e poſſunt, abluendo, ipſa exulce[illegible] Ergo nunquam purgatio exer[illegible] in illa.

[illegible]io Inter Medicinæ proceres, Ara[illegible] Princeps *ſen.* 4. 1. *d.* 5. *cap.* 3. [illegible] ventrem ſupra ventris ſolutio[illegible] quam timoroſum tenuit Aëtius [illegible] 1. *ſerm.* 1. *capit.* 45. Paulus *lib.* *[illegible]* , *cap.* 42. Actuarius *libr.* *[illegible] method. cap.* 6. Celſus *lib.* 4. *de re me-*[illegible] 1[illegible]. Curationem dyſenteriæ, nul[illegible] purgatione, præſcribit, Haly[illegible] *practica c.* 22. dum ulcera non [illegible]data, omnino damnat medi[illegible] purgantia. Ergo quia nullo ex u[illegible] pro dyſenteria.

[illegible] moderniores citati rationibus [illegible] oſtendunt. Tum quia ex Gale[illegible] 3 *method. cap.* 11. Si ſit inflammatio [illegible] parte, ſumpta indicatione ab humore fluente in illam, indicatur fluxionis cohibitio, vel materiæ fluentis revulſio in partem contrariam, ut apparet in fluxu humoris ad fauces, palatum, linguam, aut os in quo medicamenta ad os moventia vitamus, & ad partes contrarias revellimus. Tum quia materia morbifica à medicamento calefacta, commota, & ſeparata à reliquorum humorum conſortio, & in ventrem delata novam, ac majorem inducit flogoſim, corroſionem, & exulcerationem. Tum quia materia in principio cruda, aſpera, acris, & corrodens debet coctione attemperari, mitigari, dulcorari, ut mutato ſubſtantiæ modo, dum evacuetur, benignior ſine noxa deſcendat. Tum quia cum in principio utile, & inutile ſit commixtum, utrumque purgatione expelletur, quod renuit Hippocrates 1. *Aphoriſ.* 22. Ergo non debet exhiberi purgatio in dyſenteria.

§. II.

Quid dicendum ratione indicationis à parte.

Reſolvendum primo: Quòd ſumpta indicatione à parte affecta, nec ratione vlceris, nec ratione humoris contenti in inflammatione, nec ratione partis affectæ indicatur purgatio

Patet reſolutio ex Hippocratis, & Galeni doctrina adducta reſolutionibus antecedentibus, & comprobatur rationibus nuper adductis; cùm enim ulcus, & inflammatio, quæ oriuntur ex corroſivo humore inteſtina ruente indicent ejus ablationem, & in diſtantiorem partem contrariam revulſionem, ſi hæc ſine purgatione poſſet conſequi ſicut conſequitur in fluxu humoris à ventriculo per vomitum; vel per ſanguinis miſſionem, dum à parva copia humoris qualitate peccantis ſanguini com-

commixti foveatur, ſumpta indicatione à parte affecta: Sed quia plerumque, dum redundat cacochymus humor nulla alia evacuatio ſufficit ad cauſæ antecedentis ablationem, nec interceptionem, tunc indicatio ab illo ſumpta vincit indicationem ſumptam à parte affecta, & cogit uti pharmaco ſolutivo, & adſtringente, quò ſimul commotum humorem evacuemus, & partes roborando antecedentem ſiſtamus.

§. III.

Sanguinis miſſio qualiter indicetur.

RESolvendum ſecundò: Quòd ſumpta indicatione à cauſa antecedente intra venas, à qua fovetur morbus, ſi ſit humor qualitate peccans ſanguini commixtus, aut ſi ratione doloris ſanguis cum alio humore attrahatur ad ulcus, indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur: Sanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, ut alibi demonſtravimus: Sed in caſu poſito ulcus inteſtinorum eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in qualitate, aut in motu: Ergo debet exerceri ſanguinis miſſio.

Dices cum Maſſaria; quòd non ſolum dum eſt ſanguinis vitium, eſt ſanguis mittendus; ſed etiam in nuda cacochymia, cum per ſanguinis miſſionem evacuetur ſimul cum ſanguine quicumque alius humor cacochymus cum illo permanens, & intra venas redundans.

Reſpondetur: Quòd ſi non eſt vitium ſanguinis, non debet exerceri purgatio: Tum quia à Medico rationali non pro libito exercetur remedium, ſed prout indicatum eſt. Tum quia in dyſenteria orta ex nuda cacochymia, vires debiles eſſe eſt neceſſe, & quæ ſanguinis miſſione ex toto [illegible]erent: Tum quia cum per ſangu[illegible]ſionem parva copia humoris cacoch[illegible] exeat cum ſanguine, non ablata cauſa, [illegible] qua fovetur dyſenteria, aufertur ſang[illegible] quo vires deberent ſubſiſtere, eſt enim [illegible]des animæ; & vires, ſine quibus [illegible] poteſt æger perdurare, ipſis dolo[illegible] & e[illegible]cuatione ulterius reſolutis; ideo [illegible] Galenus 4. *de ratione victus textu* 16. ait [illegible] *fluente ſanguinem non mittito: nam ſi poſt* [illegible] *ſectionem fluor perſeveraverit, virtus* [illegible] *redditur.* Quòd non evenit in purg[illegible] à qua ſanguis non evacuatur & ex hum[illegible]re fluente purgatur major pars, & [illegible]borantur partes ne ulteriorem recip[illegible]

§. IV.

Purgationis indicatio, undè deſumatur

RESolvendum tertiò: Quòd ſum[illegible] dicatione à fluentis humoris cacochymia in ſecunda regione contenta, purgatio vi pharmaci roborantis facta debe[illegible] exerceri. Viriliter hujus veritatis [illegible]ſtetit Donatus Antonius ab Alto-Ma[illegible] *morbis curandis, cap.* 37. Santorius *lib.* [illegible] *vitandis erroribus, cap.* 12. Horatius Aug[illegible] 10. *epiſt.* 3. Leonardus Jachinus [illegible] *ſenteria*, Soria Granatenſis *tom.* 1 *p*[illegible] *diſp.* 6, Valles *in lib. epidem.* Trinc[illegible] & communiter omnes practici præter [illegible]tatos *in principio reſolutionis*, & ex m[illegible]nioribus Zacutus *lib. ultim. prax.* [illegible] & noviſſime peritiſſimus Riveriu[illegible] *lib.* 5. *cap.* 6. non recuſat ſingulis die[illegible]gare in dyſenteria, vel alternis, tertio, [illegible] quarto die rhabarbaro, aut alio p[illegible] corroborante.

Probatur primò ex uſitato [illegible] gandi in dyſentericis inter antiquo[illegible]

[illegible] enim *libr.* 4. *epidem in hiſtoria Leambo* [illegible] : *Leambo inteſtinorum exulceratione* [illegible] *in dyſenteria pharmaco curato, &c.* [illegible] *de morb. popularibus*, filium Eratolai [illegible] cum lacte, & ſero purgavit, & in [illegible] diarrhœa novem Atticis cotylis bi[illegible] vehemente purgatione [illegible] ſuborta, liberavit ægrum, *& lib.* 4. [illegible] *victus*, bilioſam cacochymiam, ex qua [illegible] febre arcente timebatur dyſenteria [illegible] purgavit, & Alexander Trallianus *lib.* 8 *cap.* 9. corpus dyſenteri[illegible] cacochymo humore refertum pluries purgare conſulit, Cælius Aurelianus *lib.* 4. [illegible] *cap.* 6. ex Dioclis & Praxag. ſententia purgationem confirmat pro dyſen[illegible] Dioſcorides *lib.* 3. *de materia medica*, [illegible] pro dyſentericis laudat, A[illegible] *lib.* 3 *fen.* 16 *tract.* 1. *cap.* 7. in dy[illegible] & purgationem conſulit, & præ[illegible] modum utendi, aptaque medicamenta pro illa. Et poſt hos celeberrimos [illegible] eventus ſecuritate convicti omnes [illegible] uno aut altero demptis, unanimi [illegible] hanc amplectuntur doctrinam: [illegible] humore cacochymo celebranda [illegible] purgatio.

Probatur ſecundò: Mordicatio, quæ in [illegible] cauſatur ab humore corroſi[illegible] ad inteſtina non poteſt curari [illegible] purgationem fluentis humoris: Er[illegible] pro hujuſmodi cacochymo [illegible] in dyſenteria eſt neceſſaria. Pro[illegible] antecedens ex Galeno *lib.* 2. *de ſim-* [illegible] *facult. c.* 14. §. *Forte igitur nos* [illegible] *an ullum unquam cacochymo-* [illegible] *ationem curaverit? Equidem id non* [illegible] *verùm ea duo non tempe-* [illegible] *id quod mordicabat, educendo,* [illegible] *ſanaſſe, &c.*

Probatur tertiò: A redundante humore cacochymo indicatur purgatio: Sed humor ruens in inteſtina eſt acris, mordax illa corrodens, ac cacochymus, cùm ſit ſeparatus à ſanguinis conſortio: Ergo ab illo indicatur purgatio.

Probatur quartò. Per purgationem factam à pharmaco ſolvente, & corroborante adimpletur indicatio deſumpta ex parte humoris cacochymi ad inteſtina fluentis: Ergo debet pro dyſenteria exhiberi purgatio. Probatur antecedens, ab humore cacochymo fluente indicatur evacuatio ejus, quod fluit, ac retentio ejus, quod nondum eſt in motu: Sed à pharmaco ſolutivo corroborante, quale eſt rhabarbarum præcipuè in moderata quantitate exhibitum evacuatur fluens humor, corroborantur partes, ut retineatur quod nondum fluit, ac conſtringuntur. Ergo completur omnis indicatio, quæ deſumitur ab humore cacochymo.

Probatur quintò: Non poteſt curari ulcus dependens ex humore cacochymo corroſivo fluente, quin purgetur humor ille: Sed dyſenteria conſiſtit in ulcere inteſtinorum ex corroſivo humore facto: Ergo dyſenteria non poteſt curari, niſi per purgationem. Probatur major, non poteſt auferri ulcus quin auferatur cauſa conſervativa illius: Sed ille humor eſt cauſa conſervativa: Ergo niſi purgetur, non poteſt ulcus curari.

Dices: Quòd poteſt evacuari per aliam regionem per vomitum, aut revelli ad diſtantiorem partem.

Sed contrà: Humor cacochymus, qui in magna quantitate luxuriat in venis, & irritans ad ſui expulſionem, non poteſt detineri, quin immineat periculum, ne decumbat ſurſum delatus in partem ali-

qu[illegible]

motu, latione, & fluxu; eos verò qui jam ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque ullo alio auxilio movere oportet, nec medicari ante coctionem, &c.

§. III.

Sumpta indicatione à cauſa conjuncta quid agendum proponitur.

REſolvendum ſecundò: Quòd ſumpta indicatione à cauſa antecedente in vera pleuritide, ſive infra ſive ſupra ſeptum tranſverſum infeſtet dolor, etiamſi præcipue foveatur ab humorum vitio, debet exerceri ſanguinis miſſio. Sic tenet Valles *in comm ad lib. de rat. victus*, Mercurialis, Maſſarias, Mercatus, Heurnius, Vidividius, Maroja & cuncti ferè practici, *cap de pleuritide*.

Probatur primò: Indicans ſanguinis miſſionis, ut alibi demonſtravimus contra vulgarem opinionem, eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; & patet ex Galeno *lib. 9. method. cap.* 13. Sed omnis vera pleuritis eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: Ergo ſemper petit exerceri ſanguinis miſſio. Probatur minor, pleuritis vera, vel fovetur ex plenitudine, & tunc dependet ex vitio ſanguinis in quantitate: vel ex alio humore ſanguini commixto, & tunc dependet ex vitio ſanguinis in qualitate: vel dependet ex humore ſupernatante, & tunc ratione doloris ſimul cum illo attrahitur ſanguis: & dependet ex ſanguinis vitio in motu: Ergo omnis vera pleuritis dependet ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate aut motu.

Dices: Tùm quòd omnis humor ſupernatans eſt cacochymus, & indicat purgationem: Tùm quòd in phrenitide, & lethargo, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, ſi humor eſt cacochymus, purgamus: Ergo ſimiliter in pleuritide.

Reſpondetur: Quòd in lethargo, & phrenitide ſola adeſt indicatio humoris cacochymi, quæ ideò purgatione exequitur; in pleuritide vero vera etiamſi incipiat ab humore cacochymo, ratione doloris ſtatim ſanguis ſimul cum illo fluit, & fit cauſa antecedens doloris; & ideò ab ejus vitio in motu indicatur ſanguinis miſſio, quæ prævalet, quia non impeditur ab interna inflammatione, ſicut purgatio, & pro ejus executione, indicatio, quæ ulterius pro mittendo ſanguine ſumitur ex dolore vehementiſſimo, qui plerumque reperitur in omni vera pleuritide, ſubſternitur.

Probatur ſecundò: Licet modus utendi remediis varietur, ſumpta indicatione à parte affecta remedia magna non indicantur ab illa, ut probavimus *ſect.* 3. Sed à morbo, ut pendente ex ſanguinis vitio, aut cacochymia: Sed ex Hippocrate *lib. de ration. vict.* in pleuritico dolore aſcendente ratione cauſæ ſemper in principio convenit ſanguinis miſſio. Ergo in vera pleuritide deſcendente, quæ ab eadem cauſa dependet, debet ſanguinis miſſio convenire.

§. IV.

Agitur de indicatione à regione.

REſolvendum tertiò: Quòd in pleuritico dolore, ut abſtrahit à notha, & vera pleuritide, ſumpta indicatione à regione, in qua continetur cauſa antecedens: in dolore ſupra ſeptum ſe extendente ad claviculam in principio convenit ſanguinis miſſio, in deſcendente infra ſeptum, purgatio. Sic ſancivit Hippocrates *lib. de ratione victus in morbis acutis, ſect.* 2.

Proba-

Digitized by Google

Probatur primò ex ejus doctrina: Loco enim citato pro pleuritico dolore, prout abſtrahit à vera, & notha pleuritide, fomentis tentat curationem, tum humidis, tum ſiccis, quibus non ſufficientibus, ſumpta indicatione ab humore ex ſecunda regione fovente dolorem quam inſinuat, quia dolor ab illa ortus pervenit ad claviculam, ſentitur ex illo gravitas ad brachium, aut circa mammam, aut ſupra ſeptum tranſverſum ſanguinem mittendum illicò docet. Si verò dolor à flatu oriatur, foveatúrve à materia in prima regione contenta, conſulit ſtatim purgationem peplio, aut veratro factam: Ergo in pleuritide prout abſtrahit, ſumpta indicatione à materia in diverſis regionibus contenta, ſanguinis miſſio, ſi in ſecunda; purgatio, ſi ſit in prima, indicatur.

Confirmatur ex ſubſequentibus verbis ejuſdem Hippocratis: Cùm enim peplium, & veratrum conſuluerit pro dolore deſcendente auferendo, ſuperaddit rationem dicens. *Nigrum veratrum melius, & ad evacuationem commodius, quàm peplium; peplium verò flatus magis erumpere facit, ambo autem hæc dolorem ſedant, ſedant autem & alia multa alvum ſubducentia, &c.* Ergo Hippocrates indicationem ſumit purgandi in dolore pleuritico deſcendente à cauſa, prout in prima regione contenta.

Probatur ſecundò: Cauſa pleuritidis quæ continetur in prima regione, cùm ſit Cacochyma, & neceſſariò ſeparata à ſanguinis conſortio, non poteſt indicare ſanguinis miſſionem, nec cum illa poteſt complicari vitium ſanguinis, à quo indicetur ſanguinis miſſio, & cujus indicatio poſſit prævalere: Sed materia in ſecunda regione fovens pleuritidem, vel provenit ex vitio ſanguinis, vel coincidit cum illo, ita ut poſſit ex vitio ſanguinis indicata curatio prævalere: Ergo, ſumpta indicatione à regione, in qua continetur cauſa pleuritidis, ſumitur ratio purgandi in dolore deſcendente; mittendi ſanguinem in dolore aſcendente ad claviculam.

Probatur tertiò: Ex Avicenna 10. 3. *tract.* 5. *cap.* 2. ubi in dolore aſcendente ad claviculam ſanguinem mittit, in deſcendente, & ſanguinis miſſionem, & purgationem conſulit: Sed non ab alio principio poteſt deſumi horum remediorum indicatio, niſi quia tam in aſcendente, quam in deſcendente, quæ fovetur à materia in ſecunda regione, ſumatur ad mittendum ſanguinem; in deſcendente, quæ fovetur à materia in prima regione contenta, indicetur purgatio: Ergo ex diverſitate materiæ foventis dolorem ut contentæ in prima, aut ſecunda regione, variatur indicatio mittendi ſanguinem, aut purgandi in pleuritide.

Ex his patet rectè Hippocratem *in lib. de ratione victus*, hæc remedia pro pleuritide docuiſſe, & in epidemiis de aſcendente pleuritide rectè purgationem notare; non ita inculpatè Galenum, & reliquos Medicinæ proceres in ejus doctrina hæſitare.

RESOLUTIO V.

Utrùm purgatio in prægnantibus celebranda?

§. I.

Averroës diſcedit ab Hippocrate.

Hippocrates 4. *Aphor.* 1. à quarto menſe uſque ad ſeptimum, turgente materia, in prægnantibus purgationis utitur remedio; ſed Averroës *lib.* 7. *collige*, *capit.* 4. ab Hippocrate diſcedit, & in gravi-

dis nunquam exercendum contendit, pro cujus placito ſtat.

Primò: Eventus ab Hippocrate notatus 5. *epidem.* uxoris Antimachi ſecundo menſe prægnantis, quæ abſumpto pharmaco eodem die periit: Ergo nullo menſe propinari eſt tutum.

Secundò: Hippocrates *lib. de morbis,* cibos amaros, & ingratos aborſus cauſam eſſe fatetur: Sed omnia medicamenta purgantia ſunt amara, inſuavia, ingrata, & pleraque venenoſa ex Ariſtotele 1. *ſect. problemat.* magnam concuſſionem, & agitationem adducentia: Ergo in nullo menſe in prægnantibus eſt illis utendum.

Tertiò: Cathartica, purgatio provocant urinam, humores commovent, ad uterum. agitant. & concutiunt fœtum, ligamenta diſcutiunt, vomitum provocant, dolorem, anxietatem, cruciatus, ac febres adaugent: Ergo in prægnantibus non debent offerri.

§ II.

Solutiva in lethali omnino morbo vitanda medicamenta.

REſolvendum primò: Quòd lethali omnino, aut levi morbo affectis nunquam eſt propinandum pharmacum ſolutivum; in his, quia majora incommoda ex pharmaco, quàm ex morbo poſſent ſubſequi: in illis, quia non ſunt infamanda remedia, quæ aliis fuerunt præſidium.

§. III.

In morbis periculoſis Riverij præfertur opinio.

REſolvendum ſecundò: Quòd in morbis periculoſis in quocumque menſe, etiam ſi materia non turgeat, & in quavis redundante Cacochymia poteſt celebrari purgatio vi corroborantis pharmaci facta. Sic Riverius *de morbis mulierum. cap.* 16.

Probatur primò: Ex Hippocrate 5. *Aphor.* 30. *gravidam acuto morbo tentari lethale eſt:* Sed in morbis lethalibus, & periculoſis remedia magna ſunt celebranda, in quocumque menſe ſuperveniant, etiamſi materia non turgeat: Ergo ſi dependent ex humore Cacochymo indicante purgationem, in quocumque menſe, etiamſi materia non turgeat, celebranda eſt.

Probatur ſecundò. In quovis menſe, materia non turgente, poteſt ſupervenire prægnanti apoplexia, lethargus, epilepſia, ſyncopes, & alii hujuſmodi morbi orti ex nuda Cacochymia, à qua ſola purgatio indicatur: Ergo etiamſi non turgeat materia, exequetur indicata purgatio in quovis menſe.

Probatur tertiò: Ex Hippocrate 4. *Aphor.* 1. *à* 4. *menſe, uſque ad* 7. *ſi materia turgeat*, ne humor decumbat in partem principem, *celebranda eſt purgatio:* Sed in quovis menſe poteſt decumbere in partem principem, materia non turgente: Ergo ſi humor ſit Cacochymus, neceſſario in quovis menſe, adhuc ſi materia non turgeat, purgandus eſt.

Dices: Quòd Hippocrates à 4. uſque ad 7. tantùm audet purgare.

Reſpondetur: Quòd doctrinale proponit præceptum de prægnantibus purgandis, in quo illud eligit tempus, quod ſecurius, ut in reliquis præmeditetur periculum; & eam proponit purgandam materiam, ex qua poteſt imminere periculum, ut ipſo ſuperveniente, celeri occurſu properemus ad indicatum remedium.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Solvuntur oppoſitæ rationes.

AD primam reſpondetur: Quòd periit; vel quia in omnino præcipiti morbo propinatum fuit pharmacum, quod infamatur; vel quia non ex benignioribus noſtri temporis fuit, ſed ex fortioribus, & periculoſis illius ſeculi.

Ad ſecundam reſpondetur: Quòd ſunt aliqua medicamenta fortia, à quibus notata incommoda ſequuntur, ut colocynthis, elleborum, ſcamonea; alia leviora, ac benigniora, quæ leniter purgant, & ſine his incommodis, ut rhabarbarum, mirabolani & alia quorum ope fit purgatio, & corroboratio.

Ad tertiam reſpondetur: Quòd ex benignioribus medicamentis, & quæ corroborando purgant, leviora ſequuntur accidentia, & majus ſequitur ex evacuatione commodum, quam ſequuntur incommoda ex ejus agitatione.

RESOLUTIO VI.

Utrùm in puerperis purgare liceat?

§. I.

Corteſii opinio adducitur.

NOvam hanc inter recentiores dirimendam ſuſcitavit litem Corteſius, Valleriolæ, & Mercati clypeis munitus, adverſus concordem omnium opinionem parti negativæ adhærentem: pro qua ſtat.

Primò: Tum quod nullus ex Medicinæ principibus conſulat purgationem tempore puerperii: tùm quòd Hippocrates *in lib. epidem.* in puerperis ſolo balneo uti fuit auſus etiam in Cacochymiæ redundantia: Ergo quia purgatio in illis non debet celebrari.

Secundò: ex Hippocrate 1. *Aphoriſm.* 21. *Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit per loca conferentia, eo ducere*: Sed in puerperio ducere oportet per uterum tanquam per locum magis conferentem: Ergo non debet exerceri purgatio, quæ per minus conferentem locum moveat.

Tertiò: Quò magis naturalis eſt aliqua evacuatio, eo minus debet ab arte in aliam regionem diverti: Sed inter omnes ſanguinis evacuationes, hæc una, quæ per uterum fit, naturalis indicatur à Galeno *lib. de cauſis ſymptomatum*: Ergo non debet purgatione ab arte facta interturbari.

Quartò: Plura reperiuntur in puerperis, à quibus indicata purgatio poteſt impediri, craſſi ſcilicèt humores, glutinoſi, & viſcidi; uteri inflammationes, dilacerationes, flogoſis, ac ingentiſſimæ febres ortæ ex humoribus in utero concluſis: Ergo non debet celebrari purgatio in illis.

Quintò: medicamenta purgantia ſunt amara, & moleſta, vomitum movent, hyſtericas affectiones ob commotos humores cauſant: Ergo non ſunt in puerperis exhibenda.

§. II.

De indicatione à cauſa conjuncta deciditur tenendum.

REſolvendum primò: Quòd ſumpta indicatione à materia morbifica in utero concluſa, nulla debet celebrari purgatio.

Probatur: Tum ex antiquorum doctrina, qui non alia ratione in morbis ex puerperio ortis purgationem non conſulunt, niſi quia à materia in utero non indicatur: Tum quia ut ſupra ex Galeno, & Hippocrate probavimus, à materia in parte interna

Digitized by Google

interna inflammationem cauſante non ſumitur purgandi indicatio: Tum quia nullus acutus morbus oriri poteſt ex humoribus in utero puerperæ concluſis, quin febris intenſa oriatur, & hypochondriorum flogoſis, à quibus impediatur purgatio. Ergo hæc nunquam ut indicata ab humore in utero debet celebrari.

§. III.

Affirmativus aſſenſus qualiter amplectendus.

RESolvendum ſecundò: Quòd in puerperis poteſt celebrari purgatio per benignum catharticum, ſi ſuperveniat periculoſus morbus, qui pendeat, & foveatur ex humoribus Cacochymis ſecundæ regionis, ſi non patitur inducias, nec uterus patiatur. Sic tenet Valleriola *lib.* 5. *obſervat.* 10. Mercatus *lib. de morbis mulierum*, *capit.* 11. Joannes Baptiſta Cortes *in ſuis miſcellaneis, decad.* 10. *quæſt.* 4.

Probatur primò: Utero bene ſe habente, lochiis majori ex parte evacuatis, & parum fluentibus, poteſt ſupervenire lethargus, epilepſia, catochus, aut alius ſimilis periculoſiſſimus morbus ex humorum Cacochymia in venis redundante ortus, & quæ adhuc ab illa fovetur: Sed tunc ob imminens periculum vitæ tentanda eſt evacuatio revulſoria: Ergo exercenda eſt purgatio, quæ tunc temporis indicatur ab humorum Cacochymia morbos foventе.

Dices: Quòd poterit ſuppleri per ſanguinis miſſionem ex talo factam, à qua ſimul coadjuvatur lochiorum evacuatio.

Contrà ſtat: Tum quòd ſanguinis miſſio non debet ad libitum in arte medica ſubſtitui loco purgationis, ut probavimus, niſi ſimul coincidat utriuſque indicatio; quo caſu altera impedita, altera poteſt ſubrogari: non tamen in caſu, quo morbus penderet ex nuda Cacochymia, à qua ſola indicaretur purgatio: Tum quòd etiam ſi poſſet ſanguinis miſſio ſubrogari pro purgatione, cùm ob neceſſariam moram inter phlebotomias, non ita celeriter poſſemus ſuccurrere periculo, deberemus purgatione uti, quæ indicata eſt, & brevi temporis ſpatio magnam adimplet Cacochymiæ evacuationem, quæ ſine diſpendio magnæ portionis ſanguinis utilis, non poſſet ſanguinis miſſione evacuari: Ergo, urgente indicatione ſumpta à nuda Cacochymia, non poteſt ſanguinis miſſio ſubrogari.

Probatur ſecundò: Si turgeat materia, lochiis fluentibus, purgatio deberet celebrari, ne humor turgens rueret in partem principem: Ergo ſi, illa non turgente, Cacochymus humor decumbit jam in partem principem, purgatione debet revelli, & evacuari.

Probatur tertiò: Ars imitatur naturam in eis, quæ rectè operatur: Sed plerumque contingit in morbis periculoſis puerperarum, quòd lochiis fluentibus, ſuperveniente diarrhœa humoris Cacochymi, a quo fovebatur morbus magnus, liberentur ab illo: Ergo ſimiliter poterunt liberari, humore Cacochymo evacuato per purgationem ab arte.

Confirmatur contra Rodericum de Caſtro, qui purgationem in puerperis non admittit; at verò *cap. de puerperarum alvi fluxu*, dicit: *Si alvi fluor diarrhœa ſit per quam totum corpus exoneratur, fluxum non impedies.* Ergo fluentibus lochiis eſt utilis purgatio, per quam totum corpus exoneratur.

§. IV.

§. IV.

[illegible] præſcribuntur argumentis.

Ad primum reſpondetur : Quòd medicinæ Principes, & Hippocrates ſu[illegible] [illegible]ficationem à morbis pendenti[illegible] humoribus in utero contentis in [illegible] purgationem non conſulunt.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd mor[illegible], vel fiunt ab humore fluen[illegible]um, & tunc ſolum intenditur [illegible]io per illum, quia quò natura ver[illegible] ducere oportet, vel ab humore qui [illegible] in partem principem, à quo, [illegible] vergit, quò deberet, indicatur [illegible]o per purgationem.

Ad tertium reſpondetur : Quòd non [illegible]s purgationem, ut revellamus [illegible]em evacuationem per uterum fa[illegible]; ſed ut revellamus humorem à ſe[illegible] regione fluentem in partem aliquã [illegible]pem.

Ad quartum reſpondetur : Quòd in [illegible]atione humorum diſpoſitionis, [illegible] in utero confluentium, cau[illegible]ve per quod purgatio impediatur, [illegible] ſit indicata purgatio, non [illegible]rari; ideò enim dicimus, quod [illegible] uterus non patiatur.

Ad quintum reſpondetur : Quòd ex be[illegible]s medicamentis minus mole[illegible] accidentia, & quæ minorem [illegible] noxam, quàm quæ poſſit impedi[illegible]tatem, quæ ſequitur ex evacua[illegible]ne Cacochymi humoris per purgationem.

RESOLUTIO. VII.

Utrùm pro diarrhœa, febri ſuperveniente, ſit ex uſu purgatio ?

§. I.

Diſſentiendi occaſio proponitur.

IN re admodum gravi, & ancipite; in communiſſimo pro praxi dubio, in periculoſâ Medicorum hæſitatione ancipites nos trahit doctrinæ ordo, & anxios reddit antiquorum diſſenſus. Contendunt plures quòd, inſpecto ventris fluxu cum febre complicato, naturæ rem omnem permittamus, ſicque nimis adhærent textuali doctrinæ; & habent pro ſe

Primò, Galenum *lib. de arte curat. ad Glaucon. cap.* 14. §. *Sed neque ſi fuerit febris cum profluvio ventris; alia eſt opus evacuatione: verum hæc ſola ſufficit, quamvis non ſit pro multitudinis ratione, quicumque enim his plus adimere fore neceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut ventrem tentare movere, in graviora pericula duxerunt.* Hæc Galenus ſancivit, à cujus placito diſſentiendi nullam videtur reliquiſſe viam.

Secundò : Avicenna *fen.* 4. *doctr.* 5. *cap.* 3. §. *Solvere ventrem ſupra ventris ſolutionem valde timoroſum eſt, &c.* Satis maniſeſtè oſtendit quanti periculi ſit pharmaci exhibitio, manente cum febre ventris fluxu.

Tertiò : Favet huic opinioni inter principes Medicinæ Cornelius Celſus *lib.* 4. *de re medica, cap.* 19. §. *Sed una die alvum fluere ſæpè pro valetudine eſt; atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat, purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, utiliter effunditur.* Ergo fluxus ventris non debet interturbari.

Quartò ex Galeno *lib. 13. meth cap. 11. §. Nec illad ſolum ſatu eſt inveniſſe,&c.* Fluente humore ad aliquam partem, licet indicata ſit cauſæ antecedentis evacuatio, non debet moveri ad eam partem in quam fluit : Sed in diarrhœa humor movetur ad ventrem : Ergo non poteſt evacuari per purgationem ad ipſum ventrem moventem cauſam antecedentem fluxionis.

Pro reſolutione notamus cum Montano *in comment. ad lib. 1. de arte curat. ad Glanc.* quod tripliciter fluxus ventris coincidere poteſt cum febre : primo modo dum ſimul febris, & fluxus ventris ſuperveniunt: ſecundo, dum primò accidit febris, & poſtea fluxus ventris ſupervenit: tertiò, dum incipit fluxus ventris ſine febre, ipſa tamen poſtea ſubſequitur.

§. II.

Si incipiat cum febre fluxus, quid exequendum.

RESolvendum primò: Dum fluxus ventris & febris ſimul incipiunt, ſi fluxus ſufficiat pro deponenda cauſa, nihil movendum: ſin minus ſi cauſa antecedens invenis ſit ſanguini impermixta, purgatione, ſi ſit ſanguini commixta, ſanguinis miſſione ſuppleri debet debita evacuatio pro deponenda febris, & fluxus cauſa.

Prima pars ſancitur ab Aëtio *text. 3. ſerm. 1. cap. 25. §. In principio enim aliena à natura ſalubriter evacuare conſuevit, ipſa videlicet natura undequaque ad ſuperfluum, & incommodum reïjciendum cogente, quemadmodum in febrilibus morbis frequenter fieri videmus, &c.* Ergo adhuc ſuperſtite febre, ſolo fluxu ventris poteſt cauſa morbifica ſalubriter evacuari in principio.

Probatur ſecundò ex Galeno *lib.* [illegible] *thodi, cap. 5.* ubi docens præcip[illegible] dia quibus utendum in febre con[illegible] ſtatim determinat quid agendum [illegible] ſi aliqua ſuperveniat evacuatio, di[illegible] *Sin ſequitur neceſſariò vacuatio* [illegible] *tantum illi de eo, quod ſuperfluum e*[illegible] *quendum, quantum eſt per eam ev*[illegible] *&c.* Ergo ſi per eam tota cau[illegible] mo[illegible] poteſt evacuari, nihil eſt tentandum.

Dices : Quòd licèt eſſet utile ex[illegible] naturæ actionem, dum ipſa tuto [illegible] eſt potens evacuare, quia tamen [illegible] teſt à Medico cognoſci, in hac [illegible] ne melius eſſet aliquid pro natura a[illegible] mine tentare.

Reſpondetur : Quòd ex Hippocrat[illegible] Galeno adhuc in ipſis evac[illegible] ſymptomaticis poſſumus à pri[illegible] gnoſcere, qualis evacuatio eſt [illegible] illa ſcilicet quæ utilis eſt & fit [illegible] vincente, cujus cognitionem d[illegible] pocrates *lib. 1. Aphoriſm. 23* d[illegible] *jectiones non multitudine ſunt a*[illegible] *ſi talia dejiciantur, qualia conven*[illegible], [illegible] *facilè tolerant.* & Galenus *in* [illegible] hæſitationis diluit ex toto ambi[illegible] inquit enim : *Sive à natura, ſive à* [illegible] *cuatio fiat, oportet omnino co*[illegible] *dam ipſius modum : ſicut enim hu*[illegible] *leſtantem pro qualitatis ratione op*[illegible] *cuare, ita utique etiam quantita*[illegible] *tionis magnitudinis noxa reſpond*[illegible] *litatis quidem indicia ſuperius d*[illegible] *illum Aphoriſmum expoſuimus,* [illegible] In perturbationibus ventris. [illegible] *verò nullum habemus indicium. O*[illegible] *cauſam nobis dedit Hippocrates de*[illegible] *titate judicandi viam, & faci*[illegible] *tia Nam ſi humor ſuperexceden*[illegible] *tunc ipſum ſe ipſo agrum fieri le*[illegible]

[illegible] *[illegible]rare eſt neceſſarium : quòd ſi a-[illegible] ex his, quæ ſunt ſecundum na-[illegible] [illegible]cinatur, diſſolui, ac debili-[illegible] vires, & quandam ſentirì affli-[illegible] &c.* Hæc Galenus; ex qui-[illegible] qualis & quanta ſit quælibet evacua-[illegible] debet permitti, judicari poteſt.

[illegible] tertio reſolutio, quoad u-[illegible] partem, ex Galeno *lib 9. method.* [illegible] ſuperaddit enim: *Itaque ſi tem-[illegible] ſanguinis, menſes moveri contige-[illegible] [illegible] hæmorrhois ſit recluſa, ſi [illegible] impetu, ipſe ſatisfacere vide-[illegible], quod requiris, vacuet, naturæ rem [illegible] : ſin minus tantum ipſe de-[illegible] quo ex conjunctis ambobus perficiatur [illegible], &c.* Sed eadem ratio [illegible] [illegible]enda per purgationem ca-[illegible] humoris evacuatione, ac per ſan-[illegible] [illegible]nem evacuatione vitiati ſan-[illegible] [illegible] ſanguinis vitiati evacua-[illegible] [illegible]ciat, permittenda eſt naturæ; [illegible], ſanguinis miſſione adjuvanda: [illegible] fluxus ventris humoris cacochy-[illegible] [illegible]ciat naturæ relinquendus eſt, ſin [illegible] [illegible]tione juvandus, ita ut ex am-[illegible] perficiatur quod poſtulas.

[illegible] quartò: Febris putrida ſuper-[illegible] fluxu ventris ratione cauſæ [illegible] a qua dependet, indicat illius [illegible] [illegible]acuationem ab arte factam, dum [illegible] illum fluxum ipſa ſuppleri non po-[illegible]. Ergo humor debet ab arte evacuari [illegible] remedium, quod indicatur à cau-[illegible] febris pendet ex ſanguinis vitio [illegible] qualitate, aut motu, indica-[illegible] ſanguinis miſſio; ſi dependeat ex nuda [illegible], indicatur purgatio: Ergo [illegible] [illegible]cuatio, dum fluxus ventris non [illegible] pro ejus evacuatione, ſi eſt ſangui-[illegible], ſanguinis miſſione, ſi eſt caco-chymia; purgatione debet perfici.

§. III.

Fluxu ventris ſuperveniente ſymptomatico, aut critico, quid agendum.

Reſolvendum ſecundò: Si febre infeſtante, ſuperveniat fluxus ventris ſymptomaticus, ſicut in præcedente reſolutione reſolvendum: Si criticus, natura vincente omnis actio illi relinquenda.

Prima pars patet. Secunda probatur ex Hippocrate 1. *Aphor.* 20. ait enim ſummus Dictator: *Quæ judicantur, & judicata ſunt integrè, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet.* Ubi Hippocrates de judicatione critica præceptum ſancivit.

§. IV.

Ventris fluxus cauſæ adaptatur remedium.

Reſolvendum tertiò: Quòd in febre ſuperveniente ventris fluxui, ſi ſuperveniat ex putredine ſubſequuta in humoribus, prout in venis continentur, ſanguinis miſſio, aut purgatio eſt neceſſaria ſi ex humorum fluentium putredine, aut flogoſi, purgatio eſt celebranda.

Probatur prima pars. Febris ſuperveniens fluxu ventris poteſt oriri ab humore intra venas, vel ex putredine humoris ſanguini commixti, vel ex putredine humoris à ſanguinis commixtione ſeparati: Sed ex vitio ſanguinis, ſeu humoris ſanguini commixti indicatur ſanguinis miſſio, ex putrido humore à ſanguinis commixtione ſeparato indicatur purgatio: Ergo ſi ex humorum putredine in venis oriatur febris, ſanguinis miſſio, aut purgatio debet celebrari, dum ſupervenit fluxus ventris.

Probatur ſecunda pars: Febris ſuperveniens ex humoribus in ventre commixtis, aut putrefactis pendet ab humorum cacochymia, cùm depédeat ab humore putrido a ſan-

à ſanguinis conſortio ſeparato: Sed à cacochymia nuda ſola poteſt indicari purgatio: Ergo ſi ab humoris fluentis putredine dependet febris, fluxus ventris ſuperveniens petit purgatione curari.

§. V.

Satisfit pro argumentis.

AD primum reſpondetur primò ex Ab. alto Mari, & Carreiro: Quod cum Galenus agat de febribus cum accidentibus, ex quibus vires debilitantur, & præcipuè ex fluxu ventris; ideo ſumpta indicatione à virium debilitate quæ communiter accidit, Galenus prohibet purgationem; non verò in caſu quo ſubſiſtant, in quo loquimur in reſolutione.

Reſpondetur ſecundò, cum Santorio *lib. de vitandis erroribus*: Quod Galenus agit de profluvio ventris, qui ſupervenit cum ventriculi dolore, & maxima oris ventriculi læſione, in quo caſu ſolum ventriculi corroboratione utendum eſſe conſulit, nec purgandum adhuc ſi diarrhœa ſuperveniat; in qua alias eſſet utilis purgatio, ne aliqua ſubcreſcat cardialgia ex humore per pharmacum attracto.

Reſpondetur tertiò: Quòd Galenus in caſu quo fluxus ventris ſufficit pro cauſæ evacuatione, non eſſe opus alia evacuatione contendit: quod cognoſci poſſe ex ipſo patet 1. *Aphor. com.* 10. qui etiam ſi in principio non videatur pro multitudinis ratione, at poſtea corroborata natura, & ſuperiori ad cauſam morbificam reddita, adimplet evacuationis neceſſitatem.

Ad ſecundum reſpondetur: Quod Avicenna non prohibet purgationem, ſed doctrinale ponit præceptum medicum attentum reddens, & providum, ut non purget fortibus medicamentis, quibus utebantur antiqui; ſed benignioribus ro[illegible] & valentibus, non tam evacuare e[illegible] quam naturæ defectum ſupplere, qu[illegible] contingit in rhabarbari exhibitione. [illegible]jus uſu in infuſione in ſubſtantia, [illegible] torrefactionem diverſa agendi, aut c[illegible]borandi immutatur ratio.

Ad tertium reſpondetur: Qu[illegible] C[illegible]lius Celſus non agit de ventris fluxu in [illegible]bribus, ſed de eo qui ſine febre ſuper[illegible] de quo licet plura ex dictis poſſunt [illegible]gi, non tamen eſt noſtri inſtituti.

Ad quartum reſpondetur: Qu[illegible]d Ga[illegible]nus intendit, quod fluente humore a[illegible]tem, cauſa antecedens non moveat[illegible] illam; non verò quòd non moveatu[illegible] lam. Aliud eſt enim humorem tra[illegible] partem, ut retineatur in illa, ali[illegible] rem trahere ad partem ut per i[illegible]cuetur, dùm commodè per aliam [illegible] teſt evacuari, ut facta totius cauſæ ant[illegible]dentis evacuatione, ceſſet fluxu[illegible] in illa, qui fovebatur à cauſa antece[illegible] quæ evacuatur.

RESOLUTIO VIII

Utrum purgatio debeat exerce[illegible] dyſenteria?

§. I.

Sylvatici, Vega, Maſſaria, & al[illegible] ponitur aſſenſus.

PRacticorum agmina move[illegible]em: partem negativam viril[illegible]dere contendunt Ioannes B[illegible]ticus *controverſ.* 62. Vega l[illegible] 2. [illegible]*tiva, cap.* 3. Alexander Maſſaria [illegible]*ctic, cap.* 22. Ramos *in ſua* [illegible] *ratira purgatione*, qui ne ſing[illegible]reant, antiquòs omnes in [illegible] fav[illegible]xiliares conantur habere.

[illegible] adhærere videtur Hippocra[illegible] *[illegible] epidem. in hiſtoria Leambi*, qui in [illegible] purgatus obiit. Tum *lib. de affe[illegible] 24. & 26.* Ubi dyſenteriæ cu[illegible] per vomitum exequitur, & a[illegible] & interceptione humoris fluen[illegible] Tum *lib. de [illegible]*, ubi ſolo vomitu dy[illegible] curavit: Ergo Hippocrates re[illegible]ionem in dyſenteria.

[illegible] Galenus *libr. de arte curativa [illegible] cap.* 14. in omni fluxu ventris [illegible] aliam evacuationem. Tum *lib.* 4. *[illegible] cap.* 6. Si ulcus ſit in partibus ven[illegible]oribus, purgat per ſuperiores, ſi [illegible]perioribus, per inferiorem, ne attra[illegible] humor ad ulcus. Tum *lib de introdu[illegible] cap.* 13. ex Hippocratis doctrina præ[illegible] dyſenteriæ curationem illam, quæ [illegible] nata eſt; reprimentibus, & fluo[illegible]ibus, illam, cujus origo, acris [illegible] corroſio, dulcorantibus, & quæ [illegible] poſſunt, abluendo, ipſa exulce[illegible] Ergo nunquam purgatio exer[illegible]a.

[illegible] Inter Medicinæ proceres, Ara[illegible] Princeps *fen.* 4. 1. *d.* 5. *cap.* 3. [illegible] ve[illegible]trem ſupra ventris ſolutio[illegible] t[illegible]moroſum tenuit Aëtius *[illegible] ſerm.* 1. *capit.* 45. Paulus *lib. [illegible]ca*, *cap.* 42. Actuarius *libr. [illegible], cap.* 6. Celſus *lib.* 4. *de re me[illegible]* 1[illegible]. Curationem dyſenteriæ, nul[illegible] exhibita, purgatione, præſcribit, Haly[illegible] *pratica c.* 22. dum ulcera non [illegible]ſolidata, omnino damnat medi[illegible] purgantia. Ergo quia nullo ex u[illegible] pro dyſenteria.

[illegible] moderniores citati rationibus [illegible]e contendunt. Tum quia ex Gale[illegible] *[illegible] 3 method. cap.* 11. Si ſit inflammatio [illegible] aliqua parte, ſumpta indicatione ab humore fluente in illam, indicatur fluxionis cohibitio, vel materiæ fluentis revulſio in partem contrariam, ut apparet in fluxu humoris ad fauces, palatum, linguam, aut os in quo medicamenta ad os moventia vitamus, & ad partes contrarias revellimus. Tum quia materia morbifica à medicamento calefacta, commota, & ſeparata à reliquorum humorum conſortio, & in ventrem delata novam, ac majorem inducit flogoſim, corroſionem, & exulcerationem. Tum quia materia in principio cruda, aſpera, acris, & corrodens debet coctione attemperari, mitigari, dulcorari, ut mutato ſubſtantiæ modo, dum evacuetur, benignior ſine noxa deſcendat. Tum quia cum in principio utile, & inutile ſit commixtum, utrumque purgatione expelletur, quod renuit Hippocrates 1. *Aphoriſ.* 22. Ergo non debet exhiberi purgatio in dyſenteria.

§. II.

Quid dicendum ratione indicationis à parte.

Reſolvendum primo: Quòd ſumpta indicatione à parte affecta, nec ratione vlceris, nec ratione humoris contenti in inflammatione, nec ratione partis affectæ indicatur purgatio

Patet reſolutio ex Hippocratis, & Galeni doctrina adducta reſolutionibus antecedentibus, & comprobatur rationibus nuper adductis; cùm enim ulcus, & inflammatio, quæ oriuntur ex corroſivo humore inteſtina ruente indicent ejus ablationem, & in diſtantiorem partem contrariam revulſionem, ſi hæc ſine purgatione poſſet conſequi ſicut conſequitur in fluxu humoris à ventriculo per vomitum; vel per ſanguinis miſſionem, dum à parva copia humoris qualitate peccantis ſanguini

com-

[illegible] enim *libr. 4. epidem in hiſtoria Leam-* [illegible] it : *Leambo inteſtinorum exulceratione* [illegible] *ſenteria pharmaco curato, &c.* [illegible] *de morb. popularibus*, filium Eratolai [illegible] uni lacte, & ſero purgavit, & in bilioſa [illegible] arrhœa novem Atticis cotylis bi- [illegible] aſini vehemente purgatione [illegible] ſuborta, liberavit ægrum, *& lib. 4.* [illegible] *victus*, bilioſam cacochymiam, ex [illegible] felle arcente timebatur dyſenteria [illegible] purgavit, & Alexander [illegible] s *lib. 8 cap. 9.* corpus dyſenteri- [illegible] chymo humore refertum pluries [illegible] conſulit, Cælius Aurelianus *lib. 4.* [illegible] *p. 6.* ex Dioclis & Praxag. ſenten- [illegible] purgationem confirmat pro dyſen- [illegible] Dioſcorides *lib. 3. de materia medica*, [illegible] m pro dyſentericis laudat, A- [illegible] *lib. 3 fen. 16 tract. 1. cap. 7.* in dy- [illegible] ia & purgationem conſulit, & præ- [illegible] modum utendi, aptaque medica- [illegible] pro illa. Et poſt hos celeberrimos [illegible] eventus ſecuritate convicti omnes [illegible] uno aut altero demptis, unanimi [illegible] hanc amplectuntur doctrinam: [illegible] humore cacochymo celebranda [illegible] purgatio.

[illegible] ſecundò : Mordicatio, quæ in [illegible] cauſatur ab humore corroſi- [illegible] e ad inteſtina non poteſt curari [illegible] per purgationem fluentis humoris: Er- [illegible] o pro hujuſmodi cacochymo [illegible] dyſenteria eſt neceſſaria. Pro- [illegible] antecedens ex Galeno *lib. 2. de ſim-* [illegible] *facult. c. 14. §. Forte igitur nos* [illegible] *an ullum unquam cacochymo-* [illegible] *ductionem curaverit? Equidem id non* [illegible] *cognovi; verùm ea duo non tempe-* [illegible] *illud quod mordicabat, educendo,* [illegible] *ones ſanaſſe, &c.*

Probatur tertiò: A redundante humore cacochymo indicatur purgatio : Sed humor ruens in inteſtina eſt acris, mordax illa corrodens, ac cacochymus, cùm ſit ſeparatus à ſanguinis conſortio: Ergo ab illo indicatur purgatio.

Probatur quartò. Per purgationem factam à pharmaco ſolvente, & corroborante adimpletur indicatio deſumpta ex parte humoris cacochymi ad inteſtina fluentis : Ergo debet pro dyſenteria exhiberi purgatio. Probatur antecedens, ab humore cacochymo fluente indicatur evacuatio ejus, quod fluit, ac retentio ejus, quod nondum eſt in motu: Sed à pharmaco ſolutivo corroborante, quale eſt rhabarbarum præcipuè in moderata quantitate exhibitum evacuatur fluens humor, corroborantur partes, ut retineatur quod nondum fluit, ac conſtringuntur. Ergo completur omnis indicatio, quæ deſumitur ab humore cacochymo.

Probatur quintò : Non poteſt curari ulcus dependens ex humore cacochymo corroſivo fluente, quin purgetur humor ille: Sed dyſenteria conſiſtit in ulcere inteſtinorum ex corroſivo humore facto : Ergo dyſenteria non poteſt curari, niſi per purgationem. Probatur major, non poteſt auferri ulcus quin auferatur cauſa conſervativa illius: Sed ille humor eſt cauſa conſervativa: Ergo niſi purgetur, non poteſt ulcus curari.

Dices : Quòd poteſt evacuari per aliam regionem per vomitum, aut revelli ad diſtantiorem partem.

Sed contrà: Humor cacochymus, qui in magna quantitate luxuriat in venis, & irritans ad ſui expulſionem, non poteſt detineri, quin immineat periculum, ne decumbat ſurſum delatus in partem ali-

quam principem, nec eſt alia regio, per quam ex toto poſſit evacuari, cum potius à natura irritata moveatur, quàm ab ipſa valente illum ſuo motu gubernare: Ergo neceſſariò ducendus, quò natura vergit.

Probatur ſextò: Si aliquid obſtaret purgationi in dyſenteria, maximè quia licet indicata ſit, impeditur ejus exhibitio, quia humor per illam fertur ad partem affectam, à qua debet revelli, ut antecedentibus reſolutionibus probavimus ex Hippocratis, & Galeni doctrina: Sed hoc non impedit: Ergo indicata purgatio in dyſenteria debet exhiberi. Probatur minor: Tùm quia humor non movetur ad partem, ſed per partem, id eſt, non movetur ut retineatur in illa, ſed ut per modum tranſitus moveatur per illam, & ſimul moveatur materia, quæ priùs erat in parte retenta: Tùm quia cùm humor Cacochymus, qui eſt cauſa conjuncta, debeat evacuari, & hoc non poſſit exequi per aliam regionem, cùm à parte inferiori à nullo medicamento poſſit ſurſum trahi, deorſum deferri eſt neceſſe: Ergo purgatio indicata non eſt, à quo poſſit cohiberi.

§. V.

Solutio argumentorum proponitur.

Ad primum reſpondetur: Quòd Leambus non quia purgatus; ſed quia vehementi pharmaco purgatus periit. Tùm quòd, dum Cacochymus humor à ventriculo dependet, & in pauca quantitate, ſufficit vomitus, non verò ſi à nuda Cacochymia redundante in ſecunda regione.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd Galenus agit de diarrhœa, de qua diximus *reſolut. antecedent.* Tùm quòd 4. *Method.* agit de ulcere pendente à materia primæ regionis, non redundanti [illegible] Tùm quòd *lib. introd.* vel agit de [illegible] ria pro ut dependet ex cauſa ant[illegible] quæ eſt humor ſanguini commix[illegible] qua, ratione cauſæ antecedenti[illegible] per Sanguinis miſſionem revell[illegible] ratione cauſæ conjunctæ mulcebre[illegible] tem reddendo: vel agit de levi [illegible] ria, quæ, quia à pauca quantita[illegible] det, ſola revulſione poteſt reti[illegible]

Ad tertium reſpondetur. Tùm [illegible] vicenna debet intelligi, ut dixi *re*[illegible] *tecedenti.* Tùm quòd reliqui citati [illegible] res egerunt potiùs de remediis [illegible] parte affecta, quàm ab antecedent[illegible] enim agentes purgationem admi[illegible] ex probationibus reſolutionis [illegible]

Ad quartum reſpondetur: Qu[illegible] pta indicatione à parte affecta, [illegible] dicatur abſterſio, & unitio vlceris, [illegible] tiùs contraindicatur, quòd humor [illegible] ad illam: ſed quia non poteſt ab[illegible] uniri, niſi impediatur humor i[illegible] ad illam, & hic non poſſit impedi[illegible] conſequatur evacuatio per pu[illegible] facta, quæ eſt indicata ab humor[illegible] chymo, qui eſt cauſa anteced[illegible] prævalet hæc indicatio, & e[illegible] quia indicatur ab humore, q[illegible] ſine qua non, quæ ordine cura[illegible] antecedere ad indicationem ca[illegible] junctæ, & ad indicationem e[illegible] que eſt eadem ratio in aliis part[illegible] inteſtinis, ut humor non trah[illegible] quia in defluxu ad reliquas pa[illegible] dicetur à vitio ſanguinis, ſang[illegible] ſive à Cacochymia, purgatio; [illegible] his evacuationibus habet p[illegible] tem per quam fiat: at verò [illegible] inteſtina, purgatio indic[illegible] cedente, neceſſariò debe[illegible]

[illegible] quòd medicamentum purgans præ-
[illegible] ationem cauſæ antecedentis, à
[illegible] icatur. Tùm quòd eſt major utili-
[illegible] ſequitur ex cauſa antecedentis,
[illegible] ſine qua non, ablatione,
[illegible] ent ſubſequi incommoda ex il-
[illegible] tu per partem affectam. Tùm
[illegible] ia Cacochyma, quæ purgatur,
[illegible] is, a ſanguinis conſortio ſepa-
[illegible] motu poſita, renuens naturæ ela-
[illegible] nem. Tùm quòd cùm ſit Cacochy-
[illegible] guinis commixtione ſeparata,
[illegible] ahi a pharmaco, & in motu, quaſi
[illegible] turgens.

RESOLUTIO IX.

[illegible] dyſenteria ſanguinis miſſio ante purgationem debeat præire?

§. I.

Mercati proponitur opinio.

H[illegible] atio hæc nullum non premit Me-
[illegible], ſed illius enodatio ab uno So-
[illegible] in incudem diſputationis
[illegible] *tom.* 1 *part.* 2. *diſput* 7 Merca-
[illegible] affirmativæ aſſertor proponitur
[illegible] 3. *cap.* 12. quæ fulcitur; Tùm
[illegible] s humores, & inteſtina exulce-
[illegible] ni- miſſio revellit. Tùm quia
[illegible] eryſipelate ad faucem tenden-
[illegible] co dolore. hæmoptoica paſſio-
[illegible] ſit in prima regione crudorum
[illegible] n Cacochymia, ſtatim ſanguinem
[illegible]. Tùm quia delati humores ad
[illegible] non obſtant ſanguinis miſſioni,
[illegible] illa in venas valeant trahi, nec
[illegible] etraherentur, eſſent in venis ita
[illegible] ſicut in inteſtinis ipſa exulce-
[illegible], Ergo præire debet ſanguinis miſ-
[illegible].

§. II.

Sumitur indicatio purgationis ab humoribus primæ regionis.

Reſolvendum primò: Quòd ſi in prima regione redundet copia humoris Cacochymi tractu evacuationis coacervati, & maximè corrodentis, & irritantis ad expulſionem, etiamſi in venis à ſanguinis vitio indicetur ſanguinis miſſio, debet priùs purgatio, quàm ſanguinis miſſio exerceri; non ratione humoris in inflammatione, ſed humoris fluentis, & coacervati in illa valentis corrodere.

Probatur primò: Quia dum præcedit ciborum cruditas in prima regione, Galenus tantopere venæ ſectionem differre jubet, quantùm ſufficere videbitur ut excrementa deſcendant: Sed majus incommodum ſequitur ex retentione Cacochymi corrodentis humoris, quàm ex humorum cruditate: Ergo venæ ſectio differri debet, donec excrementa deſcendant purgatione.

Probatur ſecundò: Dum duo remedia indicantur, ſi alterum impedit alterius executionem, illud debet priùs exerceri, cujus indicatio magis urget: Sed magis urget indicatio purgandi, quam mittendi ſanguinem: Ergo priùs exequenda. Probatur minor, indicatio purgandi ſumitur ab humore actu corrodente, & ulcus cauſante, indicatio ſanguinis mittendi ſumitur à vitio ſanguinis in venis exiſtentis, à quo timetur, quod deſcendens ad inteſtina poſſit illa corrodere: Ergo magis urget indicatio purgandi.

Probatur tertiò. Debilitatæ vires ex mordente humorum corroſione in ventre, ex dolore, & fluxu humorum, minus aptæ ſunt ferre ſanguinis miſſionem: Ergo pur-

gatione priùs debet auferri humor in ventre corrodens, & partes corroborari.

§. III.

Sanguinis miſſio quando indicetur.

RESolvendum ſecundò : Quòd ſumpta indicatione à vitio ſanguinis, & Cacochymia in venis, à quibus ſanguinis miſſio, & purgatio ſimul indicantur, purgato humore Cacochymo primæ regionis, ſanguinis miſſio priùs, quàm purgatio debet fieri.

Probatur primò ex Hippocrate qui *6. epid. part. 1. comm. 6.* ait: *Quòd ſi utroque auxilio homo indigeat, à vena ſectione incipiendum eſſe notiſſimum eſt, &c.* Quod in hoc caſu maxime venit admittendum.

Probatur ſecundò: Evacuato cacochymo humore primæ regionis, illa indicatio magis urget, per quam indicatur illud remedium, cum quo & febris, quæ plerumque accidit cum dyſenteria, curatur, & cauſa, ex qua poteſt foveri fluxus dyſentericus, revellitur: Sed totum hoc completur ſanguinis miſſione, per quam vitium ſanguinis committens febrem, evacuatur, humor cacochymus partim revellitur: Ergo cùm hoc purgatione exequi non valeat, ſanguinis miſſio debet illam præire.

Probatur. Dum ex vitio ſanguinis, & reliquorum humorum in venis, ſanguinis miſſio, & purgatio indicantur ſimul, ſi præcedat purgatio a primæ regionis cacochymia indicata per illam aliquid evacuatur cacochymæ ſubſtantiæ redundantis in venis: Ergo, illa peracta, reſtat primò ſuccurrendum ſanguinis vitio, à quo ſanguinis miſſio indicatur.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

AD primum patet: Quòd non debet i
tendi revulſio humorum, qui
xerunt ex venis: Tùm quia non urge
ditas pro purgatione in angina, &
ſicut in dyſenteria humor inteſtina co
dens. Tùm quòd licet delati hu
inteſtina nō obſtent ſanguinis miſſ
tu retroceſſus obſtant ob vehement
ſymptomata, & morbos quos ca
petunt celerem cauſæ ablationem.

SECTIO V.

De purgante facultate in catharticis re-
perta.

QUÆ arte medica exercetur p
tio, purgantis medicame
completur; quæ qualis ſit in
quàm arduum ſit determinare, ex
quorum monumentis patet, & ex
rum controverſiis confirmatur, qu
niorum argutie difficultatem
nantes, quam delucidare contend
ſioribus nebularum involucris o
runt.

RESOLUTIO I.

Utrùm catharticorum cogni
Medico neceſſaria, aut utili

§. I.

A Medici ſpeculatione videtur rel

VAnhelmont omnia pharmaco
nenoſa rejicienda tene
cui favet: Venenorum cogni
terdicitur Medicis ex Hippo
creto *in jurejurando*, ex G

[illegible] *procatharticis, cap. ultimo*, ex Aben[illegible] *Teizir tract. 2. cap. 5.* ex Aly 1. [illegible] *rica.* Sed omne catharticum [illegible] noxam manifeſtis, aut de[illegible] occultiſque qualitatibus: Ergo à [illegible] ſpeculatione ejus ſpeculatio eſt re[illegible].

[illegible] minor ex communi Antiquo[illegible] Galenus *lib. 1. de ſanitate tuen*[illegible] *lib. 2. de ratione victus. lib. 3.* [illegible] Meſue: *lib. 1. tract. 2. ſum. 1. capit. 1.* [illegible] *5. 1. doctr. 2. cap 1. & fen. 4. 1. &* [illegible] *3 tract. 1. cap. 6. & 13. lib. 3. tract. 1.* [illegible] *de viribus cordis, tract. 1. cap 6. &* [illegible] *2.* Aſclepiad. *lib. de ſanit. tuenda* [illegible] Celſo, Rabbi Moyſes *lib. de regi*[illegible] *cap. 4.* Cornelius Celſus *lib. 5. in* [illegible] *2. cap. 12.* Aegineta *lib. 7. cap. 4.* [illegible] *4. ar. A. manzorem, cap. 15.* Averr. [illegible]

[illegible]: Ex ſenis Magiſtri decreto, [illegible] calamitas eſt, pharmaco exhibito, [illegible] re: Sed ad cujuſvis pharmaci [illegible] mortem ſubſequi eſt con[illegible] cum quodlibet ſit deleterium [illegible] vim naturæ: Ergo illius uſus, & [illegible] non eſt neceſſaria Medico.

[illegible] Medicamenta ſolutiva inferunt [illegible], ſunt nobis inimica, vires de[illegible] febres intendunt, humores inter[illegible], coctiones impediunt, à proprieta[illegible], mortemque plerumque infe[illegible]: Ergo nec coctio, neque eorum uſus [illegible] neceſſaria, aut utilis Medico.

§. II.

Communis doctrina ſancitur.

R[illegible] endum affirmativè: Sic ſancivit Hippocrates *lib. de medicam. purgantibus.* [illegible] *canonum univerſ.* Dioſcorides [illegible] *medica*; & inter antiquos, Aſclepiades, Archigenes, Menocrates, Apollinus, & alij citati à Galeno; hanc Medicinæ partem illuſtrarunt inter Juniores Mundinus, Honeſtus, Manardus, Sylvius, Ranodæus Uvekerus, & alij quamplurimi.

Probatur primò: Tantorum virorum doctiſſimorum unanimi conſenſu, ex continua, ac utiliſſima experientia in pharmacorum exhibitione, qua convincitur neceſſitas, & uſus purgantium medicamentorum, & ſuæ cognitionis.

Probatur ſecundò: Medicæ ſpeculationis eſt cognitio remediorum, quibus cauſa morbifica debet evacuari: Sed cacochymia, quæ communiſſima eſt morborum materialium cauſa petit cathartico evacuari: ergo ejus cognitio eſt Medico neceſſaria.

Probatur tertiò: Medico magis neceſſaria, & utilis eſt cognitio medicamentorum, in quorum debita applicatione, aut indebita, vitæ, aut mortis conſiſtit eventus: Sed hujuſmodi eſt cathartici exhibitio: Ergo ejus cognitio non ſolùm utilis, ſed neceſſaria eſt Medico.

§. III.

Primò adducta rationes ſolvuntur.

Ad primam reſpondetur: Quòd non omnia cathartica, nec in quacumque quantitate ſunt venenoſa; nec venenorum cognitio, ſed eorum uſus interdicitur Medicis, quem Galenus reprehendit in Orpheo, Aratio, Horo, Mendeſio, & Eliodoro Athenienſe. Cognitionem verò venenorum ipſe elaboravit Dioſcorides, Nicander, Santus Adoynus, Mercurialis, Grevinus, & alij.

Ad ſecundam reſpondetur: Quòd eſt Medico turpis calamitas ægrum perire,

exhibito pharmaco, non quia provenit ex pharmaci exhibitione, ſeu vi deleteria illius, ſed ex Medici ignorantia in medicamenti cognitione, electione, quantitate, uſu, modo utendi, tempore, occaſione, aliiſque requiſitis pro pharmaci exhibitione.

Ad tertiam reſpondetur: Quòd non ſequuntur adducta incommoda ex medicamenti purgantis exhibitione, aliàs ſemper contingerent; ſed ex indebita ejus exhibitione.

RESOLUTIO II.

Quid, & quotuplex ſit purgans medicamentum?

§. I.

Varia medicamenti acceptio prænotatur.

TOtus homo, inquit divinus Senex, eſt totus morbus, ex uteri inquinamentis in lucem editus, ex contrariis compoſitus, & rerum naturalium alterationi expoſitus, morbiſque ab eis pendentibus ſubjacens; in quorum ſubſidium medicamenta ſunt hominibus à Deo condonata. Talia dicuntur, quæ intus, aut extra oblata noſtram valent alterare naturam, inter quæ medicamenta purgantia ſunt maximè ex uſu. Hæc, cathartica, medicamenta purgantia, ſolutiva, ſolent appellari. Catharticum propriiſſime uſurpatur, ſicut & purgans medicamentum. Medicamentum autem latius patet pro quocumque roborante, alterante, aut purgante; licèt ſine addito maximè ſtet pro famoſiori. Pharmacum apud Græcos uſurpari conſuevit pro ſimplici quolibet medicamento valente ægris opem ferre: apud Latinos maximè pro venenoſis medicamentis: apud Hippocratem pro aliquo medicamento, à quo magnus aliqui[illegible] quebatur effectus in corpore admira[illegible] dignus; juxta hanc acceptionem tra[illegible] tum eſt ad cathartica.

§. II.

Cathartici adducitur diffinitio.

REſolvendum primò: Quod cath[illegible] cum eſt medicamentum habens fa[illegible] tatem purgandi Cacochymos ſucco[illegible] corpore redundantes, quam maxime [illegible] ventrem.

Medicamentum, ratio eſt generi[illegible] borantia, alterantia, & purgantia [illegible] camenta continens; hæc ab aliis d[illegible] purgantibus, quorum traditio non [illegible] jus inſtituti, quia maximè per ve[illegible] hæc movent, quod in reliquis par[illegible] explicatur.

§. III.

Purgantis Medicamenti prima divi[illegible] Proponitur.

REſolvendum ſecundò: Quòd pu[illegible] medicamentum aliud eſt ſelect[illegible] aliud alui, ſeu primæ regionis len[illegible] Selectivum voco, quod ſelectiva v[illegible] tionem exequitur: lenitivum [illegible] mæ regionis vias purgandi vim obt[illegible]

§. IV.

Pharmacorum diviſio ſubſequitur.

REſolvendum tertiò: Quod tam [illegible] ctivum, quam leniens phasma[illegible] triplex. Sic Meſues, & commu[illegible] ctitur Medicorum doctrina. Se[illegible] pharmacum aliud eſt cholag[illegible] per ſe primò bilem reſpicit: ali[illegible] magogum, quod per ſe primò reſ[illegible] tuitatem: aliud eſt melanagogum [illegible] per ſe primò reſpicit melancholiam [illegible]

[illegible] lenitivum, aliud comprimendo [illegible], ut mirabolani; aliud lubricando, [illegible], pſyllium; aliud laxando, [illegible] ſpecialiter leniens vocatur, ut man[illegible] fiſtula.

RESOLUTIO III.

[illegible] medicamentum hæmagogum ſit admittendum.

§. I.

Vul[illegible]aris opinio refertur.

V[illegible] Medicorum ſubſcribit Galeno [illegible] *pu[illegible]gant. medicam.* Qui narrat hi[illegible] quodam in Thracibus Bithi[illegible] [illegible]ntibus, qui caſu poſito ſuillo je[illegible] per herbas eam cognovit, quæ ſan[illegible] per ſe primò alliciebat, uſque [illegible] toto exhauriret in corpore con[illegible]: Ergo licèt non cognitum noſtris [illegible], poſſibile eſt hæmagogum [illegible].

[illegible] Aſſentitur hiſtoriæ, quam [illegible] de Oſma *Epiſt. ad Manardum*, [illegible] Iudos, Hiſpanos quovis morbo [illegible] fœliciter curari aſſueviſſe quadam [illegible] partibus externis appoſita, pannis [illegible]ta, à qua ſanguis per poros [illegible]: Ergo habet illa virtutem hæ[illegible].

[illegible] favet illi: Aloës per hæmor[illegible] ex Meſue ſanguinem movet, can[illegible] per veſicam, lepus marinus per [illegible]: Ergo habent vim hæ[illegible].

§. II.

[illegible] Sylvatici, Coſtæi, & Fallopij præfertur opinio.

R[illegible]lvendum: Quòd nullum fuit pro[illegible] hæmagogum pharmacum à [illegible] Meſues *canonum univerſ. theorem* 1. Coſtæus *in comm.* Sylvaticus *hiſt.* 11. Fallopius *lib. de medicam. purgantibus cap.* 2.

Probatur primò ex Meſues authoritate loco citato, inquit enim: *Nullum enim medicamentum facultatem habet primam, & per ſe hamagogam, id eſt quo ſanguinem abigat, & evacuet, quem natura uſque ad poſtremum retinet, neque trahi permittit, niſi coacta:* Ergo ex Meſue nullum admittendum poſſibile hæmagogum pharmacum.

Probatur ſecundò ex Galeni doctrina: Nihil natura ſuperfluum producit: Sed omne medicamentum hæmagogum eſt ſuperfluum. Ergo non producitur à natura. Probatur minor, omne medicamentum purgans, quod nullum valet evacuare humorem, eſt ſuperfluum: Sed nullum hæmagogum valet ſanguinem evacuare, quia hic retinetur à natura avida illius retinendi, & conſervandi, & non niſi humoris cacochymi à ſanguine ſegregati intenditur purgatio: Ergo hæmagogum pharmacum eſt ſuperfluum.

Probatur tertiò: Si aliquid convinceret ad admittendum medicamentum hæmagogum, maximè experientia à Galeno enarrata *lib. de medicam. purgant.* Sed hæc nihil convincit: Ergo non debet admitti. Probatur minor, ſi ab aliquo eſſet cognitum hæmagogum pharmacum, ut ipſe enarrat, & caſu ob jecur ſupra herbas poſitum eſſet inventum; ſimili modo, & experientia iterum eſſet cognitum, & inventum ſaltem in eadem Thraciæ parte, vel experiendi, vel alterius uſus cauſa, ab alio: Sed nunquam iterum fuit cognitum: Ergo experientia à Galeno narrata, non convincit.

§. III.

Vetuſtioris opinionis diluuntur fundamenta.

AD primum reſpondetur : Quòd Galenus narrat vulgarem hiſtoriam, quam ab ipſo non creditam fuiſſe convincit, quod nunquam ulterius hæmagogi meminerit medicamenti, quamtumvis de reliquis plura diſputaverit.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd ſanguis poteſt à corpore trudi per medicamenta reſerantia venas anaſtomoſi, ſine eo quod electiva vi cathartici evacuetur, & talis fuit herba ab Indis cognita.

Ad tertium reſpondetur : Quòd adducta medicamenta, & alia plura vim habent reſerandi venas; de qua vi non dubitamus : ſed an alicui pharmaco inſit hæmagoga facultas ſelectivè ſanguinem attrahens.

RESOLUTIO IV.

Utrùm primæ regionis ſolutiva pharmaca ſint tantum tria : comprimentia, lubricantia, & lenientia?

§. I.

Partis negativæ fundamenta proponuntur.

NEgativam partem ſuadere contendunt aliqui, alii minuendo, alii adaugendo numerum adductum.

Primò : Lenientia, & lubricantia, non diſtingui apparet : nam medicamenta purgantia debent diſtingui penes diverſum modum ſolvendi ventrem : Sed lenientia, & lubricantia, eodem modo ventrem movent : Ergo non differunt inter ſe.

Secundò : Sub medicamentis ſolutivis ventris ſunt abſtergentia, ut ſerum, abſynthium, ſal, beta : & emollientia, ut oleum, pinguiaque quæcumque, & humectantia, ut cucurbita, aqua, atriplex, malva; & liquantia, ut euphorbium : Ergo plura quam tria medicamenta ventrem ſolventia ſunt admittenda.

§. II.

Communis præfertur opinio.

REſolvendum affirmativè : Sic ſanè [illegible] Meſues, & admittunt ejus Commentatores, patebitque latius ex ſolutione argumentorum.

§. III.

Solvuntur argumenta.

AD primum reſpondetur : Quòd Medicamenta lenientia, & lubrica[illegible] differunt in modo purgandi, quatenus [illegible] bricantia ex Arabum doctrina ſuo le[illegible] aliqualiter fæces, & contenta in inteſt[illegible] uniunt; ſua humiditate reddunt illa [illegible] bilia ; ſua gravitate coadjuvant [illegible] deorſum, ſic ſebeſten, & pſyllium purgant : lenientia verò dicuntur, quæ [illegible] runt aſperitatem inteſtinorum, & e[illegible] quæ continentur in illis, ut manna, [illegible] fiſtula, & omnia pinguia, & ole[illegible] quæ actiones, cùm diverſæ in n[illegible] verſæ etiam dicuntur ſpecificè [illegible] pharmaca.

Ad ſecundum reſpondetur : Quòd medicamenta, quæ abluunt, quæ abſte[illegible] quæ emolliunt, ad lenientia medicamenta reducuntur, emolliendo enim, [illegible] do, & abſtergendo inteſtinorum a[illegible] tatem auferunt. Colliquantia po[illegible] ſelectiva pharmaca aliquo modo re[illegible] quatenus reſerando vias evacuan[illegible], [illegible] mores ab illis movent.

RESOLUTIO. V.

Utrùm lubricantia, & lenientia ſint pharmaca ſelectiva vi operantia?

§. I.

Partis affirmativæ proponuntur fundamenta.

PArti affirmativæ favet primò: Quod pharmacum diffiniatur à Meſue *theorem. 1. canonum univerſal. Medicamentum purgativum, neque ut contrarium agens in contrarium, neque ut ſimile attrahens, aut* [illegible] *alterum, ſed quia talem cælitus eſt ſortitum facultatem.* Sed lubricantia, & lenientia ſunt medicamenta purgantia: Ergo habent facultatem occultam, ſelectivam, cælitus communicatam.

Secundò. Caſia fiſtula, & manna ſunt lenientia ex Meſue: Sed ex eodem *lib. ſimplic. cap.* 5. Caſiafiſtula educit ſelectivè bilem & flegmam, *&* c. 8. Manna educit ſelectivè bilem. Ergo ſelectiva virtute operantur.

§. II.

Pars negativa, ut communis præfertur.

REſolvendum: Quòd medicamenta ſolutiva primæ regionis non purgant virtute ſelectiva, ſed manifeſtis qualitatibus. [illegible] Meſues, & illius Commentatorum, & eſt communis.

Probatur ex dictis: Nam comprimentia [illegible] comprimendo purgant, lubricantia lentore, humiditate, & gravitate, ut diximus, lenientia, lenitate ab humiditate aerea orta: Ergo operantur manifeſtis qualitatibus.

§. III.

Rationes dubitandi ſolvuntur.

AD primam reſpondetur: Quòd Meſue ſolutiva cathartica tantum intendit definire.

Ad ſecundam reſpondetur: Quod caſia fiſtula, & manna ſuis manifeſtis qualitatibus ſolvunt ventrem prout lenientia, lubricantia, aut comprimentia; eadem verò aliquando habent, quòd ſimul ſint ſelectiva ratione alterius occultæ facultatis ſelectivæ, & ratione illius inter ſelectiva medicamenta à Meſue ponuntur.

RESOLUTIO VI.

Utrùm ſelectiva cathartica humores generandi habeant vim?

§. I.

Aſclepiadis refertur figmentum.

PUrgantia medicamenta talia dici, non quia aliquam vim humorum purgativam habeant, ſed quia quodlibet habet vim determinati, ac proprii humoris producendi, cujus copia irritata natura, illum poſtea expellit. Sententia fuit Aſclepiadis, referente Galeno *l. de Theriaca ad Piſonem, & in comm. ad lib. de natura humana,* & Vanhelmont proſequitur eam, tanquam in ſomnis à Deo receptam, judicatque ab eis ex ſanguine ſaniem produci evacuandam, *lib. de febribus, cap de purgat.*

Suaderi poteſt primò: Quia purgatio eſt evacuatio humoris Cacochymi: Sed etiam ſi non reperiatur in corpore humor Cacochymus, cathartico exhibito, purgatur humor juxta cathartici naturam: Ergo ab ipſo medicamento proportionalis ille humor generatur, qui poſtea fit Cacochymus.

Secundò: In febre ardenti, in qua redundat bilis, ſi exhibeatur melanagogum pharmacum, purgatur melancholia: cujus copia priùs non reperiebatur: Ergo quia vi medicamenti exhibiti generatur.

Tertiò

Tertiò Exhibito rhabarbaro, etiamſi in prima regione redundet pituita, quidquid evacuatur, pallidum, & bilioſum apparet: Ergo quia generatur bilis, quæ redundat, & evacuatur poſtea à rhabarbaro.

§. II.

Hippocratis, & Galeni præfertur opinio.

RESolvendum negativè, ex Hippocrate *lib. de natura humana*, & Galeno *lib de medicam. purgantibus*, & ex communi opinione Dogmaticorum.

Probatur primò: ſi cathartica haberent vim generandi unum determinatum humorem ex reliquis, unum pharmacum ſecundum ſpeciem ſufficeret pro purgandis omnibus humoribus, cum ſufficeret ex omnibus unum generare, cujus expulſione, & expurgatione reliqui, ex quibus fit, expurgarentur: Sed pro quolibet humore cacochymo ſpecie diverſo, diverſa ſpecie requiruntur cathartica: Ergo non habent vim generativam humorum.

Probatur ſecundò: Sanguis petit ſanguinis miſſione evacuari, cùm non detur, vel non cognoſcatur hæmagogum medicamentum, neque à ſanguine indicetur purgatio: Sed ſi à medicamentis purgativis converteretur ſanguis in reliquos humores, purgaretur ſicut reliqui humores: Ergo non eſſet neceſſaria ſanguinis miſſio.

Probatur tertiò: Communis Medicorum opinio tenet cum Galeno, quòd differunt ſanguinis miſſio, & purgatio: quia per hanc, determinatus humor; per illam, omnes indifferenter evacuantur: Sed ſi ex maſſa ſanguinaria ſelectivum pharmacum producere determinatum humorem evacuandum, ſicut indifferenter omnes humores convertit in humorem evac[illegible] dum, ſimiliter & omnes humores, [illegible] renter in illam converſi evacuarentur [illegible] go nulla eſſet purgationis à ſanguinis [illegible] ſione differentia.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD primum reſpondetur. Quod c[illegible] ſemper ſint intra venas quatu[illegible] mores actu, & formaliter diverſi, [illegible] medicamentum purgans admi[illegible] enit [illegible] rem, quem ſelectivè attrahat, ſed d[illegible] humor eſt ſeparatus à commixtione [illegible] guinis, & cacochymus, rectè per[illegible] purgatio, quia natura adminiculatur [illegible] lius purgationem; dùm verò eſt ſan[illegible] commixtus, medicamentum attra[illegible] pter ſimilitudinem cum illo; natura, [illegible] ſanguini eſt commixtus, retinet, & [illegible] borioſa, quæ ſubſequitur, fit purgati[illegible]

Ad ſecundum reſpondetur: Q[illegible] redundet bilis, eſt ſimul in maſſa ſan[illegible] ria melancholia, cujus attract[illegible] dit melanagogum medicamentum.

Ad tertium reſpondetur: Quod [illegible] macum, quod bilem reſpicit, [illegible] hit à venis, & ab illa, & rhabarbaro [illegible] da redduntur reliqua excrementa [illegible] mul evacuantur, licèt non con[illegible] in bilem,

---

RESOLUTIO VII.

Utrum ſelectiva cathartica ſola irr[illegible] facultate exequantur purgation[illegible]

§. I.

Antiqua opinio ac Ariſt. ſententia [illegible] citatur ab aliquibus, & e[illegible] fundamenta propo[illegible]tur.

PRimi ſeculi Hippocrate [illegible]

trahere conabātur à catharticis omnē aliā facultatem præter qualitates irritantes, mediis quibus judicabant cathartica ſtimulare naturam, vaſa aperire, debilitare, & concitare judicabant ad ſui expulſionem, aptiuſque moveri, quod proquinquius, quod abundans, quod fluxile, quod magis obvium. Huic opinioni ſubſcribit Ariſtot. *lib. 1. problemat. 42.* cui adhæret Puteanus inter moderniores, & noviſſimè Doctor Franciſcus Sanchez *lib. de purgat.* qui in hanc labitur opinionem, clam diſcedens ab Hippocrate, quem defendere oſtentat.

Probatur primò: Sola objectiva irritatio ſufficit in humoribus, in alimentis, in aliiſque quamplurimis externis rebus, ut cogatur natura ad evacuationem tentandā eorum, quæ irritant, & ſimul ut exequatur eorum expulſionem per ventrem, aut vomitum: Sed cathartica ſunt naturæ inimica, irritantiaque, tam per manifeſtas, quàm per occultas, ac deleterias qualitates: Ergo ſola irritatione valent cogere naturam ad humorum purgationem. Probatur major: Tùm in evacuationibus per ventrē, tam criticis, quàm ſymptomaticis. Tum ex potu aquæ frigidæ ad ſatietatem, à quo plerumque ſubſequitur criſis peccantium humorum per ventrem. Tum ex nimio potu, aut uſu alimenti, á quo contingit ventrem moveri: Tùm ex odore pharmaci, venenorum exhibitione animi paſſionibus, aëre inuſitato, aut marino, odore inuſitati vini, aut moleſtantis cujuſvis alterius rei in eis, qui eam averſantur, à quibus ſola irritatione ſubſequitur purgatio, ſine aliqua ſpecifica vi humorum locomotiva: Ergo ſola vi objectiva medicamenta irritando naturam ſunt cauſa evacuandi humores.

Secundò: Si medicamenta cathartica attraherent humores ſelectiva vi locomotiva, ſolum poſſent attrahere humores, ad quos purgandos haberent determinatam vim: Sed quodlibet catharticum omnes valet evacuare humores, ut in ſuperpurgationibus apparet: Ergo ſola irritatione fit ab illis humorum evacuatio.

Tertiò: A catharticis in magna quantitate exhibitis, non ſolùm reliqui humores attrahuntur, ſed & ipſe ſanguis quartus humor: Sed nulla eſt in catharticis virtus locomotiva ſanguinis: Ergo ſola vi irritandi ſanguinis, & reliquorum humorum ſimiliter fit purgatio.

§. II.

Communiori opinioni acquieſcimus.

Reſoluendum negatiuè, ex Hippocrate *lib. de natura humana*, ex Galeno *lib. de purgantibus medicament.* ex Meſue *in Canon univerſ.* ex Auicenna & ex communi Claſſicorum Dogmaticorum aſſenſu. Tùm quia aliàs non eſt cur à determinato pharmaco determinatus attrahatur humor. Tùm quia ex ſubſequenter dicēdis ſatis manifeſtè patefit hujùs reſolutionis doctrina.

§. III.

Innovatorum fundamenta diluuntur.

Ad primum fatemur: Quòd ab irritantibus quibuſuis cauſis poteſt laceſſita natura expellere redundantes ſubſtantias tenuiores, primis viis obvias, & fluxibiliores, & à quibus magis laceſſita natura, ſed non cum ſelectione, qualiter attrahuntur humores à catharitico ſelectiuo, in criſi, natura vincente, moleſtantem morboſam cauſam mouet, in principiis ſymptomaticè evacuat utiles cum inutilibus commixtos, materia concocta, ſolum aggreditur evacuationem morboſæ cauſæ. Potus frigidæ

Digitized by Google

aquæ, vel laxando movet à prima regione, vel per accidens à ſecunda; quia remiſſa caliditate potentior natura reddita criſim aggreditur. In animi paſſionibus defectu caloris, debilitatis viribus, humores non retinentur, ſuoque deſcendunt pondere. Quæ verò irritant, movent per accidens indeterminatam quamcumque ſubſtantiam motui aptam; at verò cathartica ſelectiua vi eum humorem quem ut objectum reſpiciunt.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd cathartica propria vi proprium, ſeù ſimilem reſpiciunt, & attrahunt humorem, dum moderata exhibeantur quantitate: dum verò in majori doſi offeruntur, quam quæ requiritur pro attractione humoris, in quē tendit facultas; vires debilitant, irruuntque reliqui humores poſt ipſum, viribus debilitatis.

Ad tertium reſpondetur: Quòd quantumcumque appetat natura ſanguinis retentionem, quia ex Galeno animæ ſedes eſt, tandem viribus refractis, & natura deuicta nimia exſolutione ſpirituum facta, in reliquorum humorū evacuatione ipſa decumbit, & ſanguis non vi cathartici attractus, ſed ob impotentiam facultatum fluit cum reliquis humoribus proprio pondere commotus ad eaſdem vias, per quas, & reliqui humores fluebant.

RESOLUTIO. VIII.

Vtrùm manifeſtis primis, aut ſecundis qualitatibus operentur cathartica?

§. I.

Affirmativam partem licet difformiter recipiunt plures.

EOrum, qui catharticis tribuunt vim attrahendi humores mediis ſuis facultatibus, plerique hanc vim tribuendam eſſe manifeſtis qualitatibus contendunt: Alii ſoli calori: Alii calori, & ſimul occultæ qualitati: Alii quintæ qualitati ex primis reſultanti: Alii ipſis qualitatibus primis commixtis: Alii ſecundis etiam quibuſdā qualitatibus, tenuitati inquam, aut raritati: Alii ex ſaporibus præcipuè amaro, hanc humorum attrahendi attribuunt virtutem: pro quibus ſtat,

Primò: Calor ſe ſolo valet attrahere: ſed omne catharticum eſt calidum à prædominio: Ergo omne catharticum valet ſolo calore attrahere humores. Probatur major: Tùm ex Galeno *lib. 6. de uſu partium, c. 15. lib. 5. ſimpl. c. 17. lib. 13. method. c. 3. lib. 2. de febribus, cap 13 & ſect. 7. Aphoriſm.* 1. Tùm ex Anicenna *fen 1. doctrin. 6. cap. 3.* Tùm apparet in externis, in quibus à Solis calore ſurſum trahuntur vapores: Tùm experientia docet in corpore humano humores attrahi à colore in partem inflammatam: Tùm docuit Galenus ad partes externas quo pacto à thapſiæ calore attrahātur: Ergo ſe ſolo calor eſt ſufficiens cauſa ad attrahendos humores.

Secundò: Solum calorem non ſufficere licet coadjuvet, ultra illumque requiri occultam facultatem contendit Averroes *lib. 5. collige, cap. 23.* Quia quodlibet medicamentum calidum purgans ratione caloris indifferenter attraheret omnes humores: Sed determinatum medicamentum attrahet determinatum humorem: Ergo non ſolo calore, ſed ſimul coadjuvante occulta vi cathartici, fit attractio humorum.

Tertiò: Non ſolo calore, ſed potiùs toto temperamento fieri tractionem, ſuadet, quod non quodlibet calidum medicamentum, aut alimentum attrahit humores: Ergo potius ratione temperamenti, quod

in

in diverſis rebus eſt diverſum, ſit attractio quam à ſolo calore.

Quartò: Cathartica minus amara attrahunt à minori diſtantia, & attrahunt tenuiores humores: è contra contingit fieri à catharticis amarioribus: Ergo ratione qualitatis amaræ fit attractio. Patet conſequentia, aliàs ad intenſionem, aut remiſſionem amaræ qualitatis non intenderetur, aut remitteretur actio attrahendi in pharmacis.

§. II.

Deciditur, pro negatiua parte.

RESolvendum negatiuè. Sic tenet Hippocrates *lib. de natura human. lib. de medicam. purgantib. lib. ſimplic. cap. 23. commento 11. in lib. de natura human. text. 27. lib. contra Iulianum, cap. 13 lib. de facult. naturalib. lib. de theriaca ad Piſonem, lib. 5. ſimplic. cap. 16.* tenentque claſſici Authores.

Probatur primò ex Meſue *theorem. 1. Canon. vniuerſ. & 2.* In quibus determinat, & probat, quòd attractio humorum non fit per manifeſtas qualitates, ſed per formæ proprietates.

Probatur ſecundò à ſimili in magnete, qui ſimili modo ferrum attrahit, & in trahente facultate vegetatiua, à qua trahitur alimentum, quarum quælibet diuerſa eſt à temperamento, & à primis, ac ſecundis qualitatibus: Ergo diuerſa debet etiam eſſe in catharticis facultas humorum attractrix.

Probatur tertiò: Quòd à calore non fiat ſelectiua attractio, Mirabolani citrini ſunt frigidi in primo gradu, ex Meſue *lib. ſimpl. cap. 2.* & Tamarindi ſunt frigidi in ſecundo gradu, & *eodem lib. ſimpl. cap. 7.* & ex eodem bilem attrahendi habent vim: Tùm qualitas eſt calor, quo indifferenter trahuntur humores omnes; cathartico quilibet determinati tantùm trahuntur: Tùm quia nec calori, nec cuicumque alteri qualitati ineſt virtus trahendi per ſe primò, niſi ratione locomotiuarum qualitatum, quæ ſubſequuntur ex Meſue: Tùm quia à calore tenuiores humores primò ſemper trahuntur à melanagogis, & phlegmagogis catharticis melancholia, & pituita: Tùm quia piper vinum, aqua vitæ, etſi calida; humores non attrahunt, nec plura alia calida medicamenta: Ergo à nullis primis qualitaticus fit attractio ſelectiua humorum.

Probatur quartò: De temperamento, ac reliquis ſecundis qualitatibus manifeſtis, quòd non attrahant ſelectiuè: Tùm quia temperamentum qualitativum, non eſt aliud à primis qualitatibus, quarum nulla eſt qualitas locomotiua; ſubſtantificum, eſt ſubſtantia, cui non accidit operari: Tùm de ſaporoſis qualitatibus experiētia docet non eſſe locomotiuas, aliàs ab omni amaro alimento fieret attractio: Ergo nulla his qualitatibus eſt virtus ſelectiua humorum attractrix.

§. III.

Diluuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Tùm quòd calor non attrahit per ſe, ſed diſpoſitiuè, quatenus poros aperit, partes arrarat, humores attenuat, & motui aptiores reddit; quod Galenus intendit docere: ſed ut moveantur ad partem ſic diſpoſitam, requiritur locomotiua virtus, à qua tractione ad partem, aut expulſione ab illa moueantur, quas eaſdem facultate calor diſpoſitiuè poteſt adaugere, potentioreſque reddere, non tamen ſe ſolo mouere motu attractionis in aliquam partem: Tùm quòd calor, aut calidum medicamentum in parte diſponunt ad humorum receptionem, & partium facultates eos movent. Ad ſecundum reſpondetur: Quòd ſi præter calorem Auerroës facultatem locomotiuam humorum

ee 2 requirit

Digitized by Google

requirit, qua attrahantur, non diſcedit à veritate, ſi quid aliud, quid ſentiendum de attrahente vi, patebit infra.

Ad tertium reſpondetur: Quód cùm temperamentum non habeat vim localiter mouendi, ſed ſolum diſpoſitivè, præter illud requiritur facultas attrahens.

Ad quartum reſpondetur: Quòd calor in amaris poteſt aliqualiter diſpoſitiuè coadjuvare ad attractionem facultatis locomotivæ ſimul exiſtentis: non tamen ſine illa attrahere, nec requiritur ad illam, quia ſine amarore non poſſit à ſola facultate ſelectiua fieri attractio.

RESOLUTIO. IX.

Utrùm ratio trahendi in catharticis ſit ſimilitudo?

§. I.

Iouberti, Cardani, Puteani, & aliorum proponitur opinio.

IOubertus *decad. 2. Paradox. 9.* cathartica contrarietate purgare humores contendit Cardanus *lib. de ſubtilitate*, accedit ad eorum opinionem, qui ſimilitudinem ad tractionem, non conducere contendunt, Puteanus *lib. 1. de purgantib. medicament. cap vlt.* à Galeni ſententia deviat, qui ratione ſimilitudinis fieri attractionem contendit, aliique quamplurimi eorum ſubſcribunt opinioni, validiſſimis fulti rationibus.

Primò: Si ſimilitudo eſſet cauſa, aut ratio trahendi humores, vel ut formaliter eſt relatio, vel ut eſt fundamentum relationis: Sed non ut formaliter eſt relatio, quia totum eſſe relationis eſt ad aliud ſe habere, in quo nihil actiuitatis includitur; non ut eſt fundamentum relationis, quia ut ſic, vel ut eſt proximum, vel ut remotum, eſſet ratio trahendi: Proximum fundamentum ſimilitudinis deberet eſſe qualitativum temperamentum, ſicut remotum ſubſtantificum: Sed nec qualitativum temperamentum attrahit, ut probauimus, nec ſubſtantificum cùm ſit ſubſtantia non diſtincta à partibus materialibus, cui non datur agere: Ergo nulla eſt illi ratio trahendi humores.

Secundò: Ab Agarico ex Meſue calido purgatur pituita in omni opinione frigida: Sed inter duas entitates, quarum una eſt frigida, & alia calida, non datur ſimilitudo: Ergo non fit attractio ratione ſimilitudinis in catharticis.

Dices: Quòd ſimilitudo non requiritur ratione qualitatum primarum, ſed ratione ſubſtantifici temperamenti, ſeù partium materialium proportionis.

Contrá: Inter hæc duo nulla poteſt dari ſimilitudo ratione ſubſtantiæ: Ergo agaricum non attrahit pituitam ratione ſimilitudinis. Probatur antecedens, ſi eſſent ſimilia in ſubſtantiæ modo, vel ratione formæ, & hoc non; cum differant ſpecie vel ratione materiæ primæ, & hæc ſimilitudo non ſufficit, cùm ſit communis omni enti phyſico ſublunari: vel ratione ſubſtantifici temperamenti, & in hoc non; quia cùm qualitativum ſequatur ad ſubſtantificum, ſicut differunt in temperamento qualitativo, debét differre in ſubſtantifico: Ergo nullam habent ſimilitudinem.

Tertiò: Elleborum ex Meſue purgat humorem melancholicum, & pituitoſum: Ergo non purgat eos humores ratione ſimilitudinis. Probatur conſequentia. Pituita eſt diſſimilis melancholiæ in qualitativo, & ſubſtantifico temperamento; Ergo ſi alterum ex his humoribus purgat ratione ſimilitudinis, non poteſt eadem ratione purgare alterum.

Quartò

Quartò: Attractio ratione ſimilitudinis fit ſolùm à partibus viventibus attrahentibus ſubſtantiam ſimilem, ex poſſint nutriri: Sed cathartica non attrahunt humores, ut ex illis nutriantur: Ergo non attrahunt illos ratione ſimilitudinis.

Quintò: Si ratione ſimilitudinis cahartieum attraheret humores, eadem ratione una bilis attraheret aliam bilem; Sed illam non attrahit; Ergo non fit attractio ratione ſimilitudinis.

Sextò: Medicamenta, quibus magis aſſueſcimus, magis ſunt ſimilia propter cõſuetudinem: Sed minus attrahunt: Ergo ſimilitudo non conducit ad attractionem.

§. II.

Vera, & antiqua amplectitur Doctrina.

Reſoluendum: Quòd ſimilitudo in modo ſubſtantiæ temperamenti ſubſtantifici, non ut agendi vis in catharticis, ſed ut ratio formalis ſub qua conſtituuntur humores in eſſe objecti facultatis ſelectiuæ, eorum eſt ratio purgandi. Sic deducitur ex Hippocrate, *lib. de natura humana*, ex Galeno *lib. de facult. ſimpl medicament. cap 24. & 25.* Et ſic intelligenda, venit opinio eorum, qui ratione ſimilitudinis judicant cathartica attrahere humores.

Probatur primò ex Hippocrate, & Galeno, qui cùm neceſſariam conſtituant facultatem ſelectivam in catharticis, & ulterius ſimilitudinem requiri contendunt: Cùm ergo non requiratur ſicut facultas ad attrahendum, debet ſaltem admitti, tanquam ratio objectiua ſe habẽs ex parte objecti.

Probatur ſecundò, ex Hippocrate *lib. de natur. human.* ubi docet attrahentem catharticorum humores attrahere, ſicut attractrix viventium attrahit alimenta: Sed in alimenti attractione ſimilitudo alimenti in modo ſubſtantiæ cum parte nutrienda eſt ratio formalis conſtitutiua illius in eſſe objecti facultatis attrahentis: Ergo eadem ſimilitudo in humoribus cum pharmaco attrahente eſt ratio objectiua, ratione cujus attrahuntur.

Probatur tertiò. Rhabarbarum attrahit bilem ſelectiua vi, non verò reliquos humores: Ergo aliquid eſt in bile, ratione cujus conſtituitur in eſſe objecti facultatis attrahentis Rhabarbari, quod non reperitur in reliquis humoribus: Sed hoc nihil aliud poteſt eſſe præter ſimilitudinem repertam in bile in ſubſtantiæ modo, ratione cujus tanquam in id, quod ſimile eſt, & ratione ſimilitudinis ſui conſeruatiuæ intendit ejus attractionem: Ergo illa eſt ratio formalis objectiua, ratione cujus attrahitur.

§. III.

Primò adducta argumenta ſolvuntur.

Ad primum reſpondetur: Quòd temperamentum ſubſtantificum, ut cum tali modo ſubſtantiæ, proportionem habet in humore eum temperamento ſubſtantifico talis cathartici, quæ eſt ratio formalis conſtitutiua illius in eſſe objectiuo talis facultatis.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd in quolibet medicamento purgante ſunt diverſæ partes materiales, & diuerſi modi mixtionis; ut ſecundum unam partem modus ſubſtantiæ ſit diverſus, ac eſt ſecundum alias, & ita Rhabarbarum ſecundum alias purgat, ſecundum alias adſtringit, & in illis partibus medicamenti, in quibus in modo ſubſtantiæ eſt ſimilitudo cum humore, eſt virtus attractiua illius, licet differant ſecundum reliquas partes in qualitatiuo, & ſubſtantifico temperamento.

 Ad

Digitized by Google

Ad tertium reſpondetur: Quòd ſicut idem catharticum poteſt habere diuerſas partes, in quibus ſint diuerſi ſubſtantiæ modi; ſimiliter poteſt habere diuerſas facultates, & ſimilitudinem in modo ſubſtaniæ cum diverſis modis ſubſtsntiæ diverſorum humorum.

Ad quartum reſpondetur: Quòd attractio ex Galeno *lib. 2. de facultat. natural. cap. 13.* fit propter potiri ſubſtantiæ attractæ: & hoc contingit dupliciter; vno modo, per ſimilis repoſitionem, & nutritionem; alio modo per ſolam ſimilitudinem in modo ſubſtantiæ, ratione cujus conſeruatur facilius attrahens per conſortium rei attractæ, ſicut contingit in fellea veſicula cum bile, & in magnete, qui ob hanc rationem ferrum attrahit, non ut ex illo nutriatur, ſed ut in ejus conſortio conſeruetur, & hoc idem contingit in catharticis, ſine eo quod nutriantur ex humoribus.

Ad quintum reſpondetur: Quòd ratione ſimilitudinis unus humor alterum attraheret, ſi haberet facultatem attrahentem, ſicut habet catharticum, defectu enim illius, nec unus humor alium ſimilem, nec unum ferrum alterum attrahit.

Ad ſextum reſpondetur: Quòd inter humorem, & catharticum ſelectivum illius requiritur ſimilitudo in modo ſubſtantiæ, & ulterius requiritur diſſimilitudo inter humorem, & medicamentum, & inter partes noſtri corporis, quarum ope media expultrice expellitur humor à pharmaco attractus, & quia ab aſſuetis nõn fit paſſio, licèt ſimilitudine fiat melius attractio, non perficitur ab aſſuetis ex toto, purgatio, quia deficit expulſio, per quam ultimò purgandi actio conſequitur media expellente vi partium noſtri corporis.

RESOLUTIO. X.

Utrùm cathartica media facultate attractrice habeant vim purgandi humores?

§. I.

Ariſtot. opinio proponitur: Meſues, & aliorum referuntur ſententia.

ARiſtoteles 10. *problem.* 43. & 48. contendit quòd cathartica moueant humores; non quia aliquam facultatem attractricem obtineant, ſed cum illis commixti humores interturbant, ſeparant, & refluendo pharmaca, & humores, quia irritant, à partibus mota refluunt. Meſues *lib. Canon. univerſ.* contendit, quod ſit attractio cæleſti quadam vi formæ cœlitus immiſſæ, ex quo, & alii à formæ proprietate humorum tractionem contendunt fieri.

Probatur primò, quia illa tantum movent humores, quæ non poſſunt exuperari à natura, quæ acria, & quæ moleſta ſunt: Ergo purgant, quia cùm non poſſint vinci humores interturbant.

Probatur ſecundò: Catharticum purgat non quia ſimile, vel diſſimile, ut docet Meſues, ſed quia tale: Sed quodlibet fit tale per ſuam formam ſubſtantialem: Ergo medicamenta attrahunt per formam ſubſtantialem.

Probatur tertiò: Catharticum purgat non quia res, ut docet experientia: Sed non aliqua facultate manifeſta, ut probauimus: Ergo cæleſti, & ſuperioris ordinis.

§. II.

Hipp. & Galeni præfertur opinio.

REſolvendum: Quòd cathartica attrahunt humores facultate attrahente occulta, & à tota ſubſtantia dicta. Sic tenet Hippocrates

crates *lib. de natur. hum. lib. de medicament purgant.* Galenus *lib. de purgant. medicam. facultat. lib. 3. ſimplic. cap. 23. & 24. comm. 1. in lib. de natur. human. text. 17. lib. de natural. facult. lib. contra Iulian. cap. 13. lib. de theriac. ad Piſonem*, & aliis in locis.

Probatur primò: Humor mouetur verſus eam partem in qua reperitur catharticũ: Ergo mouetur à facultate attrahente. Patet conſequentia, quia motus ad ſe eſt ab attrahente, ſicut motus à ſe ad aliud à facultate expellente.

Probatur ſecundò: Cathartico non quilibet humor indifferenter mouetur; ſed determinatus humor à determinato cathartico: Ergo quia habet determinatam vim attrahentem illius ſelectivam, qua valet illũ à reliquis ſeparare, & ad ſe trahere. Patet conſequentia, nam ſi perturbando humores fieret purgatio, indifferenter omnes perturbati purgarentur.

Probatur tertiò: Ex Hippocrate *lib. de natur. human.* ubi docet, quòd attrahit catharticum humores, ſicut planta alimentum: Sed planta attrahit alimentum media facultate attrahente: Ergo cathartica attrahunt humores, media ſelectiua vi attrahente.

Probatur quartò: Facultas, qua humores mouentur verſus catharticum, non eſt quælibet ſubſtantia communis, qualis eſt in meteria prima, alias in omni ente phyſico reperiretur; non eſt aliqua qualitas manifeſta ex primis, aut ſecundis, ut manet probatum; non eſt aliqua qualitas cœleſtis. Tum quia cum ſit proprietas formæ ab illa debet pullulare: Tum quia ſicut cum medicamento conjuncta, ſimiliter conjuncta alteri entitati eſſet purgatiua, quod non accidit: non eſt aliqua vitalis facultas, nec ſenſitiua, cùm reperiatur in vegetatiuis: nec vegetatiuà, cùm poſſit dari in non viventibus: non eſt ipſa forma ſubſtantialis cui non datur, quòd ſit immediatum principium agendi, nec una niſi unum attraheret humorem: Ergo ſolùm reſtat, quòd ſit facultas à tota ſubſtantia, addita, ſeù occulta dicta.

§. III.

Soluuntur argumenta.

AD primum reſpondetur: Quòd omni medicamento eſt commune, prout diſtinguitur ab alimento, quod non exuperetur à natura; nec ideò omnia purgant, niſi tantum cathartica, quia hæc tantum habent vim trahendi humorem inſita locomotiua facultate.

Ad ſecundum reſpondetur: quod catharticum purgat, quia eſt tale, ut ab ejus forma oriatur attrahens facultas à tota ſubſtantia, quæ valet movere ad ſe humorem determinatum, in cujus attractionem eſt à natura deſtinata determinata talis facultas.

Ad tertium reſpondetur: Quód licèt non trahantur aliqua manifeſta facultate, occulta aliqua trahuntur, de qua ſubſequitur reſolutio.

RESOLUTIO. XI.

Quid ſit facultas dicta à tota ſubſtantia, abdita, cæleſtis formæ, ſeù occulta?

§. I.

Aliqua ad intelligentiam præmittuntur.

ARdua eſt difficultas de facultate, quæ á tota ſubſtantia dicitur, abdita, ſeu occulta, de qua librum promittit Galenus *lib. 11. de ſimplic. medic. facult. cap. 3.* qui ad nos non pervenit, nec forſan fuit editus ob argumenti difficultatem. Pro cujus intelligentia notandũ: in mixto ſunt cõſideranda rei

rei ſubſtantia, ſubſtantiæ modus, & accidentia: ſubſtantia alia eſt totalis, ipſum ſcilicet ens phyſicum; alia eſt partialis forma, & materia. Materia, alia eſt materia ut pura potentia conſiderata, indifferens ſimpliciter: alia, materia prima elementalis, quæ ignea, aërea, aquea, aut terrea dicitur ob præceſſiſſe ſub forma aliqua elementali, ex quo manet ſigillata ad qualitates ſimiles recipiendas formæ, quæ præceſſit. Modus ſubſtantiæ realiter formaliter quid aliud eſt ab ipſa, non realiter entitatiuè, aliàs accideret illi; & eſt duplex, alter ſubſtantiæ totius entitatis phyſicæ, ut ſubſiſtentia, exiſtentia, & unio (ſi detur;) alter eſt modus ſubſtantiæ ſolius materiæ primæ, non ut eſt pura potentia indifferēs, ſed ut eſt materia ſigillata ex præceſſiſſe formæ elementalis in illa, & ut eſt commixta materiis reliquorum elementorum, ex qua commixtione ſecundum majorem aut minorem numerum partium hujus, vel illius elementi ſub forma mixta diverſus ſubſtantiæ modus ſupervenit; impropriè tamen ab aliquibus aliquæ ſecundæ qualitates ſolent vocari modus ſubſtantiæ, ut tenuitas, lentor, raritas, denſitas, craſſities, & alia propter ſimilitudinem forſan, quia ab his ſolet poni in materia ſimilis ſubſtantiæ modus, ac eſt ille, qui ſuberеſcit in illis ex partium materialium elementorum commixtione.

Accidentia, quæ ſuperveniunt in mixtis alia producuntur à forma, ut forma mixta eſt, alia à forma, ut eſt vivens; alia à forma non ut mixta, nec ut vivens, ſed ut eſt forma ſpecificè talis: Quæ producuntur à forma ut mixta, producuntur ab illa ſecundum quod virtualiter eminenter continet elementa, & ut ſic producuntur à forma mixta quatuor qualitates primæ elementales, caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, quæ ſunt primæ virtutes ſenſibiles, & producuntur qualitates, quæ ex illorum interventu fiunt, quæ ſunt ſecundæ qualitates, ſeu virtutes mixtorum, hujuſmodi ſunt facultas aperiendi, quæ ad calorem ſequitur, rarefaciendi, attenuandique, & facultas incraſſandi, repellendi denſandi, quæ ſequuntur ad frigiditatem, & facultas emolliendi, quæ ſequitur ad humiditatem, & facultas indurandi, quæ ſequitur ad ſiccitatem. Quæ producuntur accidentia à forma ut vivente, ſunt facultates, quæ operantur ſub aliquo determinato gradu vitæ, vegetabili, ſenſitiuo, aut rationali, juxta organum pro earum actione proportionatum. Quæ verò fiunt, & ſubſequuntur à forma non ut mixta, nec ut vivente, ſed ut ſpecificè tali, nec ſunt primæ qualitates, nec quæ fiunt interventu illarum, nec ſunt potentiæ contentæ ſub aliquo gradu vitæ, ſed ſunt quædam qualitates, vires, ſeu facultates, quæ ſequuntur tanquam peculiares proprietates formæ, præciſe ut talis forma eſt, & ſicut forma, ut mixta determinatur ad producendas qualitates cujuslibet elementi per partes materiales elemētorum, & forma vivens per partes organicas conducentes ad operationes vitales, ſic determinatur forma ad qualitates ſibi debitas, & ſpecifice adaptatas per quemdam ſubſtantiæ modum taliter coaptatum ad ejus actionem, ita ut licèt forma informet materiam ſecundum alios ſubſtantiæ modos, non producat in illa ſimilem qualitatem, ut apparet in Rhabarbaro, quod in partibus tenuioribus habet vim ſolvendi ventrem, & attrahendi bilem, in craſſioribus adſtringendi; ſic lentiſcus ſolvit ſecundum aliquas partes, ſecundum alias adſtringit, ſic idem medicamentum per diverſas partes diverſos

ſos attrahit humores, ſic plura venenoſa animalia ſecundum unam partem deleteria vi operantur, ſecundum aliam ſunt alexipharmaca.

Notandum ſecundò: Quòd affectus provenientes à facultate, quæ pullulat à forma ut ſpecificè tali, dicuntur mirabiles, quia cùm Medicus non percipiat cauſam, ſicut percipit cauſas reliquorum effectuum quæ proueniunt à forma ut mixta eſt, quia non eſt cauſa ſenſibilis ſenſibiliter immutans aliquem externum ſenſum, ſed tantum à poſteriori per hos effectus, & per diſcurſum tendit ad cauſæ cognitionem; & ideò illorum facultas, ſeu cauſa dicitur abdita, aut occulta, quia occultatur ſenſibus, dicitur à proprietate ſubſtantiæ orta, quia à forma quæ dat eſſe rei oritur tantum proprietas illius, ut eſt talis forma, & à qua prouenit tale eſſe, dicitur à tota ſubſtantia, quia pullulat à forma, ut determinata per materiam ut cum tali modo ſubſtantiæ; & ideò à tota rei ſubſtantia, ſcilicet à forma, & materia prouenit; dicitur cœleſtis, quia ejus pullulatio non tribuitur cauſis ſublunaribus, & elementalibus, ſicut pullulatio ſenſibilium qualitatum, ſed à forma ut tali, cujus cœli, & ſol dicuntur generationis cauſa univerſalis, ſic magnetis virtus, qua ferrum attrahit, & quæ cauſa eſt, ut ferrum ab ipſo contactum polos reſpiciat, formæ eſt proprietas ſenſui incognita; ſic pharmacorum ſelectiua attrahens facultas, ſic deleteria viperæ vis, ſic cantharidarum in veſicam deleteria facultas, ſic & ſtruthiocamelus ferrum habet in diliciis, ceruus ſerpentes, urſus formicas, aſinus ferulam, qua equi pereunt, coturnices veratrum, ſues ſalamandram, ut tenet Ælianus *lib. 2. cap. 17.* Ciconia veſcitur ſine noxa omni genere reptiliũ venenatorum, præcipuè Ibis, ut tenet Cicero *lib. de natura Deorum*, & docuit Solinus in Poliſtorio.

§. II.

Galeni proponitur opinio.

Galen. *lib. 2. de aliment. facult. cap. 6.* mirabiles effectus tribuit ſubſtantiæ modo quem ſequuntur Græci, & Latini, judicantes aliqui quòd à ſubſtantiæ modo elevante qualitates ſenſibiles procedant: qui his fulciuntur.

Primò; Facultas abdita, vel occulta non operatur tanquam cauſa principalis, ſed tanquam inſtrumentum formæ, ſeu modi ſubſtantiæ, qui reperitur in determinata parte materiæ ſub illa forma: Sed forma, medio illo ſubſtantiæ modo cum qualitatibus manifeſtis elevatis ab ipſa, poteſt attingere attractionem humorum, & reliquos effectus mirabiles dictos: Ergo non eſt admittenda facultas occulta, ſiue abdita dicta. Probatur minor, forma ſubſtantialis ut cum tali ſubſtantiæ modo poteſt attingere productionem ſimilis ſubſtantiæ, quæ difficiliori modo attingitur ab accidẽtibus elevatis, quam pruductio alterius cujuſvis accidentis, utcumque ſit: Ergo forma ſubſtantialis cum illo modo ſubſtantiæ, mediis manifeſtis qualitatibus, ſine facultate occulta ſuperaddita poteſt attingere attractionem humorum, & reliquos mirabiles effectus.

Secundò: Facultas abdita, ſeù occulta dicta, eſt ſenſibus perceptibilis: Ergo non eſt dicenda occulta: Probatur antecedens, facultas illa cognoſcitur per intellectum: Ergo eſt perceptibilis per aliquem ſenſum, quia nihil eſt in intellectu, ex Ariſtotel. 3. *de anima*, quod non perſtiterit in ſenſibus.

Tertiò: A nullo accidente poſſunt effe-

Digitized by Google

ctus mirabiles dicti produci: Ergo non producuntur à facultate occulta, ſeu abdita ſed ab ipſa rei ſubſtantia. Probatur antecedens, ſi producerentur ab aliquo accidente, vel illud eſſet cauſa univoca, vel eſſet cauſa æquivoca; ſed non poteſt eſſe cauſa univoca, alias cognoſceretur à ſenſibus, & eſſet ſenſibilis, ſicut & ipſe effectus; nec ut à cauſa æquiuoca, quia hæc priùs producit univoca actione univocum effectum, quàm æquivocum, ut apparet in luce reſpectu caloris, & pharmaci quod non priùs producit aliam facultatem attrahentem, quam attrahat humorem: Ergo à nullo accidente proveniunt effectus mirabiles.

§. III.

Opinioni Galeni intelligentiam adducimus.

RESoluendum primò: Quòd mirabilium effectuum efficientia reducenda eſt in modum ſubſtantiæ, tanquam in id, ratione cujus pullulat facultas abdita, à qua producuntur. Accidit huic opinioni aliqualiter Aguilera *lib. 2. cap. 2.*

Probatur primò ex Galeno: Subſtantiæ modus conducit ad mirabilium effectuum productionem: Sed non conducit, quia habeat efficientiam ſe ipſo: Ergo conducit ſaltem quatenus eſt id, ratione cujus pullulat abdita facultas, à qua producuntur. Probatur minor, modus ſubſtantiæ, vel eſt totius entis naturalis, ut unio, ſubſtantia, aut exiſtentia, quibus nulla eſt vis agendi, ſed tantùm uniendi partes, aut reddendi ſubſiſtens, aut exiſtens totum; vel modus ſubſtantiæ ſolius materiæ proveniens ex commixtione materiarum miſcibilium, vel tanquam terminus alicujus ſecundæ qualitatis, quorum nulli datur agere: Ergo modus ſubſtantiæ ſe ſolo non agit.

Probatur ſecundò. Abdita facultas non pullulat à forma, niſi in illa parte, in qua eſt in materia ſubſtãtiæ modus illi proportionatus: Ergo actio ejus reduci poteſt in modum ſubſtantiæ, tanquam in id, ratione cujus facultas abdita pullulat. Patet antecedens: Tùm in vipera, & aliis venenoſis animalibus, in quibus pullulat deleteria qualitas in parte determinata, & in catharticis apparet, quod in una parte eſt virtus ſolutiua, in aliis adſtringendi facultas, & in aliis ſecundũ diuerſas partes ſunt diuerſæ facultates ad diuerſos humores attrahendos ob diuerſum modum ſubſtantiæ.

Probatur tertiò: Sic ſe habet ſubſtantiæ modus pro qualitatibus, quæ à forma ut tali proveniunt, ſicut potentiæ vitales ad organa illarũ: Sed vitales actiones poſſunt reduci ad organa, tanquam in id, ratione cujus pullulat facultas, & quod ſimul cum potentia eſt principium *quod* actionis: Ergo effectus mirabiles in modum ſubſtantiæ poſſunt reduci tanquam id, ratione cujus pullulat abdita facultas, ex qua, & parte habẽte talem modum fit operativum principium.

§. IV.

Occulta facultatis aperitur natura.

RESolvendum ſecundò: Quòd facultas à tota ſubſtantia, abdita, ſeu occulta eſt vis ab externo ſenſu incognoſcibilis, proveniens â forma ſubſtãtiali non ut mixta, nec ut vivente, ſed ſpecificè tali.

Particula *vis*, ſeù facultas, generis obtinet rationem, cum enim hæc qualitas ſit elicitivum principium effectuum, quos mirabiles dicunt, debet pertinere ad prædicamentum qualitatis, & in eſſe potentiæ convenire cum reliquis.

Particula *incognoſcibilis ſenſui externo*, excludit

cludit qualitates manifeſtas, quarum effectus non dicuntur mirabiles, quia fiunt à cauſis externis ſenſibus manifeſtis.

Particula *proveniens à forma ſubſtantiali non ut mixta* excludit qualitates ortas à forma ut mixta, quia ſenſibiles ſunt.

Particula *nec ut vivente*, excludit potentias vitales, quæ licet fiant à forma ſubſtantiali, & non ut mixta, fiunt tamen ab illa ut vivente, & ſub determinato gradu vitæ: facultates tamen occultæ dictæ non proveniunt ab anima ut tali ſub aliquo determinato gradu vitæ, ſed tanquam proprietates ſpecificæ talis formæ; & ideò ſuperadditur.

Particula, *ſed ut ſpecificè tali*, deleteria enim vis ſerpentis ab ejus forma ſpecifica ut tali, non ut vivente, aut mixta, fit; aliàs enim eſſet communis omni mixtò, aut omni viventi tali.

§. V.

Argumenta pro Galeno adducta ſolvuntur.

AD primum reſpondetur: Quòd forma ut cum tali modo ſubſtantiæ, & cum primis qualitatibus non valet attingere productionem effectuum mirabilium, quia ut inſtrumentum eleuetur pro aliqua actione, debet aliquam habere proportionem, & aptitudinẽ pro elicientia talis operationis; ideo in naturalibus pro coctione, aut nutritione poteſt elevari calor, non frigiditas aut ſiccitas, & in artificiatis ad ſcindendum elevatur ſerra, & non malleus, ſic ad trahendum cum ſelectione determinatum humorem debet elevari attrahens virtus: non autem aliqua qualitas ex manifeſtis, quibus non eſt coaptatus modus pro actione illa, quod idem in reliquis qualitatibus occultis eſt neceſſarium.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd quantitas occulta, ſeu abdita, talis dicitur non quia omninò ſit incognoſcibilis, ſed quia externis ſenſibus eſt imperceptibilis; poteſt tamen ab intellectu cognoſci à poſteriori, & per ſuos effectus, qui ſunt perceptibiles ſenſui: ut enim aliqua cognoſcantur ab intellectu, ſufficit, quòd aliquo modo perſtiterint in ſenſibus, & ita plura, quæ à ſenſibus externis non ſunt cognoſcibilia, cognoſcuntur ab intellectu per ſpecies aliarum rerum, quæ præfuerunt in ſenſibus ſecundum aliquam ſimilitudinem illarum: *Sic inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt conſpicua, intellecta perſpiciuntur.* Ex D. Paulo.

Ad tertium reſpondetur; Quòd occulta ſiue abdita vis, ut cauſa æquiuoca mirabiles producit effectus, nec ut ſic eſt neceſſarium quod illa facultas prius producat effectum univocum, quia ratio cauſæ æquivocæ in hoc ſaluatur, quod effectum producat diverſæ rationis, ſiue immediatè attingendo illum, ſiue media productione alterius univoci effectus prius producti: quod idem in potentiis vitalibus apparet, intellectus enim non producit alium intellectum ante productionem ſpeciei expreſſæ, quam producit ut cauſa æquivoca.

RESOLUTIO. XII.

Utrùm cathartica, ut attrahant humores deferantur ad venas.

§. I.

Affirmativæ partis fundamenta adducuntur.

HUmores vi ſelectiua pharmaci non poſſe attrahi, quin ad humores perveniat pharmacum contactu ſuppoſiti, contendunt plures his convicti,

Primò

Primò: Tùm ex Ariſtot. *lib. 1. de ortu & interitu, lib. 7. Phyſic.* docet, quod mouens & motum debent eſſe ſimul, & *lib. 1. theorem 43.* Quòd cathartica admiſcentur humoribus attrahendis: Tum quia ex exhibitione pharmaci tingitur lotium, ut in rhabarbari exhibitione apparet, quod non contingeret niſi deferretur ad humores. Tum quia catharticis admiſcemus medicamenta reſpicientia partes determinatas, ut caput, aut articulos, ut cum pharmaco deferantur ad illas: Ergo contactu mathematico attingunt humores.

*S*ecundò: Si pharmaca, non peruenerint intra venas ad ipſos humores trahendos, non poſſet fieri purgatio ab illis: Sed ope illorum perficitur: Ergo feruntur intra venas ad illos. Probatur major, eodem modo mouentur humores à venis ad ventriculum, ac poſtea à ventriculo ad inteſtina, cùm ſemper vi purgantis medicamenti trahantur: Sed à ventriculo mouentur contactu mathematico: Ergo idem contactus requiritur, ut moueantur á venis.

Tertiò: Humorum attractio non fit, niſi tranſactis aliquibus horis ab ejus exhibitione: Ergo quia requiritur illud tempus poſtquam jam defertur ad ventriculum, ut poſſit peruenire ad diſtantiora loca, in quibus reperiuntur humores.

§. II.

Deciditur opinio præferenda.

RESoluendum: Quòd pars craſſior cathartici permanet in ventriculo, & actuatur in illo, at verò partes illius tenuiores plures deferuntur ad venas, ad ipſoſque perueniunt humores.

Probatur prima pars. Tùm quia requiritur medicamenti actuatio in ventriculo, ut valeat humorem attrahere: Tùm quia fit attractio ab illo, ſicut à magnete trahitur ferrum, & à partibus alimentum, à quibus non requiritur neceſſariò, quod ſe tangant immediatione ſuppoſiti: Tùm quia pharmacum non habet virtutem, qua ſe mouere valeat ſecundum partes craſſas ad venas, in quibus ſunt humores, cum ſit grauè, quod ſurſum non fertur, nec poſſit attrahi à partibus, quibus non eſt utile: Ergo ſecundum partes craſſas remanet in ventriculo, & ad illum attrahit humores manentes intra ſphæram ſuæ actiuitatis.

Probatur ſecunda pars. Tùm quia ut patet *diſput. 3. ſect. 2.* In medicamentis potentialibus, qualia ſunt pharmaca; ideò requiritur actuatio, ut ſeparentur quædam partes tenues in quibus eſt facultas, quæ ſeparatæ poſſunt differri ad venas. Tùm quia cùm partes, quæ ſeparantur ſint leues, habent à ſe virtutem, qua moueantur. Tùm quia ſeparatæ poſſunt permeare ad jecur, & venas faciliter. Tùm quia cùm plures humores diſtent maximè in venis, & ab illis trahantur humores, debet admitti, quod aliquid medicamenti perueniat ad locum, in quo ſit humor intra ſphæram ſuæ actiuitatis. Tùm quia lotium, quod ſeparatur ab humoribus in venis reſidentibus tingitur per medicamenti colorem: Ergo aliquid illius peruenit ſaltem ſecundum partes tenuiores ad venas, intra quas ſunt humores.

§. III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD primum reſpondetur, quòd Ariſtot. docet, quod mouens & motum debent eſſe ſimul ſimultate ſuppoſiti, vel virtutis, quod accidit in catharticis, & quod admiſcentur modo dicto tantum. Tùm, quòd lotium tingitur non a craſſa, ſed à vaporoſa medicamenti ſubſtantia, Tùm, quòd vaporoſæ

roſæ admixtæ ſubſtantiæ poſſunt deferri cum tenuioribus, ac vaporoſis ſubſtantiis eleuatis ex catharticis.

Ad ſecundum negatur minor, quia à venis trahuntur humores vi pharmaci purgãtis ipſos ad ventriculum attrahentis; à ventriculo, tam pharmacum, quàm humores ab ipſo attracti expelluntur à facultate expellente, quæ irritata ab illis conatur eorum à corpore expulſionem.

Ad tertium reſpondetur: Quòd de ratione cauſæ æquiuocæ eſt, quòd producat effectum diuerſæ rationis: quod autem hoc fiat, prius uniuocum producendo effectum aut non, hoc accidit illi.

RESOLUTIO. XIII.

Utrum putridi humores valeant attrahi vi ſolutiui pharmaci?

§. I.

Zacuti noua opinio proponitur.

ERuditiſſimus Zacutus *lib. 2. de Medicor. Princip. hiſtor.* Hujus fuit ſingularis opinionis, quòd cathartica integros valeant attrahere humores, non verò putridos, hos enim à ſola natura contendit expelli, his fultis rationibus.

Primò: Quia humores integros attrahi deducitur manifeſtè ex Galen. *lib. 1. de facultat. natural. c. 13. lib. de purgant. medicam. facult. cap. 5.* & ſimiliter patet putridos humores plerumque expelli à natura: Ergo putridi ſola naturæ vi; integri à catharticis expelluntur ex corpore.

Secundò. Rhabarbarum attrahit bilem ratione ſimilitudinis cum illa in modo ſubſtantiæ: Sed eo ipſo, quòd in modo ſubſtantiæ ſit ſimile bili naturali, non poteſt eſſe ſimile reliquis ſpeciebus bilis, quæ ſunt bili naturali diſſimiles: Ergo vi pharmaci bilis naturalis, reliquæ verò à natura expelluntur.

Tertiò; Atra bilis aliquando fit ex bile, aliquando ex melancholia: Ergo deberet attrahi per utriuſque ſelectivum pharmacũ: Sed unus humor diuerſis genere catharticis attrahi non poteſt: Ergo à natura expellitur

Quartò. Humor, à quo morbus peſtilens oritur, petit purgari: Sed hic ſine putredine poteſt ſuboriri: Ergo humor non putridus eſt qui petit purgari.

Quintò. Galen. *l. 2. de humorib. comm. 8* ſolùm docet purgandos humores, quando unus illorum ſuperabundat: Ergo dum integer eſt humor, & redundans, petit tantũ expurgari, non verò dum putridus.

§. II.

Communis ſancitur Doctrina.

REſoluendum affirmatiuè.

Probatur primò: Si humores naturales traherentur, meliùs, & facilius fieret purgatio, pharmaco exhibito, pro naturalibus, quam pro putridis humoribus: Sed contrarium docet Hipp. 2. *Aphor. 37. Corpora enim ſana difficulter ferre purgationes docet*: Ergo aptius putridi, quàm naturales humores attrahuntur.

Probatur ſecundò. In febribus putridis exhibito cathartico ſelectiuo ejus humoris putridi purgatio, ipſo verò pharmaco ſelectiuo illius non exhibito, humor ille putridus non euacuatur: Ergo putridi humores non á natura, ſed á cathartico trahuntur.

Probatur tertiò: In febre putrida pendente ex humore turgente putrido, ſtatim debet ille humor putridus purgari ſelectiuo pharmaco ex Hipp. 1. *Aphor. 22. & 4. Aphor. 1.* Ergo cathartico & non ſola natu-

Digitized by Google

turæ ope fit purgatio putridi humoris.

Probatur quartò. Omnes ſpecies bilis præternaturalis in uno modo ſubſtantiæ bili proprio conveniunt, in quo differunt à reliquis ſpeciebus humorum. Sed cathartica attrahentia bilem, illam attrahunt ratione ſimilitudinis in modo ſubſtantiæ: Ergo non ſolum naturalis bilis, ſed præternaturalis, & putrida debet attrahi ſelectiuo cathartico.

Probatur quintò: Cathartica ſunt à natura deſtinata remedia in ſalutem humanam in quantum valent humores à corpore expellere: Sed non ſecundum quod expellunt humores naturales, quia hi ſunt neceſſarii in corpore: Ergo quia valent præternaturales, & putridos evacuare.

Probatur ultimò. In declinatione febriũ putridarum, ex Hipp. 1. *Aphor. 22.* debent pharmaca ſelectiua propinari: Sed tunc febris adhuc remanens pendet ex putridis actu humoribus, & ex eorum evacuatione remittitur: Ergo evacuantur putridi humores ſelectiuo pharmaco.

§. II.

Soluuntur Zacuti fundamenta.

AD primum fatemur, quod criticè, aut ſymptomaticè plerumq; à natura evacuantur putridi humores: Sed plerumque ab illa non evacuati permanent, & indigent evacuari per aliquod catharticum.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd quæcumque bilis habet, prout ab aliis humoribus differt, ſimilitudinem in modo ſubſtantiæ, ratione cujus poſſit attrahi à pharmaco ſelectiuo bilis.

Ad tertium reſpondetur: Quòd atra bilis, ſicut alterius ſit generis ab humore, ex quo fit, & ponitur ſub melancholia, ita & à pharmaco ſelectiuo illius petit attrahi.

Ad quartum reſpondetur: Quòd humor à quo peſtis dependet, ſi purgandus; per pharmacum proprium illius humoris purgandus, ratione enim modi ſubſtantiæ, non ratione ſuperadditæ qualitatis attrahendus.

Ad quintum reſpondetur: Quòd Galenus intendit, quód humores purgandi non ſunt, qui commixti ſunt ſanguini, ſed qui ſeparati, aut ſupernatantes remanent.

SECTIO VI.

De coindicantibus, aut contraindicantibus pharmaci exhibitionem.

IN pharmaci exhibitione plura ſunt, quæ indicant, aut contraindicant illius exhibitionem, de quorum aliquibus aliquas proponemus difficultates, quia circa eas diſcordes ſunt authores, ſiue ratione virium ſiue ratione humorum, ſiue ratione diſpoſitionum eis ſupervenientium, ſiue ratione humorum, ſint deſumendæ.

RESOLUTIO. I.

Utrùm majus virium robur pro pharmaci exhibitione requiratur, quàm pro miſſione ſanguinis?

§. I.

Valleſij, & Vega proponitur opinio.

SI ruant vires, nullum exequendum remedium valens eas labefactare ſanciuit Galenus 9. *methodi, c.* 13. §. *Quod ſi quem curare ſtudes, vires autem extrema imbecillita-*

te

te laborant, toto illo tempore quo vires reficimus, nihil adverſus morbum eſt faciendum; cum autem conjeceris, ut nihil, aut parum ex evacuatione ſint lædenda, tunc eſt ad effectus curationem accedendum. Sed an validius robur requiratur, ut accedamus ad curationẽ per pharmaci exhibitionẽ, quam per ſanguinis miſſionem, nondum patet. Vega enim *libr. 2. artis medend.* & Valleſius *lib. 7. controverſ. cap. 10.* Pro mittẽdo ſanguine validius robur virium requiri judicant: quibus fauet

Primò: In purgatione evacuatur humor alienus à natura ſanguinis, cùm ſit cacochymus, ſeparatus ab ejus commixtione, ineptuſque pro partium nutritione: Ergo cum minore fit diſpendio virium, quàm in ſanguinis miſſione, per quam ſanguis utilis, & neceſſarius pro nutritione evacuatur, & ideò cum minori virium robore poterit pharmacum exhiberi.

Secundò: Galenus in phlebotomia docet per pulſum vires attendendas, ne vires ſubitò lapſæ pereant ex ſanguinis defectu: Sed per purgationem non ita labuntur, nec tantum fit ſpirituum diſpendium; ergo pro pharmaci exhibitione, non ita robuſtæ vires requiruntur.

Tertiò: Humores pharmaco evacuandi plerumque venenoſi ſunt, præditi deleteria vi: Ergo cum eorum evacuatione potius vires roborantur.

§. II.

Horatii Augenii opinio præfertur.

Reſolvendum: Quòd ſecurior decet eſſe Medicus de robore virium pro pharmaci exhibitione, quàm pro ſanguinis miſſione exercenda: ſic ſentit Horatius Augenius *lib. 1. de ſanguin. mittend. capit. 4.*

Probatur primò: Medicus ſecurior debet eſſe de virium robore pro eo exercendo remedio, quod cum majori periculo debilitandi illas fit: Sed ex pharmaci exhibitione majus periculum poteſt ſubſequi, quàm ex ſanguinis miſſione: Ergo Medicus in ejus exhibitione ſecurior debet eſſe de robore virium, quàm pro ſanguinis miſſione. Probatur minor. Tùm ex Galeno *lib. de medicamẽtis expertis*, dicente: *In exhibitione medicamenti purgantis exhibitio medicamenti in manu eſt medici, reliqua omnia opus ſunt fortunæ.* Tùm quia ex Hippoc. *lib. de medicament. purgantibus: Pharmaco exhibito, ægrum perire turpis eſt calamitas*: quæ ſine viriũ ſecuro robore non poteſt evitari: Tùm quia ex Galeno 2. *acutorum 12. Nempè purgantium omnium medicamentorum natura corporis, quæ purgantur, naturis contraria eſt, atque ut quiſpiam dixerit, lethalis, ac deleteria* Tùm quia ſi vires debilitari cognoſcamus per pulſum, aut per aliud ſignum, purgatio ſiſti non poteſt, ut docet Galen. *lib. de ſang. miſſione, cap. 12. §. Quod enim ſemel devoratũ eſt medicamentum, quo minus omne devoratũ ſit fieri non poteſt; nec poſſibile eſt, ubi pluſquã conveniat, jam purgetur homo, partem oblati auferre.* At ſanguinis miſſio poteſt ſiſti, ut idem Galen. docet *lib de vena ſect. adverſ. Eraſiſtratum, cap. 7. §. Medicus hujus ſolius evacuationis liberam habet poteſtatem ſiſtendi quandocunq; illi placuerit, aliarum autem nullius*: Ergo ex pharmaci exhibitione majus periculum poteſt ſubſequi, quam ex ſanguinis miſſione.

§. III.

Solvuntur Valleſij fundamenta.

Ad primum reſpondetur: Quòd plerumque ſanguinis miſſione evacuatur ſãguis qui redundat, & relinquitur, qui ſufficit pro nutritione, ſæpius verò evacuatur ſanguis qualitate peccans ratione commixti humoris intemperati, & inepti pro nutritione.

Ad ſecundum reſpondetur: Quòd Galenus docet in ſanguinis miſſione vires attendendas, quia ſi debiles fiant, in manu medici eſt ſiſtere euacuationem. In pharmaci exhibitione ſi vires anteá non cognoſcantur, ut emdicamenti exhibitio ſiſtatur, poſtea ejus operatio non poteſt ſiſti, & ideò Galenus non jubet vires attendi, ut ſiſtatur purgatio.

Ad tertium reſpondetur: Quòd ſi humores purgandi deleteria vi infecti ſint, vires labuntur; nec ſufficiunt ferre evacuationem, quia lapſæ à deleteria vi proſternuntur agitatione pharmaci, ſpirituum ſimul confluentium defectu; & ideò majus ex euacuatione poteſt eſſe nocumentum, quàm ſecuritas ex euacuato humore.

RESOLUTIO II.

Utrùm viribus præſtantibus, valida pharmaca ſint ex uſu?

Pars affirmatiua fulcitur.

ANtiqui Medicinæ Doctores partem affirmatiuam ſuſtinendam ſuadent primo: Quia in eorum ſcriptis tantùm conſtat eos uti conſueuiſſe pharmacis fortioribus; Ergo illis nobis utendum eſt.

Secundò: Deuorato medicamento, poteſt æger vomitu, aut alio retinente auxilio ejus operationem detinere, ut infra ſubſiſtat, quam pro ejus poſſe: Ergo ut ſecurior ſit ejus effectus, debent fortiora medicamenta exhiberi.

Tertio: Pharmaca benigniora non valent educere materiam craſſam, quam mouent: Ergo pharmaca fortiora pro eis debent exhiberi.

§. II.

Ex Arabum aſſenſu præfertur pars negatiua

REſoluendum: Quod benigniora pharmaca uſitata ab Arabibus, quam maximé fortioribus ſunt præferenda.

Probatur: Túm ex Auicenna *Fen. 4. 1. cap. 3. §. Melius eſt infra ſubſiſtere, quàm exquiſitiſſime euacuare.* Tũ quia ut docet Hippocrates *lib. de medicament. purgantibus: Turpis eſt calamitas, pharmaco exhibito, ægrum perire.* Tum quia ex Galeno *lib. de ſang. miſſione: Quod ſemel in ventrem deuoratum eſt medicamentum, quò minus omne deuoratum ſit fieri non poteſt.* Túm uſu compertum eſt ſecuriori eventu pharmaca benigniora ægris offerri. Tum quia fortiora pharmaca, ſiue deleteria vi, ſiue manifeſtis qualitatibus potentius nocent: Ergo benignioribus eſt utendum pro morborum curatione.

§. II.

Solvuntur rationes dubitandi.

AD primum reſpondetur: Quod antiquiores Medici fortioribus uſi ſunt pharmacis, ſiue quia in eorum ætates nondum benigniora fuerunt cognita, ſeu nondum ad eos aſportabantur.

Ad ſecundum reſpondetur: Quod ut patet ex Galeno, impoſſibile eſt ſemel deuoratum medicamentum, deuoratum non eſſe; & conſequenter quod, ſi fortius ſit, & nimis alterativum, non inferat magnum nocumentum.

Ad tertium reſpondetur: Quod pharmaca benigniora in majori quantitate valebũt educere, vel partitis vicibus materiam, quã reſpiciunt, ſecuriori eventu, quàm quæ fortiora ſunt.

RESO-

RESOLUTIO. IX.

Utrùm coctione humores fiant objectum medicamenti purgantis?

§. I.

Commun[illegible] Medicorum proponitur aſſenſus.

OMnes Medici Dogmatici adhærentes ſententiæ 22. *lib. 1. Aphoriſm.* à nobis adductæ admittunt, quod materia morbifica ante exhibitionem medicamenti purgantis debet concoqui: ſed diſpoſitio, quam coctio ponit in illa, qualis ſit, non unanimiter determinant.

Alii enim coctionem requiri ante pharmaci exhibitionem judicant, quia per illam craſſiores redduntur humores, & ratione craſſitiei aptiores, ut ab illo poſſint attrahi quod intendunt ſuadere. Tùm quia ex Galeno 4. *acut. comm. 4. & 2. prognoſt. comm.* 33. & ex Ariſtot. 4. *meteororum cap. 3.* Quæ coquuntur craſſiora evadunt. Tùm quia coctio procedit tenues partes reſoluendo, & uniendo craſſiores cum reliquis: ex quo apparet coctione neceſſariò incraſſandos eſſe humores: Ergo coctio prærequiritur in illis, ut craſſitiem cauſet, quia aptiores ſunt, ut poſſint vi pharmaci attrahi.

Alii intendunt, quod humores attenuentur per coctionem, & ratione tenuitatis fiant aptiores, ut poſſint pharmaco attrahi; fulti authoritate, Tùm Auicennæ *Fen.* 4. *tract. 2. cap.* 7. Tùm Galeni *lib. 3. de articul. comm. 5. & lib. conſt. artis medicæ cap. de præſeruat. & lib. 2 de rat. vict. comm.* 44. *& lib. 6. epidem ſect* 5. *comm. 6.* Quibus in locis docent, quòd ea, quæ coquuntur, coctione attenuantur. Tum experientia, quæ fructus tenuiores coctione reddi demonſtrat: Ergo humores per coctionem tenuitatem recipiunt, quia diſponuntur ut facilius valeant pharmaco attrahi.

§. II.

Communis Scholarum Doctrina explicatur.

REſoluendum: Quòd coctio prærequiritur in humoribus ante medicamenti purgantis exhibitionem: ut materia morbifica ſeparata à commixtione ſanguinis fiat cacochyma, & objectum aptum, ut poſſit vi pharmaci purgantis attrahi.

Probatur primò à priori, *Purgatio eſt evacuatio per ventrem facta, vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex ſuccorum cacochymia*, ut tradidimus *hujus diſput. ſect. 2. reſolut. 3. §. 3* Sed dum morbus pendet ab humore putrido, aut quomodolibet ſanguini commixto, nondum cacochymus, ut tradidimus *in hac diſput ſect. 1. reſolut. 1.* Ergo coctio prærequiritur in humoribus ante medicamenti purgantis exhibitionem, ut materia morbifica ſeparata à commixtione ſanguinis fiat cacochyma & illius objectum.

Probatur ſecundò à poſteriori: Dum humores purgatione evacuandi ſunt cacochymi, ſiue ſint ſimul cum ſanguine in venis, ut materia turgens, ſeroſa, aut cruda ſuperabundans, in leucophlegmatia; ſiue ſint in prima regione crudi, ut nidoroſa, aut acida ſubſtantia, vel incoctilis, ut probauimus *ſect. 2.* non expectata coctione, ſunt purgandi; quia cum jam ſint ſeparati à ſanguinis commixtione, ſunt cacochymi, & objectum facultatis expellentis, & indicant ſui evacuationem per pharmacum; cujus actio habet etiam naturam adminiculantē: Ergo dum humores ſanguini commixti morbum cauſant, quia non ſunt ab ejus commixtione ſeparati, coctione indigent, quia ſepa-

ſeparentur, & fiant cacochymi, & objectum facultatis expellentis valentis coadjuvare actionem medicamenti attrahentis.

Dices: quòd humor bilioſus, etiam ſi ſanguini ſit commixtus, eſt objectum facultatis attrahentis medicamenti ſolutivi v. g. rhabarbari: Ergo poterit illum attrahere, antequam coctione fiat cacochymus per ſeparationẽ á ſanguinis commixtione.

Reſpondetur: Quòd eſt objectum medicamenti purgantis, & pharmaco exhibito attraheret illud, ſed inducendo noxas, quas refert Hippocrates *4. de rat. vict. text 32.* §. *Quicumque ea, quæ inflammantur, morborum inter initia ſolvere conantur, ij nihil auferunt eius quod intentum eſt, cum non cedat affectio cruda.* quæ proveniunt, quia cùm humores morbum committentes ſint ſanguini commixti, ratione ſanguinis utilis conatur natura ipſos retinere; dum verò per coctionem perficiuntur humores utiles ſeparantur inutiles, & jam ſiunt objectum expellentis facultatis, & tunc dicitur indicata exhibitio medicamenti purgantis, quia non ſolum humor trahendus, eſt illius objectum, ſed etiã facultatis expellentis, quæ coadjuvat ejus actionem, & deſinit retineri à retinente; & ideò expellitur ſine noxiis dictis, quia cacochymus.

§. III.

Solvuntur fundamenta Dogmaticorum.

PRo primo opinantibus reſpondetur: Quòd duplex eſt coctio, alia propria, quæ dicitur maturatio, & de qua docet Ariſtoteles, quòd quæ coquuntur craſſiora evadunt, & reſpectu termini à quo ſemper in illa eſt verum: & licet fructus maturi, ut vitis, videantur tenuiores; non tales ſunt reſpectu partium, quæ fuerunt in termino à quo, & remanent in re cocta: ſed ratione novæ humiditatis ſuperadditæ, quæ tractu temporis attracta commixta eſt cum agreſte, quæ à terreſtriori partium numero abundabat.

Alia eſt coctio impropria, quæ proprie eſt elixatio, qualis quæ reperitur in corporis coctionibus, & ab hac provenit tenuitas, & craſſities, quoniam neceſſariò deniuntur in fine illius, aliæ ſubſtantiæ ab aliis ut apparet in coctione, quæ celebratur in jecore, & ab hac coctione dicuntur humores reddi aptos pro purgatione, quia fiunt cacochymi, & objectum facultatis expellentis, & deſinunt eſſe commixti, & objectum facultatis retinentis; & ideò dicitur indicata purgatio, quia jam pharmacum ſolutivum offerri poteſt in tempore, quo inutile poteſt attrahere ſegregatum ab utili.

Quod autem craſſities, aut tenuitas valeant, aut non, impedire motum, alterius eſt conſiderationis.

RESOLUTIO IV.

Utrùm putredine fiant humores cacochymi, ut pharmaco ſolutivo attrahi poſſint?

§. I.

Vanhelmont nullam admittit putredinem in humoribus.

NOn ſolum Vanhelmont humores à corpore exterminare, ſed nullam in eis [ſi admittantur] nec in cruore poſſe reperire putredinem contendit *tract. de febribus, cap. 2.* his fulcitur.

Primò: Si in ſcholis, in humorib. eſſet admittenda putredo, maximè ut calor febrilis, quia ortus à putredine, differat à calore adaucto per exercitium, qui licet adauctus

Digitized by Google

auctus, febrilis non eſt. Sed à putredine non poteſt febrilis calor differentiam ſumere: Ergo non eſt admittenda putredo. Probatur minor. Tum primò, quia ſi putredo eſſet differentia, aut ratio febris conſtitutiua, deberet poni in febris diffinitione: Túm ſecundò, quia febris in putredine & non in calore conſiſteret: Tùm tertiò, quia febris non eſſet dicẽda, calor in corde accenſus, ſed accenſus in cauſa putrida. Tũ quartò, quia febris differentiæ ex putredine eſſent deſumendæ. Tum quintò, quia tunc eſſet febris effectus putredinis, & cum alia oriantur à putredine, quàm calor; in alio à calore conſiſteret febris. Tùm ſextò, quia ſi febris eſſet calor à putredine ortus, nunquam poſſet calidis remediis curari, ut curatur plerumque, ut apozemate ex lupulis, ſparragis, roſis, oleo vitrioli rhabarbaro, ſcamonea. Tùm quia febris maligna differt à non malignis, quia dependet à putredine incipiente: Ergo à putredine non poteſt deſumi ratio conſtitutiua, aut differentialis febrilis caloris.

Secundò: Si aliquid convinceret, ut in cauſa febrili admittenda eſſet putredo, maximè quia antecedenter ad acceſſionem percipitur frigus, ad quam paulo poſt ſubſequitur calor, ſicut contingit in fimo equino, qui frigidus cùm ſit, incaleſcit ratione putredinis à qua ſcitatur caliditatem: Sed incaleſcentia in fimo equino non prouenit ratione putredinis: Ergo nec in febribus poteſt prouenire excedẽs calor ratione putredinis. Probatur minor. Tùm quia in fimo vaccino ex eiſdem alimentis facto id non contingit, & eadem deberet eſſe ratio. Tùm ſecundò, quia calor ſubſequitur ad grana manſa; non ad putredinem. Tùm tertiò, quia accenſio fit ante putredinem, ut in fimo, floribus, & herbis coacervatis apparet. Tùm quartò, quia dum fimus incaleſcit non poſſet ratione putredinis fieri calor; niſi fimus eſſet putrefactus in facto, corrupta jam forma: Ergo incaleſcentia in fimo equino, non provenit ratione putredinis.

Confirmatur: Si ab humoribus in centro corporis putrefactis proveniret febrilis calor, non poſſet extendi ad pedes, & extremitates, quin prius exureret partes internas: Sed extenditur ad partes externas, ſiue earum exuſtione; ergo non provenit ratione putredinis.

Tertiò: Calor non poteſt oriri ratione putredinis in humoribus exiſtentis. Probatur antecedens. Tùm primò, quia in non viventibus non cauſatur calor excedens ratione putredinis; Tùm ſecundò, quia ſi febris oriretur ex humorum putredine nulla eſſet intermittens, quia humor putridus maneret in diebus intermittentiæ. Tùm tertiò, quia putridum formam amittit, & redditur frigidum. Tùm quartò, quia calor febrilis, ſi oriretur ab humorum putredine, maneret in cadauere, ſicut manent in ipſo humores. Tùm quintò, quia cùm humores, & eorum putredo ſint intra venas, ſi à putredine fieret febris, non poſſet incipere à corde. Tùm ſextò, quia cùm in febre intermittente ſit calor, & frigus; ſicut nec frigoris, ſimiliter non poteſt eſſe cauſa caloris febrilis: Ergo calor febrilis non poteſt cauſari, nec eſſe indicium putredinis manentis in humoribus.

Confirmatur: Galenus admittit, quod ſi ſanguis putreſcat, fit ex illo bilis: Sed data bile per putredinem facta non cauſatur febris: Ergò putredo non valet eſſe cauſa caloris febrilis.

Quartò: Sanguis intra venas non poteſt putreſieri: Ergo nec in ſanguine, nec in reliquis humoribus intra venas eſt admittenda putredo. Probatur antecedens. Tùm primò, quia venæ ſuum cruorem ſervant fluidum, & à corruptione liberum in cadavere, indicium manifeſtum, quod potentius illum conſervabunt in vivente. Tùm ſecundò, quia ſanguis eſt vitæ ſedes, & theſaurus, ex quo apparet, quod debet à forma vivente præſervari à corruptione. Tùm tertiò quia rueret decus naturæ, ſi unicuique formæ non tribueret virtutem conſervativam ejus, ſine quo ipſa conſeruari non poteſt. Tùm quartò, quia conſtat experientia ſanguinem à febricitantibus extractũ non differre à ſanguine extracto à bene valente. Tùm quintò, quia ſi cruor putreſieret, maximè in peſte, in qua ipſum non putreſieri demonſtrat, quod illius evacuatio eſt lethalis, ex eo quod vtilis erat. Tùm ſexto, quia ſanguis in febrientibus pleuriticis non putreſit, alias, pleuritide curata, non appareret ſanus: Ergo ſanguis intra venas non poteſt putreſieri.

Confirmatur: putredo vt apparet in gangrena, communicat ſui contagionem: Ergo, data putredine in ſanguîne, ſpiritus, & omnes corporis partes deberent putreſieri.

Quintò: Si febrilis calor oriretur à putredine in humoribus, deberet curari per ea quæ afferunt putredinem: Sed febris potius curatur per ea, quæ intendunt putredinem: Ergo non oritur ab humorum putredine. probatur minor. putredini obſtant quæ ſunt calida, et ſicca, vt myrrha, & alia hujuſmodi, quibus cadavera condiuntur: Sed febris frigidis, & humidis medicamentis curatur: Ergo potiùs curatur per ea, quæ intendant putredinem.

Confirmatur; Si aliquis ſanguis eſt cenſendus putridus, maximè hæmorrhoidalis, qui magis á naturali ſtatu diſtat: Sed iſte non eſt putridus: Ergo nullus in corpore. Probatur minor: Si eſſet putridus, non poſſet curari dolor ortus ab ejus putredine, niſi remediis illam auferentibus: Sed poteſt curari, ſine illis, inquit Vanhelmont, dolor hæmorrhoidarum ſpatio, quo profertur Dominica oratio, & hæmorrhoides ſolo annulo ab ipſo excogitato, & faciendo ex ſomniata ab ipſo materia: Ergo non eſt putridus.

§. II.

Philoſophorum, & Medicorum amplector decreta.

RESolvendum: Quod valet putredo ſupervenire humoribus, ipſoſque ad cacochymiam perducere, quæ ſolutivi pharmaci exhibitionem indicent. Sic Hippocrates, Galenus, Ariſtoteles, Avicenna, cunctaque Dogmaticorum Medicorum admittit Schola, in quam novum dogma ſomniauit Vanhelmont, ſolus ſibi, ſuiſque inſomniis acquieſcens.

Probatur: Putredo vel eſt paſſio omniũ elementorum præter ignem; ſimulque, & mixtorum; vel ſaltem ex communi ſententia eſt paſſio mixtorum: Sed ſanguis, & reliqui humores ſunt mixta perfecta: Ergo ſanguis, & reliqui humores ſunt mixta perfecta: Ergo ſanguis, & reliqui humores poſſunt pati putredinem, quæ eſt actio eorum corruptiua proprii in improprium modum ſubſtantiæ: Probatur minor. Tum quia ex alimentis, quæ mixta perfecta ſunt, generantur. Tùm quia in nutritionem animalis, quod perfectiſſimum eſt mixtum, ordinantur. Tùm quia quæcumq; ſubſtantia completa, aut eſt miſcibile, ut elementa; aut mixtum, ut omnes reliquæ: Ergo ſanguis

ſanguis, & reliqui humores ſunt mixta perfecta.

Probatur ſecundò; Febrilis, & præternaturalis calor oritur à ſanguine, aut reliquis humoribus ratione putredinis: ſed talis calor actu datur in homine, & tactu percipitur; Ergo putredo á qua oritur, actu datur intra illum in ſanguine, aut alia putreſcibili ſubſtantia. Probatur major: Tùm quia non eſt alia cauſa aſſignabilis, cur in motione acceſſionali ipſorum humorum ſuperveniat febrilis calor. Tùm quia nulla alia ratio, quare febrilis calor ſubcreſcat de tertio in tertium, vel in quartum diem, niſi quia ex putredine, quæ aggreditur humorem his diebus, ſuperveniat: Ergo febrilis & præternaturalis calor oritur ab humoribus ratione putredinis.

Probatur tertiò: Aliquando febriſis calor permanet in corpore, dum humores ſunt intra illud, & ſi expellantur, ut contingit in criticis evacuationibus, vel ab arte, extinguitur febris: Ergo aliquid ſuperadditur illis humoribus, ratione cujus, illis evacuatis, febrilis calor remittatur: Sed id quod additur illis, eſt putredo, aut uſtio, quæ ſunt actiones, per quas, ut docet Ariſtoteles *lib.* 4. *Meteororum*, ſupervenit calor: Ergo putredo valet ſupervenire humoribus, quia alteretur eorum ſubſtantia, & fiat cacochyma.

Probatur quartò: Si ſanguis, aut reliqui humores non poſſent putrefieri, maximè quia ſunt ſedes animæ, & ordinati in ejus conſeruationem intra corpus; Sed hæc ratio non obſtat: Ergo poſſunt pati putredinem. Probatur minor: Tùm quia neceſſitas rei ob aliquem finem non tollit, quod ab aliqua violenta cauſa poſſit corrumpi: Tum quia ipſæ partes viventes magis conducunt ad vitæ conſervationem, cùm informentur ipſa anima, & tamen poſſunt putreſieri: Tùm quia ſicut partes viventes, & humores poſſunt uri à calore uſtivo, ſimiliter poſſunt putrefieri à calore putrefactivo. Tùm quia Vanhelmont admittit, quòd excrementa ſanguini admixta poſſunt putreſieri, qua eadem ratione, poterit ſanguis, aut humores illi commixti ab illo putrefieri calore: Ergo etiam ſi ſanguis, aut reliqui humores ſint ſedes animæ, poſſunt putrefieri.

Probatur quintò; Calor febrilis dú non pullulat ab anima, ut contingit in hectica, habet aliquam cauſam intra corpus, á quo oriatur: Sed non aliam, quam uſtionem, aut putredinem: Ergo ab illa poteſt oriri. Probatur minor, ſi haberet aliam, maximè ſpiritus, ut contendit Vanhelmont: Sed ſoli ſpiritus vitales non valent febrilem calorem producere. Tùm quia ſi poſſent, ſe ipſis, ſicut homo ſemper illos habet, ſemper haberet febrem. Tum quia ſicut in ſanitate poteſt aër illorum attemperare caloré, poſſet, ſi non eſſet alia præternaturalis cauſa impediens, illos ſemper attemperare: Ergo dum producitur calor febrilis non productus ab anima, fit ratione uſtionis, aut putredinis ſpiritibus, aut humoribus ſupervenientis.

Probatur ſextò: Coctio, & putredo ſunt contraria, & ideò debent circa idem ſubjectum reperiri: Sed coctio eſt actio qua generantur, & perficiuntur: Ergo putredo poteſt eſſe actio, per quam corrumpuntur, & fiunt cacochymi.

§. III.

Ex ſolutionibus comprobatur ſolutio, & convincuntur Vanhelmont deliramenta.

AD primum negatur major; Putredo enim admittitur, quia ejus relucent ſigna

na, & effectus in febrili calore, in lotio, & aliis. Nec minor tenet: Tùm primò, quia putredo non eſt ratio differentialis febris, ſed actio, ratione cujus febrilis calor cauſatur ab humore: Tùm ſecundò, quia febris conſiſtit in calore, & dependet ab humore ratione putredinis dum eſt putridus, non verò reliquæ: Tùm tertiò, quia febris eſt calor à putrido humore cauſatus, & non habet rationem febris univerſalis donec accendatur in corde, licèt in quacumque parte vivente habeat rationem febris particularis. Tùm quartò, quia ſicut non omnis febris dependet à putredine, ſic nec omnes deſumunt ab illa differentiam; putrida verò accidentalem differentiam poteſt ab illa deſumere. Tùm quintò, quia febris eſt effectus putredinis, & alia ſimiliter habet: At verò in ſolo calore eſt febris poſita, quia illi tantum convenit, quod eſt de ejus natura. Tùm ſextò, quia in febris curatione aliquando à cauſa, à qua poſſunt calida remedia indicari. Tùm ſeptimò, quia malignitas conſiſtit in qualitate deleteria ſuperaddita febri, & quæ aliquando jungitur cum febre pendente ex putredine, aliàs vero cum febribus non pendētibus à putredine.

Ad ſecundum reſpondetur: Quod convincit ad admittendam putredinem; quia, ut diximus, apparet febrilis calor cauſatus ratione illius, & apparent alia ſigna demonſtrantia illam. Præterea negamus minorem & ad illius probationē dicimus, Tùm primò, quod in fimo vaccino, ſi putreſcat, continget idem, & in quocumque mixto patiente putredinem. Tum ſecundo, quod calor ſequitur ratione putredinis à forma rei, quæ putreſit: ſi enim à granis fieret, intenſior perciperetur, antequam eſſent manſa, nec ab hordei granis, quod eſt frigidum, poteſt in fimo equino intendi calor niſi ratione putredinis. Tum tertio, quod accenſio apparet in herbis, floribus, & fimo, quod non fit donec coacervata, impedita ventilatione, incipiunt putreſieri; fœtorem enim, tū & calorem acquirunt. Tum quarto quod ſpiritus ſalium manentes in fimo equino calorem producerent, ſi ab ipſis eſſet calor, quod non contingit, niſi putredine novum acquirant ſubſtantiæ modum. Tum quinto quod dum putreſcit mixtum, fit calor excedens, quia partes calidorum elemētorum, pro ut ſeparantur à frigidis, coguntformam ad caloris productionem. Dum vero eſt putredo in facto eſſe, reſolvuntur, & defectu illarū mixtum putrefactum manet frigidum.

Ad confirmationem reſpondetur: Quod ſine eo, quod internæ partes exurantur, communicatur calor ad extremitates mediis ſpiritibus vitalibus, qui, quia aër, quo deberent attemperari, calefit à calore orto ratione putredinis, calorem intenſiorem producunt, & delati in partes quaſcumque corporis valent illas attemperare.

Ad tertium negatur antecedens; & reſpondetur ad ejus probationem, Tum primo, quod in mixtis non viventibus, ſi putreſiant, fit calor excedens, ut apparet in fimo, quocumquèvè mixto putredinem patiente. Tùm ſecundo, quia quod humor putreſcit in uno die, in aliis non fit febris intermittens: Tùm tertio; quod putridum in facto redditur frigidum, non quod putreſit. Tùm quarto, quod licèt in cadavere maneant calidi humores, qui putreſiunt: non tamen partes apparent calidæ, ſicut in vivente, quia deficiunt ſpiritus vitales, qui delati ad partes calorem communicabant illis. Tum quinto, quod calor excedens in quacumque parte eſſet febris particularis, numquam tamen inciperet dici febris univerſalis,

verſalis,

Digitized by Google

verſalis, donec communicatus cordi inciperet ab illo communicari. Tum ſexto, quod in febre intermittēte retroceſſus ſpiritus ac interna in cauſa eſt, ut ſint frigidæ partes externæ: At vero putredo, ratione cujus in humoribus pullulat calor, eſt cauſa febrilis caloris abſque eo, quod frigiditatem cauſet; ſicut ignis poteſt eſſe cauſa caloris, etſi non ſit cauſa frigiditatis.

Ad confirmationem reſpondetur: Quod à bile per putredinem facta, dum ipſa non putreſcat, non oritur febris, quia febrilis calor à re dum putreſcit, cauſatur.

Ad quartum negatur antecedens, & reſpondetur ad probationes: Tum primo, quod venæ ſuum cruorem ſervant, ſi non ſit cauſa præternaturalis, à qua impediatur earum actio: Tum ſecundo, quod ſanguis conſervari intenditur à natura, & à forma, non tamen valet reddere immunem à corruptione, ſicut nec ipſas partes viventes. Tum tertio, quod decus naturæ ſtat in hoc quod unicuique tribuat id cum quo poſſit conſervari, ſi non invadit præternaturalis cauſa: At vero nullum eſt ens ſublunare, quod poſſit præſervari à putredine, aut corruptione inducta à potentiori præternaturali cauſſa. Tum quarto, quod experientia demonſtrat ſanguinem in bene valentibus naturalem eſſe, corruptum vero in febricitantibus. Tum quinto, quod eſt lethalis cruoris evacuatio in peſte, quia licèt ſit putridus, non valent vires ipſam ferre. Tum ſexto, quod ſanguis poſt pleuritidem poteſt eſſe perfectus, quia poſtea fuit genitus, licèt qui præfuit, fuerit putridus.

Ad confirmationem reſpondetur: Quod putridi humores poſſunt putredinem communicare reliquis, & ſpiritibus, ſi apti ſint ad illius receptionem: ſed plerumque quia reſiſtunt, non putreſiunt, ſicut nec plures partes ejuſdem humoris qui putreſcit.

Ad quintum reſpondetur: Quòd ſumpta indicatione à putredine, fieret curatio per ea, quæ ipſam valent cohibere: ſi verò ſumatur ab ipſa febre: curabitur per ejus contraria.

Ad confirmationem reſpondetur: Quòd non eſt putridus plerumq; ſanguis hæmorrhoidalis; & etiam ſi putridus non ſit, non conſtat an curaretur pre annulum ſomniatum à Vanhelmont: niſi ſomniauerit etiam ipſum conficere ex balſamo, quo nugantur vetulæ Fierabras curaſſe in inſtanti homines in duas partes abſciſſos.

RESOLUTIO. V.

Utrùm anni tempora, aut Aſtrorum mutationes valeant conindicare pharmaci ſolutivi exhibitionem?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

LIcèt Galenus omnes indicationes curatiuas exactiſſimè ſit proſequutus, nullam quæ ab Aſtris ſumatur, propoſuit; imò ſi aliqua ſit ab ipſis ſumenda, eam minimam omnium judicauit; & ideò in eam plures deducti ſunt opinionem, ut nulla ab eis ſit ſumenda. Quibus fauet,

Primo: Quia ab anni temporibus, aut Aſtris nulla poteſt ſumi indicatio, niſi quatenus nos valent alterare: Sed ab aëris alteratione, cum ſit diuerſa, & valent nocere, aut coadjuvare pro ſalute, nulla certa poteſt ſumi indicatio: Ergo nulla indicatio ab eis deſumpta poteſt coindicare, aut contraindicare pro pharmaco.

Secundo

Secundò: Pharmacum indicatur à cauſa morbifica: Sed nec anni tēpora, nec Aſtra habent rationem cauſæ materialis morbificæ: Ergo ab eis nulla indicatio, nec contraindicatio ſumitur utēdi pharmaco ſolutivo.

Tertiò: Actio ſolutivi pharmaci, nec à temporibus anni, nec ab Aſtris poteſt indicari, nec contraindicari ab illis. Probatur antecedens: anni tempora, & Aſtra, mediis primis qualitatibus in nos agunt; pharmacum ſolvens media qualitate occulta: Ergo ejus actio ab illis non valet immutari

§. II.

Tempore urgentiæ eorum contraindicatio poſtponitur.

RESolvendum primò: Quòd tempore urgentiæ poſt habenda contraindicatio ab Aſtris, aut anni temporibus deſumpta.

Probatur primò. Pro pharmaci exhibitione requiritur occaſio, quæ ex Cicerone *lib. 5. de invent.* eſt *Opportunitas alicujus rei, quæ habet idoneum tempus faciendi, vel non faciendi:* Sed occaſio ex Hippocrate *lib. 1. Aphoriſm. 1.* eſt *Præceps.* Præcipuè in tempore urgentiæ, in qua imminet vitæ periculum ex mora: Ergo contraindicatio ab anni temporibus, aut Aſtris deſumpta, poſthabenda eſt tempore urgentiæ ad indicationem exhibendi ſolutivum pharmacum.

Probatur ſecundò: Solutivum pharmacum non proponatur pro libito ex Hippocrate *lib. de locis*, §. *Ne pharmacum quiſquā volens det.* ſed dum eſt indicatum: Ergo ſi ſit indicatum, & urgeat neceſſitas illius exhibendi, non poteſt exhiberi; & etiam ſi ab anni temporibus, aut Aſtris deſumatur aliqua contraindicatio, poſtponenda eſt.

Probatur tertiò: Tempore urgentiæ ſi non poſtponeretur contraindicatio ab anni temporibus, aut Aſtris deſumpta, plerumque periret æger: Ergo Poſthabenda eſt ad indicationem exhibendi ſolutivum pharmacum. Patet conſequentia ex Cornelio Celſo, inquit enim: *Propera dum vivit, quia ſemel pereuntis nulla remedia proſunt*

§. III.

Datur locus coindicationi temporum.

RESolvendum ſecundò: Quód abſente urgentiæ indicatio, aut contraindicatio deſumpta ab anni tēporibus eſt attendenda.

Probatur ex Hippocrate *lib. 4 Aphoriſm. ſent. 5.* dicente: *Sub cane, & ante canem difficiles ſunt purgationes:* Et ex Galeno, qui *in comment.* inquit: *Sicuti enim balnea calida natura apta ſunt obſiſtere purgationibus, ſic & calor æſtatis, & tunc præcipuè cum ſe ipſo vehementior extiterit.* Ergo attendenda eſt indicatio ab anni temporibus, & Aſtris dum non ſit urgentia.

Probatur ſecundò ex eodem Hippocrate *lib. 6. Aphoriſm. ſent. 47.* dicente: *Quibuſcumque vena ſectio, vel medicatio convenit, his Vere purgare, vel venam ſcindere oportet.* Ergo ſi non urget neceſſitas, ab anni tempore coindicatio pharmaci ſolutivi exhibendi deſumitur.

Probatur tertiò Ab aëre docet Galenus deſumi indicationē quam maximé pro exercendis remediis: Sed & ab anni temporibus aëris temperies mutatur: Ergo ab ipſis coindicatio in pharmacis ſolutivis exhibendis, aut contraindicatio eſt ſumenda, dum non ſit urgentia.

§. IV.

§. IV.

[illegible] aliquid eſt tribuendum pro pharmaci ſolutivi uſu.

R[illegible]vendum tertiò: Quòd abſente ur[illegible]ia, aliqua coindicatio, aut contrain[illegible]io [illegible]o pharmaci ſolutivi exhibitione [illegible]ur ab Alſtris.

[illegible]obatur: Aliqua indicatio ſumitur pro [illegible]aci exhibitione à corporis temperie, [illegible]tiæ modo, viribus, corporiſque ha[illegible]; graciles enim difficilius purgantur [illegible]pocrate 2. *Aphor. 35 & lib. 4. Aphor.* [illegible] enim: *Vomentes vero difficulter, & [illegible] et carnoſos per inferiora, canentes a[illegible] [illegible]ſentent* 9. inquit: *Melancholicos vero [illegible] per inferiora.* Sed Luna, & reliqua [illegible]lont inmutare corporis temperiem, [illegible]tiæ modum, vires, aut corporis ha[illegible]em: Ergo abſente urgentia, ab illis [illegible]atio, aut contraindicatio exhibendi [illegible]aci deſumenda eſt. Probatur minor, [illegible]ia ex Macrobio *in ſomno Scipionis*, [illegible] vita, ac conſervatio noſtra modera[illegible] Aſtris. Et ab ipſis quammaximè, ex [illegible] *lib. 1. Saturnal cap 17. & cap. 14 in [illegible] Scipionis*, præcipuè per caliditatem à [illegible], Ariete, Syrio, & vtroque Cane. Et [illegible] [illegible]rmarunt Cælius Rhodiginius [illegible] 17 *antiquar lect* 27 Plinius *lib. 2. cap. 42.* [illegible]micus *lib. 8. cap. 9.* Ioannes Ponta[illegible] *lib. [illegible]. de ſtell* Pierius Valer, *lib hier. 44.* [illegible] Martius *lib. 36. de promiſcua doctrina,* [illegible] a nobis, *tom... reſol. Meduar.* [illegible], quod Luna ſit cauſa mutatio[illegible] [illegible]oris ex Galeno *lib. 3. de diebus de[illegible]* [illegible]mo & non viventia, & ma[illegible]e ipſum [illegible], ut confirmant Prolomæu *lib. 2.* [illegible] Albertus Magnus *lib. 2. tract. 3. cap.* [illegible]nus *cap. 6 ad lib. Plotini*, Strabon, *lib. 3. de ſitu orbis* Albumazar, *lib. 2 maioris introductorij* Tùm de Sole, quod valeat rerum ſublunarium immutare naturas, & temperamenta, imò & ipſos mores, notavit Ganivetus *lib 3. de influxu planetarum, cap. 3.* Lælius Biſciola *tom, 3. horarum ſucciſivar. lib. 12.* Valles *lib 2. de ſacra Philoſophia*, tenuit Plato, ut Damaſcenus teſtatur in *lib Thaumatographia*, Abulenſis *lib. 3. Reg cap. 17.* Paulus Venetus 2. *meteoror.* Rodericus Caſtro *lib 2. de meteoris microcoſmi.* Saxonia *lib 2 de cælo*: Ergo Luna, & Aſtra valent immutare temperiem, vires, & ſubſtantiæ modum.

§. V.

Solvuntur dubitandi rationes.

AD primam reſpondetur: Quód maximè ab aëre ſumitur indicatio pro exhibendis remediis, quatenus illius temperies ſe poteſt habere ex parte morbi, vel ex parte medicamenti, quod pro ipſo debellando offertur.

Ad ſecundam reſpondetur: Quòd licèt indicatio pro pharmaco exhibendo deſumatur ab humore cacochymo, & ſi ſit urgentia, debeat exhiberi, ſi ſit indicatum, nulla attenta coindicatione eorum, quæ poſſunt impedire, aut coadiuvare eius operationem; at verò ſi non deture urgentia, attenduntur alia à quibus illius indicatio poteſt coindicari, aut contraindicari.

Ad tertiam reſpondetur: Quòd licèt pharmaca operentur ſelectiva vi occulta, habent tamen manifeſtas qualitates per quas nos valent alterare?, & per quas valent in nos agere? & ideò Hippocrates dicit: *Quod in cane, & ante canem difficiles ſunt purgationes.*

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

Tractatus de Sudore: cum Appendice ad Diſputationem de Sanguinis miſſione.

DISPVTATIO VNICA.

De humani Corporis ſudore.

SOLERTISSIMA natura pro altrice, & auctrice vi, aptam unicuique animali coaptavit materiam; ſed parum diſſimilem, unde excrementa ſuperſunt; quibus etiam excernendis aptas coaptavit vias, patentiores pro craſſis; tenuiores, pro tenuibus, quas diſperſit per cutem, qua animalia induit, præcipuè hominem, ex Galen. *1. ſimplic. cap* 12. in primo ortu continuam, tractu temporis perforatam inſtar cribri, ut tenuiora expellantur excrementa; ut tradidit idem Gal. *lib. de anatomicis adminiſtrationibus, & lib 2. de temperamentis*: Sunt hæc ſordes, tenuis ſubſtantia, evaporabilis, & ſudor. De hoc agere intendimus: de [illegible]
quoad prognoſin plura tradidit Hipp[illegible]
aphoriſticis & prænoſticis ſententiis [illegible]
peraddit *in commentariis* Gal[illegible]
doris natura tradidit non pauca *lib.* [illegible]
ſimplic. Medicam facult: cap de ſudore [illegible]
didit & Avicenna, & plures ex A[illegible]
milia perluſtrarum aliqua: [illegible]
niores hanc dilucidavit doct[illegible]
Baricellus *lib. de hydronoſia natura* [illegible]
rialis *lib. de ſudoribus.* Vall[illegible]
ſiarum. Marcellus Donatus *lib* 1 [illegible]
mirabili, cap. Valleriola *in comm*[illegible]
lib de differentiis ſympt. Franc[illegible]
de ſympt. febr. ubi plura Practi[illegible]

SECTIO I.

De ſudore Naturali.

SUdor, effluviúmve vaporoſæ ſubſtantiæ per cutem, triplex in homine accidit? [illegible] intra ſanitatis metas, qui Naturalis dicitur; vel in morbis natura vincente, pellente humores noxios ſub ſudoris forma, [illegible] vocatur ſudor Criticus; vel vi morbi ſub[illegible], & tanquam illius ſymptoma, qui [illegible] Symptomaticus dicitur: De naturali ſudore, de actionibus per quas producitur, & de uniuſcujuſque actionis, perquam [illegible], ſub hac Sectione agemus.

RESOLUTIO I.

Utrum detur ſudor naturalis?

§. I.

[illegible], Actuarii, Sanchez, & aliorum proponitur opinio.

ANtiqua eſt quæſtio à Galeno propoſita, [illegible] non ſatis elucidata, an detur ſudor [illegible] *lib. de different. ſymptom cap.* 6. Dio[illegible] *m* ab ipſo citatus, & *lib.* 1. *aphoriſm.* [illegible] nullum homini naturalem eſſe ſu[illegible] tulit, & rationibus fulcivit; quem [illegible] Actuarius *lib* 1 *methodi cap.* 23. Et [illegible] recentiores Franciſcus Sanchez *libro* [illegible] *us capite ſecundo*, quibus favet.

[illegible] Hipp. *lib.* 4 *aphoriſm.* 38. §. [illegible] *ſudor [illegible] morbus adeſſe ſignificatur.* Tum. 2. [illegible] *prognoſtic num* 50. Ubi ſudores docet fi[illegible] corporis diſſolutione, vel ex vehementia inflammationis. Tum 3 Galenus *lib. de different. ſympt.* docet Dioclem valde probabiliter firmare ſuam ſententiam: Tum 4. *lib* 3. *methodi, cap* 3. §. *his excrementis etiam per univerſum corpus ſemper provenientibus, quod tenue eſt inviſibilis eſt perſpiratio, quæ etiam fit viſibilis quoties vel calor languet naturalis, vel nutrimento utitur, quod juſto fit copioſius, vel motus quidam violentus animali contingit*: Ergo ex Hipp. & Galeno ſudor nullus eſt naturalis, ſed à præternaturalibus cauſis ortus.

Secundò à Diocle ſic probatur: Nunquam ſudor fit à cauſa naturali: Ergo nunquam ſudor eſt homini naturalis. Probatur antecedens: excrementa, quæ evacuantur per tertiam regionem, & per cutis poroſitates dum à naturali elevantur calore, reſolvuntur, attenuantur, & inſenſibiliter evacuantur: Dum verò calor debilis eſt, & imbecillis, cùm non poſſit vaporem elevare, nec ſudorem movere valet: ergo à naturali calore nunquam poteſt fieri ſudor.

Tertiò, Dum calor eſt naturalis, & proportionatus, ut in hyeme, non fit ſudor; dum eſt robuſtus, ut in æſtate, multi fiunt ſudores: ergo ſudor ſemper fit à præternaturali calore.

§. II.

Manardi, Baricelli, Valeſij, & aliorum præfertur opinio.

REſolvendum, quòd naturalis ſudor accidit homini intra ſtatum Sanitatis: ſic tenent Thriverus *lib.* 1 *aphor. comm.* 15. Manardus, lib. 15 epiſt. 1. Zacutus *tom.* 2. *lib ult. obſervat.* 4. *num.* 3. Vincentius Moles *lib. de phil natur corp. Chriſt cap* 9. *dub* 2. Valles *lib* 5. *controver* Marcellus Donatus *lib.* 1 *de hiſt. mirac. c.* 2 Cæſar Baricellus *lib* 1 *de hydronoſa natura c.* 4. Mercurialis *lib. de ſudore.*

Probatur 1. tum ex Hipp. *lib. de alimento, num 20 § excretiones ſecundum naturam ventris urinarum, ſudoris, ſputi, mucci, &c.* Tum ex Galen. *de ſympt. different. §. fortaſſe dubitaverit quiſpiam & de ſudore, ſeu neque ipſe naturæ lege concedat: quippe quod & Diocles docere tentavit: videtur autem dura opinio & præter rerum evidentiam.* Ergo ex Hipp. & Galeno ſudor naturalis eſt admittendus.

Probatur 2. Sudor reperitur inter ea, quæ excernuntur, aut retinentur, quæ ad res naturales pertinent: ſed res naturales moderatæ ſe habent ſecundum naturam; immoderatæ præternaturales fiunt: Ergo ſudor naturalis eſt admittendus.

Probatur 3. Sano homini, ſi exerceatur, vel Soli apponatur, ſupervenit ſudor; ſed neque ab illa levi Solis inſolatione, neque ab exercitio poteſt homo æger dici: ergo ſudor ille eſt naturalis.

Probatur 4. Si ſudor omnis eſſet præter naturã, maximè, quia ut contendit Diocles, fit à debili & remiſſo calore: ſed in homine bene valente, naturalique calore fruente, non fit ſudor niſi ratione inſolationis, aut exercitij, calor fiat intenſior: ergo non fit ſudor à calore, quia fit remiſſior, & imbecillior.

Probatur 5. Sudor in homine benè valente fit ex calore intenſiori facto, non tamen morboſo, & valente vaporem reſolvere: ergo fit à robuſto naturali calore. Probatur antecedens, tum ex Hippocrate lib. de locis, aere, & aquis, num 141 §. *Cuius rei maximum eſt indicium cùm homo veſtibus indutus in Sole ambulaverit, vel ſederit, quaſcumque enim corporis partes Sol aſpicit, nullum ſudorem emittunt; ſol enim, quidquid ſudoris comparet, ad ſe rapit; quæ vero veſte, aut alia quacumque teguntur, hæ exſudant, per vim enim à Sole ſudor elicitur; ſervatur autem à tegumento, ne a Sole deleatur: cum vero* [illegible] *umbram pervenerit, tum corpus æqualiter* [illegible] *diffluit, neque enim amplius Sol affulget.*

§. III.

Dioclis, & aliorum ſolvuntur fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, tum quòd loqu[illegible] Hipp. de ſudore orto à præternat[illegible] cauſa, & ideò ex illo morbum in parte [illegible] Tum 2. Quòd refert plures prætern[illegible] ſudoris cauſas. Tum 3. quòd Galen[illegible] babiliorem indicat oppoſitam opini[illegible] & ideò fatetur Dioclem loqui contra [illegible] evidentiam: Tum 4. quod recenſet [illegible]ternaturales cauſas, à quibus præternat[illegible]lis fit ſudor?

Ad 2. Reſpondetur: quòd pet[illegible] fieri à calore remiſſiori: quam illo qu[illegible] porem reſolvit, non autem à remiſſio[illegible] turali calore.

Ad 3. Reſpondetur, quòd in hyeme [illegible] fit ſudor, non defectu caloris, ſed qu[illegible] frigiditate ſunt obſtructi, & impedi[illegible] poros ad cutem ferantur.

RESOLVTIO II.

Quid ſit ſudor?

§. I.

Variæ opinantium referuntur d[illegible]tiones ſudoris.

PAuciores ſunt Authores, qui de [illegible] egerunt, quàm qui illius definit[illegible] duxerunt: deſcribere ipſum, ſive [illegible] viſi ſunt, ut congeſſit Baricelhus [illegible] *lib. 3. de morb. n. 18: & lib. de locis, aere, & a*[illegible] qui ſudoris naturam ponit in ſubſta[illegible] tenui ad cutem delata. Theophraſt[illegible]

[illegible], cum Heraclito & Meliſſo *lib. de ho-* [illegible], tenet naturam ſudoris conſi- [illegible] circa cutem à frigore con- [illegible] placitum Gordonius defen- [illegible] *in lib. adverſus Lycum & 1. de ſa-* [illegible], *cap.12.* Duplicem tenuem ſub- [illegible] evaporabilem ad cutem admittit; [illegible], vaporoſus aliam in hac, [illegible], naturam ſudoris ponit: Plato in [illegible] dicit ſudorem eſſe pituitoſum ex- [illegible], Ariſt. *lib. 2. Problem.* 4 dicit [illegible] eſſe humorem incoctum. Diocles [illegible] ſudorem eſſe partem cibi incocti, & [illegible] foramina præter naturam excreti. [illegible] *lib.2.* ſudorem dicit eſſe ſanguinis [illegible], cui plus cholericum ſit ad- [illegible] Fernelius *lib.8. pathologiæ cap. 6.* [illegible] eſſe reliquias ſeroſi humoris [illegible] eiectas, tenuique bili perfuſas. [illegible] *lib. de ſudore*, inquit, quòd eſt [illegible] materiæ potulentæ in jecore alte- [illegible] ſanguini pervehendo per venas à [illegible] admiſſa, ac demum ex venis per [illegible] occultos expulſa. Altimarus *lib. de* [illegible] ſudorem dicit eſſe, ſeroſam & hu- [illegible] alimenti. Marcellus Dona- [illegible] ſeroſi excremendi naturalis. [illegible] Mercatus, quòd eſt evacuatio u- [illegible] venoſum genus, & tertia cor- [illegible] ab excrementis exonerare [illegible] ellus poſt hos omnes, ſudorem [illegible] evacuationem tenuem [illegible] humorum humiditatis à calore [illegible] per cutis poroſitates mediis facul- [illegible] ſed omnes iſti, vel ſolum na- [illegible] ſolum præternaturalem ſudo- [illegible], Paracelſus *tom. 1. l. 3.* [illegible] *morb. origine, tractatu* 4. ſudorem [illegible] *tomo 3. in ſcholio, lib. de tartaro,* [illegible] membrorum principalium; aliiſ- [illegible] iter nugatur, ut ſolet.

§. II.

Sudoris genericè ſumpti proponitur definitio.

RESolvendum 1. quòd ſudor ut ſic, eſt effluvium ſenſibile humidæ ſubſtantiæ per poroſitates cutis extrà erumpentis. *Effluvium* genericam dicit rationem cujusvis ſubſtantiæ, quæ effluit à corpore: *ſenſibile* excludit effluvium inſenſibilis ſubſtantiæ per cutem, ſeu ſordium: *humida ſubſtantia* ſpecificat materialem cauſam cuiuſvis ſudoris, quæ humida debet eſſe, ut tanquam ſenſibilis poſſit poros permeare: *per poroſitates cutis erumpentis extra,* ponit formalem rationem ſudoris, non enim ſudor eſt, niſi per poroſitates excernatur: nec quidquid excernitur, ſi extra non erumpat.

§. III.

Naturalis ſudoris proponitur diffinitio.

RESolvendum 2. quod ſudor naturalis eſt effluvium ſenſibile vaporoſæ ſubſtantiæ, ex humidis quibusvis corporis partibus, ac humoribus elevatæ, vi naturalis caloris locali motu, aut frigore denſatæ, effluens per cutis poroſitates. Hæc definitio omnes ſudoris naturalis completè continet cauſas, & patebit ex infrà dicendis.

RESOLUTIO III.

Vtrùm ſudor omni accidat corpori mixto?

§. I.

Proponuntur dubitandi fundamenta.

SUdor, ut diximus, excrementum eſt per cutem prodiens: cùm autem cutis anima-

libus tantùm fuerit condonata, ſudores illis ſolùm accidere videtur manifeſtum: ſed quia & lapides & plantas eſſe animalia fatentur plures; apud ipſos manet dubitandi ratio, quæ hoc valet fundamento fulciri.

Primò, lapides vivere Theophraſtus Paracelſus fatetur, Dæmonis ope ſeductus, prout in aliis *tom. 5. paradox & 1. de modo pharmacandi*, quia inquit, augentur, & nutriuntur, aliàs nec permanerent, nec reciperent augmentum; ſi ergo vivunt, humidam habent ſubſtantiam vaporabilem, quæ poteſt ſudorem extrahi vi caloris in vaporem illam convertentis.

Secundò, licet Lapides non vivant ſudare confirmant hiſtoriæ: quatuor enim columnæ in Chriſti Salvatoris noſtri ſepulchro poſitæ lacrymant perpetuò æſtivis, & brumalibus temporibus, ut Baricellus refert. Baronius *lib. 3. ſuorum annalium*, ex Euſebio affirmat, & in perſecutione contra Maximinum, columnas & lapides ſudaſſe. Tum 2. Livius, Plutarchus, Cicero, & Lucanus ſimulacra Gentilium Deorum ſudaſſe affirmant, ut refert, & annuit Cardanus, & videtur confirmare D. Auguſtinus 3. *de Civitate Dei*, & Xephelinus, ac alij; nec ſolum aquam, ſed & ſanguinem ſudaſſe ſtatuas fatentur: ergo non viventibus poteſt accidere ſudor.

Tertiò, Plantas vivere, & quædam eſſe animalia Plato & Pythagorici judicarunt, quia videntur habere nervos, venas, carnem & humores, lacrymaſque emittere, ut patet de iis, ex quibus gummata, reſinæ, ac lacrymæ colliguntur: ergo in iis reperiri verum ſudorem eſt fatendum; præcipuè cùm ex Galeno ſudoris & lachrymarum eadem ſit materia.

§. II.

Communis præfertur opinio.

Reſolvendum, quòd ſudor nulli non a[illegible]maliaccidit: ſic tenet communio [illegible]loſophorum aſſenſus, præcipuè apud P[illegible]ripateticos, & Dogmaticos Medicos co[illegible]munis eſt opinio.

Probatur 1. à definitione, in qua ſ[illegible]rem diffinimus per hoc, quod ſit eff[illegible] per cutis poroſitates: ſed ſoli anima[illegible] data cutis à natura: ergo vera ſudoris [illegible] ſolùm in illis reperiri poteſt.

Probatur 2. ſudori majori ex parte, [illegible] infra conſtabit, materiam præſtant h[illegible]res, ſerum, & potulenta ſubſtantia: ſed h[illegible] ſunt in ſolo animali: ergo illi ſoli a[illegible] verus ſudor.

Probatur 3 adhuc in ipſis animalib[illegible]dor non accidit, in illis nimirum [illegible] cutis non eſt rara, vel eſt impedita p[illegible], ſcamis, ſiccitate nimia ac denſitate, p[illegible] contingit in piſcibus, volucribus, ſe[illegible]bus anulatis; ſed adhuc ſi in minera[illegible], lapidibus, & plantis eſſet materia ex [illegible]dor fieret; magis dura, denſa, & i[illegible] eſſet ſuperficies, extremaque eorum ſu[illegible]ſtantia: ergo multo minus poſſet ſu[illegible]rus accidere illis.

§. III.

Solvuntur fundamenta contrar[illegible].

Ad 1. Reſpondetur, quòd Para[illegible], quæcumque dictavit, à Dæm[illegible]cepit illius ſeductore, ut latiùs pro[illegible]prà; lapides enim non nutriuntu[illegible] gentur: non enim recipiunt [illegible]tum ab aſimento intus aſſumpto, c[illegible]

[illegible] in partes converſo; ſed per appoſitionem [illegible] ſubſtantiæ ad extrà ſupervenientis, & unitæ.

Ad 2. Reſpondetur, quòd columnæ in ſepulchro Chriſti Domini miraculosè lacrymantur, ſicut miraculosè in perſecutione [illegible] lapides, & ſtatuæ ſudarunt; ſine miraculo autem lapides, & lapideæ ſtatuæ ſudare videntur, dum humiditas ſuperveniens ab eorum frigiditate denſatur; non tamen guttæ illæ aquæ ſudor verus eſt, quia ſudor verus eſt intrà genitus, vi facultatum pulſus, & tandem denſatus, ac extrà emiſſus: quod in lapidibus non eſt poſſibile; quòd autem ſudarint ſanguinem ſtatuæ, dæmonis ope hominum ſeductoris con[illegible].

Ad 3. Reſpondetur, quòd plantas vivere [illegible] Peripatetici, quia eas nutriri, augeri, & generare conſtat, quæ ſunt actiones [illegible] potentiis animæ vegetativæ; ſed illas eſſe animalia Plato, & Pythagorici nugantur, cùm nulla ſit illis actio ſenſitivi gradus, nec pro ſuis potentiis organizatio; habent [illegible], quia viventia, & organica, aliquas partes diverſas, quæ aliquo modo videntur [illegible] animalium aſſimilari, & ideo à Di[illegible] ſimilitudine nominis earum vo[illegible]; veram tamen conformationem, [illegible]tionem non habent; nec veras [illegible] lachrymas, ſed ſimilem ſubſtanti[illegible], & cum tali ſubſtantiæ modo, [illegible]tatibus, ut pro diverſis valeant pro[illegible] in Medicinæ praxi.

RESOLUTIO IV.

[illegible] unica actione fiat naturalis ſudor.

§. I.

Proponitur corporis regionum diverſitas, & dubitandi fundamenta adducuntur.

Corpus humanum, juxta diverſas conſiderationes, diverſo modo partiri ſupra manifeſtavimus: de illo nunc agimus prout partes habet diverſas, in quibus diverſas celebrat coctiones, diverſa generat excrementa, diverſáſque obtinet vias deſtinatas pro earum expulſione, in qua conſideratione tres reperiuntur in corpore regiones. Prima regio incipit ab ore, continet œſophagum, ventriculum, inteſtina; & omnes meſenterii venas, extenditurque uſque ab jecoris concavam ſuperficiem, & hæc eſt deſtinata ut in illa rudior ac prima coctio celebretur alimenti. Duplex ex illa reſultat excrementum: alterum craſſum, quod comprehendit fæculentum, & ſuccum crudum fugiens illius coctionis perfectum terminum; alterum tenue, quod flatulentum eſt. Secunda regio comprehendit jecur, & univerſa corporis vaſa; perficitur in ea per ſecundam coctionem tranſmutatio chyli in ſanguinem. Triplex ex hac reſultat excrementum: bilis, quam trahit veſicula fellea; melancholia, quam trahit lien, in ſententia Galeni, licèt in Recentiorum opinione diverſus ſit illi uſus, ut diximus; & ſerum, quod trahunt renes, & ex quo in veſica fit lotium. Tertia regio continet muſculos, membranas, oſſa, omneſque corporis partes, quæ poſt venas ſunt uſque ad univerſam cutem; in hac regione fit tertia coctio, per quam fit converſio ſanguinis in ſubſtantiam viventem. Ex qua duplex reſultat excrementum craſſum, ex quo fiunt pili, & ſordes; tenue, quod per inſenſi-

lem.

dem tranſpirationem fertur, vel per ſudorem. Cum igitur ſudor tertiæ regionis dicatur excrementum, an unica fiat actione, inquirimus; & videtur quòd ſic.

Primò; ſudor eſt excrementum tertiæ coctionis: ſed reliqua reliquarum coctionum reſultant per ſolam coctionem, quæ in unaquaque regione celebratur: ergo ſudor naturalis reſultat per ſolam coctionem, quæ in tertia regione celebratur.

Secundò, Uni termino una tantùm debetur actio; ſed ſudor una eſt ſubſtantia unicuſque terminus actionis ſuæ productivæ: ergo actio productiva illius una debet eſſe.

Tertio, Vapor, qui ab aqua fit ſubſtantia, vel differt ab illa ſubſtantiali, vel accidentali tantùm forma: ſi ſubſtantiali, unica tantùm ſubſtantiali, actione, quæ generatio eſt, petit fieri; ſi accidentali, ſufficit actio unica accidentalem terminum producens in illa, ut differat accidentaliter ab illa ergo unica tantùm eſt actio, qua producitur ſudor.

§. II.

Varias actiones prærequiri ad ſudorem ſancimus.

Reſolvendum, quòd pro ſudore naturali prærequiruntur quatuor actiones, quarum prima eſt admodum copioſa evaporatio.

Probatur 1. ex Hippoc. *lib de flatibus, num. 90. §. quod incenſus eſt liquatur, ex eo quod ſpiritus oritur, idem attenuatur, uſquedum in vaporem tranſmutatur.* Tùm ſecundò, ex Galeno *lib. 10. de ſimplic. medicam. facult § ſudor plus eſt elaboratus, quam urina*; inde enim maximam habet elaborationem, majoremque, quia licèt urinæ, & ſudoris eadem ſit materia; ut fiat urina, ſ[illegible] illius motus localis tractionis à [illegible] expulſionis ad veſicam; ut autem [illegible] dor, requiritur motus alterationis, q[illegible] formam vaporis mutata, iterum in liq[illegible] concreſcat: ergo pro ſudore ex Hippo[illegible] Galeno prærequiritur evaporatio.

Probatur 3. Sudor naturalis non [illegible] lor eſt debilis; ſed ab illo intenſiori [illegible] ſive inſolatione, ſive exercitio, ſive veſt[illegible] coopertione, ut docet experientia: ſed [illegible] lis intenſio caloris non ob aliam [illegible] prærequiritur, niſi ut in formam va[illegible] materiam, ex qua fit ſudor, convertat: e[illegible] prærequiritur ad ſudorem evapo[illegible]

Probatur 3. non fiet ſudor ex h[illegible] materia, quin in vaporem mutetur; [illegible] mutatio in vaporem prærequiritur an[illegible] mam ſudoris Probatur anteced[illegible] primò quia ſine converſione in v[illegible] non poſſet permeare poroſitates: [illegible] ſecundò, quia ſi ſub propria forma te[illegible] ad tertiam regionem ſub propri[illegible] ret hydrops, ex Galeno *lib 3. de ſympt. [illegible] cap. 2.* ergo prærequiritur evaporatio.

Probatur 4. Quòd evaporatio p[illegible] re prærequiſita debet eſſe admodu[illegible] ſa. Tum quia Hipp. & Galenus ex [illegible] inferunt corpus plurimo uti cibo: [illegible] mentum, quod plurimam petit ma[illegible] vaporum, ex qua fiat: Tum qu[illegible] fit p[illegible] nes corporis partes, quod ſine copioſ[illegible] teria conſequi non p[illegible] Tu[illegible] caloris multum, ut fiat, ut mul[illegible] vaporum elevet: Tum quia ut [illegible] petit vaporum concretionem, quæ [illegible] multa copia fieri non poteſt, ex A[illegible] *2. de generat. textu 37.* ubi pro uno p[illegible] aquæ petit decem aeris: ergo ſud[illegible], [illegible] concretione fit ex vaporibus, n[illegible] concreſcere niſi ex magna illorum co[illegible]

§. III.

Secunda actio pro ſudore præreqiſita aſſignatur.

Reſolvendum 2. quòd ſecunda actio præ-requiſita ad ſudorem eſt confertim facta propulſio vaporum per vaſa ad tertiam uſque regionem

Probatur quòd requiratur propulſio uſque ad tertiam regionem; Tum ex Galeno *lib. de rigore, & tremore, cap. 6. §. calorem aliquem effundere confertim humorem, quem ſudorem vocamus*: Tum vapor ut patet ex diffinitione, non recipit formam ſudoris, donec feratur ad tertiam regionem: ergo propulſio ad illam eſt neceſſaria actio prærequiſita pro ſudore.

Probatur 2. quòd propulſio debet eſſe confertim facta: Non fit ſudor ex vapore donec concreſcat; ſed non concreſcit, donec confertim feratur, quia ſi paulatim moveretur, reſolveretur ſine concretione: ergo debet propulſio facta confertim præire ſudorem.

§. IV.

Tertia proponitur actio pro ſudore naturali prærequiſita.

Reſolvendum 3. quòd tertia actio prærequiſita ad ſudorem, eſt vaporis concretio in tertia regione. Probatur, tum ex Hipp. *lib de flatibus, n. 91.* Tum ex Galeno *lib. 3. de cauſis ſympt. cap. 2.* Tum quia ſudor differt à vapore, & uſque ad tertiam regionem ſub vaporis forma aſcendit: ergo ut fiat ſudor in tertia regione, debet vapor concreſcere.

§. V.

Solvuntur fundamenta primo adducta.

Reſolvendum 4. Quòd concreti ſudoris expulſio per poroſitates cutis eſt quarta actio neceſſaria in generatione ſudoris naturalis. Probatur; ſudor differt ab inſenſibili evacuatione per poroſitates cutis facta: quia ille, ſenſibilis eſt evacuatio facta per cutem; ſed ſi non fieret expulſio concreti vaporis extra cutem, non eſſet ſenſibilis evacuatio ergo ut ſenſibilis fiat, debet fieri propulſio extra cutem.

§. VI.

Solvuntur fundamenta primo adducta.

Ad 1. Reſpondetur, quòd licèt ſudor naturalis dicitur excrementum tertiæ regionis, quia per illam excernitur; non tamen eſt excrementum tertiæ coctionis, quia non fit continuò, nec reſultat ex tertia coctione; ſed fit per actiones quatuor propoſitas eo tempore, quo datur materialis cauſa, & ſuperadditur cauſa efficiens, à qua elevantur vapores copioſi, & qui confertim moventur.

Ad 2. Reſpondetur, quòd probat argumentum de actione productiva ſudoris in eſſe entis; non autem de reliquis actionibus, quibus indiget in eſſe talis entis: ſudor enim ſubſtantificè aqua eſt, & per actionem ſubſtantialem producta; ſed dicitur ſudor, quatenus generatur in corpore animalis ab illius calore elevante vapores, & concretione ſuperveniente, ut extrà pellatur ſub forma aquæ; quæ conditiones licèt non requirantur ad productionem ſudoris in eſſe entis

Probatur deinde ratione; quia vapor fieri debet ex materia ſibi magis affini in modo ſubſtantiæ, cùm per levem caloris alteratio-nem fiat ſine ſubſtantiali mutatione: ſed aquea materia eſt illi magis affinis, à qua ſolum differt forma accidentali; ſive ſecundùm rarum, aut denſum: ergo aquea quæcumque materia eſt ſubſtantia, ſeu materia pro vaporum generatione.

§. III.

Aptior intra corpus evaporationi proponitur materia.

RESolvendum 2. quòd aptior intra corpus materia pro evaporatione ſunt potulenta ſubſtantia, & humorum ſerum.

Probatur 1. pars, tum ex Gal. *lib.* 10. *de ſimplic. medicam. facult. cap.* 10. ubi docet ſudorem ſubſequi juxta menſuram potus: Tum patet experientia; in æſtate enim aqua ſuperbibita copioſè, ſtatim copioſus ſubſequitur ſudor: Tum quia ideo in ſuperfluis ſudoribus cohibemus aquæ potum: Tum quia ex nimio ſudore accidit ſitis: Tum quia aquea materia pro ſudore eſt aptior, nulla tamen aquea magis, quàm potulenta: ergo intra corpus potulenta ſubſtantia eſt pro vaporis materia aptior.

Probatur 2. pars, Tum ex Hipp. *lib* 6. *epidem. ſect.* 1. ubi docet, quòd ſudaturis ſupprimitur urina: ex quo patet, quòd ſerum eſt ſudoris materia: Tum ex Gal. qui urinæ & ſudoris eandem fatetur eſſe materiam: Tum quia ideò melancholici reliquis plus ſudant, quia plus habet de ſero melancholia: Tum quia ſerum maximè convenit cum potulenta ſubſtantia, & ipſa magis aquæ eſt affinis, quæ præ reliquis aptior eſt materia pro evaporatione: ergo potulenta ſubſtantia, & humorum ſerum, ſunt intra corpus aptior materia pro vaporis generatione.

§. IV.

Alia demum ſubditur ſudoris materia.

RESolvendum 3. quòd humorum ſubſtantia, humiditates, & vivens quævis humida pars apta ſunt materia in corpore, ex qua poteſt vapor generari.

Probatur 1. de ſubſtantia humorum; Tum quia cùm ex commixto ſero elevetur vapor, ex humore cui commiſcetur elevari eſt neceſſe: Tum quia humores ſunt corpora humida, hæc autem evaporationi ſunt apta: Tum quia in ſudoribus criticis totus humor, à quo morbus fovetur, evacuatur per ſudorem: ex quo apparet quod à remiſſiore calore ſaltem humidior pars humorum poterit in vapores mutari: ergo humorum ſubſtantia apta eſt materia pro vaporum generatione in corpore.

Probatur 2. quòd humiditates in quas humores mutantur, ſimiliter præſtent materiam pro vaporibus; quia ſubſtantia vivens humida eſt minus apta, & tamen ex illa fit vapor: Ergo apparet quòd potius fiet ex humiditatibus quatuor.

Probatur 3. de vivente humida ſubſtantia, à calore naturali remiſſo, ex quo non fit ſudor, continuò noſtri corporis partes præcipuè humidiores reſolvuntur, attenuatæ, & mutatæ in tenuem vaporem: ergo à potentiori calore, ex quo fit naturalis ſudor maior copia elevari debet vaporum pro ſudoris materia.

§ V.

Solvuntur fundamenta contrariæ opinantiū.

Digitized by Google

AD 1. Reſpondetur, quód dupliciter aliquid poteſt dici excrementum tertiæ regionis; vel quia in illa, ut excrementum generatur, vel quia per illam, ut excrementum evacuatur: ſudor excrementum dicitur tertiæ regionis, non quia generatur ut excrementum in illa; ſed quia evacuatur ut excrementum per illam.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Galen. per ſemicoctum humorem, quem aſſignat pro materia ſudoris, intelligit ſeroſam ſubſtantiam, quæ poſt humorum aſſimilationem permanet in tertia corporis regione.

Ad 3. Reſpondetur, quòd natura deſtinavit cutem pro quibuſuis excrementis tenuibus, quæ in corpore redundant; & quod ſemper habet in corpore aquoſas ſubſtantias, quas diximus eſſe aptas pro materia evaporationis, ex quibus fiat ſudor? licèt non ſemper ex illis fiat: quia non ſemper eſt calor proportionatus, ut proportionatam vaporum copiam generet pro ſudore.

Resolutio VI.

Vtrùm calor ſit cauſa efficiens evaporationis requiſitæ pro ſudore naturali?

§. I.

Statuitur difficultatis cauſa: ſuadetur pars negativa.

PRærequiri ad ſudorem admodùm copioſam evaporationem decrevimus; evaporationiſque materialem cauſam eſſe aquoſam ſubſtantiam, & intra noſtrum corpus potulentam ſubſtantiam, ſerum humorum, humores, humiditates, parteſque viventes humidas ſubſternere evaporationi materiam. De efficiente evaporationis cauſa, an ſit calor, reſtat diſputandum; qui in ordine ad elevandum vaporem ſecundùm quatuor gradus poſſe conſiderari contendunt plures. Primus eſt, dum calor ita moderatus eſt ut adhuc approximatus materiæ aptæ evaporationi, vaporem non elevat, vel elevat in tam parua quantitate, vel pro ſudore non ſufficiat. Secundus, dum ita eſt intenſus, ut applicatus materiæ evaporabili tantam inducat raritatem, ut vapores elevet & generetur ex illis ſudor. Tertius gradus caloris eſt, qui non ſolùm vapores generat, ſed ita attenuat, & reſoluit, ut non poſſit concreſcere in formam ſudoris. Quartus gradus eſt, dum calor intenſior redditus ulteriorem valet alterare materiam, & ex illa copioſam elevare vaporum multitudinem, quam præ copia reſolvere nequit; & quia celeriter ad cutem propellit, concreſcere facet. Quibus non attentis, aliqui abſolutè omni calori vaporoſæ actionis negant efficientiam.

Primo, quia ſi calor eſſet evaporationis requiſitæ pro ſudore cauſa, cùm homo ſemper habeat calorem, & materialem cauſam *ex qua*, ut probavimus, ſemper ſudaret; præcipuè in pueritia, adoleſcentia, & juventute; cùm prædominante gaudeat calore: ſed raró ſudat: Ergo non fit evaporatio à calore.

Secundò, ſi à calore fieret evaporatio requiſita pro ſudore, maximè à calore excedēte in unaquaq; corporis parte: ſed hoc non contingit, quia omnes corporis partes ſemper irrigantur ſpiritibus vitalibus, à quibus exceden calor communicatur illis, & tamen non ſudamus ſemper: ergo non fit evaporatio pro ſudore à calore.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, ex Ariſt. *lib. 4. meteor*, vapor à calore rarefit, & attenuatur, & corrumpitur: ergo vapor non producitur à calore.

Quartò, Vapor, ſudorve prodiens in æſtate à Solis calore reſolvitur, & corrumpitur: ergo non poteſt ab illo generari.

§. II.

Proponitur cauſa efficiens evaporationis præ requiſitæ pro ſudore.

Reſolvendum 1. quod cauſa efficiens copioſæ evaporationis prærequiſitæ pro ſudoris naturalis generatione, eſt calor robuſtus cum proportione ad materialem evaporationis cauſam.

Probatur 1. Ex Hipp. Tum *lib. 1. de morb. n. 239. §. incaleſcente namque corpore, aqua foras exhalat.* Tum *lib. de locis, aeri, & aquis, §. à ſole ſudor elicitur*: Tum *lib. 1. prognoſticorum. num.* 50. ubi pro ſudoris cauſa conſtituit vehementiam inflammationis: Tum ex Galeno *lib. de rigore, tremore, & palpitatione, c. 16. § Subinde accidit in hujuſmodi ex alto reditu calorem, ſeu fervidum, aliquid humorum confertim effundere, quod ſane ſudorem appellamus*: ergo ex Hipp. & Galen. à calore fit evaporatio pro ſudore.

Probatur 2. Vapor ex quo fit ſudor eſt verè vapor; ſed omnis vapor à calore debet fieri, ex Ariſt. *lib 3. meteor* ubi diffinit vaporem, quod ſit humida materia ſegregata à calido uſtivo in aerem, & ſpiritum: ergo cauſa efficiens evaporationis, ſive vaporis requiſiti pro ſudore eſt calor excedens proportionatus.

Probatur 3. Vapor producitur inducta raritate & levitate circa materiam aqueam: ſed raritas & levitas ſunt ſecundæ qualitates, quæ neceſſariò ſubſequuntur ad calorem: ergo vaporis cauſa eſt neceſſariò calor adauctus; ut poſſit copioſum illum cauſare pro ſudore.

Probatur 4. experientia; ſi calor inſolatione, veſtium coopertione, ignis calefactione, aut exercitio intendatur, conſtat nos ſudare: ergo quia adauctus ille calor ſit cauſa efficiens copioſæ evaporationis prærequiſitæ pro ſudore.

§. III.

Adhibetur ſolutio argumentis primo adductis

Ad 1. Reſpondetur, quòd calor in pueritia, adoleſcentia, & juventute intenſior eſt quam frigiditatas; non tamen ita ut valeat copioſa evaporatione vapores elevare requiſitos, ut ex illis fiat ſudor.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſpiritus vitales, qui impartiuntur omnibus partibus, communicant ſolùm calorem requiſitum pro earum conſervatione, non autem pro copia vaporis elevanda, quæ requiritur pro ſudore, quia aeris ingreſſu attemperantur, ne calor ultra diſpoſitionem requiſitam pro conſervatione communicetur partibus.

Ad 3. Reſpondetur, quod vapor non corrumpitur à calore proportionato, à quo reducitur, ſed à calore intenſiori, & improportionato valente illum attenuare, & ararare ultra id, quod requiritur pro illius conſervatione.

Ad 4. Reſpondetur, quòd quatuor gradus caloris reperiri poſſunt in calore diſtincti, reſpectu evaporationis materiæ aqueæ. Ex quibus primus, quia remiſſus, vaporum copiam pro ſudore non elevat. Secundus, quia intenſior, elevat ſufficientem copiam, & fit ſudor. Tertius, quam elevat copiam, valet reſolvere, & attenuare; ideo ab illo non fit ſudor: talis redditur æſtiuus calor, à quo elevatus ſudor reſolvitur. Quartus gradus intenſior majorem elevat copiam, quam ideo non reſolvit; & ſic ex illa fit ſudor.

ii 3 Re-

Digitized by Google

RESolvendum 2. quòd vapor, qui in corpore elevatur ex humorum, viventiumve partium humida ſubſtantia, ſubſtantialem formam diſtinctam recipit ab ea, ſub qua informabatur, non ab aquæ forma.

Probatur, Eo ipſo quòd aliqua ſubſtantiali forma in formetur, non poteſt in vaporem elevari & ſeparari à parte vivente, vel humorum, quin corrumpatur forma antecedens: de vivente manifeſtè patet, alias in vapore eſſet anima rationalis, de humore ſimiliter quia non poteſt mixta forma cum raritate, & levitate conſervari, quæ debetur formæ vaporis: ergo dum illam retinet formam ſubſtantialiter diverſam, retinet ac habebat antecedenter.

Dices, cur vapor ex aqua elevatus non mutat formam ſubſtantialem, bene tamen elevatus à mixtis? Reſpondetur quòd aqua eſt communis materia aquearum meteorologicarum impreſſionum, à natura inſtituta, à quibus non differt niſi accidentaliter ſecundùm denſitatem, aut raritatem, quas alterata ab externis cauſis recipit, & ideo ab illis in propriam naturam redit, ſolis ablatis cauſis extrinſecis: at verò mixta non ſunt materia meteorologicarũm impreſſionum, niſi quatenus aqueæ eorum partes poſſunt à calore alteratæ mutari in vaporis formam, quæ ſubſtantifice forma eſt aquæ, & ideò apta in meteorologica mutari mixta.

§. IV.

Solvuntur Vejarani fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, quòd vapor conſtituitur in ſpecie accidentali alia ab aqua; ſicut homo calidus differt ab homine, non tamen ſubſtantificè.

Ad 2. reſpondetur, quod proprietates provenientes à forma ſubſtantifica, eædem aquæ & vapori conveniunt; ratione tamen accidentium ab intrinſeco aut ab extrinſeco provenientium poſſunt aliquæ proprietates diverſæ eis accidere: ideo ab intrinſeco gravitas oritur in aqua; ſi ab extrinſeco calefiat, accidit ei ab extrinſeco levitas.

Ad 3. reſpondetur, quòd motus ſurſum eſt aquæ præternaturalis, licèt reduplicativè ut calidæ, naturalis ſit illi ratione caliditatis ab extrinſeco communicatæ.

Ad 4. reſpondetur, quod vapor eſt mixtum meteorologicum, quod non ſit tale per ſubſtantialem formam, ſed per formas accidentales.

Ad 5. Reſpondetur, quod vapor non generatur ex aqua, cùm ipſe ſit aqua; ſed aqua dicitur vapor, dum alterata adquirit raritatem, & levitatem.

Ad 6. Reſpondetur, quod vapor eſt mixtum meteorologicum, & hoc ſubſtantialiter eſt elementum.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum ex evaporatione prærequiſita pro ſudore naturali ſubſequatur utilitas Viventi?

§. I.

Proponitur difficultas: adducuntur dubitandi rationes.

OPerationes propter finem ſiunt, ex Ariſtotole *lib. 2. phyſic.* in calefactione aquæ datur utilitas calefacientis producentis ſuum ſimile: ſed an viventi ſubſequatur utili-

Digitized by Google

u[illegible]litas in evaporatione prærequiſita pro ſudore manet ſub dubio: Aliquibus pars negativa videtur poſſe ſuaderi.

Primò, quia ſudor naturalis non fit à calore præcisè ut naturali, niſi intendatur, & excedat: ſed ab intentiori calore ultra naturalem ſtatum fit partium corporis alteratio: ergo evaporatio non eſt utilis viventi.

Secundò, Corporis partium excedens reſolutio præternaturalis eſt: ſed à cauſa effectricè evaporationis prærequiſitæ ad ſudorem fit reſolutio excedens, cùm ab omnibus partibus humidis intra corpus elevetur admodum copioſa evaporatio ut diximus: ergo non eſt utilis viventi.

Tertiò, Quæcumque evaporabilis ſubſtantia evacuatur per ſudorem, poſſet ſecuriùs evacuari per inſenſilem halitum à calore omnino naturali: ergo quæ fit pro ſudore, viventi eſt inutilis.

§. II.

Vtilem pro ſanitate ſancimus evaporationem.

Reſolvendū quod reſolutio pro naturali ſudore prærequiſita, eſt pro ſanitate conſervanda utilis.

Probatur; omnis actio, qua in ſtatu naturali evacuantur excrementa per vias in hunc finem deſtinatas, & à facultatibus in id conducentibus, eſt viventi utilis, ut latè patet ex Galeno *lib. de facultatib. natur.* & demonſtrat experientia: ſed naturalem ſudorem præcedens evaporatio fit per vias à natura deſtinatas pro illius evacuatione, & à facultatibus naturaliter operantibus, ut probavimus, & docuit Hipp. 3. *epid. ſect.* 3. *comm.* 41. § *Interdum expurgante natura, ſudores excernuntur*: ergo eſt homini pro ſanitate utilis.

Probatur 2. Evacuationes, quas conſequitur expultrix facultas, ſunt homini pro ſanitate: ſed vaporum expulſio intenditur & perficitur expultricè vi: ergo fit in viventis conſervationem.

Probatur 3. ex Galeno *lib. 3 de differentiis ſympt. cap ult.* ubi fatetur ſudores fieri cum convenientia animalis, & pro illius ſalute: ergo prærequiſita ad illos evaporatio utilis eſt illi.

Probatur 4. Per evaporationem reſolvuntur, & in vaporem convertuntur plures humiditates ſuperfluæ in corpore: Ergo ipſa eſt utilis pro ſanitate conſervanda in illo.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi primò propoſitæ.

Ad 1. Reſpondetur, quòd à calore, à quo fit evaporatio pro naturali ſudore, non ſequitur ſenſibilis noxa; quia licèt intenſior aliqualiter requiratur, nunquam ultra ſtatum naturalem.

Ad 2. Reſpondetur, quòd á potulenta ſubſtantia, ad humorumque ſero fit admodùm copioſa evaporatio prærequiſita pro ſudore naturali; à ſubſtantiis aliis fit parva & inſenſibilis & quæ nullam ſenſibilem infert noxam.

Ad 3. Reſpondetur, quod tot excrementitiæ ſubſtantiæ, quot elevantur in evaporatione pro ſudore naturali prærequiſita, non poſſent à remiſſiori elevari calore; nec, ſi poſſent, probat quod non ſit ſimiliter utilis evaporatio prærequiſita pro ſudore, à qua elevantur.

Ra-

Resolutio IX.

A quo feratur vapor pro ſudore à ſecunda, aut prima ad tertiam Regionem.

§. I.

Statuitur difficultas; opinio & fundamenta referuntur.

POſt copioſam evaporationem per ſudore, ſubſequitur localis motus, quo vapores feruntur ad tertiam uſque regionem, cujus etiam reſtat inveſtigare cauſas: Mobile eſt ipſe vapor elevatus à calore; finis eſt jam deſtinatus ob viventis utilitatem, expellitur enim quod noxium jam luxuriat in corpore, viæ ſunt, quas valet permeare vapor à termino à quo, donec per poroſitates erudatur; de locomotiva facultate, à qua movetur, permanet difficultas: ſunt enim locomotivæ vires, quibus hoc poſſit competere, plures; pulſifica, attractrix, expultrix, naturalis, ac ſenſitiva; & in ipſo vapore raritas & levitas qualitativa. Contendunt plures moveri vaporem à viventis viribus ſine coadiuvamine ſuarum qualitatum locomotivarum; ab illis ſine coadiuvamine alicuius viventis facultatis vaporem moveri tenent alij, his fultis.

Primò ex Hipp. *lib de flatib. num* 90. §. *quoad corporis meatus irrumpentes ſudores fiunt, coactus enim ſpiritus in aquas abit, & per meatus ſubiens foras erumpit.* Tum *lib de morbis, num.* 242. §. *Quidquid in ſanguine pituita & bilis tenuiſſimum eſt, liquatur & ſecernitur, partimque foras procedit*: ergo ex Hipp. à ſe ſudor erumpit foras.

Secundò, In vapore dantur levitas & raritas; ſed ſunt qualitates locomotivæ ſufficientes, ut deferatur ad tertiam regionem: ergo fruſtra aliæ ſuperadduntur. Probatur Minor, tum 1. ex Avicenna *fen* 2. 1. *d.* 2. *ſumma* 1. *cap.* 13. ubi docet quòd plus ſudoris fit in ſomno, quàm in vigilia; quod provenit ratione levitatis intenſioris adquiſitæ in ſomno: tum 2. quia eadem facultate movetur in corpore, & extra illud, extra illud verò à propria levitate fertur ſurſum: ergo à ſe habet facultatem qua poſſit moveri.

Tertiò, aqua inter pericardium ſimili modo generatur, ac ſudor in tertia regione; ſed intra pericardium fertur ſola levitate: ergo ſimiliter in reliquis partibus.

Quartò, Vapor ex quo fit ſudor, & inſenſibilis tranſpiratio ab eadem facultate moventur: ſed inſenſibilis tranſpiratio movetur à propriis qualitatibus; ergò & vapor ſimiliter.

Quintò, Vapor ſua raritate fit incapax recipiendi impulſum ab extrinſeca aliqua locomotiva facultate, ſicut propter eandem impeditur aër, quominùs recipiat impulſum à nobis ut moveatur: ergo à propriis debet moveri locomotivis facultatibus.

Sextò, Vapor nec ita eſt utilis, ut poſſit attrahi à facultate attractrice propter ejus convenientiam, nec ita inutilis, ut omnino petat trudi, & expelli, cùm aliquam viventi afferat utilitatem, ut probavimus; ergo movetur propriis ac inſitis facultatibus.

§. II.

Vaporum motus partim propriis perficitur viribus.

REſolvendum 1. quòd localis vaporum motus prærequiſitus pro ſudore partim perficitur propria levitate & raritate.

Probatur 1, tum rationibus nuper adductis: tum ex Hipp. 1. *aphoriſm.* 21. §. *quæ ducere oportet, quò natura vergit, eò ducere per loca convenientia*: quod ideo conſuluit, quia propriæ rei, quæ movetur, qualitates coadjuvant: tum quia Gal ſimilem confirmat doctrinam 1. *aphoriſm.* 18. & 20. *in comment.* & *in lib. de uſu partium* 4 *cap.* 4

Digitized by Google

Probatur 2. quodlibet excrementum movetur per regionem, ad quam facilius poteſt contrahi inſitis qualitatibus: ſic grave fertur deorſum; leve ſurſum: ſed vapor per partes ſuperiores, ad quas movet levitas, & verſus omnem differentiam, ad quam movet raritas, expellitur: ergo magna ex parte illius motus iuvatum ab inſitis his viribus.

Probatur 3. ſi ab inſitis facultatibus non coadiuvare ut vaporum motus prærequiſitus pro ſudore à viventibus facultatibus, moveretur eodem modo, ac in criſibus moventur reliqui humores; ſed reliqui aliquando ad partes internas, aliquando ad externas, aliquando ſurſum, aliquando deorſum á viventis facultatibus indifferenter moventur: ergo vapor determinate movetur ſurſum, & ad cutem univerſam quia illius motus coadiuvatur inſitis levitate, & raritate, quæ in hæc determinatè movent.

Probatur 4. ſi quid obſtaret, quominus à levitate moveretur vapor, id maximè, quod ſit ſudor verſus omnem differentiam poſitionis, levitas verò ſurſum ſolum movet: ſed hoc non obſtat; tum quia non ſola movet, ſed coadiuvat, & ideò ratione illius maior ſudor supervenit in partibus ſuperioribus: Tum quia, ut motus fiat ſurſum, ſi detur impedimentum, fertur mobile à levitate verſus omnem differentiam poſitionis, ut apparet in igne impedito, ne aſcendat ſurſum: ergo à levitate coadiuvatur motus localis prærequiſitus in vapore pro ſudore.

Probatur 5. quòd coadiuvet raritas qualitativa localem vaporum motum: Tum quia eſt qualitas activa localiter movens, & inhærens in corpore apto moveri: Tum quia movetur vapor verſus omnes differentias poſitionis ad extra: quæ ſunt terminus, ſeu ubicatio ſui localis motus: Tum quia, cùm vapores mutuò inter ſe poſiti impedire debeant illius motum verſus circumferentiam, non poteſt ipſa non imprimere impulſum in corpore impediente, quo adiuvet illius motum ad extra: ergo inſita raritas vapori illius coadiuvat localem motum prærequiſitum pro ſudore.

Probatur 6. Vapor non ſolum movetur à generante inſita levitate, ac raritate, ſed dum mediis illis, localiter movetur, ſi impediatur, imprimit impulſum in partibus vaporis impedientis, quo illum movet: ergo levitas, & raritas coadiuvant prærequiſitum motum localem pro ſudore. Probatur antecedens, Tum 1. ex Gal. *lib. 1. de ſanit tuen. cap. 12. §. impellitur partim actus per ipſa molliora corpora, quæ fluentis eius violentia cedunt: potiſſimum cum ab ſpiritu majori impetu irruente impellitur.* Tum ex Hipp, *lib de natura pueri*, ubi aquam expelli à ligno viridi in igne poſito, inquit, quia impellitur à flatu; quod multo potiori iure contingit ex impetu aſcendentis vaporis communicato alteri eius portioni: Tum ex Ariſt. *ſect. 2. problem.* 4. ubi per ſuperiores partes nos magis ſudare docet, quia ſpiritus, ſive vapor movet: Tum ex Theophraſto *lib. de ſudore* §. *excernitur autem ſudor ob motum, aut laborem. aut ſimpliciter ob caloris, aut ſpiritus facultatem*, id eſt vaporis: Tum quia unumquodque corpus propria virtute, qua movetur, poteſt imprimere impulſum, quo moveat corpus, quod illius motum impedit; ut convincit experientia: ergo qui movetur vapor, ſi impediatur ab alio vapore, imprimit impulſum, quo coadiuvat illius motum.

§. III.

Viventium viribus movendi vaporem tribuitur aliqua vis.

Reſolvendum 2. quòd ad motum vaporum ad tertiam regionem requiſitum pro ſudore coadiuvant viventis facultates.

Pro-

Digitized by Google

Probatur 1. vapor ſicut ſubſtantiæ aqueæ excrementitiæ, ex quibus elevatur, ſunt quid in corpore ſuperfluum, & inutile pro viventis conſervatione, nec in aliquos utiles uſus ulterius poteſt trahi: ſed quod ſuperfluum, & inutile eſt intra corpus, eſt objectum facultatis expellentis viventis: ergo ad illius motum neceſſe eſt concurrere expellentem facultatem: quia cum ſit naturalis, & operetur ſecundum ultimum potentiæ, & vapor ſit intra ſphæram ſuæ activitatis, non poteſt non operari circa illum.

Probatur 2. In quacumque corporis parte expelluntur quæcumque excrementa à facultate vitali expultrice illius: ſed vapor eſt excrementum repertum verſus quamcumque corporis differentiam: ergo illius motus ad extra coadiuvatur ab expultrice in quacumque corporis parte.

Probatur 3. quòd etiam à vitali vi coadiuvetur vaporum motus, quia fuligines in arteriis contentæ compreſſione pelluntur, & evacuantur per cutem: ſed etiam conſtat vaporem contineri in arteriis: ergo magna ex parte eſt neceſſe ab illarum vi coadiuvari motum.

§. IV.

Solvuntur primo adducta argumenta.

AD 1. Reſpondetur, quòd Hippocrates docet motum, quo fertur vapor; non tamen explicat cauſas localiter motivas.

Ad 2. reſpondetur, quòd probat raritatem, & levitatem coadiuvare vaporum motum, non tamen ab illis tantum perfici, cùm ſint aliæ coadiuvantes qualitates locomotivæ, quæ cum deficiant extra corpus, illius motus ab illis ſolis perficitur, & quia extra ſolùm ſurſum movetur, in corpore verſus omnes differentias poſitionis.

Ad 3. Reſpondetur, quod intra pericardium intra ſphæram activitatis expultricis ab illa coadiuvatur etiam.

Ad 4. Reſpondetur, quòd ab eiſdem locomotivis viribus movetur inſenſibilis tranſpiratio, & vapor.

Ad 5. Reſpondetur, quòd vapor non tantam habet raritatem, ut non poſſit impulſum recipere: tenuiores enim ſunt ſpiritus, & illum recipiunt.

Ad 6. Reſpondetur, quòd vapor eſt inutilis, & ut excrementum petit trudi, quia nulli parti aptatus eſt pro illius ſubſtantia; & ideo illius generatio & excretio utilis viventi iudicatur, quia illius expulſio cedit in viventis utilitatem, eo modo quo quævis excrementorum expulſio.

Resolutio X.

Vtrum vaporis denſatio fiat à frigiditate?

§. I.

Status difficultatis proponitur; & fulcitur affirmativa opinio.

TErtius motus requiſitus ad ſudorem eſt vaporum concretio in tertia regione, ſeu denſatio, quæ vel à frigiditate media qualitativa denſitate poteſt produci, vel medio impulſu communicato per motum localem media cauſa impellente: ideò à qua ex iis cauſis fiat hæc tertia actio pro ſudore requiſita, ſeu illius terminus, inquirimus. De loco, in quo debet fieri, manifeſtum eſt, quòd eſt tertia regio, in quam fertur vapor ſub propria forma, ipſeque vapor eſt mobile quod alteratur, & mutatur à raro ad ſenſum: quòd cauſa denſitatis efficiens ſit frigiditas cutis media qualitativa denſitate, quæ efficit localem contrahendo vaporis partes á circumferentia ad centrum, tenet communis opinio: cui fanet.

Primò, per denſitatem vapor concreſcit, & mutatur in aquam, denſitate acquiſita: ſed denſitas fit per alterationem media frigiditate: ergo vapor, ut mutetur im formam ſudoris, ratione frigiditatis concreſcit. Probatur minor ex Ariſt. *lib. 4. meteor. & lib. 2. de generat* in quibus docet, quod denſitas eſt qualitas ſecunda orta à frigore.

Secundò, Vapor concreſcens in tertia regione debet denſari à contrariis cauſis, à quibus recepit raritatem, dum ab aqua in vaporem fuit mutatus: ſed ut determinavimus ſupra, à calore recepit raritatem, dum fuit mutatus in vaporem: ergo à frigiditate recipere debet denſitatem, dum redit à vapore in aquam.

Tertiò, Raritas acquiſita in vapore eſt qualitas ſecunda, cui propriè contrariatur denſitas acquiſita à frigiditate: ergo per illam debet expelli. Patet conſequentia, quia unaquæque qualitas, quæ habet contrariam, petit expelli per qualitatem quæ illi contrariatur.

Quartò, eodem modò producitur in corpore humano ſudor in tertia regione corporis, ac producitur in ſecunda aëris regione aqua ex vaporibus elevatis à Sole: ſed in ſecunda aëris regione producitur aqua à frigiditate in medietate illius reperta: ergo in tertia corporis regione vapor concreſcit in formam ſudoris à frigiditate denſante illum.

Quintò, Ab eadem cauſa denſatur vapor in corpore humano, à qua concretio vaporis vel in ipſo, vel in vaſis deſtillatoriis coadjuvatur: ſed media frigiditate coadjuvatur cõcretio in homine, ideò enim poſiti ſub umbra ſudamus magis in æſtate, dum priùs fuimus ſub Sole, & vaſis deſtillatoriis apponuntur panni aqua frigida madefacti; ut meliùs concreſcat vapor: ergo à frigiditate fit vaporum in corpore concretio pro ſudore.

Sextò, Vapor concreſcit, ubi major reperitur frigiditas, concreſcit enim ſolũ in tertia regione; nunquam autem in ſecunda, in qua eſt major caliditas: ergo quia acquiritur denſitas media illius frigiditate.

§. II.

Vaporum concretionem locomotivis tribuimus cauſis.

Reſolvendum quòd vaporum concretio, ſeu denſatio, qua abeunt in formam ſudoris, provenit à cauſis locomotivis, medio impulſu; non à frigiditate media qualitativa denſitate.

Probatur 1. ex Gal. *lib 1. de ſanit. tuenda cap. 12* evacuatio inſenſibilis, quæ fit per tertiam regionem continuò effluit, & continuò fit per inſenſilem halitum: ſed ſi fieret concretio à frigiditate tertiæ regionis, non poſſet fieri continuò per inſenſilem halitum, quia cùm ſit materia apta concreſcere, à cutis frigiditate concreta exiret continuò, & ſub forma ſudoris, ergo cùm hoc conſtet experientiâ non contingere, dicendum quòd nec datur frigiditas ſufficiens pro vaporum concretione.

Probatur 2. Calor repertus in partibus tertiæ regionis, valet elevare vapores ex cruditatibus tertiæ regionis, quas ſæpius videmus attenuare, & reſolvere: ergo non datur frigiditas, quæ ſimul valeat concreſcere vapores in illa repertos. Patet conſequentia, quia ſi valeret denſare illos, valeret impedire actionem caloris media raritate illos producentis.

Probatur 3. Eodem modò concreſcit vapor delatus ad tertiam regionem, dum mutatur in ſudorem, ac denſatur in pericardio, dum fertur ad illud: ſed in pericardio fit media locali denſitate concretio, non autem à frigiditate aliqua media, quia in corde, &

Digitized by Google

& prope cor eſt intenſa caliditas : ergo in tertia regione mediis cauſis locomotivis fit denſitas, vaporiſque concretio.

Probatur 4. Sic concreſcit corporis tertiæ regionis vapor, ſicut concreſcit in vaſis deſtillatoris: ſed in ijs non concreſcit media frigiditate inducente denſitatem; quia docet experientia, quòd dum fit deſtillatio, vaſa habent intentiſſimam caliditatem: ergo in poris tertiæ regionis non concreſcit media denſitate à frigiditate producta.

Probatur 5. ſimili modo denſatur vapor elevatus pro naturali ſudore in poris tertiæ regionis, ſicut denſatur vapor elevatus pro critico ſudore in febre ardente: ſed in febre ardente, cùm omnes corporis partes ardore ingentiſſimo urantur, non poteſt à frigore fieri concretio: ergo nec in vaporibus elevatis pro naturali ſudore.

Probatur 6. media locali denſitate concreſcit vapor pro ſudore in poris tertiæ regionis: ergo non media denſitate qualitativa inducta á frigiditate. Probatur antecedens, tum ex Hipp. *lib de flatibus, num.* 91. §. *coaleſcit enim ſpiritus in aquam abit*, id eſt impulſu contractus. Tum *lib de locis, aere, & aquis*, docet modum, quo ſimiliter per impulſum fiat pluvia; §. *dum igitur diſperſa nedum collecta fuerit, in ſublime fertur; at ubi coacervata, & à ventis inter ſe contrariis de repente in ſe coacta fuerit, tunc deorſum prorumpit qua parte collecta copioſe fuerit.* Tum ex Galen. *lib.* 1. *de ſanit. tuenda, cap.* 12. *& lib de rigore & tremore & palpitat.* ubi docet requiri pro ſudore propulſionem confertim factam, quæ confertim facta ideò requiritur ut medio impulſu faciat concretionem. Tum quia concretio vaporis neceſſario debet fieri media qualitativa denſitate, aut locali; cum maneat probatum non fieri â qualitativa inducta â frigiditate; reſtat ut fiat media locali denſitate: ergo media locali denſitate concreſcit vapor, ut abeat in formam ſudoris.

§. III.

Solvuntur rationes pro propoſita opinione adductæ.

AD 1 Reſpondetur, quód dupliciter fit denſitas localis; uno modo à denſitate qualitativa producta per frigiditatem, hæc enim eſt qualitas ſecunda orta à frigiditate, & eſt qualitas locomotiva à circumferentia ad centrum, & terminus localis dicitur etiam denſitas localis, qualis eſt quæ reperitur in aqua frigore condenſata: alia eſt denſitas localis, quæ medio locali motu acquiſito ab aliis cauſis localiter moventibus à denſitate qualitativa diſtinctis, & ab iis fit denſitas localis qua concreſcit vapor pro ſudore, & aqua in vaſis deſtillatoriis.

Ad 2. Reſpondetur, quòd cùm vaporis concretio fiat per denſitatem localem, & hæc poſſit fieri vel â denſitate qualitativa & ac aliis cauſis localiter motivis, licèt poſſit raritas corrumpi â denſitate inducta per qualitates contrarias eis, â quibus inducitur raritas, poteſt etiam corrumpi ab aliis cauſis inducentibus denſitatem localem.

Ad 3 Reſpondetur, quòd poteſt raritas á calore inducta corrumpi denſitate inducta á frigiditate; ſed ex hoc non infertur quòd poſſit corrumpi denſitate inducta ab aliis cauſis.

Ad 4. Reſpondetur, quòd licèt aqua, ut docet Ariſt. *in lib meteor.* fiat plerumque in ſecunda aëris regione media denſitate qualitativa inducta â frigiditate, poteſt etiam, ut diximus ex Hipp. *lib. de aëre, locis, & aquis*, fieri dum vapor denſatur per impul-

ſum, ventis contrariis agitatis imprimentibus impulſum in vapore: quod intra corpus pro ſudore contingit magis, quia tertiæ regionis partes ſemper ſunt in ſanitate, dum fit naturalis ſudor, calidæ.

Ad 5. Reſpondetur, quòd non negamus quòd à cauſis frigefacientibus poſſit ſudor coadjuvari in corpore, & in vaſis deſtillatoriis concretio in aquam, ſed eas non reperiri neceſſariò, & ideò alias diſtinctas dari aſſerimus, à quibus ſemper concretio fit, ſive ab extrinſeca frigiditate coadjuvetur, ſive non coadjuvetur vaporum concretio.

Ad 6. Reſpondetur, quòd vapor concreſcit ubi habuit motum localem, & cauſam motum impedientem: quod contingit dum impetu fertur ad tertiam regionem, in qua impeditur motus propter adſtrictionem viarum; & ideo impetu motus, & impulſus retinetur, à partibus comprimitur & denſatur; quod prius non contingit, vel quia non ita impellitur, vel non ita impeditur à partibus, quarum cauſa comprimitur.

RESOLVTIO XI.
Vtrùm denſitas localis inducatur in vapore à cauſis locomotivis inſitis?

§. I.
Proponitur difficultas: pars affirmativa fulcitur.

NOn conſereſcere à frigiditate ſudorem decrevimus, ſed a cauſis locomotivis: iſtæ autem, aut debent inſitæ eſſe vapori, quales ſunt raritas, ac levitas; vel poſitæ ad extra, communicantes impulſum: quæ harum ſint, inquirimus. Et videtur, quòd à raritate & levitate proveniat localis motus, à qua in vapore cauſatur localis denſitas qua abit in ſudorem.

Primò, quia vapor denſatur in poris tertiæ regionis à cauſis illum localiter moventibus: ſed fertur à propria raritate & levitate: ergo ab illis cauſatur localis denſitas.

Secundò, Vapor in tertia regione in quam defertur, ſemper acquirit localem denſitatem: ergo habet neceſſarias cauſas productivas illius; ſed nullæ aliæ ſunt neceſſariæ præter inſitas illas qualitates locomotivas: ergo illis producitur localis denſitas.

Tertiò, Sic concreſcit ſudor in tertia regione, ſicut aqua in vaſis deſtillatoriis; ſed in vaſis deſtillatoriis vapor concreſcit, & acquirit localem denſitatem ab inſita raritate & levitate, quibus fertur localiter in vaſa: ergo vapor à propriis qualitatibus locomotivis acquirit localem denſitatem.

§. II.
Denegatur principalis efficientia inſitis facultatibus.

REſolvendum 1. quòd denſitas localis non eſt terminus per ſe alicujus locomotivæ facultatis inſitæ vapori.

Probatur 1. Qualitates locomotivæ inſitæ vapori ſunt raritas & levitas: ſed terminus per ſe raritatis eſt diſtinctio dimenſionum facta à centro ad circumferentiam, cujus contraria eſt denſitas localis, quæ eſt earum dimenſionum compreſſio; terminus per ſe levitatis eſt ubicatio ſurſum acquiſita: ergo denſitas localis non poteſt eſſe terminus per ſe raritatis nec levitatis.

Probatur 2. Nulla forma directè corrumpitur à termino per ſe producto ab inſitis qualitatibus; ſed vaporis forma directè corrumpitur per acquiſitionem denſitatis

tis

Digitized by Google

tis localis: ergo denſitas localis non eſt terminus per ſe alicujus facultatis locomotivæ vapori inſitæ.

Probatur 3. Si à raritate qualitativa per ſe fieret denſitas in vapore intenſa raritate produceretur ſudor, ſed intenſa raritate corrumpitur denſitas requiſita pro ſudore, & corrumpitur ſudor: ergo ab illa non producitur localis denſitas pro ſudore neceſſaria.

§. III.

Per accidens aliqualiter poteſt pendere localis denſitas ab inſitis qualitatibus.

PRobatur 1. Vapor condenſatur ab impetu communicato à cauſis locomotivis: ſed à facultatibus locomotivis vapori inſitis coadjuvatur impetus, qui vapori communicatur, quatenus aliæ partes vaporis alias impellunt: ergo ab inſitis qualitatibus ſaltem per accidens localis denſitas poteſt fieri.

Probatur 2. localis motus vaporis ab inſitis qualitatibus ortus comprimere poteſt vicinas vaporis partes: ſed compreſſione localis denſitas fit: Ergo illius productionem valent coadjuvare inſitæ vapori qualitates.

Probatur 3. fit denſitas localis in vapore pro ſudore, ſicut in vaſis deſtillatoriis pro aqua deſtillanda: ſed in iis cauſatur localis denſitas per accidens à locomotivis viribus vapori inſitis ratione impulſus, quo motus vapor comprimitur: ergo etiam in vapore qui denſatur in corpore pro ſudore.

§. IV.

Conſignantur cauſæ per ſe denſitatis localis in vapore.

REſolvendum 3. quòd denſitas localis per quam vapor abit in ſudorem, fit immediatè, & per ſe ab impetu communicato ab extrinſecis cauſis localiter moventibus.

Probatur 1. Omnis localis motus violentus, cui non eſt prævia mutatio primarum qualitatum, fit immediatè ab impetu impreſſo violenter corpori, quod movetur: ſed denſatio eſt motus localis violentus vapori, & non fit per ſe alteratione primarum qualitatum: ergo debet per ſe cauſari ab extrinſecis cauſis locomotivis.

Probatur 2. Denſitas localis eſt terminus motus localis; ſed non motus localis facti ſecundis qualitatibus ortis ex primis, nec à locomotivis qualitatibus inſitis tantùm: ergo à locomotivis externis qualitatibus, quæ valent intra corpus illi impulſum imprimere.

Probatur 3. Denſitas localis eſt compreſſio dimenſionum, quæ moventur à circumferentia ad centrum: ergo debet pendere per ſe à cauſis coadjuvantibus talem compreſſionem; ſed illam cauſam coadjuvant partim cauſæ impellentes vaporem, & moventes illum in tertiam regionem quatenus impulſum imprimunt, & movent illum, donec ab impedientibus partibus comprimatur, ipſæque partes tertiæ regionis impedientes motum, & illi reſiſtentes impulſum communicant, quos vaporis partes cedant inter ſe, & comprimantur verſus centrum, ſicut omne molle cedit tangenti: ergo ab extrinſecis cauſis impellentibus fit per ſe localis denſitas, qua abit in ſudorem vapor.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

Solvuntur fundamenta primæ opinionis.

AD 1. Reſpondetur, quòd probat argumentum, quòd à levitate & raritate quæ eius localiter movent vapores per accidens, ſubſequatur localis denſitas, non autem quod ſit terminus localis per ſe motus localis, qui elicitur ab ijs facultatibus.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſunt neceſſariæ cauſæ localis denſitatis in vapore omnes illæ, quæ localiter illum valent movere, ſive inſitæ, ſive extrinſecæ imprimentes impulſum, & ipſæ partes reſiſtentes, & juvantes ſua reſiſtentia, ut partes cedant & comprimantur.

Ad 3. Reſpondetur quòd partim differunt, partim conveniunt, differunt, quia vapor, ut concreſcat in corpore pro ſudore, non ſolum habet proprias ac inſitas qualitates, à quibus moveatur? ſed alias viventes locomotivas, à quibus impellitur etiam, & movetur; quod in vapore in vaſis deſtillatoriis non reperitur: conveniunt vero in eo; quòd ſicut in vaſis deſtillatoriis vapor habet inſitas locomotivas facultates, ſimiliter & habet illas vapor, qui prærequiritur pro ſudore, & uterque motus imprimens impulſum in corpore dento denſatur, ac comprimitur impeditus, alias ſub vaporis forma ſurſum deberet ferri, ſicut fertur, qui elevatur ex aqua à Sole, & non impeditur.

RESOLUTIO XII.

Vtrùm ſudor ultimo feratur extra corpus à propriis locomotivis qualitatibus.

§. I.

Proponitur difficultatis ratio: & cauſæ ultimi motus pro ſudore aperiuntur.

POſtquam jam vapor in poris tertiæ regionis denſatur, formam ſudoris adquirit, & cum illa ultimo ad extra truditur, & per partes cutis externas defertur. De ultimo motu locali, quo truditur, conſtat, quod Mobile eſt ſudor ipſe; viæ per quas perficitur motus, ſunt ipſæ poroſitates; finis, ut ſubſtantia jam inutilis extra corpus trudatur, de cauſa, à qua, eſt difficultas, quia licèt antecedenter movebatur magna ex parte ab inſita raritate, & levitate; cùm ipſas jam amiſerit, dum mutatur in aquæ formam, reſtat, quæ reſtent motivæ facultates, examinare.

§. II.

Sancitur ultimi ſudoris motus locomotiva virtus.

REſolvendum, quòd ſudor jam factus in poroſitatibus ultimo truditur ab expellente facultate vegetativa extra illas; poſtea vero propria deorſum fertur gravitate.

Prima pars patet, quia ſudor jam factus eſt ut inutile obiectum facultatis expellentis vegetativæ, & eſt intra ſphæram activitatis illius: ergo truditur ab illa.

Probatur .. pars, quia dum ponitur ultra activitatem facultatum gradus vegetativi, ſolùm habet ſudor propriam gravitatem, à qua moveatur: quod etiam conſtat quia ſudor extra poroſitates delatus ſolùm movetur deorſum: ergo ſolùm movetur a propria gravitate.

Re.

Digitized by Google

RESOLUTIO XIII.

Vtrùm ſit proprium naturali ſudori, quòd ſit guttatim?

§. I.

Proponitur & ſuadetur pars affirmativa.

SUdors naturalis quidditatem patefecimus, cauſſasque propoſuimus; de illius proprietatibus ſequitur examinandum; & præcipuè an guttatim exire proprietas illius ſit? Pars affirmativa ab aliquibus ſuſtinetur: quibus favet.

Primò ſudor eſt evacuatio ſenſibilis aquoſæ ſubſtantiæ: ſed cuivis ſubſtantiæ aquoſæ eſt proprium, quòd guttatim effluat: ergo ſudori eſt proprium, quòd effluat guttatim. Probatur minor: quævis aquoſa ſubſtantia aquæ ſubſtantiam refert; ſed aqua effluit guttatim: ergo aquea ſubſtantia effluit guttatim.

Secundò, Sudor eſt ſenſibilis evacuatio per corporis poroſitates excreta: ergo debet expelli juxta formam quam recepit exiens per poroſitates; ſed per poroſitates exiens, guttæ formam debet recipere: ergo erit ſub guttæ forma.

Tertiò, Concretus vapor non eſt aliud ab aqua: ſed aqua guttatim effluit, dum ſparſa cogitur exire: ergo & ſudor.

§. II.

Pars negativa ut probabilior præfertur de omni ſudore.

REſolvendum 1. quòd omni ſudori non eſt proprium, quòd exeat guttatim.

Probatur 1. ſudor dicitur, quæcumq; humida ſenſibilis evacuatio, ſive profluvium per cutem factum, ſive ſudor, ſive mador dicatur; cum enim Medici ſive coadjuvare, ſive cohibere docent: ſed mador non fluit guttatim, ut patet: ergo non eſt omni ſudori proprium, quòd guttatim exeat.

Probatur 2. ſudores ſymptomatici aliqui fiunt ex glutinoſa, craſſaque materia, qui adhærentes exeunt, alias verò diverſas recipiendo formas: ergò non eſt proprium cuivis ſudori quòd exeat guttatim.

§. III.

Qualiter accidat ſudori naturali proponitur.

REſolvendum 2. quòd in ſudore natuli & critico accidit ſemper, quòd exeat guttatim.

Probatur rationibus adductis pro prima opinione; Tum quia eodem modo deſcendit ſudor, & exit, ſicut exiret aqua, ſi funderetur ſupra corium poroſitatibus plenum, à quo guttatim exire eſſet neceſſe: Tum quía ſudor, cum ſit aqua, petit partiri in guttulas rotundas; ergo dum ſparſus cogitur exire, exit guttatim.

§. IV.

Solutio adhibetur rationibus adductis.

AD rationes primò adductas reſpondetur, quòd probant de ſudore naturali, & critico, in quibus copioſa fit aqueæ ſubſtantiæ evacuatio; non autem de ſymptomaticis, qui non ſunt ex aquea ſubſtantia, ſed ex viſcida, craſſa, aut glutinoſa, quæ ideo guttatim exire nequit.

Digitized by Google

RESOLUTIO XIV.

Vtrùm ſit proprium ſudori guttatim exeunti, quòd guttæ ſint rotundæ?

§. I.

Proponuntur varii opinandi modi: & datur reſolutio.

PHyſica eſt hæc quæſtio, & quæ non multùm exigit conterere temporis. Contendunt omnes quòd guttæ petunt eſſe rotundæ, & in ſudore, & in quovis liquore, qui guttatim effluat; ſed cur rotundæ debeant eſſe, non adinveniunt. Aliqui id provenire dicunt in ſudore ratione loci, ex quo exit; quia à venis capillaribus, quæ ſunt rotundæ, exit; & ratione loci, per quem exit, quia truditur per poros qui rotundi ſunt. Alij, relicta cauſa effectiva, ad finalem recurrunt; aſſerentes quòd aqua, & guttæ illius ſunt rotundæ, quia fluxilis, & ad fluxibilitatem hanc exigit figuram. Alii rotunditatem conducere in aqua, & ei ideo tributam, ut melius inter ſe continuitatem ſervent partes. Alii ab externa frigiditate condenſari, à ſiccavè temperie aſſerunt, ab eiſque figuram rotundam acquirere. Sed minus diſplicet, quòd ſudor cùm ſit aquea ſubſtantia, ideò ſervat rotunditatem, quia aqua petit eſſe corpus rotundum, & globoſum, & cùm quælibet aquæ gutta, aqua ſit; cuivis eſt proprium, quòd acquirat rotunditatem, quia id toti aquæ corpori, & unicuique illius individuo condonatum eſt à natura.

SECTIO II.

De ſudore critico ſalutari.

CRITICVS ſudor dicitur, qui accidit in criſi: eſt duplex, alter qui ad melius, vel ad ſalutem; alter qui ad pejus, vel ad mortem ægrum deducit: hic ſymptomaticus, ille criticus ſalutaris dicitur: de hoc ſub hac ſectione agendum venit.

RESOLUTIO I.

Vtrum criticus ſalutaris ſudor, ſit naturalis?

§. I.

Pars affirmativa proponitur & fulcitur.

DEcrevimus naturalem ſudorem intra ſanitatis metas ſupervenire, & pro ſanitatis tutela conducere: de ſymptomatico conſtat deducere ad mortem; ſed nondum patet an ad aliquem horum criticus ſalutaris debeat reduci: ſuadet quòd ſit naturalis.

Primò, ſudor naturalis homini eſt ille, qui fit in illo propter conſequutionem ſanitatis: ſed criticus ſalutaris fit in homine propter ſanitatis conſequutionem: ergo eſt illi naturalis.

Secundò, ſenſibilis ſudoris evacuatio, & inſenſibilis tranſpiratio, quæ continuo fit in homine intra limites ſanitatis, dicuntur naturales, quia evacuatur illud, quod naturaliter petit evacuari, ut homo conſervet ſanitatem acquiſitam, & amiſſam valeat recuperare: ſed criticus ſalutaris conducit pro ſanitate amiſſa recuperanda: ergo eſt ſudor naturalis.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò, actiones, quæ fiunt, pro hominis ſanitate, natura vincente, ſunt illi naturales: ſed ſudor criticus ſalutaris fit pro hominis ſanitate, natura vincente: ergo eſt naturalis homini.

§. II.

Critico ſalutari ſudori adaptatur differentia.

RESolvendum, quòd criticus ſalutaris ſudor mediam retinet naturam inter omninò naturalem, & ſymptomaticum.

Probatur, Tum à ſimili in reliquis criticis evacuationibus; Tum quia fit à cauſis partim naturalibus, partim præternaturalibus; Tum quia ex parte caloris efficientis, datur cauſa febrilis pæternaturalis; & ex parte materiæ, datur quòd ſit materia morbifica: ex parte finis datur ſanitas, ob quam inſurgunt ad operandum facultates naturales: ergo mediam naturam habet inter eum, qui fit à ſolis naturalibus cauſis; & eum qui fit à ſolis iis, quæ ſunt præter naturam:

§. III.

Solvuntur argumenta primo adducta.

AD 1 reſpondetur; quòd criticus ſalutaris ſudor eſt homini naturalis ex parte finis non autem omninò ex parte cauſæ materialis, & cauſæ efficientis.

Ad 2, reſpondetur, quòd ſudor naturalis, & inſenſilis transpiratio non ſolùm ex parte finis ſunt ſecundum naturam, ſed etiam fiunt á cauſis naturalibus, naturaliter ordinatis ad illius efficientiam: quod in critico ſudore abſolutè non contingit.

Ad 3. reſpondetur, quòd actiones, quæ fiunt pro hominis ſalute, natura vincente, ſi fiant ſolùm á cauſis omninò naturalibus in hunc finem deſtinatis, naturales ſunt; ſi autem à præternaturalibus fiant cauſis, vel à naturalibus à morbo, aut illius cauſa coactis, has omnino naturales eſſe non eſt poſſibile.

RESOLUTIO II.

Vtrum ſanguineus ſudor poſſibilis ſit naturaliter?

§. I.

Pars proponitur negativa, & illius fundamenta adducuntur.

MOvetur ſudor ex humida quacumque ſubſtantia, quæ cùm multiplex in corpore, multiplex etiam, ut diximus, eſt materia illius, ſub qua ſunt humores, ex quibus à proportionato calore elevatur vapor, qui colore aqueo cernitur denſatus, ſin minus in ſudore relucere contingit colorem proprium humoris à quo fit: ideò pallidi, alci, nigri, aut rubri apparent aliquando ſudores. De rubro, quem ſanguineum vocamus, dubitamus an naturaliter ſit poſſibilis? Suadet partem negativam.

Primò, quia ſanguis tanquam utile naturæ alimentum continetur in venis, & retinetur ab illius facultatibus; ergo ipſum per poros ſub ſanguinis forma exire naturaliter non eſt poſſibile.

Secundò, ut ſanguis naturaliter exeat ſub forma ſudoris, petit converti in vaporem, & ſub aquæ forma exire per poroſitates, ut contingit in criticis ſudoribus, per quos terminantur febres ſynochi: ergo naturaliter non eſt poſſibile quòd exeat ſub forma ſanguinis.

Tertiò, ſanguis adhuc ſi corrumpatur & putrefiat, ſemper à natura retinetur,

Digitized by Google

& ſolùm illam adminiculantem habemus pro expulſione reliquorum humorum, qui ſeparati ab illa fiunt cacochymi: ergo naturaliter nunquam à natura poteſt expelli ſub forma propria per ſudorem.

§. II.

Theophraſti, Baricelli, & Mercurialis opinio præfertur.

Reſolvendum, quòd naturaliter contingere poteſt ſudor ſanguineus, ſic fatetur Theophraſtus, *lib. de ſudore*, Baricellus, *lib. de hydronoſa natura*, Vincentius Moles *lib. de philoſophia corporis Chriſti, cap. 12.* Mercurial. *lib. 4 variar. lect. cap* 12. Fernelius *lib. 6. cap. 4.* Rondeletius *lib. de dignoſcendis morbis, cap. 11.* Marcellus Donatus, *lib. 1. de hiſtoria mirabili, cap. 2.*

Probatur 1. Tum ex Ariſtotele *lib 3 de partibus animal cap. 5 §. Iam in nonnullis accidit, ut cruentum quoddam excrementum ſudarent, propter vitiatum corporis habitum, fluxuſque eſſet ſanguis præ cruditate, humeſceret imbecillitate caloris, qui exiguis venulis incluſus concoqui non poſſet.* Tum lib. 3 *de hiſtoria animal. cap. 19. §. ſi ſanguis immodicè humeſcit, morbus infeſtat, ſic etiam in ſpeciem ſaniei diluitur, & adeò ſereſcit, ut iam nonnulli ſudore cruento ſudarint.*

Probatur 2 ex Galeno *lib de utilitat. reſpirat. § ſunt autem pori venæ ſubtiliſſimi per quos exit calor, & etiam ſudor, qui nihil aliud eſt, quam aqua ſanguini admixta, quoniam, poris amplius dilatatis, effluit ipſe ſanguis*, & paulò infra: *Contingit autem poros ex multo, aut fervido ſpiritu uſque adeo dilatari, ut exeat ſanguis per eos, fiatque ſudor ſanguineus.*

Probatur 3. pluribus ſanguineis evacuationibus in aliquibus corporis partibus obſervatis, & viſis: Tum ex Ariſtotele, & Galeno citatis: Tum ex Schenckio *obſervat. lib. 1.* qui narrat vidiſſe juvenem à quo in diverſis temporibus profluebat ſanguis ex vena propè aurem: Tum ex Benivenio *lib. de abditis rerum cauſis*, qui hominem curavit, cui ſingulo quoque menſe profluebat ſanguinis copia ex ima jecoris parte: Tum ex Marcello Donato, qui mulierem Mantuanam vidit, ex cujus papilla mammæ ſiniſtræ ſanguis fluebat: Tum ex Rondeletio *lib. de dignoſcend morbis, cap* 11. qui vidit in juvenē ſtudioſo per poros cutis plerumque exire copioſum ſanguineum ſudorem: Tum ex Fernelio *lib. 6. cap* 3. qui vidit in jecoris imbecillitate ſanguinem ab extremis venis, quæ in cutem deſinunt, multis ex locis fundi: ergo fundi per ſudorem ſanguinem naturaliter eſt poſſibile.

§. III.

Solutio adhibetur rationibus primò poſitis.

Ad 1. reſpondetur, quod dum facultates naturali modo operantur, & ſanguis debitam naturam ſervat, retinetur ab illis; ſed propter rationes ab Ariſtotele, & Galeno adductas ſanguinem vitiari, & facultates impediri quo minus valeant illum retinere.

Ad 2. reſpondetur, quòd ſanguis dupliciter poteſt per poros evacuari: uno modo in vaporem verſus, & ſub aquæ forma: alio modo, ad modum ſudoris ſanguinei; quia licèt in vaporem non abiit, ob ſerum tenuis factus, per cutis poroſitates arraratas guttatim profluit.

Ad 3. reſpondetur, quòd adhuc ſi ſanguis non corrumpatur, ſi fiat aquoſus & tenuis, & pori cutis aperiantur, profluit, ſine eo quòd retineri valeat à facultatibus naturalibus.

Re-

Digitized by Google

Resolutio III.

Vtrùm ſanguineus ſudor ad criticum ſudorem debeat reduci?

§. I.

Proponitur difficultas, & ratio dubitandi.

SAnguineus ſudor, non ut naturalis fit, præcedente evaporatione, locali motu, & concretione: ſed ſanguis tenuis, ſeroſúſve ſit, perirari, & per poroſitates tranſcolatus ſanguis ſub propria exit forma, ideoque naturalis non eſt; nec criticus, quia criſi non perficitur; nec ſymptomaticus, quia hic ferè ſemper ad imperfectam ſequitur criſim: ergo ſudor ſanguineus eſt diverſus à naturali, critico, & ſymptomatico.

§. II.

Ad criticum ſalutarem reducendum dicimus.

REſolvendum, quod ſanguineus ſudor reducendus ad criticum ſalutarem.

Probatur 1. ſudor ſanguineus ſimilis eſt hæmorrhagiæ criticæ ſalutari, quia ſimili modo ſuperabundantem, & inutilem evacuat ſanguinem, ut ex hac evacuatione ſubſequatur ſanitas: ergo debet reduci ad ſudorem criticum ſalutarem.

Probatur 2. ſanguineus ſudor non eſt naturalis, quia ut docet Galenus *lib. 2 de cauſis ſymptomat.* omnis evacuatio ſanguinis non menſtrua eſt præter naturam, neque eſt lethalis ſymptomatica evacuatio, cùm aliqua ex parte ſit utilis, quatenus evacuat tenuem, & ſeroſum ſanguinem, neque ducit ad mortem: ergo eſt evacuatio critica, & media inter naturalem, & ſymptomaticam, ac lethalem.

Probatur 3. ſudor ſanguineus ex parte efficientis præternaturalis eſt, proveniens á morbo; ex parte finis poteſt eſſe utilis, quia ſanguine inutili evacuato, natura exoneratur ab eo quo veluti ſarcina premitur, & ab eo quod ut ſuperfluum redundat: ergo ad criticum ſudorem, cui accidit ex his fieri cauſis, debet reduci.

§. III.

Fundamentum ad dubitandum diluitur.

AD dubitandi occaſionem dicimus, quod ſanguineus ſudor nec verè naturalis, nec lethalis, ſed medius inter hos eſt: & cùm non fiat criſi, nec eſt verè criticus, ſed ad criticum, cum quo in modo convenit, reducendus.

Resolutio IV.

Vtrum ſudor ſanguineus Domini noſtri Salvatoris fuerit ſupernaturalis.

§. I.

Proponitur difficultas: traditur prima opinio; proponuntur illius fundamenta.

DE ſanguineo ſudore decrevimus naturalem non eſſe, licèt á cauſis naturaliter operantibus proveniat. De Chriſto Domino narrat ſacer Hiſtoricus D. Lucas, quod *in agonia orans, factus eſt ſudor eius, ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram*: de hoc ſudore, an ſupernaturalis fuerit, concertant Authores: Beda, Didacus de la Vega, Divus Hilarius, & alij Scriptores in ſacram Paginam: ſanguineum Chriſti Domini ſudorem fuiſſe ſupernaturaliter factum contendunt: quibus favet.

Digitized by Google

Primò; ſanguis Chriſti Domini craſſiorem habuit ſubſtantiam, quàm ſubſtantia aquea, & potulenta, & ſerum in illius corpore repertum: ſed aquea, potulenta, & ſerosa ſubſtantia in nullo corpore bene temperato poſſunt per poroſitates evacuari, quin à calore proportionato convertantur in vaporem, & hic denſatus propellatur per poros: ergo ſanguis Domini noſtri Salvatoris ſub propria forma per poros propelli naturaliter non eſt poſſibile.

Secundò: ſi in Chriſto Domino poſſet naturaliter fieri ſanguineus ſudor, maximè quia, ut ſupra ex Ariſtotele, & Galeno diximus, pori naturaliter poſſunt rareſieri ut exeat ſanguis, & ſanguis tenuior, ut poſſit exire per illos atraratos: ſed ſi hoc contingeret, priùs exirent ſpiritus, qui tenuiores ſunt, & deliquium, vel ſyncope ſubſequeretur; quod non contingit; alias ſacer hiſtoricus narraret: ergo naturaliter in Chriſto Domino ſudor ſanguineus non fuit poſſibilis.

Tertiò: ſanguis, præcipuè qui in quantitate, & qualitate eſt proportionatus, qualis fuit Domini noſtri ſanguis, ita eſt naturæ aptus, naturalis, & proportionatus, ut adhuc venis reſeratis, ne deficiat alimentum pro partibus, tanquam utile ſemper retineatur, præcipuè cum in hunc finem natura fabrefecerit venas ita ut à majoribus in minores, & arctiores ſanguinem mittat, ut in his coarctetur, & retineatur: ergo naturaliter illius expulſio per poroſitates cutis non fuit poſſibilis in Chriſto Domino.

Quartò: ut naturaliter fiat ſanguineus ſudor, requiritur pororum apertio, & raritas in cute, & quod ſanguis qui exit ratione ſeroſitatis, & aquoſitatis fiat tenuis: ſed ſanguineus Chriſti Domini ſudor, non fuit factus ex ſanguine tenui; inquit enim D. Lucas quod exivit deſcendens tanquam thrombus ſeu grumus: ergo naturaliter non potuit fieri Chriſti Domini ſudor ſanguineus.

§ II

Nicolai de Lira, Medinæ, Baricelli, & Vincentij Moles præfertur opinio.

Reſolvendum quòd Chriſti Domini ſanguineus ſudor ſine miraculo ſupervenit: ſic tenent Nicolaus de Lira, *ſuper Lucam*. Fr. Bartholomeus de Medina *ſuper 3. p. D. Thom art 6. q. 46.* Baricellus *l. 2. de hydronoſa natura*, Vincentius Moles *lib. de Philoſophia ſacroſancti corporis Chriſti, c. 9. dubio 2.*

Probatur 1. à Baricello rationibus á Medina translatis: Tum quia ſanguineus Chriſti ſudor ſecundum Patrum opinionem fuit ad oſtendendam veritatem humanæ naturæ; quam non demonſtraret, ſi eſſet miraculoſus; Tum quia ſudor noctu factus, & in ſecreto, quorſum pedit fieri per miraculum? Tum quia licèt ſanguis eſſet temperatiſſimus, tamen cúm Chriſtus Dominus eſſet totus vividus, in ætate iuvenis, omnium quos mundus habuit pulcherrimus, atque amabiliſſimus, tantam luctam ſubſtinuit, tantaque vi ipſam naturam ſenſitivam in horribiles cruciatus conſentire coëgit, ut præ nimio labore cruentus ſudor ex omnibus illius membris erumperet: Nam ob orationis fervorem, & motum, ac horrorem mortis, ſanguis ad cor confluxerat: Tum verò amor validus, & ardens deſiderium paternam exequendi voluntatem, noſque redimendi, ſeu malleus quidam, aut vis ingens accedens vicit timorem illum, & ſenſualitatem, ſanguinémque fortiter expulit; ita ut in hac præclara victoria, & ſubita violentia, ſanguis ex poris omnibus nimio labore patefactis, abundè cum alio ſudore erumpens, deflueret in terram.

Probatur 2. Chriſtus Dominus validas habuit,

Digitized by Google

habuit, ac vehementiſſimas anim paſſiones, ut fatentur Theologi, & docet ſacra Pagina, ait enim D. Matthæus *cap. 26. Cœpit contriſtari & mæſtus eſſe; tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*: D. Marcus *cap. 24 Cœpit pauere, & tædere*. Et D. Lucas, *Et factus in agonia prolixius orabat*. Sed ex vehementiſſimis animi paſſionibus vehemens fit in corpore ſpirituum, & ſanguinis motus, ut docuit Galenus *lib. 2 de Placitis Hippocratis, & Platonis, cap 7.* Ex eis enim vehementiſſimis inquit totum corpus immutatur, frigeſcit, palleſcit, tremit, rubeſcit, quod præcipuè in agonia contingit, quæ ex D. Thom. *1.2.q.41 art. 4.* eſt timor mali extrinſeci, cui provideri non poteſt, eſtque vehementior timoris ſpecies, cuius cauſa intrò, & extra concitato motu, moventur ſpiritus, attenuatur ſanguis, & arrarantur pori; per quos ſanguis tranſcolatur, ut fiat ſanguineus ſudor ergo in Chriſto Domino fuit cauſa naturalis, à qua naturaliter potuit ſanguineus ſuperuenire ſudor. Patet conſequentia ex Ariſtotele & Galeno citatis, qui ſudoris ſanguinei has retulerunt cauſas, pororum raritatem, & ſanguinis tenuitatem.

Probatur 3. in Chriſto Domino fuerunt animæ paſſiones validiſſimæ, à quibus ſanguis potuit moveri violenter ad partes externas, & à quibus potuerunt arrarari media calefactione pori cutis; nam fuit actus fortitudinis, quo ad reſiſtendum doloribus, & contumelijs præ cognitione iam præſentibus quaſi in occurſum mittit ſanguinem: & fuit vehemens actus iræ adverſus peccatum, cum quo gerebat bellum, qui prævisus ab Iſaia *cap. 63. verſ. Conculcavi eos in ira mea; & aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta.* Et actus intenſiſſimæ charitatis in Patrem, cuius voluntatem faciebat; & in homines propter quos patiebatur, fuit tandem agonia quæ maximè ſanguinem commovet ad externas partes, ut docuit Galenus *lib. 2. de cauſis ſymptom cap 5. §. Timor enim initio, & ad principium tum ſpiritum, tum ſanguinem unà cum refrigeratione eorum, quæ in ſummo corpore ſunt, adducit, ac contrahit: ira vero, & foras agit, & fundit, & calefacit: quæ vero compoſita ex ambabus eſt, (quam Græci agoniam dicunt) inæquales habet motus*: ergo ab his cauſis naturalibus potuit cauſari ſanguineus ſudor in Chriſto Domino: ſunt enim vehementiſſimi motus ſanguinis ad extra, & ſpirituum, quibus pori rari fiant.

Probatur 4. quæ ſine miraculo contigiſſe viderunt Authores, ſi in Chriſto Domino contingant, non eſt dicendum in illo miraculoſa eſſe: ſed ſanguineus ſudor à pluribus viſus eſt, & obſervatus naturaliter exire: ergo in Chriſto Domino ſine miraculo ſupervenit. Probatur minor, Tum ex Theophraſto, Baricello, Vincentio Mole, Mercuriali, Fernelio, Rondeletio, & Marcello Donato, qui illum admittunt vidiſſeve teſtantur, & nos dum hæc ſcribimus vidimus in Excellentiſſimo Domino Comite de Niebla, Primogenito Excellentiſſimi Domini Ducis Medinæ Sydoniæ, qui cùm nimis in æſtate ſe exerceret in ludo pilæ, multoque præ æſtu uteretur frigidæ potu; incidit in ſanguineum ſudorem: Tum patet ex Ariſtotele poſſibilitas & cauſa illius *lib. 3 de partibus animal. cap. 5 lib. 3. de hiſtoria animal. cap 19* & ex Galeno *lib de utilitate reſpirationis*.

Dices, quòd ſi ab eiſdem cauſis, ac in cæteris fieret in Chriſto Domino, convinceret ratio; ſed non concurrerunt in illo, quia fuit temperatiſſimus ſanguis naturaliſſimus, & perfectus, nec ex aliquo exceſſu tenuis factus, immò ut grumus exivit ſub propria forma.

Reſpon-

Reſpondetur, quòd ſi in Chriſto Domino non fuerunt aquoſitas, & aliæ cauſæ, quæ communiter ſanguinem attenuant; fuerunt vehementiſſimæ paſſiones animæ, à quibus commoti ſpiritus, calefactique fuerunt attenuati, & pori ſimul arrarati: unde ſanguineus ſudor ſubſequutus eſt: præcipuè præ agonia valde debilitatæ ſunt facultates, ita ut indiguerit confortari ab Angelo; ipſiſque deficientibus, nec ipſe ſanguis retineri potuit.

§. III.

Solvuntur fundamenta à nobis pro contrariis adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd ex ſanguine ſudor naturalis, & criticus fiunt præcedente evaporatione; ſudor vero ſanguineus ob alias fit cauſas, quas Galenus recenſuit, ſcilicet ſanguinis tenuitatem & pororum apertionem, & ideò nec naturalem, nec criticum illum vocamus; ſed reducimus illum ad criticum ſalutarem cum quo aliqualiter convenit.

Ad 2. reſpondetur, quòd cum ſpiritus ſunt in arteriis, poſſunt in illis permanere, & in corde, quia deliquium, aut ſyncope ſubſequatur, etiam ſi ſanguis, & ſpiritus illi commixti evacuentur per poroſitates venarum, & cutis.

Ad 3. reſpondetur, quòd in ſtatu naturali bene probat argumentum: ſi vero pori aperiantur; & retentrix continere illum nequeat, quantumvis utilis ſit ſanguis, & neceſſarius, profluit, ideò per ſanguinis miſſionem, & per vulnera utcumque utilis exit; nec retineri valet.

Ad 4. reſpondetur, quòd in Chriſto Domino ſanguis tenuis redditus eſt, commotus & agitatus per animi paſſiones; & poſtquam tenuis exivit, concrevit reſolutis ſpiritibus, & deſcendit ut thrumbus, poſtquam frigore in grumos abiit.

Resolutio V.

Vtrum aliqua ſigna demonſtrent futurum, criticum ſudorem?

§. I.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

SVdor, qui ex Hippocrate *lib. de flatibus,* liquoris effuſio eſt per poros cutis facta, dum criſi evenit, natura vincente, criticus ſalutaris dicitur; de quo inquirimus, an ſint aliqua ſigna, quibus poſſit præcognoſci. Hippocrates pro omni criſi decrevit, quod quibus futura eſt, nox gravis ante acceſſionem eſt. Sed an ſint aliqua peculiaria ſigna; quæ unamquamque prænuntient criſis ſpeciem, præcipuè propria pro ſudore; manifeſtandum reſtat. Pars negativa his fulcitur.

Primò, ſuperveniente conturbatione, natura indifferens eſt, ut poſſit vincere, aut non; & ut potiùs per hanc, quàm per illam poſſit evacuare regionem materiam morbificam, quam perturbat, & movet: ergo nulla præcedunt ſigna, quæ ſpeciem criſis præmonſtrent.

Secundò, ſudoris ſigna, antequam ſit ſudor, non poſſunt eſſe manifeſta: cum ſolum ſint in virtute cauſæ ſigna illius pathognomonica: ergo non dantur ſigna, quæ ſudorem criticum ſalutarem valeant præmonſtrare.

Tertiò, pro reliquis ſpeciebus criſium nulla præcedunt propria ſigna, ex quibus poſſint præcognoſci: ergo nec pro ſudore ſalutari critico dantur ſigna quæ illum futurum prænuntient.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Sudoris critici ſalutaris ſigna traduntur.

RESolvendum, quòd ſuppreſſio lotii, rigor, quod febris ſit ardens, morbus in ſtatu, delirium in acceſſionibus, partium externarum rubor, habitus corporis, conſtitutio & tempus anni, inſomnia, ſubſtantiæ aquoſæ, pulſus undoſus, ſunt ſigna, quæ præmonſtrant ſudorem criticum ſalutarem, ſi perfectæ coctionis ſignis concomitentur.

Probatur 1. de lotii ſuppreſſione, Tum ex Galeno *lib 3 de criſibus, cap. ultimo*, ubi hanc profert doctrinam, & præcedere pro ſudore urinæ ſuppreſſionem docet: Tum *lib. 3. ſympt. cap. de ſudore*, ubi reddens rationem inquit eſſe, quia lotii & ſudoris ſerum eſt communis materia; quod priùs docuit Hippocrates *lib. 6. epidem.* §. *ſudaturis lotium ſupprimitur.* Quod ſignum ſecurius eſt, dum non datur fluxus ventris, ut Galenus notavit: Tum quòd rigor præcedat ut ſignum, ſudori, docuit Galenus *lib 3. de criſibus.* Et ſuadet ratio, quia fertur mordax vapor per partes ſentientes, & ſolet rigor aliis etiam criticis evacuationibus præcedere, ſed frequentius ſudori, & cum reliquis accidit ſignis concomitantibus ſudorem: Tùm quòd febris natura ſudorem prænunciet docuit Galenus, 3, *de criſibus cap.* 3. quæ enim febris pendet ex evaporabili materia, aptiùs ſudore terminatur: Tum patet, quòd delirium in acceſionibus ſit ſignum ſudoris, quia cùm fiat ex calida materia vaporoſa, quæ elevatur in acceſſione, indicium ſudoris, aptæque materiæ ad illum præſtat; Tum de partium rubore conſtat ſignum eſſe; quia ſanguinei vaporis præſtat indicium, vaporoſæ, & humidæ materiæ aptæ pro ſudore: Tum idem infertur ex tempore anni humido, & calido, de ſimili conſtitutione, & habitu corporis, de inſomniis aquæ, & humidarum rerum, quæ præmonſtrant humidam copioſam materiam pro ſudore aptam, ex Galeno *lib. de dignotione ex inſomniis*: Tum patet de pulſu undoſo prænunciare ſudorem; quia fit ob inæqualem arteriæ mollitiem, propter vapores magis illam penes diverſas partes humectantes: Tum criſim ſudorificam ſalubrem futuram demonſtrat, quòd præcedat coctio, quæ vires validas demonſtrat, quibus vincentibus, ſalus ſubſequitur.

§. III.

Solutio adhibetur pro oppoſitis fundamentis.

AD 1. reſpondetur, quòd antecedens conturbatio præmonſtrat indifferenter futuram criſim, ſed ſigna à nobis propoſita illam futuram eſſe per criticum ſudorem demonſtrant.

Ad 2, reſpondetur, quòd ſigna pathognomonica ſubſequuntur poſt morbum; ſed præter hæc ſunt alia ſigna, quæ juxta cauſæ morbificæ diverſitatem, diverſam futuram criſim præmonſtrant.

Ad 3. reſpondetur, quòd pro reliquis ſpeciebus criſium ſunt diverſa ſigna, quæ illas pronunciant; de quibus latè agunt cum Galeno *in lib. de criſibus.*

RESOLVTIO VI.

Vtrum ſint aliqua ſigna, quæ ſalubrem à ſymptomatico diſtinguant ſudorem?

§. I.

Proponitur difficultas: traditur ratio dubitandi.

CUm ſudor ſalutaris ad ſalutem, ſymptomaticus deducat ad mortem, hos diſtinguere maximè convenit; ut iuvandos iuvemus, & cohibeamus cohibendos; ideo an eos diſtinguere propriis valeamus ſignis, examinare conamur: Quod impoſſibile videtur, quia ex omnibus ſignis priùs adductis ſolum infertur aptas dari cauſas, ex quibus ſubſequatur ſudor; quòd autem ille ſuperveniet, natura victa, aut vincente, nondum poteſt manifeſtari: ergo non ſunt ſigna criticum à ſymptomatico diſtinguentia ſudorem.

§. II.

Dogmaticorum communis ſancitur doctrina.

REſolvendum dari ſigna criticum ſalutarem à ſymptomatico diſtinguentia ſudorem.

Probatur 1. ex Hippocrate *lib. 1. prognoſt. textu 26. §. ſudores optimi ſunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatoriis fiunt, & febrem perfecte ſubmovent: Boni vero ſunt, qui per totum corpus fiunt; & hominem faciliùs morbum ferre faciunt. Qui vero tale quid non effecerint, incommodi ſunt. Peſſimi autem ſunt frigidi, & qui tantum circa caput, & faciem fiunt, & circa ceruicem: Hi enim cum acuta quidem febre mortem prænuntiant: cum mitiori vero, morbi longitudinem.* Tum patet ex Galeno *in commentario. §. ſudor poſt coctionem, in die decretorio, ex toto manans corpore per cutis ſpiracula, ſolutiuus eſt, aut huiuſmodi ut ex eo melius habeat ager: huic diverſus non eſt utilis.*

Probatur ratione; differunt ſalutaris, & ſymptomaticus ſudor, quia ſalutaris ad ſalutem, ſymptomamoticus ad mortem terminatur: ergo debent diverſis manifeſtari ſignis.

§. III.

Solvitur dubitandi ratio.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quòd licèt non poſſint diſtingui ex ſignis antecedentibus, bene tamen ex concomitantibus, quæ proponunt Hippocrates, & Galenus; & ex antecedentibus ſignis coctionis, & cruditatis ſumuntur etiam ſigna ſalutis, aut mortis, ut conſtabit infra.

RESOLVTIO VII.

Vtrum ſit proprium critico ſalutari ſudori, ut fiat in die decretorio?

§. I.

Proponitur, & fulcitur pars negativa.

DIcuntur dies decretorij; in quibus frequenter criſes contingunt, in quibus criſes ſalutares debere fieri adduximus ex Hippocrate, & Galeno. Quod an ſemper illi competat, diſputamus: & pars negativa ſuadetur.

Primò, ex Hippocrate *lib. 4. aphoriſm. 36.* ubi docet ſudores optimos eſſe, qui incipiunt 3. die. 5. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 27. 31. & 34. ſed

ſed non omnes iſti dies ſunt decretorij : ergo non omni ſalutari ſudori eſt proprium, quòd fiat in die decretorio.

Secundò, ſudor ſuperveniens in die non decretorio poteſt eſſe ſalutaris : ergo non eſt proprium ſalutari ſudori, quòd fiat in die decretorio. Probatur antecedens, Tum ex Hippocrate *lib. 3. epid. in hiſtoria virginis Lariſſea*, de qua refert, quòd iudicata eſt perfectè, ſudore ſuperveniente ſexto die : Tum *libro eodem tertio, epidem.* vbi Pithio qui habitabat iuxta Telluris templum, decima die ſudavit, & perfectè iudicatus eſt : ergo ſine eo quod fiat ſudor in die decretorio, ſudor poteſt eſſe ſalutaris

Tertiò, ſecurius poteſt ſudore iudicari in die non decretorio æger : ergo in illo iudicari, critico ſudori non eſt proprium. Probatur antecedens ex Hippocrate *in lib. epidem.* in hiſtoria Nicodemi, qui in Abderis ægrotabat, de quo refert, quod ſudor multus 20 die fuit factus, & non liberatus fuit à morbo; ſuperveniente autem ſudore die 24. omnino liber evaſit: ergo melius in non decretorio, quam in decretorio die, ſudore poteſt morbus iudicari.

§. II.

Summi Dictatoris amplector doctrinam.

REſolvendum, quòd critico ſalutari ſudori eſt proprium, quod fiat in die decretorio.

Probatur 1. ex Hippocrate, Tum *lib. 1. prognoſtic. textu 36. §. ſudores optimi ſunt, ſi fiant in die indicatorio.* Tum *lib. 4. aphoriſmor.* 36. ubi annumerat dies decretorios in quibus ſudores debent fieri. Tum *in libris epidem.* in quibus id obſervavit, pluribuſque ſententiis confirmavit : de uxore Epicratis dicit, quòd ſudavit die 11. De Methonce quod ſudavit die quinta, ſicut de mulier, decumbente in litore: De Melidia, & Cherione decumbentibus apud Demenetum, dicit ſudaſſe die ſeptima : De muliere in Thaſo, quòd tertia die ſudavit : De filio Nicolai idem obſervavit : Leophorbidam ſudaſſe dicit die vigeſima prima; & de omnibus his obſervavit perfectè judicatos eſſe: ergo critico ſalutari ſudori eſt proprium, quod fiat in die decretorio.

Probatur 2. *lib. epidem* in quibus obſervavit ſudores factos in diebus non decretoriis lethales fuiſſe, vel recidivaſſe. De Phyleſio, & Eraſino dicit, quòd prima die ſudarunt; & uterque mortuus eſt: Adoleſcens, qui habitabat in foro mendacium, ſecunda die ſudavit, & idem refert de Phitione qui habitabat in Thaſo, & uterque mortuus eſt; Silenus, qui ſexta die ſudavit, mortuus eſt die undecima; Ægrotus duodecimus *l. 1. epidem.* ſudavit die octava, & mortuus eſt : Methon qui ſudavit die ſexta, mortuus eſt die decima ſexta : ergo ſudor ut ſalutaris, die decretorio debet fieri.

Probatur 3. ſudor criticus fit ſalutaris ſicut quævis critica evacuatio; dum natura vincit, & eſt potens ſuperare cauſam morbificam : ſed dum potens eſt, in diebus decretoriis aggreditur pugnam, ut agentes de cauſis dierum decretoriorum demonſtrabimus: ergo ſudor, ut ſit criticus ſalutaris, debet fieri in die decretorio.

§. III.

Adhibetur ſolutio fundamentis ex Hippocrate adductis.

AD 1. reſpondetur, quòd ſeptenarij dicuntur dies decretorij radicales, quaternarij dicuntur decretorij, & iudicantes;

& præter hos ſunt alii dies iudicatorii, præcipuè ternarii magna ex parte ſolent eſſe judicatorij in morbis terminandis ſudore, quia cùm pendeant ex tenui materia, & hæc maximè per tertios dies habeat inſultus; ſolet criticè in illis terminari. Vel 2. reſpondetur, Quòd Hippocrates non intendit, quòd ſudores ſint boni, quia facti ſunt in imparibus diebus ab illo annumeraris; ſed quia inceperunt in illis, & ſunt tandem in decretoriis terminati, qui enim in non judicatoriis terminati, non perfectè judicati ſunt ægri; ideò enim Parius in Thaſo die 11. ſudavit, & periit; Carthades *lib. 7 epidem.* die tertia ſudavit, & periit: Hermotolemus die nona: Theodori uxor in die quinta ſudarunt, & periere, quia in his diebus inceperunt, & terminati ſunt morbi.

Dices, quòd ſi inceperint in aliis diebus paribus, ſi perficiantur in aliis radicalibus decretoriis, etiam erunt ſalubres.

Reſpondetur, quòd illi qui inceperunt in diebus imparibus, numquam poſſunt reddi ſalubres; quia ſi moventur humores in diebus, in quibus natura non movet, fit motus ob irritationem cauſæ, non autem vi naturæ; & ideò numquam ſalubres.

An 2. reſpondetur; quòd virgo in Lariſſea licèt ſudavit in ſexta die, ſanitatem recuperavit; quia, ut notavit Galenus, ſupervenit ei menſtrua purgatio, quâ liberata fuit ſine recidiva. Tum 2. quòd Phitio non eſt ſanatus ſudore die decimo ſuperveniente; ſed quia poſtea ſupervenit abſceſſus, quo morbus fuit terminatus, ut colligitur ex illius hiſtoria.

Ad 3. reſpondetur, quòd Nicodemus die 24. non fuit ſolo ſudore terminatus ad ſanitatem; quia cùm ob venerem, & potum eſſet febre corruptus, crudas habuit materias, quæ non potuerunt ſudore, licèt copioſo, evacuari; nec in alio poſſent die judicatori evacuario ſudore ſed ut narrat Hippocrates, *minxit multum, candidam multam ſubſidentiam habens*, & ideò craſſa materia evacuata, cum lotio, tenui cùm ſudore fuit liberatus, non autem ſolùm vi ſudoris.

Resolvtio VIII.

Vtrùm pro ſalutari critico ſudore debeant præcedere ſigna coctionis.

§. I.

Pars negativa proponitur & fulcitur.

Vires vincentes requiruntur pro ſalutari criſi, attenduntur naturales maximè: & hæc apparent præcipuè in ſignis coctionis; quæ non ſemper prærequiri pro ſalubri ſudore, ſuadet.

Primò, Tum quia Hippocrates *lib. 1. prognoſt textu* 26. propoſuit ſigna optimi, & boni ſudoris, & coctionem ſubticuit. Tum *lib 4 aphoriſm.* 36. proponens dies in quibus fiunt ſalubres ſudores, ponit 3. & 5. diem, in quibus coctio nondum poteſt reperiri: ergo hæc non requiritur pro ſudore ſalutari.

Secundò, cum ſignis coctionis poteſt morbus eſſe lethalis, ex Avicenna *lib 4 fen. 1. cap. de febre peſtilente*: ergo pro ſalutari ſudore, coctio nihil conducit.

Tertiò, ſi prærequiritur coctio pro ſalutari ſudore, maximè, ut ſeparatâ per illam materiâ utili ab inutili, hæc poſſit evacuari: ſed coctione rectè ſe habente, morbus eſt devictus: ergo tunc ſudor eſſet ſuperfluus.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Hippocratis, & Galeni præſertur doctrina.

RESolvendum, quòd ut ſalutaris fiat criticus ſudor, debent præcedere ſigna coctionis; ſic tenet communis Dogmaticorum opinio.

Probatur 1. Ex Hipp. *lib 1. Epid.* § *coctiones criſis celeritatem, ſalutiſque ſecuritatem ſignificant: cruda verò, & incocta, & in malos abſceſſus converſa, vel iudicij fruſtrationem, vel dolores, vel diuturnitatem, vel mortem, vel eorundem malum reditum denunciant*: ergo pro ſalutari ſudore critico coctio requiritur.

Probatur 2. Salutaris fit criſis, dum per illam evacuatur materia inutilis ab utili ſeparata: ſed per coctionem fit hæc ſeparatio: ergo prærequiritur pro ſalubri critico ſudore.

Probatur 3. coctio prærequiritur pro omni criſi ſalutari: ergo pro ſudore critico ſalutari prærequiritur. Probatur antecedens ex Galeno *lib. 3 de criſibus cap. 3.* §. *Dicam verò & nunc omnia ſummatim, quæ & præſentem criſim, quo evaſura ſit, oſtendam, & futura præmonſtrant. Primum quidem inter omnia ex conſideratione coctionis, ex urinis, & ſputis: ſiquidem ego millies cum, dum criſes fierent, inter eſſem, neminem unquam vidi intereuntem, qui præcedentibus coctionibus criſim habuiſſet.*

§. III.

Oppugnantia Hippocratis, & Galeni doctrinæ impugnantur.

AD 1. reſpondetur, Tum 1. quòd tanquam notum omiſit Hippocrates coctionis prærequiri ſigna pro critico ſudore: & ne videretur omiſſum tamquam non neceſſarium, Galenus *in commentario* id docet: Tum 2. quòd in morbis exactè peracutis die 3. aut 5. jam apparvère coctionis ſigna; vel quòd licèt non præceſſerint ante 3. diem ſigna coctionis, præcedunt ante diem radicalem, in quo morbus ſudore terminandus: nam in 3. aut 5. incipiunt, non autem terminant morbum.

At 2. reſpondetur, quòd ſigna coctionis in lotio alia ſunt perfecta, quæ prærequiri diximus; alia imperfecta, ſeu ſimilia apparentia, quæ non dicunt ſecuritatem, ut patet ex Galeno *lib. 3 de præſagat. ex pulſibus cap. 3.* §. *Sanè videatur quibuſdam perplexa, & incognita, ſi quando nec differentia ulla pulſuum à naturali ſtatu deficiat & ſe ipſe ægrotus febrem non dicat percipere; & ut rem difficiliorem faciam, ne ex urina quidem petere in huiuſmodi affectibus firmam notitiam ſemper licet: ſed eſt etiam fere anceps, colore, & ſedimento ſimilis naturali; ſexcentos tales in peſtilentia diuturna conſpeximus, ubi medicos cerneres nihilo plebe præſtantiores, immo vero imperitiores.*

Ad 3. reſpondetur, quòd coctio alia eſt in iuvativo, alia in nocitivo: hæc fit in morbis ex materia inepta nutritioni; & pro hac evacuatio requiritur criſi, vel purgatione, quia eſt de qua inquit Hippocrates, *Quæ relinquuntur in morbis, recidivas facere conſueuere*: & de qua purgationem conſulit 2. *aphoriſm.* 22. §. *concocta medicari ac movere, non cruda.*

RESOLUTIO IX.

Vtrùm ſudor ut ſalutaris criticus, debeat eſſe multus?

§. I.

Pars negativa aliquibus fulcitur fundamentis

REquiritur pro ſudore admodùm copioſa evaporatio, ſi naturalis, ſi criticus: nam

nam ut detur totius materiæ morbificæ evacuatio, copioſus utilior videtur ſudor: ſed an ſemper; videtur quod non;

Primò, ſudor fit copioſus à præternaturali cauſa, Tum 1. ex Galeno *lib. 3 de cauſis ſymptom cap. 2.* ubi provenire copioſum ſudorem docet, vel propter corporis raritatem, vel propter materiæ excrementitiæ tenuitatem: Tum 2. *lib. prognoſt comment. 60.* ubi docet ſudores continuos provenire à virium debilitate: Tum 3. ex Avicenna *fen. 4. 2. tract. 1. cap. 66.* ubi copioſum ſudorem profert provenire à vehementia facultatis expellentis & debilitate retinentis: ergo ut ſit ſalutaris criticus ſudor, non petit quòd ſit copioſus

Secundò; ſudor, á quo vires debilitantur & ſubſequitur ſyncopa, non eſt ſalutaris: ſedà copioſo ſudore debilitantur vires, & ſyncopa ſubſequitur, ex Galeno *lib. 6. epidem. textu 3. comm. 2.* ergo ut ſit ſalutaris ſudor, non petit quòd ſit copioſus.

Tertiò, ſudor, ſi ſit copioſus, indicat multitudinem materiæ: ſed dum eſt multa materia non poteſt ſimul unico ſudore evacuari: ergo ut ſit ſalutaris, non petit, quod ſit copioſus Probatur major, Tum ex Hippocrate 4. *aphoriſm. 41 § ſudor multus corpus indigere evacuatione ſignificat.* Tum ex Galeno *in comment § ſudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluens, frigidus magis, calidus minus morbum ſignificat* Tum. 7. *aphoriſm 61. §. ſudor multus calidus, aut frigidus ſemper fluens humorem abduci robuſto quidem, ſupra; debili vero, infra, ſignificat.* Tum. 4. *aphoriſm. 26 §. febricitanti ſudor ſuperveniens, febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus & multam ſignificat humiditatem.*

Quartò, ex plurimo ſudore febres periculoſæ, & lethales fiunt ex Galeno *lib. adverſus Lycum*, ubi proponit febres ſudorificas, *Typhodeas* dictas, & *Gelodeas*, quas fatetur pernicoſas eſſe, & lethales ob nimium ſudorem: ergo copioſum eſſe non convenit per ſe ſudori critico, ut ſit ſalutaris.

§. II.

Traditur copia requiſita pro ſalutari ſudore critico.

Reſolvendum 1. quòd ſudores critici, ut ſint ſalutares debent eſſe copioſi moderatè. Probatur 1. ex Hippocrate, qui hos ſudores obſervavit *in libris epidem.* criticos ſalutares, tum in Pericle, qui ægrotabat in Abderis, & quarta die circa meridiem, cùm multus ſuperveniſſet calidus ſudor, à febre liber evaſit: Tum in Cleonide; qui die 80. multùm ſudavit, & perfectè fuit iudicatus: quod narrat ſimiliter de aliis.

Probatur 2. ſudor ponitur inter res non naturales; inter ea, quæ excernuntur, aut retinentur, quibus omnibus competit in proportionata quantitate utilia eſſe pro naturæ conſervatione; è contra vero, ſi nimis excedant: ergo ſudori critico, ut ſalutaris ſit, competit, quòd ſit cum proportione moderatus.

§. III.

Criticus ſudor, ſi nimius, non eſt ſalutaris.

Reſolvendum 2. quód ſudor ultra proportionem moderatam, præternaturalis fit, & ſymptomaticus.

Probatur 1. Tum quia ut naturalis ſit ſudor; proportionatus debet eſſe: ergo ſi improportionatus eſt, eſt præternaturalis: Tum quia ab improportionato ſudore, ſpiritibus reſolutis neceſſario vires labuntur: & ut Galenus docet, ſupervenit ſyncopa: Tum quia fit ſudor copioſus à calore depopu-

Digitized by Google

populante nimis noſtram ſubſtantiam, ex Galeno, *lib 2 prognoſticor. comment.* 60. *&* *lib. 3 de cauſis ſymptom cap.* 2. ergo ſi improportionatus, præternaturalis eſt.

Probatur 2. ex Avicenna *fen* 4. 2. *tract* 2. *cap.* 1 qui ſudorem multum condemnat, & *in Canticis*, tenet ſuperfluum ſudorem ſupervenire cum virium caſu, & propinquam mortem denunciare, & quod ſudor multus in acutis, ſi quies non ſuperveniat, Hecticam, aut Spaſmum prænunciare: ergo ſudor criticus, ſi improportionatus, ſit præternaturalis.

§. IV.

Solvuntur fundamenta oppoſitæ opinionis.

AD 1 reſpondetur, quòd probat de ſudore critico improportionato, non autem de proportionato multo ſudore.

Ad 2. reſpondetur, quòd á ſudore multo ſymptomatico, non autem à proportionato multo ea ſymptomata ſubſequuntur.

Ad 3. reſpondetur, quòd ut ſudor ſit copioſus proportionatus indiget copioſa materia cum proportione: dum vero ultra proportionem multa eſt materia, & multus improportionatus fit ſudor, ſymptomaticus redditur.

Ad 4. reſpondetur, Quòd febres ſudorificæ, in quibus ſudores fiunt copioſi improportionati, fiunt lethales, non à ſola ſudoris copia, ſed ab illa improportionata.

SECTIO III.

De Sudore ſymptomatico.

PROVT in morbis, natura vincente, criticus ſalutaris ſupervenit ſudor, dum vi morbi, cauſæve morbificæ accidit, Symptomaticus vocatur; cuius inveſtigare naturam, differentias proponere, earùmque aliquas proferemus cauſas ſub hac ſectione.

RESOLUTIO I.

Quid, & quotuplex ſit ſudor ſymptomaticus?

§. I.

Deſcriptio ſudoris ſymptomatici proponitur.

REſolvendum 1. quòd ſudor ſymptomaticus eſt, qui à naturali, & critico ſudore differt in modo, in cauſis, aut accidentibus: ſic deſcribere placuit ſudorem ſymptomaticum, quia cùm in vagetur per omnia ferè prædicamenta, nulla ei commoda adaptari poteſt propria diffinitio.

§. II.

Symptomatici ſudoris referuntur differentiæ.

REſolvendum 2. Quòd differentiæ ſudoris ſymptomatici ſumuntur a ſubſtantiæ modo, quantitate, qualitate, relatione, ſitu, habitu, actione, aut paſſione: ſic proſequitur illius diviſionem Cæſar Baricellus, qui hanc doctrinam ſatis aptè dilucidavit.

Re-

Digitized by Google

Resolutio II.

De Sudore ſymptomatico à ſubſtantiæ modo dicto?

§. I.

Deſcriptio proponitur.

RESolvendum 1. quòd ſubſtantiæ modus in ſudore ſymptomatico ſupervenit ob craſſitiem, viſciditatem, lentorem, limoſitatem, tenuitatem fluxibilitatem, ſubtilitatémve; quæ licet ſint ſecundæ qualitates, modum tamen ſubſtantiæ variant in ſudore, ob quem deviat ipſe à naturalis ſive critici ſalutaris ſudoris debita conſiſtentia.

§. II.

Traditur Diviſio.

RESolvendum 2. quòd à ſubſtantiæ modo tanquam in oppoſitas differentias partitur ſymptomaticus ſudor in craſſum, & tenuem: ſic deducitur ex Galeno *lib* 11. *methodi, cap.* 13. Qui craſſus dicitur, lentore maximè fit talis, motuique ineptior: qui tenuis, fit fluxibilior ob rariores, ac leviores, quas acquirit partes; ex Galeno *lib.* 4. *ſympt. cap.* 2.

§. III.

Diaphoretici, & ſyncoptici ſudoris differentiæ proponuntur.

RESolvendum 3. Quòd ſub craſſo, & tenui, ſunt ſudor diaphoreticus & ſyncopticus, ſive ſincopalis: de quibus accurate egit noſter Mercatus *tom* 4. *conſultat.* 2?. & Carreirus *lib. de febribus, cap. de regimine ſuperflui ſudoris*, tetigit aliqua.

His eſt commune, quòd per illos evacuetur alibua corporis alimentitia, ſeu ſpirituoſa ſubſtantia, cujus cauſa in periculum, vel mortem celeritate æger fertur: Diaphoreticus fit majori ex parte, ex materia alimentoſa, vel viventis ſimul cum portione noxæ & in principio, & ſtatu, & infida declinatione, quòd ſit calidus contingit, fit plerumque frigidus: ſyncopticus ſemper frigidus eſt, ſemper periculoſior, ſemper in periculo celerior: Carreirus ex ſola ſpirituum materia fieri contendit; Mercatus ex rorida & glutinoſa, viventéve materia reſolutis celeriter cum ſpirituum copia majore contendit fieri; vel à cauſis vires diſſipantibus, ſpiritibus evaporatis, ſeu reſolutis, vel ſubſtantiis laudabilioribus pro eſſe, aut nutricatu.

§. IV.

Differentiæ ſudoris à ſubſtantiæ modo proſequuntur cauſæ.

RESolvendum 4. quòd craſſior, tenuiórve fit ſudor ſymptomaticus, ratione materiæ ex qua fit: ſucci autem fiunt craſſi, vel à nimia caliditate, vel à frigiditate; fiunt tenues ab eiſdem cauſis aliter moderatis, vel oriuntur à natura tales.

Probatur 1. ex Galeno, *textu* 2. *prognoſticor. comment* 39 §. *Quin etiam ſinceri humores craſſiores exiſtunt: pituitoſus quidem propter frigiditatem quaſi concretus: bilioſus verò, propter exuberantiam caloris evaporatus, & tanquam aſſatus.* Tum ſubſcribit Avicenna 1. *part. Canticorum*, docens ex bile per aſſationem fieri porraceam, ex porracea æruginoſam: ex æruginoſa atram bilem; qui ſucci nimia aduſtione, nec ſolum craſſi, ſed veneneſi evadunt.

Probatur 2. quòd frigiditate fiant craſſi ſucci, Tum ex Avicenna 1. *part. Canticor. tract.* 2.

de ſudore groſſo. Tum *ſen. 4.2. tract. 1. cap. 10. de ſudore viſcoſo*. Tum conſtat ex Galeno lib. 3. de criſibus, agente de ſudoribus tenacibus & craſſis: Tum *lib. 1. de ſanit. tuenda cap. 13.* vbi ex imbecilla altrice, debili calore, & craſſo victu craſſos ſuccos docet generari. Tum Actuarius *lib. 1. method. cap. 23.* tenet quòd ex ſuccis craſſis [illegible] commixtis fit ſudor craſſus.

Probatur 3. de ſuccis tenuibus quòd fiant ex materia tenui ex ſe, vel calore, aut frigore reddita; Tum ex tenui ex ſe ex Galeno lib. 4. *de ſimplic. medicā. facultatibus, cap. 2.* qualia ſiunt flava bilis, ſanguis tenuis, & ſeroſus; Tum quòd à calore nimio fiūt tenues [illegible] de ichoribus; ex quibus in ardentibus febribus tenues plerumque accidunt ſudores; Tum quòd frigore fiant tenues, patet, ſi vires dilabuntur, aquoſitates generantur, à quibus tenues etiam fiunt ſudores, quales conſpicimus in hydropicis.

§. IV.

Prognoſis proponitur, & aliqualis curatio.

Reſolvendum, quòd craſſi, & tenues ſudores periculoſi, quia delapſas denotant vires, ſed minus potentes, dum [illegible], ſi à frigore, qui craſſi fiunt à calore igneo, & adurente, periculoſi, ob colliquationem, multo magis oleaginoſi, & tenues, quia ex ſubſtantia apta nutritioni fiunt, aut vivente, & abeunt in diaphoreticos, & celeritate his conſumptis, & ſpiritibus, in ſyncopticos: caloris ne, an frigoris cauſa fiant tenues, demonſtrat calor, quia mitis, aut vrens nimis. Pro ſyncoptico ſudore, qui frigidus ſemper fit, cauſæ concomitantur ſpiritus alterantes, diſtrahentes, corrumpentes, corporiſque ſimul ſubſtantiam corrumpentes, & reſolventes, ſive in toto, ſive in corde, ſive in ventriculo invertatur temperies ex toto, aut conformatio.

Horum curatio intenditur virium corroboratione, quæ in his omnibus ſudoribus ſive nimia dyſcraſia ſive reſoluta propria, aut ſpirituum ſubſtantia, aut alimentitia, delapſæ ſunt. Vtimur pro frigidis calore foventibus, craſſos humores ſcindentibus, & expurgantibus. Pro calidis intus, & extra attemperantibus, leviter evacuantibus, ſeu divertentibus, retundentibùſve mordacitatem, confectionibus ſpiritus reficientibus, victuque conſiſtente pro nutricatu & alterativis qualitatibus oppugnante in cauſa morbifica: ſi verò diaphoretici, aut ſyncoptici ſint ſudores lapſu retentricis, quæ roridam, viventiſve liquatam ſubſtantiam cohibere nequit, pororum coarctatio tentanda: in non frigido ſudore obturata cute, gypſo cum rubro vino, ovorùmque albuminibus conquaſſato, & extenſo per vniverſam cutem: quod annuit Carreirus *lib. de febribus, cap. de regimine ſuperflui ſudoris*, & in nobis expertum in copioſo ſudore ardente febri ſuperveniente in frigido, cute madefacta vino rubro ſtiptico aromatizato, deſcripto à Bauderonio *in curatione accidentium in febribus cap. de ſudore ſuperfluo*, irroratis vlterius pulveribus adſtringentibus, de quibus latè Practici.

* * *

RESOLVTIO III.

Vtrùm ſudor multus fiat ob ſolam cutis raritatem?

§. I.

Proponitur ex Galeno ratio dubitandi.

Ratione quantitatis ſudores ſymptomatici alii multi, alii pauci dicuntur: multi ſunt tales in copia, vel in tempore, vel ſimul in copia, & tempore. Horum qui critici ſalutares, qui ſymptomatici, decrevimus agentes de ſalutaris ſudoris Critici requiſitis: proſequar ſymptomatici cauſas, quas ad ſolam nimiam raritatem poſſe deduci firmat

Primò Galenus *lib. 3. de cauſis ſymptomat. cap. 3.* vbi copiam ſudoris tribuit ſoli raritati cutis.

Secundò, ſi cutis eſt denſa, impoſſibile eſt ſudorem eſſe multum; cùm, ipsâ clauſâ, nulla poſſit exire vaporoſa ſubſtantia concreſcens pro ſudore: ergo illi tantùm tribuendum, quòd ſit cauſa ſuperflui ſudoris ſymptomatici.

Tertiò, ab ea cauſa fit copioſus ſudor ſymptomaticus, quæ intenditur auferri in ejus curatione; ſed prout multus eſt curatur ſemper pororum adſtrictione: ergo ab illius raritate fit ſemper.

§. II.

Materialis, & communior cauſa multi ſudoris traditur.

Reſolvendum 1. quòd ſudor multus in ſymptomaticis ſudoribus fit ex copioſa materia plerumque.

Probatur Hippocratis decreto, Tum 4. *aphoriſm. 41. §. ſudor multus ex ſomno factus abſque cauſa manifeſta, corpus uti plurimo cibo ſignificat, aut indigere evacuatione.* Tum 4. aphoriſm. 42. §. *ſudor multus, frigidus, vel calidus, ſemper fluens, frigidus magis, calidus minus* [illegible] *morbum ſignificat.* Tum 4. aphoriſm. 56. §. *Febricitanti ſudor ſuperveniens, febre* [illegible] *ciente, malum; prorogatur enim morbus,* [illegible] *multam ſignificat humiditatem.* Tum [illegible] aphoriſm. 61. §. *Sudor multus calidus aut frigidus, ſemper fluens, humorem abduci, robuſto* [illegible] *dem, ſuprà; debili verò infrà, ſignificat.* Ex quibus apparet ſemper multam materiam ſupponere ex his ſudoribus Hippocratem.

Dices, quòd ſi ſudor multus pendeat ex multa materia, quantò copioſior, [illegible] ſalubrior; nec ideò eſſet ſymptomaticus, cùm evacuaretur ſuperflua materia & redundans.

Reſpondetur, quòd ſi multus, & morbum non terminat, eſt malus; quia materiam habet ultra eam, quam evacuare [illegible] mittunt vires; ideò Hippocrates ſudores febres non terminantes vocat inutiles, [illegible] 2. *prorrhit. cap. 23. & lib. 1. epidem.* & [illegible] les eas eſſe manifeſtavit *in hiſtoria* [illegible] *& Eraſini, & 1. prorrhiticor. 15.* Idem [illegible] Galenus 2. *prognoſtic. comment. 6*[illegible] *cauſis ſymptomat. cap. 2.* nec ſolum, q[illegible] toto non evacuatur materia, nec pro [illegible] illa vires ſufficiunt; ſed etiam quia [illegible] cum inutili, utilis etiam evacuatur materia, & ſpiritus reſolvuntur, ut c[illegible] Galeno 4. *Aphoriſm. 41. & 3. de cau*[illegible]*mat. cap. 2.* ideòque Avicenna m[illegible] dores condemnat in tempore, qui[illegible] quitur hectica, aut ſpaſmus; & [illegible] dum caſus virium ſupervenit.

§. III.

Superadduntur aliæ ſuperflui ſudoris ſymptomatici cauſæ.

Reſolvendum 2. quòd ex [illegible] cutis raritas, virium caſus, [illegible]

...tas, cauſæ etiam ſunt copioſi ſudoris.

Probatur 1: Tum ex Galeno 3. *de cauſis ſymptom. cap. 2* ubi multum ſudorem docet fieri propter raritatem, materiæ copiam, vel tenuitatem: Tum 2. *prognoſticorum*, ... 60. docet provenire à virium imbecillitate. Tum 6. *epidem. commem. 2. textu* ... docet: Tum Avicen. *fen. 4. 2 tract.* ... *66. & fen. 1. canon. 4. cap.* docet fieri à ... calore diſſolvente: Tum de raritate colligitur idem ex Ariſtot. *lib. 2. pro...* 10.

Probatur 2. A cauſis improportionatis ... fit multus ſudor: ſed naturalis ... moderata materia, calore illi proportionato, viribus debitis, naturali cutis ...: ergo, ab his excedentibus fit im...atus calor.

Probatur 3. quòd fiat viribus languentibus: Tum ex Galeno 2. *prognoſticorum*. ... *prrrhit. comm. 6. l methodi, 5.* qui ip... patentes petit pro naturalibus actionibus: tùm quia in malignis febribus, he... ſyncopticis in animi deliquio, & ... vires delabuntur, fit multus ſudor; quia vtilis nequit retineri materia: ... docuit etiam *3. epidem. ſect. 3. com... 34. lib. 10. methodi, cap. vltimo lib. 1. ... feb. c. 8.*

Probatur 4. de tenuitate materiæ, quia ... aptior eſt evaporationi, & vt à calore convertatur in ſudorem.

§. IV.

...tur rationes primo adductæ.

AD 1. reſpondetur, quòd non intendit Galenus à ſola raritate multum pro... ...ore.n, ſed eſſe cauſam ſine qua ... ſudor fieri nequit.

Ad 2. reſpondetur, quòd cohibetur ſudor ... denſa ſit, ſed etiam ſi ſit rara, aliæ conferunt cauſæ, ſine quibus ipſa non ſufficeret.

Ad 3. reſpondetur, quòd ſuperfluus ſudor curatur pororum adſtrictione, non quia ipſa ſola ſit cauſa, ſed quia eſt cauſa ſine qua non.

RESOLVTIO. IV.

Vtrùm ſudor paucus à contrariis fiat cauſis, ac fit multus?

§. I.

Proponitur pars negativa.

FIt paucus ſudor, vel quia in vna tantùm fit parte, vel in pluribus in pauca quantitate, vel in pauco tempore: quod ſic, non provenire ob contrarias cauſas poſſit, ac fit multus, videtur ſuaderi.

Primò, Quilibet ſymptomaticus ſudor ex multa copia materiæ fit: ideo enim Hippocrates dicit, *Vbi ſudor ibi morbus*: ergo etiam ſi parvus, non ex parva fit materia.

Secundò, in corpore obeſo, poris apertis, impeditur ſudor, & fit parvus ratione pinguedinis: ergo fit parvus cum raritate, à qua multus fit ſudor.

Tertiò, à nimio calore fit nimia reſolutio, vt apparet in æſtate, in eis qui ſunt ſub Sole: ergo à calore intenſo fit; paruus ſudor, ſicut & multus.

Quartò, à debili expellente fit paucus; ergo non ſolùm multus fit virium lapſu, ſed paucus.

§. II.

Communior doctrina præfertur, & amplectitur.

REſolvendum 1. quòd paucus ſudor provenit à contrariis cauſis eis, à quibus fit multus.

Probatur 1. quòd fiat paucus materiæ paucitate, Tum in atrophia, in magnis

 inedіis,

inediis, & corporibus exſiccatis, in quibus pauci apparent ſudores defectu materiæ ex qua: Tum quia Hippocrates ex multo ſudore arguit copiam materiæ, non aliunde, niſi quia ex parua multus fieri non poſſet: Tum quia pro naturali ſudore requiritur admodum copioſa evaporatio, & ſimiliter parva pro pauco, & major pro ſudore multo: Tum quia ex materia glutinoſa, & viſcida, quia parva copia vaporis elevatur, paucus fit ſudor.

Probatur 2. quòd obſtructio pororum, quæ raritati opponitur, ſit cauſa pauci ſudoris: Tum quia oppreſſis, vel obturatis poroſitatibus, impoſſibile eſt multam ſudoris copiam exire: Tum quia in obeſis corporibus, ſi occludantur pori propter adipē paruus fit ſudor; & eadem de occluſione quavis pororum eſt ratio: Tum quia ſi aquis medicatis reſeratur cutis, parvus fit ſudor: Tum quia eſt ſudor vapor jam denſatus, nec ſine pororum apertione poteſt exire.

Probatur 3. quòd à debili calore paucus fiat ſudor; ſicut multus ab intenſo: Tum quia ſi multus calor multis elevatis vaporibus, multus eſſet ſudor: quia ſe habet remiſſius ad paucum vaporem elevandum, ſicut intenſiùs ad elevandum copioſum.

Probatur 4. quòd à facultatibus naturalibus fiat paucus ſudor diverſo modo ſe habentibus, ac dum fit multus: quia ſicut debilis retentrix multi ſudoris cauſa eſſe poteſt, quia ſuccos nequit retinere; ſimiliter, & valida nimis retinens, parvum cauſabit ſudorem, & è contrà, ſicut multum ſudorem coadjuvat expellens potens, ſi impotens fiat, cauſa erit pauci.

§. III.

Quid ex parvis prædicendum ſudor-bus.

Reſolvendum 2. quòd in ſymptomatico pauco ſudore, ſemper aliter quam in reliquis prædicendum.

Patet; nam in ſanis paucus ſudor ſignificat humidæ materiæ parvam copiam, vel corporis duram contexturam, cutis a[illegible]ctionem, vel obturationem, vel caloris imbecillitatem, vel nimiam reſolutivam [illegible]tenſionem: ſi autem morboſi, & ſy[illegible]matici, ex Galeno *lib. artis medicinal.* [illegible] parvi ſudores obſtructiones ſuppon[illegible], vel morbum, putredinem nimiam impedientem evaporationem copioſæ materiæ, ex Avicenna 3.1 5. *tract.* 1. paucus ſudor prænuntiat Ictericiam.

§. IV.

Solvuntur rationes, quas pro principi[illegible] propoſuimus.

Ad 1. reſpondetur, quòd fit ſudor paucus ex paucitate materiæ: poteſt tamen & multa exiſtente, fieri paucus ab aliis cauſis: ab Hippocrate ex multo tantùm ſudore infertur multa morbi cauſa.

Ad 2. reſpondetur, quòd per obſtructionem intelligimus quodlibet impedimentum in cute.

Ad 3. reſpondetur, quòd agendo de ſudore naturali diximus de caloris inten[illegible] ne requiſita pro ſudore; à qua d[illegible] diminutus fit ſudor.

Ad 4. reſpondetur, quòd ex ul[illegible] probatione patet ſolutio.

RESOLUTIO V.

Utrum calidi, frigidique ſudores fiant ab eadem cauſa?

§. I.

[illegible]itur difficultas, & rationes dubitandi proponuntur.

SUdores à qualitate varias deſumunt differentias, præcipuas à qualitatibus tangibilibus, & maximè attenduntur, quæ ſumuntur à caliditate, & frigiditate; fiunt calidi ſudores ab externis cauſis per ſe, aut per accidens calorem inducentibus, à motu, ab aëre calido, ſole, igne, ſtuphis, arenis calidis, furno, aquis ferventibus, balneis, inunctionibus, aut pannis calidis, & ab internis calidus, ſive nativum, aut actuatum calorem intendentibus, ſive calidos producentibus ſuccos, quos maximè obſervavit Hippocrates 3. *epidem*: [illegible]. 3. *textu* 82. de muliere in Thaſo febre ardente correpta: de virgine Lariſſæ; in Menone, in Herophonte, in uxore E[illegible] qui correpti acutis febribus ortis ex calidis humoribus ſunt calidis ſudoribus terminati. Similiter & frigidi ſudores ab externis cauſis fiunt tales; ab aere frigido, ſive à ventis, ſive à ſolo, ſive à regione tale, fiunt & ab externis valentibus [illegible] corrumpere, ut quævis venenoſa qualitas inducta. Ab internis fit; ſi ex crudis [illegible] humoribus, ratione inflammatio[illegible] calorem ad ſe trahentis, à nimia putre[illegible] calorem nativum extinguente, à [illegible], aut ſymptomate, à quo natura valet imbecillitari, ſuffocari, extingui, re[illegible]. Ex quo apparet, quòd à nimio calore [illegible] frigidique proveniunt ſudores: i[illegible] inquirimus, an ab eadem cauſa, [illegible] calore valeant oriri ut calidi, & ut frigidi: cujus contrarium ſuadet, quòd contrariorum contrariæ debeant eſſe rationes, & cauſæ.

§. II.

Profertur modus, quo id contingat.

REſolvendum quòd ab eadem cauſa contrarij effectus valent provenire, ſi alter per ſe, alter per accidens fiat.

Probatur, tum de ſudoribus, quia calidus fit per ſe à calore, frigidus per accidens, quatenus ab illo ut nimio fit averſio, aut reſolutio influentis, ſeu nativi: unde ſubſequitur frigiditas in vivente: Tum Hippocrates idem docet in Tetano, præſcribens curationem aſperſione aquæ frigidæ, à qua per accidens inducitur calor, ſicut per ſe frigiditas: Tum apparet in æstiva mutatione, à calore enim, à quo per ſe caleſit animal, in ſenectute per accidens inducitur frigida temperies: Tum in hydrope contingit frigidam per accidens induci temperiem à febre ardente per ſe calefaciente.

§. III.

Prædicendi in calidis ſudoribus ex ſuis cauſis traditur ratio.

REſolvendum, quòd calidi quicumque ſudores frigidis ſunt ſalubriores.

Probatur ex Galeno 4. *aphoriſm. comm.* 42. ex Ariſtotele. 2. *problemat.* 35. & ratione, quia minus incommoda eſt viribus calidis, quàm frigiditas, quia caliditas eſt præcipuum viventium inſtrumentum pro vegetativis, & ſenſitivis operationibus, & quia utitur natura tanquam nectare, quod per univerſum corpus impartitur: ideòque inter ſymptomaticos præ frigidis potiores ſunt quicumque ſudores calidi.

§. IV.

Sudoris ſymptomatici frigidi deducitur prædictio.

REſolvendum 3. Frigidi ſudores calidis ſunt pejores, inter ſe magis, aut minus, juxta cauſarum diverſitatem.

Probatur 1. pars, quia frigidi proveniunt vel propter frigidam materiam, vel partis inflammationem, vel extinctionem nativi caloris; ex quibus cauſis majus periculum ſubſequitur, quàm ex calore: Tum quia de frigidis his ſudoribus inquit Hippocrates 4. *aphoriſm.* 37. *frigidi ſudores cum acuta quidem febre, mortem; cum mitiori, longitudinem morbi prænuntiant.* Tum 1. *prognoſticor.* peſſimos eos vocat: Tum 3. *epidem.* dicit malitiam morbi confirmare: Tum malitiam eorum firmavit eventu in hiſtoria Philiſci, uxoris Dromedai, & mulieris, quæ decumbebat in foro mendacium, in hiſtoria Silyni, qui omnes cum frigidis ſudoribus perierunt.

Probatur 2. perículoſiores fieri ratione cauſæ; Tum de frigido, ratione cauſæ ex Hipprocrate 4. *aphoriſm.* 37. non ſemper exitialem eſſe conſtat; ſed exitialis eſt, qui ex inflamatione oritur, præcipuè in extremis partibus, ut in febribus epialis, lipyriiſque ex inflammatione ortis conſtat; de quibus Hippocrates 4. *aphoriſm.* 37. §. *dum interiora uruntur, & exteriora frigent, lethale.* Tum patet majus etiam minari periculum ex extinctione nativæ caliditatis, unde extinctis viribus, ſubſtantia viventis profluit; & apparet in ſyncopticis ſudoribus, in colico dolore ex inflammatione orto, in hyſtericis affectionibus, ex corrupto ſemine venenatòve ortis menſtruo, ſudoribus, in ictibus venenoſis, in venenatis corporibus ſive ab aſſumpto, ſive intus genito veneno.

§. V.

Solvitur dubitandi ratio.

AD rationem dubitandi conſtat, quòd contrarij effectus ab eadem cauſa, alterum per ſe, alterum per accidens cauſante, poſſunt provenire.

RESOLUTIO VI.

Utrùm colores in ſudoribus fiant ratione alterationis?

§. I.

Status difficultatis proponitur, aperitur ratio dubitandi.

RAtione qualitatum non ſolùm [illegible] percipiuntur ſudores calidi, aut frigidi, ſed guſtui apparent diverſi juxta diverſos humores, à quibus fiunt: hinc [illegible] dulcis ex ſanguine, amarus ex bile, [illegible]dus ex pituita, acerbus ex melancholia; ſic ſimiliter fiunt odorabiles [illegible] quod alteratione fiant colorati, videtur; quia humores dum generantur, recipiunt colorem ab alteratione, per quam fiunt, & ulterius alterati colorem mutant, ut patet de bile quæ fit pallida, æruginoſa, & atra: ergo idem contingit in ſudoribus.

§. II.

Pars tenenda proponitur.

REſolvendum, quòd ſudor rat[illegible]moris, ex quo fit, colorem [illegible] let, ſi ſymptomaticus, humor [illegible] ratione mixtionis, quàm alterat[illegible]

Probatur 1. pars, quia ſudori [illegible] non debetur color, quia aquæ [illegible] ergo ſi ſymptomatico ſuperv[illegible] hoc fit ratione humoris, ex [illegible]

Secundò, 2. pars patet [illegible] paſſio mixtorum; elementa [illegible]

non habent, ideoque potius ratione modi mixtionis debet in illis ſupervenire, & varius, quam ſola alteratione, niſi ab illa ejuſmodi mixtionis inverſio.

§. III.

Solvitur dubitandi ratio.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod media alteratione non fit color, niſi ſufficiat invertere ſubſtantiæ modum, hujus enim ratione novæ mixtionis fit, & immutatur color, ut apparet in bile.

RESOLUTIO VII.

Utrum ſudores in principio morbi ſupervenientes ſint ſymptomatici, & lethales?

§. I.

Proponitur difficultas, & Trincavelli opinio.

A Tempore ſudores diverſas deſumunt differentias: de criticis decrevimus quod debent ſupervenire, peracta coctione. Sunt aliqui, qui in principio ſupervenientes ſudores criticos, & ſalutares eſſe ſuſtinuerunt: Trincavellus *lib. de peſte*, ſalutares eſſe evacuationes in principio contendit, aliique quamplurimi id conantur ſuadere.

Primò, quia plures ſine præcedente coctione crisi perfecta terminati ſunt: ut appareat, tum ex Galeno *lib. de præcognitione*, Tum ex Hippocrate *lib. 1. epidem. 3.* qui de Metone ſalubriter in principio liberatum fuiſſe docet: Tum ex Anaxione: Tum idem refert de quadam muliere, quæ ſudore in principio ſuperveniente liberata eſt.

Secundò, ſudore ſuperveniente in principio [illegible] pars materiæ morbificæ evacuatur, [illegible] ſalubrior redditur morbus: cū [illegible] us vinci poſſit quæ remanet.

[illegible] evacuationes factæ ab artifice, [illegible] in principio, & ſalubres: ergo ſimiliter ſudor factus à natura in principio eſt ſalutaris.

§. II.

Communior præfertur doctrina.

REſolvendum, quòd ex ſe ſudor in principiis morborum ſymptomaticus eſt ſemper: ſic tenent Valleſius, Maſſarias, Mercatus, Amatas, & alii, de omni evacuatione in principio ſuperveniente.

Probatur, Tum ex Galeno *lib. 1. epidem. 2.* ex Avicenna *fen. 2. 4 tract. 1. cap. 7. & ex* Galeno 4 *aphor. 2.* Tum *lib. 3.* de criſibus aliiſque in locis, in quibus coctionem prærequiri docet pro critica evacuatione: & de ſudore latiùs nos probavimus *ſect. 2. huius diſputationis.*

§ III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD 1. reſpondetur, aliis ſolutionibus relictis, de quibus Baricellus *l. 2. cap. 32.* quòd ſudores, & aliæ evacuationes in principio ſupervenientes ex ſe ſunt ſemper inutiles, & noxiæ, quia fiunt ex irritatione cauſæ, & evacuatur non ſolùm inutile, ſed utile, quod ei eſt commixtum, & ideò ſi ſupervenit in eis, quibus vires ſunt debiles, lethalis eſt ſemper: at verò ſi vires validæ ſint, tunc contingit, quòd licèt ſudor ſymptomaticus ſit: tamen reſiſtant vires, & morbum vincant; ſed tunc morbus terminatur ad ſalutem non vi ſudoris, ſed vi virium, quæ validæ fuerunt pro ferendo lapſu; qui ab intempeſtivo ſudore fit, & pro vincenda cauſa, quæ relinquitur.

Ad 2. reſpondetur, quòd licèt evacuetur pars materiæ morbificæ, evacuatur ſimul pars materiæ utilis illi commixtæ; & ideò labuntur vires, & remanent impotentes pro morbifica cauſa vincenda.

Ad 3. reſpondetur, quòd evacuationes ab artifice factæ, licèt fiant in principio, & ſunt

fiant evacuando ſimul utile, & inutile, non fient cum pugna naturæ & cauſæ morbificæ, quia vires debilitantur, & ineptæ redduntur pro vincenda cauſa morbifica, quæ remanet.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm ſudor ante paroxyſmos, ſit ſymptomaticus.

§. I.

Proponitur difficultas & ratio dubitandi.

Sudor periodicus duplex eſt, alter ſuperveniens in declinatione periodi, qualiter in Quartanis & aliquibus Tertianis contingit, qui ex toto febrem ſolvit; & licèt copiam arguat materiæ, ſalubris cenſetur; evacuat enim materiæ morbificæ portionem, ſine virium nimia jactura majori ex parte; ſed contingit plerumq; quòd præcedat ſudor ante acceſſionem per aliquod tempus, ut nos ſemel vidimus, & obſervavit Schenkius *lib. 6. cap.* 34. qui ſudor etiam periodicus dici poteſt: cum ante quamlibet periodum contingat ſupervenire, de quo dubitamus an ſit ſymptomaticus. Pars negativa ſuadetur.

Primò ſudor periodicus ſuperveniens acceſſionibus non annumeratur inter ſymptomaticos lethales, immò inter ſalubres, ut diximus: ergo ſimiliter nec ſudor periodicus, qui ante periodum accidit.

Secundò, ſi per ſudorem evacuetur ante acceſſionem pars materiæ, ex qua debet fieri acceſſio, minor neceſſario debet eſſe acceſſio: ſed dum parva redditur acceſſio, ſecurior eſt morbus: ergo ſudor, quo ſecurior morbus redditur, non eſt dicendus lethalis.

Tertiò, ex Hippocrate, quocunque modo intermiſerit febris, periculum abeſſe ſignificatur; ſed ſive ſudor ſit periodicus ante acceſſionem, ſive poſt illam, febris intermittit: ergo ſudor ſuperveniens in illa, etiamſi ſit ante acceſſionem, non eſt lethalis ſymptomaticus.

§. II.

Ex Hippocrate oppoſitam eligimus doctrinam.

Reſolvendum, quòd ſudor periodicè antecedens acceſſionem eſt ſymptomaticus lethalis.

Probatur 1. ex Hippocrate, cui adhærent Fontanus, & Baricellus: qui in [illegible] protulit: *Qui unà cum febre incidit ſudor, ſi fuerit acuta; peſtiferus eſt.*

Probatur 2. ratione deducta ex Fontano, ſi in principio paroxyſmi superveniat ſudor, habet pro cauſa ingentiſſimum calorem, à quo calor nativus diſſipatur: ſed ſudor ex nativi caloris diſſipatione factus ſymptomaticus, & lethalis debet eſſe: ergo hujuſmodi ſudor ſymptomaticus lethalis eſt.

Probatur 3. ſudor factus in principio acceſſionum non fit vi caloris vapores moventis ad partes externas, cum in principio omni conatu contendant facultates movere ad intus, & partes externæ frigidæ ſint, & compreſſam habeant cutem: ſed potius fit compreſſa aliqua corporis ſubſtantia alimentitia: vel ſi calore fiat, arguit ingentiſſimum eum calorem in partibus internis, quo utuntur internæ partes, & cogitur natura intrò & extra motus concitare contrarios: ergo ſudor, qui à violentis his provenit cauſis lethalis, & ſymptomaticus eſt.

§. III.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi.

AD 1. reſpondetur, quòd ſudor ſuperveniens poſt acceſſiones fit, dum natura expandit calorem; & fuligines, ac vapores movet ad partes externas, cujus coadjuvamine faciliter, & ſine illius diſpendio evacuatur reſiduum materiæ committentis acceſſionem. E contra fit in eo, qui fit in principio acceſſionis, dum natura potius ad internas movet partes, & impedit motum ad externas? & non ſolùm coadjuvat, ſed impedit, pugnatque: & ſudor ſolùm morbi violentia poteſt accidere.

Ad 2. reſpondetur, quòd ſi evacuaretur ſola portio commiſſura acceſſionem, fieret cum utilitate; ſed fit natura repugnante, fit cum pugna, & violentia & majori ex parte ex utiliori materia à calore ardenti commota, & evaporata.

Ad 3. reſpondetur, quòd caret periculo febris intermittens, quantum eſt ex parte febris; non autem ſi periculum ſuperveniat potiùs ratione accidentium; qualiter contingit & in aliis febribus intermittentibus; quas vocamus Tertianas pernicioſas; quæ licèt ut Tertianæ ſunt, eſſent ſalubres, tamen quatenus ratione accidentium ſupervenientium illis fiunt pernicioſæ, fiunt etiam lethales.

APPENDIX
AD DISPUTATIONEM
DE SANGVINIS MISSIONE.

De loco mittendi ſanguinem in febribus putridis, & morbis fluxione ortis in ſuprema corporis parte.

PRælo cudendam dederam Diſputationem de Sanguinis miſſione, dum apud doctiſſimos Medicos Hiſpalenſes ſuborta eſt controverſia de ſanguine mittendo ex pede in febribus putridis, & reliquis morbis fluxione ortis in ſupernis corporis partibus; Cujus fundamenta ad nos miſerunt, noſtram expectantes cenſuram: Renui me judicem exhibere inter tot præclariſſimos Viros noſtræ ætatis Coryphæos inter ſe diſcertantes; ſed quia plura ad hanc controverſiam conducentia tradideram, ea in hac Appendice decrevi proponere, aliàque ſuperaddere, quæ ab Auctoribus ſunt circa hanc Diſputationem elaborata, noſtrùmque in eorum placitis proferre judicium, ut, quid tenendum, offeram eis, qui dubiâ mente hærent in Recentiorum certamine.

Digitized by Google

SECTIO PRIMA.

De differentiis ſanguinis miſſionis deſumptis à loco.

RAtione loci diviſimus *diſp. de ſanguinis miſſione*, phlebotomiam in Evacuatoriam, Derivatoriam, & Revulſoriam: ibique de Revulſoria plura diſputavimus: Sed quia harum omnium notitia omninò eſt neceſſaria ad cognitionem eorum, quæ in hac Appendice ſunt determinanda, ideo eorum plura in incudem diſputationis trahemus.

RESOLUTIO I.

Utrùm adæquata ſit diviſio ſanguinis miſſionis in Evacuatoriam, Derivatoriam, & Revulſoriam; & an deſumatur à loco?

§. I.

Aperitur difficultas: ſuadetur pars negativa.

SAnguinis miſſio, quæ eſt evacuatio ope Artificis facta, indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, varias habet accidentales differentias, quas jam retulimus *diſp. de ſanguinis miſſione, ſect.* 3. ſed præcipuè eam diviſimus in Evacuatoriam, Derivatoriam, & Revulſoriam; & has diximus differentias deſumi à loco in quo vel ſanguis continetur, vel recipitur; ſeu ab eo, in quo debet fieri, ut ab illo evacuetur, aut avertatur: ideò ſuſcipimus diſputandum, an ſit diviſio hæc bona? & an fiat ratione loci?

Videtur primò, quòd non ſit bona: quia membra dividentia petunt eſſe diverſa, ſeu oppoſita; ſed hujus diviſionis membra dividentia non ſunt diverſa: ergo diviſio hæc non eſt bona. Probatur minor: Derivatio comprehendit ſub ſe Evacuationem ſimul ac Revulſionem: ergo hæc membra dividentia non ſunt oppoſita inter ſe, & diverſa.

Secundò, Differentiæ iſtæ deſumuntur ex parte finis, quatenus in Evacuatione finis eſt humorem à parte evacuare: in Revulſione finis operantis eſt humorem ad originem avertere: ergo non ſumuntur ratione loci.

Tertiò, ab eodem brachio poteſt fieri ſanguinis miſſio Evacuatoria in febre; Derivatoria in angina; & Revulſoria in jecoris inflammatione: ergo iſtæ differentiæ ſanguinis miſſionis non deſumuntur ratione loci, in quo fiunt.

§. II.

Sanguinis miſſionis adducta Diviſio recipitur.

REſolvendum, quòd adducta diviſio ſanguinis miſſionis eſt optima, & à ratione loci deſumpta.

Probatur tota reſolutio ex Galeno *lib.* 9. *methodi cap.* 5. ubi eam protulit iis verbis: *Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda ſunt, quorum gratia vena ſectio petitur. Nam quoniam hæc ſanguinis evacuandi gratia adhibetur: ſanguis autem utilis natura eſt, utique eam probè adminiſtrari convenit, ſic ut, quod inutile natura ſit, emittat. Fit autem ſanguis naturæ inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatem ad unguem non ſervat, nec amplius, ſicut priùs, cum utilis eſſet nutrire poteſt: Vel ita multitudine crevit, ut aut vires premat, aut tum venas, tum arterias vel diſtendat, vel findat, vel obſtruat: atque in iis quidem miſſio ſangui-*

Digitized by Google

ſanguinis utilis eſt, ſeu vacuantium præſidiorum una: in aliis ſeu quod humorum vehementiorum impetum ad diverſam partem revocet, vel ad propinqua derivet, &c. En Galenum dividentem miſſionem ſanguinis in Evacuatoriam, & Revulſoriam, adæquatè ſumpta diverſitate ratione loci.

Probatur 2. quòd à loco deſumatur, ex Galeno *lib.* 14 *method.* dicente: *Quod autem in priapiſmo vomitoriis medicamentis potius quàm ſubducentibus ſit utendum; in lingua vitio, contra; id ex partium ſitu indicari manifeſtum eſt. Nam averſionis in contrarium non à ſubſtantia, ſed à curandi membri poſita inventio præſtatur. &c.* ergo ex Gal. avertendi, aut evacuandi indicatio ſumitur à loco membri curandi.

Probatur 3. Eadem pars ex Avic. *fen.* 4. 1. ubi agens de indicationibus, quæ ſumuntur à ſitu, idem docet dicens: *Nonnunquam etiam obſervare locum & communionem ſimul ſummopere conducit, veluti ſi materia jam perfectè fluxerit ad membrum, quidnam agere conveniat; itemque ubi adhuc influit: Nam ſi materia adhuc in fluxu fuerit, eam à ſuo avertemus loco, &c.* ergo ratione loci, in quo continetur ſanguis, aut in quem fluit, diverſæ iſtæ ſanguinis mittendi ſumuntur indicationes.

§ III.

Solvuntur rationes primò adducta.

AD primum reſpondetur, quòd cùm ſanguinis miſſio in ratione remedii ſit diverſa, quatenùs diverſo modo indicatur ab humore in parte affecta contento, ab eo fluente, & ab eo ſimul fluente & impacto in parte diverſæ oriantur indicationes; altera evacuandi, altera revellendi, altera ſimul evacuandi & revellendi: hinc provenit quòd in eſſe remedii unaquæque harum ſit diverſa; & derivatio, quæ utraque perficitur, differat ab unaquaque reliquarum; quia non complet niſi unam tantùm indicationem, ipſa autem complet utramque.

Ad 2. Reſpondetur, quòd dum hujuſmodi differentiæ ſanguinis miſſionis exercentur, ex parte Medici intentio eſt avertendi, evacuandi, aut derivandi; ſed indicationes exercendi hanc, vel illam ſanguinis miſſionem evacuatoriam, derivatoriam, aut revulſoriam, deſumuntur à morbo pendente ex ſanguinis vitio, ſive prout continetur in parte affecta, ſive prout fluit in illam, vel prout utrumque habet, & quia à loco, in quo continetur humor, ſumuntur indicationes ſpecificantes remedium, ideò à loco, & non à fine dicuntur ſumi.

Ad 3. Reſpondetur, quòd probat argumentum, quòd non ſumuntur ſimpliciter hujuſmodi differentiæ ſanguinis miſſionis ex loco, in quo exercentur; ſed ex loco humoris qui intenditur evacuari, derivari, aut revelli.

RESOLUTIO II.

A quo indicetur ſanguinis miſſio evacuatoria?

§. I.

Aliquorum Empiricorum affertur opinio.

EVacuare eſt repletum corpus à corpore replente vacuum facere. Hinc evacuationum variæ inſurgunt differentiæ, inter quas pro febrium curatione annumerat Galenus *lib. artis medicinalis, cap.* 89. ſanguinis miſſionem, clyſteres, evacuationem per lotium, per cutem; ſuperaddunt alii purgationem, & vomitum. Nós ſolùm pro nunc diſputamus de ſanguinis miſſio-

Digitized by Google

ne evacuatoria, à quo indicetur. Empirici, quibus ſubſcribunt ex Dogmaticis aliqui, contendunt, quòd ſanguinis miſſio evacuatoria indicatur ſolùm ratione plenitudinis, licèt de revulſoria, & derivatoria etiam fateantur poſſe indicari à motu. Illis favet,

Primò; Evacuare eſt corpus repletum à replente corpore vacuum facere: ſed ratione plenitudinis replet ſanguis, qui petit evacuari per ſanguinis miſſionem evacuatoriam: ergo à plenitudine indicatur ſanguinis miſſio evacuatoria.

Secundò, Sanguinis miſſio evacuatoria, vel indicatur ratione plenitudinis, vel ratione vitij in Quali, vel ratione vitij in motu; quia omnis ſanguinis miſſio petit indicari ab uno ex iis vitiis, ut *diſput. de ſanguinis miſſione* probavimus: ſed non indicatur à vitio in motu, quia ab hoc indicatur revulſio; nec à vitio in Quali, quia ab hoc indicatur purgatio: ergo indicatur ratione plenitudinis.

Tertiò, ex Avicenna, *fen.* 4. 1. *cap.* 20. Phlebotomia eſt evacuatio univerſalis, quæ multitudinem evacuat, ſed ſanguinis miſſio evacuatoria eſt phlebotomia: ergo, indicatur ratione plenitudinis, quam evacuat.

§. II.

Placitum tenendum deciditur.

Reſolvendum, quòd ſanguinis miſſio evacuatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali prout eſt contentus in parte affecta, ſive vitium ſit in Quanto, aut Quali.

Probatur ex doctrina à nobis tradita *diſp. de ſanguinis miſſione*, agentibus de ſanguinis miſſionis Indicante 3, vbi conſtat, quòd ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu: ſed ſanguinis miſſio evacuatoria non indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu, quia ab hoc indicatur ſanguinis miſſio revulſoria; nec indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis ſimul in motu, & in parte affecta exiſtente: ergo ſolùm indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali, prout cōtinetur in parte affecta. Patet conſequentia, quia hæ differentiæ ſanguinis miſſionis, ut nuper probavimus ex Galeno, & Avicenna, ratione loci in quo continetur ſanguis, à quo provenit morbus magnus, deſumunt differentiam.

Probatur 2. ex Galeno, qui *lib. artis medicinalis, lib. 2. ad Glauconem; & in libris methodi*, ſæpiſſimè hanc tradit doctrinam, docens ſanguinis miſſionem evacuatoriam debere fieri ex parte affecta: quod non alia ratione fit, niſi quia indicatur, prout ſanguinis miſſio eſt, à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis; prout evacuatoria ab illo prout in parte affecta contento.

Probatur 3. Evacuare eſt corpus repletum à replente corpore vacuum facere: ſed per ſanguinis miſſionem evacuatoriam intendimus evacuare: ergo illa in eſſe evacuatoriæ indicatur à ſanguine evacuando, ut partem evacuandam replente.

§. III.

Rationibus pro Empiricis adductis fit ſatis.

Ad 1. Reſpondetur, quod ſanguinis miſſio evacuatoria, prout ſanguinis miſſio generice indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; prout evacuatoria, ſumit differentiam à loco in quo ſanguis conti-

continetur: Et quia morbus magnus poteſt fieri ex vitio illius in Quanto, aut Quali; ideò ab illo ut contento in parte affecta indicatur, ſive peccet in quanto, ſive in Quali.

Ad 2. Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio evacuatoria indicatur à morbo pendente ex ſanguine contento in parte affecta, prout in illa fovet morbum ratione vitii in Quanto, aut in Quali. Non enim, ut probavimus *diſp. de purgandi ratione*, indicatur purgatio ratione vitii in Quali ſanguinis; ſed dum tale vitium eſt in alio humore diſtincto a ſanguine, & ſeparato ab illius commixtione.

Ad 3. Reſpondetur, quòd probavimus *diſput. de ſanguinis miſſione*, quòd ſanguinis miſſio non ſolùm eſt evacuatio indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quanto, ſed etiam in Quali, & in motu, quam doctrinam colligere licet ex ipſo Avicenna, qui paucis interpoſitis ſuperaddit: *Vnuſquiſque phlebotomatur, vel propter multitudinem additam, aut propter ipſius malitiam, aut propter utrumque.*

RESOLUTIO III.

A quo indicetur ſanguinis miſſio Derivatoria?

§. I.

Quid Curtius, & quid Augenius opinantur?

Sanguinis miſſio derivatoria, inter revulſoriam, & evacuatoriam eſt media per participationem extremorum, & utriuſque indicans illius complet indicatum. Matthæus Curtius tenet, quòd à fluentibus humoribus antecedenter quàm revulſio indicatur ipſa. Meritò tamen refellitur ab Horatio Augenio *lib. 2. de ſanguinis miſſione*: Ille tamen judicat, quod indicatur non ab humoribus, qui tenaciter impacti ſunt in parte affecta, nec ab eis, qui impetu fluunt; ſed ab eis tantùm, qui leviter moventur: cujus opinioni favet,

Primò Galenus, qui *lib. 2. ad Glauconem*, dicit Derivationem deberi humoribus, qui jam obſederunt membrum: ergo indicatur ab illis, non prout fluunt impetu, ſed prout obſident partem.

Secundò, non indicari ab eis, qui ſunt impacti, probatur: quia humores ſemel impacti, non poſſunt evacuari per partem vicinam, ſed per eandem, in qua ſunt; ſed derivatio fit per partem vicinam: ergo ſanguinis miſſio ut derivatoria non indicatur ab humoribus ut impactis in parte affecta.

Tertiò, non indicari ab humoribus impetu fluentibus, probatur; quia impetuoſa humorum fluxio indicat contrarium motum ad ſuam originem: ſed ſanguinis miſſio derivatoria non movet ad originem fluxionis, ſed ad partem vicinam, ex qua petit fieri: ergo non indicatur ab humoribus impetu fluentibus.

§. II.

Iuxta Galeni doctrinam deciditur reſolutio.

Reſolvendum, quòd ſanguinis miſſio Derivatoria indicatur, prout ſanguinis miſſio eſt, à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; prout derivatoria, à ſanguine ut contento in parte affecta, & ut ſimul fluente ad illam.

Probatur 1. ex Galeni doctrina, qui in *libris methodi*, in *lib. 2. de arte curativa ad Glauconem*, in *lib. de ſanguinis miſſione*, *lib. de cucurbitulis*, & in *lib. artis medicinalis*, hanc doctrinam ſæpiſſimè repetit: & ſequuntur Dogmatici de omni revulſione debere ex-

Digitized by Google

erceri, ut partim fluxam, partim fluentem avertat materiam.

Probatur 2. Sanguinis miſſio derivatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; ſed non indicatur ab illo prout pendet à vitio ſanguinis, prout eſt in parte affecta contentus, quia ab hoc diximus indicari Evacuatoriam; nec prout eſt in motu, quia probavimus prout ſic, eſſe revulſoriam: ergo indicatur ab illo ſecundùm quod vitium habet prout ſimul eſt in motu, & in parte affecta: non enim reſtat alter modus, quo ſe poſſit habere indicans illius.

Probatur 3. Sanguinis miſſio Derivatoria eſt media per participationem extremorum inter revulſoriam, & evacuatoriam: ergo debet illius indicans eſſe medium per participationem extremorum indicantium illarum: ſed evacuatoriæ indicans eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis contenti in parte affecta: revulſoriæ indicans eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in motu: ergo Derivatoriæ indicans, eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis prout eſt in motu, & prout eſt in parte affecta.

§. III.

Solvuntur fundamenta pro Augenio adducta.

AD primum reſpondetur, quòd Galenus tantùm intendit docere quod docuit ubique, quòd Derivatio non indicatur à ſolo humore fluente; ſed deberi humoribus etiam, qui jam obſedêre membrum.

Ad 2. reſpondetur, quòd humores in parte affecta contenti poſſunt evacuari vel per ipſam partem affectam, ut ſi apoſtema aperiatur; vel per partem vicinam habentem communicationem cum parte affecta, & hoc modo evacuationem intendimus, dum ſanguis mitti à parte affecta non poteſt: ſic à venis humeri, vel frontis evacuamus in capitis affectibus. Quod docuit Galenus *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 19. §. *Etenim incipientibus avertere, quod influit, expedit, in inveteratis autem ipſum tantùm, quod affectæ parti infixum eſt evacuare. Evacuabitur porrò id optimè per venas conjunctas cum iis, quæ in partibus ipſis ſunt ſitæ, &c.* Idem docuit *lib* 4. *methodi, cap.* 6. §. *at ſi perpetuum eſt, quod ab eo didicimus incipientem fluxionem ad contrariam trahendam eſſe, fixam jam in laborante particula vacuandam eſſe, vel ab ipſa particula, quæ affligitur, vel à maximè vicina. &c.*

Ad 3. reſpondetur, quòd motus à parte affecta ad originem poteſt eſſe duplex: alter à parte affecta ad partem extremam contrariam, & hic motus petit fieri per ſanguinis miſſionem revulſoriam ſimpliciter; alter fit à parte affecta ad medietatem partis contrariæ, ſeu viæ ad originem; & hic motus intenditur per derivatoriam ſanguinis miſſionem, quæ licèt ſit revulſoria, non tamen ſimpliciter, ſed ſecundùm quid.

RESOLUTIO IV.

Utrùm per ſe competat Derivationi, quòd fiat à parte proximiori?

§. I.

Pars negativa quibus poſſit fulciri?

SAntorius ſicco pede pertranſit per hanc difficultatem, quam ipſe movet *lib. artis medicinalis*, ubi nec ſatis cordatè omnem derivationem profert ſemper eſſe averſionem, nam ſecundùm quod evacuat à parte affecta, potiùs eſt ſemper evacuatio: quòd autem

Digitized by Google

autem derivationi non conveniat per ſe, ex propinquiori parte fieri, ſuadet,

Primò Galenus: qui *lib.* 2. *ad Glauconem, cap.* 2. docet cucurbitulam mammis applicatam revellere ab utero, venam ſectam ex talo derivare, ſed talus magis diſtat ab utero, quàm mammæ: ergo derivatio poteſt fieri à parte diſtantiori, quàm ſit revulſio.

Secundò, Idem Galenus *lib.* 6. *Epidem. textu* 7. renibus vitiatis, docet derivare per alvum: ſed à cubito ſolet fieri revulſio dum patitur jecur, à quo minùs diſtat propter connexionem venarum: ergo poteſt à diſtantiori parte exerceri derivatio, quàm revulſio.

Tertiò, ſanguinis miſſio derivatoria eſt revulſoria, cùm indicetur etiam ab humore fluente: ſed revulſoriæ competit per ſe quòd fiat ad partem diſtantiorem: ergo ſimiliter derivatoriæ.

§. II.
Dogmaticorum communis præfertur doctrina.

Reſolvendum, quòd ſanguinis miſſioni derivatoriæ debetur, quòd fiat à parte proximiori ejus, quæ afficitur: ſic tenent Dogmatici.

Probatur ex Galeno *lib.* 4. *methodi, cap.* 6 *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 19. *lib.* 9. *methodi cap.* 5. *lib.* 2. *ad Glauconem*, aliiſque quamplurimis ex locis, ubi hanc profitetur doctrinam.

Probatur 2. Sanguinis miſſio evacuatoria, derivatoria & revulſoria differunt ratione loci per quem evacuant, ſeu ad quem avertunt illum: ſed à parte affecta, ad diſtantiorem averti avulſio: ergo ſolùm per proximiorem fieri debetur derivationi.

Probatur 3. Sanguinis miſſio derivatoria comprehendit revulſionem, & evacuationem: ergo debet fieri à parte proximiori. Patet conſequentia: ſi fieret à diſtantiori, non poſſet eſſe evacuatoria; quia ut probavimus, evacuatio vel debet fieri ab eadem parte, vel à viciniori habente cum illa connexionem: ergo eo ipſo quòd per illam fiat evacuatio, debetur illi quòd fiat ſaltem per partem vicinam.

§. III.
Solvuntur Galeni authoritates, & fundamenta contraria.

Ad 1. reſpondetur, quòd ſemper debetur derivationi, quòd fiat à parte vicina: contingit autem, quòd ab illa fieri non poſſit, quia non eſt locus aptus in ea ut poſſit exerceri: ideo dum patitur uterus, docet Galenus derivare per venam ex talo ſectam, quia in inguinibus non poteſt ſecari, quæ eſt pars proximior, ex qua deberet fieri.

Ad 2. Reſpondetur, quòd licèt, ut diximus, debeatur derivationi quòd fiat à parte vicina, contingit ſæpè quòd ex illa non fiat propter aliud impedimentum: quia ſcilicet per ipſam poſſet fieri major attractio ad partem affectam: & ideò Galenus renibus laborantibus non derivat per partem proximiorem, quia non attrahat, ſed per aliam per quam licèt ſit remotior, non poſſit fieri attractio.

Ad 3. reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio derivatoria etiam eſt revulſoria ſecundùm quid, non ſimpliciter; & ideò non petit fieri à parte omninò contraria, ſed ſecundùm quid contraria, & media.

RESO

Digitized by Google

RESOLUTIO V.
Quid, & quotuplex ſit Revulſio?

§. I.

Revulſionis aperitur natura.

RESolvendum 1. quòd Revulſio eſt aversio humorum, vel in partem omninò contrariam, vel in vicinam: ſic deducit Galenus ex Hippocrate *lib. 4. methodi, cap. 6 §. cujus etiam ipſius rei diſcrimen in libro de ſuccis, nos docuit, avertere nos jubens ad contraria, derivare ad latera, quin etiam cùm maximè fluit, tum ad diverſa revellere, dictum verò & de hoc in eo libro eſt: quare nunc quoque ſi etiam nunc fluxio valenter irruat, revellere ad contraria ſtudebis.* Tum lib. 5. methodi cap. 3. §. *revulſio verò in iis quæ ſuprà ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur; ſurſum in iis quæ ſunt infrà: Præterea à dextris ad ſiniſtra, ſicut ab iis rurſus ad illa. Similiter ex iis quæ intùs habentur ad ea, quæ foris ſunt, contraque ab his ad illa.* Tum lib. de ſanguinis miſſione, cap. 19. §. *Porrò ut ſummatim dicam, incipientes phlegmones revulſu evacuare.* Tum lib. 9. methodi, cap. 5. §. *Ceu quod humorum vehementiorem impetum ad diverſam partem revocat.* Tum ſimiliter confirmat *lib. de hirundinibus, cap. 2. lib. 6. Epidem. textu 12. lib. 5. aphoriſmorum*, aliiſque quamplurimis in locis, & tenet communis Dogmaticorum aſſenſus.

§. II.

Prima proponitur revulſionis diviſio.

REſolvendum 1. quòd revulſio alia eſt ſimpliciter talis, quæ petit fieri ex parte omnino contraria ei, quæ afficitur; alia ſecundùm quid talis quæ petit fieri ex parte ſecundùm quid contraria ei, quæ afficitur. Sic protulit Horatius Augenius *lib. 7. de ſanguinis miſſione*, & deducitur ex doctrina Galeni.

Probatur 1. ex Galeno *lib. 2. ad Glauconem, cap. 2. §. ſemper enim fluxionis motum ad contrariam trahere expedit, &c.* ſed per fluxionis motum indicatur revulſio, ut ſtatim probabimus: ergo ſemper quod trahitur humor in contrarium eſt revulſio. Tum ſic: ſed parti affectæ eſt ſecundùm quid contraria pars media, quæ è directo ei opponitur, & eſt ſimpliciter contraria pars extremè oppoſita: ergo duplex datur revulſio, alia ſecundùm quid, quæ revellit ad partem mediam oppoſitam, ſive contrariam: alia ſimpliciter talis, quæ avertit ad partem extremè contrariam.

Probatur 2. Tum ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione, cap. 19.* ubi docuit incipientibus phlegmonibus *revulſu evacuari oportere*: & ſuperaddit: *Quocirca ea, quæ in gutture, & arteria, gravi torquentur inflammatione in principio ſecta vena in cubito; poſt principium, ſub ipſa lingua magnificè prodeſt, &c.* Ex quo apparet, quòd docet à brachio avertere, ſed reſpectu jecoris, quod eſt origo fluxionis debet fieri ex pede revulſio: ergo duplicem debemus ex illius doctrina admittere revulſionem, aliam ſimpliciter talem ex pede: aliam ſecundùm quid talem in brachio in caſu poſito.

Probatur 3. Derivatio includit formaliter revulſionem, aliàs non diſtingueretur ab evacuatione: ſed quam includit, non eſt revulſio ſimpliciter, aliàs non includeret evacuationem: ergo includit revulſionem ſecundùm quid dictam, ſeu non abſolutam; ſed præter hanc datur revulſio ſimpliciter talis, quæ fieri petit à parte extremè

Digitized by Google

extremè oppoſita: ergo duplex datur revulſio.

Probatur 4. Si utraque revulſio ex dictis eſſet eadem, ab utraque indicaretur evacuatio ab eademmet parte: ſed ab ea, quæ eſt ſecundùm quid, indicatur ſanguinis miſſio à parte propinqua, ab ea quæ eſt ſimpliciter talis à parte diſtantiori: ergo duplex datur revulſio modo dicto.

RESOLVTIO VI.

A quo indicetur ſanguinis miſſio revulſoria ſimpliciter talis?

§. I.

Curtii, Augenii, Sanctorii, & aliorum proponitur opinio.

Revulſio ſanguinis miſſione, purgatione, cucurbitulis, frictionibus, ſcarificationibus, aliiſque quamplurimis perficitur auxiliis: de ea, quæ fit venæ ſectione agere noſtri eſt inſtituti: ejus, quæ ſecundùm quid eſt talis, quæque Derivatio ſolet vocari, indicans propoſuimus: Revulſoriæ ſimpliciter ſic dictæ determinandum reſtat indicans. Diſcordes ſunt Auctores juniores. Curtius indicans revulſionis idem eſſe ac indicans derivationis contendit, ipſas inter ſe confundens. Augenius à fluentibus humoribus judicat indicari ſanguinis miſſionem revulſoriam, & etiam ab eis, qui ſunt quieti, ſi alias ſolent moveri. Alii tenent, quòd ſolùm indicatur ab humoribus impetu fluentibus. Sanctorius *lib.* 14. *de vitandu erroribus, cap.* 3. *& lib. artis medicinalis quaſt.* 1. 12. revulſionem indicari judicat non ſolùm ab húmoribus actu fluentibus, ſed etiam ab humoribus jam fluxis, & ab humoribus fluxuris: his fultus

Primò Galeni auctoritatibus, Tum 1. *lib.* 6. *Epidem. ſect.* 2. *commento* 1. ubi in principio morborum conſulit revulſionem fieri: in principio autem omnia quieta ſunt. Tum 2. *lib.* 13. *methodi, cap.* 11. gloriatur ſanaſſe inflammationem oculorum uno die facta evacuatione humorum, qui fluebant, & qui erant in ventriculo quieti. Tum 3. quia revulſio dicitur, quæ debetur humoribus fluentibus, quod de fluentibus in potentia debet intelligi, quia doctrinales propoſitiones, & diffinitiones non explicant actum, ſed aptitudinem: ergo ab humoribus quietis aptis moveri indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Secundò, ab humoribus jam fluxis indicari ſuadet, tum 1. quia fluxi in partem ſicut poſſunt averti derivatione, possunt averti revulſione. Tum 2. quia Hippoc. *lib.* 2. *de ratione victus, textu* 10. in pleuritide conſulit ſanguinis miſſionem, donec ſanguis lividus appareat, qui ideò redditur talis, quia erat contentus in parte affecta. Tum 3. Galenus *lib. de ratione victus, textu* 30. in angina, cervici circumpoſita remedia docet revellere humorem, qui fluxit in partem anteriorem. Tum 4. Idem *lib.* 13. *methodi, cap.* 11. jecore inflammato, ſecta vena cubiti revellendum docet. Tum 5. *lib.* 5. *methodi, cap.* 14. in catharro, ſupra commiſſuram coronalem ponit thapſiam, ut revellat, trahendo humorem contentum in capite. Tum 6. Galenus *lib.* 3. *de locis cap.* 6. puero patienti morbum comitialem per contenſum à pede, in ipſo thapſiam applicat, ut contentum in parte evacuet. Tum 7. materia confluens, & quæ confluxit ad ventriculum evacuatur ſolutivo pharmaco, ut revellamus: ergo ab humoribus fluxis in parte indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Tertio, Idem ſuadet ratio; Humores fluentes per revulſionem, retrahuntur à parte,

Digitized by Google

parte, per quam movebantur in partem affectam: ſed motus retractionis non poteſt fieri, quin humor, qui priùs ferebatur in partem affectam, quieſcat in via, & ab illa quiete tanquam termino à quo incipiat motus retractionis eorum in ſuam originem: ergo neceſſariò debet indicari revulſoria ſanguinis miſſio à ſanguine fluxo & quieſcente in parte.

§. II.

Ex Galeno deducitur Reſolutio.

RESolvendum, quòd ſanguinis miſſio revulſoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis fluentis; non autem prout fluxit.

Probatur 1. ex Galeno, qui ſæpiſſimè eam docuit: Tum *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 19. §. *incipientes phlegmones revulſu evacuare oportet; quæ verò inveterata jam ſunt, ex ipſis, ſi fieri poteſt, affectis particulis; quod ſi nequeat ſaltem, ex vicinis: etenim incipientibus avertere quod incipit, expedit; inveteratis autem, ipſum tantùm, quod affectæ parti infixum eſt evacuare; evacuabitur id porrò optimè per venas conjunctas cum iis quæ partibus ipſis ſunt ſita.* Tum *lib. 2. ad Glauconem, cap. 2.* §. *fluentium agitur adhuc humorum Antiſpaſis, id eſt, retractio; ſic enim Hippocrates nominat: eis autem, qui partem jam obſederunt Parocheteuſis, id eſt, derivatio, medela eſt.* Tum *lib. de hirundinibus*, §. *vehementes humorum fluxiones revulſione cohibendæ ſunt, ne nimiùm conferta alioquin prorumpant.* Tum *lib. 9. methodi, cap.* 5. §. *ſeu quod humorum vehementiorem impetum ad diverſam partem revocet, &c.* Tum *lib. 4. methodi, cap 6.* §. *Ac ſi perpetuum eſt quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad contraria trahendam eſſe; fixam verò jam in laborante particula vacuandam eſſe, vel ab ipſa particula, quæ afficitur, vel à maximè vicina.* Ex quibus apparet Galenum in ea perſiſtere opinione, ut determinetur ſanguinis miſſio revulſoria penes humorum vitium prout in motu; nunquam autem prout jam ſunt fluxi, & quieti in parte.

Probatur 2. Ex determinatis antecedenter juxta Galeni doctrinam, ubi conſtat, quòd ſanguinis miſſio evacuatoria, derivatoria, & revulſoria differunt, non quatenùs indicatur à morbo magno pendēte ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu. quia hoc eſt omnibus genericum indicans; ſed prout ſpecificantur ratione loci, in quo morbum fovet, & à quo petit evacuari, aut averti: ſed evacuatoria ſanguinis miſſio determinatur, quia pendet morbus à vitio ſanguinis in parte affecta contenti, & petit evacuari ab illa; Derivatio à vitio ſanguinis, prout fovet morbum, partim ut in motu, partim ut in parte contentum; & prout ſic petit ex vicina parte fieri: ergo ſanguinis miſſio revulſoria ſolùm reſtat, quòd indicetur à morbo magno, prout pendet ex vitio ſanguinis in motu; & prout petit in contrariam partem averti. Patet conſequentia, quia ratione loci nulla eſt alia differentia, ex qua poſſit ſumi ſpecificatio ſanguinis miſſionis revulſoriæ.

Probatur 3. Sanguinis miſſio evacuatoria indicatur per ſe à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis prout fluxit, & continetur in parte affecta: ergo revulſoria non poteſt ab eodem indicari: patet conſequentia: aliàs nec indicans, nec indicatum differrent. Dices, quòd etiam derivatio indicatur per ſe ab utroque: contrà, ergò ſaltem indicans derivatoriæ ſanguinis miſſionis, & revulſoriæ non differunt, & conſequenter ſanguinis miſ-

ſio derivatoria, & revulſoria ſunt una eademque ſpecie.

Probatur 4. Sanguinis miſſio revulſoria dicitur talis reſpectu eorum humorum, quos poteſt iterùm ad contrariam trahere, ſed contentos humores in parte affecta non poteſt ad contrariam trahere, nec evacuare: ergo ab illis, qui ſunt in motu, non autem ab eis, qui jam fluxerunt indicatur. Probatur minor: illi humores nec evacuantur per ſanguinis miſſionem, nec ab illa avertuntur, niſi dum ſanguinis miſſio fit à parte affecta, vel ab illius vicina, quæ communicat cum parte affecta, per vaſa, per quæ poſſunt humores trahi; ſed revulſio petit à parte contraria, & diſtantiori fieri, & cum qua nulla eſt talis vaſorum communicatio, ut fiat retroceſſus; aliàs eſſet derivatio, cui hoc per ſe competit, ut ex Galeni citati doctrina apparet: ergo non poteſt in contrarium trahere humores contentos in parte affecta.

§. III.

Quid de humoribus aptis moveri dicendum.

Reſolvendum 2. quòd revulſio non ſolùm indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, prout in motu; ſed prout aptus eſt moveri. Aſſentimur Sanctorio, & Augenio in hac parte, qui ante illum hanc protulit doctrinam *lib.* 7. *de ſanguinis miſſione*.

Probatur 1. quia ut *diſp. de ſanguinis miſſione*, agentes de indicante ſanguinis miſſionis probavimus ex Galeno, ſanguinis miſſio, dato indicante, non ſolùm indicatur à morbo actu exiſtente, ſed ab illo, qui in potentia eſt, ut ſuperveniat ex vitio ſanguinis, ergo ſi detur vitium ſanguinis, quo proximè eſt aptus, ut cauſet morbum magnum prout in motu, ab illo indicatur Sanguinis miſſio revulſoria. Patet conſequentia, quia ſicut ſe habet indicans ſanguinis miſſionis in communi, ad indicandam ſanguinis miſſionem in communi, ſic ſe habet particulare indicans ſanguinis miſſionis revulſoriæ, ad indicandam ſanguinis miſſionem revulſoriam.

Probatur 2. Fundamentis Sanctorii pro hac firmanda parte adductis, & à nobis ejus primo fundamento recenſitis.

Probatur 3. ex communi praxi: ſi enim ex ſuppreſſis menſtruis, lochiis, aut fluxu hæmorrhoidali, timeatur raptus ad caput, morbusve, qui partem ſuperiorem aggrediatur, nullus eſt, qui ſanguinem ex pede non mittat, ſumptâ indicatione ex vitio ſanguinis apti moveri: ergo à vitio ſanguinis ut apti moveri, indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

§. IV.

Solvuntur fundamenta Sanctorii.

Ad 1. quòd probat doctrinam §. 3. pro ea parte, quæ adverſus doctrinam §. 2. poteſt pugnare; Reſpondetur tum primò, quòd in principiis, dum conſulit Galenus revulſionem, ipſa indicatur à vitio ſanguinis, vel prout in motu, vel prout in aptitudine proxima ad illum: Tum ſecundò, quòd uno die ſanavit Galenus inflammationem revulſione indicata ab humoribus fluentibus, ſi autem evacuati ſunt humores in ventriculo quieti, hoc fuit per accidens,

accidens, quia facta eſt evacuatio per eam partem, tanquam per locum accommodatum, ad avertendum illud, quod fluebat; & ſolutivum pharmacum ſimul ducit, quod in illis viis ſimul adinvenit: Tum tertiò, quòd doctrina hæc traditur de vitio ſanguinis prout in motu, vel in aptitudine ad illum, & prout habet aptitudinem cauſandi morbum magnum indicantem prout ſic revulſoriam ſanguinis miſſionem.

Ad 2. quod è directo opponitur Galeni doctrinæ, Reſpondetur, Tum primò, quòd derivatio poteſt evacuare à parte affecta, quia fit in parte proximiori habente communicationem in venis cum parte affecta, per quas evacuat quod in illa continetur; revulſio autem fit à parte diſtantiore: quæ licet habeat venas communes, per quas avertitur, quod fluit in partem; non tamen habet communicationem cum illa requiſitam, ut poſſit evacuari, quod continetur in parte affecta: Tum ſecundò, quòd Hippocrates loquitur de revulſione ſecundum quid, ſeu derivatione, quæ petit fieri à parte vicina: Tum tertiò quòd in eodem ſenſu intelligendus Galenus, dum docet, quòd medicamenta cervici circumappoſita revellunt in angina: Tum quartò, quòd Galenus jecore inflammato revellit, ſanguinem mittendo ex brachio, non ut ſanguinis miſſione revulſoria evacuet contentum in jecore ſanguinem, ſed ut avertit contentum in venis, qui ratione inflammationis movetur ad jecur: Tum quintò, quòd Galenus intendit revulſionem humorum, qui in capite contenti ſunt, apti proximè ut moveantur in pectus: Tum ſextò, quòd fit revulſio à pede evacuando materiam, ex qua apta eſt elevari aura, quæ caput petens valet epilepſiam cauſare: non enim materia illa fluxa, ſed ut fluxura indicatur: Tum ſeptimò, quòd dum fit purgatio ad evacuandum quod confluit ad ventriculum, illa eſt evacuatoria: ordinatur enim ad evacuandum, quod in ventriculo & partibus vicinis communicantibus cum illo continetur.

Ad 3. Reſpondetur, quòd argumentum non probat, quòd per revulſionem trahatur, quod continetur & quieſcit in parte affecta; ſed quod eſt in motu ad illam, quòd ut refluat debet quieſcere in via, non autem in parte affecta, ad quam nondùm pervenit; & ideò non poteſt dici humor jam fluxus ad illam, ſed fluens.

RESOLUTIO VII.

Utrùm ſanguinis miſſio revulſoria ex ſe petat fieri à parte diſtantiori?

§. I.

Curtii, Sanctorii, Fuchſii, & aliorum referuntur opiniones.

Diſputatione *de ſanguinis miſſione*, hanc doctrinam in examen adduximus: iterùm eam in incudem adducam; conducit enim non parùm pro reſolutione eorum, quæ infrà ſunt diſputanda. Diximus de revulſione, quod eſt averſio in contrariam partem ei, quæ afficitur; ſed an in diſtantiorem contrariam, nondùm inter Juniores eſt determinatum. Curtius *lib. de ſanguine mittendo in pleuritide*, Manardus, Acharicas, & Fuchſius, ſi affectus eſt levis, ſeu chronicus, ſeu dum præſervare contendimus, tenent, quòd à parte propinqua petit fieri revulſio. Briſſotus *lib. apologetico de pleuritide*, dicit in principio revellendum eſſe per proxima; in fine per remota. Sanctorius *l.14. de vitandis erroribus, c.6.* dū

corpus

corpus eſt plethoricum, revulſioné debere fieri per diſtantiorem contendit; at verò *in comment. ad artem Medicinalem, quæſt.* 107. aſſerit, quòd revulſioni non debetur per ſe quod fiat à parte diſtantiori licèt hoc illi plerumque accidat, quia redundantia excrementorum cogit, ne trahatur in partem affectam ut fiat revulſio in diſtantiorem: cujus hæc ſunt fundamenta.

Primò, ex Galeni doctrina, Tum primò, *lib. 2. de ratione victus, textu* 10. §. *Si in pleuritide extendatur dolor ad jugulum, vena in cubito ſecanda eſt, quæ ſanguinem ab affecta parte, & magis velocius revellere, & evacuare poſſit.* Tum 2. lib. 5. methodi, capite 14. §. *Ceratum ex thapſia applicuit ſuturæ coronali, ut revellat pituitam deſcendentem in pectus.* Tum 3. *lib. 3. de locis affectis, cap.* 7. digitum urit in pede, à quo aura elevatur cauſans epilepſiam Tum 4. Hipp. *lib. 6 epidem. ſect. 2. textu* 31. §. *In oculorum fluxu in fauces revellere oportet.* Tum 5. Galen. *in comment.* idem confirmat. §. *Hoc unum eſt revellentium genus, ut diuturnas oculorum fluxiones ad fauces revellamus acribus medicamentis*: ergo ex Hippocratis & Galen. doctrina, communiq; eorum praxi revulſio è proximioribus partibus poteſt exerceri.

Secundò, Omnis curatio petit velociter fieri: debet enim ex Aſclepiadis opinione fieri citò, tutò, & ſecurè; ſed per evacuationem factam circa partem patientem fit citius humorum revulſio: ergo ſanguinis miſſio revulſoria debet fieri ex parte vicina parti affectæ.

Tertiò, Curatio Iſchiadis, quæ ratione humoris fluentis debet exerceri, per revulſionem fit, appoſitis veſicatoriis ſupra partem affectam, ergo revulſio ex ſe non petit fieri à parte diſtantiori.

§. II.

Galeni aſſentimur veræ doctrinæ.

Reſolvendum, quod ex ſe petit revulſio fieri à parte contraria diſtantiori, ſecundum eam diſtantiam, per quam illam intendimus: Huic opinioni aſſentitur Augenius, & communior Dogmaticorum pars.

Probatur 1. & fulcitur ex plurimis Galeni locis, in quibus ipſam docuit; Tum 1. *lib. artis Medicinalis circa finem* §. *At attrahendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt, ad quammaxime diſtantia, derivatio ad vicina.* Tum lib. 5. methodi cap. 3. §. *Nam hæc quoque Hippocratis inventa ſunt, omnis ſcilicet immodicæ evacuationis communia remedia, derivatio ad vicina loca fit, cùm id, quod per palatum evacuatur, per nares derivatur: revulſio verò ad contraria, cùm ad inferna revellitur*: Tum paucis interpoſitis, §. *Revulſio verò in iis, quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur; ſursùm, in iis, quæ ſunt infra: præterea à dextris, ad ſiniſtra.* Tum paulò infra, §. *Igitur ſi in pedes & crura deſcendere fluxionem ſenſerimus, ex cubiti venis ſanguinem mittimus.* Tum *lib. 24. methodi, in commentario ad Hippocratem, lib. de humoribus* idem confirmat. Aſſentitur Paulus *lib. 6. cap* 4. Aetius *ſermone 4. tetrabili 2. cap. 68* Oribaſius *lib. de hirundinibus*, quibus ſubſcribit practicantium communis uſus.

Probatur 2. de ſanguinis miſſione revulſoria, quæ noſtri inſtituti eſt; ſanguinis miſſio in evacuatoriam, derivatoriam, & revulſoriam partitur, ſumpta indicatione loci, à quo humor debet evacuari, aut à quo debet averti; ſed ſanguinis miſſioni evacuatoriæ per ſe convenit quod evacuet à parte affecta derivatoriæ, quod fiat à parte vicina, ut ſimul evacuet ab affecta

parte, & avertat quod fluit: ergo revulſoriæ per ſe competit, quod avertat ad diſtantiorem, & fiat in illa; alias non eſſet ratione loci unde ſumerentur ſpecificæ differentiæ in triplici hac ſpecie diverſa ſanguinis miſſione.

Probatur 3. Per ſanguinis miſſionem revulſoriam intendimus avertere humores impetu ruentes in aliquam partem, & nondum in illa firmatos, ut ex Galeni adductis teſtimoniis manet comprobatum: ergo debemus eos avertere in partem, ex qua ſecuriſſimus, ne iterum refluant ad partem affectam: ſed facta ſanguinis miſſione revulſoria in parte diſtantiori, ſecuriùs id conſequimur: ergo revulſoria ſanguinis miſſio ex ſe petit fieri ex diſtantiori parte.

§. III.

Sanctorij fundamenta ſolvuntur.

AD 1. Reſpondetur, Tum 1 quòd Galenus in brachio ſecat venam derivationis cauſa, & ideò dicit, quod revulſionis, & evacuationis cauſa fiat. Tum 2. quòd thapſia capiti appoſita ad revellendum, quod ad pectus deſcendit, fit à parte diſtantiori contraria, ei, quæ afficitur; cùm in ejus contrarietate nulla alia valeat diſtantior reperiri. Tum 3. quòd thapſia pedi appoſita revulſorium eſt remedium, & diſtantiſſimum reſpectu capitis, quod per conſenſum ab illo patitur, & a quo intendimus revellere: Tum 4. quòd Hippocrates loquitur de derivatione, quæ eſt etiam revulſio ſecundum quid, quæ petit fieri ex parte vicina, & in eodem ſenſu loquitur Galenus de revulſione.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Aſclepiades non ſolùm docet, quòd citiùs fiat curatio; ſed citò. tutò, & ſecurò; & quia ſi ſanguinis miſſio in principio fieret fluxionis, à parte vicina magis attraheret, & non eſſet ſecura; nec tuta curatio; & ideò à parte diſtantiori avertere intendimus. Aut ſi v.g. ex menſtruis retentis, ſuperveniat inflammatio, aut eryſipelas in facie à pede ſanguine miſſo ſecurior fit revulſio, detrahendo, licèt longiori tempore, in partem diſtantem, quàm attrahendo ad vicinam ob celerem evacuationem

Ad 3. Reſpondetur, quòd veſicatoria in parte affecta applicantur ad evacuandum contentum in parte affecta, non ad revellendum, quod fluit ab illa.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm ſanguinis miſſioni revulſoriæ per ſe competat, quòd ſit averſio ad originem?

§. I.

Curtij opinio proponitur: Galeni fundamentis fulcitur.

DEcrevimus, quòd ſi fiat ſanguinis miſſio revulſoria, hæc ad diſtantiorem partem avertere habet; ſed an ſemper hæc averſio debeat fieri ad originem? diſputant Moderniores. Curtius, per ſe habere, quòd ad originem avertat, indicat, fultus Galeni authoritatibus. Tum 1. *lib.* 1. *ad Glauconem, cap.* 14. §. *In adverſum trahere oportet, aut ad communia membris patientibus, aut ad ea, in quibus eſt fluxionis origo.* Tum 2. *lib.* 2. *ad Glauc. cap.* 2, ubi in cruris inflammatione ſecari jubet venam brachij ejuſdem lateris. Tum 3. *lib.* 4. *methodi, cap.* 14. Ceratum ex thapſia ponit ad revellendum in ſutura coronali: ergo quia ex ſe ſanguinis

guinis miſſio revulſoria petit fieri ad originem.

§. II.

Communior ſancitur opinio.

Reſolvendum quòd revulſoria ſanguinis miſſio in plurimum petit fieri ad originem.

Probatur 1. authoribus Galeni pro Curtij opinione adductus.

Probatur 2. eo ipſo pars affecta patitur in fluxionibus, quia habet partem mandantem mittentem ad illam humorem, quem à ſe pellit: ergo eo ipſo quod ille humor avertatur ad partem illam mandantem quæ eſt fluxionis origo, liberabitur à fluxione pars affecta: ergo revulſioni præcipuè, & ut in plurimum competit quod ſit averſio ad originem

Probatur 3. Ut ceſſet affectus, exigitur, quòd ceſſet cauſa: ſed ex averſione humoris ad originem ceſſat cauſa mittens humorem, cùm impediatur per motum, quo ad originem avertitur: ergo ut in plurimum per reverſionem ad originem fieri petit.

§. III.

Sanctorij ſancitur opinio.

Reſolvendum 2. quòd revellere ad originem non eſt eſſentiale revulſioni. Sic Sanctorius *lib. de vitandis erroribus, lib. in artem Medicinalem*, & tenet Augenius *lib. 7. de ſanguinis miſſione*.

Probatur 1. ex Galeno. Tum primò, *l. 1. ad Glauc. cap. 2. §. in adverſum trahere oportet aut ad communia membris patientibus, aut in ea, in quibus eſt fluxionum origo, &c.* En quatenus tractionem in originem, & in alias partes docet. Tum *lib. 5. methodi, cap. 3. §. revulſio verò in iis quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur: ſurſum in iis quæ ſunt infra. Præterea à dextris ad ſiniſtra; ſicut ab iis rurſus ad illa: ſimiliter ex iis, quæ intus habentur ad ea, quæ foris ſunt; contraque ab iis ad illa.* En qualiter docet Galenus non ſolum ad originem, ſed verſus omnem differentiam poſitionis partis affectæ revulſoriam fieri averſionem. Tum Hipp. *lib. 5. aphoriſm. 68.* ſecta vena frontis partem poſteriorem capitis affectam curari docet: frons autem non eſt fluxionis origo: ergo non eſt eſſentiale ſanguinis miſſioni revulſoriæ, quòd fiat ad originem fluxionis.

Probatur 2. Poteſt origo fluxionis eſſe in parte, quæ ratione doloris phlegmonis, aut nimij caloris impediat tractionem ad ſe, aut ſi jecur calorem, inflammationem, aut phlogoſim patiatur, vel alia pars, quæ ſit origo fluxionis: ſed tunc ad ipſam non eſt revellendum, nec ad aliam quamcumque partem, quæ ſit fluxionis origo: ergo non eſt eſſentiale revulſoriæ evacuationi, quòd ſit averſio ad origiuem fluxionis Probatur minor ex Galen. *lib. 11. methodi, cap. 6. §. Illud enim patere, vel me tacente, arbitror, ei, cui crura phlegmone laborant, non eſſe vel ambulatione, vel curſu exercitandum; ſed nec ſtare eſſe jubendum, imò ſedenti plurimum fricari, mox manuum motu excitari illi eſt ſatius. At ſi cui in ſupernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione, aut curſu eſt ſalutaris. Similiter & frictio, ex his quidem ea potior eſt, quæ cruribus adhibetur illis, quæ in ſupernis partibus adminiſtrantur: quippe præceptum in contrarium revulſionis in omnibus iis commune eſt. Neque igitur cùm vel circa ſedem; vel aliquam*

huic

huic vicinam partem initium phlegmonis incidit, alvum de icies, neque cùm in veſica, vel cole, vel renibus eſt, cœpta pharmaca, quæ urinas provocent, bibenda dabis. Nec ſi mulieri in utero, vel in pudendo inſedit, menſes huic provocabis; ſed ad partes, quæ maximè longinquæ ſunt, ſemper revulſionem facies, æſtimata tum phlegmonis magnitudine, tum corporis iſtius ſtatu: Ergo ſi fluxionis origo ſit in aliqua parte, ad quam ne augeatur fluxio, dolor, aut phlegmon revellere non oportet, ad originem revellendum non eſt.

Probatur 3. per revulſionem id intendimus, ut avertamus à parte affecta humorem ad ipſam fluentem, ipſum avertendo verſus quamcumque differentiam poſitionis, per quam poſſit impediri decubitu fluentis humoris in partem, ſed non verſus quamcumque differentiam poſitionis ſit averſio ad originem, ut patet: ergo non eſt eſſentiale omni derivatoriæ evacuationi quòd fiat verſus originem.

§ IV.

Solvuntur Curtij ex Galeno adducta fundamenta.

AD fundamenta ex Hippocr. deducta *lib. 6. epidem. comment. 2. textu* 12. & 15. cui ſubſcribit Galenus *lib. 3. de criſibus cap. 3.* Reſpondetur Tum 1. quòd Galenus, ut in probationibus diximus, non ſolùm ad originem, ſed *ad communia membris patientibus*, id eſt ad alias partes membris patientibus communes. Tum 2. & 3. quòd nos docet commodum plerumque eſſe ad originem fluxionis trahere; non autem quòd hoc ſit illi per ſe neceſſarium.

RESOLUTIO IX.

Utrùm Revulſio petat fieri ſecundum rectitudinem.

§. I.

Curtij, Fernelij, & Briſoti refertur opinio.

REctitudinem obſervandam eſſe in Revulſionibus, primus omnium ſancivit Hippocrates *lib. 6. epidem. comm 2. textu 12 & textu 15.* cui ſubſcribit Galenus *lib. 3. de criſibus cap. 3.* experientia convictus quâ adinvenit ſanguinis miſſionem per rectitudinem factam ad revellendum juvare: non autem eam, quæ ſine directione ſit. Sed diſcrimen inter Moderniores eſt, an ſolùm ſecundum partes ſuperiores & inferiores debeat intelligi rectitudo? Petrus Briſotus *lib. apologetico, de pleuritide,* Joannes Fernelius *lib. 2. methodi, cap. 5.* Curtius *lib. de ſanguine mittendo in pleuritide*, rectitudinem ſolum debere intelligi ſecundum partes ſuperiores & inferiores judicant. Argenterius inter partes ſupernas & infernas tenet perfectiſſimam rectitudinem ſervari; inter reliquas, imperfectam: ſed quæ ſit ratio fundamentalis, nondum inter ipſos conſtat; licèt ſuadere intendant hanc opinionem: Tum primò, quia melius ſit ratione rectitudinis ſanguinis miſſio, cùm ſanguis fluat ratione fibrarum rectarum. Tum ſecundò quia venæ ſurſum & deorſum feruntur per exortum à jecore: ergo averſio ſurſum & deorſum debet fieri ratione rectitudinis. Tum tertiò, humores tenues ratione levitatis ſurſum meliùs feruntur, humores graves melius trahuntur deorſum: ergo ſi ſanguinis miſſioni revulſoriæ convenit rectitudo, hæc debet fieri ſecundum partes ſuperiores & inferiores.

§. II.

§. II.

Communis opinio ex Sanctorio, & Augenio præfertur.

RESOLVENDUM, quòd verſus omnes poſitionis differentias ſervanda eſt rectitudo. Sic tenet Augenius *lib. de ſanguinis miſſione*, Sanctorius *in lib. artis Medicinalis, & lib. 14. de vitandis erroribus, cap. 9.* his fulti fundamentis.

Probatur, Tum primò, Ex Avicen. qui in morbis & lepra agens purgationem conſulit, quæ ab externis ad interna revellit. Tum 2. Galenus *lib. artis Medicæ, cap. 94. §. Avertendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt.* Ex quo apparet verſus omnem poſitionis differentiam eſſe rectitudinem ad attrahendum. Tum 3. *lib 5. methodi, cap. 3.* revulſionem fieri ab infernis ad ſupernas; à ſupernis ad infernas, ab interioribus ad exteriores; ab exterioribus ad interiores; à dextris ad ſiniſtras partes: & è contra: nam circa quaslibet has differentias vt apparet, datur rectitudo contrarietatis. Tum 4. *libro 3. de fracturis*, è regione ſive contrarietate docet revulſionem fieri: contrarietas autem eſt verſus quamcumque oppoſitionem poſitionis. Tum 5. lib. 4. *meth. cap. 6.* idem fatetur §, *Revellatur ei, quod ſupra eſt, id quod infra; & ei, quod poſt habetur, id quod ante, &c.* Ergo ex Avicenna, & Galeno, rectitudo in revulſione debet ſervari ſecundum omnes differentias poſitionis.

Probatur 2. ex Galneo *lib. artis medicinalis, cap. 99.* vbi diffinit revulſionem per hoc, quod ſit *retractio ex omni loco ad oppoſitas partes*: ergo verſus quamcumquæ poſitionis differentiam poteſt ex omni loco ferri ſecundum rectitudinem.

Probatur 3. revulſio fluentis humoris in aliquam partem, vt docuit Galenus *lib. 5. methodi, cap. 6.* poteſt fieri verſus omnes differentias poſitionis, vt fluens humor avertatur à parte affecta: ſed vreſus quamcumque poſitionis differentiam ad eius extremitatem datur partium rectitudo: ergo verſus quamcumque fiet cum rectitudine. Probatur minor, quia omnes lineæ ductæ à centro ad circumferentiam, verſus quamcumque differentiam ferantur, feruntur cum rectitudine, vt ex Ariſtotele *lib. de cælo*, deducunt Philoſophi, & tenent Mathematici: ergo verſus quamcumque poſitionis differentiam ad ejus extremitatem datur rectitudo partium.

§. III.

Solvuntur Fernelij, & Briſoti fundamenta.

AD fundamenta Fernelii, & aliorum reſpondetur, Tum 1. quòd *lib. de ſanguinis miſſione*, decrevimus, quomodo fluat ſanguis: nec modus exeundi obſtat vt non dicatur, quod pars affecta ſui centri non habet rectitudinem verſus quamlibet poſitionis differentiam, vt verſus illam dicatur revulſio fieri cum rectitudine. Tum 2. quòd licèt vena cava aſcendens, & deſcendens inter ſe dicant rectitudinem, cùm tamen rami venarum, qui ab illis oriuntur, extendantur verſus quaslibet poſitionis differentias, ideo ex illis revulſio poteſt fieri etiam verſus alias differentias poſitionis. Tum 3. quòd aliud eſt, quòd tenues humores ſurſum, craſſiores deorſum ferantur; aliud, quòd ſecta vena, ſanguis exeat & humores avertat verſus eam differentiam, in qua ipſa reperitur ſervando rectitudinem cum parte affecta, quam directè reſpicit ſecundum eam poſitionis differentiam, in qua reperitur.

RESOLVTIO. X.

Vtrùm per ſolas venas petat fieri revulſio?

§. I.

Curtii proponitur opinio, & illius fundamenta.

REvulſio, vt diximus, fit multipliciter: quòd quævis fiat per vaſa communia, ſancivit Galenus *lib.* 13. *methodi cap.* 11. Quid ſit fieri per vaſa communia, nondum pro comperto habetur apud Iuniores. Curtius ſolas venas judicat eſſe vaſa communia; quæ doctrina de ſola revulſoria ſanguinis miſſione, quæ ex venis, & per venas fieri debet ſalvari poteſt: licet de omni revulſione id docere contendat. Tum 1. quia omnis fluxio humorum provenit à iecore tanquam à prima origine, & fertur per venas, humorum receptacula continentia, & deferentia per totum corpus: ex quo apparet, quod ab illis omnis petit fieri averſio. Tum 2. quia Galenus *lib.* 2. *ad Glauc. cap.* 2. idem confirmat dicens: *Retrahes à locis muliebribus, ſi cubitum ſecueris, aut juxta mammas cucurbitulas appoſueris, & deinde derivabis ſi poplitibus, vel coxis applicueris cucurbitulas.* Vbi ob venarum communitatem ex omni parte tentat revellere. Tum 3. Per eaſdem vias petit fieri averſio humorum, per quas feruntur, dum fluunt per venas: ergo illas petit fieri revulſio tanquam per vias communes.

§. II.

Communior opinio præfertur.

REſolvendum, quòd venæ ſunt vaſa communia, per quæ fit revulſio; & quòd præter venas ſunt viæ communes aliæ plures, vt inteſtina, ventriculus, vteras, vreteres, arteriæ, ſpatia varia inter carnes, nervos, muſculos, & membranas. ſic Sanctorius tenet, & communior [illegible] cant non aſſenſus, qui in practicis [illegible] vationibus varias referunt hiſtorias, quibus manifeſtè apparet, per vias ig[illegible] naturam plerumque varias tentaſſe e[illegible]cuationes.

Probatur 1. Tum ex Hippocratis decreto à Galeno recenſito *lib.* 7. [illegible] *morum, comment.* 54. §. *Hippocrates* [illegible] *tur naturam validam ſemper invenire* [illegible] *materiebus, licèt ſint quammaxime cr*[illegible] *debeant per anguſta foramina permeare.* Tum *in epidem. per venas, per poros, per oſſa* [illegible] *carnes docet ferri humores.* Tum firmat Galenus *lib.* 1. *meth. cap.* 2. §. *Hippocrates* [illegible] *affirmat, totum corpus eſſe quaſi tra*[illegible] *& confluxile:* Ergo præter venas ſunt in corpore aliæ viæ latentes, & com[illegible] per quas poteſt fieri revulſio.

Probatur 2. Humores non ſolum deferuntur per venas ad partes ſolidas, [illegible] per ipſas partes ſolidas, & earum [illegible]tates in vniverſas ipſas permeant pro [illegible]rum nutritione: ergo ſi fiat aliquod [illegible]dium revulſorium, quo avertantur per eaſdem vias, poſſunt revelli in partes, [illegible] quas trahuntur ratione illius.

Probatur 3. Omnis quæcumque cor[illegible] pars, quæ in tertia regione apta eſt nutriri, habet præter venas, por[illegible], & alias vias communes, per qua[illegible] continuò excrementa, quæ re[illegible] tertia coctione, & per quas ſæpe [illegible] ad partes externas humores po[illegible] illis ſparſos; vt contingit in [illegible] ergo ſi eadem pars afficitur [illegible] quamlibet ejus differentiam appl[illegible] medium revellens, per eaſdem vias [illegible]munes adducetur illud, quod [illegible] attrahendum reperitur in parte a[illegible]

§. III.

§. III.

Solvuntur Curtii fundamenta,

AD fundamenta oppoſitæ opinionis reſpondetur. Tũ 1. quòd per venas feruntur humores per vniverſas partes, donec amplius ſpargantur: poſtea verò per earum poroſitates in eiſdem partibus recipiuntur; ideò enim corpus tranſpirabile factum. Tum 2. Quòd Galenus loquitur de ſanguinis miſſione revulſoria, quæ ſemper petit fieri per venas communes, licet ſucceſſione ad id quod evacuatur, per vias [illegible] aliquo modo poſſit revellere: ſicut [illegible] alia remedia revulſoria, quæ [illegible] per manifeſtas evacuationes humorum. Tum 3. quod humores vſque ad partes fluunt per venas, in partibus per vias occultas, per quas ſæpè à viis diſtantibus ſucceſſione ad id, quod evacuatur, revulſiones fieri experimur.

SECTIO II.

De venarum Origine.

QVÆ in noſtro corpore oriuntur venæ, per vniverſaſque corporis partes exſparguntur, in diverſos vſus propagantur; & ideò partim in ſtructura differunt, partim ſecundum magnitudinem diverſificantur; præcipuè quatenus in diverſos vſos continendi humores, expurgandi, aut materiam pro ipſis nutriendis deferendi ordinantur; diverſæ iudicantur, maximeque pro noſtro inſtituto determinantur, prout in diverſis corporum partibus conſpicuæ apparent, aptæque in illis poſſit exerceri phlebotomia.

RESOLVTIO I.

Vtrum omnes noſtri corporis venæ oriantur à corde?

§. I,

Ariſtotelis, Aponenſis, Conciliatoris, & aliorum opinio proponitur.

INter Peripateticorum, & Dogmaticorum ſcholas antiqua eſt controverſia: an à corde oriantur omnes corporis venæ tanquam à prima origine ſanguificationis, & exortus? Sic ſancire contendit Ariſt. *lib. 1. 2. & 3. de partibus animal. lib 2. de generatione, lib. 3. de hiſtoria animal, lib, de ſomno & vigilia, lib. de reſpirat.* Subſcribunt Alexander Themiſtius, Eraſiſtratus, Aponenſis: & inter Juniores Veſalius, qui in Galenum, vt moris habet rabie commotus, irruit, hanc Antiquorum ſuſcitans adverſus ipſum opinionem. Cujus animum & rationes recenſuit Andreas Laurentius, & Zacutus, illius invalidantes fundamenta: fovent Ariſtotelis placitum Pequet, & alii Iuniores.

Primò, hæc deſumitur ex Ariſtotele *locus citatis*, Tum 1. quia cor nativi caloris eſt fons, & officina, ſimulque & humorum: pro quibus impartiendis debent ab eodem oriri vaſa, per quæ deferantur. Tum 2. quia cor eſt primum vivens, & ideò eſt primum principium ſanguificationis requiſitæ pro ſui nutritione, & reliquarum partium, quæ poſtea vivunt. Tum 3. quia in ſolo corde ſanguis non concreſcit, quia illum generat, & in venis, quibus virtutem conſervativam præſtat, prout ab ipſo originem ducunt. Tum 4. quia in corde implantatur ramus venæ cavæ, ſicut & ramus arteriæ magnæ, quia origo eſt ſimul venarum & arteriarum. Tum 5. quia in paſſionibus animi, ſanguis &

ſpiritus confugiunt ad cor tanquam in primam ſuæ generationis, & conſervationis originem. Tum 6. quia venæ magis adhærent cordis ſubſtantiæ, quàm ſubſtantiæ jecoris: idque non niſi, quia illi implantantur tanquam in origine. Tum 7. quia valvulæ in venæ cavæ à corde orientis principio demonſtrant cor ſanguificationis, & venarum exortus eſſe originem. Tum 8. quia venæ & arteriæ ſimul reperiuntur junctæ, & mutuo inter ſe ac ad invicem tranſcolantur, quia ab eadem proveniunt origine: ergo cor omnium venarum origo debet conſtitui.

Secundò, Veſalius in favorem Ariſtotelis inſurgit, Galeni opugnando fundamenta, Tum 1. quia Galeni ratio, quod cava vena non connectatur cordi, non obſtat: vt ab illo dicatur oriri, quia nec arterialis vena jecori annectitur, & ipſe admittit, quod oritur à jecore. Tum 2. quia quod duplex vena à cavæ trunco oriatur, non probat à jecore oriri venas, quia hoc non eſt perpetuò verum in omni animali. Tum 3. quia nec obſtat, quòd venæ non pulſent, vt non dicantur à corde oriri, quia vena arterialis, quam Galenus fatetur oriri à corde, non pulſat. Tum 4. quia ſi cor ſolum ad recipiendum in ſiniſtro ventriculo ſanguinem, non ad ipſum generandum eſſet deſtinatum, nullum eſſet animal, quod tale receptaculum non haberet; ſunt tamen aliqua, quæ ſiniſtro cordis ventriculo carent: ergo nulla convincit ratio, vt cor non ſit ſanguificationis & venarum origo.

Tertiò, In favorem Ariſtotelis argumentor: Oeconomica corporis compago inſtar Politicæ inſtructa eſt: ſed in Politica communior opinio tenet vnum tantum debere conſignari principium, *Haud multos regnare bonum eſt, Rex vnicus eſto*, cecinit Homerus. Ergo congruentius eſt in corpore vnum omnium vaſorum conſignare principium.

§. II.

Dogmaticorum opinio præfertur, & explicatur.

RESolvendum, quòd jecur eſt opifex perfectorum humorum, qui pro perfectioribus partibus alendis generantur in corpore; & principium, ac origo venarum, per quas illi impartiuntur: Sic de omnibus humoribus, & venis per quas deferuntur, conatus eſt ſancire doctrinam adverſus Peripateticos Galenus *lib. 6. de placitis Hippocratis & Platonis*. Subſcribunt illius opinioni omnes Dogmatici, paucis demptis, eàmque illius fulcire conantur fundamentis.

Probatur 1. ex eodem Galeno: ſic ſe habet principium nutritionis in animali ac in planta: ſed in planta illa pars judicatur origo, ac principium nutritionis, & radicationis, in qua fibræ omnes copulantur: ergo in animali venarum, per quas fit ſanguinis impartitio, origo & principium debet dici pars, in qua venæ copulantur: ſed omnes corporis venæ quaſi in unum coeunt in jecore, & ex illo quaſi per ſtipites diſſeminantur, & ſparguntur, donec in minutiſſimas terminantur, ac ex illis, venulas: ergo jecur debet dici ſanguificationis origo, & venarum principium.

Probatur 2. Vaſa, quæ oriuntur à ſuo principio, majora ſunt prope ipſum, quàm dum deferuntur per partes ab ipſo diſtantiores; ſed vena cava deſcendens prope jecur eſt major, quàm ipſa cava aſcendens

do-

[illegible] dum recipitur in corde: ergo jecur, & non cor, conſtituendum eſt venarũ origo.

Probatur 3. illa pars debet dici humorum principium, & origo venarum, per quas humores deferuntur in reliquas partes, ad quam fertur materia, ex qua humores neceſſariò petunt fieri: ſed chylus, qui eſt neceſſaria materia pro humorum generatione, vt omnibus eſt conſpicuum, à ventriculo ad jecur fertur, & nullibi vltra jecur reperiri apparet: ergo jecur debet conſtitui humorum principium, venarumque origo.

Probatur 4. Ea pars ſanguinem generat, & venarum eſt origo; cui à natura ſunt condonatæ viæ aptæ pro expurgandis excrementis, quæ reſultant ex illa coctione, per quam ſanguis generetur: ſed [illegible] purgandum ſerum, & bilem, quæ ſunt excrementa, quæ ex ſanguinis generatione reſultant, ſoli jecori ſunt datæ à natura viæ: ergo jecur eſt principium & origo humorum, ac venarum per quas ipſi feruntur.

Probatur 5. ſi cor eſſet venarum origo principiumque, à quo generarentur humores, ad omnes corporis partes deberent à corde communicari: ſed ad jecur, & partes infra ipſum ſanguis à corde non communicatur, cùm habeat ad intus valvulas includentes, & impedientes illius retrofluxum: ergo cor non eſt humorum origo, nec venarum principium.

Probatur 6. Piſces, & alia plurima animalia carent dextro ventriculo, in quo ſanguis generari deberet: ergo ſicut in iis cor non eſt ſanguificationis principium, nec venarum origo; ſimiliter nec in aliis animantibus.

Probatur 7. in infante in vtero, & in lucem edito eadẽ eſt ſanguinis efficiendi, & impartiendi origo, ac eodem in lucem edito in ſubſequentibus ætatibus: ſed in vtero vena fœtus per vmbilicum ſanguinem recipit à jecore ex matre, & à jecore per vniverſæ corporis partes per venas ſpargit: ergo in lucem editus in jecore generat, & ab illo per venas ſpargit in vniverſum corpus.

Probatur 8. ſanguis in ea parte generatur, cuius ſubſtantiæ modum refert, cui in colore aſſimilatur, & juxta cuius temperiem ſanguis ac reliqui humores temperati evadunt: ſed ſanguis in colore, in modo ſuſtantiæ jecori aſſimilatur, & juxta jecoris intemperiẽ intemperati evadunt ac generantur: ergo à jecore fiunt, ab illoque venæ, per quas deferuntur, originem ſumunt.

§. III.

Peripateticorum, & Veſali fundamentis traditur ſolutio.

AD fundamenta Ariſtotelis reſpondetur, Tum 1. quod ſanguis, qui in jecore generatur, alter venalis dicitur, qui per venas pro partium nutritione fertur ad partes: alter arterialis, qui ad cor delatus perficitur, vt per arterias delatus corpus vivificet, & reſpectu hujus cor dicitur nativi caloris fons & officina. Tum 2. quòd univerſæ corporis partes ſimul in eodem inſtanti anima informantur, incipiunt vivere, ſanguine indigere: qui in hunc finem à jecore generatur, & per venas ſpargitur in illas. Tum 3. quòd ſanguis nullibi concreſcit; quamdiu animali vivo, ſpirituum vitalium fruitur calore, qui illi commixti ubique permeant; ipſis autem orbatus ratione fibrarum concreſcit ubique repertus. Tum 4. quòd venarum cau-

dices à jecore procedunt in ipſo venæ implantantur, & radicum modo inſeruntur, & ramificantur: a jecore autem prodiens ramus venæ cavæ aſcendentis repit ad cor, ſanguinem deferens pro ſpirituum vitalium generatione, & ob circulationem, & ibi implantatur vt aliunde ortus. Tum 5. quòd ſpiritus vitalis, & ſanguis arterialis moventur in paſſionibus animæ à corde, & arteriis, in quibus eſt vitalis facultas valens movere ad illorum motum, qui non ſolum in corde perficitur, ſed intus, ad foras, & è contra, prout requiritur pro diverſis animæ paſſionibus: nec ideò venalis ſanguis movetur à jecore in reliquas venas miſſus. Tum 6. quòd vena jecori inſeritur, & tanquam in ſuo origine implantatur, vt monſtrat truncus cavæ, & portæ in illo: ramificatio vero in corde, vt aliunde communicata recipitur, in unoquoque autem magis, aut minus compacta juxta proprium modum ſubſtantiæ uniuſcujuſque partis. Tum 7. quòd valvulæ in corde demonſtrant, quòd ſanguis recipitur à jecore, & ipſæ deſerviunt ne refluat ad illud; ſi autem in corde eſſet genitus, nullum tale deberet eſſe impedimentum, cum libera requireretur in omnes partes communicatio. Tum 8. quòd venæ & arteriæ ſuperponuntur, & mutuò inter ſe communicant, non quia ab eodem fiunt principio, ſed quia inter ſe altera alterius indiget communicatione.

Ad 2. reſpondetur pro fundamentis Veſalii, Tum 1. quòd vena arterialis, licèt venæ retineat nomen, arteriæ obtinet ſtructuram: & ideo à jecore oriri petit: arteriæ autem, quæ verè tales ſunt, à corde. Tum 2. quòd licet à jecore ad cor non reperiatur diſtributio, quia in reliquis reperitur diſtributio à jecore ad univerſas corporis partes tanquam à prima origine [illegible] ſimiliter & de illis in quibus non eſt [illegible]municatio credendum, quòd ea, quæ [illegible] neceſſaria, ab eodem communicatur [illegible]core per reliquas venas, quæ juxta ſui [illegible]ceſſitatem permanent in illo. Tum 3. quòd vena arterialis aliquam habet pulſationem in principio exortus, & [illegible] nos non hac utamur demonſtratione [illegible]ne Galenus cum ea probat intentum, [illegible] cor, cùm principium vitale ſit, quia [illegible]municat vaſis ab ipſo ortis vivific[illegible] lorem, & vim communicandi illum [illegible] venæ hanc vim non recipiunt, nec ab [illegible]lo ortum ducunt. Tum 4. quòd [illegible] tius probat contra Ariſtotelem [illegible] cor ad recipiendum ſanguinem in [illegible]bus animalibus eſt deſtinatum, [illegible] in aliis non indigere hac recept[illegible] verò, ſi eſſet pars deſtinata ad ſangui[illegible]nem generandum, ſicut animal [illegible]peritur, quod poſſit ſine nutrit[illegible]re, nec ſimiliter poſſet vivere [illegible] quòd haberet cor partem aptam ad [illegible]piendam materiam pro generatione ſanguinis, quam per illud orificium à [illegible]core recipere fatentur Peripatetici.

Ad 3. Reſpondetur, quòd [illegible] man: œconomiam jecur conſti[illegible] pars princeps, à qua fiat ſangui[illegible] pria, ac inſita vi, & à quo per [illegible]ſas corporis partes im[illegible]rtiatur [illegible] ab unica anima habet animal qu[illegible] num, tanquam ab uno prin[illegible] eſſe: Cùm autem Rex, li[illegible] per diverſos petat operari mi[illegible] ptos pro diverſis exercendis re[illegible] illi communitur; ſic anima [illegible] quam principalibus miniſtris, [illegible]ſis miniſteriis, unicuique [illegible] priam naturam accommod[illegible]

[illegible]rebro, corde, & jecore; ipſa au[illegible] & aliis utitur miniſtris, quod œco[illegible]cæ gubernationi magis convenit, [illegible] conſtituere pro diverſis rebus ſibi [illegible] coaptatis unicum cor.

RESOLVTIO II.

[illegible]trum venæ lacteæ oriantur à jecore?

§. I.

[illegible]qua controverſia refertur; nova proponitur, & pars negativa ſuadetur.

OMnes Dogmatici, qui venas à jecore oriri contendunt, ſimiliter fatentur [illegible]n portam ab ipſo originem ducere, [illegible]que in diverſos ramulos ſpargi, in [illegible]ulum, & meſenterium, ac in[illegible]a ferri, per variòſque rivulos ſan[illegible]n in eaſdem partes pro earum nutri[illegible] ferre, ab eiſdemque chylum in je[illegible] deducere, alii aſſerentes, quod per [illegible]culi venas chylus feratur ad jecur, [illegible] reliquas à jecore ſanguis ad ipſas par[illegible] Alii meſaraicis aliis tribuunt deferen[illegible] munus, aliis verò ſanguinem [illegible]di officium. Alii per eaſdemmet [illegible] portæ ſimul contendunt, & in eo[illegible] tempore ſanguinem permeare à je[illegible] pro nutritione: ſimùlque re[illegible] ad illud chylum: quorum opinio[illegible]d Recentiors recenſentur, & re[illegible]r apud Juniores. Gaſpar Aſſellius [illegible] diſſentit Sennertus novam in[illegible] venarum lactearum diſtributionem, [illegible] ferendi chylum, reliquis meſa[illegible] ſolum ſanguinem continendi tri[illegible]ulum, lacteaſque venas ſicut no[illegible] noviter inventas, etiam [illegible] novam illis præbere originem, eaſque judicat à pancreate oriri: pro quo hæc deduco fundamenta:

Primò: Venæ lacteæ tales dicuntur, quia in vivo animali aliquibus horis poſt cibum albæ apparent colore lacteo, plenæ ea ſubſtantia, quæ chylus dicitur; ipſo autem mortuo nullæ ſunt conſpicuæ: ſed venæ à jecore ort[illegible] ſemper ſunt conſpicuæ, rubròque colore conſpiciuntur, ſanguinèque refertæ: Ergo venæ lacteæ non oriuntur à jecore.

Secundò, ut Galenus ſancivit, origo venarum dicitur illa pars, in qua ipſæ venæ mutuò cohærent & inſeruntur, & à qua ramuli earum majori trunco ſumunt originem, & poſtea extenſæ in debiliores alias degenerant; ſed venæ lacteæ in pancrate cancellorum in modum, vel ſpeciem retium, aut Capreolorum implexæ ſibi mutuò, & corpore confuſæ in plurimos, eoſque implicabiles gyros, & anfractus intorquentur, & majoribus ramis ab eo exeuntibus in tenuiores eſparguntur: ergo ab ipſo, tanquam à prima origine, ducunt originem.

Tertiò, Vaſa aliquam ſubſtantiam deferentia, & continentia in noſtro corpore differtur inter ſe, ſecundum quod in diverſos fines ordinantur; & prout inter ſe differunt, à diverſis partibus petunt originem ducere: ſed venæ lacteæ ſubſtantiam diverſam deferunt & continent, quã reliquæ venæ, & ordinantur in diverſum finem; quia reliquæ ſunt deſtinatæ ut à jecore ſanguinem recipiant, in partiumque nutritionem deferant, lacteæ autem ut chylum contineant, ipſumque deferant ad jecur pro humorum generatione: ergo ab alia parte, quàm reliquæ ducunt originem trahere.

§. II.

accidens, quia facta eſt evacuatio per eam partem, tanquam per locum accommodatum, ad avertendum illud, quod fluebat; & ſolutivum pharmacum ſimul ducit, quod in illis viis ſimul adinvenit: Tum tertiò, quòd doctrina hæc traditur de vitio ſanguinis prout in motu, vel in aptitudine ad illum, & prout habet aptitudinem cauſandi morbum magnum indicantem prout ſic revulſoriam ſanguinis miſſionem.

Ad 2. quod è directo opponitur Galeni doctrinæ, Reſpondetur, Tum primò, quòd derivatio poteſt evacuare à parte affecta, quia fit in parte proximiori habente communicationem in venis cum parte affecta, per quas evacuat quod in illa continetur; revulſio autem fit à parte diſtantiore: quæ licet habeat venas communes, per quas avertitur, quod fluit in partem; non tamen habet communicationem cum illa requiſitam, ut poſſit evacuari, quod continetur in parte affecta: Tum ſecundò, quòd Hippocrates loquitur de revulſione ſecundum quid, ſeu derivatione, quæ petit fieri à parte vicina: Tum tertiò quòd in eodem ſenſu intelligendus Galenus, dum docet, quòd medicamenta cervici circumappoſita revellunt in angina: Tum quartò, quòd Galenus jecore inflammato revellit, ſanguinem mittendo ex brachio, non ut ſanguinis miſſione revulſoria evacuet contentum in jecore ſanguinem, ſed ut avertit contentum in venis, qui ratione inflammationis movetur ad jecur: Tum quintò, quòd Galenus intendit revulſionem humorum, qui in capite contenti ſunt, apti proximè ut moveantur in pectus: Tum ſextò, quòd fit revulſio à pede evacuando materiam, ex qua apta eſt elevari aura, quæ caput petens valet epilepſiam cauſare: non enim materia illa fluxa, ſed ut fluxura indicatur: Tum ſeptimò, quòd dum fit purgatio ad evacuandum quod confluit ad ventriculum, illa eſt evacuatoria: ordinatur enim ad evacuandum, quod in ventriculo & partibus vicinis communicantibus cum illo continetur.

Ad 3. Reſpondetur, quòd argumentum non probat, quòd per revulſionem trahatur, quod continetur & quieſcit in parte affecta; ſed quod eſt in motu ad illam, quòd ut refluat debet quieſcere in via, non autem in parte affecta, ad quam nondùm pervenit; & ideò non poteſt dici humor jam fluxus ad illam, ſed fluens.

RESOLUTIO VII.

Utrùm ſanguinis miſſio revulſoria ex ſe petat fieri à parte diſtantiori?

§. I.

Curtii, Sanctorii, Fuchſii, & aliorum referuntur opiniones.

Diſputatione *de ſanguinis miſſione*, hanc doctrinam in examen adduximus: iterùm eam in incudem adducam; conducit enim non parùm pro reſolutione eorum, quæ infrà ſunt diſputanda. Diximus de revulſione, quod eſt averſio in contrariam partem ei, quæ afficitur; ſed an in diſtantiorem contrariam, nondùm inter Juniores eſt determinatum. Curtius *lib. de ſanguine mittendo in pleuritide*, Manardus, Acharicas, & Fuchſius, ſi affectus eſt levis, ſeu chronicus, ſeu dum præſervare contendimus, tenent, quòd à parte propinqua petit fieri revulſio. Briſotus *lib. apologetico de pleuritide*, dicit in principio revellendum eſſe per proxima; in fine per remota. Sanctorius *l.14. de vitandis erroribus, c.6.* dū

corpus

corpus eſt plethoricum, revulſioné debere fieri per diſtantiorem contendit; at verò *in comment. ad artem Medicinalem, quæſt. 107.* aſſerit, quòd revulſioni non debetur per ſe quod fiat à parte diſtantiori licèt hoc illi plerumque accidat, quia redundantia excrementorum cogit, ne trahatur in partem affectam ut fiat revulſio in diſtantiorem: cujus hæc ſunt fundamenta.

Primò, ex Galeni doctrina, Tum primò, *lib. 2. de ratione victus, textu 10. §. Si in pleuritide extendatur dolor ad jugulum, vena in cubito ſecanda eſt, quæ ſanguinem ab affecta parte, & magis velocius revellere, & evacuare poſſit.* Tum 2. lib. 5. methodi, capite 14. §. *Ceratum ex thapſia applicuit ſuturæ coronali, ut revellat pituitam deſcendentem in pectus.* Tum 3. *lib. 3. de locis affectis, cap. 7.* digitum urit in pede, à quo aura elevatur cauſans epilepſiam Tum 4. Hipp. *lib. 6 epidem. ſect. 2. textu 31. §. In oculorum fluxu in fauces revellere oportet.* Tum 5. Galen. *in comment.* idem confirmat. §. *Hoc unum eſt revellentium genus, ut diuturnas oculorum fluxiones ad fauces revellamus acribus medicamentis*: ergo ex Hippocratis & Galen. doctrina, communiq; eorum praxi revulſio è proximioribus partibus poteſt exerceri.

Secundò, Omnis curatio petit velociter fieri: debet enim ex Aſclepiadis opinione fieri citò, tutò, & ſecurè; ſed per evacuationem factam circa partem patientem fit citius humorum revulſio: ergo ſanguinis miſſio revulſoria debet fieri ex parte vicina parti affectæ.

Tertiò, Curatio Iſchiadis, quæ ratione humoris fluentis debet exerceri, per revulſionem fit, appoſitis veſicatoriis ſupra partem affectam, ergo revulſio ex ſe non petit fieri à parte diſtantiori.

§. II.

Galeni aſſentimur veræ doctrinæ.

RESolvendum, quod ex ſe petit revulſio fieri à parte contraria diſtantiori, ſecundum eam diſtantiam, per quam illam intendimus: Huic opinioni aſſentitur Augenius, & communior Dogmaticorum pars.

Probatur 1. & fulcitur ex plurimis Galeni locis, in quibus ipſam docuit; Tum 1. *lib. artis Medicinalis circa finem §. At attrahendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt, ad quammaxime diſtantia, derivatio ad vicina.* Tum lib. 5. methodi cap. 3. §. *Nam hæc quoque Hippocratis inventa ſunt, omnis ſcilicet immodicæ evacuationis communia remedia, derivatio ad vicina loca fit, cùm id, quod per palatum evacuatur, per nares derivatur: revulſio verò ad contraria, cùm ad inferna revellitur:* Tum paucis interpoſitis, §. *Revulſio verò in iis, quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur; ſurſum, in iis, quæ ſunt infra: præterea à dextris, ad ſiniſtra.* Tum paulò infra, §. *Igitur ſi in pedes & crura deſcendere fluxionem ſenſerimus, ex cubiti venis ſanguinem mittimus.* Tum *lib. 24. methodi, in commentario ad Hippocratem, lib. de humoribus* idem confirmat. Aſſentitur Paulus *lib. 6. cap 4.* Aetius *ſermone 4. tetrabili 2. cap. 68* Oribaſius *lib. de hirundinibus*, quibus ſubſcribit practicantium communis uſus.

Probatur 2. de ſanguinis miſſione revulſoria, quæ noſtri inſtituti eſt; ſanguinis miſſio in evacuatoriam, derivatoriam, & revulſoriam partitur, ſumpta indicatione loci, à quo humor debet evacuari, aut à quo debet averti; ſed ſanguinis miſſioni evacuatoriæ per ſe convenit quod evacuet à parte affecta derivatoriæ, quod fiat à parte vicina, ut ſimul evacuet ab affecta

Digitized by Google

parte, & avertat quod fluit: ergo revulſoriæ per ſe competit, quod avertat ad diſtantiorem, & fiat in illa; alias non eſſet ratione loci unde ſumerentur ſpecificæ differentiæ in triplici hac ſpecie diverſa ſanguinis miſſione.

Probatur 3. Per ſanguinis miſſionem revulſoriam intendimus avertere humores impetu ruentes in aliquam partem, & nondum in illa firmatos, ut ex Galeni adductis teſtimoniis manet comprobatum: ergo debemus eos avertere in partem, ex qua ſecuri ſimus, ne iterum refluant ad partem affectam: ſed facta ſanguinis miſſione revulſoria in parte diſtantiori, ſecuriùs id conſequimur: ergo revulſoria ſanguinis miſſio ex ſe petit fieri ex diſtantiori parte.

§. III.

Sanctorij fundamenta ſolvuntur.

Ad 1. Reſpondetur, Tum 1 quòd Galenus in brachio ſecat venam derivationis cauſa, & ideò dicit, quod revulſionis, & evacuationis cauſa fiat. Tum 2. quòd thapſia capiti appoſita ad revellendum, quod ad pectus deſcendit, fit à parte diſtantiori contraria, ei, quæ afficitur; cùm in ejus contrarietate nulla alia valeat diſtantior reperiri. Tum 3. quòd thapſia pedi appoſita revulſorium eſt remedium, & diſtantiſſimum reſpectu capitis, quod per conſenſum ab illo patitur, & à quo intendimus revellere: Tum 4. quòd Hippocrates loquitur de derivatione, quæ eſt etiam revulſio ſecundum quid, quæ petit fieri ex parte vicina, & in eodem ſenſu loquitur Galenus de revulſione.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Aſclepiades non ſolùm docet, quòd citiùs fiat curatio; ſed citò, tutò, & ſecurò; & quia ſi ſanguinis miſſio in principio fieret fluxionis, à parte vicina magis attraheret, & non eſſet ſecura; nec tuta curatio; & ideò à parte diſtantiori avertere intendimus. Aut ſi v.g. ex menſtruis retentis, ſuperveniat inflammatio, aut eryſipelas in facie à pede ſanguine miſſo ſecurior fit revulſio, detrahendo, licèt longiori tempore, in partem diſtantem, quàm attrahendo ad vicinam ob celerem evacuationem

Ad 3. Reſpondetur, quòd veſicatoria in parte affecta applicantur ad evacuandum contentum in parte affecta, non ad revellendum, quod fluit ab illa.

RESOLUTIO VIII.

Utrùm ſanguinis miſſioni revulſoriæ per ſe competat, quòd ſit averſio ad originem?

§. I.

Curtij opinio proponitur: Galeni fundamentis fulcitur.

Decrevimus, quòd ſi fiat ſanguinis miſſio revulſoria, hæc ad diſtantiorem partem avertere habet; ſed an ſemper hæc averſio debeat fieri ad originem? diſputant Moderniores. Curtius, per ſe habere, quòd ad originem avertat, indicat, fultus Galeni authoritatibus. Tum 1. *lib. 1. ad Glauconem, cap. 14. §. In adverſum trahere oportet, aut ad communia membris patientibus, aut ad ea, in quibus eſt fluxionis origo.* Tum 2. *lib. 2. ad Glauc. cap. 2.* ubi in cruris inflammatione ſecari jubet venam brachij ejuſdem lateris. Tum 3. *lib. 4. methodi, cap. 14.* Ceratum ex thapſia ponit ad revellendum in ſutura coronali: ergo quia ex ſe ſanguinis

guinis miſſio revulſoria petit fieri ad originem.

§. II.

Communior ſancitur opinio.

Reſolvendum quòd revulſoria ſanguinis miſſio in plurimum petit fieri ad originem.

Probatur 1. authoribus Galeni pro Curtij opinione adductus.

Probatur 2. eo ipſo pars affecta patitur in fluxionibus, quia habet partem mandantem mittentem ad illam humorem, quem à ſe pellit: ergo eo ipſo quod ille humor avertatur ad partem illam mandantem quæ eſt fluxionis origo, liberabitur à fluxione pars affecta: ergo revulſioni præcipuè, & ut in plurimum competit quod ſit averſio ad originem

Probatur 3. Ut ceſſet affectus, exigitur, quòd ceſſet cauſa: ſed ex averſione humoris ad originem ceſſat cauſa mittens humorem, cùm impediatur per motum, quo ad originem avertitur: ergo ut in plurimum per reverſionem ad originem fieri petit.

§. III.

Sanctorij ſancitur opinio.

Reſolvendum 2. quòd revellere ad originem non eſt eſſentiale revulſioni. Sic Sanctorius *lib. de vitandis erroribus, lib. in artem Medicinalem*, & tenet Augenius *lib. 7. de ſanguinis miſſione.*

Probatur 1. ex Galeno. Tum primò, *lib. 1. ad Glauc. cap. 2. §. in adverſum trahere oportet aut ad communia membris patientibus, aut in ea, in quibus eſt fluxionum origo, &c.* En quatenus tractionem in originem, & in alias partes docet. Tum *lib. 5. methodi, cap. 3. §. revulſio verò in iis quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur: ſurſum in iis quæ ſunt infra. Præterea à dextris ad ſiniſtra; ſicut ab iis rurſus ad illa: ſimiliter ex iis, quæ intus habentur ad ea, quæ foris ſunt; contraque ab iis ad illa.* En qualiter docet Galenus non ſolum ad originem, ſed verſus omnem differentiam poſitionis partis affectæ revulſoriam fieri averſionem. Tum Hipp. *lib. 5. aphoriſm. 68.* ſecta vena frontis partem poſteriorem capitis affectam curari docet: frons autem non eſt fluxionis origo: ergo non eſt eſſentiale ſanguinis miſſioni revulſoriæ, quòd fiat ad originem fluxionis.

Probatur 2. Poteſt origo fluxionis eſſe in parte, quæ ratione doloris phlegmonis, aut nimij caloris impediat tractionem ad ſe, aut ſi jecur calorem, inflammationem, aut phlogoſim patiatur, vel alia pars, quæ ſit origo fluxionis: ſed tunc ad ipſam non eſt revellendum, nec ad aliam quamcumque partem, quæ ſit fluxionis origo: ergo non eſt eſſentiale revulſoriæ evacuationi, quòd ſit averſio ad originem fluxionis Probatur minor ex Galen. *lib. 11. methodi, cap. 6. §. Illud enim patere, vel me tacente, arbitror, ei, cui crura phlegmone laborant, non eſſe vel ambulatione, vel curſu exercitandum; ſed nec ſtare eſſe jubendum, imò ſedenti plurimum fricari, mox manuum motu excitari illi eſt ſatius. At ſi cui in ſupernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione, aut curſu eſt ſalutaris. Similiter & frictio, ex his quidem ea potior eſt, quæ cruribus adhibetur illis, quæ in ſupernis partibus adminiſtrantur: quippe præceptum in contrarium revulſionis in omnibus iis commune eſt. Neque igitur cùm vel circa ſedem; vel aliquam*

huic

huic vicinam partem initium phlegmonis incidit, alvum de icies, neque eum in veſica, vel cole, vel renibus eſt, cœpta pharmaca, quæ urinas provocent, bibenda dabis. Nec ſi mulieri in utero, vel in pudendo inſedit, menſes huic provocabis; ſed ad partes, quæ maximè longinquæ ſunt, ſemper revulſionem facies; æſtimata tum phlegmonis magnitudine, tum corporis iſtius ſtatu: Ergo ſi fluxionis origo ſit in aliqua parte, ad quam ne augeatur fluxio, dolor, aut phlegmon revellere non oportet, ad originem revellendum non eſt.

Probatur 3. per revulſionem id intendimus, ut avertamus à parte affecta humorem ad ipſam fluentem, ipſum avertendo verſus quamcumque differentiam poſitionis, per quam poſſit impediri decubitu fluentis humoris in partem, ſed non verſus quamcumque differentiam poſitionis fit averſio ad originem, ut patet: ergo non eſt eſſentiale omni derivatoriæ evacuationi quòd fiat verſus originem.

§ IV.

Solvuntur Curtij ex Galeno adducta fundamenta.

AD fundamenta ex Hippocr. deducta *lib. 6. epidem. comment. 2. textu 12. & 15.* cui ſubſcribit Galenus *lib. 3. de criſibus cap. 3.* Reſpondetur Tum 1. quòd Galenus, ut in probationibus diximus, non ſolùm ad originem, ſed *ad communia membris patientibus*, id eſt ad alias partes membris patientibus communes. Tum 2. & 3. quòd nos docet commodum plerumque eſſe ad originem fluxionis trahere; non autem quòd hoc ſit illi per ſe neceſſarium.

RESOLUTIO IX.

Utrùm Revulſio petat fieri ſecundum rectitudinem.

§. I.

Curtij, Fernelij, & Briſoti refertur opinio.

RECtitudinem obſervandam eſſe in Revulſionibus, primus omnium ſancivit Hippocrates *lib. 6. epidem. comm 2. textu 12 & textu 15.* cui ſubſcribit Galenus *lib. 3. de criſibus cap. 3.* experientia convictus quà adinvenit ſanguinis miſſionem per rectitudinem factam ad revellendum juvare; non autem eam, quæ ſine directione fit. Sed diſcrimen inter Moderniores eſt, an ſolùm ſecundum partes ſuperiores & inferiores debeat intelligi rectitudo? Petrus Briſotus *lib. apologetico, de pleuritide*, Joannes Fernelius *lib. 2. methodi, cap. 5.* Curtius *lib. de ſanguine mittendo in pleuritide*, rectitudinem ſolum debere intelligi ſecundum partes ſuperiores & inferiores judicant. Argenterius inter partes ſupernas & infernas tenet perfectiſſimam rectitudinem ſervari; inter reliquas, imperfectam: ſed quæ ſit ratio fundamentalis, nondum inter ipſos conſtat; licèt ſuadere intendant hanc opinionem: Tum primò, quia melius fit ratione rectitudinis ſanguinis miſſio, cùm ſanguis fluat ratione fibrarum rectarum. Tum ſecundò quia venæ ſurſum & deorſum feruntur per exortum à jecore: ergo averſio ſurſim & deorſum debet fieri ratione rectitudinis. Tum tertiò, humores tenues ratione levitatis ſurſum meliùs feruntur, humores graves melius trahuntur deorſum: ergo ſi ſanguinis miſſioni revulſoriæ convenit rectitudo, hæc debet fieri ſecundum partes ſuperiores & inferiores.

§. II.

§. II.

Communis opinio ex Sanctorio, & Augenio præfertur.

Reſolvendum, quòd verſus omnes poſitionis differentias ſervanda eſt rectitudo. Sic tenet Augenius *lib. de ſanguinis miſſione*, Sanctorius *in lib. artis Medicinalis, q. 108. & lib. 14. de vitandis erroribus, cap. 9.* his fulcit fundamentis.

Probatur, Tum primò, Ex Avicen. qui de pſoris & lepra agens purgationem conſulit, quæ ab externis ad interna revellit. Tum 2. Galenus *lib. artis Medicæ, cap. 94. §. revellendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt.* Ex quo apparet verſus omnem poſitionis differentiam eſſe rectitudinem ad attrahendum. Tum 3. *lib 5. methodi cap, 3.* revulſionem fieri ab infernis ad ſupernas; à ſupernis ad infernas, ab interioribus ad exteriores; ab exterioribus ad interiores; à dextris ad ſiniſtras partes: & è contra: nam circa quaslibet has differentias, vt apparet, datur rectitudo contrarietatis. Tum 4. *libro 3. de fracturis*, è regione ſive contrarietate docet revulſionem fieri: contrarietas autem eſt verſus quamcumque oppoſitionem poſitionis. Tum 5. lib. 4. *meth. cap. 6.* idem fatetur §, *adverſatur ei, quod ſupra eſt, id quod infra; & ei, quod poſt habetur, id quod ante, &c.* Ergo ex Avicenna, & Galeno, rectitudo in revulſione debet ſervari ſecundum omnes differentias poſitionis.

Probatur 2. ex Galneo *lib. artis medicinalis, cap. 59.* vbi diffinit revulſionem per hoc, quod ſit *retractio ex omni loco ad oppoſitas partes:* ergo verſus quamcumquæ poſitionis differentiam poteſt ex omni loco ferri ſecundum rectitudinem.

Probatur 3. revulſio fluentis humoris in aliquam partem, vt docuit Galenus *lib. 5. methodi, cap. 6.* poteſt fieri verſus omnes differentias poſitionis, vt fluens humor avertatur à parte affecta: ſed vreſus quamcumque poſitionis differentiam ad eius extremitatem datur partium rectitudo: ergo verſus quamcumque fiet cum rectitudine. Probatur minor, quia omnes lineæ ductæ à centro ad circumferentiam, verſus quamcumque differentiam ferantur, feruntur cum rectitudine, vt ex Ariſtotele *lib. de cælo*, deducunt Philoſophi, & tenent Mathematici: ergo verſus quamcumque poſitionis differentiam ad ejus extremitatem datur rectitudo partium.

§. III.

Solvuntur Fernelij, & Briſoti fundamenta.

AD fundamenta Fernelii, & aliorum reſpondetur, Tum 1. quòd *lib. de ſanguinis miſſione*, decrevimus, quomodo fluat ſanguis: nec modus exeundi obſtat vt non dicatur, quod pars affecta ſui centri non habet rectitudinem verſus quamlibet poſitionis differentiam, vt verſus illam dicatur revulſio fieri cum rectitudine. Tum 2. quòd licèt vena cava aſcendens, & deſcendens inter ſe dicant rectitudinem, cùm tamen rami venarum, qui ab illis oriuntur, extendantur verſus quaslibet poſitionis differentias, ideo ex illis revulſio poteſt fieri etiam verſus alias differentias poſitionis. Tum 3. quòd aliud eſt, quòd tenues humores ſurſum, craſſiores deorſum ferantur; aliud, quòd ſecta vena, ſanguis exeat & humores avertat verſus eam differentiam, in qua ipſa reperitur ſervando rectitudinem cum parte affecta, quam directè reſpicit ſecundum eam poſitionis differentiam, in qua reperitur.

RESOLVTIO. X.

Vtrùm per ſolas venas petat fieri revulſio?

§. I.

Curtii proponitur opinio, & illius fundamenta.

REvulſio, vt diximus, fit multipliciter: quòd quævis fiat per vaſa communia, ſancivit Galenus *lib. 13. methodi cap. 11*, Quid ſit fieri per vaſa communia, nondum pro comperto habetur apud Iuniores. Curtius ſolas venas judicat eſſe vaſa communia; quæ doctrina de ſola revulſoria ſanguinis miſſione, quæ ex venis, & per venas fieri debet, ſalvari poteſt: licet de omni revulſione id docere contendat. Tum 1. quia omnis fluxio humorum provenit à iecore tanquam à prima origine, & fertur per venas, humorum receptacula continentia, & deferentia per totum corpus: ex quo apparet, quod ab illis omnis petit fieri averſio. Tum 2. quia Galenus *lib. 2. ad Glauc. cap. 2.* idem confirmat dicens: *Retrahes à locis muliebribus, ſi cubitum ſecueris, aut juxa mammas cucurbitulas appoſueris, & deinde derivabis ſi poplitibus, vel coxis applicueris cucurbitulas.* Vbi ob venarum communitatem ex omni parte tentat revellere. Tum 3. Per eaſdem vias petit fieri averſio humorum, per quas feruntur, dum fluunt per venas: ergo illas petit fieri revulſio tanquam per vias communes.

§. II.

Communior opinio præfertur.

REſolvendum, quòd venæ ſunt vaſa communia, per quæ fit revulſio; & quòd præter venas ſunt viæ communes aliæ plures, vt inteſtina, ventriculus, vterus, vreteres, arteriæ, ſpatia varia inter carnes, nervos, muſculos & membranas. ſic Sanctorius tenet, & conſ[illegible] cant [illegible] aſſenſus, qui in practic[illegible] vationibus varias referunt hiſtorias, quibus manifeſtè apparet, per vias [illegible] naturam plerumque varias tentaſſe [illegible] cuationes.

Probatur 1. Tum ex Hippocr[illegible] creto à Galeno recenſito *lib. 7. [illegible] morum, comment. 54. §. Hippoc[illegible] tur naturam validam ſemper inv[illegible] materiebus, licèt ſint quammaxim[illegible] debeant per anguſta foramina permear[illegible]* T[illegible] *in epidem. per venas, per poros, per [illegible] carnes docet ferri humores.* Tum fi[illegible] Galenus *lib. 1. meth. cap. 2. §. Hippocr[illegible] affirmat, totum corpus eſſe quaſi [illegible] & confluxile:* Ergo præter ven[illegible] corpore aliæ viæ latentes, & co[illegible] per quas poteſt fieri revulſio

Probatur 2. Humores non ſolùm deferuntur per venas ad partes ſoli[illegible] per ipſas partes ſolidas, & ear[illegible] tates in vniverſas ipſas perme[illegible] rum nutritione: ergo ſi fiat aliq[illegible] dium revulſorium, quo avert[illegible] eaſdem vias, poſſunt revell[illegible] in parte[illegible] quas trahuntur ratione illius.

Probatur 3. Omnis quæcunque co[illegible] pars, quæ in tertia regione [illegible] triri, habet præter venas [illegible] & alias vias communes, pe[illegible] quas [illegible] continuò excrementa, quæ rel[illegible] tertia coctione, & per quas [illegible] ad partes externas humore[illegible] illis ſparſos; vt contingit in [illegible] ergo ſi eadem pars affi[illegible] quamlibet ejus differenti[illegible] medium revellens, per ea[illegible] munes adducetur illud, q[illegible] attrahendum reperitur in parte [illegible]

§. III.

Solvuntur Curtii fundamenta,

AD fundamenta oppoſitæ opinionis reſpondetur. Tũ 1. quòd per venas ferun-tur humores per vniverſas partes, donec in vias ſpargantur: poſtea verò per earum poroſitates in eiſdem partibus recipiun-tur, ideo enim corpus tranſpirabile fa-ctum. Tum 2. Quod Galenus loquitur de ſanguinis miſſione revulſoria, quæ ſem-per petit fieri per venas communes, licet ſucceſſione ad id quod evacuatur, per vias [illegible] aliquo modo poſſit revellere: ſi-[illegible] alia remedia revulſoria, quæ [illegible] per manifeſtas evacuationes hu-morum. Tum 3. quod humores vſque ad [illegible] fluunt per venas, in partibus per vias occultas, per quas ſæpè à viis diſtan-tibus [illegible] ſucceſſione ad id, quod evacua-tur, revulſiones fieri experimur.

SECTIO II.

De venarum Origine.

QVÆ in noſtro corpore oriuntur ve-næ, per vniverſaſque corporis par-tes exſparguntur, in diverſos vſus [illegible]gantur; & ideò partim in ſtructura [illegible], partim ſecundum magnitudi-nem diverſificantur; præcipuè quatenus [illegible] diverſos vſos continendi humores, ex-purgandi, aut materiam pro ipſis nutrien-dis [illegible]ferendi ordinantur; diverſæ iudi-[illegible]: maximeque pro noſtro inſtituto [illegible]antur, prout in diverſis corpo-ris partibus conſpicuæ apparent, aptæ-[illegible] in illis poſſit exerceri phlebotomia.

RESOLVTIO I.

Vtrum omnes noſtri corporis venæ orian-tur à corde?

§. I,

Ariſtotelis, Aponenſis, Conciliatoris, & alio-rum opinio proponitur.

INter Peripateticorum, & Dogmatico-rum ſcholas antiqua eſt controverſia: an à corde oriantur omnes corporis venæ tan-quam à prima origine ſanguificationis, & exortus? Sic ſancire contendit Ariſt. *lib.* 1. 2. *&* 3, *de partibus animal. lib* 2. *de genera-tione, lib.* 3. *de hiſtoria animal, lib, de ſomno & vigilia, lib. de reſpirat.* Subſcribunt Alex-ander Themiſtius, Eraſiſtratus, Aponen-ſis: & inter Juniores Veſalius, qui in Ga-lenum, vt moris habet rabie commotus, irruit, hanc Antiquorum ſuſcitans adver-ſus ipſum opinionem. Cujus animum & rationes recenſuit Andreas Laurentius, & Zacutus, illius invalidantes fundamen-ta: fovent Ariſtotelis placitum Pequet, & alii Iuniores.

Primò, hæc deſumitur ex Ariſtotele *locis citatis*, Tum 1. quia cor nativi caloris eſt fons, & officina, ſimulque & humo-rum: pro quibus impartiendis debent ab eodem oriri vaſa, per quæ deferantur. Tum 2. quia cor eſt primum vivens, & ideò eſt primum principium ſanguifica-tionis requiſitæ pro ſui nutritione, & reli-quarum partium, quæ poſtea vivunt. Tum 3. quia in ſolo corde ſanguis non concreſcit, quia illum generat, & in ve-nis, quibus virtutem conſervativam præ-ſtat, prout ab ipſo originem ducunt. Tum 4. quia in corde implantatur ramus venæ cavæ, ſicut & ramus arteriæ magnæ, quia origo eſt ſimul venarum & arteriarum. Tum 5. quia in paſſionibus animi, ſanguis & ſpiri-

ſpiritus confugiunt ad cor tanquam in primam ſuæ generationis, & conſervationis originem. Tum 6. quia venæ magis adhærent cordis ſubſtantiæ, quàm ſubſtantiæ jecoris: idque non niſi, quia illi implantantur tanquam in origine. Tum 7. quia valvulæ in venæ cavæ à corde orientis principio demonſtrant cor ſanguificationis, & venarum exortus eſſe originem. Tum 8. quia venæ & arteriæ ſimul reperiuntur iunctæ, & mutuo inter ſe ac ad invicem tranſcolantur, quia ab eadem proveniunt origine: ergo cor omnium venarum origo debet conſtitui.

Secundò, Veſalius in favorem Ariſtotelis inſurgit, Galeni opugnando fundamenta. Tum 1. quia Galeni ratio, quod cava vena non connectatur cordi, non obſtat: vt ab illo dicatur oriri, quia nec arterialis vena jecori annectitur, & ipſe admittit, quod oritur à jecore. Tum 2. quia quod duplex vena à cavæ trunco oriatur, non probat à jecore oriri venas, quia hoc non eſt perpetuò verum in omni animali. Tum 3. quia nec obſtat, quòd venæ non pulſent, vt non dicantur à corde oriri, quia vena arterialis, quam Galenus fatetur oriri à corde, non pulſat. Tum 4. quia ſi cor ſolum ad recipiendum in ſiniſtro ventriculo ſanguinem, non ad ipſum generandum eſſet deſtinatum, nullum eſſet animal, quod tale receptaculum non haberet; ſunt tamen aliqua, quæ ſiniſtro cordis ventriculo carent: ergo nulla convincit ratio, vt cor non ſit ſanguificationis & venarum origo.

Tertiò, In favorem Ariſtotelis argumentor: Oeconomica corporis compago inſtar Politicæ inſtructa eſt: ſed in Politica communior opinio tenet vnum tantùm debere conſignari principium, *Haud multos regnare bonum eſt, Rex vnicus eſto*: cecinit Homerus. Ergo congruentius eſt in corpore vnum omnium vaſorum conſignare principium.

§. II.

Dogmaticorum opinio præfertur, & explicatur.

RESolvendum, quòd jecur eſt opifex perfectorum humorum, qui pro perfectioribus partibus alendis generantur in corpore; & principium, ac origo venarum, per quas illi impartiuntur: Sic de omnibus humoribus, & venis per quas deferuntur, conatus eſt ſancire doctrinam adverſus Peripateticos Galenus *lib. 6. de placitis Hippocratis & Platonis*. Subſcribunt illius opinioni omnes Dogmatici, paucis demptis, eàmque illius fulcire conantur fundamentis.

Probatur 1. ex eodem Galeno: ſic ſe habet principium nutritionis in animali ac in planta: ſed in planta illa pars judicatur origo, ac principium nutritionis, & radicationis, in qua fibræ omnes copulantur: ergo in animali venarum, per quas fit ſanguinis impartitio, origo & principium debet dici pars, in qua venæ copulantur: ſed omnes corporis venæ quaſi in unum coeunt in jecore, & ex illo quaſi per ſtipites diſſeminantur, & ſparguntur, donec in minutiſſimas terminantur [illegible] ex illis venulas: ergo jecur debet dici ſanguificationis origo, & venarum principium.

Probatur 2. Vaſa, quæ oriuntur à ſuo principio, majora ſunt prope ipſum, quamdiu deferuntur per partes ab ipſo [illegible] tiores; ſed vena cava deſcendens infra jecur eſt major, quàm ipſa cava aſcen-

[illegible] dum recipitur in corde: ergo jecur, & [illegible] cor, conſtituendum eſt venarũ origo.

Probatur 3. illa pars debet dici humorum principium, & origo venarum, per quas humores deferuntur in reliquas partes, ad quam fertur materia, ex qua humores neceſſariò petunt fieri: ſed chylus, qui eſt neceſſaria materia pro humorum generatione, vt omnibus eſt conſpicuum, à ventriculo ad jecur fertur, & nullibi vltra jecur reperiri apparet: ergo jecur debet conſtitui humorum principium, venarumque origo.

Probatur 4. Ea pars ſanguinem generat, & venarum eſt origo; cui à natura ſunt condonatæ viæ aptæ pro expurgandis excrementis, quæ reſultant ex illa coctione, per quam ſanguis generetur: ſed ad expurgandum ſerum, & bilem, quæ ſunt excrementa, quæ ex ſanguinis generatione reſultant, ſoli jecori ſunt datæ à natura viæ: ergo jecur eſt principium & origo humorum, ac venarum per quas illi feruntur.

Probatur 5. ſi cor eſſet venarum origo [illegible] pumque, à quo generarentur humores, ad omnes corporis partes deberent à corde communicari: ſed ad jecur, & partes infra ipſum ſanguis à corde non communicatur, cùm habeat ad intus valvulas [illegible]entes, & impedientes illius retro[illegible]: ergo cor non eſt humorum origo, nec venarum principium.

Probatur 6. Piſces, & alia plurima animalia carent dextro ventriculo, in quo ſanguis generari deberet: ergo ſicut in iis cor non eſt ſanguificationis principium, nec venarum origo; ſimiliter nec in aliis animantibus.

Probatur 7. in infante in vtero, & in lucem edito eadẽ eſt ſanguinis efficiendi, & impartiendi origo, ac eodem in lucem edito in ſubſequentibus ætatibus: ſed in vtero vena fœtus per vmbilicum ſanguinem recipit à jecore ex matre, & à jecore per vniverſæ corporis partes per venas ſpargit: ergo in lucem editus in jecore generat, & ab illo per venas ſpargit in vniverſum corpus.

Probatur 8. ſanguis in ea parte generatur, cuius ſubſtantiæ modum refert, cui in colore aſſimilatur, & juxta cuius temperiem ſanguis ac reliqui humores temperati evadunt: ſed ſanguis in colore, in modo ſuſtantiæ jecori aſſimilatur, & juxta jecoris intemperiẽ intemperati evadunt ac generantur: ergo à jecore fiunt, ab illoque venæ, per quas deferuntur, originem ſumunt.

§. III.

Peripateticorum, & Veſali fundamentis traditur ſoluto.

AD fundamenta Ariſtotelis reſpondetur, Tum 1. quod ſanguis, qui in jecore generatur, alter venalis dicitur, qui per venas pro partium nutritione fertur ad partes; alter arterialis, qui ad cor delatus perficitur, vt per arterias delatus corpus vivificet, & reſpectu hujus cor dicitur nativi caloris fons & officina. Tum 2. quòd univerſæ corporis partes ſimul in eodem inſtanti anima informantur, incipiunt vivere, ſanguine indigere: qui in hunc finem à jecore generatur, & per venas ſpargitur in illas. Tum 3. quòd ſanguis nullibi concreſcit; quamdiu animali vivo, ſpirituum vitalium fruitur calore, qui illi commixti ubiqꝫ permeant; ipſis autem orbatus ratione fibrarum concreſcit ubique repertus. Tum 4. quòd venarum caudices.

dices à jecore procedunt in ipſo venæ implantantur, & radicum nodo inſeruntur, & ramificantur: a jecore autem prodiens ramus venæ cavæ aſcendentis repit ad cor, ſanguinem deferens pro ſpirituum vitalium generatione, & ob circulationem, & ibi implantatur vt aliunde ortus. Tum 5. quòd ſpiritus vitalis, & ſanguis arterialis moventur in paſſionibus animæ à corde, & arteriis, in quibus eſt vitalis facultas valens movere ad illorum motum, qui non ſolum in corde perficitur, ſed intus, ad foras, & è contra, prout requiritur pro diverſis animæ paſſionibus: nec ideò venalis ſanguis movetur à jecore in reliquas venas miſſus. Tum 6. quòd vena jecori inſeritur, & tanquam in ſuo origine implantatur, vt monſtrat truncus cavæ, & portæ in illo ramificatio vero in corde, vt aliunde communicata recipitur, in unoquoque autem magis, aut minus compacta juxta proprium modum ſubſtantiæ uniuſcujuſque partis. Tum 7. quòd valvulæ in corde demonſtrant, quòd ſanguis recipitur à jecore, & ipſæ deſerviunt ne refluat ad illud; ſi autem in corde eſſet genitus, nullum tale deberet eſſe impedimentum, cum libera requireretur in omnes partes communicatio. Tum 8. quòd venæ & arteriæ ſuperponuntur, & mutuò inter ſe communicant, non quia ab eodem fiunt principio, ſed quia inter ſe altera alterius indiget communicatione.

Ad 2. reſpondetur pro fundamentis Veſalii, Tum 1. quòd vena arterialis, licèt venæ retineat nomen, arteriæ obtinet ſtructuram: & ideò à jecore oriri petit: arteriæ autem, quæ verè tales ſunt, à corde. Tum 2. quòd licet a jecore ad cor non reperiatur diſtributio, qua in reliquis reperitur diſtributio à jecore ad univerſas corporis partes tanquam à prima origine; ſimiliter & de illis in quibus non eſt [illegible] municatio credendum, quòd ea, qu[illegible] neceſſaria, ab eodem communica[illegible] core per reliquas venas, quæ juxta ſu[illegible] ceſſitatem permanent in illo. T[illegible] quòd vena arterialis aliquam habet pulſationem in principio exert[illegible]s, & li[illegible] nos non hac utamur demonſtratione, [illegible] ne Galenus cum ea probat intentum, [illegible] cor, cùm principium vitale ſit, quia c[illegible] municat vaſis ab ipſo ortis vivific[illegible]m [illegible]lorem, & vim communicandi illu[illegible] venæ hanc vim non recipiunt, [illegible] lo ortum ducunt. Tum 4, quòd ra[illegible] tius probat contra Ariſtotelem: [illegible] cor ad recipiendum ſanguinem in al[illegible] bus animalibus eſt deſtinatum, [illegible] in aliis non indigere hac recepti[illegible] verò, ſi eſſet pars deſtinata ad ſang[illegible] nem generandum, ſicut animal non [illegible] peritur, quod poſſit ſine nutritione [illegible] re, nec ſimilter poſſet vivere [illegible] quòd haberet cor partem aptam ad [illegible] piendam materiam pro generatione ſan guinis, quam per illud orificium à [illegible] core recipere fatentur Peripatet[illegible]

Ad 3. Reſpondetur, quod jux[illegible] nam œconomiam jecur conſt[illegible] pars princeps, à qua fiat ſang[illegible] pria, ac inſita vi, & à quo per [illegible] ſas corporis partes im[illegible] ab unica anima habet animal quod [illegible] num, tanquam ab uno principio [illegible] eſſe: Cùm autem Rex, lic[illegible] per diverſos petat operari mi[illegible] ptos pro diverſis exercendis rebus [illegible] illi communicetur; ſic anima [illegible] quam principalibus mi[illegible] ſis miniſteriis, unicuique [illegible] priam naturam accom[illegible]

cuncta

[illegible]rebro, corde, & jecore; ipſa au-[illegible] & aliis utitur miniſtris, quod œco-[illegible]micæ gubernationi magis convenit, [illegible]m conſtituere pro diverſis rebus ſibi [illegible] coaptatis unicum cor.

RESOLVTIO II.

V[illegible]m venæ lacteæ oriantur à jecore?

§. I.

[illegible]qua controverſia refertur; nova proponi-tur, & pars negativa ſuadetur.

OMnes Dogmatici, qui venas à jecore [illegible] contendunt, ſimiliter fatentur [illegible]m portam ab ipſo originem ducere, [illegible]ie in diverſos ramulos ſpargi, in [illegible]ulum, & meſenterium, ac in-[illegible]a ferri, per variòſque rivulos ſan-[illegible]em in eaſdem partes pro earum nutri-[illegible]erre, ab eiſdemque chylum in je-[illegible]deducere, alii aſſerentes, quod per [illegible]riculi venas chylus feratur ad jecur, [illegible] reliquas à jecore ſanguis ad ipſas par-[illegible] Alii meſaraicis aliis tribuunt deferen-[illegible] munus, aliis verò ſanguinem [illegible]di officium. Alii per easdemmet [illegible] portæ ſimul contendunt, & in eo-[illegible] tempore ſanguinem permeare à je-[illegible] miſſum pro nutritione: ſimùlque re-[illegible] ad illud chylum: quorum opinio-[illegible]d Recentiors recenſentur, & re-[illegible] apud Juniores. Gaſpar Aſſellius [illegible] quo non diſſentit Sennertus novam in-[illegible] venarum lactearum diſtributionem, [illegible] uſum ferendi chylum, reliquis meſa-[illegible] ſolum ſanguinem continendi tri-[illegible] uſum, [illegible]eaſque venas ſicut no-[illegible] admittit novìter inventas, etiam [illegible] novam illis præbere originem, eaſque judicat à pancreate oriri: pro quo hæc deduco fundamenta:

Primò: Venæ lacteæ tales dicuntur, quia in vivo animali aliquibus horis poſt cibum albæ apparent colore lacteo, plenæ ea ſubſtantia, quæ chylus dicitur; ipſo autem mortuo nullæ ſunt conſpicuæ: ſed veræ à jecore ortæ ſemper ſunt conſpicuæ, rubròque colore conſpiciuntur, ſanguinèque refertæ: Ergo venæ lacteæ non oriuntur à jecore.

Secundò, ut Galenus ſancivit, origo venarum dicitur illa pars, in qua ipſæ venæ mutuò cohærent & inſeruntur, & à qua ramuli earum majori trunco ſumunt originem, & poſtea extenſæ in [illegible]ebiliores alias degenerát; ſed venæ lacteæ in pancrate cancellorum in modum, vel ſpeciem retium, aut Capreolorum implexæ ſibi mutuò, & corpore confuſæ in plurimis, eoſque implicabiles gyros, & anfractus intorquentur, & majoribus ramis ab eo ex[illegible]tibus in tenuiores exſparguntur: ergo ab ipſo, tanquam à prima origine, [illegible]ucunt originem.

Tertiò, Vaſa aliquam ſubſtantiam deferentia, & continentia in noſtro corpore differtur inter ſe, ſecundum quod in diverſos fines ordinantur; & prout inter ſe differunt, à diverſis partibus petunt originem ducere: ſed venæ lacteæ ſubſtantiam diverſam deferunt & continent, quã reliquæ venæ, & ordinantur in diverſum finem; quia reliquæ ſunt deſtinatæ ut à jecore ſanguinem recipiant, in partiumque nutritionem deferant, lacteæ autem ut chylum contineant, ipſumque deferant ad jecur pro humorum gen[illegible]one: ergo ab alia parte, quàm reliquæ [illegible]tunt originem trahere.

§. II.

§. II.

Iuxta Galeni doctrinam ſancimus opinionem.

Reſolvendum, quòd lacteæ veræ ſicut & reliquæ oriuntur à jecore. Hæc doctrina conformior eſt Galeni & Dogmaticorum placitis, qui non ſolum venas ſanguinem deferentes, ſed eas quas judicant ferre chylum tradunt à jecore originem ducere.

Probatur 1. ex Galeno, qui cùm venæ portæ uſum præteriterit, prout ſpargitur ad ventriculum, & per meſenterium inſeritur vt chylum ad jecur trahat, ipſam tamen venam, illiuſque ramulos à jecore originem ducere fatetur, ac ſancivit ubique; ergo etiamſi lacteæ venæ ſint à meſentericis ramulis diverſæ, & ſolum in chylum ad jecur ferendum deſtinatæ ab ipſo jecore debent orignem trahere, juxta illius doctrinam.

Probatur 2. ſi pancreas eſt aſſignanda origo venarum lactearum, vt tenet Aſſellius, cor deberet aſſignari in eius ſententia origo reliquarum venarum; quod ipſe, & Sennertus renuunt ergo jecori, & non pancreati debet tribui quòd ſit venarum lactearum origo. Probatur antecedens: ſicut in pancreate chylus receptus perficitur, & perfectior factus in reliquas partes mittitur, ſimiliter ſanguis, qui fertur ad cor, perficitur in illo, & per illius vaſa fertur perfectior factus: ergo licèt ſicut cor, valeat ſanguinem perficere; quia illum non generat, tribuitur jecori quòd ſit origo venarum omnium; ſimiliter cùm pancreas chylum non generet, quia nulli non eſt conſpicuum & expertum ipſum generari in ventriculo licèt chylum perficiat, tamen origo non eſt venarum lactearum, per quas fertur.

Probatur 3. nulla eſt in corpore pars cui vaſorum tribuatur origo, niſi illa, quæ generat ſubſtantiam illam, in quam continendam, & conſervandam ſunt deſtinata talia vaſa: hac enim cauſa, cerebro nervorum origo, cordi arteriarum, & jecori venarum tribuitur; ſed chylus, pro quo recipiendo, continendo, & deferendo admittuntur venæ lacteæ ex omnium conſenſu, & fatetur Aſſellius, non generatur in pancreate: ergo illi non tribuendum quòd ſit origo venarum lactearum.

Probatur 4. Venæ lacteæ ut fatetur Aſellius, habent eandem ſtructuram, ſubſtantiam, modum, conformationem, & temperiem, ac reliquæ: ergo proveniunt ab eadem origine.

§. III.

Solvuntur fundamenta, quæ pro Aſellio adduximus.

Ad 1. Reſpondetur, quòd licet lacteæ venæ, ſicut reliquæ, oriantur a jecore, ordinantur in diverſum finem, & vt diverſam contineant ſubſtantiam, ratione cuius differunt ab aliis colore, ſecundum omnes differentias accidentales, quæ poſſunt ſumi à ſubſtantia contenta, non autem ſubſtantia, & ſtructura, quæ requiruntur vt oriantur à jecore.

Ad 2. Reſpondetur, quòd non conſtituitur pars venarum origo, quia in illa venæ implicentur, plerumque enim ad perfectionem ſubſtantiæ, quam deferunt, id contingit; ſed requiritur præcipuè, quod illa pars generet ſubſtantiam continendam in vaſis, vt in exemplis adductis patet, vel ſaltem, quòd illi parti

qua originem ſumunt, deſerviant ad ſubſtantiam ferendam illi, ſine qua ipſa pars principium talis ſubſtantiæ conſtitui non poſſet, qualiter jecori contingit.

Dices; à jecore non generatur chylus: ergo propter eandem rationem, qua non tribuitur pancreati, quod ſit illarum venarum origo, debet jecori denegari. Reſpondetur, quòd jecori tribuitur omnium venarum origo; quia omnes habent eandem ſtructuram, ſubſtantiæ modum, & conformationem, & omnes ordinantur ad ſanguinis productionem, & conſervationem, licèt diverſo modo; quia lacteæ ordinantur, ut illi deſerviant præſtando materiam, ſine qua jecur non eſt principium humorum productivum; Emulgentes, & quæ bilem deducunt in veſiculam felleam, repurgando humores & ſubſtantias, quæ ſimul cum ſanguine genitæ illum conſpurcare valerent.

Ad 3. Reſpondetur, quod non quilibet diverſus finis diverſificat originem vaſorum; alias venæ emulgentes, & deferentes bilem ad felleam veſiculam peterent fieri à diverſis partibus diſtinctis à jecore: differunt autem præcipuè dum ſtructura, ſubſtantiæ modo, & conformatione differunt, & in diverſis partibus deſerviunt pro diverſis ſubſtantiis in diverſos fines ordinatis continendis, & deferendis.

RESOLUTIO III.

Utrùm aliquarum venarum lien poſſit dici origo?

§. I.

Antiqua Galeni doctrina refertur: nova adducitur; & ex illa dubitatio deducitur.

Sancitum de liene ſtat apud Galenum *lib. 2. de locis affectis cap. 1.* cui ſubſcribit Avicenna *fen. 1. 1. d. 4.* & unanimis Dogmaticorum aſſenſus, quòd lienis uſus eſt, jecur, & humores in illo genitos repurgare à melancholicis, terreſtribus, limoſiſque ſuccis, ut eis pro nutritione fruatur; & quod minus aptum, per vas breve mittat ad ventriculum, ut excitet famem naturalem: in qua doctrina non datur locus dubitationi, ſed apud Juniores, præcipuè Gaſpar Hofmannij aliud adinvenit lienis uſum, ut chylum repurget à parte terreſtriori, & imperfectiori, ſucculentam ejus attrahendo partem, & per vas breve à ventriculo, & per ramum ſpleneticum à venæ portæ trunco, ut ex illo ſuo modo quatuor generet humores, eis, qui fiunt à jecore imperfectiores, aptos tamen, ut ex ipſis & lien, & partes ventris imperfectiores nutriantur: fultus, Tum quia lienis conformatio ſimillima eſt conformationi jecoris, & in eundem finem ordinata: Tum quia Ariſtoteles ſic ſancivit *lib. 3. de hiſtoria animalium cap. 7.* Tum quia ad repurgandum jecur, aut ſanguinem, venæ deferentes melancholiam à jecore, ut vena cava, oriri deberent; vena autem ſplenetica, quam in hunc finem aſſignant, oritur à porta, in qua chylus, & non humores continentur: Tum quia receptacula excrementorum ut veſicæ, habent cavitates, quibus caret lien: Tum quia melancholia delata ad ventriculum coinquinaret chylum, & interturbaret coctionem: Tum quia fames naturalis naturaliter à facultate pro ipſa deſtinata fieri debet, non ab aliqua cauſa extrinſeca præternaturali: Tum quia ſicut jecur attrahit chylum per ramos portæ, melius lien per vas breve: Tum quia ſicut rami orti ex vena porta ad jecur ſerviunt pro chylo deferendo, ſimiliter ramus ſpleneticus ortus à trunco venæ por-

tæ: Tum quia, ſicut per vas breve breviſſimè fertur aqua ad lienem, in quo ſentitur ſtatim ac bibitur flatus excitans, ſimiliter poterit ſimul chyli ferri craſſior pars, ut ex illo lien generet humores pro ſui nutritione, & aliarum ventris partium: qua ſuppoſita opinione, videtur, quòd nullæ à liene venæ originem ducant.

Primò venæ terminatæ ad lienem ſunt ejuſdem naturæ, modi, ſubſtantiæ, conformationis, & habent eundem finem: ergo ſicut reliquæ habent à jecore originem.

Secundò vena ſplenetica, quæ præcipua eſt ex eis, quæ in liene reperiuntur, & à qua reliquæ oriuntur, à vena porta ſumit originem, & illius eſt ramus, & ex illius trunco exit, & prout oritur ab illo major eſt ramus, quæ omnia demonſtrant à vena porta oriri, ut ex Galeni doctrina deducitur: ergo à vena porta & jecore, non à liene oriuntur.

Tertiò, Nullæ ſunt partes, quæ valeant nutriri ex humoribus à liene genitis, nullæ ſunt venæ ex illo ortæ pro illis deferendis, nullæ ſunt viæ per quas excrementa ex lienis coctione reſultantia poſſit expelli: ergo nullæ ſunt admittendæ venæ, quæ à jecore non ducant originem.

§. II.

Nova de venarum origine ex liene proponitur opinio.

RESolvendum, quòd dato quòd lien generet humores, venæ, quæ chylum deferunt ad illum, & per quas illi impartiuntur in partes nutriendas; à liene originem trahere, eſt dicendum.

Probatur: Omnes rationes, quibus Galenus conatus eſt convincere contra Ariſtotelem, quòd venæ oriantur à jecore, ex eo deducuntur, quia cùm humores generentur à jecore, vaſa conducentia ut deducant materiam pro eorum generatione, & vaſa recipientia, deferentia, & communicantia illos, debent ab eadem parte oriri tanquam ab earum origine: ergo dato quòd lien humores generet, vaſa chylum deferentia, & humores in partes nutriendas impartientia à liene debent oriri tanquam à ſua origine.

Probatur 2. Vaſa deſervientia ad officialem cujuſvis partis actionem ab ipſa oriuntur, ut de nervis, arteriis, & reliquis venis apparet: ergo ſi lien humores generat, vaſa illi deſervientia ab illo originem trahunt.

Probatur 3. humores, quos lien generat, diverſi ſunt perfectione accidentali, ac illi, qui generantur à jecore, & minùs apti pro nutriendis partibus, quas humores à jecore geniti valent nutrire: ergo debent venas diverſas habere, & à diverſo principio ortas. Patet conſequentia, aliàs mutuò per vias communes poſſent commiſceri, & humores perfectiores ac imperfectiores ferri ad eaſdem partes, & è contra; quod eſſet contra naturæ perfectum operandi modum; quæ potiùs ſeparare utile ab inutili, quàm illud commiſcere tentat.

Probatur 4. Natura provida vias communes, per quas perfectiores partes, quas valet nutrire, irrigaret, jecori tanquam earum principio adaptavit: ergo quæ in hunc finem non conducunt, ab ipſo non ducunt originem. Patet conſequentia, quia ſicut non deficit in neceſſariis; ita nec in ſuperfluis ſuperabundat.

Probatur 5. Venæ, quæ perfectiorem ſanguinem à jecore genitum recipiunt, ab ipſo jecore originem trahere fuit neceſſe,

Digitized by Google

ut ortæ ab illo proportionalem modum ſubſtantiæ reciperent, quo valerent humores conſervare, & perficere; ſed humores geniti à liene, imperfectioris ſubſtantiæ modum à liene recipiunt, quo petunt conſervari, & perfici à vaſis illi in modo ſubſtantiæ coaptatis; ergo hujuſmodi vaſa, ut à liene ſimilem ſubſtantiæ modum acquirant, petunt tanquam à propria origine oriri à liene.

§. III.

Solvuntur rationes primò adductæ.

AD primum reſpondetur, quòd lien à jecore, humores geniti in liene, ab eis qui fiunt à liene, venæ ortæ à liene ab eis quæ oriuntur à jecore non multum diſſimiles ſunt: habent tamen aliquam differentiam; præcipuè & ipſæ venæ, quia ordinantur pro conſervandis humoribus imperfectioribus, & ideò imperfectiores ſunt reliquis, ſaltem ſecundum aliquam imperfectionem accidentalem, quæ reſpondet parti, à qua fiunt.

Ad 2. Reſpondetur, quòd vena ſplenetica implantatur in trunco venæ cavæ, ut ex illo trahat ad lienem partem chyli craſſiorem, quam brevior vena terminata ad ventriculum non potuit ſeparare, ut ſic purior remaneat chylus, ex quo ſanguis in jecore debet generari, vel ut mittat ad jecur: nec ex hoc ſequitur oriri à vena porta, ſicut nec venæ, quæ terminantur ad ventriculum, non dicuntur ab illo oriri, ſed à liene, in cujus miniſterium ſunt deſtinatæ.

Ad 3. Reſpondetur, quod lien, meſenterium, omentum, & reliquæ ventris partes imperfectæ, humoribus à liene genitis nutriuntur; evacuantur autem per renes, per inteſtina, per cutem, per veſicam, per alvum, per urinas, ideò in lienis morbis utimur diureticis: & quòd in liene ſunt plures venæ per illius corpus ſparſæ, & diſſeminatæ, in lineam veluti rectam inſertæ, in infinitos ramulos per venulas exiles nimiumque implexas extenſæ: à ſummo prope lienem ramo vas breve exit ad ventriculi fundum, ut chyli craſſiorem attrahat partem, ex qua fiant humores in illo; exit ſpleneticum vas à liene, quod per ventris partes, ut ſanguinem præſtet pro alimento earum: rami enim oriuntur ab illo gaſtricus, epiploicus dexter, coronarius, ſtomachicus, & epiploicus poſterior ſive inteſtinalis, qui per inteſtinum duodenum excurrit, & communicat cum ramo hæmorrhoidali, qui per coli extrema, & recti inteſtini longitudinem ad anum extenditur, ubique occultas parit & internas, hæmorrhoides, ſicut hypogaſtricus ramus deſcendentis cavæ, externas: communicat etiam per ramum ſpleneticum lien quos generat humores ad ramum hæmorrhoidalem, per partem, qua in porta vena inſeritur.

RESOLUTIO IV.

Utrùm venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cava?

§. I.

Valuerdi, Columbi, Paſchalij, Ioannis Cortes, & aliorum proponitur opinio.

HÆmorrhoides, inquit Aetius *l.* 14. *c.* 5. *venarum in ſede ſunt explicationes:* ſed an venæ portæ, an cavæ ſunt propagationes

tionesſapud Authores ſub lite manet. Eam movet Julius Cæſar Benedictus *lib. 5. epiſtolarum*, ſed recenſitis aliorum placitis anceps ſiſtit Valuerdus *lib. 6. anatomes cap. 5.* Reald. Columbus *lib. 6.* Vaſalius *lib. 5. c. 15.* Pereda *lib. 1. in ſcholio cap. 52.* Angelutius *lib. 2. de febre maligna, cap. 6* Joannes Baptiſta Cortes *in ſuu miſcellaneu, decad. 7.* Saxonia *lib. de febribus*, tenent, quòd venæ hæmorrhoidales ſunt propagationes ſolius venæ portæ: his fulti fundamentis.

Primò, Auctoritate tum Hippocratis, *lib. de hæmorrhoidibus, textu* 1. in quo harum venarum ex vena porta ducit originem. Tum Galeni *lib. de ſectione venarum, & arteriarum cap.* 1. ubi docet, quòd venæ, quæ ſunt ad ſedem, ſunt rami tertij rami venæ portæ: ergo à ſola vena porta datur hæmorrhoides originem trahere.

Secundò, ſolùm ſunt dicendæ venæ hæmorrhoidales, quæ aptæ ſunt pati morbos proprios venis hæmorrhoidalibus: ſed ſolum hæmorrhoidales internæ, quæ oriuntur à vena porta, ſunt aptæ pati morbos, quos docet Hippocrates *lib. de hæmorrhoidibus cap. 5.* poſſe ſupervenire venis hæmorrhoidalibus: ergo ſolũ venæ internæ ortæ ex vena porta ſunt dicendæ hæmorrhoidales. Probatur minor ex Hipp. citato, qui refert hæmorrhoidalium venarum morbos § *Sanguinem fundentes tumoroſam quamdam eminentiam habent, & veluti mori fructus illu adnaſcitur, ſiquidem tuberoſa eminentia foras valde prominet, ſed internis tantum hæc accidunt.* Ergo morbi hæmorrhoidalium ſolis accidunt venis internis.

Tertiò, Suadet ratio, Tum 1. quia propagines venarum, quæ ſunt in parte externa inteſtini, ſunt exiles, & ineptæ ad expurgandum melancholicum humorem, in quem purgandum ordinantur venæ hæmorrhoidales. Tum 2. quia ineptæ ſunt venæ externæ recipere melancholiam, & ideò non expurgatur à natura, dum abundat in vena cava; ſed ad crura fertur, & venas facit varices. Tum 3. quia natura venam cavam, & reliquas prodeuntes ab ipſa dedit, ut ſanguinem conſervent; hæmorrhoidales autem venas, ut evacuet ſuperfluum, quod ideò ſolùm poteſt convenire venis hæmorrhoidalibus ortis à vena cava. Tum 4. quia cum arteriæ ſunt aſſociatæ venis ortis à vena cava, ut ſanguinem nutrimentoſum conſervent, eſſent etiam cum hæmorrhoidalibus repertis in inteſtino recto, & aperirentur dum aperiuntur venæ, & ſemper ſuccederet ex illis fluxus incompeſcibilis: ergo nullæ dantur venæ hæmorrhoidales, niſi internæ, quæ ex vena porta propaginem ducunt.

§. II.

Præfertur opinio Laurentij, Altomari, Rondeletij, & aliorum.

Reſolvendum, quòd hæmorrhoides aliæ ſunt internæ, à ramo ſplenetico ortæ, & ex vena porta prodeuntes, aliæ externæ ab iliaco ramo ortæ ex vena cava deſcendente prodeuntes: ſic tenet Andreas Laurentius *lib 6. anatomes, quæſt. 26.* Matthæus Curtius *comm. in cap. 26. anatomes Mundini.* Rondeletius *lib. 3. methodi curand. morb. cap. 23.* Altomarius *lib. de medendis hum. corp. malis, cap. 76.* Thomas Minadaus *lib. 2. de febre maligna, cap. 7. &* videtur aſſentire Augenius *lib. 10. de curandi ratione per ſanguinu miſſionem.*

Probatur 1. ex Galen. *lib. 2. de natural. facul. c. 9. & lib. 6. de locu affectis, in principio,* dum

dum lien eſt potens trahit fæculentum, quod à jecore gignitur, ac melancholicum; minus illud per venam cavam fertur. Et ex eodem Galeno *lib. 2. ad Glauconem, cap.* 10 quod melancholicum & fæculentum fertur ad venam cavam, & cum commodo viventis ſolet per hæmorrhoides expelli. Præterea ex Hippocrate, & Galeno *lib. 6. Aphoriſm.* 10. conſtat dolorem lateris nephriticum præſervari, ſupervenientibus hæmorrhoidibus, ſed in morbis pendentibus ab humoribus contentis in vena porta, meliùs fiet liberatio per venas hæmorrhoidales, quæ ſunt propagines ejus: ergo præter hæmorrhoidales à cava ortas ſunt admittendæ aliæ utiles ortæ à vena porta.

Probatur 2. Non minùs eſt natura provida in expurgandis melancholicis humoribus, qui redundant in venis ortis à porta vena, quàm eis, qui redundant in venis ortis à vena cava per locum, qui confert ad ejus evacuationem: ſed melancholiam in ramis venæ portæ redundantem evacuat per venas hæmorrhoidales quæ ſunt rami venæ portæ, tamquam per locum accommodatum illius evacuationi: ergo melancholiam redundantem in ramis venæ cavæ evacuat per venas hæmorrhoidales, quæ ſunt illius rami.

Probatur 3. Natura dum ratione plethoræ cogitur in morbis pendentibus ex illa, ad expulſionem ſanguinis redundantis, plerumque aggreditur evacuationem per extremitates venarum, per quas poteſt plethoram deponere, ut per venas narium aut uteri: ſed venæ hæmorrhoidales externæ ſunt terminationes propaginum venæ cavæ: ergo per has venas hæmorrhoidales poteſt fieri humorum ex corpore evacuatio, ut deponatur plethora.

Probatur 4. ut deponatur plethora, natura, juxta naturam prædominantis humoris cum ſanguine eligit regionem, qua illam deponat: ſic ſi abundat bilis, aut ſolus ſanguis, deponit per nares: ſi ſint à prædominio craſſi humores, & menſtrua retenta, deponit per uterum: ergo ſi ſimul cum ſanguine complet plethoram melancholicus humor, natura deponit plenitudinem per venas externas hæmorrhoidales.

§. II.

Solvuntur Ioannis Baptiſtæ, & aliorum fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, quòd Hippocr. & Galen. docent communem evacuationem humorum craſſorum, quæ ſolet fieri per venas hæmorrhoidales internas ortas ex liene, vel vena porta; non tamen negat, quòd etiam ſint venæ externæ hæmorrhoidales, per quas poſſit deponi plenitudo ſanguinis, aut melancholici humoris copia, redundantium in vena cava, & eorum ramis.

Ad 2. Reſpondetur, quòd cùm communior ſit redundantia & copia melancholici humoris in liene, aut ramis venæ portæ, eſt etiam eorum communior evacuatio per venas hæmorrhoidales venæ portæ; & ideò iſtæ aptiores ſunt pati morbos ex hujus humoris præſentia; & de iis loquitur tantùm Hippocrates.

Ad 3. Reſpondetur 1. quòd licèt ſint exiles rami hæmorrhoidales externi, ſunt apti expurgare ſanguinem redundantem, & melancholiam exuperantem: quia hæc minùs craſſa eſt, quàm quæ recipitur in prima regione, & poſſunt venæ aperiri aptè pro cujusvis humoris craſſi evacuatione. Tum ſecundò, quòd natura mittit ad:

Digitized by Google

Reſolvendum, quòd quadraginta ſunt venæ in tribus corporis regionibus aptæ, uſuque comparatæ, quæ ſolent phlebotomari: duæ ſupra viginti in ſuperiore regione; decem in ſecunda; octo in regione inferiori. Sic comprobatur ex Galeno: deducitur ex Cælio Aureliano, & ex aliis Medicinæ Principibus.

Probatur hiſtorica enarratione: in ſuprema regione phlebotomantur occipitalis vena in occipitio; Suſana ſeu recta in fronte; temporales duæ in temporibus; duæ angulares in oculorum angulis; duæ Parotides in externa Auricularum parte; duæ Aborides in interna; una Phrenetica in narium extremitate; duæ Solares intra narium cavitates; quatuor in labiis; duæ Stanguriæ majores in ſuperiori, duæ minores in inferiori; duæ Leonicæ ſub lingua. duæ organicæ in collo. In regione media nullæ phlebotomantur, niſi dum in brachiis venæ aperiuntur: in iis decem: in unoquoque quinque: tres in flexura brachii quæ ſuperior dicitur Cephalica; quæ inferior, Baſilica; quæ intra has media eſt, cōmunis dicitur: Aperitur alia carpitalis in carpo manus, alia in manu, inter digitum minimum, & annularem, & hæc in dextra manu Salvatella; in ſiniſtra Splenetica vocatur: alia præter iſtas in humero humeralis ſolet phlebotomari: de qua phlebotomi non meminêre, forſan quia idem eſt ramus, ex quo progrediuntur inferiores; vel quia non multùm in uſu eſt ejus apertio. In regione infra renes, octo venæ phlebotomandæ annumerari ſolent, quas & alii ad breviorem reducunt numerum: hæ ſunt, duæ ſub genu in cruribus; quatuor in pede, Saphenæ nuncupatæ in parte interna Malleoli, quæ & virginales uterinæ ab aliis dicuntur: aliæ duæ in externa parte circa Malleorum, quas Sciaticas vocant, duæ aliæ Empercipes vocantur ab aliquibus, quæ in parte pedis ſuperna ad digitum majorem terminantur. Sic Avicenna *fen.4.1.diſp.1.cap.20.* Actuarius *lib.3.cap.1.*

RESOLUTIO VII.

Utrùm in venis inferioris regionis eadem ſit ratio uniuſcujuſque aperiendæ.

§. I.

Pars affirmativa ex Arabum familia deducitur.

Arabes fulti Avicennæ authoritate conantur inter venas pedis ſtabilire differentiam, ſecundùm quam, ut diverſæ ſunt, diverſis valeant prodeſſe earum apertiones affectibus: quibus favet,

Primò, Avicenna *lib.5.fen.22. tract. 2. cap.25.* dicit quòd pro Sciatica magis conducit phlebotomia facta ex vena Malleoli externi, quæ ideò Sciatica dicitur; ſi autem uterus patiatur, venam internam docet ſecari, quæ Saphena dicitur; ergo pro diverſis curandis morbis, diverſæ venæ ſunt ac diſtinctæ in pedibus aperiendæ.

Secundò, Hippocrates *lib. 6. Aphoriſm. ſententia 36. Difficultatem urinæ vena ſecta juvat ſecare verò interiores, &c.* ubi Galenus per interiores, inferiores pedum venas intelligit: ergo pedum venæ diverſæ ſunt, & diverſo modo pro diverſis curandis morbis poſſunt ſcindi.

Tertiò, Venæ externæ majorem directionem habent cum Sciatica, ſicut internæ cum utero: ſed ratione majoris directionis perfectiùs fit revulſio: ergo diverſæ pedum venæ diverſo modo proſunt pro diverſis morbis curandis.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Ex Galeno præfertur tenenda opinio.

RESolvendum: quòd in venis inferioris regionis, nulla eſt differentia, quæ magis unam, quàm alteram cogat aperire.

Probatur 1. ex Galeno *lib. 6. Aphoriſm. comm. 36.* ubi cùm Hippocrates de venis internis conſulat pro urinæ difficultate phlebotomiam; inquit: *Si verò de iis ipſum quis dixiſſe arbitretur*, (id eſt de pedum venis) *ſecare autem interiores: Hoc dictum parvam vim habet: ab una enim ambæ naſcuntur in poplite trifariam diviſa, quoniam & una vena ad hoc pervenit membrum, non ſicuti ad manum, duæ*: ergo ex Galeni doctrina ſanguinis miſſio ex pede indifferenter ex qualibet vena fieri poteſt.

Probatur 2. ex Paulo *lib. 5. cap. 9.* ex Aëtio *ſermone 4. tetrabili 3.* ubi in Sciatica conſulunt mittere ſanguinem ex venis ſub genu, vel in pede: ergo quia ex qualibet inferioris regionis vena poteſt indifferenter ſanguis mitti.

Probatur ex communi omnium Anatomicorum ſententia: Unus eſt ramus venæ cavæ deſcendentis, qui partitur in omnes venas regionis inferioris: ergo quod ab uno, aut ab alio crurium, aut pedum fiat ramo, ſemper ſanguinis miſſio fit ab eodem ramo cavæ deſcendentis.

§. III.

Solvuntur Barbarorum fundamenta.

AD 1. Reſpondetur, quòd Avicennæ ſtetit aſſenſus ad directionem, ratione cujus in Sciatica ab externis partibus, in internis morbis ab interna videbatur exercenda ſanguinis miſſio; ſed cùm vena ſit eadem, & non ſint diverſæ venæ, quarum aliæ ab internis, aliæ ab externis trahant partibus, ideò ab una, aut ab alia ſanguinem mittere nihil intereſt.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Hippocratis ſententia non illius manifeſtat mentem, & ideò à Galeno dubiè admittitur; & nihil obſtare contra noſtram doctrinam determinat, ob rationes ab ipſo, & à nobis adductas.

Ad 3. Reſpondetur, quòd probat directionem majorem; non autem dari diverſas venas, quæ ratione directionis poſſint magis ex una parte, quàm ex alia attrahere.

SECTIO III.

De loco mittendi ſanguinem in febribus.

IN omni febre putrida ſanguinem mittere decrevit Antiquitas: ex brachiorum venis eſſe mittendum, communis Claſſicorum praxis confirmavit. An revulſoria ab illis indicetur ſanguinis miſſio, plurium ante noſtra tempora vexavit ingenia: In illis ſuborta eſt opinio aliquorum conantium ſaltem in febrium principiis revulſoriam ſanguinis miſſionem ex pede exercendam: quorum omnium placita nos iterùm revocant in hanc examinandam doctrinam.

RESO-

RESOLUTIO I.

Utrùm ſanguinem mittere in omni febre putrida ſit ſaluberrimum?

§. I.

Montiſiani, Vega, Petri Bacii, Sylvatici, Curtii, Criſpolti, & aliorum referuntur opiniones.

Saluberrimum eſſe in omnibus febribus putridis ſanguinem mittere; non continuis modò, verùm in aliis omnibus, quas putreſcens concitat humor; Sancivit Galenus *lib. 11. method. cap. 15.* Sed qualiter hoc communiſſimum præceptum debeat intelligi, non parùm vexavit Dogmaticorum ingenia. Dominicus Montiſianus *qu. 17.* Vega *lib. 2. meth c. 2.* Lemos *in idem caput*, Petrus Bacius *cenſura 21. contra Peredam*, Sylvaticus *in controverſiis medicis* Galenum intelligendum judicant de omnibus febribus putridis pendentibus ex plenitudine. Matthæus Curtius intelligit de febribus putridis ortis ex plenitudine quoad vaſa. Antonius Contugius, & Bernardinus Criſpoltus intelligunt Galenum de febribus putridis ortis ex quovis humore ſanguini commixto formâ, & ſpecie. Lupeius ut refert Moxius *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, cap. 11.* intelligit Galenum de febribus ortis ex ſanguine, aut bile putreſcentibus. Cardanus *lib. 4. de morbo regio;* de omni febre putrida, etiam ſi non ſit plenitudo, intelligendum Galenum aſſerit. Quòd autem de ſolis febribus a plenitudine ortis intelligendus veniat, probant.

Primò, Galenus conſulit ſanguinis miſſionem, ut levetur natura, & ab eo, quo veluti ſarcina premitur, exoneretur: ergo ratione plenitudinis corpus onerantis indicatur.

Secundò, Galenus *lib. 1. ad Glauconem, cap. 13.* cauſam mittendi ſanguinem proponens, docet quòd eſt plenitudo: §. *Sanguinem verò mittere oportet, & propter morbi magnitudinem, & quibus robur multò plùs quàm naturâ conveniat, & major quàm pro conſuetudine totius corporis tumor, & venæ eminentes, atque extenſæ:* ergo ratione plenitudinis exercetur in febribus.

Tertiò, Sanguinis miſſio ex Avicenna eſt evacuatio plenitudinem evacuans: ergo in febribus putridis ratione plenitudinis indicatur.

§. II.

Dogmaticorum communis opinio ſancitur.

Reſolvendum, quòd ſanguinis miſſio non indicatur ab humoribus pendentibus ex humorum cacochymia. Sic ex Hippocrate, & Galeno deducitur. Probatur tum 1. ex Hippocrate, qui, in humoribus turgentibus, in quibus manifeſta apparet cacochymia, ſtatim purgare in febribus pendentibus ab illis docet; nunquam verò ſanguinem mittere. Tum ſecundò, quia concocta medicari, ac movere docet; non cruda: quia dum febris pendet à materia jam cocta, & ſeparata à ſanguinis commixtione, materia ex qua fovetur eſt cacochymia, & non valet indicare ſanguinis miſſionem. Tum quia ſanguinis miſſio indicatur à vitio ſanguinis; cacochymia verò accidit humoribus ab ejus commixtione ſeparatis. Tum quia à febribus pendentibus à cacochymia indicatur purgatio: ergo non ſanguinis miſſio; quia ſunt diverſa eorum indicantia.

§. III.

Noſtra ſancitur opinio.

RESolvendum ſecundò, quòd Galenus venit intelligendus de omni febre putrida pendente ex vitio ſanguinis, ſive in Quanto, ſive in Quali, vel à quolibet alio humore ſanguini commixto, & non ſupernatante. Sic ſancitum,& latiùs comprobatum eſt à nobis *diſput.de ſanguinis miſſione.*

Probatur 1. rationibus, & auctoritatibus *ibi* ſimiliter adductis Tum deinde, Avicenna *fen.1.4. cap de phlebotomia,* ſic ſancivit: *§.Vnuſquuque autem eorum, aut phlebotomatur propter ſanguinis multitudinem additam, aut propter ipſius malitiam, aut propter utrumque.* Ex quo apparet, quòd ſine plenitudine, propter vitium humorum ſanguini commixtorum exerceri poteſt ſanguinis miſſio. Quam doctrinam priùs ſancivit Galenus pluribus in locis, in quibus ſanguinis miſſionem ſine plenitudine exerceri poſſe fatetur ex vitio ſanguinis aliter ſuperveniente. Tum *lib. 11. meth. cap.14. §. quippe ſi vires ejus, qui ex putredine humorum febri vexatur, ſunt valentes, mittendus ſtatim ſanguis eſt.* En ex ſolo ſanguinis vitio indicari poſſe in febribus putridis ſanguinis miſſionem. Tum *cap. 15. ſequenti, §. qui febricitant, ſi valentes viribus ſint, omnibus ſanguinem ab initio mittes:* ubi non requirit plenitudinem. Tum *lib.9.meth. cap. 11. §. Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda ſunt, & quorum cauſa venæ ſectio petitur: nam quoniam hæc ſanguinis evacuandi gratiâ adhibetur; ſanguis autem utilis naturæ eſt; utique hanc probe adminiſtrari convenit ſic ut quod inutile naturæ ſit, emittat. Fit autem ſanguis naturæ inutilis bifariam; vel ſuam propriam qualitatem ad unguem non ſervat, nec ampliùs ſicut priùs, cùm utilis eſſet, nutrire poteſt; vel ita multitudine crevit, ut aut vires premat, aut tum venas, tum arterias, vel diſtendat, vel findat, vel obſtruat.* Ex quo apparet, quòd ex vitio in Quanto, aut Quali, in febribus indicatur ſanguinis miſſio.

Probatur 2. ratione: Febris pendens ex vitio ſanguinis ſive in Quanto, ſive in Quali, indicat ſui ablationem per remedium magnum, quod evacuet cauſam; ſed non per purgationem, quia hæc non indicatur à vitio ſanguinis; ſed à vitio ſeu cacochymia reliquorum humorum à ſanguinis commixtione ſeparatorum: ergo de omni febre putrida pendente ex vitio ſanguinis in Quali, aut Quanto, debet intelligi Galeni doctrina.

§. IV.

Solvuntur fundamenta communioris opinionis.

AD 1. reſpondetur, quòd natura levatur per ſanguinis miſſionem à vitio in Quanto, vel in Quali; & ideò à febribus pendentibus ab utroque indicatur.

Ad 2. reſpondetur, quòd Galenus docet ſanguinem mittendum in febribus ortis ex plenitudine; non tamen negat quòd etiam in eis, quæ à vitio ſanguinis pendent ſine illa, imò hoc ſæpiùs docere intendit, ut ex dictis patet.

Ad 3. reſpondetur, quòd Avicenna deſcriptivam diffinitionem ſanguinis miſſionis tradit, per id, quod communiter contingit, quod eſt, plenitudinem auferre: non tamen negat quòd non ſe extendat ad auferendum vitium ſanguinis in Quali; imò hoc docuit expreſſiùs, ut patet ex dictis.

RESOLUTIO II.

Utrùm in febribus putridis ſanguinem mittere ex pede ſit conſonum Galeni doctrinæ, ſaltem in principio?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis, aperiuntur Modernorum fundamenta pro parte affirmativa.

RECenter inter Hiſpalenſes Medicos nonnulli conantur ſuadere in principiis morborum materialium, majori ex parte in principio debere exerceri revulſoriam ſanguinis miſſionem ex pede. Et hanc opinionem Galeno adſcribere contendunt, hịs fulti;

Primò, quia in febribus illis, in quibus redundant excrementitii humores in prima regione, debemus ſanguínem mittere ex pede juxta Galeni decretum *lib. de ſanitate tuenda, & lib. 9. meth.* ne excrementitii illi humores, ſanguine miſſo ex brachiis, ferantur ad venas, & coinquinent maſſam ſanguinariam: ſed febres ardentes pendent ex vitiatis humoribus contentis in prima regione, ut docuit Galenus, *lib. 1. epidem. commento 1. textu 9. & commento 2. textu 2. & 75.* ergo in his febribus ſaltem ex Galeni doctrina ſanguis eſt mittendus in principio ex pede.

Secundò, ſi jecur, aut lien patiuntur, neceſſe eſt magnam copiam excrementorum, & ſuperflui humoris redundare in partibus illis vicinis primæ regionis, quæ, ſi fiat ſanguinis miſſio ex brachio ferantur ad ſecundam, & ſimul cum ſanguine commiſceantur: ſed ex eodem Galeno conſtat *libro primo de arte curativa ad Glauconem. cap. 12.* quòd ſemper in Tertiana jecur patitur, in Quartana lien: ergo juxta Galeni doctrinam in his febribus ſemper debet exerceri ex pede ſanguinis miſſio.

Tertiò, in febribus ortis ex ſanguinis fervore ex Galeno *libro de ſanguinis miſſione, cap. 12.* ſtatim eſt mittendus ſanguis præcautionis gratiâ, ne ruat in partem principem: ſed ex eodem Galeno ſanguini, ne fluat in partem principem, convenit revulſio ad partem diſtantiorem, ut patet ex eodem *lib. de ſanguinis miſſione, cap. 19.* ubi præcautoriam ſanguinis miſſionem ex pede conſulit: ergo juxta ejus doctrinam ex pede debet fieri ſanguinis miſſio in his febribus.

Quartò, conſonum eſſe Galeni doctrinæ ſuadent, quia plures Claſſici ex Dogmaticis admittunt in febribus debere ſanguinem mitti ex pede ſaltem in principio.

§. II.

Communis Dogmaticorum ſancitur opinio.

REſolvendum, quòd ſtando in Galeni doctrina, ſanguinis miſſio in omni febre, ut putrida, debet fieri ex brachiis. Dixi de febre *ut putrida*, quia non diſputo nunc de malignis, aut peſtilentibus; nec de illis, quæ fiunt per defluxum humoris in determinatam partem, nec de illis, quæ complicantur cum aliis affectibus indicantibus ſanguinis miſſionem revulſoriam. In quo ſenſu hanc doctrinam admittit Dogmaticorum communior aſſenſus.

Probatur primò, *lib.11.meth.cap.15.* In omni febre putrida ſanguinis miſſio exerceatur, ut levata natura, & eo, quo veluti ſarcina premitur, exonerata concoquat, quod concoqui eſt habile: ergo in febre putrida, ut putrida eſt, ex illa parte debet fieri, ex qua meliùs poſſit levari natura, ſanguine miſſo: ſed factâ evacuatione ex venis brachii, meliùs levari poteſt natura, ut concoquat, quod concoqui eſt habile: ergo ſtando in Galeni doctrina, in omni febre putrida ex brachiis ſemper ſanguis eſt mittendus. Probatur minor ſubſumpta; meliùs levari poteſt natura, ſi exoneretur, quo veluti ſarcina premitur, illud evacuando ex parte, quâ continetur, vel ex viciniori parte habente cum illa communicationem, ut docet Galenus *lib. artis medicin. cap.95. & lib. de ſanguinis miſſione, cap.19.* ſed putrida febris pendet ex putredine humorum manentium intra alas, & inguina, & præcipue in omnibus vaſis venæ cavæ aſcendentis, quæ cum venis brachii majorem habent communicationem, ut docet Galenus *lib. 11.meth.cap.4.§. quoniam putredo vel æqualiter in omnibus ſubſiſtit vaſis, vel in maximis, maximèque principalibus, ea porrò ſunt inter alas, & inguina, &c.* ergo meliùs fiet evacuatio facta ſanguinis miſſione ex venis brachii, quæ majorem cum illis habent vicinitatem. Patet conſequentia ex eodem Galeno *lib.13. cap. 11.* ubi reddit rationem hanc; ut debeat ex brachii venis fieri ſanguinis miſſio, dicens; *Proptereà quod è regione & ampla via cum vena, qua cava dicitur, ſocietatem habet, &c.*

Probatur ſecundò, ſi in aliqua febre putrida eſſet ſanguis mittendus ex pede, maximè ut contendunt aliqui in febribus ardentibus, de quibus Galenus *lib.1.epidem. Commento 1. textu 9. & textu 20. & 73.* bilis putreſcit in venis circa ventriculum, & concavam jecoris partem, quia ibi redundant plures excrementitii humores: ſed ſuperveniente phlogoſi, aut inflammatione in ventriculo, aut liene, ſanguinis miſſio debet exerceri in venis brachii, ſive fieri petat causâ evacuationis, ſive causâ revulſionis, juxta Galeni doctrinam: ergo ſtando in Galeni doctrina in febribus putridis ſemper ſanguinis miſſio debet fieri ex brachio. Probatur minor ex eodem Galeno *lib.13. meth. cap.11. citato, §. Ergo pariter tum revellendus, tum educendus, qui ad jecur fluit ſanguis, interna in dextro cubito ſecta vena: proptereà quod è regione, & ampla via cum vena qua cava dicitur, ſocietatem habet: hac non apparente, media ſecanda eſt: quod neque ſi hac ſe oſtenderit, tertia eſt incidenda.*

Dices, quòd loquitur Galenus de ſolis humoribus fluentibus ad jecur, & efficientibus inflammationem, ratione cujus debet fieri ex brachio revulſio.

Contra ſtat, tum 1. quòd in omni febre pendente ex bile putreſcente in jecore è vicinis venis fit inflammatio in ipſo. Tum 2. quod contrariè opinantes in his febribus contendant debere fieri ex pede ſanguinis miſſionem revulſionis gratiâ; cujus contrarium Galenus docet conſulens ſanguinis miſſionem ex brachio in jecoris phlogoſi, & inflammatione. Tum 3. quia in febribus in jecore, & internis partibus ortis ſunt circa illum humores ſuperflui redundantes, qui poſſent ferri in venas cum reliquis humoribus; & hoc non obſtante ſanguinem mittere docet Galenus ex brachio. Tum 4. quia ſanguine miſſo e pede, cùm à vena cava evacuetur ſimul reflu-

refluxus humorum, qui ſunt circa jecur, aut ventriculum, deberet fieri ſucceſſione ad id quod evacuatur; & ſic non obſtat quòd fiat ſanguinis miſſio ex pede, magis quam quod fiat ex brachio: ergo ſtando in Gal. doctrina, in omni febre putrida, adhuc ſi oriatur ex ventriculi, aut jecoris inflammationibus, aut humoribus in illis redundantibus; ex brachio ſemper ſanguis eſt mittendus, ſive fiat evacuationis gratiâ, ſive fiat causâ revulſionis.

Probatur tertiò: ſi ex Galeno poſſet deduci ſanguinem in febre putrida eſſe mittendum ex pede, maximè ut contrariè opinantes deducere conantur ex illo *lib. 1. de arte curativa ad Glauconem, cap. 5.* quia in omni Tertiana patitur jecur, & in omni Quartana patitur lien, quorum causâ venas proximas vitioſis humoribus repleri eſt neceſſe, à quibus indicatur ſanguinis miſſio ex pede; ne miſſio ex brachio, hi humores ſurſum ferantur: ſed ex vitio harum partium, neque ex humoribus redundantibus venis vicinis, illis, nullum inconveniens, nec contraindicans invenit Galenus, quo minus conſulat ſanguinis miſſionem faciendam eſſe ex brachio: ergo ſtando in ejus doctrina, ſanguinis miſſio in febribus putridis ſemper debet exerceri ex brachiis. Probatur minor, de jecore inflammato patet ex Galeno nuper citato *lib. 13. Meth. c. 11.* ubi in jecoris inflammationibus, non obſtantibus humoribus vitioſis fluentibus ad jecur, & contentis circa illud, imò ratione illorum conſulit ſanguinis miſſionem ex brachij venis. De liene verò patiente, & vaſis vicinis vitioſis humoribus repletis; quod indicent ſanguinis miſſionem ex brachio, vel non impediant, ſimiliter ſancivit, *lib. 1. de arte curativa ad Glauconem, cap. 11. §. etſi vena ſecta, ſanguis niger, aut craſſus, qualis maxime in lienoſis conſpicitur, profluat, audacter mittendus eſt ſanguis; ſin flavus, aut tenuis, ſtatim ſupprimendus. ſecunda verò vel interna, vel media ſiniſtri cubiti vena eſt.* Et de utroque idem protulit *libro de ſanguinis miſſione, cap. 16. §. affecto verò utero, latere, pulmone, ſepto tranſverſo, liene aut jecore, aut ventriculo, ea, quæ per glás cubiti juncturam pertingit, ſcilicet aperienda vena.* Ergo ex Galeno in vitio jecoris, aut lienis vitioſis humoribus in venis proximis redundantibus ſanguinis miſſio ex brachio debet exerceri.

§. III.

Solvuntur, quæ ex Galeno ad contrariam opinionem fovendam deducuntur.

AD primum reſpondetur, quod ex Galeni adductis teſtimoniis ſolùm probatur, quod febris ardens fiat ex bile in illis locis putreſcente; ex eo verò quòd humores putreſcant circa internas partes, non ſequitur revellendum ex pede per ſanguinis miſſionem; ſed quod ſunt evacuandi, ſecundum quod indicatur eorum evacuatio: nam ſi ſunt extra venas in prima regione, per clyſteres, aut lenientia petunt ad ventrem ferri; ſi intra venas, & ſunt cacochymi, indicant purgativis ſelectivis purgari pharmacis; ſi ſunt commixti ſanguini, indicant ſanguinis miſſionem, quæ ut docet Galenus, ſive fiant evacuationis causâ, dum jam flexerunt; ſive revulſionis gratia, dum fluunt; debet fieri ex brachio ob rationem ab illo adductam, & quia idem inconveniens ſequitur aperta vena ex brachio, quàm ex pede, quantum ad hoc, quod eſt humores ibi contentos ſurſum retrahere.

Ad 2. reſpondetur, quòd ſi patiente liene, aut jecore magna excrementitij humoris copia ſeparata à ſanguinis commixtione in prima regione redundat, clyſteribus, aut lenitivis pharmacis ſolvenda; ſi ſit cacochyma in venis, evacuabitur ſelectivis; ſi ſit ſanguini commixta, indicabit ſanguinis miſſionem ex brachio juxta Galeni decretum faciendum, locis citatis.

Ad 3. reſpondetur, quod ex Galeno *libro de ſanguinis miſſione, cap.* 12. ſolùm colligitur, quod in febribus ex fervore ortis, ſanguis ſtatim mittatur: quòd autem fiat ex pede ſanguinis miſſio, non colligitur ex *libro de ſanguinis miſſione, cap.* 19. ubi enim Galenus repetit doctrinam, quam tradiderat *lib. 6. Aphoriſmorum, commento* 47. quod ſcilicet Vere convenit præcavere morbos ſive ex brachio, ſive ex pede ſanguinem mittendo. Neque enim ex eo quod *ibi* indifferenter conſulat venæ ſectionem, colligitur, quòd indifferenter debeat fieri in febribus; quia *ibi* proponit præceptum univerſale de ſanguine mittendo in præcautione omnium morborum, qui poſſint ſanguinis miſſione præcaveri; & in hac indifferentia proponit quòd fiat ex pede, vel ex brachio. Febres autem morbi ſunt determinati, in quibus determinata eſt indicatio mittendi ſanguinem ex brachio, ut ex eodem Galeno deduximus.

Ad 4. reſpondetur, quòd Auctores contrarie opinantes ſuadent, quòd fuerint illius opinionis; non autem quòd ſtent in Galen. doctrina. Præterquam quod illorum plerique loquuntur de febre peſtilente, aut maligna; de qua infra agemus: alij vero non de indicatione deſumpta à febre, ſed ex alio affectu ibi complicato loquuntur.

RESOLUTIO III.

Utrùm in omni febre putrida indicetur ſanguinis miſſio revulſoria à vitio ſanguinis in motu?

§. I.

Status difficultatis proponitur: Complutenſis Carreiri opinio refertur.

DEcrevimus *diſputatione de ſanguinis miſſione*, quòd ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in Quantitate, Qualitate, aut motu. Febres cauſari ex vitio in Quanto, & in Quali conſtat manifeſtè ex eis, quæ *ibidem* dicta ſunt; & latiùs proſequuti ſumus *parte* 3. Sed explicandum reſtat an etiam in febribus putridis reperiatur vitium in motu in humoribus cauſantibus febrem, à quo indicetur in illis ſanguinis miſſio revulſoria? Carreirus *ſen* 1. 4. *tractatu ſecundo, diſput.* 7. totis viribus conatur ſuadere, quod in omni febre putrida datur vitium in motu in humoribus, ratione cujus indicatur ſanguinis miſſio revulſoria: cui favet

Primò, quia ſanguinem mittimus ratione obſtructionis: in ea autem duplex eſt indicatio, altera evacuandi quod fluxit, altera revellendi quod fluit; ut docet Galenus *lib.* 11. *meth. cap.* 10. §. *Inhibetur autem quod futurum eſt, ſi affluxum obſtruentium humorum compeſcas.* Tum 2. idem colligitur ex Galeno *lib* 8. *meth. cap.* 4. §. *Cernitur autem aliquando etiam quod multum eſt, cum ſimul totum confluit obſtruendo hærere, itemque non minus quàm ea quæ glutinoſa ſunt, & craſſa; quòd ſi per meatus anguſtos eſt tranſitus, multo profecto magis retineri.* Tum libro 4. *de ratione victus in acutis* in-

Modum

Modum alterum dico, dum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittuntur. Tum 4 *libro 3. de tuenda valitudine, cap* 10. docet fieri abſtructionem ex humoribus fluentibus ad cutem. Tum 5. *libro 2. de differentiis febrium, cap. ultimo* docet, humores ante acceſſionem fluere in febribus putridis. Tum 6. *libro 4. aphoriſmorum*, docet, in febre ardente moveri humores, §. *Nam febrem ardentem fieri novimus, quando æſtivo tempore venulæ exſiccatæ acutos, ac bilioſos ad ſe humores attraxerunt.* Tum 7. *libro 1. epidemion, ſectione 1. textu* 4. febres ardentes per impulſos humores cauſari affirmat: ergo in febribus putridis indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Secundò, idem ſuaderi poteſt, quia in omnibus febribus putridis ratione putredinis humores alterantur, levitatem acquirunt, ac raritatem, fuligines elevantur ad cor, illud alterant ac calefaciunt, adimplentque extraneâ ſubſtantiâ, quam revellere eſt opus; & in Tertianis pernicioſis datur motus humorum in partes principes, vel in ventriculum: ergo indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Tertiò, in omnibus febribus intermittentibus datur ante acceſſionem humorum motus ad ambitum corporis, vel alias corporis partes; in omnibus continuis non continentibus moventur humores ante acceſſionem ſaltem ad extremitates venarum: ergo in continuis, & intermittentibus datur in ſanguine vitium in motu, ratione cujus indicetur ſanguinis miſſio revulſoria.

§. II.

Caxenis, Augebij, Sylvatici opinio præfertur.

Reſolvendum 1. quòd non in omni febre putrida reperitur humorum vitium in motu: ſic Sylvaticus *controverſia* 44. Caxenes *lib. 8. adverſus Valentinos*, Augenius *libro 8. de ſanguinis miſſione.*

Probatur primò, ex Galeno *lib. 11. meth. cap. 15.* ubi tradens cauſam mittendi ſanguinem in omni febre putrida, inquit, *ut levata natura, eo quo veluti ſarcina premitur*, &c. ergo ex Galeno cauſa mittendi ſanguinem eſt, quia humores fixi in parte naturam opprimunt.

Probatur 2. ex eodem Galeno *lib. 2. de differentiis febrium, cap. ultimo*, §. *Sed quæ circuitum non habent in eis nulla eſt corporis pars, quæ præcipuè ſit offenſa, ſed quæ in venis, & arteriis continentur humores*: ergo ab humoribus contentis & quietis intra venas cauſantur aliquæ febres ſine eorum motu; ſaltem quæ non habent circuitum.

Probatur. 3. ex Galeno *lib. 11. method. cap. 4.* §. *Quoniam putredo vel æqualiter in omnibus ſubſiſtit vaſis, vel in maximis, maximeque principalibus, ea porrò ſunt inter alas, & inguina*: ergo ex Galeno febres putridæ cauſantur ab humoribus quietis & intra vaſa contentis majora ſine eorum motu.

Probatur 4. Febres continentes continuò, & eodem modo ſemper affligunt, quia ſanguis ex cujus putredine, aut uſtione fiunt, continuò, & eodem loco ſemper permanet: ergo non ſemper in febribus datur humorum motus.

§. III.

§. III.

Aliquibus febribus putridis omni tempore denegatur ſanguinis miſſio revulſoria.

RESolvendum ſecundò quòd ſanguinis miſſio revulſoria ex pede, febribus aliquibus eſt deneganda. Sic tenent Auctores citati §. 2.

Probatur: ſanguinis miſſio revulſoria ſolùm indicatur dum humor fluit, ac movetur ad aliquem locum, in quem non fluere oporteret, ut Hippocrates docet *lib. 6. ſectione 2. textu 19. §. revellere ſi quò non oportet vergat*. Sed, ut probavimus, ſunt aliquæ febres putridæ, quæ pendent ab humoribus quietis: ergo in his febribus nulla revulſoria ſanguinis miſſio indicatur.

§. IV.

Solvuntur Garciæ auctoritates, & rationes pro eo adductæ.

AD primum reſpondetur, quòd omnes auctoritates probant, quòd ante febres ortas ex obſtructione datur motus humorum cauſantium obſtructiones; & ante aliquas febres ardentes datur motus bilis ad partes, in quibus putreſcens cauſat febres ardentes; non autem quòd moveantur humores, qui putreſcunt, & ſunt cauſa febrium.

Ad 2. reſpondetur, quòd non probatur, quòd ratione illius motus indicetur ſanguinis miſſio revulſoria, nec quòd in omni febre detur localis totius humoris motus in aliquam partem, à qua debeat revelli: quia ſolùm indicatur revulſio, ſi quò non oportet vergat.

Ad 3. reſpondetur, quòd de motu humorum ad partes externas, *infrà* determinabimus, quid dicendum reſpectu revulſionis; & quòd ex illo non infertur, quòd ſemper in omni febre putrida detur humorum motus, cùm præter intermittentes dentur aliæ, in quibus non reperitur, ut probavimus: nec in illis indicatur ſanguinis miſſio revulſoria, quia vergunt quò debent.

RESOLUTIO IV.

Utrùm in febribus in quibus aliquod eſt vitium humorum in motu, indicetur ratione illius ſanguinis miſſio revulſoria.

§. I.

Carreiri proponitur opinio, & pro illo adducuntur fundamenta.

DEcrevimus dari aliquas febres putridas ex putredine humorum ortas ſine eorum humorum motu; & conſequenter nullam in illis indicari ſanguinis miſſionem revulſoriam: quod conſonum eſt doctrinæ de revulſione, in qua ex Galeno, & Hippocrate decrevimus ipſam indicari ab humore fluente in partem, in quam non deberet flui: ſed quia aliæ ſunt febres, in quibus non poteſt denegari aliquis motus localis humoribus, à quibus pendent: de his inquirimus an ratione talis motus indicent ſanguinis miſſionem revulſoriam? Carreirus jam citatus, ratione motus cujuſvis humorum ſemper in febribus putridis indicari ſanguinis miſſionem revulſoriam conſtanter defendere conatur: his fultus,

Primò.

Primò, revulſio eſt averſio humorum fluentium in aliquam partem, ut colligitur ex *Hippocrat. lib. 6. Aphoriſmorum, ſectione ſecunda, textu 29. §. Revellere ſi quò non oportet vergat.* Ex Galeno *in commentario, §. Aliàs jam hæc didiciſtis ducenda plane eſſe, quæ vergunt per convenientes regiones; avertenda autem, ac revellenda, quæ non bene vergunt.* Et ex Oribaſio *collectaneorum cap. 19. §. Vehementiſſimos ſuccorum influxus revulſoriis præſidiis confertim ingruere prohibemus*: ergo ſi in putridis febribus detur humorum aliquis motus ratione illius indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Secundò, in febribus ex inflammatione ortis ſanguinis miſſio revulſoria indicatur, ut docet Galen. *lib. 4. meth. cap. 10. §. ſed & incipiendam ab inciſa vena curationem eſſe, id quoque minime latere arbitror, qui præſertim meminerit, quæ in curatione febrium de ſanguinis miſſione dixerit*: ſed eadem eſt ratio de reliquis febribus putridis, in quibus humor movetur: ergo in omni febre putrida ratione humoris, qui movetur, indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Tertiò, in ictu, & caſu, ratione motus humorum mittitur ſanguis revulſionis causâ, etiam ſi plenitudo non detur, ut Galenus tradidit; ſed in febribus putridis, pluribus probavimus humores moveri, Tum 1. partibus putredine inter ſe deunitis. Tum 2. vaporibus & fuliginibus elevatis ad cor: Tum 3. commotis humoribus ad extremitates vaſorum in acceſſionibus febrium intermittentium: Tum 4. motu erroneo in partes principes in principio acceſſionum in Tertianis pernicioſis: ergo ſimili ratione debet indicari in his ſanguinis miſſio revulſoria.

§. II.

Caxanis amplectitur doctrina.

Reſolvendum, quòd licèt concedatur, aliquam fluxionem humorum reperiri in febribus putridis, numquam eſt verum ratione illius à febribus putridis indicari ſanguinis miſſionem revulſoriam. Hanc fovent opinionem aliqualiter Augenius, & Sylvaticus: ſed viriliter eam defendit Caxanes *lib. 2. adverſus Valentinos.*

Probatur 1. ratione fundamentali deducta ex noſtra doctrina: ſanguinis miſſio indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu; ita ut quovis vitio ex his dicatur indicari, quando ratione illius fovetur & cauſatur morbus: ſed febris putrida à qua indicatur ſanguinis miſſio, nunquam poteſt cauſari nec foveri ratione vitii in motu, ſed propter vitium in Quanto, aut Quali, à quibus præternaturalis fit, ac fovetur calor præternaturalis: ergo nunquam indicatur à febre ratione vitij in motu, ſed propter vitium in Quanto, aut Quali.

Dices, quòd contigit aliquando dari in febribus vitium humorum in motu, ratione cujus indicetur ſanguinis miſſio revulſoria, ut in jecoris, lienis, uteri, pleuræ, aut alterius partis inflammatione orta ex humoribus fluentibus in partem affectam.

Sed contrà ſtat, quòd ibi reperitur duplex indicatio mittendi ſanguinem: alia, quæ deſumitur à febre prout eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, aut qualitate, à qua indicatur

Digitized by Google

ſanguinis miſſio evacuatoria ejus materiæ, à qua veluti ſarcina premitur natura: alia indicatio ſumitur ab inflammatione, prout eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in motu, prout ab illo cauſatur inflammatio: ergo adhuc dato humorum motu, à febre putrida nunquam deſumitur indicatio ſanguinis miſſionis revulſoriæ.

Probatur ſecundò, ſi ſanguinis miſſio revulſoria indicatur à febre putrida, vel indicaretur ab illa prout eſt febris, vel prout pendet à vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali: ſed prout pendet ex vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali, ſolùm indicat ſanguinis miſſionem evacuatoriam; quia revulſoria, ex Hippocrate, ſolùm debetur humoribus, qui quò non oportet vergunt; & à febre, ut tali, nulla indicatur ſanguinis miſſio per ſe, ſed refrigeratio; & ſi per accidens indicetur hæc, ut evacuatoria indicatur, ut, depoſita ſarcina melius ventiletur quod relinquitur: ergo adhuc motu humorum admiſſo, à febre ut putrida, nulla indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Probatur 3. admiſſo quòd in principio acceſſionum moveatur humores ad extremitates venarum, ad primam regionem, vel ad ambitum corporis, non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria à febre putrida: ergo adhuc admiſſo humorum motu in materia quæ febrem cauſat, non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria. Probatur antecedens: Tum quia movetur humor ad partes in quas debet tunc moveri, & ex Hippocrate, *Quò natura vergit per loca conferentia, eo ducere oportet.* Tum quia revulſio non debetur niſi dum humores feruntur, quò non deberent, ex Hippocrate 6. *Epidemion, ſectione 2. textu 29. Si revellere ſi quo non oportet, vergat*: in principiis autem acceſſionum vergit humor quò debet. Tum quia fluente humore deberet fieri ſanguinis miſſio revulſoria; at verò dum fluit humor in acceſſionibus non debet ſanguis mitti; quia, ut inquit Celſus, in acceſſionibus ſanguinem mittere ægrum eſt jugulare. Tum quia per illum motum humores ſeparantur à corde, & internis partibus; per ſanguinis miſſionem autem fluerent iterum ad illas: ergo dato motu humorum in febribus putridis, adhuc ab illo non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Probatur 4. adhuc ſi humores arrarentur, ſi fuligines ſeparentur, ſi ad cor ferantur, non indicatur ratione illius motus ſanguinis miſſio: ergo adhuc dato humorum motu in cor, & partes internas, non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria. Probatur antecedens: Tum quia dato illo motu, humores, ſanguine miſſo, potius redirent ad partes internas & major fieret ſuffocatio; Tum quia natura ſine ſanguinis miſſione eſt potens fuligines paulatim ſeparare à corde, ut ex dilatatione pulſus colligitur, & per ſanguinis miſſionem ipſa debilitata, impotens redderetur: Tum quia adhuc ſi indicaretur revulſio, ipſa ſecuriùs frictionibus, & cucurbitulis trahentibus ad partes externas poſſet conſequi: ergo adhuc admiſſo motu humorum & fuliginum in cor, & partes internas, non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

§. III.

Complicatio indicationis evacuatoriæ & revulſoriæ admittitur.

RESolvendum 2. quòd manente indicatione evacuatoria ſumpta à febre, ut putrida, poteſt affectus complicari, à quo ſimul ſumatur indicatio ſanguinis miſſionis revulſoriæ. Probatur ex dictis: ſicut morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in Quali, aut Quanto, poteſt indicare ſanguinis miſſionem evacuatoriam; morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis, quò non deberet vergentis, poteſt indicare ſanguinis miſſionem revulſoriam: ſed ſimul febre putrida exiſtente poteſt ſupervenire angina, lateralis dolor, jecoris inflammatio, phrenitis, vel alius ſimilis affectus proveniens à vitio ſanguinis vergentis, quò non deberet: ergo manente indicatione ſanguinis miſſionis evacuatoriæ deſumptæ à febre putrida, poteſt ſimul dari indicatio ſanguinis miſſionis revulſoriæ ab alio morbo deſumptæ.

§. IV.

Solvuntur fundamenta pro Complutenſi adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd ex auctoritatibus probatur, quòd humor fluens, quò non deberet, debet averti; non autem quòd quicumque humorum motus ſanguinis miſſionem indicet, etiam ſi fluat, quò non debet, ſi levioribus poteſt remediis averti, aut à natura reſolvi: nec probat quòd humorum motus in febribus ſiant verſus partes, in quas non deberet, cujus contrarium probavimus.

Ad 2. reſpondetur, quòd in febribus ex inflammatione ortis eſt duplex indicatio: alia à febre, quæ indicat ſanguinis miſſionem evacuatoriam; alia ab inflammatione, dum fit à fluentibus humoribus, & hæc indicat ſanguinis miſſionem revulſoriam, ex quo non infertur, quod in reliquis putridis febribus dabitur niſi una indicatio ſanguinis miſſionis evacuatoriæ deſumptæ à febre pendente ex vitio ſanguinis in Quanto, aut Quali.

Ad 3. reſpondetur, quòd motus humorum ad extremitates, & ad ambitũ corporis, ut probavimus, non indicat revulſionem, cùm vergant humores, quò debent; nec motus partium humorum inter ſe, qui fit à putredine, & depoſita plenitudine, natura facit ceſſare putredinem; nec elevatæ fuligines indicant ſanguinis miſſionem, quia vel à ſola natura expelluntur, vel levioribus revulſoriis, quales ſunt frictio, aut cucurbitulæ; nec ad erroneum humorum motum auferendum deſervit ſanguinis miſſio, qua potius ad partes internas pro illo tunc fieret tractio, ſed aliis avertentibus remediis averſio conſequitur. Ex ictu, & caſu, ſanguinis miſſio revulſoria indicatur, quia ab his fiunt morbi magni ex fluxu humorum cauſati, à quibus fit indicatio, tales autem morbi non ſuperveniunt ratione motus humorum in febribus.

Digitized by Google

ex Galeno *libro de ſanguinis miſsione, capite* 5. §. *Nam ſi venas, quæ nihil parti affectæ communicant, incideris, neque parti affectæ medeberis, & ſanam ſemper offendes*: ſed per ramos venæ portæ aſcendentis eſt maxima communicatio cum vena cava aſcendente, à qua proveniunt, ampla via, ut inquit Galenus *libro* 13. *meth. cap.* 11. per ramos crurium, aut pedis eſt cum cava deſcendente communicatio, cùm ſint rami ex illa orti; per venas hæmorrhoidales, cùm vena porta eſt communicatio, cùm ab illa ampla via originem ducant: ergo in affectibus indicantibus revulſionem, ſanguinis miſſio ex venis communicationem modo dicto cum illis habentibus debet exerceri.

Dices, quòd ſanguinis miſſio petit fieri ad diſtantiora, & ideò in affectibus partium ſuperiorum ex pede fieri debet.

Sed contra ſtat Galenus, qui non ad diſtantiora fieri petit, ſed ad diſtantiora habentia rectitudinem, & communicationem cum parte affecta; & ideò verſus omnem poſitionis differentiam illam conſulit in affectibus corporis, ut patet Tum *ſecundo libro de ratione victus, textu decimo*, §. *Nos partem eam quæ phlegmone obſidetur, tum celeriter, tum quam cæteras partes magis in acutis præſertim morbis, vacuare contendimus: quod ſanè interna cubiti ſecta vena facit, multòque magis, ubi ſanguinis redundantia ad ſuperiora vergere videatur*: Tum eodem libro, capite decimoſexto §. *Quocirca, quæ in gutture, & arteria gravi torquentur inflammatione, in principio quidem ſecta vena cubiti, poſt principium ſub ipſa lingua prodeſt.* Tum lib. 13. meth. capite 11. *Laborante latere, ſepto transverſo, liene, aut jecore, aut ventriculo, ea quæ per alas, & cubiti juncturas pertingit, ſecatur vena*: ergo ex Galeno revulſionis cauſa, venæ ſunt ſecandæ, quæ diſtantiores ſunt, inter eas, quæ cum parte affecta habent communicationem; non autem abſolutè.

Probatur 3. ex Galeno *libro* 3. *de anatomicis adminiſtrationibus*, ubi decretam reliquit totam hanc doctrinam, docens quòd in morbis ſupra furculam, ſanguinis miſſio debet fieri ex brachiis; in eis, quæ infrà ſuperveniunt, ex talo; quia à diverſis venæ cavæ ramis originem ſumunt: ergo ex illius decreto manet comprobata doctrina.

Dices, quòd Galenus loquitur de ſanguinis miſſione evacuatoria, quæ petit fieri ex parte affecta, vel ex parte vicina; non autem de revulſoria, quam à diſtantiori parte docuit debere fieri, & ideò pro derivatione partium ſuperiorum petitur derivatio fieri ex inferioribus, & è contra.

Sed contrà ſtat, quòd ut patet ex nuper dictis, & ex eis, quæ de conditionibus revulſionis adduximus, revulſio petit fieri à parte diſtantiori, non utcumque, ſed ex eis, quæ habent rectitudinem & communicationem cum parte affecta; & hoc non ſecundum ſolam longitudinem; ſed ut deduximus ex Galeno, verſus omnem differentiam poſitionis, quia verſus omnem poſitionem datur ſuperius, & inferius; & magis & minus; ſi non abſolutum, ſaltem reſpectivum & ſufficiens pro revulſione, & juxta quod debet Galenus intelligi dum agit de revulſione, ut ipſe ſe explicat *libro ſecundo epidem. comment.* 2. *textu* 14. §. *Eorum etiam, quæ ſuperius ſunt, ſi inter ſe conferantur, aliqua magis ſupra ſunt, aliqua minus, nobis verò eſt conſuetudo in omnibus; ita dictis, quod ad ſuperius ipſum comparantibus*

bus; quod autem minus infra eſt, & id inferioribus comparantes, ſuperius eſſe dicimus; ac propter hujuſmodi loquutionis incuriam conſuetudine longinqua confirmatam, nobis ambiguitas quadam in ſermonibus oritur, &c. Tum conſtat ex eodem Galeno in jecoris, lateris, & lienis affectibus ex brachij, & non ex pedis revellendum venis: ergo à venis communicantibus cum rectitudine intelligenda eſt diſtantia requiſita pro revulſione.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi.

AD primam reſpondetur, quòd revulſio eſt averſio ad partem diſtantiorem habentem communicationem in venis cum eis, à quibus ducit originem fluxio; non autem à diſtantioribus abſolutè.

Ad 2. reſpondetur, quòd probat argumentum, quòd ſi ſimul poſſimus utrique indicationi ſubvenire, fiat ſanguinis miſſio ex parte, à qua id poſſet conſequi, & ideo à brachio plerumque ſanguinem mittimus, quia evacuandi pro febre, & revellendi pro ſuperioribus inflammationibus, conſequimur remedium: ſed quia id ſemper fieri poſſe non datur, omiſſa unius indicantis parte, in qua deberet exerceri ſanguinis miſſio, ea exercetur ex parte, quam vincens indicans petit.

Ad 3. reſpondetur, quòd differunt à loco comparativè ad partem affectam: & quia pars affecta, quæ petit evacuationem in febribus ſunt præcipuè venæ cavæ aſcendentis propagationes communicantes cum brachij venis, ab his fit evacuatio, fit ſimiliter & revulſio, quia per illas fit averſio humorum per ramos cavæ fluentium, tanquam per partem diſtantiorem inter eas, quæ communicant cum parte affecta.

RESOLVTIO VI.

Utrùm ſemper pro peſtilente febre ſanguis ex pede mittendus revulſionis causâ?

§. I.

Galeani & aliorum proponitur opinio: referuntur fundamenta.

DE febre peſtilente & maligna major eſt dubitandi ratio, an ſanguis mittendus ſit ex pede. Tetigi hanc difficultatem *diſputat. de Febribus curandis*, in qua Galeanus Medicus Siculus *in epiſtola de febre epidemica*, hanc diſputationem acutiſſimè, ſicut & alias plurimas exagitavit, & in ea perſiſtit opinione, quod ſemper ſaltem in principiis in febre peſtilente, & maligna, ſit ſanguis mittendus ex pede: qui eam fulcire contendit.

Primò, Claſſicorum doctiſſimorum auctoritate, qui ipſi videntur adhærere ſic, Mercatus *libro 7. praxis medicæ, de curatione febris malignæ, & peſtilentis*, Joannes Colle *in practica medica malignorum morborum lib. 6 cap. 4. & 6.* Euſtachius Rudius *lib. 3. de febribus peſtilentibus, & malignis, cap. 30.* Zacutus *lib. 3. obſervation. 44.* Joannes Philippus Ingraſias, *lib. de peſte part. 4. c. 7.* Horatius Augenius *lib. 3. epiſtolar. & conſultationum Medicar. cap. de Antiſtite Anconenſi*, Sennertus *lib. 4. praxis cap. 11. de curatione febrium peſtil. & malignarum in genere*, Doctor Maroja *lib. de febribus, cap. de curatione febris malignæ.* Qui omnes conſu-

lunt

ſunt in his febribus ſanguinem mittere ex pede: ergo revulſionis cauſa ſemper vel ſaltum in principiis febrium peſtilentium, aut malignarum admittenda eſt ſanguinis miſſio ex pede.

Secundò, in principio cujuſvis febris illico indicantur evacuare, & ſimul revellere ab ea parte, in quam fit fluxio, ut patet ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione*; ſed multo major eſt urgentia revellendi ad quam diſtantiſſima in febribus peſtilentibus: ergo ratione revulſionis ſemper in illa ſanguinis miſſio ex pede convenit ſaltem in principiis. Probatur minor, ſi non fiat revulſio ad pedes, vapores ſurſum delati, partes, per quas permeant, valent inficere, multo magis, quàm in aliis febribus: ergo multo major revellendi in his febribus eſt urgentia.

Tertiò, à minera venenatæ putredinis, & à loco, in quo fit, debet deſumi indicatio revellendi: ſed minera putredinis in febribus peſtilentibus fomeſque, & origo venenoſæ qualitatis continetur circa venæ cavæ truncum, quæ atrabiliario repletur humore: ergo ſanguinis miſſio ſemper ſaltem in principio, debet fieri ex pede in his febribus.

Quartò, terminus à quo profluit humor eſt vena cava; terminus ad quem tendit eſt cor: ergo à pede revulſio fieri debet. Patet conſequentia ex Galeno, *lib. 13. meth. & lib. artis medicinalis cap. 95.* ubi revulſionem competere à parte quam diſtantiſſima (qualis eſt pes reſpectu cordis) docet: ergo ſemper, ſaltem in principiis, à pede ſanguis eſt mittendus.

Quintò, motus ichorum, qui ſita natura furentes facilè feruntur in partes ſuperiores, petit cohiberi per venæ ſectionem: ſed non per venæ ſectionem ex brachiis, quia potius per illam vitiatur: ergo debet ſemper impediri per venæ ſectionem factam ex pede.

Sextò, eidem opinioni videtur favere Galenus qui in ſe ipſo ſanguinem ſcarificationibus ex pede miſit in peſtilente febre, ut docet Oribaſius *lib. 7. collectaneor. cap. 20. §. Cum vehemens peſtis Aſiam apprehendiſſet, ipſumque attigiſſet, ſecunda morbi die remiſſione febris facta, crus ſcarificavit, duaſque ferè ſanguinis libras detraxit, hacque de cauſa periculum vitavit:* ergo ex Galeni doctrina in principiis febrium peſtilentium mittendus eſt ſanguis ex pede.

§. II.

Ex brachiis in peſtilentibus febribus ſanguinem mittendum ſancimus.

RESolvendum 1. quòd à febre peſtilente, aut maligna, ut tali, non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria. Fatetur Galenus hanc doctrinam eſſe communiter receptam apud Græcos, Arabes, & Latinos.

Probatur ex antecedenter dictis. Sanguinis miſſio, ut revulſoria, debet indicari à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu & fluxu in partem in quam vergere non deberet: ſed febris peſtilens, & maligna, non pendent à vitio ſanguinis in motu, ut talis, ſed in Quali: ergo ab illa ſanguinis miſſio evacuatoria, & non revulſoria indicatur. Probatur minor; febris peſtilens, & maligna differunt à putridis vel majori intenſione putredinis, vel ob novum modum putredinis, vel quia adjunctam habent deleteriam qualitatem ſimul cum ipſa febre: ſed totum hoc eſt vitium in Quali: ergo hæ febres ut malignæ, aut peſtilentes, pendent à vitio in Quali, & non à vitio in motu.

Dices

Dices, quòd præter hoc datur in illis motus ichorum, ſeu fuliginum deleteriam vim ferentium ad cor, à quo indicatur ſanguinis miſſio revulſoria.

Contrà: ſi vaporum, ſeu fuliginum motu ad cor indicaretur ſanguinis miſſio revulſoria, quantò major eſſet ille motus, ut in augmento, & ſtatu, tantò magis indicaretur ſanguinis miſſio hæc revulſoria: ſed iſti Auctores in hac febre, & in reliquis ſolùm in principio dicunt exercendam ſanguinis miſſionem revulſoriam: ergo inconſequenter loquuntur. Tum ratione materiæ fluentis diverſa remedia revellentia indicantur; ſi enim eſt humor cacochymus, indicatur purgatio; ſi eſt vitium ſanguinis in motu, indicatur ſanguinis miſſio revulſoria: ſi ſunt vapores, indicatur frictio, aut indicantur cucurbitulæ revellentes fuligines: ergo non ſanguinis miſſio revulſoria. Tum illa materia indicatur revellenda per ſanguinis miſſionem, quæ per illam avertitur; ſed avertitur miſſione ſanguinis, ſanguis, & humores illi commixti non autem vapores ab illo elevati: ergo, &c.

Dices, quòd evacuatur cauſa ex qua elevantur.

Contra: ergo illa ſanguinis miſſio eſt exercenda pro coercendis vaporibus, ſumpta indicatione ex parte cauſæ, per quam promptius, ac facilius poſſimus auferre cauſam, ex qua vapores, ſeu fuligines elevantur: ſed per venæ ſectionem evacuatoriam promptiùs evacuatur humorum, & ſanguinis copia, quæ in vaſis majoribus redundat; Cùm, ut ex Galeno docuimus, per venas amplas, & majorē habentes communicationem cum parte affecta, evacuatur: ergo adhuc indicatione ſumpta à cauſa, ex qua elevantur fuligines, indicatur ſanguinis miſſio evacuatoria, & non revulſoria. Tum quia adhuc admiſſo, quòd ſanguinis miſſio ſumpta à cauſa, ex qua fuligines fiunt, indicaretur ut revulſoria, deberet ut revulſoria fieri ex brachio; quia, ut antecedenter probavimus ex Galeno, ſive fiat ſanguinis miſſio in inflammationibus partium internarum, evacuationis ſive derivationis causâ, ſemper ſanguinis miſſio debet fieri ex brachij venis: quod idem contingeret ſi revulſio indicaretur à morbo pendente ex humoribus in ramis venæ cavæ aſcendentis contentis.

Dices, quòd à diverſis locis petit fieri ſanguinis miſſio evacuatoria, & revulſoria; & ideò ſi à brachiis fit ſanguinis miſſio evacuatoria in morbis pendentibus ex materia contenta in cava aſcendente, revulſoria ex deſtantiori parte debet fieri.

Reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio revulſoria, & evacuatoria fiunt in his morbis ex brachio: evacuatoria per accidens; revulſoria per ſe: quia evacuatoria, ut Galenus docet *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 16. petit fieri ex parte affecta, & ſi non poſſit in illa aperiri vena, ex parte viciniori habente communicationem cum illa; & ideò quia internas non poſſumus pro evacuatione horum humorum venas aperire, aperimus venas brachij: at verò pro revulſione per ſe petunt aperiri, quia, ut diximus, pro revulſione per ſe debet exerceri ſanguinis miſſio ex venis diſtantioribus habentibus communicationem cum parte, in quam fluit ſanguis, & iſtæ ſunt quæ cum partibus internis venæ cavæ aſcendentis habent comunicationem: ſi enim ex pede tentaremus revulſionem, non niſi per longum tempus, & jam exinanitis ramis venæ deſcendentis, illa conſequi poſſet,

poſſet, dum in pluribus affectibus, jam eſſet materia revellenda impacta in parte, ad quam fluit; præter quam quod cum venis pedis nihil communicent partes ſupernæ, in quibus fovetur febris, ſanguinis miſſio ex illis nihil conferret, ex Galeno *in commentario ad Hiſtoriam famulæ Stimargi*, §. *nam ſi venas, quæ nihil parti affectæ communicat incideris, neque affecta membera, & ſanam ſemper offendes.*

Probatur 2. fundamento à Galeno deducto: ex illis venis debet in febribus peſtilentibus ſanguinis miſſio exerceri, quæ majorem habent communicationem cum parte affecta, vt docuit Galenus *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 19. §. *ſed major eſt conſenſus in brachiis venis cum venis Cavæ aſcendentis, in quibus maximè continentur humores, à quibus, febres peſtilentes foventur, quàm in crurium venis, cum hæ ſint propagines venæ cavæ deſcendentis, in qua minor copia cauſæ morbificæ reperitur*: ergo ex venis brachii debet exerceri in peſtilentibus febribus ſanguinis miſſio. Patet minor, quia vt deduximus ex Galeno, venæ brachii per amplas vias, & cum directione communicationem habent cum jecore, & cava aſcendente.

Probatur 3. Medicus eſt naturæ imitator in eis, quæ rectè operatur: ſed dum natura rectè operatur per narium ſanguinem, per ſudorem, vel alias evacuationes criticas, humores evacuando ex ſupernis corporis partibus, tentat harum febrium curationem.

Probatur 4. febris peſtilẽs, aut maligna, non ratione qualitatis deleteriæ indicant ſanguinis miſſionem, quia ut ſic alexpharmacis petunt curari, ſed prout ſunt putridæ febres: ſed à febre putrida, ut tali, probavimus non indicari ſanguinis miſſionem revulſoriam, ſed tantum evacuatoriam: ergo ſanguinis miſſio in eis ex brachio debet exerceri.

Probatur 5. Febris maligna, & peſtilens ſunt acutiſſimæ, & de quibus dicit Hippocrates, quod tertio die, aut citiùs interimunt: ergo debet ſtatim in principio exerceri ſanguinis miſſio, cum qua, celeriter poſſit evacuari cauſca morbifica, ne delapſis viribus, impediatur eius executio: ſed ſanguinis miſſione evacuatoria id celerius conſequitur, cùm à parte affecta evacuet, quàm ex ſanguine miſſo ex pede, quæ nihil de cauſa contenta in partibus ſuperioribus deponit: ergo in omni febre maligna, aut peſtilente, ſanguis in principio eſt mittendus ex brachiis.

§. III.

Determinatur quando in his febribus ex pede poſſit ſanguis mitti.

RESolvendum 2. quòd ſi quando timetur in febribus putridis, & peſtilentibus foveri febrem ex vitio ſanguinis in ramis venæ cavæ deſcendentis, evacuationis cauſa ex cruribus, aut pede ſanguis eſt mittendus.

Probatur 1. Sicut per venas brachii fit evacuatio humorum, qui continentur in propaginibus cavæ aſcendentis, ſic ex crurium, aut pedum venis fit evacuatio humorum, qui continentur in propaginibus cavæ deſcendentis: ſed ita petit ſui evacuationem febris orta ex materia majori ex parte contenta in cava deſcendente, ſicut quæ fovetur ab ea, quæ in aſcendente continetur: ergo ſicut evacuationis cauſa ſanguinem mittimus ex Brachio, dum majori ex parte pendet febris ex vitio ſanguinis in cava aſcendente, ſimili

mili modo ſi ſit in deſcendente, fieri petit ex pede.

Probatur 2. Si mulier in vtero copiam multam contineat materiæ comparcatæ, & putredini aptæ, & superveniat febris peſtilens in ea materia, quam maximè accenditur, ab ea quammaximè indicatur evacuatio per partes communicationem habentes cum parte affecta: ſed venæ crurium, aut pedum ſunt, cum quibus habent communicationem: ergo ex illis ſanguis mittendus evacuationis cauſa.

Probatur 3. Si bubones maligni, anthraces, vel alii morbi orti ex cava deſcendente accidunt, ex pede fit ſanguinis miſſio: ergo ſemper quod majori ex parte foveatur peſtilens febris ex vena cava deſcendente, debet fieri ex pede.

§. IV.

Solvuntur argumenta primò adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd Moderniores aliqui in febre peſtilente ſanguinem ex pede mittunt, non attenta indicatione; ſed ſolum quia judicant Galenum ſic exercuiſſe; vel quòd in hanc inclinant ſententiam; præcipuè dum maxima eſt putredinis minera in ramis cavæ deſcendentis, vel quòd adhærent opinioni minùs conformi rationi, vel quòd illam conſulunt: non quia magis indicata, ſed quia minus vires debilitat, quæ maximè in his febribus debent conſervari.

Ad 2. reſpondetur, quòd cum breviſſimo tempore, ne vires dilabantur, & impediatur ſanguinis miſſio, hæc debeat exerceri, & ex parte qua promptius evacuare valeat, & hæc fiat ex venis brachii, quæ ex Galeno ampla via, & majori cum rectitudine evacuant ex vena cava aſcendente; ideò ex brachiis debet exerceri: & licèt dentur fuligines revellendæ; hæ non per ſanguinis miſſionem evacuantur, ſed illarum cauſa, quæ evacuatione ex brachio faciliùs, & promptiùs aufertur, quàm ipſam avertendo ad inferiores venas cavæ deſcendentis ramulos.

Ad 3. reſpondetur, quòd minera febris peſtilentis, & cujuſvis putridæ, pro[illegible] eſt morbus communis, eſt in omnibus venis, & quia cava aſcendens, & illius ramuli majorem habent propaginem, & major humorum pars continetur in illis, quia pro toto trunco corporis alendi feruntur pro capite ex brachiis, pro quibus major requiritur copia: inde oritur, quod febris majori ex parte contineatur in illis, & ideò ab illis tanquam à parte affecta maximè evacuandi ſumitur indicatio.

Ad 4. reſpondetur, quòd ſanguis vitiatus, à quo ſumitur indicatio mittendi ſanguinem, continetur quietus intra venas, & evacuandi indicatio ab illis ſumitur: ſi aliqua revellendi ſumitur à fuliginibus elevatis, hæc cucurbitulis, aut frictionibus perficitur, ſive ad extra, ſive ad partes interiores.

Ad 5. reſpondetur, quòd motu ichorum, fuliginum, aut vaporum petit [illegible]hiberi frictionibus, cucurbitulis, [illegible] avertentibus, non autem ſanguinis miſſione, quia hæc indicatur à fluente ſanguine evacuando per illam; non à fuliginibus, aut ſubſtantiis, quæ per [illegible] non petunt evacuari.

Ad 6. reſpondetur, quod Galenus potius præcautionis, quàm curationis cauſa, ſcarificationes adhibuit, & juxta [illegible] am doctrinam traditam *lib. artis medicinalis cap.* 85. & 6, *Aphoriſmorum* [illegible] præcautio indifferenter poteſt ex brachio [illegible]

pede fieri, non autem curatio, quia in hac à determinato, & præſente morbo ſumitur determinata indicatio, & à parte affecta determinata: Vel quòd timens virium jacturam, nec ſanguinem mittere ex brachio, aut cruribus auſus eſt; ſed ſcarificationem in partibus, in quibus parva fieret ſpirituum reſolutio, ſpreta hac de cauſa indicatione evacuandi ex brachio, quæ viribus conſtantibus præſtantior ſemper eſt.

RESOLUTIO VII.

Vtrùm præter humorum motum ſit aliqua ratio, vt in febribus fiat ſanguinis miſſio ex pede.

§. I.

Aperitur difficultatis ratio; pars fulcitur affirmativa.

CVm ab humorum motu indicetur revulſio, cum Antiquioribus aſſerentibus ex motu humorum indicari revulſionem in febribus, in antecedentibus reſolutionibus pugnavimus. An ſit alia ratio revellendi ex pede in febribus per ſanguinis miſſionem? contendimus examinare. Doctiſſimi recentiores Hiſpalenſes contendunt probare ob alias etiam rationes indicari ſanguinis miſſionem revulſivam ex pede in principio omnium febrium putridarum: quod ſuaderi videtur,

Primò, quia ſi datur cauſa putredinalis humorum, illi primò patiuntur putredinem, qui aptiores ſunt illam pati: ſed ſanguis, & humores contenti in prima regione in venis meſaraicis aptiores ſunt pati putredinem; ergo priùs putreſcunt: ergo in principuo debent evacuari per ſanguinis miſſionem factam ex pede, ne ſurſum deferantur, & coinquinent maſſam ſanguinariam, communicentque putredinem.

Secundò, licèt ſanguis contentus in prima regione non putreſcat, ſi ſanguine miſſo ex brachio, deferatur ad illam; ab humoribus ibi putreſcentibus acquirit putredinem, & augetur putredo, & febris: ergo in principio, ne ſurſum deferantur, debent evacuari ſanguinis miſſione revulſoria in pede facta.

Tertiò: ſi in vena cava putreſcit humor, magis debet putrefieri, qui in partibus inferioribus illius diſtat à corde; quàm qui eſt in parte ſuperiori circa cor; quia circa cor natura eſt potentior: ergo humor magis putridus in parte inferiori venæ cavæ contentus prius debet evauari ſanguine miſſo ex pede quàm ex brachio.

Quartò: dato quòd in tota vena cava contineatur ſanguis, qui putreſcit, meliùs eſt infra illum revellere, ſanguine miſſo ex pede; quàm ipſum ſurſum attrahere, ſanguinem mittendo ex brachio: ergo in principio febris putridæ convenit ſanguinis miſſio ex pede.

Quintò: In omni febre vitandum, quòd humor non attrahatur in partem principem: ſed ſanguine miſſo ex brachio, trahitur in caput, & cor; ſanguine miſſo ex talo, avertitur: ergo ſanguinis miſſio debet fieri in principio ex talo in omni febre putrida.

Sextò: nullum poteſt ſubſequi accidens, ſanguine miſſo ex pede; ſi fiat ex brachio, poteſt ſupervenire delirium, apoplexia, epilepſia, & comatoſus effectus: ergo ex pede in principio; & non ex brachio ſanguis eſt mittendus.

§. II.

Communis præfertur doctrina.

RESolvendum negativè. Sic felici eventu per plurima ſæcula in Praxi firmavit Antiquitas; & communi aſſenſu recepit Claſſicorum conſenſus.

Probatur primò, quòd prima ratio in contrarium adducta non probat; Tum primò, quia nullo ex capite conſtat, quòd humores contineantur ſemper in vaſis venæ meſaraicæ ſuperflui; hoc enim accidere in bene valentibus, non eſt neceſſarium. Tum ſecundo, quia non humores omnes ibi repertos neceſſe eſt habere aptitudinem, vt putreſcant: alias non eſſet poſſibile in venis majoribus aliquod genus febrium humoralium, cum quo non complicaretur Quartana, quæ ex melancholicis humoribus ibi contentis petit fieri. Tum tertiò, quia in hypochondriacis redundantibus ſuperfluis humoribus in prima regione, manifeſtè conſtat contentos humores in illa non putrefieri, cũ potius experiamur ipſos febre nõ laborare. Tum quartò, quia adhuc ſi humores ibi contenti eſſent apti putredini, & petant evacuari, cùm ſint ſeparati à commixione ſanguinis, fiunt cachoymi, & indicant purgationem, & non ſanguinis miſſionem, ut *diſput. de purgandi ratione* demonſtravimns. Tum quinto, licèt ibi eſſet vitium ſanguinis, cum ab illo non pendeat febris, à qua tanquam à morbo magno indicatur ſanguinis miſſio, ab ea parte debet ſanguis mitti, à qua evacuatur cauſa, à qua ſanguis fovetur; non autem à parte remotiori. Tum 6. quia adhuc ſi febris foveretur ab illis humoribus, ut commixtis ſanguini, ſanguinis miſſio ex pede nihil evacuat de illis humoribus; quia, ut conſtat ex omnium Anatomicorum venarum Hiſtoria, mille ſunt propagines in venis meſentericis, nec in vena porta tendentes ad crura, aut pedes, quia illarum venæ omnes ſunt propagines cavæ deſcendentis; non autem portæ. Tum ſeptimo, quia ratio tantum p[illegible] convincere, ſi ſuppoſitum eſſet verum, [illegible] ſanguiſugas eſſe evacuandos illos hum[illegible]res qui à porta vena originem ducunt, [illegible] autem à cava aſcendente. Tum octa[illegible] quia æquè diſtat vena porta à ramis ca[illegible] aſcendentis, & deſcendentis, cùm [illegible] proveniant à trunco cavæ æquè diſtantes à porta, & ſic eodem modo traherentur humores ad truncum, & ramos venæ portæ aſcendentis, & deſcendentis, miſſo ſanguine ex pede, ac ex brachio. Tum nonò; quia cùm febris putrida oriatur [illegible] humoribus in omnibus venis putreſcentibus humor attractus putreſceret [illegible] mixtus cum humoribus contentis in cava deſcendente, & ibi etiam poſſet febre[illegible] accendere. Tum decimò, quia hæc r[illegible] probaret in jecoris inflammationibus & vitiis lienis ſanguinem eſſe mitt[illegible]dum ex pede; cuius contrarium [illegible] Galeni decreto faciendum eſſe docu[illegible] ergo prima ratio non probat ſanguin[illegible] ex pede mittendum in febribus putridis.

Probatur 2. quòd nec ſecunda ra[illegible] probat. Tum primò in omnibus rationibus, quibus probatur antecedens. Tum ſecundò, quia ſicut melancholia ge[illegible] in jecore humori putreſcenti in ven[illegible] mixta; non eſt neceſſe, quod p[illegible] nec pituita quæ ob humiditatem [illegible] putrefieri; ſimiliter nec quod p[illegible]fieret melancholia, adhuc ſi a ve[illegible] poſſet attrahi: Tum tertiò quia ſi h[illegible] inconveniens eſſet poſſibile, eſſet exper[illegible]tum, quod dum ex brachio ſan[illegible]

timus, in aliis generibus intermittentium, ſemper complicaretur Quartana ab humore melancholico à vena porta attracto, & in vaſis majoribus putreſcente: quod inconveniens per tot ſæcula nunquam experti ſunt Dogmatici: ergo nunquam ob hanc rationem ſanguis eſt mittendus ex pede.

Probatur 3. quod nec tertia probat ratio: Tum 1. quia falsò ſupponit, quòd humores contenti in parte inferiori magis putreſcunt, quàm qui ſunt circa cor, & in parte ſuperiori, cùm omnes generentur à jecore cum æquali aptitudine ad putrediné. Tum 2. convincitur contrarium: nam cùm humores generati à jecore fiunt apti putreſieri circa cor, magis quàm circa partes inferiores, quia in materia æquè apta ad putredinem magis putreſcit, quæ intenſiori appropinquatur putredinali calori; in corde autem, & partibus vicinis intenſior eſt putredinalis, & febrilis calor, quàm in partibus diſtantioribus; ex quo apparet, quòd intenſiorem circa cor patitur putredinem. Tum 3. quia humoribus putrefactis in vena cava debetur evacuatio ex ramis brachii cum illa majorem communicationem habentibus ampla via, ut docuimus ex Galeno: ergo tertia ratio non probat quod ex pede ſit ſanguis mittendus.

Probatur 4. quòd non probat quarta ratio: Tum 1. quia eo ipſo, quod ſanguis continetur in tota vena cava, melius evacuatur per brachii venas, quæ ipſius ſunt rami, quàm ex venis pedis, quæ alterius venæ rami ſunt, ſcilicet cavæ deſcendentis: Tum 2. quia per ſanguinis miſſionem factã ex brachio evacuatur ſanguis contentus in vena cava; per ramos cavæ deſcendentis in pede evacuatur ſanguis in cava deſcendente contentus, & intra corpus relinquitur, qui ſupponitur putreſcens in cava: Tum 3. quia melius eſt, quod putreſcit evacuare, quam ipſum putreſcens relinquere intra corpus: Tum 4. quia ſi eſt inconveniens deferre humores putreſcentes in prima regione, ut ipſi dicunt, ad venam cavam aſcendentem, ne faciat putreſcere humores in illa contentos, ſi ſupponitur humores putreſcere in illa, majus erit inconveniens miſſo ſanguine ex pede retrahere putreſcentes humores, ut miſceantur cum humoribus cavæ deſcendentis, quàm eos per brachium evacuare: ergo quarta ratio non probat, quòd ex pede ſit ſanguis mittendus in febribus putridis.

Probatur 5. quòd nec quinta ratio aliquid probat: Tum 1, quia ex eo quod evacuatur per brachii venas, potiùs inferri debet, quòd impeditur, ut feratur in partes principes, quàm quod deferatur. Tum 2, quia cerebro patiente per defluxum humoris in ipſum indicatur revulſio per venam quæ ſanguinem ab affecta parte, & magis, & velocius tum revellere, tum evacuare poſſit, ex Galeno *de ratione victus comm.* 10. ſed hoc manifeſtè conſtat facilius conſequi brachii venas. Tum 4. quia in præcipiti periculo ex delapſu humorum in partem, nullum pro urgentia eſſet levamẽ ex pede propter nimiam diſtantiam: Tum 5. quia ratione fluxi, & fluentis impetus breviſſimo temporis intervallo dicatur indicatio derivandi, quæ ex pede conſequi non poteſt, ſed ex brachio: Tum 6. quia ſi à brachii venis, capite patiente, imeretur attractio ad caput, multo magis eſſet timenda, miſſo ſanguine ex venis frontis; & ideo hæc nunquam eſſet admittenda; quod eſt contra communem practicantiũ doctrinam. Tum 7. quia poſt principium admittunt ſanguinem poſſe mitti

ex

ex brachio, & ſi tunc non defert ſanguinem ad caput, imò attrahit, revellit, & evacuat; in principio etiam poterit attrahere, & revellere: ergo nihil ratio illa convincit.

Probatur 6. quòd neque ſexta ratio probet; Tum 1. quia ſanguine miſſo ex pede, etiam ſi intra venas maneat humor, à quo poſſent ſubſequi accidentia, nullum ex his ſequitur, ſanguine miſſo ex brachio, cuius cauſa evacuatur, & avertitur, multo minus ſubſequetur, quia minor ſubſiſtit cauſa: Tum 2. quia ſi revulſio eſt averſio humoris fluentis ad originem, & per venas pedis, non avertitur humor, qui ex vena cava aſcendente poteſt confluere, ſed qui continetur in cava deſcendente, non poterit fieri revulſio averſiva niſi per accidens, & poſt longum tempus: Tum 3. quia accidentia ſupervenientia, qualia ſunt quæ proponuntur in augmento, & ſtatu, magis ſupervenire contingunt: ſed tunc contrariè opinantes ſanguinem mittendum eſſe ex brachio in omni febre admittunt: ergo ſi tunc ex illa non ſubſequuntur prædicta accidentia, multo minus in principio. tum 4. poſt principium in eiſdem accidentibus, ſi ſanguis mittendus, contrariè opinantes ſanguinem mittunt ex brachio: ſed tunc non timent ea accidentia humorum attractu per ſagnuinis miſſionem ex brachio augeri: ergo nec ante principium timendum erit ſupervenire poſſe propter illam.

§. III.

Enervantur iterum rationes adductæ in principio.

AD 1. reſpondetur, quod non Probat ratio, quod humores contenti ſint aptiores pati putrediné, non enim quidquid imperfectius in eſſe entis eſt aptius putrefieri, alias non daretur febris diaria ſine humorali, nec humoralis ſine alia admixta, o... ex cruditatibus vel ſuperfluitatibus re... dantibus in corpore, & ex ipſis humori... bus cernimus ſanguinem putrefieri ſi... reliquorum imperfectorum exiſtenti... putredine, non enim quod in corpore... imperfectum eſt, priùs putreſcit, ſed q... in ſuo genere aptam habet diſpoſitione... ut putrefiat.

Ad 2. reſpondetur, quòd defer... ſecundam regionem, quod tanqua... perfluum redundat in prima; & hoc ... evacuare per ventrem docuit Gal..., non per ſanguinis miſſionem, ſi autem ... tra portæ ramulos cacochymi ſint hum... res, non ſanguinis miſſione, ſed purgati... ne petunt evacuari: qui ibi autem ... netur ſanguis, à quo poſſit indicari ſan... guinis miſſio, pro partium nutricat... tinetur; ſin minus hæmorrhoidal... nis proximè evacuatur: à pedum au... & brachij venis æque diſtat ut ex a... me apparet: ſi autem ſurſum de... poteſt ineptus putredini eſſe, ita u... reliqui putreſcant humores, ipſe ... tiatur putredinem.

Ad 3. reſpondetur, quòd ratione ca... putredinalis hæc major eſt circa cor... ideò humores circa illud magis de... putrefieri.

Ad 4. reſpondetur, quòd melius eſt ... tra corpus ſanguinem evacuari per b... venas, quàm illum avertere per pedu... nas, & intra corpus relinquere.

Ad 5. reſpondetur, quòd ſanguine ... ſo ex brachio evacuatur ſanguis c... tus in propaginibus venæ cavæ a... tis, per quas ferri poterat in capit... partes principes, & impeditur ...

in illas, quia revellitur, evacuatur, & partes inanitæ, quod reliquum eſt, retinent; & ab ipſis partibus principibus etiam evacuatur, quia ut docuimus ex Galeno, reſpectu partium in quibus non poteſt aperiri vena fit evacuatio per partes vicinas, quæ cum illis communicant.

Ad 6. reſpondetur, quòd cùm per brachii venas evacuetur ſanguis contentus in propaginibus venæ cavæ, à quo fluente deberent timeri illa accidentia, illo evacuato, minus debent timeri, quia loco illius attrahitur minor copia, & quæ attrahitur, eſt ad replendum vacuum, cujus cauſa a natura retinetur, ne ſurſum feratur; quod non contingeret reſpectu ejus, quod evacuatur, & quod redundabat in venis illis.

RESOLVTIO VIII.

Vtrum ſanguinis miſſio indicetur in putridis febribus ut remedium refrigeratorium.

§. I.

Proponitur difficultatis ratio.

Communiſſimum eſt practicantiũ proloquium, ſanguinis miſſionem eſſe refrigeratorium remedium. Licèt Caxenes [illegible] *adverſus Valentinos cap.* 8. ut tale concedat non debere exerceri. Reliqui verò ſuum placitum ſupponentes undenam indicetur, non ſcrutantur; nunquam tamen ut refrigeratorium remedium indicari perſuadet.

Primò: ſi ſanguinis miſſio indicaretur à febre putrida ut remedium refrigeratoriũ, vel indicaretur ab illa præciſe ut eſt febris, & præternaturalis calor; vel prout eſt febris putrida pendens ex vitio ſanguinis: ſed ab illa ut eſt febris, indicari non poteſt, alias ab omni febre diaria, & hectica indicaretur; neque ut eſt febris putrida pendens ex vitio ſanguinis, quia ut ſic indicatur, ut probavimus, ſanguinis miſſio tanquàm remedium evacuatorium; & ab uno, ut unum eſt unum tantum indicari poteſt; ut Galenus docuit: ergo à febre putrida non poteſt indicari tamquam remedium refrigeratorium.

Secundò remedium refrigeratorium eſt illud, quod tanquam contrarium calori opponitur: ſed ſanguinis miſſio non eſt calori contraria, ut de ſe patet; quia contraria ſunt quæ ſub eodem genere maximè diſtant, & ab eodem ſubjecto mutuo ſe expellunt, ut docuit Ariſt. qualiter in frigore, & calore apparet: ergo ſanguinis miſſio non poteſt indicari ut refrigeratorium remedium.

Tertiò, ſi ſanguinis miſſio indicaretur à febre putrida tanquam remedium refrigeratorium, in omni febre putrida indicaretur: ſed in febribus putridis ortis ex cacochymis, aut turgentibus humoribus non indicatur, cùm Hippocrates doceat purgationem indicari in illis; ergo ſanguinis miſſio, ut refrigeratorium remedium non indicatur à febre putrida.

§. II.

Communior ſancitur opinio.

Reſolvendum, quòd à febre putrida, prout pendet ex vitio ſanguinis in Quali, indicatur ſanguinis miſſio, tanquam remedium refrigeratorium per accidens: Sic tenent Sylvaticus, Valleſius, Maſarias, & communiter recipiunt practici Docto-

Doctores. Probatur Galeni auctoritate *lib. de ſanguinis miſſione, cap.11. §. ceterum vbi ferveſcentis ſanguinis plenitudo acutiſſimam accendit febrem, ſubito ac ſimul evacuare expedit, eàmque inanire tentandum, vel ad animi deliquium uſque, virium modo inſpecto robore; novi enim ex eis quoſdam neceſſario ex animi deliquio refrigeratos*: ergo ſanguinis miſſionem ut remedium refrigeratorium in decatum admittit Galenus in putridis febribus.

Porbatur 2. à febribus putridis, prout pendent ex vitio ſanguinis, indicatur, ut remedium per accidens refrigeratorium, illud, à quo per accidens ſubſequitur illius attemperatio: ſed per ſanguinis miſſionem ablato vitioſo ſanguine, à quo febris fovetur, attemperatur febris, quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus: ergo à febre putrida ut pendente ex vitio ſanguinis, indicatur ſanguinis miſſio ut refrigeratorium remedium per accidens, quatenus aufert c·u·ſam à qua fovetur.

Probatur 3. ſi quid obſtaretur, ut non poſſet ſanguinis miſſio indicari à febre putrida pendente ex vitio ſanguinis in Quali ut remedium refrigeratorium, maximè quia ut tale non indicatur à Diaria & Hectica: ſed Diaria & Hectica non pendent ex vitio ſanguinis, quod poſſet auferri per illam, ſicut febres putridæ: ergo licet in aliis non indicetur; in putridis indicatur tanquam remedium refrigeratorium per accidens.

§. III.

Solvuntur rationes in contrarium adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd à febre putrida indicatur ſanguinis miſſio ut refrigeratorium remedium per accidens; per ſe tanquam remedium evacuatorium.

Ad 2. reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio non eſt contrarium per ſe calori, ſed per accidens, quatenus aufert cauſam ad cuius ablationem ſubſequitur caloris attemperatio.

Ad 3. reſpondetur, quòd ſanguinis miſſio indicatur tanquam remedium refrigeratorium à febribus, quæ pendent ex vitio ſanguinis, à quo ſanguinis miſſio indicatur; ab illis verò, quæ pendent ex cacochymis humoribus indicatur purgatio tanquam remedium per accidens, etiam refrigeratorium.

SECTIO IV.

De loco venæ ſectionis in morbis fluxione orti in supernis corporis regionibus.

VArii in unaquaque corporis regione accidunt morbi humorum decubitu in ipſas orti, qui indicant ſanguinis miſſionem. Revulſoriam in principio, poſtea Derivatoriam, & tandem Evacuatoriam. De revulſoriæ loco, ubi fieri petit, noſtris temporibus maxima ſuborta eſt controverſia, præcipuè in affectibus ſuperiorum regionum, quam examinabimus in hac ſectione.

***

RESOLUTIO I.

A quo loco petat fieri ſanguinis miſſio revulſoria; juxta Galeni doctrinam, humoribus fluentibus ad ſupremas corporis regiones?

§. I.

Recentiorum proponitur opinio, & quibus Galeni fulciatur fundamentis.

VAlerius Martinus *lib. 3. de indicante ſanguinis miſſionis* licèt confusè pro mente, propalavit ex Hippocrate, Galeno, & Aetio noſtrum corpus in tres dividi regiones inter ſe diverſas, juxta propagines varias venarum, quæ in illis poſſunt phlebotomari: ſuperior à collo incipiens ad totum caput; ſecunda à collo deſcendens ad renes; tertia à renibus ad internas extenduntur partes: differunt prima & ſecunda, ſed ſuperiores ambæ magis quàm inter ſe ab inferioribus differunt; quia cum diverſitas proveniat juxta venarum propagines, prima & ſecunda majorem habent inter ſe communicationem, ab uno enim propagantur ramo cavæ aſcendentis; inferioris verò regionis venæ propagantur à cava deſcendente, minorem cum ſuperioribus retinentes communicationem; portæ venæ propagines ab utraque parte diſtant. Venas tamen conſpicuas phlebotomari aptas non obtinet, niſi eas, quæ hæmorrhoidales dictæ, potius per ſanguiſugas, quàm per ſcalpellum petunt aperiri.

In unaquaque regione contingit oriri morbos ex humorum fluxione, quibus evacuatio, derivatio, aut revulſio debeatur. Et cum revulſio ſit averſio fluentis humoris in contrarium, in unaquaque ex dictis, ut dilucidè notavit Sapientiſſimus, mihi ſemper venerandus Dominus Doctor Michaël Perez, Profeſſor Salmanticenſis, in cenſura edita de controverſia Medicorum Hiſpalenſium; reperitur quadruplex diverſa partium poſitio, ſecundum quam reſpectû partis affectæ dantur oppoſitæ, & contrariæ dimenſiones ſecundum ſurſum, & deorſum, & è contra; ſecundum dextrum, & ſiniſtrum, & è contra; ſecundum partes internas, & externas, & è contra; & ſecundum poſitionem ante, & retrò, & è contra. Quod priùs docuit diſertiſſimus Galenus *lib. de hirundinibus, cap. 2. de revulſione, §. atque ut ſumma rem complectar, ita revulſio efficitur in humoribus, videlicet partes ſuperiores petentibus, ad inferiores, & è contra; ſi inferiores petunt partes, ad ſuperiores, & è contra; ad dexteram ſimiliter partem, ad lævam; item in anteriorem, aut poſteriorem, ſi quid defluxerit ad oppoſitas partes revulſio facienda eſt.* Aliiſque in locis.

Ex dictis conſtat, quòd partes contrariæ, & oppoſitæ cum parte affecta, aliæ ſunt diſtantiores in unaquaque corporis regione, aliæ diſtantiores in toto corpore. Et hinc oritur difficultas, utrùm quando Galenus docet faciendam eſſe revulſionem ex parte contraria, aut diſtantiori; id juxta Galeni doctrinam ſit intelligendum de parte abſolutè diſtantiori? an à diſtantiori à parte affecta intra regionem in qua eſt? Doctiſſimi quidam recentiores ſatis acutè philoſophantes conantur, quòd ſemper ſit intelligendus Galenus de parte diſtantiori abſolutè: ita ut in affectibus à fluxione humorum ortis in ſupremis corporis regionibus, ſemper ſanguinis miſſio revulſoria debeat exerceri ex venis pedum ex Galeni decreto, his fulti.

Primò, revulſio eſt averſio humorum,

quò non deberent, fluentium in partem contrariam diſtantiorem ex Galeni doctrina: ſed reſpectu humorum fluentium ad ſecundam, aut tertiam regionem, pedes ſunt diſtantiores partes: ergo juxta Galeni doctrinam ex illis petit fieri revulſoria ſanguinis miſſio pro his affectibus. Probatur major, Tum 1. ex Galeno *lib. 4. methodi, c. 6.* §. *At ſi perpetuum eſt, quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad contrariam trahendam eſſe, fixam jam in laborante particula, &c.* Tum 2. lib 2. ad Glauc. c. 2. §. *Semper enim fluxionis motum ad contrariam trahere expedit.* Tum 3. lib. de ſanguinis miſſione, cap. 19. §. *Incipientes phlegmones revulſus evacuare oportet, quæ verò inveteratæ jam ſunt ex ipſis.* Ergo ex Galeno ſanguinis miſſio revulſoria eſt averſio humorum, quò non deberent, fluentium ad partem contrariam diſtantiorem.

Secundò, ſi humores vehementi impetu fluant ad partes ſuperiores, debent revelli, ut docet *lib. de hirundinibus* §. *vehementes humorum fluxiones revulſione cohibendæ ſunt, ne nimium confertæ alioquin prorumpant, atque ut ſummatim complectar, ita revulſio efficitur in humoribus: videlicet partes ſuperiores petentibus, ad inferiores, & è contra,* &c. ſed inferiores corporis partes ſunt abſolutè diſtantiores ſimpliciter in corpore: Ergo de illis intelligendus Galenus.

Tertiò, Revulſio petit fieri ex contraria parte ex Galeno: ſed pars contraria eſt maximè diſtans: quia ex Ariſtotele contraria ſunt quæ maximè inter ſe diſtant: ergo Galenus docens revellendum à parte contraria diſtantiori abſolutè debet intelligi. Probatur major ex eodem Galeno, Tum 1. *lib. 13. methodi, cap. 5.* §. *Quippe communis ratio tum ad c*[illegible] *revocabis; tum ad vicina derivabis.* Tum 2. lib. 15. methodi, cap. 5. §. *Rev*[illegible] *cum iis, quæ ſupra ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur; ſurſum verò in iis, qu*[illegible]. Tum 3. quia idem conſulit, q[illegible] laborante crura ſcarificentur: ergo conſulit à contraria parte debere exerceri revulſoriam ſanguinis miſſionem.

§. II.

Quid de ſanguinis miſſione revulſoria curatoria preſcribat Galenus?

RESolvendum 1. Quòd in ſanguinis [illegible]ſione curatoria revulſoria ex Gal[illegible] decreto revellendum à parte diſta[illegible] non abſolutè, ſed habente in una[illegible] regione communicationem cum parte affecta. Probatur 1. ex Galeno [illegible] narum anatome hanc demonſtrat d[illegible]nam *lib. de rigore,* §. *Quod autem,* [illegible]*te ſanguine, ſit detrahendus ſan*[illegible] *cuivis eſſe apertum, cum a ven*[illegible] *plectatur: quòd verò a pede, aut p*[illegible] *affecto, niſi ex anatome venarum* [illegible] *nem priùs doceam, rem projecto* [illegible] *poſſis: aliæ enim aliis partibus c*[illegible] *ſunt communes, & à commun*[illegible] *eſt facienda: ſi namque aliam* [illegible] *ſanabis affectam partem, perpe*[illegible] *eſt ſanum lædes, &c.* Sed rami [illegible] deſcendentis, quæ ſunt in infe[illegible] ne, quæ eſt diſtancior abſolu[illegible] communes cum venis ſecundæ [illegible] regionis, quibus ſolum ſunt c[illegible] cavæ aſcendentis, quæ per illa[illegible] propagantur: ergo dum conſulu[illegible]tiori revellere parte, non à di[illegible] abſolutè conſulit, ſed à d[illegible]

ge-

regione, in qua venæ habent communicationem quia ex reliquis non habentibus communicationem nec læſa pars ſanatur, & ſemper ſana læditur.

Confirmatur ex eodem Galeno *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 16. §. *At verò eorum omnium primariumque caput hoc ſcilicet quibuſcumque κατ' ἴξιν eruptio ſanguinis accidit: hoc autem catixim, quod in rectum intelligitur omnibus confeſſum eſt, cum clariſſimè ſæpe numero hac voce catixim in hoc utatur ſignificatu; quibus verò contra evenit, nihil juvat, aut etiam interdum nocet, quod vires citra morbum dejiciat, atque exſoluat*, &c. ſed facta ſanguinis miſſione ex venis diſtantioribus abſolutè, quæ ſunt in pede propagines cavæ deſcendentis, non eſt communicatio cum venis regionum ſuperiorum, in quibus humores in partem affectam fluunt: ergo per partem diſtantiorem ex Galeno debet intelligi pars ejus regionis, in qua venæ communicant cum parte affecta, & ex quibus poteſt ſubſequi levamen.

Dices, quod Galenus *locis adductis*, petit communicationem rectitudinis inter partem affectam, & eam ex qua fit ſanguinis miſſio, non autem inter venarum originem.

Contra, major eſt communicatio inter venas cavæ aſcendentis, quæ in diverſas corporis partes ramificatur, cum ab eodem trunco mutuò inter ſe connexæ ramificentur, & ab eodem mutuò ſanguinem æqualiter recipiant, quam inter venas cavæ aſcendentis, & deſcendentis, & earum propagines, quæ in diverſas feruntur regiones, & diverſas habent ramificationes nulla ex parte inter ſe communicantes, & quæ inter ſe difficilem habent humorum refluxum, & qui non niſi poſt longum tempus poteſt conſequi: ſed hoc non obſtante, defectus communicationis inter ramulos ortos ex cava aſcendente in eadem regione cum diverſa poſitione, ſufficit, ut non proſit, imò lædat defectu rectitudinis: ergo potentiùs ſtando in Galeni doctrina lædit ſanguinis miſſio curatoria ex diverſa regione facta ex venis non ortis ab eodem trunco, nec inter ramos inter ſe communicantes.

Probatur 2. Reſolutio; in unaquaque regione corporis datur pars quæ dicitur proximior, aut diſtantior; inferior, aut ſuperior; & de qua poteſt intelligi loquutio Galeni, dum à diſtantiori, aut proximiori parte conſulit ſanguinis miſſionem revulſoriam, aut derivatoriam, ut ipſe docuit *libro ſexto epidem*, *ſectione ſecunda*, *commento* 14. §. *Eorum etiam, quæ ſuperius ſunt, ſi inter ſe conferantur, aliqua magis ſupra ſunt, aliqua minus; nobis vero eſt conſuetudo in omnibus ita dictis, interdum, quod minus ſupra eſt, infra eſſe dicere, quod ad ſuperius ipſum comparantibus: quod autem minus infra eſt, & id inferioribus comparantes ſuperius eſſe dicimus: ac propter hujuſmodi loquutionis incuriam conſuetudine longinqua confirmatam, nobis ambiguitas quædam in ſermonibus oritur:* ergo quando ſimpliciter profert Galenus, quod à parte diſtãtiori debet fieri ſanguinis miſſio revulſoria, ſtando in ejus doctrina, & loquutionis incuria, in loquendi conſuetudine, non debet intelligi de parte abſolutè diſtantiori, ſed de diſtantiori reſpectiva ad unamquamq; regioně.

Probatur 3. Galeni doctrina de revulſoria curativa ſanguinis miſſione debet intelligi, juxta communem praxim, quam exercuit in exercitio hujuſmodi ſanguinis miſſionis: ſed dum Galenus conſulit ſanguinis miſſionem curatoriam revulſoriam, illam conſulit non a diſtantiori cor-

poris parte abſolutè, ſed à diſtantiori, quæ in unaquaque regione communicationem habet cum parte affecta, & cum venarum communicatione petit aperiri: ergo ex Galeni doctrina non petit exerceri à parte abſolutè diſtantiori, ſed à diſtantiori habente communicationem in unaquaque regione. Probatur antecedens. Tum primò, libro quarto de ſanitate tuenda, capite decimo §. *Porro æſtimare diligenter oportet, qui ſanguinem ſunt miſſuri in thorace, ne dorſo, aut lumbis tenſio, pulſanſque dolor figatur; an in capite potius, & collo: his enim affectis, humeralem veniam divides, maximè ſi repletum caput, & calidum ſentiunt: illis verò internam: ſi verò omninò æqualiter laſſitudo corpus occupat, ambarum mediam.* Tum 2. lib. de venæ ſect. cap. 16. §. *Quæ ex eodem latere eſt, conſpicuam habet vilitatem; quæ verò ex altero, aut omnino obſcuram, aut longo poſt tempore; ex quo apparet, quanto minorem utilitaten adducet ex venis minus communicantibus inter ſe; &c.* Tum tertiò, libro 13. methodi capite undecimo §. *Ergo pariter tum revellendus, tum educendus, qui ad jecur fluit ſanguis eſt, interna in dextro cubito ſecta vena.* Tum quartò libro de humoribus, comment. ad textum decimumtertium. §. *Si verò in ſupernis partibus quid inflammatione tentetur, ut in angina, inflammatione oculorum, & in iis omnibus, quæ in capite ſunt uſu venit, venas exteriores, quæ ad rectitudinem ſitæ ſunt, incidere: liene autem inflammato ac patiente venam ſiniſtra manus internam ſecabis:* quibus in locis, aliiſque quamplurimis, ſatis manifeſtè docet Galenus pro communi praxi docuiſſe ſanguinis miſſionem revulſoriam curatoriam debere exerceri, non ex parte abſolutè diſtantiori, aliàs ex pede conſuleret ſanguinis miſſionem; ſed ex diſtantiori ejus regionis, cum qua pars affecta habet communicationem.

Confirmatur ex eodem Galeno *lib.* [illegible] *methodi capite* 13. ubi expreſſe ſpe[illegible] do unamquamque regionem in qualibet conſulit revulſoriam ſanguinis miſſionem ex regionibus ſuperioribus, & ex partibus in eis habentibus communicationem cum parte affecta. *Si caput* [illegible] *phlegmone laborat, humeralem in*[illegible] *tet; & ſi ea non cernitur, mediam; ubi* [illegible] *aut cor ſic afficiuntur, internam; in* [illegible] *primò ex cubito, mox ex eis, quæ ſub lingua ha*[illegible]*bentur, in eis quæ in capite ſunt, & eam, quæ in cubito eſt, & eam, quæ in fronte.* [illegible] *rò, & pudendo, & utero ſic habentibus, e*[illegible] *in cruribus ſunt ſitæ.* En qualiter Galenus pro fluxionibus in unaquaque regione determinat venas habentes communicationem cum parte affecta, ex quibus [illegible] derivatio, & ex quibus fiat revulſio.

Contrariè opinantes ſatis manifeſtam concernunt Galeni doctrinam: ſe tamen munire intendunt adverſus omnes authoritates Galeni, dicentes; quod Galenus loquitur de ſanguinis miſſione derivatoria; non autem de revulſoria. [illegible] ſi verbum *Revulſio* conſonat eorum opinioni; pro vera Revulſione acc[illegible] minus, pro Derivatione accipiend[illegible] ſpondent.

Sed contra ſtat, Tum primò, [illegible] ducta Authoritas, in qua manifeſte [illegible] ſtat, Galenum in unaquaque regione [illegible] venis in illa diſtantioribus con[illegible] vulſionem pro illius inflammati[illegible] ex propinquioribus revulſionem [illegible] ipſa parte evacuationem: ex quibus [illegible] nifeſte patet, quod veram revulſionem conſulit, non ex parte diſtantiori abſolutè, ſed à parte diſtantiori habente communicationem

municationem cum parte affecta. Tum ſecundò, eod. cap. inquit. *Ergo pariter tum revellendus, tum educendus, qui ad jecur fluit, ſanguis, [illegible], interna in dextro cubito ſecta vena.* [illegible] revellere docet ex cubito, non ex pede tanquam a parte diſtantiori, & loquitur de vera revulſione, quæ alterum eſt membrum diſtinctum ab evacuatione, illam non includens: ſi autem loqueretur de derivatione, cum hæc evacuationem includat, ſuperfluè ſuperadderet: *pariter tum revellendus, tum educendus.* Tum tertiò, Galenus in authoritatibus & doctrinis propoſitis intendit docere curationem inflammationis, quæ cùm maxime perficiatur revulſione propriè ſumpta, dum revulſionem conſulit, de vera revulſione loquitur. Tum quartò, Galenus curandi [illegible] inflammationem partium ſuperiorum docet: ſi ergo veram revulſionem non conſulit, nec de illa loquitur, diminutam eam conſulit, & imperfectam, omittendo primum remedium illius, & magis [illegible]uum. Tum 5. Galenus docet, quod ſecare venam non habentem communicationem cum parte affecta, non prodeſt pro parte læſa, & in ea, ex qua fit, [illegible]. Ex quo apparet quod loquitur de vera revulſione, quæ in inflammationibus [illegible]me prodeſſe debet, dum illam conſulit in unaquaque parte habente communicationem cum parte affecta. Tum 6. [illegible]. *de humoribus cap.* 5. ex brachij venam conſulit ſanguinis miſſionem in affectibus partium ſuperiorum, dum illæ partes inflammatione tentantur: ergo in principio, dum vera indigent revulſione. Tum ſeptimò, quia Galenus *in prorhit.* [illegible]*nt. textu* 53. conſulit ſanguinis miſſionem revulſoriam ex brachio, ut aver[illegible]ribus fluentem ſanguinem: Et de vera loqui revulſione ipſum conſtat quia ſuperaddit: *Quod autem manum recto tramite naribus, unde ſanguis abunde fluit reſpondentem ſecare, manuſque ejuſdem humeralem venam ferire oportet, liquidò conſtat omnibus; ſi verò nare utraque fluxerit, ſanguis ſecare ambas nihil prohibet; non enim per eas vacuationis ſed revulſionis gratiâ ſectionem facimus &c.* ergo ſanguinem mittit ex brachio ut vera revulſione revellat, non autem derivatione; quia dirivatio includit evacuationem, ut demonſtravimus. Galenus autem non ad evacuandum, ſed ad revellendum docet ſanguinem mittere ex brachio. Tum ultimò, quia Galen. in revulſione, quam conſulit in morbis ſuperiorum regionum, docet ſervandam eſſe rectitudinem, quod præceptum pro evacuatione facta ex parte, vel derivatione facta ex proxima, eſt ſuperfluum: ergo dum Galenus conſulit in affectibus ſuperiorum partium revulſionem ex brachiis, ſanguine miſſo, loquitur de vera Revulſione; & non de Derivatione.

§. III.

Revellendi ex pede traditur occaſio.

RESolvendum 2. quòd revulſio præcautoria pro affectibus fluxione accidentibus in ſuperioribus regionibus, poteſt eſſe à partibus infernis diſtantioribus.

Probatur 2. ex Gal. *lib. de ſanguinis miſſ. c.* 19 §. *In quibus autem corporibus nulla dum particula affecta eſt, cæterùm vacationem, Vere ineunte antevertimus: in iis ſiquidem talis ſit homo, qui quotannu æſtivo tempore febrilibus morbis obnoxius eſſe aſſolet, atque eorum plenitudinem ſtudemus evacuare, æquè pars quævis in ſanguinis detractionem accommodata:*

modata eſt: ſicut ſanè, ſi arthriticus ſit omnibus articulis laborans: quibus autem eximia pars quæpiam, ubi priùs evacuati non fuerint, infeſtetur, haud æquè liceat è quavis parte evacuationem moliri: Verùm ſicut in iis qui pati jam incipiunt: quamobrem podagricos ex cubito evacuato, comitialibus verò morbis, vertiginibusque obnoxios potius ex cruribus. Et paulò infrà: *ſiquidem infirmatam, inſignem aliquam partem habeant, in quam, quæ colligitur plenitudo, decumbat, per revulſionem evacuare; ut ſi tale nihil ſit, qua cuique magis placebit, &c.* Ex quibus manifeſte conſtat revulſoriam ſanguinis miſſionem ex pede pro præcautione utilem eſſe.

Probatur 2. manifeſtè ex Hipp. *lib. de natura humana, comm. 2. textu 9.* §. *procurandum autem ut ſectiones quam maxime procul ab illis locis faciamus, ubi dolores excitare, ſanguinemque colligi noverimus: ſic enim nulla magna permutatio repentè fiet, conſuetudoque intercipietur, ne amplius in eundem locum confluat.* In cujus commentario noſtram doctrinam expreſsiùs Galenus ſancivit juxta Hippocratis mentem, quam iis verbis aperit. *Quod ſectiones venarum hic intellexerit, quas Phlebotomias compoſito appellamus nomine, rectè ab Expoſitoribus acceptum eſt, qui in hoc omnes conſentiunt: quod vero minime diſtinxerit num. de dolentibus jam partibus cenſeat procul eſſe revellendos humores, vel potius ſanitatis tempore, ea ratione forte venit reprehendendus; Et mihi videtur quòd in iis qui proſpera utuntur valetudine dictum ſit: quippe quod voluerit Author aſſueſacere humores redundantes in alias partes ferri*: En qualiter Galenus à parte diſtantiori tantum indicat ab Hippocrate doceri revulſoriam ſanguinis miſſionem præcautoriam: de hac enim curatoria non judicat eſſe conſonum illius doctrinæ, quod fiat à [illegible] omnino diſtantiori.

Probatur 3. ratione ex Galeno [illegible]cta: per ſanguinis miſſionem revu[illegible] præcautoriam non intendimus h[illegible] actu fluentem citò avertere, ne de[illegible] in partem affectam, & in ea imp[illegible] ad quod vitandum celer requ[illegible] verſio per ſanguinis miſſionem re[illegible]riam curatoriam factam ex parte [illegible]ſtante, habente tamen commu[illegible]nem maximam cum parte affe[illegible]: ſed [illegible]tum intendimus, ut nuper doc[illegible] [illegible]nus, aſſuefacere humores redundant[illegible] alias partes ferri: ſed in hac aſſue[illegible] ſufficit paulatim avertere in om[illegible]ſtantiores partes, quia hæc con[illegible], & paulatim conſequitur ſine pe[illegible], quod ex mora humor, qui non[illegible] incumbat parti affectæ: ergo [illegible] miſſio revulſoria præcautoria u[illegible] ex parte abſolutè diſtantiori.

§. IV.

Solvuntur fundamenta primò p[illegible]

AD 1. Reſpondetur, quod qua[illegible]lenus docet revulſionem d[illegible] ad partem contrariam, ſeu diſta[illegible] debet, ut probavimus, intelli[illegible] ſanguinis miſſionem revulſori[illegible] [illegible]riam de parte diſtantiori habente c[illegible]cationem cum parte affecta; [illegible] parte diſtantiori abſolutè, [illegible]nes dictas: & quia, ut Galenus [illegible] *tremore, & rigore, cap. 5.* alia a[illegible] parti vena communicat, oporte[illegible]cuationes ſemper ex comm[illegible] [illegible]liri; nam ſi venas, quæ nihil p[illegible] communicant incideris, ne[illegible] deberis, & lanam ſemper ol[illegible]

Ad

Ad 2. Reſpondetur, quòd Galenus conſulit revellendum per partes inferiores contrarias ejuſdem regionis, habentes communicationem cum eis, per quas ſe fluxio, ut citò cohibeantur humores, ſanguinis confertim fluant ad partem affectam: quod non poſſet conſequi, ſi fieret ſanguinis miſſio ex venis pedum, quæ cum ſuperioribus non ita communicant, ne citò poſſit fluxio cohiberi; bene tamen poſſet paulatim aſſueſcere humores, qui generantur, in partes infernas deponere.

Ad 3. reſpondetur, quòd revulſio petit fieri per contrariam partem & diſtanciorem inter habentes communicationem cum parte affecta, ſi ſit curatoria ſanguinis miſſio revulſoria indicata; ſi ſit præcautoria, poteſt fieri ex diſtantiori abſolute; & ideò Galenus manu laborante conſulit crura ſcarificari: & quammaxime hæc doctrina de aliis præcautoriis auxiliis intelligenda, ut de Fontanellis, & aliis ſimilibus.

RESOLUTIO II.

Quid rationi conſonum ſtatuendum pro loco exercendi ſanguinis miſſionem curatoriam revulſoriam.

§. I.

Latinorum aſſenſus; Arabum & aliorum ſectatorum ab illis proponitur diſſenſus.

Conſtat ex dictis revulſoriam ſanguinis miſſionem curatoriam juxta Galeni decretum utiliter ex brachio exerceri, cui aſſenſui adhærent majori ex parte Dogmatici illi qui Græcorum, ac Latinorum doctrinæ magis acquieſcunt. Arabum familia ex pede faciendum conſulunt in affectibus fluxione ortis in ſupernis corporis regionibus. Sic ſancivit Avicenna lib. 3. fen. tract. 5. cap. 10. quod placitum placuit ſuis Commentatoribus, Gentili, Jacobo, Nicolo; placuit & illis qui illius ſunt familiæ, Gordonio, Mattheo de Gradi, Meſue, & pluribus ex Modernis, qui in eorum doctrina ſunt nutriti, Trincabellio, Augerio, Argenterio, Joachino, & aliis Modernioribus recentioribuſque Medicis, qui ſibi ipſis hanc conantur adſcribere opinionem: cui favet

Primò, authoritas Tum 1. Avicennæ *lib 3. tract. 5. cap.* 10. *de cura apoſtematum pectoris, & pulmonis*, dicentis: *Ex rebus communibus eſt phlebotomia, ſed in principio ex latere diverſo, & magis feſtina de Saphena oppoſita in longitudine, & poſt ipſam de Saphena oppoſita in latitudine.* Tum 2. ex Alexandro Tralliano *lib. 7. cap.* 1. §. *Novi autem ego, me cum venæ cubiti in conſpectum non veniſſent etiam ex venis in talo ſectis ſanguinem demiſiſſe, & multo magis profeciſſe.* Tum tenent omnes Arabis Commentatores, & plurimi Galeni ſectatores: ergo ut probabilior admittenda.

Secundò, ſanguinis miſſio petit exerceri à parte, ex qua ſecurius, & facilius poſſit conſequi curatio morbi, à quo indicatur: ſed in principiis fluxionum ſi fiat ex pede ſecurius, & celerius conſequitur averſio ad partes diſtantiores, præcavendo fluentis humoris impetum: ergo ex illis petit fieri.

Tertiò ex Galeno *lib. de humoribus ad textum* 13. patiente utero, convenit revellere ſanguine miſſo ex brachio: ergo ſimilis eſt ratio, ut ſupernis partibus patientibus fiat revulſio ex pede tanquam ex parte contraria.

Quartò, omnes homines omni ætate ſunt

ſunt hypochondriaci, abundantque in prima regione conſpurcantium humorum copia, quæ ſanguine miſſo ex brachio, poteſt ſurſum ferri, ut reliquos coinquinet humores: ergo debet ſemper ex pede fieri ſanguinis miſſio revulſoria, qua infra trahantur.

Quintò, ſanguine miſſo ex brachio, humores ſurſum feruntur, & valde valent ſuperiorum partium inflammationes augere: ergo debet exerceri ſanguinis miſſio in principiis ex partibus infernis, ut humores revellantur ad illas.

§. II.

Hippocrati, & rationi conſona proponitur doctrina.

Reſolvendum, quòd ſi ſuperiorum regionum morbi fiant humorum vitio, qui à jecore, aut propaginibus venæ cavæ propelluntur, ex brachij venis, ſi foveantur etiam ab humoribus, qui à propaginibus cavæ deſcendentis, vel venæ portæ refluunt, ſurſumq; propelluntur, ex pedum, aut crurium venis debet exerceri ſanguinis miſſio revulſoria curatoria: ſic deduci judico ex Claſſicorum diſſentientibus opinionibus. Probatur 1. Medicus eſt imitator naturæ rectè operantis: ſed dum ipſa rectè operatur, ſi morbi partium ſuperiorum pendent & foventur ex humoribus à jecore & ſupernis venis miſſis per fluxum ſanguinis narium, ſæpiſſimè curat morbum; ſi autem foveatur per humores propulſos à venæ cavæ deſcendentis, aut portæ ramis, morbos curat avertendo ad partes inferiores, ut animadvertit Hippocrates *lib. 6. aphoriſm. 21.* dicens: *In inſanientibus, ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio:* Ergo Medicus curativam ſanguinis miſſionem revulſoriam debet exercere in morbis ſupervenientibus in ſupernis regionibus ex brachio, ſi foveantur ex jecore, aut vena cava aſcendente: ſi à venis cavæ deſcendentis [illegible] portæ, ex pedum, aut crurium venis.

Probatur 2. ſumpta indicatione à [illegible]co: Sanguinis miſſio petit fieri à venis [illegible] quibus fiat averſio fluentis humoris [illegible] originem: ſed hæc ſumitur indicatio [illegible] derivatione venarum, à quibus fluxio fo[illegible]vetur & propellitur: ergo ſi flu[illegible] jecore, aut vena cava deſcendente [illegible] ab illius propaginibus in brachiis fiet ſan[illegible]guinis miſſio: ſi autem foveatur ex ve[illegible] inferioris regionis, ab illius propagi[illegible]bus in pedibus petit exerceri. M[illegible]cetur à Galeno *lib. de rigore, §. Quod* [illegible] *redundante ſanguine, ſit detrahendus* [illegible] *cenſeo cuivis eſſe apertum, cum à ve*[illegible] *complectatur. Quòd vero à pede aut p*[illegible] *utero affecto, niſi ex anatome venarum* [illegible] *nionem priùs doceam, rem profectò* [illegible] *poſſis.* Ipſamque manifeſtiùs docu[illegible]emplis, *lib. 11. methodi, c. 13. §. S*[illegible] *phlegmone laborat, humeralem incid*[illegible]*tet, & ſi ea non cernitur, mediam: ubi* [illegible] *cor ſic afficiuntur, internam; in a*[illegible] *ex cubito, mox ex eis, quæ ſub lingua* [illegible] *in eis, quæ in capite ſunt, & eam quæ* [illegible] *eſt, & eam quæ in fronte: renibus ver*[illegible] *pudendo, & utero ſic habentibus, eas qu*[illegible] *bus ſunt ſitæ.* Ergo ex Galeni doct[illegible] venarum derivatione à quibus flu[illegible] fovetur, ſumitur indicatio ſangu[illegible]di ex brachij, aut pedum venis.

Probatur 3. Inflammatione ſuperveniente in ſuperioribus regionibus, ut fit communis praxis, & ex Galeno quam plurimis ex adductis locis didicimus, ſanguinem mittimus ex brachiis, [illegible]

ſuper-

[illegible]eriorum partium affectibus, ſi ſuper[illegible] nt menſtruæ purgationes, lochia, [illegible] hæmorrhoidales fluxiones, ex pedi[illegible] ſanguinem mittere cogimur, in pri[illegible] eventu, revellendi cauſa, ex vicinio[illegible] partibus; juxta Galeni doctrinam [illegible]*ne antecedente* adductam: in ſecundo qua ipſe ſæpiſſimè ſancivit ex Hippo[illegible]e, humores per inferiores regiones [illegible]tes non eſſe revellendos ad ſuperio[illegible] partes affectas: ergo ſi fluxio non fove[illegible] ab humoribus partium inferiorum, à [illegible] venis; ſi ab illis foveantur, ab in[illegible]ris regionis venis fiet revulſio. Patet [illegible]equentia, quia ſi menſtruis fluenti[illegible] mittimus ſanguinem ex pede, timen[illegible], ne refluat in partes ſuperiores inflam[illegible]one affectas, potiori jure debet mit[illegible] ab illis, dum foventur ſuperiorum par[illegible] inflammationes ab illis.

D[illegible]es, quòd menſtruis, aut lochiis flu[illegible]bus, poteſt à Medico cognoſci neceſ[illegible] revellendi ad pedes, non autem dum [illegible] non fluunt; & ideò ipſis non fluenti[illegible], ex brachiis fiet ſanguinis miſſio.

Re[illegible]ondetur, quòd cognoſcitur; quia [illegible]um ſuperiorum fluxiones, morbive [illegible]ionum ſuperiorum accidunt ſuppreſ[illegible] menſtruis purgationibus, lochiis aut [illegible]us hæmorrhoidalibus; quod mani[illegible] præſtat indicium, quòd ſi ſuperve[illegible]orbi fluxione orti, foveantur ab il[illegible] & propellantur à partibus, in quibus [illegible] deberent.

[illegible]batur 4. ex Authorum varietate in [illegible]cribendo practico præcepto, qui [illegible] dividuntur, ut Trallianus, & re[illegible] plerique fatentur, firmati ali[illegible] experientiis, quibus edocti alij ex [illegible] facta curatoria revulſione, alij ex [illegible] majus nocumentum ſunt experti; quod non aliunde variatur, niſi quia ſecurius & citius ſuccurrit revulſio ex brachio, quibus à jecore aſcendenteve vena fovebantur ſuperiorum partium morbi fluxione orti: è contrà verò, facta ex pede eis, quibus accidit ſuperiorum partium morbos foveri ab humoribus propulſis ab inferioribus partibus: ergo ſanguinis miſſio curatoria revulſoria in affectibus ſuperiorum partium, qui foventur à jecore & ramulis cavæ aſcendentis, ex venis brachij; in eis qui foventur à ramulis cavæ deſcendentis, aut portæ à pedum venis debet fieri.

§. III.

Solvuntur primò propoſita fundamenta.

AD 1. reſpondetur, quòd Practici plerique citati fatentur, quod docti experientia uſi ſunt pedum revulſoria ſanguinis miſſione: Alij authoritatibus Galeni ſubſcribunt: Alij pro Avicenna dimicant. Ratio autem demonſtrat, quòd quandoque ex ſuperioribus, quandoque ex inferioribus debet exerceri revulſio ob rationes traditas.

Ad 2. reſpondetur, Quòd in principiis fluxionum indicatur averſio ad originem, origo autem fluxionum aliquando ſtat in portæ, & cavæ deſcendentis ramulis dum redundant in illis humores, & eos ſurſum movent, & ideò ex pedum venis fit revulſio: aliquando ſtat origo in jecore, & cavæ aſcendentis propaginibus, à quibus revelluntur humores per brachij venas, quæ ſunt illius ramuli, per quos ratione communicationis ſecuriùs, citiùs, & faciliùs fit revulſio.

Ad 3. reſpondetur, Quòd utero inflammato,

[illegible]nato, quia fovetur à jecore tanquam à parte mandante, petit revulſio verſus originem fieri à brachij venis: ſimiliter ſi in ſuperioribus partibus fiat inflammatio, quæ foveatur à vena porta, ſeu cava deſcendente, versùs illas fit attractio à pedum venis: ſi autem à jecore fovetur ſuperiorum partium inflammatio, ſeu à venis cavæ aſcendentis, fit revulſio à brachij venis, cum quibus ipſæ communicationem habent; tanquam à partibus inter ſe habentibus communicationem cum ſuperioribus regionibus.

Ad 4. reſpondetur, quòd eſſet miſera hominum conditio, ſi omnes ſemper, & in omni ætate laborarent hypochondrica affectione: & licèt illa laborent, ſi non fovetur morbus ex humoribus, quibus ipſa cauſatur, non petit fieri revulſio ex partibus inferioribus; ſicut neque petit ex illis fieri in eis, qui ſolent habere hæmorrhoidalem fluxum; nec in mulieribus, quibus ſolent menſtruæ purgationes fluere, in quibus ſolùm ſanguinem ex talo mittimus pro affectibus partium ſuperiorum, dum timemus ab humoribus inferiorum partium inflammationes foveri.

Ad 5. reſpondetur, Quòd contrariè opinantes fruſtra timent refluxum humorum in principiis fluxionum partium ſuperiorum, ſi ſanguis non mittatur ex pede, ſi principio tranſacto, in augmento, & ſtatu fluxionis, dum magis ea debet timeri, quia humores magis fluunt: ipſi tamen conſulunt tunc ſanguinis miſſionem ex brachio, quando major retroceſſus deberet timeri: timendum admitto, dum fovetur fluxio ab humoribus partium inferiorum, quia tunc humores trahuntur, magis tamen propelluntur ab infernis partibus; dum tamen ipſæ non mittunt, potius eorum, quos retinent, tentare debent rete[illegible]tionem, ſicut ante ſanguinis miſſio [illegible] quia utiles ſunt ipſis partibus; ſi quid [illegible]tem ſurſum fertur, & ab ipſis ſuper[illegible]nis, antequam in ſuperiores ferant[illegible]netur, loco humorum qui ſurſum [illegible]tur ab illis: nec eſt tanta copia h[illegible] qui trahuntur, quanta eorum q[illegible]cuantur per venas brachij, quæ cum [illegible] affecta communicationem habent, [illegible]sùs illam differentiam poſitionis h[illegible] avertunt in diſtantiores partes ill[illegible]gionum: averſio enim non ſ[illegible]tit fieri verſus poſitionem loci [illegible] deorſum; ſed verſus quamc[illegible]tionum differentiam, ut palam ex [illegible] demonſtravimus.

RESOLUTIO II[illegible]

Utrùm ſit fas in prægnantib[illegible] ſanguinem ex talo pro affectibus p[illegible]tium ſuperiorum.

§. I.

Varia referuntur opiniones, & pa[illegible] fundamenta.

HAnc tetigi difficultatem a[illegible]ter, quam repeto ob con[illegible] doctrinæ. Recentiores, qu[illegible] placet ſanguinem ex talo mitt[illegible] lunt ſemper in apoplexia, epi[illegible] tigine, orthopnœa in gravidis ex[illegible]tere ſanguinem. Noſter Do[illegible]ctor Maroja, ſi affectus ſuperv[illegible] renes, ex brachio; ſi infra, e[illegible] per conſulit in eis ſanguinem [illegible] 3. *obſervat.* Communis op[illegible] vis ſuperveniente morbo, [illegible]tur ſanguinis miſſio in gravid[illegible] chij venis debere exerceri; [illegible]

[illegible] . 3 *cap.* 13. Jachinus *in lib.* 9. *ad Al-* [illegible] *c.* 14. Avicenna *fen.* 1. 3. *tract.* [illegible] Jacotius *ſententia* 24. *ſect.* 2. *l* 4. [illegible]. Mercatus *lib.* 2. *de morb mulie-* [illegible] ibi Rodericus de Caſtro, qui pro [illegible] ex utero in prægnantibus ex talo [illegible] renuunt mittere quibus favet.

[illegible], quòd nulli gentium fas ſit face- [illegible] ſum, ut Ariſtoteles decrevit *lib.* 7. [illegible], *c.* 16. §. *Nam poſtquam concepti* [illegible] *ſum, & vitam acceperunt, nefas eſt* [illegible] *ere eos.* Et minùs licet hoc perpetra- [illegible] Medicis, lege enim naturali e- [illegible] Hippocrates aborſum facere, nec [illegible] id conſilium dare jurejurando prohi- [illegible] cenſuit, & Galenus *lib. an animal* [illegible] *in utero*: ſed ſanguine miſſo ex pe- [illegible] aborſus ſubſequitur: ergo nunquam [illegible] idis pro morbis quibuſcumq; ſan- [illegible] mittendus eſt ex pede.

[illegible] ſanguine miſſo ex pede, ſequi [illegible] firmavit Hippocrates dicens: [illegible] *utero gerens ſanguine miſſo ex vena* [illegible], *& præcipuè ſi fœtus ſit grandior*: & [illegible] *in commentario* idem confirmat; [illegible] ſanguine miſſo deficit alimentum: [illegible] ſi fiat ex pede, quia exhauritur ſanguis [illegible] æ deſcendentis, per quam fertur [illegible] entum in uterum, ſecuriùs aborſus [illegible] et ſequi: ſed aborſum facientem mor- [illegible] pœna plectendum ſancivit Conſtitu [illegible] Pont. Sixtus V. num. 107. in ſumma [illegible], & ſequuntur Navarrus, Covar- [illegible] Sylveſter. Jacobus de Graſſis, aſſe- [illegible] tanquam homicidas plectendos qui [illegible] faciunt: & ante ipſos pœna ea- [illegible] impoſita eis fuerat legibus civilibus, [illegible] *in l. divus, ff. de var. & extraord.* [illegible] *& l. Cicero, ff. de Pœnis, l. ſi mulie-* [illegible] *. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. lib. ſi quis ne-* [illegible], *Cod. de ſicar.* Et tenet Gloſſa *in dict. l. divus, ff. de variis & extraord. crimin.* quam ſequuntur DD. communiter; Julius Clarus *ſentent. lib.* 5. *q.* 68. *n.* 2. Damohud *in Enchirid. in verbo Aborſus*, Vivius *opin. comm. in verbo, Aſſaſſinium, n.* 2. Chacheran. Oſaſch. *deciſ. Pedem.* 59. *n.* 2. qui ſaltem in animatis fœtibus mortis pœnam decernunt. Menochius tamen *de Arbitr. Iud. l.* 2. *cent.* 4. *caſ.* 356. *num.* 2. pœna mortis plectendos aborſum cauſantes docet, ſive fætus vita fruatur, ſive non fruatur: ergo nulli Medicorum fas eſt ſanguinem mittere ex pede in prægnantibus, quin pœna mortis plectendus veniat.

Dices, quòd leges loquuntur de Medicis, & reliquis qui voluntariè contendunt fætum perdere; non autem de eis, qui ob vitam matris liberandam ſanguinem mittunt ex pede, dũ aliter liberari non poteſt, & ſine animo fætus perdendi hoc faciunt.

Contra ſtat, Tum 1. Sacra pagina *Exod. c.* 21. *verſ.* 22. *& ſequentibus*, §. *Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit; ſubjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint: ſin autem mors ejus fuerit ſubſequuta, reddet animam pro anima.* Tum l. ſi quis aliquid, § qui abortionis, ff. de Pœnis, ibi. *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, etſi dolo non faciunt, tamen, quia mali exempli res eſt, humiliores in metallum damnantur; honeſtiores in inſulam, amiſſa parte bonorum relegantur: quòd ſi ex eo mulier, aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiuntur:* ergo etiam ſi ſequatur aborſus ſine Medici intentione, facta ſanguinis miſſione ex pede, plectendus eſt mortis pœna.

Tertiò multo majus delictum committitur ab eo, qui ſanguine miſſo ex pede abor ſum cauſat, quàm ab eo qui medicamentũ

 præ-

præbet impediens conceptionem : ſed præbens medicamentum impediens conceptionem tanquam homicida plectendus eſt,ut habetur *ex c. ſi aliquis,de homicid. caſ.& volunt*. Et ex Conſtitutione Sixti V. *in ſumma Bullar. num*. 107. ergo, ne ſimili pœna plectendus veniat Medicus, cauſato aborſu, ſanguinis miſſionem ex pede non debet exercere in gravidis.

Quartò, ſecta vena ex talo, non ſolùm auffertur alimentum, qui per ramos cavæ deſcendentis fertur in uterum pro fætus alimonia, ſed ſimul commoventur humores,qui in utero continentur,ut patet dum ex pede mittitur ſanguis, menſtruis purgationibus, aut lochiis retentis, & commovetur, quidquid continetur in utero, ut apparet dum pro fætu mortuo extrahendo aut relictis ſecundinis ſanguinem mittimus: ergo ſanguine miſſo ex pede in prægnantibus neceſſe eſt fætum ſimiliter commoveri, & aborſum ſubſequi.

§. II.

Sanguinis miſſio ex talo urgenti cauſa permittitur.

Reſolvendum, Quòd licèt regulariter ex brachio, in quibuſvis affectibus ſanguis mittendus, de cura coacta cogimur quandoque ſanguinem mittere ex pede in gravidis, ſi lethalis epilepſia,ſimiliſve morbus ex conſenſu uteri in partibus ſuperioribus superveniat: ſic Zacutus, ſic Hiſpalenſes quidam tenuere Medici in Apologetica diſceptatione jamdiu edita.

Probatur 1. ſi morbus ſupervenit pendens ex uteri inflammatione, & qui ex illa fovetur, vel ab humoribus corruptis in utero, pro illius curatione debet exerceri ſanguinis miſſio ex talo : ergo ſi [illegible] gravidis ſuperveniat lethalis epilep[illegible] per conſenſum ab utero, vel ſimiles m[illegible] bi, pro eorum curatione ſanguis ex pe[illegible] mittendus. Probatur antecedens ex Hippocrate *lib. 2. epidem. ſect*. 4. dicente : *[illegible] margi famula Idumæa erat, quæ ubi pep[illegible] filiam, uteri oſculum contortum eſt, & [illegible] coexendicem, & crus dolor deſcend[illegible] ha[illegible] vena ſecta, liberata eſt, quamvis tremor[illegible] verſum corpus detinerent.*

Dices, quòd Hippocrates ſolùm d[illegible] mittere ſanguinem ex talo in morb[illegible] tio uteri ortis in non prægnantibus.

Contrà, ſanguinis miſſionem in [illegible] gravidis conſulit ex talo,quia morbi [illegible] dentes ex uteri vitio petunt curation[illegible] per cauſæ ablationem, ipſam revelle[illegible] ad ſuum principium, ſeu originem : r[illegible] dit enim Hippocrates cauſam ſang[illegible] mittendi ex talo, dicens: *Sed ad ca[illegible] veniendum eſt, & cauſæ principium* ſed [illegible] dem convincit ratio in utero gerem[illegible] ergo eodem modo exercenda eſt cur[illegible]

Probatur 2. ſi epilepſia, lethaliſve al[illegible] morbus ex utero ortus petat ſa[illegible] miſſionem revulſoriam, hæc exe[illegible] ne pereat gravida: ſed non à brachi[illegible] ven[illegible] ergo ex venis pedum. Probatu[illegible] m[illegible] Tum ex Galeno qui *l. 3. de locis affect*[illegible] puerum epilepticum per auram à pe[illegible] ſcendentem docuit curari applica[illegible] ſinapis, & thapſiæ & ligaturæ ſu[illegible]ra [illegible] Tum 2. ex Tralliano *l. 1. c. 15. §. ſi* [illegible] *nec ſtomachus, neque caput morbi* [illegible] *ginem, conſidera num ex alia quada[illegible] cula ſumat initium. Nam alij à ſuper[illegible] parte, quæ Tarſos Græcè dicitur, a[illegible] alij ex alia particula morbi acceſſi[illegible] re viſæ ſunt, & ſi tale conſpectum* [illegible]

potiſſimum parti proſpicito, & totam ei cu-rationem adhibeto. Tum 3. ex Aëtio idem referente *lib. 2. ſerm. 2. cap. 18.* Tum 4. ex Paulo, *lib. 2. cap. 13. §. Locus à quo oritur paſſio &c.* ex quo Arculanus firmat hanc doctrinam dicens: *Quod ubi ex utero talis morbus comitialis dimanat, oportet ut materia ex utero eradicetur, provocando menſtrua cum phlebotomia ſaphenarum.*

Dices, convinci ex Authoribus citatis, in epilepticis non prægnantibus ex talo ſanguinem eſſe mittendum, à nullo tamen inde prægnantium morbis doceri.

Contra ſtat Avicenna, qui *fen. 1. 3. tract.* [illegible] *cap.* 8. dicit: *Et ſimiliter advenit mulieri prægnanti epilepſia in impragnatione, cumque peperit, & evacuat materiam menſtrualem, removetur illud*: ſed Medicus naturam recte operantem imitatur: ergo ſi illa per inferiores partes deponens ſanguinem, curat epilepſiam per conſenſum; Medicus ſimili modo illam curare debet.

Probatur 3. Si cauſatur morbus per morbificam cauſam fluentem in partem principem, curatio debet perfici per evacuationem revulſoriam, fluentem materiam avertentem ad originem, unde fluxus humorum provenit: ſed epilepſia in prægnante orta ex uteri inflammatione per conſenſu, eſt morbus lethalis, ſeu ſymptoma ortum ex lethali morbo pendente ab humoribus in uterum fluentibus: ergo ejus curatio debet perfici ſanguine miſſo ex talo. Probatur major ex Hippocrate [illegible] *epidem. §. Revellere ſi quò non oportet, derivare ſi autem quò oportet aperire vel quo-*[illegible] *repunt.*

Probatur 4. ſi ſuperveniat lethalis epilepſia morbuſve lethalis quilibet per conſenſum ab utero propter ejus inflammationem, vel propter confluxum humorum in illum, in utero gerente, debet exerceri ſanguinis miſſio indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu: ſed non ex brachij venis aliiſve ſuperiorum regionum: ergo ex tali venis. Probatur minor. Tum ne trahantur humores ſanguine miſſo ex brachio, vel vapores epilepſiam cauſantes in partes, quò non deberent vergere: Tum quia vena brachij non habet communicationem cum utero, ut per illam poſſit inflammationis cauſa auferri: Tum quia Hippocrates docet revellere ad principium, & originem fluxionum, non autem ad partem affectam. Tum quia Galenus dum fit evacuatio, ſeu ſanguinis miſſio à parte, non habente communicationem, docet nihil de morbi cauſa auferri, & vires debilitari: ergo in caſu poſito, non debet ſanguinis miſſio fieri niſi ex pede.

Probatur 5. ſi quid obſtaret, quominus in gravidis mittatur ſanguis ex pede, maximè quia ſubſequitur aborſus: ſed non id ſemper eſt neceſſarium: ergo non eſt cur in caſu poſito ſanguis in gravidis non ſit mittendus ex talo. Probatur minor, Tum experientia, quia ut Zacutus obſervavit, & ego bis vidi, ſanguine miſſo ex pede non abortiunt magna ex parte, quæ ex pede phlebotomantur: Tum quia pluries id experiuntur mulierculæ, quæ tentant aborſum facere: Tum quia Cornelius Celſus *lib. 2. c. 10.* inquit: *Non dubitandum in gravidis, viribus conſtantibus ſanguinem mittere, quoniam uſus oſtendit non eſſe perpetuum gravidam phlebotomia curatam aborſum eſſe facturam*: ergo ſanguine miſſo ex talo in gravidis non ſequitur neceſſario aborſus.

Probatur 6. *Medicinæ, per ſe ac directè ordinantur ad ſanitatem matri conferendam,*

rendam, licèt per accidens timeatur fœtus occiſio, v g. vena ſectio, pharmacum ventris purgativum, non eſt illicitum ut adhibeantur. Si certo Medicorum judicio mater cum prole ante ejus nativitatem moritura ſit, niſi ejuſmodi medicamentum adhibeatur, ut tenet Layman *lib.* 1 *tract.* 3. *c* 4. *n.* 4. Et tenent citati ab illo Leſſius *lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 10. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio diſp.* 20. Petrus Navarra *lib.* 2. *c* 3. *difficultate* 2. Sayrus *lib.* 7. *clavis regiæ c.* 12. *n* 21. Finelus *caſu* 4. *n.* 17. Navarrus *c.* 25. *n.* 62. Sed probabili Medici judicio conſtat, quòd ſi uterus inflammationem patiatur, & præſentem ac celerem morbus lethalis ejus conſenſu ortus petat, per infernam regionem fieri ſanguinis miſſionem, ſi non exerceatur, gravida citò debet perire: ergo etiamſi aborſus deberet ſubſequi neceſſariò, debet ex pede exerceri ſanguinis miſſio.

§. III.

Solvuntur fundamenta pro communiori opinione adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd Hippocrates, Ariſtoteles & Galenus docent fas non eſſe ulli gentium facere voluntarium aborſum.

Ad 2. reſpondetur, Quòd Hippocrates loquitur de eo, quod regulariter contingit, ſi nimia ſit evacuatio, cujus cauſa auſertur, ex toto neceſſarium alimentum; non de moderata; & adhuc ſi ſequeretur, Sixti V. Conſtitutio & leges ſolùm contendunt prohibere voluntarium aborſum. Ad replicam dicimus, quòd in caſu poſito in Exodo, ut circa illum tenet Abulenſis, actio feriendi mulierem poteſt eſſe involuntaria, in qua nihil committitur contra legem, nec de illa loquitur Exodus: vel poteſt eſſe omninò voluntaria; vel mixta ex voluntaria, & involuntaria; & has [illegible] ſtendas docet. In Medico vero eſt actio omninò involuntaria aborſus. Ad legis pœnam dicimus quòd imponitur contra [illegible]los, qui dant poculum amatorium, vel medicamentum per ſe corruptivum fœtus. Medicus autem exercet ſanguinis miſſionem, quæ eſt remedium per ſe tendens ad matris ſanitatem, & ex qua ſolet non ſequi aborſus; & ſi ſequatur, liberatur vita matris aliàs peritura.

Ad 3. reſpondetur, Quòd bene probat argumentum, ſi in utroque caſu ſit actio voluntaria, vel mixta: nempe procurandi aborſum, vel impediendi generationem: ſed in Medico curante nulla [illegible] nec voluntaria, nec mixta; ergo nec datur cauſa plectendi.

Ad 4. reſpondetur, Quòd ſi fluant humores inflammationem in utero [illegible]tes, & nimio fluxu in ipſum ruentes, ſanguine miſſo ex pede avertuntur qui [illegible] humores fœtui alendo inepti, ipſi commoventur, & trahuntur, quò debent [illegible] vertuntur à parte, in quam non debebant ruere, & nullum fit incommodum [illegible], immò commodum maximum, ablatis humoribus quibus poſſet periclitari.

RESOLUTIO IV.

Utrum in omni gonorrhœa gallica, gallicisve bubonibus ſemper ſanguis mittendus ex pede?

§. I.

Botali, Ferrery, Braſaboli, Lagunæ, & aliorum proponitur opinio.

HAnc aggredi provinciam [illegible] recenter Julius Cæſar Bene[illegible] 2. *epiſt.* 8. nec tamen ingred[illegible], tametſi in limine ſat bene add[illegible]

[illegible]

Fabricium, Dazam, & Septalium à Zacuto citatos, qui in bubonum gallicorum principio renuunt ſanguinem mittere, ne impediatur naturæ motus; forſan ab Hippocrate edocti; quòd quæ judicantur, aut judicata ſunt integrè, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet: ſed contingit ægram naturam perficere ſæpè hanc humorum expulſionem, quo tempore miſſione ſanguinis indiget coadjuvare potente, & tunc de loco mittendi ſanguinem dubitamus. Ex brachii venis eſſe mittendum conſulunt Antonius Muſa, Braſabolus *lib. de morbo gallico, tract. de curatione illius.* Fallopius *lib. de morbo gallico, c. 30.* Calmeteus *lib. de morbo gallico de pudendagra cap. 7.* Mercatus *lib. 2. de morbo gallico, c. 10.* Leonardus Palmarius *lib. de morbis contagioſis*, Botalus *lib. 2. de lue venerea, c. 9.* Andreas Lacuna *lib. 2. c. 8. & c. 6.* Montanus *centuria 1. conſult. 85.* Rondeletius *lib. de morbo gallico, tract. de curatione*, Joannes de Vigo *in appendice ad lib. 5 de morbo gallico.* Fuchſius *lib. 5. de morbo gallico*: quibus poteſt favere,

Primo: Humores fluentes in aliquam partem convenit revellere versùs ſuam originem ad partes contrarias, ne impacti fluxionem augeant, atque ut minùs partem affectam lædant, ut communiter docet Galenus, & nos ex ipſo probavimus agentes de revulſione: ſed gonorrhœa gallica, gallicusque bubo ſunt affectus, qui proveniunt in partibus internæ regionis per defluxum humorum ad illas, provenientem à jecore tanquam à parte mandante: ergo à brachii venis debet tentari revulſio horum humorum tanquam in originem fluxionis.

Secundò: Bubo gallicus eſt tumor præter naturam: ergo debet curari juxta communes indicationes uniuscujusque tumoris; ſed quilibet tumor in principio fluxionis indicat fluentis humoris averſionem per ſanguinis miſſionem impedientem illius fluxum ad partem affectam, & per repellentia cohibentia humorum fluentium receptionem in parte; ſed ſanguine miſſo ex pede potiùs fit attractio in partem patientem bubonem: ergo ſanguinis miſſio in principio potiùs ex brachiis petit fieri.

Tertiò: In bubonibus gallicis, ut in principio notavimus, non mittimus ſanguinem, niſi transactis pluribus diebus, dum impotens apparet natura ad humorum expulſionem: ſed tunc petit fieri ex brachio: ergo ſemper in gallicis bubonibus ex brachio ſanguis eſt mittendus. Probatur Minor: natura potentiùs expellit exonerata eo, quo veluti ſarcina premitur, ut docet Gal. *lib. 11. methodi, c. 15.* ſed ſanguine miſſo ex brachio meliùs aufertur ſarcina, cùm in jecore & ſuperioribus venis contineatur major copia humorum gallicâ infectione affectorum: ergo miſſo ſanguine ex brachio meliùs poteſt natura exonerari.

§. II.

Modernorum communis ſancitur opinio.

Reſolvendum, quòd in gallicis bubonibus, & gallicis gonorrhœis ſemper expedit mittere ſanguinem ex pede. Sic tenet Zacutus *tom. 1. lib. 1. q. 39.* loquendo de ſolo bubone, licèt in complicatis affectibus aliter ſentiat. Tenent Fernelius *lib. 6. de part. morbis. c. 13.* Fracantianus, Faventinus, Rudius, & communis Practicantium jam admittit conſenſus. Tenet recenter Duarte Madeira *in apolog. de ſanguine mittendo ex pede in oculorum fluxionibus, ſi complicetur gallicus bubo*, ubi validiſſimis firmat rationibus.

Proba-

Probatur 1. In gallico bubone, & gonorrhœa gallica non eſt revellendus humor, cùm natura humores noxios expellat à partibus principibus in glandes, & inferiores partes deſtinatas ad eorum expurgationem: ſed miſſo ſanguine ex brachio ſupprimeretur evacuatio, & expulſio humorum; ergo ſanguinis miſſio ex pede, & non ex brachio, debet fieri. Probatur Minor ex Hippocr. *lib. de humoribus*, §. *Revulſio in ſupernis deorſum; in infernis ſurſum.* Tum ex Galeno lib. de ſang. miſſ. c. 11. §. *ſecta enim in cubito vena mulierum ſolent revellere purgationes.* Tum lib. de ſanguin. miſſ. c. 18 §. *Nam quæ ex cubito fiunt evacuationes aliud etiam habent adductum malum, nempe quòd purgationes menſtruas comprimunt, ſanguinem ad ſuperiores corporis partes retrahendo; quæ verò fiunt ex cruribus, tantum abeſt ut retrahant; ut etiam menſes provocent.* Tum Gal. lib. de ſang. miſſ. c. 29. §. *Cæterùm ſi retentæ hæmorrhoides mittendi ſanguinem occaſio ſint, ſi quid cohibere eas velis, quæ in brachio ſunt; ſin provocare, quæ in cruribus ſunt, venas ſecare convenit:* ergo ſanguinis miſſio ex brachio cohibet humorum fluxum in partes inferiores.

Probatur 2. Sanguinis miſſio ex brachio retrahit humores in partes ſuperiores, ut patet ex nuper dictis; ſed humores, in gallicis bubonibus, quia ſunt venenoſi, vel ſaltem affecti occulcâ gallicâ infectione, petunt ſeparari à parte principe, & retrahi in ignobiles, & diſtantiores partes: ergo non debet ſanguinis miſſio fieri ex brachio, ſed ex pede. Probatur Minor à ſimili ex Avicenna *fen. 6. 4. tr. 3. c. 1. §. Et quandoque ingreditur in hoc capite res alia, & eſt facere humores removere ad partem aliam à membris principalibus.* Tum fen. 4. 1. c. 1. §. *Et cave tibi ne tranſitus ſuper principale fiat.*

Probatur 3. de gallicis ac peſtilent[illegible] bubonibus, quantum ad ſanguinis m[illegible]nis locum, eadem eſt ratio; cùm uter[illegible] fiat ex venenoſo humore, quem conte[illegible] natura pellere à jecore ad ſua emunct[illegible] ſed in peſtilentibus bubonibus ſangu[illegible] mittere ex talo docent doctiſſimi m[illegible]niores, Donatus ab Altomari *lib. d[illegible]* Euſtachius Rudius, Santa-Cruz, & [illegible] quamplurimi: præcipuè ſi fovetur ex [illegible]ferioribus partibus: ergo ex pede ſemper in gallicis bubonibus debet exerceri.

Probatur 4. Menſtruis ſupervenientibus prohibet Galenus *lib. de ſa[illegible] miſſione, c. 11.* ne mittatur ſanguis ex brachio, ne vitioſus ſanguis menſtru[illegible]hatur ad partes ſuperiores: ſed n[illegible]nori vitio laborant humores, qui in [illegible]lenta gonorrhœa evacuantur: erg[illegible] minùs debent per miſſionem ſang[illegible] pede attrahi ad inferiores partes.

§. III.

Solvuntur argumenta in principio adducta.

AD 1. Reſpondetur, quòd ex Hipp. [illegible] *epidem.* revellendum ad ori[illegible] humores, quò non deberent, vergant [illegible]mores autem gallicâ qualitate in[illegible] jecore ut potenti truduntur in gla[illegible] inguinum, tanquam in propria e[illegible]ria, ad recipiendos ſuperabunda[illegible] humores in jecore deſtinata; etia[illegible] extra corpus trudi in virulen[illegible] rhœa; & ideo non debent revel[illegible] tiùs juvari eorum motus; quia [illegible] tes, per quas debet fieri.

Ad 2. Reſpondetur, quòd d[illegible]morum fluxus à partibu[illegible] prin[illegible] ſua emunctoria, & dum hu[illegible] qua venenoſa, aut mal[illegible]gn[illegible]

non utimur communibus indicationibus, quibus ſolemus reliquos tumores curare, ne humores illi retrotrahantur in partes principes, vel commiſceantur cum reliquis humoribus non infectis.

Ad 3. reſpondetur, quòd in iis tumoribus licet evacuatio videatur ſymptomatica, eſt utilis; & ex eis, quæ petunt juvari: & quia ſanguine miſſo ex pede juvatur motu naturæ, ideo ſanguinem mittimus ex pede, non autem ex ſupernis partibus, ne deferantur humores in illas, quæ cùm prius non valerent expellere, oneratæ ex humoribus ſanguinis miſſione attractis, fierent omnino impotentes, ut iterùm poſſent emittere illos; natura enim potiùs debilitatur in iis morbis ratione malignæ qualitatis, quàm ratione quantitatis humorum: ſi enim ſit plenitudo, natura potenter humores trudit.

RESOLUTIO V.

Utrùm ex pede mittendus ſanguis in affectibus fluxione ortis in ſuperioribus regionibus ſi complicentur cum dictis, vel aliis, in quibus à pede mittendus ſanguis?

§. I.

Proponitur difficultas; & dubitandi rationes traduntur.

DEcrevimus in affectibus fluxione ortis in ſupernis partibus, ſi foveantur à jecore, aut ramis cavæ aſcendentis, ſanguinis miſſionem revulſoriam pro illis exercendam eſſe ex brachio, nuperque tradidimus in gallicis bubonibus, & gonorrhœa virulenta ſemper ex pede ſanguinem eſſe mittendum: reſtat nunc examinandum, ſi ſuperiorum partium tumores petentes ſanguinis miſſionem ex brachio, complicentur cum bubonibus gallicis, aut gonorrhœis, aliiſve affectibus petentibus ſanguinis miſſionem ex pede, qua ex parte debeat exerceri? Videtur quòd ex brachio.

Primò; quia duabus ſupervenientibus indicationibus, illa eſt primò attendenda, ex cujus executione major ſubſequitur utilitas; ſed conſtat ex dictis, quòd in affectibus partium ſuperiorum ſupervenit major utilitas ex ſanguinis miſſione ex brachiis, quàm ex pede: ergo debet exerceri ſanguinis miſſio revulſoria ex brachio.

Secundò, major utilitas ſequitur, dum humores, à propria origine, à qua fovetur fluxio, evacuantur: ſed ſuperveniente gonorrhœa, aut bubone cum inflammatione partium ſuperiorum, jecur eſt earum fluxionum origo: ergo ex brachio cujus venæ majorem cum jecore communicationem habent, ſanguis eſt mittendus.

Tertiò, ſanguine miſſo ex brachio, fit revulſio humorum qui fluunt in ſuperiores regiones, ut *ſuprà* cum Galeno decrevimus; fit etiam revulſio humorum in infernas partes fluentium, ut ex eodem Galeno *reſolutione antecedenti* probavimus: ergo ſimul fit revulſio indicata ab utroque affectu; quod ex pede contingere non poteſt. Ex quo apparet ex brachii venis faciendam ſanguinis miſſionem revulſoriam.

§. II.

In complicatis revulſionibus ex pede ſanguis mittendus.

REſolvendum, quòd in affectibus complicatis, à quibus ſimul indicatur ſanguinis miſſio revulſoria per venas brachii, & pe-

& pedum venas, præſtantior eſt indicatio ad inferiores partes revellendi.

Probatur 1. Duabus indicationibus ſupervenientibus, illa eſt præcipuè exequenda, quæ valet curare morbum à quo indicatur, ſine alterius læſione; quia ex Galeno *lib. 12. methodi: Præſtantiſſimi Medici eſt, qui ex arte contra morbum pugnat, ut tutò medicetur*: Sed factâ ſanguinis miſſione ex brachio, jecoris & ſuperiorum partiũ fit læſio, quia ad illas trahitur coinquinatus humor, quem natura propellit, & trudit expellendo in partes ignobiliores, in quo eventu in ſuperiorum partium inflammationibus ſanguinem mittendum ex pede conſulit Galenus *lib. de ſang. miſſ. 19. lib. de præſag. experim. inter ſpur.* Et idem docet in ſimili caſu Oribaſius *lib. 1. c. 16.* ergo ex pede exercenda ſanguinis miſſio revulſoria.

Probatur 2. Si dum in partibus ſuperiobus accidunt inflammationes, ſuperveniat hæmorrhoidalis evacuatio, aut menſtrualis, ſemper ſanguinem mittimus ex pede, etiamſi propter inflammationem indicetur ex brachio, ne impuri fluentes humores in partes inferiores retrotrahantur, & ſurſum delati, inflãmationem adaugeant: ergo eadem eſt ratio, ut ſuperveniente gonorrhœa, aut bubone, ſimilive affectu, à quo ſanguinis miſſio ex pede indicatur, hæc debeat exerceri.

Probatur 3. duabus complicatis indicationibus ad id quod magis urget, altero non neglecto attendendum, ex Galeno *7. meth. c. 12. & 1. aphoriſm. 16.* Sed ſanguinis miſſio ex pede magis urget; tum quia ſucceſſione ad id quod evacuatur, licèt non ita citò, ſicut ſi fieret ex brachio, fit aliqua ctio: Tum quia per illam virulenta noxiaque materia in partes inferiores trahitur, & impeditur ne feratur ad ſuperiores: Tum quia juvamus motum naturæ benè operantis: Tum quia, quò natura vergit ducere oportet; ergo præferenda eſt ſanguinis miſſio revulſoria ex pede.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi primò adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd major ſubſequitur utilitas facta ſanguinis miſſione ex pede, quia licèt lentè, tandem revellit, & juvat pro curatione partium ſuperiorum; & proximè evacuat & attrahit à jecore per loca conferentia, & illius mótum adjuvando & imitando.

Ad 2. Reſpondetur, quòd major utilitas ſequitur coadjuvando motum naturæ rectè operantis, & conantis humores noxios ſeparare à parte principe, & illos mittere ad ſua emunctoria, & per partes deſtinatas pro eorum evacuatione.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ne deferantur humores, qui petunt trahi ad partes inferiores, ad ſuperiores, contraindicatur revulſio ex brachio, quæ ſecurior fieret pro humoribus ſurſum delatis, ſi non eſſet alia contraindicatio; prævalet tamen ea, quæ coadjuvandæ naturæ gratiâ ſumitur ab humoribus in infernas partes fluentibus; ab iis enim non revellendi, ſed coadjuvandi naturæ motum indicatio ſumitur.

* * *

REGO

RESOLUTIO VI.

Utrum menſtruis complicatis ſanguinis miſſio ex pede ſemper ſit exercenda?

§. I.

Proponitur dubitandi ratio; aperiuntur diverſæ complicationes.

MEnſtruis ſupervenientibus, eorum causâ mittitur ſanguis, dum diminuta, ex pede; dum nimis profusè, ex brachio; ex communi omnium conſenſu. Diſſenſus maximus apud Authores ſtat, dum complicantur cum aliis morbis exigentibus ſanguinis miſſionem ex partibus ſuperioribus, an ſemper prævaleat ratione ſupervenientis indicationis, quæ à menſtruis deſumitur, quòd exerceatur ex pede? Rodericus de Caſtro *p.2. lib.1.c.13.* ſex menſtruorum cum morbis recenſet complicationes: Prima dum morbus invadit, menſtruis imminentibus: Secunda, dum ratione ſupervenientis morbi menſes antevertuntur: Tertia, ſi morbi tempora, & menſtruationis complicantur: Quarta, ſi ſuppreſſis menſtruis aliundè morbus incidat: Quinta, ſi ſupervenienti morbo cauſam dederit menſtruorum ſuppreſſio. Sexta, ſi morbo exiſtente menſes ſuperveniant. Juxta cujusvis complicationis diverſitatem proponitur dubitatio.

§. II.

Menſtruis imminentibus, locus ſanguinis miſſioni determinatur.

REſolvendum 1. quòd ſi immineat tempus, in quo menſtrua ſolent ſupervenire, ſi nec nimis ſit propinquum, nec nimis timeatur, quòd ſuperveniens morbus juvetur à venis inferioris regionis; ſed potiùs à cava aſcendente ex brachio; ſin minùs, ſemper ex pede pro morbo ſuperveniente ſanguis mittendus. Sic Rodericus de Caſtro, ſicque philoſophandum juxta ea, quæ decrevimus *Reſol. 2. hujus ſect.* ex cujus fundamentis manet probata hæc doctrina.

§. III.

Aſſignatur locus miſſioni ſanguinis, dum menſtrua antevertuntur.

REſolvendum 2. quòd ſi menſtrualis fluxus criticus antevertatur in quovis morbi tempore, ſit ſanguis mittendus ex pede, ſi ſufficiens non videatur. Probatur ex Galeno *lib.9. meth. c.5.* ubi docet: *Quòd ſi tempore mittendi ſanguinem menſes advenire contigerit, aut etiam hæmorrhois ſit recluſa, inſpecto fluentis impetu, ſi ipſe ſatisfacere videbitur, naturæ rem omnem permittes; ſin minùs tantùm ipſe detrahes, quo ex ambobus conjunctis perficiatur quod poſtulas.*

Probatur 2. Quò natura vergit, eò ducere oportet; ex *Hipp. lib.6. epidem.* ſed ſanguine miſſo ex brachio, avertitur naturæ motus, ac impeditur: ergo non debet fieri ex brachio, ſed ex pede.

Probatur 3. Dum natura ſymptomaticam, ac intempeſtivam tentat evacuationem menſtrualis ſanguinis per uterum, illam tentat ut irritata quammaximè propter malignitatem humorum, qui continentur magna ex parte in utero, & venis proximioribus: ſed hujusmodi maligni humores non debent averti ad partes ſuperiores, ne reliquos conſpurcent, morbosque augeant, qui in ſuperioribus partibus magni exiſtunt: ergo ex pedum venis debet ſanguinis miſſio exerceri.

Probatur 4. Dum menſtruæ purgationes ante tempus ſuperveniunt ſymptomaticæ ratione humorum, qui copiâ, & qualitate irritant pro ſui expulſione, in venis uteri superveniunt: ergo debent evacuari per ramos habentes proximam communicationem cum parte affecta, ut *ſuprà* probavimus ex Galeno: ſed deſcendentis ſunt venæ, quæ ſunt propagines cavæ cum utero & venis quæ habent communicationem crurium, & pedum illi proximis: ergo ex pedum aut crurium venis debet ſanguinis miſſio fieri.

Probatur 5. Quò natura vergit, eò ducere oportet per loca conferentia, ex Hipp. 1. *aphor. ſin.* Sed pro humoribus confluxis ad uterum, quales ſunt illi, qui evacuantur per illum, nullus alter locus poteſt eſſe conferens: cùm ſolus ille ſit à natura deſtinatus pro iis humoribus evacuandis: & ideo Galenus *lib 2. de cauſis morborum.* nullam aliam ſanguinis evacuationem naturalem admittit, præter menſtrualem: ergo etiamſi ſuperveniat, menſtruis anteverſis, & ut ſymptomatica, non debet cohiberi, venis brachii apertis; ſed potiùs permitti, aut coadjuvari ex pedum venis ſanguine miſſo.

Probatur 6. Menſtruis debitè fluentibus ſanguis ex pede mittendus: ergo etiam in anteverſis. Patet conſequentia: quia cùm major ſit in iis copia & malitia humorum, majus, ſi ſurſum ferantur, debet timeri damnum.

§. IV.

Aſſignatur locus miſſioni ſanguinis complicatæ menſtruæ purgationi in debito tempore ſupervenienti.

Reſolvendum 3. Quòd ſi ſanguis menſtruus debito tempore ſuperveniat in quovis morbi tempore, & in quovis morbo, ſi non videatur ſatisfacere, ex pede ſemper mittendus ſanguis. Suppon[illegible] ex dictis §. 2. cum Galeno, quòd ſi ſat[illegible] cere videtur naturæ, omnis res pe[illegible] da, præcipue ſi ut criticus ſuperveni[illegible] tempore fluxus: Tunc enim, *quæ j*[illegible] *tur, aut judicata ſunt integre, nec n*[illegible] *novare, ſed ſinere oportet,* ex Hipp. [illegible] conveniunt omnes. A Fernelio, M[illegible] Roderico de Caſtro, & aliis diſced[illegible] omni morbo id conſulendo: in [illegible] te enim in ſuperiorum partium [illegible] periculo, præcedente ex pede m[illegible] ſanguinis, ligaturis poſitis, ex brachi[illegible] guinem mittunt: quod diſplicet.

Primò, in levioribus morbis id re[illegible] facere, quia materia menſtrual[illegible] lata, deliria, comata, vigiliæ, ſop[illegible] helitus, difficultates, & tandem [illegible] ſequi ſolent: ſed in morbis capiti[illegible] bus hoc ſanguine miſſo magis ine[illegible] ter contingere eſt neceſſe: ergo in [illegible] bis magis neceſſariò ex pede ſa[illegible] mittendus. Probatur Minor. Mag[illegible] tabiliter morbi cerebri, & parti[illegible] riorum debent contingere, qua[illegible] magis debiles ſunt, & magis ap[illegible] piendum: ſed dum actu patiun[illegible] res ſunt, & aptiores ad recipi[illegible] mores ſurſum delatos: ergo dum [illegible] morbi urgent, minùs de bra[illegible] eſt mittendus.

Probatur 2. Si quid urgeret, [illegible] mittatur ex brachio, maxim[illegible] perioribus partibus celeri m[illegible] morbus, non ab inferioribu[illegible] ſanguine miſſo ex brachio, [illegible] ſurſum ſanguis ab utero ex G[illegible] *miſſ. c. 18. §. Nam quæ ex c*[illegible] *tiones, aliud etiam habent* [illegible] *nempe quòd purgationes in*[illegible] *ſanguinem ad ſuperiores p*[illegible] *c. 1. §. ſecta enim in cubito ven*[illegible]

ſeu revellere purgationes; non debent fluere ad partes affectas humores partium ſuperiorum qui priùs fluebant, ſed qui à partibus inferioribus denuò avertuntur: ergo ex pede ſemper ſanguis mittendus.

Dices, quod retinentur cucurbitulis, aut ligaturis in inferioribus partibus appoſitis. Contra potentior eſt revulſio, quæ fit ſanguinis miſſione, quàm quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur: ergo iis duobus juncti s potentior fiet humorum averſio ad partes ſuperiores ſanguine miſſo ex brachio, quam retentio appoſitis cucurbitulis, aut ligaturis.

Probatur 3. Ex dictis ſuprà, dum timetur quòd morbus aliquis fovetur à venis partium inferiorum, ſanguinem mittendum diximus ex pede in affectibus partiũ ſuperiorum; quia ex Hipp. & Galeno ad principium & originem fluxionum eſt revellendum: ſed menſtruis fluentibus, ſanguine miſſo ex brachio, neceſſe eſt morbum foveri ex humoribus inferiorum partium: ergo ex illis neceſſariò ſanguinis miſſio exercenda.

Dices, quòd, ut probavimus, ex brachio fit revulſio, & hæc celerior & præſtantior eſt pro affectibus partium ſuperiorum, cum fiat ex vicinioribus partibus.

Reſpondetur, quòd omnes rationes probant dum à jecore, & cavæ aſcendentis ramulis foventur morbi; tunc enim fit revulſio ex brachii venis reſpectu partium capitis tanquam ex diametro ſurſum oppoſitis: ſi autem in media regione, tanquam ex diametro internis partibus oppoſito: ſi tamen ſimul ab infernis partibus poſſit foveri, ſemper prævalet indicatio deorſum revellendi, ne ab humoribus inferiorum regionis ſimul foveatur morbus averſione facta ad partes ſuperiores ſanguine miſſo ex brachio.

§. V.

Sanguinis miſſioni adaptatur locus in ſuppreſſis menſtruis cum morbo.

RESolvendum 4. quòd ſi menſtruis ſuppreſſis ſupervenit morbus, ſanguis mittendus ex pede. Probatur, in hoc caſu vel morbus à menſtruis ſuppreſſis oritur, vel majori ex parte ab illis fovetur: ergo ſanguis ex pede mittendus. Probatur antecedens: quia morbus ex ſuperabundantibus humoribus fovetur, præcipuè dum malignis qualitatibus ſunt affecti: ſed ſuppreſſas purgationes, dum ſupprimuntur, neceſſe eſt abundare, & malignis qualitatibus affici: ergo neceſſe eſt magna ex parte morbum ab illis foveri.

§. VI.

Remoratis menſibus, ſi affectus aliunde fovetur, locus ſanguinis miſſionis datur.

RESolvendum 5. quòd ſi menſtruis retentis, aliunde morbus fovetur, etiam ex pede mittendus ſanguis. Probatur, in caſu poſito duplex eſt indicatio: altera mittendi ſanguinem ex brachio; altera, mittendi ex pede: ſed iis duabus concurrentibus prævalere indicationem mittendi ſanguinem ex pede probavimus antecedenter: ergo tunc ex pede ſanguis mittendus.

§. VII.

Si præſente morbo, ſuperveniant menſes, locus mittendi ſanguinem conſignatur.

RESolvendum 6. quòd ſi exiſtente morbo menſtrua ſuperveniant, ſive antevertamus, ſive debito tempore ſubſequantur; ſanguinem eſſe mittendum ex pede, Ex dictis manet probatum.

DOCT. MED.
D. GASP. BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

RESOLVTIONVM MEDICARVM PARS QUINTA.
DE SANGVINIS CIRCVLATIONE, & de Arte Sphygmica.

DISPUTATIO PRIMA
DE ARTE SPHYGMICA.

PUlſus nomine abutebantur veteres, pro cordis palpitatione, & pro inflammationum pulſatione. Primus Hippocrates ipſum impoſuit cordis, & arteriarum motui, non ultra proprium tenorem facto. Hunc Græci ſphygmon dixere, unde Ars ſphygmica dicitur, ea Medicinæ pars, quæ pulſus rimatur naturam, ſub qua ſunt Phyſiologica, Diagnoſtica, Ætiologica, & Prognoſtica. Illius partes, Phyſiologica, pulſus naturam, & differentiarum præſcribit numerum. Diagnoſtica differentiarum diſcernendi, & cognoſcendi modum inſtituit. Ætiologica ſingularum differentiarum perquirit cauſas. Prognoſtica ex iis docet morborum eventus cognoſcere, & prædicere. Præſupponimus recentiorum controverſiam de ſanguinis circulatione; ex quâ inverti Spygmicæ artis Antiquo[illegible] doctrina apparet, ut ipſa præmun[illegible] eorum injuriis, tutaque permaneat.

SECTIO PRIMA,
De uſu cordis, venarum & arteriar[illegible], [illegible] ſanguinis circulatione.

PRiusquam perveniam ad Sph[illegible] artis perluſtrandas partes, pro[illegible] œntiorum opiniones, de ſanguin[illegible] latione, de noviſque ab illis [illegible] ventis cordis, venarum, & arteri[illegible] quibus tota Sphygmicæ artis do[illegible] Antiquis præmunita videtur inve[illegible] ipſis prælibatis, & receptis, qual[illegible] neri poſſit veterum recepta doctr[illegible] monſtremus.

RESOLUTIO PRIMA.

Vtrum ſanguinis circulatio ſit neceſſariò admittenda?

NAturæ Genius 2. *de partibus Animal. cap. 7. & 13. de partib. animal. cap. 4. 2. de generat. Animal lib. de vita, & morte, lib. de ſomno, lib. de cauſis motus animalis*, cor ſtatuit eſſe principium omnium actionum animalium, vitalium, & naturalium, omnium facultatum ſedem, venarum, arteriarum, & nervorum originem, ipsùmque tandem judicat eſſe animæ domicilium. Hippocrates, Galenus, Avicenna, & reliqui Dogmatici cor conſtituunt inter principes partes pro vitæ conſervatione præſtantiorem, quatenus generat vitales ſpiritus, ipſoſque per arterias impertitur omnibus partibus noſtri corporis, ut innatum vivificet, & conſervet calorem. Guilielmus Harveus Medicus Regis Angliæ noſtris temporibus, ob alium uſum cor conformatum eſſe contendit, ob ſanguinis inquam circulationem; præſupponit enim, quòd totus ſanguis, qui generatur in jecore, fertur per venam cavam aſcendentem in dextram auriculam cordis, à qua dum dilatatur cor, trahitur in ipſum; dum comprimitur, truditur in arterias, ab illis fertur in partes ut nutriantur: qui ſuperfluit ſanguis ab ipſis arteriis per anaſtomoſin mittitur in venas; per has fertur ad jecur & venam cavam aſcendentem, & per illam iterum in cor cum ſanguine de novo genito, & ſic continuò in circulo movetur. Quem motum vocat ſanguinis circulationem, ob quam cor conformatum eſſe contendit. De hac celebris eſt inter recentiores controverſia an ſit neceſſariò admittenda; Jacobus Primeroſius, & Pariſanus totis viribus conantur illam oppugnare, quibus aliquando adhærebat Plempius, quorum plura ſunt fundamenta, ſed hæc præcipua.

Primò doctrina de revulſione, derivatione, & rectitudine ex Hippocrate, Galeno, & experientiâ recepta ruit, ſi admittatur ſanguinis circulatio; cum in illa non ſit major ratio mittendi ſanguinem ex unâ, quam ex aliâ parte: ergo nova hæc doctrina ab uſu eſt releganda.

Secundò, Harvei novum intentum doctrina eſt antiquæ contraria, ab homine innovatore recenter inventa, ex quo apparet, quod illi non eſt anteponenda. Tum 2. ſi per venas, & arterias in circulum moveretur ſanguis, ſicut moventur arteriæ, moverentur venæ, cum eſſent in idem munus conformatæ. Tum 3. licet continuo in corde recipiatur ſanguis, non eſt neceſſaria circulatio illius; quia in jecore generatur ſufficiens quantitas in hunc uſum. Tum 4. ſi ab arteriis in venas mitteretur ſanguis, tot deberent eſſe arteriæ, quot ſunt venæ; ſunt autem arteriæ, præcipuè tenues, in multo minori numero. Tum 5. ſi in venis reciperetur ſanguis ab arteriis autopſia id convinceret, ſed hæc numquam hoc demonſtrat; ergò hujuſmodi circulatio non eſt admittenda.

Tertiò ſi ſanguis moveretur per cor, ſanguis putridus in febre putrida, malignus in maligna, peſtilens in peſtilente; ſubitò periret æger, ſpiritibus coinquinatis, & conſumptis, cujus contrarium monſtrat experientia. Tum 2. humores petunt concoqui, & coctio quietem deſiderat ex Galeno, ex quo apparet, quòd non debent eſſe in continuò motu. Tum 3. vena Porta, & venæ capitis, & pectoris, cum non deſerviant pro circulatione ſanguinis, eſſent

rnato, quia fovetur à jecore tanquam à parte mandante, petit revulſio verſus originem fieri à brachij venis: ſimiliter ſi in ſuperioribus partibus fiat inflammatio, quæ foveatur à vena porta, ſeu cava deſcendente, versùs illas fit attractio à pedum venis: ſi autem à jecore fovetur ſuperiorum partium inflammatio, ſeu à venis cavæ aſcendentis, fit revulſio à brachij venis, cum quibus ipſæ communicationem habent; tanquam à partibus inter ſe habentibus communicationem cum ſuperioribus regionibus.

Ad 4. reſpondetur, quòd eſſet miſera hominum conditio, ſi omnes ſemper, & in omni ætate laborarent hypochondrica affectione: & licèt illa laborent, ſi non fovetur morbus ex humoribus, quibus ipſa cauſatur, non petit fieri revulſio ex partibus inferioribus; ſicut neque petit ex illis fieri in eis, qui ſolent habere hæmorrhoidalem fluxum; nec in mulieribus, quibus ſolent menſtruæ purgationes fluere, in quibus ſolùm ſanguinem ex talo mittimus pro affectibus partium ſuperiorum, dum timemus ab humoribus inferiorum partium inflammationes foveri.

Ad 5. reſpondetur, Quòd contrariè opinantes fruſtra timent refluxum humorum in principiis fluxionum partium ſuperiorum, ſi ſanguis non mittatur ex pede, ſi principio tranſacto, in augmento, & ſtatu fluxionis, dum magis ea debet timeri, quia humores magis fluunt: ipſi tamen conſulunt tunc ſanguinis miſſionem ex brachio, quando major retroceſſus deberet timeri: timendum admitto, dum fovetur fluxio ab humoribus partium inferiorum, quia tunc humores trahuntur, magis tamen propelluntur ab infernis partibus; dum tamen ipſæ non mittunt, potius eorum, quos retinent, tentare debent rete[illegible]tionem, ſicut ante ſanguinis miſſione[illegible] quia utiles ſunt ipſis partibus; ſi quid a[illegible]tem ſurſum fertur, & ab ipſis ſuperni[illegible]nis, antequam in ſuperiores ferant[illegible]netur, loco humorum qui ſurſum [illegible]tur ab illis: nec eſt tanta copia hum[illegible] qui trahuntur, quanta eorum q[illegible]cuantur per venas brachij, quæ cum pa[illegible] affecta communicationem habent, [illegible] sùs illam differentiam poſitionis [illegible] avertunt in diſtantiores parte[illegible]gionum: averſio enim non ſolu[illegible]tit fieri verſus poſitionem loci ſu[illegible] deorſum; ſed verſus quamcu[illegible]tionum differentiam, ut palam ex Ga[illegible] demonſtravimus.

RESOLUTIO III.

Utrùm ſit fas in prægnantibus [illegible] ſanguinem ex talo pro affectibus pa[illegible]tium ſuperiorum.

§. I.

Varia referuntur opiniones, & partis [illegible] fundamenta.

HAnc tetigi difficultatem a[illegible]ter, quam repeto ob connex[illegible] doctrinæ. Recentiores, quibus [illegible] placet ſanguinem ex talo mittere, [illegible]lunt ſemper in apoplexia, epil[illegible] tigine, orthopnœa in gravidis ex ta[illegible]tere ſanguinem. Noſter Doct[illegible]ctor Maroja, ſi affectus ſuperveni[illegible] renes, ex brachio; ſi infra, ex p[illegible]per conſulit in eis ſanguinem m[illegible] *3. obſervat.* Communis opinio [illegible]vis ſuperveniente morbo, a quo [illegible]tur ſanguinis miſſio in gravid[illegible], ex bra[illegible]chij venis debere exerceri: ſic tenent [illegible]

[illegible] *lib. 3. cap. 13.* Jachinus *in lib. 9. ad Almanſorem c. 14.* Avicenna *fen. 1. 3. tract. 1. c.* [illegible] Jacotius *ſententia 24. ſect. 2. l 4.* [illegible] Mercatus *lib. 2. de morb mulierum* [illegible] Rodericus de Caſtro, qui pro [illegible] ex utero in prægnantibus ex talo ſanguinem renuunt mittere quibus favet.

Primò, quòd nulli gentium fas ſit facere abortum, ut Ariſtoteles decrevit *lib. 7. Politicorum, c. 16. §. Nam poſtquam concepti* [illegible] *ſenſum, & vitam acceperunt, nefas eſt* [illegible] *eos.* Et minùs licet hoc perpetrare [illegible] Medicis, lege enim naturali e[illegible] Hippocrates aborſum facere, nec ad id conſilium dare jurejurando prohibendum cenſuit, & Galenus *lib an animal* [illegible] *in utero* : ſed ſanguine miſſo ex pede, aborſus ſubſequitur : ergo nunquam in gravidis pro morbis quibuſcumq; ſanguis mittendus eſt ex pede.

Secundò, ſanguine miſſo ex pede, ſequi [illegible] firmavit Hippocrates dicens: [illegible] *utero gerens ſanguine miſſo ex vena abortit, & præcipuè ſi fœtus ſit grandior* : & Galenus *in commentario* idem confirmat; quia ſanguine miſſo deficit alimentum: & ſi fiat ex pede, quia exhauritur ſanguis venæ cavæ deſcendentis, per quam fertur alimentum in uterum, ſecuriùs aborſus [illegible] ſequi: ſed aborſum facientem mortis pœnâ plectendum ſancivit Conſtitutione Pont. Sixtus V. num. 107. in ſumma Bullarij, & ſequuntur Navarrus, Covarruvias, Sylveſter, Jacobus de Graſſis, aſſerentes tanquam homicidas plectendos qui aborſum faciunt : & ante ipſos pœna eadem impoſita eis fuerat legibus civilibus, [illegible] ſtat *in l. divus, ff. de var. & extraord. criminib. & l. Cicero, ff. de Pœnis, l. ſi mulier* [illegible] *ff. ad leg. Cornel. de ſicar. lib. ſi quis ne*[illegible]*, Cod. de ſicar.* Et tenet Gloſſa *in dict. l. divus, ff. de variis & extraord. crimin.* quam ſequuntur DD. communiter; Julius Clarus *ſentent. lib. 5. q. 68. n. 2.* Damohud *in Enchirid. in verbo Aborſus*, Vivius *opin. comm. in verbo, Aſſaſinium, n. 2.* Chacheran. Oſaſch. *deciſ. Pedem. 59. n. 2.* qui ſaltem in animatis fœtibus mortis pœnam decernunt. Menochius tamen *de Arbitr. Iud. l. 2. cent. 4. caſ. 356. num. 2.* pœna mortis plectendos aborſum cauſantes docet, ſive fætus vita fruatur, ſive non fruatur : ergo nulli Medicorum fas eſt ſanguinem mittere ex pede in prægnantibus, quin pœna mortis plectendus veniat.

Dices, quòd leges loquuntur de Medicis, & reliquis qui voluntariè contendunt fætum perdere; non autem de eis, qui ob vitam matris liberandam ſanguinem mittunt ex pede, dũ aliter liberari non poteſt, & ſine animo fætus perdendi hoc faciunt.

Contra ſtat, Tum 1. Sacra pagina *Exod. c. 21. verſ. 22. & ſequentibus, §. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit; ſubjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint: ſin autem mors ejus fuerit ſubſequuta, reddet animam pro anima.* Tum l. ſi quis aliquid, § qui abortionis, ff. de Pœnis, ibi. *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, etſi dolo non faciunt, tamen, quia mali exempli res eſt, humiliores in metallum damnantur; honeſtiores in inſulam, amiſſa parte bonorum relegantur : quòd ſi ex eo mulier, aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiuntur:* ergo etiam ſi ſequatur aborſus ſine Medici intentione, facta ſanguinis miſſione ex pede, plectendus eſt mortis pœna.

Tertiò multo majus delictum committitur ab eo, qui ſanguine miſſo ex pede aborſum cauſat, quàm ab eo qui medicamentũ præ-

præbet impediens conceptionem : ſed præbens medicamentum impediens conceptionem tanquam homicida plectendus eſt, ut habetur *ex c. ſi aliquis, de homicid. caſ. & volunt*. Et ex Conſtitutione Sixti V. *in ſumma Bullar. num.* 107. ergo, ne ſimili pœna plectendus veniat Medicus, cauſato aborſu, ſanguinis miſſionem ex pede non debet exercere in gravidis.

Quartò, ſecta vena ex talo, non ſolùm aufertur alimentum, qui per ramos cavæ deſcendentis fertur in uterum pro fœtus alimonia, ſed ſimul commoventur humores, qui in utero continentur, ut patet dum ex pede mittitur ſanguis, menſtruis purgationibus, aut lochiis retentis, & commovetur, quidquid continetur in utero, ut apparet dum pro fœtu mortuo extrahendo aut relictis ſecundinis ſanguinem mittimus: ergo ſanguine miſſo ex pede in prægnantibus neceſſe eſt fœtum ſimiliter commoveri, & aborſum ſubſequi.

§. II.

Sanguinis miſſio ex talo urgenti cauſa permittitur.

RESolvendum, Quòd licèt regulariter ex brachio, in quibuſvis affectibus ſanguis mittendus, de cura coacta cogimur quandoque ſanguinem mittere ex pede in gravidis, ſi lethalis epilepſia, ſimiliſve morbus ex conſenſu uteri in partibus ſuperioribus ſuperveniat: ſic Zacutus, ſic Hiſpalenſes quidam tenuere Medici in Apologetica diſceptatione jamdiu edita.

Probatur 1. ſi morbus ſupervenit pendens ex uteri inflammatione, & qui ex illa fovetur, vel ab humoribus corruptis in utero, pro illius curatione debet exerceri ſanguinis miſſio ex talo : ergo ſi in gravidis ſuperveniat lethalis epilepſia per conſenſum ab utero, vel ſimiles morbi, pro eorum curatione ſanguis ex pede mittendus. Probatur antecedens ex Hippocrate *lib. 2. epidem. ſect. 4.* dicente [illegible] *margi famula Idumæa erat, quæ ubi peperi*[illegible] *filiam, uteri oſculum contortum eſt,* [illegible] *coxendicem, & crus dolor deſcendit: h*[illegible] *vena ſecta, liberata eſt, quamvis tremo*[illegible] *verſum corpus detinerent.*

Dices, quòd Hippocrates ſolum d[illegible] mittere ſanguinem ex talo in morb[illegible] tio uteri ortis in non prægnantibus.

Contrà, ſanguinis miſſionem in [illegible] gravidis conſulit ex talo, quia morbi p[illegible] dentes ex uteri vitio petunt curation[illegible] per cauſæ ablationem, ipſam revell[illegible] ad ſuum principium, ſeu originem : [illegible] dit enim Hippocrates cauſam ſangu[illegible] mittendi ex talo, dicens: *Sed ad cau*[illegible] *veniendum eſt, & cauſæ principium* [illegible] dem convincit ratio in utero gere[illegible] ergo eodem modo exercenda eſt curatio.

Probatur 2. ſi epilepſia, lethaliſve [illegible] morbus ex utero ortus petat ſang[illegible] miſſionem revulſoriam, hæc exercenda ne pereat gravida: ſed non a brach[illegible] ergo ex venis pedum. Probatur mi[illegible] Tum ex Galeno qui *l. 3. de locis affect*[illegible] puerum epilepticum per auram a pede [illegible] ſcendentem docuit curari applic[illegible] ſinapis, & thapſiæ & ligaturæ ſupra [illegible] Tum 2. ex Tralliano *l. 1. c. 15. §. ſi*[illegible] *nec ſtomachus, neque caput morbi ha*[illegible] *ginem, conſidera num ex alia quadam* [illegible] *cula ſumat initium. Nam alij à uper*[illegible] *parte, quæ Tarſos Græcè dicitur, alij* [illegible] *alij ex alia particula morbi acceſſi*[illegible] *re viſæ ſunt, & ſi tale conſpectu*[illegible]

potiſſimum parti proſpicito, & totam ei curationem adhibeto. Tum 3. ex Aëtio idem aſſerente *lib. 2. ſerm. 2. cap.* 18. Tum 4. ex Paulo, *lib. 2. cap.* 13. §. *Locus à quo oritur paſſio &c.* ex quo Arculanus firmat hanc doctrinam dicens : *Quod ubi ex utero talis morbus comitialis dimanat, oportet ut materia ex utero eradicetur, provocando menſtrua cum phlebotomia ſaphenarum.*

Dices, convinci ex Authoribus citatis, in epilepticis non prægnantibus ex talo ſanguinem eſſe mittendum, à nullo tamen in de prægnantium morbis doceri.

Contra ſtat Avicenna, qui *fen.* 1. 3 *tract.* 5 *cap.* 8. dicit : *Et ſimiliter advenit mulieri prægnanti epilepſia in impragnatione, cumque peperit, & evacuat materiam menſtrualem, removetur illud* : ſed Medicus naturam ſic operantem imitatur: ergo ſi illa per infimas partes deponens ſanguinem, curat epilepſiam per conſenſum; Medicus ſimili modo illam curare debet.

Probatur 3. Si cauſatur morbus per morbificam cauſam fluentem in partem principem, curatio debet perfici per evacuationem revulſoriam, fluentem materiam avertentem ad originem, unde fluxus humorum provenit : ſed epilepſia in prægnante orta ex uteri inflammatione ſeu conſenſu, eſt morbus lethalis, ſeu ſymptoma ortum ex lethali morbo pendente ab humoribus in uterum fluentibus: ergo ejus curatio debet perfici ſanguine miſſo ex talo. Probatur major ex Hippocrate *aph.* 21. *epidem.* §. *Revellere ſi quò non oportet, ſin autem quò oportet aperire vel quo repunt.*

Probatur 4. ſi ſuperveniat lethalis epilepſia, morbuſve lethalis quilibet per conſenſum ab utero propter ejus inflammationem, vel propter confluxum humorum in illum, in utero gerente, debet exerceri ſanguinis miſſio indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu : ſed non ex brachij venis aliiſve ſuperiorum regionum : ergo ex tali venis. Probatur minor. Tum ne trahantur humores ſanguine miſſo ex brachio, vel vapores epilepſiam cauſantes in partes, quò non deberent vergere : Tum quia vena brachij non habet communicationem cum utero, ut per illam poſſit inflammationis cauſa auferri : Tum quia Hippocrates docet revellere ad principium, & originem fluxionum, non autem ad partem affectam. Tum quia Galenus dum fit evacuatio, ſeu ſanguinis miſſio à parte, non habente communicationem, docet nihil de morbi cauſa auferri, & vires debilitari: ergo in caſu poſito, non debet ſanguinis miſſio fieri niſi ex pede.

Probatur 5. ſi quid obſtaret, quominus in gravidis mittatur ſanguis ex pede, maximè quia ſubſequitur aborſus : ſed non id ſemper eſt neceſſarium : ergo non eſt cur in caſu poſito ſanguis in gravidis non ſit mittendus ex talo. Probatur minor, Tum experientia, quia ut Zacutus obſervavit, & ego bis vidi, ſanguine miſſo ex pede non abortiunt magna ex parte, quæ ex pede phlebotomantur : Tum quia pluries id experiuntur mulierculæ, quæ tentant aborſum facere : Tum quia Cornelius Celſus *lib.* 2. *c.* 10. inquit: *Non dubitandum in gravidis, viribus conſtantibus ſanguinem mittere, quoniam uſus oſtendit non eſſe perpetuum gravidam phlebotomia curatam aborſum eſſe facturam* : ergo ſanguine miſſo ex talo in gravidis non ſequitur neceſſario aborſus.

Probatur 6. *Medicinæ, per ſe ac directè ordinantur ad ſanitatem matri conferendum,*

rendam, licèt per accidens timeatur fœtus occiſio, v. g. vena ſectio, pharmacum ventris purgativum, non eſt illicitum ut adhibeantur. Si certo Medicorum judicio mater cum prole ante ejus nativitatem moritura ſit, niſi ejuſmodi medicamentum adhibeatur, ut tenet Layman *lib. 1. tract. 3. c. 4. n. 4.* Et tenent citati ab illo Leſſius *lib. 2. c. 9. dub. 10.* Sanchez *lib. 9. de Matrimonio diſp. 20.* Petrus Navarra *lib. 2. c. 3. difficultate 2.* Sayrus *lib. 7. clavis regiæ c. 12. n. 21.* Finelus *caſu 4. n. 17.* Navarrus *c. 25. n. 62.* Sed probabili Medici judicio conſtat, quòd ſi uterus inflammationem patiatur, & præſentem ac celerem morbus lethalis ejus conſenſu ortus petat, per infernam regionem fieri ſanguinis miſſionem, ſi non exerceatur, gravida citò debet perire: ergo etiamſi aborſus deberet ſubſequi neceſſariò, debet ex pede exerceri ſanguinis miſſio.

§. III.

Solvuntur fundamenta pro communiori opinione adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd Hippocrates, Ariſtoteles & Galenus docent fas non eſſe ulli gentium facere voluntarium aborſum.

Ad 2. reſpondetur, Quòd Hippocrates loquitur de eo, quod regulariter contingit, ſi nimia ſit evacuatio, cujus cauſa auffertur, ex toto neceſſarium alimentum; non de moderata; & adhuc ſi ſequeretur, Sixti V. Conſtitutio & leges ſolùm contendunt prohibere voluntarium aborſum. Ad replicam dicimus, quòd in caſu poſito in Exodo, ut circa illum tenet Abulenſis, actio feriendi mulierem poteſt eſſe involuntaria, in qua nihil committitur contra legem, nec de illa loquitur Exodus: vel poteſt eſſe omninò voluntaria; vel mixta ex voluntaria, & involuntaria; & has plectendas docet. In Medico verò eſt actio omninò involuntaria aborſus. Ad legis pœnam dicimus quòd imponitur contra illos, qui dant poculum amatorium, vel medicamentum per ſe corruptivum fœtus. Medicus autem exercet ſanguinis miſſionem, quæ eſt remedium per ſe tendens ad matris ſanitatem, & ex qua ſolet non ſequi aborſus; & ſi ſequatur; liberatur [illegible] matris aliàs peritura.

Ad 3. reſpondetur, Quòd bene probat argumentum, ſi in utroque caſu ſit actio voluntaria, vel mixta: nempe pro[illegible]di aborſum, vel impediendi gene[illegible]nem: ſed in Medico curante nulla d[illegible] nec voluntaria, nec mixta; ergo nec da[illegible] cauſa plectendi.

Ad 4. reſpondetur, Quòd ſi fluant humores inflammationem in utero cauſantes, & nimio fluxu in ipſum ruentes, ſanguine miſſo ex pede avertuntur qui e[illegible] humores fœtui alendo inepti, ipſi co[illegible]ventur, & trahuntur, quò debent, quia [illegible]vertuntur à parte, in quam non debe[illegible] ruere, & nullum fit incommodum fœtui, immò commodum maximum, ablatis [illegible]moribus quibus poſſet peri[illegible]ari.

RESOLUTIO IV.

Utrum in omni gonorrhœa gallica, gallicisve bubonibus ſemper ſangu[illegible] mittendus ex pede?

§. I.

Botali, Ferrerij, Braſaboli, Lagunæ, & [illegible]rum proponitur opinio.

HAnc aggredi provinciam [illegible] recenter Julius Cæſar Bene[illegible] *2. epiſt. 8.* nec tamen ingreditur [illegible] metſi in limine ſat bene addu[illegible]

[illegible]

Fabricium, Dazam, & Septalium à Zacuto citatos, qui in bubonum gallicorum principio renuunt ſanguinem mittere, ne impediatur naturæ motus; forſan ab Hippocrate edocti; quòd quæ judicantur, aut judicata ſunt integre, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet: ſed contingit ægram naturam perficere ſæpè hanc humorum expulſionem, quo tempore miſſione ſanguinis indiget coadjuvare potente, & tunc de loco mittendi ſanguinem dubitatur. Ex brachii venis eſſe mittendum conſultant Antonius Muſa, Braſabolus *lib. de morbo gallico, tract. de curatione illius.* Fallopius *l. de morbo gallico, c. 30.* Calmeteus *lib. de morbo gallico de pudendagra cap. 7.* Mercatus, *lib. 2. de morbo gallico, c. 10.* Leonardus Palmarius *lib. de morbis contagioſis*, Botalus *lib. 2. de lue venerea, c. 9.* Andreas Lacuna *lib. 2. c. 8. & c. 6.* Montanus *centuria 1. conſult. 85.* Rondeletius *lib. de morbo gallico, de curatione*, Joannes de Vigo *in appendice ad lib. 5 de morbo gallico.* Fuchſius *lib. 5. de morbo gallico*: quibus poteſt favere,

Primo: Humores fluentes in aliquam partem convenit revellere versùs ſuam originem ad partes contrarias, ne impactam fluxionem augeant, atque ut minùs partem affectam lædant, ut communiter docet Galenus, & nos ex ipſo probavimus agentes de revulſione: ſed gonorrhœa gallica, gallicusque bubo ſunt affectus, qui proveniunt in partibus infernæ regionis per defluxum humorum ad illas, provenientem à jecore tanquam à parte mandante: ergo à brachii venis debet tentari revulſio horum humorum tanquam in originem fluxionis.

Secundò: Bubo gallicus eſt tumor præter naturam: ergo debet curari juxta communes indicationes uniuscujusque tumoris; ſed quilibet tumor in principio fluxionis indicat fluentis humoris averſionem per ſanguinis miſſionem impedientem illius fluxum ad partem affectam, & per repellentia cohibentia humorum fluentium receptionem in parte; ſed ſanguine miſſo ex pede potiùs fit attractio in partem patientem bubonem: ergo ſanguinis miſſio in principio potiùs ex brachiis petit fieri.

Tertiò: In bubonibus gallicis, ut in principio notavimus, non mittimus ſanguinem, niſi transactis pluribus diebus, dum impotens apparet natura ad humorum expulſionem: ſed tunc petit fieri ex brachio: ergo ſemper in gallicis bubonibus ex brachio ſanguis eſt mittendus. Probatur Minor: natura potentiùs expellit exonerata eo, quo veluti ſarcina premitur, ut docet Gal. *lib. 11. methodi, c. 15.* ſed ſanguine miſſo ex brachio meliùs auffertur ſarcina, cùm in jecore & ſuperioribus venis contineatur major copia humorum gallicâ infectione affectorum: ergo miſſo ſanguine ex brachio meliùs poteſt natura exonerari.

§. II.

Modernorum communis ſancitur opinio.

Reſolvendum, quòd in gallicis bubonibus, & gallicis gonorrhœis ſemper expedit mittere ſanguinem ex pede. Sic tenet Zacutus *tom. 1. lib. 1. q. 39.* loquendo de ſolo bubone, licèt in complicatis affectibus aliter ſentiat. Tenent Fernelius *lib. 6. de part. morbis. c. 13.* Fracantianus, Faventinus, Rudius, & communis Practicantium jam admittit conſenſus. Tenet recenter Duarte Madeira *in apolog. de ſanguine mittendo ex pede in oculorum fluxionibus, ſi complicetur gallicus bubo*, ubi validiſſimis firmat rationibus.

Proba-

Probatur 1. In gallico bubone,& gonorrhœa gallica non eſt revellendus humor, cùm natura humores noxios expellat à partibus principibus in glandes, & inferiores partes deſtinatas ad eorum expurgationem: ſed miſſo ſanguine ex brachio ſupprimeretur evacuatio, & expulſio humorum;ergo ſanguinis miſſio ex pede, & non ex brachio, debet fieri. Probatur Minor ex Hippocr. *lib. de humoribus*, §. *Revulſio in ſupernis deorſum;in infernis ſurſum.* Tum ex Galeno lib. de ſang. miſſ. c. 11. §. *ſecta enim in cubito vena mulierum ſolent revellere purgationes.* Tum lib. de ſanguin. miſſ. c. 18 §. *Nam quæ ex cubito fiunt evacuationes aliud etiam habent adductum malum, nempe quòd purgationes menſtruas comprimunt, ſanguinem ad ſuperiores corporis partes retrahendo; quæ verò fiunt ex cruribus, tantum abeſt ut retrahant; ut etiam menſes provocent.* Tum Gal. lib. de ſang. miſſ. c. 29. §. *Cæterùm ſi retentæ hæmorrhoides mittendi ſanguinem occaſio ſint, ſi quid cohibere eas velis, quæ in brachio ſunt; ſin provocare, quæ in cruribus ſunt, venas ſecare convenit:* ergo ſanguinis miſſio ex brachio cohibet humorum fluxum in partes inferiores.

Probatur 2. Sanguinis miſſio ex brachio retrahit humores in partes ſuperiores, ut patet ex nuper dictis; ſed humores, in gallicis bubonibus, quia ſunt venenoſi, vel ſaltem affecti occultâ gallicâ infectione, petunt ſeparari à parte principe,& retrahi in ignobiles, & diſtantiores partes: ergo non debet ſanguinis miſſio fieri ex brachio, ſed ex pede. Probatur Minor à ſimili ex Avicenna *fen. 6. 4. tr. 3. c. 1. §. Et quandoque ingreditur in hoc capite res alia, & eſt facere humores removere ad partem aliam à membris principalibus.* Tum fen. 4. 1. c. 1. §. *Et cave tibi ne tranſitus ſuper principale fiat.*

Probatur 3. de gallicis ac peſtilent[illegible] bubonibus, quantum ad ſanguinis miſſi[illegible]onis locum, eadem eſt ratio; cùm uter[illegible] fiat ex venenoſo humore, quem conte[illegible] natura pellere à jecore ad ſua emunct[illegible] ſed in peſtilentibus bubonibus ſang[illegible] mittere ex talo docent doctiſſimi mo[illegible]niores, Donatus ab Altomari *lib. de* [illegible] Euſtachius Rudius, Santa-Cruz, & [illegible] quamplurimi: præcipuè ſi fovetur ex [illegible]ferioribus partibus: ergo ex pede ſem[illegible] in gallicis bubonibus debet exerceri.

Probatur 4. Menſtruis ſuperven[illegible]tibus prohibet Galenus *lib. de ſa*[illegible] *miſſione, c. 11.* ne mittatur ſanguis ex br[illegible]chio, ne vitioſus ſanguis menſtruus re[illegible]hatur ad partes ſuperiores: ſed n[illegible] nori vitio laborant humores, qui in v[illegible]lenta gonorrhœa evacuantur: erg[illegible] minùs debent per miſſionem ſang[illegible] pede attrahi ad inferiores partes.

§. III.

Solvuntur argumenta in principio adducta.

AD 1. Reſpondetur, quòd ex Hipp[illegible] *epidem.* revellendum ad originem[illegible] humores, quò non deberent, vergant[illegible]mores autem gallicâ qualitate [illegible] jecore ut potenti truduntur in gla[illegible] inguinum, tanquam in propria e[illegible]ria, ad recipiendos ſuperabundan[illegible] mores in jecore deſtinata; etiam [illegible] extra corpus trudi in virulenta g[illegible] rhœa; & ideo non debent revel[illegible], [illegible]tiùs juvari eorum motus; quia fit [illegible] tes, per quas debet fieri.

Ad 1. Reſpondetur, quod [illegible] morum fluxus à partibu[illegible] pr[illegible] ſua emunctoria,& dum hum[illegible] qua venenoſa, aut maligna [illegible]

non utimur communibus indicationibus, quibus ſolemus reliquos tumores curare, ne humores illi retrotrahantur in partes principes, vel commiſceantur cum reliquis humoribus non infectis.

Ad 3. reſpondetur, quòd in iis tumoribus licèt evacuatio videatur ſymptomatica, eſt utilis; & ex eis, quæ petunt juvari: & quia ſanguine miſſo ex pede juvatur motu naturæ, ideo ſanguinem mittimus ex pede, non autem ex ſupernis partibus, ne deferantur humores in illas, quæ cùm partes non valerent expellere, oneratæ ex humoribus ſanguinis miſſione attractis, fierent omnino impotentes, ut iterùm poſſent emittere illos; natura enim potiùs debilitatur in iis morbis ratione malignæ qualitatis, quàm ratione quantitatis humorum: ſi enim ſit plenitudo, natura potenter humores trudit.

RESOLUTIO V.

Utrum ex pede mittendus ſanguis in affectibus fluxione ortis in ſuperioribus regionibus ſi complicentur cum dictis, vel aliis, in quibus à pede mittendus ſanguis?

§. I.

Proponitur difficultas; & dubitandi rationes traduntur.

DEcrevimus in affectibus fluxione ortis in ſupernis partibus, ſi foveantur à jecore, aut ramis cavæ aſcendentis, ſanguinis miſſionem revulſoriam pro illis exercendam eſſe ex brachio, nuperque tradidimus in gallicis bubonibus, & gonorrhœa virulenta ſemper ex pede ſanguinem eſſe mittendum: reſtat nunc examinandum, ſi ſuperiorum partium tumores petentes ſanguinis miſſionem ex brachio, complicentur cum bubonibus gallicis, aut gonorrhœis, aliiſve affectibus petentibus ſanguinis miſſionem ex pede, qua ex parte debeat exerceri? Videtur quòd ex brachio.

Primò; quia duabus ſupervenientibus indicationibus, illa eſt primò attendenda, ex cujus executione major ſubſequitur utilitas; ſed conſtat ex dictis, quòd in affectibus partium ſuperiorum ſupervenit major utilitas ex ſanguinis miſſione ex brachiis, quàm ex pede: ergo debet exerceri ſanguinis miſſio revulſoria ex brachio.

Secundò, major utilitas ſequitur, dum humores, à propria origine, à qua fovetur fluxio, evacuantur: ſed ſuperveniente gonorrhœa, aut bubone cum inflammatione partium ſuperiorum, jecur eſt earum fluxionum origo: ergo ex brachio cujus venæ majorem cum jecore communicationem habent, ſanguis eſt mittendus.

Tertiò, ſanguine miſſo ex brachio, fit revulſio humorum qui fluunt in ſuperiores regiones, ut *ſuprà* cum Galeno decrevimus; fit etiam revulſio humorum in infernas partes fluentium, ut ex eodem Galeno *reſolutione antecedenti* probavimus: ergo ſimul fit revulſio indicata ab utroque affectu; quod ex pede contingere non poteſt. Ex quo apparet ex brachii venis faciendam ſanguinis miſſionem revulſoriam.

§. II.

In complicatis revulſionibus ex pede ſanguis mittendus.

REſolvendum, quòd in affectibus complicatis, à quibus ſimul indicatur ſanguinis miſſio revulſoria per venas brachii, & pe-

& pedum venas, præſtantior eſt indicatio ad inferiores partes revellendi.

Probatur 1. Duabus indicationibus ſupervenientibus, illa eſt præcipuè exequenda, quæ valet curare morbum à quo indicatur, ſine alterius læſione; quia ex Galeno *lib. 12. methodi: Præſtantiſſimi Medici eſt, qui ex arte contra morbum pugnat, ut tutò medicetur*: Sed factâ ſanguinis miſſione ex brachio, jecoris & ſuperiorum partiũ fit læſio, quia ad illas trahitur coinquinatus humor, quem natura propellit, & trudit expellendo in partes ignobiliores, in quo eventu in ſuperiorum partium inflammationibus ſanguinem mittendum ex pede conſulit Galenus *lib. de ſang. miſſ. 19. lib. de præſag. experim. inter ſpur.* Et idem docet in ſimili caſu Oribaſius *lib. 1. c. 16.* ergo ex pede exercenda ſanguinis miſſio revulſoria.

Probatur 2. Si dum in partibus ſuperiobus accidunt inflammationes, ſuperveniat hæmorrhoidalis evacuatio, aut menſtrualis, ſemper ſanguinem mittimus ex pede, etiamſi propter inflammationem indicetur ex brachio, ne impuri fluentes humores in partes inferiores retrotrahantur, & ſurſum delati, inflãmationem adaugeant: ergo eadem eſt ratio, ut ſuperveniente gonorrhœa, aut bubone, ſimilive affectu, à quo ſanguinis miſſio ex pede indicatur, hæc debeat exerceri.

Probatur 3. duabus complicatis indicationibus ad id quod magis urget, altero non neglecto attendendum, ex Galeno *7. meth. c. 12. & 1. aphoriſm. 16.* Sed ſanguinis miſſio ex pede magis urget; tum quia ſucceſſione ad id quod evacuatur, licèt non ita citò, ſicut ſi fieret ex brachio, fit aliqua ctio: Tum quia per illam virulenta noxiaque materia in partes inferiores trahitur, & impeditur ne feratur ad ſuperiores: Tum quia juvamus motum naturæ benè operantis: Tum quia, quò natura vergit ducere oportet; ergo præferenda eſt ſanguinis miſſio revulſoria ex pede.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi primò adducta.

AD 1. reſpondetur, quòd major ſubſequitur utilitas facta ſanguinis miſſione ex pede, quia licèt lentè, tandem revellit, & juvat pro curatione partium ſuperiorum; & proximè evacuat & attrahit à jecore per loca conferentia, & illius mótum adjuvando & imitando.

Ad 2. Reſpondetur, quòd major utilitas ſequitur coadjuvando motum naturæ rectè operantis, & conantis humores noxios ſeparare à parte principe, & illos mittere ad ſua emunctoria, & per partes deſtinatas pro eorum evacuatione.

Ad 3. Reſpondetur, quòd ne deferantur humores, qui petunt trahi ad partes inferiores, ad ſuperiores, contraindicatur revulſio ex brachio, quæ ſecurior fieret pro humoribus ſurſum delatis, ſi non eſſet alia contraindicatio; prævalet tamen ea, quæ coadjuvandæ naturæ gratiâ ſumitur in humoribus in infernas partes fluentibus; ab iis enim non revellendi, ſed coadjuvandi naturæ motum indicatio ſumitur.

* * *

RESO-

RESOLUTIO VI.

Utrum menſtruis complicatis ſanguinis miſſio ex pede ſemper ſit exercenda?

§. I.

Proponitur dubitandi ratio; aperiuntur diverſa complicationes.

MEnſtruis ſupervenientibus; eorum causâ mittitur ſanguis, dum diminutè, ex pede; dum nimis profusè, ex brachio; ex communi omnium conſenſu. Diſſenſus maximus apud Authores ſtat, dum complicantur cum aliis morbis exigentibus ſanguinis miſſionem ex partibus ſuperioribus, an ſemper prævaleat ratione ſupervenientis indicationis, quæ à menſtruis deſumitur, quòd exerceatur ex pede? Rodericus de Caſtro *p.2. lib.1.c.13.* ex menſtruorum cum morbis recenſet complicationes: Prima dum morbus invadit, menſtruis imminentibus: Secunda, dum ratione ſupervenientis morbi menſes antevertuntur: Tertia, ſi morbi tempora, & menſtruationis complicantur: Quarta, ſi ſuppreſſis menſtruis aliundè morbus incidat: Quinta, ſi ſupervenienti morbo cauſam dederit menſtruorum ſuppreſſio: Sexta, ſi morbo exiſtente menſes ſuperveniant. Juxta cujusvis complicationis diverſitatem proponitur dubitatio.

§. II.

Menſtruis imminentibus, locus ſanguinis miſſioni determinatur.

REſolvendum 1. quòd ſi immineat tempus, in quo menſtrua ſolent ſupervenire, ſi nec nimis ſit propinquum, nec nimis timeatur, quòd ſuperveniens morbus foveatur à venis inferioris regionis; ſed potiùs à cava aſcendente ex brachio; ſin minùs, ſemper ex pede pro morbo ſuperveniente ſanguis mittendus. Sic Rodericus de Caſtro, ſicque philoſophandum juxta ea, quæ decrevimus *Reſol.2. hujus ſect.* ex cujus fundamentis manet probata hæc doctrina.

§. III.

Aſſignatur locus miſſioni ſanguinis, dum menſtrua antevertuntur.

REſolvendum 2. quòd ſi menſtrualis fluxus criticus antevertatur in quovis morbi tempore, ſit ſanguis mittendus ex pede, ſi ſufficiens non videatur. Probatur ex Galeno *lib.9. meth.c.5.* ubi docet: *Quòd ſi tempore mittendi ſanguinem menſes advenire contigerit, aut etiam hæmorrhois ſit recluſa, inſpecto fluentis impetu, ſi ipſe ſatisfacere videbitur, naturæ rem omnem permittes; ſin minùs tantùm ipſe detrahes, quo ex ambobus conjunctis perficiatur quod poſtulas.*

Probatur 2. Quò natura vergit, eò ducere oportet; ex *Hipp. lib.6. epidem.* ſed ſanguine miſſo ex brachio, avertitur naturæ motus, ac impeditur: ergo non debet fieri ex brachio, ſed ex pede.

Probatur 3. Dum natura ſymptomaticam, ac intempeſtivam tentat evacuationem menſtrualis ſanguinis per uterum, illam tentat ut irritata quammaximè propter malignitatem humorum, qui continentur magna ex parte in utero, & venis proximioribus: ſed hujusmodi maligni humores non debent averti ad partes ſuperiores, ne reliquos conſpurcent, morbosque augeant, qui in ſuperioribus partibus magni exiſtunt: ergo ex pedum venis debet ſanguinis miſſio exerceri.

Probatur 4. Dum menſtruæ purgationes ante tempus ſuperveniunt ſymptomaticæ ratione humorum, qui copiâ, & qualitate irritant pro ſui expulſione, in venis uteri ſuperveniunt: ergo debent evacuari per ramos habentes proximam communicationem cum parte affecta, ut *ſuprà* probavimus ex Galeno: ſed deſcendentis ſunt venæ, quæ ſunt propagines cavæ cùm utero & venis quæ habent communicationem crurium, & pedum illi proximis: ergo ex pedum aut crurium venis debet ſanguinis miſſio fieri.

Probatur 5. Quò natura vergit, eò ducere oportet per loca conferentia, ex Hipp. 1. *aphoriſm*. Sed pro humoribus confluxis ad uterum, quales ſunt illi, qui evacuantur per illum, nullus alter locus poteſt eſſe conferens: cùm ſolus ille ſit à natura deſtinatus pro iis humoribus evacuandis: & ideo Galenus *lib 2. de cauſis morborum*. nullam aliam ſanguinis evacuationem naturalem admittit, præter menſtrualem: ergo etiamſi ſuperveniat, menſtruis anteverſis, & ut ſymptomatica, non debet cohiberi, venis brachii apertis; ſed potiùs permitti, aut coadjuvari ex pedum venis ſanguine miſſo.

Probatur 6. Menſtruis debitè fluentibus ſanguis ex pede mittendus: ergo etiam in anteverſis. Patet conſequentia: quia cùm major ſit in iis copia & malitia humorum, majus, ſi ſurſum ferantur, debet timeri damnum.

§. IV.

Aſſignatur locus miſſioni ſanguinis complicatæ menſtruæ purgationi in debito tempore ſupervenienti.

RESolvendum 3. Quòd ſi ſanguis menſtruus debito tempore ſuperveniat in quovis morbi tempore, & in quovis morbo, ſi non videatur ſatisfacere, ex pede ſemper mittendus ſanguis. Suppon[illegible] ex dictis §. 2. cum Galeno, quòd ſi ſatisfa[illegible]cere videtur naturæ, omnis res permitt[illegible]da, præcipuè ſi ut criticus ſuperveni[illegible] tempore fluxus: Tunc enim, *quæ ju[illegible]tur, aut judicata ſunt integre, nec move[illegible] novare, ſed ſinere oportet*, ex Hipp. In quo conveniunt omnes. A Fernelio, M[illegible], Roderico de Caſtro, & aliis diſced[illegible] omni morbo id conſulendo: in [illegible]te enim in ſuperiorum partium [illegible] periculo, præcedente ex pede m[illegible] ſanguinis, ligaturis poſitis, ex brach[illegible]guinem mittunt: quod diſplicet.

Primò, in levioribus morbis id r[illegible] facere, quia materia menſtruali [illegible]lata, deliria, comata, vigiliæ, ſop[illegible], anhelitus, difficultates, & tandem [illegible] ſequi ſolent: ſed in morbis capiti[illegible]bus hoc ſanguine miſſo magis ine[illegible]ter contingere eſt neceſſe: ergo in [illegible]bis magis neceſſariò ex pede ſangu[illegible] mittendus. Probatur Minor. Magi[illegible]tabiliter morbi cerebri, & partium [illegible]riorum debent contingere, qua[illegible] magis debiles ſunt, & magis ap[illegible]piendum: ſed dum actu patiuntur [illegible]res ſunt, & aptiores ad recipi[illegible]mores ſurſum delatos: ergo du[illegible] morbi urgent, minùs de brachio ſangu[illegible] eſt mittendus.

Probatur 2. Si quid urgeret, ut ſang[illegible] mittatur ex brachio, max[illegible] perioribus partibus celeri motu [illegible] morbus, non ab inferioribu[illegible] ſanguine miſſo ex brachio, c[illegible] ſurſum ſanguis ab utero ex Gal. [illegible] *miſſ. c. 18. §. Nam quæ ex cubi[illegible]tiones, aliud etiam habent a[illegible] nempe quòd purgationes men[illegible] ſanguinem ad ſuperiores par[illegible]* c. 1. §. *ſecta enim in cubito ve[illegible]*

ſunt revellere purgationes; non debent fluere ad partes affectas humores partium ſuperiorum qui priùs fluebant, ſed qui à partibus inferioribus denuò avertuntur: ergo ex pede ſemper ſanguis mittendus.

Dices, quòd retinentur cucurbitulis, aut ligaturis in inferioribus partibus appoſitis. Contra potentior eſt revulſio, quæ fit ſanguinis miſſione, quàm quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur: ergo iis duobus junctis potentior fiet humorum averſio ad partes ſuperiores ſanguine miſſo ex brachio, quam retentio appoſitis cucurbitulis, aut ligaturis.

Probatur 3. Ex dictis ſuprà, dum timetur quòd morbus aliquis fovetur à venis partium inferiorum, ſanguinem mittendum diximus ex pede in affectibus partiũ ſuperiorum; quia ex Hipp. & Galeno ad principium & originem fluxionum eſt revellendum: ſed menſtruis fluentibus, ſanguine miſſo ex brachio, neceſſe eſt morbum foveri ex humoribus inferiorum partium: ergo ex illis neceſſariò ſanguinis miſſio exercenda.

Dices, quòd, ut probavimus, ex brachio fit revulſio, & hæc celerior & præſtantior eſt pro affectibus partium ſuperiorum, cùm fiat ex vicinioribus partibus.

Reſpondetur, quòd omnes rationes probant dum à jecore, & cavæ aſcendentis ramulis foventur morbi; tunc enim fit revulſio ex brachii venis reſpectu partium capitis tanquam ex diametro ſurſum oppoſitis: ſi autem in media regione, tanquam ex diametro infernis partibus oppoſito: Dum autem ſimul ab infernis partibus poſſit foveri, ſemper prævalet indicatio deorſum revellendi, ne ab humoribus infernæ regionis ſimul foveatur morbus averſione facta ad partes ſuperiores ſanguine miſſo ex brachio.

§. V.

Sanguinis miſſioni adaptatur locus in ſuppreſſis menſtruis cum morbo.

Reſolvendum 4. quòd ſi menſtruis ſuppreſſis ſupervenit morbus, ſanguis mittendus ex pede. Probatur, in hoc caſu vel morbus à menſtruis ſuppreſſis oritur, vel majori ex parte ab illis fovetur: ergo ſanguis ex pede mittendus. Probatur antecedens: quia morbus ex ſuperabundantibus humoribus fovetur, præcipuè dum malignis qualitatibus ſunt affecti: ſed ſuppreſſas purgationes, dum ſupprimuntur, neceſſe eſt abundare, & malignis qualitatibus affici: ergo neceſſe eſt magna ex parte morbum ab illis foveri.

§. VI.

Remoratis menſibus, ſi affectus aliunde fovetur, locus ſanguinis miſſionis datur.

Reſolvendum 5. quòd ſi menſtruis retentis, aliunde morbus fovetur, etiam ex pede mittendus ſanguis. Probatur, in caſu poſito duplex eſt indicatio: altera mittendi ſanguinem ex brachio; altera, mittendi ex pede: ſed iis duabus concurrentibus prævalere indicationem mittendi ſanguinem ex pede probavimus antecedenter: ergo tunc ex pede ſanguis mittendus.

§. VII.

Si præſente morbo, ſuperveniant menſes, locus mittendi ſanguinem conſignatur.

Reſolvendum 6. quòd ſi exiſtente morbo menſtrua ſuperveniant, ſive antevertamus, ſive debito tempore ſubſequantur; ſanguinem eſſe mittendum ex pede. Ex dictis manet probatum.

RESOLUTIO PRIMA.

Verum ſanguinis circulatio ſit neceſſariò admittenda?

NAturæ Genius 2. *de partibus Animal. cap. 7. & 13. de partib. animal. cap. 4. 2. de generat. Animal lib. de vita , & morte, 3. de ſomno, lib. de cauſis motus animalis*, cor ſtatuit eſſe principium omnium actionum animalium , vitalium, & naturalium, omnium facultatum ſedem, venarum, arteriarum, & nervorum originem, ipsùmque tandem judicat eſſe animæ domicilium. Hippocrates , Galenus, Avicenna, & reliqui Dogmatici cor conſtituunt inter principes partes pro vitæ conſervatione præſtantiorem , quatenus generat vitales ſpiritus, ipſoſque per arterias impertitur omnibus partibus noſtri corporis, ut innatum vivificet, & conſervet calorem. Guilhelmus Harveus Medicus Regis Angliæ noſtris temporibus , ob alium uſum cor conformatum eſſe contendit , ob ſanguinis inquam circulationem ; præſupponit enim, quòd totus ſanguis , qui generatur in jecore, fertur per venam cavam aſcendentem in dextram auriculam cordis , à quâ dum dilatatur cor, trahitur in ipſum; dum comprimitur, truditur in arterias, ab illis fertur in partes ut nutriantur: qui ſuperfluit ſanguis ab ipſis arteriis per anaſtomoſin mittitur in venas; per has fertur ad jecur & venam cavam aſcendentem, & per illam iterum in cor cum ſanguine de novo genito, & ſic continuò in circulo movetur. Quem motum vocat ſanguinis circulationem , ob quam cor conformatum eſſe contendit. De hac celebris eſt inter recentiores controverſia an ſit neceſſariò admittenda ; Jacobus Primeroſius, & Pariſanus totis viribus conantur illam oppugnare , quibus aliquando adhærebat Plempius, quorum plura ſunt fundamenta, ſed hæc præcipua.

Primò doctrina de revulſione , derivatione , & rectitudine ex Hippocrate, Galeno, & experientiâ recepta ruit, ſi admittatur ſanguinis circulatio; cum in illa non ſit major ratio mittendi ſanguinem ex unâ , quam ex aliâ parte : ergo nova hæc doctrina ab uſu eſt releganda.

Secundò, Harvei novum intentum doctrina eſt antiquæ contraria , ab homine innovatore recenter inventa , ex quo apparet, quod illi non eſt anteponenda. Tum 2. ſi per venas , & arterias in circulum moveretur ſanguis , ſicut moventur arteriæ, moverentur venæ, cum eſſent in idem munus conformatæ. Tum 3. licet continuo in corde recipiatur ſanguis , non eſt neceſſaria circulatio illius; quia in jecore generatur ſufficiens quantitas in hunc uſum. Tum 4. ſi ab arteriis in venas mitteretur ſanguis , tot deberent eſſe arteriæ, quot ſunt venæ |; ſunt autem arteriæ, præcipuè tenues , in multo minori numero. Tum 5. ſi in venis reciperetur ſanguis ab arteriis autopſia id convinceret , ſed hæc numquam hoc demonſtrat ; ergò hujuſmodi circulatio non eſt admittenda.

Tertiò ſi ſanguis moveretur per cor, ſanguis putridus in febre putrida , malignus in maligna , peſtilens in peſtilente; ſubitò periret æger, ſpiritibus coinquinatis, & conſumptis, cujus contrarium monſtrat experientia. Tum 2. humores petunt concoqui, & coctio quietem deſiderat ex Galeno, ex quo apparet, quòd non debent eſſe in continuò motu. Tum 3. vena Porta , & venæ capitis, & pectoris, cum non deſerviant pro circulatione ſanguinis , eſſent

ſent ſuperfluæ, & inutiliter à natura conſtructæ. Tum 4. ligato brachio, ſi ſupra ligaturam; & infra ligaturam ſcindatur vena in parte ſuperiori, contingit magis de ſanguine evacuari quam in inferiori, quod non contingeret in circulatione, cum deberet ſuperior pars venæ, ab inferiori ſanguinem recipere, & ideo in inferiori tantùm exiret ſanguis: Ergo non eſt admittenda ſanguinis circulatiò.

Quartò, admiſſa ſanguinis circulatione, hæc eſſet neceſſaria in fœtu intra uterum, ſicut dum editur in lucem: conſtat autem intra uterum non poſſe ſimili modo fieri, ex quo apparet numquam eſſe neceſſariam.

Quintò admiſsâ ſanguinis circulatione, ſpirituum vitaliũ generatio in corde, eorum per arterias diſtributio in partes, arteriarum motus à facultate vitali, & aliæ quamplurimæ receptæ ab Antiquis doctrinæ ſunt negandæ: Ergò ſanguinis circulatio non eſt admittenda.

Reſolvendum: Quod ſanguinis circulatio licet à veteribus incognita, ob recentiorum demonſtrationes & fundamenta, neceſſariò eſt admittenda. Sic primus protulit Harveus, quem ſequuti ſunt Higmorus, Conringius, Pecquetus & recentiores plures Anatomici.

Pro demonſtrandâ hac doctrina, præſupponendum cum ejus ſectatoribus, quòd ſanguis vberiùs ex venâ Cavâ transfunditur in cor & arterias, pulſu cordis, quàm poteſt ſubminiſtrari ex acceptis alimentis: nam in ſingulis cordis pulſationibus, attrahitur in cor, & foras expellitur à corde aliqua quantitas ſenſibilis ſanguinis; quæ qualis ſit ex eo colligitur, quia unicuique datur obſervare, quod obſervarunt reliqui hujus doctrinæ ſectatores, reperiri inquam in corde hominis ſtrangulati uncias duas ſanguinis: & dato [illegible] in viventis corde, minor in una [illegible] pulſatione recipiatur quantitas [illegible] tamen aliqua portio recipitu[illegible] q[illegible] minimã judicemus, cum ſenſibilis ſit, [illegible] debet eſſe una dragmæ quantitas, [illegible] cipitur, & propellitur, vel demu[illegible] mum quod perceptibile eſt, & ſit [illegible] dragma: hoc dato, pulſatione[illegible], q[illegible] in corde plures aut pauciores ſunt [illegible] ætatem, temperiem, diverſúm[illegible] p[illegible] ſum adauctum, vel diminutum. Pl[illegible] in ſe fatetur annumeraſſe in uno h[illegible] drante, à quo parum diſcedit *H*[illegible] ictus mille trecentos & quadrag[illegible] mus, quòd ſaltem ſint quatuor [illegible] unaquaque hora; minorem eni[illegible] rum nemo experietur in ſe, aut [illegible] Cum ergò in qualibet pulſatione [illegible] tur in corde ſanguinis ſaltem [illegible] ſcrupulus, intra unam horam re[illegible] pluſquam ſex libræ ſanguinis, in ſex [illegible] plus ſanguinis, quam poteſt in toto c[illegible] re reperiri, per decem octo ſubſe[illegible] ſi non detur ſanguinis circulatio, n[illegible] net ex quâ parte ſanguis tra[illegible] cipiatur in corde, præcipuè in ab[illegible] in eo qui per plures die[illegible] non [illegible] mentum; in quorum quolibet, [illegible] cordis motu eſt impoſſibile; & [illegible] unoquoque modo dicto ſang[illegible] hat neceſſarium: quo ſuppoſito,

Probatur 1. Reſolutio. O[illegible] vens debet habere neceſſari[illegible] ob quam illi tribuatur ali[illegible] guinis attrahenda in una[illegible] ſed ſola ſanguinis circulatio eſt [illegible] cauſa ob quam poteſt ſ[illegible] guinis præſtari pro unaqu[illegible] ſanguinis circulatio nece[illegible]

[illegible]. Ma or & Minor evidenter convin-[illegible] authopſia & ſenſibus illas demon-[illegible]tibus: Conſequentia eſt legitima.

[illegible] 2. demonſtratione præſupponendū [illegible], quod authopſia convincit; quod ſi [illegible]tur vena in inguine canis, & ſcinda-[illegible] in parte ſuperiori, non exit ſanguis ſi [illegible] infra ligaturæ partem totius cor-[illegible] ſanguis per illam poteſt evacuari: ſi-militer apprehenſa venâ cavâ tenaculis, [illegible]toque curſu ſanguinis aſcendentis [illegible] parte verſus cor, inanitur vena, dela-[illegible] ſanguine in ipſum cor, quod ſtatim [illegible]eſcit, & emoritur, niſi ablatis tena-[illegible] detur locus novo ſanguini superve-[illegible]; in parte inferiori ligaturæ, fit ve-[illegible] tumoroſa; ſimiliter in nobis apparet quod facta ligatura in brachio, ſi ſupra li-[illegible]ram ſcindatur vena, ſanguis non exit, [illegible] ab alia vicina vena aut arteria ſimul ſanguis illi communicetur: infra ligatu-[illegible] etiam in cruribus exit ſanguis, ſecta [illegible], non autem ſupra illam: idem con-[illegible] in verſus cor à capite deſcenden-[illegible] quod facta ligatura, in parte ſuperio-[illegible]it ſanguis, non in inferiori: ex quo

[illegible]batur 2. reſolutio: Si non daretur [illegible] circulatio, maximè quia omnis ſanguis à jecore per venas ſurſum & de-[illegible], & verſus omnem differentiam [illegible]ris communicaretur; ſed ex dictis [illegible] falſè conſtat, quòd potiùs ſanguis [illegible]etur a jecore verſus reliquas par-[illegible] ab omnibus partibus verſus ipſum [illegible] & venam cavam aſcendentem ad [illegible]: ergo neceſſariò ſanguinis circula-[illegible] admittenda; Minor in quâ ſtat dif-[illegible] convincitur authopſia, modo quo [illegible].

[illegible] 3. neceſſitas circulationis [illegible], ex parte finis: neceſſaria enim eſt: Tum ut ex motu humorum, ſanguinis coagulatio impediatur; ſi enim tepidus privetur motu, grumeſcit, quod mulieres cognoſcunt, & ſuillum ſanguinem movent, donec frigefiat, ne grumeſcat, & intra corpus ſanguis extravaſatus, quia motu privatur, grumeſcit, dum in apoplecticis, & hyſtericis detinetur, & dum in plethoricis impeditur motus, & fiunt venarum interceptiones. Tum eſt neceſſaria ſanguinis circulatio ne ſanguis quietus ſtatim putreſcat, ut contingit in eo qui efficit tumores. Tum conducit ſanguinis circulatio ut ad extra appoſita medicamenta poſſint humoribus communicari: ideo enim ſolutiva ad extra applicata purgant per ventrem, & venena interficiunt, quia ad extrà appoſita communicantur cordi. Tum conducit circulatio, ut ſi humores in partibus externis refrigerentur, iterum redeuntes ad cor, in nativam temperiem reducantur. Tum conducit, ut aptius poſſit ſanguis omnibus partibus diſtribui per arterias: ergo ob hos fines neceſſariò eſt admittenda ſanguinis circulatio.

Ad 1. Coringius dubitat, quod antiqua illa doctrina vera ſit; alij penes arterias & earum poſitionem potiùs obſervandam, quàm penes venas, quæ a proximis arteriis ſanguinem recipiunt: Higmorus quòd in revulſione non immediatè trahitur à parte affecta, ſed mediantibus aliis vaſis: vel reſpondetur quod cùm revulſio ſit diſtractio humorum in contrarium; derivatio in vicinam partem; factâ in ipſis evacuatione vel dolore, ſanguis ibi retinetur, & impeditur, ne ſurſum coactus vi doloris attrahatur à parte affecta; & illo retento avida natura dum humor circulatione movetur, circa partē aﬀe-

affectam, magis retinet. De rectitudine autem etiam dicimus, quod non parum conducit ut humoris fluentis in partem affectam portio divertatur in dolentem, rectitudinem cum illa ſervantem.

Ad 2. reſpondetur. Tum pro 1. quòd Harvei doctrina, ſi vera, non obſtat, quòd nova, & ab illo noviter dicta; quia in naturalibus non tam quis dixit, quàm quid dixit examinandum: Tum pro 2. quidquid teneant Harveus, & Coringius, reſpondetur quòd venæ ob ſanguinem ſolum deferendum fuere; arteriæ ſimul ad continendos, & impartiendos ſpiritus, ut infra dicemus; & ideò indigent vitali facultate, à qua moveantur. Tum pro 3. quòd manet demonſtratum contra Pariſanum, & Primeroſium, non dari in corpore ſufficientem quantitatem ſanguinis, niſi per circulationem ſuppleatur. Tum pro 4 quòd datur ſufficiens numerus arteriarum ut ſanguis omnibus partibus communicetur: in quibus circa extremas partes plures fuerunt exiles venæ, ne cui ex redundante ſanguine deficeret via, per quam iterum reflueret ad hepar. Tum pro 5. quòd authopſia convincit, quòd ſanguis non deſcendit per venas ad diſtantiores; imò potius, quòd per illas aſcendit, & quòd deſcendit per arterias; ex quo patet, quòd in circulum fertur.

Ad 3. Reſpondetur. Tum pro 1. quod humores putridi, maligna aut peſtilente qualitate affecti, commiſcentur cum reliquis, à quibus obtunditur eorum vitium; ſi autem obtundi nequeat, perit Æger. Tum pro 2. quòd humores, ut coquantur, deſiderant quietem non ratione loci in quo ſint, ſed ratione conturbationis per quam impeditur coctio; Tum pro 3. quòd omnes ſiunt neceſſariæ venæ, vel ut ſanguinem attrahant ad jecur [illegible] lum deferant ad cor. Tum pro 4. [illegible] ligato brachio infra ligaturam [illegible] exit ſanguis, non verò ſupra illam, [illegible] partem, quâ diſcedit à jecore, [illegible] niſi ſimul communicet cum alia ven[illegible] arteriâ ſupra ligaturam; à quâ po[illegible] riùs ſanguinem recipere.

Ad 4. Reſpondetur, quòd Ha[illegible] Highomorus, ac Coringius ſatis [illegible] ſtrant in fœtu intra uterum, licet [illegible] verſas vias ſanguinem moveri per [illegible] lum, quod non obſtat, ut per à [illegible] ſignandas, non poſſit circulatio [illegible] ipſo jam edito.

Ad 5. Reſpondetur, quod in [illegible] quentibus probabimus doctrinam [illegible] ſibus ab Antiquis receptam, com[illegible] lem eſſe cum ſanguinis circulatione.

RESOLUTIO II.

Vtrùm venæ meſeraicæ deſerviant p[illegible] jecur deferendo.

VEnas meſeraicas, quas Galen[illegible] ces vocat, quaſi ſugant ch[illegible] corporis alimonia, ſicut arbo[illegible] terram ſugunt; trahere chylum [illegible] culo in jecur unanimi aſſenſu rec[illegible] tiquitas uſque ad Aſellium; [illegible] terim digladiantibus hujus placiti [illegible] toribus, quia ſimul per illas ſa[illegible] ventriculum à jecore mitti ali[illegible] bant, alij putabant, quod per [illegible] ſeraicas venas hæ duæ deduc[illegible] ſtantiæ; alij denique quod [illegible] vias, & hoc vel eodem ſim[illegible] vel in diverſis temporibus; hi[illegible] rationibus fulti.

Primò quia ſic ex Hippocra[illegible] Avicenna, & unanimi a[illegible] Dogmaticorum fuit receptu[illegible]

nulla tempora; Tum 2. quia venæ Meſeraicæ jecori implantantur, & ſolum in hunc uſum videntur productæ: Tum 3. quia chylus conſpicitur in meſeraicis venis: Tum 4. quia non dantur aliæ venæ [illegible]tæ pro deferendo chylo à ventriculo in jecur; & neceſſariò aliquæ ſunt à Naturâ determinatæ in hunc finem: Tum 5. quia radices harum venarum, terminantur in ventriculum, & inteſtina; ex quibus defertur chylus ad jecur: Ergò venæ illæ deſerviunt pro ipſo deferendo.

Reſolvendum, quòd chylus à ventriculo in jecur fertur, non per venas Meſeraicas, ſed per ſolas venas lacteas: Sic [illegible] protulit Gaſpar Aſellius Anatomicus Ticinenſis, quem Juniores Anatomici ferè omnes ſequuntur; inter quos Conringius, Pecquet, Higmorus, & reliqui ſanguinis circulationem admittentes.

Probatur 1. Anatomicâ demonſtratione, [illegible]ibus ſæpiſſimè experientiâ confirmatâ, & ab Aſellio primo reperta, ut ipſe [illegible] blandientis fortunæ felicitate, qui venas obſervavit ab inteſtinis per Pancreas tendentes in jecur, quas Lacteas appellavit, quia lacteo ſunt præditæ colore, cum chylo ſaturantur, quas tunc ſolùm videre contingit, per quinque, aut ſex horas ab aſſumpto cibo; antea verò, & poſtea jam chylo delato, non conſpiciuntur ob earum tenuitatem, ac exiguitatem. [illegible] in Pancreas, miris anfractibus [illegible], & pervadunt ad jecur latera [illegible] portæ claudentes, in jecoris cavam [illegible]. Tum 2. quia Juniores obſervarunt valvulas in venis meſeraicis circa [illegible], quæ quidquam ab inteſtinis in [illegible] refluere prohibent: Tum quia lacteæ venæ inſeruntur in inteſtinis, ad quæ [illegible] chylus, ut illum ſugant, & deferant, copioſiores in gracilibus inteſtinis in quibus eſt major copia chyli, paucio res in craſſioribus in quibus parva eſt chyli quantitas: Tum 4. quia omnes venæ lacteæ feruntur ad Pancreas ut viſcus hoc chylum recipiat, & perficiat. Validum eſt hoc viſcus potens perficere chylum, & in hunc finem productum: Tum 5. quia authopſia convincit, quòd meſeraicæ venæ nullam albam continent ſubſtantiam, nullùmque chylum: Tum 6. quia ſicut albo colore ſaturatæ videntur lacteæ venæ; dum in illis chylus continetur; ſic meſeraicæ tinguntur colore rubro, quia ſanguinem, & non chylum continent: Tum 7. quia venæ meſeraicæ in nutritione ventriculi redundantem ſanguinem aptæ ſunt recipere: Tum 8. quia ſi ut fatetur Galenus, chylum deferunt, fruſtra ab illo aſſignantur, ut ſimul ſanguinem deferant; ſunt enim contrarij motus; nec Natura improvida relinqueret animal ſine deſtinatis viis pro utroque fine: Tum quia nec diverſis temporibus poſſent perfici illi motus in contrarias ubicationes, per eaſdem vias, præcipuè à facultatibus naturalibus ſemper operantibus ſecundum ultimum potentiæ: Tum quia ſi uterque uſus eſt neceſſarius, & ſi facultas operaretur pro uſu & indigentia, non eſt cur alter uſus alteri cedat, cum uterque judicetur ſimpliciter neceſſarius ad vitam. Ergò trahitur chylus non per venas meſeraicas, ſed per lacteas.

Ad oppoſita fundamenta Reſpondetur: Tum pro 1. quòd Galenus & reliqui Anatomici lacteas ignorarunt venas, quia in ſolis cadaveribus exercebant anatomen, in quibus non apparent, nec in vivis animalibus, niſi per ſex horas ab aſſumpto cibo: Tum pro 2. quòd implantantur

jecori, non ut chylum, ſed ut ſanguinem deferant: Tum pro 3. quòd in venis meſeraicis ſolus ſanguis conſpicitur: Tum pro 4. quòd venis lacteis priùs nondum cognitis meſeraicæ ſunt deſtinatæ pro chylo deferendo: Tum pro 5. quòd radices venarum meſeraicarum tendunt in inteſtina & ventriculum, ut deferant ſanguinem, non chylum.

RESOLUTIO III.

Utrum omnis chylus feratur in jecur.

POtiorem chyli ſubſtantiam deferri in jecur protulimus: An in alias partes pro humorum generatione, aut ad alios uſus feratur, inter Juniores nondum conſtat. Pecquetus recenter protulit quod omnis chylus fertur in cor pro humorum generatione in illo; authopſia id comprobari contendit; eadem probant reliqui, quod ſolus ſanguis feratur ad illud. Galenus ſolum jecur opificem ſanguificationis cognovit; lienem conſtructum eſſe affirmat, ut limoſum, ac melancholicum ſuccum in jecore redundantem repurget, & ad ſe attrahat, quem attrahi per venam Portam judicavit. Highmorus contendit repurgari per ramum ſpleneticum à cœliaca derivatum; chylum verò, nec aliquid aliud ad lienem ferri, ſed tantum in jecur. Probant

Primò quòd lien nullius eſt uſûs pro humoribus generandis; ergò nulla in illum chyli pars defertur. Probatur antecedens ex Galeno. *lib. 2. de loc. affectis cap.* 1. & ex communi conſenſu omnium Dogmaticorum, qui per tot ætates unicum jecur principium ſanguificationis cognoverunt. Tum 2. ex Eraſiſtrato, qui referente Galeno. 4. *de uſu Part. cap.* 15. lienem fruſtra eſſe productum judicabat: Tum 3. quia Epheſius lienem dixit eſſe [illegible] otioſum, & nullius uſus: Tum 4. Pl[illegible] *lib.* 11. *cap.* 37. fatetur ſine liene poſſe [illegible]mal vivere: Tum 5. pro chylo de[illegible] ſi hæ venæ meſeraicæ ſunt deſti[illegible] Antiquis, quarum nullæ feruntu[illegible] nem: Tum 6. triplex excremen[illegible] coris coctione reſultat; quorum [illegible] ac melancholicum, nullum aliu[illegible] receptaculum; præter lienem in que[illegible] purgandum tantùm fuit product[illegible] 7. obſtructiones, ſcirrhi, & alij lie[illegible] bi provenientes in illo, ex ſup[illegible] dante melancholia, demonſtrant l[illegible] eſſe conſtructum ad illam reci[illegible] tantùm: Tum 8. ſi lien non rep[illegible] lancholiam, fiunt quartanæ, Icte[illegible] & ſcirrhoſi in corpore tumores: Erg[illegible] ſolùm eſt deſtinatus ad melancho[illegible] purgandam.

Reſolvendum 1. quòd lien non [illegible] formatus à Natura, ut ſit recep[illegible] humoris melancholici redund[illegible] core: ſic protulit Spigelius; ten[illegible] nertus, Platerus, & alij.

Probatur Tum quia melanch[illegible] rum excrementum; quod neq[illegible] teria apta pro nutritione [illegible] attraheretur ab illo, cum ſib[illegible] & morborum cauſa: Tum qu[illegible] natura deſtinatæ ut receptac[illegible] jus excrementi, habent cavita[illegible] recipiatur; ut patet in veſicu[illegible] teſtinis, & veſica: in liene a[illegible] talis cavitas: Tum 3. Pars [illegible] ſtinata ut receptaculum excre[illegible] bet manifeſtas vias per quas [illegible] illo, ne ab illius copiá grave[illegible] læ hujuſmodi viæ dantur a Na[illegible] ventriculus, alias conti[illegible] gravaretur; nō inteſtina, ali[illegible]

laborarent diarrheis melancholicis: Tum quia ſi continuò Epar in lienem mittit melancholiam, debet habere vias in hunc finem, quæ pro melancholia non dantur à parte in lienem, nam vena Porta à Galeno judicatur receptaculum chyli, nec unquam in jecur hic feratur, datur melancholia cum ex illo debeat generari; & [illegible] nulla eſt quæ fluat ad Portam: nec poſtea quam chylum recepit, cùm dentur valvulæ claudentes illam, quæ impedirent exitum jam genitæ melancholiæ: Ergo lien non eſt receptaculum melancholiæ in jecore redundantis.

Reſolvendum 2. quòd antequam chylus perficiatur in ventriculo, quæ ſuperflua potulentâ ſubſtantiâ, aquosâque, majori ex parte, fertur ad lienem. Sic Hipp. 2. de morbis §. *in ventriculum autem etiam potulentum, ab eo lien recipit.*

Probatur ex Ariſtotele *lib. de hiſt. animal.* docente quòd animalia alia bibunt, alia non bibunt; & quòd ea quæ bibunt, omnia habent veſicam, renes, & lienem; non autem, quæ non bibunt: Ergo ſicut renes, & veſica ſunt neceſſaria in animalibus quæ bibunt, ad repurgandam aquoſam ſubſtantiam; ſimiliter & lien: Tum quia aquoſam ſubſtantiam redundantem in jecore expurgat. Natura per renes & veſicam, ut docet Gal. ne immixta humoribus ipſos inutiles reddat: ergo redundantem in ventriculo debet ad lienem expurgare, ne immixta chylo, impurum, & imperfectum reddat ipſum.

Probatur 2. ex Galeno; ventriculi coctio majori ex parte indiget in proportione alimento, ſpatio ſex horarum, & in [illegible] temporis conſumitur, ſed ſubſtantia quæ bibitur, ſtatim fluctuare in liene percipitur; ergo quia trahitur à liene,

Dices quod deſcendit ad jecur, & ab illo per venam Portam fertur ad lienem.

Contra ſtat: Tum quòd ad jecur non tranſit, niſi Pylorus aperiatur; quod non contingit, donec poſt omnem coctionem: & poſtea requiritur, quòd chylus, cum quo fertur ſubſtantia aquoſa, pertranſeat per venas lacteas, quod poſt ſex horas fieri obſervavit Aſellius: poſteà coquitur chylus, & fit ſanguis, & ſeparatur aquoſa ſubſtantia, ut feratur. Flatus ſtatim, aut paulò pòſt ſentiuntur in liene, & non multò poſt ante coctionem alimenti mingitur: Ergo per breviores vias fertur in lienem.

Probatur 3. Schenkius, & Benivenius obſervationibus comprobant, plures homines per plures annos vixiſſe ſine omni potu: ex quo apparet, quòd ſufficit pro elixatione alimenti, cibi humiditas, ſaltem in aliquibus: ergo de providentia naturæ fuit lienem producere, ut ſuperfluam ventriculi humidam ſubſtantiam ad ſe trahat, ne impediret perfectam chyli generationem.

Probatur 4. ex modo ſubſtantiæ lienis: conſtat enim molli ſubſtantiâ, ſpongioſâ & rarâ ex Hippoc. *lib. de morbis*, ex Galeno *13. method. c. 16. & lib. 4. de uſu Part. cap. 15* Ergo conformatus fuit tanquam receptaculum ſubſtantiæ aquoſæ.

Probatur 5 ex Ariſt. qui lienem per accidens conformatum eſſe dixit, quaſi docens, quòd fuit per accidens neceſſarium ad aquoſam ſubſtantiam à ventriculo expurgandam, quæ per accidens ſuperfluit, id eſt, non neceſſariò, niſi ob uſum nimii potûs, aut humidioris alimenti.

Probatur 6. ex morbis lieni propriis, ex ſuperflua in liene ſæpè redundante ſubſtantia ortis: liene inflammato, ventriculus redditur ſiticuloſus, quia lien exhaurit

haurit humiditatem: ex nimio potu fit lien tumoroſus, ex Hipp. *lib. 4. de morbis*; in febribus tumet ob nimium potum: *lib. 4. de morbis* Hippocrates docet ex liene fieri hydropem: *2. Prorrhetic.* annuit eidem doctrinæ: *lib. de aere, aquis, & locis* docet bibentes paluſtres aquas habere magnos lienes; & idem melancholiam vocat aquam, quia majori ex parte generatur ex chylo delato ad lienem. Aëtius *tetrabili 3. ſerm. 2.* lienem ex nimio docet potu intumeſcere, lienoſi faciles ſunt ad ſudorem; faciliter ex illo levantur: Ergo quia deſervit ut receptaculum aquoſæ ſubſtantiæ redundantis in ventriculo.

Dices receptaculum deſtinatum à natura pro excrementis recipiendis reſultantibus ex coctionibus debet habere vias à natura deſtinatas pro recipiendis, & expurgandis illis; ſed lien nullas habet conſpicuas vias, per quas recipiat aquoſam ſubſtantiam, & ipſam à ſe propellat; Ergo lien non attrahit aquoſam ſubſtantiam à ventriculo.

Reſpondet Coringius, quòd ſicut venæ lacteæ, quæ pro chylo deferendo ad jecur à natura ſunt deſtinatæ fuerunt diu incognitæ uſque ad noſtra tempora: ſunt aliæ viæ nobis incognitæ, per quas aquoſa ſubſtantia fertur à ventriculo ad lienem.

Vel Reſpondetur cum Carolo Piſone, quòd per venas gaſtricas, & vas breve venoſum defertur à ventriculo in lienem ſubſtantia aquoſa, quæ ab illo petit attrahi: quæ viæ a Galeno judicatæ ſunt deſtinatæ ad attrahendum melancholicum ſuccum à liene in ventriculum, cujus uſus naturalis non eſt: ſi quando præternaturaliter mittitur, fit per vias prædictas à natura in finem à Piſone prædictum conſtitutas.

Pro evacuatione autem ſubſtantiæ aquoſæ redundantis in liene, Hippo[illegible] tuor aſſignat vias *lib. 4. de mor[illegible]* [illegible] forma ſanvolæ ſubſtantiæ; per nare[illegible] midam ſubſtantiam delatam ad caput [illegible] pellentes; per podicem, vel per [illegible] per quas in majori pellitur copia, qu[illegible] nim multum bibunt, præcipue vino[illegible] tenuium, multam ſtatim mingunt [illegible] ad lienem delatam, & ab illo emiſſ[illegible] ſpleneticæ arteriæ ramos, a qui[illegible] gunt emulgentes arteriæ in hunc [illegible] deſtinatæ. Præterquam quòd per in[illegible] bilem tranſpirationem tanta copia [illegible] cuatur, ut in ſuo de Statica Medic[illegible] beilo, Sanctorius confirmet, quòd ex [illegible] libris alimenti & potûs per vig[illegible] tuor horas evacuentur quinque libr[illegible] ſenſibili perſpiratione.

Reſolvendum 3. quòd peractâ coct[illegible] chyli, inutilior ac craſſior pars inepta [illegible] perfecto in jecore generando ſan[illegible] fertur ad lienem, ut illius coctione [illegible] guinem, licet imperfectiorem m[illegible]

Probatur: Tum quia natura, quæ [illegible] induſtriâ conatur perfectiori modo, [illegible] poſſibile eſt, elaborare alimentum, [illegible] mninò aſſimiletur nobis, quod ne[illegible] ventriculo perfici, ut à jecore con[illegible] tur in perfectum ſanguinem, [illegible] tranſmittit, ut ab ipſo in ſanguinem l[illegible] imperfectiorem mutatum apt[illegible] acquirat, ut poſſit relatum ad jecur [illegible] in perfectiorem ſanguinem mutari[illegible] jecur in dextra parte repoſitum, a[illegible] chylum perfectum pro perfecto [illegible] generando; debet ergo à liene in [illegible] latere conſtituto imperfectior [illegible] chylus, ut ab ipſo fiat ſangui[illegible] perfectus, ob rationem Ariſtot[illegible] natura unicam fecit partem[illegible], [illegible]

[illegible]

[illegible] it, ſi duas in eundem uſum, bipar- [illegible] fecit, ut nares, & oculos: Tum quia [illegible] pars eſt conformata juxta uſum, in quem fuit deſtinata, lien autem, plexibus [illegible]umeris arteriarum, & venarum inter ſe coeuntium per anaſtomoſes conſtat, [illegible] non niſi in chyli elaborationem, & [illegible]tionem ſanguinis geniti eſſet ne- [illegible]rium: Tum quia ramus ſpleneticus, & innumeræ venæ connectunt lienem cum ventriculo, quæ connexio chyli re- ceptionem denotat, ſicut quam habet je- cori cum ventriculo: Tum quia lien ne- quiret vices hepatis ſupplere, ſi non gene- [illegible] ſanguinem, eas autem ſupplere do- [illegible] Schenkius *lib. 30. obſervat. 91.* Ferne- [illegible] 1. c. 7. Veſalius *lib. 5. c. 9.* Tum quia [illegible] ſupervenientia jecori, eadem ſunt [illegible] lieni; Ex quo patet, quòd ordi- [illegible] in eundem uſum. Tum quia ſimi- [illegible] morbi obſtructiones, ictericus color, & ſimiles affectiones, ſimileſque horum [illegible]borum curationes maximè confir- [illegible] horum viſcerum ſimiles uſus: Ergo [illegible] in lien em ſimili modo aliquid chy- [illegible] humorum generatione.

Ad 1. Reſpondetur: Tum pro 1. quòd [illegible] & reliqui antiqui Dogmatici illi [illegible]bentes, finem præcipuum, in quem [illegible] a natura conformatum, ignora- [illegible] ideo alium illi impoſuerunt, à [illegible] reformatum: Tum pro 2. quòd [illegible] minùs accedit veritati, im- [illegible] indicans naturam, quaſi ſine [illegible] lienem produxiſſet, & ſine fi- [illegible]retur: Tum pro 3. quòd Ephe- [illegible] in eundem errorem: Tum pro [illegible] Plinius vel loquitur de animali- [illegible] non bibunt, & minùs imperfectum [illegible] generant, vel de eo quod fortuitò [illegible] errore naturæ; & tunc ſupplet jecur lienis defectum, ſicut deficiente je- core illius defectum lien ſupplet: Tum pro 5. quod patet ex dictis, per quas vias fertur aquoſa ſubſtantia in lienem, & per eaſ- dem fertur chylus: Tum pro 6. quod præ- ſtantius viſcus eſt lien, quàm ut debeat pro ſola melancholia produci, excremen- titiòque humore recipiendo: nec pro il- lo dedit receptaculum determinatum na- turâ, ſicut nec pro pituita: emergunt e- nim cum ſanguine, ut perficiantur à cor- de, vel iterùm in jecore: ſi ex toto aber- rant, & inutiles ſunt pro nutritione, natu- ra tentat eorum expulſionem per alias vias: Tum pro 7. quòd obſtructiones ſcir- rhi, & alii morbi lienis fiunt ex humori- bus quos generat craſſioribus & imperfe- ctioribus, quos nequit à ſe expellere: Tum pro 8. quòd ex malè affecto liene fi- unt quartanæ, & alii morbi ex melancho- lia orti, quæ in arteriis, & venis redundat, quia cùm à liene nequit imperfectior pars chyli emendari; nec valet à jecore in ſan- guinem perfectum converti, ſed in limo- ſum ſuccum, qui in venis ſuperfluit; & morbi fiunt ex illo redundante.

RESOLUTIO IV.

Vtrum ſanguis genitus in liene feratur in jecur.

VIdetur quòd non; 1. quia ex Galeno à jecore, melancholia fertur in lienem per venam Portam: Ergo per eaſdem vias nequit ſimul ſanguis à liene in ven- triculum ferri.

Secundò à vena Porta, & ſplenetica varii rami feruntur in ventriculum, o- mentum, inteſtina, & alias ventris partes: Ergo non ordinantur ut ferant ſangui- nem in lienem.

Tertiò

Tertiò jecur expurgatur per alvum, & dato pharmaco trahuntur humores ad ventriculum, & inteſtina; ſed hoc non niſi per venam Portæ poteſt fieri: Ergo vena Portæ non conducit ad ſanguinem trahendum à liene in jecur, ſed ècontra à jecore in ventriculum trahit humores.

Reſolvendum: Quòd ſanguis qui generatur in liene fertur ad jecur per venam ſpleneticam, & venam Portæ.

Probatur; Tum quia hujuſmodi venæ ſunt in aliquem finem deſtinatæ à natura; non ut deferatur melancholia à jecore in lienem, cùm lien non ſit receptaculum illius, ut probavimus, & ſolùm reſtat, ut deſerviant pro ſanguine à liene in jecur deferendo: Tum quia ſanguis ille perficiendus eſt in jecore; illæ autem venæ à liene in illud feruntur: Ergo in hunc finem: Tum quia ſanguis in liene genitus debuit habere vias per quas feratur ob circulationem ſanguinis in jecur, ſicut fertur qui in reliquis partibus ſuperabundat; Tum quia vena Porta oritur à jecore, & fertur ad lienem, ut aliquid portet; nec aliundè magis ſanguinem trahere poteſt. Tum quia in vena Portæ, & meſeraicis ſunt valvulæ impedientes retroceſſum verſus lienem: ex quo patet, quòd ab illo recipiunt, quòd deferant in jecur; à jecore enim nihil recipere poſſunt ob valvulas impedientes: Tum quia lien ſolet ſupplere vices jecoris, quod non eſſet poſſibile, niſi per has venas ſanguis ab ipſo generatus tranſiret in jecur, vel in venas circa illud, ut inde ad cor, & reliquas partes poſſet circulatione ferri. Tum quia dum jecur patitur ob retentum ſanguinem melancholicum in illo generatum, ſolent humores ſurſum ferri, ut in ictero nigro: nec ſunt aliæ viæ, per quas ferantur illi humores, niſi à liene in jecur, & inde [illegible] partes; nec aliter à liene poſſent [illegible] gravcolentia cauſari: Tum quia [illegible] ferè ſemper habent jecur cum [illegible] affectibus, quia ab illo humores [illegible]nicantur per has vias: Tum quia [illegible] liene ob ſuccos melancholicos, & [illegible] à ſe genitos, ſi eos nequit per ramum [illegible]neticum tendentem ad hæmorr[illegible] expurgare, ſpargit ſe per ramos Portæ, [illegible] in illis varias efficit obſtructiones, [illegible] reddit jecur, & omnem ventrem, q[illegible]quit craſſos illos humores in [illegible]re: Tum quia ſi patentes has & ma[illegible] vias non haberet lien, ut em[illegible]tar humores quos continuò generat; cum illi [illegible] ex uſu, continuò laboraret, & o[illegible]tur ab illis: Tum quia lien recipit per [illegible]terias humores, quibus nutriatur, [illegible] illo geniti nequeunt eſſe ex uſu [illegible] nutritione, antequam perficiantur in [illegible]core: Ergo hæ ſunt à natura deſtinatæ [illegible] ut ferantur ad jecur.

Ad 1. Reſpondetur, quòd cum Gal[illegible] doctrina ſit à nobis oppugnata re[illegible] læ venæ ſolùm deſerviant, [illegible] jecur ferantur humores.

Ad 2. Reſpondetur, quòd per ramum ſpleneticum, qui fertur in Portam [illegible] à liene ſanguis ab illo genitus, [illegible]liqui rami, qui oriuntur ex ramo [illegible]co, deſerviunt ad alios uſus.

Ad 3. Reſpondetur, quòd [illegible]unt humores præcipuè bilio[illegible] meatum biliarium; & præcipuè [illegible]huntur à medicamento [illegible] nas lacteas, ab ipſo colliquati [illegible] radicibus biliariis, & in inteſtina [illegible]untur: vel potiùs dicendū [illegible] purgari omnes humores [illegible]nis ſuperfluos; fit enim flu[illegible]

[illegible]mo arteriæ cœliacæ, deſinentes in in[illegible]; ſicut & aquoſæ aliæ humiditates, [illegible] cum illo generat jecur, expurgantur [illegible] arterias emulgentes.

RESOLUTIO V.

[illegible] om[illegible] ſanguis à jecore refluat ad cor.

R[illegible] jecur ſanguinem à liene; reci[illegible] a venis qui ſuperfluit in partibus, [illegible] ſanguinem ex chylo: An totum [illegible] ſanguinem mittat in cor dubitamus: [illegible] quòd non. Primò quia ſaltem qui [illegible] in liene inutilis eſt pro par[illegible] nutritione; quia ut Galenus docet, [illegible] quod ex prima coctione inutile evadit, [illegible] poteſt emendari in reliquis: Ergo [illegible] in ventriculi coctione pars chyli ex [illegible], ſit imperfecta, ut fatemur, nec in [illegible], nec in corde poteſt perfici.

Secundo magna copia ſanguinis, qui [illegible] in jecore, fertur per venam [illegible], & venas meſeraicas in nutritione [illegible], & partium ventris inferioris: [illegible] non fertur à jecore in cor.

Tertio magnam copiam ſanguinis non [illegible] cor conſtat; Tum quia per cavam [illegible] dentem magna copia ſanguinis de[illegible] in partes inferiores. per quas diva[illegible] pro eorum nutritione, & expe[illegible] docet ipſas ipſo repleri ſanguine. [illegible] quia cum ſero diluitur pars illius [illegible] in renes, pro eorum nutritione. [illegible] quia in hydrope a jecore humo[illegible] ad crura, ad pedes, & alias [illegible]: ergo non omnis ſanguis à jecore [illegible] in cor.

[illegible]olvendum: Quod totus ſanguis in [illegible] genitus, & receptus aliunde, refluit continuò ad cor per venam cavam aſcendentem. Sic Harveus, Higmorus, Conringius, Plempius, & reliqui admittentes ſanguinis circulationem.

Probatur 1. ſanguinis circulationem eſſe admittendam neceſſariò decrevimus; ſed non eſt poſſibilis niſi ſanguis habeat aliquam partem in qua recipiatur, ut per cor mittatur in reliquas partes: Ergo hæc debet aſſignari: ſed nulla aptior, quam jecur, quod eſt ſanguinis promptuarium, fons, & origo in quo generatur, & in quod redit, vel perficiatur, & coadunetur: Ergo à jecore totus ſanguis mittitur in cor.

Probatur 2. Si à jecore non mitteretur per Cavam aſcendentem omnis ſanguis in cor, maximè quia per venam Portæ, aliqua illius pars reſtuit ad partes ventris; ſed conſtat ex obſervationibus anatomicis, quòd venæ in quas Portæ venæ terminantur, clauduntur valvulis, ita ut ab illis in ventriculum, & vicinas partes, in quas terminantur, nihil poſſit recipi: Ergo per has venas nihil defertur ſanguinis.

Probatur 3. Magnitudo venæ cavæ aſcendentis, illius truncus, ejus capacitas, plenitudo ſanguinis, qui conſpicitur in illa, demonſtrat quòd totus ſanguis in illa recipitur; ergo à jecore omnis ſanguis mittitur in illam: Probatur Antecedens; Tum quia ſuccus contentus in venis lacteis, parvus apparet, nec ſufficeret pro replenda cava vena; Tum quia cava vena continuo repletur ſanguine, lacteæ venæ continuo ſuppeditant chylum jecori; Tum quia abſtemii, & per plures dies abſtinentes à cibo non haberent ſanguinem pro illa vena adimplenda, niſi à reliquis partibus jecori ſuperveniret: Ergo totus ſanguis in jecore receptus fertur in cor.

Probatur 4. Si quid obſtaret quominus omnis ſanguis à jecore in cor reflueret; maximè quia pars illius fertur per venam cavam deſcendentem; ſed per hanc non deſcendit: Ergo fertur ad cor. Probatur minor: Tum ex ſtructura venæ cavæ, habet enim verſus inferiores partes ſtricta orificia impedientia deſcenſum; verſus ſuperiores ampla ut facile aſcendat ſanguis: Tum quia infra demonſtrabimus ſanguinem non deſcendere, ſed aſcendere per cavam deſcendentem, & ejus ramos: Tum quia in cruribus dantur valvulæ, ne ſanguis, qui aſcendit, refluat, quæ impedirent deſcenſum: Tum, patet ex venarum formatione; aſcendens enim ſtatim ab hepate incipit dilatari; deſcendens incipit comprimi: Tum quia circulatio, quæ eſt neceſſario admittenda, ex dictis, non eſſet poſſibilis, niſi reflueret ſanguis per venam deſcendentem ad jecur: Tum quia ſanguis debet ferri ad cor, ut iterum vivificetur, & non ſunt aliæ viæ per quas aſcendat: Tum quia à ſolo jecore, non perficitur ex toto ſanguis: Ergò omnis debet ab illo refluere ad cor ut perficiatur ab illo.

Ad 1. Reſpondetur, quod materia in ventriculo inepta apparens, alia eſt omnino inepta, de qua Galenus; alia inepta niſi ulterius perficiatur, antequam feratur ad jecur, qualis eſt quæ fertur in lienem.

Ad 2. Reſpondetur, quod poſt Galenum authopſia monſtravit diverſos uſus venæ Portæ, & ramorum ejus.

Ad 3. Reſpondetur: Tum pro 1. Quod venæ Cavæ deſcendentis rami replentur ſanguine aſcendente, non vero deſcendente per illos: Tum pro 2. Quod ad renes defertur ſanguis per arterias emulgentes, quæ ſimul à corde de[illegible] ſanguinem pro eorum nutritione: Tum [illegible] 3. Quod per ipſas arterias fertur a[illegible] ſubſtantia crudúſve ſanguis in parte [illegible]tris, non autem per venas.

RESOLUTIO VI.

Vtrum ſanguinis motus per venas ſit à [illegible]joribus in minores venas; vel è contra.

SAnguinem moveri in corpore [illegible]nas cognovit antiquitas, cum [illegible] admiſerit illum communicari [illegible] corporis partibus, pro partiu[illegible]niâ: qui conſequenter fatebantur [illegible]re verſus omnes poſitionis d[illegible] moveri. Juniores, ut vidimus, [illegible] ſanguinem moveri motu circu[illegible] per venas, & arterias: Et de [illegible] inquirimus, dum ſanguis per venas [illegible] An à jecore in venas majores, [illegible] minores moveatur; An è contra [illegible]bus venis feratur ad majore[illegible], [illegible]cur, & verſus cor. Moveri [illegible]nis verſus minores probat.

Primò antiqua Galeni do[illegible] docet à jecore generari ſang[illegible] per venam Cavam, & illi[illegible]res in minores, capillare[illegible] poroſitates, & partes [illegible] Tum 2. quia eſt rationi c[illegible] vaſa majora, quæ oriuntu[illegible]guinem recipiant ab illo, & [illegible]tim illum emittant in minore[illegible]res venas, quæ implantantur [illegible] nutriendis: Tum 3. quia ven[illegible] orſum ſunt locatæ, & [illegible] proprio pondere, debe[illegible]

Probatur 2. Si ſanguis moveretur à venis majoribus ad minores, maximè quia id demonſtrant valvulæ impedientes in venis deſcenſum à majoribus in minores, Sed hoc non convincere probat Primerolius, Tum 1. quia non omnes venæ majores habent illas valvulas; & ideo hæc ratio non probat de omnibus: Tum 2. quia ſi in venis illæ valvulæ deſervirent ne eorum ſanguis deſcenderet, clauderentur ad illum impediendum; & tunc [illegible] impedirent aſcenſum ſanguinis per illas. Tum 3. valvulæ ſemper ſunt apertæ ut aſcendat ſanguis per venas: Ergo ut deſcendat ſunt ſemper apertæ.

Tertiò ſi ſanguis mitteretur à venis minoribus ad majores, ipſæ minores venæ deberent habere vel jecur, vel aliud membrum generans ſanguinem, à quo illum reciperent; ſed non eſt aliud vas [illegible] venas minores à quo illum recipiant [illegible] à jecore quæ recipiunt ſunt venæ [illegible] quæ in illo implantantur: ergo ſanguis non poteſt moveri à venis minoribus in majores.

Reſolvendum, Quod ſanguis in circulatione movetur à venis minoribus in majores verſus jecur; vel verſus venam Cavam & cor: nullo modo è contra.

Pro hac doctrina præſupponitur quod Veteres Dogmatici, Græci, Latini, & A[illegible] valvularum, quæ in venis reperiuntur [illegible] meminerunt; niſi ab Hippocrate [illegible], quidquam poſſit conjecturari. [illegible] recentiores ſub opinione cadit, [illegible]anus, & Sylvius illas cognoverunt: Veſalius, & Fallopius inveſtigarunt [illegible]: Euſtachius, Fabricius, Salomon Al[illegible], Picolominus cognoverunt earum [illegible] Aſellius, & Harveus majori [illegible] labore, earum confirmarunt uſus, Aſellius in venis lacteis, Harveus in illis, & venis meſeraicis, in ramo ſplenetico, in emulgentibus, in jugularibus internis, in vena A'zygos, in aliiſque quas in hunc finem in venis intercluſit Natura, ut ſi quid ſanguinis deflueret à venis majoribus in minores, intercluderetur, & impediretur ejus deſcenſus; non verò aſcenſus à minoribus in majores.

Probatur 1. Authopſia convincit in Anatome, quod in omnibus artuum venis, in jugulari venâ internâ; in vena A'zygos, in vena pectorali, in vena Porta, in venis lacteis, in ramo ſplenetico, in venis emulgentibus, in Meſeraicis, & in aliis majoribus venis ſunt valvulæ, ſeu membranæ cavitates earum intercipientes, figurâ ſemilunari, ita ut vel ſit una ſola magna, vel duæ, ex adverſo ſitæ, à quibus clauditur cavitas, ita ut nec aër poſſit pertranſire à majoribus venis verſus minores; bene tamen è contra: Ergo ſanguis à minoribus venis ad majores movetur.

Probatur 2. Cujuſvis partis ſtructura eſt conformata à Natura juxta uſus, in quos fit; & manifeſtatur ipſius uſus ex modo quo juvatur; vel impeditur; ſed ex modo quo venæ deferentes ſanguinem juvantur, aut impediuntur, demonſtratur, quod ſanguis aſcendit à minoribus venis verſus majores & cor: Ergo. Probatur minor; Tum quia quævis vena ligata vinculo non nimis adſtricto ſive in cervice, ſive in brachio, ſive in crures ſive in quavis corporis parte, ſi aperiatur vena verſus eam partem, quâ ſanguis fluit in venas majores, exit ſanguis ante ligaturam, & venæ replentur; infra eam partem,

ſent ſuperfluæ, & inutiliter à natura conſtructæ. Tum 4. ligato brachio, ſi ſupra ligaturam; & infra ligaturam ſcindatur vena in parte ſuperiori, contingit magis de ſanguine evacuari quam in inferiori, quod non contingeret in circulatione, cum deberet ſuperior pars venæ, ab inferiori ſanguinem recipere, & ideo in inferiori tantùm exiret ſanguis: Ergo non eſt admittenda ſanguinis circulatiò.

Quartò, admiſſa ſanguinis circulatione, hæc eſſet neceſſaria in fœtu intra uterum, ſicut dum editur in lucem: conſtat autem intra uterum non poſſe ſimili modo fieri, ex quo apparet numquam eſſe neceſſariam.

Quintò admiſsâ ſanguinis circulatione, ſpirituum vitaliũ generatio in corde, eorum per arterias diſtributio in partes, arteriarum motus à facultate vitali, & aliæ quamplurimæ receptæ ab Antiquis doctrinæ ſunt negandæ: Ergò ſanguinis circulatio non eſt admittenda.

Reſolvendum: Quod ſanguinis circulatio licet à veteribus incognita, ob recentiorum demonſtrationes & fundamenta, neceſſariò eſt admittenda. Sic primus protulit Harveus, quem ſequuti ſunt Higmorus, Conringius, Pecquetus & recentiores plures Anatomici.

Pro demonſtrandâ hac doctrina, præſupponendum cum ejus ſectatoribus, quòd ſanguis vberiùs ex venâ Cavâ transfunditur in cor & arterias, pulſu cordis, quàm poteſt ſubminiſtrari ex acceptis alimentis: nam in ſingulis cordis pulſationibus, attrahitur in cor, & foras expellitur à corde aliqua quantitas ſenſibilis ſanguinis; quæ qualis ſit ex eo colligitur, quia unicuique datur obſervare, quod obſervarunt reliqui hujus doctrinæ ſectatores, reperiri inquam in corde hominis ſtrangulati uncias duas ſanguinis: & dato, quòd in viventis corde, minor in unaquaque pulſatione recipiatur quantitas; ſemper tamen aliqua portio recipitur, quam licèt minimã judicemus, cum ſenſibilis ſit, ſaltè debet eſſe una dragmæ quantitas, quæ recipitur, & propellitur, vel demus minimum quod perceptibile eſt, & ſit dimidia dragma: hoc dato, pulſationes, quæ fiunt in corde plures aut pauciores ſunt, juxta ætatem, temperiem, diversúmve pulſus uſum adauctum, vel diminutum. Plempius in ſe fatetur annumeraſſe in uno horæ quadrante, à quo parum diſcedit Harueus, ictus mille trecentos & quadraginta: Demus, quòd ſaltem ſint quatuor millia in unaquaque hora; minorem enim numerum nemo experietur in ſe, aut in alio: Cum ergò in qualibet pulſatione, recipiatur in corde ſanguinis ſaltem dimidius ſcrupulus, intra unam horam recipiuntur pluſquam ſex libræ ſanguinis, in ſex horis plus ſanguinis, quam poteſt in toto corpore reperiri, per decem octo ſubſequentes, ſi non detur ſanguinis circulatio, non manet ex quâ parte ſanguis trahendus, ut recipiatur in corde, præcipuè in abſtemio. in eo qui per plures dies non ſumit alimentum; in quorum quolibet, vivere ſine cordis motu eſt impoſſibile; & quod in unoquoque modo dicto ſanguinem attrahat neceſſarium: quo ſuppoſito,

Probatur 1. Reſolutio. Omne cor vivens debet habere neceſſariam cauſam ob quam illi tribuatur aliqua portio ſanguinis attrahenda in unaquaque ſyſtole: ſed ſola ſanguinis circulatio eſt neceſſar cauſa ob quam poteſt ſufficiens copia ſanguinis præſtari pro unaquaq; ſyſtole: ergo ſanguinis circulatio neceſſariò eſt admittenda.

tentia. Major & Minor evidenter convincuntur authopſia & ſenſibus illas demonſtrantibus: Conſequentia eſt legitima.

Pro 2. demonſtratione præſupponendũ etiam, quod authopſia convincit; quod ſi ligetur vena in inguine canis, & ſcindatur in parte ſuperiori, non exit ſanguis ſi ſecetur infra ligaturæ partem totius corporis ſanguis per illam poteſt evacuari: ſimiliter apprehenſa venâ cavâ tenaculis, impeditoque curſu ſanguinis aſcendentis in parte verſus cor, inanitur vena, delato ſanguine in ipſum cor, quod ſtatim langueſcit, & emoritur, niſi ablatis tenaculis detur locus novo ſanguini ſupervenienti; in parte inferiori ligaturæ, fit vena tumoroſa: ſimiliter in nobis apparet quod facta ligatura in brachio, ſi ſupra ligaturam ſcindatur vena, ſanguis non exit, niſi ab alia vicina vena aut arteria ſimul ſanguis illi communicetur: infra ligaturam etiam in cruribus exit ſanguis, ſecta vena, non autem ſupra illam: idem contingit in verſus cor à capite deſcendentibus, quod facta ligatura, in parte ſuperiori exit ſanguis, non in inferiori: ex quo

Probatur 2. reſolutio: Si non daretur ſanguinis circulatio, maximè quia omnis ſanguis à jecore per venas ſurſum & deorſum, & verſus omnem differentiam corporis communicaretur; ſed ex dictis manifeſtè conſtat, quòd potiùs ſanguis non movetur à jecore verſus reliquas partes, ſed ab omnibus partibus verſus ipſum cor per venam cavam aſcendentem ad cor: ergo neceſſariò ſanguinis circulatio admittenda; Minor in quâ ſtat difficultas convincitur authopſia, modo quo diximus.

Probatur 3. neceſſitas circulationis ſanguinis, ex parte finis: neceſſaria enim eſt: Tum ut ex motu humorum, ſanguinis coagulatio impediatur; ſi enim tepidus privetur motu, grumeſcit, quod mulieres cognoſcunt, & ſuillum ſanguinem movent, donec frigeſiat, ne grumeſcat, & intra corpus ſanguis extravaſatus, quia motu privatur, grumeſcit, dum in apoplecticis, & hyſtericis detinetur, & dum in plethoricis impeditur motus, & fiunt venarum interceptiones. Tum eſt neceſſaria ſanguinis circulatio ne ſanguis quietus ſtatim putreſcat, ut contingit in eo qui efficit tumores. Tum conducit ſanguinis circulatio ut ad extra appoſita medicamenta poſſint humoribus communicari: ideo enim ſolutiva ad extra applicata purgant per ventrem, & venena interficiunt, quia ad extra appoſita communicantur cordi. Tum conducit circulatio, ut ſi humores in partibus externis refrigerentur, iterum redeuntes ad cor, in nativam temperiem reducantur. Tum conducit, ut aptius poſſit ſanguis omnibus partibus diſtribui per arterias: ergo ob hos fines neceſſariò eſt admittenda ſanguinis circulatio.

Ad 1. Coringius dubitat, quod antiqua illa doctrina vera ſit; alij penes arterias & earum poſitionem potiùs obſervandam, quàm penes venas, quæ a proximis arteriis ſanguinem recipiunt: Higmorus quòd in revulſione non immediatè trahitur à parte affecta, ſed mediantibus aliis vaſis; vel reſpondetur quod cùm revulſio ſit diſtractio humorum in contrarium; derivatio in vicinam partem; factâ in ipſis evacuatione vel dolore, ſanguis ibi retinetur, & impeditur, ne ſurſum coactus vi doloris attrahatur à parte affecta; & illo retento avida natura dum humor circulatione movetur, circa partẽ

affectam, magis retinet. De rectitudine autem etiam dicimus, quod non parum conducit ut humoris fluentis in partem affectam portio divertatur in dolentem, rectitudinem cum illa ſervantem.

Ad 2. reſpondetur. Tum pro 1. quòd Harvei doctrina, ſi vera, non obſtat, quòd nova, & ab illo noviter dicta; quia in naturalibus non tam quis dixit, quàm quid dixit examinandum: Tum pro 2. quidquid teneant Harveus, & Coringius, reſpondetur quòd venæ ob ſanguinem ſolum deferendum fuere; arteriæ ſimul ad continendos, & impartiendos ſpiritus, ut infra dicemus; & ideò indigent vitali facultate, à qua moveantur. Tum pro 3. quòd manet demonſtratum contra Pariſanum, & Primeroſium, non dari in corpore ſufficientem quantitatem ſanguinis, niſi per circulationem ſuppleatur. Tum pro 4 quòd datur ſufficiens numerus arteriarum ut ſanguis omnibus partibus communicetur; in quibus circa extremas partes plures fuerunt exiles venæ, ne cui ex redundante ſanguine deficeret via, per quam iterum reflueret ad hepar. Tum pro 5. quòd authopſia convincit, quòd ſanguis non deſcendit per venas ad diſtantiores; imò potius, quòd per illas aſcendit, & quòd deſcendit per arterias; ex quo patet, quòd in circulum fertur.

Ad 3. Reſpondetur. Tum pro 1. quod humores putridi, maligna aut peſtilente qualitate affecti, commiſcentur cum reliquis, à quibus obtunditur eorum vitium; ſi autem obtundi nequeat, perit Æger. Tum pro 2. quòd humores, ut coquantur, deſiderant quietem non ratione loci in quo ſint, ſed ratione conturbationis per quam impeditur coctio; Tum pro 3. quòd omnes fiunt neceſſariæ venæ, vel ut ſanguinem attrahant ad jecur; [illegible] lum deferant ad cor. Tum pro 4. [illegible] ligato brachio infra ligaturam [illegible] exit ſanguis, non verò ſupra illam, [illegible] partem, quâ diſcedit à jecore, aut [illegible] niſi ſimul communicet cum alia ve[illegible] arteriâ ſupra ligaturam; à quâ po[illegible] riùs ſanguinem recipere.

Ad 4. Reſpondetur, quòd Harv[illegible] Highomorus, ac Coringius ſatis demon[illegible] ſtrant in fœtu intra uterum, licet [illegible] verſas vias ſanguinem moveri pe[illegible] lum, quod non obſtat, ut per a[illegible] ſignandas, non poſſit circulatio [illegible] ipſo jam edito.

Ad 5. Reſpondetur, quòd in [illegible] quentibus probabimus doctrinam de[illegible] ſibus ab Antiquis receptam, compa[illegible] lem eſſe cum ſanguinis circulatione.

RESOLUTIO II.

Vtrùm venæ meſeraicæ deſerviant pr[illegible] jecur deferendo.

VEnas meſeraicas, quas Galen[illegible] ces vocat, quaſi ſugant ch[illegible] corporis alimonia, ſicut arbo[illegible] terram ſugunt; trahere chylu[illegible] culo in jecur unanimi aſſenſu recep[illegible] tiquitas uſque ad Aſellium; inter [illegible] terim digladiantibus hujus placiti [illegible] toribus, quia ſimul per illas ſa[illegible] ventriculum à jecore mitti [illegible] bant, alij putabant, quod per di[illegible] ſeraicas venas hæ duæ dedu[illegible] ſtantiæ; alij denique quod per [illegible] vias, & hoc vel eodem ſimul [illegible] vel in diverſis temporibus; hi [illegible] rationibus fulti.

Primò quia ſic ex Hippocrate [illegible] Avicenna, & unanimi aſſen[illegible] Dogmaticorum fuit receptu[illegible]

[illegible]

[illegible] tempora; Tum 2. quia venæ Meſeraicæ jecori implantantur, & ſolum in hunc uſum videntur productæ: Tum 3. quia chylus conſpicitur in meſeraicis venis: Tum 4. quia non dantur aliæ venæ deſtinatæ pro deferendo chylo à ventriculo in jecur; & neceſſariò aliquæ ſunt à Natura determinatæ in hunc finem: Tum 5. quia radices harum venarum, terminantur in ventriculum, & inteſtina; ex quibus deſertur chylus ad jecur: Ergò venæ illæ deſerviunt pro ipſo deferendo.

Reſolvendum, quòd chylus à ventriculo in jecur fertur, non per venas Meſeraicas, ſed per ſolas venas lacteas: Sic primus protulit Gaſpar Aſellius Anatomicus Ticinenſis, quem Juniores Anatomici ferè omnes ſequuntur; inter quos Deuſingius, Pecquet, Higmorus, & reliqui ſanguinis circulationem admittentes.

Probatur 1. Anatomicâ demonſtratione, ſenſibus ſæpiſſimè experientiâ confirmata & ab Aſellio primo reperta, ut ipſe ait blandientis fortunæ felicitate, qui venas obſervavit ab inteſtinis per Pancreas tendentes in jecur, quas Lacteas appellavit, quia lacteo ſunt præditæ colore, cum chylo ſaturantur, quas tunc ſolùm videre contingit, per quinque, aut ſex horas ab aſſumpto cibo; antea verò, & poſtea jam chylo delato, non conſpiciuntur ob earum tenuitatem, ac exiguitatem. Tendunt in Pancreas, miris anfractibus aſſequuntur, & pervadunt ad jecur latera venæ portæ claudentes, in jecoris cavam inſerunt: Tum 2. quia Juniores obſervavant Valvulas in venis meſeraicis circa orificia, quæ quidquam ab inteſtinis in venas influere prohibent: Tum quia lacteæ venæ inſeruntur in inteſtinis, ad quæ deſcendit chylus, ut illum ſugant, & deferant, copioſiores in gracilibus inteſtinis in quibus eſt major copia chyli, pauciores in craſſioribus in quibus parva eſt chyli quantitas: Tum 4. quia omnes venæ lacteæ feruntur ad Pancreas ut viſcus hoc chylum recipiat, & perficiat. Validum eſt hoc viſcus potens perficere chylum, & in hunc finem productum: Tum 5. quia authopſia convincit, quòd meſeraicæ venæ nullam albam continent ſubſtantiam, nullùmque chylum: Tum 6. quia ſicut albo colore ſaturatæ videntur lacteæ venæ; dum in illis chylus continetur; ſic meſeraicæ tinguntur colore rubro, quia ſanguinem, & non chylum continent: Tum 7. quia venæ meſeraicæ in nutritione ventriculi redundantem ſanguinem aptæ ſunt recipere: Tum 8. quia ſi ut fatetur Galenus, chylum deferunt, fruſtra ab illo aſſignantur, ut ſimul ſanguinem deferant; ſunt enim contrarij motus; nec Natura improvida relinqueret animal ſine deſtinatis viis pro utroque fine: Tum quia nec diverſis temporibus poſſent perfici illi motus in contrarias ubicationes, per eaſdem vias, præcipuè à facultatibus naturalibus ſemper operantibus ſecundum ultimum potentiæ: Tum quia ſi uterque uſus eſt neceſſarius, & ſi facultas operaretur pro uſu & indigentia, non eſt cur alter uſus alteri cedat, cum uterque judicetur ſimpliciter neceſſarius ad vitam. Ergò trahitur chylus non per venas meſeraicas, ſed per lacteas.

Ad oppoſita fundamenta Reſpondetur: Tum pro 1. quòd Galenus & reliqui Anatomici lacteas ignorarunt venas, quia in ſolis cadaveribus exercebant anatomen, in quibus non apparent, nec in vivis animalibus, niſi per ſex horas ab aſſumpto cibo: Tum pro 2. quòd implantantur

jecori, non ut chylum, ſed ut ſanguinem deferant: Tum pro 3. quòd in venis meſeraicis ſolus ſanguis conſpicitur: Tum pro 4. quòd venis lacteis priùs nondum cognitis meſeraicæ ſunt deſtinatæ pro chylo deferendo: Tum pro 5. quòd radices venarum meſeraicarum tendunt in inteſtina & ventriculum, ut deferant ſanguinem, non chylum.

RESOLUTIO III.

Vtrum omnis chylus feratur in jecur.

POtiorem chyli ſubſtantiam deferri in jecur protulimus: An in alias partes pro humorum generatione, aut ad alios uſus feratur, inter Juniores nondum conſtat. Pecquetus recenter protulit quod omnis chylus fertur in cor pro humorum generatione in illo; authopſia id comprobari contendit; eadem probant reliqui, quod ſolus ſanguis feratur ad illud. Galenus ſolum jecur opificem ſanguificationis cognovit; lienem conſtructum eſſe affirmat, ut limoſum, ac melancholicum ſuccum in jecore redundantem repurget, & ad ſe attrahat, quem attrahi per venam Portam judicavit. Highmorus contendit repurgari per ramum ſpleneticum à cœliaca derivatum; chylum verò, nec aliquid aliud ad lienem ferri, ſed tantum in jecur. Probant

Primò quòd lien nullius eſt uſus pro humoribus generandis; ergò nulla in illum chyli pars defertur. Probatur antecedens ex Galeno. *lib. 2. de loc. affectis cap. 1.* & ex communi conſenſu omnium Dogmaticorum, qui per tot ætates unicum jecur principium ſanguificationis cognoverunt. Tum 2. ex Eraſiſtrato, qui referente Galeno 4. *de uſu Part. cap. 15.* lienem fruſtra eſſe productum judicabat: Tum 3. quia Epheſius lienem dixit eſſe mem[illegible] otioſum, & nullius uſus: Tum 4. Pl[illegible] *lib. 11. cap. 37.* fatetur ſine liene poſſe [illegible] mal vivere: Tum 5. pro chylo defere[illegible] ſi hæ venæ meſeraicæ ſunt de[illegible] Antiquis, quarum nullæ feruntur [illegible] nem: Tum 6. triplex excremen[illegible] coris coctione reſultat; quorum [illegible] ac melancholicum, nullum al[illegible] receptaculum; præter lienem in que[illegible] purgandum tantùm fuit product[illegible] Tum 7. obſtructiones, ſcirrhi, & alij lie[illegible] bi provenientes in illo, ex [illegible] dante melancholia, demonſtrant [illegible] eſſe conſtructum ad illam recipie[illegible] tantùm: Tum 8. ſi lien non repurga[illegible] lancholiam, fiunt quartanæ, Icteru[illegible] & ſcirrhoſi in corpore tumores: Erg[illegible] ſolùm eſt deſtinatus ad melanchol[illegible] purgandam.

Reſolvendum 1. quòd lien non eſt [illegible] formatus à Natura, ut ſit recept[illegible] humoris melancholici redundantis [illegible] core: ſic protulit Spigeliu[illegible]; te[illegible] nertus, Platerus, & alij.

Probatur Tum quia melanch[illegible] rum excrementum; quod ne[illegible] teria apta pro nutritione lienis, [illegible] attraheretur ab illo, cum ſibi e[illegible] & morborum cauſa: Tum quia [illegible] natura deſtinatæ ut receptac[illegible] jus excrementi, habent cavi[illegible] recipiatur; ut patet in veſicul[illegible] teſtinis, & veſica: in liene au[illegible] talis cavitas: Tum 3. Pars [illegible] ſtinata ut receptaculum ex[illegible] bet manifeſtas vias per quas [illegible] illo, ne ab illius copiâ grav[illegible] læ hujuſmodi viæ dantur à N[illegible] ventriculus, alias contin[illegible] gravaretur; nō inteſtina, ali[illegible]

[illegible] diarrheis melancholicis: Tum [illegible] continuò Epar in lienem mittit me[illegible]am, debet habere vias in hunc fi[illegible], quæ pro melancholia non dantur à [illegible] lienem, nam vena Porta à Ga[illegible] dicatur receptaculum chyli, nec [illegible]quam in jecur hic feratur, datur me[illegible] cum ex illo debeat generari; & [illegible] nulla eſt quæ fluat ad Portam: nec [illegible] quam chylum recepit, cùm dentur [illegible]æ claudentes illam, quæ impedi[illegible] exitum jam genitæ melancholiæ: [illegible] lien non eſt receptaculum melan[illegible] in jecore redundantis.

[illegible]dum 2. quòd antequam chy[illegible]ciatur in ventriculo, quæ ſuper[illegible] potulenta ſubſtantiâ, aquosâque, ma[illegible] ex parte, fertur ad lienem. Sic Hipp. [illegible] *morbu § in ventr. culum autem etiam po[illegible], ab eo lien recipit.*

Probatur ex Ariſtotele *lib. de hiſt. animal.* [illegible] quod animalia alia bibunt, alia non bibunt; & quòd ea quæ bibunt, o[illegible] habent veſicam, renes, & lienem; [illegible] autem, quæ non bibunt: Ergo ſicut [illegible] & veſica ſunt neceſſaria in animali[illegible] bibunt, ad repurgandam aquo[illegible] ſubſtantiam; ſimiliter & lien: Tum [illegible] aquoſam ſubſtantiam redundan[illegible] re expurgat. Natura per renes [illegible], ut docet Gal. ne immixta hu[illegible] ipſos inutiles reddat: ergo re[illegible] in ventriculo debet ad lie[illegible] expurgare, ne immixta chylo, impu[illegible], & imperfectum reddat ipſum.

Probatur 2. ex Galeno; ventriculi co[illegible] ex parte indiget in proportio[illegible] alimento, ſpatio ſex horarum, & in [illegible] temporis conſumitur, ſed ſub[illegible] quæ bibitur, ſtatim fluctuare in lie[illegible] ergo quia trahitur à liene,

Dices quod deſcendit ad jecur, & ab il-lo per venam Portam fertur ad lienem.

Contra ſtat: Tum quòd ad jecur non tranſit, niſi Pylorus aperiatur; quod non contingit, donec poſt omnem coctionem: & poſtea requiritur, quòd chylus, cum quo fertur ſubſtantia aquoſa, pertranſeat per venas lacteas, quod poſt ſex horas fieri obſervavit Aſellius: poſteà coquitur chylus, & fit ſanguis, & ſeparatur aquoſa ſubſtantia, ut feratur. Flatus ſtatim, aut paulò pòſt ſentiuntur in liene, & non multò poſt ante coctionem alimenti mingitur: Ergo per breviores vias fertur in lienem.

Probatur 3. Schenkius, & Benivenius obſervationibus comprobant, plures homines per plures annos vixiſſe ſine omni potu: ex quo apparet, quòd ſufficit pro elixatione alimenti, cibi humiditas, ſaltem in aliquibus: ergo de providentia naturæ fuit lienem producere, ut ſuperfluam ventriculi humidam ſubſtantiam ad ſe trahat, ne impediret perfectam chyli generationem.

Probatur 4. ex modo ſubſtantiæ lienis: conſtat enim molli ſubſtantiâ, ſpongioſâ & rarâ ex Hippoc. *lib. de morbu*, ex Galeno *13. method. c. 16. & lib. 4. de uſu Part. cap. 15* Ergo conformatus fuit tanquam receptaculum ſubſtantiæ aquoſæ.

Probatur 5 ex Ariſt. qui lienem per accidens conformatum eſſe dixit, quaſi docens, quòd fuit per accidens neceſſarium ad aquoſam ſubſtantiam à ventriculo expurgandam, quæ per accidens ſuperfluit, id eſt, non neceſſariò, niſi ob uſum nimii potûs, aut humidioris alimenti.

Probatur 6. ex morbis lieni propriis, ex ſuperflua in liene ſæpe redundante ſubſtantia ortis: liene inflammato, ventriculus redditur ſiticuloſus, quia lien exhaurit

haurit humiditatem: ex nimio potu fit lien tumoroſus, ex Hipp. *lib. 4. de morbis*; in febribus tumet ob nimium potum: *lib. 4. de morbis* Hippocrates docet ex liene fieri hydropem: *2. Prorrheticor.* annuit eidem doctrinæ: *lib. de aere, aquis, & locis* docet bibentes paluſtres aquas habere magnos lienes; & idem melancholiam vocat aquam, quia majori ex parte generatur ex chylo delato ad lienem. Aëtius *tetrabili 3. ſerm. 2.* lienem ex nimio docet potu intumeſcere, lienoſi faciles ſunt ad ſudorem; faciliter ex illo levantur: Ergo quia deſervit ut receptaculum aquoſæ ſubſtantiæ redundantis in ventriculo.

Dices receptaculum deſtinatum à natura pro excrementis recipiendis reſultantibus ex coctionibus debet habere vias à natura deſtinatas pro recipiendis, & expurgandis illis; ſed lien nullas habet conſpicuas vias, per quas recipiat aquoſam ſubſtantiam, & ipſam à ſe propellat; Ergo lien non attrahit aquoſam ſubſtantiam à ventriculo.

Reſpondet Coringius, quòd ſicut venæ lacteæ, quæ pro chylo deferendo ad jecur à natura ſunt deſtinatæ fuerunt diu incognitæ uſque ad noſtra tempora: ſunt aliæ viæ nobis incognitæ, per quas aquoſa ſubſtantia fertur à ventriculo ad lienem.

Vel Reſpondetur cum Carolo Piſone, quòd per venas gaſtricas, & vas breve venoſum defertur à ventriculo in lienem ſubſtantia aquoſa, quæ ab illo petit attrahi: quæ viæ à Galeno judicatæ ſunt deſtinatæ ad attrahendum melancholicum ſuccum à liene in ventriculum, cujus uſus naturalis non eſt: ſi quando præternaturaliter mittitur, fit per vias prædictas à natura in finem à Piſone prædictum conſtitutas.

Pro evacuatione autem ſubſtantiæ aquoſæ redundantis in liene, Hippocr. quatuor aſſignat vias *lib. 4. de morbis*, per os ſub forma ſalivoſæ ſubſtantiæ, per nares [illegible] ſubſtantiam delatam ad caput [illegible] pellentes; per podicem, vel per [illegible] per quas in majori pellitur copia, qui [illegible] nim multum bibunt, præcipue [illegible] tenuium, multam ſtatim mingunt [illegible] ad lienem delatam, & ab illo emiſſ[illegible] ſpleneticæ arteriæ ramos, à quibu[illegible] gunt emulgentes arteriæ in hunc [illegible] deſtinatæ. Præterquam quod per in[illegible] bilem tranſpirationem tanta copia evacuatur, ut in ſuo de Statica Medicina libello, Sanctorius confirmet, quòd ex octo libris alimenti & potûs per viginti quatuor horas evacuentur quinque libræ inſenſibili perſpiratione.

Reſolvendum 3. quòd peractâ coctione chyli, inutilior ac craſſior pars ine[illegible] perfecto in jecore generando ſang[illegible] fertur ad lienem, ut illius coctione in ſanguinem, licèt imperfectiorem mu[illegible]

Probatur: Tum quia natura, quæ o[illegible] induſtriâ conatur perfectiori modo, [illegible] poſſibile eſt, elaborare alimentum [illegible] omninò aſſimiletur nobis, quod ne[illegible] ventriculo perfici, ut à jecore co[illegible] tur in perfectum ſanguinem, in l[illegible] tranſmittit, ut ab ipſo in ſanguinem [illegible] imperfectiorem mutatum aptitu[illegible] acquirat, ut poſſit relatum ad jecur [illegible] in perfectiorem ſanguinem mutari. T[illegible] jecur in dextra parte repoſitum, attra[illegible] chylum perfectum pro perfecto [illegible] generando; debet ergo à liene in ſiniſtro latere conſtituto imperfectior [illegible] chylus, ut ab ipſo fiat ſangui[illegible] perfectus, ob rationem Ariſto[illegible] natura unicam fecit partem, [illegible]

collocavit, ſi duas in eundem uſum, bipartitas fecit, ut nares, & oculos: Tum quia quævis pars eſt conformata juxta uſum, in quem fuit deſtinata, lien autem, plexibus innumeris arteriarum, & venarum inter ſe coeuntium per anaſtomoſes conſtat, quod non niſi in chyli elaborationem, & diſtributionem ſanguinis geniti eſſet neceſſarium: Tum quia ramus ſpleneticus, & innumeræ venæ connectunt lienem cum ventriculo, quæ connexio chyli receptionem denotat, ſicut quam habet jecur cum ventriculo: Tum quia lien nequiret vices hepatis ſupplere, ſi non generaret ſanguinem, eas autem ſupplere docet Schenkius *lib. 30. obſervat. 91.* Fernelius *lib. 1. c. 7.* Veſalius *lib. 5. c. 9.* Tum quia morbi ſupervenientia jecori, eadem ſunt communia lieni; Ex quo patet, quòd ordinantur in eundem uſum. Tum quia ſimilium morbi obſtructiones, ictericus color, & ſimiles affectiones, ſimilesque horum morborum curationes maximè confirmant horum viſcerum ſimiles uſus: Ergo fertur in lienem ſimili modo aliquid chyli pro humorum generatione.

Ad 1. Reſpondetur: Tum pro 1. quòd Galenus & reliqui antiqui Dogmatici illi deſcribentes, finem præcipuum, in quem fuit lien à natura conformatum, ignorarunt, & ideo alium illi impoſuerunt, à Neotericis reformatum: Tum pro 2. quòd Ariſtoteles minùs accedit veritati, imperfectam indicans naturam, quaſi ſine neceſſitate lienem produxiſſet, & ſine fine operaretur: Tum pro 3. quòd Epheſius incidit in eundem errorem: Tum pro 4. quòd Plinius vel loquitur de animalibus quæ non bibunt, & minùs imperfectum alimentum generant, vel de eo quod fortuitò contingit errore naturæ; & tunc ſupplet jecur lienis defectum, ſicut deficiente jecore illius defectum lien ſupplet: Tum pro 5. quod patet ex dictis, per quas vias fertur aquoſa ſubſtantia in lienem, & per eaſdem fertur chylus: Tum pro 6. quòd præſtantius viſcus eſt lien, quàm ut debeat pro ſola melancholia produci, excrementitioque humore recipiendo: nec pro illo dedit receptaculum determinatum naturâ, ſicut nec pro pituita: emergunt enim cum ſanguine, ut perficiantur à corde, vel iterùm in jecore: ſi ex toto aberrant, & inutiles ſunt pro nutritione, natura tentat eorum expulſionem per alias vias: Tum pro 7. quòd obſtructiones ſcirrhi, & alii morbi lienis fiunt ex humoribus quos generat craſſioribus & imperfectioribus, quos nequit à ſe expellere: Tum pro 8. quòd ex malè affecto liene fiunt quartanæ, & alii morbi ex melancholia orti, quæ in arteriis, & venis redundat, quia cùm à liene nequit imperfectior pars chyli emendari; nec valet à jecore in ſanguinem perfectum converti, ſed in limoſum ſuccum, qui in venis ſuperfluit; & morbi fiunt ex illo redundante.

RESOLUTIO IV.

Vtrum ſanguis genitus in liene feratur in jecur.

VIdetur quòd non; 1. quia ex Galeno à jecore, melancholia fertur in lienem per venam Portam: Ergo per eaſdem vias nequit ſimul ſanguis à liene in ventriculum ferri.

Secundò à vena Porta, & ſplenetica varii rami feruntur in ventriculum, omentum, inteſtina, & alias ventris partes: Ergo non ordinantur ut ferant ſanguinem in lienem.

Tertiò

Tertiò jecur expurgatur per alvum, & dato pharmaco trahuntur humores ad ventriculum,& inteſtina;ſed hoc non niſi per venam Portæ poteſt fieri: Ergo vena Portæ non conducit ad ſanguinem trahendum à liene in jecur, ſed ècontra à jecore in ventriculum trahit humores.

Reſolvendum: Quòd ſanguis qui generatur in liene fertur ad jecur per venam ſpleneticam,& venam Portæ.

Probatur; Tum quia hujuſmodi venæ ſunt in aliquem finem deſtinatæ à natura; non ut deferatur melancholia à jecore in lienem, cùm lien non ſit receptaculum illius,ut probavimus,& ſolùm reſtat,ut deſerviant pro ſanguine à liene in jecur deferendo: Tum quia ſanguis ille perficiendus eſt in jecore; illæ autem venæ à liene in illud feruntur: Ergo in hunc finem: Tum quia ſanguis in liene genitus debuit habere vias per quas feratur ob circulationem ſanguinis in jecur,ſicut fertur qui in reliquis partibus ſuperabundat; Tum quia vena Porta oritur à jecore, & fertur ad lienem,ut aliquid portet; nec aliunde magis ſanguinem trahere poteſt. Tum quia in vena Portæ, & meſeraicis ſunt valvulæ impedientes retroceſſum verſus lienem: ex quo patet,quòd ab illo recipiunt,quòd deferant in jecur; à jecore enim nihil recipere poſſunt ob valvulas impedientes: Tum quia lien ſolet ſupplere vices jecoris, quod non eſſet poſſibile, niſi per has venas ſanguis ab ipſo generatus tranſiret in jecur, vel in venas circa illud, ut inde ad cor, & reliquas partes poſſet circulatione ferri. Tum quia dum jecur patitur ob retentum ſanguinem melancholicum in illo generatum, ſolent humores ſurſum ferri, ut in ictero nigro: nec ſunt aliæ viæ,per quas ferantur illi humores,niſi à liene in jecur,& inde in reliquas partes; nec aliter a liene poſſent [illegible] graveolentia cauſari: Tum quia [illegible] ferè ſemper habent jecur cum [illegible] affectibus, quia ab illo humores [illegible]nicantur per has vias: Tum quia [illegible] liene ob ſuccos melancholicos [illegible] à ſe genitos,ſi eos nequit per ramum [illegible]neticum tendentem ad hæm[illegible] expurgare, ſpargit ſe per ramos P[illegible] in illis varias efficit obſtructiones [illegible] reddit jecur,& omnem ventrem,[illegible]quit craſſos illos humores in je[illegible]re: Tum quia ſi patentes has & ma[illegible] vias non haberet lien, ut e[illegible] quos continuò generat; cum ill[illegible] ex uſu, continuò laboraret, & [illegible]tur ab illis: Tum quia lien recip[illegible]terias humores,quibus nutriatur[illegible] illo geniti nequeunt eſſe ex [illegible] nutritione, antequam perficiantur [illegible]core: Ergo hæ ſunt à natura deſti[illegible] ut ferantur ad jecur.

Ad 1. Reſpondetur,quòd cum G[illegible] doctrina ſit à nobis oppugnata [illegible]læ venæ ſolùm deſerviant, ut à lien[illegible] jecur ferantur humores.

Ad 2. Reſpondetur, quòd per [illegible] ſpleneticum,qui fertur in Portam[illegible] à liene ſanguis ab illo genitus,in[illegible] liqui rami, qui oriuntur ex ramo ſplenet[illegible]co,deſerviunt ad alios uſus.

Ad 3. Reſpondetur,quòd [illegible]unt humores præcipuè bilioſi[illegible] meatum biliarium; & præci[illegible]huntur à medicamento ſelect[illegible]nas lacteas,ab ipſo colliquati [illegible] radicibus biliariis, & in int[illegible]untur:vel potiùs dicen[illegible] purgari omnes humores in [illegible]nis ſuperfluos;fit enim flu[illegible]

ramos arteriæ cæliacæ, deſinentes in inteſtinis; ſicut & aquoſæ aliæ humiditates, quæ cum illo generat jecur, expurgantur per arterias emulgentes.

RESOLUTIO V.

Utrum omnis ſanguis à jecore refluat ad cor.

REcipit jecur ſanguinem à liene; recipit à venis qui ſuperfluit in partibus, generat ſanguinem ex chylo: An totum illum ſanguinem mittat in cor dubitamus: Videtur quod non. Primò quia ſaltem qui generatur in liene inutilis eſt pro partium nutritione; quia ut Galenus docet, id quod ex prima coctione inutile evadit, non poteſt emendari in reliquis: Ergo cum in ventriculi coctione pars chyli ex qua ſit, ſit imperfecta, ut fatemur, nec in jecore, nec in corde poteſt perfici.

Secundò magna copia ſanguinis, qui generatur in jecore, fertur per venam Portæ, & venas meſeraicas in nutritione ventriculi, & partium ventris inferioris: Ergo non fertur à jecore in cor.

Tertiò magnam copiam ſanguinis non ferri in cor conſtat; Tum quia per cavam deſcendentem magna copia ſanguinis defertur in partes inferiores, per quas divaricatur pro earum nutritione, & experientia docet ipſas ipſo repleti ſanguine. Tum 2. quia cum ſero diluitur pars illius ſanguinis in renes, pro eorum nutritione. Tum 3. quia in hydrope à jecore humores diſtillant ad crura, ad pedes, & alias partes: ergo non omnis ſanguis à jecore fertur in cor.

Reſolvendum: Quod totus ſanguis in jecore genitus, & receptus aliunde, refluit continuò ad cor per venam cavam aſcendentem. Sic Harveus, Higmorus, Conringius, Plempius, & reliqui admittentes ſanguinis circulationem.

Probatur 1. ſanguinis circulationem eſſe admittendam neceſſariò decrevimus; ſed non eſt poſſibilis niſi ſanguis habeat aliquam partem in qua recipiatur, ut per cor mittatur in reliquas partes: Ergo hæc debet aſſignari: ſed nulla aptior, quam jecur, quod eſt ſanguinis promptuarium, fons, & origo in quo generatur, & in quod redit, vel perficiatur, & coadunetur: Ergo à jecore totus ſanguis mittitur in cor.

Probatur 2. Si à jecore non mitteretur per Cavam aſcendentem omnis ſanguis in cor, maximè quia per venam Portæ, aliqua illius pars refluit ad partes ventris; ſed conſtat ex obſervationibus anatomicis, quòd venæ in quas Portæ venæ terminantur, clauduntur valvulis, ita ut ab illis in ventriculum, & vicinas partes, in quas terminantur, nihil poſſit recipi: Ergo per has venas nihil defertur ſanguinis.

Probatur 3. Magnitudo venæ cavæ aſcendentis, illius truncus, ejus capacitas, plenitudo ſanguinis, qui conſpicitur in illa, demonſtrat quòd totus ſanguis in illa recipitur; ergo à jecore omnis ſanguis mittitur in illam: Probatur Antecedens; Tum quia ſuccus contentus in venis lacteis, parvus apparet, nec ſufficeret pro replenda cava vena; Tum quia cava vena continuo repletur ſanguine, lacteæ venæ continuo ſuppeditant chylum jecori; Tum quia abſtemii, & per plures dies abſtinentes à cibo non haberent ſanguinem pro illa vena adimplenda, niſi à reliquis partibus jecori ſuperveniret: Ergo totus ſanguis in jecore receptus fertur in cor.

Probatur 2. Si ſanguis moveretur à venis majoribus ad minores, maximè quia id demonſtrant valvulæ impedientes in venis deſcenſum a majoribus in minores. Sed hoc non convincere probat Primeroſius, Tum 1. quia non omnes venæ majores habent illas valvulas; & ideo hæc ratio non probat de omnibus: Tum 2. quia ſi in venis illæ valvulæ deſervirent ne deorſum ſanguis deſcenderet, clauderentur ad illum impediendum; & tunc etiam impedirent aſcenſum ſanguinis per illas. Tum 3. valvulæ ſemper ſunt apertæ ut aſcendat ſanguis per venas: Ergo ut deſcendat ſunt ſemper apertæ.

Tertiò ſi ſanguis mitteretur à venis minoribus ad majores, ipſæ minores venæ deberent habere vel jecur, vel aliud membrum generans ſanguinem, à quo illum reciperent; ſed non eſt aliud vas circa venas minores à quo illum recipiant; a jecore quæ recipiunt ſunt venæ majores, quæ in illo implantantur: ergo ſanguis non poteſt moveri à venis minoribus in majores.

Reſolvendum, Quod ſanguis in circulatione movetur à venis minoribus in majores verſus jecur; vel verſus venam Cavam & cor. nullo modo è contra.

Ex hac doctrina præſupponitur quod Veteres Dogmatici, Græci, Latini, & Arabes valvularum, quæ in venis reperiuntur, non meminerunt; niſi ab Hippocrate nihilominus quidquam poſſit conjecturari. Inter recentiores ſub opinione cadit, Arantius, & Sylvius illas cognoverunt; Veſalius, & Fallopius inveſtigarunt illas; Euſtachius, Fabricius, Salomon Albertus, Picolominus cognoverunt earum uſum; Aſellius, & Harveus majori poſtea labore, earum confirmarunt uſus, Aſellius in venis lacteis, Harveus in illis, & venis meſeraicis, in ramo ſplenetico, in emulgentibus, in jugularibus internis, in vena A'zyg*ω*, in aliiſque quas in hunc finem in venis intercluſit Natura, ut ſi quid ſanguinis deflueret à venis majoribus in minores, intercluderetur, & impediretur ejus deſcenſus; non verò aſcenſus à minoribus in majores.

Probatur 1. Authopſia convincit in Anatome, quod in omnibus artuum venis, in jugulari venâ internâ; in vena A'zyg*ω*, in vena pectorali, in vena Porta, in venis lacteis, in ramo ſplenetico, in venis emulgentibus, in Meſeraicis, & in aliis majoribus venis ſunt valvulæ, ſeu membranæ cavitates earum intercipientes, figurâ ſemilunari, ita ut vel ſit una ſola magna, vel duæ, ex adverſo ſitæ, à quibus clauditur cavitas, ita ut nec aër poſſit pertranſire à majoribus venis verſus minores; bene tamen è contra: Ergo ſanguis à minoribus venis ad majores movetur.

Probatur 2. Cujuſvis partis ſtructura eſt conformata à Natura juxta uſus, in quos fit; & manifeſtatur ipſius uſus ex modo quo juvatur, vel impeditur; ſed ex modo quo venæ deferentes ſanguinem juvantur, aut impediuntur, demonſtratur, quod ſanguis aſcendit à minoribus venis verſus majores & cor: Ergo. Probatur minor; Tum quia quævis vena ligata vinculo non nimis adſtricto ſive in cervice, ſive in brachio, ſive in crure ſive in quavis corporis parte, ſi aperiatur vena verſus eam partem, quâ ſanguis fluit in venas majores, exit ſanguis ante ligaturam, & venæ replentur; infra eam partem,

per quam ſanguis venis majoribus approximatur, inanitur vena, & ſanguis non exit; ita ut verſus cor inanita, & vacua appareat Vena, verſus minores venas, à quibus recipitur, ſanguine plena: ex quo manifeſte apparet moveri à venis minoribus verſus majores in cor: Tum dum ſanguis mittendus ligatura facta in brachio verſus manum exit, & non ſupra ligaturam; in cruribus verſus pedes, & non ſupra ligaturam, quod aliter contingeret, ſi à venis majoribus, in inferiores deſcenderet ſanguis: Tum quia ſi fortior fiat ligatura, & impediat ab arteria communicari in parte inferiori venæ per quam debet deſcendere ſanguis, nec per inferiorem partem exit ſanguis, quia non aſcendit per illam partem venæ, quia non communicatur illi ab arteria; ſi vero ex parte ſuperiori exeat aliquando, ideo contingit, quod alterius venæ aut arteriæ eſt communicatio cum parte ſuperiori, à quâ non impeditur per ligaturam ſanguinis aſcenſus: Tum ſi facta ligatura, digito comprimamus partem venæ tendentis verſus venas minores, ſentitur ſanguis, & refluit compreſſus verſus illas, ſi partem verſus venas majores, nulla invenitur copia ſanguinis, & vena inanita nihil habet quod refluat: Ergo quia ſanguis à minoribus venis movetur in majores, & non è contra.

Confirmatur hoc idem ab Anatomicis, qui ſive in ventre, ſive in cruribus, ſive in brachiis, aut quacumque alia parte denudant venam, & illi apponant ligaturam, ſemper conſpiciunt, quod pars venæ quæ tendit verſus cor inanitur, pars tendens verſus minores venas repletur, & ablatâ ligatura, pars ſupra ligaturam iterum repletur à ſanguine aſcendente, pars infra ligaturám deſinit eſſe [illegible], quod manifeſtum præſtat indicium à minoribus venis ad majores moveri [illegible] nem.

Ad 1. Reſpondetur: Tum pro 1. [illegible] Galenus in infantiâ Anatomes [illegible] cadaveribus tantùm exercuit, n[illegible] ſanguinis circulationem, & n[illegible] cipere: Tum pro 2. Quod co[illegible] tioni eſt, quod ſanguis à diſt[illegible] partibus redeat ad cor, quod non [illegible] conſequi niſi aſcenderet per ven[illegible] per arterias potiùs deſcendat, [illegible] monſtrabimus: Tum pro 3. q[illegible] gravitate moveretur ſanguis, [illegible] tantum tenderet; ſed movetur a [illegible] libus facultatibus, verſus eam pa[illegible] quam ex Naturæ inſtituto debet [illegible]

Ad 2. Reſpondetur, Tum [illegible] quod valvulæ ſunt in illis ven[illegible] bus poſſet ſanguis deorſum percol[illegible] impediant motum deorſum, [illegible] liquis, ſed ex illis intertu[illegible] q[illegible] ſimilis motus in reliquis ven[illegible] 2. quod non ſemper tranſcolatur [illegible] verſus valvulas, & ſolum [illegible] tur, clauduntur, in reliquo te[illegible] apertæ aſcenſum ſanguinis non re[illegible] Tum pro 3. quod ſi nt ſemper [illegible] ſanguis non permeet à partibus m[illegible] venarum; reliquo tempore cl[illegible] impedientes deſcenſum illiu[illegible]

Ad 3. Reſpondetur quod ve[illegible] res ab arteriis recipiunt totum [illegible] nem refluentem per ill[illegible], mod[illegible] infra dicendo.

RESOLUTIO VII.

Utrum ſanguis in corde à dextro in ſiniſtrum ſinum feratur per cordis ſeptum.

PRo circulatione à dextro in ſiniſtrum ſinum cordis ſanguinē ferri eſt neceſſarium, ſed per quas vias, non conſpicuum. Hippocrates, & Plato à vena Cava cor recipere ſanguinem, & elaboratum refundere ad omnes partes per eandem venam cavam protulerunt; ſed in cavam regredi impediunt valvulæ claudentes, quoniam retrocedat ſanguis: clauduntur valvulæ in dextro ſinu impedientes regreſſum, & in vivo animali ſi vena comprimatur, ſanguis non in cor, ſed in venam refluit cavam. Ariſtoteles, *lib. de partibus animal.* tres in corde conſtituit ventriculos, & ſanguinem, per Aortam, & per Cavam contendit tendere in illos, ſed Aorta in orificio tres habet valvulas claudentes, & regreſſum ab illa in cor impedientes; nec ab eadem via acceſſus, & regreſſus humorum perficitur. Galenus per venæ cavæ ramum mitti in cor ſanguinem protulit; per dextrum ſinum, & per venam arterioſam in pulmonem mitti magnam ejus portionem, ut ex illo nutriantur; reliquum per medij cordis ſeptum cæca foramina penetrare in ſiniſtrum ſinum; ut ex illo, & ex aëre fiant vitales ſpiritus, per Aortam diſtribuendi reliquis partibus. Realdus Columbus, [illegible], Botallus, & alij Juniores alias quærunt vias, Galeni antiquam deſerentes doctrinam, quærentes patentiores vias pro circulatione, & totius ſanguinis receptione.

Reſolvendum, quòd ſanguinis motus fit à venis ad dextram cordis auriculam, ab ipſa in ſinum dextrum, à quo tendit ſanguis primùm in venam arterioſam, mox in arteriam venoſam pergit per anaſtomoſim, & per ipſam ad ſiniſtrum cordis ventriculum: ſic tenent Realdus Columbus, Conringius, & alij, his fulti rationibus.

Primò ſanguinis circulatio ex dictis eſt neceſſaria ad vitæ conſervationem: Ergo neceſſariò patentes, & aptæ viæ pro illa ſunt admittendæ; ſed nullæ aliæ poſſunt aſſignari: Ergo per has ab uno ſinu in alterum movetur ſanguis. Probatur Minor: Tum quia ex horum vaſorum repletione, capacitate, amplitudine, & ſtructura, ſitúve patet, hæc vaſa eſſe in hunc finem deſtinata: Tum quia auricula in arteria venoſa, valvulæque in ijs vaſis poſitæ idem demonſtrant; in arteria quidem venoſa, ne à ſiniſtro ſinu quid refluat; in vena autem arterioſa, ne quid refluat in dextrum ſinum: Tum quia vena arterioſa verè eſt arteria, & arteria venoſa verè eſt vena; non ut altera ſpiritus, altera ſanguinem recipiat; ſed ut per anaſtomoſim ab arteria in venam ſanguis permeet omnis.

Communis objectio eſt, Quòd in ijs vaſis non patent orificia, per quæ totus ſanguis permeet ab uno in aliud, ſine quibus nequit tanta copia ſanguinis continuò moveri.

Reſpondetur, Quòd Hofmannus ita viſui manifeſtos meatus reperiri docet, ut non poſſit dubitari ſufficere pro humorum celeri anaſtomoſi: Tum quòd Galenus fatetur, inter venas & arterias, licet ſenſui non apparentes, dari meatus, per quos mutuò humores poſſint permea-

re : Tum docet experientia, quòd licet ſenſu non percipiantur orificia, quæ ſunt inter venas, & arterias; ſunt tamen capaces, ut omnis ſanguis celeri motu ab una in aliam mutetur; ſi enim aperiatur vena exit totus ſanguis per illam, qui erat in arteriis, celeri motu; & idem contingit, ſi ſcindatur arteria.

RESOLUTIO VIII.

Ob quem uſum, ſanguis recipitur in corde.

GAlenus, & Dogmatici tenent, Quod per ramum venæ Cavæ aſcendentis portio aliqua ſanguinis fertur in cor, ut ex illo nutriatur, & pars illius feratur pro nutrimento pulmonum in illos; & ſimul ut ex aliqua ſanguinis portione in ſiniſtro ventriculo, ſimul & ex aëre generentur ſpiritus vitales. Harveus, Higmorus, & alii, ſanguinem in cor ferri contendunt, ut ab illo ultimam p. rfectionem recipiat, quâ aptus reddatur, ut poſſit reliquas corporis partes nutrire, & ut fiat ſanguinis circulatio, per quam impediatur ſanguinis concretio, & putrefactio, quibus expoſitus eſt, ſi non moveatur continuò. Cōringius præcipuè moveri in cor judicat, quia in corde eſt prima ac potiſſima caloris innati virtus, quâ maxime elaboratur & pervenit in naturalem ſui perfectionem; ut inde jam perfectus feratur per arterias in partes pro earum nutricatu, & ut illas vivificet ſuo calore : ſuperadditque quod ex illo in corde non generatur vitalis ſpiritus, ut communiter fuit receptum, his fultus.

Primò, quia ſanguis à corde calefactus mittitur per arterias in omnes corporis partes, & ab illo poteſt calor illis communicari, ſine novâ aliâ ſuperad[illegible] titate : Tum 2. quia ſpiritus vitale[illegible] rent fieri per efferveſcentiam, ita [illegible] quam ſpuma ex ſubtiliori parte ſa[illegible] elevarentur, quod non contingit in [illegible] & arteriis : Tum 3. quia ſi ſpiritus v[illegible] generaretur à corde, propelleretu[illegible] terias, in quibus non poſſet re[illegible] ſolus ſanguis recipitur in illis : [illegible] quia cordis calor, non eſt ita int[illegible] poſſent per efferveſcentiam ſ[illegible] rari, nec ut poſſit ebullitio, per qu[illegible] ſpiritus, reperiri in illo.

Reſolvendum 1. Quod tot[illegible] fertur ad cor propter circ[illegible] ob utilitates, quas in illâ ſan[illegible] quitur. Sic omnibus in confe[illegible] bet, qui ſanguinis circulationem [illegible] tunt, ob rationes adductas in Reſol[illegible] primâ.

Reſolvendum 2. Quod fert[illegible] ſanguis in cor, ut ex puriori e[illegible] mul cum aëre generentur in ſi[illegible] triculo ſpiritus vitales : Sic [illegible] Hippocrate omnes Dogmatici.

Probatur 1. ex ſummo Dict[illegible] pocrate *lib. de corde.* Ubi ha[illegible] protulit & ſancivit dicens : *A*[illegible] (id eſt ſpiritus vitalis) *in*[illegible] *alitur autem nec cibis, nec po*[illegible] *feriori ; ſed puriſſimâ & i*[illegible] *ſanguinis diſcretione*, &c. I[illegible] cat caloris fontem, quia v[illegible] ſpiritum, & illum diſtr[illegible] tes : Tum Galenus idem d[illegible] *6. de placitis.* Ubi demonſtr[illegible] ſanguine & aëre vitalem ſp[illegible] *de different. febr. cap. 1. lib. d*[illegible] *pitat. & lib. 5. ſimplic. cap. 9* [illegible] *part. cap. 2.* Tum idem demo[illegible]

cenna ſe., 1. 1. *de Viribus cordis. Et lib. de medicamentis cordialibus, cap.* 1. §. *Creavit Deus ex concavitatibus cordis ſiniſtram, ut eſſet arteriarum ſpiritus, & minera generationis illius.* Et *ſen.* 1. 1. *d.* 5. protulit: *Arteriæ ſunt corpora, quæ à corde naſcuntur, concava, in longitudinem extenſa, habentia motiones, dilatando ſe, & conſtringendo, ut cor eventiletur, & ſpiritus membris corporis communicentur:* Tum quia innatus partium calor ab extrinſecis cauſis alteratus indiget foveri à corde mediis ſpiritibus, ſine quibus nequiret calorem extremis partibus impartiri: Tum quia in ſyncope deficit calor in partibus, non niſi quia retrahuntur ſpiritus vitales: ſanguis enim nequit refluere, ut convincit Coringius: Tum quia ex diſſipatione caloris & ſpirituum vitalium in alias partes imminuitur coctio ventriculi, quia ſpiritus, mediis quibus deberet communicari, in caput feruntur: Tum in paſſionibus animæ, in gaudio diffuſis à corde ſpiritibus, defectu illorum in corde advenit mors; in ira, ex illorum motu fit excandeſcentia; in metu, ex refluxu eorum in cor, fit caloris ſuffocatio, & ſupervenit mors. Tum quia ex aurâ maligna diſſipante vitales ſpiritus, fiunt partes frigidæ, & perit animal: Tum quia ex aëre nebuloſo, & caliginoſo partes fiunt impotentes ad actiones, quia ſpiritus vitales conſtituuntur inepti, ut præſtent debitam [illegible]: Tum quia ex vigilia, & nimio motu; quia ſpiritus vitales conſumuntur, deficiunt vires: Tum quia ſpiritibus vitalibus reſolutis, homo vires, quas defectu eorum amiſit recuperat ex ſolo vino, aliave materiâ, ex quâ celeriter generentur: Tum quia ſanguis nequit celeri motu per arteriam moveri; & cum in paſſionibus animæ celeriter quid moveatur, quo partes alterantur; hoc debet eſſe ſpiritus vitalis: Tum quia humores prædominantes ſunt plerumque frigidi, & ne à corde ſeparati propriam acquirerent frigiditatem, debuerunt eſſe ſpiritus vitales, quorum ope calidi permanerent: Tum quia ut fatetur Harveus ſanguis ſeparatus à corde grumeſcit; & debet dari ſpiritus vitalis, quo calefiat: Tum quia ſi ſolus ſanguis fertur per arterias, & non ſpiritus vitalis, cum eſſent propter eundem uſum, ac venæ, iſtæ ſolæ ſufficerent: Tum quia ſi non dantur in arteriis ſpiritus ſine ſyſtole & dyaſtole, moveretur in illis ſanguis, ſicut movetur in venis: Ergo cor habet pro uſu generare ſpiritus vitales.

Ad Coringii fundamenta Reſpondetur, Tum pro 1. quod ſanguis fertur per arterias ad partium nutritionem; ſpiritus ut illis impertiantur calorem, quem nequiret ſanguis impertiri, cum potius illorum egeat calore, ut tenet Harveus, ne concreſcat, ſeparatus à corde: Tum pro 2. Quod ſpiritus vitales non fiunt per effervescentiam, quaſi per accidens; ſed per ſe à facultate concoctrice cordis deſtinatâ ad illorum generationem: Tum pro 3. Quod propellitur ad arterias ſpiritus ſimul ſanguini commixtus, licet non percipiatur ob ſui tenuitatem, niſi per ſuos effectus: Tum pro 4. Quod ſpiritus vitales non fiunt per effervescentiam, ſed per calorem coaptatum ad eorum generationem perficiendam, per coctionem.

RESOLUTIO IX.

Vtrum à corde in arterias totus ſanguis per dextrum cordis ſinum protrudatur, ſimul cum ſpiritibus.

VIdetur Quod non : Si ſpiritus per arterias ſimul cum reliquis humoribus moverentur, cum plerumque humores noxii ſint putridi, & obnoxiis qualitatibus præditi, corrumperentur continuo ab illis : Ergo non ſimul per eadem vaſa feruntur.

Secundò : Spiritus & humores ordinantur in diverſos fines, & petunt diverſos motus : Ergò non ſimul moventur per arterias.

Tertiò : ſi ſimul moverentur ſpiritus vitales & humores, per arterias, ſimul etiam moverentur per venas. Ergo deberent moveri venæ ſicut arteriæ.

Reſolvendum 1. Quod ſanguis, qui perficitur in ſinu ſiniſtro cordis, & ſpiritus, qui generantur in illo, ſimul truduntur in Aortam : ſic admittentes ſpirituum vitalium generationem, ſimulque ſanguinis circulationem, debent fateri.

Probatur, quia tota quantitas ſanguinis, quæ continuo recipitur in ſinu ſiniſtro, nequit in illo contineri, nec regredi, alias ſe impedirent humores, qui recipiuntur, cum eis qui refluerent; nec ſunt aliæ viæ per quas evacuentur, nec eſt alius uſus Aortæ, niſi in horum receptionem : Tum quia Aorta habet valvulas, quæ ſe aperiunt ad ſanguinem, & ſpiritus recipiendos, & quæ clauduntur, ſi quid horum refluit ſine uiu, qualiter ſpiritus ſæpe refluere, eſt neceſſe : Tum quia in Aorta conſpicitur receptus ſanguis, & conſpicuus eſt ejus motus pro ſpiritibus : Ergo [illegible] quam ſpiritus moven[illegible]

Reſolvendum 2. Qu[illegible] per [illegible] guis, & ſpiritus vitales tru[illegible] liquas arterias, in [illegible] partes.

Probatur, Tum quia [illegible] corde mittuntur in Aortam, [illegible] omnibus partibus impart[illegible] rum nutritione, & attemperatio[illegible] quia id demonſtrat autho[illegible] que enim corporis parte [illegible] verſus partem, qua deſcen[illegible] pletur, ex altera parte [illegible] quia ſi arteria ſecetur, [illegible] ſus Aortam exit ſanguis, & [illegible] verſus partem inferiorem [illegible] dem experientia idem demo[illegible] cor, in ventre, in extrem[illegible] arteriis, ex quo patet, [illegible] majoribus arteriis in minore[illegible] vetur ſanguis, ſpiritusque vitale[illegible] quia fluxus ſanguinis in circ[illegible] ſet poſſibilis, niſi à corde [illegible] majoribus in minores mo[illegible] & per venas à minoribus [illegible] ſus cor reflueret, & aſc[illegible] Aorta in reliquas arterias [illegible] differentiam moventur ſanguis, & ſpiritus.

Reſolvendum 3. Quod [illegible] guis pro partium nutritione [illegible] pro calido innato conſer[illegible] per arterias, ſed ſimul [illegible] mentitii humores in pr[illegible] tendunt, & in partes apta[illegible] cuatione.

Probatur : Tum quia [illegible] re, & venis verſus cor [illegible] ferantur ſimul humores [illegible] eaſdem commeare vias [illegible]

guine Tum quia arteriarum rami diſtribuuntur per totum corpus in omnia emunctoria; & partes per quas poteſt ſanguinaria maſſa expurgari ab excrementitiis humoribus: Ad renes enim terminantur arteriæ emulgentes, per quas ſerum petit expurgari, quod fatetur Galenus. Et Spigelius probat, per arterias meſeraicas univerſi corporis excrementa deferri, ut expurgentur per ventrem in inteſtina, fierique per arterias pleraſque fluxiones, ſimul & per illas fieri purgationes pharmacis ſolutivis commotas, quod fatentur quoque Doctiores ex Junioribus. Per arterias fiunt etiam hæmorragiæ; aſcendit enim per illas ſanguis in caput, per venas autem deſcendit: Tum patet quia venæ tendunt verſus cor, per hepar magnâ ex parte mittentes humores: Ergo Naturæ providentiæ aptius fuit humores excrementitios deferre per arterias ad ſua emunctoria, quæ à corde verſus illa ſanguinem, & humores movent: Tum quia tunc magis apparent humores noxii, & excrementitii, quando nequeunt à corde perfici: Ergo debebunt expurgari per vias, per quas ita inepti recipiuntur ab illo.

Ad 1. Reſpondetur, quod ipſi humores, & ſpiritus redduntur impuri ex conſortio excrementitiæ alterius ſubſtantiæ, ſed coërcetur ab illis impuritas, ne intra aliquam latitudinem vehementer noceat; ultra illam verò valebit ſpiritus, & humores conſpurcare, & mortem inferre.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd moventur à diverſis cauſis, ut infra patebit, & ideò debitè moventur, licet in diverſos fines per eadem vaſa ferantur.

Ad 3. Reſpondetur, Quod per venas feruntur ſolùm ſpiritus neceſſarii, ut ſervent ſanguinis debitam temperiem; & illi Maſſæ ſanguineæ commixti, non indigent diverſo ab ea motu: At in arteriis præter illos, feruntur etiam qui debent impartiri omnibus corporis partibus; & pro iis eſt neceſſarius arteriarum motus.

RESOLUTIO X.

Per quas vias ſanguis ex nutritione redundans refluat in venas, ab arteriis.

PEr nullas vias poſſe refluere ſuadent plura fundamenta propoſita à Coringio.

Primò quia ſi per aliquas, maximè per anaſtomoſes; ſed illæ ita ſunt exiles, & exiguæ viæ, ut non poſſit per illas tanta copia ſanguinis, quanta ſuperfluit in corpore percolari: Ergo non fit per anaſtomoſin ſanguinis tranſcolatio.

Secundò: Si per anguſtos meatus in anaſtomoſi ab arteriis in venas tranſinearet ſanguis, non eſſent poſſibiles tumores in partibus carnoſis; quia omnis ſanguis potius tranſiret in venas, quam in partes carnoſas; vel ſi aliqua portio permearet in partes, ſtatim reflueret, & evacuaretur per venas.

Tertiò. Abſciſſis arteriis, in venis vicinis reperitur ſanguis, ſine communicatione cum illis; abſciſſis venis in quas deberet ab arteriis ſanguis communicari, non fit tumor in parte carnoſa vicina, in quam tendit arteria: ſed hoc eſſet impoſſibile, ſi deficeret in illa affluxus, & communicatio ſanguinis: Ergo non fit ab arteriis in venas affluxus ſanguinis.

Quartò. Aliquæ venæ ſanguinem copioſum retinent, ſine eo quòd communicent cum arteriis: Ergo ex alia parte recipiunt illum.

Quintò. Revulſiones, & derivationes tantopere ab Antiquis celebratæ, ſi ſanguis reciperetur à venis per arterias, non eſſent ex uſu, quia ſæpe ſcinditur vena, quæ non habet communicationem cum arteria partis ex qua deberet fieri revulſio: Ergo venæ non recipiunt ſanguinem ab arteriis.

Reſolvendum, Quòd omnis ſanguis repertus in venis, communicatur illis per arterias, & per anaſtomoſes tranſcolatur: Sic tenendum admiſſa ſanguinis circulatione.

Probatur 1. In ſanguinis circulatione, totus ſanguis recipitur ab Aorta, & ab illa mittitur per reliquas arterias in partes: Ergo nulla pars reſtat in corpore, à qua poſſit venis ſanguis communicari, niſi ab arteriis ipſis communicaretur: Tum quia arteriæ continuò ab Aorta recipiunt ſanguinem, nec poſſet in illis contineri niſi continuò illum in alia vaſa tranſmitterent; nec ſunt alia quam ipſæ venæ: Tum quia arteriæ, & venæ mutuò inter ſe coëunt: ſunt enim inſignes conjunctiones inter illas in utroque rene, in liene, in vaſis ſpermaticis, in ramis venæ cephalicæ, quæ tendit ad manum; in partibus carnoſis, præcipuè in manuum, & pedum extremitatibus, & per univerſum corpus: ſed harum connexionum nulla alia eſt cauſa, niſi ut ab arteriis in venas fiat ſanguinis tranſcolatio: Tum quia ut probavimus, venæ non recipiunt ſanguinem à jecore, non à corde; Ergo ab arteriis: Tum à venis minoribus movetur ad majores: ſed minores non habent alia vaſa circa ſe ſanguinem continentia, niſi arterias, cum quibus per anaſtomoſim communicant: ex quo patet, quòd illum ab eis recipiunt. Abſciſsâ vena, per illam evacuatur tota ſanguinis copia, quæ in arteriis reperitur: Ergò ab illis venæ ſanguinem recipiunt.

Ad 1. Reſpondetur, Quòd licet conſpicui non appareant ductus, convincit experientia, quod totus ſanguis poteſt permeare, & diffundi per venam ſciſſam, brevi tempore receptus ab arteriis; & in telis linteis, videmus nullo apparente meatu, liquorem percolari celeriter, & in magna copia.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd niſi ſanguis in modo ſubſtantiæ, aut copia, decidat à naturali ſtatu, ſemper permaneat; ſi ab iis impeditur, refluit in partes carnoſas faciens tumorem; quia multitudo, aut craſſities impediunt tranſcolationem per anaſtomoſin.

Ad 3. Reſpondetur, Quòd in partibus abſciſſis impeditur anaſtomoſis inter vaſa abſciſſa; non verò quod per alia habentia communicationem cum vaſis remanentibus, poſſit ſanguis per alias anaſtomoſes communicari.

Ad 4. Reſpondetur, Quòd omnes venæ habent communicationem cum arteriis, vel per conjunctiones cum ipſis proximas, vel quia derivantur ab aliis venis habentibus communicationem cum illis.

Ad 5. Reſpondetur, Quòd cum venæ aſſocientur arteriis, & ab illis ſanguinem recipiant, ſimilis eſt rectitudo, & diſtantia à corde, licet vena ſcindatur; hæc enim evacuando ſanguinem quem recipit ab arteria conjuncta, evacuat juxta illius rectitudinem, diſtantiam, aut proximitatem, revellit, aut derivat; ſicut ſi ab ipſâ arteria exhauriretur ſanguis, penes quam debet attendi ratio evacuandi, derivandi, aut revellendi.

RESO-

Digitized by Google

RESOLUTIO XI.

A quâ causâ per venas, & arterias ſanguis moveatur.

GAlenus, qui ſanguinem pro partium nutricatu per ſolas venas moveri judicabat, tenuit quod mediis facultatibus naturalibus expellente, & attrahente ferebatur : Et hæc opinio ſine certamine permanſit per tot ſæcula uſque in noſtrum, in quo qui ſanguinis circulationem admittunt, novas motus ſanguinis excogitaverunt cauſas. Harveus primus conatus eſt ſuadere omnem ſanguinem in arteriis contentum, moveri à cordis compreſſione, propellente ſanguinem in arterias, & ſucceſſivo motu, ab illo impulſu omnem ſanguinem in arteriis contentum moveri, licet remiſſiori motu in partes diſtantiores: Huic opinioni ſubſcribit Highmorus fultus aliquibus fundamentis ex Harveo deductis.

Primùm : Quia propria vi non poteſt arteria ſeipſam movere diſtendendo ſe ; quia diſtendi, eſt pati, diſtendere eſt agere : idem autem nequit ſimul agere, & pati, ſicut nequit ignis calefacere, & infrigidare : Tum 2. quia in eo quod ſe movet, debet eſſe pars immobilis, in quâ fundatur mobile, quæ ſupra immobilem flectitur, aliàs eſſet vagus motus, in arteria autem non datur talis pars; ex quo apparet, quod non ſe movere poteſt : Tum 3. quia nec poſſunt in arteria admitti fibræ ad hunc motum; quia Anatomici illas non viderunt, nec invenerunt: Tum 4. quia ſectâ arteriâ, ſanguis funditur per illam in dyaſtole, dum cor movetur conſtringendo ſe; ſi arteria ſe moveret, non in dilatatione, ſed in compreſſione expelleret: Tum 5. quia nec obſtat experimentum Galeni, qui ligata arteria, immiſſa fiſtula infra illá, vidit non pulſare arteriam, licet tranſeat ſanguis : unde apparet ab impulſu cordis non fieri motum, cum ſi tranſit impulſus ſanguinis, non ultra fit motus arteriæ aut ſanguinis, quia Harveus negat experientiam, & ob diſtantiam illà admiſſà poſſet ſanguis moveri.

Coringius non acquieſcens Harveo ſanguinem in arteriis, & venis moveri contendit à calore, à gravitate, à levitate, ratione vitandi vacuum, & ab impulſu à corde communicato. Primò id probat, quia ille motus eſt neceſſarius ; & ideò plures debuerunt illius eſſe cauſæ : Tum 2. omnia, quæ requiruntur pro ſanguinis motu, ex omnibus iis cauſis perficiuntur; ex quo patet, quòd omnes ſunt neceſſariæ : Tum 3. quia ſi quæ alia poſſet ſuperaddi, maximè dolor, qui cum ſit triſtis ſenſatio, à qua nullus fit motus, non eſt ſuperaddendus ut cauſa : Tum 4. quia innatus cordis calor attenuans fortiorem in illo cauſat motum ; ex quo patet, quòd eſt motus ſanguinis prima cauſa : Tum 5. quia patet omnes has cauſas concurrere in diverſis loci partibus: Ex ſiniſtro enim ventriculo fertur ſanguis in Aortam ſolo appulſu, & ob eundem ferri debet per arterias, & ſucceſſione metu vacui; deſcendit metu vacui, & à gravitate ; aſcendit vi caloris, & à levitate : Ergò ex iis omnibus cauſis fit ſanguinis motus.

Tertiò juxta Galeni doctrinam non moveri ſanguinem per arterias ab expellente, & attrahente facultate : Probatur, Tum quia arteria continuò movetur ſyſtole, & dyaſtole, quæ cum ſint motus, à quibus poſſunt humores pelli, ex iis moveri

veri eſt fatendum: Tum 2. quia in venis moventur ab iis facultatibus, quia non eſt illis motus ſyſtoles, & dyaſtoles; non ergo ab eiſdem movetur in arteriis: Tum 3. ſecta arteria, totus ſanguis in dyaſtole expellitur extra corpus: Ergò illa non ſecta, ſyſtole expellitur per arteriam in univerſas corporis partes.

Reſolvendum: Quod ſanguis non movetur ab impulſu ex cordis compreſſione communicato per arterias, & venas.

Probatur; Tum, nam oſtenditur Anatome, quòd ablato ſiniſtro ſinu cordis, aliquamdiu permanet motus ſanguinis in arteriis, qui eſſet impoſſibilis, ſi a cordis ſiniſtri ſinus motu ſanguis in arteriis moveretur: Tum quia ſi vinculo ligetur arteria, etiam ſi impulſus non communicetur à corde ſanguini infra ligaturam, ipſe tamen movetur verſus reliquas inferiores arterias; & ſi aliqua earum ſcindatur, in parte diſtantiori, totus ſanguis recurret ad illam ſine movente corde: Tum quia ſanguis fertur in determinatas partes in uterum, in mammas juxta diverſos uſus, & potius in uno quam in alio tempore; & ſi à corde impulſus moveretur tantùm, non eſſet ratio quare ſic moveretur: Tum quia ab eiſdem cauſis, à quibus movetur ſanguis in venis, poteſt moveri in arteriis; & non eſt poſſibile quòd impetus ille moveat illum per venas, cum ſint ita diſtantes: Tum quia ſi vena Cava aſcendens ligetur, ſupra ligaturam ſanguis movetur veſus cor, & vena ibi inanitur, & impulſus nequit per ligaturam communicari: Tum quia in ipſis partibus carnoſis ſanguis propulſus ab arteriis movetur per poroſitates, & ille motus non poteſt tribui impellenti cordi: Tum quia arteriæ, non rectâ viâ tendunt, ſed tortuoſo ſæpe motu divaricantur, nec poſſet impulſus non refrangi, & motus impediri: Tum quia ſanguis fertur diverſus ad diverſas partes nutriendas juxta earum naturam, ad cerebrum frigidum, magis de pituita; ad oſſa, magis de melancholia; ad calidiores partes, magis de bile; ſi impulſus tantum à corde moveretur ſanguis, æqualiter ad quamcumque moveretur partem: Tum quia purior ſanguis trahitur pro materia ſeminis in teſtes, quam qui fertur expellendus per venas hæmorrhoidales; nec ſi poſſet ſeparari, ſi ſolo impulſu à corde communicato moveretur: Tum quia pro aſcenſu, & deſcenſu humorum & circulari illorum motu, una debet fixa & neceſſaria aſſignari cauſa; impulſus verò cordis non poteſt hos contrarios perficere motus: Tum quia ſi impulſus ſanguis à corde moveretur per omnes arterias, ſimul ab eodem moverentur ſpiritus, quos probavimus intra illas contineri, & eſſet ſuperfluus arteriarum motus, & ſine neceſſitate à Naturâ producta Facultas pulſifica: Ergò ſanguis non movetur per arterias, & venas vi cordis impulſus.

Reſolvendum 2. Quod ſanguis per arterias, & venas non fertur tanquam à cauſa per ſe movente, à calore, ratione vacui, à levitate, nec à gravitate ſola.

Probatur quia ex dictis humores diverſi ad diverſas partes trahuntur ob diverſos uſus, qui non poſſent ab iis ſeparari cauſis: Tum quia Coringius in aſſignandis partibus diverſis in quibus hæ diverſæ cauſæ ſeorſim operantur, manifeſtat opinionis falſitatem, cum in eundem motum in eundem finem ordinatum juxta diverſas partes medii, diverſas cauſas conſtituat naturales, & operantes ob diverſos fines: Tum quia cum ſanguinis motus ordinetur ad

ad nutritionem, quæ fit à vitali facultate, habere debet ejuſdem gradus facultates miniſtrantes, à Natura in hunc finem deſtinatas; non autem dependere à naturalibus cauſis illi non connexis, nec proportionatis: Tum quia ſicut facultas concoquens, quæ eſt miniſtra Nutritivæ, debuit eſſe gradus vegetativæ; ſimiliter & quæ ſanguinem jam coctum movet ad partes nutriendas; nulla autem ex cauſis aſſignatis a Coringio deſeruit concoctrici: Ergò alia eſt aſſignanda.

Probatur 2. quòd calor non ſit à quo movetur ſanguis: Tum quia calor ſolum movet mediâ levitate inductâ ſurſum, vel mediâ raritate à centro ad circumferentiam; ſanguis autem à loco in locum, & verſus omnem differentiam loci petit moveri: Tum quia calor, ſi alio modo juvat ad motum eſt diſponendo partem ut recipiat; debet tamen in ſanguine reperiri cauſa movens in locum ſic diſpoſitum ad recipiendum: Tum quia cor, & partes internæ à quibus debet moveri, ſunt calidiores & potiùs traherent, quam expellere it illum: Tum quia nequiret moveri à calore, quin alteraretur per illum: ſanguis autem effluens à corde calidior eſt reliquis partibus, & nequit ab illis calefieri, & ideò nec moveri: Tum quia cum partes externæ ſæpius ſint frigidæ, nequiret moveri ab earum calore: Tum quia motus ſimpliciter neceſſarius non poſſet committi à Natura cauſæ inſtabili, & ab extrinſeco mutabili: Tum quia ſi à calore penderet ſanguinis motus, poſſent ſolis partibus calefactis attrahi humores, & renutriri partes: Tum quia in hectico calore partium, magis attraherentur humores, & magis nutrirentur, quam in ſalute; & licèt deficerent humores pro circulatione, in partes traherentur & nutrirent.

Probatur 3. de gravitate & levitate: ſunt enim facultates ſanguinis conſervativæ, ſeu ferentes in proprium locum pro ſui conſervatione, ut gravis aut levis, non in conſervationem viventis ordinatæ, in quod ſanguis ut talis deſtinatus fuit à Natura: Tum quia gravitas & levitas in ſanguine juxta prædominium exuperantis, fieret motus ſemper ſurſum vel deorſum: Tum quia circularis motus ſurſum, & deorſum ab eiſdem contrariis qualitatibus locomotivis non poſſet fieri: Tum quia idem ſanguis ſemper peteret ſurſum ferri, vel deorſum, & non eſſet ratio cur pars illius deſcenderet ab eodem loco per arteriam deſcendentem; & pars ejus aſcenderet per aſcendentem, cum utrique eſſent eædem gravitas, & levitas: Tum quia naturales iſtæ locomotivæ facultates non debuerunt conſignari à Natura tanquam miniſtrantes gradus Vegetativi, cum non pertineant ad illum.

Probatur 4. Quòd non moveatur ſanguis ratione vacui; quia cum vacuum ſit privatio, non habet vim movendi: & ſi ad ipſum vitandum, ſanguis moveretur, manet iterum difficultas, à quo moveatur: unde nihil reſpondetur pro difficultate: Tum quia nullum eſt vacuum, ob quod ſanguis moveatur; fertur enim per venas, & arterias ſanguine, & aëre plenas, in partes ſolidas, vel in poroſitates plenas aëre: Tum quia corpora, in quibus timetur vacuum, replentur à tenuiori, & quod faciliùs poteſt moveri ad vitandum vacuum; cum ergo omne corpus ſit tranſpirabile, facilius ab aëre, quam à ſanguine vitaretur vacuum: Tum quia ſanguis neceſſarius eſt in partibus pro earum conſervatione: Ergo ejus motus in illas non debebat dependere à vacuo accidentaliter

ter ſuperveniente : Tum quia unicuique parti eſt neceſſariò ſanguis movendus, & non eſt unicuique neceſſitas vitandi vacuum : Tum quia in arteriis poſſet retrò trahi ſanguis ob vacui metum : Tum quia in plenitudine ad vaſa per ipſa movetur ſanguis dum potiùs ruptio earum, quam vacuum timetur.

Reſolvendum 3. Quòd ſanguis movetur per arterias, & venas ab expellente, & attrahente facultate gradus vegetativi. Sic fuit receptum ab Hippocrate, & Galeno, & ab omnibus Dogmaticis uſque ad Harveum, & alios ſanguinis circulationem admittentes.

Probatur 1. ex communi conſenſu omnium Medicorum, qui cum Galeno *lib. de facult. naturalibus*, hanc receperunt doctrinam. Ex Ariſtotele, qui ipſam ſancivit *lib. 2. de Anima*; à quo omnes Philoſophi unanimi aſſenſu mutuati ſunt : Tum quia cum gradui vegetativo à Naturâ, propria operatio attributa ſit, ea peragendi, quæ verſantur circa alimenti repoſitionem in ſubſtantiam viventis, debuerunt quoque neceſſariò à natura tribui illi miniſtrantes facultates ab eadem anima provenientes per quas attraheretur ad partes debitum alimentum, & expelleretur ſuperfluum valens impedire earum actiones : Tum quia ſicut in plantis & vegetativis reliquis alimentum trahitur per illas, & expellitur à parte in qua ſuperfluit in alias; ſic debet ſanguis ab eiſdem facultatibus moveri in partes, & per propria vaſa.

Dices quod in plantis fertur alimentum & in arboribus, pro earum nutritione à calore, non à locomotivis his facultatibus.

Contra ſtant, Tum omnes rationes, quibus nuper probavimus à calore non fieri humorum motum per venas : Tum quia, ſi in plantis & arboribus à calore traheretur alimentum, ut voluit Coringius, in majori calore magis nutrirentur; quia plus de alimento attraherent, cujus contrarium demonſtrat experientia in æſtate, in qua areſcunt, & præcipuè, ſi expoſita fuerint ſoli : Tum quia plantæ attrahunt in una parte amarum, in alia dulce, & arbores ſimiliter, & in limone datur calidus cortex, frigidus ſuccus; & ſi a calore moveretur horum alimentum, non eſſet cur potius dulce in hanc, & in illam acre moveretur.

Probatur 2. humores qui feruntur per arterias pro partium nutritione, ab eiſdem facultatibus moventur per illas, à quibus feruntur ab ipſis in partes nutriendas; ſed in partes nutriendas moventur ab expellente partis in qua redundant, & ab attrahente partis recipientis : Ergò ab expellente, & attrahente moventur etiam per arterias. Probatur minor : In partes non fertur ſanguis utcumque, ſed in unaquaque, qui appropriatus eſt pro ſui nutritione, & ut illi aſſimiletur; pro frigidis, & humidis pituitoſus ſanguis fertur; pro oſſeis, melancholicus; pro igneis, bilioſus : ſed talis ſeparatio non fit niſi à ſola attrahente, quæ ſimilem ſanguinem, & ſubſtantiam parti nutrienti attrahit : exterum heterogeneæ naturæ, ut proportionatum paſtum parti attrahat, quod poſſit aſſimilari.

Probatur 3. Tum ex reliquarum cauſarum locomotivarum, quæ ab aliis aſſignantur, excluſione facta : Tum quia villi ſunt partibus ſecundùm longitudinem intertexti, ut attrahant ad ſe ſanguinem : Inquit enim Avicenna, *Attractiva fuit creata ad attrahendum nutrimentum juvativum*

qua

quæ quidem operatur hoc villis membri in quo eſt, ſecundum longitudinem protenſis : Tum quia non eſt deneganda viventi facultas, quâ expellat inutile, & qua attrahat utile : ſanguis in venis, & arteriis debet ſe habere tanquam inutile, aut utile pro reliquis partibus, ex quo conſtat quòd ab illis neceſſariò debet moveri.

Ad fundamenta Harvei, Reſpondetur: Tum pro 1. Quod ſicut idem motus entitativè eſt actio & paſſio ſecundùm diverſas rationes formales; eadem arteria diſtendendo ſe, poteſt diſtendere ſe prout ſe movet activè; & diſtendi & pati, prout in ſe recipit illam actionem; & hoc eſt commune omni actioni immanenti, quod eadem pars agat, & patiatur : Sic intellectus elicit intellectionem, & agit; & patitur, dum ea recipitur in illo tanquam in ſubjecto; Imo & idem intelligens ſe, eſt intelligens, & res intellecta : ſic arteria poteſt eſſe movens, & res mota. nec inſtantia de igne probat, quia ignis poteſt calefacere, quia habet calorem ; non autem frigefacere, quia non habet frigiditatem, qua infrigidet; poſſet autem, ſi illam haberet; ſicut aqua, dum habet calorem, valet calefacere, licet ſit illi proprium infrigidare : Tum pro 2. Quòd in eo quod movetur, ſolùm requiritur res quæ movetur; facultas qua moveatur, medium, per quod fiat motus; tempus in quo fiat; quæ omnia reperiuntur in arteria, & in quacumque parte ſimilari quæ movetur. Hoc porrò ſufficit præterquam quod ad hoc, ut ſanguis moveatur per arteriam à facultate expellente, & attrahente Harvei ratio nec nihil obſtant : Tum pro 3. Quòd fibras invenerunt, & viderunt Anatomici. & ſine illis fatentur ab expellente, & attrahente, medio impulſu ab his communicato, poſſe humores moveri : Tum pro 4. Quòd ſectâ arteriâ, dum dilatatur, expellitur ſanguis, quia ne detur vacuum movetur verſus partem abſciſſam : Tum pro 5. Quod Harveus negat quod authopſia demonſtrat, potiùs proterviam concludit, quàm hoc eſſe falſum, & quod ſi in arteria diſtantia facit, non moveri humores; pro motu ſanguinis in reliquas arterias & in venas aliæ ſunt aſſignandæ cauſæ, quæ etiam valebunt ſanguinem in aliis arteriis movere.

Ad 2. Et Coringii fundamenta Reſpondetur : Tum pro 1. Quòd ad unum motum neceſſarium, una neceſſaria cauſa ſufficit, ſicut gravitas, gravi; & levitas, levi; potiùs plures indifferentes officerent: Tum pro 2. quod à ſola facultate expellente, & attrahente perficitur humorum motus, qui ex reliquis nequit fieri, ut patet ex probationibus concluſivis : Tum pro 3. Quod non eſt dolor cauſa quâ naturaliter movetur ſanguis; ſed quæ à Nobis ſunt aſſignatæ : Tum pro 4. Quod calor excedens innatus, ſive actuatus, ſi eſſet cauſa movens humores, potius verſus cor illos attraheret : & ex dictis conſtat, quod calor non ſit cauſa, à qua per ſe ſanguis movetur : Tum pro 5. Quod ſatis manifeſtat Coringius debilitatem ſuæ opinionis, dùm tot proponit cauſas ſanguinem moventes, & diverſas proponens, pro diverſis partibus, per quas movetur : pro motu enim neceſſario, debent determinatæ, & neceſſariæ illius motus cauſæ aſſignari.

Ad 3. Reſpondetur, Tum pro 1. Quòd cauſæ per ſe determinatæ à Natura ut moveant ſanguinem, ſunt facultas expultrix reſpectu ejus quod ſuperabundat in parte, & attractrix reſpectu ejus, quod pro partibus eſt utile, & ab his, in arteriis, in venis & in

& in partibus naturaliter movetur : In arteriis autem poteſt ſanguinis motus aliquo modo juvari à facultate pulſifica, ſyſtole ipſum impellente : Tum pro 2. Quòd in venis, & arteriis movetur per ſe ſanguis ab eiſdem facultatibus ordinatis ad ipſum movendum; in arteriis autem fuit neceſſarius earum motus, ad ſpiritus movendos vitales; ad quod in venis non fuit neceſſarius : Tum pro 3. Quòd in dyaſtole expellitur, quia ſucceſſione ad id quod evacuatur, trahitur ratione contiguitatis, in compreſſione non omnis comprimitur, & ideo nequit ſyſtole moveri.

RESOLUTIO XI.

A quo moveantur ſpiritus vitales per arterias.

VIdetur, quod ab eiſdem facultatibus, à quibus ſanguis movetur : Primò quia ab eodem termino à quo, corde ſcilicet, per eaſdem arterias, & in eaſdem partes moventur ſpiritus vitales, & ſanguis : Ergo ab eiſdem moventur facultatibus.

Secundò. In venis ſanguis, & ſpiritus vitales, qui illi commixti ſunt, feruntur ab expellente, & attrahente. Ergò ab eiſdem moventur in arteriis.

Tertiò. Spiritus vitales per arterias, vel moventur ab eiſdem facultatibus, à quibus movetur ſanguis; vel à vitali facultate per ſyſtolem, & dyaſtolem : ſed ab hac non; Ergò ab eiſdem à quibus ſanguis movetur. Probatur minor : Tum quia dyaſtole, & ſyſtole fiunt à ſanguine intra arterias ab impellente ſanguine intra illas contento, à quo impeditur ſpirituum motus : Tum 2. quia in dyaſtole attrahitur verſus circumferentiam, in ſyſtole verſus centrum : ſpiritus petunt moveri verſus longitudinem arteriæ; Ergo non moventur per ſyſtolem, & dyaſtolem.

Pro Reſolutione notandum : Quòd arteria ratione ſuæ conformationis habet quemdam tenorem; intra quem fit cavitas, & ultra quem eſt quædam latitudo, intra quam movetur, ultra quam nequit progredi naturaliter; niſi a violentiſſima cauſâ protrahatur; quod idem contingit in corde, quod in palpitatione, hos progreditur terminos, & ut obſervavit Fernelius, egrediens ab iis terminis viſum eſt frangere coſtas, ad quas non pervenit ſine violentâ cauſâ, nec ipſum, nec auriculæ ejus : ſimiliter intra latitudinem proprii tenoris arteria varias elicit motus differentias, mediis quibus moventur vario modo ſpiritus vitales, & aer pro attemperatione partium attrahitur.

Reſolvendum, Quòd ſpiritus vitales moventur per arterias mediis ſyſtole, & dyaſtole : ſic tenent omnes Dogmatici, qui artem ſphygmicam percalluerunt.

Probatur : In arteriis duæ reperiuntur ſubſtantiæ; quæ petunt per illas moveri, ſanguis, & ſpiritus vitalès : ſed pro ſanguine movendo ſunt deſtinatæ, ut probavimus, Expellens, & Attrahens Facultates gradus vegetativi : Ergo ſpiritus petunt moveri à vitali facultate : Patet conſequentia, quia alias hæc facultas fruſtra eſſet indita arteriis.

Probatur 2. Spiritus vitales non ſolum moventur à corde verſus reliquas partes, ſicut movetur ſanguis per arterias : ſed contrario etiam motu verſus ipſum cor, ut in animi paſſionibus eſt manifeſtum; Ergo non moventur à Facultatibus ſanguinem moventibus, ſed à facultate vitali valente hos cõtrarios elicere motus, per ſyſtolem, & dyaſtolem.

Pro-

Probatur 3. Spiritus non moventur verſus cor, aut verſus reliquas partes ſemper eodem motu, ſed pro uſu, & indigentia; ita ut ferantur ad ventriculum, [illegible] alimento, pro illius coctione, ad caput pro actionibus Recl[illegible]icum e[illegible] [illegible] intenſiori modo eliciendæ [illegible] ſed ſola vitalis facultas locomotiva [illegible] in arteriis, & corde, pro uſu, & indigentia illos movere poteſt; facultates [illegible] naturales, naturali modo operantur: Ergo ſpiritus vitales in arteriis à vitali facultate pulſifica moventur.

Probatur 4. Facultates gradus vegetativi [illegible], à corde in partes nutriendas movent, neceſſario, uniformi, & ſemper fere proportionali motu; ſed ſpiritus vitales inordinato motu, irregulari, & improportionato moventur ſæpe ad partes internas, ſæpe ad externas, plerumque [illegible] motu ad utraſque, ut in ira, tremore, & aliis animæ paſſionibus contingit: Ergo non a facultatibus ſanguinis [illegible] moventur, ſed à vitali facultate, [illegible] ſyſtole & dyaſtole, valente hos motus improportionatos elicere.

Ad 1. Reſpondetur, Quòd licèt per eaſdem [illegible] moventur ſpiritus vitales, [illegible] ac ſanguis; hic enim in partes fertur propter earum nutritionem, & ſemper fere proportionali motu; & [illegible] à facultatibus naturalibus Concoctricis, & Nutritivæ, ac Autrici deſervientibus: ſpiritus vero vitales moventur, ut [illegible] partibus tribuant temperiem, [illegible] requiritur pro vegetativis, aut [illegible] actionibus; & ideo indigebant [illegible] modo naturali in illas, ſed [illegible] indigentia; & ideo à vitali pulſifica, quæ ſic valet mediis ſyſtole, & dyaſtole [illegible] movere.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd aliqui ſpiritus vitales ſunt intra arterias, & in venis commixti ſanguini, ut conſervent illius calorem; & iſti fiunt quaſi illi commixti, & moventur ab eiſdem facultatibus, à quibus movetur ſanguis; alii ſunt ſpiritus vitales intra arterias, extra ſanguinem, deſtinati ut à corde in partes, &ècontrà moveantur, pro impartienda unicuique temperie requiſita pro ſuis actionibus; & hujuſmodi ſpiritus ſolum reperiuntur in venis, & in illis moventur à ſola vitali facultate.

Ad 3. Reſpondetur pro 1. probatione, Quòd arteriæ, ut probabimus *ſectione ſequenti*, moventur à vitali facultate, non impulſu ſanguinis: Tum pro 2. Quod compreſſione feruntur per arterias ſpiritus ſecundùm longitudinem, & dilatatione attrahuntur etiam verſus cor modo infrà dicendo.

SECTIO II.

De Sphygmicæ artis Phyſiologia.

Ars Diagnoſtica, Prognoſtica, & Curativa, totius medicinæ adimplent latitudinem: pro omnibus Ars Sphygmica utilis, & neceſſaria: conducit enim pro morborum diagnoſi, ex qua prognoſis deducitur, & pendet curatio. Illius Phyſiologiam proſequemur in hac Sectione.

RESOLUTIO PRIMA.

Vtrum ſit Medico neceſſaria Sphygmica Ars.

Videtur quòd non: Primò quia Hippocrates, de quo inquit Galenus, quòd eſt parens omnium ſcientiarum: quique præcipuè omnes medicinæ partes neceſſarias docuit, & elaboravit, Sphygmicam ejus partem omiſit: 3. *enim de criſibus cap. ult. & 1. Epidem. p. 3. comm.* 18. ſcribit Galenus ſigna ex pulſibus deſumpta non fuiſſe aſſequutum Hippocratem: Et *lib de Præcognit. ad Poſthumum*; dicit *non attigiſſe ſetentiam de pulſibus*; Illo poſteriores eam tradidiſſe, & fatetur omiſiſſe illam Hippocratem, vel quia non cognovit illam, vel quia judicavit non eſſe magni momenti: ergo non eſt Medico neceſſaria.

Secundò: Pro cognoſcendis morbis, & prædicendis eorum eventibus, ſunt plura alia ſigna in arte medica, æquè utilia ac pulſus; ſed ſub Medicina non eſt peculiaris ars, quæ agat de illis: Ergo ars ſphygmica eſt inutilis Medico.

Tertiò: Pulſus, ſeu arteriarum motus fit à ſanguine à corde per arterias propulſo, ex quo nulla alia cognitio poteſt deſumi, niſi quòd in majori, aut minori quantitate propellatur a corde: Ergo non eſt Medico neceſſaria illius ſpeculatio.

Reſolvendum, Quòd artis ſphygmicæ cognitio eſt neceſſaria Medicis: ſic poſt Hippocratem receperunt omnes Dogmatici.

Probatur 1. ex Hippocrate, qui ex eodem Galeno *lib. de differ. pulſuum, cap.* 2. primus inter omnes pulſui nomen impoſuit: Et 4. *de dignot. pulſuum*, aſſerit Hippocratem operam dediſſe in indagandis pulſuum differentiis. Et *in lib. de* [illegible] Ipſe Hippocrates de pulſu lo[illegible], dicens: *Venarum pulſationes, & re*[illegible] *ſpiritus juxta ætatem; & conſona*[illegible] *nantia ſunt & morbi, & ſanitat*[illegible] A[illegible] qua licèt properanter de p[illegible] tulit *lib. de humoribus*; *Et de Rat.* [illegible] 26. *lib.* 1. *prænotion.* Ex pulſu [illegible] nem indicari dixit: *In coacis* 81. [illegible] *rum pulſationum meminit*; *Et lib.* 2. [illegible] 6. Tum 2. quia poſtquam Hi[illegible] pulsûs cognitionem inchoavi[illegible] mi Antiquorum in arte ſphyg[illegible] cienda deſudarunt. Heraclide[illegible] nus, Alexander Philalethes. De[illegible] Philalethes, Bacchus, Ariſt[illegible] non, Chriſermus, Heraclides, [illegible] Agatinus, Archigenes Magnus, [illegible] us, Aſclepiades, Moſchio Co[illegible] gnominatus, Praxagoras, Era[illegible] ejus demonſtrarunt neceſſitatem [illegible] quia Gal. *lib. de præſagit. ſeu de* [illegible] *rones: In lib. quatuor de diff. pul*[illegible] *quatuor de dignotione pulſuum:* [illegible] *de præſagitione ex pulſibus:* Sph[illegible] præſtantiam, utilitatem, [illegible] demonſtrat: Tum quia Avi[illegible] mnes ejus Commentatores, [illegible] hærentes ſatis fatentur hujus [illegible] ſitatem, necnon ex Junioribus [illegible] Structius, Navarrus, Sancta C[illegible] tus, aliique, quamplures ex [illegible] bus, qui illam ſuis ſcriptis illu[illegible] Tum quia Medicus per a[illegible] cam cognoſcit corporis di[illegible] diſtinguit temperiem na[illegible] temperiebus præternatur[illegible] bus diſtinguit, præcipue te[illegible] laria per pulſum; ex ip[illegible] rum prævidet, & di[illegible] que affectus univerſales, [illegible]

Google

& morborum percipit malignitatem: Ergo ſphygmica ars Medico eſt neceſſaria.

Ad 1. Reſpondetur, quòd Hippocrates, licèt non perfecerit artem ſphygmicam, plura protulit, ex quibus conſtat eum ipſam percalluiſſe, & forſan temporum injuria ſi ipſam elaboravit, perierunt ejus commentaria; & licèt ipſam non cognoviſſet, deberet ut utilis admitti ob rationes poſitas.

Ad 2. Reſpondetur, quòd pulsûs dignotio utilior eſt pro dignotione & præcognitione, quàm reliqua ſigna, & ideò peculiarem artem circa illam conſtituerunt [illegible] præclari viri, quam tandem in culmen [illegible] Galenus, licèt non præſtantiori claritate, quam Antiquiores.

Ad 3. Reſpondetur, quòd pulſus fit à vitali facultate, & ex ejus differentiis ſequuntur varii ſpirituum vitalium motus, aliique conſequuntur fines intenti.

RESOLUTIO II.

Utrum pulsûs definitio à Galeno tradita ſit admittenda.

Ariſtoteles *lib. de vita, & morte*, pulſum dicit eſſe inflationem humidi calefacti: Harvei ſectatores judicant eſſe arteriarum motum ab humoribus è corde per [illegible] cauſatum: Avicenna *fen. 2. lib. 1. cap. 1.* dicit, quod eſt motus receptaculorum ſpiritus ex ſyſtole, & dyaſtole compoſitus ad regendum ſpiritum per aëris [illegible]: Galenus 4. *de different pulſuum cap.* 2. dicit, quòd pulſus eſt motus in[illegible], ſenſibilis in quibuſdam particulis animalium ſanguine præditorum, quiete media interſciſſus: Ibidem iterum tradit eſſentialem pulsûs definitionem dicens, quòd eſt actio peculiaris cordis, deinde arteriarum, ex dilatatione, & compreſſione, quæ moventur à facultate vitali, quò caloris nativi mediocritas retineatur, generentur autem in cerebro ſpiritus animales. De hac definitione dubitatur; videtur quòd non ſit admittenda, Primo, quia particula, *actio*, non eſt immediatum genus pulsûs, ſed motûs, ut Ariſtoteles docet, *lib. 7. Phyſicor. cap. 2.* Et idem docet definitionem debere dari per proximum genus: Tum 2. particula *Peculiaris*, eſt falſa; pro vitæ enim conſervatione ita neceſſariæ ſunt reſpiratio & nutritio, ſicut pulſus: Galenus enim *lib. 1. de uſu partium*, dicit quòd ſi reſpirationem adimas illicò mortem inferes. Ariſtoteles dicit, quòd animal vivere, & non reſpirare impoſſibile eſt; & de nutritione *lib. de morte, & vita*, protulit, quòd tamdiu vivimus, quamdiu nutrimur: Tum 3. particula, *ex dilatatione & compreſſione*, involvit contradictionem: nulla enim eſſentia completur per oppoſitas rationes; dilatatio, & compreſſio ſunt rationes oppoſitæ: Tum 4. quia pulſus dicrotus eſt verè pulſus; caret tamen compreſſione, ut docet Galenus *lib. de different. pulſuum*: Tum 5. particulæ exponentes cauſam finalem, ſunt diminutæ, cùm ſolas cauſas extrinſecas, non verò intrinſecas explicent: Tum 6. quia ex cauſis extrinſecis, proximæ potiùs, quam remotæ deberent explicari, in definitione autem tantùm explicatur remota, ſcilicet ſpirituum animalium generatio.

Reſolvendum, quòd definitio tradita à Galeno completè explicat pulsûs naturam: ſic tenent Avicenna, & ejus

[illegible] elevatiori modo ſupra faculta-[illegible] gradus naturalis, & quaſi ſpeciali mo-[illegible] conducit ad vitæ conſervationem,im-partiendo calorem, medio quo conſerva-[illegible] temperamentum, quod quaſi animam aliquando judicavit Galenus ut *in lib. [illegible] animi mores corporu temperaturam ſequantur*,& in *lib.6.Epidem.ſect.5.textu 5.* [illegible] us attentè hoc proferat.

Particula, *Vt caloris nativi mediocritas re-[illegible]*, explicat finalem pulsûs cauſam; [illegible] pulſus à natura datur animali, ut [illegible] calor medio illo conſervetur in [illegible] proportione, quæ requiritur pro vitali-[illegible] eliciendis actionibus.

Particula, *Et ut generentur ſpiritus ani-[illegible] cerebro*, complet finalem cauſam, [illegible] m ſolùm deſervit pulſus, ut omni-[illegible] partibus impartiatur calorem pro [illegible] vanda temperie requiſita ad pro-[illegible] actiones vitales ; ſed etiam ut illos [illegible] in cerebrum, ut præſtet materi-[illegible] illo ex qua fiant ſpiritus animales.

Ad rationes dubitandi Reſpondetur : [illegible] pro [illegible]. Quòd ut docet Ariſtoteles *lib. [illegible] cap. 5.* non eſt vitioſa defini-[illegible] per genus remotum, ſi contra-[illegible] differentias proximas, qualiter [illegible] in pulſus definitione traditâ à [illegible] patet ex ejus explicatione : [illegible] Reſpondetur, quòd nutritio [illegible] pro vitæ conſerva-[illegible] pulſus, qui impartiendo calo-[illegible] parti, tribuit inſtrumen-[illegible] o nequit operari nutritiv[illegible] [illegible] neque vita conſervari : Si ſpatio [illegible] onum pulſus deficiat, perit [illegible] inquit Galenus; non tamen ita [illegible] one Nutritiva ; cùm va-[illegible] es animal ſine cibo con-[illegible] Tum pro 3. Quòd entitas ſim-plex metaphyſica non completur per oppoſitas differentias ; bene tamen entitas compoſita, ut tepidum, quod completur ex calore, & frigiditate remiſſis ; ſic corpus temperatum ad pondus, ſic motus factus ad ſe, & ad aliud: Tum pro 4. quod in pulſu Dicroto datur eſſentialis ratio pulſûs, quæ completur in ſyſtole, & dyaſtole, quarum licet altera non ſit adimpleta, ſufficit pro eſſentiali pulſus ratione : Tum pro 5. Quòd licèt pulſus in ratione genericâ motus localis, ab ubicatione tanquam à termino intrinſeco, in eſſe talis motus ab Authore Naturæ ordinati in viventis conſervationem, habet pro termino ſpecificativo, quem Galenus aſſignavit: Tum pro 6. Quòd neceſſitas generandi ſpiritus vitales comprehenditur per particulam, ut conſervetur calor innatus, qui mediis illis conſervatur.

RESOLUTIO III.

Vtrùm Pulſus fiat ab aliqua facultate cordi, aut arteriis inhærente.

Ariſtoteles *lib. de vita, & morte*, cor & arterias tenet moveri à fervore ſanguinis ; Turiſanus Monachus *Comment. 35. in artem parvam*, Ariſtoteli adhærens ſuperaddit, quòd ſanguis continuò effluens ad cor ut generentur ſpiritus vitales, calefit ab illo, per calefactionem elevantur vapores qui elevant cordis partes, & partes arteriarum, quæ poſtea proprio pondere comprimuntur. Harveus, Higmorus, Coringius & reliqui admittentes ſanguinis circulationem, tenent cor moveri à facultate vitali, quæ per dilatationē attrahit ſanguinem ab auricula dextri ſinus in ipſum; compreſſione pellit ex ſiniſtro ſinu in Aortam; à quâ eodem im-

petu propellitur ſanguis per reliquas arterias, unde cordi admittunt inhærere vitalem facultatem ut ſyſtole, & dyaſtole moveatur ad attrahendum, & expellendum ſanguinem ab illo: Arteriis tamen non inhærere dicunt, ſed earum motum fieri à ſanguine propulſo à corde in ipſas, dum fit dyaſtole; à propriâ gravitate ſeu proprio pondere judicant ſyſtolem fieri, quorum refellimus opinionem *ſect.* 1. *Reſolut.* 11. Specialiter cum Antiquioribus pugnabimus in hac reſolutione, quorum hæc poſſunt eſſe fundamenta.

Si aliqua eſſet aſſignanda facultas, à quâ fieret pulſus, hæc deberet eſſe locomotiva animalis, quæ petit fieri præcedente cognitione; ſed pulſus non fit præcedente cognitione: Ergo non fit à facultate aliqua vitali cordi, & arteriis inhærente.

Secundo, Si eſſet facultas vitalis in corde, & arteriis, locomotiva, & pulſum efficiens, hæc deberet reponi inter facultates vitales, & à Galeno annumerari *in lib. de naturalibus facultatibus*, ubi agit de omnibus illis: ſed non annumerat facultatem pulſificam: Ergò hæc non debet admitti inter facultates vitales.

Tertio, Generatio Spirituum vitaliũ fit continuo à corde: Ergò pulſus ordinatus poteſt fieri continuo. Patet conſequentia quia continuo fit ſanguinis calefactio, rarefactio & elevatio vaporum; à quibus continuo, & ordinatè poteſt arteria ſurſum moveri, & poſtea à proprio pondere coarctari.

Quarto, Si pulſus fieret ab animalis facultate inſita cordi, & arteriis, nequiret ab ipſa cor moveri, niſi anima informaretur, quia facultates vitales cum ſint propriæ paſſiones animæ, nequeunt ſine illa reperiri; ſed cor viſum eſt pulſare extractum à corpore, ubi nequit anima informari, ut patet ex Galeno *lib. de* [illegible] 6. ubi docet quod exemptum ex [illegible] bus viſceribus animalis aliquando [illegible] virtutem ſervat: & Avicenna [illegible] 3. *& ex virtute vitæ cordis eſt*, [illegible] *auſertur ex animali, inſpicitur* [illegible] *ad horam.*

Reſolvendum, Quòd pulſus [illegible] efficienter à facultate vitali [illegible] hærente in corde, & arteriis: [illegible] tur ex Hippocrate; docuerunt [illegible] Avicenna, & omnes qui Artis [illegible] cæ doctrinam elaborarunt.

Probatur 1. ex Hippocrate [illegible] doctrinam primus obumbravit [illegible] *mento textu* 34. *&* 35. §. *facult*[illegible] *modo eſt una, & non una, quâ* [illegible] *bernantur, &c.* ubi Hippocr[illegible] facultate loquitur, quæ licet e[illegible] detur non una, quatenus c[illegible] tus elicit; omnia tamen gub[illegible] calore per ſpiritus commun[illegible] manifeſtè docetur à Galeno [illegible] tione tradita dicit; Quod [illegible] cultate vitali: Tum ex Avi[illegible] talis facultatis neceſſitatem [illegible] cuit.

Probatur 2. ex D. Th[illegible] *de motu cordis*, ubi contra [illegible] monſtrat pulſum debere [illegible] vitali, ſic. *Motus cordis* [illegible] *calidiſſimo ſecundùm* [illegible] *tem peculiariter cor. Ergò* [illegible] *principium talis motus ſit* [illegible] *motum naturalem tali en*[illegible] *pium illius convertuntur.* Tum ſic [illegible] cipium naturale cuju[illegible] tur ſecundùm exigentiam [illegible] tus, aut potentia ipſius: Ergo [illegible] fica eſt facultas orta à [illegible]

Probatur 3. facultas electiva motus inter facultates gradus ſenſitivi annumeratur: ergo pulſus fit a vitali facultate; non autem à fervore ſanguinis, aut ab ipſo ſanguine à corde per arterias propulſo: Probatur Antecedens ex D. Thoma, *Opuſculo* [illegible]. Ubi dividens potentias locomotivas Gradus Senſitivi, dicit quòd [illegible] alia eſt locomotiva naturalis, a-[illegible]nimalis: naturalis, ſenſitiva dicitur, [illegible] non movetur per apprehenſionem, [illegible] ſubdita imperio rationis: & talis, [illegible] eſt virtus vitalis, ſeu Pulſifica: En [illegible] pro pulſu efficiendo conſignat [illegible] facultatem locomotivam ſub [illegible] ſenſitivo; quam vocat naturalem, [illegible] naturalibus locomotivis eſt ſimilis, [illegible] operatur ſubditâ imperio rationis.

Probatur 4. Pulſus eſt motus localis, [illegible], & ordinatus in ſuis motibus, & [illegible] juxta exigentiam utilitatis: Ergo [illegible] a principio localiter movente, & regulariter operante; ſed partium [illegible] a vaporibus à calore elevatis, [illegible] eſt principium uniforme, regulare; & ordinatum. Ergo tale principium debet [illegible] facultas à Natura in hunc finem conſignata. Patet conſequentia, [illegible] à Naturâ conſignatos, ab eâdem conſignatur facultas valens operari [illegible].

[illegible] 5. Pulſus eſt motus viventi [illegible] debitus ad conſervationem [illegible], & naturalis temperiei, ſine quâ [illegible] animal conſervari: Ergo debet eli-[illegible] facultate illi in hunc finem congeni-[illegible]. Patet conſequentia, quia qui dat formam, dat conſequentia ad formam & il-[illegible] nem: fruſtra enim produ-[illegible] ſimû animal, ſi non ſimul tri-[illegible] illi facultates cõſervativæ illius.

Probatur 6. Neque calor, nec raritas, nec levitas valent pulſum efficere: Ergo eſt admittenda facultas, à quâ fiat: Probatur Antecedens, quia calor habet rationem cauſæ finalis; ordinatur enim pulſus ad illius conſervationem: Tum, ſi arteriæ ob ipſum pulſarent, etiam vena cava, & arteria venalis, in quibus calor intenſus reperitur, pulſarent: Tum quia arteriæ prope cor magis pulſarent, quia habent intenſiorem calorem; & ideò non eſſet uniformis omnium arteriarum motus, cujus contrarium experientiâ demonſtrat Galenus: Tum quia ſpiritus moventur per pulſum diverſo modo juxta varias differentias, quas diverſi fines petunt: fervor autem nec vapores abſque facultate vitali valerent varias illas ponere differentias.

Probatur 7. ſi à fervore ſanguinis fieret dilatatio, non eſſet poſſibilis compreſſio: ergo fit ab aliqua facultate: Probatur Antecedens: ſemel dilatata arteria per vapores, vel per humores à calore rarefactos, ut dicebat Turiſanus, non poſſet comprimi arteria, niſi remitteretur calor ab aëre attracto; ſed aër nequiret ingredi, dum arteria eſt plena; quia non eſt admittenda penetratio: Tum quia denſitas vaporum, vel humorum non poteſt fieri niſi præcedente alteratione, & poſtea motu locali partium à circunferentiâ ad centrum: in tam brevi autem tempore quale intercedit inter dilatationem & contractionem; non poſſunt tot actiones præire, cum motus inter contraria debeat fieri ſucceſſivè.

Reſolvendum 2. Quòd eadem, quæ cordi, ineſt quoque arteriis facultas. Sic ſtatuo contra Harveum & ſuos Sectatores.

Probatur 1. Motus cordis, & arteriarũ, ſunt à Natura determinati in eundem finem

nem, ut ſcilicet fiat ſanguinis circulatio, ut tenet Harveus, & ut ſpiritus in partes omnes cordis ferantur, ut tenet Antiquorum doctrina: ſed in hunc finem in corde Antiquiores, & Harveus admittunt Pulſificam Facultatem: Ergo illam debent admittere in arteriis.

Dices: Quòd in corde non eſt à quo moveatur ſanguis, niſi ab ipſa facultate pulſifica cordi inhærente: in arteriis autem movetur ſanguis propulſus à facultate quæ eſt in corde, ſine facultate inhærente in illis.

Contra ſtat: Omnes arteriæ ſimul, & in eodem tempore dilatantur, & comprimuntur, ut ſenſu percipitur, & convincit Galenus; ſed à ſanguine propulſo non poſſunt ſimul, & pro eodem tempore arteriæ dilatari, & comprimi: Ergo dilatantur, & comprimuntur à facultate illis inhærente: Probatur minor; Tum quia ſi ab impulſu primò circa cor moveretur ſurſum arteria, & paulò poſt quæ proximior eſt, & paulò poſt quæ ſubſequitur, & ſic ſucceſſivo tempore; dum hujuſmodi motus perveniret ad pedes, jam conciderent arteriæ antecedentes, & motus arteriarum eſſet in diverſis temporibus, & mutuo ſe impedirent: Tum quia cor impellit ſanguinem, ſanguis impulſus mòvet localiter vicinum, & ſic uſque ad extremas partes: hujuſmodi autem localis motus ſanguinis, nequit fieri uſque ad extremas arterias, interim dum fit dilatatio, & idem inconveniens impedit in ſecunda dilatatione, & ideò nunquam ſanguis impulſus faciet pulſationem in arteriis longe à corde diſtantibus: Tum ſi per brachium manus percurrat, licet celeriori motu, ac poteſt ſanguis moveri, antequàm brachium percurrat, ſentiuntur in pulſu plures dilatationes; ex quo patet, quòd nequit ſanguis ſub un[illegible] dilatatione ferri per omnes arter[illegible] las moveat verſus circumferen[illegible] quia ſi ab impulſo ſanguine fit [illegible] dum ſtatim ſupervenit compreſſ[illegible] ſu crebro, & celeri, ceſſat motu[illegible] itinere, & ſimili mòdo, in ſubſe[illegible] latatione: Ergo arteriæ diſtantiore[illegible] de non pulſarent, quòd manifeſte [illegible] tra experientiam.

Probatur 2. Si detur Aneuriſma [illegible] lo, cum ſanguis feratur ad illud, [illegible] non pulſarent in pede, ſed pulſant [illegible] modo, ac pulſabant ante Aneuri[illegible] go non moventur ab impulſo ſ[illegible], aliàs remitteretur motus.

Probatur 3. Sanguis propulſ[illegible] ponere multiplices, variaſque p[illegible] ferentias, quæ in pulſu reperi[illegible] diverſis uſibus; cum ſemper eo[illegible] propelleretur: Ergo admitte[illegible] cultas in arteriis à qua ponantur.

Probatur 4. Pulſus opera[illegible] & pro uſu, & indigentia; motu[illegible] ſo ſanguine communicatus [illegible] modo ab impulſu communicato [illegible] pulſus à facultate arteriis [illegible]

Probatur 5. Sanguis propul[illegible] ſolùm movetur ab illo in arter[illegible] teriarum motus, ut patet in [illegible] animæ, ponuntur, ut ſang[illegible] ant verſus cor, & à corde i[illegible] ſo modo: Ergo fit à facultat[illegible] hærente.

Ad 1. Reſpondetur, q[illegible] D. Thoma 1. *part quæſt.* 18. [illegible] pore facultas vitalis gener[illegible] lia eſt perfectior, quæ el[illegible] cedente cognitione; [illegible] quæ ſine præcedente co[illegible]

…r, ut quæ in fibris reperitur, in corde, & arteriis, & in cerebro, quòd latius patet … *opuſculo 46. de potentiis*. Ubi inter potentias locomotivas gradus ſenſitivi, ponit … potentias locomotivas gradus …itivi Ariſtoteles, ſolùm meminit perfectarum, in quibus adducit exemplum … notiores.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd Galenus *lib. … naturalibus facultatibus*. De pulſifica non …, quia de illa tanquam in proprio loco … erat, *lib. de pulſibus*, ubi illam vocat …alem.

Ad 3. Reſpondetur, Quòd licet à fervore ſanguinis elevati, vapores poſſent …tendere arteriam, non tamen poſſent … variæ differentiæ, quæ in motu ea… ponuntur pro uſu, & indigentia, & …ſervatione animalis.

Ad 4. Reſpondetur, Quòd motus factus … corde extracto ab animali non eſt pul…, ſed palpitatio facta ab ſpiritibus, & …guine, qui confluxerunt in cor, ob …tum. Nos autem inquirimus cauſam, …tus proprij cordis, & arteriarum, qui … fit a violento principio.

RESOLUTIO IV.

…m Facultas Pulſifica ab extrinſeca vitalitate ſit peculiariter vitalis.

…upliciter facultas vitalis poteſt dici; vel ab intrinſeca vitalitate, quæ illi … quatenus eſt principium intrinſe… & coaptatum cum anima conſtituta … terminato gradu vitæ, ut ſit ratio, & … diatum principium operandi actio… … terminatas ſub illo gradu vitæ; de … talitate, an & qualis competat pul… facultati, diſputabimus infra: Alio modo poteſt ſupervenire potentiæ vitalitas ab extrinſeco, ſeu denominatio quædam extrinſeca vitalitatis, ratione finis, quatenus ordinatur ad vitæ conſervationem; ſic ſpiritus à corde geniti vitales dicuntur, & Hippocrates *lib. de morbis n.* 107. motum appellat vitalem, Ariſtoteles *lib. de communi animalis motu cap.* 4. dicit cor moveri, quia habet vitalem humiditatem.

Animal prout mixtum: mixtam petit diſpoſitionem omnium qualitatum; prout vivens præcipuè indiget calore, qui maximè neceſſarius pro actionibus præcipuè vegetativis, ut docet Hippocrates *lib. de natura humana* 9. 12. Ariſtoteles *lib. de vita, & morte*. D. Thomas *ibid. lect.* 4. idem Ariſtoteles *lib. de longitudine & brevitate vitæ, & ibidem* D. Thom. *lect.* 3. Galenus idem docet. 1. *Aphoriſm. comment.* 15. *lib* 3. *de ſimplic. medicam. facult. cap.* 6. *lib. de marcore cap.* 3. *lib. de uſu pulſuum*: præcipuè Ariſtoteles *lib. de vita & morte*, ſic protulit: *Dictum eſt prius, quòd vivere & ipſius animæ actus, non eſt niſi cum quadam caliditate; coctio ſiquidem per quam alimentum animalibus præparatur, ſine anima, aut calore non conficitur: igne nàmque omnia operantur*: Idem repetit paulo infra; *& lib. de partibus animal.* 2. Inquit, *Quod enim nonnulli ſtatuunt, tunc animam eſſe ignem, aut aliquam hujuſmodi vim, meliùs fortaſſe dixeris animam in quodam hujuſmodi corpore conſtare, cujus rei cauſa eſt, quia ad exercenda Animæ opera calor omnium maxime adminiſtrandi vim habet: Animæ officium eſt alere, & movere; hæc, eâ ipsâ facultate maximè afficiuntur.* Sed nullam inhærere cordi facultatem peculiariter vitalem, vitalitate extrinſeca ſeu in ordine ad vitæ conſervationem ſuadet: Tum 1. quòd Anima informat

Sed contra: Tribuere vitam eſt effectus formalis Animæ: Ergo nequit niſi ab ipſa anima ut informante tribui. Patet conſequentia; nam effectus formalis eſt forma ut communicata.

Probatur 2. Facultas pulſifica immediatè attingit vitæ conſervationem, nativum conſervando calorem, ſine quo nequit animal permanere ex Galeno, *lib. 5. de locu affectu*, docens quòd cor omnibus partibus intemperiem communicat, per ſpiritus vitales pulſu impartitos. *Et lib. 1. de uſu partium, cap 3.* idem docet: Tum patet ex omnibus authoritatibus antecedenti e Reſolutione propoſitis.

Ad Rationes dubitandi, Reſpondetur: Tum pro 1. Quòd licet à prima conformatione producatur debita temperies unicuique parti, quia calor ab ambiente frigido remittitur continuò, indiget calore influente à corde per pulſum communicato, quo attemperetur: Tum pro 2. Quòd a cerebro communicatur temperies pro ſenſitivis actionibus, non autem pro vitæ conſervatione; ſine illis enim permanet in paraliticis partibus; à corde verò communicatur temperies non ſolùm pro actionibus requiſita, ſed pro vitæ conſervatione; ſi enim calor extinguatur in parte, fit Eſthiomenon, vel gaugrena, & defectu nutritionis perit pars: Tum pro 3 Quòd partes frigidæ noſtri corporis cum ſint mixtæ, mixtam petunt diſpoſitionem, in quâ calor nutritioni, & conſervationi conducit, & indiget foveri, ſicut in reliquis partibus: Tum pro 4. Quòd nutritiva facultas, & calor concurrunt ad nutritionem; ipſa principaliter, calor verò inſtrumentaliter, & immediatiùs, & in hunc finem, & ea quæ ſunt neceſſaria: ulteriùs calor requiritur tanquam diſpoſitio ad vitæ conſervationem neceſſaria, & ſine quâ à frigore ſtatim extincta periret pars & ideò natura in eius ſubſidium cor fabrefecit, ſpiritus vitales ordinavit, pulſificamque facultatem, à quâ impartirentur per univerſum corpus: Tum pro 5. Quòd Animal vivere, & non reſpirare impoſſibile eſt, quia præſtat materiam ex qua generantur ſpiritus vitales, & defectu illius, ſtatim perit animal; ſed hoc non eſt peculiare ad vitæ conſervationem; quia ex defectu omnium actionum partium iſtum præſtantium ſolet id contingere, ut ſi deficiat ventriculi actio, vel veſicæ, aut renum: actio autem pulſus peculiariter eſt neceſſaria ad vitæ conſervationem, quatenus omnibus partibus tribuit temperiem vitæ conſervativam; quod ſoli pulſui eſt peculiare.

RESOLUTIO V.

Vtrum facultas pulſifica ſit intrinſecè vitalis.

VItalem vocari pulſificam facultatem vitalitate extrinſecâ, ſeu ab extrinſecâ denominatione, & ratione finis, quia ad vitæ conſervationem eſt à Natura deſtinata, decrevimus: An intrinſecè ſit vitalis, id eſt principium coaptatum cum anima in determinato gradu vitæ ad eliciendas actiones illius gradus vitæ; Celebris eſt difficultas, in qua diſſentiendi ratio oritur ex eo quòd, ut docet D. Thom. 1. *p. q. 76. art.* 4. Formæ perfectiores continent in ſe gradus, & potentias reliquarum formarum, & ideò rationalis intelligit, ſentit, generat, auget, & nutrit, calefacit, infrigidat, deorſum movet. Unde licet conſtet, quòd in ſolo calidiſſimo animali datur pulſifica facultas, nondum conſtat, cui formæ gradui ſit adſcribenda.

Complutenſis Carreirus *diſp. 50. in Avicennam c. 6, num.* 17 Facultatem pulſificam judi-

judicat non eſſe intrinſecè vitalem, ſed oriri ab anima ſecundùm genericum gradum formæ naturalis. Suarez 1. *Metaph. diſput.* 18. *num.* 15. *ſect.* 7. tenet pulſificam facultatem eſſe intrinſecè vitalem; nec poſſe elici à generante, ſed pulſum elici à facultate vitali conſtitutâ ſub determinato vitæ gradu. Sancta Cruz *opuſculo de pulſibus tenet*, quòd facultas pulſifica eſt vitalis intrinſecè, quia provenit ex vi unionis animæ ad corpus calidiſſimum; & ſimul ſuperaddit, quòd motus cordis fit efficienter à generante, quia eſt primus motus animalis, à quo pendent reliqui motus. Magiſter Aravio *lib.* 9. *metaph. art.* 4. tenet pulſificam facultatem habere intrinſecam vitalitatem, licet fiat à generante, quia fit quaſi per reſultantiam Pulſus, ſicut reliquæ paſſiones, ad quem non concurrit facultas efficienter, ſed præſuppoſitive tantum: ad hoc enim ut ſit vitalis, inquit, non obſtat quòd actus ſit ab extrinſeco, ſi ſit primus ſaltem in genere vitalitatis infimæ: Martinez 1. 2. *q.* 9. *art.* 4. *dub.* 1. tenet facultatem pulſificam eſſe vitalem intrinſecè, cum quo compatitur quòd ſit à generante; non efficienter, ſed quoad determinationem finis.

Sed noſtram ut aperiamus opinionem, aliqua præſupponemus fundamenta, ex quibus Reſolutio manifeſtabitur.

Primum ſit, Quòd vita conſiſtit in immanentia motus, ita ut adæquatum conſtitutivum viventis conſiſtat in motu per ſe ab intrinſeco, ſumendo motum prout ab eodem actus fit in ſeipſum, & cauſa motus de numero eorum, in quibus manifeſtiori & minus dubia proprietate ipſius eſſentia cognoſcitur, & conſtituitur, ut docet D. Thomas 1. *p. q.* 18. *art.* 1. unde ex eo quòd accidens manifeſtius in vivente, ad manifeſtandam vitam ſit motus à ſe, & conſtet per motum ab intrinſeco animal vivere, & per ejus defectum mortuum eſſe judicemus, ponimus conſtitutivum vitæ, & viventis in motu ab intrinſeco, ut docet D. Thomas loco nuper citato, ex quo deducimus, quod illa ſunt viventia, quæ ſeipſa movent ſecundum aliquam ſpeciem motus: Quæ doctrina docetur ab eodem ſequenti articulo dicente; *Ergo dicendum eſt de vita, quod vitæ* [illegible] *deſumitur ab aliquo extrinſeco, quod eſt movere ſeipſum, non tamen eſt in poſterum hoc nomen ad hoc ſignificandum, ſed ad ſignificandam ſubſtantiam, cui convenit ſecundum* [illegible] *naturam movere ſeipſam, ſeu agere ſe* [illegible] *documque ad operationem: & artic.* 3. *ſequenti*, inquit, *quod cum vivere dicantur* [illegible] *ſecundum quod operantur ex ſeipſis*, [illegible] *quaſi ab aliis mota*: *& q.* 78. *art.* 1. per diverſum modum participandi motum ab intrinſeco diverſa diſtinguit viventia. Hanc eandem doctrinam docuit Ariſtoteles *lib.* 8. *phyſicor textu* 29. *lib.* 2. *de anima textu* 3. *&* 13.

Eſt igitur Anima inter omnes formas ſubſtantiales principium, & radix principale intrinſecum, & radicale remotum eorum motuum, quæ fiunt ab intrinſeco, qui dicuntur vitales, ratione cujus ſecundum ſe conſiderata dicitur vita [illegible] calis, quia per unionem ipſius cum corpore advenit vita ſubſtantialis, per modum actus primi; ſed quia ipſa non poteſt immediate operari ſuos vitales actus, ut docet D. Thomas 1. *p. q.* 54. *art.* 3. [illegible] *art.* 1. fuit neceſſarium, quòd haberet principium coaptatum in genere vitali [illegible] competeret efficientia intrinſeca [illegible] ab intrinſeco: hæc principia dicuntur potentiæ vitales: eſt enim potentia [illegible]

principium conjunctum, & coaptatum cum anima conſtituta in determinato gradu vitæ, ut ſit ratio, & inſtrumentum proximum, & intrinſecum, quo operatur anima motus proprios illius generis: Potentia enim vitalis eſt quaſi animæ pars, ut docet D. Thomas 1. *p. q* 77. *art*. 4. Ideoque Fernelius dixit, quòd eſt principium quod tanquam de ſinu ſuo promit anima, ad ſuas operationes; ideoque, nec ſpecies intelligibiles, nec habitus dicuntur potentiæ animæ, licèt inhæreant in illa.

Præterea eſt ſupponendum, quòd actus exprimit virtutem ſui principii; à quo ſicut producitur ut effectus univocus, exprimit virtutem ſuæ cauſæ univocæ: hinc provenit, quòd actus vitalis debeat habere vitalitatem ſui principii, ita, ut conſtitutivum potentiæ vitalis reluceat in actu vitali per modum actûs ſecundi; cùm tale conſtitutivum ſit ratio, & principium operativum animæ conſtitutæ in determinato gradu vitæ, actus vitalis debet eſſe actio elicita, in qua vitalitas talis reluceat, & ſic dicitur quid diſtinctum ab actione mere naturali: Eſt enim actio vitalis, actio elicita à principio vitali vitaliter operante, ſive à principio eliciente operationes arguitivas viventis. Non enim ſufficit, ut actio ſit vitalis, quòd fiat à principio vitali, niſi tale principium vitaliter operetur, & modo elevatiori ſupra res merè naturales, in modo motûs eliciti à principio intrinſeco: & ideo productio diſpoſitionis viventis, & propriarum paſſionum viventis, nō eſt actio vitalis, licèt fiat à principio vitali, ſcilicet ab anima, quia modus productionis, non eſt ſpecialis alicujus generis vitæ, ſed communis formis naturalibus: talis enim productio eſt quædam reſultantia aut actio metaphyſica, ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt*. 77. *art*. 6. Patet etiam ex dictis, quòd actio vitalis non conſtat præcisè in immanentia; licèt enim ſine immanentia actio non poſſit dici vitalis, illa tamen ſola non conſtituit vitalitatem actionis; abſolutè enim ſumpta eſt communis ad actus vitales, & naturales, ut patet in productione paſſionum, & in motu naturali facto per reſultantiam; licèt enim in doctrina D. Thomæ iſti actus non ſint propriè immanentes, quia ſunt à generante, in ejus doctrina; in opinione tamen aliorum quòd ſint ab anima eorum, productio eſt cum immanentia ſine vitalitate. Nec ſtat vitalitas in immanentia rigoroſa prout dicit actionem recipi in eodem principio elicitivo illius, ut manifeſtatur in motu locali viventis, qui non ſolùm recipitur in muſculo eliciente illum, ſed in reliquis partibus viventis, quæ moventur: nec nutritio recipitur in facultate nutritiva, ſed in parte conjuncta; & iſtæ actiones ſunt vitales. Reſtat quòd immanentia ſit perfectiva principii, aut ejus, cujus eſt pars, & quòd actio ſit vitalis, ex eo quòd fit à principio vitali, excedens in modo ſuæ productionis res merè naturales, & tunc etſi non ſit intellectiva, ſenſitiva, locomotiva, aut nutritiva, ut patet de illuſtratione ſpecierum intelligibilium ab intellectu agente: licèt enim hæc illuſtratio teneat ſe ex parte objecti cognoſcibilis, excedit elevatio per modum actûs primi proximi, & immediati modum operandi, & efficientiam rerum merè naturalium.

Reſolvendum 1. Quòd motus cordis in animali non eſt cauſa alicujus motûs vitalis, ad quem concurrat efficienter. Sic ſtatuo contra quoſdam Peripateticos judicantes quòd motus cordis eſt cauſa o-

mnium motuum vitalium, qui in animali fiunt.]

Probat hanc doctrinam Galenus *lib. 2. de placitu cap. 8.* Ubi ſtatuit contra Ariſtotelem nec cor primò moveri in animali, nec illius motum eſſe cauſam reliquorum motuum, qui in animali fiunt, idemque rationibus comprobat.

Probatur 2. Motus localis vitalis elicitus in animali petit intrinſecè, immanenter fieri à parte in qua recipitur: Ergo qui recipiuntur in partibus diſtinctis a corde, non fiunt à cordis motu, qui in illo inhæret.

Dices, Quòd licèt reliquæ partes ſint diſtinctæ à corde, quia ſunt partes unius viventis, poſſunt dici elici ab ipſo corde.

Contrà ſtat: Tum quia hæc ratio etiam probat, quòd motus cordis fiat à motu reliquarum partium: Tum probat; Quòd fiant omnes motus à motu cerebri: Tum quia corporis & partium identitas non aufert quominùs motus unius partis ſit alteri extrinſecus; ſi enim manus movet pedem, huic extrinſecus eſt motus.

Probatur 3. Quælibet pars diſtincta à corde, habet in ſe principium motûs elicitivum, & radicale, & proximum: Ergo eſt ſufficiens elicere proprios motus ſine cordis motu.

Probatur 4. Motus reliquarum partium eſt motus ſubditus imperio voluntatis, motus pulſus eſt naturalis ſaltem ex modo, quo fit: Ergo liberi motus ab illo nequeunt fieri.

Probatur 5. Si motus cordis concurrit ad motus reliquos locales corporis; vel quia tribuit illis potentias locomotivas; vel quia communicat diſpoſitionem pro actionibus; ſed potentiæ vitales non communicantur à parte in partem ex D. Thoma 1. *part. quæſt.* 77. quia reſident in propriis organis; nec accidens migrat à ſubjecto in ſubjectum, nec diſpoſitio communicata a corde valet efficere motus locales in reliquis partibus, quia ut docet D. Thom. 1. *p. q.* 76. *art.* 1. diſpoſitio quæ ad actum pro ſenſitivis actionibus non concurrit effectivè, ſed tantùm diſpoſitivè.

Probatur 6. Potentiæ ſunt virtutes animæ, ſuperadditæ ad reddendum ejus actum virtualem & radicalem, in actum formalem per operationem vitalem: Ergo habent à ſe per quid reducantur ad actum independenter à corde.

Reſolvendum 2. Quòd motus cordis non eſt primus motus, qui elicitur ab animali.

Primus hanc doctrinam tradidit Hippocrates *lib. de diæta* §. *Delineantur omnes partes, nec priùs alia aliis, neque poſterius, ſed majores natura priùs apparent minoribus, cùm non prius exiſtant*: Tum *lib. de locis in homine.* Dicit, *Mihi quidem principium corporis videtur eſſe nullum, ſed omnia ſunt principium, & omnia finis.* Ex Hippocrate comprobant eandem doctrinam Fernelius *lib. de hominis formatione, c.* 18. Andreas Laurentius *lib. de re anatomica quæſt.* 15 & 27. comprobant Mercatus & Carreira: Tum, Si cor priùs formatur, maximè & priùs tempore vivat; ſed implicat, quòd cor vivat quin anima omnes corporis partes informet; deberet enim vivere per animam informantem; hæc autem non informat, niſi corpus ſit organizatum, & ſimul ſuperveniat omnibus corporis partibus, ut poſſit ſimul ſuas potentias producere in illis: Tum quia generans ſine cordis motu tribuit partibus debitam conformationem, anima ſuperveniens tribuit partibus conformatis debitam

[illegible]

temperiem, & potentias ob quas quælibet pars organica eſt conformata, nec ad aliud apparet cordis motus utilis.

Dices, Quòd eſt primus, quia eſt neceſſarius ut conformatio perficiatur ab illo.

Contra ſtat: Partes aliæ à corde ſunt ita perfectè conformatæ ſicut cor, ab eadem anima informatæ, & propriis potentiis conſtitutæ in actu primo ad operandum: Ergo ſi ob hæc, cor ſine alio motu coadjuvante ſuas elicit operationes; ſimiliter & reliquæ partes ſine illo.

Vel dices, Quòd motus cordis eſt primus in genere vitalitatis, & ideo dicitur peculiariter vitalis; quod verò eſt primum in unoquoque genere, eſt cauſa reliquorum.

Contra ſtat; Quòd cor dicitur peculiariter vitalis, vitalitate ab extrinſeco, quatenus poteſt conſervare reliquarum partium temperiem; ad quod ſufficit quòd ſimul cum illis conformetur.

Reſolvendum 3. Quòd pulſifica facultas, & illius motus ſunt intrinſecè vitales.

Probatur: Tum ex D. Thoma 1.2.*q.* 17. *art.* 9. Ubi motum cordis docet eſſe vitalem, quia provenit ex conjunctione animæ ſenſitivæ ad corpus; Ubi de vitalitate intrinſeca loquitur, quæ provenit ab anima, in determinato gradu vitæ concurrente cum determinata potentia ad talem actum: Tum quia ſi pulſus fieret ab anima ſecundùm gradum naturalem, non diceretur vitalis, ſicut nec motus deorſum in animali, vitalis dicitur: at verò D. Thomas vocat illum vitalem; fit ergo ab anima vitaliter, id eſt elevatiori modo ſupra res merè naturales: Tum patet ex Ariſtotele, qui *lib.* 2. *de anima*; eas potentias vitales conſtituit, quæ habent motum non determinatum ad unum, ſicut gravitas & levitas, ſed verſus diverſas loci differentias: pulſifica verò facultas heterogeneo modo operatur, & verſus diverſas loci differentias; ex quo apparet, quòd ſit vitalis intrinſecè.

Carreirus dicit, quòd totus pulſûs motus ſe habet per modum unius termini, ſicut ſe habet motus circularis cœli.

Contra ſtat; Quòd motus cœli eſt unus circularis; motus pulsûs ſunt duo habentes duas ubicationes, ſpecificantes illos: Tum quòd pulsûs motus eſt immanens; motus cœli ab extrinſeco fit, ſcilicet ab intelligentia; & ideo eſt diſpar ratio ad vitalitatem.

2. Reſpondet, Quòd ex heterogeneitate actus, non arguitur potentiæ intrinſeca vitalitas.

Sed manifeſtè pugnat contra Ariſtotelem contrarium aſſerentem, & diſcedit à propria doctrina; quia in Diſputationibus ſuper Avicennam, probat potentias gradus vegetativi eſſe intrinſecè vitales, ex heterogeneitate actûs: Ergo vel hic manifeſtè convincitur; vel ibi inſufficienter contendit convincere.

Prætereà probatur reſolutio. Inter motus contrarios naturales, ſi alter eſt naturalis, alter debet eſſe violentus, ut patet in gravi, ſi moveatur ſurſum, & in levi, ſi moveatur deorſum; ſed dilatatio, & compreſſio quæ fiunt in pulſu, & ſunt motus contrarii, ſunt tamen naturales viventi: Ergo non ſunt motus naturales, ſed vitales: Tum patet, quia pulſus fit elevatiori modo, ac fiunt motus naturales, & ideo ab aliquo gradu vitæ, ut infrà probandum; ex quo evidentiùs patebit hæc doctrina.

Nec

Nec obſtat doctrinæ adductæ Ariſtotelis axioma, quòd, omne quod movetur, debet moveri ab alio; quia hoc ſalvatur in dependentia primæ cauſæ concurſu ſimultaneo: Neque quòd Ariſtoteles protulerit cor primò generari; quia contrarium docuit Hippocrates, & demonſtravit Galenus *lib. de uſu partium*.

RESOLUTIO VI.

Vtrum pulſus fiat à generante.

GEneranti tribuuntur, quæ ſunt debita genito in inſtanti generationis. Qui pulſum judicant deberi genito ante omnẽ motum vitalem, pulſus motum tribuunt generanti, quia cùm reliquorum debeat eſſe cauſa, in inſtanti generationis debitum eſſe animali judicant; ideo Carreirus pulſus efficientiam generanti tribuit *fen. 1. 1. diſp. 5.* Favet huic opinioni communis doctrina D. Thomæ aſſerentis, quòd pulſus fit à generante: cui non ſatisfacit, quod quoad determinationem finis à generante fiat, quia omnes potentiæ, ſic poſſunt dici fieri à generante.

Suarez 1. *Metaph. diſp.* 85. judicat, quòd pulſus cùm ſit actio vitalis, nullo modo poteſt fieri à generante.

Martinez non fieri à generante pulſum efficienter affirmat; fieri tamen ab illo quoad determinationem finis.

Reſolvendum 1. Quòd pulſus non fit à generante efficienter, ſed ab anima, media pulſifica locomotiva facultate inhærente cordi, & arteriis.

Probatur, Tum ex Ariſtotele 3. *Phyſic. text.* 28. Ubi docens animalia moveri à ſeipſis, ſuperaddit: *Ipſa à ſeipſis, dicere, inanimata moveri, eſt impoſſibile, vitale enim hoc, & animantium proprium eſt:* Tum Plato qui inquit: Etenim omne corpus, cui motus extrinſecus accidit, inanimatum eſt, cui verò motus ex ſeipſo, animatum: In *dialogo de legibus*, idem confirmat dicens, *Quod ab intrinſeco movetur, id vivere ſ*[illegible] *eoque differre animatum ab inanimato:* Cum igitur determinatum ſit pulſificam facultatem vitalem eſſe, illius actus nequit ab extrinſeco fieri: Tum D. Thomas idem docet *lib. de vita, & morte lect.* 8. Ubi dicens contra Ariſtotelem pulſum non fieri à fervore ſanguinis, ſed à facultate, inquit, *Dicendum quòd motus cordis per ſe fit à forma animalis habentis cor*, & ſuperaddit: *Anima igitur ſenſitiva cauſa eſt iſtius motus, & cauſa principalis:* Unde in ejus doctrina non poteſt pulſus fieri à generante, cùm 1. *p. q.* 18. *art.* 1. *ad* 2. doceat gravia & levia non moveri ab intrinſeco, quia moventur à generante; *& opuſculo* 35. *de motu cordis*, pulſum docet eſſe vitalem, id eſt, immanentem, *&* 1. *p. q.* 18. inquit, *gravia & levia non moveri ex ſeipſis*, quia moventur a generante: Tum Cicero *lib. de ſomno Scipionis*, inanimatum vocat, *quod pulſu extrinſeco movetur*, qualiter nequiret pulſus moveri, cùm conſtet eſſe actionem vitalem: Tum patet ex dictis motus pulſus eſt vitalis: Ergo immanens; Ergo non à generante: Tum quia nutritio, augmentatioque ab Ariſtotele vitales actiones dicuntur, quia ab intrinſeco fiunt; & ideo pulſus, cùm ſit vitalis actio, debet ab intrinſeco fieri: Tum quia omnes actiones vitales fiunt immanenter à facultate in organo inhærente, independenter a [illegible] cordis, ut probavimus; ex quo apparet, quòd in hunc finem, ut ſit cauſa illarum, non debetur in inſtanti generationis: Tum quia animal judicatur integrè conſtitutum antequam cor moveatur: Tum quia [illegible]

eſſet cauſa reliquorum motuum, non eſſet à generante, quia prima volitio, quæ eſt p imus actus, per quem regulantur reliqua volenda, aut deſideranda, licèt primus non ſit à generante, ut tenet D. Thomas 1.2. *quæſt. 9. art. 4.*

Magiſter Arauſo, Reſpondet primò; Quòd eſt rationi conſentaneum, quòd viventia, quæ moventur à generante, prout ſunt gravia & levia, moveantur, ut ſunt animalia ab eodem; ſed nulli enti eſt congruum, quod deſtruit ejus eſſentiam; ſi ergo vitalitatis intrinſecæ ratio advenit pulſificæ facultati, & pulſui per immanentiam actionis; tribuere efficientiam generanti, eſt omninò auferre illius vitalitatem, & ex dictis conſtat antiquiores Philoſophos non aliundè deſumpſiſſe differentiam inter viventia, & non viventia; niſi in hac motûs differentia.

Reſpondet 2. Quòd ſatis ſalvatur differentia inter viventia, & non viventia, in hoc quod viventia moventur à ſeipſis in motibus, quibus totum movetur; non autem hoc eſt neceſſarium in partium motibus: ſed incongruè reſpondit, quia conſtitutivum, per quod totum ſit tale, conſtituit partialiter partes viventes: Tum quia movetur totum à partium motu; & ſic poſſent partes moveri naturali motu: & totum motu locali moveretur per eundem motum: Tum quia contraria conſtitutiva poſſent conſtituere idem ens, cùm totum in eſſe viventis conſtitueretur per motum ab intrinſeco, & partes viventes illius conſtituerentur in eſſe viventium per motum ab extrinſeco.

Reſpondet 3. Quòd infimum ſupremi attingitur à ſupremo infimi, & quòd motus cordis eſt infimus in genere vitalitatis, & ideo poteſt attingi à ſupremo infimi gradus naturalitatis: ſed Philoſophis & D. Thomæ opponitur, qui 1. *part. quæſt. 18. art. 3.* totam differentiam inter viventia, & non viventia ponit in hoc, quod eſt moveri ab intrinſeco, vel ab extrinſeco: Tum quia licèt proximè accedant inter ſe infimum ſupremi, & ſupremum infimi, differunt tamen genere, vel ſpecie, & debent eodem modo differre eorum conſtitutiva; ſi autem viventia, & non viventia ab extrinſeco moverentur, conſtituerentur in eſſe vitalitatis & non vitalitatis, per idem conſtitutivum, quod omnino eſt contradictorium, inintelligibile, & à ratione alienum; Tum quia ſupremum infimi, non eſt ſupremi generis ſpecies, ſed infimi: Ergo non conſtituitur per conſtitutivum generis ſupremi, ſed generis infimi.

Reſolvendum 2. Quòd motus pulſus ſit à generante quoad determinationem finis.

Pro cujus probatione præſupponendum, quod dicitur aliquid fieri à generante dupliciter, vel procedendo ab illo tanquam à principio adæquato actionis, per quam producitur, quo pacto genitum ſit efficienter à generante, à quo recipit eſſe, & quidquid ſubſequitur neceſſarium ad ſui eſſe conſervationem, propriaſque paſſiones geniti, & quidquid debitum eſt illi in inſtanti generationis, quales ſunt etiam potentiæ, quæ etiam debentur ex vi generationis genito: vel dicitur aliquid fieri à generante quoad determinationem finis, quia cùm ſint aliquæ potentiæ, quæ ſine præcedente cognitione tendunt in finem proprium, conſonum fuit, quòd ab Authore naturæ cognoſcente talem finem ipſa facultas determinetur.

Dupliciter etiam contingit aliquod accidens determinari ab extrinſeco ad operandum, uno modo actualiter in ordine ad actionem, alio modo habitualiter in ordine ad proprium finem. Determinatio effectiva actualis dicitur illa, quâ conſtituitur agens efficienter, & ab extrinſeco potens operari actualiter, quia actualiter recipit ab extrinſeco ultimam actualitatem, qua ultimo completur in genere operativo efficienter, ut poſſit prorumpere in actionem, quam actualitatem effectivam admittunt Thomiſtæ in phyſica prædeterminatione: Altera verò determinatio effectiva habitualis in ordine ad finem, eſt quam recipiunt potentiæ operativæ à generante, ratione cujus comproducuntur cum naturali quadam coaptatione in ordine ad proprium finem, & ad ſpecificationem actionis; quæ determinatio dicitur inclinatio, ſeu propenſio naturalis circa proprium objectum.

Probatur his præſuppoſitis, hæc doctrina: Tum ex D. Thoma, *opuſculo 35. de motu cordis, & 1.2.q.17.art.9.ad 2.* aliiſque in locis; in quibus docet, quòd motus cordis fit à generante, quod cùm non poſſit compati cum immanentia actionis, quam ipſe docet neceſſariam eſſe pro intrinſeca vitalitate, ſub qua pulſum conſtituit, reſtat, ut debeat intelligi, quòd fiat pulſus à generante quoad determinationem finis: Tum quia pulſifica facultas movet pro uſu, & indigentia, & propter diverſos uſus ponit diverſas debitas differentias, quod ſine præcedente cognitione nequiret conſequi, niſi concurreret generans quoad determinationem finis: Tum quia intra limites ſanitatis, in diverſis ætatibus, & anni temporibus, in diverſis cogitationibus, & animi paſſionibus, in morbis, & diverſis eorum motibus, & temporibus ſunt innumeræ, & omnes requiſitæ juxta mutationes finis; ſed non ſunt factæ præcedente cognitione finis à vivente in quo ſiunt: Ergo fiunt à facultate ut determinata ad illas à generante.

Ad Carreirum Reſpondetur, quòd in reliquis potentiis modo naturali operantibus, & in unum finem coaptatis non erat dubium quare illum attingant: in facultate pulſifica, quæ quaſi tendens in innumeros fines, pro illis innumeras ponit, & immutat differentias, ſine cognitione in has mutationes; de hac erat neceſſarium determinare, quòd ideo has diverſas differentias ponit in motibus, & quietibus pro uſu & indigentia; quia à generante hoc illi eſt inditum, ut ſit coaptata, ut immutet proprios actus, juxta diverſos fines partiales pro uſu animalis ſupervenientes, & requiſitos.

RESOLUTIO VII.

Vtrum facultas pulſifica ſit vitalis intrinſecè ſub gradu ſenſitivo.

PUlſificam facultatem extrinſecè vitalem diximus, quia peculiariter conducit ad vitæ conſervationem, & intrinſecè, quia anima concurrit ad operationum cum illa actiones ſibi debitas in determinato gradu vitæ. Qualis hic ſit controvertimus ſub hac Reſolutione. Noſter Præceſſor doctiſſimus Doctor Sancta-Crux, *opuſculo de pulſibus, cap.4.* adhærens Averrhoi *2. collectaneorum cap. 31.* tenet, quòd facultas pulſifica eſt vitalis intrinſeca ſub gradu vegetativo reperto in animali [illegible] diſtincto; nec illam diſtinguit ab [illegible] te, & expellente illius gradus, [illegible] illa attrahit utile, & expellit [illegible]

[illegible]

Mercatus etiam noſter Anteceſſor, *lib. de pulſibus tract. 3.* Pulſificam facultatem poni ſub gradu ſenſitivo. Vallelius *lib. 3. controverſ.* Pulſificam facultatem ponit mediam inter ſenſitivas, & vegetativas, quia nequit eſſe ſub gradu ſenſitivo, quia non operatur præcedente cognitione, nec ſub vegetativo, quia non operatur ſecundùm ultimum potentiæ.

Sed quia Averrhois opinio probabilioribus fulcitur fundamentis à Doctore Sancta-Cruz; ipſam primò proponemus ante quam tenendam eligamus.

Primò facultatem pulſificam poni ſub gradu ſenſitivo videtur doceri: Tum à Galeno, *lib. 6. de uſu part. cap.* 18. Ubi docet cor nullam habere vitalem actionem: Tum ex Ariſtotele *lib. de ſomno, & vigilia*: Ubi facultatem pulſificam ſub gradu vegetativo videtur poſuiſſe, cùm hæc non defatigetur, & vegetativas facultates dicit diſtingui à ſenſitivis, quia hæ defatigantur, illæ verò non.

Probatur 2. Facultates locomotivæ gradus ſenſitivi, & gradus vegetativi, ex D. Thoma 1. 2. *q.* 17. *art.* 9. penes hoc differunt, quòd quæ ſunt ſub gradu ſenſitivo operantur præcedente cognitione, non vero quæ ſunt ſub gradu vegetativo; ſed facultas pulſifica, ut evidenter conſtat, operatur ſine præcedente cognitione: Ergo ſub vegetativo gradu debet poni hæc facultas.

Dices cum D. Thom. *Opuſc.* 44. *de potent. cap.* 5. Quòd datur in vivente facultas locomotiva, quæ operatur ſine præcedente cognitione, & quòd pulſifica eſt hujusmodi.

Contra ſtat ibidem D. Thomas, qui docet pulſificam facultatem provenire ab anima ſenſitiva, ut eſt naturalis: Ergo non ut ſenſitiva eſt.

Tertiò, Facultates ex modo operandi conſtituuntur ſub hoc, aut illo vitæ gradu; ſed pulſifica habet eundem operandi modum, ac expellens, & attrahens gradus vegetativi, expellit enim nutile, & ſpirituoſum: Ergo pertinet ad gradum vegetativum.

Dices quòd etiam reſpiratio, quæ ſine controverſia eſt ſub gradu ſenſitivo, attrahit utile ex quo generentur ſpiritus, & expellit inutile & fuliginoſum, ex quo non aufertur, quòd ſit ſub gradu ſenſitivo, nec ideo obſtabit pulſificæ facultati.

Contra ſtat: Facultas deſerviens reſpirationi inhæret muſculis, & ſubditur imperio voluntatis, & ideo pertinet ad gradum ſenſitivum; ſed neutrum horum habet pulſifica: Ergo pertinet ad vegetativum.

Quartò, Facultas pulſifica utitur fibris, ſicut facultates gradus vegetativi: Ergo ſub eodem gradu ponitur cum illis. Probatur Antecedens ex Galeno *lib. de uſu partium 6. cap ult.* Ubi in corde reperiri fibras transverſas, rectas, & obliquas docet.

Dices, Quòd etiam facultates locomotivæ animales utuntur fibris in muſculis pro ſuis motibus; & ideo non obſtat, quòd reperiantur in corde, etiamſi illis utatur pro pulſu.

Contra ſtat: Quòd ſolæ fibræ intertextæ muſculis deſerviunt pro ſenſitivis locomotivis facultatibus: quæ in aliis ſunt partibus ex ſeminali materia factæ, ut Galenus docet, & apparet in ventriculo; deſerviunt pro facultatibus vegetativis locomotivis.

Quintò, Quòd pulſifica facultas pertineat ad ſenſitivum gradum, non poteſt pro-

probari nec ex parte actionis, cùm attractio, & expulſio pertineant ad locomotivas gradus vegetativi; nec ex parte objecti, cùm tendat facultas in attractionem utilis, & expulſionem inutilis, in quas tendunt attractrix, & expultrix vegetativi gradus; nec ex parte inſtrumenti, cùm cor, & arteriæ habeant fibras, per quas moventur, quæ ex ſemine generantur, ut facultates locomotivæ gradus vegetativi operentur: Ergo ſub gradu vegetativo debet poni, & non ſub ſenſitivo.

Dices, Ex modo operandi probatur, quòd pulſifica facultas ſit ſub gradu ſenſitivo; operatur enim non ſecundùm ultimum potentiæ, ut vegetativæ; ſed pro uſu, & indigentia, quod non reperitur in vegetativis locomotivis potentiis.

Contrà: Operari pro uſu, & indigentia non extrahit illam à gradu vegetativo; nam Galenus *lib. de facultat. natur. c.* 13. docet, quòd jecur tempore indigentiæ magis attrahit à ventriculo, quàm in aliis temporibus, quod non contingeret, ſi operaretur, ſecundùm ultimum potentiæ; & generativa facultas ſub vegetativo gradu non operatur ſecundùm ultimum potentiæ, ſed circa quamlibet partem, pro uſu illius ipſam conformat.

Sexto, Facultas attrahens, & expellens gradus vegetativi nullis primis qualitatibus utuntur: Ergo licèt illis non utatur facultas pulſifica, non ideo erit ſub gradu ſenſitivo.

Reſolvendum, Quòd facultas pulſifica eſt vitalis intrinſecè ſub locomotivis gradus ſenſitivi. Sic noſter fatetur Mercatus; & deducitur manifeſtè ex D. Thomæ doctrina.

Probatur hæc doctrina deſumpto fundamento ex D. Thoma 1. *part. quæſt.* 18. *art.* 1. *in corpore*; Ubi conſtitutivum viventis ponit in hoc, quod eſt moveri ab intrinſeco, in quo vivens excedit non viventia, ipſa autem viventia ſe excedunt in modo operandi, & penes diverſitatem in illo diverſæ conſtituuntur facultates [illegible] illæ enim, quæ ſunt gradus rationalis, [illegible] dependentia ab organo corporali, & à qualitatibus corporeis diſponentibus proprium organum ſuas valent elicere operationes: Facultates gradus ſenſitivi dependent ab organo corporeo, & à qualitatibus corporeis illud diſponentibus; ſed non utuntur illis tanquam inſtrumentum. Facultates gradus vegetativi, & indigent organo corporeo, in quo inhæreant, & corporeis qualitatibus non ſolùm diſponentibus illud, ſed inſtrumentaliter concurrentibus ad ſuas operationes, qualiter concurrit calor ad coquendum. Quam doctrinam protulit his verbis: Reſpondeo dicendum, quòd tria ſunt genera potentiarum animæ, quæ numerata [illegible] tres verò dicuntur animæ; quatuor verò dicuntur modi vivendi; & hujus diverſitatis ratio eſt; quia diverſæ animæ diſtinguuntur ſecundùm quod diverſimodè operatio animæ ſupergreditur operationem naturæ corporalis: tota enim natura corporalis ſubjacet actioni, & comparatur ad ipſam; ſicut natura ad [illegible] tum: Eſt ergo quædam operatio animæ, quæ in tantum excedit naturam corpoream, quod neque etiam exercetur per organum corporale; & talis eſt animæ rationalis operatio. Eſt autem alia operatio animæ infra iſtam, quæ quidem fit per organum corporale, non autem per aliquam corpoream qualitatem; & talis eſt operatio animæ ſenſitivæ; quia etſi [illegible] frigidum, humidum, & ſiccum, [illegible]

[illegible]

juſmodi corporeæ qualitates requirantur ad operationem ſenſûs; non tamen ita mediante virtute talium qualitatum operatio animæ, operatio ſenſitivæ animæ prodeat; ſed ſolùm requiruntur ad qualitativam diſpoſitionem organi. Infima operatio animæ eſt, quæ fit per organum corporeum, & virtute corporeæ qualitatis, ſupergreditur operationem Naturæ corporeæ, quia motiones corporum ſunt ab extrinſeco principio; hujuſmodi operationes ſunt à principio intrinſeco. Hoc commune eſt omnibus operationibus animæ, omne enim animatum aliquo modo movet ſeipſum, & talis eſt operatio animæ vegetabilis; digeſtio enim, & eæ quæ conſequuntur, fit inſtrumentaliter per actionem caloris, ut docetur 2. de anima. Hæc D. Thomas.

Ex dictis patet reſolutionis doctrina: Facultas Pulſifica operatur ſine concurſu qualitatis corporeæ, ſed ſolo inſtrumento corporeo: ſed facultas, quæ ſic operatur, ut ex præſuppoſitis conſtat, eſt ſub gradu ſenſitivo. Ergo facultas pulſifica locomotiva eſt ſub gradu ſenſitivo. Probatur Major: Facultas Pulſifica tendit ad acquirendam ubicationem, quæ eſt intrinſecus terminus ſui motus, & ad locum acquirendum, qui eſt terminus extrinſecus ſui motus; ſed ſola illa cum corde, aut arteria, quæ illius ſunt inſtrumentum corporeum, ſine corporea alia inſtrumentaliter concurrente qualitate in hunc terminum concurrit: Ergo operatur ſine inſtrumentali concurſu corporeæ qualitatis.

Dices quòd operatur ſine concurſu qualitatis corporeæ; quia eſt conjuncta animæ ſenſitivæ, ex cujus conjunctione poteſt ſuppleri talis concurſus in potentiis vegetativis.

Contra: Conjunctio cum anima perfectiori, non poteſt extrahere animam à proprio conſtitutivo, Tum quia ſi extraheretur ſenſitiva cum rationali, poſſet etjam intelligere, vel operari ſine organo corporeo; & diceretur immortalis: Tum quia quod eſſentiale eſt alicui, licet in conjunctione cum perfectiori poſſit perfici perfectione accidentali, non tamen ita ut mutet eſſentialem perfectionem.

Probatur 2. Facultas localiter motiva in proprio organo in quo movetur inhærens, eſt ſenſitivi gradus, ut in locomotiva perfectiori evidenter conſtat, ſed talis eſt pulſifica, ut ex ſuis actibus conſpicitur: Ergo debet poni ſub locomotivis gradus ſenſitivi.

Dices, quòd hæc facultas non ſolùm movet cor, & arterias immanenter, ſed ſimul tranſeunter movet ſpiritus, & fuligines, & ſic erit gradus vegetativi, cujus potentiis locomotivis aſſimilatur.

Contra: Primus motus pulſus terminus, eſt immanens, & à quo ſpecificatur potentia; Ergo etiamſi ſecundarius ſit tranſiens, pulſifica facultas ſub gradu ſenſitivo vitalis debet eſſe: Patet conſequentia in generatione ſubſtantiali, quæ etiamſi producat proprias paſſiones, & accidentia tanquam terminum ſecundarium, ſpecificatur à primario, & non dicitur actio accidentalis.

Probatur 3. Si facultas pulſifica eſſet ſub gradu vegetativo, eſſet attrahens, & expellens; ſed nulla eſt ex iis: Ergo non eſt ſub gradu vegetativo. Probatur minor: Attrahens gradus vegetativi ſolùm, circa utile operatur, expellens ſolùm circa inutile; ſed pulſifica facultas indifferenter in dilatatione attrahit utile, & inutile, ne detur vacuum; & compreſſione

expellit indifferenter utile, & inutile, fuligines, & ſpiritus, ne detur penetratio: Ergò pulſifica non eſt attrahens, & expellens vegetativi gradus.

Probatur 4. Quælibet facultas ſpecificatur per terminum primarium, non autem per ſecundarium & ſubſequutum ad primarium; ſed terminus primarius facultatis pulſificæ eſt ubicatio, ad quam ſubſequitur expulſio, aut attractio eorum, quæ in corde, aut arteriis ſunt: Ergo facultas pulſifica non reſpicit per ſe primò tanquam terminum ſui ſpecificativum, expulſionem, aut attractionem eorum, quæ continentur in corde, aut arteriis.

Confirmatur: In motu cordis duplex motus reperitur; alter, qui fit à facultate vitali, qui eſt actio immanens in arteria, ſpecificans pulſificam facultatem; alter, qui fit ab arteriæ ubicatione, vel impulſu, & recipitur in ſpiritibus, aut fuliginibus; & talis non eſt vitalis, cum non ſit immanens. Ergo facultas pulſifica ex primo recipit ſuam ſpecificationem, non ex ſecundo, à quo nullam poſſet habere vitalitatem.

Probatur 5. Si pulſifica facultas eſſet gradus vegetativi, maximè quia deſervit potentiis gradus vegetativi, tribuendo partibus ſpiritus, & calorem, quò fiant in illis coctiones, ſed ad idem deſervit reſpiratio, tribuendo materiam cordi, ex qua generentur ſpiritus, & tamen eſt vitalis ſenſitiva; Ergo pulſifica facultas non eſt gradus vegetativi.

Probatur 6. Senſitivæ, & vegetativæ facultates differunt ex Galeno *lib. 1. An ſanguis in arteriis contineatur*: Pro ſenſitivis requiritur influxus aliunde ſupervenīens, qualiter in arteriis à corde fit: In naturalibus nullus influxus nec dependentia ab aliis partibus communicantibus influxum datur ex eodem *lib. 1. de locis affectis*: Ergo ſub ſenſitivis facultatibus continetur pulſifica facultas.

Probatur 7. ex Galeno 4. *de præſagit. ex pulſibus.* Ubi dicit: *Non eſt eadem facultas vitalis, quam vocant, & naturalis illa, cujus eſt, quod familiare eſt attrahere, & retinere, & inutile expellere, alimentum alterare; omnia enim hæc ad nutritionem neceſſaria ſunt*: At verò ad tuendam mediocritatem caloris, eſt pulſus cordis & arteriarum. En qualiter pulſificam diſtinguit ab attrahente, & expellente gradus vegetativi: Tum idem Galenus *lib. 9. methodi*, inquit *Altera exiſtit, quæ non modo in ſtirpibus, & vita præditis, ſed etiam in animantibus eſt, nobis inſita & ſedens in corde, hæc ipſa, quæ inſiti caloris, ſeu vitæ eſt fons: & hæc vocatur vita*: Ubi hanc facultatem diſtinguit à vegetativis omnibus partibus communibus.

Reſolvendum 2. Quòd licèt pulſifica facultas ſit gradus ſenſitivi, & locomotiva, operatur ſine præcedente cognitione; ſic omnes fatentur, & experientur; docet D. Thomas *opuſc. 43. cap. 5.* Ubi dicit quòd operatur modo naturali, ſine præcedente cognitione: Tum quia ſicut in gradu ſenſitivo cognoſcitivæ ſunt perfectiores locomotivis, poſſunt inter locomotivas perfectiores aliæ operari præcedente cognitione, aliæ imperfectiores ſine cognitione præcedente: Tum quia in omni gradu vitæ dantur potentiæ aliæ perfectiores, aliæ imperfectiores, ut in vegetativis miniſtrantes ſunt imperfectiores, miniſtrantibus; in rationalibus intellectus perfectior eſt voluntate. Ergo & inter ſenſitivas locomotivas poſſunt aliæ aliis perfectiores reperiri.

Ad 1. Reſpondetur: Tum pro 1. Quòd Galenus intendit, quòd cor nullam habet vitalem actionem, inter manifeſtiores poſitam locomotivas, quæ fiunt præcedente cognitione; non tamen negat dari vitalem animalem ſine præcedente cognitione: Tum pro 2. quod Ariſtoteles loquitur de locomotivis perfectioribus, non de imperfectioribus, quæ modo naturali operantur.

Ad 2. Reſpondetur ad replicam, quòd intendit D. Thomas docere, quòd pulſifica non eſt perfecta ſub illo gradu, quæ operatur præcedente cognitione, ſed quod ſine præcedente, & modo naturali ſuum elicit actum.

Ad 3. Reſpondetur ex dictis, ad replicam, quòd probat, quòd pulſifica facultas non ſit inter locomotivas perfectiores gradus vegetativi, quæ præcedente cognitione operantur, non tamen quod non ſit locomotiva ſenſitiva, cum operetur ſecundùm rationem genericam illius gradus, cum operetur ſine concurſu qualitatis corporeæ, & immanenter.

Ad 4. Patet ex dictis. Ad replicam Reſpondetur, quod facultates locomotivæ, quæ reſident in fibris repertis in partibus officialibus ſunt gradus ſenſitivi locomotivæ, operantes ſine præcedente cognitione, ſicut pulſifica facultas.

Ad 5. Reſpondetur, Quòd patet pulſificam facultatem eſſe animalem, ex parte actionis, quæ immanens eſt, cum remaneat in organo eliciente illam. & ex parte objecti, ſeu termini ſecundarij. cum indifferenter attrahat, & expellat, tam utile, quàm inutile: Naturalis expellens determinate pellit inutile, attrahens attrahit utile, ex parte inſtrumenti, quia reſpectu termini ſpecificativi ſolo organo utitur, & ex parte modi operandi, quia operatur ſine concurſu qualitatis corporeæ, in quo excedit modum operandi expultricis & attractricis gradus vegetativi.

Ad ultimam replicam, patet ex dictis, quòd non conſtituimus differentiam inter hanc facultatem, & facultates vegetativi gradus, quia operetur, aut non, pro uſu, & indigentia: ſed ex proprio conſtitutivo, quia operatur elevatiori modo, quàm illæ ſine concurſu qualitatis corporeæ.

Ad 6. Reſpondetur, quòd D. Thomas non ponit conſtitutivum ſenſitivi gradus in hoc quòd eſt operari ſine concurſu primarum qualitatum; ſed in hoc, quòd eſt operari ſine concurſu qualitatis corporeæ; facultates autem vegetativi gradus vel operantur concurſu effectivo primarum qualitatum, ut concoctrix, nutrix, & auctrix; aliæ verò cum concurſu effectivo qualitatis corporeæ, alterius generis, ut expultrix, & attractrix, quæ operantur medio impulſu inſtrumentaliter, efficienter concurrente ad earum actiones, quod non contingit in Pulſifica, quæ ſuam actionem elicit ſine ſimili tali concurſu corporeæ qualitatis.

RESOLUTIO VIII.

Utrum Facultas Pulſifica operetur pro uſu, & indigentia.

PArs negativa fulcitur ex eo, quòd operari pro uſu, & indigentia, eſt operari pro convenientia, & neceſſitate ejus, ratione cujus operatur, præſuppoſitâ cognitione ejus: ſed facultas Pulſifica non operatur præcedente tali cognitione: Ergo non operatur pro uſu, & indigentia.

Reſol-

Reſolvendum affirmativè: Sic docuit Galenus, & tenent omnes ejus ſectatores; Patetque: Tum ab experientia: Tum ex uſu artis; actu enim, calore dilatatur pulſus, fit crebrior & rarior; minũntur iſtæ differentiæ calore moderato; fuliginibus adauctis fiunt differentiæ ad earum evacuationem; in paſſionibus animæ variantur differentiæ pro earum uſu: Ergo pulſifica facultas operatur pro uſu & indigentia.

Ad rationem dubitandi: Reſpondetur quòd facultas pulſifica ut operetur pro uſu, & indigentia, ſufficit ut operetur præcedente cognitione finis cogniti ab Authore Naturæ, determinante potentiam in illum finem, ut docet D. Thomas *1. p. q. 103. art. 1. in ſolut. ad 2.* Dicens; *Ea, quæ cognitione carent, moventur ad finem ab aliis acta, ſicut movetur ſagitta in ſcopum ex cognitione, & directione ſagittantis, non quod ſit cognoſcens: In plantis, à quo dirigatur in fines non cognitos, ſed quia Deus, ut Author cognoſcens ea, quæ rebus magis competunt, aut noxia ſunt, creavit Naturam illarum rerum, quæ cognitione carent, cum coaptatione quadam naturali, indita ex proprietate ipſarum rerum; unde exoritur colligantia, & propenſio quædam, ſeu naturalis inſtinctus, quo res naturales tendunt in ſimilia ſine cognitione; & diſſimilia, & noxia naturaliter reſpuunt, & expellunt inutile, & noxium: Et adhuc Animalia & bruta per inſtinctum naturalem alimentum quærunt, & inimicum fugiunt, ut ovis lupum.*

RESOLUTIO IX.

Vtrùm Facultas Pulſifica inhærens arteriis per influxum communicetur à corde in illas.

PArs affirmativa ſuadetur ex Galeno *lib. 7. de placit. Hippocratis, & Platonis, & lib. 3. de locis affect. cap. 4.* Ubi docet, quòd pulſifica facultas communicatur à corde, & influit in arterias.

Dices quòd à corde in arterias communicatur quædam qualitas, quæ eſt diſpoſitio pro eliciendis actionibus, ita ut ſine illa nequeant moveri arteriæ, ſicut ſine illuſtratione à crebro [illegible] nequeunt reliquæ facultates locomotivæ, ſenſitivæ elicere ſuas operationes: hæc autem communicatur per ſubſtantiam arteriæ, ut docet Galenus *lib. An ſanguis in arteriis contineatur.*

Contra: Eo ipſo quod arteria [illegible] ſanitatem conſtituta, habet debitam conformationem, unitatem, & temperiem; ex iis enim reſultat ſanitas: Ergo hac habitâ ſine ſuperaddita hac qualitate [illegible] operationes, ſi in parte detur facultas elicitiva illarum.

Dices quòd temperamentum complectitur non ſolùm ex primis qualitatibus, [illegible] ex ſecundis, & aliis occultis; & [illegible] illuſtrativa hac ſeu diſpoſitiva qualitate deficiente, non poſſunt arteriæ habere [illegible] tam diſpoſitionem ad propr[illegible] motum.

Contra: Illa qualitas ſi eſſet [illegible] in arteria, pullularet ab Anima [illegible] formante, ſicut reſultat in corde, & [illegible] reliquæ qualitates complementi temperamentum, reſultant in illa.

Confirmatur: Auth[illegible] Juniores Anatomici con[illegible], [illegible]

non communicetur talis qualitas, & quod pulſet infra ligaturam arteria à ſanguine tranſeunte per calamum in arteria immiſſum: Ergò non communicatur, ſed quædam facultas per cavitatem arteriæ.

Reſolvendum quòd facultas pulſifica ab anima pullulat in corde & arteriis, in quibus inhæret pro eorum motu: ſic tenendum adverſus Juniores, qui Galeni doctrinam ignoranter receperunt.

Probatur: Tum quia facultas pulſifica eſt vitalis reſultans ab anima tanquam propria paſſio illius, in organo ſibi determinato, ſicut reſultant reliquæ potentiæ: Tum quia ſi à corde communicatur pulſifica facultas, vel eadem numero, & hoc implicat; quia nequit accidens migrare de ſubjecto in ſubjectum, cum ab illo individuetur; vel per continui alterationem, & hoc implicat, quia vitalis facultas cum ſit propria paſſio Animæ, ut Anima eſt, non poteſt produci ab eo, quod non eſt Anima: Tum quia facultas pulſifica cum ſit propria paſſio Animæ eſt debita in inſtanti generationis, & debet in illo produci ſimul cum anima, & non poſtea ſucceſſivo tractu temporis: Ergo non communicatur à corde in arterias.

Ad ultimam replicam primi, Reſpondetur, quòd ſicut diſpoſitio quæ in cerebro pullulat, ibi habet debitum organum ad ſui pullulationem, & jam producta ab illo communicatur in partes, in quibus nequit pullulare; ſic contingit in qualitate quæ in corde pullulat, & communicatur ab illo in arterias; major enim diſpoſitio requiritur in parte, ut in illa pullulet qualitas ab Anima, quàm ut illam jam productam recipiat ab alia parte.

Ad 2. Reſpondetur, quòd cum Galenus authopſia, etiam perceperit, quod ligatâ arteriâ, non pulſat arteria infra ligaturam, illius authopſiæ potiùs fidendum, quàm falſæ opinioni afferentium arterias moveri à ſanguine.

RESOLUTIO X.

Verùm ſola facultas Pulſifica perficiat Pulſum, & illius quietes.

GAlenus *lib. An ſanguis in arteriis contineatur*, docet arterias eſſe partes cavas, ut in ſe recipiant arterialem ſanguinem, & ſpiritus; & quòd deſervit alteriùs cavitas, ut ipſa arteria intra illam cavitatem compreſſione, & dilatatione moveatur: nec compreſſio, & dilatatio fiunt ſecundùm totum locum, in quem poteſt arteria comprimi, aut dilatari; ſed habet quemdam tenorem ultra quem non progreditur à facultate motâ; & infra quem non comprimitur, niſi à cauſa violenta nimis agitata, qualiter contingit in cordis palpitatione, de quo motu non inquirimus, cum ſit à causâ violentâ; ſed de illo, qui eſt illi debitus ex ordine Naturæ juxta diverſus fines.

Pleriq; dilatationis motum tribuunt Facultati Pulſificæ, motum contractionis ſoli gravitati; è contrà poſſet dici, quòd contra proprium tenorem à facultate comprimitur arteria, & quod dilatatur à ſe ſine facultate ſicut virga compreſſa ad proprium tenorem redditur à ſe, poſtquàm alterius vi fuit compreſſa.

Probatur autem, à gravitate comprimi: Tum 1. quia arteria movetur ſicut thorax, qui à propriis muſculis dilatatur, comprimitur tamen à gravitate; ideò enim

nim Galenus *l. de motu muſculorum*, illi adaptat pro dilatatione muſculos, non verò pro compreſſione: Tum 2. probatur 2. opinio; quia arteria eſt corpus durum: hoc autem proprio tenore, ſi comprimatur, redditur in propriam figuram: Ergo arteria à ſe movetur in dilatatione proprio tenore.

Reſolvendum, Quòd dilatatio, & compreſſio, & earum quietes in pulſu fiunt à pulſifica facultate: hc docuit Galenus *in lib. de uſu pulſuum l. 4. de different. pulſuum. cap. 12.* Tum patet quia pulſus differentiæ in dilatatione, & compreſſione, & differentiæ quietum in crebritate & raritate, omnes fiunt pro uſu, & indigentia; à tenore vero arteriæ, & à gravitate nequirent poni pro uſu: Tum quia pulſus tendit in diverſos fines, ac tendit tenor, ac gravitas, & ideò à diverſa facultate petit fieri: Tum quia Pulſus ex Ariſtotele 7. *phyſicorum eſt motus à ſe, vel ad ſe:* ſi autem pars illius fieret à facultate pulſificâ, pars ab alia facultate, eſſent duo motus diverſi, & non eſſent pulſus, qui petit eſſe unus modo dicto, ab uno principio factus.

Ad 1. Reſpodetur: Tum pro 1. quòd uterque thoracis motus fit à facultate vitali operante ex præſuppoſita cognitione; ſic arteriæ motus fit a Pulſifica vi operante in dilatatione, & compreſſione pro uſu, & indigentia: Tum pro 2. quòd licet corpus grave poſſit moveri à gravitate deorſum, & corpus durum ſurſum à proprio tenore; non tamen ita ut motus fiat pro uſu, & indigentia viventis, qualiter fiunt arteriarum motus, & quietes.

RESOLUTIO XI.

Vtrùm quietes ſint partes eſſentiales pulſus.

QUietes aliæ ſunt privativæ: Aliæ poſitivæ, factæ ab eadem facultate, à quâ fuit motus, de quibus loquimur [illegible] iis contendunt aliqui, quòd licet fiunt à facultate Pulſifica, non ſint partes eſſentiales Pulſus, & ordinatæ in eundem finem, ac ipſe motus pulſus; ſed tantum partes accidentales deſervientes ad diſcontinuandos motus contractionis & dilatationis, quibus favet: Tum 1. Galenus *lib. 1. de dignot. pulſ. cap. 20.* §. N[illegible], *quæ reliqua ſunt, per accidens potius, non propriè, nec per ſe partes pulſus ſunt arteria, [illegible]terna & interna quies:* Tum 2. Quia pulſus Dicrotus caret quiete, & nequiret eſſe ſine illa ſi eſſet pars eſſentialis illius: Tum 3. quia illæ quietes ſolùm deſerviunt ad diſcontinuandos pulsûs contrarios motus, quod per accidens ſe habet ad [illegible] motus: Tum 4. quia nulla ens [illegible] componitur eſſentialiter ex oppoſitis: [illegible] autem & quietes oppoſitæ ſunt: [illegible] quia privatio rei non eſt de eſſentia ejus, cujus eſt privatio; quies autem privatio eſt motus pulsûs: Ergo non [illegible] pars eſſentialis ejus.

Reſolvendum quòd quietes [illegible], quæ fiunt à facultate pulſificâ, [illegible] eſſentiales pulſus: ſic te[illegible] *differ. pulſuum cap. 5.* Avicenna palam [illegible] profitetur; & D. Thomas Claſſ[illegible] niores Medici.

Probatur: Tum ex Galeno [illegible]tato §. *ultimum aggregatum [illegible] duplici quiete, pulſus appellatur.* [illegible] Avicenna dicente pulſum eſſe compo[illegible]

tum

Digitized by Google

tum ex duabus quietibus, & duobus motibus: Tum ex D. Thoma *Opuſcul. de motu cordis.* Docente pulſum eſſe motum compoſitum ex duplici motu, & duplici quiete: Tum ex Ariſtotel. 7. *Phyſicor.* ubi inter ſpecies motus localis ponit pulſum, ipſumque definit quod ſit *Motus ad ſe & ad aliud*, quod implicat ſine quietibus intercidentibus illum: Tum quia pulſus ſpecificatur in ordine ad conſervationem nativi caloris, in quem finem æquè conducunt quietes, & motus; cum non ſolùm per motum, ſed per quietes, attrahatur aer, ſed & diſpergantur ſpiritus vitales: Tum quia pulſus definitur à Galeno per hoc, quòd ſit *Actio*, & non minùs quietes poſitivæ ſunt Actio, ac ipſe motus: Tum quia pulſus eſt quoddam aggregatum ex motibus, & quietibus, & ideò non minus ex iis, quàm ex illis componitur: Ergo tam quietes, quàm motus ſunt partes eſſentiales Pulſus.

Ad rationes dubitandi Reſpondetur, Tum pro 1. Quòd pulſus poteſt conſiderari ut eſt motus compoſitus ex ſyſtole, & diaſtole, & ut ſic quietes ſunt partes per accidens, conducentes ut illi motus diſcontinuentur; vel ut eſt actio tendens ad conſervationem nativi caloris, in quo ſenſu illum definit; & nos de illo nunc agimus, & prout ſic, tam eſſentialiter quietes ſunt pulſus, ſicut & ipſi motus: Tum pro 2. Quòd in pulſu dicroto licet breviſſimo perſiſtat quies, tamen aliqua datur, in qua diſcontinuatur motus, & hæc eſt de illius eſſentia: Tum pro 3. Quòd illæ quietes non ſolùm deſerviunt ad diſcontinuandos motus, ſed ad aërem attrahendum, & ſpiritus impartiendos, ſicut & ipſe motus: Tum pro 4. Quòd ſi entitas aggregatum quoddam ſit, componi poteſt ex oppoſitis, ſicut ipſa contraria ex oppoſitis adintegrantur, quæ ab eodem ſubjecto mutuò ſe expellunt: Tum pro 5. Quod pulſus non definitur, quòd ſit motus, ſed actio; quies autem actio eſt conſervativa in qua idem conſequitur, quod conſequebatur per motum: Tum pro 6. quòd quies non eſt privatio actionis, ſed motus, & ideò licet non ſit pars motus eſt pars actionis, ex qua conſtat pulſus, & per quam definitur.

RESOLUTIO XII.

An cor, & arteriæ ſimul eodem tempore comprimantur, & dilatentur.

GAlenus *lib. de pulſibus ad Tyrones cap. 1. lib. de uſu pulſ. cap. 6. & 8. de placitis cap. 8. 3. de præſagit. ex pulſibus cap. 3. lib. 7. de Anatom. adminiſtrat. cap. 17. lib. 8. de placitis. lib. 4. de differ. pulſuum*, tenet, ſimul tempore dilatari, & comprimi cor, & arterias. Ariſtoteles *lib. de reſpiratione*, idem fatetur convictus; quia arteriæ ſicut chordæ pendent à corde, & cum illo debent moveri. Avicenna, & Arabum Schola ex Eraſiſtrato receperunt, quòd diverſis temporibus comprimuntur, & dilatantur cor, & arteriæ: Conciliator, Turiſanus, Gentilis, majori conatu comprobant hanc opinionem: Inter Recentiores Harveus, & reliqui admittentes circulationem ſanguinis, cum arteriarum motum tribuant ſanguini à corde propulſo, conſequenter maximo conatu contendunt probare, quod priùs cor movetur ut trudat ſanguinem; & ſubſequenti tempore à ſanguine propulſo dilatantur arteriæ, dum ipſum cor jam comprimitur, ut iterum immittat ſanguinem in arterias, ſic

Highmorus, Coringius & reliqui Harvei Sectatores philoſophantur.

Galenus ſuam opinionem comprobat experientia: ſi enim ponamus manum in corde & alteram in carpo manus, ſimul, & in eodem tempore ſentitur cordis & arteriarum dilatatio. Tum 2. quia cor, & arteriæ moventur ab eadem facultate tendente in eumdem finem, & à corde in arterias communicatâ: Tum 3. quia ſi in eodem tempore comprimitur cor, & dilatantur arteriæ, & è contra; impediretur finis impartiendi ſubſtantiam contentam in corde ad illas, cum ipſæ clauderentur, dum deberent recipere ſubſtantiam à corde immiſſam. Tum 4. quia ſi cor dilataretur dum arteriæ comprimuntur, fuligines verſus cor refluerent, & nunquam poſſet cor expurgari ab illis. Ergo ſimul debent cor & arteriæ comprimi, & dilatari.

Reſolvendum, quòd falſo fundamento nititur Ariſtoteles probare ſimul cor, & arterias comprimi, & dilatari.

Probatur, Quia ſi dilatantur arteriæ ſimul cum corde, quia pendent ab illo; ſimili modo deberent venæ cordi adhærentes moveri cum illo: Tum quia ſi ex eo moventur, quia quaſi chordæ cordi annectuntur, verſus longitudinem contraherentur, & laxarentur, non vero per ſyſtolem, & dyaſtolem in ſuis cavitatibus: Tum quia ſibi contrariatur, quia contendit quod moveantur à fervore ſanguinis: Ergo non moventur, quia cordi annectuntur tanquam chordæ.

Reſolvendum 2. Quod Harveus & illius ſectatores falſo nituntur fundamento, dum conantur probare quòd arteriæ corde compreſſo, dilatantur à ſolo ſanguine replente illas.

Patet hæc doctrina ex omnibus comprobationibus, quibus patefecimus cordi, & arteriis inhærere facultatem Pulſificam, ab ipſiſque perfici eorum motus. Tum ex Galeno *lib. An ſanguis in arteriis contineatur.* Ubi demonſtrat, quòd ſi intra arteriam immittatur cannula, & arteria verſus illam ligetur, licet ſanguis, & ſpiritus percolent ad partes [illegible] arteriæ, in illis non fit pulſatio; quæ [illegible] manifeſtè demonſtrat, quòd non [illegible] priùs pulſatio à ſanguine; cum ipſo tranſmiſſo, arteria impedita non pulſet. cui demonſtrationi Harveus & Highmorus [illegible] dere manus, nihil veroſimile inve[illegible] pro reſponſione: Tum quia [illegible] mus, arteriæ habent proprium tenorem, infra quem non comprimuntur, & [illegible] quem nequeunt naturaliter progred[illegible] licet ſanguis intra proprium tenorem [illegible] ſet naturaliter arteriam movere [illegible] lam; differentiæ quæ pro ſpiritibus impartiendis requiruntur, nequirent [illegible] niſi à facultate operante pro uſu, & indigentiâ: Ergo falſo nituntur fundamento.

Reſolvendum 3. Quod dum [illegible] tur cor, Arteriæ dilatantur, & e [illegible]

Probatur 1. ex communi doctrina Galeni, ſi apponatur altera manus cordi, altera arteriæ; ſimul, & eodem tempore ſentitur cordis ictus, & arteriarũ [illegible] cordis ſentitur in ejus compreſſione [illegible] arteriarum in earum dilatatione: Ergo ſimul, & eodem tempore fit compreſſio cordis, & arteriarum dilatatio. [illegible] nor: Tum ex Columbo *lib.* 14. [illegible] hanc doctrinam obſervatione [illegible] Tum quia authopſia oſtendi[illegible] mali, quod cor ferit pectus [illegible] mitur; & ſe conſtringit ad ſanguinem [illegible] lendũ in Aortã, diſtrahi vero [illegible]

ex

[illegible] Google

ri cavitatem dum dilatatur: Tum quia ſi in vivo animali abſcindatur conus pulſanti cordis, & digitus cavitati immittatur, percipitur, quòd in compreſſione verſus pectus impellat: Ergo ſentitur cor dum comprimitur.

Probatur 2. ab Arabibus: Tum quia cor dum comprimitur, emittit ſanguinem & ſpiritus in arterias, quæ ſi eſſent clauſæ, nequirent à corde recipere, quod mittit: Tum quia ſi cor ſimul, & arteriæ dilatantur, ſimul ſe impedirent: ſimul enim tempore attraheret cor ab arteriis, & arteriæ à corde: Tum quia in dilatatione cordis clauduntur valvulæ impedientes ſanguinis retroceſſum ab arteria Aorta in illud, & ſubſequenti tempore, quia comprimitur arteria, etiam nequiret recipere, & nunquam eſſet apta ad recipiendum à corde ſanguinem, & ſpiritus: Tum arteriæ non poſſent comprimi, quia in dilatatione replerentur, ne detur vacuum: & in compreſſione etiam, quia compreſſo corde mittitur ſanguis, & ſpiritus in arterias: Tum quia in reliquis facultatibus corporis locomotivis, ne impediantur in actione, dum una attrahit, altera expellit; quod idem inter cor & arterias debuit conſtitui à natura.

Probatur 3. Cor, & arteriæ unâ & eâdem pulſifica facultate moventur, quæ in [illegible] operatur pro uſu, & indigentia: ſed uſus, & indigentia exigunt, quòd in diverſis temporibus fiant compreſſio, & dilatatio in corde, & in arteriis: Ergo in diverſis temporibus fit in corde, & in arteriis compreſſio, & dilatatio. Probatur minor: Uſus, & indigentia cordis, & arteriarum ſunt ut ſanguis in corde elaboratus pro nutritione omnium partium, & ſpiritus vitales pro earum nativi calidi conſervatione, recipiantur ſimul in arterias, per quas deferantur in partes: ſed ſi ſimul comprimerentur, nequirent à corde pelli in arterias, cùm pro ſanguine, & ſpiritibus ſimul recipiendis clauſæ, non haberent aptam cavitatem: Ergo uſus, & indigentia petit, quòd dum cor comprimitur ad ſanguinem, & ſpiritus expellendos, arteriæ dilatentur, præſtentque capacitatem aptam, in quam in Aorta recipiantur, à qua ulterius per naturales locomotivas facultates ſanguis deferatur ad partes, & ſpiritus per compreſſionem pellantur in illas.

Dices, quòd arteriæ in ipſa compreſſione relinquunt capacitatem, quia non ex toto comprimitur arteria.

Contra, Tota capacitas arteriæ dilatatæ requiritur pro ſanguine, & ſpiritibus: Ergo eò quòd conſtringatur, nequit ſanguinem, & ſpiritus ſimul recipere. Probatur Antecedens, quia cùm ipſa operetur pro uſu, & indigentia, ſi poſſent ſpiritus, & ſanguis recipi in ipſa compreſſa, nunquam facultas poneret dilatationem, quia hæc non eſſet ex uſu, cùm minor capacitas ſufficeret ad ſpiritus, & ſanguinem continendos.

Ad Galenum, Reſpondetur, quòd præſuppoſito, quòd in dilatatione ſentiretur cordis ictus in pectore, rectè concludebat Galeni ratio; ſed cùm authoplia convincat, quòd dum comprimitur cor, ferit pectus, convincitur, quòd dum ipſum comprimitur, arteriæ dilatantur; ipſæ enim in dilatatione feriunt, & cùm ulterius Galenus non cognoverit ſanguinis circulationem, minorem dilatationis arteriarum judicavit neceſſitatem, dum comprimitur cor: Tum pro 2. Quòd eo ipſo quòd [illegible] operetur pro uſu, & indigentia facultas,

quæ reſidet in corde, & in arteriis, & ob eundem finem; dum comprimit in corde, diſtendit in arteriis, ne ſe impediat in fine conſequendo: Tum pro 3. Quòd potiùs ſi ſimul comprimerentur, impediretur motus eorum quæ continentur in corde; cùm compreſſæ arteriæ nequirent recipere, quod à corde mittitur; & in dilatatione ſimultanea ſe impedirent, cùm cor traheret ab arteriis, & arteriæ à corde ob vitandum vacuum: Tum pro 4. Quòd cor compreſſione ſimul cum ſanguine, & ſpiritibus, pellit fuligines, quas compreſſæ arteriæ nequirent ſimul recipere, niſi dilatatæ aptiores reddantur ad eorũ receptionem.

SECTIO III.

De Phyſiologiæ artis ſphygmicæ ſecunda parte.

SUB Phyſiologiæ primâ artis ſphygmicæ parte, diximus agendum de pulſûs natura, & differentiis: In antecedente Sectione proſequuti ſumus pulsûs naturam: ſub hac tertia, quæ Phyſiologiæ eſt ſecunda pars, proponemus pulſuum differentias.

RESOLUTIO I.

Qu tuplex ſit pulſus ſecundùm genericas ſuperiores differentias.

REſolvendum 1. Quòd primæ pulſuum differentiæ ſunt tres: Aliæ ſunt primæ ſeu ſimplices; Aliæ compoſitæ ex iis; Aliæ inter eaſdem relativæ.

Probatur, Quia pulsûs differentiæ primæ deſumuntur penes quinque, quæ in pulſu reperiuntur, & ideo primæ, ſeu ſimplices vocantur: quia ſimpliciter quælibet illarum, ab aliqua ſimplici entitate reperta in pulſu ſumitur: Si autem iſtæ conſiderentur complicatæ, ſeu ſimul ſumptæ, dicuntur compoſitæ, ſi autem inter ſe comparentur relativæ vocantur: Tum pa[illegible] ex Galeno, qui hanc tradidit doctrinam *lib. de different. pulſuum*: Tum conſtab[illegible] infra dicendis.

Reſolvendum 2. Quòd ſub iis [illegible] primis differentiis, octo ſunt generic[illegible] differentiæ ad omnes alias differentia[illegible] pulſuum ſupremæ.

Probatur ex Galeni doctrina *lib. 1. de differ. pulſ. à cap. 3. uſque ad cap. 7.* Ubi la[illegible]ſimè hanc doctrinam docuit: Tum ra[illegible]ne, In omni enim motu locali debet rep[illegible]riri ipſe motus, & ſi eſt duplex, debent [illegible]periri quietes ipſum intercipientes, mobile, facultas movens, & tempus in quo [illegible] motus; ſic in pulſu eſt motus, ſunt [illegible] eſt arteriæ ſpatium in quo fit mo[illegible], [illegible] pulſifica facultas à qua fit, ar[illegible] movetur, & tempus in quo move[illegible]. Ab ſpatio ſumitur differentia m[illegible] pulſus. Ex tempore in quo fit, [illegible] differentia celeritatis, ſeu tardita[illegible] Ex [illegible]mino ſeu quietibus, ſumitur [illegible] crebritatis, vel raritatis: Ex [illegible]mitur differentia vehementi[illegible], vel deb[illegible]tatis: Ex mobili, differentia [illegible], vel mollitiei; & ſic fiunt quinque [illegible] differentiæ. Ex proportion[illegible] quod conſumitur inter mo[illegible]nis & compreſſionis fit Rh[illegible] ſexta differentia; in iiſd[illegible] poteſt dari æqualitas, vel in[illegible] fit ſeptima differentia; & quia [illegible] dari ordo, aut inordinatio, [illegible] pulſus ordinatus vel inor[illegible] tuens octavam differen[illegible] ſequentibus manifeſtantur.

Octo primæ genericæ pulſuum differentiæ deſumuntur.

Ab Spatio.	*Magnitudinis,*	*aut*	*Parvitatis.*	1.
A Tempore.	*Celeritatis,*	*aut*	*Tarditatis.*	2.
A Termino.	*Crebritatis,*	*aut*	*Raritatis.*	3.
A Facultate.	*Vehementiæ,*	*aut*	*Debilitatis.*	4.
A Mobili.	*Duritiei,*	*aut*	*Mollitiei.*	5.
A Proportione durationis.	*Proportionis,*	*aut*	*Rhytmi.*	6.
A Comparatione inter ſe.	*Æqualitatis,*	*aut*	*Inæqualitatis.*	7.
Ab Ordine pulſandi.	*Ordinati,*	*aut*	*Inordinati.*	8.

Dices 1. Quòd Avicenna ſuperaddit alias differentias, pulſum ſcilicet calidum, vel frigidum ; Pulſum conſonantiæ muſicalis ; & pulſum vacuum vel plenum. Ergo plures aliæ differentiæ ſunt ſuperaddendæ.

Reſpondetur, Quòd caliditas, aut frigiditas ſunt differentiæ temperamenti, non verò pulſus, nec ex ejus ſpeculatione aliquid utile ad artem ſphygmicam poteſt ſumi. Pulſus conſonantiæ pertinet ad Rhytmum; vacuus pulſus non datur ; qui plenus dicitur, reducitur ad magnum.

Dices 2. Ex proportione motus ad motum Galenus ponit Rhytmum pulſuum ; Ergo deberet aliam ſuperaddere differentiam ex proportione durationis utriusque quietis.

Reſpondetur, Quòd quies interna nequit [illegible] percipi ut docet Galenus 2. *de differ. pulſuum, cap.* 8. & 2. *de cauſ. [illegible] ex pulſu, cap* 2. & ideo nequit percipi proportio inter illas.

Dices 3. Quòd celeritas, & tarditas ſumuntur ex modo motûs, & non poſſunt eſſe differentiæ eſſentiales, [illegible] modus [illegible] pars motûs [illegible] ratio [illegible] proportione, quæ non eſt pars motûs.

Reſpondetur, Quòd iſtæ differentiæ licèt non ſumantur ab aliqua parte eſſentiali motûs in ordine ad finem, in quem tendit ars ſphygmica, ſunt ita neceſſariæ ſicut reliquæ ; & ideo ponuntur inter differentias pulſus in arte ſphygmica neceſſarias ſeu utiles.

RESOLUTIO II.

Quæ ſunt primæ quinque ſimplices differentiæ.

RESolvendum, quòd ab ſpatio arteriæ, à tempore quo fit motus ; à termino, ſeu quietibus, à facultate, & à mobili ſeu arteria quindecim ſumuntur ſimplices pulſus differentiæ, quæ ſubſequuntur.

Pulſus	*Magnus,*	*Parvus,*	*Mediocris.*
Pulſus	*Celer,*	*Tardus,*	*Mediocris.*
Pulſus	*Creber,*	*Rarus,*	*Mediocris.*
Pulſus	*Vehemens,*	*Debilis,*	*Mediocris.*
Pulſus	*Durus,*	*Mollis,*	*Mediocris.*

Reſol-

Reſolvendum 2. Quòd pulſus magnus dicitur, qui magnum occupat ſpatium: Parvus, qui parvum: mediocris, qui mediocre. Pulſus celer eſt, qui ſuum ſpatium celeriter percurrit; Tardus qui lentè; mediocris, qui mediocriter. Pulſus creber eſt, qui parvo temporis intervallo redit ad motum, vel detinetur in quiete parũ; rarus, qui longo temporis intervallo diſcedit à quiete: mediocris, qui medio modo ſe habet. Pulſus vehemens eſt, qui magno impulſu tangentem ferit: Debilis, qui debilem imprimit impulſum: Mediocris, qui mediocrem. Pulſus durus eſt qui difficulter cedit tangenti: Mollis, qui facilè cedit: Mediocris, qui mediocriter.

Dices 1. In pueris datur pulſus magnus: ſed non datur magnum ſpatium in arteria: Ergo non dicitur magnus pulſus, qui magnum occupat ſpatium.

Reſpondetur: quòd pulſus dicitur magnus non abſolutè à magno arteriæ ſpatio, ſed reſpectivè ad id, quod unicuique debetur.

Dices 2. Pulſum durum reſiſtere tangenti, ſicut pulſum vehementem: Ergo non differunt.

Reſpondetur, Quòd datur in duro pulſu reſiſtentia paſſiva, qui difficulter cedit tangenti, in vehementi activa, à facultate quæ ferit tactum vehementer, & imprimit impulſum in illo.

Dices 3. Durities provenit à frigiditate, hæc nequit tanta reperiri in arteria: Ergo nec durus pulſus.

Reſpondetur, Quòd durities poteſt provenire à frigiditate, à plenitudine, ſeu tenſione, à ſiccitate, & ab hac plerumque provenit in pulſu.

Reſolvendum 3. Quòd pulſus tripliciter poteſt dici magnus, parvus, aut mediocris; vel ſecundùm longitudinem; vel ſecundùm latitudinem; vel ſecundùm profunditatem. Secundùm quas, novem differentiæ magnitudinis poſſunt deſumi ab ſpatio arteriæ.

Pulſus	*Longus,*	*Brevis,*	*Moderatus.*
Pulſus	*Latus,*	*Anguſtus,*	*Moderatus.*
Pulſus	*Altus,*	*Humilis,*	*Moderatus.*

Has differentias tradidit Galenus lib. 1 *de different. pulſ.* & ex earum complicatione viginti ſeptem alias componit.

Reſolvendum 4. Quòd primæ pulſuum differentiæ; aliæ ſunt propriæ, aliæ familiares, aliæ incompoſſibiles reſpectu cauſarum pulſus efficientis & materialis, ut docuit Galenus.

Patet ex earum deſcriptione. Differentiæ propriæ facultati, & inſtrumento ſunt, quæ ab illis ſeparari non poſſunt. Differentiæ familiares ſunt, quæ poſſunt reperiri, aut non reperiri cum facultate, aut inſtrumento. Sic facultati vehementi proprius eſt pulſus vehemens; facultati debili pulſus debilis; Mediocris, mediocri. Similiter pulſus durus eſt proprius arteriæ duræ: mollis, molli: mediocris, mediocri. Similiter differentiæ familiares dicuntur pulſus magnus, celer, & creber: ſed poterunt variari, & oppoſitæ reperiri, [illegible] varietur uſus cum facultate vehementi. Incompoſſibiles differentiæ ſunt, pulſus magnus reſpectu facultatis debilis vel arteriæ duræ, cum quibus ſunt incompatibiles.

* * *

RESO-

RESOLUTIO III.

Qua, & quot ſint compoſita differentia.

GAlenus innumeras proponit differentias ex ſimplicibus compoſitas; non tamen omnes pro uſu neceſſarias. Mercatus, ex combinatione ſimplicium differentiarum, dicit reſultare pulſus compoſitos, & complicatos, quomodolibet vocentur. Proponemus eas, quæ utiliores ſunt Medicis differentias.

Reſolvendum, Quòd pulſuum compoſitorum duodecim differentiæ proponendæ, pro uſu Medico utiliores.

Pulſuum compoſitorum utiliores differentia.

Magnus,	*Celer,*	*Creber,*	*Vehemens,*	*Mollis.*
Moderatus.	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus.*
Parvus,	*Tardus,*	*Rarus,*	*Debilis,*	*Durus,*
Magnus,	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus.*
Magnus,	*Celer,*	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus.*
Moderatus,	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Vehemens,*	*Moderatus.*
Moderatus,	*Celer,*	*Creber,*	*Vehemens,*	*Durus.*
Moderatus,	*Tardus,*	*Rarus,*	*Debilis,*	*Mollis.*
Moderatus,	*Moderatus,*	*Creber,*	*Vehement,*	*Durus.*
Moderatus,	*Moderatus,*	*Rarus,*	*Debilis,*	*Mollis.*
Parvus,	*Tardus,*	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Moderatus.*
Moderatus,	*Moderatus,*	*Moderatus,*	*Debilis,*	*Mollis.*

RESOLUTIO IV.

Qui pulſus Rhytmi dicantur.

SImplices, & compoſitas pulsûs differentias retulimus; reſtant relativæ proponendæ quæ ad aliquid dicuntur, quæ in triplici differentia ſunt: Prima Rhytmum pulſum: Secunda ordinem, vel ordinis perturbationem continet: Tertia verò æqualitatem, & inæqualitatem.

Rhytmi nomen Plinius à Poëtis judicat derivari, ſignificat conſonantiam, concentum, concinnitatem, numerumve; & ideo apud Muſicos communiter uſurpatur pro quadam vocum proportione gravium cum acutis. Ab ipſis tranſtulerunt Medici ad ſignificandam proportionem inter motum dilatationis, & compreſſionis; dum in utroque motu eadem eſt duratio, dicitur Rhytmus à Galeno 3. *de dignoſ. pulſuum c. 3. lib. 1. de difficult. reſpir. c. 21. lib. 2. de præſag. ex pulſib. cap. 1.* qui tamen diſſentit ab Antiquis in Rhytmiś tradendis.

Reſolvendum 1. Quòd Rhytmus ex Galeno eſt proportio qualitatis motus diſtenſionis, & contractionis, ſive proportio durationis inter motum dilatationis, & compreſſionis.

Reſolvendum 2. Quòd ſub Rhytmo ſunt Pulſus Eurhytmus, & Pulſus Arrhytmus: Eurhytmus debitam proportionem durationis ſervat in utroque motu; Arrhytmus eſt pulſus ſine rhytmo, ſeu in quo inter dilatationis & compreſſionis motum non ſervatur durationis proportio.

Reſolvendum 3. Quòd ſub Rhytmo æquali ſunt tres differentiæ,

Contractio,	*Diſtenſio.*
Celeris,	*Celeris.*
Moderata,	*Moderata.*
Tarda,	*Tarda.*

Reſolvendum 4. Quòd in Rhytmo inæquali ſex ſunt differentiæ.

Contractio,	*Diſtenſio.*
Celeris,	*Moderata.*
Celeris,	*Tarda.*
Moderata,	*Celeris.*
Moderata,	*Tarda.*
Tarda,	*Moderata.*
Tarda,	*Celeris.*

RESOLUTIO V.

Qui, & quot ſint pulſus æquales, & inæquales.

REſolvendum 1. Quòd pulſus primò dividuntur in æquales, & inæquales, quæ ſunt differentiæ relativæ ad primas.

Pulſus æquales abſolutè, & ſimpliciter dicuntur, dum in omni ſimplicium genere omnes æquales ſunt; inæquales ſimpliciter, dum in omnibus illis eſt inæqualitas: Dum verò in uno, aut pluribus generibus, non autem in omnibus datur æqualitas, aut inæqualitas; hæc dicitur æqualitas, aut inæqualitas hujus, vel illius generis; ut in magnitudine, aut celeritate, & vocatur æqualitas, aut inæqualitas ſecundùm quid.

Reſolvendum 2. Quòd inæqualitas, ſive abſoluta, ſive ſecundùm quid; Alia eſt ſyſtematica, ſeu collectiva: & hæc eſt, quæ reperitur in pluribus pulſationibus inæqualibus: Alia eſt ſingularis; & hæc eſt, quæ reperitur in unica pulſatione ſecundùm diverſas partes arteriæ.

Reſolvendum 3. Quòd pulſus inæqualis inæqualitate collectiva, ſeu ſyſtematicâ, quæ attenditur penes plures pulſationes, fit dupliciter: vel enim eſt inæqualiter inæqualis, vel æqualiter inæqualis: hæc cum aliqua æqualitate fit inæqualis ſecundùm diverſas pulſationes, ut ſi pulſus magnus inæqualis fiat in diverſis pulſationibus, ita, ut in prima pulſatione fiat magnus, minor in ſecunda, adhuc minor in tertia, & ſic in aliis: Et talis differentia dicitur pulſus Myurus, ſeu decurtatus, quia quaſi baſis ad cuſpidem deſcendit, & eſt duplex; Alter deficiens, dum pervenit ad deficientiam: Alter non deficiens, dum licèt fiat parvus non deficit in parvitate. Pulſus inæqualis inæqualitate inæquali non ſervans æqualitatem in illa, fit ſine æqualitate ab una in diverſas differentias, ut à magnitudine in omnimodam parvitatem; vel ad mediocritatem indeterminatè.

Reſolvendum 4. Quòd pulſus inæqualis inæqualitate ſecundùm quid; alius eſt inæqualis in magnitudine; alius eſt inæqualis in celeritate, & hujuſmodi dicuntur Anonymi, quia carent nomine, præter quatuor, qui ſunt pulſus intermittens, intercurrens, deficiens, & reciprocus. Pulſus intermittens dicitur, qui ita fit rarus, ut retineatur in quiete ſpatio unius, aut duarum pulſationum. Pulſus intercurrens eſt, qui eo tempore, quo deberet retineri in quiete, bis ferit. Pulſus deficiens eſt, qui pervenit ad tantam parvitatem, ut deficiat per aliquod ſpatium: hic dum iterùm redit, dicitur reciprocus.

Dices, Quòd pulſus deficiens reciproc⁹, & intermittens perveniunt ad totalem ἀσφυξίαν: Ergo non differunt.

Reſpondetur, quòd differunt, quia reprocus multùm intermittit, deficiens brevi tempore.

Reſol-

Reſolvendum 5. Quòd pulsûs inæqualitas ſingularis, alia attenditur ſub uno digito; alia ſub pluribus, in diverſis arteriæ partibus. Sub unico digito eſt triplex; Alia motu conciſo, mediâ quiete; Alia motu continuo; Alia motu retrocedente. Sub motu verò ſub uno digito interciſo, ſunt novem differentiæ, Celer Moderatus; celer inutilis moderatus, celer moderatus tardus, moderatus, moderatus, capricitans tardus, moderatus, moderatus, tardus.

Reſolvendum 6. Quòd pulſus inæqualis ſingularis ſub pluribus digitis; Alius eſt inæqualis inæqualiter, dum ſecundùm diverſas partes arteriæ in unica pulſatione, inæqualiter inæqualitatem ſervat, quia diverſo modo ſub uno digito ferit, ac ſub aliis; inæqualis æqualiter, eſt pulſus qui inæqualiter, æqualiter ferit per omnes digitos. Sex verò differentias continet pulſus inæqualis ſub pluribus digitis in una pulſatione; extremè tardus moderatus; immoderatus extremè tardus; extremè celer, moderatus; moderatus extremè celer, paulò crebrior, tardus paulò crebrior.

Reſolvendum 7. Quòd inæqualitas non ſolùm reperitur in celeritate, ſed in reliquis ſimplicibus differentiis, tam in collectiva, quàm in ſingulari inæqualitate; inæquales verò pulſus poſſunt multipliciter complicari, vel complicatis ſyſtematicis inæqualitatibus, inter ſe, vel ſingularibus inter ſe complicatis, vel ſyſtematicis cum ſingularibus ſimul, & carent nomine proprio præter decem; quæ ſunt pulſus undoſus, vermicularis, formicans, caprizans, ſerrinus, ſpagmicus, vibratus, tremens, palpitans.

RESOLUTIO VI.

Qui ſint Ordinati, & Inordinati pulſus.

Reſolvendum, Quòd inæqualibus pulſibus accidit ordo, aut ordinis perturbatio: Ab ordine dicuntur ordinati illi pulſus inæquales, qui in ipſa inæqualitate ordinem ſervant, ut ſi arteria in unaquaque quarta aut quinta pulſatione, ponat deficientiam, aut excedentem magnitudinem: dum verò ſine determinato ordine differentias mutat, & inæqualis fit pulſus, dicitur in inæqualitate inordinatus.

Reſolvendum 2. Quòd inter pulſum ordinatum, & inordinatum non datur verum medium per abnegationem extremorum; ſed poteſt dari per participationem; ut ſi detur pulſus qui in duodecima pulſatione ſemper habeat parvitatem, qui ideo ordinatus dicitur, ſi idem fiat parvus in decima pulſatione & in quarta, & iterùm perveniens ad duodecimam, hic medius dicetur per participationem; facit enim duodecimam pulſationem ordinatam, reliquas inordinatas, unde quodammodo fit medium inter ordinatum, & inordinatum, ſed ad curationem parùm refert.

RESOLUTIO VII.

Vtrum ſub octo genericis differentiis adductis ſint omnes pulſus differentiæ.

Videtur quòd non. Primò, quia Avicenna *ſen. ſecunda, prim. Doctrina tertia ſumma prima, capite primo.* ſuperaddit

Digitized by Google

pulſum calidum, & frigidum, quæ ſunt differentiæ ſumptæ à qualitatibus primis excedentibus in arteria: Ex quibus debent ſumi differentiæ pulsûs, ſicut ſumuntur ex ſecundis, duritie, inquam, & mollitie, arteriæ ſupervenientibus.

Secundò, Quòd pulſus ſit vacuus, aut plenus accidit pulſui: ergo hujuſmodi differentiæ debent ſuperaddi ultra octo annumeratas.

Tertiò, Inter motum dilatationis, & compreſſionis ponimus Rhytmum: Ergo inter quietem internam, & externam, altera rhytmi differentia debet ſuperaddi.

Reſolvendum, Quòd eſt adæquata diviſio pulſuum per octo adductas differentias: Sic recepere Juniores, & docuit Galenus *primo de differentiis pulſuum, cap. 3. & 4. de præſagit. ex pulſibus, cap. 4.*

Probatur: Tum ex Galeno, qui locis citatis hanc tradidit doctrinam: Tum quia longa experientia comprobavit nullis aliis artem indigere differentiis pro dignotione pulſuum: Tum quia conſtabit ex argumentorum ſolutionibus ſuperadditas in illis differentias non evertere hanc doctrinam: Tum quia ratione id confirmavimus ſuprà. Nam cùm pulſus ſit motus localis, tot ex illo ſumuntur differentiæ ex uſu, pro arte ſphygmica, quot ſunt illius partes componentes, & complicationes, inter ipſas differentias; ſed in pulſu cùm ſit motus compoſitus, attenduntur quietes, arteria, quæ movetur, ſpatium in quo fit motus localis, & facultas à qua fit, & tempus in quo fit motus, & ſimplices quinque inde ſumuntur differentiæ, in illis attenditur an fiant cum ordine, aut ſine illo, & ſit rhytmi differentia, attenditur æqualitas, aut inæqualitas in primis differentiis, & tandem ordo in æqualitate, aut inæqualitate, ex quibus complentur omnia quæ poſſunt in pulſu conſiderari, & ex quibus poſſunt ſumi differentiæ ad uſum medicum conducentes.

Ad 1. Reſpondetur, Quòd durum & molle conducunt ad conſiſtentiam, tenorem, aut conformationem arteriæ, & ideo ab ipſis ſumuntur differentiæ, non verò à caliditate, & frigiditate, quæ potiùs ſe habent ex parte finis, ſeu uſus, cujus differentias poſteà attingemus; nunc enim agimus de differentiis pulſus, deſumptis ex ipſo motu.

Ad 2. Reſpondet Galenus quòd vacuitas, & repletio reducuntur ad differentias magnitudinis, & parvitatis.

Ad 3. Reſpondetur, Quòd cùm interna quies nequeat tactu percipi, ideo nec cum interna, proportio poteſt ex toto cognoſci.

RESOLUTIO VI.

Vtrum vehemens pulſus poſſit eſſe præternaturalis.

A Facultate pulſus dicitur debilis, aut vehemens, debilitas morboſa eſt, de vehementia dubitat Galenus 1. *de cauſis pulſuum*; An poſſit eſſe præternaturalis, quod tripliciter poteſt intelligi. Primò, an ab uſu, & inſtrumento præternaturaliter ſe habentibus fiat, an à ſola facultate; Secundò, an à ſola facultate vehementi fiat pulſus ita vehemens, ut morboſus fiat, ſicut ſit morboſus debilis pulſus, qui ab ipſa ponitur, ut debili; Tertiò, an ſaltem dum nimis augetur, morboſa debeat cenſeri.

Valleſius

Valleſius *lib. 3. controverſ.* tenet vehementiam in pulſu non ſolùm oriri à facultate vehemente, ſed poſſe oriri à quodam conatu illi ſuperaddito, ſicut oritur motus ſenis tremuli ſine tremore, dum ponit conatum ad fugiendum, & ab iſta cauſa, vehementia in pulſu poteſt præternaturalis fieri.

Alij à ſola facultate poſſe oriri vehementiam fatentur; ſed diverſo modo philoſophantur: nam eorum quidam ab ipſa numquam poni aliquid præternaturale contendunt; Alij autem non renuunt fateri, poſſe à facultate vehementi vehementiam poni præternaturalem: diſſentiunt fulti in eo, quod alij judicant pulſificam facultatem operari pro uſu, quantùm ad vehementiam; & ideò poſſe ipſam morboſam ponere; alij qui judicant ponere ſemper totam quam poteſt vehementiam; ſimul tenent nullã eſſe morboſam.

Reſolvendum 1. Quòd vehementia in pulſu à ſolâ provenit facultate.

Probatur ex Galeno *lib. 3. de different. pulſuum cap.* 1. & 4. Ubi docet, pulſum debilem, & vehementem eſſe differentias proprias facultatis pulſificæ.

Valleſius dicit, Quod ſunt propriæ ſolùm ex parte principij; ſed nihil diceret Galenus, cum hoc modo omnes pulſus differentiæ ſint propriæ facultati, cum nequeant ſine illa fieri.

Probatur 2. vehementia eſt modus motus, qui ideò petit fieri ſicut & ipſe motus, ab eadem facultate vitali, à quâ fit pulſus, qui ut probavimus, vitalis eſt actio.

Probatur 3. Conatus in quovis opere eſt actio intenſior, & intenſio debetur facultati à qua fit eadem actio, quæ intenditur.

Probatur 4. Si potentia eſt debilis, nequit conatus ipſam vehementem reddere Ergo nec intenſum producere actum, qui nunquam poteſt excedere vim principij elicitivi.

Reſolvendum 2. Quòd pulſifica facultas apponit pro uſu, gradus vehementiæ intra ſpheram ſuæ activitatis, non autem debilitatis differentias.

Probatur prima pars: Tum ex Galeno 4. *de cauſis pulſuum cap.* 2. dicente, quod iræ pulſus eſt altus, magnus, & vehemens, & quod in exercitio fiunt pulſus vehementes, & quod pro vindicta ponitur major vehementia, quæ nequiret poni, niſi pulſifica virtus operaretur pro uſu: Tum quia ſicut in reliquis differentiis facultas pulſifica operatur pro uſu, quia ſic convenit pro conſervatione debiti caloris ad eſſe & operari in partibus; idem debuit eſſe in ponenda vehementia: Tum quia non ſemper eſt utilis omnis pulſus vehementia, cum ad alias actiones, & in animæ paſſionibus, nova operandi difficultate poſita, nova ſupervenìat vehementiæ neceſſitas, quæ antea non erat utilis: Ergò debuit facultas eſſe indifferens ad ipſam ſuperaddendam.

Probatur, Quòd debilitas non ponatur pro uſu, ſed à languore facultatis proveniat, quia nunquam ex uſu, & ſemper facultatis morboſam vim proferat: Ergo non fit ab illa, niſi impedita ut operetur pro uſu, & indigentia.

Reſolvendum 3. Quòd poteſt poni aliqua vehementia præternaturalis à facultate pulſifica.

Probatur: Poteſt poni differentia præternaturalis in magnitudine, in raritate, & celeritate, quas pro uſu operatur: Ergo in

Digitized by Google

in vehementia quàm pro uſu ponit, poteſt poni præternaturalis differentia, quia eodem modo poteſt poni finis in hac, quàm in illis, ut excedentem, & præternaturalem ponat differentiam.

Probatur 2. in ſtatu omnino naturali ponitur naturalis vehementia: Ergo ſi ſuperaddatur aliqua animæ paſſio, vel alia cauſa indigens ulteriori vehementia, præternaturalis à facultate fiet vehementia in pulſu.

RESOLUTIO VIII.

Vtrùm Pulſus Dicrotus à Galeno rectè comparetur ictibus mallei in incudem.

GAlenus *lib.* 1. *de diff. pulſuum cap.* 17. dicit pulſum Dicrotum fieri inſtar duorum ictuum mallei ad incudem, quorum primus motus fit ab impellente, ſecundus ex reſilientia ictus in incudem: Joſephus Structius *lib.* 1. *de arte ſphygmica cap.* 14. reprehendit illum: Ei adhæret Mercatus *lib.* 1. *de differ. pulſuum cap.* 18. Pulſus Dicrotus vibratus debet eſſe: in hoc autem datur recurſus arteriæ, ſitûſve illius, & inæqualitas magnitudinis celeritatis, & crebritatis, in diverſis partibus arteriæ ſub pluribus digitis, in quo ſtat illius ratio; in quo ſi ſpectemus motum illum ſub unico digito, ut ſic conſiderata inæqualitas Dicrotum conſtituit: videtur enim ſic arteria vibrari ultra terminum naturalem; attollitur enim, & reſilit ad internam ſedem, & iterum elevatur, & in hac duplici pulſatione ſtat ratio pulſus Dicroti. quem Galenus non ex toto aſſimilat ictibus mallei in incudem reſilientis; quia in arteria fiat retroceſſus arteriæ, quia percutit rem duram, ſed quia fit ſimilis duplicatus motus, licet à diverſis cauſis, ſcilicet partim à facultate, partim ab alis partibus arteriæ reſiccatis, & impedientibus arteriæ motum, qui deberet confici à facultate.

Reſolvendum affirmativè.

Probatur ex Galeno 2. *de Præſagit. ex pulſibus*: Ubi docet, Quòd licet cum Archigene judicaverit priùs ex ictu in durum fieri reſilientiam in pulſu, & propter arteriæ duritiem, fatetur tamen non ab hac provenire causâ, ſed ex inæquali intemperie cordis & arteriarum, ex duritie arteriæ & aliis cauſis, quas refet. 1. *de cauſis pulſuum capite* 6. ex quo apparet in modo motus tantùm ponere ſimilitudinem, nec exempla debent tenere quoad omnia.

RESOLUTIO IX.

Vtrùm Pulſus poſſit pervenire ad tantam crebritatem ut careat altera quiete.

GEntilis primus hanc exagitavit quæſtionem; Valleſius ampliavit, notat triplicem dari motum localem compoſitum ex duplici motu: Alter compoſitus ex violento, & naturali, ut motus, quo ſurſum impellitur lapis, & quo naturaliter deorſum fertur: Alter in quo uterque motus eſt violentus, ut ſi lapis ſurſum impellatur, & deorſum reſiliat vi impulſus recepti in corpore duro: Alter in quo uterque motus eſt naturalis, ut cordis motus aut arteriæ ſurſum & deorſum, quorum uterque fit à facultate in ipſum ordinatata. In primo motu dicit quòd datur quies privativa, quia datur tempus in quo impulſus vis, & gravitas æquales ſunt, & neutra movet, donec remittatur impul-

Digitized by Google

impulſus & primò movere incipiat gravitas vincens impulſum: In tertia motus complicatione datur quies poſitiva, quatenus facultas acquirit naturalem terminum in quem tendit motus, ab ipſa elicitus: In medio motu admittit quietem temporalem, in qua detinetur mobile, donec vincat receptus impulſus,& iterum moveat. Quidquid ſit de hoc,

Reſolvendum, Quòd in Pulſu Dicroto poteſt contingere, quod non detur quies poſitiva.

Probatur ex Galeno 1. *de differen. pulſuum cap.* 15. Ubi nullam ſenſibilem quietem dari in pulſu Dicroto affirmat: Tum quia Dicrotus diſcedit in medio motus, ſic exigente fine, ſine eo quòd facultas acquirat intentum terminum: Ergo ſolùm per quietem privativam fit diſceſſus.

SECTIO QVARTA.

De Parte artis Sphygmicæ Diagnoſtica.

CUM fine differentiarum pulſus dignotione, nequeat prædici ex illis, quod per ipſas ſignificatur; ſub hac ſectione modum ipſas dignoſcendi trademus.

RESOLUTIO PRIMA.

Quæ ſint pro pulſus dignotione requiſita.

REſolvendum 1. Quòd pro pulſus dignotione requiritur, quòd Medicus non ſtatim accedat ad apprehendendum pulſum; ſed poſtquam ſedens attentè vultum ægri conſpiciat, & plura de diſpoſitione ejus perquirat.

Ratio ejus eſt, quia primo aſpectu conturbatur æger, & ab animi pathemate immutatus pulſus propriam diſpoſitionem mentitur.

Reſolvendum 2. Quòd requiritur in manu Medici media, & temperata temperies primarum,& ſecundarum qualitatum.

Ratio hujus eſt, quia cùm tactus ſit judex; immunis debet eſſe à percipiendis qualitatibus primis,& ſecundis,mediamque habere temperiem, quæ aptior eſt tactui pro tangibilibus percipiendis, cum illi ſit in homine debita temperies, ex Galeno libro de uſu partium.

Reſolvendum 3. Quòd Pulſus commodius attingitur in carpo manus, nec unica vice, ſed pluribus debet percipi.

Probatur: Quia variæ ſunt differentiæ attingendæ, ut cõſtat ex dictis; variæ paſſiones animæ, quæ poſſunt interturbare ex parte ægri cognitionem; variæ ex parte Medici cauſæ quæ ipſum poſſunt à cognitione avertere: Reſtat ergo ut per plures vices pulſus attingendo conetur diverſas has cauſas impedientes cognitionem avertere.

Reſolvendum 4. Brachium debet poni in decente figura,& ſitu; ita ut nec ſit valde extenſum, nec nimis compreſſum, ſed modicè contractum ſupra thoracem.

Probatur: Quia arteriæ motus aptius percipitur, dum non impeditur: ſed nimia compreſſione, aut contractione, cum mutetur illius locus naturalis, impeditur illius motus: Ergo ut aptiùs percipiatur nec debet eſſe compreſſus, nec nimis extenſus.

Reſolvendum 5. Quòd quatuor digiti carpo applicentur. Pro-

Probatur: Per manus applicationem non ſolùm debent percipi differentiæ particulares, ſed omnes differentiæ, & inæqualitates collectivæ, & ſingulares, quæ nequeunt percipi, niſi per plurium digitorum applicationem: Ergò omnes quatuor debent applicari.

Reſolvendum 6. Quòd Medicus utatur triplici tangendi modo; levi applicatione, mediocri, & compreſſiori.

Probatur; Quia pulſus vehemens, & durus, compreſſiori apprehenſione percipiuntur: debilis leviori, fugit enim, ſeu non reſiſtit majori compreſſioni: mediæ differentiæ mediam deſiderant applicationem.

Reſolvendum 7. Quòd Ægrotans, dum pulſus tangitur, debet eſſe liber ab omni perturbatione animi; debet non reliquas movere corporis partes: manus ſit nec prona omnino, nec omnino ſupina, nec digitos nimis extenſos, nec nimis compreſſos habeat.

Probatur, Quia in perturbatione animi mutatur finis, ut dicemus, & immutatur pulſus: Quòd non moveat reliquas corporis partes, quia ſimul moventur carpi partes, & non rectè percipiuntur arteriæ, & nervorum motus, qui ſolent ſupervenire: De poſitione manus conſtat, quòd ſi nimis prona ſit, gravitas magis juvat arteriæ motum, ſi ſupina nimis, impedit: De digitorum extenſione, & compreſſione conſtat impedire debitam arteriæ poſitionem: Ergo hæc omnia ſervanda pro pulſus cognitione.

RESOLUTIO II.

Quæ obſervari debent pro unaquaque pulſus differentia peculiari.

Reſolvendum 1. Quòd pro omni pulſus differentia dignoſcenda, percipienda eſt priùs illius mediocritas.

Probatur: Quia medium eſt judex ſui obliqui: Ergo ut cognoſcantur in unaquaque differentia, illius extrema, debet priùs cognoſci illius mediocritas.

Reſolvendum 2. Quòd debet attendi in pulſu motus uterque; quies externa, & motus modus, ut & interna etiam percipiatur.

Probatur, quia quietes, & motus ſunt partes eſſentiales pulſus, quæ ipſum adintegrant, & quæ cognoſci petunt: Cum ergo interna quies, & ultima pars motus tactui non ſe offerant, reliquæ partes debent attendi; modus motus, ut ex illis conjecturaliter ſaltem poſſit interna quies, & reliquum motus cognoſci.

Reſolvendum 3. Quòd omnes pulſus differentiæ in promptu debent eſſe, & quæ ſint propriæ, quæ incompoſſibiles, quæ familiares.

Probatur, Quia cum omnes differentiæ propoſitæ ſint ex uſu in arte ſphygmica, & niſi in promptu ſint, nequeant tactu percipi, conandum eſt eas in promptu retinere; cùmque incompoſſibiles, propriæ & familiares, diverſarum præſtent cauſarum indicia, non minùs earum præhabenda cognitio.

RESOLVTIO III.

Qualiter Pulſus magni differentia ſunt cognoſcenda.

RESolvendum, Quod pro pulſibus magnis cognoſcendis requiritur varia manus applicatio: cognoſcitur pulſus magnus melius leviori, quam mediâ, aut compreſſiori applicatione, niſi admodum vehemens ſit facultas: Latus pulſus media applicatione manus percipitur melius: Altitudo, ſeu profunditas, comprimente magis applicatione, niſi debilitas facultatis impediat: Similiter figura prona juvat ad cognoſcendam longitudinem, ad quod ſupina eſt minùs commoda.

Dices quod altitudo arteriæ ſeu illius profundior pars nequit tactu percipi: Ergo fruſtra tactu illius cognitio exploratur

Reſpondetur, Quòd percipitur major pars motus arteriæ ex quo, compreſſione facta, colligitur ulterior pars, quæ reſtat cognoſcenda.

RESOLVTIO IV.

Qualiter petit cognoſci pulſus celeritas, & tarditas.

SVnt tarditas, & celeritas modus motus, quem ſenſu percipi difficile eſt, Ariſtoteles ex ſpatio & tempore, quod in ipſo conſumitur docet cognoſci. Galenus *3. de cognoſcendis pulſibus cap. 1.* docet, quod pulſus celeritas cognoſcitur ex modificatione quadam inventa in impetu, quo percutit arteria pulpam digiti, quia parum, aut multum immoratur arteria in ſpatio quod pertranſit.

Probatur à Galeno, Quia omnia corpora, quæ moventur, ex locis unde moventur cognoſcimus quomodo moveantur, & ubi in locis remorantur, cognoſcimus, quantum tempus conſumpſerint in motu; unde pulſus celeritas cognoſcitur quia arteria parum temporis conſumit in motu; tarditas, quia multum temporis conſumit.

Dices quod ex impetu celeritatis oritur, quòd arteria parum detineatur in motu: Ergo in pulſu celeritas non diſtinguitur à vehementia.

Reſpondetur, Quòd celeritas attenditur penes tempus, vehementia penes impetum, quo ferit arteria, & poteſt vehemens eſſe pulſus, & tardus, ſi uſus tarditatem petit, & in pulſu debili ſæpe fit tarditas ſic uſu exigente, numquam tamen vehementia.

RESOLVTIO V.

Qualiter Creber, aut Rarus Pulſus cognoſcatur.

REſolvendum, quòd ſicut celeritas cognoſcitur in pulſu, quia parum temporis detinetur in motu arteria; ſimiliter crebritas, quia parum temporis immoratur arteria in quietibus: quies externa cognoſcitur manus applicatione, interna verò per comparatione mad tempus, quod conſumit arteria conjecturaliter in ſano homine; & in eo, quòd citius redeat: è contra vero crebritas.

Dices nequire etiam percipi tempus, quo in ſano homine arteria retinetur in interna quiete.

Reſpondetur, quòd fit conjectura, ſumpto exemplo in homine qui tranſit foſſam, & iterum redit, qui quantum retineatur in altera parte, cognoſcitur penes brevitatem, aut tarditatem, qua ab

ab vna ripa in alteram redit, facta motus celeritatis comparatione ſimul.

RESOLVTIO VI.

Qualiter Pulſus Vehemens, & Languidus cognoſcantur.

RESolvendum, quòd per comprimentem manus applicationem cognoſcitur pulſus vehemens, imprimit enim impulſum, feritque pulpam digitorum; debilis vero nequit pulpam digitorum ferire, aut penetrare: medio modo ſe habet qui medius eſt inter utramque.

Dices quòd etiam Pulſus durus ferit tactum, & mollis refluit ab illo.

Reſpondetur quòd vehemens imprimit activè impulſum; durus paſſivè reſiſtit.

RESOLVTIO VII.

Qualiter Pulſus Durus, & Mollis cognoſcantur.

RESolvendum, quòd cognoſcuntur pulſus durus, & mollis per compreſſivam manus applicationem; durus enim pulſus motui reſiſtit nec cedit; mollis autem cedit tangenti facilè, ſubvertiturque à pulpa digitorum; ita ut comprimenti cedat ſtatim.

Dices quòd vehemens pulſus etiam reſiſtit tangenti.

Reſpondetur ut ſuprà, quòd vehemens reſiſtit activè imprimendo impulſum; durus reſiſtit paſſivè, reſiſtendo impulſui tangentis, nihil tamen agendo, ſed propria duritie.

RESOLVTIO VIII.

Qualiter Pulſus Rhytmi cognoſcantur

RESolvendum 1. Quòd Rhytmi P[illegible] Antiquorum proportio in qua[illegible] temporis dilatationis ac tempo[illegible] compreſſionis (licet, vt docet Galenus, [illegible]ctu ex toto non comprehendatur, [illegible] poteſt comprehendi, ſaltem conjectu[illegible]

Probatur ex Galeni doctrina [illegible] *cognoſcendis pulſibus.* & ex modo [illegible] ſupra diximus poſſe internã percipi [illegible]

Reſolvendum 2. Quòd Rhytmi pulſ[illegible] proportio, quæ ex Galeno ſumitur [illegible] proportione celeritatis in motu [illegible]tionis, & compreſſionis, cognoſcibil[illegible] eſt tactu magna ex parte.

Probatur, quia tactus majorem [illegible]tus partem in compreſſione, & dil[illegible]tione percipit: Ergo ex illis po[illegible]liter tota proportio cognoſci.

RESOLVTIO IX.

Qualiter ſit cognoſcibilis Pulſus inæ[illegible]

RESolvendum 1. Quòd ad inæquali[illegible]tatem cognoſcendam præ[illegible] neceſſariò præcognitio æquali[illegible] & per comparationem contra [illegible] inæqualitas, quæ per plure[illegible] p[illegible] obſervari debet, ut in earum m[illegible]te omnino certiores ſimus, & [illegible]do ordo, aut inordinatio in æ[illegible] obſervan da.

Reſolvendum 2. Quod inæq[illegible] gularis per plures applicatio[illegible] plicationem levem, compre[illegible] mediam debet attendi

Probatur, quia difficil[illegible] e[illegible] cognitio, ſi pulſus eſt debi[illegible] neq[illegible]

compreſſione, ſi profundus nequit attingi ſine illa: reſtat ergo ut per diverſas applicationes conemur eius cognitionem acquirere.

SECTIO V.

De Artu Sphygmica parte Ætiologica.

CVm ex cauſarum pulſus cognitione tota eius prædictionis pendeat cognitio, ſub hac Ætiologica parte, illarum rimabimur diverſitatem, & naturã

RESOLVTIO I.

Quæ ſit cauſa efficiens Pulſus.

VLſtadius, & reliqui admittentes ſanguinis circultationem; quibus adhæret Higmorus *lib. 2. p. 2. cap. 7* licet cordi tribuant vim pulſandi; arteriarum motum violentum eſſe contendunt, fierique à ſanguine propulſo in illas ab ipſo corde; unde Higmorus pulſum dicit eſſe arteriarum diſtenſionem violentam, ab impulſu ſanguinis à corde in arterias factam, cuius fundamenta propoſuimus *ſect. 2. reſol. 11.* Vbi hanc decidimus dubitationem, propoſuimuſque cauſas locomotivas ſanguinis, & ſpirituum per arterias. Quibus præſupoſitis ob majorem eiuſdem doctrinæ corroborationem,

Reſolvendum, Quod arteriarum motus ſit a facultate locomotiva illis inſita, vitali dicta.

Præter rationes, ſupra demonſtrantes hanc veritatem; Patet: Tum quia arteriæ diſtantes nequirent moveri à corde, cum ſint ultra ſphæram activitatis facultatis locomotivæ illius: Tum quia impulſus in longinquioribus arteriis deberet ſemper eſſe remiſſior, & ſi in illis detur uſus adauctus, ut in phlegmonibus cuiusvis partis, arteriæ in ipſis magis moventur, quàm in arterijs circa cor: Tum quia venæ proximiores cordi, aptiores ſunt ad hoc, ut moveantur ab impulſo ſanguine, quem recipiunt, quàm diſtantiores arteriæ; ſed venæ licet recipiant ſanguinem, ab eius impulſu non pulſant, nec moventur; Ergò arteriæ ab alio principio dicendæ ſunt moveri, quod cum nullum ſit præter inſitam vitalem facultatem, ab ipſa moventur.

Dices quòd venæ non pulſant, quia ſanguis non propellitur à corde in illas.

Contra ſtat: Tum quia ſicut in illis movetur ſanguis ſine impulſu à corde, poteſt etiam moveri per arterias: Tum quòd, ſicut ſanguis habet vias per quas pertranſeat in venas, habent eoſdem ſpiritus, & cum tenuiores ſint, poſſent propulſi moveri in illas, & facere pulſationem: Tum quòd ſanguis qui retrocedit ad cor per arterias, & ſpiritus, à quibus in metu ſuffocatur cor, contra impulſum à corde impreſſum movetur, & debet vitalis admitti facultas, à quo moveantur.

Probatur 2. impulſus quanto diſtantior ab impellente, remiſſius movet; ſed motus ſpirituum vitalium in aneuriſmate facto in pede, aut manu vehementiùs fit quàm circa cor: Ergo non moventur impulſu à corde comunicato illis, & ſanguini ſibi comixtis; ſed à facultate vitali arteriis omnibus inhærente.

RESOLVTIO II.

Quot ſint cauſæ, à quibus ſit Pulſus.

RESolvendum 1. Quòd cauſæ pulſus aliæ ſunt ſecundariæ, ſeu externæ aut procatharticæ, quæ pulſum non conſtituunt, ipſum tamen immutare poſſunt; immutando aliquam ex cauſis continentibus.

Reſolvendum 2. Quòd cauſæ ſecundariæ ſunt in triplici differentia; naturales, non naturales, aut præternaturales.

Probatur, quia cauſæ ſecundariæ ſunt, quæ valent immutare aliquam ex cauſis continentibus: ſed iſtæ valent immutari à rebus naturalibus, non naturalibus, aut præternaturalibus: Ergo cauſæ externæ aut ſunt naturales, aut præternaturales.

Reſolvendum 3. Quòd cauſæ Pulſus aliæ ſunt primariæ, ſynecticæ, ſeu continentes: ſic dictæ quia pulſus continenter dependet ab illis, ita vt qualibet mutata, ſtatim varietur, & immutetur pulſus, concurrunt enim ad illius conſtitutionem.

Reſolvendum 3. Quòd cauſæ continentes ſunt facultas, & inſtrumentum; facultas eſt virtus vitalis dicta, à qua efficienter moventur cor, & arteriæ. Vſus eſt finis ob quem moventur cor, & arteriæ pro uſu, & indigentia animalis. Inſtrumentum dicitur mobile, ſeu cor, & arteriæ quæ localiter moventur motu dilatationis, & compreſſionis.

RESOLVTIO III.

Vtrùm Pulſus poßit variari ſine immuta[illegible] cauſarum continentium.

VAlleſius lib, 3. *controverſ. cap.* 9. [illegible]ſcedit à Galeni doctrina, & tene[illegible], quòd pulſus poteſt variari ſine im[illegible]tione alicuius ex cauſis contine[illegible] his fultus.

Primò, Animæ paſſiones p[illegible] mutant, ſed hæ ſunt animæ affe[illegible], non autem corporeæ pulſus cauſæ. [illegible] iis non immutatis, mutatis Animæ pa[illegible]ſionibus, poteſt pulſus immutari.

Secundò, In timore datur de[illegible] facultatis ex Galeno *lib. de pul[illegible] rones.* Ergo immutatur pulſus in [illegible] nulla ex cauſis continentibu[illegible], ſed à ſolo timore.

Tertiò, Pulſus iræ fit altus, ira a[illegible]niente, nulla ex cauſis continentib[illegible] tatâ: Ergo ſine illarum variatio[illegible] mutatur pulſus.

Reſolvendum quòd ſine va[illegible] licuius ex cauſis continentib[illegible] mutari pulſus, ſic ex Galeno re[illegible] Medici excepto Valleſio.

Probatur 1. ex Galeno 1. *de* [illegible] *ſuum c.* 11. Vbi hanc ſancivit [illegible] Tum quia invariato princip[illegible] concurrente ad aliquem effe[illegible] effectus manet invariatus; ſed [illegible] tes Pulſus cauſæ ſunt prin[illegible] neceſſariò provenit pulſu[illegible] variatis, nequit pulſus im[illegible].

Reſolvendum 2. Quòd ſi [illegible] bus animæ pro materiali [illegible] ſemper variatur aliqua ex [illegible] nentibus, ſic ſtatuo co[illegible].

Probatur 2. Paſſione[illegible]

habent adjunctam corpoream aliquam qualitatem, quam intendunt, aut remittunt, mutatis ſanguine, & ſpiritibus à corde in partes, vel è contra: ſed immutati ſanguine, & ſpiritibus, intenſis, aut remiſſis primis qualitatibus, ſemper immutatur aliqua ex cauſis continentibus, cum ſaltem immutatur vſus: Ergo non datur immutatio paſſionis animæ pro materiali, ſine immutatione alicuius ex cauſis continentibus.

Probatur 3. Potentia eliciens paſſionem animæ eſt appetitus, cui non obedit pulſifica facultas, quæ vt diximus modo naturali operatur; actus illius, quæ dicuntur paſſiones animæ, ſunt immanentes, & appetitui inhærent, ſine eo quod valeant vitali adhærere facultati; ſed ipſis poſitis immutatur pulſus: Ergo quia aliquid ex materiali paſſionis immutatur ſe tenens ex parte cauſarum continentium pulſus.

Probatur 4. In ira fit efferveſcentia ſanguinis circa cor, accenſis ſpiritibus: in timore ipſis ſuffocatis, fit frigida intemperies: in gaudio, ipſis reſolutis. Et in aliis eiſdem ſpiritibus aliter immutatis variæ ſunt mutationes temperierum: Ergo in paſſionibus animæ pro materiali immutatur aliqua ex cauſis continentibus.

Ad 1. Reſpondetur, quod in paſſionibus ſanguis, & ſpiritus immutentur, immutatur temperies, & uſus; ex cuius mutatione proveniunt variæ differentiæ pulſus.

Ad 2. Reſpondetur, quòd in timore, per acceſſum, & receſſum ſanguinis, & ſpirituum ad cor vario modo immutato u, naſcuntur variæ differentiæ timoris in pulſu.

Ad 3. Reſpondetur eodem modo de differentiis pulſuum, quæ iræ ſuperveniūt

RESOLVTIO IV.

Vtrum in paſſionibus animæ, pro formali aliqua ex cauſis continentibus immutatur.

PRo reſolutione notandum, quòd Paſſio animæ, ut tenet D. Thomas 1. 2. *queſt. 22. & queſt. 26. art.* 1. eſt propenſio, ſeu coaptatio cum aliquo objecto præſuppoſita reali, ſeu ſenſitiva cognitione, ſeu tendentia animæ ad objectum, vt cognitum ſenſitivo, aut rationali appetitu. Vnaquæque poteſt dupliciter conſiderari, vel pro formali, id eſt prout eſt actus appetitus, ſive ſenſitivi, ſive rationalis, voluntatiſve; ſeu pro materiali, quatenus adjungitur cum animæ paſſione transmutatio corporalis, ſeu affluxus ſanguinis, aut ſpirituum; ut in ira poſito appetitu vindictæ, fit efferveſcentia ſanguinis circa cor, & huiuſmodi affluxus humorum, aliquando antecedunt, & poſtea ſubſequitur paſſio animæ pro formali, vt ex phlegmone ſubſequitur dolor: Et non loquimur de hoc confluxu humorum; ſed de alio, qui neceſſariò ſequitur poſita animæ paſſione pro formali, cuius gratia ſpiritus à corde in partes, vel ab iis in cor, vel ſimul ad intus, & ad extra moventur ſanguis, & ſpiritus: & hujuſmodi affluxus dicitur animæ paſſio, quia ipſi eſt conjunctus, vnde D. Thomas iram vocat efferveſcentiam ſanguinis circa cor.

Secundò præſupponendum, Quòd appetitus ſenſitivus dividitur in iraſcibilem, & concupiſcibilem: conveniunt in tendentia ad objectum; differunt, quia concupiſcibilis tendit ab bonum, aut malum abſolute, iraſcibilis circa bonum, aut malum vt induit rationem ardui, aut difficilis adipiſcibilis; ſub iis ſunt unde-

cim paſſiones ſenſitivi appetitus; ſub concupiſcibili ſunt ſex conſtitutæ per tendentiam in bonum; in commune inclinatio in bonum, dicitur *amor*; in malum, dicitur *odium*; ſi ſit in bonum nondum habitum, dicitur *deſiderium* aut *concupiſcentia*, renuitio à malo, non accepto; dicitur *fuga*, vel *abominatio*; ſi bonum adeptum eſt, dicitur *coaptatio*, ſeu *quietatio appetitus*, ſi bonum poſſeſſum dicitur *gaudium*; ſi malum jam poſſidetur, dicitur *dolor*, ſeu *triſtitia*.

Iraſcibilis paſſiones ſunt quinque; inclinatio in bonū nondū habitum, ſed arduū, dicitur *Spes*. Actus appetitus in illud, dicitur *Deſperatio*, dum diſcedit ab illo ob difficultatem adipiſcendi: Actus appetitus in malum arduum nondum præſens, & quod difficulter poteſt fugi, dicitur *Timor*, ſicut appetitus in ipſum, ut ipſum ſuperet, dicitur *Audacia*. Appetitus vindictæ contra inimicum intendentem malum inferre, dicitur *Ira*, ſub iraſcibili deficit Gaudium; quia bonum poſſeſſum nihil habet ardui. Hujuſmodi dicuntur paſſiones animæ pro formali, ad quas ſubſequitur tranſmutatio ſanguinis, & ſpirituum, quæ dicitur paſſio animæ pro materiali. De iis antecedente Reſolutione diximus per ipſas mutari partium temperiem, & uſum: de paſſionibus animæ pro formali quarum cauſa immutatur pulſus, ut ſanguinem, & ſpiritus moveat juxta exigentiam talis, vel talis paſſionis, inquirimus, an talis pulſus imutatio fiat ſine mutatione alicuius ex cauſis continentibus.

Fienus *lib. de viribus imaginationis*, poſita paſſione animæ pro formali, aſſentitur dicentibus ſangunem, & ſpiritus à ſeipſis moveri ad partes, vel ad cor, veluti in fundium totius; quia illis eſt inditum hoc à generante. Sic tenet Argenterius [illegible] *de ſomno & vigilia*, & Galenus [illegible] *gore, tremore & palpit. cap. 5.* [illegible] *thodi cap. 2. & 2. de cauſis* [illegible] huic videtur opinioni favere, in [illegible] loſophandi modo non imminutatur [illegible] in paſſionibus animæ pro formali.

Fracaſtorius *lib. de ſympathia*, [illegible] *typathia rerum*, *fol 60.* Spiritus in [illegible] nibus animæ pro formali, modo [illegible] moveri admittit: ſed ſuperad[illegible] veri ſine variatione uſus ab a[illegible] hæc ſine cognito inſurgit ad opera[illegible] juxta exigentiam animalis.

Petrus Garcia, & M[illegible]tamoro [illegible] ſionibus animæ pro formali judicant [illegible] ritus non moveri per aliquam d[illegible] tiam à pulſifica facultate [illegible] eorum tranſmutationem; ſed quod [illegible] ventur à facultate attrahente, aut [illegible] lente cordis; quæ ſunt gradus [illegible] vi, quibus convenit trahere utile, [illegible] pellere inutile.

Contendunt alii quòd à pul[illegible] tuum motus in animæ paſſionib[illegible] quia varietur aliqua ex cau[illegible]s co[illegible] bus; ſed quia facultas pulſifica [illegible] imperio voluntatis aut appeti[illegible] rum ſubordinatione cogitur, ut [illegible] ferentias, per quas moveat ſp[illegible]

Peramatus *lib. de facult. cap.* [illegible] rens Averrhoi 2. *Colle taneor* [illegible] net quamdam regitivam facul[illegible] gere pulſificam ad hoc, ut mo[illegible] in paſſionibus animæ, ſine [illegible] cuius cauſæ continentis.

Sunt qui judicant finem [illegible] grari ex hoc, quod eſt præbere [illegible] parti debitam temperiem [illegible] communi animalis [illegible] rari facultatem Pulſificam in [illegible]

animæ, cum ponit differentias Pulſus, per quas ſpiritus moventur, & conſequenter ſi eos variari admittunt.

Reſolvendum 1. Quòd nequeũt ſpiritus vitales a ſe moveri in paſſionibus animæ;

Probatur: Tum quia *diſp. de ſpiritibus.* probavimus, non vivunt ſpiritus; vnde nec poſſunt moveri à ſe: Tum quia licet viverent, nequirent frui vita ſenſitiva, nec habere organizationem pro potentiis ſenſitivis, cognoſcitivis, aut locomotivis: Tum quia licet illas haberent, nihil reperitur in illis, ratione cuius cognoſcitur neceſſitas operandi, poſita in animali paſſione animæ pro formali: Tum quia ſi operarentur in virtute generantis, ſemper moverentur pro convenientia animalis ab ipſis verò commotis in paſſionibus animæ in ira fiunt febres, in timore ex ſuffocatione eorum in corde ſupervenit mors, ſicut & in gaudio per expulſionem ad partes externas: Ergo ſpiritus non moventur à ſe in paſſionibus animæ.

Reſoluendum 2. Quòd ob ſolam radicationem potentiarum nequit anima operari cum Pulſifica, ſine mutatione cauſarum continentium.

Probatur: Tum quia hæc ratio probaret, vt inſurgeret ad operandum cum vegetativis facultatibus pro nutu, cum etiam radicentur cum anima, cuius connexionem conſtat: Tum quia etiam in ſenſitivis operaretur voluntas, aut appetitus ſine præcedente cognitione, quæ cogeret ad operandum continenter: ſed pro motu animæ adhuc præſuppoſito actu prævio movente ipſum, vel ſine eo quod intellectus proponeret aliquid voluntati, anima inſurgeret ad operandum cum illâ: Tum quia cum potentiæ naturaliter operentur pro modo, quo objecta illis proponuntur, ſine hac connexione cogerẽtur operari, anima cogente illas ad operandum ſine propoſito objecto, ſineve ſibi debito: Tum quia anima ſolum ſe poteſt habere tanquam principium radicale activum, quod nequit ſine coaptato fine, aut objecto operari, nec poſſet ultra propriam convenientiam ſpiritus movere, nec poſſent ſpiritus ab ipſa moti in dolore fluere pro partis mortificatione; & in aliis paſſionibus pro viventis interitu.

Reſolvendum 3. Quòd à facultatibus gradus vegetativi nequeunt moveri ſpiritus in paſſionibus animæ pro formali.

Probatur: Tum quia facultates Attrahens, & Expellens gradus vegetativi ſolũ deſerviunt facultatibus gradus vegetativi: Tũ quia ſolùm verſantur circa utile aut inutile, quod provenit ex alimento, & in ordine ad nutritionem: Tum quia paſſio animæ non ponit rationem utilis, aut inutilis in ſpiritibus, ut attrahantur aut expellantur: Tum quia ſi fiunt utiles ut trahantur, non fiunt inutiles ut expellantur; & ideò nec objectum utriuſque facultatis: Tum quia operantur ſecundum ultimum potentiæ, & non pro uſu, & indigentia requiſitis pro animæ paſſionibus: Tum quia mutuo ſe impedirent in trahendo, & expellendo, conſtitutæ per eandem paſſionem aptæ ad utrumque finem: Tum quia ſimili modo ac in arteriis moventur ſpiritus, poſita paſſione animæ, moverentur in venis, in quibus ſunt ſpiritus vitales, & facultas attrahens, & expelles; ſed in iis omnibus, iis cauſis concurrentibus non moventur à facultatibus attrahente, & expellente: Ergo nec in arteriis.

Reſolvendum 4. Nullam dari regen-

tem

tem facultatem, cui reliquæ ſubordinentur ut tali.

Probatur: Tum quia aliquid debet recipere à facultate regente facultas illi ſubordinata, quod Averrhoes, Forlivius, & Veiga, qui illi adhærent, non aſſignant: Tum quia omnes facultates extraherentur à proprio modo operandi, ſi operarentur nutu regentis facultatis, & non determinatæ à proprio objecto: Tum quia ſolùm illæ potentiæ ſubordinari poſſunt regenti facultati, quæ communicant in libertate; pulſifica naturali modo operatur, vt diximus: Tum quia regitivam facultatem non ponit Ariſtoteles, nec reliqui Philoſophi; quia vnaquæque operatur iuxta proprium objectum poſito fine operandi, ſine eo quod regatur ab alio quam ab Authore Naturæ, qui ipſam coaptavit cum proprio fine, vltra quem nequit abſtrahi; adhuc ſi ſit ſubdita imperio voluntatis, aut appetitus: Ergo admiſſa regitiva facultate, non datur cauſa ob quam ſpiritus moveantur à facultate Pulſifica ſine mutatione alicuius cauſæ continentis.

Reſolvendum 5. Quòd bonum in communi non poteſt ſe habere ex parte finis, ita vt ſit cauſa finalis ob quam pulſus immutatur in paſſionibus animæ pro formali.

Probatur: Tum quia in unaquaque paſſione animæ, ponuntur differentiæ plures in pulſu, & in omnibus quamplurimæ diverſæ: Cum ergo bonum animalis ſit unus finis, nequeunt variæ, & oppoſitæ differentiæ ob illum poni: Tum quia bonum animalis eſt genericus finis ob quem omnes eius facultates operantur; & ſicut ipſæ inter ſe habent particularia objecta ſpecificantia, debent diverſæ pulſus differentiæ habere diverſos uſus ſpecificantes: Tum quia unaquæque res bonum commune intendit, non ut [illegible] ſed propter peculiare bonum ſui; brachium ſe exponit periculo vt defendat caput, vel totum, quia ſine illis nequit conſervari; lapis deſcendit, & ignis aſcendit violenter, potius ob ſui conſervationem, quam univerſi; veſica [illegible]hit, non tam ut corpus repurget, quam ob fruitionem.

Reſolvendum 6. Quòd differentiæ pulſus, quæ communiter aſſignantur [illegible] paſſionibus animæ, non ſunt earum pro formali, ſed præſuppoſita ſpirituum tranſmutatione, ſeu pro materiali.

Probatur: Tum quia in pulſu iræ docet Galenus 4 *de cauſis pulſuum cap.* 1. & Avicenna *ſen.* 2. 1. *d.* 3. quòd eſt [illegible], magnus, celer, & creber, quæ differentiæ proveniunt ex efferveſcentia ſanguinis circa cor, & ex eius uſu adaucto: In gaudio, aut lætitia datur pulſus magnus, rarus, tardus, qui provenit ex uſu imminuto proveniente ex expanſione ſpirituum vitalium ad partes externas: In triſtitia pulſus eſt parvus, languidus, tardus, & rarus, qui in paſſione [illegible] pro formali nequiret eſſe parvus, ſed magnus, ut ſpiritus retrocedant ad cor; fit autem parvus ad expanſionem [illegible]ſitam poſt formale paſſionis, [illegible] iterum extra mutentur; Pulſus [illegible] eſt parvus, languidus, tardus, [illegible], qui in retroceſſu debito pro formali paſſionis, nequiret fieri; Pulſus [illegible] Galeno 4. *de cauſis pulſuum cap* [illegible] vibratus, inordinatus & [illegible] differentiæ ſunt paſſionis pro materiali; Pulſus agoniæ, quæ cum [illegible] tur, addens conatum ſugiendi [illegible] locali motu, & vindictæ [illegible]

quod

quod intus & foras feruntur ſpiritus juxta illorum acceſſum, aut receſſum ad cor; ponuntur cum variis differentiis à timoris pulſu, quales proponuntur à Galeno *lib. de cauſis pulſuum.* Ergo communiter ex ipſo, & Avicenna adductæ pulſuum differentiæ in paſſionibus animæ ſunt, quæ debentur illis pro materiali.

Reſolvendum 7. Quòd in paſſionibus animæ pro formali trahuntur, aut expelluntur, ad partes ſpiritus vitales à facultate vitali, prout convenit ut partes operentur, quod debetur pro tali paſſione.

Probatur 1. Quòd trahantur ſpiritus à facultate vitali: Tum 1 quia ſic docet Galenus 4. *de cauſis pulſuum cap.* 3. docens quòd in lætitia expanduntur ſpiritus ad partes externas; & quod in timore retrahuntur; ex quo patet in formali paſſionum animæ, ſpiritus moveri à facultate vitali: Tum quia in partibus majus robur, diverſaque temperies requiritur poſitâ animæ paſſione pro formali, quàm ante illam; unde debuit ſpirituum temperiem impartientium fieri motus ad partes, & per vitalem facultatem: Tum quia patet ex Hippocrate, qui 6. *Epidem. ſect.* 5. *comm.* 9. dicit: *Incandeſcentia attrahit in cor, & pulmones, lætitia autem relaxat cor.* Galenus *in comment.* dicit, *Relaxationem cordis per lætitiam explicat, id eſt, derelinquunt cor ſpiritus, qui per iram attracti opprimebant ſeu coarctabant cor*; ex quo apparet moveri ſpiritus à propria locomotiva facultate, poſitâ animæ paſſione pro formali; antequam ſpiritus communicent intemperiem parti: Tum quia ſpiritus, & ſanguis commoti ad partes ponunt pulſuum varias differentias, quas retulimus ex Galeno; vnde conſtat quod in formali paſſionis ſanguis & ſpiritus ſunt in partes commoti à ſuâ locomotivâ facultate: Tum quia cum in paſſionibus fiat ad internas, & externas, & verſus quaſcumque partium differentias motus, petit fieri à vitali facultate in hunc finem à natura deſtinata. Tum quia cum ſpirituum attractio in partes in paſſionibus animæ juxta diverſitatem paſſionum ſit neceſſaria, & pro uſu & indigentia operationum petit fieri, poſita paſſione animæ pro formali, & à facultate vitali, quæ pro uſu, & indigentia in hunc finem apta eſt operari.

Reſolvendum vltimo, Quòd differentiæ pulſuũ, quæ ponuntur in paſſionibus animæ pro formali, fiunt ex mutatione uſus.

Pro cuius intelligentia, Notandum quòd cor conſtituitur ab Hippocrate origo & principium omnium operationum; quia pro illis tribuit omnibus partibus debitam caloris temperiem, quod docuit *lib. de corde, lib. de carnibus, lib. de oſſium natura.* Idem tenet Ariſtoteles 3. *de hiſtoria animal. cap.* 4. D. Thomas *opuſcul.* 35. *de motu cordis & 12. q.* 22. Deſervit autem huiuſmodi temperies caloris diſpoſitivè pro actionibus ſenſitivis, inſtrumentaliter pro vegetativis, & cum nequeant partes ſine debita temperie operari, præcipue prout modo dicto completur per calorem, in eius ſubſidium ſpiritus vitales generat continuò in corde Natura, vt per ipſos illum impartiatur omnibus partibus, qui requiritur pro ſuis operationibus: in quem finem cordi & arteriis condonavit pulſificam facultatem, cuius finis, & uſus eſt calorem impartiri vnicuique parti, requiſitum non ſolum pro ſui conſervatione, ſed pro ſuis operationibus. Cum ergo diverſæ operationes petant fieri in partibus in paſſionibus animæ, juxta illarum exigentiam, quam ante illas, hinc fit, quòd poſi-

Digitized by Google

poſita paſſione animæ pro formali, ponatur in partibus neceſſitas novi gradus caloris, ſi non ad earum cõſervationem, ſaltem ad actiones requiſitas pro tali paſſione animæ, qui finis tribuendi talem temperiem caloris partibus, immutat vſum facultatis pulſificæ, ob quem novas ponit pulſuum differentias poſitâ paſſione animæ, pro formali.

Probatur, Tum ex Galeno *lib. 2. de ſanit. tuenda cap. 11.* Vbi inter cauſas immutãtes pulſum ob diverſas temperies requiſitas, annumerat animæ paſſiones: Tum quia cum ordinetur Pulſifica facultas ad impartiendum calorem requiſitum pro operationibus debitis, ante paſſiones animæ, debuit eadem ordinari ad temperies & calorem impartiendos requiſitos poſt ipſas: Tum quia cum Galenus, & reliqui eius Sectatores præter Valleſium, non poſſe variari pulſum teneant ſine variatione alicuius cauſæ continentis, & ſolus vſus poſſit variari modo dicto pro pulſibus debitis paſſionibus animæ pro formali; in illis ex hoc fine variato fatendum ipſas immutari: Tum quia attractio & expulſio ſpirituum ad partes, & ad cor, invenitur in paſſionibus animæ, vt ex earum differentiis adduximus ex Galeno: ſed hoc non in alium finem admittendum niſi vt immutetur partium temperies: Ergo hæc eſt finis operandi in facultate pulſifica, quæ illos movet: Tum quia in partibus non ſolùm eſt neceſſarius moderatus calor conſervativus, ſed execdens ad operandũ: Ergo ad vtrumque impartiendum debet cogi facultas pulſifica, quæ hunc in finem fuit à Natura condonata: Tum quia Galenus docet quod in convaleſcentibus fiunt pulſus celeres, & frequentes vt attrahant materiam ad generandos ſpiritus vitales, qui deficiunt: in ſomno retrahuntur, vt conſerventur, & reſarciantur pro actionibus, in vigilia expanduntur in partes pro ipſis exequendis; poſt cibum feruntur ad ventriculum pro coctione; ſed ſimilis eſt operandi neceſſitas in paſſionibus animæ pro illarum actionibus: Ergo ob hunc vſum moventur in illis.

Dices 1. Quòd defectus caloris in partibus eſt privatio; ergo nequit eſſe vſus, cauſave finalis valens realiter pulſum immutare.

Reſpondetur, Quod calor requiſitus in partibus pro operationibus debitis paſſionibus animæ pro formali, eſt finis ob quem ponuntur variæ differentiæ pulſus; præſuppoſita illius privatione, ſicut in quavis cauſa finali, quæ allicit efficientem, dum nondum exiſtit.

Dices 2. Quod partes ante paſſiones animæ pro formali habent debitam temperiẽ ad eſſe: Ergo conſequenter ad operari.

Reſpondetur, Quod poſita neceſſitate agendi cum majori conatu, ponitur neceſſitas vlterioris diſpoſitionis ſaltem ad operari; ſic in ventriculo, poſita copia alimenti, calor trahitur ad eius concoctionem, & diſcurrenti major copia ſpirituum ad cerebrum.

Dices 3. Potentiæ ſunt radicatæ, in anima; Ergo poſita neceſſitate operandi, ab ipſa excitantur ſine mutatione finis.

Reſpondetur, Quòd radicatio potentiarum cum anima, non poteſt illas extrahere à proprio fine ſpecificativo, & ad hoc vt operentur, niſi ipſo poſito aut immutato.

Dices 4. Quod clauditur cor in dilatatione, ita vt nequeant ſpiritus retrocedere in paſſionibus animæ, ſunt enim valvulæ à quibus impediuntur recipi

Reſpon-

Reſpondetur cum Galeno *lib. de vtilitate reſpirationis.cap.5.* Quòd ab arteria magna in cor eſt transfluxus; non enim arteriæ ex toto, clauduntur per valvulas.

Dices 5. Quòd etiam ſine paſſionibus animæ in dilatatione traherentur ſpiritus, ſicut in timore & triſtitia.

Reſpondetur, Quod non eſt validus conatus, & non aperitur arteria vltra proprium tenorem: vnde quod reliquum illius aperitur, ſanguine repletur, in paſſionibus animæ aperitur vltra proprium tenorem, & per majorem apertionem datur locus receptioni ſpirituum.

Dices 6. Quòd omnes partes operantur pro bono totius: Ergo ſine particulari fine, operantur propter illud.

Reſpondetur, Quòd operantur propter finem in communi, quatenus finis particularis participat illud, vnaquæque enim res ſuum bonum peculiare proſequitur, & ideo natura, in objectis trahendis ponit propriam convenientiam conſervationis, vel ſaltem fruitionis; nec ea quæ violenter operantur propter bonum commune vel vniverſi aliquid agerent, ſi abſque illo poſſent ſubſiſtere.

RESOLVTIO V.

Qualiter Pulſuum differentia ponuntur ab uſu adaucto.

Vſus pulſus eſt finis ob quem operatur facultas pulſifica, variaſque ponit differentias. Alter eſt diminutus: Alter adauctus; hic eſt vel ob intenſum calorem, vel ob neceſſitatem trahendi materiam, ex qua generentur ſpiritus. De adaucto vſu ab excedente calore præcipue proponitur diffiacultas Similis eſt ratio vtriuſque.

Reſolvendum, Quòd ob vſum adauctum per ſe primò ponitur pulſus magnus; ſecundò pulſus celer; tertiò pulſus creber, ſi ſenſim augetur; ſi ſubito, omnes ſimul.

Probatur: Tum ex Galeno 1. *de cauſis pulſuum cap. 5. & 7. & lib. 1. de præſag. ex pulſibus cap. 1. lib. artis medicinal. cap. 29. 1. de diffic. reſpir. cap. 8,* Vbi & pulſum, & reſpirationem modo dicto prædictas ponere differentias affirmat: Tum quia Natura de poſſibilibus facit quod vtilius ad finem conſequendum eſt: vtilior eſt magnitudo, quia magis attrahit, ſecundò, celeritas cum illa, tertiò crebritas: Tum quia probat Galenus à ſimili; nam ob nimiam ſitim extinguendam, primò copiam aquæ, quam celerem eius motum, & potiùs illum celerem quàm crebrum ponimus; nec vltimos tentamus, ſi ſufficiant primi: Tum patet, quòd ſimul ponantur, ſi vſus ponitur ſimul pro omnibus; intendit enim natura ſimul ponere quod ſimul pro omnibus exigit finis.

Dices, Solâ magnitudine poteſt ſupplere facultas, quod poſſunt celeritas, & crebritas, dum vſus non eſt intenſus: Ergo donec ipſæ ex toto ponantur, reliquæ non ſunt ex vſu.

Reſpondetur, Quòd cum omnes iſtæ differentiæ ſint propter vſum adauctum à Natura deſtinatæ, licet cum prioritate, dum paulatim intenditur calor, ponantur, omnes tamen concurrunt, mutuò ſe coadjuvantes, quia poſito fine vnaquæque naturali modo operatur, pro fine ſibi præſcripto, & poſito fine correſpondenti eius neceſſitati neceſſariò ſubſequitur debita differentia Pulſus ſine aggravatione, & moleſtiâ coadjuvantis

Dices 2. Quòd ſi in augmento, aut ſtatu febrium, poneret Natura differentias dictas, remitteret febrem; cum non remittat, videtur non poni differentias debitas pro uſu.

Reſpondetur; Quòd ponit Natura differentias ſibi poſſibiles ad remittendam febrem, non autem habet neceſſarias ad eius extinctionem.

Dices 3. Quietes conducunt ad eundem finem ac motus; Ergo poſita magnitudine, & illius quiete, ſuperfluæ ſunt celeritas, & crebritas.

Reſpondetur, Quòd eſſent ſuperfluæ, ſi magnitudo ſimul cum quietibus ſufficerent; ſed iſtæ omnes differentiæ ſimul cum quietibus, plerumque non ſatisfaciunt pro fine, & ideò perit æger.

RESOLVTIO VI.

Quæ fiant differentiæ propter uſum diminutum in Pulſu.

Reſolvendum, Quòd pro uſu diminuto paulatim poſito, per ſe primo ponitur pulſus rarus, poſtea tardus & parvus, ſi ſubito, ponitur creber. Hæ omnes ponuntur differentiæ.

Probatur: Tum 1. ex Galeno 1. *de cauſis pulſuum cap.* 7. *lib de præſagit. ex pulſibus cap.* 2. Tum quia contrario modo ac ponuntur, petunt auferri, dum uſus imminuitur, cum ille imminuatur primo, qui ultimo ponitur.

Dices 1. Quòd Galenus *lib. artis medicinalis c.* 30. pro ſignis frigiditatis dicit, quod pulſus eſt minor: Ergo pulſus parvus eſt qui primò ponitur.

Reſpondetur, Quòd ponit differentiam pro cognoſcendo uſu imminuto, quę ſi ſubito ponatur eſt neceſſaria; ſi paulatim, eſt quæ magis illum explicat.

RESOLVTIO VII.

Quæ differentiæ Pulſus ponantur ex conn exione facultatis, & uſus?

Reſolvendum, Quòd ex connexione facultatis, & uſus, quatuor differentiæ proveniunt ad uſum medicum conſiderandæ.

Probatur ex Galeno *lib.* 1. *de cauſis pulſuum cap.* 8. Vbi illas annumerat, & refert. Prima eſt, dum facultas eſt debilis, vſus verò adauctus, & tunc fiunt Pulſus languidi, parvi, & tardi; nequeunt enim à facultate debili poni pulſus magni, & celeres, qui exiguntur pro vſu: loco eorum contendit Natura crebritate defectum eorum ſupplere. Secundo connectitur debilis facultas cum vſu diminuto, & fiunt pulſus tardi, parvi & rari juxta exigentiam vſus, & vires facultatis. Tertia connexio eſt, dum facultas robuſta eſt, vſus adauctus; & fiunt pulſus vehementes, magni, & celeres juxta vſus exigentiam. Quartò connectuntur facultas robuſta, & vſus diminutus, & fiunt pulſus magni, ſeu mediocres; non enim fit parvitas, quia eſt aſſiſtata facultati robuſtæ: fiunt etiam pulſus tardi, & rari, quia diminutus vſus non petit contrarias differentias.

RESOLVTIO VIII.

Quæ ponantur differentiæ ex vſu & inſtrumenti connexione.

Reſolvendum, Quòd ex inſtrumenti, & vſus connexione quatuor fiunt differentiæ utiles pro vſu medico.

Probatur ex Galeno *lib.* 1. *de cauſis pulſuum*

Digitized by Google

ſuum cap. 9. Prima connexio eſt, dum inſtrumentum eſt durum, & vſus diminutus, ex quibus fiunt pulſus duri, parvi, tardi, & crebri; ſi inſtrumentum ſit molle, & vſus diminutus, fiunt pulſus molles, tardi, & rari; ſi inſtrumentum eſt durum & vſus adauctus, pulſus fiunt duri, minores quàm magni, celerrimi, & creberrimi; ſi inſtrumentum eſt molle, & vſus adauctus, fiunt pulſus molles, celeres, & crebri.

RESOLVTIO IX.

Quæ ſint cauſæ relativorum Pulſuum.

PVlſus ordinati, & inordinati ſunt ſub reſpectivis pulſuum differentiis, ad quas progredimur poſt tractationem de cauſis differentiarum ſimplicium.

Reſolvendum, Quòd ordinati fiunt pulſus, aut inordinati ex ſtabilitate aut inſtabilitate cauſarum.

Probatur, quia effectus ſequuntur modum operandi cauſarum; ſed cauſæ ſtabiles, & firmæ effectus producunt ſtabiles; infirmæ, & inſtabiles effectus inſtabiles & inordinatos efficiunt: Ergo ex inſtabilitate, aut inſtabilitate cauſarum, ordinati, aut inordinati fiunt Pulſus.

Reſolvendum 2. Quòd Pulſus ſimpliciter ordinatus provenit ex firmitudine facultatis pulſificæ, obedientia inſtrumenti, & invariabilitate finis.

Probatur, Pulſus dependet ex iis tribus tanquam à cauſis continentibus: Ergo vt fiat ordinatus, inevitabiles dictas ſtabilitatis petit cauſas.

Reſolvendum 3. Quod pulſus ſecundùm quid ordinatus fit ex æqualitate ſeu moderantia in cauſis continentibus.

Probatur: Pendet enim ex illis continenter: Si ergo ſecundum quid ordinatus fit, ſecundum quid tantum ſervant ordinem.

Reſolvendum 4. Quòd inordinatus fit pulſus ex inſtabilitate cauſarum continentium.

Probatur: Pulſus variant ordinem, dum ordinem immutant cauſæ, ex quibus dependent continenter: Ergo ſi inſtabiles fiunt, inſtabiles ſunt illius cauſæ.

RESOLVTIO X.

Vtrum Pulſus inæqualitas poßit provenire ſine vitio inſtrumenti.

SIne vitio inſtrumenti poſſe inæqualitatem cauſari, ex vitio inæqulitatis in vſus contendunt Aliqui: Tum 1. quia inæqualis intemperies per partes inſtrumenti potius variat vſum, quàm inſtrumentum; cauſat tamen inæqualitatem pulſus ex Galeno; ex quo apparet, quòd ex vſu variato fiat pulſus inæqualis: Tum 2. quia in inæqualitate febrili pulſus inæqualis, ex ſolà illa inæqualitate videtur provenire inæqualitatem ſine vitio inſtrumenti: Tum 3. in paſſionibus animæ, pro formali, fiunt inæquales pulſus ex Galeno *de cauſis pulſ.* Ergo ſine vitio inſtrumenti.

Advertendum; Quòd Galenus contendens ſemper vitiari inſtrumentum pro pulſuum inæqualitate, ita vt variatus uſus nequeat illam cauſare, loquitur de vſu immutando per realem alterationem qualitatis realis, V. G. per calefactionem: non autem loquitur de vſu Pulſus, qui immutatur in paſſionibus animi pro formali, modo ſupra explicato: nec Galenus contendit, quod vitium in aliis cauſis continentibus non coadiuvet ad

Digitized by Google

pulſus inæqualitatem, ſed quod ſemper coadjuvet; & ideo nos nquirimus, an tunc hoc vitio inſtrumenti ſaltem concomitante concurrente poſſint fieri Pulſus inæquales.

Reſolvendum, Quod inæqualitas in pulſu fit à vitio inſtrumenti, vel ipſo ſaltem concomitante.

Probatur ex Galeno, qui hanc tradidit doctrinam, *lib. de cauſis pulſuum cap.* 10. Vbi illam probat: Tum quia vſus nequit tam citò immutari provt requiritur ad inæqualitatem comparandam citò ſine inſtrumenti vitio: Tum de facultate, quia nequit eſſentialiter citò opprimi, & levari; niſi accidentaliter vitiato inſtrumento: Tum quia facultas inæqualiter agit, ſicut movet bajulator oppreſſus pondere, qui onere oppreſſis facultatibus, inæquales elicit motus: Tum quia inſtrumentum ex eodem Galeno 2. *de cauſis pulſuum cap.* 2. multipliciter læditur ad inæqualitatem cauſandam, compreſſione, obſtructione, repletione, & inæqualitate: in intemperie cordis & arteriarum, fit compreſſio ex plenitudine venarum, quæ ſuperiacent arteriis, aut ex tumore occupante ſpatium, per quod moventur, ex quo impeditur motus requiſitus pro vſu, & ob conatum fit inæqualitas Pulſus: ſi obſtruantur, aut repleantur arteriæ impediunt transfluxum ſpirituum, & fit ab onere inpediente ſupplere pro vſu, inæqualitas in pulſu: ex inæqualitate intemperierum provenit pulſus inæqualitas, dum eodem tempore in corde, & arteriis vna pars petit dilatationẽ, alia compreſſionem, alia magnitudinem, alia dilatationem, & ſic de aliis oppoſitis differentiis.

Ad primò poſita reſpondetur: Tum pro primo, Quòd intemperies inſtrumenti variat vſum, & variat inſtrumentum, quatenus ex primis qualitatibus immutantur ſecundæ conducentes ad eius conformationem: Tum pro 2. quod inæqualitas febrilis fit ex vitio inſtrumenti, oppreſſione, aut compreſſione vitiati: Tum pro 3. quòd in materiali paſſionum ex confluxu humorum, compreſſione aut oppreſſione vitiatur inſtrumentum, in ipſis pro formali immutatur ſolus vſus, de ipſis tamen non loquitur Galenus, nec nos in concluſione.

RESOLVTIO XI.

Quæ ſint cauſæ inæqualitatis ſingularis in pulſu

INæqualitas ſingularis, vt diximus, alia attenditur ſub vnico digito in vnica pulſatione, alia ſub pluribus, quarum inquirimus cauſas: ſub vnico digito altera eſt inæqualitas motu interciſo, ſive dicta intermittens ſingularis; altera in motu continuo conſtituens pulſum imparcitatum; altera quæ fit motu redeunte.

Reſolvendum 1. Quòd Pulſus intermittens in vnica pulſatione tres habet cauſas; Facultatem robuſtam, vſum auctum, & inſtrumentum vitiatum: Patet Tum de facultate, quia recurrit ad magnitudinem, quam nequiret debilis ponere: Tum de vſu aucto, quia ſi ab vſu non cogeretur, non rediret ad magnitudinem dum ab inſtrumento opprimitur: Tum de vitio inſtrumenti, quia ab ipſo defatigatur, & impeditur facultas, quominus ponat ſemper magnitudinem quam exigit vſus auctus.

Reſolvendum 2. Quòd Pulſus imparcitatus, quando ſcilicet impar eſt celeritas, fit ab eiſdem cauſis à quibus præcedens.

Probatur, quia ſi prædictæ cauſæ non ſint

Digitized by Google

ſint ita potentes ad ponendam magnitudinem ſaltem interciſam, ſupplent celeritate, quæ ob eaſdem rationes, etiam interciditur.

Reſolvendum 3. Quòd inæqualitas in motu redeunte fit, vel quia pars quæ digito tangitur eſt aptior ad motum; quæ circumjacent, duriores & minus aptæ, vnde reſiſtitur motui: vel fit, quia pars quæ tangitur ſola cute tangitur; quæ ſunt vicinæ, pondere corporis circumſtantis ita gravantur, vt nequeant cum illa ſurſum ferri, & ideo pars non oppreſſa dilatatur, retrahitur tamen à vicinis partibus: vel fit ex inæqualitate intemperiei cordis & arteriarum; vt ſi partes ſint calidæ exigentes magnitudinem, cor gravatum ſit fuliginibus exigentibus compreſſionem.

Probatur ex Galeno qui hanc protulit doctrinam *lib. 7. de cauſis pulſuum cap. 6. lib. 2. de præſag. ex pulſibus cap. 8.*

Reſolvendum 4. Quòd inæqualitas ſingularis ſub pluribus digitis, ſi conſtituat differentiam inæqulitatis ex mutatione motus, ex qua fit pulſus decurtatus: hæc fit ex debilitate facultatis, & ex vitio inſtrumenti.

Probatur: Tum de debilitate, quia cum requirat influentem qualitaté à corde per arterias communicatam; ſi hæc non æqualiter immutatur, pulſat arteria juxta proportionem, quam recipit, magis ſecundum vnas partes, quam ſecundùm alias: Tum patet de vitio inſtrumenti, quia ſi minùs aptum eſt ſecundum vnas, quam alias, potius ſecundum vnas, quam ſecundum alias communicatur illuſtratio requiſita ad motum: Tum patet de inæqualitate arteriæ quòd poteſt fieri ex nimia mollitie ſecundùm diverſas partes, ratione cuius inepta fit ad vniformem motum.

Reſolvendum 5. Quòd inæqualitas ex mutatione ſitus arteriæ, quæ eſt ſingularis ſub pluribus digitis dum arteria mutat ſitum, fit per diſtenſionem arteriarum, hæc autem fit ex omnibus illis rebus quæ diſtendere poſſūt arterias, ut tumor, convulſio, violenta vicinarum partium tenſio.

RESOLVTIO XII.

De cauſis peculiaris inæqualitatis aliarum differentiarum.

Reſolvendum 1. Quod vibratum pulſum, qui amittens ſolitam rectitudinem ad modum arcus fit, cauſant attrahens facultas, & inſtrumentum durum, vſúſque adauctus.

Patet, Quia ideo fit, quia facultas robuſta operans pro exigentia uſus, impedita à duritie cogitur reflecti ab incepta magnitudine, refluens à magnitudine, quam conſequi potuit.

Reſolvendum 2. Quod Pulſus ſerrinus fit ab eiſdem cauſis inſtrumento aliqualiter tenſo, ob inflammationem partium nervoſarum.

Probatur, Quia villi qui intertexti ſunt per corpus, arteriæ communicantes cum ſubſtantia nervoſa cauſant inæqualitatem in eius tenſione, & ideò arteria ad modũ ſerræ inęqualis percipitur attactu.

Reſolvendum 3. Quòd Myuri Pulſus fiunt ex imbecilla facultate, quæ remiſſè cōmunicatur diſtantioribus partibus arteriæ. Ratio eſt quia nequit ſine debita diſpoſitione moveri facultas, & in partibus diſtantioribus remiſſe, ob illam remiſſam agit.

Reſolvendum 4. Quod Pulſus vndoſus, vermicularis, & formicans fiunt, vel quia facultas eſt debilis, vel datur copia humorum comprimens, vel extrema inſtru-

Digitized by Google

inſtrumentorum mollities, quæ ſi minores, cauſant undoſum, qui major eſt, & celerior, provenit à copia humorum magis: vermicularis ab imbecilla facultate magis, quæ totam nequit attollere arteriam: formicans à debiliori fit facultate, minus potente attolere arteriam, ideoque & parvum pulicem repræſentat.

Reſolvendum 5. Quod Pulſus caprizans ſeu bisferiens ſine intercedete quiete fit à valida, facultate impedita ab humorum copia, compreſſione, aut obſtructione arteriarum, à quibus impeditur illius continuus motus.

Probatur, Quia ab iis cogitur pauliſper remorari; & collectis viribus ſine eo quòd pervenerit ad quietem, redit, & proſequitur inceptum, & remoratum motum majori conatu.

Reſolvendum 6. Quod Pulſus palpitans fit à flatuoſa materia replente arteriam, tremens à facultatis imbecillitate.

Reſolvendum 7. Quòd Hecticus pulſus, qui ſæpe inæqualis fit, cauſatur ex habituali intemperie ſicca partium ſolidarum; fit enim in hectica febre.

RESOLVTIO XIII.

Quos Pulſus, Naturales, & non Naturales res efficere poſſunt.

Continenter ex cauſis continentibus, pulſus fieri diximus, ab ipſiſque immutatis immutari; ſed quia à rebus naturalibus, & non naturalibus immutantur ſæpe; de aliquibus iis immutantibus cauſis qui fiant pulſus, in hac reſolutione tradenus.

Reſolvendum 1. Quòd ratione ſexus, viri mulieribus multò majores, ac vehementiores habent pulſus, paulò autem tardiores, ac rariores.

Probatur; Tum quia viri intenſior eſt calor, & ab vſu adaucto majores fiunt Pulſus: Tum quia vir robuſtior eſt fæmina; à robuſtiore facultate majores fiunt pulſus: Tum quia ratione caloris ampliora ſunt viris vaſa, & ideo majores fiunt pulſus: Tum quia viri magis exercitati ſunt, intenſiori ideo gaudent calore, à quo augetur vſus: Tum quia ob magnitudinem ſatisfaciunt vſui, & ideo tardiores, & rariores.

Reſolvendum 2. Quòd ratione temperiei calidæ Pulſus fiunt majores, celeriores, crebriores, non autem vehementiores; contra in frigidis.

Probatur: Tum quia ponitur vſus adauctus, cujus cauſa hæ ponuntur differentiæ: Tum quia ex reſolutione ortâ à nimio calore, facultas fit minùs robuſta. Tum quia cum contrariorum eadem ſit ratio, ex frigida temperie debent fieri Pulſus, quos exigit vſus diminutus.

Reſolvendum 3. Quòd ſicco temperamento debetur pulſus major, rarior, paulò vehmens, durus; e contra humido.

Probatur: Tum quia ſicci ſunt graciles, & arteriæ minus impeditæ per obeſitatem, majores ponunt pulſus, & vehementia melius percipitur: Tum fiunt rariores, quia magnitudo ſatisfacit vſui: Tum conſtat fieri pulſum durum, quia à ſiccitate fit talis: Tum de oppoſitis differentiis in humidorum pulſibus conſtat, ob contrarias rationes.

Reſolvendum 4. Quod ratione ætatum fiunt in pueris pulſus magnus, celerrimus: in juvenibus maximus, vehementiſſimus: in ſenibus, minimus, tardiſſimus, rariſſimu debiliſſimus, cum inæqualitate rhytmi.

Pro-

Probatur: Tum de pulſibus puerorum quòd ſint magni, quia habent plurimum calidi innati, & ſit uſus adauctus: Tum patet quòd in illis petunt eſſe celerrimi ob eundem finem, & creberrimi, quia cùm arteria ob parvitatem non ponat debitam magnitudinem, ſupplet crebritate pro uſu: Tum patet in juvenibus quòd ſint pulſus maximi, quia cùm calidiſſimi, uſum habent maximè adauctum: facultas autem ob vegetiores vires robuſtiſſima in illis vehementiſſimos edit pulſus: Tum patet in ſenibus contrarias poni differentias, quia contrariæ temperies illis ob ætatem ſuperveniunt.

Reſolvendum 4. Quòd ratione temporũ anni in Vere petunt pulſus eſſe moderati: in Æſtate parvi, celeres, crebri, languidi: in Autumno diverſi, & languidi: in Hyeme parvi, tardi, rari, languidi.

Probatur: Tum de Vere, quia temperatiſſimum tempus eſt inter reliqua; ideoq; & pulſus moderati petunt eſſe in omnibus differentijs: Tum de Æſtate, quia ob reſolutionem fiunt parvi & languidi; ob uſum adauctum celeres, & crebri: Tum patet de Autumno, quia cùm tempora ſint varia, ſimiliter, & pulſus; languidi tamen, quia cùm ſit naturæ inimicus, laxat vires: Tum patet de Hyeme, in qua diminutus uſus moderatas petit pulſus differentias.

Reſolvendum 6. Quòd ratione ſomni in principio illius fiunt pulſus minores, tardiores, rariores, debiliores: in progreſſu, præcipuè alimento jam confecto, fiunt majores, tardiores, rariores, vehementiores: in fine in expergiſcentibus fiunt magni, celeres, crebri, vehementes cum vibratione.

Probatur: Tum de principio ſomni: quia in principio ſomni calor naturalis retrotrahitur, gravatur ciborum materiâ, quam aggreditur concoquere; & ideò pulſus minores, tardiores, rariores, & debiliores fiunt: Tum de progreſſu in ſomno, dum coctum eſt alimentum, patet, quia vaporibus reſolutis calor intenſior fit, uſus adauctus, roboratur virtus, & fiunt pulſus majores, & vehementiores, tardiores, & rariores; quia magnitudo ſupplet pro uſu, niſi ſupra modum ſe extendat ſomnus, mutantur hæ differentiæ, quia tunc iterum calor nativus retrotrahitur, & deficiente alimento exurit & humores, & partes, ſpirituſque reſolvit: Tum de expergiſcentibus patet, quòd habent pulſus magnos, celeres, crebros, & vehementes cum vibratione, dum expergefactio fit à cauſa moleſtante; quia ab ipſa fit irritatio; ab irritatione ira; ab ira incandeſcentia ſanguinis circa cor; ab hac proveniunt differentiæ propoſitæ, magni etiam fiunt pulſus in tranquilla expergefactione, celeres, crebri, & vehementes, ad excutiendos fumoſos vapores, & ut corpus penetrabile fiat, non autem fiunt vibrati.

Reſolvendum 7. Quòd ab exercitio fiunt in principio ſi moderatum eſt, magni pulſus, celeres, crebri, vehementes; contrarij dum vires reſolvit, & immoderatum eſt.

Probatur: Tum quia augetur uſus exigens prædictas differentias, & vires ſunt robuſtæ; ſi autem ex nimio exercitio ſpiritus reſolvuntur, imminuitur uſus, vires debilitantur, & oppoſitæ differentiæ ponuntur, ſecundum magis aut minus, prout major aut minor eſt defatigatio, ſpirituum reſolutio, & virium imminutio.

Reſolvendum 8. Quòd ex Amore fiunt pulſus inæquales, anonymi, & inordinati.

tis pulſus naturam, juxta membri diverſitatem, nervoſi, aut membranoſi, ſeu carnoſi pulſus differentias admittit, aut permittit, vel juxta ſymptomata, quæ ex parte affecta valent illos variare.

Reſolvendum 4. Quòd à pleuritide fiunt pulſus non nimis magnus, celer, crebrer, durus, apparens vehemens, ſerrans.

Probatur: Tum de magnitudine, quæ debetur pro uſu adaucto febris; illam aliqualiter impedit durities: Tum de celeritate, & crebritate conſtat, quia debentur ob uſum adauctum, & ut ſuppleant pro magnitudine: Tum ab inflammatione fit durities, ex hac cum tenſione pulſus ſerrans: Tum apparet vehemens pulſus ob duritiem, quæ aſſimilatur vehementiæ.

Reſolvendum 5. Quòd ex empyemate fit pulſus, in principio inæqualis, inordinatus, & ſi magna ſit tenſio ſerrans, dum pus conficitur; facto pure fiunt minus inordinati, & inæquales redduntur pulſus, poſt puris effuſionem fiunt pulſus latiores, tardiores, rariores, languidiores.

Probatur: Tum de principio, nam incipit pus in ſtatu inflammationis; & ſimiles ideo debentur pulſus illi: Tum de pure facto; quia miteſcunt accidentia, & pulſus ordinati & æquales magis redduntur: Tum patet de effluxu puris, quia languida jam facultas, & corpore extenuato, irruit in debiliores pulſus.

Reſolvendum 6. Quòd ſimplicis maraſmi pulſus eſt languidus, calidi parvus, celer, creber, languidus; frigidi parvus, tardus, & rarus, ac languidus, in omnibus, eſt hecticus, & durus.

Probatur: Tum quia in omni maraſmo eſt ſiccitas habitualis, & eſſentialiter debilitata facultas, à quâ languidus fit pulſus; Tum quia in calido eſt febris habitualis cum illa, & à debilitate facultatis, & duritie fit pulſus parvus; ob uſum adauctum fit celer, creber, languidus tamen; Tum de maraſmo frigido conſtat, quod ab eiſdem cauſis cum uſu diminuto parvus, tardus, raruſque fiat pulſus, languiduſque à facultate debili.

Reſolvendum 7. Quòd in Peripneumonia fiunt pulſus magnus, celer, creber, languidus, mollis, undoſus, intermittens, intercurrens.

Probatur: Tum quòd pulſus ſit magnus, celer, & creber, propter adauctum uſum ex inflammatione pulmonis: Tum quòd ſit languidus, quia inflammatio cordi proxima debilitat facultatem: Tum quòd ſit mollis, quia mollis eſt pulmo, & plenus ſuccorum humidorum, quorum causâ mollis pulſus fit: Tum fit intermittens, & intercurrens, gravatis vaſis ex ſuccis delapſis in vaſa, & cõprimentibus ipſa.

Reſolvendum 8. Quòd in lethargicis fiunt pulſus magni, debiles, & molles, ſicut in Peripneumonia tardiores, & rariores, minùs inæquales; intermittens magis, quam intercurrens, ſæpius undoſus, aliquando dicrotus.

Probatur: Tum de pulſibus ſimilibus, quia ſimiles ſunt cauſæ: Tum de reliquis, quia non æqualiter uſus eſt adauctus, minuſque proximæ ſunt cauſæ gravantes arterias.

Reſolvendum 9. Quod in phreniticis pulſus fiunt parvi, celeres, crebri, duri, moderati in vehementia, raró undoſi, aliquando trementes, tenſi, & vibrati.

Probatur: Tum de primis quinque differentiis, quia ob inflammationem fiunt duri, ob duritiem ob uſum adauctum contendunt ſatisfacere reliquæ poſitæ differentiæ, quod deficit de magnitudine, quæ ob

ob duritiem nequit poni, & ob facultatis aliquam debilitatem contractam ex morbo & cauſa gravante: Tum patet de reliquis differentiis, quæ non ita neceſſariò superveniunt, juxta diverſos gradus inflammationis ex quâ fiunt pulſus inæquales, & vibrati, & tenſi.

Reſolvendum 10. Quod in Paralyticis fiunt pulſus parvi, rari, languidi, molles, & ſæpe crebri, inæquales aliqualiter, in ordine intermittentes.

Probatur: Tum quia ex frigida intemperie facultas languet, & uſus fit diminutus, primas exigens differentias: Tum patet de ſecunda parte, quia prout magis, aut minùs gravatur onere facultas, fiunt inæqualitas, aut inordinatio.

Reſolvendum 11. Quod in angina fiunt pulſus, quaſi in reliquis inflammationibus, ſed undoſus ſi tendit ad peripneumoniam, convulſivus, ſi ad ſpaſmum, ultimò creber, & undoſus.

Probatur: Tum quod ſint ſimiles phreniticis, & aliis inflammationibus, quia ſimiles habent cauſas: Tum de reliquis patet, quod ſi tendit in alios affectus, hæc inflammatio ſimiles edit pulſus ac debentur illis; fiunt tamen in ultimo crebri, & undoſi, à facultate conante ſupplere defectum aëris, & ex onere impediente illius motum.

Reſolvendum 12. Quòd in orthopnœa fiunt pulſus inæquales, inordinati, intermittentes, deficientes; poſteà fiunt magis languidi, & tardi; tandem crebri, & languidi.

Probatur: Tum prima pars, quia ſemper ſunt in illa repletiones, compreſſiones, plenitudineſque vaſorum, ex quibus primò poſitæ fiunt differentiæ: Tum patet ſecunda pars, quia ad extremum deficiunt ſpiritus vitales, & animales, pro quibus ut facultas attrahat materiam, ponit crebritatem; nequit enim jam ponere magnitudinem languidam, quia ſe oſtendit.

Reſolvendum 13. Quod in ſtomachicis ſi fit inflammatio, fiunt pulſus prout in reliquis inflammationibus: ſi ſint anxietas, nauſea, ſingultus, vomitus, aut dolor ventriculi; fiunt parvi, celeres, crebri, languidi, tandem vermiculares; In aggravatione ventriculi, fiunt parvi, tardi, rari, languidi, inæquales.

Probatur: Tum in inflammatione, quia currit ſimilis ratio, ac in reliquis: Tum quia cum ex ventriculi ſenſibilitate reſolvantur vires, facultas fit debilis; nequit magnitudinem ponere, ideò ſatisfacit celeritate, & crebritate: Tum patet in aggravatione præcipuè frigidorum ciborum, ex quibus gravata facultas, & uſus diminutus propoſitas efficiunt differentias.

Reſolvendum 14. Quod in ſuffocatione uteri fiunt pulſus tardus, parvus, rarus, inæqualis, inordinatus, aliquando deficientes, & ἀσφυξία.

Probatur, Quia ſuffocatur nativus calor, vel gravatione humorum, vel elevatione vaporum, vel potius venenoſâ aura, ex retentis in utero vaporibus elevata, ex quibus imminutus fit uſus, debilitas facultatis, vitium inſtrumenti; indeque & omnes fiunt differentiæ nuper poſitæ.

Reſolvendum 15. Quod in prægnantibus fiunt pulſus majores, celeriores, crebriores, plerumque & fiunt languidi.

Probatur: Tum quia fit uſus adauctus attemperandi non ſolum prægnantem, ſed & fœtum; ideò ponuntur differentiæ illi uſui adaucto debitæ: Tum patet reddi lan-

languidos vel defectu alimenti conſumpti à fœtu, vel ob ſubſequuta accidentia, & cibi faſtidium, vel à gravatione; unde tandem prædictæ differentiæ ſolent immutari.

SECTIO VI.

De Prognoſtica Artis Sphygmicæ parte.

PRoperanter proſequuti ſumus peculiares cauſas pulſuum in aliquibus affectibus, adhærentes Galeni, & communi doctrinæ, ut perveniamus in finem, ultimamque ſectionem, in qua cum eiſdem proponemus Prognoſin differentiarum pulſus, in quam Artis Sphygmicæ tendit ſcopus.

RESOLUTIO I.

Quid prædicendum ex Pulſu magno, & parvo.

REſolvendum 1. Quod Pulſus magnus indicat vehementem facultatem, uſum adauctum, aut inſtrumentum molle, ſeorſim, aut ſimul concurrentia.

Probatur: Hæc omnia eſſe illius cauſas propoſuimus: Ergo dum adeſt vel omnium ſimul concurſus, vel aliquorum; ex illis eſt indicium.

Reſolvendum 2. Quòd harum cauſarum concurſum demonſtrant concomitantia alia ſigna.

Probatur: Tum quod fiat à vehemente facultate, cujus eſt differentia propria, demonſtrat, quod ſimul ſit pulſus vehemens: Tum quod fiat ab inſtrumenti mollitie patefacit, quòd deficiente vehementia fit pulſus mollis ſimul: Tum quod fiat ab uſu adaucto magnus pulſus, patet ex eo quod non ſit vehementia, nec mollis ſit pulſus, hic provenit ex uſu adaucto: Tum quod uſus adauctus ſit, calor monſtrat febrilis, aut aliter adauctus calor: Quod ſit neceſſitas trahendi aërem, ex quo generentur ſpiritus, demonſtrant præcedentes cauſæ, valentes ſpiritus diſſipare, ut præcedens morbus, nimia evacuatio, exercitium, & aliæ ſimiles: Tum quod hæc omnia prænunciet magnus pulſus, demonſtrant hæc ſimul concurrentia concomitantia ſigna.

Reſolvendum 3. Quod parvus pulſus ſignificat facultatem debilem, inſtrumentum durum, aut uſum diminutum, ſimul aut ſeorſim concurrere.

Probatur: Nam ab iis ſimul cauſis, & ſeorſim à quavis poteſt fieri: Ergo vel omnes ſimul, vel aliquas ſeorſim demonſtrat.

Reſolvendum 4. Quòd harum cauſarum concurſum demonſtrant concomitantia alia ſigna.

Probatur: Tum quia ſi parvus pulſus eſt ſimul debilis, eſt etiam debilitatis facultatis ſignum: Tum ſi cum parvitate datur durities, demonſtrat provenire à duritie: Tum quia ſi ſine iis differentiis ponitur pulſus parvus, eſt ſignum uſus diminuti: Tum ſi non præceſſerunt evacuationes, vel cauſæ reſolventes ſpiritus, demonſtrat diminutum calorem, ſimul ſi adſint cauſæ frigiditatem prædominantem demonſtrantes: Tum de omnibus patet ſimul concurrentibus, quod parvitas pulſus eorum omnium præſtat dignotionem.

Digitized by Google

RESOLUTIO II.

Quid præſagiendum ex celeri Pulſu, & tardo.

Reſolvendum, Quòd pulſus celer denotat vel robuſtam facultatem, dum ſimul reperitur cum pulſu vehementi; vel molle inſtrumentum, dum ſimul reperitur cum pulſu molli, vel uſum adauctum, dum ſimul reperitur cum adaucto calore, vel cum neceſſitate attrahendi aërem ad generandos ſpiritus; vel ſi hæc ſimul occurrant, horum omnium ſignum eſt.

Probatur hæc doctrina eiſdem rationibus, quibus præcedentis reſolutionis doctrina fuit munita.

Reſolvendum 2. Quòd ſi tardus ſit pulſus, & debilis, denotat facultatis debilitatem; ſi tardus, & durus denotat duritiem arteriæ; ſi tardus & adſunt ſigna remiſſi caloris, ſimul & diminuti uſus eſt indicium; ſi hæç ſimul concurrant, ex omnibus fit, & omnium ſignum eſt.

Pro hâc doctrina comprobanda ſimilis ratio occurrit, ac pro contrariis differentiis.

RESOLUTIO III.

Quid præſagiendum ex crebritate, & raritate.

Reſolvendum 1. Quòd pulſus creber denotat uſum adauctum, vel languidam facultatem, vel inſtrumentum durum, vel hæc ſimul occurrentia.

Probatur: Tum de uſu adaucto; quia ſi facultas eſt robuſta, & inſtrumentum molle, ſolum reſtat, ut fiat ab uſu adaucto; & ideò illum ſignificat: Tum ſi adſit pulſus durus, & creber, duritiem arteriæ demonſtrat, quia cum nequeat ponere magnitudinem requiſitam pro uſu, cogitur ſupplere crebritate: Tum quòd pulſus creber cum languido denotet languorem facultatis, conſtat, quia ab ipsâ languida nequit poni debita magnitudo, ſupplet verò crebritate: Tum hæc omnia demonſtrat, ſi omnium concomitantia prædicta ſigna ſint.

Reſolvendum 2. Quòd pulſus rarus ſignum eſt, vel robuſtæ facultatis, vel inſtrumenti mollis, vel uſus diminuti, vel omnium ſimul concurrentium.

Probatur: Tum quia ſi ſimul ſit pulſus vehemens, cum magnus ſimul debeat eſſe, ſupplet pro uſu, & ideo ponitur rarus: Tum quia eadem currit ratio, ſi detur pulſus mollis, & ideò ponitur pulſus rarus, indicatque ideò arteriæ mollitiem: Tum ſi illi deficiant, conſtat fieri ex uſu diminuto: Tum verò quod fiat ex omnibus iis, ſi ſimul hæc concurrant cum illo.

RESOLUTIO IV.

Quid præſagiendum ex Pulſu vehemente & languido.

Reſolvendum 1. Quòd pulſus vehemens denotat vim facultatis; debilis, ejus languorem.

Probatur; Pulſus vehemens eſt proprius facultatis vehementis; debilis, facultatis languidæ; ſed accidentia propria ſunt inſeparabilia ab eis, à quibus dimanant: Ergò neceſſariò ipſa demonſtrant.

Digitized by Google

RESOLUTIO V.

Quid prænuntient Pulſus Mollis & Durus.

REſolvendum, Quod pulſus mollis denotat arteriæ mollitiem; durus illius duritiem.

Probatur ſimili ratione, ac reſolutione antecedente.

Reſolvendum 2. Quòd durities arteriæ poteſt à ſiccitate provenire, à tenſione, ex plenitudine humorum, à conſtrictione ex frigore, quæ ex aliis cognoſci petunt quam ex pulſu.

RESOLUTIO VI.

Quid prædicendum ex Rhytmis.

REſolvendum: Quòd pulſus ſervans rhytmum denotat perfectam ſanitatem; ſed temperies debita unicuique ætati denotatur per defectum rhytmi, vel præternaturalis diſpoſitio.

Probatur prima pars, quia Rhytmus eſt dum dilatatio & compreſſio ſervant æqualitatem: cum igitur compreſſio fiat ad expellendas fuligines, vel ob uſum diminutum; dilatatio ob uſum adauctum; ſi æqualis eſt dilatatio, & compreſſio, eſt ex parte finis quod debetur propriæ ſanitati, illiuſque Rhytmus in pulſu erit indicium.

Probatur 2. pars, quod denotetur per defectum Rhytmi, ætatum temperies: quia in ſenibus cùm ſit copia fuliginum, contractio eſt dilatatione major; in juvenibus quia reſolvuntur, & calor eſt intenſior, major eſt dilatatio quam compreſſio: Ergo valet defectus Rhytmi eſſe ſignum temperiei propriæ ætatum.

Probatur 3. Quòd Rhytmi defectus denotat etiam ſtatum morboſum: quia denotat copiam magnam fuliginum; magna compreſſio in principiis acceſſionum, & dilatatio major compreſſione in augmento, ſeu ſtatu, denotat excedentem calorem: Ergo defectus Rhytmi præternaturalem ſtatum ſalutis denotat.

RESOLUTIO VII.

Quid prænuncient Inæquales Pulſus.

INæqualitatem Pulſuum in Syſtematicam, & ſingularem diviſimus; unaquæque ex vitio inſtrumenti, aut facultatis, & uſus cum ipſo provenit: Inſtrumentum compreſſione, obſtructione aut plenitudine vitiatur; facultas à gravatione, irritatione, ſeu diſtractione, aut debilitate vitium patitur.

Reſolvendum 1. Quòd in inæqualitate collectivâ proveniente ex vitio inſtrumenti juxta diverſam cauſam illud immutantem, diverſum periculum timendum, & juxta partem affectam.

Probatur: Tum quia parva obſtructio, quam minor inæqualitas ſignificat, minatur parum periculi; magna, quam oſtendit major inæqualitas, majus minatur periculum: Tum quia ſi compreſſio ſit proxima arteriis, diſtenſionem impedit, ſi tunicas magis, & majus minatur incommodum; ſi cor, maximum, & ſyncopem: Tum quia ſi comprimat viſcida, craſſaque materia, quod in omni genere demonſtrat inæqualitas, maximum minatur periculum: Tum quia à ſanguine facta inæqualitas benignior eſt; ſanguine enim miſſo vitari poteſt, ſine magno periculo.

Reſol.

Digitized by Google

Reſolvendum 2. Quod collectivæ inæqualitates ex plenitudine ad vires provenientes, dum plures fiunt pulſus magni quam parvi, ſunt ſecuriores; dum plures fiunt, pulſus parvi, quam magni, ſunt periculoſæ.

Probatur; Quia dum fiunt pulſus magni, plures, prævalet vigor facultatis, cum quo ſunt ſecuræ inæqualitates ex plenitudine ad vires: ſi prævalet parvitas, facultas eſt languida, ex quo majus minatur periculum ex illa.

Reſolvendum 3. Quòd inæqualitas ex intemperie contraria in corde, ſive dicatur cauſari ab uſu, ſive à facultatis vitio, quam concomitantur morbi alii cordis, maximum minatur periculum.

Probatur: Tum ratione partis affectæ, ex qua ſic patiente animi deliquium, & mors repentè ſubſequitur: Tum quia cum contrariæ ſint intemperies; nequit altera curari, quin altera augeatur, & ideò nequit ſpectari ſanitas niſi rarò, & difficulter.

Reſolvendum 4. Quòd inæqualitas proveniens ex languore facultatis ob reſolutam temperiem juxta varios ſui gradus, vario modo minatur periculum.

Probatur, Quia alia eſt inæqualitas in qua parva eſt temperamenti diſſolutio, quam monſtrant pulſus languidiores, & minores; alia eſt major, quam monſtrant pulſus parvi, tardi, crebri, & inſigniter languidi; alia eſt maxima, quam monſtrant myuri pulſus: Ergo juxta hos diverſos gradus diverſimodè minatur periculum.

Reſolvendum 5. Quòd intermittentium pulſuum inæqualitas juxta cauſæ varietatem, vel nullum, vel parvum, vel maximum minatur periculum.

Probatur; Tum quod nullum minetur, quia plerique intra ſanitatem intermittentes habent pulſus, ob vapores craſſos in aliquo inſigni viſcere: Tum quia intermiſſio alia fit à facultatis debilitate; alia ab inſtrumenti obſtructione, vel compreſſione: in hac adeſt magnitudo, & vehementia, nunquam autem in illa; ex iis unaquæque intermiſſio variat magnitudine, & periculo. Qui ex debilitate facultatis intermittit pulſus unica pulſatione, parvúſque, & languidus eſt, periculum minatur; qui per duas, mortem majori ex parte minatur; qui per tres, ſemper. Qui in ſenibus fiunt pulſus intermittentes, ſine febre, aut in pueris, ſeu juvenibus, ſine periculo eveniunt: Tum patet ex concomitantibus aliis ſignis periculi diſtinctio.

Reſolvendum 6. Quòd inæqualitas ſingularis deterior eſt, quam collectiva qualibet, comparativè ad eam quæ ſui eſt generis.

Probatur: Tum ex Galeno 2. *de Præſagit. cap.* 4. Tum quia gravior eſt cauſa, quæ in unoquoque ictu ponit inæqualitatem, quàm ea quæ ponit in aliquibus: Tum patet intelligendum comparativè in unoquoque genere, quia proveniens ex debilitate facultatis, ſemper eſt deterior, quàm proveniens ex vitio inſtrumenti, quæ ut diximus non ſemper exitialis, ſicut illa.

Reſolvendum 7. Quòd ordo in inæqualitate eſt malus, licet Galenus aliter contenderit ſuadere.

Probatur: Tum quia in eis quæ ſunt ſecundùm naturam, ordo eſt optimus, quia fixas arguit conſervativas cauſas, quæ ratio convincit, ut præternaturalium cauſarum ordo, fixas illas eſſe atteſtetur, & quantò inæqualitas deterior fuerit, tantò

peri-

periculoſior judicandus illius ordo: Tum quia ſicut Hippocrates judicium arguit difficile in febribus, quæ certo ordine acceſſiones habent; eodem modo, hoc in rebus præter naturam quibuſcumque eſt tenendum: Ataxia, ſeu perturbatio ordinis non ita certum præſtat indicium boni, aut mali; variat prognoſis juxta differentiarum varietatem.

RESOLUTIO VIII.

Quid prænuncient Pulſus complicatæ inæqualitatis, qui proprio gaudent nomine.

Reſolvendum 1. Quod Pulſus undoſus, ſæpius ſalubre, ſæpe mortale præſtat indicium.

Probatur: Tum quòd ſalubritatis ſit indicium; atteſtatur enim nullam eſſe viſcerum inflammationem, nec jecoris, aut lienis ſcirrhum, ex quibus arteriæ deſiccatæ undoſum impedirent pulſum: Tum quia in febribus indicium eſt ſudoris critici: Tum conſtat aliquando eſſe ſignum lethale, quia licet dum plus ponit de magnitudine, & vehementia, ſit ſecurum, dum debilis & parvus pulſus excedunt, & in vermiculantem degenerat, mortem proximam ſignificat.

Reſolvendum 2. Quòd pulſus vermiculans cum molli pulſu conjungitur; ideò & humidos affectus, alioſque periculoſos ſignificat.

Probatur: Tum quia ex illo cognoſcitur nimia pulmonum humiditas, dum languidæ ſunt vires ob eorum putreſcentiam: Tum quia concomitatur empyematicos, pthyſicos, dum jam vires labuntur: Tum quia indicat corpora inanita ex variis evacuationibus, dum nondum ex tota reſiccata ſunt.

Reſolvendum 3. Quòd formicans pulſus vermiculante pernicioſior eſt, ut eique habet ex cauſarum diverſitate diverſum præſtare judicium.

Probatur prima pars: Tum quia quæ cito reſolvuntur corpora à quibus ſolent ſupervenire, ſubito etiam reſarciuntur, ut in hæmorragiâ, balneo, aut aliis evacuationibus: Tum patet ſecunda pars in febribus lentis, & parvis, ac malignis: in acutis enim prohibetur ab uſu adaucto, quod pulſus fiat formicans.

Reſolvendum 4. Quod caprizans pulſus dum viget, Naturæ dicit victoriam, dum languet in poſtrema parte oſtendit exitium.

Probatur prima pars: Quia denotat facultatis vigorem, quò vincit oppreſſionem: ſecunda pars, quia dum languidus fit ſuccumbit oppreſſione, & fit ſignum læthale.

Reſolvendum 5. Quòd ſerrans pulſus quantò manifeſtior, tantò deterior.

Probatur, Quia cum proveniat ab inflammatione, & apoſtemate, dum manifeſtior, ipſum magis inſuperabile repræſentat.

Reſolvendum 6. Quòd pulſus convulſivus non æqualiter ſignificat exitium.

Probatur: Tum quia ſi proveniat poſt febres ardentes, poſt plurimas evacuationes ſymptomaticas, poſt famem, aut vigiliam, exitium prænuntiat: Tum verò ſi provenit ab externis cauſis venenato ictu, aut potione, quanto magis evitari poſſunt aut curari effectus earum, tantò minus periculum minatur.

Reſolvendum 7. Quod vibratus pulſus in ſanis nihil minatur, in ægris periculum prænunciat.

Probatur prima pars; Quia ſolet expergefactis invadere ſine incommodo, & irritatis ab aliqua terriculatione: patet ſecunda pars, quia ſolet ſubſequi ex inflammationibus, & obſtructionibus magnis.

Reſolvendum 8. Quòd tremens pulſus malum præſtat indicium ſalutis.

Probatur, Quia ſi verè talis, ſyncopes, & mortis ſolet eſſe prænuncius: Si impropriè ſic dicatur nervorum motus, prænunciat delirium in principio; poſt delirium mortem.

Reſolvendum 9. Quòd hecticus pulſus morbi longitudinem, vel mortem prænunciat.

Probatur, Quia fit à cauſa habituali, quæ vel non vincitur, vel poſt longum tempus tantùm poteſt devinci.

RESOLUTIO VIII.

Vtrum amoris ſit determinatus Pulſus, ex determinata proveniens cauſa.

AMor Deus fingitur à Poëtis, eſt tamen ex Platone Appetitio, qua bonum ſibi adeſſe unuſquiſque deſiderat: Ex Plotino eſt Actus animæ bonum deſiderantis: Ex Marſilio eſt Deſiderium pulchritudinis: Ex Ariſtotele eſt Deſiderium fruendi boni, pulchrique. Alter divinus, alter humanus vocatur; hic, alter eſt honeſtus, alter Heroicus, ſeu inſanus; honeſto ſimulachrum ſtruxere Athenienſes ut docet Plato in Phædro, qui illum magnum eſſe prædicat, illique magnam tribuit poteſtatem, bonorumque omnium conſtituit cauſam, quoſcumque enim inflammat ad virtutem, pacem largitur hominibus, requiem ventis, mari tranquillitatem, elementa ſocietate conglutinat, cunctos inter ſe familiaritate conciliat, eſt malevolentiæ exterminator, benevolentiæ largitor, & omnium rerum quas ad beatè vivendum ſapientia comparavit, nihil ipſo eſt majus, nihil jucundius, nihil uberius: cum ipſo enim conjunguntur benevolentia, ſocietas, neceſſitudo, concordia, & à quo dimanarunt artes tanquam à quodam fonte, & omnium inventionum authore, propagatoreque, duce enim amore diſciplinam executiendi ſagittas invenit Apollo; texendi artificium Minerva; fabricam ærariam Vulcanus; menſuram, & pondera Foëdon; litteras Mercurius, leges Cæres, plerique etiam reliquas artes, ipſa enim adamarunt, & inventionem ex amore conſequuti ſunt.

Inſanus vero amor, quem barbari vocarunt Iliſci, alii verò Heroicum, alii autem Demonem faces ardentes gerentem; eſt ſpecies inſaniæ, ut tenet Plato in convivio, & ut definit in Phædro eſt mentis alienatio, ſeu furor, ut Paulus *lib. 3.* Alpharabius, & Halyabas latè proſequuntur: læditur enim cerebrum, licet concupiſcibilis ſit paſſio, ideo antiqui Tytio jecur à vulture erodi fingebant ex Galeno *lib. 3. de locis affectis*, & ex Avicenna *lib. 6. natural.* & Homerus aſſentitur *lib. 1. carmin. Ode 25.* & Criſipus ad Lydiam idem ſcripſit, ſicut & Halyabas *lib. 9. Practica*, Plato in Hypia & in Lyſide ob pulchritudinem judicat homines incidere in hunc affectum, ſic tenet Proclus, in dialogo Alcibiadis, Socrates in ſympoſio; Maximus Tyrus ſermone undecimo; Marſilius in Platonis ſympoſium: Proveniunt enim ab inſano amore nimia ſollicitudo, inèdia, vigiliæ, ira, vehementiſſimi animi affectus vultum ſæpe mutant, qui illo inſaniunt, nunc hilares apparent, ſtatim triſtes

fiunt,

ſiunt, pallet eorum facies, contabeſcit corpus, oculi fiunt cavi, decorum vultum non retinent, nec in ſermonibus, gentibus, aut Actionibus ſunt graves; pulſus varie immutantur juxta varias animi paſſiones, de quibus non dubitamus, quod ab amore proveniant, ſed an ſint evidentia illius ſigna, & an inter continentes ſit aliqua determinata cauſa, à qua fiant pulſus amorem ſignificantes, dubitamus.

Pars affirmativa ſuadetur: Tum quia Galenus *de preſagit. ad Poſthumum cap. 6.* docet deprehendiſſe mulierem captam eſſe amore ex pulſu, & Vallerius refert ab Eraſiſtrato deprehenſum eſſe Anthiocum filium regis Seleuci inſanire amore Stratonicæ novercæ ſuæ: Tum quia amor eſt paſſio animæ: reliquæ autem paſſiones proprios habent pulſus ex quibus deprehendi poſſunt, à neceſſariis eorum cauſis inſeparabiles ut diximus ſupra, & docent; ita enim ex Galeno de cauſis pulſuum, facit pulſum celerem, crebrum, & vehementem; voluptas magnum, & rarum ſine vehementia; mœſtitia tardum, parvum, languidum, ac rarum; timor recens, & magnus facit pulſum vibratum; inveteratus non vehemens, ſimilem mœſtitiæ edit pulſum. Pudor facit inæqualem, ac perturbatum, ut Galenus protulit *de pulſibus ad Tyrones, lib. 4. de cauſis pulſuum.* Raſis *lib. continentis* 10. Avicenna *fen. 2. d. 3.* Halyabas *lib. 7. cap. 6.* ergo ſimili modo proprium, ac determinatum habet amor pulſum à determinata aliqua ex continentibus cauſa provenientem.

Reſolvendum, Quod amor non habet proprium, ac unum determinatum pulſum, ab una determinata cauſa provenientem: ſic tenent Joſephus Structius, Valleſius, Sennertus & plerique recentiorum.

Probatur: Tum ex Galeno *lib. 1. Prognoſt. comm.* 15. Ubi dicit, nullus enim pulſus proprius amoris eſt, ac peculiaris: Tum quia amor præcipue inſanus, non ex vera completur animæ paſſione; ſed eſt vehemens appetitus rei amatæ cum variis perturbationibus reliquarum paſſionum animæ: habet gaudium ex memoria rei amatæ, dum non conſequitur, ſpem, metum, iram, timorem, triſtitiam, & cùm omnibus iſtis ſint proprii pulſus tam pro formali ſumptis, quam pro materiali, variantur ii in amore juxta diverſas illi ſupervenientes paſſiones: Inde & pulſuum ſupervenientium in amore nulla poteſt determinata aſſignari cauſa.

Ad rationes dubitandi Reſpondetur, Quòd Hippocrates, qui primus amatorium cognovit pulſum, Eraſiſtratus, & Galenus, Structius, & reliqui Juniores potius ex varia paſſionum animi conturbatione, & ex aliis concurrentibus accidentibus ex amatorio affectu ortis amorem cognoverunt, quàm ex aliquo proprio illius pulſu: Tum pro ultimò dicimus, quod unicuique paſſioni ſunt proprii pulſus, non autem amoris, quia in illo omnes concurrunt, & omnes illarum pulſus.

Digitized by Google

DISPUTATIO UNICA.

DE MORBORUM RECIDIVA.

MORBI quicumque finiuntur, vel criſi, vel paulatinâ ſolutione terminantur: qui criſi, alii perfectâ, alii imperfectâ ac infidâ ſolutione deſinunt: iis iterum reverti contingit; hæc reverſio vocatur recidiva. Cujus naturam, differentias, & cauſas, ſub hac diſputatione breviter perſtringemus.

SECTIO Unica.

De conducentibus ad Recidivæ integram cognitionem.

NIcolus Florentinus *tract. 2. ſumma 3. ſerm. 2. cap. 4.* tenet recidivam dici à recido verbo, quod idem ſignificat, quod retro; vel iterum cado, in qua acceptione extra uſum medicum cepit recidiva uſurpari pro reditu quarumcumque rerum ad ſtatum quem priùs habuerunt, & quo per aliquod tempus fuerunt privatæ. Sic Virgilius *Recidiva Pergama Troiæ* cecinit, & reſurgentes ſolent vocari recidivantes. Medici inde uſurpantes nomen recidivæ, illud ſumunt pro reditu morbi, qui jam ſolutus fuit, & iterum redit, in qua acceptione, de illa agemus ſub hac ſectione.

RESOLUTIO I.

Utrum apud Medicos recidiva ſolius morbi reditum ſignificet.

REſolvendum 1. Quòd in latiori ſignificatione apud Medicos non ſemper recidiva ſolius morbi reditum ſignificat.

Probatur 1. Ex ſummo dictatore Hippocrate, qui *lib. 4. Epidem. verſ. 357.* recidivam vocat reditum accidentium in morbis, Abſceſſus enim redeuntes vocat recidivantes, id eſt ſæpius redeuntes: Tum *lib. 6. ſect. 8. verſ. 34.* tumores palpebrarum ſæpius vocat recidivantes: Tum *ſect. 1. Coacarum verſ. 288.* ſuppurationes aurium recidivantes in ſenibus mortem adducere tenet, id eſt ſæpius ſupervenientes: Tum *in Coacis ſect. 3. verſ. 237.* plura accidentia ſupervenientia vocat recidivantia dum ſunt redeuntia: Tum *cap. 4. ſect. 2. comm. 1. text. 23.* dicit, Qui in tremoribus convelluntur, recidivant, ſeu pluries repetunt: Tum *text. 9. ejuſdem ſectionis*, tremulas appellat recidivas, ipſos tremores redeuntes: Ergo inter Medicos recidiva non ſolùm ſumitur pro morborum reditu.

Probatur 2. ex Hippocrate 2. *Aphoriſm.* docente, *Quæ relinquuntur in morbis, recidivas facere conſueverunt*, ſed ex relictis in morbis redeunt non ſolùm morbus, ſed ejus accidentia: Ergo de omnibus verificatur recidiva.

Reſol-

Digitized by Google

Reſolvendum 2. Quod propria acceptio recidivæ eſt pro reditu morbi, qui prius ſolutus fuit.

Probatur ex nuper citata Hippocratis ſententia 2. *Aphoriſmor.* 12. Ubi ſuperaddit, quod quæ relinquuntur poſt judicationem, conſueverunt facere recidivas; ſed propriiſſimè morbus dicitur judicatus: Ergo de ipſo dicitur propriiſſimè recidiva.

Probatur 2. Medicus in curatione per ſe primò reſpicit morbum tanquam illum, à quo læduntur operationes, & à quo ſumitur indicativa curatio: Ergo ſi jam ſolutus redeat per ſe primò, à Medico attenditur illius recidiva, ex qua ſumitur curandi ratio.

Probatur 3. Recidiva eſt accidens quod ſupervenit morbo recidivanti; ſicut, & reliqua concomitantia, aut ſupervenientia accidentia: Ergo propriè de illo dicitur.

RESOLUTIO II.

Quid ſit recidiva morbi.

NIcolus Recidivam docet eſſe dum cõvaleſcens retrocedit in ægritudinem priſtinam. Odi de Odiis *in comm ad ſententiam 12. lib. 2. aphor.* dicit: Quòd eſt ejuſdem morbi reiteratio, qui paulo ante quievit à cauſâ interna: alii contendunt quod ſit relapſus ex vi morbi ſoluti in eundem.

Reſolvendum 1. Quòd Recidiva eſt reditus ejuſdem morbi ſoluti ex toto, paulò anteà, in ſeipſum, ex vi morbi ſoluti. Particula *Reditus* generica eſt, ſub qua omnes reditus ad ſtatum, in quo res fuerunt, comprehendit, ſimul & reditus accidentium, alterationis cauſæ morbificæ, & ipſius morbi. Particula *Morbi* excludit reliquarum rerum reditus, qui non ſunt pro uſu medico, & reditus alterationis cauſæ, & accidentium quorum recidivas non attendimus pro curatione, ſed ſolius morbi, à quo ſumuntur indicationes curativæ per ſe primò à Medico. Particula *Ejuſdem* excludit à ratione recidivæ reditum ſeu ſuperventiam alterius cujuſvis morbi, qui poteſt ſubſequi poſt cujuſvis morbi terminationem. Particula *Soluti ex toto*, excludit novas ingraveſcentias morborum, qui ſine eo quod ſolvantur, ſolent denuò poſtquam remiſerunt ingraveſcere: unde Hippocrates *in Epidem.* dicit, quod morborum alii erant recidivãtes, alii redeuntes, id eſt ante ſolutionem ingraveſcentes; ſimiliter excludit Particula *Ex toto*, reditus acceſſionum; redit enim acceſſio, quæ eſt pars morbi, non tamen totus morbus ex toto ſolutus, quia ſolùm erat ſolutus ſecundum determinatam ſui partem. Particula *Paulò antea*; excludit morbos ſimiles poſt multum temporis ex novis cauſis ſupervenientibus. Particula *in ſeipſum*, abſtrahit ab hoc, quod ſit in ſeipſum ſecundum numerum, vel ſecundum ſpeciem, de quo diſputabimus infra, & excludit tranſmutationem unius morbi in alium ſpecie diſtinctum, ut ſi mutetur tertiana in quartanam. Particula *Ex vi morbi ſoluti*, ſuperaddit neceſſariam connexionem morbi recidivãtis, cũ eo qui præceſſit, ratione enim alicujus cauſaliter, aut occaſionaliter, quod præceſſit in morbo antecedente, debet ſubſequi novus inſultus, qui dicit Recidiva; alias non eſſet idem morbus recidivans, etiam ſi eſſet ejuſdem ſpeciei.

Probatur 1. Quòd ad recidivam requiritur ſolutio integra primi inſultus morbi; Tum ex Hippocrate *Lib. 1. Epidem. ſect. 3. text. 22.* Ubi de Hiphicratis uxore dicit quod

quod 27. die libera fuit à febre & poſtea recidivavit 34. die: Tum *lib. 3. Epidem. ſect. 1. Ægroto 2.* dicit quod liber evaſit à febre, & poſt plures dies rediit febris: Tum *ſect. 3. text. 79.* de Anaxione dicit, quod 20. die liberatus fuit à febre, & febricitavit 27. die: Tum quia recidivantem morbum docet intermittere, ſeu ſolvi, ut ex ipſo deducitur 4. *Aphoriſm. 63.* & *lib 1. Epidem. ſect. 2. & ſect. 3.* Tum quia non poſſet dari reditus in ſeipſum, ſi ipſe non eſſet ſolutus.

Probatur 2. Quòd requiratur pro recidiva morbi reditus: Tum quia ſi ſolus novus inſultus, ſeu incrementum ſufficeret, acceſſiones, & quæcumque incrementa morborum eſſent recidiva.

Probatur 3. Quòd morbi reditus debet eſſe ex vi primi morbi occaſionaliter, ſeu cauſaliter; Tum quia per hoc conſtituitur ratio recidivæ ut diſtinctæ à quibuslibet aliis ſupervenientibus morbis, ab aliis cauſis non habentibus connexionem, à primo morbi inſultu: Tum quia aliquam unitatem debet unaquæque recidiva habere inter primum, & ſecundum morbi inſultum, quæ in illegitima ſolùm poſſet in hac connexione ſalvari: Tum quia de legitima idem firmat Hippocrates 2. *Aphor. 12. lib. 2. Epidem. ſect. 1. text. 97. lib. 2. popul. ſect. 1.* Ubi ex relicta materiâ morbi infert recidivam, ob inſultum novum ex ipſa timendum: Tum Galenus idem confirmat *lib. 1. de diebus decretoriis.* Ubi copioſam materiæ deſiderat excretionem ut vitetur recidiva, ob connexionem novi inſultus cum cauſa primi morbi relictâ.

Dices quod hæc definitio convenit febri acceſſionali, in qua ſoluto morbo fit illius reditus ex vi cauſæ antecedentis.

Reſpondetur quod aliud eſt quod morbus ſit ex toto ſolutus, ſecundum ſe totum; aliud, quòd ſit ſolutus ſecundùm partem ſui, ſcilicet ſecundum unam aut alteram acceſſionem: totus morbus acceſſionalis ſi ſecundum ſe totum finiatur, ſi iterum redeat dicitur recidivare; ſed dum redit illius acceſſio non dicitur recidiva, quia non eſt reditus morbi ex toto ſoluti, ſed novæ acceſſionis, morbo nondum ſoluto.

RESOLUTIO III.

Quotuplex ſit Recidiva.

Reſolvendum 1. Quòd recidiva alia eſt propria, alia impropria: vocatur propria illa, quæ nuper manet definita; impropria, quæ ſine morbi omnimoda remiſſione ſupervenit, ut *lib. 7. vulgar. ſect. 1. verſ. 288.* refert Hippocrates contigiſſe Leoforbidæ, cujus febris, quæ nondum fuerat ſoluta, iterum reditum fecit ad majorem intenſionem, & ipſe dicit recidivaſſe: ſed *in 1. Epidem.* propriùs loquitur, dicens, quod morborum alii erant recidivantes; alii redeuntes, ſeu ingraveſcentes.

Reſolvendum 2. Quod recidiva propria, alia eſt legitima, alia illegitima Recidiva legitima eſt recidiva orta ex materia relicta ex morbo recidivante, poſt imperfectam judicationem, de qua Hippocrates *lib. 2. Aphoriſm. 12.* Recidiva illegitima eſt recidiva occaſionaliter orta ex vi morbi recidivantis. Hippocrates 2. *Epidem ſect. 2.* legitimam recidivam ſecundum rationem fieri docet, non verò illegitimam, quia prima majorem habet connexionem cum primo morbi inſultu ob materiæ identitatem, de qua Galenus docet in commentario, Quòd exuperans coctionem neceſſariò morbum facit.

Reſol-

Digitized by Google

Reſolvendum 3. Quòd recidiva illegitima eſt duplex; alia proveniens ex intemperie calida in jecore, aut internis partibus ventris relictâ; alia proveniens ex indebito victus uſu.

Dices 1. Recidiva proveniens ex indebito victu, non dependet ex morbo præcedente: Ergo non poteſt habere rationem recidivæ; ſed novus morbus debet dici.

Reſpondetur, Quòd licet uſus novi victus non pendet ex morbo antecedente; ſemper tamen recidiva proveniens ex illo, fit occaſionaliter ex primo morbi inſultu, quatenus ex illo provenit, vel debilitas impediens perfectam cibi coctionem; vel quod remaneat appetitus illius indebitus; vel quod partes inanitæ plus appetant, quam poſſit à Natura regulari.

Dices 2. Quod in legitima recidiva non datur recidivandi occaſio, cùm materia relicta ex morbo præcedente ſit concocta, & regulata; alias non deſineret primus morbi inſultus.

Reſpondetur, Quod Hipp. *2. Aphor.* 12. timet recidivam, quia materia non permanet regulata, & perfectè cocta, & allevatio fit ſine ſecuritate ob imperfectam materiæ elaborationem; & ideo in ſubſequenti 27. *ſententia* docet, quod, Eis quæ præter rationem eveniunt, non eſt fidendum. De cauſis autem allevationis in hoc ſtatu materiæ agemus infra.

Dices 3. Tempore intermiſſionis recidivæ legitimæ, cum remaneant humores priùs cauſantes febrem ob putredinem acquiſitam, cum non ſint reducti ad benignum, & naturalem ſtatum, putreſcunt; & ideò ſemper manet morbus, & ideò non erit propriè recidiva.

Reſpondet Odi de Odiis *in comm. ad 2. aphor.* 12. & Sylvaticus *lib. hiſtoriar. fol.* 266. Quòd in materia heterogenea ceſſavit putredo in partibus tenuioribus, & poſtea redit in craſſioribus.

Sed in homogenea materia etiam dantur recidivæ, quia non evacuatur ex toto materia committens morbum: Ergo ſolutio non ſatisfacit difficultati.

Reſpondetur, quòd humor aliquando corrumpitur à cauſa violenta, & inde inevitabilis mors; aliquando coquitur à Natura, & inde ſecura provenit ſalus; aliquando à Natura & cauſa præternaturali putreſcit, & coquitur, & juxta hujus, vel illius victoriam dubius fit eventus: In hac actione plerumque laceſſita Natura ceſſat ab opere, & inde allevationes, & remiſſiones fiunt, manente cauſa, quæ iterum cogit ad novam alterationem, ſi cruda.

RESOLUTIO IV.

Vtrum Recidiva, & primus morbi inſultus ſint idem numero morbus.

Tadeus Florentinus *2. Aphor.* 12. Aponenſis *differentia* 108. Forlivienſis *quæſt.* 23. *in 2. Aphoriſ.* Recidivam cum primo morbi inſultu ſpecificam habere identitatem contendunt, adhuc ſi legitima ac propria ſit recidiva, & quæ ſupervenit poſt imperfectam judicationem, ex materia relicta. Quibus favet

Primò, Ut accidens ſit unum numero, petit unitatem ſubjecti inhæſionis, & unitatem temporis in quo fiat; ſed primus morbi inſultus & recidiva fiunt in diverſis temporibus diſcontinuatis in tempore intermiſſionis, quod neceſſariò debet inter primum inſultum, & recidivam intereſſe: Ergo nequit ex iis fieri unus numero morbus.

Secundò

Secundò, A privatione ad habitum non datur regreſſus; ſed tempore intermiſſionis primus morbi inſultus pervenit ad ſui privationem, & deſinit eſſe: Ergo idem numero in recidiva nequit iterum ſupervenire.

Tertiò, Febris recidivans plerumque pendet continenter ab humore putreſcente intra venas; ſed diverſus eſt humor, à quo pendet in primo inſultu, & putredo ex qua fovetur in illo, ac ſunt humor, aut putredo ex qua pendet in recidiva: Ergo & febris ſeu morbus in recidiva erit numero alius.

Quartò, Materia ex qua fovetur recidiva ut docet Galenus *lib.* 1. *de diebus decretor. cap.* 1. ſolet generari tempore intermiſſionis ex indebito victus uſu, & conſequenter eſt diverſa ab ea quæ primum morbi inſultum fovebat: Ergo pars morbi pendens ex illa erit numero diſtincta, à primo morbi inſultu.

Quintò, Morbi primus inſultus ſolet eſſe acutus, & illius recidiva fit morbus chronicus; ſed morbus acutus, & chronicus ſunt diverſæ conſtitutiones in ſpecie: Ergo non poſſunt eſſe idem numero morbus.

Sextò, Morbus in ſua radice benignior eſt, ut docet Avicenna, quàm in recidiva; & in hac plerumque contingit malignum fieri morbum, qui priùs nō fuit malignus: Ergo nequit eſſe unus numero, cùm primo morbi inſultu morbus in recidiva.

Septimò, Morbus idem numero eadem habet tempora univerſalia, ſed recidiva habet diverſa tempora, ac primus morbi inſultus, cum incipiat illius principium poſtquam morbus primi inſultus declinavit: Ergo recidiva, & primus morbi inſultus nequeunt eſſe idem numero morbus.

Cùm recidiva ſit morbi reditus in ſeipſum ſpecifica ſaltem identitas requiritur: generica enim in tranſmutatione in morbos ſpecie diverſos reperitur, in quibus non datur recidiva. De identitate numerica præcipua eſt difficultas, quæ in morbis dupliciter accidit; alia in continuis; alia in intermittentibus: morbus continuus eſt, qui continuò affligit: diſcretus qui non continuò, ſed per periodos quiete interpolatos affligit; ſicut enim in quantitate, alia eſt continua, alia diſcreta: ſic in morbis accidit, in quibus diverſa eſt unitas, alia quæ continuum morbum metitur, & continuas illius partes; alia quæ metitur diſcretum morbum, non ſolùm ſecundum quod lædit operationes, ſed ſecundum ſuas intermiſſiones, in quibus conſervatur ratio morbi in eſſe intermittentis: & ſimili modo in morbo recidivante in tempore quo morbus quieſcit, ſervatur ratio morbi in eſſe recidivantis, cujus intervallum eſt pars adintegrans, ſine qua nequiret eſſe recidivans.

Reſolvendum, Quòd morbus recidivans eſt unus numero morbus, qui adintegratur heterogeneo modo ex primo illius inſultu, ex tempore intervalli, & ex ipſa morbi recidiva. Mercatus *lib.* 1. *p.* 2. *claſſe* 4 adhæret.

Probatur, Morbus legitimè recidivans propria recidiva, eſt reditus in ſeipſum, pendens ab eadem numero cauſa materiali, & ab eadem alteratione materiæ: Ergo eſt idem numero.

Probatur 2. In morbo recidivāte primus inſultus morbi, intervalli tempus & recidivæ, ita ſunt partes illius adintegrantes, ut quacumque deficiente nequeat morbus dici recidivans: Ergo unum numero conſtituunt morbum; Probatur antecedens; mor-

morbus recidivans includit neceſſariò reditum morbi, qui finitus fuit in ſeipſum: Ergo nequit dari, quin adintegretur ex primo inſultu, ex ejus privatione in intervallo, & ex ejus reditu in recidiva.

Probatur 3. Sic ſe habent primus morbi recidivantis inſultus, & ejus reditus, ſicut diverſæ acceſſiones, ſeu circuitus tertianæ, aut alterius febris intermittentis; ſed tertiana una numero eſt, quæ adintegratur ex diverſis acceſſionibus, & intervallis inter ipſas: Ergo primus inſultus morbi recidivantis, intervallum, & recidiva unus ſunt numero morbus.

Probatur 4. Sicut eſt de intrinſeca ratione morbi continui, quòd fiat unus numero ex ſuarum partium continuitate; ita eſt intrinſecum morbo intermittenti quòd adintegretur ex diverſis ſui partibus diſcontinuatis; ſed morbus recidivans cum conſtituatur per reditum ſui in ſeipſum poſt primi inſultus ſolutionem, petit eſſe diſcretus: Ergo petit neceſſariò adintegrari ex diverſis inſultibus, & eorum intervallo.

Probatur 5. Unus numero morbus eſt qui quatuor percurrit tempora univerſalia, a primo inſultu uſque ad ejus ſolutionem: ſed morbus recidivans à primo inſultu, in tempore intervalli, & in ſolutione, aut declinatione quatuor percurrit tempora univerſalia, per quæ horum trium durationem menſuramus: Ergo hæc tria unum morbum numero adintegrant: Probatur minor, quia quoad alterationem materiæ per totum morbi decurſum attenduntur ſigna coctionis, aut cruditatis juxta diverſa tempora univerſalia menſurantia primum & ſecundum inſultum, & intervallum inter illos.

Probatur 6. Computatio dierum attenditur in morbo recidivante à primo morbi inſultu, & per dies intervalli, & recidivæ cotinuatur, & variæ judicationes ſubſequuntur perfectæ aut imperfectæ juxta hunc numerum dierum, ut videre eſt apud Hippocratem *in lib. Epidemiorum*: Ergo unus eſt numero morbus ex intervallo & primo, ac ſecundo inſultu adintegratus.

Probatur 7. Si quid obſtaret ad unitatem recidivæ cum primo inſultu, maximè intervallum in quo non datur morbus: ſed carentia morbi in intervallo eſt ratio eſſentialis conſtitutiva morbi recidivantis in eſſe intermittentis, in eſſe diſcreti, & in eſſe morbi in ſeipſum redeuntis; ita ut ſine illo talis eſſe non poſſet: Ergo in eſſe recidivantis ratione intervalli potiùs fit unus numero.

Ad 1. Reſpondetur quòd ſicut quantitas alia eſt continua, cujus partes uniuntur termino communi; alia diſcreta, cujus partes petunt eſſe diſcontinuatæ, licet cum ordine quodam, & connexione; ſimiliter & morbi alij continuò lædunt; alij diſcretè & cum intermiſſione: hujuſmodi ſunt febres intermittentes, & morbi recidivantes, de quorum natura eſt tempus intervalli, & remiſſionis febris; eo quod ad illud ſubſequatur inſultus, ex quibus adintegratur, & fit unus unitate diſcreta individuali completa per partes diverſas, heterogeno modo adintegrantes talem morbum intermittentem juxta propriam illius naturam.

Ad 2. Reſpondetur quòd in Recidiva non ſupervenit eadem pars morbi, quæ præceſſit; ſed novus inſultus, ex quo ſimul cum antecedente fit & adintegratur unus numero morbus, ſicut una numero quartana, aut tertiana adintegratur, & fit una

numero febris;& ex pluribus ordine prolatis verbis fit una numero oratio ſine eo quod ultimum verbum ſit primum reproductum, ſed ultimum ſuo ordine conſequutum.

Ad 3. Reſpondetur quod in legitima recidiva ſupervenit recidiva ex humore qui ex primo morbi inſultu remanſit poſt judicationem imperfectam, & adhuc ſi aliqua portio humoris generetur poſteà, morbus erit unus in recidiva, unitate individuali diſcreta, ſicut fit unus morbus quartana quæ durat per annum, licet nova continuò generetur materia pro acceſſionibus.

Ad 4. Reſpondetur, eodem modo; vel quòd loquimur de legitima, & propria recidiva, quæ fit ex materia relicta ex primo morbi inſultu; vel quòd licet de novo generetur, non impedit unitatem numericam diſcretam & coadintegratam ex heterogenea natura.

Ad 5. Reſpondetur quòd morbum eſſe acutum, aut chronicum, malignum, aut benignum, ſunt differentiæ accidentales quæ ſuperveniunt morbo recidivanti, aut non recidivanti in diverſis morbi temporibus, non variata morbi natura in ſuo eſſe, ſicut non variatur homo in eſſe talis, quia albus, aut niger fiat in diverſis ætatibus.

Ad 6. Reſpodetur quòd morbum in primo inſultu eſſe benigniorem, aut remiſſiorem, non mutat entitatem morbi numericam, ſed tantum accidentales numericas differentias.

Ad 7. Reſpondetur quòd morbus recidivans habet eadem tempora univerſalia per totum ſui decurſum; diverſi illius inſultus ſub univerſalibus temporibus habent ſua particularia tempora, ſicut contingit in tertiana, cujus quælibet acceſſio habet tempora diverſa particularia, licet tota tertiana quatuor particularia percurrat tantùm tempora, ut late agentes de morbi temporibus demonſtravimus ex Galeno.

RESOLUTIO V.

Vtrùm periculoſior ſit, quam primus morbi inſultus, Recidiva.

DE Recidiva dicit Avicenna, quòd eſt pejor quàm morbus in ſua radice [illegible] hoc poteſt contingere, vel quoad [illegible] ſionem majorem putredinis in ca[illegible] majorem ejus extenſionem per [illegible] partes: vel quoad morbi ipſi[illegible] rem intenſionem, aut malignitatem, [illegible] manifeſtantur ex ſignis concomit[illegible] aut benignioribus, præcipuè co[illegible] tibus in imperfecta morbi judi[illegible] primo inſultu; in qua ſi aut ſigna [illegible] ſunt quæ periculum minantur [illegible] men neceſſariò ſalutis ſpem au[illegible] quibus Galenus 2. *Prorrethicor.* [illegible] inquit, *De pravis igitur ſimpliciter* [illegible] *perniciosis noſſe id dumtaxat ſatu eſt* [illegible] *ſignis deſierint, redibunt, & non t*[illegible] *nem.* Inter hæc ſigna locum hab[illegible] aut tenuis urina, putredo non [illegible] de quibus Galenus 3. *Epidem ſ*[illegible] Sunt & vitales actiones ac an[illegible] diocriter læſæ, ut colligitur ex Hi[illegible] crate 3. *Prognoſticor.* vel ſigna [illegible] cioſa, & læthalia, ut nigra ur[illegible] aut plumbea: ſumma debil[illegible] bus, viriumque jactura, ad pe[illegible] pulſuum inordinatio o[illegible] *ἀσφυξία*: de quibus Galenus 2. [illegible] 19. Et 1. *Epidem ſect.* 1. Et 2. [illegible] Signa autem ſalubriorem [illegible] ciantia ſolent & anteceden[illegible] qualia 3. *de criſibus* propo[illegible]

Ex iis ſignis concomitantibus, quoad uſum medicum & in ordine ad Prognoſin triplex dicitur Recidiva; alia ſalutaris, ad quam præcedunt ſigna ſalutaria concomitantia primum morbi inſultum, & permanentia in tempore intervalli; alia dicitur periculoſa pravàve, dum primum inſultum morbi prava concomitantur ſigna, aut permanent in intervallo; vel recidiva dicitur pernicioſa, dum in primo inſultu pernicioſa præceſſerunt ſigna, aut permanent in intervallo; unde Hippocrates 2. *Prorrethicor.* 17. *Pernicioſa*, inquit, *quæ ſine ſignis levant, mortem indicant*; & idem docet *l.* 1. *Coacar. ſect.* 2. *comm.* 1. Recidivam non poſſe deteriorem eſſe quam morbum in ſua radice ſuadet: Primò cùm ceſſat primus morbi inſultus, pauciores ſunt cauſæ à quibus poſſit periculum ſubſequi, quam in ipſo morbi ingreſſu: Ergo ſecurior eſt in recidiva morbus: Probatur antecedens: Tum 1. quia Natura valuit reſiſtere putredini, & conſequenter valebit materiam morbificam jam devictam in Recidiva devincere: Tum 2. quia materia morbifica in recidiva remanet in minori copia, cùm pars illius in accessionibus primi inſultus ſit conſumpta, & conſequenter in Recidiva meliùs poterit devinci, & regulari à Natura: Tum 3. pars materiæ, quæ magis irritabat, evacuata fuit in judicatione imperfecta, per quã ceſſavit primus morbi inſultus; & conſequenter pauciorem, ac benigniorem relictam materiam meliùs natura concoquet, & devincet: Tum 4. tempore intervalli Natura robotatur, & fit potentior ſupra cauſam morbificam; & conſequenter ſecundus ipſam valebit, & cum minori periculo devincere.

Secundo, Poteſt tempore intervalli regulari, & devinci materia quæ relinquitur poſt judicationem imperfectam; ita ut non ſuperveniat Recidiva: Ergo licet ſuperveniat, ſaltem materia regulata eſt ut ſit recidiva minùs periculoſa: Probatur antecedens: Tum 1. quia Galenus *lib.* 1. *de diebus decretor.* docet quòd inſtituta debita victus ratione poteſt evitari recidiva, dum timetur poſt imperfectam judicationem: Tum 2. quia experientia docet, quamplurimos morbos debiliores reddi in recidiva ob devictam materiam: Tum 3. quia cum ſignis pernicioſis in primo morbi inſultu docet Hippocr. *lib.* 1. *Epidem. ſect.* 3. *text.* 20. quòd Heroſon cum nigris urinis liberatus fuit, quod non eſſet poſſibile, niſi ex materia in tempore intervalli regulata, ſecurior redderetur morbus ante recidivam: Tum 4. quia accidentia quæ referuntur ab Hippocrate ſuperveniſſe in recidiva, debiliora fuerunt: Ergo quia morbus debilior redit, quia tempore ante recidivam materia regulatur, & fit benignior.

Tertio tempus recidivæ magis accedit ad declinationem, in qua *lib.* 3. *de criſibus*, docet Galenus quòd nequit ex vi morbi æger perire: Ergo Recidiva ſecurior eſt pars morbi quàm primus inſultus morbi.

Reſolvendum 1. Quòd in Recidiva, quæ vera & legitima eſt, morbus eſt periculoſior comparativè ad minùs legitimas.

Probatur. Tum ex Avicenna *fen.* 2. 4. *tract.* 1 *c.* 95. §. *& ut eveniat Recidivatio ratione regiminis ſalubrius eſt, quàm ut eveniat per ſe cum ratificatione regiminis*: Tum quia in legitima recidiva ſupervenit recidiva ob majorem intenſionem putredinis in cauſa materiali relicta ex primo inſultu morbi; in illegitima de novo generatur materia morbifica in tempore intervalli,

& in recidiva incipit putreſieri remiſſiori putredine: Tum quia de novo genita materia minùs reſiſtet putredini, quàm quæ relinquitur in legitima recidiva, quæ quia inepta coctioni, cruda relinquitur, & nequit devinci in tempore intervalli.

Dices, Quòd Galenus *lib. 1. de diebus decretor. cap. 1.* docet quòd recidivans morbus ex errore in victu redit vehementior: Ergo erit periculoſior recidiva illegitima ex errore in victu.

Reſpondetur, Quòd Galenus loquitur de recidiva legitima, ad quam coadjuvat error in victu comparativè ad ſe ipſam, ſi ſine tali errore ſuperveniret, quia ex errore in victu ſuperadditur ad cauſam morbificam relictam ex morbo antecedente, quod ex errore victus congenitum eſt: nos verò loquimur de eâ, quæ provenit ex ſolo errore in victu comparativè ad legitimam, quæ fit ex eis quæ relinquuntur poſt judicationem: in ſuperveniente enim legitima recidiva ex errore victus, majus eſſe periculum firmavit Hippocrates, 1. *Epidem.* in ægro qui liberaliter cœnavit, & in filia Philonis, quæ lautè etiam cœnavit, & recidivante morbo mortui ſunt.

Reſolvendum 2. Quòd in legitima Recidiva ſi in primo inſultu ſalubria fuerunt ſigna, licet redeat morbus intenſior, benignior eſt, quàm morbi primus inſultus.

Probatur: Tum ex Galeno 2. *Aphor.* 29. Ubi docet, quòd licet morbus ſalubris in ſtatu ſit intenſior, eſt tamen benignior, & ſecurior, quia in majori numero partium datur coctio, ex quâ provenit ſecuritas in morbo orto ex putredine: Tum quia eo ipſo quòd præceſſerint ſigna ſalubria; cum hæc oriantur juxta concoctionem & elaborationem materiæ, ſecurior debet eſſe recidiva, in qua & major eſt [illegible] partium quæ coquuntur, ex qu[illegible] veniunt ſecuriora ſigna; & [illegible] liter intenſior eſt coctio per quam [illegible] ratur periculum quod deberet ex [illegible] dis partibus ſupervenire: Tum [illegible] declinatio, cui proximior eſt rec[illegible] ſecurior pars morbi; ipſa recid[illegible] illi approximatur in morbo c[illegible] ſignis, ſecurior debet eſſe, etſi [illegible] intenſior: Tum quia non peri[illegible] morbus, quia intenſior, ſed quia [illegible] lignis ſit conjunctus ſympro[illegible] Tum quia cum ſignis ſalutar[illegible] potens permanet Natura ad vi[illegible] materiam morbificam: Ergo [illegible] redeat intenſior morbus eſt ſe[illegible] magis proximus ut vincatur a N[illegible]

Reſolvendum 3. Quòd pr[illegible] va, antequam prava præceſſe[illegible] periculoſior eſt quàm morb[illegible] inſultu.

Probatur: Tum ex Hippocrate [illegible] *Coacar. comm. 1. textu* 11. D[illegible] *in ſignis pravis melius habent*, [illegible] *non proficiunt in melius*, *d*[illegible] *cium.* Ubi difficultatem, [illegible] majus in ultimo inſultu prop[illegible] quia Galenus *lib. 1. Prorr* [illegible] 17. agens de pravis recidi[illegible] *bos ſolutos cum pravis ſignis re*[illegible] *non tollere hominem.* Ubi gra[illegible] cidiva, & periculum exp[illegible] quòd tamen non tollit hom[illegible] ratione maximi pericul[illegible] Tum quia morbus fuit in [illegible] pravus & periculoſis ob[illegible] ſymptomata prava co[illegible] cum ergo recidiva fiat in [illegible] ſtatu, & hæc ſint inte[illegible]

parere debet periculoſior: Tum quia majus eſt periculum dum vires magis delapſæ ſunt: ſed in recidiva ob prava ſymptomata vires reſolventia, & ob morbum mali moris à quo oriuntur, magis debilitatæ ſunt, quàm in primo inſultu, præcipuè ſi properanter recidiva ſuperveniat, quam ideo periculoſiorem judicat Avicenna *fen 2.4 cap.95. §. & deterior recidivarum eſt illa, quæ eſt velocior, & eſt cum virtute debili.* Ergo ſuperveniens prava recidiva deterior debet eſſe, quàm primus morbi inſultus.

Reſolvendum 4. Quòd recidiva legitima pernicioſa, antequam præceſſerunt pernicioſa, ac lethalia ſigna, eſt lethalior, quàm morbus in ſua radice.

Probatur: Tum ex Hippocrate *lib. 1. [illegible]. ſect. 2. text. 17.* dicente *Pernicioſa, quæ ſine ſignis levant, mortem indicant.* Tum ex Galeno *lib. 3. de morbis vulgar. ſect. 1. text* 8. Ubi agens de Hermocratis inſida allevatione, poſt pernicioſa ſigna, inquit: *Sed etiam hic ſummatim ſatis ſit dixiſſe de iis, qui à febre in pravis ægritudinibus præter rationem liberantur. Nam quò habere, cùm ſigna præceſſerunt exitioſa, commodiùs videãtur, hoc malum habere pernicioſiorem.* Ex quo apparet cum majore periculo rediturum: Tum Avicenna *fen. 1.4. tract. 4. cap. 20. & fen 2. lib. 4. cap. 95.* dicit de hac recidiva, *quod eſt deterior, quàm morbus in ſua radice*: Tum quia in pernicioſa recidiva primus morbi inſultus deſinit, aut quia naturalis calor reſolvitur, & imminuitur; vel quia proſternitur natura; vel quia materia morbifica tranſmutatur ab ignobili ad nobiliorem partem; vel quia natura [illegible]cta apponit ultimum conatum, vel quia devicta ceſſat ab incepto opere elaborationis, & alterationis materiæ; quocumque autem modo ex dictis fiat allevatio, redit morbus exuperans naturam, & potentior ſupra illam: Tum quia cum ſignis pernicioſis, pernicioſa qualitas venenoſaque reperitur in corpore, ex Galeno *3. de locis cap. 7.* quæ cùm ſequatur intenſionem putredinis, & hæc ſit major in recidiva: majus debet eſſe periculum. Tum quia Galenus *3. Epidem. ſect. 1. text. 8.* dicit, quòd ſicut in inflammata parte remiſſus naturalis calor impotens fit ad pus: ſimiliter cum ſignis pernicioſis putreſcens humor nequit à debili concoqui calore; & ideo in recidiva, in qua nativus calor magis debilitatur à præternaturali, fit impotentior, & morbus magis periculoſus: Tum patet ex Hippocrate in Philiſco *in 1. Epidem comm. 3. text. 18.* in Hermocrate *3. Epid. ſect. 1. ægroto 2.* qui in recidiva pernicioſa morte ſublati, quia in illa morbus periculoſior factus: quod confirmat Galenus *1. Prorreth. comm. 2. text. 18.* Tum quia cum ſignis pravis, prava, & incoctilis eſt materia morbifica, quæ cum regulari nequeat tempore intervalli, neceſſe eſt, ut in recidiva ob intenſiorem putredinem omnino irruat in majorem perniciem; Tum quia ex pernicioſa allevatione ſubſequi mortem ab ignaris non prævisam docet Galenus *5. Epidem. ſect. 1. text. 8. Ignorant autem Medicorum plerique tales affectiones; lætanturque ex eo, quòd ægri meliùs habere videantur, & ſi ex pernicioſis tum ſignis, tum ſymptomatibus hoc fuiſſe contigerit, neſcientes hujuſmodi affectiones contingere, natura ad mortem, & calore nativo ad extinctionem properante.* Ex quo apparet ex inſidis, ac pernicioſis allevationibus lethales recidivas ſpectandas, ac deteriores primo inſultu: Tum patet ex Avicenna, qui cognoſcens periculoſio-

rem eſſe perniciosam recidivam, quam primum morbi inſultum, timet, ne infamentur remedia, illa adhibere in intervallo, donec periculum conſtet in illa; inquit enim *fen.* 1. 4. *tract.* 4. *c.* 20. *Et conſilium quidem eſt, ut in ea non fiat inceptio ad curandum, donec ſit manifeſtus motus ægritudinis.*

Sed inquires quæ ſunt ſigna pernicioſa, & quibus pernicioſa cognoſcitur recidiva?

Reſpondetur. Quòd pernicioſa ſigna ægrotantium dicuntur, quæ demonſtrant naturam eſſe devictam, morbumque inexpugnabilem prænunciant. Hujuſmodi ſunt, ex Hippocrate, *lib.* 1. *Prognoſticor.* in primo morbi inſultu nares acutæ, oculi cavi, lapſa, contractaque tempora, aures acutæ, frigidæ, in anguſtum deductæ, flexæ; infimis partibus color niger, viridis, aut lividus in facie, oculi lucem fugientes, contra voluntatem lacrimantes, ſi alter altero fiat minor; ſi in illis venulæ livent, ſi in ſomno palpebræ non conjunguntur; ſi convellantur aut labra, aut nares ex Hippocrate 1. *Prognoſtic. text.* 10. 11. *&* 12. Similiter ex eodem 4. *aphor.* 49. *&* 1. *Prognoſt.* 15. *&* 17. *&* 22. *&* 24. Pernicioſa ſunt ſigna, quòd æger non audiat, non videat, quod labatur ad pedes; quòd ungues, aut digiti liveant, quòd ſpiritus ſit frigidus, quòd cruribus admodùm diſtractis aut curvatis jaceat, quòd oblivioſa ſit reſpiratio ex 1. *Prognoſt. text.* 24.

Perniciem etiam ex Hippocrate 2. *aphoriſm.* 1. *&* 4. *aphor.* 69. monſtrat ſomnus qui laborem facit, nervorum diſtenſiones, timores deliria, ſomniculoſæ affectiones; ſimiliter & dentium ſtridores *ex* 1. *Prognoſt.* 21. bilis atra ſuprà, aut infrà, in principiis morbi, *ex* 4. *aphor.* 22. *&* 23. dejectiones lividæ, nigræ, virides, oleaginoſæ, 2. *Prognoſt.* 21. *&* 27. lotium nigrum, craſſum, tenue, furfuraceum, lamnoſum [illegible] alia ejuſmodi, de quibus in Prorret[illegible], in Coacis, in Epidemiis, & Progn[illegible] Hippocrates, quæ Lucretius comp[illegible] laconicè.

Ad 1. Reſpondetur. Quòd in prava per[illegible]nicioſa recidiva ſupervenit de[illegible] tredo, & intenſiora accidentia de[illegible] tui, quod coincidit cum recidiva [illegible] nim in tempore intervalli potuit [illegible] regulari ſicut in benigna, & ſalu[illegible] diva. Ad probationem patet, Tum [illegible] prima, quòd in pernicioſa recidiva [illegible] tervallum devicto naturali cal[illegible] mutato humore ad aliam partem, [illegible] naturæ debilitatem, non autem ob [illegible] ram potentem reſiſtere putred[illegible] Tum pro 2. quòd comparativè ad vire[illegible] materia morbifica ſuperior: de[illegible] enim eſt natura per pernicioſa [illegible] tia, per vim morbi, & per ju[illegible] & evacuationem infidam, & [illegible] ctam: Tum pro 3. quòd in per[illegible] cidiva ob rationes dictas, licè[illegible] riæ depoſita ſit, natura debil[illegible] ſiſtere quominus intenſior p[illegible] cum majori periculo ſubſeq[illegible] pro 4. quòd in recidiva ſalubri [illegible] git, non verò in prava recidiva [illegible] intervallo impotens, ut d[illegible] net natura, ut valeat aggre[illegible]

Ad 2. Reſpondetur: [illegible] quòd Galenus loquitur de rec[illegible] bri: Tum pro 2. quòd exper[illegible] cet in ſalubri recidiva; con[illegible] in pernicioſa, in qua intenſ[illegible] do, ut docuit Galenus 3. *Ep*[illegible] *tu* 8. & 1. *Prorreth. ſect.* 2. *t*[illegible] nim fit intervallum d[illegible] ficâ, ſed naturâ devictâ. [illegible]

Hieroſon habuit urinas, & dejectiones nigras, quia expurgavit melancholiam naturalem, cujus excretiones non ſunt ſigna pernicioſa, qualia ſunt evacuationes ſimiles per quas evacuatur atra bilis: & ideo potuit materia relicta in illo aliqualiter in intervallo regulari, & poſteà perfecte concoqui: Tum pro 4. Quòd ob rationem nuper dictam, accidentia in illius recidiva fuerunt benigniora; quia recidiva Hieroſontis non fuit pernicioſa, ſed benigna.

Ad 3. Reſpondetur, quòd morbi ſalubres attingunt declinationem, & ideo recidiva in illis eſt benignior; morbi pernicioſi, & lethales occidunt ante declinationem: & hæc eſt præcipua ratio, quare recidiva in illis neceſſariò debeat eſſe lethalis, cùm in ultima parte augmenti, aut in ipſo ſtatu ſuperveniat, in quo ægrum de medio tollit, quia deterior eſt morbi pars.

RESOLUTIO VI.

Utrum materia poſt judicationem imperfectam derelicta, ſit unica Recidivæ cauſa.

Hippocrates 2. *Aphor.* 12. de legitima Recidiva tradens cauſam, docet provenire ex eis quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem. Nos de hac, & cauſis illegitimæ recidivæ diſputabimus ſub hac reſolutione, & quòd materia relicta poſt judicationem nequeat eſſe recidivæ cauſa ſuadet.

Primò: Materia derelicta in morbis poſt judicationem imperfectam, nequit cauſare recidivam, quin iterum putrefiat; ſed nequit iterum putrefieri: Ergo nequit recidivam cauſare: Probatur minor; nam definit febris & præternaturalis calor, à quo de novo inducatur, aut conſervetur putredo: deficit quantitas humoris à quo fiat prohibita ventilatio, quæ ſit cauſa ob quam nova ſuperveniat putredo; nec alia datur cauſa valens illam inducere: Ergo non datur cauſa valens de novo cauſare putredinem.

Secundò ſi relicta poſt judicationem imperfectam materia eſſet cauſa recidivæ, & novæ putredinis, maximè, quia inepta eſt coctioni, & ideo neceſſariò debet corrumpi & putrefieri; ſed ex Galeno *lib.* 1. *de diebus decretoriis, cap.* 1. ſi debita conſtituatur victus ratio, poteſt concoqui, & poteſt per coctionem evitari recidiva: Ergo quæ relinquuntur in morbis poſt imperfectam judicationem, non ſunt neceſſariò cauſa recidivæ.

Tertiò ſic ſe habet materia relicta poſt judicationem, ſicut materia morbifica quæ in convaleſcentibus relinquitur; ſed in iis relicta materia non eſt cauſa putredinis, & novi inſultus morbi: Ergo nec cauſa relicta poſt judicationem imperfectam.

Quartò videtur recidiva ab alia cauſa provenire: inquit enim Galenus 6. *Epidem. ſect.* 2. *text.* 20. & 2. *de differ. febr. cap.* 21 intemperiem in parte relictam, in cauſa eſſe, ut humores putreſcant: Ergo ex ſola intemperie ſine relicta materia, poteſt ex materia de novo genita ſupervenire recidiva.

Quintò toto tempore intermiſſionis poſt recidivam natura concoquit, & coquendo facit ceſſare putredinem, ut docuit Galenus Ergo impedit quominus ex relicta materia fiat novus morbi inſultus per

per putredinem materiæ derelictæ ex morbo antecedente.

Reſolvendum 1. quòd cauſa immediata, & proxima recidivæ legitimæ eſt materia morbifica, poſt judicationem imperfectam relicta ex primo morbi inſultu.

Probatur: Tum 1. ex Hippocrate 2. *aphor.* 12. dicente: *Quæ relinquuntur in morbu poſt judicationem, Recidivas facere conſuevere.* Idem ſancivit 2. *Epidem ſect* 2. *text.* 22. & ibidem *text.* 19. idem protulerat. Tum patet ex Galeno in Comment. ſentent. 12. *lib.* 2. *aphoriſm.* eandem doctrinam tradidit: & idem repetit *lib.* 1. *de dieb. decret. cap* 8. enarrans hiſtoriam Anaxionis, cujus cauſam tradit fuiſſe materiam ex primo inſultu remanentem poſt imperfectam judicationem: Tum patet ratione adducta ab ipſo Galeno in *comm. ſentent.* 12. *lib.* 2. *aphor.* ubi tradens rationem recidivæ dicit; Quòd materia poſt judicationem relicta, cum ſit inepta coctioni, & nequeat ſine aliqua alteratione diu permanere, neceſſe eſt ut putreſcat, & ſuperveniat febris: quam cauſam *lib.* 3. *Epidem. ſect.* 1. *text.* 10. tradidit, ut Hermocrates recidivaret, quia humores inepti coctioni, nequeunt in eodem ſtatu permanere; nec impediri quominus putreſcant; relinquuntur enim ex morbo antecedente inepti ut coquantur in juvatino, quia priùs putreſcebant, & acquiſiere qualitates & ſubſtantiæ modum nutritioni ineptum, quod ſaltem in pravis aut pernicioſis morbis contingit: Tum quia in foco putredinis manet intemperies, & in ipſis humoribus relictis nondum regulatis, à qua iterùm recaleſcant, & putredinem patiantur propter intemperiem relictam in foco putredinis, quam Galenus fatetur eſſe cauſam novæ putrefactionis: Tum quia materia relicta poſt judicat[illegible] eſt, à qua fovebatur morbus perm[illegible] ſtatu, ideoque apta ad putredinem [illegible] debitam, recipiendam in recidiv[illegible] eſt deterior pars ſtatús.

Reſolvendum 2. quòd cauſæ c[illegible] vantes, ut judicium fiat imperfe[illegible] ter remotiores recidivæ cauſas [illegible] variæ.

Fit recidiva ob relictam mater[illegible] diximus; relinquitur materia, qu[illegible] cium fit imperfectum; fit imper[illegible] quia concurrunt cauſæ, ob quas n[illegible] toto evacuari materia: Et has [illegible] re ad recidivam.

Probatur 1. quòd hujuſmodi c[illegible] adjuvent ad efficiendam recid[illegible] recidiva fit proximè, ut probavi[illegible] derelictam materiam: Erg[illegible] quas hæc relinquitur, coadjuvan[illegible] divam cauſandam.

Probatur 2. Quòd variæ ſin[illegible] cauſæ: Tum quia ex parte [illegible] poteſt committi error impe[illegible] ctum morbi judicium; unde H[illegible] tes 1. *aphor.* 1. dixit, quòd opor[illegible] lùm Medicum ſe præſtare [illegible] cientem; ſed ægrum & a[illegible] tem vel intempeſtivè ex[illegible] vel movent animæ paſſione[illegible] Tum ex parte ægroti poteſ[illegible] dicium ob varios errores, [illegible] tiam circa oblata, ob i[illegible] varias animi paſſiones [illegible] vum, aut nimium uſum cibi, aut [illegible] intempeſtivos uſus rerum [illegible] um: Tum inter cauſas e[illegible] diunt perfectionem judicii [illegible] aeris mutationes, & alior[illegible] temporum conſtitutio. [illegible] enim indebitæ tempo[illegible]

Google

varios pariunt morbos, variosque eorum eventus, quod latiùs docuit Hippocrates *lib. de locis, aere, & aquis*, & 3. *aphor*. 4. varias damnat temperierum mutationes eadem die; & profert quòd in temporibus conſtantibus perfectè fiunt judicationes: Tum dies in quibus fiunt criſes, ſunt cauſa, ut ſint perfectæ, aut imperfectæ judicationes, ut in imperfectis ſuperveniant recidivæ. Unde Hippocrates 4. *aphor*. 36. dies proponit, in quibus ſi ſuperveniant ſudores, perfectæ fiunt judicationes: & 3. *Prognoſt*. inquit, *ſent*. 25. quòd febres ſine ſalutaribus notis deſinentes, nec in diebus decretoriis revertuntur. Et 4. *aphoriſm*. 61. recidivam prænunciat, niſi in 3. die fiat judicatio: & 6. *aphor*. 29. condemnat evacuationem 6. die factam. Et Galenus *in comment*. dicit non eſſe ſecuram à recidiva. *Et lib de præſag ad Poſthumum cap*. 20. in Sexto cive Romano 6. die judicato prædixit recidivam: Tum inter internas cauſas juvant ut ſit imperfectum judicium, ex quo ſequitur recidiva, quòd vires ſint debiles, à quibus nequit perfici evacuatio: Tum ob imperfectionem coctionum, tum ob impotentiam ad expellendum, ut tenet Galenus 2. *Prorrethicor. comment*. 17. Similiter adſtrictio viarum impediens tranſitum humorum, impedit perfectam evacuationem in criſi: & ad evacuationem 2. *aphor*. 9. Hippocrates inquit, quòd oportet corpora fluida facere, demonſtrans quòd poteſt humorum ſubſtantiæ modus impedire eorum motum, qui ideo in criſi poteſt impedire perfectum judicium: Tum ex parte materiæ, non ſolùm ob craſſitiem poteſt perfectum impediri judicium, ſed ob quantitatem, quæ ideo ex toto nequit evacuari; facit enim plenitudinem vel quoad vaſa, vel quoad vires, quâ oppreſſæ facultates nequeunt judicium perficere: Tum materiæ cruditas judicium impedit. Hippocrates 1. *Epidem. ſect*. 2. *text*. 46. cruda, inquit, & incocta, & in malos abſceſſus converſa, aut judicationis ſublationem, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorum recidivas. Et 2. *vulgar. ſect*. 1. *verſ*. 37. dicit; Si cruda judicata fuerunt, recidivæ fiunt; idem tenet Galenus *in comment*. & 1. *aphoriſm*. 22. Tum heterogeneitas materiæ judicium reddit imperfectum, nequit enim æqualiter elaborari materia; nec in cruda fit perfecta criſis; ideo febres ex illa pendentes, vocat Hippocrates, revertentes 6. *Epidem. ſect*. 2. *text*. 21. & Galen. 1. *vulgar. ſect*. 3 *text*. 19. in Sileno varietatem humorum docet cognoſcere ex variis, & contrariis accidentibus.

Reſolvendum 3. Quòd recidivæ illegitimæ cauſæ ſunt, vel intemperies derelicta, aut error in rebus naturalibus.

Probatur 1. Quòd ex intemperie relicta cauſetur illegitima recidiva: Tum ex Galeno 6. *Epidem. ſect*. 2. *textu* 20. §. *Bifariam ſiquidem relinqui intelligimus; uno quidem modo de concomitante morbum humore; altero verò de morboſa affectione*: Tum *lib*. 2. *de diff febr. intermittentium*. Ubi inter cauſas circuitus poſcit intemperiem relictam: Tum; nam intemperies relicta valet ſimilem humorem producere, ex quo ſimilis ſuperveniat morbus ex Hippocrate *lib. de natura humana*: Tum quia morbus primo productus ex intemperie fit, & conſequenter ex ipſa relictus novus ejus inſultus poteſt ſupervenire.

Probatur 2. Quòd ex errore in rebus non naturalibus poſſit recidiva illegitima cauſari: Tum de potu, & cibo protulit Hippocrates *lib* 4. *de Rat. victus, text*. 61.

§. ſi in febre lingua aſpera reddatur : Tum ex Galeno 1. *de dieb. decret. cap.* 1. ubi tradens morbos, in quibus timenda recidiva, ſuperaddit : *Quare animum diligenter adhibere oportet, & in omni cuſtodia ægrum tenere, nihil eorum, quæ iis, qui fideliter ſanati ſunt, vel in cibo, vel potu, vel balneis, vel motu, vel denique in aliis quibuslibet : ſi namque morbus, qui quievit, exiguus fuerit, forſan, ob exactam victûs rationem prorſus ſubſederit, ut poſteà nunquam revertatur : ſi verò malignior extiſtat, etiam tunc cum hoc vivendi modo uſus fuerat, redibit, non tamen cum ſummo diſcrimine: at ſi neglexeris, parumque ſtudioſè animum advertas tanquam fideliter ſoluto morbo, gravior, quàm à principio recidivabit* : Tum, nam res non naturales, dum ſe habent ex parte cauſarum morbi, ipſum valent procreare, ut *lib. de ſanit. tuenda, & lib. artu medicinal.* Galenus docuit : ergo ab errore in earum uſu ſupervenit recidiva.

Reſolvendum 4. Quòd efficiens cauſa recidivæ legitimæ eſt natura aggrediens coctionem humoris, ex primo inſultu relicti.

Probatur : Tum ex Galeno 3. *de morbis vulgarib. ſect.* 1. *textu* 10. Ubi cùm Hippocrates narret die 20. ablatam fuiſſe Hermocrati febrem ; inquit Galenus : *Quo ſecundùm rationem die debuiſſet febris prorrhitari, ſi natura coctionem humorum aggreſſa fuiſſet.* Ubi febrem à natura aggrediente coctionem profert prorrhitari : Tum *lib.* 1. *de criſibus cap.* 18. Galenus tradit hanc doctrinam, dicens : *Hoc igitur eſt, quod priùs dicebatur, quòd videlicet in morbis febrilibus tale quid accidit, quale in iis, quæ ſuppurantur inflammationibus : ſicut enim ibi cùm generatur pus, ita & hic, dum coquuntur humores qui febrem inducunt : ſic igitur in Anaxione quantum ex prima illa criſi defectu relictum erat ; hoc rurſum & ferveſcens in coctionis tempore, illam quæ anteceſſit criſim, febrem generavit : hoc verò à naturali calore, non autem febrili proveniſſe, dierum natura non minimè indicat* : Tum patet, quia intra corpus nequit humor contineri, qui non continuò à natura alteretur per coctionem in juvativo, dum humor aptus eſt nutrire : per coctionem in nocitivo, dum alere ineptus eſt, non tamen omnimodè reſiſtit coctioni : per putredinem verò dum aptus eſt putrefieri, quia cùm alteretur à calore, & perfici nequeat coadjuvante caloris naturalis alteratione, proprius humoris calor intenditur, & ab internis illius partibus accenſis præternaturalis fit ; & humorem putrefacit derelictum, in quo priùs putredo quieſcebat : Tum quia cùm tempore intervalli partes humorem continentes ſint intemperatæ, aptior eſt calor ad alterandum humorem putredini aptum ; & ipſum valet in putredinem vertere, etiamſi remiſſiùs & intra limites naturales appareat ; quia, ut inquit Avicenna *lib.* 1. *ſufficientiæ* : Agens debile potentiùs agit circa paſſum omnino diſpoſitum, quàm agens fortius circa indiſpoſitum paſſum.

Ad 1. Reſpondetur, quòd materia quæ relinquitur ex morbi primo inſultu, ut diximus, manet inepta nutritioni, alteratur à noſtro calore ; à quo cùm nequeat regulari, & concoqui, nec in eodem ſtatu perſiſtere ſine aliqua ſui mutatione, neceſſe eſt, ut putrefiat modo quo diximus.

Ad 2. Reſpondetur, quòd Galenus docet quòd vitatur recidiva, quæ ex errore in victu ſupervenire poteſt : Hæc autem ille-

illegitima eſt præcipuè, & in legitima ſalubri vitatur cauſa, ex qua augetur materia, quæ relinquitur in parva quantitate; non autem quæ lethalis eſt, & ex copia materiæ quæ nequit à natura regulari, ſupervenit.

Ad 3. Reſpondetur, Quòd materia, ex qua fit recidiva, præcipuè pernicioſa, nequit recipere beneficium naturæ; quæ remanet in convaleſcentibus eſt benignior, & jam regulata à natura, ſaltem in nocitivo.

Ad 4. Reſpondetur, Quòd loquitur Galenus de illegitima recidiva quam diximus fieri ex intemperie relicta.

Ad 5. Reſpondetur, Quòd in materia benigna concoquit, & aliquando impedit recidivam, quæ timetur: dum verò materia eſt inepta recipere coctionem, potiùs ex ipſa elaboratione putreſcit, ut diximus.

RESOLUTIO VII.

Vtrum ſint manifeſta ſigna quæ prænuntient Recidivam.

Hippocrates *lib. de judicationibus* quinque proponit ſigna præmonſtrantia futuram recidivam: ſumuntur enim vel ex actionibus viventis; vel ex modo judicii; vel ex ſignis deſumptis ab excretis; vel ex parte morbi; vel ex tempore quo receſſit, ex quibus qualiter prædicendum proponemus.

Reſolvendum 1. Quòd ex parte actionum viventis recidivam prænuntiant ſitis, oris amaritudo, oris exſiccatio, cibi faſtidium, ſpontaneæ laſſitudines, inappetentia, per cibos non refici, turbulentus ſomnus, immodica vigilia, virium jactatio.

Probatur: Tum ex Hippocrate 6. *Epid. ſect.* 2. *text.* 20. §. *ſitis intus relicta, & oris exſiccatio, & inſuavitas, & inappetentia*: Eadem ratione Galenus *in comment.* dicit: *Nam cùm dixiſſet in textu antecedente per judicationem imperfectam intus relinqui materiam; ad demonſtrandum talem materiam derelinqui, proſequitur præcedente ſententia, ut apponeret ſigna, quibus & materia derelinqui oſtendatur, & futuram eſſe recidivam*: Tum *lib. de judicationibus verſ.* 78. §. *Morborum reverſionibus tentantur, quibus citra febrem vehementes vigiliæ, aut turbulenti ſomni adveniunt, aut corporis robur ſolvitur*: Tum 2. *aphoriſm.* 8. §. *Si à morbo cibum aſſumens quis non corroboretur, pluri alimento corpus uti ſignificatur: quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget evacuatione*; quam timens recidivam, conſulit, ut patet ex Galeno 2. *aphoriſm. comm.* 12. Tum Hippocrates *lib.* 2. *aphor. ſentent.* 31. dicit, *Qui avidè à morbo comedit, nihil perficere corpus malum*: Tum *lib.* 4. *Coacarum, comm.* 1. ex verſione Hollerii Hippocrates inquit, *Qui ex longis morbis convaleſcunt, & bene cibum accipiunt, neque tamen renutriuntur, aut proficiunt, malignè recidivant*: Tum ex Avicenna *fen.* 2.4 *tract.* 1. *cap.* 91. §. *Et ſignificatur quandoque quòd erit recidivatio, ex debilitate virtutis, & appetitu, & nauſea, & corruptione ſomni, longitudine vigiliarum, & vehementia ſitis; & de illis quæ ſignificant eam, eſt ut corpus benè recipiat cibum, & non removeatur per ipſum extenuatio*: Tum de ſiti patet ex Galeno 2. *de facult. natural. c.* 9 §. *Quis porrò non intelligit*, quòd ubi plurima in ventriculo flava bilis continetur, perpetua ſiti urgeatur, intéperato enim vétri-

Digitized by Google

culo verſus calorem, & ſiccitatem, à calidis ſuccis exiſtentibus in illo, vel in partibus occaſionatur ſitis; vel ob præſentiam dictæ intemperiei; vel quia ventriculus humiditate propria ſpoliatur per ſuctionem & attractionem, quam efficiunt aliæ partes; dum enim aliæ partes nimis calefiunt, aut exſiccantur, cùm privantur humiditate intrinſeca, in hujus ſubſidium ſugunt à ventriculo humiditatem, & ſic moleſtum ſenſum ſitis occaſionem in illo efficiunt: Ex quo conſtat, quòd immodica ſitis prænunciet recidivam; vel ob materiam relictam; vel ob intemperiem: Tum oris exſiccatio immodica, & continua ſignificat recidivam: Hippocrates enim *lib.6.Epidem.ſect.5.text.23.* inquit, Lingua ut lotium ſignificat, ex quo apparet, quòd ſuperabundat os eiſdem humoribus, quibus tingitur urina, & quibus corpus redundat; inde ſupervenit inſuavitas ob eandem rationem; quia ut inquit Galenus *6.Epidem.ſect.2. text.20.* Lingua in ſe recipit humiditates veluti lanæ tincturam: Tum de cibo, ad quem non ſequitur reſtauratio, patet ex *2.aphor.33. in comment.* Ubi Galenus dicit, quòd ſignificat pravos redundantes humores, ex quorum coinquinamento reliqui inutiles fiunt, & labefactant facultates, jecorisque actiones; quæ doctrina docetur ab Hippocrate *4.lib.de morb.* Et *lib. de locis in homine, text.142.* & *2.aphor.31.* Tum de laſſitudinibus ſpontaneis patet ex Hippocrate *lib. de judicationibus, verſ.78.* proveniunt enim ex redundantibus in corpore humoribus: Et idem docet *lib.de locis in homine ſect. 1. v. 172.* præcipuè ſpontaneæ recidivam prænunciant, non autem, quæ exercitio fiunt, de quo Galenus *2.aphor.48. §. In omni corporis motu, ubi laborare cœperit, quies ſtatim laſſitudinem aufert.* Fiunt etiam laſſitudines in febribus ex *4. aphor.31.* ſpontaneæ ſunt, de quibus timetur recidiva; ex *2. enim aphor. 5.* inquit Hippoc. *Laſſitudines ſpontaneæ morbos prænuntiant*: Cùm enim non ab extrinſeca cauſa fiant, ſed ex redundantibus ſuccis in corpore relictis, ab iis recidiva ſupervenit, quam ſpontanea prænuntiat laſſitudo, quæ enim exercitio fit, facilè ſolvitur per quietem. Et ideo Hippoc. *2. aphor.5.* ſpontaneas laſſitudines, morbos prænuntiare tenet. Tum patet de ſomno turbulento, quem ut diximus ex Hippocrate, Galeno, & Avicenna, cauſant ſuperflui permanentes ſucci in corpore præternaturales, licèt enim ſomnus naturalis ex Hippocrate *6. epidem. ſect.5.text.10.* viſceribus utilis, coctiones adjuvet, vireſque adaugeat, ex Galeno *lib.1.de ſympt.cauſis cap.8.* idem conſtet, & ex Ariſt. *lib.de ſomno, & vigilia, cap.1.* tamen dum malignis interturbatur vaporibus, in continuis febribus lethalis judicatur ab Hippocrate, dicente in aphoriſm. quod *ubi ſomnus laborem facit, lethale.* In intervallo verò recidivæ interturbatus ex eiſdem vaporibus recidivam prænuntiat ſomnus; Tandemque hanc totam doctrinam ſancitam reliquit, ut diximus, Hippoc. *lib.de judicationibus pag.4.* Ubi ut tenet Cardanus, rectè recidivam prænuntiat ex dictis; ſi inquam ex diſceſſu febris infeſtent vehementer vigiliæ, aut turbulenti ſomni, aut laſſitudo totius corporis, aut magna debilitas, aut febris remiſerit ſine ſignis coctionis, vel judicatoriis, vel in die legitimo; ſi urinæ permaneant rubræ, fulvæ, ſedimentum rubicundum, craſſum, furfuraceum; ſi terminatur per parotidas, vel imperfectos abſceſſus.

RESO-

RESOLUTIO VIII.

Vtrum dum timetur Recidiva, à Medico ſit aliquid agendum.

MErcurialis 2. *aphor. comm.* 12. negativæ adhæret parti; ipſam deducens ex aphoriſtica ſententia; inquit enim, *Itaque illud poteſt ex hoc aphoriſmo dici pro facienda medicina, ut ubi non videtur criſis perfecta, nihilo victus ratio mutetur, ſed corpus ægrum in ſumma cuſtodia teneatur, atque rurſum præparationi, & evacuationi humorum peccantium ſtudeatur.*

Primò favet huic opinioni, quòd Hippocrates docet, quod *Multa nocent mota, quæ ſi non moverentur, non nocerent.* Unde videtur, non movendum in tempore intervalli: Tum 2. in intervallo natura intendit coctionem, quæ commotis humoribus inturbaretur; & ut docet Galenus, coctio quietem deſiderat: Tum 3. quia Hippocrates morbo ad judicationem eunte docet, quòd meliùs eſt quietem habere; in tempore autem intervalli, morbus eſt prope judicationem: Ergo non debet exerceri aliquod remedium, quod interturbet humores.

Reſolvendum 1. Quòd dum timetur recidiva illegitima, debent exerceri à Medico aliqua remedia.

Probatur: Nam recidiva illegitima, aut provenit ex indebito uſu rerum non naturalium, qui debet vitari, ſeu ex indebito uſu victûs, qui non ſolùm temperandus, ſed corrigendum damnum, quod ex indebito uſu ſupervenit, ſive clyſteribus, ſive lenientibus, evacuando quod ſuperfluum aggregatum fuerit: ſi timetur recidiva ex intemperie alicujus viſceris, ſimiliter debet corrigi medicamentis intemperiem auferentibus: Ergo in illegitima recidiva à Medico exerceri debent remedia.

Reſolvendum 2. Quòd dum timetur recidiva pernicioſa, ſola victus ratio eſt conſulenda ægris.

Probatur: Tum quia pernicioſa recidiva eſt lethalis, & mortem indicat, ut protulit Hippocrates in Prorrheticis; non ergo ex Cornelio Celſo ſunt infamanda remedia: Tum quia pernicioſa recidiva prænuntiat virium ſummam debilitatem; quæ ex remediis magnis omnino incumbet: Tum quia ſanguine miſſo vires concident, pharmaco exhibito, motis humoribus, ſtatim ſuperveniet lethalis recidiva, quæ timetur: Ergo ſola victus ratione utendum, dum timetur recidiva pernicioſa.

Reſolvendum 3. Quòd dum timetur recidiva legitima ſalutaris, poteſt exerceri ſanguinis miſſio.

Probatur: Tum quia ut probavimus eſt ſalubris, & proſunt in illa remedia: Tum quia ut ſimiliter probavimus, aliquando poteſt evitari recidiva, eo miſſo ſanguine, levatâ naturâ id continget ſecurius: Tum quia in augmento, aut ſtatu ſi permaneret morbus ſine intervallo, eſſet utilis ſanguinis miſſio, quod idem in intervallo aſſerendum: Tum quia natura non ſuccumbit in recidiva ſalubri; ſed ob multitudinem materiæ contingit recidiva, alias non eſſet ſalubris ex Galeno 2. *Prognoſticor.* Ergo debet levari natura per ſanguinis miſſionem.

Reſolvendum 4. Quòd purgatio in intervallo recidivæ ſalubris non eſt exercenda: ſic protulimus *lib. Reſolut. Medicar. p. 4. diſp. 1. ſect. 3. Reſol. 16.*

Probavimus: Tum quia cum in inter-

vallo recidivæ nondum ſit cocta materia, nondum indicat purgationem, quia ex Hippocrate *concocta medicari ac movere, non cruda*: Tum quia potiùs in intervallo indicaretur ſanguinis miſſio, cum ſit morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis; & ideò non eſt ſimul indicata purgatio: Tum quia ſi exercenda eſſet purgatio dum timetur recidiva, vel quia materia eſt cocta; & hoc non, quia ſi eſſet cocta materia, non timeretur recidiva; vel quia datur turgentia, aut urgentia; & hoc non; quia loquimur in caſu, in quo hæc non accidunt, ſed in metu recidivæ, ratione præcautionis illius: Tum quia materia ex qua timetur recidiva ſalubris, poteſt concoqui, & vitari recidiva, ut probavimus ex Galeno: unde non debet moveri, & interturbari per purgationem, impedirique illius coctio: Tum quia non ſunt infamanda remedia, quæ alijs fuerunt præſidio ex Celſo: Exhibito pharmaco, commota materia & agitata, ac calefacta ſuperveniret citius recidiva, & imputaretur medicamento purganti: Ergo non debet exhiberi medicamentum purgans, dum timetur recidiva legitima ſalutaris.

Ad rationes dubitandi reſpondetur: Tum pro 1. quòd ob hanc rationem non purgandum in legitima, pernicioſa, nec ſalubri medicina; in hac verò poteſt ſanguis mitti. Quia levata natura, & non interturbato humore, concoquit ulterius, quod concoqui eſt habile: Tum pro 2. quòd convincit ratio, ut non exerceatur purgatio, ut diximus: Tum pro 3. quòd Galenus *lib. de ſang. miſſione cap.* 2. dum non eſt ſufficienter ſanguis evacuatus, conſulit miſſionem ſanguinis adhuc poſt multos dies, non autem purgatio eſſet utilis ob rationem adductam.

APOLOGETICON.

Contra novum quemdam Bombilium Hiſpalenſem, pro doctrina Doctoris Gaſpar. Bravo de Sobremonte; Potentiſsimi Hiſpaniarum Regis Magni Philippi IV. Archiatri, ſupremæ Inquiſitionis Medici, & olim Primarij in Valliſoletana Regia Academia.

Propoſitio operis, & Apologeticæ diſceptationis ratio.

REſolutionum Medicarum librum in lucem edidi, non ignarus, quòd illius doctrina eſſet ab aliquibus oppugnanda, quia ut protuli, unaquæq; culpatur ab his, laudatur ab illis, nec cuiquam datur, quòd non labatur aliquando, ut inquit Quintilianus *lib.* 10. *inſtitut.* & ea quæ à probatiſſimis Authoribus ut divina probata ſunt, & apud doctiores venerationi habentur, à viliſſimis Profeſſoribus ſæpe oppugnata ſunt, ut divina Hippocratis & Galeni opera ſunt recepta: illum tamen impudentiſſime impugnavit

Theſſalus; hunc vero Paracelſus, & Vanhelmont: Plures enim infimi, & obſcuri, ignorantiſſimique homines ut gloriam captarent, auſi ſunt magnorum virorum ſcripta oppugnare, ut docuit Galenus *l. 1. methodi cap. 3.* nec inde miror, quod flagitioſus Bombilius irruat in noſtra; prævidimus enim non defore, qui impetant me canes, vel qui in me irruant Cynici, vel Hebræi, qui glaucitent. Præcipuè Bombilius mordicus nos impetit, non tam in ſcripta irruens, quam in me bacchanaliter propulſus: in quem in arenam invitus deſcendo coactus inire bellum, ut inquit Lucanus, *nullos habiturum triumphos*; pugno enim cum homine, qui non tam rationibus quam protervia dimicare contendit, & impudentiſſima arrogantia; in quibus ſemper acclamabitur victor; quia ut protulit Cicero in Tuſculanis, *facile eſt vincere non repugnantem.* Nec enim contentioſas objurgationes expedit exoptare; nec niſi coactus in ipſas unquam deveni, & ut Æneas loquitur, *Nunquam acies, nunquam arma libens, in prælia movi, ſed veſtris actus furiis defendere toto optavi, & licuit Troianas robore partes.* Noſtras tueri cogimur à ſacra pagina edocti *Reſpondendum eſſe ſtulto, ne ipſe ſapiens judicetur*, & ut vera antiqua, & communis, quam tradidi, doctrina, libera evadat ab argutiis, redargutionibus, & ineptiis, quibus novus Bombilius eam deturpare contendit, nec ultra progrediar ad ſuæ doctrinæ impugnationem; licet ut tenet Thucidides *l. 3. communis lex omnium affirmat, juſtè puniri hoſtem, qui te prior invaſit.* Ignoſcendum judico maledicenti huic Theſſalo, quia ut Socrates de ſimili alio ſibi injurioſo protulit, *beneloqui non didicit:* Ideóque ad oppugnatæ doctrinæ defenſionem accedo, non more Apologetico verba unaquæque Bombilij referens, ne pro debito cogar, quod illi debetur, reſpondere, ſed more Academico, illius oppugnantes proferam rationes, ut ipſis confutatis, noſtræ doctrinæ iterum demonſtretur veritas, ſuæ ignorantiæ manifeſtetur profunditas, ſuæ inertiæ convincatur deſidia, & ex ſuis fundamentis convellatur ſua protervia.

DISPVTATIO PRIMA APOLOGETICA.

De minorativa purgatione.

PRoponit Bombilius concertationem contra meam, Antiquorùmque doctrinam, de minorativa purgatione; ipsàmque inſcribit *judicium*, ſibi arrogans poteſtatem proferendi definitivam ſententiam de hac lite, & in ſuis libris conſtituens theatrum pro ipſa promulganda; tanquam alter Theſſalus, de quo inquit Galenus, *lib. 1. method. cap. 2. Hujus litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus, Hippocratem, ac reliquos Aſclepiadas maledictis inceſſit, ac totius terrarum orbis theatrum in ſuis libris conſtituens inibi judicatur, vincitque, & contra omnem antiquitatem coronatur.* Proponit duplex judicium:

In

Digitized by Google

In primo plura annotanda ex noſtra doctrina deducit; in illam mordicus irruit, plura refutat, plura confundit, de ſupernatantia humorum aliqua diſputanda proponit, nec abſolvit, & in limine patefacit ſuam ignorantiam, hæc proferens, *ſanguis prout dicit maſſam ſanguinariam intra venas, eſt cæteris humoribus permixtus, & & per minimas partes conjunctus.* Vide abſurdum, ſi ſanguis, prout dicit maſſam ſanguinariam completur ex omnibus humoribus ſimul ſanguini commixtis, ubi remanent alij, quibus ſanguis, prout dicit maſſam ſanguinariam poſſit commiſceri: omittamus craſſam iſtam ignorantiam dignam commiſeratione: In ſecundo judicio gloriatur Sanctæ Crucis doctrinam oppugnaſſe, nec miror ejus averſionem in ipſam. Fatetur Metaphyſicas meas rationes probare intentam minorativam. Sed ſtandum eſſe ſuæ authoritati contendit, experientiæ, & obſervationi: & propoſitis meis fundamentis, vi eorum non refractâ, pervenit ad finem ſui judicij ſine judicio, ſine fructu, non tamen ſine ſtrepitu ut vulgarium Medicorum auram captare valeat.

RESULUTIO PRIMA.

An in maſſa ſanguinaria humores, dum intra venas perſiſtunt ſupernatantes, ſeparentur à ſanguinis commixtione.

HAnc controverſiam proponit Bombilius in ſuo judicio de minorativa purgatione, *conſideratione prima*, in qua ita turbulentus inſiſtit, ut nihil perficiat, nihil concinne proponat eorum quæ garrit. Ex noſtris quæ conducunt ad doctrinæ intelligentiam, omittit, ut ipſam ſemper ignoret. Perculimus tria annotata, ex quibus tota hæc reſolutio, ejúſque deciſio dependet, quæ repetam.

Primò, Notavimus ex Galeno *lib. de uſu partium*, humores cum ſanguine in venis tanquam in propriis receptaculis pro partium nutricatu contineri; ſanguis autem ex eodem Galeno *comment. in lib. de natur. humana*, aut ſumitur pro tota maſſa ſanguinaria, quatuor humores complectente, quæ quoddam mixtum per aggregationem omnium humorum eſt; aut ſumitur pro ſanguine quarto humore: hic ſemper permixtus reliquis humoribus permanet, quia cùm nutritio fiat ex eis ex quibus ſumus, ex Ariſtotele; & partes fiant ex omnibus humoribus, ex omnibus petunt nutriri, & ideò omnes humores intra venas permanent ſanguini commixti, ut ex commixtione cum illo ob ſanguinis benignitatem in ſuis qualitatibus attemperentur aptioremque ſubſtantiæ modum retineant: fit enim ex illis cum ſanguine quoddam mixtum, quod dicitur maſſa ſanguinaria, cujus ſanguis quartus humor, eſt quaſi forma, quia coërcet, & retinet reliquos ita ſibi commixtos, ut quoslibet eos attingat ſecundum quaſcumque minimas partes eorum, ut Hugo Senenſis notavit.

Secundò notandum; Quòd reliqui humores intra venas poſſunt cum ſanguine tripliciter reperiri. Primò in mixtione humorum perfectiſſima, in qua cum ſanguine commiſcentur cum debito ſubſtantiæ modo, proportionata quantitate, & cum qualitatibus debitis, debitè moderatis, ex qua commixtione docet Hippocrates *lib. de natur. humana*, provenire debitam ſanitatem. Secundò ita ut, licet alij humores ſint ſanguini commixti, vel

omnes,

omnes, vel alter illorum in quantitate, qualitatibus, ſubſtantiæ modo, putredine, uſtionéve à naturali ſtatu recedant. Hujuſmodi vitioſi humores ſanguini commixti, ſi ſimul cum ſanguine quantitate peccant, faciunt plenitudinem ſecundum quid dictam; dum verò commixti permanentes ſolo vitio deviant à naturali ſtatu in modo ſubſtantiæ, in qualitatibus uſtione, aut putredine; tunc conſpurcant ſanguinem, illùmque vitiatum reddunt: ſunt enim pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ; & tunc dicitur vitium ſanguinis peccatum in quali, quod nondum ad cacochymiam pervenit. Tertiò poſſunt reliqui humores ob indebitum ſubſtantiæ modum, ob qualitatum improportionem, vel ob quantitatem inſuperabilem, ita à naturali ſtatu recedere, ut non poſſint in debita commixtione cum ſanguine ab ipſo coërceri, contemperari & contineri, & tunc ſeparantur ab illo, ſeu à commixtione cum illo intra maſſam ſanguinariam, & tanquam ſpuma à vini ſubſtantia ſeparata ſuper illum ſupernatant, & nutritioni inepti remanent, & ideò ab illo impermixti, & ſeparati à commixtione, quam ſeparationem ſupernatantiam vocat Galenus *comm. 22. in lib. de natur. humana*, inquit enim, *Pro abundante intellige nunc dictum ſupernatans, aut ſi mavis, id quod non eſt cum cæteris omnibus commixtum.* Et *lib. 2. de humoribus comm.* 8. ſoli ſuperabundanti humori, ſuperexcedentique dicit purgationem deberi, inquit. *Hippocrates verò non hic tantum, ſed in aliis ſuis commentariis: Quando invicem proportione ſervata, humores omnes augentur: miſſione ſanguinis auxiliatur. Vbi verò unus ſuperabundat; ibi purgativum dat pharmacum.*

Tertiò notavimus, quod humor ſupernatans cum ſit à comixtione ſanguinis, & reliquorũ humorũ ſeparatus, jam non eſt pars ſanguinis; nec ejus vitiũ: dicitur vitium ſanguinis, ſed ſolus ejus humoris qui ſupernatat: & ideò hoc vitiũ, quod eſt alterius humoris à ſanguine, dicitur cacochymia, à qua ex Galeno indicatur purgatio, quia talis humor jam eſt objectum facultatis expellentis, poſtquàm ſeparatus eſt à ſanguinis commixtione: toto verò tempore, quo ſanguini fuit commixtus, quia commixtus, & non ſeparatus à ſanguine, erat objectum facultatis retinentis, & non indicabatur ab illo purgatio, quia hæc petit naturam adminiculantem, & ſolùm indicatur humore, qui eſt objectum facultatis expellentis naturalis: qui verò ſanguini eſt commixtus, eſt pars ſanguinariæ maſſæ, & ideo ejus vitium dicitur vitium ſanguinis.

Hac ſic ſtabilitâ à nobis doctrinâ, cæcutiens Bombilius dicit, quòd non capit intellectus, quòd humores ſupernatantes poſſint à ſanguinis cõmixtione ſeparati reperiri intra venas, quod confuſe, & inordinate, tumultuosèque contendit probare: ex tumultuoſa tamen ejus confuſione hæc poſſunt proponi fundamenta.

Primò, Hippocrates 1. *Epid. ſect. 2. text. 36.* agens de febre ardente dicit: *febribus autem ardentibus hæc accidebant; quibus rite, & largiter ſanguis per nares erupit, ea de cauſa maxime ſervabantur*: & in mulieribus febribus affectis, ſuperveniens menſtrua purgatio liberat à morbo; ſed id provenit, quia in iis peccãs humor ſanguini commixtus evacuatur: Ergò humor cacochymus cauſans febrem eſt intra venas ſanguini commixtus.

Secundò jecur producit omnes humores ſimul cum ſanguine commixtos, ut illos

illos coërceat, & attemperet: Ergo ſemper debet in venis permanere commixtus cum illis.

Tertiò, ſi ſuo loco, & tempore fiat ſanguinis miſſio, morbum ſoluit, ſicut & quælibet alia evacuatio ſanguinis: Ergo quia ſimul cum ſanguine erant reliqui humores intra venas commixti.

Quartò, ſive humores ſanguini miſceantur per veram mixtionem, corruptis formis eorum, & nova forma ſuperveniente; ſive ex illis fiat mixtum per aggregationem, manentibus formis; ſemper intra venas ſunt ſanguini commixti. De perfecta mixtione patet non ſeparari, cum ſint ſub una forma ſubſtantiali: de imperfecta, quia omnes illi vinculo naturali continentur ſub ſanguine: Ergo non ſeparantur ab illo.

Quintò, Data prima mixtione humorum intra venas, aut illa conſervatur, aut mutatur in aliud mixtum illud, quod præceſſit: Ergo neceſſariò humores permanent ſemper ſanguini commixti, etſi ſupernatent.

Sextò, Impoſſibile eſt, quòd ex mutata mixtione naturali humorum ſuperveniat cacochymia humorum; per hoc quod ſeparetur aliquis eorum à ſanguinis commixtione: Ergo manet illis commixtus. Patet antecedens, quia nunquam Bombilius hoc vidit, nec audivit, nec alibi legit quàm apud noſtram doctrinam.

Septimò, Non capit intellectus quomodo in anguſtæ venæ capacitate poſſint reperiri diſſociati humores, cum ſit de illorum natura reperiri conſociatos: Ergo ſemper reperiuntur ſimul ſanguini commixti, etiam ſi ſupernatent.

Reſolvendum primò, humores ſupernatantes, & cacochymos, poſſe reperiri intra venas ſimul cum ſanguine quarto humore, ſeparatos tamen ab ejus commixtione, ita ut non ſint pars maſſæ ſanguinariæ.

Primò convincitur palam & evidenter hæc doctrina, ex eis quæ nuper notavimus: Ubi modum tradidimus, quo reliqui humores cum ſanguine commixti faciunt maſſam ſanguinariam, & ſunt pars illius, dum commiſcentur, & à ſanguine quarto humore coercentur; deſinunt eſſe pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ, dum redundantes nequeunt à ſanguine quarto humore coerceri intra illam. Quá doctrinam Bombilius fatetur non intellexiſſe, nec nos potuimus intellectum illi præſtitiſſe, ut non allucinaretur in re ita manifeſta, & ut cognoſceret, quòd intra venas idem humor, qui prius erat ſanguini commixtus, ſi commiſceri jam deſinat, poteſt intra illas ab illa unione & commixtione ſeparatus ſimul cum ſanguine permanere impermixtus.

Probatur 2. ex Galeno à quo hæc doctrina deducitur *in comm. 22. lib. de natura humana.* Ubi ſic illam protulit: *Pro abundante intellige nunc dictum ſupernatans, aut ſi mavis, id quod non eſt cum cæteris omnibus commixtum:* En qualiter Galenus humores ſupernatantes ponit ſimul cum reliquis, ſine eo quòd ſint cum illis commixti: imò ratio ſupernatandi ſtat in hoc, quòd jam ſeparati maneant à reliquorum commixtione.

Probatur 3. ex eodem Galeno qui *lib. 2. de humoribus*, hanc ſtatuit doctrinam, dicens: *Hippocrates vero non hic tantum, ſed aliis ſuis commentariis, quando invicem proportione ſervatâ humores omnes augentur, miſſione ſanguinis auxiliatur: ubi verò unus ſuperabundat; ibi purgativum dat medicamentum:*

mentum : ſed non dat purgativum, dum humor eſt ſanguini commixtus : Ergo dum non eſt cum illo, ſed ab ejus commixtione ſeparatus.

Dices quòd Galenus non docet, quòd purgandus humor debeat eſſe à commixtione ſanguinis ſeparatus, ſed quod debet ſuperabundare, quod contingere poteſt etiam ſi ſit ſanguini commixtus.

Contra : Quilibet humor ſuperabundans ſanguini commixtus facit plethoram ſecundum quid, à quâ indicatur ſanguinis miſſio : Ergo dum indicat purgationem, debet ſuperabundare, ut ſeparatus à ſanguinis commixtione. Probatur antecedens ex eodem Galeno *lib. 2. de compoſit. medicam. per genera, cap. 3. §. ſit autem plethora quatuor humoribus ex æquo adauctis, aut etiam ſanguine ſolo : nam cum alius quiſpiam humor redundarit, veluti eſt pituita, flava bilis itemque nigra, ejuſmodi auctionem, nec ſimpliciter multitudinem, ſed cum appoſitione pituitæ, aut bilis flavæ, aut nigræ, in corpore factam, multitudinem dicunt*: Ergo ex redundante quovis humore ſimul ſanguini commixto, non fit cacochymia, ſed plethora ſecundum quid, à qua ſanguinis miſſio indicatur, non autem purgatio, ut deducitur ex Galeno *lib. de plenitudine, lib. de ſanguinis miſſione, lib. 10. methodi, lib. adverſus Iulianum, lib. 4. de rat. victus.*

Probatur 4. In eodem morbo v. g. in febre ardente ſanguinem mittimus, & purgamus ad evacuandam bilem, à qua fovetur morbus: Ergo debet eſſe in humore evacuando diverſa ratio, à qua ſumitur indicatio mittendi ſanguinē, & purgandi; ſed hæc diverſitas non aliunde ſumitur, niſi quia dum abundat ſanguini cōmixta, facit vitiū, à quo indicatur sāguinis miſſio dum autē à ſanguinis cōmixtione ſeparata cum illo intra venas redundat, facit vitium, quod dicitur cacochymia, à qua indicatur purgatio : Ergo fatendum, poſſe humores intra venas reperiri cum ſanguine, ſeparatos ab ejus commixtione.

Probatur 5. Dum per coctionem ſeparatur utile ab inutili in febre putrida, quod permanet ſeparatum ab utili, fit cacochymum, & ideo ex Hippocrate 2. *aphoriſm. 22.* indicat purgationem, manet intra venas ſimul cum ſanguine, licet jam ſeparatum illi non ſit commixtum : Ergo fatendum cacochymum humorem poſſe cum ſanguine intra venas ſimul permanere, ſeparatum ab ejus commixtione.

Probatur 6. Ex ſanguine, & reliquis humoribus, ut deduximus ex Hugone Senenſi, fit quoddam mixtum, dum humores proportionati generantur, ut poſſint ſanguini commiſceri, & ab illo coërceri, & contemperari, ipſo ſe habente veluti forma illorum : Ergo ſi aliquis eorum generetur in tanta quantitate, ut coërceri nequeat à ſanguine, manebit ſimul cum illo intra venas, ſeparatus à cōmixtione, quæ illi cum ſanguine debetur naturaliter.

Probatur 7. Sicut humores adimplent maſſam ſanguinariam, ſic & ſerum complet cujuſvis humoris ſubſtantiam; ſed ſi ſuperabundet illuvies ſeroſa, & non poſſit coërceri, & coadunari cum humorum ſubſtantia, ut contingit in hydrope, permanet in venis redundans ſimul cum reliquis humoribus : Ergo quilibet humor ſuperabundans ſeparatus à ſanguinis commixtione, poterit ſimul cum illo in venis permanere.

Probatur 8. Sic ſe habet humor in venis ſupernatans, dum ſeparatur à ſanguinis cōmixtione, ſicut butyroſa ſubſtantia lactis, dum ſeparatur ab ejus commixtione

intra aliquod vas; ſed ſupernatans butyroſa pars, licet jam ſit ſeparata à lactis commixtione, permanet tanquam entitas diſtincta à lacte, cujus fuit pars, ſimul tamen cum illo intra idem vas: Ergo ſupernatans humor in venis poteſt, licet ſeparatus ſit à ſanguinis commixtione, intra venas permanere ſimul cum illo.

Dices, Quòd butyroſa pars lactis non ſeparatur à commixtione cum qua producitur in lacte cum reliquis portionibus illius, donec frigore externo alteretur; intra mammas verò ſemper unita manet, quod idem debet contingere in humoribus manentibus intra venas.

Contra: Sicut alteratione cauſæ externæ, poteſt lac alterari, & ſeparari pars butyroſa; ſimiliter alteratione à calore præternaturali, ab aliiſque internis cauſis poteſt humor alius à ſanguine alterari, & in tantam molem augeri, ut nequeat ſecundum omnes ſui partes à ſanguine attemperari, coërceri, & commiſceri: Ergo ſeparatus humor ab iis cauſis, intra venas ſimul cum ſanguine permanebit, ab ejus commixtione ſeparatus.

Reſolvendum 2. Quòd tripliciter poteſt alter humor à ſanguine fieri ſupernatans, vel in prima ſui generatione, vel per nimiam alterationem, vel per coctionem in nocitivo.

Probatur prima pars ex nuper dictis: Si enim jecur aliqua laboret intemperie, aliquòve utatur cibo pro aliquo humore proportionato; ut ſi illi offeratur magna copia mellis apta pro generanda bile, tantam illius producet quantitatem, ut omnem excedat molem ſanguinis, & reliquorum humorum: Ergo tunc impoſſibile eſt, quod excedens ille humor non ſupernatet; & redundet, ſine eo quod poſſit à ſanguine coërceri, & commiſceri, contemperarique.

Probatur 2. pars. In humoribus turgentibus, dum in febre ardente ſanguinem, & reliquos humores adurente, immutanteque in bilem, ubi tanta copia ſit bilis, ut nequeat jam à ſanguine coërceri, & ideo ſupernatans, & effrœnis ſtatim fit cacochymia, & indicat purgationem, ex Hippocrate *2. aphor. 22 & 4. aphor. 1.*

Probatur 3. pars, de humoribus putreſcentibus, in quibus per coctionem in nocitivo ſeparatur inutile ab utili, & ſic ſeparatum fit ſupernatans talis humor, petitque purgari, quia jam à commixtione ſanguinis ſeparatus & inutilis eſt, & ideo Hippocrates, concocta medicari docet. Ex dictis Bombilius intelligere poteſt, qualiter ſeparati humores à ſanguinis commixtione, deſinunt eſſe pars maſſæ ſanguinariæ, quæ ſanguis dicitur, & remanent ſimul intra venas cum ſanguine quarto humore, ſicut permanet ſimul cum aqua in eodem vaſe, aut cum vino, ſpuma ſeparata ab ejus ſubſtantia, ſimul tamen cum eis permanens, & cum lacte butyroſa ſubſtantia ſupernatans.

Ad Bombilii pueriles objurgationes, Reſpondetur ad 1. Quòd ex dictis patet, quòd humor cauſans febrem, poteſt eſſe ſanguini commixtus, & febris ſolvitur, ipſo evacuato cum ſanguine, ſive per ſanguinis miſſionem, ſive per hæmorrhagiam, ſive per uterum. Poteſt eſſe ſimul cum ſanguine illi non commixtus, & tunc ſolvitur febris ipſo evacuato per ſudorem, per diarrhæam bilioſam; aliamve criticam evacuationem illius peccantis humoris.

Ad 2. Reſpondetur, Quòd jecur in ſtatu naturali producit omnes humores ſimul cum

tum ſanguine commixtos; poteſt tamen impediri commixtio ob cauſas nuper dictas.

Ad 3. Reſpondetur, Quòd ſanguinis miſſio ſolvit morbum, quia humor cauſans illum, evacuatur cum ſanguine, cui erat commixtus: ſi autem ſit ſeparatus & ſupernatans, purgatione evacuari petit, & ſolvitur morbus per illam.

Ad 4. Reſpondetur, Quòd humores ſanguini commiſcentur per aggregationem, & poſſunt, vel non commiſceri, vel commixti ſeparari ob cauſas dictas.

Ad 5. Reſpondetur, Quòd datâ primâ mixtione humorum ſine maſſæ ſanguinariæ mutatione in aliud ſubſtantificum mixtum, poteſt aliquis humor componens illam ſegregari, & ſeparari à commixtione, ſicut manente lacte, ſeparatur & ſupernatat butyroſa ſubſtantia ſimul manens.

Ad 6. Reſpondetur, Quòd, id quod Bombilius non legit, poteſt contingere, quod convincit veritas à quocumque dicta, & quod poterat legere in Galeno à me citato.

Ad 7. Reſpondetur, Quòd licèt anguſtia intellectûs Bombilii non capit, quomodo ſimul cum ſanguine ſupernatans humor ſit in venis, poterat inde capere: ſi enim in commixtione capit, quod continetur cum ſanguine, & poſt commixtionem eſt idem, poterit in eodem vaſe contineri: ſicut ſpuma ſeparata à commixtione vini, & butyroſa ſubſtantia à lacte ſeparata, intra idem vas continentur cum eis, à quorum commixtione ſeparantur.

* * *

RESOLUTIO II.

Vtrum vitium cacochymiæ ſtet in humorum ſupernatantia.

Bombilius in ſuo judicio de minorativa purgatione *conſiderat.2.* hoc dubium à nobis tranſtulit, *Diſp. de purgandi rat. ſect.1. Reſolut.1.* Ibi properanter, nec digeſta, nec intellecta plura à nobis adducta refert; quos pro contraria opinione citavimus Authorés, pro ſe adducit, & ſequitur contendens, quod cacochymia accidat humoribus commixtis ſanguini, per hoc quòd alendo idonei non ſint, ut alii tenent.

Primò, ex nobis pro ſe adducit: Tum 1. Galenum, qui *lib. 3. methodi cap. 6.* inquit: *Si autem æqualiter omnes ſucci redundant, plethora appellatur; ſi verò pituita, bile flava, aut atra, vel ſeroſis humoribus refertum corpus fuit, cacochymia dicitur:* Tum 2. *lib. 4 method. cap. 4. lib. de multitudine cap. 10. lib. de valetudine tuenda,* cacochymiam docet eſſe vitium in humoribus diſtinctis à ſanguine, ſeu ob eorum exceſſum: Tum 3. plenitudo, & cacochymia ſunt duo vitia humorum diſtincta; plenitudo eſt vitium ſuperveniens ſanguini redundanti; Ergo cacochymia ſupervenit reliquis humoribus illi conjunctis.

Secundò repetit plures rationes, quas ex ipſo pro dubio antecedente retulimus, & quod noſtra doctrina convincit diſcurſu metaphyſico, & convincitur tanquam poſſibilis, ſed non uſu, & experientiâ; nam vera practica pendet ex ſolo rerum uſu, & obſervatione, de qua dicit Galenus, quòd eſt *ſuggerens memoriæ ſignum: quod innoteſcit ex antegreſſa obſervatione.*

Digitized by Google

Reſolvendum: quòd vitium alterius humoris à ſanguine, qui alendo fit inutilis, intra maſſam ſanguinariam contentus, non eſt cacochymia, donec à ſanguinis commixtione ſeparetur, & delinat eſſe pars maſſæ ſanguinariæ. Hæc doctrina convincitur ex doctrina Reſolutione antecedente traditâ, & à nobis manet demonſtrata *Diſp. de purgandi rat. ſect.* 1. *Reſol.* 1. §. 2. Ubi pro illa adduximus Ambroſium Nunnez, Turinum, Criſpoltum, Contugium, & Sernam; ſed quia Bombilius renuit hanc doctrinam recipere, quia novam recuſat, & illam non vidit in alio Authore, ex aliis etiam Authoribus nos illam deſumpſiſſe demonſtrabimus, ne veritatem quia noſtram, recuſet.

Probatur ergo primò ex Gentili, qui *ſen.* 1. 4. *tract.* 2. *cap. de curatione febrium putridar.* ex Avicenna ſancivit hanc doctrinam, movens hanc quæſtionem; An in omni febre putrida conveniat ſanguinis miſſio, quam ſic ſolvit: *Avicenna ſolvit hanc quæſtionem dicens, quòd ſi febris eſt de materia ſanguinea, ut Synochus, aut eſt de materia alia mixta, ut cholerica, phlegmatica, vel melancholica; tamen peccent in ſanguine, ſive ſint mixta ſanguini, cum phlebotomia magis eſt conveniens; & hoc eſt quod dicit, ſi fuerit, quòd vincit ſanguis, quantum ad ſynochos, aut cum humore, id eſt cum cholera, vel phlegmate, vel melancholia, quod vincat, id eſt, qui eſt cauſa febris ſanguinis, id eſt fuerit, quia illi ſunt ſanguini commixti, ſive in ſanguine peccantes.* En Bombili in Gentili, & Avicenna traditam noſtram doctrinam, quam jam ex aliis Authoribus non recuſes recipere; ſi enim fremis ob novam doctrinam; antiquitùs traditam tibi offero.

Dices cum Bombilio, quod hoc diſcurſu metaphyſico percipitur, non tamen in actu practico poteſt obſervari, cùm nullis ſignis percipiatur.

Contra ſtat idem Gentilis, qui ſtatim ſuperaddit: *Signum autem quòd humor ſit ſanguis, vel cum ſanguine commixtus, eſt urina rubra; groſſa ſcilicet rubedine quadam ſanguineâ, & groſſitie debita, vel media, quando peccat phlegma, vel melancholia in ſanguine, & tamen magis groſſa, niſi prohibeat oppilatio; ſed rubedine magis clara, & minùs groſſa; quando cum ſanguine peccat cholera, & totum hoc intellexit, cùm dixit, cùm urina eſt rubra, groſſa: ſi autem febris putrida ſit de aliis humoribus à ſanguine, cum quibus non peccat ſanguis, nec ſunt ſanguini commixti, non competit phlebotomia.* Hæc Gentilis; Ex quibus patet febres poſſe oriri à ſolo ſanguine, vel ab alio quocumque humore ſanguini commixto, & in iis omnibus non dari cacochymiam; cùm maneat indicata ſanguinis miſſio, non autem purgatio, quæ à cacochymia indicatur; patet etiam non ſolo metaphyſico diſcurſu, ſed manifeſtis ſignis cognoſci humores, aut eſſe commixtos, aut ſeparatos à ſanguinis commixtione.

Probatur 2. Ex Galeno *lib. de plenitudine cap.* 10. dicente; *Sed opus profectò fuerit, ut cum unoquoque iſtorum ſimul ſanguis augeatur; alioquin ſi ſola exuperaverit bilis putrida, vel flava dicta, quemadmodum evenit iis, qui regio morbo impliciti ſunt; ii affectus non ampliùs plenitudo, aut phletora appellari merentur, ſed potiùs vitioſorum humorum copia, Græce verò cacochymi, & id ipſum de bile atra ac pituita dicendum*: En Galenum conſtituentem plenitudinem ſecundùm quid in redundantia humoris cujuslibet ſimul cum ſanguine; cacochymiam verò in exceſſu horum humorum, ob quem ſeparatur humor à ſanguine, ut contingit in

Digitized by Google

in ictericia, in qua ad ſenſum patet, quòd bilis ſeparata à ſanguine conſpicitur.

Dices, quòd ponit Galenus rationem cacochymiæ in hoc quòd augeantur reliqui humores à ſanguine; non autem in eo quòd ſeparentur ab ejus commixtione.

Contra ſtat contextus, ex quo manifeſtè colligitur, quòd requiritur ſeparatio à commixtione ſanguinis; Tum quia ponit exemplum cacochymiæ in bile flava redundante; ut contingit in ictericia, de qua conſtat, quòd eſt ſeparata à ſanguinis commixtione; Tum quia ponit antecedenter ſigna plenitudinis ſecundùm quid, dicens: *Rubor ſanguinea plenitudini atteſtatur; color verò ſubpallidus flava bili: cùm autem pituita nimis exceſſerit, in album magis, quàm ex natura conveniat, color vergit; quemadmodum in atrum, ſi bilis atra;* Quorum omnium humorum augmentum, ſi ſimul ſit cum ſanguine, vocatur phlethora: Ergo ut fiat in illis vitium cacochymiæ, debent ſimul cum augmento eſſe à ſanguine ſeparati, aliàs confunderetur vitium plethoræ ſecundùm quid, cum cacochymia, quæ ſunt diverſa, & quorum alterum ſanguinis miſſionem; alterum purgationem indicat: Tum quia in contextu docet, quòd à quovis humore adaucto ſimul cum ſanguine, fit plethora, & indicatur ſanguinis miſſio, & ab illo adaucto ſine ſanguine, fit cacochymia, à qua indicatur purgatio, ſed eo ipſo, quòd augeatur ſine ſanguine, jam nequit commiſceri, & à ſanguine coërceri, & contemperari, cùm exuperet illum; Ergo neceſſariò debet ſeparari à ſanguinis commixtione, dum fit cacochymia.

Dices, quòd in plenitudine ſecundùm quid augetur ſanguis, & humor ſimul cum illo peccans; & in cacochymia ſolus augetur humor qui fit cacochymus, & per hoc differunt plenitudo, & cacochymia; non autem in hoc, quòd humor ſeparetur à ſanguinis commixtione.

Contrà ſtat ratio nuper adducta; quia eo ipſo quòd ſine augmento ſanguinis augeatur quivis humor, manifeſtè convincitur, quòd talis humor ſeparetur à ſanguinis commixtione, quia dum humores commiſcentur cum ſanguine, ut fiat ex illis maſſa ſanguinaria, ut ex Hugone deduximus, ſanguis ſecundùm minimas partes cum reliquis humoribus conjungitur, ut ipſos coërceat: ſed eo ipſo quod ſanguis non augetur, alter verò exuperat: in parva exiſtens quantitate, ipſum exuperantem ſecundùm minimas quaſcumque partes attingere nequit, nec uniri cum exuperante quantitate: Ergo ſecundùm illam exuperans humor neceſſariò debet ſupernatare: & ideo fit cacochymus.

Dices 2. Quòd in ictericia, in qua dicit Galenus quòd exuperat bilis, & eſt cacochyma, ſanguinem mittimus, ex quo apparet, quod non ſeparatur à ſanguinis commixtione; aliàs non ſanguinis miſſione, ſed purgatione peteret evacuari.

Reſpondetur, quod duplex quantitas bilis in ictericis poteſt conſiderari; alia, quæ poteſt commiſceri ſanguini intra venas, à qua ut ſanguini commixta indicatur ſanguinis miſſio, ne ab illa alterata, & ſeparata augeatur cacochyma bilis, quæ eſt ſeparata à commixtione ſanguinis, & à venis propellitur in partem ictericiam patientem. Altera eſt quantitas bilis exuperans, quæ nequit cõmiſceri ſanguini, & hæc

Digitized by Google

hæc eſt, quam cacochymam vocat Galenus, & quæ indicat purgationem. & deberet ſtatim purgari, niſi jecoris phlogoſis, inflammatióve, aut febris intenſio impediret.

Probatur 3. Ex dictis cacochymia eſt vitium in humoribus, à quo indicatur purgatio, ex Galeno *de rat. victus in acutis*, ſed ex eodem à morbo magno pendente ex vitio eorumdem humorum, etſi putreſcant, & alendo idonei non ſint, indicatur ſanguinis miſſio, ſi faciant plenitudinem, ut patet 11. *method*. *cap*. 15. Ergo purgandi, aut mittendi ſanguinem, in eiſdem humoribus non ſumitur indicatio, ex eo, quòd alendo idonei non ſint.

Dices, quòd ſumitur indicatio mittendi ſanguinem, aut purgandi, non ſolùm ex eo quòd alendo idonei ſint, aut non, ſed quia faciunt plenitudinem ſecundùm quid, aut nequeunt illam efficere.

Contra ſtat: Tum quòd jam cedit contraria opinio, quæ cacochymiam conſtituit in hoc, quòd humores non ſint idonei nutrire: Tum quia ſine plenitudine ſecundùm quid dicta, poteſt ſanguis mitti: Galenus enim *lib* 4. *methodi cap*. 6. ſanguinem mittit, etſi plenitudinis ſigna non ſint, & Avicenna *fen*. 1. 4 *cap. de phlebotomia*, ſanguinem mittit propter plenitudinem, aut propter malitiam ſanguinis, aut propter utrumque; ex quo apparet, quòd à plenitudine non ſumatur ratio evacuandi humores per ſanguinis miſſionem, & quòd ſanguinem mittimus, dum humores putreſcunt, & alendo non ſint idonei: Ergo ab alio principio debet ſumi ratio indicandi ſanguinis miſſionem, aut purgationem.

Probatur 4. Si ſtat cacochymia in eo quòd humores alendo idonei non ſint, ſemper indicarent purgationem, & numquam ſanguinis miſſionem: ſed dum alendo idonei non ſunt, indicant ſanguinis miſſionem: Ergo quia alendo idonei non ſunt, non fiunt cacochymi, & apti purgationem indicare. Probatur minor ex Galeno *lib*. 9. *method*. *cap*. 11. §. *Memineris verò mihi, ad ea quæ dicenda ſunt, quorum cauſa venæ ſectio petitur, nam quoniam hæc ſanguinis vacuati cauſa adhibetur, ſanguis autem utilis naturæ eſt, utique probè hanc adminiſtrare convenit, ut quod inutile naturæ ſit, emittat: ſit autem ſanguis naturæ inutilis bifariam, vel cùm propriam qualitatem ad unguem non ſervat, nec ampliùs nutrire, ſicut priùs cùm utile eſſet, poteſt, vel ita multitudine crevit, ut vires premat*. Ergo Galenus mittit ſanguinem, dum humor alendo ineptus eſt.

Probatur ultimò ex Avicenna *fen*. 1. 4. *cap. de curat. febris putridæ*, §. *Quod ſi fuerit fortis virtus, & fuerit, quod vincit ſanguis, aut fuerit cum humore, qui vincit ſanguis, tum phlebotomia eſt conveniens*. Ergo etiam ſi ſit alendo inutilis, & putridus ſanguis mittendus.

Confirmatur: Mittitur ſanguis in omni febre putrida, ad evacuandum humorem putridum cauſantem febrem; ſed talis cùm non poſſet iterum coqui in juvativo, nequit alendo utilis eſſe: Ergo licèt humor alendo ſit inutilis, non eſt cacochymus.

Ad 1. Reſpondetur: Tum pro 1. quòd Galenus noſtram confirmat doctrinam: tenet enim quòd redundantes illi ſucci in magna quantitate, fiunt cacochymi, quia ut diximus, ut ſic neſciunt cum pauco ſanguine commiſceri: Tum pro 2. quòd hoc idem convincitur ex reliquis citatis locis: Tum pro 3. quòd plenitudo eſt vitium ſuperveniens ſanguini quarto humori

mori

mori, vel maſſæ ſanguinariæ, vel humori cuilibet ſimul cum ſanguine adaucto; cacochymia ſolùm ſupervenit reliquis humoribus à ſanguine, dum quilibet augetur, ſine eo quòd ſanguis augeatur in tanta mole, ut nequeat cum illo commiſceri.

Ad 2. Reſpondetur, quòd non ſolùm metaphyſico diſcurſu manet hæc doctrina probata à nobis, ſed authoritate Avicennæ, & Gentilis, & evidenti ratione ſignis proprijs manifeſtante illius cognitionem.

RESOLUTIO III.

Quid ſit Minorativa Purgatio.

Bombilius in judicio de minorativa purgatione, ſine omni judicio ſe Athletam oſtentat doctiſſimorum Hiſpalenſium Medicorum, quaſi puſillo hoc indigerent propugnatore, & quaſi unicus tutelaris hujus doctrinæ eſſet, in qua pluribus ab hinc annis tot digladiantur Medici; ipſam enim controvertunt omnes Academici, omnes Commentarores Hippocratis *in 2. aphoriſm. 22.* & Galeni Commentatores *lib. artis medicinalis cap. 87.* & Avicennæ Commentatores *in ſen. 1. lib. 4. cap. 3.* Raſis ad Almanzorem hanc litem proponit. Aponenſis etiam *different. 7.* Forlivienſis *quæſt. 44.* Lemos *lib. 2. methodi.* Cardanus *lib. 1. contradict.* Menardus *lib. 13. epiſtol.* Valleſ. *lib 7. controverſ.* Henriquez *quæſt. 17.* Donatus Antonius *de purgand. rat.* Mena *ſuper cap. 7. de purgat.* Vega *lib. Methodi.* Horatius Augenius *lib. 2. epiſtolar.* Maſſarias *diſput. de minorativa purgat.* Sancta-Cruz *de impediment. magnor. auxilior.* Sanctorius *de vitandis erroribus.* Simon Ramos *in apologia de minorativa purgat.* Valdius *in 1. Aphor.* Gabriel Fontanus, Julius Cæſar *in epiſtolis*: & innumeri alij, quorum plerique admittunt minorativam purgationem, in quos poſſet Bombilius intumeſcere.

Sed quia minorativam admittentes purgationem, in determinando quid ipſa ſit, differant, ut aptius noſtram muniamus doctrinam; ſub hac Reſolutione: Quid ipſa ſit, confirmabimus. Raſis 1. *ad Almanzorem*, vocat minorativam, purgationem factam in principijs morborum, ad evacuandam quamcunque materiam, quæ ſuperfluit in magna copia. Montanus, & Fernelius minorativam vocant, purgationem in augmento, aut ſtatu factam. Alij minorativam vocant, purgationem factam pro tenuibus humoribus, non verò pro craſſis. Alij vocant minorativam lenitivam, purgationem factam pro purgandis crudis ventriculi humoribus. Sancta-Cruz dicit minorativam eſſe, purgationem humorum in principio ſupernatantium. Mercatus dicit eſſe purgationem, qua materia morbifica minor redditur circa ipſius principia, & hanc molitur ſeligente pharmaco; & debetur humoribus quorum tanta eſt quantitas, ſive putreſcant, aut non, ut timor ſit, ne natura ſuccumbat, ac ante integram eorum coctionem deficiat, ac hebeteſcat; quo fit ut minori facta materia, natura reddatur potentior ſupra reſiduum, illique ſecurius dominetur, ac imperet.

Reſolvendum 1. Quòd minorativa purgatio non conſtituitur in hoc, quòd ſit evacuatio crudorum humorum in principio facta in quovis morbo.

Probatur 1. Lenitiva purgatio humorum crudorum primæ regionis petit fieri

fieri in principio, ex Galeno *lib. 9. methodi*, §. *Quòd ſi præcedat ciborum cruditas, &c.* & *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 12. ex Hippocrate *lib. 4. de victu acutor. tex.* 43. ex Avicenna *fen. 1 tract. 2. cap.* 95. §. *Omnes ſpecies conveniunt in hora principij in tribus, in neceſſitate lenificationis.* ex Averrhoe 7. *collige cap.* 1. §. *Corruptum enim inteſtinorum; ſecta vena, lethaliter ad vaſa trahetur, ſucceſſione ad id quod evacuatur*; & repetit Galenus idem *lib. 4. de rat. vict. cap.* 4. Sed talis purgatio non eſt minorativa: Tum quia non eſt ſelectiva quæ ordinatur ad evacuationem humoris, in ſecunda regione febrem foventis, cujus intenditur minoratio: Tum quia loquimur de minoratione quæ debetur de cura coacta; lenitiva purgatio de cura regulari debetur: Ergo non eſt minorativa.

Probatur 2. Purgatio humorum tenuium debetur in principio morbi pendentis ex colluvie ſeroſæ ſubſtantiæ, ex Galeno *lib. 7. Quos, quibus, & quando. cap. 7.* §. *Ad hæc omnia etiam tempus monſtrabunt, ſiquidem inter initia morbi, tenues, & aquoſos humores evacuabis*: Sed etiam hæc evacuatio eſt de cura regulari, quia in ijs non eſt ſpectanda coctio, cùm ſint inèpti ad illam: Ergo ſaltem hæc purgatio in principio non eſt minorativa.

Probatur 3. Plures purgationes fiunt in principio revulſionis gratiâ, v. g. in ictu, percuſſionéve, in quibus purgare, aut ſanguinem mittere docet Galenus *lib. de curand. rat. per ſanguinis miſſionem*: & *in comm.* 23. *lib. 1. aphor.* in vehementiſſimis doloribus diſtinguendum docet: An ſtatim ſanguis ſit mittendus, vel purgatio conveniat: & *lib. 13. meth. cap.* 11. In opthalmia humores fluentes in prima, aut ſecunda die purgatione revelli docet: ſed hujuſmodi purgationes, licet fiant in principio, non ſunt minorativa purgatio, quia hæc de cura coacta fit, & ſolis humoribus debetur, foventibus febres, de quorum quantitate dubitatur, an coctionem admittat, quæ omnia non occurrunt in ijs purgationibus.

Reſolvendum 2. Quòd purgatio ſelectiva, quæ in principio, aut augmento fit; materiâ jam ſupernatante, non eſt minorativa.

Probatur 2. Humores turgentes ſupernatantes fiunt, & ideo purgandi ſtatim ſunt in principio ex Hippocrate 1. *aphor.* 23. & 29. & 4. *aphor.* 10. ex Galeno *in comment. & lib. 3. de compoſit. medic.* Similiter fit ſelectiva purgatio, ſi in principio ſupernatet humor ob nimiam copiam; ut in cachexia, & hydrope, & copia ſeroſorum humorum; ſed omnes iſtæ purgationes petunt fieri de cura regulari, & ſunt indicatæ ab humorum cacochymia, quia cùm ſint à commixtione ſanguinis ſeparati, humores inutiles omnino ſunt: Ergo non qualibet ſelectiva purgatio in principio facta eſt minorativa.

Reſolvendum 3. Minorativa purgatio, eſt purgatio ſelectiva, quæ debetur humori foventi febrem ſanguini commixto: in principio univerſali de cura coacta, ut minorata materia naturam ſuperante, quod reliquum eſt poſſit ab illa ſuperari, & devinci.

Particula *Purgatio*, generica ratio eſt, comprehendit omnes purgationes. Particula *Selectiva*, excludit purgationem lenitivam: de qua non eſt controverſia. Particula, *Quæ debetur humori foventi febrem*, excludit alias purgationes, quæ fiunt in principio in alijs morbis, quæ non petunt vinci per materiæ coctionem. Particula, *Sanguini*

guini commixto, excludit purgationes, quæ fiunt pro humoribus jam ſupernatantibus, & ſeparatis à ſanguinis commixtione. Particula, *In principio univerſali*, proponit tempus, in quo cogimur ad hanc purgationem; ſcilicet dum adhuc nequit concoqui, nec devinci à natura, quod ſemper eſt principium univerſale: ſi enim natura incipit coquere, & poſſet licet paulatinè devincere cauſam morbificam, non eſſet neceſſaria minorativa. Particula, *De cura coacta*, proponit rationem, ob quam etjam ſi repugnet tunc exhibere purgationem de cura regulari, cogimur tamen coacti ab urgente neceſſitate, ad ejus exhibitionem. Particula, *Vt minorata materia naturam ſuperante, quod reliquum eſt poſſit ab illa ſuperari, & devinci*, dicit finem operantis, proponitque rationem, quæ cogit ad exhibitionem purgantis ſelectivi pharmaci, quod nondum indicatum eſt de cura regulari.

RESOLUTIO IV.

Quo tempore ſelectiva purgatio convenit ex Hippocrate, & Galeno.

Ut contra Bombilium conſtet demonſtratam fuiſſe à nobis minorativæ purgationis occaſionem, ſanciendum primò de ſelectiva purgatione, quo tempore petat fieri. Hippocrates, ex cujus doctrina hæc præfiniri deberet, inconſtanter loqui videtur, *lib. 2. aphor 22. concocta medicari, ac movere non cruda docet, nec in principijs morborum, niſi materia turgeat. In ſubſequente ſententia* 29. iterum tradens occaſionem auxiliorum magnorum; inquit: *Si quid tibi movendum videtur in principijs morborum, move.* Galenus *in comment.* dicit, *ſive ſanguinis miſſione, ſive purgatione.* Hinc deducit Bombilius contrarium ſibi ſteriſſe Hippocratem, Muſa Braſavolus *in aphor. 22. lib. 2.* indicat loqui Hippocratem de medicamentis ſelectivis: *in 29.* de lenitivis. Brachelius judicat, quòd *in ſententia* 22. loquitur Hippocrates de evacuatione facta per purgationem: *in* 29. de ea, quæ fit per ſanguinis miſſionem. Menardus tenet, quòd *in* 22. loquitur de non turgentibus: *in* 29. de ijs, ſolùm admittit purgandos.

Pro deciſione difficultatis repetam ex dictis P. 4. *Reſolut. Medicar. diſputat. 2. ſect. 3. reſolut.* 10. §. 2. Quod Medicus, ſicut & alij quàm plurimi artifices; ut nautæ, Imperatores, milites, & Reipublicæ gubernatores, dupliciter ſolent operari ad conſequutionem finis, in quem tendunt: uno modo regulari: alio modo coactè. Regulariter operantur, quando licet exequi finem intentum ſecuriori viâ, & juxta regulas communiſſimas, ac ſecuriſſimas, ab arte præſcriptas: Coactè operari dicuntur, quando non poſſunt ſecuriori viâ exequi, quod intendunt, illud tamen conſequi contendunt eo modo, quo poſſunt, & licèt cum periculo, non deſiſtunt à fine, & quem regulari, ac ſecurâ viâ conſequi non valent, periculosâ aliâ, ac coactâ, quia ad illam proſequendam cogit neceſſitas, progrediuntur.

Reſolvendum 1. Quòd juxta Hippocratis, & Galeni doctrinam purgatio ſelectiva in febribus putridis de cura regulari nunquam debet exerceri, niſi dum materia morbifica ſit cacochyma & ſupernatās, & ut talis indicat purgationem.

Probatur 1. ex Hippocrate & Galeno, qui 2. *aphor* 22. Hanc doctrinam ex communi omniū medicorum ſententia ſanci-

tam reliquerunt: inquit enim Hippocrates *concocta medicari ac movere, non cruda, nec in principijs morborum, niſi materia turgeat*: Ubi purgationem conſulit dum materia turget, vel jam eſt cocta; ſed in utroque caſu jam eſt cacochyma, & ſeparata à commixtione ſanguinis, in turgente materia; quia à nimio calore ſuperabundat. In materia coctâ, quia coctione ſeparatur inutile ab utili: Ergo ſelectiva purgatio regulariter exercenda, dum indicatur à materia ſupernatante cacochyma. Confirmat hanc doctrinam Galenus *in comment. Tales*, inquit, *humores evacuare convenit. Hoc eſt, qui agitantur, & de loco in locum moventur, ac transfluunt; eos verò qui ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio movere oportet; nec medicari ante coctionem: Tum enim naturam ipſam habemus adminiculantem evacuationem; videtur quidem, ipſam poſt coctiones, humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere*: Ergo ex Galeno de cura regulari humores turgentes aut ſeparatos per coctionem convenit purgari.

Probatur 2. ex Hippocrate. Tum *lib. de medicam. purgantib. §. Quicunque febribus magnis corripiuntur, ijs medicamenta purgantia dare non convenit, donec remiſerit febris: Hoc autem contingit poſt coctionem: Tum 4. acut. 43. §. Si autem tenues fuerint urinæ, non purgabis: Hoc autem ſignum eſt cruditatis: & ideò ſpectanda eſt coctio ſeparans humorem purgandum: Tum 4. acut. text. 22. §. Quæcunque ea quæ inflammata ſunt, non cedit cruda paſſio.* Ubi ante ſeparationem per coctionem non cedere purgationi humorem protulit. Ergo ex Hippocrate de cura regulari purgatio convenit, dum ab humore ſeparato à ſanguinis commixtione indicatur.

Probatur 3. *ex Galeno 4. aphoriſ. comm.* 22. §. *Quibuslibet incipientibus morbis, ſi atra bilis ſupra, vel infra exierit, lethale*, inquit Hippocrates; Galenus ſuperaddit. *Quando aliquis incipit morbus, ſi aliquid excernitur, nihil tunc excernitur ratione naturæ, ſed omnia ſunt caſus præter naturam earum diſpoſitionum, quæ ſunt in corpore; quo enim tempore à cauſis morbum quidem facientibus, natura gravatur, adeſt cruditas humorum; Tum aliquid utile evacuari eſt impoſſibile, ſi quidem oportet coctionem præire, ſubſequi verò diſcretionem, poſtea evacuationem.* En Galenum præſcribentem de cura regulari opportunum purgandi tempus: Tum 2. *aphor. comm.* 9 ideo damnat purgationem factam ante coctionem materiæ, & *lib. 2. de humoribus comm.* 10. dicit: *Quæ ſunt incocta, ſunt ſtabilia, & fixa; ita ut cum maxima difficultate trahi poſſint.* Tum 4. *aphor.* 22. dicit, quòd *cruda materia nequit rectè evacuari*: Tum *lib. 4. de ſanit. tuenda cap.* 5. docet incommoda ſubſequuta à purgante pharmaco, dum eſt cruda, & non ſeparata à commixtione: Tum 4. *acutor.* 44. docet, quantum noceat movere humores ante coctionem ſelectivo pharmaco: Tum 2. *in* 2. *prorrhet. comm.* 57. inquit, *Alvus ſponte fluens ſine ſignis coctionis, nihil juvat, immò nocumentum affert*: Tum 2. *aphoriſm.* 24. docet *ſemper ſpectandam coctionem, niſi turgeat materia*: Tum 2. *de humoribus* docet, purgationem circa iudicationem malam: Ergo ex Galeno de cura regulari purgatio exercenda, dum humor coctione eſt ſeparatus, & cacochymus, aut turgentia.

Reſolvendum 2. ex Hippocrate, Galeno, & Avicenna, Quòd de cura coacta minorativa purgatio crudæ debetur materiæ morbificæ, nondum à ſanguinis commixtione ſeparatæ.

Pro-

Probatur 1. ex Hippocrate 2. *aphoriſm.* 29. inquit enim : *In principio morborum, ſi quid tibi videtur movendum, move* : Galenus *in comment.* dicit, *circa initia verò illorum morborum, in quibus ſpectatur ægrum convaliturum, tentandum majora afferre remedia, de quibus Hippocrates dicit; ſi quid tibi videtur movendum, move : Sunt autem hæc maximè, vena ſectio, & purgatio.* Sed purgatio in principio, ut probavimus, non convenit de cura regulari: quia materia non eſt cacochyma : Ergo convenit ex Hippocrate, & Galeno de cura coacta, pro humore ſanguini commixto, & non ſeparato, evacuando.

Probatur 2. ex eodem Hippocrate *lib.* 7. *Epidem. text.* 87. *in hiſtoria fullonis*, de quo dicit Hippocrates, *fullo, qui in Syro phreneticus, cum uſtione autem tremulus, crurum color quaſi eſſet morſus à culicibus, oculus magnus, exiguus motus, vox canglosa, manifeſta autem; urina pura, ſubſidentiam non habens : Nunquid ob dejectionem ex thapſia, decima-octava remiſit emollitus morbus, ſine ſudore?* En Hippocratem, minorativam purgationem exhibentem pro cruda evacuanda materia, ſanguinique commixta.

Probatur 3. ex Hippocrate, qui pluribus exemplis evacuationes ſymptomaticas ante materiæ coctionem à natura factas utiles fuiſſe narrat: minoratâ materiâ natura valuit concoquere reſiduum : *lib.* enim 1. *Epidem.* mulier trimeſtris gravida, urinâ exiſtente crudâ, ſudavit, & liberata eſt, *in comment.* 3. *in hiſtoria Metonis* idem contigit ex fluxu ſanguinis in principio facta. *Et* 3. *Epidem. ſect.* 1. qui laborabat febre in horto Dealcis, ſimili modo liberatus evacuatâ crudâ materiâ : Ergo cùm naturam ars imitetur, poterit juvare aliquando crudam evacuando materiam.

Probatur 4. ex Avicenna, qui *fen.* 1. 4. *tract.* 2. *cap.* 7. crudam materiam purgare permittit : & *fen.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. dicit, *ſi non fuerimus ſecuri, quòd virtus uſque ad maturitatis horas perduret, evacuabis eam per ventris ſolutionem, non expectatâ coctione humoris* : Ergo ante ſeparationem ejus, à maſſa ſanguinariâ.

Patet ex dictis contra Bombilium conantem impugnare meam doctrinam admittentem minorativam purgationem, ipſum non tam in meam, quàm in ſancitam, & determinatam doctrinam ab Hippocrate, Galeno, & Avicenna, irruere.

RESOLUTIO V.

Utrum Occaſio & Neceſſitas exhibendi minorativam purgationem, ſit à Me ſufficienter demonſtrata.

Fertur in nos Bombilius, quia *P.* 4. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *Reſolut.* 10. conati ſumus neceſſitatem minorativæ purgationis demonſtrare, & noſtris nec refractis, nec intellectis rationibus, leves quaſdam proponit objectiones: Has ſequenti reſolutione refutabimus, in hac repetam demonſtratam à Me doctrinam, ut pateat cuilibet iſtum futiliter impetere Me.

Pro aperiendo difficultatis ſtatu præſuppoſuit, Quòd de cura regulari, dum aliquis humor in ſanguinis conſortio commixtus putreſcit, vitium ſanguinis efficit, & indicat ſanguinis miſſionem, & ſi vires ſufficiunt, ſanguinem mittimus, ut natura levata poſſit concoquere, quod reſiduum eſt, quod poſt coctionem ab utili ſeparatur,

Digitized by Google

tur, & tunc tanquam cacochymum radicativâ purgatione evacuatur: ſed quandoque contingit, quòd mittatur ſanguis uſq; dum vires ulteriorem phlebotomiam tolerare nequeant, & quòd cauſa morbifica ita ſuperior remaneat ſupra naturam, ut non poſſit ab illa devinci, quin evacuatâ parte materiæ, natura reddatur ſuperior ſupra reſiduum; quo caſu cùm maneat periculum vitæ, niſi coquatur materia, & hæc non poſſit devinci à natura, niſi deponatur pars illius, & hæc evacuari non poſſit ſanguinis miſſione, pro qua vires non ſufficiunt, nec alia ſit via evacuandi, niſi per purgationem; & hæc non ſit indicata, cùm materia cauſans morbum ſit ſanguini commixta, & de cura regulari purgatio ſelectiva non ſit facienda, niſi ratione cacochymiæ, à qua regulariter indicatur, manet difficultas, An ratione urgentiæ ſaltem de cura coacta poſſit minorativa purgatio tentari pro aliqua parte crudæ materiæ evacuanda.

His poſitis decidimus Reſolvendum in caſu poſito, minorativam purgationem neceſſariam eſſe: & hoc his fulcivimus demonſtrationibus.

Primum fundamentum deſumitur ex Hippocrate, Galeno & Avicenna, quorũ decretis manet confirmata hæc doctrina.

Secundum fundamentum poſui, præſupponens caſum ex notabili antecedente, ſic. Dùm unica via ſalutis eſt, etiamſi periculoſa; tentanda eſt ex Galeno *lib. 9. methodi*, dicente ex Thucydidis conſilio, *Quibus alia ſalutis ratio non eſt, & quæ unica videtur, dubia eſt, neceſſarium videtur adverſus pericula ire:* Sed caſu poſito unica via ſalutis eſt minorativa purgatio, cùm omnes reliquas excludat occaſio, & ſine evacuatione nequit æger liberari: Ergo neceſſarium eſt adverſus certum mortis periculum ire, minorativam exequendo purgationem: En Conſequentiam in *dary*, deductam ex evidentibus præmiſſis.

Confirmatur. Potentior indicatio eſt, quæ ſumitur à Medico ad conſervandas partes componentes corpus humanum, illudque naturaliter adintegrantes, quam quæ ſumitur de cura regulari, ad purgandum humorem coctum, & ſeparatum à commixtione ſanguinis: ſed ſi partis conſervatio minatur periculum vitæ, & alia conſervandæ vitæ non datur, niſi per partis, aut membri abſciſſionem, hoc eſt abſcindendum, de cura coacta, ut Celſus docet *cap. de Eſthiomeno §. unicum, & miſerabile remedium, reſtat ut ſcindatur pars. ſed quid intereſt; quòd miſerabile ſit, ſi hoc unicum eſt*: Ergo in caſu poſito urgentiæ, in quo ſi non datur minorativa purgatio, quæ unicum, etſi periculoſum remedium eſt, ea etſi periculoſa exercenda eſt: ex Galeno enim *12. methodi, cap. 1. melior eſt aliquando inſignis noxa, quàm mors.* Et ex Avicenna *fen. 7. 4. melior eſt abſciſſio unius membri, quàm mors totius*. Et ex Cornelio: *melior eſt dubia ſpes, quàm certa deſperatio.*

Confirmatur 2. à nobis ex Galeno *l. 10. methodi*, dicente: *Quando ergo ſemel ægro moriendum eſt, à levioribus inchoare præſidijs eſt utile, quia melius eſt nos agentes aliquid periclitari, quàm ægrum ſpe demptâ ſinere mori*: Sed in caſu urgentiæ levia medicamenta non ſufficiunt; ex magnis, vires nequeunt ferre ſanguinis miſſionem; purgatio ſelectiva de cura regulari non eſt poſſibilis, cùm nequeat concoqui materia morbifica: Ergo ſolùm reſtat ut cum minorativa purgatione aliquid agentes periclitemur, quàm demptâ ſpe ægrum ſinere mori.

His fundamentis, evidentibuſq; ratio-

ni-

Digitized by Google

nibus comprobavi, demonſtraviq; occaſionem, & neceſſitatem exhibendi minorativam purgationem; quas ſi legit Bombilius, aut non intellexit, aut convictus recedit ab illis: & cùm Apologiam proponat adverſus à Me dicta, his nec refutatis, nec ſatisfactis, pertranſit ad ponendas quaſdam futiles rationes, quas ſequenti Reſolutione examinabimus.

RESOLUTIO VI

Vtrùm Bombilius in ſuis impugnationibus ſuam convincat ignorantiam, ſuoſq; errores in Praxi manifeſtet.

UT popularem auram videatur conſequi Bombilius, quaſi unicus oppugnator contrariæ opinionis, inſurgit in noſtrá & varijs involutus cavillationibus, huc, & illuc fertur, nec, ut prædiximus, quidpiam utile proponit; demonſtrationes noſtras, quaſi non viderit, intactas relinquit, hæc tantùm proponens argumenta.

Primum: Impoſſibile eſt intra venas dari humores ſeparatos à commixtione ſanguinis: Ergo corruit minorativæ purgationis fundamentum; indicat enim hoc unum fundamentum minorandi.

Superaddit: Quòd ſi aliquis dicat, quòd ſaltem per coctionem ſeparatur utile ab inutili, hoc impugnat dicens, nondum intellectam fuiſſe hanc doctrinam, niſi à ſeipſo, quia coctio in ſui ſignificatione tantùm indicat naturam ſuperâſſe morbi inſidias, quas paravit morbus, cauſa, & accidens, ſive exceſſu qualitatis, ſive uſtione, ſive putredine, ſive impiè fraudulentâ malignitate.

Secundò ſiſtens Bombilius in eo, quòd minorativa purgatio petit indicari à cacochymia, ſic inſurgit: Si eſſet admittenda minorativa purgatio, maximè quia ſunt cacochymi humores in principio morbi, ſeparati à ſanguinis cõmixtione: ſed hoc eſt impoſſibile, quia intra venas ſemper ſunt ſanguini commixti: Ergo nunquam minorativa purgatio eſt ex uſu.

Tertiò, Si minorandum, maximè quia in periculis periclitandum eſt: ſed ſine periculo minorativæ poteſt morbus curari per ſanguinis miſſionem: Ergo non eſt neceſſaria minorativa purgatio.

Superaddit, quòd poteſt reſponderi, quòd aliæ febres amant purgationem, aliæ ſanguinis miſſionem.

Contrà inſurgit, oppugnans hoſtem, quem fingit. Quodvis genus febris, aut pendet ex ſanguine, aut ex alio humore cõmixto ſanguini, quia licet putreſcat, & mutet formam, mutatur in mixtum: Ergo ſemper indicat ſanguinis miſſionem.

Fingit aliam ſolutionem dicens, poſſe reſponderi, quòd licet ſanguini ſit commixtus humor, ratione urgentiæ petit purgari minorativâ purgatione.

Contrà inſurgit: Non eſt major ratio, ut ſuccurramus ſanguinis miſſione, quàm purgatione, tali urgentiæ: Ergo potius ſanguis mittendus, quàm purgandum, præcipuè cùm purgationis noxas doceat Hippocrates *lib. de medicam. purgantibus §. carnes ipſorum, & ventres calidi ſunt.*

Quartò Bombilius procedit validiori conatu, dicens convincere ad hominẽ minorantes Doctores, quia ideo ſupponunt minorandum in febre continua, quia ſuperata naturâ humoris quantitate, vel omnino ſuccumbit, vel paulò poſt ſuccumbet, in qua urgentia magis rationi conſonum eſt purgando periclitari, quàm ægrum certæ deſperationi tradere; ſed in febre ſyncopali, l.ænoroſa, & in maligna,

gna, in qua prævalet putredo ad malignitatem, Cardanus, Mercatus omnem purgationem renuunt in principio, & Doctor Bravus in ſyncopali ſolis frictionibus contentus renuit omnem purgationem, & idem Doctor Bravo ſuperaddit, quòd in peſtilente febre non eſt purgandum; quia non eſt cacochymia in principio.

Cognovit Bombilius ſui fundamenti ad hominem dicti, faciles ſolutiones, & illas proponit dicens, poſſe reſponderi diſparem eſſe rationem: nam in inflammationibus internis ratione inculcati humoris non eſt ex uſu purgatio; in cauſone ob inſuperabile incendium, in malignis, & peſtilentibus, ne à laudabili opere, ſi forte criſim intendit natura, divertatur, & amplius diffundatur venenum; ſed hoſtes, quas proponit, oppugnat dicens, quòd in exemplis non requiritur omnimoda æquiparatio; ſed ſufficit in illis rebus, in quibus æquiparantur; unde ſi in iſtis eſt paritas in cacochymia, in urgentia, & quantitate inſuperabili materiæ, in illis etiam debetur minoratio. Attendant ergo judices (exclamat Bombilius) an in ijs tribus ſit æquilibrata paritas, & proferant ſententiam, qui in verba non jurârunt Magiſtri. Hæc tota ejus farrago.

Reſolvendum affirmativè, & convincetur ex horum argumentorum redargutione.

Probatur 1. ex primo & ſecundo fundamento adductis ex Bombilio, in quibus contendit oppugnare minorativam purgationem: quia, inquit, Doctor Bravo præſupponit humores poſſe intra venas ſeparatos manere, & per ſeparationem cacochymos fieri, & indigere minorativâ purgatione; ſed ex hoc fundamento convincitur craſſa ignorantia Bombilij, & ejus convincuntur errores: Ergo Bombilij ignorantia, & errores ejus manifeſtantur ex ſua doctrina. Probatur Minor, Tum ex reſolutione antecedente, ubi ex præſuppoſita noſtra doctrina conſtat, quòd caſus minorativæ purgationis non eſt dum humor eſt cacochymus, ſed dum purgandus humor eſt ſanguini cõmixtus; Tum quia ad minorativam, licet non ſit neceſſaria humorum à ſanguinis cõmixtione ſeparatio, hanc eſſe poſſibilem demonſtravimus contra Bombilium, ipſumq; docuimus ſic traditum ab alijs Authoribus: Tum quia detegit ſuam ignorantiam: ſi enim humores eſſent cacochymi, ut ipſe præſupponit, non eſt purgatio minorativa, & de cura coacta facta, ſed indicata, & de cura regulari exercenda, & eſt error craſſiſſimus Bombilij, & in quo manifeſtat ſuam ignorantiam & errorem, cùm non cognoſcat qualis ſit purgatio exercenda de cura regulari, & qualis de cura coacta, quæ dicitur minorativa, quam intendit impugnare, dum non cognoſcit, quæ ſit. Conſtat etiam, quàm turpiter errabit in praxi, qui nondum cognovit exercenda remedia in illa per tot annos, unde manifeſtè detegit cum quanto periculo ægrotantium praxim exercuerit, & craſſus hic error, ac lethalis quantum debuerit puniri, præcipuè in homine, qui quod manifeſtè ignorat, petulanter ſuadere contendit: Tum quia cùm maneat convictus quòd ignorat, quã contendit oppugnare doctrinam, manifeſtè conſtat, quod erroneè in ejus impugnatione inſanivit: ſuperaddens delirium delirio, dicit poſſe reſponderi, humores poſſe ſeparari per coctionem; & illis ſeparatis eſſe utilem minorativam; & hanc, quam erroneam fingit reſponſionem, impugnat dicens, nondum intellectam

eſſe,

eſſe, niſi ab illo, doctrinam de coctione, quia coctio in ſua ſignificatione tantùm indicat naturam ſuperaſſe morbi inſidias, quas paravit morbus, cauſa, aut accidens, ſive exceſſu qualitatis, ſive uſtione, ſive putredine, ſive impia fraudulenta malignitate.

Non eſſet cum deliro concertandum, ſi incognitus non poſſet aliis eſſe errandi occaſio, ideo inanis ejus conatus convincendus: Tum 1. quia humores ſeparari per coctionem, ut de cura regulari indicent purgationem, docuit Hippocrates 2. *aphoriſm.* 22. *concocta medicari, ac movere, non cruda:* Tum quia Galenus *inutile ab utili ſeparari per coctionem docet in comment.* §. *Videtur: ſiquidem ipſa poſt coctiones humores diſcernere, & ſuperfluitates evacuare.* Et *lib.* 4. *aphor. comm.* 22. §. *Quo enim tempore à cauſis morbum facientibus natura gravatur, & adeſt cruditas humorum; tunc aliquid utiliter evacuari eſt impoßibile; ſiquidem oportet coctionem praire; ſubſequi verò diſcretionem, & poſteà evacuationem:* Tum quia ſi per coctionem non ſeparat natura inutile ab utili, ſed ſe habet ut ſignum; aliqua alia actio à qua id fiat, debet aſſignari à Bombilio, aliàs nunquam aptus redderetur humor, ut poſſet perfectâ criſi evacuari, aut purgatione regulariter illi debita: Tum quia Galenus dicit, quòd coctio eſt quæ facit ceſſare putredinem, quod ſi ſolùm eſſet ſignum, non perficeret: Tum quia urina, & alia ſigna demonſtrantia coctiones humorum, eſſent ſigna ſigni, non autem elaborationis, & perfectionis humorum: Tum quia ſi coctio tantùm eſt ſignum, quòd natura inſidias ſuperavit, quas paravit morbus, cauſa, aut accidens, nulla purgatio poſt coctionem eſſet utilis, cùm detur ſignum, quòd hæc omnia ſuperavit natura: Tum quia Avicenna in lotio bono prænunciat mortem in morbo peſtilente; unde nequit dici ſignum naturæ ſuperantis morbum, cauſam, & accidentia, malignamque, ac fraudulentam qualitatem: Tum quia poſt ſupervenientia ſigna coctionis in lotio, timetur recidiva, quod non contingeret, ſi coctio eſſet ſignum certum demonſtrans naturæ victoriam: Tum quia in febre ſinocho ex uſtione apparet ſignum coctionis, dum nondum vincit natura: Tum quia in aliquibus febribus, non niſi poſt multum tempus obſcurantur ſigna coctionis, & tunc minùs vincitur morbus, & cauſa, quàm in reliquis temporibus.

Probatur 2. Tertium Bombilii fundamentum eſt, Quod ſine minorativa purgatione poteſt ſanguinis miſſione vitari periculum; ſed oſtentat Bombilius, quàm ignarus ſit doctrinæ, quam contendit repellere; ſi enim præſupponimus, quòd toto tempore, quo vires ſunt aptæ ferre ſanguinis miſſionem, non datur locus minorativæ purgationi, quia non eſt urgentia cogens ad purgationem; cur recurrit ad ſanguinis miſſionem? Craſſa eſt hujus impugnatoris ignorantia: Protector iſte Hiſpalenſium opinionum diſcere deberet doctrinas, priusquam refellere quod nondum intellexit: Tum convincitur error illius, urgentiæ causâ debet exhiberi minorativa purgatio; ſi ergo poteſt morbus ſecurè curari ſanguinis miſſione, non datur caſus urgentiæ, nec minorativæ, & fruſtrà impugnat illam in caſu in quo admittitur ab omnibus non eſſe neceſſariam: Tum quia ſi ſupponitur caſus minorativæ, dum vires nequeunt ferre ſanguinis miſſionem, cum ridiculo errore contendit, quòd licèt vires

non conſentiant, ſanguis ſit mittendus, contra omnem antiquitatem decernens ſuum novum dogma.

Confirmatur, quia in propoſito fundamento tertio, ſupponens, quod aliqui reſpondent, quòd ſunt aliquæ febres, quæ amant purgationem; hoc impugnat, ſupponens in omni febre ſanguinem eſſe mittendum; quia, aut peccat ſanguis, aut humor ſanguini commixtus.

Sed iterum repellitur nova ejus ignorantia: Tum quia ſupponit, quòd purgatio debet exhiberi, quia febres amant illam; quod deliramentum, non niſi Bombilio potuit occurrere, ignoranti quòd remedium non eligitur à febre, quia illud amet, ſed à Medico, quia aut de cura regulari eſt indicatum, aut de cura coꝺa cogitur ad ejus exhibitioně: Tum quia ſi omnis febris ſemper pendet à ſanguine, aut ab humore ſanguini commixto, & ſemper ab hoc indicatur ſanguinis miſſio: Ergo non ſolùm probat, quòd nunquam ſit utilis minorativa purgatio, ſed nec aliqua purgatio de cura regulari unquam exercenda.

Confirmatur 2. ex impugnatione alterius ſolutionis, quam etiam fingit: dicit enim poſſe reſponderi pro tertio fundamento ſuo, quòd licèt ſanguini ſit commixtus humor, debetur illi purgatio ratione urgentiæ, & hoc impugnans dicit, quod non eſt major ratio, ut ſanguinem mittamus, quam ut purgemus, præcipuè cùm Hippocr. *lib. de medicam. purgantibus*, varias proponat noxas, quæ ex purgatione ſubſequuntur.

Sed contra ſtat: Tum quia Bombilius parum ſe in doctrinis oſtentat firmum; ſi non adinvenit majorem rationem purgandi, quàm ſanguinis mittendi in morbis, pro libito curat, & proponit remedia ſine indicatione, aut neceſſitate hujus potiùs, quàm illius remedii: Tum quia ſi non eſt major ratio purgandi, quàm ſanguinis mittendi, fruſtrà impugnat purgationem, cujus exhibendæ etiam eſt aliqua ratio: Tum quia craſſus eſſet error, & impius, ſi dum ſunt vires pro purgatione ferenda, & non pro ſanguinis miſſione, ad libitum exerceremus remedium, cum quo vires, & vita deficerent: Tum quia ex Hippoc. & Galeno datur urgentia, ob quam debet potiùs purgatio, quàm ſanguinis miſſio exhiberi: Tum quia à ſolo iſto magno doctore inter omnes Medicos prolatum fuit hoc deliramentum; quòd non eſt major ratio ad purgandum, quàm ad mittendum ſanguinem.

Probatur 3. impugnando quartũ Bombilii fundamentum, & errorem ejus convincendo: inquit enim, quòd æqualis eſt urgentia in febre ſyncopali humoroſa, & in maligna, in qua prævalet putredo ad malignitatem, in quibus Cardanus, Mercatus & Bravo renuunt purgationem; ſed contra ſtat.

Tum quòd in febre ſyncopali humoroſa, quia vires concidunt, Galenus *lib. 8. method. c. 6. lib. 12. c. 4. lib. 4. de ſanit. tuenda, & comm. in ſententiam 31. ſect. 5.* Avicenna *fen. 1. 4. tract. 1. cap. 34.* renuunt purgationem, quia deficiunt vires: Ego verò purgationem admitto, & medicamentum purgativum propono. Mercatus cum Averrhoe, Tralliano, & Rhaſi, nec ſolùm purgationem admittit, ſed quæ ſint pharmaca utilia proponit, ex quo convincitur Bombilium ignoraſſe, quid doceant prædicti Authores, ſimulque quòd ex falſo fundamento ſuum deducat errorem: Tum quia non minùs convincitur ignorantia

Bombi-

Bombilii dicentis quòd ego minorativam purgationem non admitto in febre peſtilente,quia humor non eſt cacochymus,ex hoc enim fundamento in mea doctrina ſolùm infertur non deberi de cura regulari purgationem in principio febris peſtilentis, non tamen quòd ſi detur caſus urgentiæ, non debeatur minorativa purgatio,ſicut in reliquis febribus, in quibus currit eadem ratio. Conſtat hoc ex verbis à me prolatis P.4 *diſp.2.ſect.3.Reſol.*11.§.1 *Reſolvendum 2. quòd ſelectiva purgatio non convenit in principio cujuvis febris malignæ, aut peſtilentis.* V.G.Ubi manifeſtè apparet, quod non nego poſſe de cura coacta aliquando convenire, nunquam tamen de cura regulari, niſi materia turgeat.

Confirmatur firmitas noſtræ doctrinæ impugnando iterum ſolutionem, quam Bombilius tradit contra ſolutiones ab ipſo confictas pro quarto fundaméto:dicit enim, quòd licèt pro minorativa exercenda in ſyncopali, & peſtilente, non eſt omnimoda æquiparantia; eſt tamen in tribus,in cacochymia, ſcilicet, in urgentia, & in quantitate inſuperabili.

Sed contrà,iterum ignorantia, & illius errores convincuntur ex reſponſione: Tum quia ſi æquiparantur ſyncopalis, & peſtilens febris cum aliis febribus, in eo quòd in iſtis, ſicut in illis ſit cacochymia, convincitur, quòd in nulla earum ſit poſſibilis minorativa, ſed quod utriſque æquè debetur purgatio de cura regulari, quæ indicatur à cacochymia, & conſequenter cum ignorantia contendit utriſq; convenire minorativam purgationem ob iſtam paritatem: Tum quia ſi in utraque eſſet urgentia,quam ſupponit,& quantitas inſuperabilis humoris, niſi per minorativam deponatur pars illius; ſi vires æqualiter adſint,æqualiter eſſet exercenda minorativa purgatio: Tum quia Galenus, qui renuit purgationem in ſyncopali: ob virium impotentiam renuit illam,non verò quia non eſſet ex uſu; & ideo in ſyncopali intermittente, in qua vires reſarciuntur,admittunt omnes purgationem.

Licèt ex dictis manent refracta argumenta Bombilii,iterum diſſolvemus illa, ut ordine refracta reperiantur.

Ad 1. Reſpondetur, quòd jam demonſtravimus contra illum, poſſe intra venas dari humores ſeparatos à commixtione ſanguinis, & quòd adhuc admiſſo eo, quod præſupponit, nihil concludit, ut ex impugnationibus convincitur, in quibus ſimul rejicitur ſua ignorantia,erroneèque philoſophari de coctione, nec Galeni vidiſſe, concepiſſeve quam de ipſa tradidit doctrinam *lib 2.de natur.facultat.cap.4.& lib.3. ſequent. cap.4. & lib.de differ.ſympt, cap.4. & de cauſis ſympt.cap.3.* & quam Ariſtot.tradidit 4.*lib.meteor.*& quam tradidere omnes horum Commentatores, docentes coctionem eſſe actionem perfectivam alimenti.

Ad 2. Reſpondetur ſimili modo ex dictis, humores ad minorativam purgationem debere eſſe commixtos,ad eam verò quæ petit fieri de cura regulari,debere eſſe ſeparatos à commixtione ſanguinis, & cacochymos,modo,quo demonſtravimus ſuprà,& docuit Galenus 4. *aphor.*22.

Ad 3. Reſpondetur,quòd caſus minorativæ eſt,ut diximus, dum vires non ſubſiſtunt pro miſſione ſanguinis,nec ſine alia evacuatione poteſt natura devincere cauſam,quæ cùm nequeat fieri de cura regulari,per purgationem,de cura coacta,perficitur per illam.

Digitized by Google

Ad 4. Jam probavimus Bombilium, nec vidiſſe Authores, quos citavit, & quòd ex paritate, quam adducit, contrarium ſequitur, quia ſi in ſyncopali humoroſa eſſent vires, conveniret purgatio minorativa, ſi eſſent conditiones à nobis requiſitæ ad minorandum, exequi deberet.

DISPUTATIO II. APOLOGETICA.

DE SANGVINIS MISSIONE EX pede in principio cuiusvis morbi.

NOſtris temporibus inter Medicos Hiſpalenſes ſuborta eſt controverſia, an in principio cujusvis morbi ſemper ſanguis ex pede ſit mittendus. Ramirez partem affirmativam tenuit, Doctor Valverde Orozco renuit. Medicorum alii huic; illi adhæſere alii, quo tempore nos in Appendice de ſanguinis miſſione ex talo, ex Galeni teſtimoniis comprobavimus, in omni morbo hoc non eſſe neceſſarium, in aliquibus verò eſſe utile: tacuit in hoc tempore Bombilius, mea ſcripta vidit, dum ſua eſſent in prælo, & quaſi ipſum viderim, aut impugnarem, aut impugnatione dignum judicarem, in me proponit Apologeticon, fingens defenſionem in ſuam ſententiam, quam fatetur me non vidiſſe, quia nondum ediderat in lucem illam, quæ Hiſpalenſibus prolata eſt, ſuam eſſe contendit, ipſamque potiùs offendit quàm defendit; nam Protectores partis affirmativæ Galeno ſe adhærere oſtentant: ipſe verò in Appendice ad Apologeticon, contendit ex aliquibus deducere, licere ſibi diſcedere à Galeno. Omnia licent tibi Bombili, diffunde tua opera: ex ipſis hoc fiet manifeſtum quòd tibi cuncta licent. Præcipuè irruit in me & convictus, (quòd ex ejus teſtimoniis convincam) quod non ſemper licet mittere ſanguinem ex pede; fatetur ſe à Galeni deviare doctrina; cumque iterum ego firmare hanc doctrinam ſim conatus, infirmis rationibus has oppugnat, quas nos iterum confirmare conabimur, illius inanem conatum develabimus, & firmioribus fundamentis noſtram ſancitam iterum relinquemus doctrinam.

RESOLUTIO PRIMA.

Vtrum Theorica praxi ſit contraria.

BOmbilius unicus eſt protector hujus opinionis, ſeu ridiculi erroris, quod oppona-

ponatur Praxi Theorica; quem ſic protulit: *Theorica, & praxis æque diſtant, veluti polis contrariis, & ſe mutuò impediunt, non juvant: nam pugnant vota cum votis: conſilia cũ conſiliis.* Sed quod ſit hujus inſaniæ fundamentum, non protulit, niſi quia ipſe voluit primus eſſe illius protector; hâc commotus ratione, quia ut ſtatim ſuperaddit, *nulla eſt veritas ſecura ab opinione, & omne facilius ſuum habet protectorem.* Bombilium etiam, protectorem meruit hæc inſania, quam omnium ſcientiarum Profeſſores convincunt, pro ſua praxi, theoricam priùs adipiſcendo partem, ex qua principia, theoremata, & ſcientificas conſequuntur demonſtrationes, ex quibus agendum ſcientificè in praxi, nanciſcuntur. Sic in medicinæ primo ortu Hippocrates, qui primus illam ſancivit, plurimos conſcripſit libros theoriam complectentes, Galenus theoriam ampliavit, Avicenna ordine eam amplexus eſt, & in principio ſuorum operum ipſam primò ſancivit, protulitque in proœmio operũ, quod medicina altera eſt theorica, & quod per theoricam non intelligimus illam partem medicinæ quæ confert ad ſcientiam tantum, abſque hoc quod dirigat ad declarandum qualitatem operandi, ſeu operationis: ubi manifeſte ipſam pro praxi neceſſariam conſtituit. Galenus *de lib. propriis* probat theoriam demonſtrativam diſcendam eſſe ante praxim, de Medicis ſine theoria exercentibus praxim dixit: *Medicos qui ſolam experientiam ſequuntur, non admittimus, quoniam ipſi ſicut Idiotæ faciunt, quæ vident inſpicientes, rerum quidem eventum mirantur, eventus cauſam ignorant.* Empiricos ſola praxi nitentes ſine theoria, reſpuit, protulitque quod facillime quidquam ratiocinio quæritur, ejus verò fidem comprobat experientia: ideò ex ipſo Valleſius deducit, quòd medicina quaſi in duobus cruribus inſiſtit, in theoria, & praxi, & quocumque deficiente nequit progredi: & *in method.* inquit Galenus, *Quum autem in univerſalibus methodus, in particularibus exercitatio conſiſtat, fieri non poteſt ut ſine multiplici in ægris exercitatione, quod ex uſu ſit, faciat, aut ſine univerſalium cognitione probè exercitatio procedat.* Sed quid immoror, ut theoria pro praxi neceſſaria in omnibus ſcientiis doceatur? hæ ſubſiſtunt in Europa noſtris temporibus Academiæ. In Hiſpaniæ regno Celeberrima Valliſoletana Regia, & Pontificia, quæ olim fuit Palentina, reliquis antiquior, & Profeſſorum inſignium multiplicitate inſignior; Celeberrima etiam Salmanticenſis, & Complutenſis; inſignes ſunt aliæ plures Hiſpalenſis, Oſcenſis, Ilerdenſis, Valentina, Toletana, Onatenſis, Cæſarauguſtana, Barcinonenſis. Roſſunenſis, Conimbricenſis, Gandenſis, Perpinianenſis, Granatenſis, Tarraconenſis, Eborenſis, Compoſtellana, Beacienſis, Soguntina, Hiraclienſis, Oromenſis, Ovetenſis, Abulenſis, Limenſis, Mexicana, Majoricana. In Italia ſunt Romana, Bononienſis, Ferrarienſis, Florentina, Mediolanenſis, Ticinenſis, Patavina, Peruſina, Piſana, Salernitana, Senenſis, Veneta, Bergamenſis, Mantuana, Muticenſis, Parmenſis, Placentina, Taurinenſis, Montis-Regalis; Anconitana, Syracuſana, Meſſana, Panormitana, Caticenſis. In Gallia ſunt ſemper celeberrima Pariſienſis, Andegavenſis, Avenionenſis, Aurelianenſis, Biturigenſis, Burdegalenſis, Caconenſis, Dolana, Lugdunenſis, Monſpeſſulana, Nantes, Nimecenſis, Pictavienſis, Toloſana, Caturcenſis, Maſſilienſis,

Digitized by Google

lienſis. In Germania, Bohemia & Polonia, ſunt Colonienſis, Baſilienſis, Dilingana, Duacenſis, Erphordienſis, Francfordienſis, Friburgenſis, Gripſwaldenſis, Afrinienſis. Heydelbergenſis, Herbipolenſis, Ingolſtadienſis, Lipſienſis, Lotonienſis, Marpurgenſis, Moguntina, Pragenſis, Roſtochienſis, Trevirenſis, Tubingenſis, Viennenſis, Wittembergenſis, Viſotina, Argentoratenſis, Julianiâ, Regio-Montana, Græcenſis, Lugduni Batavorum, Cracovienſis. In Anglia, Scotia, & Hybernia ſunt Cantabrigienſis, Oxonienſis, Armachana, Dunenſis, Liſmonenſis, Caſſelenſis, Mayonenſis, Dublenenſis, innumeræquè, & aliæ ſunt, fueruntque olim in Athenis, in Græcia, & per totum univerſum, in quibus totius orbis Principes conati ſunt, omni ætate præclariſſimos magiſtros conducere, à quibus omnium ſcientiarum doceretur theorica, in praxi pro omni ſcientia neceſſaria: Ergo per tot ſecula inſaniuunt tot præclariſſimi viri omnium ſcientiarum magiſtri, in tot Academiis theoricam profitentes, & docentes; vel inſanit noſtris temporibus Bombilius, proferens quòd Theorica, & Praxis æque diſtant, veluti polis contrariis. & quod ſe mutuò impediunt, ad quem inſanum errorem deduxit illum conatus evertendi noſtras rationes, quibus fatetur convinci, ſed fidendum ſuo genio medico, ratione relictâ, Galenique doctrinâ.

RESOLUTIO II.

Vtrùm rationes à me adducta convincant, nullas dari cogentes, ſanguinem mittere in principio cujuslibet febris, ex pede.

In *Appendice ad diſputationem de ſanguinis miſſione, ſectione 3. de loco mittendi ſanguinem in febribus*; per reliquas reſolutiones uſque ad ſeptimam, decrevimus; in prima quomodo verum ſit ſanguinem eſſe mittendum in omni febre putrida; in ſecunda quod ſtando in Galeni doctrina, ſanguinis miſſio in omni febre, ut putrida debet fieri ex brachio: In tertia, quòd non datur in omni febre putrida vitium humorum in motu, & ideò ratione illius non convenit ſanguinis miſſio ex pede in principio: In quarta, quod licet detur vitium in motu humorum, à febre ut tali non indicatur ſanguinis miſſio ex pede, poteſt tamen complicari affectus pendens ex illo, à quo indicetur revulſio; In quinta, quòd licet complicetur indicatio revellendi, dum adeſt febris, revulſio aliquando ex brachio, aliquando ex pede petit fieri: In ſexta, quòd licet febris ſit maligna, aut peſtilens, non indicat ſanguinis miſſionem ex pede, niſi foveatur per humores contentos in ramis venæ Portæ. His omnibus acquieſcit Bombilius; & cum in ſeptima reſolutione ego inquiram, an præter indicationem revulſoriam ſint aliæ rationes, quæ cogant ad ſanguinem mittendum in principio cujuſvis febris putridæ, ex pede; ſexque propoſuerim rationes, ex quibus id videtur ſuaderi, quas iterum impugno, præcipue primam, quam decem rationibus conatus ſum convellere: Pro hac defendenda ſuum inſtituit Apologeticon. in quo noſtris cum nequeat ratione ſatisfacere demonſtrationibus; fingit quaſdam ſolutiones refertas injurioſis, & inſanis objurgationibus; in quo tota vis ſuæ Apologiæ ſiſtit, quas nos refrangere cogimur, non ut inſanè cum inſano loquamur, ſed ut veritatem ab ineptiis vendicemus.

Reſolvendum, quòd rationes quibus pro-

probavimus non ſemper ſanguinem eſſe mittendum ex pede in principio, ob humores contentos in venis meſenterij, evidenter convincunt hanc veritatem, fremat licet Bombilius.

Fundamentum contrariæ opinionis ſic propoſuimus. Si datur cauſa putredinis humorum, illi primo patiuntur putredinem, qui aptiores ſunt illam pati: ſed ſanguis & humores contenti in prima regione in venis meſeraicis, aptiores ſunt pati putredinem: Ergo prius putreſcunt; ergo in principio debent evacuari per ſanguinis miſſionem factam ex pede, ne ſurſum deferantur, & coinquinent maſſam ſanguinariam, communicentque putredinem. Quo propoſito fundamento; Probatur reſolutio ex impugnatione prima à nobis adducta. *Nullo ex capite conſtat, quod humores contineantur ſemper in vaſis venæ miſeraicæ, ſuperfluis, hoc enim accidere in benevalentibus, non eſt neceſſarium.*

Reſpondet Bombilius, (Et en totam vim ſuæ Apologiæ) quod, ex eo conſtat venas meſeraicas ſemper eſſe repletas fæculentis humoribus, quia natura comparatum eſt, quod dum generantur humores, ut ſanguis maneat purior, ſeparetur bilis in ciſtim fellis, in meſeraicas humores fæculenti, velut ad corporis ſentinam, Pituita ad ventrem; ex quo ex Dioclis ſententia, ideò docet 3. *de locis* Galenus, quòd fit melancholia hypochondriaca ex iis humoribus delatis in meſeraicas venas, & quòd patet ex ſanguine qui per hæmorrhoidas purgatur: ſed contra ſtat: Tum 1. quòd Bombilius ſupponit nullum dari corpus ſanum. cùm febre ſuperveniente ſemper ſuponat in hypochondriis morbum, à quo indicetur ſanguinis miſſio ex pede, quæ prævaleat ad indicationem febris petentem ſanguinem mittere ex brachio: dari autẽ corpus ſanum docuit Hippocrates *in libris Iſagogicis, lib. de natura humana, lib. de humoribus: in 3. aphoriſm.* demonſtrat ætates in quibus homines cum morbis, aut ſine illis degunt; & anni tempora. Galenus in comment. latiùs id proſequitur, *lib. de different. morbor. ſanitatem, & morbum poſſe ſucceſſive dari in corporibus demonſtrat. lib. de ſanitate tuenda* docet, qualiter ſanitas debet conſervari in omnibus ætatibus, *lib. artis medicinalis* ſalubria corpora ut nunc, & ſimpliciter ſalubria admittit: Tum 2. quia ſuppoſito ex Diocle, aut Galeno quod in hypochondriacis datur morboſus apparatus fæculentæ materiæ, & quod fæculentus ſanguis purgetur per hæmorrhoides, convincit dari in aliquibus hos morbos hancve fæculentã materiam, nõ autẽ in illis, qui perfecta fruuntur ſanitate, in quibus cum non detur indicans mittendi ſanguinem ex pede, exercenda ex brachio ſanguinis miſſio à venis foventibus febrem: Tum 3. quia humor qui ſeparatur in ciſtim fellis, & qui trahitur à liene, & ordine naturæ trahitur, & iſtæ partes in hunc finem ſunt deſtinatæ, ut patet ex Avicenna *lib. 3. fen. 15. tract. 1.* ex Galeno *lib. de natur. facult. lib. ad Thraſibulum, lib. de Anatomicis adminiſtrationibus, lib. de uſu part. lib. de ſanit. tuenda,* conducitque earum partium actio ad earum nutritionem, humorum depuratiõe, ſine qua reliquæ corporis partes ſanitatẽ conſervare nequirent, & pro voluptuoſa fruitione, & earumdem partiũ conſervatione: & ideò nequit ab iis humoribus, in ſtatu naturali ſumi indicatio curativa ſed conſervativa, qualis ſumitur à reliquis partibus, dum ſuas actiones naturaliter exercent:

exercent: Tum 5. quia ſi ab humore contento in liene ciſti fellis, vel in hypochondriis pro earum partium nutricatu, aut fruitione voluptuoſa, aut pro earum conſervatione, ſumeretur indicatio evacuandi ex pede, in ſanitate ſemper deberet ſanguis mitti, cum ſemper ſint prædicti humores in illis partibus: Tum 6. quia ex Galeno, ab eodem idem ſemper indicatur; ſed humores melancholici in liene, & bilis in ciſti fellis ſemper ſunt: Ergo per totum morbi decurſum indicarent ſanguinis miſſionem ex pede: ex quo convincitur, quod nunquam poſſet exerceri ex brachio, quod nec Bombilius admitteret, nec reliqui, qui ſaniori judicio admittunt poſt duas ſanguinis miſſiones ex pede, reliquas ex brachio exercendas: Tum 7. quia Ego contendo probare quòd non ſemper detur in hypocondriis fæculentus humor cogens mittere ſanguinem ex pede: unde impertinenter Bombilius deducit Dioclem, qui in affectu hypochondriaco probat id contingere: ex dictis enim à me conſtat, quòd admitto aliquando ex pede ſanguinis miſſionem, & hoc paſſim admittit Galenus: hoc unum contendimus, quòd non datur perpetua cauſa, quæ ſemper in omni febre cogat in principio ad mittendum ſanguinem ex pede; & quod ſumpta indicatione à febre putrida pendente ex ſuperfluis humoribus in trunco corporis redundantibus, ſanguis ex brachio ſit mittendus.

Secundò impugnavi propoſitum fundamentum, quia non omnes humores repertos in hypocondriis neceſſe eſt habere aptitudinem ut putreſcant, aliàs eſſet impoſſibile in venis majoribus aliquod genus febrium humoralium, cum quo non complicaretur quartana, quæ ex melancholicis humoribus ibi contentis deberet fieri.

Reſpondet Bombilius, quòd debueram ego attendere, quòd febris ſemper ſervat typum, & conditionem illius humoris, qui in maſſa ſanguinaria prævalet, & ita licet in meſenterio ſint melancholici humores, pravi, aut cum prava uſtione, non eſt prorſus neceſſarium ut accenſi, ſeu putridi, quartanam ſecum ferant, ſi alij prævalent ſucci.

Sed contra ſtat Tum 1. quòd debebat attendere iſte Bombilius, quòd pueriliter ſuam detegit ignorantiam, contendens, quòd ſi unus humor putreſcit, alter æquè aptus putrefieri, non poſſit ſimul putrefieri, & propriam febrem cauſare, forſan quia malè intellexit doctrinam Avicennæ *fen.* 1. 1. *d.* 3. *c.* 1. Galeni 1. *Prognoſt.* Alcabat. *lib.* 1. *theoria*, qui docent quod ex bile, & pituita, aut melancholia fit unus præternaturalis humor, dictus bilis vitellina, qui dum putreſcit, febris ſubſequuta ſervat naturam prædominantis humoris, & quòd ex putredine alterius humoris coadintegrantis bilem vitellinam, non fit novum genus febris: ij tamen de humoribus contentis intra maſſam ſanguinariam non negant diverſas ſimul, ac complicatas poſſe cauſari febres putridas: Tum 2. quia ſi non attenderetur hæc ignorantia Bombilij, inverteretur Galeni doctrina, qui febres putridas ſimul complicari poſſe admittit, ſive cum febre inflammationis, ſive cum aliis febribus ortis ſine inflammatione: ſive fiat complicatio inter febres ejuſdem generis, ſive diverſi generis, ſive complicentur continuæ cum continuis, ſive intermittentes cũ intermittentibus, ut latè deducitur ex Galeno *lib.* 2. *de different. febr. cap.* 7. & 8.

lib. 1.

lib. 1. *ad Glauc. cap.* 4. *lib.* 4. *aphoriſ. comm.* 73. *lib.* 2. *criſium cap.* 9. *lib.* 3. *de præſag. pulſuum cap.* 3. Tum 3. Antequam proferret hanc ignorantiam, deberet attendere, quòd hæmitritæus quæ eſt febris humoralis complicata ex quotidiana, continua, & tertiana intermittente, datur ex putredine pituitæ, & bilis, ſimul intra venas putreſcentium, ſive hic, ſive ille prædominetur humor, ut deducitur ex Hippocrate *lib.* 1. *Epidem. ſect.* 1. & *ſect.* 2. ex Galeno *in comm*, & *lib.* 2. *de differ. febrium cap.* 8. *lib. de typis cap.* 4. *lib.* 2. *de criſibus cap.* 9. ex Avicenna *fen.* 1. 4. *tract.* 4. *cap.* 17. Tum debebat attendere quod etiamſi falſitas ſuæ reſponſionis haberet aliquam apparentiam probabilitatis de humoribus ſimul intra venas manentibus, non deberet hallucinari de febre intra venas orta, cum complicatione febris ortæ in bubone, in dolore laterali, pulmonia, aut phlogoſi materiæ fæculentæ in hypochondriis ſeparatæ: Tum 5. debebat attendere, quòd nequit naturaliter fieri, quin humor putredini aptus, ſi denuo alteratus putreſcat, non cauſet febrem ſuæ naturæ proportionatam, ab alterius febris ſpecie diſtinctam, quæ oritur ex humore diverſæ naturæ impermixto, manente cum illo: Tum 6. febris ſuperveniens ex uno humore putreſcente, potiùs juvat, ut alter humor putreſcat, ſicut & diaria juvat ut fiat de novo putrida febris; & ſi utraque complicetur, ab utraque diverſæ ſumuntur indicationes: Ergò ab una febre putrida poteſt altera alterius generis coadjuvari, & utraque diverſa erit, diverſàſque præſtabit indicationes.

Tertiò ſic impugnavi prædictum contrariorum fundamentum; quia in hypochondriacis redundantibus ſuperfluis humoribus in prima regione, manifeſtè conſtat contentos humores in illâ non putrefieri, cum potiùs experiamur, ipſos febre non laborare; ex quo infertur non dari ſemper in hypochondriis, licet ſit poſſibilis, affectum indicantem ſanguinis miſſionem ex pede.

Reſpondet Bombilius, quod Ego non expendi accurata ſolertiâ: nam debebam attendere, in hypocondriacis, ut plurimum uſtionem in ſimili humore prævalere, ex quo febris lenta etiam complicatur pleriſque, aliquando ſolam inſuperabilem cruditatem, quo accidit, ut in varios affectus commutetur, tum frigoris, tum caloris, quò certè nulla cogit neceſſitas, ut ſemper febris putrida talem ſubſequatur hypocondriam.

Sed contra ſtat: Tum 1. quòd deberet Bombilius animadvertere accurata ſolertiâ, quod ſui oblitus contraria profert: In antecedente impugnatione dicit, quod non poteſt fieri quartana febris in hypochondriis nam ſuperveniente alia febre, quia prævalent ſucci, ex quibus fit, & ideo nequit alia fieri febris: nunc verò admittit quod ex ſuccis contentis fit febris lenta, eo quod ea complicatur cum ſuperveniente, & indicat ſanguinis miſſionem ex pede: Tum debebat attendere quòd docet experientia, dari plures ſine omni febre; in quibus nec datur febris orta ex obſtructionibus, & conſequenter ſaltē in iis non eſt àquo indicetur ſanguinis miſſio ex pede, & conſequenter non eſt ſemper neceſſarium quod ſanguis mittatur ex pede: Tum 2. debebat ſolertiâ percipere, quòd ex dictis ab ipſo convincitur, quòd adhuc in hypochondriacis nō ſemper ſanguis mittendus ex pede, cum redundent inil-

in illis ſucci crudi, à quibus non ſolùm non indicatur ſanguinis miſſio ex pede; ſed potiùs contra indicatur ex Galeno 9. *method. & lib de ſanguinis miſſione c.* 11. quominùs nec poſſit exerceri ſanguinis miſſio ex brachio, quæ erat indicata à febre orta ex humoribus putridis intra venas: Tum 3. accuratè deberet attendere, quòd ſi omnes homines ob phlogoſim in hypochondriis, petunt ſuperveniente febre putrida, phlebotomiam ex pede in principio, debet ob eandem rationem fieri ſemper in illis phlebotomia ex pede; quia ob intenſiorem febrem putridam intenſior philogoſis erit in augmento, & ſtatu, in hypocondriis; ſed iſti admittunt in iis temporibus ex brachio ſanguinem eſſe mittendum: Ergo cum illis Bombilius dedet in principio permittere (ſi placet) ſanginem mitti ex brachio; ſi alia urgentior ratio non ſubſiſtit.

Quarto ſic impugnavi fundamentum propoſitum. Etſi humores in meſenterio contenti eſſent apti putredini, & petant evacuari, cum ſint ſeparati à commixtione ſanguinis, fiunt cacochymi, & indicant purgationem, & non ſanguinis miſſionem, ut *diſput. de purgand. rat. demonſtravimus.*

Reſpondet Bombilius, quod ut plurimum hoc eſt verum, dummodo ex hac obſtructione non regurgitent pravi & exuſti humores, quia tunc ſanguinis miſſio indicatur non ex obſtructione, ſed ex ſarcina humorum, quæ ſanguine miſſo, non impetit cor, aut hepar; ſi autem timetur ne frænum detrahatur frigidis humoribus, dicit Bombilius, quod purgat, damnans tunc ſanguinis miſſionem cum principe Avicenna: & ideò caute conſulit ſanguinem mittere in melancholiis, & iſtam magnam animadverſionem notat prætermiſſam fuiſſe à me: ſola eſt digna ut proferatur à Bombilio.

Sed contra ſtat: Tum 1. quód jam in ſanitate, jam in cacochymia ſanguis non mittendus ex pede, & conſequenter non eſt univerſalis propoſitio, quod ſemper & in omni febre putrida, ſanguis debeat mitti ex pede in principio ob adductam rationem: Tum 2. Humores non indicant ſanguinis miſſionem ex pede, aut brachio, quia poſſunt regurgitare, aut nocere; ſed ſui evacuationem: Hæc autem an fiat ſanguinis miſſione, aut purgatione, an per venas ſuperiores, per venas inferiores aut per venas hæmorroidales, hoc ab alio principio reſtat determinandū: Tū 3. manifeſtum erat, quod ego deberem prætermittere puerilem, ac communiſſimam diſtinctionem, præcipuè non conducentem ad intentum doctrinæ: Si enim probo, quòd humores contenti in hypochondriis, indicant purgationem & non ſanguinis miſſionem ex pede, ut quid diſtinctionem afferre deberem inutilem pro intento, qualem ſine illo adducit Bombilius? Tum 4. ſarcina humorum, ſi auferatur per purgationem, impeditur, ne aſcendat ad cor, ſine eo quòd evacuetur per ſanguinis miſſionem: ex quo apparet, quod à ſarcina ut tali, vel à metu, ne ſurſum feratur, non indicatur ſanguinis miſſio ex pede: Tum 5. ſi Bombilius antecedenter phlogoſim admittit in hypochondriis, à qua ſemper indicetur ſanguinis miſſio revulſoria. cur admittit in hac ſolutione, quod ſunt humores frigidi, qui continentur in hypochondriis; & quod non ſunt phlebotomandi, ex Avicenna. Ergo nec ratione illorum debet exerceri ſemper ſanguinis miſſio ex pede, cum ab humoribus contentis contraindicetur.

Quintò,

Quintò, impugnavi ſic propoſitum fundamentum: licet in hypochondriis eſſet vitium ſanguinis, cùm ab illo nō pendeat febris, à quâ tanquam à morbo magno indicatur ſanguinis miſſio, ab ea parte debet ſanguis mitti, à qua evacuatur cauſa, à qua febris fovetur, non autem à parte remotiori.

Reſpondet Bombilius, quòd ego periclitor magis, quando judico, quòd ſanguinis vitium, quod in venis meſeraicis contrahitur, non indicat ſanguinis miſſionem; quia febris ab illo non dependet, ſed ab alio in venis ſuperioribus contento; & quod gratis dat mihi, quòd febris incipiat à venis inter alas, & inguina, & quòd ab illa alterantur humores meſenterij, quia ex definitione Avicennæ calor febrilis per univerſum corpus communicatur, & ideò ab humore in hypochondriis fit febris, & indicatur ſanguinis miſſio ex talo.

Sed contra ſtat: Tum 1. quòd Bombilius ſcatet erroribus, & ebullit in contradictionibus: dicit in reſponſione antecedente ad noſtram ſecundam rationem, quòd ſi ſucci in venis prævalent, & accendantur, non poteſt ex ſuccis in meſenterio accenſis provenire quartana, quia exuperat humor venarum, à quo ſumit febris denominationem: in hac reſponſione dicit, quòd ſemper, cum in venis accenditur febris, ſit ſimul alia febris in humoribus hypochondriorum; in reſponſione ad 4. dicit, quod humores in hypochondriis quandoq; ſunt calidi, quandoque ſunt frigidi, & quod ob frigiditatem eorum timet ſanguinem mittere: nunc dicit, quod ſemper eſt febris orta ab humoribus contentis in hypochondriis, à qua indicatur ſanguinis miſſio ex talo: igitur Bombilius labitur immemor eorum, quæ paulò ante protulerat. Tum 2. Bombilius gratis dat mihi quòd febris accendatur in venis intra alas, & inguina (ſenilis ætas operatur in illo) ſi enim difficultas ſtat in hoc quod data febre intra venas indicatur ſanguinis miſſio ex brachio, & quod non poteſt prævalere indicatio phlebotomandi ex talo, quæ ſumitur à fæculenta ſubſtantiâ in hypochondriis; cur ergo tot ineptiæ; cur gratis dat id ſine quo ruit fundamentum controverſiæ? Tum 3. certum eſt dari febrem intra venas, à qua indicatur ſanguinis miſſio ex brachio; eſt dubia febris in hypochondriis; in ſanis certum quod non datur, alias non eſſent ſani ante adventum febris ſupervenientis in venis: In eis qui abundant frigidis ſuccis in hypochondriis admittit Bombilius, non dari febrem, & contraindicari ſanguinis miſſionem ex illis. Ex quo patet quàm alienum à ratione ſit proferre quod ob febrem ortam in hypochondriis ſemper ſit mittendus ſanguis in pede, relicta indicatione mittendi ſanguinem ex brachio, quæ ſumitur à febre ſuperveniente ex humoribus inter inguina, & brachia putreſcentibus: Tum 4. ſi datur neceſſariò talis febris, & in principio contraindicat ſanguinis miſſionem ex brachio, cur non ſemper cogit hæc indicatio, ut ſanguis ex pede mittatur? cur poſt primas ſanguinis miſſiones ex pede, mittunt contrarij ſanguinem ex brachio, manente eadem hypochondriorum febre intenſiore; humoribus ibi contentis denuò calefactis, & alteratis à superveniente febre. Tum 5. ſi quia Avicenna dicit, quòd communicatur febris à corde in reliquas partes, ſit in meſenterio febris, à qua indicatur ſanguinis miſſio ex talo in hecticâ, & diaria; datur ſimi-

lis cauſa febris ex hypochondriis,& ſemper in illis ab illa prævalente indicatione eſſet ſanguis mittendus ex pede : Tum 6. poteſt dari hectica ſine humorali; humoralis ſine hectica, diaria ſine iis, dum reliquæ ſubſtantiæ ab ea,quæ febrem cauſant, reſiſtunt alterationi; ut docet experientia,& protulit Galenus *lib. de different. febr.* 1. *ad Glauc. in lib. method.* & cum illo fatentur omnes. Ergo poterunt humores in hypochondriis non accendi , non habere febrem quæ indicet ſanguinis miſſionem ex talo , & qui non impediant exerceri eam , quæ eſt indicata ex brachio.

Superaddit Bombilius pro antecedente ſolutione , quod obſervavit ſæpius, quod ex hepatis habituali intemperie calida , rapitur calor ventriculi , depravat coctionem, & ſubſequitur imperfecta coctio , & pravi generantur humores cum malignâ qualitate , & pravo ſubſtantiæ modo, ex quibus fiunt febres in vaſis majoribus , in quibus debet ſaltem in principio fieri ſanguinis miſſio ex pede.

Miror Bombilium tantæ obſervationis Doctorem , quam poſſet diſcere ex Hippocrate 6. *Epid.* Ubi *ventriculi torpor,* inquit, *omnium confuſio*:& Galenus ex Diocle ab ipſo citatus 3. de *locis* 7. idem protulit, *& 9. methodi*,& 11. *de ſanguinis miſſione*, ſed ex hac doctrina incidit in noſtram doctrinam veritate convictus: fatetur enim, quod ſaltem in caſu propoſito ſit ſanguis ex pede mittendus : hoc nos docuimus, *ſect.* 3. *Reſolut.* 5. §. 2. *in appendice* , ibi, *Reſolvendum quod febre putrida manente, ſi indicetur ſanguinis miſſio revulſoria , cujus indicatio prævalet , fieri petit ex pede, dum foveatur morbus , à quo indicatur, à vitio humorum fluentium per ramos venæ cavæ deſcendentis: ſi per ramos aſcendentis, ex brachio ; ſi ex venis portæ , per hæmorrhoidales venas* : Inde patet , quòd non nego dari caſus in quibus debeat ex pede mitti ſanguis in principio, & in reliquis temporibus; id unum contendo , quòd non ſit id neceſſarium ſemper in cujuſvis febris putridæ principio, quod idem Bombilius fatetur, & per totum Apologeticon tantopere ab ipſo decantatum , hoc concludit, quòd vera ſit mea doctrina , quam contendebat oppugnare.

Properat ad admittendam meam doctrinam iterum , & ſuperaddit : Ergo ſaltem in illa febre putrida , quantumvis à venis majoribus incipiat, ubi tale vitium complicatur , ſanguinis miſſio incipere ex talo ; in hoc tamen ſtat diſcernentis prudentia , perfectè comprehendere naturam , & conditionem ægrotantis , & an talem in meſeraicis venis congerat pravitatem , an ab illa immunis videatur; his tandem convictus jam Bombilius in noſtræ doctrinæ confirmationem ſuum convertit Apologeticon. O quale caput, ſi cerebrum haberet ! id probat, quod oppugnat ; id convincit , quod oppugnandum ſuſcepit.

Sextò , impugnavi propoſitum fundamentum, ſic. Etiamſi febris foveretur ab illis humoribus , ut commixtis ſanguini, ſanguinis miſſio ex pede nihil juvaret, quia ut conſtat ex omnium Anatomicorum venarum hiſtoria , nullæ ſunt propagines in venis miſeraicis , nec in vena porta tendente ad crura, aut pedes ; quia illarum venæ omnes ſunt propagines cavæ deſcendentis, non autem Portæ.

Reſpondet Bombilius , quòd nec ſatisfacit hiſtoria Anatomica venarum; nã ſatis oſtendo aut illã nõ vidiſſe , aut oſcitanter

Digitized by Google

ter legiſſe illam, & inſaniens Bombilius ſuperaddit: Nos verò, qui illam Salmanticæ & vidimus,& legimus,verum attulimus de illa teſtimonium in noſtro Medico Tribunali,dum hoc aſſumptum manifeſta demonſtratione comprobavimus; dicitq; demonſtraſſe ramos venarum à Cava deſcendente alere regionem meſenterii, & implantari in regione podicis, & ab illis prodire hæmorrhoides externas; ac ſpleneticum ramum,quo internæ mariſcæ foventur, habere ramum deſcendentem ad femur,& talum externum, & internum; & tandem dicit poſſe corpus ſucceſſione ad id,quod evacuatur,ex quacumque parte evacuari.

Sed plura involvit Bombilius; ſupponit ex quacumque vena ſucceſſione ad id quod evacuatur poſſe mitti ſanguinem: fateor, quia ut dicit Veſalius omnes venæ,una ſunt vena, & ut docuit Hippocrates,conſenſus unus,conſpiratio unica; ſed an æquè benè potiùs ex hac, quàm ex illa fiat evacuatio,derivatio,aut revulſio, hoc reſtat determinandum: & ſi æquè benè ex brachio, quàm ex pede fit ſanguinis evacuatio,ad quid tendit Bombilii Apologeticon? Contendit hæmorrhoidales venas non eſſe propagines venæ Portæ, ſed à Cavæ prodire ramis,nutririque meſenterii partes ab illis; ſed tota cohors clariſſimorum Anatomicorum contrarium viderunt; ipſos tamen non vidit Bombilius, quia non fuerunt Salmanticæ, ubi ille talia vidit,& docuit. Avicenna *fen.1.1.d.5. cap.2.* Galenus *lib.de ſectione venarum, & in lib.de uſu partium*, manifeſtè docent meſenterii venas,propagines eſſe venæ Portæ,& has terminari in inteſtinum rectum, ut fæculenti ſucci in illis contenti, ſi ſuperabundent, expurgentur per hæmorrhoides: ſic receperunt, viderunt, & diſſectione comprobarunt omnes juniores Anatomici, uno ore, harum venarum propagines enarrantes, quibus ſubſcribit Andreas Laurentius, qui ex illis Anatomicam hiſtoriam Portæ ſic transfert: venæ Portæ radices innumeris ſurculis per univerſum hepatis corpus ſparſæ in unum deſinunt truncum, qui ſtatim ferè ac ab hepate proſiliit, bipartito finditur, quaſi duos in prægrandes ramos diremptus: eorum alter ſpleneticus, alter meſentericus dicitur; hos tamen ramos inſignes priuſquam ſpargat, quatuor emittit ſurculos. Primus cyſticus dicitur,ex antica & ſuprema trunci parte ortus, qui mox in veſiculæ felleæ cervicem, & corpus diſtribuitur, ſurculis capillorum modo tenuibus: Secundus gaſtricus nominatur, quòd in ventriculum & pilorum prætenues conſpergat venas: Tertium liceat nobis cum Sylvio gaſtrepiploicum appellare; fundo enim ventriculi dextro,& epiploico inſpergitur, ſurculis illum ſuperne, hoc infernè adeuntibus. Poſtremum inteſtinalem vocant, qui per duodeni longitudinem excurrit. Poſteriores hos ramos ſæpè à menſenterio emergere obſervavimus. Poſtquam exiles hos quatuor venæ portæ truncus diffudit ſurculos, totus in duos inſignes ramos finditur, quorum elatior, tenuior, & ſiniſter, ſpleneticus dicitur, quòd ad lienem totus ferè feratur; alter humilior, amplior, dexterque, meſentericus appellatur, quòd totus penè in meſenterium, & inteſtina exhauriatur, gaſtrico minore epiploico dextro, coronario ſtomachico,& epiploico poſteriore. Gaſtricus

cus non admodum frequenti ramorum ſerie in gibbam ventriculi partem diſtribuitur. Epiploicus dexter in dextram inferioris epiploi regionem ſurculos aliquos derivat, & quibusdam ramulis colon inteſtinum irrigat: Coronarius ſtomachicus omnium craſſiſſimus, dum ad ſimam ventriculi partem pervenit, bifariam diſpergitur, priore ramo orificium ventriculi ſuperius, coronæ inſtar cingit, altero ad Pyloron deſcendit. Epiploicus poſterior Epiploo poſtico toti, & coli parti dorſo commiſſæ, id eſt in eam coli inteſtini partem, quæ epiploi quaſi alterius meſenterii beneficio, dorſo alligatur, ramulos emittit ſuos. Quod reliquum eſt rami ſplenetici in duas abit venas; ille in alias, donec numeroſa ramorum ſerie in cavam lienis partem implantentur, atque infinita ſobole venulas quàm exiles, admodumque implexas per univerſam lienis ſubſtantiam ſpargant: A ſummo tamen prope lienem ramo, ſurculus in ventriculi latus ſiniſtrum fertur, quem vas breve, aut venoſum dicunt; hoc vaſculo effunditur in ventriculi fundum, & os, melancholicus ſuccus, ad excitandam ſuo ſapore acerbo, & acido appetentiam. Hæc totius rami ſplenetici fidelis eſt deſcriptio, quam in eum uſum comparavit natura, ut ventriculo, & lieni alimentum ſuppeditaret; & craſſum, ac fæculentum ſanguinem deduceret ad lienem, non quidem purum & impermixtum. Alter ramus amplior multo, meſentericus dictus, in meſenterium, & inteſtina infinitos diffundit rivos, ſed tres præcipui obſervantur, iis nominibus inſigniti: hæmorrhoidalis per coli extrema, & recti inteſtini longitudinem ad anum uſque prorepit, quem exilibus ramis orbiculatim amplectitur. Hunc ideo conſtruxit natura, ut dum ob lieni obſtructionem melancholicus ſanguis expurgari nequit, ſaltem hujus rami beneficio, certis quibusdam intervallis excernatur, hic occultus internas hæmorrhoidas parit, ut hypogaſtricus deſcendentis cavæ ramus externas; illæ cacochymiæ vacuatrices, hæ plethoræ depletrices dicuntur. Ramus hic ſæpè ab ſplenetico oritur, ſic Spigelius, Higmorus, Bartholinus, Sylvius, Paræus, Veſalius, Columbus; ſed Valverda hæc ſuperaddit. Ex reliquis venæ portæ ramis in ventriculum diſſeminatis, & inteſtina, alii nutrimentum hisce partibus afferunt; alii abſumptum ex ventriculo, & inteſtinis alimentum ad jecur mittunt per inſignem meatum, ex venis hisce omnibus conflatum, veluti per portam quandam; unde vena hæc Porta dicta, cujus ramus, quem ſub recto inteſtino, & per meſenterium ferri diximus, ramos quosdam effundit, qui ad anum pertingentes, earum venarum capita conſtituunt, quæ hæmorrhoides appellantur, quæ quotiescumque lien fæculentum ſanguinem ex jecore non excipit, aut ſuſceptum in ventriculum non eructat, referantur; tunc enim venæ ejusmodi intumeſcunt, diſrumpunturque, eſtque illud animadvertendum, quòd ſanguinem alicui detracturi, jecoris, lienis, ventriculi, inteſtinorum, omenti, aut meſenterii occaſione, haud aliunde quàm ex hæmorrhoidibus, id ipſum præſtare poſſumus, & ex iis, non alia corporis parte, quàm juxta anum. Hæc Valverda: ex quibus Authoribus poterat Bombilius dum fuit Salmanticæ, diſcere venas diſperſas per totam regionem meſenterii à Porta ramificari, in anum terminari, & per hæmorrhoidales tantùm venas debe-

re

re ſanguinem ex illis mitti, nec ex alia corporis parte id conſequi poſſe niſi ſucceſſione ad id quod evacuatur, (ut ipſe dicit) poſtquam omnes reliquæ venæ ſunt inanitæ,& vacuæ. En Bombili convictum tuum furorem,dum non mecum,ſed cum ipſa rei natura & evidentia concertas, cumque peritioribus Anatomicis noſtri ævi, qui authopſia contra te demonſtrarunt, quòd evidentia didicerunt: Tum ſtat contra Bombilium, quod non ſolùm eſt paucis, ac communioribus principiis imbutus, ſed quòd impugnaturus meam doctrinam, ipſam deberet legiſſe, *in appendice* enim *de ſanguinis miſſione ſect.3.* dixi ſancitum à Galeno *lib.2. de locis affect. cap.1.*& ab Avicenna *fen.1.1.doctr.4. & ab* aſſenſu communi dogmaticorum, quod lienis uſus eſt repurgare, humores in illo genitos à melancholicis,terreſtribus, limoſiſque ſuccis; tamen apud Juniores receptum eſt lienem prædictos humores generare,non trahere illos à jecore, eſſeque originem venarum,per quas mittit ipſos per totum meſenterium, ad inteſtina,ad ventriculum, & alias partes in meſenterio contentas; in qua opinione probabilius apparet, fæculentam materiam in meſenterio contentam potiùs per hæmorrhoidales venas evacuandam, quam per pedes, cum quibus non habent communicationem meſenterii venæ: Tum quia ſimiliter ſi Bombilius legeret, licèt oſcitanter,deberet prævidiſſe ex mea doctrina originem venarum hæmorrhoidalium.*ſect.*enim 2. citata *Reſol* 5. diſputavi an venæ hæmorrhoidales propagentur à vena cava; ibi enim diſceret, nec ita jejunus à lectione Authorum ſuam proponeret inſcitiam,tanquam inanis ſcriptor ſeu ſubſcriptor ſui manuſcripti codicis Salmanticenſis; diſceret enim, quòd Julius Cæſar Benedictus poſt alios multos hanc recentem dubitationem exagitaverat, in qua ante ipſum Valverdus *lib.6.anatomes cap.5.*Realdus Columbus *lib.6.* Veſalius *lib.5.cap.15.*Angelucius *lib.2.de febre maligna, cap.6.* Joannes Baptiſta Corteſius in ſuis *miſcellaneis,decade* 7. Saxonia *lib. de febribus*, ſolius venæ portæ propagines eſſe venas hæmorrhoidales, conſtanter affirmant, & validis fundamentis comprobant,illas verò judicavimus hæmorrhoidas internas à ramo ſplenetico oriri, externas ab iliaco ramo ex vena cava prodeunte, adhærentes Andreæ Laurentio *lib.6.anatom.quæſt.26.* Matthæo Curtio *comm.in cap.26. anatomes Mundini*, Rondeletio *lib.3.method.curandi, cap.23.* Minodao *lib.2.de febre maligna,cap.7.* Augenio *lib.10. de rat. curandi per ſanguinis miſſionem.* En Bombili, ex me habes venas hæmorrhoidales poſſe propagari à cava, ſed nihil deduceres, etſi hoc non ignorares, ad intentum: nam ex iis omnibus conſtat omnes venas continentes fæculentam materiam in meſenterio terminari ad podicem, ibique evacuationem tentandam humorum redundantium in meſenterio, liene & ramis portæ, nullamque eſſe ramificationem ad pedes: quam doctrinam protuli *in Appendice citata ſect.3.Reſolut.5.§ 2. Reſolvendum quòd febre putrida manente,ſi indicetur ſanguinis miſſio revulſoria, cujus indicatio prævaleat, fieri petit ex pede,dum fovetur morbus, à quo indicatur, ex vitio humorum fluentium per ramos venæ cavæ deſcendētis*:quod vidiſſe Bombilio conferret, ut reſipiſceret: Tum ex eodem Andræa Laur.qui anatomiam venæ cavæ deſcendētis deſcribens *l* 4.*c*.5. ſic protulit *§.deſcendens truncus magna arteria, accūbens*

ad

ad oſſis ſacri initium & ilia uſque excurrit, ibi in ramos finditur ampliſſimos, iliacos dictos, quos priuſquam ſpargat, quinque quaſi ſurculis utrinque fructificatur Adipoſo, Renali, Spermatico Lumbari, Muſculoſo: Adipoſus ad exteriorem renis tunicam adipe copioſo circumfuſam fertur, hanc ab emulgente pronaſci aliquando obſervavimus. Renalis quod ad renem feratur, emulgens, quod eò ſeroſum humorem prolectent renes, ut ſpermatica vena ſic dicta, quod ſeminis materiam ad teſtes deferat. Lumbaris, ut quæ lumborum vertebras, & ſpinalem medullam irriget; Muſculoſa dicitur, quòd in lumborum, & abdominis muſculos plurimos profert rivos. Poſteà in duos inſignes ramos tanquam ſtipites finditur, iliacos dictos. Ab utroque ramo oriuntur quatuor pares: Sacra, quæ per oſſium foramina fertur in vertebræ medullam. Hypogaſtrica, alens hypogaſtrii partes, tendens ad uterum, & ejus cervicem, & ad veſicam: quæ etiam fertur in inteſtini externam partem. Epigaſtrica, quæ fertur ad umbilicum per epigaſtrii muſculos. Pudenda, quæ ad virorum genitalia fertur. Ramus iliacus, qui fertur ad inguina, & ad crura deſcendit, & ideo cruralis dicitur, à qua plures emanant ſurculi per femur, tibiam, & extremum pedem, conſpicui ſunt: Saphena, ſeu malleoli vena, iſchias, ex regione ſaphenæ in anteriorem iſchii cutem. Muſculoſa in tibiæ muſculos extenſa. Poplitea ex duobus ramis cruralis coëuntibus conflata: Suralis in ſuræ muſculos; Iſchias minor per ſuræ muſculos delata: ex hac hiſtoria conſtat evidenter doctrinam à me traditam in appendice *Reſol. 5. ſect. 3.* evidentem eſſe, totumque irretiri Bombilium ineptiis, & ignorantiis, à quibus poſſet ex meis ſcriptis erui, ſi attentè legeret, ad intelligendum, & non ad oppugnandum, manetque comprobata ſexta noſtra impugnatio.

Septimò à nobis impugnatur ſolutio, quia ratio tantùm pollet convincere (ſi ſuppoſitum eſſet verum) per ſanguiſugas eſſe evacuandos illos humores qui à porta vena originem ducunt, non verò à cava.

Reſpondet Bombilius, quòd ex anatome, quam Salmanticæ didicit, & in ſuo Tribunali ſancivit, conſtat, fæculentos humores meſenterii, foveri ex vena cava.

Sed convictus manet ex dictis, ex quibus conſtat Bombilium oſcitanter, aut jejunè vidiſſe Salmanticæ anatomiam, & in ſuo Tribunali nugas potiùs, quàm doctrinas; errores potiùs, quàm probabiles ſancire propoſitiones.

Octavò impugnavi ſolutionem, quia æquè diſtat vena porta à ramis cavæ aſcendentis, & deſcendentis, cùm ii proveniant à trunco cavæ æquè diſtantis à porta, & ſic eodem modo trahentur humores ad truncum, & ramos venæ cavæ deſcendentis, miſſo ſanguine ex pede, ac ex brachio.

Nono impugnavi, quia cùm febris putrida oriatur ex humoribus in omnibus venis putreſcentibus, humor attractus putreſceret commixtus cum humoribus contentis in cava deſcendeute, & ibi etiam poſſet febrem accendere.

Decimò impugnavi, quia ratio quâ impugnatur, probaret in vitiis jecoris & lienis ſanguinem eſſe mittendum ex pede, cujus contrarium nos demonſtravimus.

His ultimis impugnationibus acquieſcit Bombilius, non tamen ex toto amplectitur

plectitur veritatem; contendit enim in fine Apologeticonis totam exprimere ſui conatûs vim, probareque independenter ab impugnationibus propoſitis, quòd ſanguis ſemper ſit mittendus ex pede in principio febris putridæ, in cujus probationem adducit Hippocratem: qui 4.*aphor.* 9. inquit, Melancholicos autem plenius per inferiora (nempe evacuabis) eadem ratione contraria opponentes: & dicit, quod ultimâ clauſulâ refertur ad ſententias antecedentes. Medicari æſtate per ſuperiores magis, hyeme verò inferiores; rectè enim æſtate, Galenus in Commentario doceri dicit ab Hippocrate, quòd quælibet ſuperfluitas debet evacuari per regionem, ad quam vergit.

Bombilii fundamenta tam inepta ſunt, ut pudeat in illis immorari, quid enim confert ad intentum, quòd Hippocrates, & Galenus doceant purgandos eſſe humores cacochymos per regionem ad quam vergunt, ad hoc ut concludamus in omni febre ſanguinem eſſe mittendum ex pede: Et ſi exemplum aliquid tenet, probat quòd per venas brachii, & non ex pede ſint ſanguinis miſſione evacuandi humores cauſantes febres bilioſas, quia ſi naturæ motus, ut ipſe tenet, juvandus, tenuiores humores ex ſua natura ſurſum tendunt: Non ulteriùs pugrediar mi Bombili in evertendo tuas ineptias, ſat enim demonſtravi inopem conſilii te inire bellum: quod tui conſcius debuiſſes recuſare, quia ut cecinit Ouen:

Quæ fieri nequeunt, prorſus tentare recuſes,
Ingenii debes pondus habere tui.

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

OPERVM PARS SEXTA.

Continet varias Conſultationes Medicas.

NVLLVS *inter vetuſtiores Medicos ſcripſit, qui inter ſua opera non interjecerit aliquas Medicas Obſervationes, aut Curationes. Ex magiſtris Hippocrates* in lib. Epidemior. *proponit quamplurimas inter doctrinalia alia praecepta: Galenus ſparſim in omnibus ſuis Operibus plurimas ſuperaddidit, quas Symphorianus Campegius, & Ioannes Bapt. Sylvaticus doctiſſimis Commentariis illuſtrarunt; Reliqui Medicinæ Principes non paucas propoſuerunt, quas Zacutus* in tom. de Medic. Princip. hiſtor. *illuſtravit, & variis doctrinis locupletavit. Sed inter Iuniores plerique totos libros dedicarunt huic inſtituto, totque in lucem ediderunt, ut ex eorum monumentis, ac morbis ab ipſis recenſitis totum librum compleverit Moronus: nos inter tot aliquas proponemus Conſultationes, quæ ſextam hanc hujus Tomi adimpleant partem.*

CON-

Digitized by Google

CONSULTATIO PRIMA.

Pro propugnanda potentia quorumdam caſtratorum; edita pro Collegio Medicorum Valliſoletanæ Accademiæ.

CONTINET

§. I.
Quæſita conſultationis, & conſulendi occaſionem.

§. II.
Proponuntur quædam à Medicis recepta requiſita pro deciſione.

§. III.
Hiſtorica enarratio pro primo quæſito.

§. IV.
Hiſtorica enarratio pro tertio quæſito.

§. V.
An ſic curati ſint impotentes maleficiati?

§. VI.
An ſint dicendi impotentes frigidi?

§. VII.
Pro ſecundo quæſito quid tenendum?

§. VIII.
Quòd ſic curati, non habent impotentiam morboſam.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Quæſita conſultationis & conſulendi proponitur occaſio.

DUbium. *An Spadones indicati quidam homines, quibus in curatione non ſunt avulſi teſticuli, ſint idonei ad contrahendum matrimonium? & an illorum matrimonia ſecundùm jus ſint irrita, & prohibita; & ex conſequenti comprehendantur in litteris Sixti V.* Recenter ſuſcitatum eſt ab admodum pio, ac ſapientiſſimo viro D. Antonio de Veraſtigui, Segovienſis Diœceſis viſitatore, ab ipſoque ita accuratè, ac fœliciter reſolutum, ut currente calamo fuerit ejus aſſenſus comprobatus à Reverendiſſimis aliquibus Epiſcopis, & unanimi aſſenſu à ſapientiſſimis Magiſtris SS. Theologiæ Salmanticenſibus, & Complutenſibus, ab Archiatris, & aliis Medicis, pleriſque eorum annuentibus, licet in re tam gravi, ſine alio examine, non tamen ſine incuriæ nota.

Sic comprobata opinio ad Apoſtolicam Sedem fuit miſſa, & ab ea commiſſa ad ſacram Congregationem Eminentiſſimorum Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, quæ antequam judicium proferret in re tam ardua, quia ex reſolutione Medicorum judicavit pendere totam juris deciſionem; eorum petiit ſententiam, ad ipſoſque quæſtionem remittendam ſancivit, ut hæc quæſita reſpondenda juvet.

An ſuper validitatem matrimoniorum horum ſpadonum quidquam fuerit pronunciatum, & quibus rationibus. Quæ proferatur ſententia inter Medicos de eorum potentia ad generandum.

An aliqui ex hujuſmodi læſis, qui matrimonium contraxerunt, filios ſuſceperint.

Quæ nobis commiſſa conſultatio à verè Regia, inſigni ac præclariſſima Valliſoletana Academia, ut pro collegio Medicorum reſponderemus: hæc protulimus.

§. II.

Proponam quædam à Medicis recepta fundamenta, ex quibus deciſio Medicorum pendet.

COmmunis Medicorum doctrina tenet, quòd ex parte viri, ſemen prolificum eſt neceſſarium principium in omni viventis generatione univoca, ut *in Reſolutionibus Medicis* antecedenter *p.* 1. *diſp.* 1. *ſect.* 3. *Reſolut.* 2. deduximus ex Hippocrate *lib de genitura*; ex Galeno *lib. de ſemine*; *de fœtus formatione*, *de uſu partium*, *de facult. natura. lib. de placitis Hippocratis*, & *Platonis.* Ex D. Thoma, Averrhoe, & horum commentatoribus. Ex Triſmegiſto *lib. de opificio Dei.* Ex D. Auguſtino *lib.* 22. *de civitate Dei.* Ex D. Gregorio Niſſeno *oratione* 3. *de Reſurrectione Chriſti.* Ex Alberto Magno 2. *p. ſumma de homine.* Ex Fernelio *lib.* 2. *de abditis rerum cauſis.* Ex Fieno *lib. de fœtûs formatione*; & *in Apologia adverſus ſanctaCruz.* Ex Peramato *tract. de ſemine.* Ex Carreiro *diſp.* 34. & 35. *in fen.* 1. 1. Ex Andrea Laurentio *lib.* 8. *de re anatomica.* Ex Zacuto *lib.* 5. Ex Roderico de Caſtro; Mercato, & aliis.

Similiter eſt receptum in ſcholis Medicorum, & inter claſſicos Galeni ſectatores, quòd ſemen prolificum ſolâ vi teſtium poteſt generari, licèt enim Avicenna dicat generari à corde, Democritus, & Hippocrates judicaverint decidere ab omnibus corporis partibus, & Lucretius *lib.* 4. *carminum* idem teneat, & Plato aſſeruerit in cerebro, & ſpinali medulla generari, eorum tamen Sectatores, ut prolificum fiat, ad teſtes debere ferri fatentur. Reliqui verò & in eſſe entis, & in eſſe prolifici fieri vi teſtium fatentur communi aſſenſu, ut Reſolutionibus prædictis demonſtravimus *diſp.* 10. *p.* 1. *ſect.* 3. *Reſolut.* 7. Deduximusque ac confirmavimus ex Galeno, qui hanc demonſtravit doctrinam *lib. de ſemine, lib. artis medicinalis cap.* 4. *lib.* 14. *de uſu partium, lib. de natural. facult.* Idem perfecit Avicenna *fen.* 20. *l b.* 3. *cap.* 10. *fen.* 1. *lib.* 1. *doct.* 1. *cap.* 2. & *doctr.* 6. quem ſequuntur ſui Commentatores, & inter Juniores tenent Valleſius *lib.* 2. *controverſ. cap.* 3. Valleriola *lib.* 1 *de locis communib. cap.* 17. Fontanus *univerſa artis medica lib.* 5. *cap.* 2. Zacutus *tom.* 2. *lib.* 3. Manuel Martinez *lib.* 1. *tract.* 5. Carreirus *in fen.* 1. 2. *diſp.* 35. Serna *lib.* 1 *de princip. generat* Peramatus *tract de ſemine.*

In hunc finem mirabili artificio teſticulos præcipuè in viris conſtruxit natura; conſtant enim duobus tunicis utrique communibus. Prima ſcrotum dicitur ex cuticula & cute conflatum, ſecunda dicitur carnoſa, à panniculo carnoſo orta. Sunt propriæ tunicæ unicuique teſti. Tunica Erithrois dicta, eſt quæ primò teſtem ambit, & ſimul ſpermatica vaſa uſque ad peritoneum, cujus eſt productio: Secunda ex propriis dicitur dartos; ſuperaddunt alii tertiam propè carnem teſtis attingentem; Epydidima ab Andræa Laurentio vocatur, quam alii non diſtinguunt à ſecunda, quæ dartos dicitur. Contenta teſticuli ſubſtantia eſt caro mollis, cavernoſa, glandulæ ſimilis, in qua ſeminis perficitur generatio, pro qua deſerviunt ſex vaſa, quatuor ſpermatica dicta, præparantia, & conducentia ſeminis materiam, quorum vaſorum in dextro latere eſt vena orta à Cava deſcendẽte, & Arteria orta ex arteria Aorta: In ſiniſtro eſt vena orta ab emulgente, & arteria orta ex Aor-

Digitized by Google

ta, quæ in utroque latere mutuo inter ſe complicantur, & in progreſſu ad teſtem, ad quem feruntur, eodem aſſurgentes itinere deorſum per peritonei productionem uſque ad teſticuli extremum, epydidimum dictum, quod eſt corpus oblongum utrique teſtis extremo adhærens, in medio aliqualiter dehiſcens, dicatum pro ſemine dealbando, quod ab ipſo in carnem teſticuli perficiendum, & prolificandum fertur. Ab epydidimo duo vaſa, unum in unoquoque teſte, tamquam ſpermaticarum propagines, eodem aſſurgunt itinere, quo præparantia deorſum deflectuntur per peritonei productionem, dicunturque vaſa deferentia, quia ſemen jam productum deferunt obliquo ductu, ad poſteriorem, & exteriorem veſicæ partem, ad veſiculas, ſeu proſtrata ſemen recipientia, & conſervantia pro actu generationis. Sic deducitur ex Galeno *lib. de ſemine*. Ex Andræa Laurentio *lib.* 7. *hiſtoria anatomica cap.* 4. 5. *&* 6. Ex Joanne Valverde *lib.* 3. *anatomia cap.* 14. Ex Veſalio *lib.* 5. *de humani corporis fabrica*. Ex Ambroſio Paræo *lib.* 2. *de corporis humani anatomia cap.* 27. 28. *&* 29. Ex Fragoſo *lib.* 1. *cap.* 5. Ex Fallogio *in obſervat. anatomicis*. Ex Mundino, Baldeo, Columbo, Sylvio, & aliis.

Partibus has debitè ſe habentibus, fiunt homines potentes & apti ad generandum prolificum ſemen, filioſque procreandos. Impotentes dicuntur, ſi generare nequeunt, qui apud Juriſconſultos dividuntur in frigidos, & maleficiatos: nos verò claritatis gratiâ dividemus in impotentes factos à natura, vel ope dæmonum, vel ab arte.

A natura Eunuchi fiunt, qui ſine teſtibus procreantur, fiuntque impotentes à natura; & qui cum indebita partium conformatione, quæ debentur genito, ſunt geniti: & etiam illi, quibus data eſt à natura, in eiſdem partibus indebita temperies, & ii propriè dicuntur impotentes frigidi. Ope dæmonum fiunt impotentes, qui magicis artibus redduntur inepti ad generandum, & ii vocantur impotentes maleficiati. Impotentes ab arte redduntur homines quadrupliciter, vel per omnimodam abſciſſionem Penis, ſcroti, & teſtium, qualiter apud Turcas conſuetum eſt caſtrare Eunuchos: Secundo modo per teſtium abſciſſionem, & avulſionem, qualiter communiter herniſtæ ſolent caſtrare eos, quos intendunt curare ab hernia inteſtinali, aut Zirbali. Tertio modo per attritionem teſticulorum, quo pacto apud barbaras aliquas nationes ſolent infantes caſtrare, teſtium ſubſtantiam inter digitos conterendo, & diluendo. Quarto modo per contorſionem vaſorum, quo modo ſolent tauri, & equi caſtrari: & ex iis quatuor modis, qui primo modo caſtrantur, fiunt impotentes ad generandum, & coëundum, qui verò caſtrantur per tres reliquos modos, licèt fiant impotentes ad generandum, non tamen ad coëundũ, ut tenet Cæſar Scaliger *exercitat.* 144. *ſect.* 8. *&* 172. *ſect.* 2. *&* 175. *ſect.* 3. (licèt aptos ad generandum eos judicent Cabriolus, & Adrianus,) ineptè tamen: quia ſi quod emittunt, non tam ſemen dicendum, quàm aquoſa quædam, & non prolifica ſubſtantia. Hos caſtratos omnes Firmicus, Rodericus de Caſtro, & præcipuè Cælius Rhodiginius vocant Spadones, Eunuchos, Ecthomas, Apocopos, Thlibias, Thladiſas, ſeu Thlaſias: Myſinger inter Juriſconſultos his ſpecialius utitur terminis, Ulpianus *l. ſpadonum*,

& Alciatus *ff. de verbor. ſignificat.* Hos omnes ab arte impotentes redditos ſpadones vocant, ſeu Eunuchos; quos nos etiam ſequemur.

Spadones verò, qui apti ſunt ad coeundum, judicati ſunt à D. Thoma 4. *diſtinct.* 34. inepti ad contrahendum matrimonium: fuit illis permiſſum uſque ad annum 1586. in quo Sixtus V. Pontifex Maximus eorum prohibuit matrimonia motu proprio, & contracta irrita fecit, & ideò de iis omnibus non currit difficultas, judicati enim ſunt impotentes ad generandum: ſed quia in curandis herniis Zirbali, & inteſtinali, aliqui Herniſtæ perficiunt curationem non per abſciſſionem, & avulſionem, ut diximus in ſecundo modo curationis, ſed extrahendo teſticulos ab ſcroto, & ipſos reponendo, & relinquẽdo intra inguina; & ſic curati remanent in ſuis actionibus nõ diſſimiles aliis hominibus, qui ſemper ſani ſteterunt; barbam emittunt, pilos generant in reliquis partibus, vocem habent integram, & ideò de iis nova nobis proponitur difficultas, An Spadones ſint dicendi, ſub aliquo ex quatuor generibus annumeratis? An impotentes ſint indicandi ſub aliis enumeratis impotentiæ generibus.

Hos curandi modus proponitur dupliciter à D. Antonio de Veraſtigui per hæc verba. Curationis modus autem hic eſt, ut ajunt, ſciſſo uno, vel altero inguine, extrahuntur teſticuli hærentes cordæ extenſæ, quæ ut ſupponunt ex Anatomicis, eſt vena, & arteria ſimul, & illæſa tunica illa communi ambobus teſtibus, quin & toti corpori, quæ eſt ipſa pellis; exuuntur tunica cuique propria, quæ, ut ex ipſis Anatomicis ſupponunt, dividitur in duas, quâ abſciſsâ, & projecta, teſtes denudati, & decoriati, & poſtmodum loti iterum intra viſcera reconduntur, poſitione tamen, & ſitu à noſtro diverſo. Sebaſtianus Sanzcotonel, & plures alij Juniores herniſtæ, quos nos conſuluimus, qui ex proprio munere exercent hanc curationem, dicunt, quòd illam faciunt ſine teſticulorũ denudatione ab aliqua tunicarum, ſine vaſorum deſervientium aliqua læſione, ſolùm ſcindendo partem proceſſus peritonei, quæ deorſum tendit ad teſticulum; & ſupra illum integrum teſtem deducendo ad inguem, intra quod recluſum relinquitur, parte inferiori tunicæ coarctata per ligaturam, poſt quod, vulnus inguini inflictum curatur communi modo, quo reliqua vulnera. Sic deduxerunt curationem ex Joanne Laurentio doctiſſimo olim Pontificis Chirurgo *cap.* 176. *ſui operis.*

§. III.

Hiſtorica enarratio pro primo quæſito.

PRo primo quæſito, hæc ad noſtram notitiam pervenere. Ignatius Garcia nobis cognitus vir, ſi alius quiſpiam, robore virium præditus, & plenè barbatus, ortus in oppido de Eſquevillas, diſtante ab hac civitate per quatuor leucas, in pueritia fuit modo dicto curatus, teſtibus relictis intra inguina; adoleſcens puellam amavit, cujus causâ fuit in carcerem delatus ab Epiſcopo Palentino, cujus eſt Diœceſis; ut liberaretur à carcere, promittit cum illa matrimonium contrahere: opponitur illi, quòd eſt incapax, quia eunuchus; negat, quia teſticulos intra

tra ſe habet, barbam, & viriles omnes actiones retinet, lite conteſtata, ex ſententia Ordinarij conceduntur illi nuptiæ, vivit nunc uxoratus, & vivunt duo filij poſt contractum matrimonium ex uxore ſuſcepti.

§. IV.

Hiſtorica Enarratio pro tertio quæſito.

PRæter virum nuper enarratum, qui ex uxore ſuſcepit duos filios, ad noſtram pervenit notitiam, quòd in oppido de Torrelobaton per quinque leucas diſtante ab hac urbe, Ildephonſus de las Amadas, in omnibus actionibus externis, in barba, & pilorum in aliis partibus procreatione, & robore virium ſanis reliquis ſimilis, in pueritia fuit curatus uno avulſo teſticulo; altero intra inguem relicto: tractu temporis contraxit matrimonium, & ex uxore filium ſuſcepit; & nunc uxor gravida judicatur. Similiter in oppido de Triaſueque Joannes, & Antonius, de Atienza, Fratres modo dicto curati, & unicuique uno tantum relicto teſticulo intra inguem; ambo ſuſcepere filios ex contracto matrimonio, ut, per litteras teſtimoniales Sebaſtianus Coronel atteſtatur comprobaſſe, qui per eaſdem conteſtat, quod in oppido de Briguega Ildifonſus Ruiz, & alij ſic curati, contracto matrimonio filios ſuſceperunt ex uxoribus, aliæquè plurimæ hiſtoriæ ſimiles nobis ſunt enarratæ.

§. V.

An ſic curati judicandi ſint Impotentes maleficiati.

ASſerimus, quòd hujuſmodi homines modo dicto curati non ſunt dicendi impotentes maleficiati: ſtatuitur hæc aſſertio adverſus hæſitationem quamdam, quam habet D. Antonius de Veraſtigui, An ſit horum hominum curatio Diabolica fraude inventa.

Primum fundamentum eſt, quia hæc curatio tradita fuit ab Antiquis Medicinæ Proceribus, & in uſum revocata à præclariſſimis ejuſdem artis Profeſſoribus: Ergo non eſt dæmoni tribuenda, nec ejus ope introducta: Patet antecedens; nam ipſam tradidit Cornelius Celſus Latinorum Medicorum Princeps *lib.* 7. *cap.* 19. *&* 20. Paulus Ægineta *lib.* 6. *cap.* 66. & poſt hos omnes in uſum redegit illam Joannes Laurentius præclarus olim chyrurgus Romanus *cap.* 176.

Secundum fundamentum ſit: Impotentes maleficiati ſiunt ope dæmonum, à Maleficis, Veneficis, Sagis, alijſque à dæmone imbutis artibus veneficis, ut impediatur hominum generatio, quæ dæmoni eſt odioſa; ſed hæc hominum curatio ab hominibus pijs, & artis Chyrurgicæ peritis fuit inventa, ut teſtibus intra corpus relictis, ſic curati manerent apti ad filios generandos, prolémque ſuſcipiendam: Ergo ſic curati ex vi hujus curationis non ſunt judicandi impotentes ex maleficio facti. Major patet ex Malleo Maleficarum *lib.* 2. *cap* 2. Codronco *de veneficiis*, ex Strozio *lib. de omnifaria magia.*

Tertium fundamentum ſit, quia viri ope dæmonum ſex tantum modis reddun-

tur

tur impotentes ad generandum. Primò odium inducendo viro reſpectu fœminæ: Secundò impediendo ejus approximationem ad illam. Tertiò penem flaccidam, & debilem reddendo. Quartò offerendo medicamenta naturalia ſi eis applicentur, eorum auferendo virtutem. Quintò ſpiritus vitales cohibendo, ne tranſeant ad membra generationis. Sextò ſemen prolificum exiccando, & ſubſtrahendo: ut tenet Martinus del Rio *lib. 3. diſquiſition. Magicar. p. 1. q. 4. ſect. 8.* & tenet Pater Thomas Sanchez *diſput. 114. num. 2.* & ante ipſos Paludanus 4. *diſtinct. 31. qu. 2. art 3. num. 6.* Sed nullo modo ex dictis intendit hæc curatio viros reddere impotentes: Ergo ex hac curatione non eſt dicendum, quòd ſic curati fiant ex illâ impotentes, & maleficiati. Patet: nunquam hæc curatio perficitur ope dæmonum à maleficiatis, nec tentatur aliquo mòdo ex dictis; ſed conſulitur cum doctioribus medicis; exercetur ab Herniſtis in hunc tantum finē ut perficiatur curatio rupturæ peritonei; quæ cum non poſſit perfici, niſi teſticulis ex toto ablatis, & omnino impedita generatione defectu illorum, vel in inguina delatis, & intra corpus relictis, generatio ex toto non impediatur, eam tentant viam, quæ ſecurior illis in hunc finem videtur approbata: Ergo nullo modo ex dictis intendit hæc curatio viros reddere impotentes, ut Veraſtigui videtur inducere.

§. VI.

An ſic curati ſint judicandi Impotentes frigidi.

ASſerimus quòd homines ſic curati ex vi hujus curationis non ſunt dicendi impotentes frigidi, vel à naturâ facti.

Probatur: Impotentes à naturâ facti dicuntur, qui à nativitate, vel ratione indebitæ conformationis, vel ratione indebitæ temperiei, nati ſunt imponentes ad generandum; ſed ſic curati, à naturâ benè conformati, & temperati immutantur ab arte, ab illa conformatione, quam receperunt à naturâ, in prima conformatione, (ſi illam forſan amiſerunt omnino): Ergo ſic curati non ſunt dicendi impotentes frigidi, vel à natura facti.

Dices, quòd licet ſic curati non poſſint dici impotentes frigidi à nativitate ſic facti, poſſunt tamen reduci ad illos, & vocari impotentes frigidi facti ab arte, quatenus ratione curationis, & quia nudantur teſticuli à tunica erytroide, manent teſtes frigidiores, & ratione intemperiei contractæ, inepti ad generandum ſemen prolificum, ad quod coadjuvare poteſt, quod lavatur teſticulus, ut inguini immittatur, ut ſupponit Veraſtigui in primo curationis modo.

Sed contra ſtat. 1. quòd, ut hæc perficiatur curatio non eſt neceſſarium, quòd teſticulus denudetur à tunica erytroide, quia perficitur curatio juſta ſecundum modum curationis, qui eſt ſolus quem Herniſtæ exercent, & quem Antiquiores docuerunt, quibus ſtandum, quia ut protulit ſummus Dictator, credendum eſt Peritis in arte: juxta quem modum, nec tunica aufertur, nec teſticulus lava-

tur

tur, nec alteratur alio modo: Ergo ratione curationis non inducitur intemperies in teſticulo.

Confirmatur: Denudatio tunicæ erytroidis non eſt ex uſu, pro hac curatione: Ergo falsò ſupponitur. Probatur: Tota ratio curationis tendit ad auferendam rupturam peritonei, per quam omentum, aut inteſtinum deſcendunt ad ſcrotum: Sed hæc ruptura conſtringitur, ablatis à ſua cavitate vaſis ſeminalibus, ſive teſtibus ex toto abſciſſis, ſive parte per via peritonei abſciſſa, ut teſticulis, & vaſis ſupra delatis, valeat peritoneum ligamento conſtringi: Ergo denudatio tunicæ erytroidis fruſtra tentaretur, & ſine utilitate pro hoc fine, & pro curatione perficienda.

Dices quòd ex Cornelio Celſo & Æginetа colligitur, quod tunica erytroides debet nudari, aut abſcindi.

Reſpondetur, quòd illi non intendunt, quòd nudetur tunica, quia hoc opus, ut probavimus, non eſt neceſſarium; ſed cùm hæc tunica ſit propago peritonei, & teſticuli ſurſum ferri nequeant, neque eorum vaſa, niſi pars peritonei ſcindatur, de hac ſciſſione, ſeu denudatione loquuntur, quæ neceſſaria eſt propter rationem dictam; non verò de abſciſſione erytroidis, quæ teſticulum continet.

Probatur 2. aſſertiò, adhuc præſuppoſito, quòd teſticulus nudetur, à tunica Erytroide, non ſequitur, quòd non habeat debitam temperiem, & calorem pro ſemine prolifico generando: Ergo ſic curati adhuc juxta primum modum curationis, non ſunt dicendi impotentes frigidi. Probatur antecedens: Tum quia, ut obſervavit Hollerius, contingit, licet rarò, quòd erytrois abſciſſa iterum reproducatur: Tum quia licet teſtes nudentur ab hac tunica, cùm ratione curationis ab ſcroto deferantur ad inguina, eorum calor magis fovetur à carne, & reliquis partibus cooperientibus illos, quàm poſſet foveri, à ſola erytroide, ſi manerent in ſcroto: Ergo adhuc nudata erytroide habent teſticuli debitam temperiem, ut producant prolificum ſemen.

Probatur 3. Tunica Erytrois non eſt ſimpliciter neceſſaria ad teſticuli conformationem, ſed in viri teſtibus, reperta, non autem in teſtibus mulierum, quia ut docuit Galenus, teſtes mulierum cum remaneant intra peritoneũ ſine erytroide, habent ſufficientem calorem pro ſemine prolifico generando: Viri verò teſtes, qui extra peritoneum ſunt, indigent illa, ut foveatur eorum calor: Ergò cum per iſtam curationem reponantur intra inguina, ubi calor eorum poteſt foveri, etiam ſi nudarentur ab illa tunica, poſſent prolificum generare ſemen, nec illâ ablatâ, defectu debitæ temperiei deberent frigidi, & impotentes reddi.

§. VII.

Pro ſecundo Quæſito ſatiſfacimus.

Aſſerimus tandem; Quòd viri modo dicto curati, ex vi curationis non ſunt dicendi ſpadones, ſeu eunuchi, nec inepti ad generandum.

Probatur 1. evidenter. Qui ab arte fiunt ſpadones, & inepti ad generandum, nequeunt ex ſuis uxoribus filios ſuſcipere: Sed viri ſic curati, ut ex præſuppoſitis enarrationibus, literis teſtimonialibus, & viris nobis cognitis conſtat, ſuſcepêre filios ex ſuis uxoribus: Ergo nec ſpado-

ſpadones, ſeu eunuchi, nec impotentes ab arte facti ſunt dicendi. Conſequentia ab actu ad potentiam evidenter concluditur.

Contrariè opinantes pio ut apparet affectu, cum pro comperto habeant uxoratos hos homines filios ſuſcipere ex uxoribus, nec ab hac ſe poſſe demonſtratione aliter liberari; Reſpondent, quod filij ab ijs ſuſcepti omnes ſunt ſpurij.

Sed cum hæc ſolutio ſit tot filiorum, qui legitimi habentur, & nati ſunt durante matrimonio ab Eccleſia permiſſo, tot mulierum, quæ matronæ honeſtæ judicantur, tot maritorum, qui ſub debito honore in propriis oppidis vivunt, infamatoria, non tam judicatur impugnanda, Eminentiſſimi Domini, quàm veſtro judicio committenda.

Probatur 2. manifeſte à poſteriori: Signa propria, & pathognomonica Eunuchorum, & eorum, qui ab arte ſpadones, & impotentes ſunt facti graphice, ac perdoctè propununtur à Zacuto *tom. 1. lib. 3. hiſtoria 26.* ſic. *Quid commemorem indicibilem mutationem ex caſtratura; nam ſive auferantur teſtes, ſive rumpantur, ſive intorqueantur, pili non ampliùs naſcuntur, ſive in mento, aliave corporis parte; carnes emolleſcunt, labuntur vires, animoſitas ceſſat, & timidi redduntur; vox acuta fit, caro ſuavis, pingueſcunt, frigidi ſunt, & humida corpora demum tota in fœmineam naturam tranſmutantur*: Sed in omnibus modo dicto curatis, nullum ex ijs pathognomonicis ſignis eunuchorum reperitur; immò ex oppoſito pili in barba, & in aliis partibus, ac ſi non eſſent ſic curati, producuntur; permanet animoſitas, tandemque in eis reperiuntur omnia ea, quæ in reliquis ſanis hominibus; ita ut per hæc ſigna propoſita, nec cognoſci, an fuerint ſic curati, poſſit, nec diſcerni ab alijs non curatis: Ergo ex vi hujus curationis, nec ſunt dicendi eunuchi, ſeu ſpadones; nec ſunt judicandi impotentes facti ab arte ad generandum.

Probatur 3. Homines Eunuchi facti ab arte, & impotentes ad generandum redditi, quadrupliciter per caſtraturam tales fiunt, ut ſupra diximus; vel per penis, ſcroti, & teſtium omnimodam abſciſſionem, qualiter uſitatum apud Turcas refert Proſperus Alpinus; vel ſolis teſtibus abſciſſis, & avulſis, qualiter communiter herniſtæ ſolent pueros caſtrare pro curanda ruptura peritonei; vel per teſticulorum attritionem in pueris; qualis fit apud impias, ac barbaras aliquas nationes, vel per vaſorum contortionem, qualiter & in tauris, & in equis communiter fit caſtratura: ſed homines de quibus dubitatur, in nullo genere ex dictis poſſunt annumerari: Ergo ex vi curationis nec ſpadones, nec impotentes ad generandum ſunt judicandi.

Probatur minor de caſtatis, pene, teſtibus, & ſcroto abſciſſis; quia ex utroque curationis modo, quo eos curari poſſe diximus, manent cum teſtibus, ſcroto, & pene, ſitu teſtium tantùm immutato, & permanent apti ad coeundum, quod non datur ſic caſtratis: Ergò non permanent eunuchi juxta primum caſtrationis modũ.

Probatur 2. minor: Quòd homines ſic curati non fiant ſpadones per teſticulorum abſciſſionem, & avulſionem, quia curationis modus, qui ſupponitur, fit reducendo ad inguina teſticulos, & intra immiſſos reſervando reconditos: Ergò ſic curati non ſunt ſpadones juxta ſecundum modum caſtrandi Eunuchos.

Proba-

Probatur 3. minor; quòd non ſint ſpadones facti per tertium modum caſtrandi, ſcilicet per attritionem teſticulorum, ut aliqui oſcitanter inferunt, quia ſpadones per attritionem teſticulorum, ut docet Fragoſus in ſua chyrurgia, & Chriſtoforus à Vega *6. aphoriſm. 26.* fiunt lavando teſticulos cum aqua tepida, poſteà inter digitos minutiſſime eos conterendo, donec tota ſubſtantia diluatur; ſed homines de quibus loquimur, curantur ſine attritione teſticulorum, ſine eorum compreſſione, ſolùm mutando illos ab ſcroto ad inguina, & intra illa ipſos recondendo: Ergo ex hac curatione ſic curati non fiunt ſpadones.

Probatur 4. minor: quòd ſcilicet nec per contorſionem ſic curati fiant ſpadones, quia eunuchi per contorſionem fiunt contorquendo eorum cordas, ſeu vaſa ſpermatica, & differentia, taliter quod in poſterum per illa nequeat materia deduci ad teſticulos pro eorum alimonia, & ſeminis generatione; & ideò neque poſteà teſticuli nutriuntur, ſed exſiccati permanent, & imminuti: ſed ut apparet curati modo à nobis propoſito, ſine contortione curantur, nec ipſa intenditur, ſed teſticulorum conſervatio in loco apto, ut poſſint generare: Ergo nec ſunt dicendi ſpadones ſic curati.

Dices pro illis, qui ſub hoc genere ſpadonum contendunt eos comprehendere, quòd licet non contorqueantur vaſa ex intento artificis, cùm teſticuli deberent eſſe in ſcroto, & vaſa extenſa eſſe, & ea comprimantur teſtibus in inguina delatis, ea corrugantur, cujus causâ impeditur vaſorum uſus in deferendo materiam ad teſtes, ex quâ fit ſemen; & eadem de causâ, etiamſi generaretur, non poſſet expelli.

Sed contra: Motus teſtium verſus inguina non ſolùm uſui eorum non opponitur, ſed potius ad ſeminis expulſionem eſt neceſſarius: Ergo ex hoc, quòd retrahantur vaſa, ſic curati non redduntur Eunuchi, nec impotentes ad generandum. Probatur antecedens ex Ambroſio Paræo *lib. 2.* ubi agendo de teſtium Anatome docet, quòd teſtes nequeunt ſemen emittere, quin ſurſum verſus inguina retrahantur.

Confirmatur 1. ſicut in rerum natura aliæ res naſcuntur uni loco affixæ, ut arbores, & plantæ, aliæ indifferentes, ut in diverſis locis ſua munia exerceant, ut animalia; ſimiliter intra corpus aliæ partes ſunt uni loco affixæ, ut aures, & oculi ultra quem nequeunt ſuas exercere operationes: aliæ ſunt aptæ ut in quadam loci latitudine ſua munia valeant exercere, ut brachia, & manus crura, & pedes, veſica, & ventriculus; ſed teſtes ſeu eorum vaſa, & ſcrotum inter hæc reponuntur membra; datur enim illis naturaliter deorſum cum caliditate extendi, & ſurſum ferri à frigore, & ad ſeminis eiaculationem: Ergo ſive ſint intra ſcrotum teſtes, & eorum vaſa, ſive ad inguina ferantur, ſive vaſa comprimantur, ſive extendantur, ſemper manent intra locum illis à natura deſtinatum.

Confirmatur 2. ex eò quòd licet venæ, arteriæ, & nervi, qui ſunt in brachiis, & cruribus, contrahantur aut extendantur, intra latitudinem loci deſtinati pro contractione, & dilatatione harum partium, non impeditur, quominus per venas ſanguis, per arterias ſpiritus, per nervos illuſtratio communicetur reliquis partibus inferioribus: Ergo ex eo, quod venæ, & arteriæ, ex quibus fiunt

vaſa ſpermatica, contrahantur, aut extendantur verſus ſcrotum, aut verſus inguina, quæ ſunt loca deſtinata pro teſtium motu, non impeditur eorum uſus, nec ſanguinis, & ſpirituum communicatio.

Confirmatur 3. plerumque teſtes naſcuntur à prima conformatione intra inguina, donec tractu temporis, & ſæpe poſt multos annos à natura propellantur ad ſcrotum: Ergo tam ſcrotum, quàm inguina ſunt naturalis locus intra quem teſtes ab ipſa procreantur, & naturaliter locantur, & eorum vaſa ſunt naturaliter conſtituta, & ideò Hucherius *lib. de ſterilitate cap. de teſticulorum occultatione*, eorum intra inguina occultationem judicat non impedire generationem.

Probatur 4. aſſertio principalis. Per hoc, quòd teſticuli ponantur intra inguina, vel peritoneum, & vaſa ſpermatica contrahantur, non impeditur ſanguinis, & ſpirituum motus per eorum cavitatem ad carnem teſtium: Ergo ex hac loci poſitione & vaſorum contractione non redduntur homines ſic curati ſpadones, nec inepti ad generandum ratione contorſionis: Probatur antecedens: ex hac poſitione teſtium, & vaſorum, non impeditur communicatio virilitatis, quæ à teſtibus ad omnes corporis partes fit per vaſa deferentia, ut docet Galenus *libro de ſemine.* §. *Ita quoque à teſtibus per totum corpus vim quamdam diſpergi dicimus, qua in maribus robuſti ac maſculi habitus eſt cauſa*: conſtat enim ſic curatos barbam emittere, & reliqua haberè virilitatis ſigna: Ergo cum fiat per eaſdem vias neque impeditur ſanguinis ad teſtes tranſitus.

Porrò hic teſtium ſitus per ſe quidem fæcunditati non obſtat, cùm teſtibus præter ſitum nihil deficiat ad perfectam ſeminis elaborationem; non vaſa præparantia, & ejaculantia, nec debita temperies, & valida facultas, cùm teſtes ſint intra inguina recluſi, ubi potentior eſt calor, quam in ſcroto; nec defectu virtutis ibi retinentur; ſed ab arte recluſi; Ergo manent potentes ad prolificum ſemen generandum.

Dices, quòd benè verum eſt, quòd fit per eadem vaſa ſpermatica communicatio virilitatis à teſtibus ad partes ſuperiores corporis, communicatio ſanguinis, & ſpirituum à partibus ad teſtes (nullæ enim ſunt viæ aliæ ad hanc communicationem) ſed quod ex contractione non impeditur virilitatis communicatio, quia hæc eſt qualitas, quæ per adſtrictiora loca poteſt communicari per continui alterationem, quàm humores, qui craſſiores cum ſint, impeditur eorum tranſitus.

Sed contra: Communicatur in ſic curatis virilitas continuo: Ergo continuò communicatur ſanguis, ex quo generetur ſemen. Probatur conſequentia, ex ipſo, quod communicatur virilitas, vivunt teſtes, ab ipſis enim jam non viventibus non poſſet virilitas produci, quæ eſt viventis proprietas: ſed eo ipſo quòd vivunt teſtes, nutriuntur, & generant ſemen, quod eſt materia pro eorum nutritione: Sed pro nutritione, & ſeminis generatione, communicatur illis materia per vaſa ſpermatica, quæ eſt ſanguis: Ergo toto tempore, quo per illa valent emittere virilitatem, conſtat evidenter, quòd valent per eadem vaſa recipere materiam aptam pro ſeminis generatione.

Confirmatur, In ſic curatis, ut apparet, teſtes

Digitized by Google

teſtes intra inguina conſervantur ſine imminutione,& exſiccatione, cujus contrarium manifeſtè apparet in contortis, defectu nutritionis: Ergo in ſic curatis teſtes vivunt: Ergo nutriuntur: Ergo vaſa materiam ſubſternunt pro ſeminis generatione: Ergo compreſſio non impedit prædictæ materiæ tranſitum: Ergo ex vi hujus curationis homines prædicti non ſunt judicandi eunuchi, & impotentes.

§. VIII.

Nec ſic curati, ex vi curationis, contrahunt morboſam impotentiam.

ASſerimus ultimò, quòd in teſtibus eorum,qui modo dicto curantur, ex vi curationis non ſupervenit morbus impediens prolifici ſeminis generationem: ſic ſtatuimus adverſus aliquos, qui obſolutionem continuitatis in tunica externa, judicarunt ineptos permanere ſic curatos ad generandum prolificum ſemen.

Probatur 1. Tum quia, ut ſupponitur ex herniſtis, quibus eſt ſtandum tanquam peritis in arte, & tanquam exercentibus hanc curationem, per illam levis fit tunicæ ſciſſio, & quæ facilè à natura curatur ſine eo quod dartos, & caro teſticuli patiantur: Tum quia dato,quòd tota tunica nudaretur, non impeditur ſeminis prolifici generatio, prout neque in teſtibus mulierum carentibus illa, ut deduximus ex Galeno: Tum quia vini lotione facta,vulnus abſtergitur, & curatur à natura, prout contingit in reliquis vulneribus levibus externis: Tum quia ſeminis generatio perficitur à carne teſtium, prout eſt pars ſimilaris, mediâ facultate, & temperie illorum, quæ non patitur ex vi curationis: Ergo ex vi illius non impeditur prolifici ſeminis generatio.

Probatur 2. Cerebrum, cor, jecur,& ventriculus, quæ ſunt partes principes, & officiales, & præcipuè deſtinatæ pro coctionē, licèt partes continentes earum lædantur,vel propria ſubſtantia; imò etſi pars ejus abſcindatur, non fiunt impotentes, ut poſteà perfectum ſuæ concoctionis perficiant terminum: Ergo nec teſticuli, læſa externa tunica, & curata redduntur impotentes ad prolificum ſemen producendum: Probatur antecedens exemplis variis. Fabricius Hildandus *centur. ſecunda obſervatione*, refert Helvetium, vulnerato jecore, & parte jecoris abſciſſa, ad ſanitatem perductum, in quo debita poſteà ſanguificatio fuit facta: & Galenus vidit jecur curatum fibris extractis: & Avicenna *ſen.4. cap. ſecundo* idem fatetur, quibus ſanis factis, perfecta ſanguificatio conſervata eſt in jecore. De cerebro Zacutus *lib.1. hiſtor. mirabilis*, refert vidiſſe hominem,qui cum parte cultelli in cerebro relicta, per octo annos ſanus vixit, perfectas cerebri eliciendo actiones, & Galenus *lib 8. de placitis*,& *lib.6. aphor. c.8.* & Nicolaus Maſſa *lib.2. epiſt.* 11. & Bertapalia *cap. 5. de fractura cranii*, & Nicolus *ſermone 7. tract.4. ſumma 2. cap.91.* & Carpus *tract. de fracturis cranii*. Vega *lib.3. tract.1. cap.5.* plures ſimiles hiſtorias referunt eorum qui vulnerati in cerebro, vel partibus continentibus illius, ſani facti perfectam ſpirituum animalium coctionem, & reliquas proprias actiones ſanas in poſterum habuerunt. De corde ſimiliter vulnerato, vel à propria tunica denudato coctionem poſteà ſpirituum vitalium perfeciſſe, reliquaſque proprias actiones, deducitur ex Galeno *lib.1. de Placitis*.

Digitized by Google

& *lib.* 1. *de anatomicis adminiſtrationibus, cap.* 12 *&* 13. *in hiſtoria Mirilii Micographi, lib.* 2 *de Placitis.* Thomas à Veiga *comm. in lib. de locis.* refert vidiſſe cervam ex venatione captam infixam gerentem ſagittam cordi, quæ pro ſuis actionibus benè ſe habebat: & Realdus Columbus *de iis quæ rarò in anatome contingunt*: vidit quemdam qui ſine pericardio vixerat, quod eſt tunica çooperiens cor, cujus defectus non abſtulit cordi vim concoctricem ſpirituum. Pro ventriculo Nicolus *ſermone* 2. *ſumma* 2. *tract.* 4. *c.* 9. vidit quemdam, in cujus ventriculo fixus fuit cultellus uſque ad dorſum, qui ſanus factus perfectè chilum per totam vitam generare valuit: & Matthias à Cornace ruſticum vidit, in ventriculo ictum venabulo, qui vulnere glutinato, ſanus vixit, in poſterum perfectum generando chilum.

Probatur 3. Morbus parti ſuperveniens non neceſſariò abſolutam actionem cauſat: Ergo licèt ex præſuppoſita curatione ſuperveniret morbus teſticulis, non neceſſariò fierent ſic curati impotentes ad prolificum ſemen generandum. Probatur antecedens: Tum quia læſio à morbo poteſt eſſe ex Galeno *lib. de different. ſympt.* depravata, abolita, vel diminuta, neque ex hac ſequitur impotentia, ſicut neque ex actione læſa auditûs vel viſionis, ſequitur neceſſariò ſurditas abſoluta, vel cœcitas: Tum quia licèt detur morbus in parte lædens aliquas ejus actiones, poſſint aliæ perfectæ elici in illa; ſicut contingit in cerebro, læſis actionibus rectricibus, contingit coctionem, attractionem, & retentionem perfectè fieri: Contingit & in parte eadem alias lædi actiones ex vegetativis, illæſis aliis: Tum quia ex læſione partium continentium, non impeditur perfecta coctio partium contentarum: vulnerata enim cute, pan[n]i[c]ulo carnoſo, aut alia continente parte, caro ſub iis contenta perfectam elicit coctionem, nutritionem, & augmentum: Ergo licèt maneret morbus in externa continente tunicâ, poſſet caro teſtis prolificum coctione perficere ſemen.

Confirmatur: Etiam ſi oculus ſit organum perfectiſſimum, & illius partes continentes tunica cornea, aut adnata, quæ pro viſione uſum præſtant, patiantur vulnus, non ideo homo ſit cœcus: Ergo licèt tunica teſtis externa vulneretur, non ideo homo ſit impotens neceſſariò.

Confirmatur 2. Licèt in partibus organicis, quæ deſerviunt pro actionibus gradûs ſenſitivi, poſſet impediri actio; unâ, aut altera particulâ ex componentibus patiente morbum; non indè ſequitur, quòd patiente morbum una aut altera particula ex deſervientibus ad coctionem, lædatur coctio in parte, & auferatur: ſed facultas generans ſemen, quæ reperitur in carne teſtium, eſt facultas concoquens gradûs vegetativi: Ergo adhuc ſi ſuperveniat morbus in parte continente illius, perfectum poſſet produci ſemen mediâ ejus coctione. Probatur major, quia cùm actiones gradûs vegetativi ſint unicuique parti corporis neceſſariæ, omnes facultates gradûs vegetativi in unaquaque particula corporis inhærent, & in unaquaque corporis parte operantur pro ſui conſervatione, ſecundùm ultimum potentiæ, ſeipſis, ſine concurſu reliquarum partium vicinarum: Partes verò componentes organum, pro actionibus ſenſitivis concurrunt omnes ad actionem debitam tali organo, una principaliter, reliquæ præſtantes uſum; & ideo principalis

cipalis ſine reliquis nequit ſuam perfectè elicere actionem: Ergo licèt ipſa particula ex continentibus partis organicæ, læſa ſit, non ideo ſequitur, quod læſa aliquâ parte continente teſtium, non fiat ſeminis prolifici generatio, quæ in ipſo teſticulo perficitur, mediâ facultate concoctrice inhærente in carne teſticuli, illi propria, & quæ ab ipſa ſola perficitur, reliquis uſum præſtantibus, non pro coctione perficienda, ſed pro ſubminiſtranda materia, & ſemine deducendo; & aliis commoditatibus ad melius eſſe pertinentibus.

Pater Diana his viſis fundamentis in *tom.* 12. hos homines judicat poſſe contrahere matrimonium.

CONSULTATIO II.
Archiatrorum.

Qui judicarunt fontanellam pro Principe Hiſpaniarum non ſolùm proponi utilem, pro præcavendis morbis, quibus eſt obnoxius, & quibus ſæpè infeſtatur, ſed neceſſariam pro ejus vitæ conſervatione.

CONTINET

§. I.

Hiſtorica enarratio ætatis, temperiei, & morborum, quibus Princeps eſt obnoxius, & quibus infeſtatur.

§. II.

Scribendi occaſio, & neceſſitas: fundamentum totius diſcurſus, & aſſenſus, ac diſſenſus Archiatrorum proponitur.

§. III.

Ex coinquinamento in utero contracto indicata eſt fontanella pro præcavendo Principe ab epilepſia, quæ ex illo poteſt illi ſupervenire.

§. IV.

Hemicranea, & epilepſia, quæ morbi ſunt Principi hæreditarii ex matre; indicant neceſſariam eſſe fontanellam in illo ad ſui præcautionem.

§. V.

Quantumvis Epilepſia non eſſet Principi hæreditaria, ſed ex ventriculi cruditatibus timeretur: indigeret fontanella, præcautionis gratiâ.

§. VI.

Fontanellam tanquam præcautorium remedium ad præcavendos morbos, quos Princeps ſæpiſſimè patitur ex propriis intemperiebus, neceſſariam eſſe conſtanter aſſerimus.

§. VII.

Locus fontanellæ ob urgentiorem indicationem revellendi à jecore, quæ prævalet reliquis, debet eſſe in dextro Principis crure, in parte interiori, per quatuor digitos infra genu.

§. VIII.

Fontanella in Principe neceſſaria, non obſtant contraria opinantium rationes.

§. IX.

Totius diſcurſus concluſio, & fundamenta ex dictis deducuntur.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Hiſtorica enarratio ætatis, temperiei, & morborum, quibus Princeps eſt obnoxius, & quibus infeſtatur.

PHilippus Proſperus Carolus Hiſpaniarum Princeps conſtitutus, in quadrageſimo menſe, & dimidio ſuæ ætatis, temperie gaudet calida, & humida, fruitur albo colore in maxillis rubro inſperſo, partibus conſtituitur benè conformatis. Mater ejus ſtatim ab illius ortu correpta eſt lethali ferè epilepſia, quod in partu unoquoque illi accidit. Materni avi, duoque fratres ex eadem matre orti Epilepſia ſunt infeſtati, & extincti.

Princeps in lactente ætate lactis varietate fuit nutritus; undecim expertus nutrices, quo tempore, & ſubſequente, quo ſolidiori utitur cibo; unoquoque anno ter, quaterve incidit in febres cum vomitibus, nauſeis, ventriculi cruditatibus, cibique faſtidio, capitiſque gravitate. Harum duratio in tres, quatuorve porrigitur dies. In tempore lactationis ſuperveniebat ſimul catharroſa in pectus deſtillatio non ſine metu ſuffocationis. Ultra hæc, has concomitantur febres, plurima exanthemata, cutis rubores, variæque in illam excretiones; aliàs rubor cutis per plurimas partes; aliàs rubri tumores per corpus diſperſi; aliàs tumores ſimiles albicantes variolas æmulati; aliàs lati, & rubri tumores ſtatim in pus abeuntes, & in manantes cruſtras, quæ omnia per corpus diſperguntur, verſus caput tamen, & in illo luxuriant maximè. Eædemque excretiones præcipuè rubræ in omni anni tempore ſine febre etiam continuò effloreſcunt, ſæpè permanentes, ſæpè citò evaneſcentes; Harum febrium terminationes variæ. Primæ ſupervenientes febres, quæ ipſum poſt ortum aggreſſæ ſunt, ſudore finiebantur, altera in poſterum tumore retro autem ſiniſtram fuit terminata, qui poſt plures dies ſuppuratus, & uſtus per tres ferè menſes expurgans, ſalutem Principis non parum juvavit. Altera ſubſequens febris ſimili terminata tumore in eadem parte, qui reſolutione finitus: aliam poſteà febrem terminavit icor, bilioſumve pus per plures dies per aurem excretus. Ultima harum febrium caruit manifeſto ſenſibili abſceſſu; caruit exanthematibus ſemper reliquas concomitantibus, Princeps per octo dies permanſit à febre immunis, non à neutra diſpoſitione. Poſt illos apparuere rubri tumores in ſupernis partibus, & in facie, & repentè evaneſcentes, ſtatim vomitus ſine febre, nauſea, & cibi faſtidium ſimilia præcedentibus ſubſequuta.

Præter nuper relata ſymptomata; graviora duo animadverſa. Alterum elapſo anno, quo tempore tumor ſupervenit ſine febre in parte anteriori colli ſub mandibula, cui ſupervenit alter in inguine, ex cujus augmento imminutus fuit primus; utroque deliteſcente repentè ſupervenit bilioſa ventris dejectio, in quavis pulſus fiebant languidi, vires animales dejectæ, ſudores frigidi, iterum recurrentibus tumoribus, accidentia ſunt remiſſa, permanſit bilioſa dejectio per aliquos dies, quæ tumores terminavit. Alterum ſymptoma

ptoma ſupervenit in ultimo hoc recidivante morbo, quo tempòre ſtupore ſuperveniente, cutis excretiones evanuerunt, commotus fuit ventriculus, Princeps vomuit cœnæ alimentum, bis vomitu rejecit cruditates, in ſomnū delapſus, cum mutaretur color, & partes perfrigerarentur, tentatur expergefactio, non conſequuta fuit vociferatione, nec Principis in brachiis elevatione; frictionibus, & dolorificis remediis fuit aſſequuta, & duobus clyſteribus, totidèmque iniectis enematibus, priſtinus ſtatus reſtitutus.

Harum febrium curatio ſemper ab arte conſequuta fuit inſtituto modo in alimento, cum frictionibus, & neceſſariis inunctionibus, ſed potiſſimum purgantium clyſterium vſu, quibus ſemper magna expurgatur cruditatum copia, ſimul & bilioſorum humorum: quæ & ſanitatis tempore contingit commiſceri.

§. II.

Scribendi occaſio, & neceſsitas, ſundamentum totius diſcurſus, & aſſenſus ac diſſenſus Archiatrorum proponitur.

CVm morboſis prædictis affectionibus ſæpiſſime infeſtetur Princeps, continuoque labi in peius timeatur, nec ſecurus permaneat ab hæreditariis aliis affectionibus, pluresnon ſolum pro eius curatione, ſed pro præcautione illarum habitæ ſunt conſultationes, in quibus ter placuit minori parti fontanellam ex vſu maxime futuram; diſplicuit reliquis, & tandem vltimo iterum proponitur quid agendum pro præcautione, æquali numero, & convenire, & non convenire fontanellam proponitur à nobis; problematica hæc ſolutio in ardua, difficili, ac neceſſaria reſolutione movet, vt Regis decreto cogamur noſtri aſſenſus aperire fundamenta, quod vtriſque opinantibus fuit commune.

Pro ipſis ſanciendis deducimus ex Hippocrate, *lib. de articulis, lib. de morbo ſacro, lib. de aere, & aquis*, quod morbi, qui habituali, aut reverſiva nos affligunt ſucceſſione, quique remedia indicant, quibus continua evacuatione præcaveantur reverſivi inſultus, præcipue in infantibus, & pueris, ex triplici poſſunt ſuboriri origine, vel à coinquinamento in vtero contracto, & non repurgato, vel ab hæreditaria contacta infectione, ob quam tractu temporis prædicti ſuperveniunt inſultus, vel ab intemperie contracta in officinis, partibuſve principalibus, ex qua paulatim ſucci aggregantur, à quibus varii morbi, ſucceſſivæve illorum fiunt reverſiones. Ex iis fontibus exhauriemus, qui morbi ex illis poſſunt timeri in Principe, & quales ad ſui præcautionem indicent fontanellam.

Concors fuit inter conſulendum omnium aſſenſus in eo, quod Principis ventriculus diminutam habet coquendi vim, ſive ex nativa temperie, ſive ex vitio aliunde illi communicato, ratione cuius copiam generat cruditatum, à quibus, & febres proveniunt magna ex parte, plurimaque accidentia, quæ illas concomitantur, & quod immorandum maxime, perſiſtendumque in ventriculo roborando, & in ipſo expurgando per intervalla à recrementis, quæ aggregantur in illo. Sed diſcordes fuimus in eo, quod reliqui in hac ſola indicatione ſiſtunt: nos vero non eſſe fidendum huic

ſoli judicamus, ſed vitam Principis timemus, eiuſque ſalutem inſidiari ab aliis quamplurimis cauſis periculum minantibus, à quibus indicari fontanellam contendimus tanquam remedium illarum omnium præcautorium, quod conabimur fundamentis confirmare, quibus cogimur ad hanc opinionem, ſimulque refrangemus fundamenta eorum, qui communiſſimum hoc, proficuum, ac expertiſſimum remedium reprobare contendunt.

§. III.

Ex coinquinamento in vtero contracto indicata eſt fontanella pro præcavendo Principe ab epilepſia, quæ ex illo poteſt illi ſupervenire.

Fundamentum hujus doctrinæ deducitur ex Hipocrate, *qui libro de morbo ſacro textu 30. hæc protulit. Et quibuſcumque quidem pueris exiſtentibus erumpunt vlcera in caput, & in aures, & in reliquum corpus, & qui ſalivoſi ſunt, ac mucoſi, iy ipſi progreſſu ætatis facillime degunt, hic enim abyt, ac expurgatur pituita, quam in vtero expurgari oportebat. & qui ſic purgati fuerint, comitiali morbo, ſivè ſacro ferè non apprehenduntur; qui vero mundi ſunt, & neque vlcus vllum, nec mucus, neque ſaliva prodit, neque in vteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, vt ab hoc morbo corripiantur.*

Sed, Princeps mundus ab his ſemper ſtetit ita ut nec mucos, nec ſalivam, nec vlcus, quo expurgari potuerit ab hoc coinquinamento, habuit, nec potuit in vtero repurgari ab illo; ergo imminet ex Hippocrate periculum, vt ab hoc morbo corripiatur: ergo imminente hoc periculo, indicata eſt pro ipſo præcavendo fontanella, quo illius remedium præcautorium eſt, in hoc caſu, vt Doctor Sancta Cruz vnicus huius libri commentator tenet in commentariis ad hunc textum: Patet prima pars antecedentis ex omnium aſſiſtentium aſſenſu, quibus hoc eſt manifeſtum: Secunda pars, quod non fuerit in vtero repurgatus ex hiſtorica enarratione patet, ex qua conſtat quod ſtatim à partu mater agreſſa eſt lethali fere epilepſia ex commotione eiuſdem ſanguinis in puerperio, cum quo in vtero Princeps erat commixtus, & ex quo erat nutritus; ergo nequivit nudari ab illo coinquinamento in vtero.

Dices, quod Princeps per continuas excretiones ad cutem, quas patitur, vt conſtat ex hiſtorica enarratione, potuit repurgari à coinquinamento contracto in vtero, ſine eo quod immineat periculum epilepſiæ.

Contra ſtat experientia, quæ docet, quod excretiones, per quas pueri liberantur, & repurgantur, ſunt diu permanentes, per vlcera, vel cruſtras, vel mucoſitates copioſas, craſſiſſima excrementa purgantiæ, quæ in Principe non contigerunt; Tum, quòd vt infra probavimus, excretiones ad cutem in Principe non ſunt judicatæ ex coinquinamento ortæ, ſed ex propria jecoris intemperie congentiæ, & ex tenui, ac biliosâ materia: coinquinamentum in vtero ex craſſâ, ac pituitoſa materia concervatur, vt patet ex cõtextu Hippocratis.

Dices ſecundo, quod in primis menſibus hæc epilepſia poſſet timeri, non vero in

in adultajam infantia, in qua potentior virtus in principe valet illud coinquinamentum devincere, humoreſque in quibus permanet reſolvere.

Sed contra ſtat, quod Hippocates non ſolum in primis menſibus, ſi non repurgentur, timet epilepſiam, ſed ipſis jam pueris exiſtentibus, ut patet ex contextu.

§. IV.

Hemicranea, & epilepſia, quæ morbi ſunt Principi hæreditarii ex matre, indicant neceſſariam eſſe fontanellam in illo ad ſui præcautionem.

SEcunda ſors morborum, qui debent timeri, & præcaveri in Principe, ſunt hemicranea, & epilepſia, quas conſtat ex matre Principi hæreditarias eſſe in hiſtorica enarratione.

De hemicranea, quæ fit ex continua ſuccorum generatione, & confluxu in caput, præcaveri debere continua ſuccorum, ac paulatina evacuatione, qualis fit per fontanellam, conſtat ex Galeno *6. aphor. 46.* ubi morbos monet præcavere habituales, inter quos ponit epilepſiam, *& lib. 2. de compoſit. medicam. ſec. Loc.* eligit in hunc finem tapſiæ emplaſtrum: dyacryſu, & columbinum, quæ cauſtica ſunt, neceſſitatem præcautionis hemicraneæ cũ cauterio, ſeu fontanella demonſtrans, ne ſuperveniens, vel miſere torqueat ægrum, vel in apoplexiam deducat, ut obſervavit Horſt. *lib. 2 obſervat.* Coſtæus *lib. de igneis præſidiis.* Ioannes Zechius, Mercatus, fontanellam pro præcautione hujus morbi neceſſariam eſſe confirmant, & alii Iuniores, & ante ipſos Aëtius *lib. 4. cap. 5.* Oribaſius *10. medic. collect.* Aretinus *1 de morbis diurnis cap. 2.* Cornelius Celſus *lib. 11. cap. 1.* Albucaſis *lib. 1. cap. 5.* hujus remedii utilitatem pro hoc præcavendo morbo proponunt.

Dices, quod hemicranea in Principe nondum ſupervenit, & ideo nec ipſum aggreſſura videtur.

Sed contra ſtat, quod hæreditarii morbi præcaventur; quia licet non ſtatim reluceant, poſſunt tamen tractu temporis ſupervenire, in hunc finem tendit præcautio. Præterea, quod hic morbus in provectiori ætate maxime ſupervenire ſolet, antequam petit præcaveri.

Sed quia epilepſia Principi hæreditaria majus periculum minatur, immorabimur magis in demõſtranda fontanellæ neceſſitate pro illius præcautione: eſt enim, ut inquit Arethæus, morbus non ſolum fœdus, ſed inexpugnabilis, periculoſus, & plerumque lethalis, & fundamentalis ratio affigendæ fontanellæ in Principe pro illius præcautione eſt.

Principis avi epilepſia extincta ſunt; & propter hæreditariam labem ex ipſis contractam duo Principis fratres ex eadẽ matre orti epilepſia obiere: ergo in poſſibili, & nuper jam experto hoc periculo, non eſt immorandum in affigenda fontanella Principi pro illo præcavendo.

Qui diſſentiunt ab hac opinione, dicunt quod ſine fontanella poteſt Princeps præcaveri ab epilepſia hæreditaria, ſola victus ratione mutata, ventriculi corroboratione, aut expurgatione, ætatiſque mutatione: quam evaſionem Serna, & Sylvaticus deducere conantur ex Hippocrate, qui lac ratificare, aut eleterio purgare infantes tantum conſulit, *& in lib.*

epidem.6. ſect. 1. mutatione ætatis aliquos liberari ab epilepſia protulit, *lib. 2. aphor 46. Commitialiũ*, inquit, *liberationem faciunt mutationes ætatis, temporum, & locorum*, & Galenus *lib. de puero epileptico, & lib. 5. de locis*, ſola victus mutatione, & ventriculi amari medicamenti expurgatione contendit epilepſiam præcavere, ſine eo quod Hippocrates, nec Galenus pro hoc morbo præcavendo unquam uſi ſint fontanelis.

Sed contra ſtat: Primo, quod licet Hippocrates, & Galenus, fontanellæ non meminerint pro præcavenda epilepſia, hoc nullum inducit fundamentum ad ipſam denegandam: nam alia plura omiſſa ſunt remedia ab illis, quæ poſteriores in rempublicam medicam adduxerunt; quæque noſtris temporibus maximè ex uſu ſunt. Tota remediorum ſylva, quibus opera Meſues abundant, ſimplicium ubertate ſunt reperta, compoſitorum multiplicitate luxuriantia apud antiquiores illo, nondum ſunt experta. Plura ſimplicium quæ apud Arabes cognita ſunt, quæque noſtris temporibus apud Indos ſunt inventa, quæque pro uſu medicinæ maximè ſunt utilia ab Hippocrate, & Galeno non fuerunt cognita, nec in hoc ab uſu medicinæ exterminanda. Sanguinis miſſionem pro pueris, ſenibus, & prægnantibus, nec ſolum omiſerunt illi, ſed conati ſunt prohibere: Ratio tamen, & uſus amplectendam eſſe demonſtrarunt, & nullus eſt, qui renuat illa noſtris temporibus. Ratio enim, & uſus illud, & alia dogmata invertenda eſſe demonſtrarunt.

Præterea, nulla eſt ſecta Medicorum, ſive Rationalis, ſive Methodica, ſive Empyrica, ſive Spagyrica, quæ innumera non proponat remedia pro præcavenda epilepſia, & tamen ob inexpugnab[illegible] morbi recurrunt ad fontanellam, [illegible] ad ultimum artis aſylum: præterea licet Hippocrates, & Galenus expreſſe non conſulant fontanellam pro epilepſiæ præſervatione, ex eorum doctrina manifeſte convincitur hujus remedii utilitas, & neceſſitas ad ipſam præcavendam. Hippocrates enim in aphoriſtica ſententia: *Extremis morbis, extrema, & exquiſita remedia eſſe adhibenda*, docet. Cum ergo epilepſia Principi hæreditaria exitialis fuerit in avis, & fratribus, & extremum vitæ: ex Hippocratis doctrina deveniendum ad cauterium, & ignem, quæ extrema ſunt remedia. Tum ab eodẽ docetur, *quod medicamentũ non ſanat, ferrũ ſanat, quod ferrũ non ſanat, ignis ſanat; quod ignis non ſanat, [illegible]bile eſt:* cum igitur tanta ſit vitam Principis conſervandi neceſſitas, & præcavendi malum ab epilepſia, deveniendum eſt ad ignem, & fontanellam ad præcavendam illius ſalutem, antequam ſuperveniat morbus, & incurabilis fiat, ſicut contingere vidimus in Sereniſſimo Infante fratre illius, quem in prima acceſſione epileptica extinctum fuiſſe vidimus: Tum Hippocrates *6. epidem ſect. 3.* dicit. *Et [illegible] alii abſceſſus, ut fiſtulæ aliorum ſunt med[illegible]* cum ergo medicus ſit naturæ imitator, ſicut & illa curat, & præcavet ab[illegible] & inſultus morborum, qui timentur, aperiendo fiſtulam, per quam paulatim e[illegible]cuetur, & avertatur materia, ex qua timetur abſceſſus, debemus Medici, pro avertenda materia, & evacuando paulatim illam, ex qua timetur hæreditaria epilepſia, aperire fontanellam, quæ fiſtulæ gerit vicem: Tum Hippocrates *6. e[illegible] ſect. 6.* inquit: *De cubitus quidem, in q[illegible] facta tollit, hac ante acta prohibet*: cum ergo

Præ-

Princeps, ut patet ex enarratione hiſtoriæ, per fontanellam retro aurem, rupto abſceſſu, & expurgante per plures menſes, fuerit curatus a ſarcina humorum, quibus caput erat oppreſſum, ſimili modo poterit præcaveri per fontanellam, quominus coacervetur in capite humor, ex quo timetur hæreditaria epilepſia: Tum Hippocrates *6. epidem.* docet: *Quod alterius loci loca recipientia, aut dolore, aut pondere, aut alio aliquo liberant*; ex quo conſtat, quod ſi fontanella aperiatur in parte in Principe, liberabit illum, aut dolore, aut pondere, aut naturaliter trahendo humorem, qui fertur, aut in capite generatur, ab epilepſia, quæ ex illo humore in capite aggregato poſſet ſupervenire: Tum *6. epidem. ſect. 2.* Hippocrates *de Moſcho* inquit: *Admodum calculoſo in ſuperiori palpebra hordeolum fiebat, verſus aurem magis, deinde ruptum eſt intro, quinta aut ſexta ab anteriori parte pus affluebat, quæ infra ſolvit*: & cum in mutatione abſceſſus in contrariã partem, & puris purgatione liberatus fuerit à calculo, Valleſius recte hac doctrina concludit in comment. evidenter deduci ex Hippocrate fontanellam eſſe remediũ præcautorium pro epilepſia, inquit enim: *Accidit nonnunquam abſceſſus exiguos aſſiduitate expurgandi liberare ſolere à magnis morbis, vt vel unica puſtula multum tempus non ſaneſcens, vel ſordes quaſdam continenter demens liberet nonnunquam ab epilepſia, aut morbo alio magno*, ex quo, & nos concludimus deduci ex Hippocratis doctrina, quod fontanella ſit remedium præcautorium pro præcavenda epilepſia, & quod in hunc finem ſit Principi, nec ſolum utilis, ſed neceſſaria.

Præterea ex Galeni doctrina comprobatur fontanellæ utilitas, & neceſſitas pro præcavenda epilepſia, & in Principe, & in aliis quibuslibet: *in comment* enim *ad 6. epidem. ſect. 1.* ubi docet Hippocrates Puerorum ſyderationes ætate terminari in plurimis, *& 2. aphoriſ. comm. 46.* ubi dicit Hippocrates *comitialium liberationem faciunt mutationes ætatum, temporum, & regionum*, reddens Galenus rationem dicit contingere liberationem epilepſiæ, quia per illa ægri mutatio ad ſiccius temperamentum, quod opponitur humiditati, ex qua fit epilepſia, ex cujus doctrina patet, quod fontanella ſit ſecurius, ac potentius remedium ad epilepſiam, cum non ſolum exſiccet avertendo humores caput humectantes, ſed ipſam evacuando cauſam, ex qua aggregata ſupervenire ſolet epilepſia. Tum idem Galenus non fidens ætatum mutationi, *lib. de ſanguinis miſſione cap. 19.* ſanguinem mittit ex pede ad ipſam præcavendam. *& lib. 6. aphor. comm. 46.* vere ad præcautionem epilepſiæ docet ſanguinem eſſe mittendum, & exhibendum medicamentum purgans: cum ergo non fidens ætatum mutationi Galenus tranſeat ad magna remedia pro epilepſiæ præſervatione, & hæc plerumque vel non ſufficiant, vel nequeant in omnibus exerceri, ut contingit in Principe, cujus ætas nec corporis habitus illa tollerare poſſunt, deveniendum ad fontanellam; quæ continuo licet paulatim evacuando illorum gerit vices.

Præterea, non eſſe fidendum ſoli ætatum mutationi pro epilepſiæ præſervatione, & curatione conſtat ex quotidiana experientia, qua ante hanc mutationem plurimos trucidari ab epilepſia vidimus: & in ſimilibus morbis Hippocrates docet *4. aphor. 10. medicari eadem morbi die*, &

quod *extremis extrema, & exquiſita remedia ſtatim adhibeantur*, *& in epiſtola ad Cratevam*: num. 18. inquit, : *Ab omni artifice aliena res dilatio eſt, & præcipue in medicina, ubi dilatio vitæ periculum eſt.* & Celſus dixit, *Propera dum æger vivit, quia ſemel pereunti nulla remedia proſunt*: *& in præfatione ad ſua opera*, idem repetit Meſues: temere ergo dum ex hæreditaria epilepſia comminata eſt Principis vita, committitur mutationi ætatis eius præſervatio, præcipue cum ſecurius poſſit per fontanellam conſequi, & hæc non impediat, quominus mutatione ætatis coadjuvetur.

Præterea, neceſſitas fontanellæ in Principe pro præcavenda epilepſia probatur. Illud remediũ eſt eligendum in Principe pro præcavenda epilepſia, quod ut magis expertum, magis utile, & magis efficax temporum decurſu fuit receptum apud Claſſicos Medicos; ſed omnes communi aſſenſu magis fontanellam tanquam ultimum, & efficaciſſimum receperunt remedium plurimis ab hinc ſæculis: ergo pro præcavenda epilepſia in Principe fontanella eſt eligenda. Minor manifeſta eſt apud ipſos Authores, Herodotus antiquiſſimus author de Lybiæ gentibus, dicit; *Puerorum ſuorum, cum annum quartum attingerent œſipo ſuillo venas verticis adurunt, alii ipſorum temporales venas: & hæc faciunt, ne ullo tempore à capite deſcendens pituita offendat, & propter hoc ſe ipſos ſanos prædicant; & certe Lybici omnium hominum, quos vidimus, ſaniſſimi exiſtunt.* Mercurialis *lib.* 2. *variar. cap.* 2. ſuperaddit: *In Thuſcia, ac nonnullis Italiæ Regionibus vetus conſuetudo eſt, ut pueros adhuc lactantes, vel paulo majores in occipite ferris ignitis urant, ſperantes eo auxilio ipſos à pituita malis, & præſertim à puerili morbo tutos futuros.* En uſum, ſecuritatem, & utilitatem fontanellæ pro morbis ex crudis humoribus à capite ortis, & pro vitanda epilepſia in vetuſtiori ſeculo, & noſtris temporibus uſu, & experientia, ac authoritate confirmata. Simulque, & inter probatiſſimos authores fontanellam pro præcautione epilepſiæ Latinorum Medicorum princeps Cornelius Celſus approbat *lib.* 3. *cap.* 23. & Avicenna *ſen.* 1. 3. *tract* 5, quem ſequuntur Arabes, Aëtius *tetrabili* 2. *ſerm.* 2. *cap.* 13. Actuarius *lib. methodi. morb. cap* 2. idem tenent, & unanimi aſſenſu eos ſequuntur Averroës *lib. collige*, Oribaſi[illegible] 8. *ſynopſeos cap.* 3. qui ſynapiſmis utitur. Fontanellam ſimiliter Practici, ac Con[illegible]ſulentes omnes juniores pro epilepſia [illegible]dubitanter proponunt Ioachinus 9. *ad Almanſorem* 14 Rondeletius *cap.* 36. Montanus *conſ.* 50. Baptiſt. Theodoſ. *epiſt.* 45. Eraſtus *p.* 4. *diſput. contra Paracelſum.* Montuus *lib.* 1. *Anaſceve.* Proſper Alpin. *l*[illegible] *de medicina methodica, & lib. de medicina Ægyptiorum.* Piſo *lib.* 1. *de morb. curandis cap.* 9. Zacut. *lib.* 1. *de M. P. hiſtoria obſervat.* 6. Sennert. *tom.* 2. *p.* 2. *cap.* 31. Riverius *cap. de epilepſia lib. praxeos*, Sancta Cruz *lib. de morbo ſacro in text.* 30 Gavaſet. *lib. de Natura cauterii cap.* 15. Zechius *lib conſult. medicar. conſult.* 45. Hurn. *lib. de morb. capitis, cap. de epilepſia.* Gentilis, *in ſen.* 1. 3. Maſſarias *in praxi, cap. de epilepſia*, Holerius *in Scholio ad cap. de epilepſia*, Ba[illegible]deronius *cap.* 13.

Præteria, neceſſitas fontanellæ pro præcavenda epilepſia in principe probatur à ſimili. Eadem eſt ratio expurgan[illegible] cerebrum ab eo humore, qui in [illegible] aggregatur, & ex quo timeretur ca[illegible]

ſuf-

ſuffocativus, aut lethalis, ac præcavendi, & expurgandi illud à pituita, ex qua timetur lethalis epilepſia: ſed pro præcavendo illo à catharroſa affectione, nullū eſſet præſtantius remedium, quam fontanella: ergo nec pro præcavendo illo ab epilepſia. Probatur minor ex Proſpero Alpino *de medicina Ægyptiorum cap.* 12. ex Gavaſeto *lib. de fontanellis*, ex Coſteo. *lib. de igneis præſidiis* ex Zechio Mercato, & aliis, qui hanc doctrinam deducunt ex Galeno *lib. 2. de compoſit. medicam.* ex Aëtio *lib.* 4. ex Paulo *lib.* 3. ex Celſo *lib.* 1. *tardar. Paſſionum* & ex Albucaſi *lic.* 1.

§. V.

Quamtumvis epilepſia non eſſet Principi hereditaria, ſed ex ventriculi cruditatibus t. meretur, indigeret fontanella præcautinois gratia.

EPilepſiam ex conſenſu ventriculi, communiſſimam eſſe fatentur practici, vidit illam Galenus 5. de locis, cap. 5. Valleriola *l. b.* 3: *obſervat.* 7. Fernelius *conſ.* 7. Foreſtus *lib.* 10. *obſervat* 64. Zacutus *de P. M. hiſtoria lib.* 1 *in* 21 Schenkius *l.* 1 *obſervat*, Chifflet *obſervat.* 3. Guainerius *conſ.* 118. Montagnana *conſ.* 43. & ex hiſtorica enarratione videtur ad ipſam acceſſiſſe principem in ſomno profundo enarratione relato, quia ut refert Galen. *lib. de utilit, reſpirat.* Ariſtoteles judicat epilepſiam non differre à profundo ſomno: & idem Galenus *lib.* 3. *de locis.* admittit dari epilepſiam concuſſione, & Avicenna hanc vocat non ſenſatam, & ſine alienatione omnimoda à ſenſibus vidit illam Brunerus *conſ.* 14. & Marcellus Donatus *lib.* 2. *hiſt. medica mirabil.* [*cap.* 4.] & Beneveius *lib. de abditis morborum cauſis, cap.* 97.

Sive enim epilepſia ſit nominandum prædictum accidens in Principe, ſive, ſoporoſus aliis quivis ſit affectus; Ipſe tamen videtur ſubditus, ut ex ventriculi cruditatibus patiatur ob conſenſum caput, quod præcipue eſt expertum in omni febre, cum ſemper graveturcaput, ut ex hiſtorica enarratione comprobatur, & adhuc ob has cruditates fontanellam illi futuram præcautorium remedium aſſerimus, ne caput aſſiduitate abeat in idiopathicam paſſionem, aut vapores elevati concreſcant, ſic Mercatus *lib.* 1. *de recto præſidiorum uſu, cap. de fontanellis* §. *Cæterum in pueris diverſa quodammodo ratione res fieri debet, namque ſive caput primario affectu, ſive per conſenſum laboret ſemper in occipitio fontanella eſt aperienda, purgato protinus, ut par eſt corpore, quia etiamſi per conſenſum pueris ſæpius malum* (*id eſt epilepſia*) *præſertim ventriculi vitio fiat, nihilominus tamen, ut in his eſt acutiſſimus & ſumme periculoſus, ita facili negotio, & continuo aprimis diebus caput eſſentialiter obſidet, idque profecto propter facilem apparatum, quem ex crudorum humorum redundantia caput ipſum obtinet; quod quidem ob halitus aſcendentis malitiam, nullo negotio eadem labe fædatur, præter quam quod puerorum caput imbecillum eſt, & facile quodvis vitium ſuſceptat.* En doctrinam nuper poſitam, à Mercato prius ſancitam, ſimulque rationibus munitam. & comprobatam, ex qua patet, quod ſi ex vitio ventriculi repleatur caput, ut enarratione hiſtorica conſtat ſæpiſſime contingere in principe, & ex quo timetur epilepſia

ſia, qualiter ex eadem enarratione colligitur eum aggreſſam fuiſſe, fontanellam eſſe omnino neceſſariam.

Præterea Michael Gavaſetus *lib. de natura cauterii cap.* 15. inquit: *Quare ex iis conſtat illa corpora cauterium deſiderare, in quibus excrementa maxime redundant, vel propter capitis, vel ventriculi, vel jecoris imbecillitatem, & præſertim ubi periculum eſt, ne materia in corpore peccans ad aliquam partem nobiliorem præcipitata graviſſimum aliquod vitium, aut mortem tandem inducat.* Quæ cum timeantur in Principe ob ventriculi cruditates, caput per conſenſum replentes, illi eſt fontanella aperienda.

Præterea Coſtæus *lib. de igneis præſidiis medicinæ*, inquit. *In iis igitur ubi primum hujus mali germen appareat* (loquitur de epilepſia) *etiamſi ſit ex ventriculo, videtur rationi conſonum, occipiti ſtatim cauterium adhibere, ut aſcendenti pravo alitui exitus prius pateſiat, quam noxia ejus qualitas caput pertingat.*

Præterea Fienus *lib.* 1. *de cauteriis cap.* 15. docens morbos à quibus fontanella præſervat, inquit: *Quocirca medici plerumque in frigidis, & pituitoſis capitis, thoracis, ſtomachi, & hepatis affectibus, in epilepſia, cephalea, & catharro; & omnibus frigidis fluxionibus, fontanellis utimur:* Ex quo apparet fontanellam præcautorium fore remedium adhuc pro fluxione frigidorum humorum à ventriculo in caput.

Pręterea roboratur hæc doctrina ex Hippocrate *lib. de morbo ſacro, text.* 46. inquit enim: *Sic vero ſe res habet etiam in homine, cum enim ætatem adeptus fuerit, morbus non amplius curabilis eſt, cerebrum enim corroditur à pituita, & colliquatur: idcirco, quod colliquatur, aqua fit & foris cerebrum ambit, & circumvadit, & propterea frequentius epilepſia corripiuntur:* Ex quo apparet à ſimili, quod frigidi vapores à ventriculo elevati, & in caput rapti poſſunt in cerebro recepti, & corrupti, putreſieri, putrefacti corrodere, & immedicabilem epilepſiam, ac læthalem efficere, niſi per fontanellam continuo trahantur, qui aggregantur humores, & expellantur à cerebro.

Præterea probatur à ſimili: In epilepſia contracta ex hæreditaria labe convenit fontanella; ut cum communi claſſicorum Authorum aſſenſu probavimus; non quia poſſit devinci hæreditaria intemperies, à qua provenit, ſed ut continuo evacuentur humores, qui continuo ab illa generantur, ex quibus provenire poteſt acceſſio epileptica. Ergo eadem ſimili ratione licet per fontanellam nequeat curari frigida intemperies ventriculi, nec poſſunt evacuari cruditates, quæ ſuperfluunt in illo, ex quibus elevantur vapores, qui in cerebro cauſant epilepſiam, eſt tamen neceſſaria fontanella tanquam præcautorium remedium, ut per illam evacuentur vapores, ſeu humores recepti in cerebro, antequam aggregentur, alterentur, & cauſent epilepticam acceſſionem.

§. VI.

Fontanellam tanquam præcautorium remedium ad præcavendos morbos, quos Princeps ſæpiſſime patitur ex propriis intemperiebus, neceſſariam eſſe conſtanter aſſerimus.

PErvenimus jam ad culmen difficultatis, cujus cauſa fit conſultatio. Patet ex hiſtorica enarratione Principem ſæpiſſime vexari febribus cum vomitibus, nauſea, cibi faſtidio, & capitis gravitate, & illas concomitare catharroſas affectiones, varia exauthemata, terminarique febres per varias excretiones, abſceſſus, & tumores: Hæc omnia cum moleſta, ac periculoſa ſint, & præcautorio indigeant auxilio de fontanella, quam in Principe probavimus ob varias indicationes eſſe neceſſariam, aſſerimus ulterius, pro iis omnibus vitandis morbis, & accidentibus nuper relatis, magis neceſſariam eſſe tanquam remedium curatorium, & præcautorium.

Prima horum affectionum origo eſt imperfecta coctio ventriculi, ob quam aggregantur cruditates, ex quibus febris fit, & reliqua ſubſequuntur concomitantia accidentia; læſam vero coctionem, ciborumque corruptionem in illo, non ſemper neceſſe eſt provenire ex vitiato ventriculi temperamento, aut debilitate, ſed plerumque corrumpitur adveniens alimentum ab humorum pravitate, ut docet Galenus *lib.* 1. *de locis affect.* §. *quod ſi omnino accuratiori ſcrutinio volueris hujuſmodi quæſtiones enodare, interdum ſimul ac alimenta fuerint corrupta, coctionis quoque actionem læſam eſſe dices. Interdum hanc quidem non lædi, illa vero eſſe vitiata, quippè corruptiones ciborum tres primæ, ac veluti generaliſſimæ ſunt differentiæ: una quidem fit per proprios ventriculi morbos: altera à vitioſis humoribus in ipſo accumulatis: tertia ab alimentorum qualitate inducitur.*

Primò; ex hac doctrina deſumimus fundamentum ad probandum, quod febres ortæ ex corruptione ciborum in ventriculo, & pravis humoribus in illo contentis, indigeant fontanella ad earum præcautionem.

Febres, quæ oriuntur ſæpiſſime in Principe ex pravis ventriculi humoribus, non ſolum oriuntur ex cruditatibus in illo genitis, ſed ex pravis humoribus, & icoribus à jecore, & venoſo genere ad ipſum confluentibus: Sed hunc confluxum, & bilioſorum humorum generationem, nullum aliud remedium valet præcavere, quam fontanella: per accidens enim jecur attemperat, & ſuperfluos illos humores redundantes, qui continuo generantur ab illo, continuo valet evacuare: Ergo ad præcavendas febres, & illarum plurima accidentia, eſt judicata tanquam remedium præcautorium.

Probatur major: Primo, quia ut patet ex hiſtorica enarratione, omnes iſtæ febres curantur per clyſteres, evacuando per ventrem cruditates ſimul, & bilioſos humores, verum non generantur bilioſi humores in ventriculo; nam ſimul ab eodem calore in eodem tempore, & ex eodem alimento non poſſunt cruditates, quæ fiunt à remiſſo, & debili calore, & bilis, quæ ab illo adurente, & intenſiſſimo fit, generari: ergo cum cruditates fiant à debili calore ventriculi, bilis in jecore tantum generari petit, à quo refluit ad ventriculum, & tanquam prava ſubſtantia

Digitized by Google

calida, & apta corrumpi eſt præcipua cauſa febris, & aqua crudi reliqui humores alterantur. Tum tertio, quia coctio ventriculi imperfecta non fit ex ſolo vitio ventriculi, alias omni tempore ventriculus eſſet impotens ad coquendum; quia nativa intemperies non eſt periodica, ſed continua: ſed in Principe in determinatis periodis fit læſio, & cruditas, ex quo apparet, quod hæc provenit ex pravis bilioſis humoribus refluentibus à venis, in quibus paulatim coacervantur. Tertiò, tempore ſanitatis, dum ſuperveniunt bilioſæ dejectiones bene ſe habet Princeps, non alia ratione, niſi quia non immoratur in ventriculo continuus bilioſi humoris affluxus, à quo poſſet coctio interturbari. Quartò, dum excretiones ad cutem bilioſæ permanent, Princeps bene ſe habet: dum ſubito evaneſcunt, interturbatur ventriculus, & vel in vomitus, vel in dejectiones, aut febres incidit, ut ex enarratione hiſtorica conſtat: Ex quo apparet ex refluxu bilioſi humoris ad ventriculum, & coctionem lædi ob pravos commixtos humores, ut nuper vidimus ex Galeno, & alia ſimul concitari ſymptomata. Quintò, ut conſtat ex hiſtorica enarratione, tumores duo ſimul apparentes in Principe in collo, & inguine retrocedentes, in bilioſas dejectiones mutati ſunt, & per ipſas tandem terminati, quod manifeſtum præſtat indicium, quod Princeps his in venis redundat humoribus, & quod illi facilem habent recurſum in ventriculum, & ventrem, dum nequeunt moveri ad tertiam regionem. Sextò, quia vitiata coctio ventriculi non poteſt ex ſola frigiditate ventriculi oriri, ſed ex calidis humoribus depravatiſque, coctionem impedientibus, alias Princeps non frueretur colore albo naturali rubro inſperſo, quod patet ex hiſtorica enarratione, ſed albo morbolo indicante cacochymiam pituitoſam provenientem à ventriculo, materiam omnino ineptam nutritioni præſtantem. Septimò, febris, quæ bilioſorum humorum evacuatione per aurem terminata eſt, ut ex enarratione conſtat, manifeſtè convincit febres in Principe non dependere ex ſola cruditate ventriculi; ſed ſimul redundare bilioſos humores, qui in ventriculum delati valent ſua pravitate coctionem lædere. Octavò, ut patet ex hiſtorica enarratione, Princeps non eſt in ultima febre liberatus à ventriculi noxis, cibi faſtidio, & nauſeis, donec exanthemata cutis apparuerunt, & ipſis ſubito recurrentibus, ſubito incidit in eadem ventriculi accidentia, quæ permanſerunt cum dejectionibus crudis, & bilioſis, donec iterum bilioſi humores in cute effloruerunt: ergo manifeſtum præſtant indicium, quod bilioſi humores pravi, ventriculi coctionem impediunt, & quod ab illis depravata coctio ventriculi ex alimento materiam generat, ex qua permanent dejectiones, donec in cutem refluant bilioſi humores, & in defectu illorũ ventriculus valeat perficere coctiones.

Probatur ſecundo ab exanthematibus indicari in Principe fontanellæ præcautoriæ neceſſitatem. Rubores, & tumores, quibus Princeps in morbis, & ſanitate ſcatet, bilioſique humores, quos jecur continuo fere mittit ad cutem, retrocedere poſſunt ſubito in principes, & internas partes, vel naturæ impotentia, vel frigore impediente, cutemque conſtringente: Sed hujuſmodi recurſus periculoſus, ac lethalis eſt: ergo ad illum vitandum indicata eſt fontanella, per quam refrigerato jecore, impediatur bilioſorum humorum

Digitized by Google

morum generatio, & ut qui continuo generantur, continuo evacuentur, & qui in partes principes poſſunt refluere, revellantur.

Probatur minor ex Hippocrate *lib. 1. de morbis, §. febricitanti, ac bilioſo in tempore foras diſperſa bilis bonum, diffuſa vero, ac diſperſa ſub cutem, toleratu eſt levior habenti, & curatu facilior: diffuſa autem, ac diſperſa, & ad unam aliquam corporis partem collapſa, malum.* Tum, *lib. 2. præſagit. text. 68.* inquit: *Si vero evaneſcant abſceſſus, & retrocedant, ſputo non excreato, & febre detinente, periculum imminet, ne deſipiat, & moriatur homo.* Tum, *lib. 2. de morb. vulgaribus*, inquit: *Maligniora ſunt, quæ derepente diſparent.* Tum, *lib. 3. epidem. de Serapi*, cui repente evanuit pruritus in ventre, dicit Hippocrates, quod pruritus in ventre repente evanuit, & in parte inani factus eſt abſceſſus, ex quo periit. Tum, *lib. 5. epidem.* de Ephronoris filio dicit, quod evanuerunt exanthemata ſubito, & incidit in febrem malignam. Tum, 2. *progn. tex. 68.* dicit: *Si abſceſſus ſubito retrocedant, valde funeſtum.* Tum 5. *aphor. 68.* inquit: *Quibus tumores in ulceribus apparent, non convelluntur valde, neque inſaniunt, verum iis evaneſcentibus derepente, quibuſdam à tergo convulſiones fiunt, quibuſdam intra inſania, vel dolor lateris acutus, vel difficultas inteſtinorum.* Tum ex hiſtorica enarratione conſtat Principem dum tumores ſubito evanuerunt, in dejectiones bilioſas incidiſſe, cum vitalium, ac animalium virium ſumma dejectione, ac fere ſyncoptica diſpoſitione, frigidiſque ſudoribus: ergo hujuſmodi recurſus in illo, poteſt eſſe periculoſus, ac lethalis.

Probatur tertio fontanellæ præcautoriæ neceſſitas in morbis Principis ob periculoſas ſuorum morborũ terminationes: Nam caput ſemper gravatur ex humoribus in ipſum confluentibus, & in dies debilius redditur: conſtat enim ex hiſtorica enarratione, quod in primis febribus fuit potens, ut principio febris ſe exoneraret in pectus per catharroſas affectiones, in aliis verſus aures per tumores, poſtea non niſi per aures intra ſuppurando materiam; ſi ergo ulterius gravetur ſupra expertam jam debilitatem, impotens fiet ad expellendum, & incidet in graviſſimum, ac lethalem ſoporoſum affectum, qualiter ultimo illi contigiſſe ex receptis à ventriculo vaporibus conſtat, ex enarratione: ergo ne ex toto caput ex receptis excrementis imbecillum reddatur, convenit fontanella, qua paulatine expurgetur.

§. VII.

Locus fontanellæ, ob urgentiorem indicationem revellendi à jecore, quæ prævalet reliquis, debet eſſe in dextro Principis crure, in parte interiori, per quatuor digitos infra genu.

PRobatur, quia fontanella indicatur à majori urgentia tãquam remedium attemperans jecoris, & ad revellendos, & evacuandos humores bilioſos, qui ab ipſo jecore refluunt ad ventriculum, quique confluentes ad caput, & ad alias partes externas minantur majora incommoda: & ſi ſubito retrocedant, ſummum periculum, ut probavimus: ergo in crure dextro, debet aperiri fontanella in hunc finem: Probatur conſequentia ex Hippocrate qui *6. epidem.* docet: *Revellere ſi quo non oportet vergat humor.* & *lib. 2. epidem. ſect. 5. in hiſtoria Stymargi famulæ* docet in curatione deveniendum eſſe ad occaſionem, & occaſionis initium, quod in

quod in Principe eſt intemperatum jecur. Tum ex Galeno *lib.* 3. *de loc.* ubi referens hiſtorias eorum, qui epilepſias patiebantur ex conſenſu cum partibus inferioribus, in ipſis ſiſtendum in remediis aſſentitur, in pedeque tapſiam eſſe imponendam, ut fonticulo facto, præcaveatur aſcenſus venenoſæ auræ in caput. In eandem incidunt doctrinam Trallianus *lib.* 1. *cap.* 15. Ætius *ſerm.* 2. *cap.* 18. Paulus *lib.* 3. *cap.* 13.

Probatur ſecundo, experientia, & obſervatione Zacut. *lib.* 1. *de M. P. hiſtoria*, qui juvenem vitio jecoris laborantem, ob illiuſque calidam intemperiem, curare aggreſſus, aliiſque omnibus remediis non proficientibus, inquit: *Verum cum malum hiſce celebratis ferocius inſoleſceret, ut humor neceſſario ex partium diurna debilitate gignendus ad imas differretur corporis partes, ut ſpiraret jecur, ſuaque excrementa ad ignobiles partes detruderet, fontanellam in dextro crure aperiendam curavi, ex qua cum impura ſordes manarent, in totum exſiccatis ulceribus, obeſior factus priſtinum nitorem recuperavit.* En caſum noſtro ſimilem, fontanellæ in crure dextro utilitatem, & neceſſitatem confirmantem.

Probatur tertio, ex Mercuriali ab illo citato, *lib. de decorat. cap.* 13. in quo agens de morbis faciei, inquit: *Si in ullo caſu uſus cauteriorum utilis eſt; proculdubio in hoc, ut viderim ſolis cauteriis cruribus affixis, rubedines faciei prorſus eſſe ſublatas.* Cum ergo Princeps continuo in febribus, & ſine illis, vexetur rubris exanthematibus in facie, quæ jecoris calidam intemperiem atteſtantur, & affluxum bilioſorum humorum in varias partes, ſi in ullo caſu uſus cauteriorum in crure eſt utilis, præcipue in hoc.

Præterea Zechius *lib.* 1. *conſult.* 4. pro ſanguine bilioſo erumpente in nares ob calidam jecoris intemperiem, fontanellam in crure dextro conſulit ſubtus genu ad internam partem: tum ad attemperationem, tum ad avertendum infra ſanguinem, aut ejus ichorem, qui rapitur in partes ſuperiores, & in caput: & idem Zechius *conſult.* 49. fontanellam conſulit ſub crure dextro infra genu in parte interna ad vapores, ichoreſque calidos, infra detrahendos, ne ſurſum ferantur, ex quo apparet ſimili ratione in crure eſſe aperiendam Principi fontanellam, ad jecoris attemperationem, & ad revulſionem bilioſorum humorum, ne in ventriculum refluant, aut ſuperabũdantes confluant in caput, aut alias internas partes.

§. VIII.

Fontanella in Principe neceſſaria, non obſtant contrariè opinantium rationes.

PLuribus jam fundamentis probavimus ob varias cauſas indicatam eſſe fontanellam pro Principis ſalute; & vita conſervanda, ſed quia Galenus *lib. de ſanguinis miſſione cap.* 20. duo requirit, ut ſanguinis miſſio, aut aliud remedium exerceatur, quod ſcilicet adſit præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium, cumque majus fundamentum contrariè opinantium ſiſtat in proponendis eis, quæ illam impediunt, proſequemur in ipſis examinandis in hac ultima parte.

Primum ſit genericum fundamentum, quod probat nulli eſſe aperiendam fontanellam, quia plura ſunt incommoda, quæ ex fontanella ſuperveniunt habenti illam, quam utilitas quæ poteſt ſubſequi ex illa: ergo

ergo in nullo debet aperiri, quia ex Hippocrate in *lib. epidem.* remedium tale debet eſſe, ut ſi non proſit, ſaltem non lædat; ergo adaptando hanc Doctrinam Principi, fontanella illi non eſt aperienda. Antecedens deducitur ex Sylvatico *lib. controverſ. medicar. controverſ.* 87. ex Sancta-Cruz *lib. de morb. ſacro in comment. ad text.* 30. ex Ranchino *tract. de morb. pueror. ſect.* 2. *cap.* 2. ex Serna *lib. de alendi infantes ratione cap. ult.* qui plura proponunt incommoda, ſed præcipue adducit illa Fienus *lib.* 3. *de cauteriis cap.* 1. hæc proponens, quod per fontanellam ſpiritus reſolvantur, quod optimi humores apti pro partium nutritione evacuentur, quod defectu ſpirituum vitalium, & debitæ nutritionis, corpore refrigerato fiat, qui fontanellam habet, debilis, quod non poſſit augeri, & perduci ad ſibi debitum augmentum, quod imperfectas omnes eliciat coctiones, quod ventriculi calor, quia debilis eſt, continuo cruditates generet, & fiat omnino impotens ad coquendum, quod defectu coctionum fiat extenuatus, debilis, & impotens ad animales motus, per quos puerorum partes roborantur, & ad exercitium, quod maximè confert pueris. Provenit ſimul quod calidum innatum imminuatur, & reſolvatur, & quod nequeat pervenire ad longævam vitam, & terminum vivendi illi debitum, nec ad virilitatem neceſſariam, nec acquirere generandi potentiam, quæ ex partium principum extincto calore neceſſario debet labefactari: ergo hæc incommoda majora ſunt, quam utilitas, quæ ex fontanella ſubſequi poteſt.

Magna equidem ſunt, quæ timenda proponuntur incommoda ad impediendum fontanellæ uſum: ipſumque exterminandum à medicina, & potiori jure in Principe. Sed licet ſubſequi aliqua poſſint ex indebito uſu fontanellæ, ut Fienus fatetur, *lib.* 3. *de cauteriis cap. de noxiis, quæ proveniunt à cauteriis male adhibitis.* Si debite adhibeatur, nullum ſubſequi ex iis incommodis confirmat experientia in illis, qui in ultimam ſenectutem deducuntur cauteriorum adjuti beneficio, nullo incommodo ex illis ipſis ſuperveniente. Confirmat antiquiſſimus cauteriorum uſus uſque ad noſtra tempora, ſemper in medicina receptus, & apud clariſſimos Medicos omni ætate laudatus, & expertus, Aëtius enim, ut inquit Fienus, qui ſub Conſtantino Magno floruit, & Ægineta ipſius coætaneus, & ante eos Cælius Aurelianus multos morbos docuerunt curare per cauteria, ſimiliter, & Plinius Secundus *lib.* 3. *cap.* 5. & Quintus Serenus, qui floruit tempore Gordiani, Galenus, *lib.* 2. *de arte curat. ad Glauc. cap.* 2. 9. *&* 10. *& lib.* 5. methodi, & aliis in locis, cauteriis utitur, & fatetur eodem uſos fuiſſe illo antiquiores, Cælius Aurelianus *lib.* 3. *curat. diurn. paſſion. cap.* 4. antiquiores refert, qui uſi ſunt cauteriis, & Themiſonem, ac Praxagoram pro epilepſia illa exercuiſſe, adducitque Fienus hoc amplexos fuiſſe auxilium Archigenem, Antyllum, Theophraſtum, Hippocratem, Hærodotum, qui vixit per trecentos annos ante Chriſti adventum. Empirici, Methodici, Dogmatici, & inter hos omnes Arabum ſcholæ ſectatores, omneſque omni ætate medici Rationales, nullo dempto, pro variis morbis hoc amplectuntur remediũ, quod ab uſu eſſet relegatum, ſi tot ſupervenirent ex illo incommoda. Imò potius hæc nos movent incommoda, ne ſubſequantur in Principe, ad aperiendam fontanellam;

ſine qua nec hæc incommoda, nec pericula à nobis propoſita poſſunt in Principe præcaveri. Ratio hujus eſt, quia ut docet Galenus *lib. de natural. facult. cap. 6.* noſtri corporis partes ex naturæ œconomia inſitum habent, quod attrahant utile, & expellant inutile, & ne ſe impedirent, alias robuſtiores, alias debiliores fabrefecit natura, ut in has illæ noxios humores mitterent, præcipue in cutem, quam docet Galenus, quod in hunc finem debiliorem fecit natura, ut reliquarum partium reciperet excrementa.

Ad ejus imitationem ars Medica, quæ imitatrix eſt naturæ, adinvenit fontanellas, ut inquit Michaël Gavaſetus, per quas debiliores efficeret noſtri corporis partes externas, & minus nobiles, ut nobiliores aliæ ſuperfluis redundantes ſuccis ſe exonerarent in illas, & ut per illas expurgarent continuo, & paulatine, quod continuo, ac paulatine generatur, aut aggregatur in partibus nobilioribus, vel quod aliunde in illis recipitur, à quorum humorum noxa ipſæ per refluxum in fontanellas ſe exonerant, ſimul, & repurgatur maſſa ſanguinaria à ſuccis commixtis ipſam impuram reddentibus, & ſua impuritate ipſam conſpurcantibus, & impedientibus, quo minus puriores humores poſſent partes nutrire, impeditur enim nutritio ab impuris humoribus, ut docuit Hippocrates *lib. 2. aphoriſm* dicens: *Impura corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes.* & Galenus *in comment.* reddit rationem dicens: *Corrumpitur enim adveniens alimentum ab humorum pravitate, corpus jam obtinente, ita quod ipſorum quidem quantitas adaugeatur, qualitas vero ſervetur. Hoc vero præcipuè fit, quando ventriculus quibuſdam humoribus vitioſis plenus ſteterit.*

Ex quibus patet ad cumulum objectionum, quod non obſtant, ut diximus, pro fontanellis in aliis quibuſcumque ægris, ſi indicentur ab aliquibus morbis. At verò in Principe potiori jure fontanellam debere exerceri, ut ſe expediat ab omnibus iis propoſitis incommodis, quia ut ſupra probavimus, Princeps patitur recurſum bilioſorum humorum à jecore in ventriculum, & à venis, & ab ipſis, ut inquit nuper citatus Galenus; *quando ventriculus quibuſdam humoribus vitioſis eſt plenus, corrumpitur alimentum*, & inde neceſſe eſt, ut fiat ineptum, ut partes poſſint ex illo nutriri. Præterea vitioſi hujuſmodi humores ad venas delati conſpurcant maſſam ſanguinariam, redduntque impuram, & ineptam pro nutritione. Cum igitur per fontanellam ut diximus, poſſint expurgari prædicti pravi humores, hos enim partes reſpuunt, & expellunt per fontanellas, ob rationes ſupradictas, his evacuatis, ſperandum ſemper quod reliqui humores puriores relicti in Principe perfectius nutriant, & materiam præſtent pro partibus augendis aptam; & ut ex illa puriori perfectiores generentur ſpiritus vitales, à quibus vigorato calore, omnes actiones illius perfectiores fiant, ipſeque ſanus evadat ad generandum, & ad longiorem vitam conſequendam aptior, influente, & innato calore roboratis. Quæ omnia nos movent ad deſiderandam fontanellam in illo, qua hæc judicamus poſſe conſequi.

Confirmat hunc diſcurſum experientia tot gentium, qui per fontanellas à graviſſimis morbis liberati ſunt, & ad perfectam ſanitatem deducti, & ab extenuatione in naturalem habitum redacti. Confirmat & antiquiſſima Hærodoti obſervatio,

Digitized by Google

tio, quæ demonſtrat Tytones in Lybia, quia omnes ob morboſam diſpoſitionem coacti ſunt uti cauteriis, poſt illa præreliquos ſaniores factos, ut ex illo ſupra deduximus: Confirmat illam Zacutus in ſimili caſu nuper adducto, dicens, quod aperuit in juvene fontanellam, *ut humor neceſſario ex partium debilitate gignendus ad imas differretur partes, & expirares jecur, ſuaque excrementa ad ignobiles partes detruderet*: & ſuperaddit, quod poſt fontanellam *ager obeſior factus priſtinum nitorem recuperavit*, quod & nos conamur ratione, & experientiis ducti, exemplique commoti conſequi in Sereniſſimo noſtro Principe per fontanellam.

Secundo ſpeciali ratione videtur impediri fontanellam in Principe, licet eſſet indicata, quod ſpiritus vitales poſſunt per illam continuo reſolvi. Princeps autem eſt in ætate creſcendi, qui creſcunt, ex Hippocrate plurimo indigent alimento, cum enim ex enarratione hiſtorica conſtet, quod illius ventriculus imperfecte concoquit, & plurimas continuo generat cruditates, ſi alimentum augeatur, & reſolutis ſpiritibus, calor influens imminuatur, neceſſario ex majori copia cruditatum ex iis cauſis ſupervenientium, & febres, & accidentia, quæ ex illis continuo illi accidunt, fient frequentiores, & periculoſiores, quod maxime eſt vitandum.

Antiqua, ut vidimus ex Fieno, eſt hæc objectio contra fontanellæ uſum: quod ſpiritus vitales reſolvantur per illam, Michaël Gavaſetus *lib. de natura cauterij cap.* 15. ſatisfacit complete dicens: *Præterea ſi cauteria vim haberent diſſipandi ſpirituum ſubſtantiam, omnes illi citiſſime interirent, qui quamplurima vulnera, & ulcera magna, & antiqua patiuntur. Sed in iis, cum ſpiritus nihil omnino patiantur, niſi ex fluxu ſanguinis, vel ſinuum cordis, & cerebri dilatatione, non eſt dicendum reſolutionem ſpirituum apertionem cauteriorum impedire.*

Sed ſpecialiter in apertione fontanellæ in Principe convincitur contra Archiatros, hanc rationem nullam vim habere, ipſi enim unanimi aſſenſu conati ſunt cauterium in Principe apertum in tumore retro aurem per tres menſes conſervari, fruſtra hoc, & non inculpate, ſi per illud ſpiritus reſolverentur, præcipuè circa cerebrum: ex quo refrigerato, Princeps poſſet fatuus evadere, & tamen cum illo perfectam aſſequutus eſt ſanitatem, ut patet ex hiſtorica enarratione.

Tertio ſpeciali etiam ratione ex ſupra relatis nocumentis, videtur impediri fontanellam in Principe, etiam ſi ſit indicata, quòd debemus longævam illius vitam quantum poſſibile fuerit conſervare, ipſius accretionem, & augmentum coadjuvare, illius vires perficere; nutritionem partium, quæ in ipſo diminuta eſt, roborare: quæ omnia ſi fiat fontanellâ, impediuntur, quia cum continuo per fontanellam evacuetur portio alimenti utilis pro nutritione, & pro augmento neceſſarii in Principe, defectu illius debilis evadet, & longæva ejus vita intercipietur. Præcipuè cum extenuatus ſit, & corpora extenuata ex Hippocrate 2. *aphoriſ.* 7. non evacuare, ſed reficere oportet.

Vetuſtam hanc objectionem contra uſum fontanellæ rejiciunt Fienus, & reliqui authores, qui de fontanellis agunt. Rejecit ejus fundamentum pro ipſa vitanda in Principe, quòd ſi ſemel pereat ex morbis, quos per illam præcavere contendimus, qui ut diximus vitæ periculum minantur: quando continget Principi

ſui

frui vita longæva, & aliis utilitatibus, quæ illi promittuntur; ſi non aperiatur fontanella.

Præterea nos ſatisfacimus cum doctrina Galeni pro prima objectione adducta, quod ſcilicet per fontanellam pravi humores vacuantur: illi enim ad illam feruntur, quos mittit facultas expultrix, hæc verſatur circa inutile, ſi tamen aliqua portio utilis commixta cum inutili evacuetur, hæc non impedit, quominus non tentetur in Principe per fontanellam pravorum humorũ evacuatio, per quã humores apti nutrire depurati apti reddantur, ut inpoſterum valeant nutrire, partes reficere, augere, & Principem in naturalem habitum, & longiorem vitam deducere, ac in omnimodam ſanitatem, ut ſupra vidimus in ſimili caſu contigiſſe juveni à Zacuto telato, qui repurgatis per fontanellam vitioſis ſuccis, ac bilioſis, quibus redundabat in venis, ſanitatem, & priſtinum recuperavit ſtatum.

Summus dictator Hippocrates tot ab hinc annis hanc obſervavit doctrinam *lib. 5. epidem.* Oeniadis viro tabeſcente, & nullo adjuto pharmacorum genere, quia conſummebatur, cui ſanguinem miſit ex utraque manu, uſque dum exanguis redderetur, & expurgato ſimul cum ſanguine pravo ſuperabundante humore, ſanus factus fuit; quod cum in Principe nequeat fieri per ſanguinis miſſionem, quam renuit ætas, & habitus illius, fontanella indiget, quæ loco ſanguinis miſſionis licet paulatine, quod tutius eſt ex Hippocrate, bilioſos ſuccos evacuet, qui exuperantes conſpurcant reliquos humores, ex quibus Princeps deberet nutriri, & ſine quibus in priſtinam ſanitatem redactus vitabit omnia incommoda in objectione propoſita.

Magiſter Galenus *lib. 6. epidem. ſect. 3. comment. 29.* extenuatam mulierem ex pravis retentis menſtruis conſpurcantibus reliquos humores, & impedientibus illius nutritionem curavit, ſanguine largiter miſſo, & ſic ad ſanitatem eam reduxit. Similes hiſtorias, ac obſervationes referunt Beniven. *lib. de abditis morb. cauſis cap.* 44. & Dodonæus in annotationibus in illum, rationem reddidit ipſe Galenus *6. epidem. ſect. 4. comm. 26.* quia ſcilicet partes non trahant, niſi quod ſimile, qua eadem ratione Princeps extenuatus manet, prohibentibus illius nutritionem bilioſi redundantes in venis ſucci, quorum copiam demonſtrant continuæ expulſiones ad cutem eorum, ſimul, & ad ventrem,. & reliquæ bilioſæ terminationes morborum.

Quartò, alia etiam peculiaris ratio in Principe, videtur impedire, quo minus aperiatur fontanella in illo. Quia id, quod minatur periculum in Principe, & ratione cujus proponitur neceſſaria in crure, ſunt febres, quibus per quoſdam quaſi periodos infeſtatur, ad quas reliqua ſubſequuntur accidentia, ut ex hiſtorica enarratione patet. Sed hæc nequeunt per fontanellam præcaveri, quia ex eadem enarratione patet, quod pendent ex ventriculi cruditatibus, quæ in illo generantur à debili illius calore, fontanella autem nequit debilem calorem adaugere, nec poteſt evacuare ventriculi cruditates, quia nullæ ſunt viæ communes, per quas poſſint excrementa ventriculi, aut primæ regionis deferri ad crus; ſolum enim expurgari poſſunt per ventrem, aut vomitum.

Pecu-

Peculiaris hæc objectio contra Principis fontanellam ex ſupradictis manet refracta. Conſtat enim, quod fontanella eſt Principi neceſſaria, ad plures alios morbos vitandos, ad vitandam epilepſiam, quæ ex coinquinamento in utero contracto timetur, ad vitandam illam, prout timetur ab hæreditaria labe, & ad vitandam hemicraneam hæreditariam, à quibus eſſet indicata, etiam ſi nulli illi ſupervenirent morbi ex propriis intemperiebus, unde ſupponit falſum objectio, quod ob hos morbos ſit indicata tantum.

Secundò ſupponit falſum; dicendo, quod fontanella conſulitur à nobis in crure ad vitandas febres, & reliqua accidentia, quia poteſt evacuari per illam cruditas ventriculi, ex qua foventur febres; quia jam fatemur, §. 2. quod hujuſmodi cruditates debent præcaveri, & curari roborando ventriculum, ipſas concoquendo, & evacuando præcipuè per purgantes clyſteres, vel exhibito lenitivo aliquo purgante pharmaco; in his enim exequendis adhæremus doctrinæ Hippocratis, & Galeni, qui in debita victus ratione, & ventriculi corroboratione, & mundificatione inſiſtunt maximè, dum pendent morbi ex cruditatibus ventriculi, ſicut & Avicenna, præcipuè in curatione febris ex nauſeativa facietate.

Sed nos ulterius attendimus ad bilis portionem, quam §. 6. probavimus refluere à jecore, & venis in ventriculum, & ab illa conturbari, & impediri ventriculi coctionem conſpurcari alimenta, & cruditates congenitas alterari, febres accendi, & reliqua ſubſequi accidentia, & in hunc finem cenſemus aperiendam eſſe in crure fontanellam, ut jecur attemperet per accidens, expurgando bilioſos humores, quibus ſcatet, & alteratur etiam, & ut revellat, & attrahat ad ſe ſuperfluos redundantes ſuccos bilioſos, qui continuo refluunt ad ventriculum, & modo dicto conturbant illius coctiones, & ſunt cauſa febrium, & ſæpiſſime in ventrem delapſi cauſant bilioſas dejectiones, ſimul, & crudas, ventrem conturbando. Non autem intendimus per fontanellam ventriculi attrahere cruditates, quæ vomitu, aut per ventrem tantum purgari petunt.

Quintò, peculiariter videtur probari fontanellam in crure pro præcavendis febribus, & accidentibus ex illis ſubſequutis inutilem eſſe in Principe. Si aperiatur ad jecur attemperandum, & ad evacuandos bilioſos ſuccos ſuperabundantes, quia hujuſmodi ſucci bilioſi non generantur in jecore, ſed in ventriculo fit nidoroſa ſubſtantia, quæ ad ventrem cum ſuccis crudis deſcendit, & dum fertur cum alimento ad jecur, & venas, eſt cauſa excretionum cutis: cum ergo fontanella in crure non attrahat à ventriculo humores in ipſo congenitos, & contentos, fruſtra aperiretur in Principe pro evacuatione horum humorum, & pro præcautione febrium, quæ dependent ex illis.

Hæc à nobis præponderata objectio majorem videtur inferre vim, ſed falſo nititur fundamento contendens, quod ventriculus Principis valeat nidoroſam ſubſtantiam ſimul, & cruditates maximas, eodem ſimul calore remiſſo, & ex eodem alimento laudabili producere. Tum, quia in §. 6. demonſtravimus bilioſos humores redundantes in Principe in jecore generari. Tum quia nec poteſt dici bilioſos humores in febribus fieri in ventriculo Principis; nam ſine febre continuò habet in

Digitized by Google

in cute rubores, & exanthemata, quæ ſuperfluos humores bilioſos demonſtrant redundantes, qui non potuerunt à febre generari. Tum, quia ante febres fiunt excretiones, & plerumque febres ſubſequuntur ex retroceſſu exanthematum. Tum, quia conſtat ex enarratione hiſtorica, quod rubræ ſunt excretiones, quod rubro ſæpe colore perfunditur cutis, qui color atteſtatur ſanguinem bilioſum, quem nequit ventriculus generare cum febre, nec ſine illa, quia ſoli jecori data eſt virtus illius generativa. Tum bilioſi humores petunt fieri ab igneo, adurenteque calore cum prædominante ſiccitate, qui in ventriculo Principis nequit reperiri, cum remiſſo gaudeat calore cum prædominante humiditate. Tum, quia Galenus *lib. 1. de locis affectis*, inquit: *Age rurſus, ut quiſpiam nidoroſum ructum emittat, nihilque nidoroſum comederit, nimirum huic igneum quendam calorem à ventriculo eſſe dicendum.* Cum igitur igneus calor non ſuperabundet in Principis ventriculo, nequit nidoroſam ſubſtantiam, nec bilem producere. Tum quia ex cruditatibus aquea natura, ac humiditate gaudentibus non datur apta materia, ex qua bilis generetur. Tum quia Galenus loco citato, paucis interpoſitis, docet, quod fit nidoroſa ſubſtantia in ventriculo, vel ab intemperie calida illius: quod non contingit in Principe, qui illa non gaudet, vel à commixtis humoribus bilioſis, à jecore, aut venis tranſmiſſis ad ventriculum, quod docet ipſe Galenus cognoſci, quia bilis apparet commixta cum excrementis in dejectionibus, qualiter ex hiſtorica enarratione patet contingere in Principe, cum febre aut ſine illa: ex qua doctrina Galeni colligitur, Quod ſi quæ fieret nidoroſa ſubſtantia in ventriculo Principis, hæc deberet provenire à bile in ipſum tranſmiſſa à jecore, & venis, quam nos paulatim evacuandam eſſe per fontanellam judicamus, ne refluat ad ventriculum, quocumque enim modo refluat, illius interturbat coctiones, & fit febrium cauſa modo dicto.

Sextò, fontanellæ uſum in Principe pro præcavenda hæreditaria epilepſia inutilis videtur, quia nullam poteſt præſtare utilitatem; nam epilepſia, ut hæreditaria aut eſt qualitas, quæ cum petat cum ſuo contrario curari, & fontanella illi non ſit contrarium, neque illam valebit curare: aut eſt intemperies contracta ex principiis generationis, & hæc nequit etiam per fontanellam auferri, quia inſita, & naturalis eſt ſubjecto: ergo nullo modo eſt ex uſu pro epilepſiæ curatione.

Doctor Sancta-Cruz maximè divagatur in diſſolvenda hac objectione, quæ nihil convincit contra nos, adhuc ſi ob hanc ſolam cauſam fontanellam neceſſariam judicaremus, nam nititur falſo fundamento, non enim intendimus per fontanellam præcaveri epilepſiam, ob rationes poſitas, ſed quia ex hæreditaria epilepſia ob contractam debilitatem continuo generantur in cerebro pituita, crudive ſucci, qui retenti acquirunt quaſi putredinalem diſpoſitionem, & irritantem facultatem: & ſuſcitant epilepticos inſultus, juxta doctrinam Hippocratis *lib. de morb. ſacro, text. 57.* & ad evacuandos hos ſuccos paulatim, & continuo, ne aggregentur in cerebro, conſulimus fontanellam, pro præcavenda epilepſia hæreditaria. Quæ doctrina etiam deducitur ex Galeno *lib. 6. aphor. comm. 28.* inquit enim:

Qui

Digitized by Google

Qui podagra eſt laboraturus, neceſſe eſt pedes habeat imbecilliores ſicuti cerebrum infirmius, qui epilepticus eſt futurus. & paulò infra, quaſi docens præcavere hos morbos ſuperaddit: *Non affluet autem, ſi corpus ſemper excrementis vacet.* Ergo ut Princeps præcaveatur ab epilepſia hæreditaria, debet ſemper vacare excrementis, quæ ex cerebro infirmo generantur, quod per fontanellam, quæ illa evacuet continuo, ſecurius conſequetur.

Septimò fontanellam in Principe non eſſe aperiendam, adhuc ſi ſit indicata, ſuadet, quia nullus eſt locus aptus in Principe, in quo poſſit aperiri. Quia ſi fiat in crure ob ventriculi cruditates, nihil ex illis poteſt evacuare. Si fiat ob caput expurgandum in crure, nullæ ſunt viæ per quas contentum in capite valeat ad ſe trahere, nec eſt illi virtus trahendi à tam diſtantiori parte. Si fiat in brachio, attraheret ad caput redundantes ſuccos ex ventriculo, & bilioſos ex jecore, & erit cauſa, ut gravetur caput, & ſuſcitetur epilepſia, quæ timetur in illo. Si fiat in occipitio, maxima minantur pericula ex illa, quæ Serna refert, & antè ipſum Sylvaticus *lib. controver. medicar. in* 97. & ante ipſos Galenus *lib.* 2. *ſecund. locos cap.* 1. §. *Neque enim facile exuritur capitis pars, quæ occiput, & Græcis inium appellatur, neque etiam citra moleſtiam refrigerantia ſuſtinet, propterea quod iſtis principium ſpinalis medullæ exiſtat, ad ſtipitis modum in multos ramulos diviſæ. At verò regio capitis juxta ſynciput propter laxitatem coarticulationis juxta eorundem ſuturam, & oſſium tenuitatem, & raritatem facile tum caliditatem, tum frigiditatem omnium, quæ adhibentur pharmacorum, intro diſtribuit*, ex quo apparet nullibi poſſe in Principe fontanellam aperiri.

Decrevimus fontanellam Principi affigendam eſſe in crure ob rationes poſitas in §. 7. non ad expurgandas ventriculi cruditates, quas evacuandas per ventrem diximus, ſed ad attemperandum jecur, & expurgandos bilioſos humores, ex quibus tot incommoda ſubſequuntur contra ſalutem Principis, & ſimul ad revellendum humores ad ventriculum, & cutem confluentes, & aliqualiter à capite ob communem conſenſum partium, juxta illud Hippocratis, conſpiratio omnium, conſenſus unus, & quia prævalet indicatio ex Galeno, ejus, quod magis urget, & inter morbos, à quibus indicatur fontanella in Principe, magis urget neceſſitas præcavendi morbos infeſtantes illum, provenientes ab illius intemperiebus, quam morbi, qui timentur hæreditarii, qui nondum infeſtati ſunt illum, & ſi à jecore timetur furſum refluxus, ſub crure dextro probavimus aperiendam fontanellam, & annuit Gavaſetus *lib. de natura cauterij cap.* 19. agens de loco affigendi cauterii, inquit: *Cùm verò moveatur ad caput, in crure dextro, ut ad partem ignobiliorem: & à nobilioribus ad longè diſtantem avocetur*, & cum ulterius fontanella ſit indicata à morbis caput minantibus, ſi non proximè evacuando, qualiter ſi affigeretur in occipicio, nec in vicinam partem derivando, qualiter ſi affigeretur in brachio, ſaltim revellendo, in parte diſtantiori, pro eiſdem morbis erit ex uſu.

Octavo videtur obſtare fontanellæ in Principe, quod in inguine, ut patet ex enarratione hiſtorica paſſus fuerit tumorem: ex fontanella enim traheretur humor verſus partem illam, acquireret debilitatem, laxitudinem, vel aptitudinem ad recipiendum, quod maximè vitari debet.

Digitized by Google

Sed modus tumoris, & illius terminatio demonſtrant utilem fore fontanellam ad ejus præcautionem; quia conſtat ex hiſtorica enarratione, quod curatus fuit à natura per diarrheam bilioſam ſupervenientem, & ars præcavebit cum fontanella, quæ evacuet bilioſos redundantes humores, ante quam natura ab illis irritata ipſos trudat in inguina.

Nono, non poteſt fieri fontanella, adhuc ſi futura eſſet Principi neceſſaria, ſine metu periculi ob incommoda, quæ ſubſequuntur in apertione: ergo propter dubiā ſpem in ſalute Principis, non debet experiri periculum ex apertione comminatum. Quòd poſſint ſubſequi pericula, protulit Fienus *lib. 3. de cauteriis cap.* 1. dicens, quod ratione uſtionis poteſt ſubſequi inſignis calefactio, & inde inſignis dolor, quod internæ partes nimis urantur, quod humores uſtione intemperātur, quod moti, & fuſi rapiantur in partes Principes, quod inde febris ſubſequatur, & ſyncopis, aut ſubita mors, quod pars debilitata cauterio humorum fluxu obruatur. Quod ſi corpus eſt Cacochymum abeat in gangrenam, ut præcavet Aëtius *tetrabili 3. ſerm. 2.* quod comburantur arteriæ, venæ, nervus aut tendones, & inde dolores, convulſiones, ſanguinis effuſiones ſubſequantur, quod ſi fiat non debito modo, aut in non debito loco, aut non conſtituto tempore materiam adducat, quò non deberet, aut revocet ubi non convenit.

Magna proponuntur pericula, ſed hæc omnia provenire poſſe fatentur authores ex indebita fontanellæ adminiſtratione, quæ in Principe potius vitabitur, quam in reliquis, in quibus docet experientia aperiri fontanellas ſine aliquo incommodo ex annumeratis, quod idem in apertione fontanellæ Principis ſpectandum eſt.

Decimo tandem nos poſſet deviare ab apertione fontanellæ in Principe, quod plura ſoleant ſubſequi accidentia ob fontanellas poſt earum apertionem. Nam ut latè proſequitur Gavaſet. *lib. 3. de natura cauterij cap.* 21. *& ſeqq.* Poſtquam factæ ſunt fontanellæ ſupervenire ſolent dolores, inflammationes, eriſipelas, excoriationes, excreſcentiæ carnis, à loco motiones, caloſitates, & ſiccitates, quæ cum moleſta ſint, debent in Principe evitari.

Sed nec hæc obſtant; nam ſi proveniant ex incuria, ut pleriſque contigit, hæc non timenda in tanti Principis ſalute, ſi timenda ob ſuperfluos vitioſos humores confluentes in partem, in qua eſt fontanella, hoc intendimus, quod per illam trahantur in ignobiliorem partem humores, qui ſi refluerent in partem Principem, ægrum poſſent de medio tollere, facilius enim poſſemus ſubvenire accidentibus in crure ſupervenientibus ob occurrentes humores, quàm recurrentibus in caput, aut aliā partem Principem. Hippocrates enim 1. *aphoriſ.* 21. inquit: *Quæ ducere oportet, quo natura vergit per loca conferentia eo ducere.* Galenus *in comment.* inquit: *Oportet igitur medicum naturæ motum animadvertere, & ſi quidem idoneus fuerit, ei convenit adminiculari, & cooperari; ſi verò contrarius, & noxius, hunc prohibere, transferre, ac divertere oportet.* Ex cujus doctrina, & nos conamur in Principe per fontanellam *humorum naturæ motum noxium prohibere*, transferre, & divertere in partem ignobilem, & infra ventrem ex Hippocr. *lib.* 1. *epidem. ſect.* 1. §. *optimi ſunt inferni, & longiſſimi infra ventrem.*

§. IX.

Digitized by Google

§. IX.

Totius diſcurſus concluſio, & fundamenta ex dictis deducuntur.

Fontanellam in crure dextro pro Principe Hiſpaniarum judicamus non ſolùm utilem pro præcavandis morbis, quibus eſt obnoxius, & à quibus ſæpè infeſtatur, ſed neceſſario aperiendam pro ejus vitæ conſervatione.

Probatur primo. Remedium quodvis juxta Medicos Rationales debet exerceri, *dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.* Sed uſque ad §. 7. demonſtratum eſt, quod adeſt præſentia poſtulantium in Principe fontanellam. Et in §. 8. manet demonſtratum, quod eſt abſentia impedire valentium illam in Principe. Ergo fontanella aperienda eſt in Principe, ut neceſſaria ad ejus vitæ conſervationem.

Probatur ſecundò. Ex §. 8. unicuique conſtabit nullum poſſe ſubſequi periculum Principi per fontanellam: Imò plures ſubſequi poſſe utilitates ex illa. Sed ex §. 3. 4. 5. 6. 7. manifeſtè conſtat, quod imminent plures morbi pericoloſi, niſi præcaveantur per fontanellam. Ergo pro eorum præſervatione neceſſario eſt aperienda fontanella in Principe, & pro ejus vitæ conſervatione.

DIXIMUS,

Si non quidquid dici potuit, forſan quidquid dici oportuit.

His propoſitis, cõtrariiſque fundamentis à contrariè opinantibus recenſitis, quia æquali numero Archiatrorum, hæc pars, & contraria tuebatur, tres Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ procreantur Medici, à quibus utriſque fundamentis præponderatis, unanimi aſſenſu in noſtram coinciderunt opinionem: fuit fontanella aperta, cum qua Princeps benè ſe habuit, donec ſupervenienti febre tertiana notha continua, cujus acceſſiones duplicatæ erant febre omnibus diebus, & aliis accidentibus ſubſequutis 22. die obiit.

CONSULTATIO TERTIA.

De præcautione inſultus Epileptici in puerperio Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ.

CONTINET

§. I.

Ex eventibus neceſſitas præcautionis, & qualis fuerit proponitur.

§. II.

Proponuntur cauſæ epileptici inſultus, in puerperio Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ.

§. III.

Curationis ratio ex indicatione à cauſa, & quæ antiepileptica forent ex uſu.

§. IV.

Numquam in puerperis acuto morbo correptis adhuc in ſuperioribus partibus ſanguis eſt, mittendus ex brachio.

Digitized by Google

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Ex eventibus neceſſitas præcautionis, & qualis fuerit, proponitur.

AUGUSTISSIMA Regina noſtra parturiens filiam sereniſſimam Ambroſiam, sereniſſimumque noſtrum Principem Carolum Proſperum, ſtatim à partu lethali ferè epilepſia fuit oppreſſa, antepilepticis auxiliis, & ſanguine miſſo, licet cum diſcrimine, fuit in ſanitatem reſtituta. Parturiens ulteriùs sereniſſimum Infantem Ferdinandum, præcutionis cauſa ſtatim à partu ſanguinem miſimus: plurimam, poſt phlebotomiam, expurgavit lochiorum copiam concretorum. Poſt duas horas iterum ſanguinem miſimus ſimiliter ex talo, & iterum ſimili modo poſt ſex horas intra eundem diem; in ſubſequente iterum phlebotomatur. His liberata fuit in hoc puerperio ab Epileptico inſultu, & lochiis largè fluentibus, ob phlebotomias confertim repetitas, benè ſe habuit.

§. II.

Proponuntur cauſæ Epileptici inſultus in puerperio Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ.

SExcentorum morborum cauſa eſt uterus. Hippocrates 5. *Aphoriſm.* 57. *ſi menſtrua non fluant ab utero morbi contingunt; ſi largè ſuperveniant, morbi fiunt.* Nam ut inquit *lib. de loc. in homine, uteri omnium morborum muliebrium ſunt cauſa*, habet enim uterus ſympathiam cum omnibus corporis partibus, cum cerebro per nervos, cum corde per arterias, unde ſyncope, cordis dolor, anxietas, exolutio, cum hepate per venas, ex quarum occluſione innumeri in jecore, & contentis partibus ventris, & in reliquis in quas refluit ſanguis, contingunt morbi. Præcipuè tamen in retentis lochiis menſtruiſque ſuppreſſis, Epilepſiæ fiunt: inquit enim Hippocrates *lib. coacar. prænot. Salutare eſt muliebria non cohiberi, nam inde eveniunt epilepſiæ*, præcipuè tamen nocent retenta lochia, quia ut inquit Galenus *lib* 3. *Epidem. ſect.* 5. *comm.* 73. *Quippe menſtruorum ſuppreſſio offendit, tamen non perinde ut ſi à partu ſupprimantur, officit; quod non abundantiam modo, ſed inſignem etiam humorum pariant pravitatem*: Sunt enim lochia ſanguis fæculentus, deterrimus, à quo utilis ſeparatus fuit pro fœtus alimonia, per longum conceptionis tempus, in cloaca uteri retentus, labe fædatus, cujus malitiam conteſtantur ſymptomata, quibus continuo gravidæ afficiuntur, quibuſque infeſtantur in puerperio, ſi non debitè expurgetur. Qualiter ex enarratis conſtat Reginam noſtram hanc ob cauſam gravi epilepſia infeſtatam fuiſſe, noſque coactos

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe ter ſanguinem mittere intra ſex horas à partu; quæ praxis, affatimque adimpleta evacuatio, licèt non ſit nimis uſitata, apud Medicoſque commendata; ipſam ſuaſit ratio, exegit neceſſitas; approbavit eventus.

Eſt affectus, quo infeſtabatur, ex Galeno *lib. 3. de locis*, *Convulſio omnium corporis partium, non perpetua, ſed quæ ex temporum intervallis accidit, cum mentis, ac ſenſuum oblæſione.* Alia eſt idiopathica: Alia per conſenſum à ventriculo, aut aliis partibus, & ſub hac communior eſt, quæ fit ex conſenſu cum utero, ſive in non prægnantibus, de qua communiter, qui Gynæptiorum ediderunt libros, & inter conſulentes Fonſeca *tom. 1. conſil. 15.* Schenkius *lib. 1. obſervat.* Porunerus *conſil. 13.* Guarin. *conſil. 197.* Hugo *conſil. 82.* Fulpius *lib. 1. conſil. 10.* Alia ſupervenit tempore, quo mulieres utero gerunt: Vidimus prægnantem per viginti quatuor horas patientem ultra triginta inſultus epilepticos per plures dies: Levis erat cauſa, vapor, inquam, ex utero elevatus; reſtituta fuit ad ſanitatem à nobis ſanguine miſſo ex pede: hanc epilepſiam obſervarunt Lotichius *lib. 2.* Schenkius *lib. 1.* à quibus ſanguinis miſſio ex pede proponitur exercita ſine offenſione fœtus, quod Horatius Augenius magis confirmavit. Non ita frequens eſt epilepſia ex utero tempore puerperii, quæ ſupervenit Reginæ noſtræ: Vidit tamen illam Valleriola *lib. 4. obſervat. 6.* poſt lochiorum nimiam evacuationem; nos in Regina vidimus ex ſuppreſſis lochiis: & hanc docuit Hippocrates citatus *coacar. pranot.* ubi inquit: *Salutare eſt muliebria non cohiberi, nam inde eveniunt epilepſia.*

Hujus inveſtigantes cauſam, judicavimus fuiſſe elevatos vapores ex lochiis retentis & commixtis, ex quibus matrona, à Valleriola relata inſultus plures paſſa eſt epilepticos; quam epilepſiæ cauſam obſervavit Zacutus *lib. 1. de hiſtor. mirabil. obſerv 26. Poſt partum*, inquit, *præſertim violentum, aurâ venenatâ abuteri ergaſtulo aſcendente, ex ſuppreſſo putrefactoque menſtruo retento elevatâ; diri funeſti, venenoſique morbi ab utero tamquam à primario fonte ſcaturiunt.* Reddenſque rationem malignæ hujus qualitatis, eam deducit ex pravo ſubſtantiæ modo, quem acquirunt retenta lochia in utero; quod docuit Galenus *lib. 3. Epidem. ſect. 3. comm. 73.* dicens, *Quippe menſtruorum ſuppreſſio offendit, non tamen perinde, ut ſi à partu ſupprimantur, officit, quod non abundantiam modò, ſed inſignem etiam humorum pariant pravitatem; nam meliorem ſanguinem ad ſe fœtus nutrimenti cauſa alliciens, relinquenſque deteriorem, cauſa eſt, ut prægnantes pravis humoribus repleantur, quos à partu elevat natura.* Nec ex hac communi cauſa ſequitur, quod omnes parturientes deberent iis affici inſultibus epilepticis: Tum quia nec in omnibus generantur humores æque pravi: Tum quia nec in omnibus eſt æqua diſpoſitio in capite ad reſiſtendum: & Regina noſtra caput habet infirmum: orta eſt enim ex parentibus, qui paſſi ſunt epilepſiam, & ipſa hæmicranias patitur, quibus fit aptius caput ex Hippocrate, ut profligetur Epilepſia. Nam *ſi aliqua pars ante morbum dolet, aut labore fatigata eſt; ibi morbus firmatur.*

Sed præter hanc communem cauſam in Auguſtiſſima Regina noſtra, cum caput repleri conſpiceretur, & facies quaſi tumida, & rubra appareret, in mentem venit

Digitized by Google

venit, quod non ſolùm ex maligno halitu, vaporéve elevato ex utero fierent in illa epileptici inſultus; ſed ex ſanguine lochiorum qui cum non poſſet erumpere per uterum, refluit ad caput tanquam in partem, ob rationes dictas, infirmam, quem humorum recurſum docuit Hippocrates *lib. de morb. virginum*, §. *Poſteà enim ſanguis in uteros confluit, veluti effluxurus; cum igitur oſculum exitus non fuerit apertum, ſanguis autem amplius influxerit, propter cibos, & corporis augmentum: tunc ſanguis non habens effluxum, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum: cum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit; & deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit.* Conſtat qualiter ex Hippocrate ab utero ſanguis in caput refluit: ſi in pauca quantitate intemperat, & cauſat delirium: ſi in majori, ita ut venæ repleantur, fit venarum interceptio & occluſio, quod videtur reformidari ab Hippocrate ex curatione quam paulò poſt proponit, dicens: *Cæterùm curatio, ut hinc liberentur eſt ſanguinis detractio.* Sed luculentius docuit *lib. 4. de ratione victus*, §. *Vt aliquis repente voce privatus fiat, venarum interceptiones faciunt, ſi ſano hoc contingat, abſque manifeſta cauſa*: & ſuperaddit: *Coincidunt autem plurimis ipſorum hæc, rubores faciei, oculorum ſtabilitates, digitorum in manibus diſtenſiones, dentium ſtridores, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigerationes, ſpirituum per venas interceptiones.*

Cum igitur ſuperveniente inſultu epileptico, derepente voce privetur Regina noſtra, & hæc nuper relata ſuperveniant ſymptomata, & cauſa ſupra poſita videatur præcedere, Epilepſia videtur ex interceptione venarum in illa: Galenus enim in comment. ad prædictam ſententiam dicit *Venarum interceptiones appellat oppletiones, quæ à copiâ exoriuntur. Cum igitur ſupra modum oppletæ fuerint venæ, gravari virtutem eſt neceſſe, ac in extinctionem agi periculum nat vam caliditatem, quæ ob copiam ſuffocat onis quippiam ſimile patitur, oriuntur ſiquidem epilepſia, & apoplexia, & ſyncope cardiacæ.* Nec alienum ex dictis apparet à ratione, quòd ſuperveniens Reginæ Epilepſia potiùs ex refluxu humorum ad caput, quàm ex vapore ſuperveniat, quod oſtendit curatio, quæ per pluries repetitas ſanguinis miſſiones fuit conciliata, & præcipuè ex ſubſequuta ex illis copioſa evacuatione ſanguinis lochialis concreti.

§. III.

Curationis ratio ex indicatione à cauſa, & quæ Antepileptica forent ex uſu.

SUmpta indicatione à cauſa ſanguinem copioſè, & confertim miſimus ex talo, ſive enim epilepſia foveretur ex refluente ſanguine ab utero, ſive ex vapore elevato ab ipſo, in utero retento, ſemper ejus urgebat evacuatio per uterum: quæ nullo alio auxilio efficacius concitari poſſet; quam ſanguine miſſo ex talo; quòd Hipp. docuit *lib. 1. de morb. mulier.* Ubi ad facilitandum partum, ipſumque amovendum ab utero nullum præſtantius remedium adinvenit, quam ſanguinem mittere ex talo, & præcipue pro curandis morbis ortis in enixis ex retentis lochiis, ſanguinem mittendum ex talo docuit *lib. 2. Epidem. ſect. 4. in hiſtoria famulæ Stymargi*, quam liberavit à morbo ſuperveniente ex retentis lochiis, ſanguine ex talo miſſo; cujus reddit rationem; *quia ad occaſionem oportet venire,*

Digitized by Google

venerit, & occaſionis initium. Qua doctrina edoctus Zacutus *lib.* 1. *de hiſtor. mirabili obſervat* 26. in fœmina, quæ ſtatim à partu incidit in Epilepſiam ob retenta lochia, non ſolum ſanguinem miſit ex talo, ſed per ſanguiſugas utero affixas, proximè ſanguinem utero exhaurire contendit.

Pro adimplendâ indicatione ſumptâ ab affectu Epileptico, cogitabamus de antepilepticis præparandis, propoſui pulverem de la guttera, apud pharmacopeos Monſpelienſes uſitatum: & translatum ſic à Riverio.

℞ Radic. pæoniæ; ſemin. eiuſdem. Dictamni albi: viſci quercini. ana ℥ ß. ſemin. atriplicis ℥. ii. cranii humani ℥. iii. corallor. rubror. præpar. Hyacinth. præpar. ana ℥ i. ß. ungulæ Alcis præpar. ℥. ß moſchi ℈. j. folior. aur. ℥. j. miſce hac pulvis doſis. ℥ j. cum aqua ex antepilepticis.

Renuerunt reliqui hoc medicamentum illis inuſitatum; placuerunt illis pulveres quos Regibus propoſuerat Legatus Imperatoris, quorum compoſitio ſic.

℞ Oſſis ſpinæ anguium, vel viperarum, calloru durorum exorientium juxta articulationes crurium equorum, cornu cervi uſti oſſis de corde cervi ana ℥. ii. cornu unicornis; unguis Alcis, unguis magnæ belluæ, maxillarum piſcis Auratæ, lapidum in cerebro piſcis Percæ inventorum, margaritarum præparat. coralli rubri, coralli albi, terræ ſigillatæ albæ ex Malha advectæ ana ℥. j. carbonum ex tilia, ſeminis Fraxini. rad. pæoniæ viſci quercini (lignũ crucis dictũ) viſci ex avellanis, lignũ herbæ geranii, ſeu robriſiconiæ, flor. papaver rubri. granor. nigror. pæoniæ ana ℥. j. ſeminis rapæ oſſium paſſeris ℈. Aquileiæ, rhæ elect. ana ℥. jß. folia auri num. 55. terantur omnia, fiat pulvis.

Hoc effluvium medicamentorum antiepilepticorum, imo plurium numerum non finem adimplentium, non ita placuiſſet nobis, ſi permaneret affectus, ſicut electuarium propoſitum à Zacuto *lib.* 1. *de Praxi Mirabili*, ſic.

℞ Conf. Hyacinth. confect Alcherm. Electuar. de gemmis; Lætificantis Rhaſis ana ℥. j. theriacæ. ℥. ß. theriacæ maragdor. ℥. ij. lapidis Bezaar ℥. ij. ſemis, Aromatic. roſat diamarg. utriuſque. diarrhod. Abb. ana ℥. ſemis, diamoſchi ℥. j. trochiſcor. Galliæ moſchat. ℈. j. marg. præpar, rubinor. præpar. ana ℥. j. coral. rubr. ℥. ij. Pulver. vermium rubi. rutæ ſiccæ ana ℈. j cornu cervi uſti, unicornis ℈. j. raſuræ eboris uſti, cinamom. ana ℈. j. ſemis, Criſtallorum præpar. ℥. ſemis, viſci quercini ℈. j. Angelicæ, flor. anthos ℥. j. dictamni, Zedoariæ Valerianæ. Been albi & rubri ana ℈. j ſem: ſerici crudi torref. ℈, j. galangæ ſemin. ocimi, cardamomi ana ℈. j.

Pulveriſanda pulveriſentur, & ſequentiſ ſyropo excipiantur.

℞ Seminis meliſſæ ℥. j. ſem: betonicæ ℥. ij. flor. ſtechados ℥. ij. ſem: Spicæ indicæ ℥. ſem. Salviæ m. ſem. Aniſor. marathri ana ℥. j. myrabol. Indor. tritor. num. XX. flor. borrag. ℥. i. rad. acor ℥ ſemis. coque in lib. iiij. aquæ ad duarũ partium conſumptionem, colaturæ adde mellis deſpumati quod ſufficiat ut fiat ſyrup. quo prædicta excipies. Fiat electuarium.

Paracelſus ſpecificum judicat pro epilepſia ex utero gutulas olei lingi Heraclei, & tincturam granorum actes, ſeu ſambuci. Fertur fœminam per plures annos vexatam epilepſia hyſtetica ſanã evaſiſſe ſumpta lupi carne in pulverem redactã, & continuo geſtando fruſtulum eiuſdem carnis ſalitæ

Google

§. IV.

Nunquam in puerperis acuto morbo correpta adhuc in ſuperioribus partibus, ſanguis eſt mittendus ex brachio.

SAnguinem miſimus in Regina noſtra ſemper ex pede, adhuc ſi in capite urgeret neceſſitas evacuandi cauſam morbificam; judicantes foveri affectum, per conſenſum ab utero: & ex doctrina Hippocratis *lib. 2. Epidem. in hiſtoria famulæ Stymargi*. deveniendum eſſe ad cauſam, & cauſæ initium : Sed non parum urget difficultas apud Iuniores propoſita, An ex brachio deberet etiam mitti ſanguis in ultimis ſaltem evacuationibus, adhuc fluentibus menſtruis : affirmativa enim pars præclariſſimos habet Patronos claſſicoſque Medicinæ profeſſores, à quibus arduum eſt diſcedere.

Morbi, qui in puerperio ſuperveniunt lethales, & indigentes ſanguinis miſſione non ſolum ſunt epilepſiæ ſed ſi lochia ſupprimantur, ut tenet Avicenna *fen. 21. 3. cap. 35.* fiunt febres, difficiles reſpirationes, anginæ, pleuritides, paraplexiæ, maniæ, melancholiæ, phrenitides, qui morbi uno, ex duobus fiunt modis, vel ex imminuta, aut larga lochiorum evacuatione; vel ex mala humorum diſpoſitione, aut apparatu, ex labore partus, licet proſpera fiat purgatio lochialis: contingit etiam lochiis proſperè fluentibus, ex eorum ab aliqua cauſa retentione ſuccreſcere morbos, ut *lib. 1. Popul.* conſtat ex Hippocrate contigiſſe in uxore Philini in Thaſo; quæ poſt rectam evacuationem ex retroceſſu, recurrente fluxione ad jecur, febricitavit ex eius eryſipelate, aut inflammatione: de laborioſo, & abortivo partu, patet apud Hippocratem *3. Popul. p. 2.* in ea quæ apud Pantimedem abortum fecit, in hiſtoria uxoris Oecete, & quæ decumbebat in foro mendacii *3. Epidem. p. 2.* ex morboſo apparatu, incidit in febrem; in quibus ſupervenit neceſſitas mittendi ſanguinem, communis Praxis tenet ex talo mittendum eſſe.

Sed inter Iuniores claſſicos Fernelius *lib. 2. meth. cap. 8.* Vbi tempore quo menſes fluunt docet ſanguinem mittendum eſſe ex brachio. Mercatus *lib. 4. de morb. mulier. c. 11.* Rodericus de Caſtro *lib. 4. de morb. mulier cap. 12.* Riverius *lib. 15. Praxis Medica cap. 24.* Valleriola *lib. 5. Medic. obſervat. cap. 10.* Mercurialis *in Epidem. hiſtoria 4. in uxore Philipini.* Horatius Augenius *lib. 1. Epiſtol. tom. 2. ad Ludovicũ Pium.* Petrus Salius Diverſus *lib. de affectibus particularibus cap. 23.* qui ſanguine ex pede miſſo, morbo perſeverante tranſeunt ad ſanguinem ex brachiis mittendum, imo & aliqui ſtatim judicant in vehementi inflammatione partium ſuperiorum, ſtatim deveniendum ad ſanguinem ex brachiis mittendum: inquit enim Salius, quod tunc ſive ſufficienter expurgetur, ſive non, ſtatim deveniendum ad ſectionem venarum ſuperiorum: Ratio horum eſt, quia, ut docet Galenus, quibus mittitur ſanguis per venam ſectam ex latere oppoſito in dolore laterali, aut tardam, aut obſcuram percipiunt utilitatem; ex quo apparet, quod ob majorem diſtantiam ſectis venis pedis in laterali morbo, aut angina nullam percipiant utilitatem, cum tales venæ nullam habeant communicationem cum venis partium ſuperiorum, & quibus fovetur morbus: quæ ratio convincit de febribus ardentibus, quæ pendet ex materia intra vaſa majora contenta, in

in trunco & ramis venæ cauæ aſcendentis.

Practica exercitatio inter doctiſſimos noſtrates ferè ſemper evertit hanc doctrinam, imo potius ſanguinis mittendi ex talo nova doctrina Practicantium modum introduxit, quod vnoquoque incipiente morbo ſanguis primis diebus mittatur ex talo, poſtea deveniatur ad brachium, etiamſi ſit in viris, fæminiſve, nec menſtruatis, nec puerperis: in iis vero abſurdum eſſet proponere ſanguinis miſſionem ex brachio, cuius opinionis ſtat accerrimus protector Corteſius *decade decima Miſcellan. q.* 5. tenet Trincavellus *lib.* 12. *cap.* 1. Amatus Luſitanus *centur.* 7. *curat.* 31. *centuria* 1. *curat* 34. *& centur.* 1. *curat.* 15. quos ipſe ſequitur, & maximè luxuriat in convellendis opinionibus contrariorũ; ſuam tamen opinionem tuetur fundamentaliter ex Galeno *lib. de tremore, & palpitat. cap.* 5. Qui illam docet his verbis. *Quod igitur ſanguine abundante venam incidere oportet, nemo non novit, ſiquidem in venis ille continetur.* Q*uod autẽ vtero affecto, circa talum, aut poplitem, dividere convenit; niſi prius venarum communiones ex vtero didiceris, haud poteris id quod dico, aſſequi, alia enim alii corporis parti vena communicat, oportetque ſemper evacuationes ex communibus moliri: namſi venam, quæ nihil parti affectæ communicat, incideris, neque affecta medeberis, & ſanam ſemper offendes.* Superaddit Hippocratem in Stymargi famula ſanguinem ex talo mittentem, & Galenum maxime eum laudantem, quia ex talo non ex ſupernis partibus ſanguinem mittit, etſi tremor, & ſuperiorum partium morbi ſupervenerint illi.

Ego verò ex ſupra dictis repeto quod morbi, & accidentia ſupervenientia puerperis, aut fiunt ex naturali commotione ſanguinis confluentis ab utero in mamas, ut ex illo generetur lac; aut fiunt, quia cum erumpere lochia nequeant per uterum, ſurſum refluunt, & fiunt epilepſiæ, ut diximus de Auguſtiſſimæ Reginæ noſtræ epilepſia in puerperio: aut confluunt ad jecur, pectus, vel alias partes ſuperiores, & in eis efficiunt inflammationes; aut intra venas ſuperiores putreſcunt, & fiunt febres: Vel morbi ſuperveniunt puerperis ob concluſa lochia & retenta in utero, quo putreſiunt, & cauſant febres, aut inflammationes: Vel fiunt prædicti morbi in puerperis ob vitioſos ſuccos, quibus redundabant intra corporis venas, commotos, & agitatos, accenſoſque ob labores partus.

Morbi, qui ſuperveniunt ex naturali motu ſanguinis ad mammas, vel naturæ relinquendi, dum puerpera lactare contendit, vel ſanguis mittendus ex talo ad motum illum humorum revellendum, dum non contendit lactare, ne lactis materia non neceſſarii refluat ad mammas.

Si verò ex lochiorum refluxu in ſuperiores partes ſuperveniant puerperarum morbi, ſemper ex pede ſanguis eſt mittendus, quia ex Hippocrate, oportet revellere, ſi quò non oportet vergat humor, & ex ipſo in hiſtoria famulæ Stymargi, ſanguis in puerpera ex talo mittendus, dum refluxu eius in alias partes fit morbus, quia *ad occaſionem oportet venire, & occaſionis initium.* Quæ doctrina maxime celebratur à Galeno: Ratio hujus eſt, quia lochia (ex quibus fovetur confluxus ad partes ſuperiores, ſanguine miſſo ex brachio) ſemper fovebunt morbum, quia ratione phlebotomiæ adducentur, quò non debent moveri, cum potius petant revelli, avocata per

Digitized by Google

ſanguinis miſſionē ad uterū, ad quem nullum aliud remedium præſtantius attrahit, quam ſanguinis miſſio, ut *lib. 1. de morb.* Hippocrates docet.

Dum autem morbi acuti, & lethales supervenientes puerperis foventur ex humoribus pravis, quibus omnes venæ ſcatebant ante partum, & ex ejus commotione morbos cauſant, nec ex lochiis foventur, & hæc perfectè expurgantur, tunc ſanguine miſſo ex pede, ex quo & lochiis fluentibus conjecturaliter conſtet, majorem eorum partē evacuatam iri, illic, poſitis ligaturis, & poſt phlebotomiam cucurbitulis affixis cruribus, ne ſupra refluant, judico conferre ſanguinem mittere ex brachiis. Deduco fundamentum ex Galeni doctrina adducta à Corteſio pro contraria opinione: inquit enim Galenus: *Oportetque ſemper evacuationes ex communibus moliri; namſi venam, quæ nihil parti affectæ communicat, incideris, neque affecta medeberis, & ſanam ſemper offendes*: Ergo ſi morbus non foveatur ex retroceſſu lochiorum, ipſoque impedito modo dicto, niſi venas incidamus, quæ cum parte affecta communicant, quales ſunt brachii venæ, nec affectæ medebimur.

CONSULTATIO QUARTA.

De primo Epilepſiæ inſultu, qui vitam ſuſtulit ſereniſſimi Infantis Ferdinandi.

CONTINET.

§. I.

Nativa infantis debilitas proponitur, & infelix eventus.

§. II.

Qui affectus, variæ eius differentiæ, & Authorum obſervationes referuntur.

§. III.

Communis curandi via ex Dogmaticis, & Empiricis proponitur.

§. IV.

Quòd dubia ſit ſpes ſalutis in Epilepſia, & Epileptici quibus honoribus fiant [illegible]ti.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Nativa Infantis debilitas proponitur, & infelix eventus.

SERENISSIMUM Infantem noſtrum Ferdinandum concomitatæ ſunt ab ortu lividæ excretiones extremitatum digitorum, oris & labiorum, quæ per decē menſes permanſerunt, cum majori, aut pauciore extenſione, cum magna vitalium actionum, ac naturalium debilitate; quo tempore vixit ſemper ore fere hiante, ſupervenit in menſe decimo ventris dolor cum rugitu, & ploratu: poſt aliquas horas repentè oculis convulſis, ſenſu fuit orbatus: incepit concuti per intervalla, ſic vixit ultra viginti quatuor horas, & omni ferè auxiliorum genere adhibito, numquam immunis omninò ſletit, clyſteres, ſanguiſu-

gæ,

Digitized by Google

gæ, cucurbitulæ, ſiclepi, electuaria, extracta, inunctiones, & antiepileptica nihil profuerunt; nec innumera amuleta: Tandem obiit.

§ II.

Qui affectus; variæ ejus differentiæ, & Autorum obſervationes referuntur.

MOrbus puerilis, comitialis, Herculeus, caducus, ſacer, ſonticus, Arrepticius, Lunaticus, Major, puerorum mater, ſeu epilepſia eſt actionum principum, ſenſuſq; & motus voluntatis ceſſatio, cum totius corporis concuſſione à materia acri, & peculiari, ac occulta vi cerebro infeſta, principium nervorum vellicante, conſtringente; & ad expulſionem irritante ex Tonſtomo. Nec homini eſt propria, ut protulit Ariſtoteles *ſect. 5. problem.* 49. Sed communis capris, ovibus, coturnicibus, alaudæ, accipitribus, graculis, picæ, & perdici. Quòd capris accidat, & ovibus tenet Hippocrates *lib. de morbo ſacro text.* 46. Lælius Rhodiginius *lib. 6. antiquit. text.* 46. Quòd accidat canibus, tenet Scaliger *comm in lib. 1. Ariſtot. de plantis.* Plinius *lib.* 11. *c.* 22. Iulius Solinus *in Poli h ſtor.* Idem affirmat de coturnicibus, de graculis, & accipitribus Dalechampus *lib. 3. comm. in Plinium c.* 22. De pica, de perdicibuſque idem refert Aldrovandus, & de aliis paſſeribus.

In homine præcipue multiplex eſſe apparet epilepſia, alia ſenſata, quæ nuper definita eſt; alia non ſenſata, cuius meminit Avicenna, in qua torpor ſine concuſſione: alia eſt cum concuſſione ſine torpore, cum auditu, & memoria eorum, quæ contingunt in paroxiſmo, qualem vidit Brunerus *conſil.* 14. vel fit ſine actionum rectricum abolitione, nec locomotivarum omni concuſſione, ſic non cadentem epilepticum vidit Marcellus Donatus *lib. 2. hiſtor. mirab. cap.* 4. & Benivenius *de abditis morb. cauſ. cap.* 97. Sedentem Epilepticum vidit Dodonæus. Alia eſt epilepſia nullis cedens auxiliis, qualem experti ſumus in ſereniſſimo Infante. Alia eſt mitis, quæ ſuperatur ab illis. Alia eſt recens. Alia inveterata; Alia hæreditaria. Alia eſt periodica. Alia non periodicans. Alia eſt idiopathica, qualis fuit de qua loquimur, quæ ſupervenit illi per propriam cerebri affectionem, in quo perſiſtebat epileptica diſpoſitio, cum quâ fuit congenitus; qualiter poſſet cauſari docuit Hippocrates *lib. de loc. aere, & aquis, & lib. de morb. ſacro text.* 46. quæ ex diſpoſitione matris poteſt ſupervenire ut obſervat Fabritius Hildandus *centur.* 3. *obſervat* Fit etiam ob venenatam qualitatem cerebro communicatam ex partibus continentibus læſis; qualiter ex cranio carioſo obſervavit Vidus-Vidius *libr. ſecundo, morbor. particul.* Et ex ictu capitis obſervat Langius *lib. primo epiſtol,* 10. Similiter ex vulnere in capite epilepſiam idiopathicam obſervat Taranta *cap. de epilepſia.* In infante autem ex hæreditaria labe, & nativa debilitate fuit idiopathicè congenita.

Herculeã hujus affectus vim omnes Practici à vetuſtiori in noſtrám uſque ætatem conati ſunt devincere, ſed præcipuè inter conſulentes, ut congerit Moronius, id conantur Augenius *tom. 2. lib.* 8. Ballonius *lib. 2. conſil.* 4. & 60. & *tom. 1. conſil.* 53. Brunerus *conſil.* 16. & 17. Faventinus *conſil.* 7. Genath *decade 2. diſp.* 3. Garin. *conſil.* 16. & 87. Hildan. *centur. 4. obſer.* 81. Lælius Afonte *conſil.* 93. Maſſa *p 2 epiſtol.* 16. Grad *conſil.*

Digitized by Google

conſil. 61. Mercatus *conſil.* 3. Mercurial. *tom.* 1. *conſil.* 77. *tom.* 3. *conſil.* 9. & 85. *tom.* 4. *conſil* 56. Montagnana *conſil.* 43. Montanus *conſil,* 41. Platerus *lib.* 1. Fonſeca *tom.* 2. *conſil.* 80. Scholzius 39. & 46. Theodoſius *Epiſt.* 6. & 65. Venuſtus *p.* 1. *conſil.* 13. Vuolf. *cen.* 4. Zacutus *tom.* 1. *hiſtor.* 22. Zorcat. *conſil,* 32.

Epilepſia per conſenſum, cujus cauſa irritans communicatur in caput ab aliis partibus, differt ex partium varietate, quas erudite refert Sennertus, aut enim elevatur eius materia ex ventriculo, ut vidit Galenus 5. *de loc. cap.* 5. Valleriola *lib.* 3. *obſerv.* 64. Brunerus *conſil.* 21. Trincavellus *conſil.* 12. Zacutus *tom* 1. *lib.* 1. *hiſtor.* 21, Schenkius *lib.* 1. Chifflet, *obſervat.* 3. Guainerius *conſil* 118. Montagnana *conſil.* 43. Vel elevatur ex liene, ut obſervat Hollerius *ad cap.* 4. *lib.* 1. Tulpius *l.* 1. *c.* 9. vel elevatur ex menſiũ obſtructione, ut obſervat Benivenius *de abdit. cauſ. cap.* 97. Vel elevatur ex utero, ut obſervavimus antecedenter, & obſervat Ægineta *lib.* 3. *cap.* 13. Fernelius *lib.* 1. *pathol. cap.* 3. Iachinus *in* 9. *Rhaſis ad Almanſ.* Foreſtus *lib.* 10 *obſervat.* 65 Schenkius *lib* 1. *obſervat.* 85. Heideſchim. *in ſpeciligio* Brunerus *conſil.* 13. Foneſca *tom.* 1. *conſil* 15. Hugo *conſil.* 83. Zechius *conſil.* 92. Vel elevatur ex utero ut perforato, aut ex retentis ſecundinis, ut obſervat Fabritius *cent.* 3. *obſervat.* 60. Vel elevatur ex veſica, ut obſervat Heurnius *de morb capit.* 22. Vel elevatur ex teſticulis, & vaſis ſpermaticis, ut obſervat Iachinus *in* 9. *Rhaſis* Marcellus Donatus *lib.* 4. *cap.* 21. Vel elevatur ex inteſtinis, aut lumbricis in illis contentis, ut obſervat. Foreſtus *lib.* 10. *obſervat.* 65. Claudinus *conſil.* 64. Rulandus *centur.* 8. *curat.* 13. vel elevatur ex ſuperveniente colica, ut obſevat Ægineta *lib.* 3. *cap.* Aetius *tetrabili* 3. *ſerm.* 1. *cap.* 29. Vel elevatur ex corruptione maſſæ ſanguinariæ, ut in morbillis & variolis contingit: vel elevatur ex pede, ut obſervat Galenus 3. *de loc. cap.* 7 Iachinus *in* 9. *Rhaſis.* Valletius *in ſcholio ad cap.* 16. *lib.* 1. Hollerii Trincavellius *lib. de rat. curandi cap.* 6. Zacutus *tom.* 1. *lib.* 1. *obſervat.* 15. Vel elevatur ex retroceſſu à partibus externis, ut obſervat Horſt. *fol.* 102. Vel elevatur ex crure, ut obſervat Brunerus *conſil.* 43. & 86. Zacutus *tom.* 1 *hiſtor.* 18. vel elevatur ex pollice pedis, ut obſervat Gentilis in Avicennam *fen.* 1 *tract.* 3. *c.* 8. Doncelinus *in Scholzii conſiliis* 33. Mercurialis *tom* 1. *conſilio* 61. Zacutus *tom* 1. *hiſt.* 20. *lib* Epiphanius *hiſtor* 24. Vel elevatur ex digitis, ut obſervat Faventanus *cap.* 11. vel ex manu, ut obſervat Zoroaſt. *conſil.* 13. Platerius *lib.* 1. Hæcſt. *p.* 2. Decade 4. *conſil.* 7. Mathæus de Gradi *conſil.* 13. Braſavol. *in comm. ad aphor.* 45. *ſect.* 2. Pinellus *tom.* 1. *conſil.* 13. Vel elevatur ex mamis, ut obſervat Marcellus Donatus *cap.* 4. *lib.* 1. *de hiſtor. mirabili*: Vel elevatur ex labro ſuperiori, ut obſervat Dovanetus *lib.* 3. *apologiæ*, vel quaſi in corde incipit, ut obſervat Schenkius, vel ex conſtipata cute, ut obſervat Vuolffg. *centur.* 2.

§. III.

Communis curandi via ex Dogmaticis, & Empericis proponitur.

IN varia hac ſylva Epilepſiarum, quæ differunt ratione partis, ex qua fovetur Epilepſia, vel ex qua tranſmittitur illius cauſa in cerebrum: variæ etiam ſumuntur indicationes revellendi, evacuandi, aut intercipiendi cauſam affectum foventem.

Noſ-

Noſque, in ſereniſſimo infante unum agnovimus idiopathicè affectum caput, ab hoc vno cauſam evacuare, totis viribus conati ſumus, omni auxiliorum genere utentes juxta illius vires.

Vnam tamen pro omnibus adductis Epilepſiis comunem invenimus viam occurrendi: ſcilicet cum antiepilepticis, & amuletis pro hoc affectu appropriatis, quorum innumeram proponunt ſylvam Plinius, Nicolus Florentinus, & Beveronicius: quorum aliqua ex ipſis referam: Galenus *lib. 6. ſimpl. cap. de pæonia*, ipſam collo appenſam præcavere epilepſiam, obſervatione confirmare contendit, Aëtius *tetrab. li. 1. ſerm. 1* Avicenna *lib. 3. tract. 2. cap. 5.* Levinius Lemnius *lib. 8. de occult. natur. miracul. cap. 3.* Fernelius *lib. 1. de abdit. rerum cauſ. cap. 17.* Montius, & Trogus *lib. 1. hiſtor. ſtirpium*, Gilib. Meſues, & Oribaſius cum omnibus Iunioribus Galeno ſubſcribunt, licet horum aliqui ſuperaddant radicem pœoniæ eſſe utilem, ſi colligatur menſe Iulio, ſole exiſtente in Leone, de ſolari, decreſcente luna. Saxonia in luna nova colligit. Alii in menſe Aprili, variantque alii in Aſtris determinandis ſub quibus debet colligi, nec vidi, nec poſt tot Aſtrorum ſpectationes ſcio aliquem ſubſequutum fuiſſe fælicem eventum ex miraculoſa hac à tot viris decantata radice. Vngulam Alcis commendant plurimi, Fabius Columbus radicem Valerianę ſylveſtris, Rulandus laudat lignum corili, Doncelinus, ſtercus caponis. Alii ranas virides captas menſe Iulio, Saphirum, Hyacintum, Rubinum commendant plerique; Avicenna Smaragdũ, *lib. de viribus cordis*, cui abhærent Caſtro, *lib. 4. de metheoris microcoſmi*, Lacuna in Dioſcoridem, Scaliger, Cornelius Celſus, & alii. Cornelius Celſus *lib. 3. cap. 23.* gladiatoris ſanguinem calidum nuper occiſi vincere epilepſiam credidit, nec diſcedit ab illo Arethens *lib. 1. diuturnar. paſſionum cap. 4.* licet Galenus, Aëtius, & Myrepſus, Pauluſque reprobent hunc abuſum: & merito, quia inutile eſt figmentum, quidquid minus pie reclament Guinterius, & alii, quos humaniori affectu Riolanus rejecit. Largus *lib. de compoſit. medicam cap. 16.* ſcobem eboris epilepſiã præſervare judicat, cuius mirabiles vires in alios etiam morbos Zacutus laudat, Galenus *lib. e dtheriaca* commendat cameli cerebrum deſiccatum, & in aceto propinatum. Rabi muſtelæ cerebrum, Dyas coagulum leporis, vel hepar aſini, Ioanitius ex corio frontis aſini excerpit corrigiam latam, ex qua fiat ſertum pro patiente, Alexander utitur veſica capræ cum lotio exſiccata, & in pulverem redacta, vel felle vrſino, Gerar laudat hepar capræ, Rhaſis ſanguinem muſtelæ. Paulus, eius carnem, Rhaſis caninum dentem, vel pellem canis albi. Beltramus cor lupi vel milum: Mundinus, ranam. Vel eius cor ſolutum ſucco caulium, vel caput cuculi, vel vinum, in quo coquatur talpa, vel vulpis cerebrum, vel antimonium ſupra patellam poſitum, vel teſticulos vrſi, vel fel canis, vel collo appendit lapidem hirundinum, Gilib. appendit corallum, Mũdinus nomina regum, Galbanus pulveres teſticulorum galli, Gordonius viſcum quercinum.

Spagyrici tanquam ſpecifica antiepileptica commendant unicornu ſolare, argentum potabile, ſive animam veram lunæ, crocum metallorum, Tartarum Hemeticum, Magiſterium corallorum Pæoniatum, Margaritas trochiſcatas. Tincturam antimonii, Auram Hadryaneam,

pu-

Digitized by Google

excerni, nec cerebrum reſiccari, *ſed perrigatur, & humidum exiſtit.* Qui ſic intemperati ſiunt, habituali intemperie cerebri laborant, & incurabiles fiunt, quia fit habitualis, & quaſi nativa intemperies, ut inquit Sancta-Cruz *in commentario*. Eſt enim tanta vis cauſarum præter naturam, ut non ſolùm hunc morbum verùm ipſam ſenectutem in ipſo naſcendi tempore valeat inducere.

Cum ergo hujuſmodi epileptici habitualiter fiant tales, & incurabiles reddantur ob contractam humidam habitualem cerebri intemperiem, à Juris Profeſſoribus judicantur irregulares ob reincidendi periculum in acceſſionem, & ut tenet Majolus *lib.* 1 *de irregularitate cap.* 14. filii etiam eorum ex Gabucino debent irregulares judicari. Zachias non abſolute huic aſſentitur opinioni; ſed ſi ab utroque parente ſit hæreditaria Epilepſia, magis irregularem illum judicat. Ego verò cùm morbi hæreditarii non ſemper in filios pertranſeant, & etiamſi tranſierint, non ſemper cum æquali intenſione, judicarem quod filii in quibus non fiat habitualis intemperies, ex qua vehemens ſubſequatur Epilepſia, non fient filii irregulares, quod idem de nepotibus judico; nam ex proprio vitio unicuique læduntur operationes, & ab unoquoque contrahitur impedimentum. Similiter, qui frequenter Epilepſiam patiuntur, judicantur inepti ut poſſint publicè inter reliquos officia recitare; & Hoſtienſ. & Bertrachin. eos qui vexantur vehementi epilepſia, judicant non poſſe eligi in Epiſcopos, & Garz. *de Benef.* dicit nec poſſe obtinere beneficia, nec ad ſacra promoveri, nec religionem profiteri, quod in vehementi epilepſia, non leve fundamentum præſtat, quod debeat obſervari, cum epileptici irruant plerumque in maniam, ut fertur contigiſſe Cambiſi, qui epilepſia laborans ab ineunte ætate, tandem ut tenet Cælius *lib.* 9. *cap.* 20. pleroſque ſibi familiares per inſaniam occidit, & Hercules Herculeo, hoc correptus morbo in inſaniam irruens proprios occidit filios, ut tenet Crinitus; nec ſolùm crederem irregulares facere epilepſiam, & ineptos ad celebrandum, dum minatur tranſmutationem ſui in maniam, ſeu furorem; ſed dum repente in indecentes motus ac inordinatos, ægros proritat: qualis erat, quam refert Marcellus Donatus, de Ricino hyſtrione, qui ſæpius in die acceſſione corripiebatur, in qua contractiones manus fiebant, & pedum; & hinc, aut illinc ipſum invadebant varii motus, inſtar eorum qui in monomachia ſe oppugnant, numquam tamen cadebat; qui continui motus irriſorium illum facerent, & ideò etſi per conſenſum fiant epilepſiæ, ſine habituali cerebri læſione, ob continuitatem & habitualem intemperiem in parte mandante debent contineri ſub vehementibus.

CONSULTATIO QUINTA.

De ſanguine mittendo in gravida Auguſtiſſima Regina noſtra.

CONTINET.

§. I.

Proponitur caſus, ratio adducitur conſultationis.

§. II.

Quæ nos coëgerunt fundamenta determinare ſanguinem mittendum in Regina utero gerente.

PLura nos cogebant ad mittendum ſanguinem in Regina noſtra utero gerente: erat enim impeditus in matre, & fœtu motus animalis, qui prius in utroque fuerat expeditus; indicium plenitudinis aggravantis utriuſque vires: præſtabant indicium plenitudinis, hæmorrhagiæ deficientes in hac prægnantia, quæ in aliis Reginæ profuerant, & fuerunt etiam ex uſu pro impediendis epilepticis inſultibus in puerperio. Renuebant plerique contendentes cum Donato Antonio ab Altomari, ſanguinem in gravidis numquam eſſe mittendum propter Hippocratis Edictum *lib.* 4. *aphoriſm.* 31. ſic prolatum: *Utero gerens ſanguine miſſo abortit, præcipuè ſi fœtus ſit grandior*: & Galenus *in comment.* reddit rationem, quia aufertur fœtui alimentum, cujus defectu perire videtur neceſſe; & quod ratione aborſus mater in graviſſima deducatur diſcrimina vitæ, quia in aborſu, magis fœminæ periclitantur, quam ex partu, quia eſt violentior, in tempore alièno, & fit natura reluctante, & extra tempus irritata, & ob labores plerumque mulieres ſteriles fiunt inſigniter laceratæ, incurabiles ſuperveniunt hæmorrhagiæ, ad quas ſubſequuntur ſyncope, deliria, & convulſiones, & iis ſupervenientibus ex Aretæo, nulla immunis evadit: fit etiam lethalis ſuperveniens ſæpe ex aborſu uteri inflammatio. Quæ omnia obſtabant præcipuè in Regina noſtra, quominùs ſanguis mitteretur dum gerebat utero, & urgebat, quod nullus ad id cogebat morbus magnus à quo deberet remedium hoc magnum indicari, & adhuc ſi ob præcautionem daretur indicatio mittendi ſanguinem, poſſet ſecurioribus auxiliis ſuppleri.

Nos tamen in conſultatione ſanguinem eſſe mittendum in gravidis decrevimus, ſi indicetur à morbo magno, qui foveatur, aut ſit imminens ratione vitii ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, & hanc doctrinam deducimus ex Hippocrate loco ab ipſis citato. Ubi inquit *utero gerens ſanguine miſſo abortit, præcipue ſi fœtus ſit grandior.* Cujus rationem reddit Galenus, quia deficit fœtui alimentum. Ex quo deduco; Ergo ſi ſanguis ſit inutilis ratione quantitatis, qualitatis, aut ob motum, pro fœtus nutritione, & alimonia, ſanguine miſſo, non fiet aborſus, quia inutilis cum fiat pro fœtus alimonia, aborſus non fiet cauſà: & ideò in gravidis, ſi indicetur ſanguinis miſſio à morbo magno præſente, aut imminente ob ſanguinis vitium in quantitate, qualitate, aut motu, ſanguinem eſſe mittendum admittunt Avicenna *fen.* 4. 1. *cap.* 20. Raſis *lib.* 4. *ad Almanſ. cap.* 27. Hali-Abbas *lib.* 1. *Practica cap.* 19. Joachimus *lib. de acutor. morb. curat.* Muſa, Fuchſius, Mercurialis, & plurimi Hippocratis Commentatores *in ſenteni.* 31. *citata.* Fernelius *lib* 2. *methodi.* Petrus Salius Diverſus *cap.* 2. *de affect. particular* Mercatus *lib.* 3. *de morb. gravidar.* Valleſ. *lib.* 7. *controverſ.* 7. Augenius *tom.* 1. *lib.* 5. *epiſtol. cap.* 2. Rodericus de Caſtro *lib.* 2. *de univerſa mulier. medic. cap.* 11. Chriſtophorus à Vega *lib.* 2. *artis medicinal. ſect.* 5. *cap.* 2. Raphaël Moxius *lib.* 2. *de morb. curand. per ſang. miſſion. cap.* 7. Mocha *conſil.* 57, & 141. Mundela, *epiſtol.* 28.

Foreſtus *tom. 1. obſervat. lib. 2. obſervat. 29. & in ſcholio.* Riverius *lib. 15. Praxis cap. 16.* Zacutus *tom. 1. lib. 1. obſerv.* 22.

Sancivit hanc doctrinam Hippocrates *lib. 2. epid. ſect. 2.* curans Lybiam prægnantem morbo acuto correptam, quam pluries phlebotomavit, & Galenus *3. Epidem. ſect. 2. comm. 8. §. Iam etiam propter ſanguinis miſsionem*, fatetur ſuo tempore gravidas morbo acuto correptas tutò ſanguine miſſo curari. Cornelius Celſus *lib. 3. cap. 10.* hanc confirmat doctrinam ſic: *Tamen cum noſtra ars, conceptionem ſolam non videat; ſed vires exiſtimet, non dubitandum in gravidis, conſtantibus viribus, ſanguinem exhaurire: quoniam uſus oſtendit gravidam phlebotomia curatam non eſſe perpetuum aborſum facturam.* Idem ſuadet experientia, cùm nullus in arte verſatus non ſit expertus prægnantes acuto morbo affectas, ſanguine miſſo, ab illo liberari ſine aborſus periculo: ſimiliter hæc eadem oſtendit, quòd à natura plures prægnantes à morbis acutis liberentur per hæmorrhagias ex naribus, aut per uterum factas, & confirmat Schenkius pluribus obſervationibus *in lib. 4. obſervat.* Læmoſius *ſect. 1. de curand. febribus*, Joubertus *lib. 2. de natur. facult.* Solenander *ſect. 5 conſilio 15.* Deducitur ex Hippocrate *4. aphoriſm. 1.* Ubi urgente neceſſitate purgationem conſulit in gravidis; ex qua major fit commotio, urgetque majus periculum commovendi fœtû, & efficiendi aborſum.

Conſtat ergo, ſi Regina infeſtaretur morbo acuto, ſanguinem eſſe mittendum: Cum igitur ex apparatu morboſo timeretur morbus, ſanguine miſſo debebat præcaveri ex doctrina Hippocratis *lib. 6 Epid. ſect. 6. decubitus*, inquit: *in quibus facta tollit, hæc ante acta prohibet*: eiſdem enim remediis, quibus præſens petit morbus curari, præcaveri petit.

§. III.

Nec ſolum ob matrem, ſed ob fœtum debebat Regina phlebotomari.

Ratione matris indicatam eſſe ſanguinis miſſionem decrevimus: reſtat probare, quod ob fœtum conſervandum petebat etiam exerceri: ut enim patet ex dictis ob prædominantem ſanguinem in matre, defectu hæmorrhagiæ in aliis prægnantiis ſolitæ, fœtus obruebatur, motus animalis illius ignavia id atteſtante, quo caſu ſanguinem eſſe mittendum ratione fœtus tenet Averrhoes, *lib. 7. collige cap. 4.* Ubi dicit quod ſi prægnans ſuccis abundat, ex quibus poſſit timeri aborſus, potiùs eſt utendum ſanguinis miſſione quam purgatione ad aborſum præcavendum: & Avicenna *fen. 21. 3. tract. 2. cap 8.* ponit inter cauſas aborſus plenitudinem matris, quæ cum appareret in Regina, debebat ſanguine miſſo, præcaveri aborſus, qui timebatur. Fernelius *lib. 2. method. cap. 2.* dicit; *Multæ niſi venæ circiter quartum menſem reſecentur, abortiunt.* Raphaël Moxius *lib. 2. de mulier. morb. curand. per ſang. miſsionem*, poſt longam diſputationem idem concludit: & tenent Augenius *Epiſtol. 5. lib. 5.* contra Donatum Antonium. Zacutus obſervationibus hoc comprobat, *lib. 2. de Praxi Medic. admirand. 160.* Riverius *lib. 15. Praxis cap. 16.* Horſt. *p. 2. lib. 1. obſervat. 4.* Mundela *epiſtola 28.* Peramatus, Lugubius, & alii.

Præcipuæ rationes, quæ nos cogebant ad ſanguinem mittendum pro matris ſalute, & fœtus conſervatione, ex enarratione deſumebantur. Nam Regina dum utero non gerit, patitur continuas hæmicranias,

ſtantias, vel unoquoque, vel tertio quoque die, cum cruditatum, & bilioſorum humorum copioſa per vomitum evacuatione, quæ ſupprimuntur tempore prægnantiæ; ex quorum ſuppreſſione neceſſe eſt plures ſuccos aggregari tempore prægnantiæ, ex quibus ſuperveniens plenitudo videbatur matrem, & fœtum gravare, & motum utriuſque impedire, ex quo indicata erat ſanguinis miſſio: Tum quia dum utero gerens habuerat hæmorrhagias, bene ſe habuit in puerperio Regina, & fœtus ſanus, & expers; viſus bonæ valetudinis: indicium, quod pro matris, & fœtus ſanitate deberent ſuppleri hæmorrhagiæ per ſanguinis miſſionem: Tum quia in proximo partu Sereniſſimi Infantis Ferdinandi Regina liberata fuit ab inſultu epileptico, quater quam citiſſimè ſanguine miſſo, quod præſtat indicium redundãtis ſanguinis in prægnantia, ex quo inſultus fiunt in puerperio, & petunt ſanguine depoſito vitari: Tum quia Epilepſiæ in partu contingunt in Regina, dum deficiunt hæmorrhagiæ: loco earum debet ſanguinis miſſio exerceri, ad illas vitandas: Tum Sereniſſimus Princeps valetudinarius erat, & infans morboſè degit, non defectu ſanguinis, quo in puerperio opprimebatur mater; reſtat ut fuerit ob ſanguinis copiam, quæ petit evacuari, ne fœtus in ventre obruatur, aut valetudinarius congeneretur. Vel ſi morboſi fiant fœtus ob vitium ſanguinis, petunt præcaveri ſanguinis miſſione, ad vitium evacuandum, quod impedit nutritionem, quia ex Hippocrate impura corpora quanto magis nutriuntur magis læduntur: Et ideo de vitiato nutrimento confert evacuare miſſo ſanguine plurimum; quod ipſe Hippocrates exercuit *in viro Oniade tabeſcente*, & Galenus in *6. Epidem.* mulierem tabeſcentem ob vitium humorum curavit miſſo ſanguine: Tum quia colores lividi in Infante Ferdinando permanentes in extremitatibus, indicium fuere copioſi ſalſuginoſi, bilioſive redundantis ſucci coinquinantis ſanguinem, ut colligitur ex Ariſtotele 7. *de hiſtor. animal.* ob quod imperfecta fit nutritio, quæ niſi ſanguine vitiato evacuato, nequit evitari: Tum quia vivit Auguſtiſſima Regina noſtra vita ſedentaria, cujus cauſa debet repleri ſuccorum copia, ex quibus obtundatur calor, graventurque facultates, unde Vitruvius *lib 2. c. 9.* tenet gravidas non eſſe integrè ſanas: & Hippocrates *lib. de morbis* gravidas ſemper pallere dixit; & Ariſtoteles *lib. de generat. animal. cap. 6.* reddit rationem dicens, quod reliqua animalia non deſiſtunt à debito exercitio, & ideò ſana fiunt; cujus defectu ægrotant mulieres: unde licet non eſſet plenitudo, eſſet utilis ſanguinis miſſio ob alios redundantes ſuccos, matris, & fœtus vires impedientes, & gravantes, juxta Galeni doctrinam *lib. de ſanguinis miſſion. cap. 9.* Ubi ob hanc rationem ſanguinem mittit, etiamſi plenitudinis ſigna non adſint, & *lib. 9. methodi cap. 11.* mittit ſanguinem, ſi ſit inutilis, vel *quia nimis creſcit*, vel *quia non ſervat ad unguem qualitatem*: & Avicenna *fen. 1. 4. cap. 20.* ſanguinem docet mittendum in illis *qui ægrotant, vel in eis, qui parati ſunt ægrotare, & in utriſque, vel propter plenitudinem, vel propter cacochymiam, vel propter utrumque.* Ex quibus deducebamus ſanguinem mittere in Auguſtiſſima Regina noſtra utero gerente neceſſarium fore pro illius, & fœtus ſalute conſervanda & præcavenda: differendum tamen remedium per aliquos dies, donec tranſiret tempus, in quo menſtrua illi ſupervenire ſole-

ſolebant, ſub quo erat tempore conſultationis, ne ex aſſueta illius commotione, ſeu naturæ ad illam propenſione, ſimul cum ſanguinis miſſione, fœtus diverſis agitatus motibus debilior fieret, & ab irritata natura conturbaretur.

§. IV.

Requievimus ab opere, & quæ nos averterunt ab illo.

QUæ à nobis timebatur conturbatio tempore menſtruorum, ob copiam redundantium ſuccorum, ſupervenit, non ut contingere ſolet in aliis, ſanguine ad uterum avocato, ſed ad nares ſurſum delato; ex quo largæ fuerunt hæmorrhagiæ, ſimulque ex reliquis ſuccis ad ventrem cõmotis ſupervenit diarrhæa; quibus exonerata natura matris, & fœtus, cœperunt & fœtus moveri pro conſuetudine, & mater ſine gravante onere, quo antea premebatur: quibus animadverſis iterum habito conſilio circa ſanguinis miſſionem, in ea fuimus opinione, quod nobis erat adhærendum Hippocratis doctrinæ, quod in eis, *quæ judicantur, aut judicata ſunt integrè, nec novare, nec movere, ſed ſinere oportet*; & Galeni præcepto, qui in hoc caſu conſulit, *naturæ rem omnem relinquere*, à qua perfectè juvata Regina noſtra in poſterum bene ſe habuit; donec poſt completum tempus peperit Sereniſſimum Principem Carolum, robuſtum, integra ſanitate fruentem, & nunc Dei gratia nobis ſuperſtitem, carnibus, & viribus perfectè munitum, ex quo conſtat, quod licet in mittendo ſanguine, ex indicationibus adductis movebamur juxta complures indicationes; & tanquam Medici Rationales, iis adimpletis naturæ beneficio, rectè nos emancipavimus doctrinæ Hippocratis, naturæ rem omnem committendo, cui etiam aſſentitur Galenus *lib. 6. Epid. ſect. 2. comm. 9. §. Ubi igitur, vel integra judicatio facta eſt, vel adhuc fit, totum naturæ permittere, & nihil nos novare oportet*: & Avicenna *ſen. 4. 1. cap. 3. §. Si natura movet, aut movit, dimitte eam, & operationem ejus.*

§. V.

Prægnantiæ tempore quando licet phlebotomare ex pede.

SAnguinem mittendum in gravidis, dum indicatur, conſtat ex nuper dictis, & probavimus *p. 4. Reſol. Medicar. diſput. 1* & communis tenet opinio, quod debet mitti ex brachio, ne ſi fiat ex pede ſubſequatur aborſus; nam ſanguinis miſſio ex pede movet fœtum; & ideo Hippocrates *lib. 1. de morb. mulier.* ad partum difficilem facilitandum, nullum præſtantius adinvenit remedium, quam ſanguinem mittere ex pede; ſed inter recentiores, Tamayus Hiſpalenſis primus, in Apologia quadam in prægnante, morbo epileptico affecta per conſenſum ab uteri inflammatione, ratione urgentiæ coactus eſt ſanguinem movere ex pede: & Zacutus *tom. 1. q. 21.* in hoc caſu an poſſit mitti ex pede dubitat, & ſequitur affirmativam partem; noſque loco nuper citato, aſſerimus, quod non ſolum in lethali epilepſia; ſed in quovis lethali morbo ex conſenſu uteri ſuperveniente, debet ex talo mitti ſanguis, quia ad vitandum periculum deveniendum eſt ex Hippocrate ad cauſæ originem; & docuit experientia non ſemper ſubſequi aborſum ex illa phlebotomia, & licet ſemper contingeret, nequit ſalvari ſine tali phlebotomia vita matris, vivere poteſt fœtus, in ancipiti utriuſque periculo, præſtat unum ſervare, quam evidenter utriuſque ſpectare

ſtare mortem: & ideo Gradius *conſil.* 77. Maginus *lib.* 2. *de regimine prægnantium*, Rondeletius *cap. de Epilepſia gravidarum*, Tamayus, & Zacutus citati, in evidenti matris periculo vitæ quæ aliter ſalvari nequit quam ſanguine miſſo ex talo, ipſam conſulunt.

Sed inter noſtrates plerique adeo luxuriant conatu mittendi ſanguinem ex talo in omni morbo, omni ſexu, omni ætate, ut in ipſis prægnantibus ex talo ſemper ſanguinem mittant, ſine probabili, aut neceſſario vitæ periculo ſi non fiat ex talo, prætextu levis Gonorrheæ, aut infectionis Gallicæ, & plerumque ſine illo; quorum mirari rubeo audaciam, ſi enim Hippocrates, *lib.* 1. *de morbis mulierum n.* 100. partum difficilem, qui nullis aliis ſpectatur remediis ſanguine miſſo ex talo, facilem reddi ſancivit: & Zacutus *in hiſtor. mirabil.* eandem efficaciam adinvenit ad fœtum mortuum excludendum, in phlebotomia ex talo, cur non ſemper, ex hac ſanguinis miſſione non eſt ſpectandus aborſus, probabiliter ſaltem, quod ſufficit ad ipſum vitandum, quod manifeſte conſtat: ſi enim licet inter Ethnicos noſtrates Principes Aëtium *tetrabili* 4 *ſerm.* 4. *cap.* 16. Avicennam *fen.* 21. 3. *tract.* 2. *cap.* 17. Raſim. 22. *continentis tract.* 7. *cap.* 2. Aëtium & alios ſit receptum, poſſe Medicum impedire remediis conceptionem, quia tamen Ethnica eſt hæc opinio, & noſtræ fidei oppoſita, merito relinquitur à Carreiro *diſp.* 74. *de locis affectis cap.* 1. & juſtiſſimè ac piiſſimè damnatur ex motu proprio Pii Quinti Pontificis Magni, tanquam impediens propagationem humani generis, etiam ſi ex prægnantia poſſet, aut partu poſſet timeri matris vitæ periculum, quia non ſunt facienda mala ut eveniant bona; quanto igitur magis impium eſt, & contra noſtram religionem tentare ex levi cauſa aborſum, ex quo mors ſequitur fœtus, & impeditur quominùs ex aqua Baptiſmatis poſſint illi aperiri Cœlorum Januæ, & per æternitatem a facie Dei avertatur ope Medici parum pii.

Prætereà urget non minùs, quòd præter doctrinam Hippocratis experientia nos docet nullum auxilium frequentius cauſare aborſum quam ſanguinis miſſionem ex talo: ex quo conſtat, quod cum hoc utplurimum contingat, ſaltem eſt probabilis aborſus ex quacumque pedis phlebotomia: quæ probabilitas ſufficit ad ipſam vitandam, præcipue cum inter Ethnicos Hippocrates lege naturali eductus hoc perpetrari facinus aufugit, & jurejurando promittit nec aborſum facturum, nec ad id daturum conſilium; quam doctrinam exercitio firmavit, cum nec in libris Epidemiorum, nec in aliis in quibus prægnantes curavit, numquam refert ſanguinem miſiſſe ex talo in illis: quod idem obſervatur in Galeni ſcriptis, qui potiùs ut tenet *lib. an animal ſit, quod in utero eſt, cap.* 5. inquit, *Etenim leges hæ ſunt quæ mala quidem ſunt prohibere, cuſtodire autem ea, quæ honeſta jam ſunt, quæque autem futura ſunt, aut jam inſtant arceſcere; ij duabus maximis, quas ipſi tulerunt, legibus, quæ in utero ſunt animalia eſſe demonſtrarunt: altera ei, qui aborſus cauſa fuiſſet, pœnam ſtatuente; altera, qui nondum nati eſſent, hos hæredes inſtitui poſſe jubente.* Nec ſolum Antiquiores leges, ut tenet Galenus, aborſum prohibebant, & auxilia quæ ipſum poſſent cauſare: ſed & noſtrorum leges, & ſanctiones, ut patet *in capite conſuluiſti* 1. *l.* 2. *q.* 5. *l. Cicero, §. ſed ſi quam, ff. de pœnis.*

Ubi

Ubi pro homicida habetur cauſans aborſum, & fit irregularis: Et Nicolus Pietinus *de irregularitate num.* 21. Navarrus *in manuali cap.* 25. idem tenent; Et adhuc pro liberanda matre ab aliquo lethali morbo, non debere exerceri auxilium à quo ſubſequatur aborſus, præcipuè dum fœtus eſt animatus, tenent relati à Zachia Navarrus *in manuali cap.* 25. *n.* 62. Azor. *Inſtit. mor. lib.* 2. *cap.* 4. *p.* 3. Leſſius *de Iuſtit. & jure lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 10. *n.* 60. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *diſput.* 20. Layman, *lib.* 2. *Theol. moral. tract.* 3. *p.* 3. & ex noſtris tenet Epiphanius *Theorem.* 11. Sed adſtrictius ſive fœtus ſit animatus, ſive non animatus ſit, abortivum auxilium adhuc pro matris ſalute non deberi exerceri tenent citati à Carranza Mercurial. *lib.* 1. *de morb. mulier. cap.* 2. Hucher. *de ſterilit. lib.* 3. *cap. de conceptione.* Siluat. *controverſ. Medic.* 82. Ranchinus *in Hippocrat. de jurejurando.* Codronchus *lib.* 1. *cap.* 22. Mercurial. *lib.* 2. *error. popul. cap.* 26. Rodericus à Caſtro *de morb. mulier.* Corteſius *in Miſcellan. decade* 10 Sennertus *lib.* 4. *Pract. ſect.* 5. *cap.* 3. *q.* 5. & præter hos acriter hanc doctrinam tuetur Carreirus *de locis affect. diſp.* 76 *cap.* 4.

Tenent prædicti Authores nec pro ſalute matris aborſum cauſantia auxilia eſſe exhibenda. Reſtat iterum redire ad id quod ſupra diximus, quod licet ſine evidenti periculo matris nequit mitti ſanguis ex pede, adhuc pro ſalute matris; in quo non contrariamur Authoribus nuper citatis, ſed in ejus evidente periculo illos relinquimus, aſſerentes, quod poſſit ex pede mitti: quod an poſſit compati cum illorum doctrina examinandum. Moxius contendit, quod non opponitur illorũ doctrinæ, ſi contingat, ſanguinem mittere ex talo ante fœtus animationem, vel illo grandiori exiſtente in ſeptimo, nono, aut decimo menſe, in quo jam fœtus eſt vitalis; ſed ſi e-litur: Tum quia ex probabili opinione Ieni ſeptimo die anima rationali informatur fœtus. & non eſt quando poſſit mater prægnans phlebotomari abſque animatione fœtus: Tum quia ſi aborſus fiat non à natura poſt ejus maturationem; ſed violentia ſanguinis miſſionis ante illam, numquam erit vitalis: Tum quia matris vita in violento partu ope auxilii abortientis facto, numquam eſt ſecura *lib.* 5. *Epidem.* Hippocrates *textu* 5. quæ aborſum fecit ob pharmacum cauſans aborſum, refert quod quarta die obiit. Zachias *tom.* 1. *lib.* 6. *tit.* 1. dicit, quod prædicti Authores & Sixtus Quintus prohibentes auxilia, quæ poſſunt cauſare aborſum, & damnantes Medicos à quibus applicantur, loquuntur de eis qui per ſe intendunt aborſum, & mortẽ fœtui, non vero de illis, qui per hæc auxilia, aut per ſanguinis miſſionem ex pede, contendunt per ſe matris ſanitatem; licet per accidens poſſit ſubſequi fœtus aborſus, & mors: ſed etiam diſplicet, dum non eſt evidens matris periculum, quia ſi non ſunt facienda mala ut eveniant bona, non debet nec per accidens inferri mors fœtui, ut mater ſanitatem conſequatur: Tum quia ſi matris morbus non eſt evidenter lethalis, poteſtque aliis auxiliis levioribus, vel à Natura ſanari, impium eſt propter matris ſalutem fœtum occidere, & privare à Beatifica Dei viſione: Tum quia licet mater habeat Gonorrhæam, & ſimiles affectiones, & mittatur, ſi urget neceſſitas ſanguis ex brachio, hoc unum timeri debet, quod Gallicæ infectionis accidentia in partibus ſuperioribus reluceant magis, quæ cum poſſint curari poſt partum; impium eſt ex

talo

talo ſanguine miſſo, fœtum perdere: Tum quia ut tenet Zachias ipſe, ſi Hippocrates *5. aphor. 31.* ex ſanguine miſſo ex brachio timet aborſum, quia aufertur fœtui alimentum: ſi fiat ex pede non ſolùm per accidens ſed per ſe intenditur mors fœtus, & illius aborſus, quia non ſolum aufertur illi alimentum, ſed menſes cientur, & ut tenet Hippocrates, partus facilitatur.

Ego vero licet parum piam judicem opinionem eorum, qui in quovis levi morbo ſanguinem mittunt ex pede in prægnantibus, & condemnari ab Authoribus nuper citatis, & contra hos loquutum fuiſſe Pontificem Pium Quintum; meam tamen opinionem, quam tenent Zacutus, Moxius, Sylvaticus, & in quam licet coactus fertur Zachias, quòd ſcilicet deſperata vita matris, niſi ſanguis mittatur ex pede, poteſt Medicus & debet ſanguinem ex pede mittere, non contrariatur omnibus illis, quia ipſi contendunt quod toto tempore, quo probabiliter poteſt mater fœtum conſervare, Medicus propter matris vitam conſervandam nullum præſtet auxilium pro matris ſalute conſervanda, quod poſſit fœtum perdere: at vero cum in evidenti periculo matris nullo poſſit jam conſervari modo, non opponitur illius vitæ, quòd ſaltem tentetur matris conſervatio, præcipuè cum eo auxilio, cum quo non eſt impoſſibile ipſum liberari; licet probabiliter illum poſſit perdere: Tunc enim hoc remedium nec per ſe, nec per accidens eſt cauſa periculi, quod ante ipſum, ob defectum vitæ matris, erat illi neceſſarium.

CONSULTATIO SEXTA.

De ulcere in tunica externa uteri.

CONTINET

§. I.

Proponitur eventus & cauſa conſultationis.

§. II.

Qui morbus, quæ fuerunt cauſæ, & quæ prima curatio.

§. III.

Abſceſſus ſuperveniens, quibus fuerit curatus.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, & cauſa conſultationis.

MULIER viginti annorum, bilioſa, uxorata, Gonorrhæam patiebatur: concipiendi gratia calidis uſa eſt vaporibus, ex vino albo generoſo, cum aliis aromaticis, quorum calidos recipiebat in uterum vapores: incidit in febrem cum tumore, calore, & dolore in regione uteri, oſculum internum illius intumuit, retractum, ac dolorificum ap-

paruit: dolor maximè ad imum ventrem, & inguem dextrum porrigebatur. Tandem adauctus dolor, & febris intenſior apparuit, ſubſequuti ſunt horrores inordinati, circa veſperam ingraveſcentes, in fronte ſudores, alvus, & lotium ſuppreſſa fuere, & ſine clyſteribus nihil fere reddebant. Remiſſa ſunt omnia, pus per ventrem cœpit expurgari, in principio coctum, non multum graveolens, poſtea magis fœtidum per intervalla expurgabatur: dolor artuum noctu ingraveſcebat, uſque in matutinum tempus ſomnum prohibens.

§. II.

Qui morbus, quæ fuerint cauſæ, & quæ prima curatio.

CAuſa procathartica, & ſupervenientia accidentia, ſimul & concomitantia atteſtabantur uteri inflammationem. præcedens Gonorrhæa, artuumque noctu ingraveſcentes dolores, Gallici contagii manifeſtabant labem: febres ſymptomaticæ, horrores inordinati erant indicium inflammationis uteri juxta Galeni doctrinam *lib. 6. Epidem. p. 2. ſect.* 1. Lotii ſuppreſſio oriebatur ob ſympathiam veſicæ cum utero; vel quia ob inflammatum uterum comprimitur veſica, os uteri indureſcit ex Hippocrate *5. aphoriſm.* 45. ſubſequitur alui ſuppreſſio propter viciniam inflammationis: Coxæ fit dolor, quia in coxam ligamenta protenduntur, & inflammatione diſtenduntur.

Pro illa victus tenuis utilis, catharticum inutile, ex Hippocrate *lib. de medicam. purgantib.* Phlebotomia maxime utilis ex eodem 4. *de ration. vict part.* 21. & 22. Aëtius ex brachio conſulit, in plenitudine non abs re: in ægra ob Gonorrhæam ex pede fuit tentata; & ex Galeno *lib. de curandi ratione cap.* 17. ad topica poſt ſanguinis miſſionem gradum fecimus, quæ varia fuere pro morbi temporum varietate; variæ etiam, & utiles per uterum injectiones, præcipuè ex lacte cum opio.

§. III.

Abſceſſus ſuperveniens quibus fuerit curatus?

HÆc cum non ſufficerent, abiit inflammatio in abſceſſum, & hic in ulcus; accidentium remiſſio hoc confirmarunt; exiens pus per inteſtina confirmavit ulterius; ſed inter conſulentes orta eſt diſſenſio duplex; Altera de loco ulceris in utero; Altera de modo excretionis puris ex utero evacuati, & per inteſtina excreti: fit enim ulcus varium, vel ratione figuræ rotundum, oblongum, ſinuoſum, aut fiſtuloſum; quorum nulla percipi potuerunt. Ratione complicationis cum aliis affectibus, fit ulcus phlegmonoſum, cancroſum, ſanioſum, virulentum, aut contagioſum. Phlegmonoſum judicabatur eſſe ratione puris excreti in principio, fuit magis virulentum in fine. Ratione quantitatis magnum apparebat in copia puris, & ſimul, & ſucceſſivè ſupervenientis.

Præcipua differentia inter nos fuit de loco in quo fuit ulcus; aliquando enim fit in cervice uteri, internoque illius orificio; aliquando in uteri fundo; aliquando in tunica interna; aliquando in externa, & dum in externa fit pus profunditur in cavitatem inteſtinorum, intra cavitatem abdo-

Digitized by Google

abdominis, ibique deſcendit ſæpe in inguina, ſæpe evacuatur per veſicam: dum fit abſceſſus verſus partem anteriorem, per inteſtina; dum rumpitur, per inferiorem, quæ ſubjacet illis. Si vero ulcus fiat in interna tunica, per uterum expurgatur pus.

Cum igitur partim ad inguem dextrum recurrerit in hac ægra, poſteaque pus fuerit expurgatum per inteſtina; manifeſtè conſtabat in externa uteri tunica ulcus permanere, quod docuit Hippocrates *quinto aphoriſm. 45. §. ſi uterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt linimentum fieri.* Galenus *in comment.* inquit; *Quod autem uterus ſuppuratus, & præſertim ad exteriora, curatione tali ex neceſſitate indigebit.* Ubi palam profitetur cognoviſſe utrumque ulcus uteri ex abſceſſu rupto in tunica exteriori.

Quod pus exiens ab abſceſſu uteri rupto per exteriorem tunicam poſſit expurgari per inteſtina, aut per veſicam Oribaſius primus inter Principes Medicinæ obſervavit; cujus meminit Schenkius in ſuis obſervationibus: vidit utrumque eventum Euſtachius, Rudius agens de uteri abſceſſu ſic fatetur. tenent Riverius, Rodericus de Caſtro, Hurnius, & alii.

Sed nullus ex iis tetegit per quas vias à cavitate in veſicam, aut inteſtina pus valet expurgari: quod ſi diu permaneat, & ſit corroſivum, non dubitarem, quod corroſione exulceret, & ſibi paret vias manifeſtas: Sed in hac ægra nullum ſolutionis, ſive ulceris apparuit indicium: unde conjectare cepimus, quod ſine illo per occultas vias exitum paravit Natura, juxta illud Hippocratis *lib. ſexto. Epidem. ſect. 5. Invenit natura ſibi ipſi vias, non ex cognitione.* Idem repetit *lib. de alimento, §. Natura omnium ſine doctore,* Idem docet Galenus *lib. primo de uſu partium*: & Hippocrates *lib. ſecundo Epidem. ſect. ſecunda*, docens vias per quas fiunt abſceſſus, moveanturque humores, inquit: *Abſceſſus fiunt per venas, aut per oſſa, aut tonos, aut per cutem, aut alias emanationes.* Ubi per oſſa ipſa poſſe penetrare humores docet: & Valleſius *in comment.* inquit: *Nimirum decurrunt ſæpe humores per perioſtium juxta oſſa, & nonnunquam in ipſa oſſa ſubeunt, corrumpuntque ea:* Nec mirum, quòd tranſeant per ſubſtantiam inteſtinorum, præcipuè ſi fiat ulcus, tunc enim ab uteri cavitate ad inteſtinorum ſubſtantiam fœtus mortui permutari ſolent, putridaque caro, & oſſa per ventrem evacuari, ut apud Schenkium obſervarunt Langius *tom. ſecundo, epiſtol.* 30. Marſilius Cognatus *lib. quarto obſervat. cap.* 9. Marcellus Donatus *cap.* 22. *lib. quarto hiſtor. mirabilu.* Balduinus Roſeus *epiſt.* 1. *Miſcellaneor.*

Quodcumque uteri ulcus periculoſum ex Hippocrate *lib. primo de morb. mulier.* fit enim in parte corporis cum omnibus conſentiente, quæ corporis omnes ſuperfluitates recipit, & in qua difficulter poſſunt applicari auxilia, difficiliuſque retineri in ulcere.

Ulceri in interna uteri parte faciliùs per injectiones poſſunt applicari remedia, ideoque præter univerſalia, varia topica proponunt Practici, vel ob dolorem leniendum, vel ob attemperandum, vel ob detergendum, vel ob cicatricem inducendam. Lenit dolorem quidquid attemperat acrimoniam, & ardorem; ut aqua frigida, lactis ſerum, aut cum melle roſaceo; hordei decoctum cum lentibus, & fabis: Mundificat decoctum vulnerarium, ſeu aqua catapultarum: hæc.

℞. Zedoariæ, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥. j. vini albi lib. vj. bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, in collatura diſſolue ſachari lib. ß. ſerva ad uſum.

Si putridum fiat ulcus, detergit aqua Lanfranci, confert pulvis Mercurii dulcis. Ulcus conſolidant exſiccantia: Dum jam deterſum fuerit, unguentum Pompholigos, de ceruſa, de plumbo, oleum ex vitellis ovorum, ſuffumigia ex thure, myrrha, maſtice, ſtyrace calamita. Proſunt thermæ ſulphureæ, & aluminoſæ; ſed quia nulla ex iis poterant applicari externæ uteri parti, in qua erat ulcus; cumque pus quotidie in majori copia augeretur, magis fœtidum magiſqueránioſum, nec injectiones per uterum, nec per inteſtina, nec leves purgatiunculæ quibus uſi fuimus, quidquam prodeſſent. Conſultum fuit, quodnam efficacius remedium poſſet in tanto periculo eſſe proficuum, ut ulcus mundificaret, curaretque, quodque poſſet in partem læſam applicari. Decretæ fuere inunctiones univerſales unguenti Mercurii, quo & Gallica lues, prima morbi origo corrigi, & extirpari poſſet, & in penetralibus ulcus Gallicum mundificari; confluxuſque humorum fluentium averti in alias partes, ſimulque expurgari.

Propinquioribus, & affinibus fere renuentibus coëgit morbus, accidentiumque urgentia pervenire ad Hydrargyri inunctiones, quæ juxta repugnantiam, & parvam ægræ obedientiam infra neceſſitatem continuatæ profuerunt partim: ægra poſt aliquas evacuationes melius ſe habuit, ſed permanſit cum metu recidivæ.

Prodeſſent forſan externæ inunctiones cum oleo auri, & internæ injectiones cum ſero, & unguento ulcerico Polycreſtico Roderici de Fonſeca: aliæque appropriatæ: ſed renuebat ægra, nec exteriori uteri tunicæ aptè poſſent applicari utiliores eæ, quæ pro ulcere in interiori tunica forent ex uſu.

CONSULTATIO SEPTIMA.

De utilitate, & perfectione partus sereniſſimi Caroli Joſeph Hiſpaniarum Principis.

CONTINET.

§. I.

Principis natalis proponitur dies, & conſultationis occaſio.

§. II.

Præfinitum naſcendi tempus homini eſſe à Natura conſignatum decernimus.

§. III.

Quod ex Hippocratis doctrina deducitur, homini eſſe à natura determinatum naſcendi tempus.

§. IV.

Principis partum intra decimum menſem non eſſe ita naturalem, ſicut ſi fuiſſet in menſe nono, videtur ſuaderi poſſe ex aliquibus.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

Sereniſſimi Principis partus intra decimum menſem vitalis magis judicatur, Ipſeque præſtantior Heros.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Principis natalis proponitur dies, & Conſultationis occaſio.

POſt ſex dies ab obitu ſereniſſimi Principis Philippi Proſperi Caroli, ortus fuit illius frater, noſter ſereniſſimus Princeps Carolus Joſeph Joachin, anno 1661. die ſexta menſis novembris, poſt horam unam, & quartam alterius partis ſupra meridiem, menſtruis deficientibus matri per novem ſolares menſes, & duos dies. Inde orta eſt dubitatio hujus conſultationis radix, An ortus Principis ultra adimpletos novem menſes naturalis ſit judicandus, vitalis, & magis completus, ut ipſum magis compactum, perfectius conformatum, viribus validiorem, Heroemque excellentiſſimum futurum expectemus.

§. II.

Præfinitum naſcendi tempus homini eſſe à Natura conſignatum decernimus.

SI nullum eſt homini præfinitum naſcendi tempus; nulla eſt noſtræ conſultationis ratio, cum in quocumque potuerit vitalis, validus, perfectuſque oriri Heros: Invaluit, inquit, Zachias, *lib. primo, titul. ſecundo, quæſt. prima*: apud cunctos non doctos homines tantum, ſed & apud viles tonſores hujuſmodi opinio, quod homo non ut cætera animalia præfixum quemdam terminum naſcendi à Natura habeat, ſed varium, & multiplicem, ita ut in ſeptimo,& octavo,& nono, & decimo, & undecimo menſe, vitalis oriatur. Huic opinioni præſtitit fundamentum Hippocrates, qui ſeptimo menſe, nono, decimo, & undecimo vitales edi fœtus protulit: & *lib. de diæta*, aſſerit varium omnino eſſe homini naſcendi tempus: & Plato *quinto de Republica* idem fatetur; ex quibus edoctus Ariſtoteles *lib. quarto de generat. animal. cap. ſexto*, & *Problemat. ſect. 10. problemat.* 30. palam profitetur nullum eſſe homini præfixum naſcendi tempus. Quæ propoſitio tanquam certiſſimum, & indubitatum axioma in omnium ore profertur, quaſi à tanto magiſtro receptum, à quo receperunt Amatus *centur. prima, curat.* 27. Joubertus *lib. 3. errorum popul. capitul. ſecunda.* Mercurial, *lib. ſecundo de morb. mulier. cap. primo.* Andreas Laurentius *lib. octavo anatom. capitul.* 30. Codronchus *in methodo teſtificandi capitul.* 14. Nancel. *in analog. microcoſmi lib. ſeptimo part. quarta.* Hos Zachias adducit

ducit pro hac opinione; ipſe tamen viriliter invehitur in ipſos, conſtanterque aſſerit tenendum, a Natura homini præſcriptum fuiſſe determinatum naſcendi tempus, omneſque illos Authores immerito ſequutos fuiſſe Ariſtotelem; quia ipſe ab Hippocrate didicit in pluribus menſibus partus poſſe eſſe vitales, ſine examine tamen, & ſine diſtinctione ejus, quod provenit, tanquam incertum & rarum, ab eo, quod ſemper, vel ut plurimum fit. In omnibus prædictis menſibus vidit Hippocrates partus vitales; ſed in nono & decimo id plerumque fit, in reliquis raro: ideo nos deducimus cum Zachia, quod illi menſes debent indicari à Natura præfixi pro vitali hominis partu, in quibus ſemper, aut utplurimum partus contingit eſſe vitales; reliquos verò per accidens tantum vitales dici.

Quæ opinio fulcitur; Tum quia ſi nullum eſſet præfixum naſcendi tempus, omnes menſes eſſent apti, ut in illis ſupervenientes partus eſſent æqualiter vitales: Ante ſeptimum pereunt omnes; In octavo idem contingit: In ſeptimo pauci ſunt ſuperſtites, ſicut in undecimo: Ergo non omnes ſunt indifferentes pro vitali partu, ſed illi in quibus utplurimum contingit fœtum eſſe vitalem, quod enim à Natura eſt, ſecundum plurimum eſt, ex Ariſtotele *ſecundo phyſicor. textu* 77. Ex Galeno 14. *methodi*: Tum quia ex Ariſtotele *ſecundo phyſicor. textu 66.* ex Galeno *lib. de cauſis procatharticis cap. primo*, quæ à Natura fiunt, ob aliquem finem fiunt: At nullus apparet finis, ob quem Natura non determinaverit homini certum naſcendi tempus, ſicut reliquis animalibus, ſi quæ enim aſſignetur ratio, eadem currit in aliis. Nec ſpeciei propagatio poteſt eſſe finis non præfigendi illud tempus homini: cum reliquæ animantium ſpecies propagentur, etiam ſi habeant præfixum tempus naſcendi: nec finis poteſt dici individuorum major perfectio, quia in omni tempore eſſet individuum perfectum ſub ſpecie humana, ſi poſſet perfectus in omni tempore naſci, cujus contrarium demonſtrat experientia: Tum natura nihil fruſtra molitur ex Ariſtotele *primo cæli*, *textu* 32. ex Averrhoe *in comment. & lib. tertio de anima*, *textu* 45. Cum ergo in nono, aut decimo menſe ſiant vitales, & perfectiſſimi partus, fruſtra molıretur per reliquos omnes menſes, ſimiles partus fieri: Tum quia in latitudine à ſeptimo in duodecimum menſem, ſi in primis menſibus naſcitur homo perfectus, in ultimis imperfectus debet eſſe, aut è contra, quia quanto magis aliquid diſtat à perfecto, tanto fit imperfectior, & ſi partus per menſes à perfecto diſtarent, in altero extremo, aut diſtantia ab illa perfectione, imperfecti deberent eſſe. Tum quia ex variis temperamentis hominum nequit convinci, quod ratione temperamenti, alii, quia calidi, ſanguinei, aut bilioſi, prius formentur, & petant naſci, quam pituitoſi, aut melancholici; & ideò diverſum debeat eſſe naſcendi tempus. Nam diverſa etiam in aliis ſunt temperamenta. Patet in vegetabilibus ratione regionis, ſoli, aquarum, anni temporum varietatis, valdè immutari eorum temperamentum, colores, ſapores. In brutis idem contingit ob eaſdem cauſas; boves, & oves & ſimilia alia animantia; alia ſunt alba; alia nigra, & pro nutrimento & pro aliis medicinæ uſibus diverſo modo ipſis utimur, & in illis in quibus color idem apparet, in diver-

Digitized by Google

diverſis regionibus diverſæ ſunt figuræ, & magnitudo illorum, & intra eamdem regionem mas differt à fœmina; mares inter ſe, & fœminæ inter ſe, in robore, in vivacitate, in viribus, & in eſſe individui ſaltem; & cum temperamentum ſit ipſa natura, quæ in individuo ſunt alia, etiam ſunt in temperamento diverſa, & ſicut hoc non obſtat, ut habeant præfixum naſcendi tempus, nec obſtabit in homine, præterquam quod convinceret ratio, ut omnes cholerici, & omnes ſanguinei, & ſic de reliquis, haberent idem naſcendi tempus; & ſic ſaltem homini eſſet præfixum determinatum ſaltem ſub determinato temperamento. Tum quia nec uteri in mulieribus diverſitas convincit, ut tempus non ſit præfinitum: nam juxta magnitudinem aut parvitatem; juxta gracilitatem, aut obeſitatem, juxta materiam ſeminis aptam pro majori, aut minori fœtu, ſunt variæ cauſæ ob quas uterus diverſo modo ſe habeat in reliquorum animantium fœminis, & idem convinceret, ut non haberent præfixum pariendi tempus, præcipuè in illis, quæ plures fœtus generant, in quibus pro paucioribus deberet præfiniri plus temporis, quam pro multis, cum ii contineri ſimul diu nequirent; nec anguſtia uteri conducit ad naturalem partum, de quo loquimur, ſed cauſa eſt aborſus, cum fœtus maturationem impediat, & ſine maturatione non ſit tempus partus vitalis, de quo dubitamus. Tum quia nec convincit ratio Averrhois *quartò de generation. animalium*, qui fœminam in natura humana dicit eſſe partim multiparam, partim pauciparam, ex quo videtur non poſſe præſcribi illi tempus pariendi: nam ſi parit multos, determinabitur tempus ut multiparis; ſi unum fœtum habet, determinabitur, ſicut uniparis, præterquam quod ex eo, quod utplurimum accidit, quod unum ſcilicet pariat, illi eſt adaptandum à natura tempus, non ex illo, quod raro contingit; boves, oves, capræ & aliæ uniparæ fœminæ in aliis animantibus, quæ aliquando multiplices pariunt fœtus; determinatum habent à natura pariendi tempus. Tum quia nec noſtræ obſtat doctrinæ, quod homo, quovis tempore, quavis hora, quavis ferè ætate, anni ve tempore, aut diei utitur coitu, ex quo apparet non debere illi determinari naſcendi tempus. Nam hæc probant, quod non habeat homo præfixum anni tempus ad naſcendum, ſicut reliqua animantia, quæ præfixis anni temporibus coëunt, non tamen, quod fœtu ſemel concepto, hic non debeat juxta propriam ſpeciem habere determinatum tempus, quo intra uterum perficiatur, ad maturitatem deducatur, & ad certum naſcendi tempus acquirat perfectionem.

§. III.

Quod ex Hippocratis doctrina deducitur determinatum eſſe homini naſcendi tempus.

COmprobavimus, adverſus Ariſtotelem, & ejus ſectatores, ex Hippocrate male deducere, nullum eſſe homini præfixum à natura naſcendi tempus, cum ſolum poſſit ex ejus doctrina deduci, quod in diverſis menſibus contingat partus eſſe vitales; non autem quod

im-

Digitized by Google

in eo per accidens id contingat, aut ut plurimum, & ex naturæ inſtituto. Proſequemur ad examinandum, An ex ejus doctrina poſſit menſis præfixus determinari, in quo mulierum partus vitales debeant cenſeri, tanquam à natura determinatus; ad quorum intelligentiam proſequemur temporis, anni, & menſium computationem.

Cùm tempore menſuretur ſublunarium duratio, id quod Ariſtoteles *lib. quarto phyſicorum* docet eſſe *numerum motus ſecundùm prius, & poſterius*: Nos verò vocamus menſuram durationis ſublunarium. Illud dividunt homines per annos; menſes, dies, & horas; per hebdomadas; & hebdomadarum decades: anni ex menſibus complentur, & tota duratio fœtui in utero debita rarò per annum, ſæpius menſtratur per menſes. Ariſtoteles annum vocavit maximum, quem vocat Cenſorinus magnum, quem conficiunt ſolis, lunæ, & quinque vagarum ſtellarum orbes; & eſt illud tempus, quod menſurat durationem, ab eo tempore, quo ſimul fuerunt ſub uno ſigno, uſque dum ſimul ad idem redeunt: Magnus Democriti annus, ut tenet Cenſorinus *capitul. octavo de die natali*, conſtat ex annis octuaginta duobus. De illo agunt Laërtius *in vita Democriti*. Cicero *libr. ſecundo de natura Deorum.* Apuleius *de dogmat. Platonis*; Plutarchus *lib. undecimo de placitis.* Quintilianus *dialogo de claris oratoribus*, & Alii relati à Lindembrog. Alii verò ex diverſis ſyderibus, eorumque motibus anni deſumebant durationem; variaſque inde annorum computationes: quibus relictis, uſitatior acceptio anni eſt, juxta quam, dicitur Cæleſtis, vel Civilis: Cæleſtis, ſeu naturalis ſolaris, eſt tempus, quo ſol ſuum peragit naturalem curſum per ſigna Zodiaci, quem peragit in 365. diebus, quinque horis, & 49. minutis; vel in 365. diebus cum quadrante: Dicitur hic annus ſolaris, quia ex ſolis curſu perficitur, vel ut tenet Cenſorinus, dicitur vertens, quia vertitur ſol ad ſignum, à quo diſceſſit, ſicut à ſole ſolaris.

A luna alii lunarem naturalem annum deſumebant; annumque vocabant lunarem, aliqui menſem, in quo luna peragit ſuum curſum; ut tenet Varro *lib. quinto de lingua latina*, & Jovianus Pontanus *lib. decimo Vraniæ.* Qui profert, quòd poſteà lunarem Ægyptii annum complebant ex duobus menſibus, ulterius verò tribus, poſteà ex quatuor menſibus. Macrobius *lib. primo Saturnal.* 12. tenet quo Arcades ſuum adimplebant annum ex tribus menſibus Arcamanes ex ſex menſibus. Romulus adimplevit ex decem menſibus. Aſtrologi lunarem annum adimplevere, ex duodecim lunaribus menſibus, deſumptis ex duodecim Lunæ curſibus, juxta duodecim Lunæ congreſſus cum ſole, & juxta lunares menſes, annus lunaris completur ex 354. diebus: Annus civilis ut inquit Cenſorinus *de die natal. capitul.* 19. dicebatur, quem diverſæ ſibi adaptabant civitates, qui, & ſolaris fuit, & lunaris, fixus, aut vagus: Apud nos coincidunt ſolaris & civilis annus.

Menſium ſimiliter, ex quibus & annus completur, ex Cenſorino alii ſunt naturales; civiles alii: Naturales alii ſunt ſolares, alii lunares: ſolaris menſis eſt qui conſtat duodecima parte anni ſolaris, completur ex duratione temporis, quo ſol percurrit 30. gradus ſub quovis Zodiaci ſigno. Menſis lunaris eſt ex Varrone, tempus in quo luna à ſole profecta

curſus

Digitized by Google

curſus redit ad illum, qui apud Medicos maximè ſolet eſſe ex uſu: Ideò illum Galenus *lib. 2. de diebus cap. 2.* triplicem eſſe conſtituit. Alter dicitur periodicus, & eſt illud tempus, quo luna motu ſuo revertitur ad eumdem locum Zodiaci, unde fuerat digreſſa, quod perficitur in 27. diebus, & octo horis. Alter dicitur ſynodicus, & eſt illud tempus, quo deviat luna ab una conjunctione cum ſole, uſque ad ſequentem; & ex Cenſorino completur per 29. dies, & dimidium. Alter dicitur menſis lunaris, illuminationis ſeu apparitionis, & eſt illud tempus, quod incipit à ſecundo die, ſeu à coitu, primove conſpectu lunæ, uſque dum deficit in 28. duratque per 26. dies, & 12. horas; licet non ſemper æqualiter id contingat. Civilis menſis ex Cenſorino eſt, quem quævis civitas ſibi præſcripſit. Nec ſicut civiles anni, & menſes æquales ab aliquibus conſpiciuntur; ita & ſolares, ac lunares æquales eſſe poſſunt, ſumitur enim eorum duratio ex permanſione ſolis, aut lunæ in unoquoque ſigno Zodiaci, quæ non ſemper æqualis & uniformis eſt. Inter menſes intercalaris ponitur, cum quo ſolaris, & lunaris annus coæquantur.

Ex hac Galenica menſium lunarium triplici acceptione, ſolariumque menſium ab ipſis diverſitate contendemus cum Roderico de Caſtro *lib. quarto de natura mulierum, capit. tertio* conciliare varias ſententias, quæ ex Hippocrate deducuntur de termino legitimi partus, ſimulque & determinare præfixum naturalis partus in mulieribus tempus, juxta ejus doctrinam, à decimo inquam noni menſis die, uſque in decimum diem menſis decimi, cum aliquali latitudine verſus utrumque extremum: ſupponitur enim ex Hippocrate computandum tempus uſque ad partum, per hebdomadarum decadas, ita ut unaquæque decas conſtet 70. diebus; hebdomada verò ſeptem integris diebus; ſed contendimus quod aliquando decas, & hebdomada adimpleatur ex diebus ſolaribus, aliquando ex lunaribus; unde deducimus, quod quando Hippocrates *libro de carnibus*, docet ſeptimeſtrem partum vitalem eſſe, & continere tres hebdomadarum decadas, quæ conficiunt ducentos, & decem dies, tunc intelligendus venit de diebus ſolaribus Hippocrates, ſicut *lib. de alimento.* Ubi dicit, *Cumque triginta ſoles fœtum forment, ſeptuaginta movent, decem, & ducenti perficiunt*: Ubi de ſolaribus diebus etiam conſtat loqui: libro verò de octimeſtri partu, dicit decimeſtres, & undecimeſtres partus fieri ex ſeptem quadragenariis; ibi de menſibus lunaribus loquitur, ſeu progreſſionis, qui decem, aut undecim, conficiunt novem menſes ſolares: ex ſolaribus enim ſeptem quadragenariis, novem fiunt menſes & decem dies, quorum unuſquiſque conſtat 30. diebus, & unuſquiſque dies viginti quatuor horas habet, quos menſes, qui habent 280. dies, ſi in menſes redigas lunares, per 27. dies & octo horas, fiunt decem menſes; & fœtus novem menſium ſolarium juxta hunc numerum attingit ferè per ſeptem dies undecimum menſem. Hinc conſtat quod menſis ſeptimus per dies ſolares, per lunares attingit decimum & undecimum; unde ſemper partus legitimus & vitalis eſt determinatus ad nonum menſem, præcipuè completum à decem illius diebus uſque ad decimi menſis decimumdiem.

Juxta hanc doctrinam videntur interpretandi plures Juris periti, qui tenent in dubio omnes partus naturales debere judicari editos fuiſſe nono menſe, inter quos ſunt Baldus *in leg. ſeptimo menſe. ff. de ſtatu hominis.* Socinus Junior *conſil. 35. n. 25. vol. 2.* Sforcia *conſil. 28. n. 63.* Burſatus *conſil. 63. n. 21.* Marius Giurba *in conſuetudine Senatus Meſſanenſis 1. p. cap. 11. gloſ. 4.* Maſcardus *de probationib. concl. 805.* Berous *conſil. 162. num. 52.* Menochius *de arbitr. caſu 89. num. 37.*

§. IV.

Principis partum intra decimum menſem non eſſe ita naturalem, ſicut ſi fuiſſet in menſe nono, videtur ſuaderi poſſe ex aliquibus.

CUm ex dictis conſtet, à decimo die noni menſis uſque ad decimi menſis diem decimum, licet cum aliquali latitudine naturaliſſimum eſſe homini naſcendi tempus, & ſereniſſimus noſter Princeps intra hoc tempus natus fuerit in hac temporis latitudine, ſub dubio cadit, An magis vitalis magiſque naturalis eſſet judicandus illius partus, ſi intra nonum menſem natus fuiſſet. Videtur ſic deduci ex Juris Profeſſoribus nuper citatis, ex Bartolo *in leg. Gallus.* cui reliqui omnes aſſentire videntur, ut tenet Neguſant. *in ſylva reſponſion. quaſtion.* 400. & plures fatentur Medici, qui ex Hippocrate, & Ariſtotele conantur deducere nonum menſem magis legitimum eſſe homini naſcendi tempus, quod confirmat ſacra Pagina *lib. ſecundo Machabaeorum cap. ſeptimo.* Ubi mater ſeptem filiorum inquit, *Fili mi miſerere mei, qua te in utero novem menſibus portavi.* Huic adhærent ſententiæ Bonaventura *libro tertio de octimeſtri partu, capu. 25.* Zachias *in queſtion. Medicolegalibus. titul. ſecundo. queſtion. ſecunda.* Mercatus *lib. quarto de mulier. affect.* Vallef. *lib. de ſacra philoſophia capit. 83. & libr. 2. Epidem. ſect. 2.* Calantius *in Galen. de diebus decret.* Capivaccius *lib. 4. de affect. uteri cap. 8.* Andreas Laurentius *libr. de hiſtor. anatomica cap. 9.* & antiquitus Macrobius *lib. de ſomno Scipionis.* Joannes Lalamantius *de dieb. decret.*

§. V.

Sereniſſimi Principis partus intra decimum menſem vitalis magis judicatur; ipſeque preſtantior Heros.

PRincipis ortum in decimo menſe naturalem, vitalem, & intra propriiſſimum tempus à natura præfixum pro Heroum virilitate acquirenda decernimus ex communi Antiquitatis conſenſu, & experientia comprobato. Sic deducit Carranza tenendum *libr. de naturali partu*, deducitque ex Juriſprudentiæ Profeſſoribus, qui licet nonum conſtituant menſem præfixum a natura pro naturali partu, vel decimum ſimili modo admittunt, vel ut ſupra tetigimus, in nono menſe includunt decem dies primos menſis decimi, quos præſtantius eſſe naſcendi tempus in præfixo nono menſe judicant, pro quo adducit plures Gilkenius *in lege Gallus, numer. quinquageſimo ſecundo de liber. & poſthum.* Ibi Donellus *in princip.* Pichardus *cap. 3. à num. 201.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 29.* Hormann. *lib. 9. obſervat. capit. 9.* Damerus de jure hominis p. [illegible] *num. 14.* Hadrian. Neguſant. *in ſylva reſponſorum q. 400.* Ex quibus comprob[illegible]

tur, & ex lege Decemvirali, quæ apud Ricardum Vitum eſt 14. §. *ſi mulier poſt viri mortem in decem menſibus proximis parit, qui, quæve, ex ea naſcitur, &c.* Probatque Rodulfus Magiſter de limitibus humani partus *ex lege 12. tabularum.* & Tertullianus *lib. de anima cap. 37.* dicit, *legitima nativitas fermè decimi menſis ingreſſus eſt. Ego potius ad Deum argumentabor hunc modum temporis, ut decem menſes decalogo magis inaugurent hominem, ut tanto temporis numero naſcamur, quanto diſciplinæ numero renaſcimur.* Ariſtoteles qui nullum præfixum naſcendi tribuit homini tempus, decimum menſem ut frequentiorem admittit *lib. 7. de hiſtoria animal. cap. 4. §. ſoli ex animalibus homini multa præſcripta ſunt pariendi tempora, nam & ſeptimo, & octavo, & nono menſe parit, plurimumque etiam decimo,* id eſt ut plurimum. Et Philo inquit: *Mulieres prægnantes decem fermè menſes graviſſima ſarcina premuntur; cumque ad partum ventum eſt, ſæpe inter dolores deficiunt:* Mercatus, qui nonum menſem præfinit pro partu, primos dies decimi includit in ipſo: deducit ex Hippocrate *lib. de carnibus,* & *lib. de alimentis:* inquit enim: *Conſtituit enim hic dierum numerum novem menſes ſolares & decem dies, & ex communi fere omnium ſententia, hoc eſt frequentius pariendi tempus,* ſed ex ſacra pagina, ſanctiſque Doctoribus firmatur hæc doctrina *in lib. Sapientiæ cap. 7. verſ. 2.* hæc proferuntur verba. *In ventre matris figuratus ſum caro, decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine.* Et Rabanus in gloſſa inquit, Natos in decimo menſe magis vitales, & perfectiores reliquis eſſe, tanquam maturiore, & perfectiſſimo tempore editos. Hac de cauſa Chriſtus Dominus Deus noſter, qui ſecundum carnem perfectiſſimus debuit naſci ex D. Thoma *3. p. ſummæ, quæſt. 46. articul. 6.* ut debitam haberet conformationem, natus eſt menſe decimo, ut notat D. Bonaventura *in comment. ad cap. 7. Sapientiæ:* Sanctus Damaſcenus *lib. 4. fidei cap. 15.* Et divus Chryſoſtomus *in ſermone de ſancti Ioannis Baptiſtæ nativitate, §. Suppletis novem menſibus, initiante decimo Chriſtus mundo natus eſt.* In quo ob nuper adductam rationem debuit naſci; & quia ut inquit Tertullianus *cap. 37. citato, legitima nativitas fermè decimi menſis ingreſſus eſt. Qui circa numeros ratiocinantur, decurialem numerum, ut exinde reliquorum parentem colunt, denique perfectiorem nativitatis humanæ.*

Licet ſatis ex ſacris Litteris conſtet, natalem diem intra decimi menſis principium maximè vitalem eſſe, neceſſariumque ad omnimodæ perfectionis fœtus complementum, nec ulterius hæc indigeat veritas corroboratione, proferam ex antiquorum obſervationibus, quantum fuerit ab illis obſervatum Heroas, præclariſſimoſque viros intra decimum menſem natos fuiſſe, huncque menſem maximè apud præclariſſimos Authores deſideratum fuiſſe pro illorum natalitio die. Pro Hercule illo magno antiquitatis Heroë laudando, & ut robuſtiſſimum virum commendando inquit Theocritus *in edyllio 25. Herculem decimo prognatum menſe quondam Medicatis:* Et ut congerit Carranza, inter bonos authores decimi menſis meminere Plautus *in Sticho act. 2. ſcena 1. verſ. 6. Nam me illa in menſes geſtavit decem:* *Et in Trucul. act. 2. ſcena 4. verſ. 48. quoniam jam decimus menſis adventat prope.* Ex mox *Amicam decimo menſe poſt Athenas Attico viſo, quam gravidam reliqui meo complexu.* Terentius *in Adelphis*

actu 3. ſcena 4. virgo ex eo congreſſu gravida facta eſt, menſis hic decimus eſt. Et in Hecyra *actu 5. ſcena 3. Nam memini ab hinc menſes decem fere ad me nocte prima.* Seneca in Thebaide *actu quarto. Per decem menſes graves uteri labores.* Et Virgilius *Eclog. quarta. Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.* Ovidius *lib. 2. Faſtor. Luna novum decies implerat cornibus orbem, quæ fuerat virgo credita mater erat. Et lib. 3. Seu quia bis quinto fœmina menſe parit: Et lib. 5. Iamque decem menſes, & puer ortus erat.* Statius *lib. 1. ſylv. Acceleret partu decimum bona Cynthia menſem.* Cælius: *Inſolitur mulier decimo menſe parere.* Ariſtophanes *in Cerealibus decē menſes ipſam ego geſtavi.* Menander, *Mulier decimo menſe pariens.*

Sit igitur ex dictis finis conſultationis, ſereniſſimi Principis noſtri natalis dies intra decimum menſem non ſolum fœlicitatis omnem prædicere, ob tanti Principis nativitatem; & propterea quod ſterit alterius ſupplementum; ſed quia & perfectiſſimum attingit naſcendi tempus; & magnum ipſum Heroē futurum auguratur.

CONSULTATIO OCTAVA.

De impotentia viri ex Maleficio.

CONTINET.

§. I.

Caſus proponitur, & conſulendi Occaſio.

§. II.

Sterilitatis quæ ſint naturales cauſæ, proponitur.

§. III.

Maleficiati ope dæmonum, corpora variis modis immutare valent, morbos cauſare, & impotentiam.

§. IV.

Impotentiam ex maleficio poſſibilem admittimus; ex ipſa, conſulentem infirmatum judicamus.

§. V.

Impotentiæ ex maleficio curatio non facilis: variæ pro illa auferenda proponuntur curationes.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Caſus proponitur, & conſulendi Occaſio.

VIr 23. annorum, qui per plures annos ſtrenuè ſe geſſit in actu venereo cum variis fœminis, duxit uxorem pulchram, bene valentem, nec impeditam naturali coarctatione, cum qua coire nequivit, pr[illegible] adhuc permanens cum reliquis: rem[illegible] in tempus ſpem recuperandi potentiam, nec ſpes adimpletur: recurrit ad divina auxilia, & interim tandem percurrit ad medica. Pervenit ad nos, ſuum detegit infortunium, novitatis perquirit cauſam, nullam advenit manifeſtam, timet maleficium, nec ſine ratione, exorat ut conſultationis modo illi proferam impotentiæ coëundi communes cauſas, & an ab aliqua earum ſuam impotentiam provenire judicem, ſin minus an ex maleficio id contingere valeat; in quo eventu ut illi proferam, quæ ſint ex uſu auxilia rogat.

§. II.

Sterilitatis quæ ſint naturales cauſæ proponitur.

INter cauſas ſterilitatis ponitur coeundi impotentia: ſterilitas gentibus omnibus, populiſque eſt odioſa, ut prodit Hucherius: commune vitium eſt viris, ac fœminis. Ex quatuor cauſis provenit ini-

cu.que

cuique horum. Requiruntur in fœminis ad generandum, & fovendum fœtum, quatuor; ſeminis conveniens in utero debito tempore retentio, quod retentum in utero foveat, & conſervet, quod debitam materiam ſuppeditet ad fœtus conformationem, & incrementum. Variæ cauſæ has impedientes actiones ab Authoribus relatæ, ſterilitatis fœminarum ſunt cauſæ. Impotentiæ verò ad coëundum ſolùm naturalis coarctatio, naturalis in fœminis cauſa judicatur.

Steriles etiam fiunt quadripliciter viri à cauſis naturalibus, vel ob vitiatam conformationem partium, quæ generationi dicantur: vel ob ſeminis vitium: vel ob debilitatem partis principis: vel propter ignaviam partium genitalium. Eſt hæc ignavia ut tenet Rodericus de Caſtro inertia ad exercendam venerem, quamvis ea uti conetur vir, hæc dicitur impotentia ad coëundum, quam Brunel. *de ſponſ. & matrim.* Hoſtien. *in ſumma l b. 4 tit. de frigid. & malefic.* dicunt eſſe *vitium naturale, vel accidentale, quo quis impeditur alteri carnaliter commiſceri.* Sic impotentes dividunt Juris Profeſſores in frigidos, & maleficiatos. Rodericus de Caſtro dicit, quod naturalis impotentia ſignificatur apud Juris profeſſores per verbum, *frigidos*: accidentalis verò per verbum, *maleficiatos.* Cardanus *lib. 1. de venenis.* Barboſa *collect. lect. DD. lib. 4. tit. 15.* Frigidos vocant non potentes cum aliqua muliere coire: maleficiatos, potentes cum omnibus coire: prætérquam cum una. Capella Toloſ. *q. 35. n. 1.* Frigidos vocat non potentes penem erigere: Maleficiatos erigentes, opus tamen non conſummantes. Alii vocant frigidos ſemen non emittentes; Maleficiatos illud ante tempus emittentes. Nos tamen frigidos vocamus viros conſtitutos intra ætatem aptam ad coëundum, qui impotentes fiunt ab aliqua cauſa naturali, ſine ope dæmonum. Maleficiatos vocamus eos, qui impotentes ad coëundum redduntur ope dæmonum.

Frigidi, ut tenent Juris Profeſſores *tit. de frigidis & Maleficiatis*; & tenent ex noſtris præcipue authores qui Gyneciorum libros ediderunt, ſimul & Practici fere omnes; Alii à cauſis naturalibus: Alii ab accidentalibus fiunt tales. Cauſæ naturales inquit Zachias, vel attenduntur ex parte totius, quia in viro prævalet frigida totius intemperies, ob quam frigidum generat, aquoſumque ſemen, nec in venerem ſtimulatur: vel attenduntur penes vitium partis principis, cordis, cerebri, jecoris teſtium, ſeu partium illis deſervientium. Cauſæ accidentales frigidorum, aut ſunt intrinſecæ aut extrinſecæ. Inter intrinſecas ſunt humores ſuperflui, frigidi, extinguentes naturalem calorem; ſeu calidi, ipſum reſolventes, ſpiritus diſſipantes; ſeu humidi, illum obtundendo, & partes relaxando, vireſque imminuendo; ſeu ſicci, partes nimis exſiccando, & impediendo. Sunt etiam ex intrinſecis accidentalibus cauſis debilitas, aut morboſa partium principum diſpoſitio, molliſſima caro, ætas infra, vel ſupra tempus generando deſtinatum, effæminata complexio, aut conformatio.

Accidentales cauſæ extrinſecæ, intemperatus aër, calidus pro viris, frigidus pro fœminis ex Ariſtotele *lib. 4. problem. 16. & 24.* ſunt animæ paſſiones, & deſuetudo, ut exemplis confirmat Schenkius *lib. 3. obſervat.* ſunt uſus ciborum frigidorum, & humidorum, & aliorum ſemen immittentium; refrigerationes inſignes, potus nimis

frigidus, largæ evacuationes, validæ capitis contuſiones, fœminæ fœtor, aut deformitas, immunditiеs, & innumeri alii morbi vires proſternentes, ut ex noſtris latè deducitur, & fatentur Juris Profeſſores *in l. filium eum definimus, ff. de iis qui ſunt ſui, vel alieni juris.* Et *in l. ſi pater, §. final. ff. de adopt. & arrogat.* Ut latè Zachias proſequitur, qui uſum veneris ex morbis impediri deducit ex Savanarola *in Practica Magna tract. 6. c. 20. rubr. 27.* & ex alijs; præcipuè ex Rota dicente, quòd coitus, & infirmitas non compatiuntur, quod in morbis Chronicis, habitualibus, vires nimis invertentibus, præcipuè eſt verum.

Inter has naturales cauſas nullam adinvenimus valentem impotentiam cauſare noſtri conſulentis, ipſumque frigidum reddentem, quia à naturalibus frigidum non fieri demonſtrat, quòd eaſdem haberet cauſas antequam uxorem duceret, & dum ipſam dicit impedirent coitum cum alijs, ſicut & cum illa, quæ ratio etiàm comprobat reſpectu accidentalium cauſarum, in quibus non poteſt eſſe electio ut impedirent cum una coire potiùs, quàm cum alijs, ſi cauſæ ſe haberent ex parte illius: Ex parte verò uxoris nulla eſt cauſa ex ſupra propoſitis, quæ ſe habent ex parte fœminæ, nec naturalis clauſura. Reſtat ergo ut ſit impotens ſub maleficiatis, non verò ſub frigidis.

§. III.

Maleficiati ope dæmonum, corpora varijs modis immutare valent, morbos cauſare, & impotentiam.

MAleficium, à quo maleficiati fiunt, Incantatio, Veneficium, & Magia, ut tenet Sennertus, *actionem* dicit, *qua ab homine, qui cum malo dæmone pactum iniit, ejuſdem dæmonis opera aliquid quod ſupra natura curſum eſt, perficitur.* Ejuſmodi operationes, & operantes dicuntur incantationes, veneficia, magicæ artes, incantatrices, veneficæ, maleficæ, magi, lamiæ, ſtriges, ſagæ, à quibus nec impotentiam, nec morbos cauſari poſſe, nec corpus aliter alterari tenent Pomponacius, pluresque alii relati à Lorino *Actor. 8. ad verba, Vir autem.* Et inter Juniores Joannes Bravus Chamiſius relatus à Moura; qui Doctor fuit Conimbricenſis hujus temporis, ac Medicus. Ii Magorum opera judicant fieri, non ope dæmonum; ſed naturali virtute, præcipue Chamiſius eorum opera reducit ad naturalem verborum vim, recurritque ad artem Cabaliſticam Hebræorum, unde præcitati omnem contendunt exterminare Magiam. Viverius inſiſtit maxime in eo, quod lamiæ, & ſagæ nequeant morbum inducere, aliterve corpus alterare ope dæmonum *in lib. 3. de præſtig. dæmonum cap. 14. & lib. de lamiis*: Judicat enim lamiarum opera in eo conſiſtere, quod earũ phantaſia à dæmone vitietur ſimulacris, in quem finem dicit uti dæmonem melancholicis, Deo diffiſis, impiè, & illicitè curioſis, malè inſtitutis in noſtra religione, malitioſis, fatuis, malignis, mulierculis, à quibus adoretur, inſectetur, quos aggreditur aſſumpta plauſibili forma, vel agitando cogitationem, corrumpendo imaginationem, ut credant, quod in illorum mente proponit. Hoc comprobat: Tum quia varia ſunt figmenta, quæ id videntur atteſtari, qualia ſunt melancholicorum deliria, ut videre eſt in variis eorum deliriis, quæ refert ex diverſis Authoribus. Præterea quia ſi quæ ſunt eventus conteſtantes lamias ope dæmonum operari, ut id quod narratur ab Hectore Boëtio *lib. 1. hiſtor. Sctor.* de Duſo Rege, & alii ſimiles, ab aliis Authoribus pro fabula habendi ſunt; quod idem affirmaret

maret de aliis hiſtoriis, ex quibus lamias ope dæmonum in homines agere comprobatur; quales referunt Sennertus *lib. 6. in appendice.* Foreſtus *in lib.* 18. *obſerv.* 26. Hildeſhim. *ſpicil. f.* 186. Codronchus *lib.* 2. *de morb. veneſ. c.* 3 Cornelius Gemma *lib.* 2. *de divinat. natur. characteriſm. c.* 4. Springerius *in Malleo Maleſ.* Bodinus *in dæmonom.* Langius *lib* 1. *epiſtol.* 18. Benivenius *de abdit. cauſ. ſanit. & morb.* Alexander Benedictus *lib.* 7. *pract. cap.* 25. Strozzius *lib. de magia omnifaria.* Præterea quia judicat, quod ſagæ unguentis ſomniferis ſtupefactæ à dæmone recipiunt ſpecies plurium, quæ ipſas ope dæmonum verè, & realiter credunt effeciſſe, ex quibus, & ſe ipſas, & alios fallunt, credentes ab ipſis morbos aliquos fuiſſe ope dæmonum inductos: & ſimiliter falli contingit homines credentes morbos nullis cedentes remediis, ope dæmonum fuiſſe inductos à maleficis aut ſagis.

Sed relictis his ſagarum, maleficorum, & dæmonum defenſoribus, quos plerique judicant parum firmos in Chriſtiana religione, morbos à maleficis, & ſagis induci, corpora alterari, & inverti, impotentiamque cauſari ope dæmonum manifeſtè convincitur à reliquis Scriptoribus Theologis, Juris Profeſſoribus, & Medicis: quæ veritas ex diverſis deducitur fontibus. Primo ex Magiæ origine, quæ fallax, & ſuperſtitioſa eſt, quam Philo *lib. de ſpecialibus legibus*, ex naturali Magia, & corrupta fallacem, & ſuperſtitioſam ortum ducere judicat. Zoroaſter creditur ejus Author, qui ut tenet author hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *in lib. Geneſeos cap.* 39. Cham Zoroaſtrē eſſe docetur; quem Perſem vocant Plinius, & Laërtius, Barrium Diodorus Siculus: hunc Plinius & Ariſtoteles vixiſſe ſex millibus annorum ante Platonem putant. Hermippus autem, & Hermodorus *in lib. de diſciplinis*, vixiſſe ante Bellum Trajanum quinque millibus annorum tenent. Xanthus Lidius recentiorem ipſum ponit. Caſſianus ante diluvium ponit originem Magiæ, artiumque maleficarum, quo tempore Filii Dei permixti ſunt filiabus hominum, modumque proponit, quo poſt diluvium ars malefica fuerit hominibus communicata, edoctus doctrina Abbatis Sereni. Lactantius diabolum Magiæ authorem facit *lib.* 2. *divinar. inſtitut.* inquit, *Dæmonum inventa ſunt Aſtrologia, & Aruſpicina, & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia, & Ars Magica, & quidquid præterea malorum exercent homines, vel palam, vel occultè, quæ omnia per ſe falſa ſunt, ut Sybilla Eritbrea teſtatur.* Cyprianus *in lib. de idolorum vanitate.* Luculentius idem docet. Euſebius *de præpar. Evangelic. cap.* 7. inquit, *Magicæ artis dii gentilium & inventores, & doctores fuerunt*: Ex hac origine cum Magi proveniant, receptum fuit omni tempore, Zoroaſtrem, Protheam, Syrenum, Circem, Orphæum, Oſthanem, Jarcham, Ætyopum, Jeſpenſionem, Apollonium Tyanæum, Plotinum, Porphyrium, Jamblicum, Proclum, Apulejum, Simonem Magum, Joannem, Mambres, & reliquos Magos, ac ſagas dæmonis ope potuiſſe res immutare, elementa perturbare, homines morbis infeſtare, mortes cauſare, & impotentias inducere; quod ex ſacra Pagina firmatur, quæ ob vitanda hujuſmodi facinora, Maleficos graviſſimis imperat pœnis puniri, vitaque privari, ut patet *in Exodo cap.* 22. *in Deuteronomio cap* 18 & *cap.* 20 quos morte puniri inquit Philo, ne homines deducant in graves calamitates, ad

ad quas vitandas Eccleſia Romana in Sacerdotali Romano contendit exorciſmis avertere maleficia, & morbos per ipſa inductos; nec hanc veritatem quiſpiam negare poſſet, quin ſuſpectus appareat in Chriſtiana veritate, præcipuè cum ſit hæc veritas confirmata ex Conciliis, & Canonicis, ac Pontificiis Inſtitutionibus. Libertinum enim Concilium interdicit dari ſacram communionem ei, qui alterum maleficio interfecerit. Concilium Laodicæum, *c.36*. Carthaginenſe *c.89*. Ancyrianum *lib.6.c.7*. Agatenſe *lib.8, canon.6*. Pariſienſe *lib. 3. cap. 2*. Synodus Moguntina *cap. 101*. Mediolanenſiſque contendunt evertere maleficos, quia ope dæmonum per morbos poſſunt reliquos infeſtare, qua eadem ratione idem intendit Gratianus 2. *p. decret. 33. q. 1*. & *in decretalib. tit. de frigidis, & maleficiatis*, idem firmatur, ſimulque ex variis conſtitutionibus ſancitis à Pontificibus, à Joanne XXII. ab Innocentio VIII. ab Alexandro VI. à Leone X. & à Sixto V. Horum doctrinam ſequuntur D. Iſidorus 8. *Ethimolog.* D. Auguſtinus 2. *de doctr. Chriſtiana, c. 19. lib. 8. de Civitate Dei, c. 19.* D. Chryſoſtomus *de fato, ſerm. 7.* D. Thomas, 4. *ſentent. diſt. 3. q. 3.* D. Bonaventura, Richardus, Joannes Major, Durandus, Sylveſter, Scotus, Sanctus Antoninus, Cajetanus, & Navarrus, & reliqui Commentatores *in 2. ſentent.* Nec in Canonico tantum jure, ſed in Cæſareo apud Juſtinianum C. *de maleficiis*, *l. multi*, & in aliis plurimis, pœnæ imponuntur maleficis, quia reliquos valent per morbos interficere & impotentes reddere, ſed cremandos eſſe decernitur, ne hæc & alia graviſſima facinora valeant ope dæmonum perpetrari. Hanc maleficam poteſtatem veneficis his hominibus tribuunt etiam veteres, & recentiores. Plato *in Convivio* & *lib. 11. de legibus*, & *in Charmide*. Mercurius Triſmegiſtus *in Aſclepio*. Porphyrius *in epiſtola ad Anebonem*. Jamblicus *in lib. de myſteriis Ægyptior. Caldæorum & Aſſyrior.* Michael Pſellus *lib. de dæmonibus*. Calcidius, Lucius Apuleius, Delrius *lib. 2. diſq. Mag.* Torreblanca *lib. 2.* Guacetus *in compendio Maleficar.* Hucherus *de ſterilitate*, Zachias, *lib. quæſt. Medico-legal. 3. tit. 1.* Sennertus *lib. 6. p. 10.* Strozzius *lib. de omnifaria magia.* Maura *lib. de incantat.* Galenus *lib. de Medic. Homeri tract. quem citat Alexander.* Licet ad nos non perveniat, creditur hujus opinionis: Eam tenet *lib. de incantatione*, illi abdicato. Inter noſtrates morbos inductos à maleficis contendunt curare, Abraravius *lib. pract. ſect. 2.* Iſac. *cap. de impotentia.* Vigo *lib 9. praxis.* Nicolaus, Aponenſis, Marſilius, Montagnana, Mathiolus, Sennertus, Hucherus, ſed inter reliquos Codronchus, qui plures citat, & cunctos exuperat. Nec pauci apparent hujus veritatis ſectatores in Strozzii mundi theatro in omnigena litteratura. Profitentur illam Nicephorus *lib. 5. hiſtor. Ecclſiaſt. cap. 2.* Cicero *in orat. pro Cluentio* & *in Catilinam.* Strab. *lib. 15.* Lucianus, *in ſuo aſino aureo*, Apuleius ibi & *lib. 2. & in 3.* Veroaldus Virgilius *lib. de rerum inventione cap. 23.* Lactantius Firmianus *lib. 2. inſtit.* D. Cyprianus *de duplici martyr.* Lucanus *lib. 6.* Torquatus. Taſſus Philoſtratus refert Cyrum à muliere necandum prædixiſſe ſagam: Ariſtoteles refert, quod Sacerdos Jovis Magus indicavit Cercydam homicidam: Trallianus narrat Romanos ope Magorum terrefactos, amiſiſſe victoriam, ab Antiochio recuperatam. Columbæ loquebantur Dodones ut tenet Sophocles, Magorum ope.

Apollo-

Apollonius Thianæus ſimili arte fuit ſalutatus ab ulmo, ut ſcribit Phyloſtratus, Pythagoras ſimili magia fuit ſalutatus à fluvio Cauſo, ut protulis Porphyrius, & Vallerius refert, quod audita magna voce repente Romani Etruſcos terrefactos vicerunt. Mennonis ſimulacrũ ſole Oriente edebat voces ope Magorum. Simon Magus effecit ſuum canem loqui: & Pharaonis Magi tot portenta ope dæmonum fecere, qualia refert ſacra Pagina. Ex iis decepti Plutarchus, Democritus, Leucipus, Parmenides, Porphyrius brutis aliquam tribuunt rationem, quibus veſtigia tantũ animi humani tribuunt D. Thomas, Gregorius, Arnobius, Gerſon, & Albertus Magnus: nec aliis artibus aliqui Magi, ope Dæmonum homines invebunt in profundos ſomnos, ut Crillandus, Paris de Puteo, Hipolitus de Marſiliis referunt; ſic Olaus Magnus refert de exthaſi Finnorum: & Livius refert in Germania ruſticum hac de cauſa per annum ſomno fuiſſe ſepultum; ſed inter Iuniores lucent recentiora exempla Contridius Wimpina *lib. 5. ſuperſt.* aliqua profert: Delrius judicat *lib. 3. ſect. 3.* ob ſumma ſcelera, quibus nos immutant, Magos pro Ethnicis habendos: Sphringerius innumera refert ſymptomata quibus homines infeſtantur à Lamiis ope Dæmonum operantibus: Mejerus *lib. 16.* refert modum, quo Malefici Carolum Principem occidere contendebant ope dæmonum. Lutetiæ Pariſiorum nobilis vir ceream habebat imaginem variis caracteribus inſignitam pro alio interficiendo dæmonis ope: & ipſe morte mulctatus ob facinus; hoc utebantur maleficio & alii malifici ad inſidiandam vitam Caroli IX. Regis Galliæ & Henrici Ducis Guiſiæ. Ceſalpinus *lib. de dæmon. inveſtig. cap. 16.* dicit dæmonem ex rebus venenoſis deducere quintam eſſentiã, qua magi utuntur ad reliquos interficiendos Springeri⁹ per ſeceſſũ refert puellã ob maleficiũ ejeciſſe ſpinas, acus æneas, & oviformem maſſam, ex qua evolarunt formicæ; Zacutus ſimilem refert hiſtoriam, & vidiſſe fæminam vomentem conglomeratos crines, tribulorum faſciculum, acus æneas, & maſſam ſimilem formicis plenam, quæ Binsfeldius dæmonis ope intromitti in hominibus judicat, vel applicando activa paſſivis niſu maleficorum: Hæc fiunt à dæmone, ut contendit D. Auguſtinus *lib. de Civitate Dei cap. 18.* Sæpe verò malefici infeſtant homines transmutando impuros ſuccos ab ignobilibus in nobiliores partes, ut tenet Zacutus *lib. 3. de. praxi admirab.* qui humores moti ad extra minuunt morbos à maleficis in ipſis inductos. Benivenius *lib. de abdit. & mirabil. morbor. cauſ.* adoleſcentulam vidit rejicientem per vomitum plura inſtrumenta malifica, à quibus in utero graviter vexabatur. Sic contingit in concrematis extrinſecis hujuſmodi inſtrumentis ægros à maleficio liberari, *ut lib. de Medico & eius officio* profert Carrarius; & aſſentiuntur Ioannes Nider *in ſuo præceptorio.* Henricus Inſtitor, Sylveſter, Prierius *in lib. de ſtrimag. dæmonũmque mirandis.* Iacobus Springer. *in mallio maleficar.* Alfonſus de Caſtro *lib. de punitionibus hæreticor.* Paulus Chiradas *tract. de ſortilegiis* Ioannes Bodinus in dæmonoman.

Ex quibus cum manifeſtè conſtet homines à maleficis infeſtari, variiſque morborũ generibus opprimi, non eſt dubium, quin & ſimul impotentiam valeant cauſare, quidquid Pomponacius impie, & alii Antiquiores, Camiſius minus docte, & werius

Vuerius temerariè reclament: ſtandum ei in veritati confirmatæ doctrinæ Sanctæ Eccleſiæ, ſacrorum Canonum, Pontificum ſanctionibus, legum decretis, omnis generæ literaturæ Scriptoribus, aſſenſui, ſimulque & evidentibus experientiis, quas negare nequit qui ſenſibus non caret, vel qui hæreſis ſuſpicione ipſa non abundat.

§. IV.

Impotentiam ex maleficio poſſibilem admittimus, ex ipſa conſulentem infirmatum judicamus.

QVòd magi, venefici, & ſagæ valeant morbos cauſare ope dæmonũ, manet comprobatum ex dictis; inter quos ut humani generis propagationem impediat dæmon, ipſos impellit, ut homines reddant impotentes ad generandum; quod ſex modis contendunt conſequi, quos Delrius, Torreblanca, Codronchus, Sennertus, Gaucius, Thomas Sanchez & alii referunt; & deſumpſerunt ex Paludano 4. *diſtinct.* 34. *q.* 2. *art.* 3. *num.* 6.

Primus modus eſt, quando conjugem alterum alteri reddunt odioſum, vel invicem ambos odioſos faciunt per calumniã, ſuſpicionem, aut morbi alicuius immiſſionem: Secundus, quando impedit corpora, ne ad ſe mutuo appropinquare poſſint, vel ſeparando ea ad loca diverſa, vel jungens phantaſmata hoc repræſentantia: Tertius, quando cohibet concurſum ſpirituum vitalium ad membra generationis, quorum defectu impeditur actus, vel ſeminis emiſſio: Quarto exſiccando ſemen prolificum, ipſumve ſubſtrahendo: Quinto reddendo flaccidam virgam, & ineptam coëundo: Sexto, applicando naturalia pharmaca impedientia virilem potentiã: Septimum ſupperaddunt Iuniores, nempe inducendo in muliere naturalem coarctationem, quâ actus coëundi impeditur.

Reſtat ergo quòd propoſitus æger, conſulenſve noſter, ex maleficio contraxerit impotentiam coëundi quã laborat, non omnibus modis dictis, ſed ob debilitatem contractam in membris generationi dicatis, præcipue in virga impedita ad coëundum cum uxore, quod manifeſtè confirmat, quod ut diximus, nullis naturalibus impediri poſſit cauſis; ab illis enim impediretur ſimul cum aliis coire: cum igitur potens ſit cum aliis, & non cum uxore, hoc maleficii evidens eſt indicium, ut docet D. Thomas *in 4. ſentent. diſtinct.* 24. §. *Hominem ligari ad unam, & non ad alias ex naturalibus cauſis non provenit.* Diuus Bonaventura ſimiliter tenet provenire ex maleficio, Virum ad unam, & non ad alias impediri, & hoc, quia venefica reſpectu determinatæ mulieris diabolum aſcivit, vel quia prohibuit Deus impediri reſpectu reliquarum.

§. V.

Impotentia ex maleficio curatio non facilis, varia pro illa auferenda proponuntur curationes.

EX maleficio impotentiæ, curationi nec ſemper aditus liber, nec omnino impoſſibilis. Theodoricus Burgundiæ Rex, ut Beverovicius *lib. de veteri medicina p.* 3. *cap.* 14. deducit ex Mariana 6. *rerum Hiſpan.* 2. nullis proficientibus auxiliis Hiſpaniæ Regis filiam virginem dimiſit, erat enim carminibus impeditus pro ipſa. Prierius, & Codronchus referunt quemdam

da in Comitem in Argentenſi ditione per triennium ligatum & cum uxore impeditum, liberatum fuiſſe; inſtrumentis veneficis deſtructis: cui Ghirlandus *in tract. de ſortilegiis*, ſimilem refert eventum. Herodotus *lib.* 2. refert Amaſim Ægypti Regem impotentem ex veneficio, precibus ſanitatem recuperaſſe; licet id falſis tribuat diis. Codronchus *lib. 3. de morbis veneficiis cap.* 5. refert juvenem, quadam juvencula potitum, privatum genitalibus, & reſtitutum in ſanitatem tactu manus veneficæ inter femora. Ex quibus, & ipſe triplicem proponit curationem pro auferenda hac impotentia ex maleficio; Divinam, Naturalem & Magicam: quem ſequitur Sennertus ſimiles proponens curationes. Deſumunt auxilia ex Iſac, Delrio, Huchetio, Plin. & aliis. Nos ipſos inſequemur pro hoc ægro triplicem curationem proponentes cum illis, ſuperaddemus & curationem Empiricam, proponendo auxilia quæ à tota ſubſtantia creduntur huic affectui proficua. Hucherus proponit plura quæ amatoria philtra valent avertere, conjugum mutuum amorem revocar. Cleopatra commendat fel cervinum oleo ſeſamino mixtum, ut corpus inungatur totum. Iſac conſulit ſuffumigium ex felle alicuius piſcis, ignitis carbonibus, poſito quod fiat, dum conjuges ſunt ituri adſomnum. Nicolus laudat theriacam exhibitam cum ſucco hypericonis. Plinius hypericon vocat fugam dæmonis; & ſupra renes poſitum commendat, vel abrotanum cum vino illitum, & ſumptum cum melle; cerebrum corniculæ vivæ captæ, & necatæ, cum melle mixtum, & pudendo applicatum dicitur prodeſſe, vel ova eius fracta, & ſimili modo appoſita: Stercus damarum cum oleo tepido diſſolutum, vel fel apri, lupi, aut hirci cum oleo mixtum & applicatum: vel cor hirudinis uſtum, & ex vino exhibitum. Sennertus *lib.* 6. *cap.* 7. renuens ſuperſtitioſa plura Gentilium medicamenta, inter ea quæ proſunt occulta vi adducit ex Dioſcoride *lib.* 1. *cap.* 104. rhamnum depellere veneficia: ex Plinio *lib.* 13. *cap.* 4. propoñit lignum palmæ: ex Dioſcoride leontopodii radicem: ex Plinio *lib.* 28. *cap.* 8. corium frontis hienæ: ex Muſa, betonicam; quam & præſervare, & curare maleficium impotentiæ judicat. Sed hæc cum phyſica ratione non proſint, vana, ac irrita potius judicarem habenda; cum enim fatear maleficos & ſagas vi dæmonum operari, in quos nec occulta, nec manifeſta vi operari queunt naturales res: nec ideo judico ipſos poſſe cogi per hæc medicamenta, ut deſiſtant à facinore, mediis veneficis perpetrato.

Nec curatio Magica tutior debet judicari in quâ nec ſolum fruſtratio remediorum timenda, ſed peccati periculum ex commercio cum dæmone, aut maleficis aufugiendum, quidquid impius Paracelſus à Sennerto citatus, contendat pro morbis veneficis curandis ad dæmonem recurrere, cereas imagines efformare ſimiles parti patienti, ad Nigromanticos, Agyrtas, vetulas, & ſagas, licitum eſſe; ipſe enim Nigromãticus pactum cum dæmone inivit, cum ipſo continua habuit commercia; ab ipſo didicit impietates, quas litteris tradidit, diſcedens tanquam diaboli miniſter à vera ſanctorum doctrina; ex quibus docemur à dæmonis diſcedere commerciis, tanquã ab infeſtiſſimo humani generis hoſte. In cuius comprobationẽ adducit Sennertus ſacræ Paginæ varia teſtimonia, per quæ oſtendit quantũ Dominus

nus Deus noſter abhoreat homines cum dæmone & veneficis commercium habere, nec aliquod bonum per illos ſpectare, cum Deus tot habeat Angelorum myriades, per quos beneſactor ſit illorum. Et ideo 4. *Regum cap.* 1. Rex Aſias, quia conſuluit dæmonem, habuit à Deo ſententiam mortis: & Chriſtiani, qui in Baptiſmate diabolo renuntiarunt, ſine ſummo crimine nequeunt ad ipſum recurrere, nec ad veneficos, & ſagas, quia quæcumque operantur, ope dæmonum operantur, & ideo ſi quæ ſunt leges, aut Authores aſſerentes poſſe ad hos recurrere, ad vitandos veneficos morbos aut vi, aut pretio, non ſatis ſecurè loquuntur, cũ ſemper cogant ſaltem veneficos ut ad dæmonem perveniant iniqua adoratione aliquid exorantes, quod potius Chriſtiani deberent petere à Deo, cuius eſt ſumma poteſtas, & ſine cuius nutu impotentes ſunt dæmones ad perficiendum, aut conſervandum maleficium.

Nec licet ad maleficium auferendum, ſigna maleficii quærere, amovere & deſtruere. quidquid plures citati à Delrio, & Sennerto cogitaverint, quia ut diximus, cum Deus ſit ſumma poteſtas, & ſine cuius nutu nulla poſſunt veneficia induci, ad ipſa auferenda ad ipſum ſemper recurrendum. Signa malefica nullum operandi vim habent, nec illa coactus ponit diabolus, ut ipſis ablatis, deſinat operari, ſed tanquam ſigna pacti & maleficii, quod poteſt ablato ſigno conſervare, & ideò qui ſperat auferndum maleficium, à dæmonis libera voluntate ſpectat illud beneficium recipere, & petit ab illo tacitè, quod explicitè deberet exorare à Deo: è dæmone enim nullum ſpectandum beneficium, quia beneficia diaboli omnibus ſunt nocitura vulneribus, inquit Leo *in ſerm. 19. de Paſſione Domini.* Plura apud Sennertum ſunt huius veritatis fundamenta, qui ad Delrium contrariè opinantem reſpondet, varias ab ipſo adductas authoritates *lib. 6. diſq. Magicar.* eorum Authores non tam adhærere veritati, quam opinioni communiori: nec negamus ablatis maleficis ſignis, plures ad ſanitatem reſtitutos; ſed judicamus hoc factum ope dæmonum, quia Chriſtiani ad ipſos minus pie recurrerunt, dum deberent recurrere ad auxilia divina, & ſupernaturalia, ut Zachias protulit *tom. 2. quæſt. Medicolegal. l.* 10. *deciſ.* 22. & tenent citati ab ipſo *in cap. ſi per ſortiariam* 33. *quæſt.* 1. Canoniſtæ, & prætertim Torreblanca *quæſt.* 1. Et tenent inter Theologos D. Thomas, D. Bonaventura, Petrus Paulus de Palude, Scotus, Durandus, & communiter Commentaores *lib.* 4. *ſent. diſt.* 34. à quibus nec diſcedit Delrius. Vnde deducitur dæmonem non per ablationem ſignorum maleficorum cogendum ad auferendum morbum ſeu impotentiam ortam ex maleficio, ſed per exorſcimos, per quos ſancta Eccleſia ipſum opprimit, & cogit ad agendum, quod alia via eſſet illicitum conſequi ab ipſo, ad quos præcipua judicatur à Zachia praxis, quam proponit Frater Hieronymus Mengus *in ſuo fuſte dæmonum, ſive flagello dæmonum exorciſmo.*

Cum Magica curatio impietatem redoleat, & ſuperſtitioſa, aut inutilis videatur Empirica: cogimur accedere ad naturalem, phyſicam, & Dogmaticam, aut Rationalem, de qua an ſit ex uſu, non levem controverſiam proponit Sennertus, quam dirimit notando, quod aliquando dæmon ſuadet ſagis, & maleficis morbum inducere, non quia habeat per-

Digitized by Google

permiſſionem ad ipſum inducendum, ſed quia cognoſcit facilem diſpoſitionem in aliquo, ut incidat in illum, qui morbus poteſt, & debet curari rationali methodo, etſi maleficus judicetur. Secundo diabolus inducit morbos mediis naturalibus cauſis, & tales debent curari naturalibus, & divinis auxiliis. Tertiò poſſunt permiſſione Dei ſine cauſis naturalibus fieri à dæmone, & pro his curandis nulla naturalia poſſunt auxilia. Superaddam ego quod morbi, quos efficit dæmon mediis cauſis naturalibus, aut habet permiſſionem Dei ad ipſos cauſandos tantum vel ſimul ad ipſos cauſãdos & conſervãdos: ſi ad utrũque fruſtra adhibentur auxilia naturalia, cum valeat dæmon ſimiles cauſas movere, iterumque applicare, & conſervare, contra cuius vim nulla naturalia auxilia prodeſſe poterunt: ſi tamen habuit permiſſionem ad morbos cauſandos applicatione cauſarum, non autem ad ipſos fovendos, erit utilis naturalis, ac rationalis curatio, per quam auferantur cauſæ, quas dæmon ſemel valuit applicare.

Cum igitur noſtri ægri impotentia à maleficis ope dæmonis introducta Deo permittente, potuerit induci, Domino permittente, per applicationem cauſarum ad ipſam inducendam, non ad conſervationem: primo enim modo Sennerti, non poſſet à naturalibus ſolis cauſis induci; eſſet enim abſoluta ad omnes mulieres, non autem reſpectiva ad ſolam uxorem; Reſtat ut aliqua proponamus remedia dogmattica, quæ abſolute pro omni impotentia, diverſa petunt eſſe, juxta diverſas indicationes deſumptas ex ſex diverſis modis, quibus hanc impotentiam diximus cauſari à dæmone. Fruſtra videtur pro ipſo proponere varias evacuationes, vomitus, balnea, ſuffumigia, quæ Codronchus, & alii ſine diſtinctione proponunt; nec alia auxilia quæ pro aliis impotentiis ortis ex aliis cauſis poſſent prodeſſe. Siſterem tantum in illis quæ ſemen augere valent, prolificum reddere, ſpiritus vitales augere, eos ad genitales partes deducere, ſimulque & earum humiditatem deſiccare, flaccidamque ac mollem ſubſtantiam corroborare, & fortiorem reddere. Commendat Sennertus inter evacuantia remedia, vomitoria quia per illa evacuari contingit pravos humores, & philtra, ut Rulandus refert, Henricus ab Heer, & alii: ſed hunc ægrum non tam ex philtris, aut commotis ſuccis impotentem judico, cum non ſit circa omnes fæminas impotentia, quam ex ſpirituum retractione, quorum defectu, vel flatus occurrentis ad coitum, deficit illi potentia; ſin minus prodeſſent omnia auxilia, quæ communiter afferuntur à Practicis pro curanda ignavia genitalium, orta ex frigiditate. Commendant aliqui in debilitate ex maleficio antidotum ſaxonicam. Codronchus approbat ſeminis hyperici, ℨ.j. margaritar. ℈. j. cuius pulverem exhibent cum unc. iv. ſtiliatitiæ aquæ mellitæ, & licet reprobat Sennertus, aptum in noſtro ægro pro ſpiritibus generandis judicarem. Heer hoc unguentum proponit, quod Sennertus approbat. Adipis canis unc. iv. ut ſi ℥ viii: caponis unc. xxiv. viſci corylini virentis truncos iii. raſos; & fruſtatim fractos, contunde lignum, folia baccas miſce in phiala, expone ſoli per novem ſeptimanas, exibit virens balſamus. Nicolus Florentinus laudat theriacam cum ſucco hypericonis ad formã emplaſtri renibus appoſitam, quod laudarem etiam pro ægro. Quæ pro ſemi-

Digitized by Google

ne generando, ac ſpiritibus vitalibus proſunt, poſſunt eſſe ex uſu. Proponunt aliqui remedia fœtida, amara, & alia quę judicant dæmoni odioſa, & ideo tenent fugere ab illis; ſed cum careat dæmon ſenſibus, difficile eſt invenire ob quid hæc illi ſint moleſta. Nec fugeret quia eſſent ludibrium illi, nam unde id conſtat? & ſi conſtaret, cur non ob ludibrium non affligeret. Ioannes de Rupe concedit in dæmone ſenſitivam potentiam ſpiritualem, quod deducit ex D. Auguſtino, quo admiſſo nec inutilis eſſet harum rerum uſus.

Cum igitur nec naturalia remedia prodeſſe conſtet, pro impotentia coëundi in hoc ægro; cum conſtet non factam fuiſſe per ſolam partium debilitatem, ob humores in ipſas à dæmone tranſmiſſos: alias eſſet impotens factus ad coëundum cum omnibus fæminis: patet quod impotentia cauſatur à dæmone, avertendo ſpiritus, vel impediendo tranſitum eorum, dum intendit cum uxore coire: patet ſimiliter, quod dæmon perpetuam habet permiſſionem ad illam cauſandam, cum conat hanc cauſam quoties coire intendit cum uxore, & illam auferat, dum coëundum cum reliquis. Vnde convincitur recurrendum eſſe illi ad auxilia divina, & Eccleſiaſtica, ut docent Doctores *in cap. ſi per ſorciarias*, & jam citati D. Thomas D. Bonaventura, Petrus de Palude, Ioannes Hider, & alii. In qua curatione plura advertit Sennertus. Iſac conſulit, quod conjuges peracta confeſſione peccatorum, reverenter ſumant ſacratiſſimum Corpus & in feſto Paſchæ per reliquos ſolemnes dies, quod Hincmarus Archiepiſcopus Renenſis ſuadere ſolitus fuerat, Codronchus docet ad Deum confugere, peccata confiteri, carnem attenuare, eleemoſynas elargiri, ad ſanctiſſimam Virginem Matrem, & reliquos Sanctos recurrere. Tandem recurrendum ad exorciſmos, præcipue juxta praxim Hieronymi Menguas, vel ut advertit Zachias *lib. 10. quæſt. Medicolegal. deciſion. 80.* recurrendum ad Theoricam quam proponit Sylveſter *lib. 2. de ſtrigibus cap. 12.* Ex cuius doctrina poterunt deduci quæ requiruntur, ut vir propoſitus ope Dei liberetur ab injuſta, & tyrannica dæmonis poteſtate quæ illum vexat, & reiicit ab optato Matrimonii fine.

CONSULTATIO NONA.

Pro nutrice Sereniſſimi Principis Caroli mutanda ob lochiorum parvam ſupervenientem evacuationem.

CONTINET.

§. I.

Caſus proponitur, & redditur conſulendi ratio.

§. II.

Nutricum Heroum uſum approbat antiqua conſuetudo; quibus dotibus unaquaque debet ornari proponitur.

§. III.

Qui morbi aut evacuationes nutricem mutare cogant.

§. IV.

§. IV.

Quo tempore lochia poſſunt perdurare in puerperiu.

§. V.

Hippocratis doctrina non opponitur Moyſis decreto.

§. VI.

Deducimus ex dictis nutricis Principis ſubſequutam purgationem non impedire progredi in lactatione.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Caſus proponitur, & redditur conſulendi ratio.

PRO Sereniſſimo Principo Carolo Ioſeph alendo nutricem elegimus, quæ virum pepererat, poſt quadraginta & quatuor dies à partu cœpit illum lactare, poſt quinquaginta dies à partu, dum lactabat, guttulæ aliquæ lochiorum illi ſupervenerunt, quæ multo antea defecerant. Conſultum fuit Archiatris; an impediretur lactatio ob hoc novum accidens, undique excogitatis aptis nutricis dotibus: placuit ſpectare evacuationis permanentiam, qua non ultra progrediente, perfectiſſime ab hac lactante Princeps inpoſterum & nutritur, & accreſcit, & bene ſe habet & in debita ſanitate perficitur. Suadet experientia noſtrum judicium rationi conſonum fuiſſe; ſed eius ſub hac conſultatione rationem reddere conabimur.

§ II.

Nutricum Heroum uſum approbat antiqua conſuetudo; quibus dotibus unaquaque debeat ornari proponitur.

OMnes ferè fœminas mediocris licet ſtatus, ſuos filios lactandos tradere nutricibus novum eſt: Heroës antiquiſſimos illis fuiſſe traditos, & Poëtarum, & Hiſtoricorum comprobatur monumentis, ipſaſque, & in pretio, & honore fuiſſe conſtitutas. Pauſanias in Bœoticis, Eupheme Muſarum nutricem fuiſſe affirmat, & in Helicone monte effigiem eius ex lapide fuiſſe fabricatam. Annius in Beroſum; Calderinus in Statium, Caphyrnam, ſeu Calphurniam Oceani filiam fuiſſe nutricem Neptuni fabulantur. Apollodorus Cyreniacus, Hyadas Bacchi refert fuiſſe nutrices; Apollodorus, Adraſteam & Idam nutrices Iovis aſſeberat. Elephiam nutricem fuiſſe Dianæ refert Pauſanias: ſed in verâ hiſtoria ex Geneſi 36. Debora fuit nutrix Rebeccæ vxoris Iſaac, & ex hiſtoricis conſtat, quod Hellanice fuit nutrix Alexandro, ut tenet Quintus Curtius. Lupa fuit nutrix Romuli & Remi, ut tenet Livius. Phylix nutrix fuit Domitiani Imperatoris, ut tenet Suetonius. Euryclea fuit nutrix Vliſſis, ex Homero. Spago nutrix Cyri, ex Herodoto. Caieta nutrix Stenex, ex Virgilio. Barce nutrix Sichei

ex

ex Virgilio. Policha nutrix Oedipi. Aceſtre fuit nutrix filiarum Adaſtri, ex Statio, & tanta fuit nutricum providentia apud veteres, ut Plato in libris de Republica tres inſcripſerit, in quibus agit de illarum requiſitis. Plutarchus plures proponit conditiones pro ipſarum electione: Quantum hæc interſit proſequitur late Quintilianus, Chriſtophorus à Vega, Mercatus, & Rodericus de Caſtro plurima deduxerunt ex antiquioribus Medicis.

Sed Aëtius graphicè, & complete omnes dotes quibus debet ornari nutrix, ut ſit apta Principes præcipuè lactare, ſic deſcribit. *Præ omnibus his elegenda eſt nutrix non junior viginti annis, neque ſenior quadraginta, quæ bis aut ter pepererit, non morbida, boni habitus, juſtæ magnitudinis, ampli pectoris, ubera habens moderata, non rugoſas papillas, nec magnas, nec parvas neque anguſtiores, neque valde latas, aut cavernoſas: Magna enim ubera, pluſquam opus eſt lactis praparant; & hoc manens in ipſis corrumpitur, & infantem lædit, ſimulque etiam matrem gravat. Parva vero parum lactis exhibent, & magnæ papillæ offendunt gingivas, & impediunt linguam, ne juvet deglutionem: parva vero apprehendi non poſſunt, & propterea affligunt maxillas, ſed eiaculatum lac per anguſtos meatus ſublinentem oris pelliculam ferit, & aphtam Græce. appellatum ulcus igneæ caliditatis generat. At latiores, & cavernoſæ papillæ acervatim remittentes lac, ſuffocationis cauſa fiunt: præterea convenit eſſe nutricem caſtam, ſobriam, manſuetam, mundam, hilarem, non triſtem.* Cum his frueretur omnibus ferè dotibus nutrix Principis, & cum paucæ ſint, quæ fruantur illis, illius diſtulimus mutationem.

§. III.

Qui morbi, aut evacuationes nutricem mutare cogant.

Aëtius, ut patet, excludit nutricem morbidam, unde huiuſmodi nec eligi debet, nec conſervari jam electa, ſi morbida fiat, quia morbus vel pendet ex humoribus; vel ex illo, humoribus noxa communicatur, cúmque ex iis fiat lac, etiamſi morbus contagioſus non eſſet, nequiret non inferre noxam lactanti. Sed quia tempore lactationis contingit ſupervenire per uterum aliquas evacuationes, quarum aliæ ſunt morboſæ, ut gonorrhæa, menſtrua immoderata, aut in qualitate, aut quantitate excedens: Aliæ verò ſunt ex ordine naturæ, ut menſtrua purgatio conſueta, aut lochia in tempore non adimpleto redeuntia; de morboſis evacuationibus, cum ſymptomaticæ ſint, & ex morbo oriantur, non eſt dubium, quòd in illis fiunt nutrices morbidæ, & debent mutari: de menſtrua periodica evacuatione, quæ ordine conſueto ſupervenit, & de lochiis tempore non adimpleto redeuntibus, major eſt dubitatio, ne ſint cauſa ad mutandam nutricem, quia ad unam ex iis evacuationibus debet reduci, quam habuit principis nutrix.

Non judicavimus fuiſſe menſtruam purgationem, quia nimis diminuta fuit, nec ultra guttulas quaſdam, quia fuit tempore, quo contigerat illi in antecedente puerperio lochia repetere: ſi enim ſuperveniens nutrici evacuatio menſtrua judicaretur, etiamſi modo conſueto; & periodica, mutaremus illam; licet

licet enim Vega *lib. 2. artis Medicinal. ſect. 7. cap. 1.* dicat, *At vero ſi eis alimentum non deficiat, uti in quibuſdam ſanguine abundantibus fieri vidimus, non parum commodi ſequitur ex purgatione menſtrua, puriore facto ſanguine, quamvis purgationis tempore turbationem patiatur.* Contrarium enim deducitur ex Galeno *lib. 1. de ſanit. tuenda, c. 9.* quem ſequuntur Zacutus *lib. 2. tom. 1. dubio 19.* Valleſ. *in lib. de aliment. facult.* Peramatus *de regimine infantis*: Serna, & reliqui omnes Medici, ſuadetque ratio. Nam quæ non menſtruant, non ideò eſt, quia ſervant cacochymum ſanguinem, quo lac conſpurcent, quem menſtruantes evacuant; ſed quia illum non generant, nec alium præternaturalem, & requiſitum pro lacte generando. Tum quia ſtatus naturalis lactantium, ut docet experientia in eis quæ benè ſe habent, & benè lactant, eſt quod menſtrua deficiant: unde ſi ſuperveniant menſtrua, actio hæc devians à naturæ inſtituto, eſt ſymptomatica; aut morboſa. Tum quia nequit lactans non debilitari ſuperveniente hac nova evacuatione lactationi; ex debilitate neceſſariò debet perfecta lactis coctio impediri: Tum quia humorum motus ad uterum non eſt conformis naturæ motui, quæ ad mammas contendit ſanguinem movere pro lactis generatione: inquit enim Ariſtoteles *7. de hiſtor. animal. c. 11. Sed enim natura ita fert, ne humor locis plurimis ſimul erumpere ſoleat*; ob quod Galenus *lib. 14. de uſu part. c. 8.* inquit: *Quando in matricibus fœtus augetur, ac conformatur, illi ſoli venæ communes ex utriſque alimentum effundunt: Quando verò natus fuerit, mammis rurſus alimentum totum affluit. Quæ cauſa eſt, cur eodem tempore, menſtrua belle procedere nequeant.* Deducitur hæc doctrina ex Hippocrate *lib. de alimento*, quia natura toto tempore, quo utero gerit, intenta alere fœtum, mittit in uterum alimentum, poſtea relinquit illum motum, & naturæ neceſſitate movet ad mammas, unde poſt partum motus deorſum jam à natura debite operante non fit; ſed ab illa coacta, & irritata pondere magnitudinis, aut irritata ab indebita qualitate humorum: Si ab hac, cum nequeat pravus omnis humor ſeparari, qui præſtat materiam pro lacte, impurus etiam permanet, & ineptus pro perfectiſſimo lacte generando. Si quando purus omnino ſanguis multitudine gravet, & expellatur per menſtrua, ſubſequuntur alia accidentia, & incommoda quæ prius retulimus, debilitatur mater, lac imperfectius debilitate fit, non fit motio ſine perturbatione, & tandem hoc rarò fit, quod in lactante fœmina plurimum ſimul redundet puriſſimi ſanguinis, qui prorritet pro ſui expulſione, ſine aliquo vitio.

Si prorritet ob vitium, ſuperveniunt incommoda à Zacuto jam citato recenſita, & *lib. 1. de Praxi mirabili obſervatione 127* iterum recenſita: Menſtruus ſanguis motus libidinem provocat, turbat corpus, humores calefacit, purum ſanguinem convertendum in lac conſpurcat: ſanguine per menſtrua erumpente lac minuitur, fœdi colores ſuperveniunt, faſtidia, vomitus, alui fluxus, febriculæ, puſtulæ per cutem, & ulcera: Hinc & ſuperveniunt infantibus epilepſiæ, paraplexiæ, difficilis reſpiratio, macies, & alia ſymptomata. Nec mirum cum lac tunc temporis generetur ex ſanguine coinquinato malignis menſtrui qualitatibus, de quo dicit Plinius *lib. 18. natural. hiſtor.* quod veneneſa qualitate inficitur: ideò nec ſine mole-

Digitized by Google

git deberi parturienti fœminam, evacuationem triginta librarum; parturienti maſculum, evacuationem librarum duodeviginti, ita ut unoquoq; die in prima hebdomada, puerpera evacuet heminam Atticam alteram, & ſemiſſem, ſeu cotylam; ſeu uncias tredecim, & ſemiſſem.

Nec ſimiliter temporis purgationis lochiorum cunctis eſt æqualis duratio: aliæ enim citius, aut intra viginti dies, aliæ verò tardius evacuationem perficiunt. Hippocrates *lib. de natura pueri num.* 10. *&* 11. trigeſimum diem præſcribit virum enixis, pro omni duratione lochiorum: parturientibus verò fœmellam præſcribit quadrageſimum ſecundum. Fundamentalis illius ratio eſt, quia oportet purgationem reddi in toto puerperii tempore, & foras exire, ac correſpondere pro dierum ratione, ac proportione: Cum ergo fœmina, ut ipſe teſtatur, & tenet Galenus *lib.* 2. *de ſemine cap.* 4. *&* 5. intra quadrageſimum ſecundum diem formetur, vir autem intra trigeſimum, natura in expurganda matre, artificioſo quodam conſenſu ſervat eandem durationem in lochiorum evacuatione, quam ſervat in fœtus conformatione. Hac eadem ratione ſimilem dierum computationem, ſeu durationem lochiorum ponit *lib.* 1. *de morb. mulier. num.* 98. quem terminum ut communiorem, non ut neceſſarium proponit, quia vigeſimus dies pro enixu pueri; vigeſimus quintus pro fœminæ enixu ſolent ſufficere, & pauciores in pleriſque; in quo determinando potius ſtandum experientiæ, quam adductæ rationi, non enim omnibus arridet idem conformationis tempus, ex quo ſumitur hæc computatio; ipſe enim Hippocrates ut Valleſius tenet *lib.* 2. *controverſiar. cap.* 10. *lib. de ſacra Philoſoph. cap.* 18. nunc triginta dies, nunc quadraginta & quinque, nunc triginta & quinque dies pro conformatione fœtus enumerat *in libello de alimento*: & licet Moxius hunc librum non eſſe Hippocratis genuinum teneat, cum Galeno *libro de aliment. facult. cap.* 1. *num.* 21. & *lib.* 1. *de rat. victus, ſentent.* 18. ſed plures aliter tenent. Ariſtoles *lib.* 7. *de hiſtor. animal. cap.* 3. mares circa quadrageſimum; fœmellas circa nonageſimum judicat formari. Avicenna *lib.* 16. *de animal.* diſcedit ab Hippocrate, & Averroes *lib. de anima*, longiorem proponentes terminum. Soranus Epheſius tertium formationi conſignat menſem. Fernelius *lib.* 7. *pathol.* poſt tertium, aut quartum menſem porrigit terminum iſtum. Mena *lib. de Septimeſtri partu cap.* 14. quem Fienus ſequitur, aſſignat ſeptimum diem pro termino animationis animæ rationalis, quorum opiniones alibi examinabimus, relinquentes pro nunc Hippocratis doctrinam in ſua probabilitate, ut magis conteſtatam ab experientia, & magis receptam. Amplectuntur illam Peramatus *lib. de hominis procreat.* Henricus de Gandaleo Mercatus *lib. phyſiologiæ p.* 5. Caſtro *de natura mulier.* Andreas Laurentius *lib.* 8. *de hiſtor. Anatom. q.* 18. & eſt communis.

§ V.

Hippocratis doctrina non opponitur Moyſis decreto.

LIcet in Hippocratis perſiſtamus opinione, cum quo fas eſt ab aliis Medicis recedere; cum tamen non liceat recedere à ſacra Pagina, infallibilique illius

illius doctrina, reſtat Hippocratis computationem, & durationem lochiorum componere cum ea, quam Moyſes divino afflatus ſpiritu protulit *in Levitico cap.* 12. Hebræis ex Numinis præſcripto, ut inquit Moxius, hanc ſanciens legem, *Mulier ſi concepto ſemine peperit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ; & die octavo circumcidetur infantulus; ipſa vero triginta diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ: omne ſanctum non tanget, neque ingredietur in ſanctuarium, donec impleantur dies ſuæ purificationis: ſin autem fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadis juxta ritum fluxus menſtrui*, & *ſexaginta ſex diebus, manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Cumque impleti fuerint dies purificationis ſuæ pro filio, ſive pro filia, deferet agnum juxta hanc legem*, Valleſius *lib. de ſacra Philoſophia cap.* 18. ex Hebræorum doctrina durationis lochiorum deducit computationem, ſupponens ex ipſis, quod in eis quæ pepererunt duplex evacuatio ſupervenit. Prima eſt ſanguinis copioſe fluentis ad modum victimæ, ut in ſingulis menſibus ſupervenit in non prægnantibus. Secunda eſt aliorum excrementorum cum exiguo ſanguine, quæ pro mare eſt brevior evacuatio unaquæque, quam pro fœmina. Prima intra ſeptem dies terminatur: ſecunda intra trigeſimum in enixu viri, in enixu puellæ intra duplicatum tempus. Præterea ad adimplendos dies legis, ſic fit dierum enumeratio. In viri enixu numerantur primo ſeptem primi dies, qui ex lege deſtinabantur ſeparationi, erat enim in illis enixa ſeparata à commercio gentium. Poſtea ſuperaddebantur triginta dies deſtinati expurgationi, qui enumerabantur poſt ſeptem dies ſeparationis, poſt quos infans ferebatur ad templum, & complebantur dies triginta ſeptem: Tres poſtea dies propter infantem ſumebantur, ut poſſet cum matre exire ex domo ad templum: ne ante quadrageſimum ex domo exiret puer: ex quibus adimplebatur numerus quadraginta dierum, poſt quos mater deferebat agnum ad templum. In enixu fœmellæ duplicabantur dies ſeparationis uſque ad quatuordecimum, dies expurgationis uſque ad ſexageſimum, & ſuperaddebantur ſex dies, qui ſumebantur pro fœmella: & adimplebatur octoginta dies, ante quos non licebat puerperæ ingredi ſanctuarium. Conſtat inde quod tres dies in enixu pueri, ſex in enixu fœmellæ ante adimpletum terminum erant ſine metu evacuationis, reliqui verò non; & ideò prohibebatur in iis fœminæ ingredi tabernaculum, ne illud coinquinaret cum expurgatione: ex quo videtur Hippocratem non rectè attigiſſe tempus durationis lochiorum in puerperio, cum opponatur veritati ſacræ Paginæ, de cujus veritate non eſt dubitandum: Cui aſſentiens Valleſius *lib. de ſacra Philoſophia cap.* 18. inquit, *Ego itaque divinam ſequutus auctoritatem, eam quæ marem peperit, profluvio muliebri vocato, aut ullo alio morbo teneri hanc ob cauſam non cenſeo; niſi diem quadrageſimum evacuatio ſuperaverit; neque eam, quæ fœminam, ni ſi octuageſimum*; etiamſi Hippocrates loco citato *libello de genitura*, & rurſus *lib.* 1. *de morb. mulier.* dicat *longiſſimam expurgationem ejus, quæ peperit marem, eſſe dierum triginta*, & rurſus *lib.* 1. *de morb. mulierum, longiſſimam expurgationem ejus, quæ peperit marem, eſſe dierum triginta, & ejus quæ fœminam quadraginta dierum.* Ex quo manifeſtè conſtat Valleſium cedere

ſacræ

ſacræ Paginæ, ut debuit; indefenſum, & falſitatis notatum reliquiſſe Hippocratem, quod non debuit, ſimulque conſtat inconſequenter ad ſuam computationem dierum, inferre ex ſacræ Paginæ doctrina, quod in enixu pueri permanent purgationes uſque ad trigeſimum diem, & in enixu fœmellæ uſque ad octuageſimum: Cum ex ipſo conſtet, tres dies in enixu pueri, & ſex in enixu fœmellæ, non impedire acceſſum ad templum, propter matris impuritatem, & purgationem, ſed propter puerum, aut fœmellam.

Abulenſis, & Pineda *lib. 1. de rebus Salomonis cap. 10.* acquieſcunt doctrinæ Hippocratis in computatione temporis durationis lochiorum. Temporis duratio quæ ſuperadditur in Levitico, creditur ab illis, quod ſuperadditur à Divino Spiritu ob moralem tantum ſignificationem: ſed cum aſſerat ſacra Pagina, *Manebit puerpera in ſanguine purificationis ſuæ ad quadrageſimum, vel octuageſimum*: Conſtat non prohiberi ab ingreſſu templi ob moralem ſignificationem, ſed ad vitandam phyſicam coinquinationem, quæ non timeretur ob moralem repræſentationem, ſed ob phyſicam expurgationem, nec in rebus ita manifeſtis utendum tali ſubterfugio: & ſi admittunt expurgationem impedientem ingredi templum in duratione ab Hippocrate determinata, cur moralitatem quæ ſunt poſt illam ad tempus, in quo, licet minus frequenter, poſſibilis eſt expurgatio evacuationis.

Raphaël Moxius, hac relicta interpretatione, invehitur in Valleſium, quia omni robore deſtitutus ad ſacram confugit anchoram, quia profugus, inchoato prius bello, committit aliis victoriam, quam ipſe gloriatur ſe conſequutum fuiſſe, divino flante ſpiritu, & conſequutio victoriæ ſtat in hoc, quod judicat valuiſſe componere utraſque doctrinas dicendo, quod Hippocratis doctrina eſt intelligenda de fœminis ſanis, quarum purgatio non excedit terminos ab Hippocrate aſſignatos, & quod ſacra Pagina non tantum loquitur de termino evacuationis naturalis, ſed de termino morboſarum etiam evacuationum poſt partum; quæ poſſunt extendi uſque ad dies ab ipſa præfinitos. Zacutus illi adhæret *tom. 1. lib. 3.*

Sed hæc decantata victoria, opinioque Moxii tanta acutie ab ipſo reperta, divino flante Numine, ut ipſe fatur, Valleſioque denegata, mihi diſplicet: Tum quia deberet probare, quod ſacra Pagina loquebatur de præternaturali evacuatione, quæ poſſet ſubſequi uſque in terminum ab ipſa præfixum; cum ipſe Valleſius contrarium determinaverit loco ab ipſo citato, dum dicit: *Ego itaque divinam ſequutus authoritatem, eam quæ marem peperit, profluvio muliebri vocato, aut ullo alio morbo teneri hanc ob cauſam non cenſeo.* Cum ergo ex ſacra Pagina deducat Valleſius, quod loquitur de naturali evacuatione menſtruali, non de morboſa; fruſtra non convicta hac opinione, in ſuppoſitione contrariæ fundat ſuam victoriam, & doctrinarum compoſitionem: Tum quia ſi ut fatetur Moxius, purgatio puerperii, ex qua dicit ſacra Pagina, quod puerpera ſit immunda, non poteſt perdurare niſi per dies ab Hippocrate præfixos: ergo quæ ſubſequitur morboſa evacuatio, jam non eſt lochiorum, nec faciens immundam puerperam, nec impediens ingredi templum: Tum ſi non poteſt progredi lochiorum purgatio naturalis ultra terminum ab Hippocrate præfixum, ſequitur quod

evacuatio ſubſequuta, ut Valleſius advertit, ſit alius morbus, ut profluvium muliebre, vel aliud ſimile, ut gonorrhæa, immodicus menſium fluxus, menſtrua corrupta, aut ſuppurata, aut alia præternaturalis evacuatio per uterum; quæ ſi illo tempore, jam finitis lochiis, impuras redderet mulieres, omni tempore redderet impuras, & omni tempore Levitici lex illas impediret templum ingredi. Tum quia ſi poſt terminos purgationis lochiorum deſignatos ab Hippocrate, deberent aſſignari alii dies à ſacra Pagina pro fœminis morboſe lochia patientibus; non eſt ratio cur quadrageſimus, & octuageſimus aſſignarentur, quia non eſt unde præfiniri poſſit, quod ille morbus intra illos dies debeat finiri, & ſi ultra progredietur, idem inconveniens eſt, quominus mulier templum ingrediatur, & legem divino Numine prolatam judicaremus non provide reſpicere quominus templum inviolatum permaneret, aut non coinquinatū: Tum quia lochia ut patet ex definitione, quam adduximus, ſunt ſanguis, & purgamenta, quæ poſt partum excernuntur, quæ prius fuerunt tempore prægnantiæ in utero aggregata: ſi ergo hæc ut fatetur Moxius, in tempore ab Hippocrate conſignato expelluntur, quæ poſtea excernuntur morboſe, non ſunt lochia, nec impuram reddunt fœminam, quominus poſſit ingredi tabernaculum, quia Levitici lex citata de ſola hac impuritate loquitur, non autem de omni impuritate proveniente à morbo, inquit enim *Mulier ſi concepto ſemine peperit, immunda erit.* En qualiter loquitur dea, quæ fit in partu immunda, ratione expurgationis, non ratione alterius morbi, & ideò ſubſequenter immundas ex lepra cohibet ab ingreſſu in templum, & ab hominum commercio.

Ego verò & Hippocratis, & Levitici doctrinas utraſque ut veras recipio, nec inter ſe repugnantes. Quia Hippocrates & tanquam Medicus, & tanquam Philoſophus doctrinalem proponit ſententiam, ad cujus veritatem ſufficit, quod regulariter, & ut plurimum ſic contingat: tales enim ſunt Aphoriſticæ ejus ſententiæ, & ferè omnes quas nobis proponit: nec aliter hæc ſalvari poſſet intra illius doctrinam: ſuperaddit enim: *Vacaverit autem periculo ſi in viginti quinque diebus purgetur in fœmella, & in viro ſi intra viginti dies:* & Ariſtoteles 7. *de hiſtor. animal.* inquit, *A partu etiam purgationes eodem numero dierum conſequi volunt, quamquam non æque ita diligenter eveniunt.* Si ergo ipſe Hippocrates alios proponit purgationis ſecuros terminos, & Ariſtoteles ipſos varios eſſe fatetur, conſtat quod quadrageſimum ſecundum in fœmellis, & trigeſimum in pueris conſignat ſolùm doctrinaliter verum, quia utplurimum ſic contingit: Nec poteſt evidenter præfinitus terminus poni pro omnibus fœminis, quia ut vidimus Hippocrates hunc terminum deducit ex quadam quaſi analogia, quæ eſt inter terminum conformationis, & terminum expurgationis: conformatio autem ut tenet ipſe Hippocrates *lib. de diæta n.* 10. *Non in æquali temporis ſpatio omnes fœtus exornantur, ſed alij citius, alij tardius prout ſinguli & ignem, & alimentum fuerint nacti.* Quæ doctrina licet ab aliquibus genuina Hippocratis non judicetur, veritate ab ipſo adducta convincitur, quia calor, aut conformatrix perfectior in una, ac alia poteſt reperiri, & alimentum ſeu materia ſeminis, quia aptior, poteſt coadjuvare, ut citius,

Digitized by Google

citius, aut tardius, formetur fœtus. Si ergo à conformatione deſumit Hippocrates computationem temporis, quo fit lochiorum purgatio, adhuc ſi hoc principium ſit verum, ex ſua doctrina non poteſt deducere neceſſario, & infallibiliter, quod terminus purgationis lochiorum ab ipſo conſignatus ſit neceſſarius, ſed quod ut plurimum ſit verus, & ejus computatio doctrinalis, cum qua compatitur quod breviori tempore poſſit præfiniri, ſine fœminarum incōmodo, & ſimiliter longiori tempore.

Cum quo compatitur, quod licet utplurimum in trigeſimo die in enixu pueri, & in quadrageſimo ſecundo in enixu fœmellæ, utplurimum terminetur lochiorum evacuatio naturalis, poterit tamen in aliquibus ultra progredi uſque ad terminum lege Levitici determinatum, ut puerperæ non ingrederentur templum, quod ex ipſamet convincitur lege; fruſtra enim Moyſes prohiberet enixam in templum ingredi uſque ad illos dies, niſi divinitus inſtructus ſciret poſſe aliquas uſque ad illos habere lochia, ex illis conſpurcari, & templum coinquinare; ad quod vitandum lex Levitici non determinat tempus ad quod utplurimum contingat extendi purgationem, ſed illud, ad quod poſſibile eſt poſſe pervenire. Unde compatitur Hippocratis præceptum Phyſicum & doctrinale, cum cognitione infallibili divina demonſtrante poſſibilem terminum evacuationis, licet rariſſimum, intra quem nefas fuiſſet cum poſſibili periculo coinquinandi templum, ad ipſum adire: quantumcumque contingat pleraſque enixas non progredi in expurgatione lochiorum ultra terminos ab Hippocrate præfixos.

§. VI.

Deducimus ex dictis, nutricis Principis ſubſequutam purgationem non impedire progredi in lactatione.

DEducitur ex dictis, quod parva menſtrualis evacuatio nutrici ſuperveniens poſt quinquageſimum diem non impedit lactationem. Primo ſic demonſtravit eventus in caſu propoſito; non enim progreſſa fuit ulterius, ex quo conſtitit non fuiſſe menſtruam purgationem, quæ ſuperveniret copioſa; non mutatus Princeps à naturalibus actionibus, imò in cunctis in melius ſe habuit, ſine aliqua immutatione, qua non careret in menſtruis ſupervenientibus: Tum quia lochia non immutant ſanguinem venarum, nec conſpurcant eum ex quo generatur lac; non enim ex venis ab ejus ſeparantur commixtione, ſed ab utero egrediuntur, in quo tempore prægnantiæ fuerant aſſervata: Tum quia deſcendit illa evacuatio intra præfixos ſibi terminos, non à cauſa morboſa, ſed ex naturæ præſcripto ordine, quæ ejus, quod aggregatur tempore partus, & ſuperfluit, tentat evacuationem: Tum quia menſtrua niſi nutrix malè ſe habeat, petunt tempore lactationis ſupprimi, lochia in primis diebus à natura conſtitutis exigunt evacuari, & nequiret aliqua nutrix proſequi lactationem, ſi toto illo tempore abſtineret à lactatione; unde provida natura non debuit in illo habere evacuationem impedientem lactationem: Tum quia ex Hippocrate, & Ariſtotele, menſtrualis evacuatio timetur in lactantibus, quia ſimul ex eiſdem vaſis tentat Natura duos contrarios

Digitized by Google

trarios motus humorum ad mammas, & ad uterum: in evacuatione verò lochiali poſt tam longum tempus, & in tam parva quantitate non fit duplex motus ex eiſdem humoribus, ſed ex venis mittitur ſanguis pro lacte, ex acervatis lochiis in utero, fit evacuatio lochiorum, in quo erant recondita uſque ad ſui evacuationem. Nec parva illa quantitas quidquam movere valet, nec conturbare, moleſtiamque inducere, nutricemve debilitare: Nec conſequenter aliquam inducere noxam ratione cujus cogeremur mutare illam, novamque eligere inexpertam, & dubiam, præcipuè cum ſæpe experiamur nutricis utcumque bonis conditionibus exornatæ lac non omnino adaptari infanti nutriendo: cujus cauſa inexpertum lac, etſi optimum appareat, ſemper cum præmeditatione admittendum.

CONSULTATIO DECIMA.

De uteri geſtatione ultra duos annos cum variis accidentibus.

CONTINET.

§. I.

Proponuntur accidentia, geſtationis tempus, & conſulendi occaſio.

§. II.

Vteri geſtationis variæ proponuntur ſortes.

§. III.

An mola carnoſa fieri petat ex ſemine virili?

§. IV.

Nullum eſt evidens ſignum manifeſtans naturalem genituram in utero.

§. V.

Ex quibus ſignis conjectabamur excellentiſſimæ fœminæ geſtationem non eſſe naturalem.

§. VI.

De menſtruoſis ex utroque ſemine genitis animalibus, qualis fuerit hæſitatio.

§. VII.

An geſtatio ex ſolo ſemine fœmineo perſtiterit in hac fœmina.

§. VIII.

Inter geſtationes uteri, quæ ex ſemine non fiunt, recipitur uteri geſtatio hujus fœminæ, & ſub qua illarum, determinatur.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponuntur accidentia, geſtationis tempus, & conſulendi occaſio.

EXcellentiſſima Domina, quæ uxorata per plures annos non concepit, optima fruebatur ſalute, menſtrua recte fluebant, appetens filios, exoravit à Domino, auxilia coadjuvantia expectavit à Medicis, confugit, ut moris eſt, ad mulierculas, & Empiricos: fertur ex horum conſenſu devoraſſe hirundinem

rundinem pullum. Non dubium quod cœpit vemer intumeſcere, ita ut intra paucos menſes plurium menſium adæquaret tumorem, qui increſcens pervenit ferè uſque ad trigeſimum menſem, menſtrua fluebant ordine, ſentiebat plurimos, ac vehementiſſimos in ventre motus per intervalla involuntarios, ſi manu venter comprimebatur, manus retro pellebatur violenter, motus fiebat verſus omnes differentias ventris, ſpectabatur partus adhuc poſt biennium, quia ſigna vitalis partus apparebant in tumore, & motu, & bona fœminæ valetudine, & quia ſerotini alii partus proponebantur illi. Spreta jam ſpe, circa tertium geſtationis annum accerſiti fuimus, ut noſtram cum aliis aperirèmus ſententiam circa hanc uteri geſtationem, ad imminuendos flatus uſi ſumus variis purgantibus auxiliis, ſimul & reſolventibus, quibus ventris tumor cedebat non parum, & motus minus violenti apparebant, quo tèmpore lethali ſupervenieute dyſenteria, ægra in ſeptimo die à morbo hoc vitam cum morte commutavit.

§. I I.

Uteri geſtationis variæ proponuntur ſortes.

PRo ſpeciei humanæ conſervatione fuit in fœminis neceſſarius uterus; locus excipiendo, concipiendo, nutriendòque ſemini aptus, vocatur uterus: vas fœtum conſervans, mater, matrix. Plinius vocat utriculum, Ariſtoteles membrum ſervile; eſtque ut inquit Andreas Laurentius *lib.* 7. *Anatomi. cap.* 11. Matrix nobiliſſima, ac propemodum divina favilla, ex qua nauræ theſauri recond.ti depromuntur, ſeu eſt veluti campus, & hortus feraciſſimus excipiendo virili & fœmineo ſemini ad ſobolis propagationem comparatus, ſimulque & eſt locus à natura deſtinatus, ut confluant ad ipſum ſuperflui ſucci, qui continuò ſuperfluunt in fœminis ob earum naturam.

Hinc contingit, quòd variæ in ipſo procreentur ſubſtantiæ, quæ dum tempore augentur & ab ipſo concreantur, aut foventur, ipſius dicuntur geſtationes. Harum aliæ ex ſemine, & ab ipſo ſemine fiunt; aliæ ex aliis præternaturalibus cauſis. Quæ ab ipſo foventur ex ſemine factæ, aut fiunt juxta naturæ finem, & ex ordine illius, & dicuntur imprægnationes, naturaliſve conceptus. Aliæ aberrant à debito fine, quæ à Barbaris omnes dicuntur molæ, monſtra vocarunt alii, ſeu conceptus monſtruoſos: Nos vocabimus uteri præternaturales geſtationes, quia aliqua horum conceptus nequeunt dici, licet omnia in utero geſtentur. Multipliciter contingit fieri uteri hujuſmodi geſtationes, vel ex ſemine, vel aliis præternaturalibus cauſis. Quæ fiunt monſtrica ex ſemine fiunt multipliciter: Primo modo dum fœtus habet mutatam alicujus partis conformationem, ut gentes quæ in medio frontis habent unicum oculum: Secundo modo dum corpora recedunt à mediocritate, magnitudine, aut parvitate, ut Gigantes, & Pumiliones: Tertio dum deficit in fœtu aliquod membrum, aut ſuperabundat, ut in illis qui plura brachia, manus, aut digitos habent, aut pauciora, quam naturalia: Quarto dum fœtus completur ex humanis membris ſimul cùm membris aliorum animalium: Quinto dum id quod generatur, alterius eſt ſpeciei diſtinctæ, vel completur ex membris ani-

Digitized by Google

malſium aliarum ſpecierum; quorum variæ hiſtoriæ, & icones reperiuntur apud Paræum, & alios ſcriptores, præcipuè apud Vliſſe Aldrovandũ tomo de monſtris.

Geſtationes verò uteri, quæ ſine vi ſeminis fiunt, & à morboſis procreantur cauſis, aliæ ſunt ſubſtantiæ non omnino diſſimiles in eſſe viventis, ſed diſſimiles in gradu vitæ, ut molæ carnoſæ, quæ ad ſenſitiuum non perveniunt gradum vitæ: Aliæ ſunt ſubſtantiæ in gradu vitæ omnino diſſimiles, à præternaturalibus cauſis genitæ: has geſtationes Græci falſas gravidationes vocarunt, Arabes molam non veram, quarum meminit Hippocrates *lib. de morb. mulier. & lib. de natura pueri.* Sic illas deſcribens *Et putant ſe in ventre habere, & videntur ſibi mulieres concepiſſe, & non conceperunt: tunc enim fit, cum fœminæ viro utenti menſes ſupprimuntur, venter intumeſcit, accidentiaque veræ gravidationis ſimillima accidunt; tamen nihil vitæ particeps in utero efficitur*

§. III.

An mola carnoſa fieri petat ex ſemine virili.

MOlæ inter geſtationes uteri præternaturales reponitur, nondum tamen conſtat an ſit ponenda inter monſtruoſas, quæ petunt fieri ex ſemine; an inter falſas gravidationes, quæ à præternaturalibus fiunt cauſis ſine ſeminis vi; an vero media debeat dici, quæ ſeminis virilis vi non indigeat, ex ſemine tamen petat fieri mulieori, nec ſolam materiam ſed vim activam præſtante.

Eruditiſſimus Zachias *tom. 1. quæſt. Medicolegal. lib. 1. tit 3. quæſt. 6.* duas proponit opiniones, alteram aſſerentium molam ſine viri ſemine non poſſe generari; alteram ex ſemine fœminæ ſolius poſſe generari affirmantium; & utriuſque proponit aſſertores. Indigere molam virili ſemine tenent Hippocrates, qui protulit fieri ex pauco ſemine virili, cum multo ſanguine menſtruo, tenet Galenus *lib.* 14. *de uſu part. cap.* 10. molam neminem vidiſſe ſine uſu viri. Ariſtoteles *lib. 10. de hiſtor. animal.* idem fatetur, illis adhærent Actuarius *lib. 1. method. meden. cap.* 22. Fernelius *lib. 7. phyſiolog. cap. 8. lib. 6. patholog. cap, 5.* Montanus *de affect. uterin. in principio.* Amatus Luſitanus *cent. 4. curat.* 36. Cordæus *in princip. de morb. vulg.* Hollerius *de morb. internis lib. 1. cap.* 16. Duretus *in ſchol.* Maſſaria *lib. 4. pract. cap. 8. & in prælect. de morb mulier. cap.* 8. Riolanus *in method. partic. ſect. 4. tract. 2. cap.* 9 Ruff. *lib. 5. de hominis conceptu. cap.* 1. Capivaccius *in Practica lib. 4. cap.* 7. Vidus Vidius Iunior *lib. 11. cap* 20. Rondeletius *lib. 2. cap.* 67. Hucher *de ſterilitate lib. 3. cap. de mola.* Piſo *de cognoſc. & curand. morb. lib. 3. cap.* 53. Paræus *lib. 23. cap.* 53. Althomar. *cap.* 112. Zoroaſt. Tinelli *conſil.* 11. Cordæus *lib. 2. cap.* 3. Laurentius *Anat. lib. 8. q.* 13. Saxonia *lib. 4. pract. cap.* 30 Platerus *tract. 3. cap.* 3. Zechius *lib 1. conſul.* 86. Caſtro *lib. 3. de morb. mulier. cap.* 7. Nincel *in Analog. Microc. ad Microc. lib. 10 Probl.* 8.

Sed geſtationem molæ fieri ſine ſemine viri tenent Avicenna *fen. 21. 4. tract. 2. cap.* 18. Gordonius *part. 7. cap* 18. Valeſcus *in Philonio lib. 6. cap.* 15. Pedemont. *in additis ad Meſues Pract ſummæ 4. cap.* 15. Scaliger *comm lib. 10. de hiſtor. animal. ext.* 43. Lẽnius *de occult. naturæ miracul. lib. 4.* 25. Rocheus *de morb. mulier. cap.* 7. Bonaciolus *in Enneaa mulier. cap.* 5. Valleſ. *lib. 2. controverſ. Medicar. cap.* 7. Marcellus Donatus

Digitized by Google

natur. hiſtor. mirab. lib. 4. *cap.* 25. Valleſ. *lib.* 2 *controverſ. cap.* 25. Fuchſius *lib.* 3. *pract. cap.* 28 Padilas *lib.* 1. *cap.* 58. Marinellus *de medici-na mulier. lib.* 1. *cap* 26. Conticiele *lib.* 3. *c.* 37. *pract.* Mercurius *lib.* 1. *de nutrice cap.* 41. Inter admittentes contrariam opinionem probabiliorem, hanc probabilem admittunt Actuarius jam citatus. Alexander Benedictus *lib.* 25. *cap.* 34. Camillus Raven. *in meth. rational. cap. de mola.* Taurel. *in comm. lib.* 3. *Breviar* Arnaldus *cap.* 5. Sancta Cruz *de ſacra Philoſ. text.* 73. Peramatus *in appendice de hominu procreat.* Epiphanius Ferdinandus *lib.* 2. *theorem.* 58. Moxius *in meth. curand. mulier. per venæ ſect. lib.* 2. *cap.* 29.

Ego vero judico, quod mola eſt ponenda inter uteri geſtationes, quæ non petunt fieri ex virili ſemine, nequeunt tamen ſine ſeminis vi fieri: ſic Gordonius *lib. praxis cap.* 18. dicit molam fieri cùm multitudo ſeminis calidi currit ad matricem cum carentia ſeminis virilis: Marcellus Donatus comprobat ex hiſtoria honeſtæ matronæ, quæ plures molas generavit ſine virili ſemine, hoc non requiri ad molæ generationem: Iulius Cæſar Scaliger *ad text.* 43. *lib.* 10. *de hiſtor. animal.* ex Feſto Pompeio confirmat virgines molas generaſſe: ex quibus conſtat non requiri virile ſemen, pro illarum generatione: Savanarola *cap. de mola*, deducit hanc doctrinam ex Avicenna *cap.* 10. *de animal.* Plinius *lib.* 10. *cap.* 64. *natur. hiſtor.* inquit, Molas gigni putant ubi mulier non ex mare, verum ex ſemetipſa tantum conceperit, ideo nec animari, quia non fit ex duobus, altricémque habere per ſe vitam illam, quæ ſatis, arboribúſque contingit. Nicolaus Rocheus *de morb. mulier. curand. cap.* 7. fieri molam, inquit, ex ſemine mulieris, & plurimi ſanguinis menſtrui in utero retentione. Marcellus Donatus de mola, ſenſu & motu carente, inquit, quod fit ſine viri ſeminis concurſu: at verò, quod ea quæ fit cum ſenſu, & motu fit ex ſemine viri.

Conſtat noſtræ opinionis ratio exinde, quod cum conceptio ex Galeno *lib. de ſemine*, ſit virilis ſeminis in uteris mulierum ad infantis generationem comprehenſio, non mola, ſed naturalis fœtus fieret, ſi uterque concurreret, ut Hippocrates tenet *lib. de natura pueri*, & Galenus *lib.* 2. *de ſemine cap.* 4. Reſtat ergo, quod mola nequeat fieri ex utroque ſemine. Nec ſufficit dicere cum Hippocrate, quod ex vitiato ſemine viri fiat mola, quia ex utroque ſemine naturaliter fit animal ſaltem, etſi vitiatum fuerit, tametſi hoc fiat monſtruoſum, dum autem fit vivens non ſenſitivum, ut mola, eſt argumentum, quod deficit ſemen virile, quia fœmineum, ut inquit Galenus, ut generet animal, principium motus à virili deſiderat, unde ex fœmineo imperfecta virilitas vegetativa tantum oriri poteſt, quæ adhuc ſi imperfecta entitas vegetativa ſit, ſine aliquo ſemine neutiquam fieri poteſt in ordine generationum per ſe, niſi per accidens fiat à cauſa univerſali, ut mures, & alia ſimilia contingit fieri. Vnde Valleriola *lib.* 1. *obſervat.* bene infert *obſervat.* 10. Loyſonam conglobatam membranam generaſſe ex ſolo muliebri ſemine, deficiente virili, à quo illud doberet foveri pro animali generando, ſicut fovetur mola ex ſolo fœmineo, quia licet natura ex Ariſtotele *lib.* 1. *de cælo*, nihil fruſtra efficiat, & fruſtra videatur molam generari, & licet natura

Digitized by Google

non intendat operari diminute, aut ſuperfluè ex Galeno *lib. 16. de uſu part. cap. 9.* tamen ſemine fœmineo ſemel ejaculato, melius eſt aliquid omnino, quàm prorſus nihil efficere, & cum deficiat commune principium ad perfectum fœtum, efficit natura poſſibile reſpectu ſeminis fœminei, & producit ſaltem vegetativum ens, quia natura ut ſic operatur perfectius, quod juxta materiæ aptitudinem, & vim ſeminis operari poteſt. Ideò Fernelius *lib. 7. de procreat. hominis cap.* 1. dicit fœminam ſine viro molam producere ex ſe ipſa ; ſicut gallina ſine gallo generat ova ſubventanea, licet aliter ſentiat *lib. 6. de part. morb. & ſymptom.* 5. Plutarchus incidit in hanc opinionem, ſic convictus.

Præterea patet hæc doctrina, quia ſi viri ſemen eſſet neceſſarium pro molæ generatione, vel tanquam principium activum, & hoc non, quia ſimul cum principio activo ſeminis materni fieret animal ſenſitivum, quod eſt terminus actionis generativæ perfectæ, & completæ, cuius eſt adæquatum principium virtus generandi in utroque ſemine reperta : nec requiritur, ut ſit principium paſſivum, quia ut tale præſtaret materiam pro efformandis partibus ſeminalibus, quales ſunt oſſa, arteriæ, nervi quæ cum in mola non reperiantur, præſtant indicium manifeſtum, quòd non fiunt ex viri ſemine ; ſed ex imperfectiori alio, quale eſt fœmineum ; de quo dicit Galenus *lib. 2. de ſemine*, & 4. *de uſu part.* quòd ſolùm præſtat materiam, ut ex eo membrana inteſtinalis generetur, & ut ſit viſilis ſeminis quaſi alimentum. Cum igitur virile ſemen præſtet materiam pro partibus ſeminalibus, molam carentem illis, ex ipſo non generari conſtat. Nec ſufficit dicere, quòd ad molam concurrit virile ſemen morboſum, quia ex illo fierent ſaltem partes ſpermaticæ morboſæ, & fierent monſtruoſæ conceptiones vita animalis fruentes, principio illo vitali ſenſitivo correſpondentes, tanquam neceſſarius terminus ſuæ activitatis. Nec contrarium contendit Galenus 14. *de uſu part. cap. 7.* docens, quòd in maris ſemine eſt omne principium formationis, quia loquitur de formatione per ſe intenta à natura, qualis eſt hominis generatio reſpectu ſeminis virilis, non verò de generatione imperfecta, & quã natura intendit, ut diximus, non ut aſſequatur intentum finem, ſed ne omnino aberret ab illo : tunc enim intendit potius aliquod imperfectum, quàm omnino nihil efficere.

Cònſtat ex dictis fœmineum ſemen, eſſe principium activum ſui ſimilis productivum, ſed imperfectum : ita ut niſi virili ſemine fiat validum, nequeat ſimile in ſpecie producere, bene tamen aliquod imperfectum vivens vegetativum, quale eſt mola. Sed non conſtat quare mulieres viduæ & omnes virgines aptæ ad nubendum non generent molas, cum habeant fœmineum prolificum ſemen, à quo generari diximus, & ſimul menſtruum ſanguinem, quod eſt materiale etiam earum. Varias Authores reddere conantur rationes. Zacchias aliquas proponit : Mihi videtur, quod ratio deducenda eſt ex doctrina doctiſſimi Andreæ Laurentii, qui *lib. 7. hiſtoriæ anatomicæ cap. 9.* adinvenit, quod duo vaſa ejaculantia dicta, per quæ in mulieribus fertur ſemen à vaſis præparantibus ad uterum, non ut alii judicant Anatomici, in uteri cornua obliterantur, sed duos veluti in

ramos

ramos dirempta, altero ampliori, ſed breviori in latera uteri cornua dicta feruntur, altero anguſtiori, ſed longiori per latera uterini corporis inter membranas excurrentes ad finem oris interni, vel principium cervicis deſinunt: illo ſemen in uteri fundum ejaculantur mulieres: hoc verò dum conceptione facta contractus eſt uterus, conniventque exquiſitè ejus oſcula, ſemen in cervicem effundunt. Ex qua doctrina deduco, quod ſemen muliebre, per quas vias extra uterum ejaculatur, dum utero gerunt, per eaſdem ejaculatur continuo, dũ ſine viro ſemen emittunt mulieres: dum enim coëunt aviditate attrahendi ſemen virile, attrahit etiam uterus proprium ſemen, quod à fœmina in illo actu ejaculatur; nec illud à quo puter facto fiunt hyſtoricæ affectiones, eſt intra cavitatem uteri, ſed intra cornua retentum. Poteſt tamen contingere in aliquibus, quod tanta ſit aviditas, ut uterus ſuum prolactet ſemen ſine coitu, & tunc fiet mola; conante natura ex illo principio activo cum ſanguine menſtruo potius aliquid licet imperfectum generare, quam nihil. Zachias implicatur, ut dixi, in aliis ſolutionibus nonnimis concludentibus. Concludit tamen efficacius, quod ſi in aliis animalibus valet ſe ſola fœmina imperfectos producere fœtus ſine maris concurſu, valebit etiam mulier cum proprio ſemine; de aliis enim animantibus non dubitarunt Authores ab illo recenſiti. Varro *de re ruſtica lib.* 2. *cap.* 1. Plinius *natur. hiſtor. lib.* 8. *cap.* 42. Virgil. 3. *Georg.* Solinus *de ſitu orbis*, *lib.* 3. *cap.* 26. & 56. Columella *de re ruſtica lib.* 6. *cap.* 27. Avicenna quem ſequitur Albertus Magnus 6. *de animalib. tract.* 3. *cap.* 2. Geſnerus *in hiſtor. animal. lib.* 1. *cap. de equo.* Albertus Vucton. *lib.* 5. *de differ. animal.* judicant equas abſque mare concipere ſaltem debiles fœtus. Plura Carranza de iis refert, & Aldrovandus, quæ ſi non ſunt communiter recepta, de oviparis negari non poſſunt.

§. IV.

Nullum eſt evidens ſignum manifeſtans naturalem genituram in utero.

IN dubiæ hac conſultatione optabant ſcire; An prægnantiæ naturalis eſſent manifeſta ſigna. Inter Iuris Profeſſores Cognolus & Giurba affirmativam tenent partem, & inter Medicos Cagnatus, Fernelius, Varandæus, & Ioelius illis adhærent, fulti rationibus infra oppugnandis, quas refutant Zachias *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 3. *quæſt.* 1. & Zacutus *tom.* 1. *lib.* 3. *quæſt.* 28. adhærentes Valleſio *in lib.* 4. *Epidem. text.* 49. Andreæ Laurentio *lib.* 8. *Anat. cap.* 4. Sanctorius *lib.* 1. *de vitand. erroribus*, *cap.* 28 Fortun. Fidea 3. *de relat. Medicinæ cap.* 4. Mercur. *lib.* 1. *cap.* 10. Codronchus, *in method. teſtificand. cap.* 12. qui ſequuti ſunt Avenzoar *lib.* 2. *Theizir*, *tract.* 3. *cap.* 1. qui uxori exhibuit medicinam ſolutivam fortem, ignorans quod eſſet gravida; & Avicennam 21. *tract.* 3. *cap.* 8. Rhaſim *lib.* 9. *ad Almanſ. cap.* 39. Mathæum Gradium *in comm.* Valleriolam 1. *obſervat.* 1. & 10. Foreſtum *lib.* 26. *de morb. mulier.* Amatum 1. *cen.* 27. Fatentes veram gravidationem nullis poſſe evidentibus convinci ſignis. Licet enim dum mulier in coitu maiorem ſentit delectationem & ſeminis ſuctum, & vir ſentit ſuctionem, &

 obſer-

Digitized by Google

obſervat mulier retentum fuiſſe ſemen, & quod ipſa perhorreſcit cum levi dolore circa umbilicum, & ſuperveniat coitus faſtidium, & hæc præſtent conceptionis initia: & licet cibi faſtidium, pigritia, appetitus pravorum ciborum, nauſea, vomitus, malacia, pravus color, menſtruorum mutatio aut defectus, lumborum, ac renum dolor, urinæ niſus, ac moleſtia, ſolent conceptum fœtum indicare; & licet magis pallidus color faciei, ac extenuatio maculæ in facie, oculorum contractio & albi in lividum colorem eorum mutatio, & superveniens mammarum dolor, & tumefactio, arteriarum juguli in exercitio pulſatio, pupillarum denigratio, aut circulus lividus in illis, licet venter intumeſcat, ut ventriculus infeſtetur, fiat oris amaritudo, aut fiat ſalivoſum, cibi avidius appetantur, licet tumor increſcat ventris, ſit mollis, & alia complura appareant prægnantiæ indicia propoſita à Medicis: hæc omnia non ſunt infallibilia, nam poſt prima poteſt non amplecti, aut foveri ſemen, reliqua ex retẽtis proveniunt menſtruis, & horum retentio ab aliis multis ac diverſis præternaturalibus cauſis. Contingunt etiam hæc ſigna in falſis gravidationibus, & in prægnantiis monſtruoſis, ſeu in quibus diverſa ſpecie geſtantur animalia. Vnde ex illis non deducitur demonſtratio infallibilis naturalis prægnantiæ, ſed ut plurimum probabilis opinio, quæ cum fallax, peritiſſimos plerumque fallit medicos, ut probat Sanctorius *lib. 1. methodi de vitandis erroribus.* Vnde nos nec certam in hac re promiſimus reſponſionẽ ad rem incertam, ut Zachias, & Zacutus latiſſimè demonſtrant.

Ex nullis enim ſignis, quæ contrariè opinantes tanquam infallibilia proponunt, id convincitur. Nam licet venter ſit tumoroſus, ex quo probavit Sacra Pagina prægnantiam naturalem Thamar, non poſſemus convinci, cum omnis falſa gravidatio, & præternaturalis geſtatio hoc habeant ſignum: & in hac prægnante ultra modum tumoroſus venter potius contrarium ſuadebat. Nec lac in mammis eſt evidens prægnantiæ naturalis ſignum: Hippocrates enim in virginibus poſſe dari affirmat, *5. aphor 39. Similiter*, inquit, *quæ lac in mammis habet, neque gravida eſt, nec peperit, huic menſtrua defecerunt:* quod in eis contingere poteſt, quod Avicenna confirmat *1. 3. cap. 13.* præterquam quod & in viris lac in mammis poſſe generari comprobat Zachias ex Ariſtotele *lib. 1. de hiſtor. animal. cap. 12. & lib. 3. cap. 20.* Avicenna *1. 3. cap.* Mercurial *de morb. mulier. lib. .. cap. 1.* Silvat. *contrad. Medic. 69.* & Schenkius confirmat exemplis. Nec motus in ventre præſtabat evidens prægnantiæ naturalis indicium; ob violentiam, ex qua ſuſpecta fiebat naturalis prægnantia, & quia in falſis reperitur gravidationibus ut docuit Hippocrates *lib. 2. de morb. mulier. 5. Quacumque in utero ſe concepiſſe putant & non conceperunt, & per multos menſes falluntur, menſtruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri, & moveri vident.* Nec Hippocratis communia indicia convincunt prægnantiam naturalem ex *lib. de ſterilibus*, aut ex aphoriſticis ſententiis, aut *lib. de genitura.* nec adducta ex Avicenna *2. 1. 3. tract. 1. cap. 13.* ex Aëtio *tetrabili 4. ſermon 4. cap. 48.* nec ex Rhaſi *22 continentis, tract. 6. cap. 1.* nec ex Marinello *lib. de medicam. mulier. cap. 2.* nec ex Mercurial *lib. 1. de morb. mulier.* nec ex Mercato *lib. 3. de morb. mulier. cap. 6.* nec ex Zacuto *tom. 1. lib. 3.*

Digitized by Google

lib. 3. q. 28. quia ut ex ipſis conſtat, & ex Hippocratis commentatoribus, plerumque fallunt, cum ex oppoſitis præternaturalibus cauſis hæc ſuperveniant ſigna & experimenta propoſita, & quibus aliqui uti ſolent, periculoſa ſint, & quæ, ut tenent Zachias, & Codronchus, nequeunt ſine periculo experiri: Mulſa enim ab Hippocrate propoſita ex ipſo *de rat. victus*, menſtrua provocat, & ideò poſſet provocare abortum, ſicut ab aliis recenſita Ariſtolochia, & Galbanum, non minoris ſunt incommodi.

§. V.

Ex quibus ſignis conjectabamur excellentiſſima fœmina geſtationem non eſſe prægnantiam naturalem.

CUm ſigna prægnantiæ naturalis non poſſent infallibiliter nos deducere in ſui cognitionem, nec ab illa nos in totum avertere, coincidebant duo ex quibus dubitare cepimus, & convicti ſumus ad credendum; quod enarrata uteri geſtatio non eſſet naturalis prægnantia. Alterum erat duratio in tertium ferè annum. Alterum, violentus geſtationis motus, quæ cepimus examinare. De duratione fœtus in utero nulla ferè videbatur ratio nos convincens, quia latiſſima eſt commenſuratio temporum, intra quæ partus poteſt eſſe naturalis, ut congerit Schenkius *in ſuis obſervationibus*. Bonaventura *de octimeſtri partu*, & Caranza *de partu naturali*. Menſe quinto partum fuiſſe vitalem, obſervarunt Montuus *Anaſceve morbor. lib. 4. cap.* 41. Cardanus *contradict.* 8. *tract.* 3. *lib.* 1. Mena *comment. ad cap.* 4. *de ſeptimeſtri partu*. Valleſius *in ſacra philoſ. c.* 18. Vitales fuiſſe in ſexto menſe obſervarunt Avicenna *lib. 6. de natura animal.* Cardanus *lib.* 8. *contradict. tract. 3. cap.* 1. Hippocrates vitales partus dari in ſeptimo menſe docet, & confirmat experientia, ſicut in nono, decimo, & undecimo. De octavo menſe aſſerit Hippocrates *lib. de carnibus*, quod nulli in ipſo poſſunt dari partus vitales, ipſos tamen vidit Plinius *lib. 7. natur. hiſtor. c.* 5. Gellius *lib.* 3. *cap.* 16. Marſilius Ficinus *lib. 3. de vita cœlitus comparanda*. Cardanus *lib.* 1. *tract.* 3. *contradict.* 8. & Riolanus ac Fracaſtorius *in lib. de ſeptim. partu*. In menſe decimo quarto vitalem fœtum firmat Ariſtoteles poſſe reperiri *lib 7. de hiſtor. animal. cap.* 5. De quinto decimo menſe natis idem confirmat Plinius *lib.* 7, *cap.* 5. Avicenna *lib. 9. de animal.* Alexander Benedictus *lib.* 25. *c.* 23. Paſchalis Gallus obſervavit fœtum in utero geſtatum per viginti menſes, vitalem evaſiſſe. Albertinus idem affirmat de fœtu geſtato in utero per duos annos. Schenkius ex relatione Sigiſmundi Schnizeri obſervat alterum fuiſſe vitalem geſtatum per tres annos in utero, & ex Mercuriali alium geſtatum eſſe per quatuor annos. Ex quibus videbatur poſſibile quod poſſet hæc fœmina adhuc vitalem ſpectare partum, ſed ex eis, quæ tam raro, & ultra naturæ metas contingunt, non poteſt aliquid promitti, niſi ad fallendam ſpem. Hanc nobis dirimebat alterum ſignum propoſitum, ſcilicet motus violentus ultra modum, qui adhuc intra primos menſes valuit incertam promittere prægnantiæ naturalis ſpem.

§. VI.

Digitized by Google

§. VI.

De monſtruoſis ex ſemine utroque genitis animalibus, qualis fuerit haſitatio.

CUm nec certis ſignis poſſemus prægnantiam naturalem eſſe affirmare, & ex probabilibus convicti eſſemus ad judicandum eſſe geſtationem uteri præternaturalem, reſtabat determinare qualis hæc fuiſſet: diximus enim quod eſt multiplex: alia ex eis quæ ex utroque generantur ſemine, alia quæ ex ſolo fæmineo, aut ex nullo: determinabimus nunc an ſit geſtatio monſtruoſa ex eis, quæ utroque fiunt ſemine: & in primis conjectabamur nullum eſſe ex monſtris, quæ ſub ſpecie humana continentur: hæc enim ſequuntur modum naturalis prægnantiæ, & eiſdem rationibus, quibus illa excluditur, debent excludi. Poſſet tamen eſſe dubitatio an fœminæ hujus geſtatio eſſet alicujus animalis ſpecie diſtincti, in utero geniti; ſunt enim varia animaliũ monſtra, & genera, quæ in utero mulieris generari poſſunt: quæ ſolent ab aliquibus vocari Molæ viventes, ſeu vitales, præcipuè ab Schenkio *lib. 4. obſervat.* qui in utero generari molas vitales, pecudem, feram, belluam, aquilam, accipitrem, bufonem, talpas, ranas, echinos, lepuſculos, feles, aſtacos, tenchas, polypos, ſanguiſugas, lacertas, & ſerpentes, aliquando cum fœtu, aliquando ſine alio fœtu, & aliquas ſerpere, repere, diſcurrere & volare eſſe viſas, confirmatque ex plurimis Authoribus: Gordonius enim *p. 8. cap.* 18 dicit Lombardas ſæpe generare in utero vermes, reptilia, ſeu arpam. Platearius *de ægritudinibus matricis* dicit, Salernitanas mulieres plerumque contendere occidere bufonem in matrice genitum. Guainerius tenet bufonem cum fœtu ſolere gigni, & illum ſuo veneno occidere. Savanarola præcipue in Apuleia obſervat, cum fœtu generari plerumque feram, bufonem, accipitrem, aquilam, lacertam. Nicolus *ſerm. 6. tract. 3. cap.* 10. idem affirmat de mulieribus Septentrionalibus. Pedemontanus *in ſummq. 4. p. 4. ſect. 1. in addit.* Meſues in Regionibus Meridionalibus, & Septentrionalibus id tenet eſſe commune. Tornamira in Almanſorem, dicit generari in matrice arpam, quam vocat fratrem Lombardorum. Guatinaria vidit partum animalis ſimilis Tincæ piſci *cap. de mola.* Bonaciolus *cap. 6. de morb. mulier.* in Hiſpania feram in utero frequentius generari tenet. Ludovicus Vives *lib. de anima*, in Belgica, & Flandria hoc communius eſſe affirmat fæminas peperiſſe hæc monſtra: Affirmant Dominicus Leo *lib. 6. art. medicinal*, Gen. *hiſtor. animal. lib. 3.* Rondeletius *de dignoſc. morb. cap.* 17. Lycoſtenes *lib. prodigior.* Bodinus *theatr. Nat. lib. 3.* Amatus *centuria 3. curat* 27. Scholiograph. Hollerii *in cap. 61. lib. 1.* Paræus *lib. 19. c. 3.* Vierus *lib. 4. c.* 17. Mercurial. *conſil.* 85. Andreas Laurentius *lib. 2. q.* 8. Giringus *lib. de fontibus acidis cap. 7.* Peperiſſe veros ſerpentes narrat Alexandrinus ex Apiano *lib. 1. de bellis civilibus.* Plinius *lib. 7. cap.* 3. Iulius obſequens Lycoſthenes *lib. de* prodigiis. Auguſtus Juſtinus *lib. 5. Annalium*, & alii citati ab Schenkio. Rienerius obſervavit mulierem peperiſſe leonem *lib. 3. hiſtor. de Lydorum origine.* Lycoſthenes *lib. de prodigiis*; Plinius *lib.* 7. naturalis hiſtoriæ narrat aliam peperiſſe elephantem: Lychoſt. aliam peperiſſe canem, quod etiam vidit Paræus.

Digitized by Google

Quæ omnia referre volui;ut ex ijs conſtaret. Non eſſe alienum à ratione poſſe ex aliquo animali ſimili hujus fœminæ geſtationem præſumi, à quo violentiſſimi illi motus fierent, præcipuè cùm Marcellus Donatus referat ex Livinio Lemnio viſam in mulieris partu hujuſmodi feram cum roſtro adunco, longo, teretiq; collo, oculis vibrantibus,caudâ acuminatâ,eximiâ pedum agilitate, quæ ultro citroque diſcurrens latebras quærebat, donec extincta fuit,ex quo monſtro magis deberent timeri violenti motus in utero, qualis in hac fœmina obſervabatur: Sed quia inter tot annumeratos Auctores; non conſtet monſtra iſta ſpecie diverſa in utero mulieris genita ſimilia adduxiſſe accidentia, nec talem geſtationis durationem, nec motum violentum permanentem aut interpolatum ſimilem. Cùmque, ut infra patebit, illius adinvenerimus exemplar, & cauſas ſub alijs geſtationibus animadverſas, ad illarum ſpeculationem recurremus.

§. VII.

An geſtatio ex ſolo ſemine fœmineo perſtiterit in hac fœmina.

De mola, de qua ſuprà diximus, verè talem dici, eſſeque informem carnem in utero genitam, ex ſolius fœminæ ſemine cum menſtruo ſanguine, reſtat indagare, an fuerit cauſa geſtationis diurnæ, & cum motu illo violento, alijſque annumeratis accidentibus: geſtabat enim ultra annos duos, increſcebat venter cum magna duritie,& hæc ſuſpicionis inducebant cauſam; nam poſſunt duræ molæ per multos annos in utero permanere,ut probat latè Marcellus Donatus *lib.4. de hiſtor. mirab. cap.25.* & docuit Ariſtoteles *lib. 10. de hiſtor. animal. text. 43.* molas geſtari ab aliquibus per quinque annos ſine moleſtia: idem vidit Salius in Althomar. *cap. 112.* & Savanarola *tract.6. cap.21.* Duretus in coacas refert molam permanentem in utero per 15. annos. Paræus *lib. 23. cap.34.* per annos 17. molam in utero geſtatam refert. Nicolus *ſerm. 6.* per annos 20.Sed cùm hæc fœmina vehementiſſimos ſentiret motus, quos mola, quæ ſenſitivâ animâ caret, animales edere non poſſet, nec ratione ſui ponderis, cùm motus fierent verſus omnem differentiæ poſitionem, & gravitas ſolùm moveat deorſum, nec utero geſtanti erant pártium ſuperincumbentium gravitas, nec proſtratio appetitûs, nec ventriculi ſubverſiones, nec ſuppreſſi menſes, nec compreſſus manu cedebat à loco tumor, immò vehementer manum pellebat tumor, molam conjectare nequimus, ad aliamque recurrere geſtationem digreſſi ſumus.

§. VIII.

Inter geſtationes uteri, quæ de ſemine non fiunt, recipitur uteri geſtatio hujus fœminæ, & ſub qua illarum determinantur.

Alijs excluſis uteri geſtationibus, reſtat recurrere ad eas, quæ ſine ſemine fiunt à cauſis præternaturalibus,quas molam etiam vocârunt Avicenna, Alſaharavius, Taranta, Gradius, Schenkius, Marcellus Donatus, & omnis barbara familia: Græci verò vocant falſas graviditationes, quas, ut diximus, deſcribens Hippocrates,inquit: *Et putant ſe inventre habere, & videntur ibi mulieres concepiſſe, &*

non conceperunt; *tunc enim fit*, cum fœminæ viro utenti *menſes ſupprimantur*, *venter intumeſcit*, *accidentiaque accidant vera gravidationis*; *cum hoc tamen nihil vitæ particeps in utero gerunt*. Ut profert Rodericus de Caſtro *lib*. 4. *de morb. mulier. cap*. 8. ſed ſupervenit aliquid alicui elemento correſpondens, ut quid tophaceum, aqua ſpiritus, aut flatus. Quæ harum ſubſtantia in uteri geſtatione hujus fœminæ geſtetur, reſtat examinare. Tophacea ſubſtantia non ita communis reperiri ſolet præter carnoſam, licet ex craſſa poſſit exuperante pituita ſuperaſſata fieri, dum ſuperfluit in utero in magna copia, qualem obſervavit pultaceam Arculanus *comment. ad cap. de mola lib*. 9. *ad Almanſ.* quam vidit in parturiente jam mortua in tanta quantitate, ut illam videretur exuperare; ſed nec hanc geſtationem patiebatur hæc fœmina, licet enim poſſet ventrem augere ultra modum, non tamen ipſum violenter movere.

De gravidatione falſa ex aqua, quæ dicitur hydrops uteri, poſſemus dubitare; cum ex ipſa poſſet modo dicto uterus intumeſcere, ut Alſarius notat *de quæſitis per epiſtolam centur*. 3. *cap*. 25. & obſervarunt Rhaſis, Jacobus de Partibus *in ſen*. 3. *Avicennæ tract*. 3. *cap*. 2. qui tribus annis ex hydrope uteri vidit laborantem: & Marcellus Donatus Dodonæus, Eraſtus, & alii, geſtationes hujuſmodi per multum tempus obſervarunt; ſed Valleſius *lib*. 5. *cap*. [illegible] obſervat aquam geſtantem, ex cujus utero exierunt ſupra ſexaginta Auguſtanæ menſuræ aquæ. Nec de hac uteri geſtatione dubitabamus in excellentiſſima noſtra fœmina, licet enim increſcere ex illa poſſet venter, non tamen moveri venter motu dicto à nobis; & quia facies vivido fruebatur colore, nullæ aliæ intumeſcebant corporis partes, nec pedes; & quia ab aqua pondus gravitatis potius quam motus ſiritum ſentiretur.

De ignea contenta ſubſtantia, à qua celeres, violentique fierent motus, poſſet etiam dubitari: ſimilem enim generari intra uterum videtur colligi ex Marcello Donato *lib*. 4. *de hiſtor. mirabil. cap*. 25. Qui ex Lycoſtene, & Cornelio Gemma demonſtrat in quadam fœmina uteri geſtationem terminatam fuiſſe nixu quodam poſt partum fœtus mortui, ex quo auditus eſt ab utero fragor, veluti excuſſo tormento bellico; hoc autem non niſi ob igneſcentem motu ſubſtantiam tenuem, intus quaſi exhalationem genitam, à qua tumor magnus, & violentus motus poſſent supervenire; ſi per tres annos exhalatio poſſet ita igneſcens permanere: Sed uteri geſtatio hujus fœminæ fuit per tres ferè annos permanens, & ideò non ab inflammata materia provenire potuit, ut ignea; licet poſſet fieri ab illa ut aërea.

Reſtabat nobis unica indaganda cauſa uteri geſtationis, an eſſet flatus, aëreave ſubſtantia; ſimulque & hoc deducere ex aliqua ſimili geſtatione ab aliis obſervata, invenireque rationem accidentium ſupervenientium geſtationi, quorum præcipua erant tumor ventris ſupra modum elevati, & violentus undique per ventrem diſperſus flatus. Omne optatum nobis obtulit Marcellus Donatus in obſervatione, quam *lib*.4. *cap*. 2. *hiſtor. mirab.* proponit ex Alexandro Benedicto *lib*. 26. *de morb. curand. cap*. 34. Cujus hæc ſunt verba. *Hoc anno* 1575. *viderunt multi Medici in urbe noſtra non ſine magna omnium admira-*

vatione Annam de Fortis mulierem Hebræam ex Caſtro Porixelo , quæ jam tranſacto quinto menſe in utero habere videbatur, mamma maximè intumuerat , ut jam noni menſis impragnationis tumorem æquaret , dumque venter à nobis comprimeretur, manus retropellebantur violentiâ quadam, ac per univerſum abdomen motus quidam palpitationis conſpiciebatur , ac veluti ſaltus per intervalla involuntarius,ſatiuſ, validus,ita ut ab imo ventre uſque ad os ventriculi motus ij excitarentur. Quod ipſi laborioſo partu ſuperveniſſe aiebant:menſes tamen prodibant ſtatis temporibus. Nos omnibus ritè conſideratis in eam venimus ſententiam , quòd os uteri ex callo, vel carne ſupercreſcente poſt partus labores penitus conniviſſet, eo pacto, quo caruncula in virga meatu poſt abraſionem ſuccreſcere ſolent ; unde multi flatus craſſi in utero collecti exitum minimè invenientes , motus illos efficerent. Nec obſtabat, quòd menſes ſtatis temporibus fluerent, ex venis enim colli matricis prodire poſſe ſupra decrevimus. Decernit etiam Andreas Laurentius deſcribens uteri Anatomiam.

Cùm igitur in hac obſervatione reperiantur omnia accidentia, quæ Excellentiſſima Domina patiebatur, quæ in aliis à nobis relictis uteri geſtationibus reperiri non contingebat ; cumque ſimul in illa apertæ ſint cauſæ ſuorum accidentium , uno dempto, quòd hæc non pepererat, ſed fuerunt illi cauſæ, ex quibus potuit uteri os callum, carnoſamve procreare carunculam ob prægreſſam excoriationem. Hinc deduximus ejus uteri geſtationem ex flatu modo dicto impedito provenire ; inde tumorem ventris ultra modum cauſari, ſimul & motus illius omnino ſimiles à nobis expertos, ac ab Alexandro Benedicto : & cùm ſimili modo provenirent menſes, ob eand m judicabimus cauſam fluere , ſimulqu : & geſtationis durationem prolongari, ex continua flatuum generatione,& impeditâ evacuatione.

Hanc arte ſupplere conabamur, medicamentis evacuantibus materiam ex qua elevabantur,ſimul & reſolventibus,quibus venter non parum imminui cepit, & motûs violentia remitti : Sed tum temporis ſupervenit lethalis dyſenteria , quæ ægram de medio ſuſtulit intra ſeptem dies.

CONSULTATIO UNDECIMA.

De vulnere capitis cum cranii læſione & ſuſpicione veneni.

CONTINET.

§. I.

Proponitur eventus, & conſulendi ratio.

§. II.

Vulnerum capitis eſſentiam, & differentiam propono, & quali affectus fuerit æger.

§. III.

In Præſagiendo præcipuè apud Iudices, quanta requiratur ſolertia.

§. IV.

Vulneri propoſito qualis curatio ex communi Chirurgorum praxi debuit adaptari.

§. V.

Magati, & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur, & vulneribus.

§. VI.

Vnguenti Armarij quanta ſit vis ad hac vulnera curanda.

§. VII.

Qualis curatio utilis foret ægroto pro vulnere ut venenoſo.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, & conſulendi ratio.

CUm duo Adoleſcentes mutuo inter ſe odio flagarent, ſeque adinvicem quærerent, cum ſe offenderent alter alterum vulneravit gladio in capitis parte dextra, ſupra ſynciput: facta fuit continui ſolutio, non ſolum in partibus externis continentibus, ſed in pericranio, & inciſura apparuit in cranio, effuſa magna ſanguinis copia: Nulla apparuerunt ſymptomata, quæ partes intra calvariam læſas eſſe demonſtrarent, nec vomitus, nec vertigo, nec alia ſimilia. Poſt horam cum jam vulnus eſſet curatum, ſanguiſque retentus, cum duobus Chyrurgis vocati fuimus ad inviſendum ægrum; ut de ejus periculo aut ſecuritate decerneremus. Chyrurgus à quo fuerat curatus, ſtatum vulneris proponit, rimam in cranio inveniſſe fatetur, non progredi ultra primam laminam judicat. Tetigi pulſum, facultatem vitalem deliteſcentem obſervavi, animales facultates ſine vigore: Contendunt chyrurgi cum deficerent ſigna læſionis partium internarum, non multum timendum de eventu. Ego verò cum ſine multa ſanguinis effuſione languidas cernerem omnes facultates, inſcius an ab animi paſſione & conturbatione ſanguinis, & ſpirituum id coadjuvaretur; an verò occultæ qualitatis viribus id eſſet tribuendum, cum odium diu concitatum poſſet nos in ſuſpicionem adducere; nec ſolum protuli non contemnendum periculum cum Hippocrate: *lib. de vulneribus capitis*, in quocumque illius vulnere, ſed magis hoc timendum ob collapſas vires, conſulendumque de animæ beneficiis, quæ cum peracta fuiſſent, anxius æger, jactabundus, vigil, cum deliquiis, ſudoribuſque ſyncopticis noctem pertranſivit, ſubſequente die, Eſthiomenum tum apparuit vulnus, æger deceſſit à vita, cum alias eſſet boni habitus, ſanguineus, & inculpata fruens valetudine.

§. II.

Vulnerum capitis eſſentiam, & differentias Propono, & quali affectu fuerit æger.

SOlutio cõtinuitatis recens in capite ab inſtrumento ſcindente, vocatur capitis vulnus, quod multiplex eſt, & maximè in periculo diverſum, curationemque varians: Aliud dicitur ſimplex; aliud compoſitum; utrumque aut parvum, aut magnum.

gnum, rectum, aut obliquum; aliud factum ab inſtrumento contundente; aliud à pungente; aliud ſupervenit cum accidentibus; aliud ſine illis. Compoſitum vulnus aliud cum contuſione; aliud cum fractura. Fractura cranii inquit Paulus *lib.6, cap. 89.* eſt *diviſio, aut ruptio, aut præciſio à violentia quadam extrinſecus accidens*: Et eſt multiplex; triplex fit ratione inſtrumenti, ſciſſione, contuſione, aut fractione: multiplex ex modo quo fit: Alia enim dicitur ſedes, rhogme, ragamia, aut fiſſura, ſeu inciſio: Alia dicitur Trichymus, quæ antecedens eſt, dum in diploem porrigitur: Alia Ecpieſma, Anteica fractione; Alia Camaroſis, Camaromata. Cotamotos, ſeu Cameratio: de qua dicit Paulus, quod eſt diviſio calvariæ, in qua pars affecta, Cameræ modo elevata relinquitur: Alia eſt Encope, Diacope; Angiu, in qua oſſis particula partim abſcinditur, partim unita manet. Avicenna ſuperaddit *fen. 5.4. tract. 3. cap. 1.* eam in qua frangitur cranium, & non finditur cutis, *Multoties* inquit *frangitur cranium, & non finditur cutis.* Alia fractura dicitur perforatio, quæ à pungente fit inſtrumento. Alia vocatur Apochema ſeu oppoſitio. Præterea capitis vulnus, aliud ſine venenoſa qualitate, aliud venenoſum eſt.

De iis omnibus ad proponendam prognoſim ante Judicem erat nobis examinandum, quale fuiſſet vulnus capitis in hoc ægro: conſtabat non fuiſſe ſimplex, ſed compoſitum cum cranii fractura, hæc enim apparuit primo chyrurgo curanti vulnus; & erat vel fiſſura, vel trichiſmus, ſed cum virium lapſus, properanſque periculum, majorem nobis, occultamque proponerent cauſam, nec ſuſpicio eſſet de reliquis manifeſtis nuper relatis fracturis: de occulta, illa, quæ Apochema, ſeu oppoſitio dicitur, cœpimus dubitare, an ſimul eſſet occulta cauſa accidentium, hæc enim nullis poſſet à nobis percipi ſignis, niſi à poſteriori ex læſione actionum. Inquit enim Hippocrates *lib. de vulneribus capitis. Quod infortunium ubi accidit, nihil eſt quod juvare poſſit, quoniam ubi hoc malum fit, nulla via deprehendere licet, homone id patiatur, aut qua parte calvaria.* Inter conſulentes aliqui negabant hanc fracturam poſſibilem eſſe cum Paulo *lib. 6. c. 90. §. At falluntur ij, quoniam non fit in hominis calua, quemadmodum in vitreis vaſculis fieri illi docent, illa ſiquidem vacua ſunt, ideoque id patiuntur; caluà autem hominis undique plena, & alioquin ſolida eſſet*: Sic tenent Guido, *de vulneribus cap.* Fallopius & Vidus Vidius ibidem, quibus favet Galenus *lib. 9. de uſu part.* admittens ex pluribus oſſibus componi cranium, quia alterius damnum alteri non communicaretur: ſed cum contrarium doceat Hippocrates jam citatus, & ibidem §. *frangitur calvaria ſub vulnere alia parte, quam ubi plaga eſt*: quem ut tenet Daza ſequuntur Celſus *lib. 8. cap. 4.* Soranus *lib. 8. de affect. cap. 4.* Antilus, Meges, Avicenna, *fen. 5. 3. tract. 3. cap. 1.* Nicolus *ſerm. 7* Gentilis, Jacobus, Carpenſis, Vigo, & reliqui fere omnes chyrurgi; ſed urgebat præterea quod reſonitus oppoſitio, ſeu fractura fit in parte propinqua, vel contraria, dum pars primò affecta non recepit læſionem; & ictus vis feriens in alia parte calvariam frangit; ſed in noſtro caſu ictus imprimit vim in parte vulnerata, & fracturam ſaltem in prima lamina effecit: ex quo non videtur in alia parte ex vi cauſæ vulnus cauſantis, poſſe reſonitum reſultare.

Hhhh 3 Nec

Nec hæc ratio me poſſet avertere ab hac ſuſpicione, quia ut doctè noſter eruditus Daza judicat *p.* 2. *Chyrurgia c.* 6. quæ admittitur oppoſitio non eſt intelligenda de fractura reſultante in parte oppoſita cranii patientis ictum verſus contrariam partem calvariæ, ſed in eademmet parte, ita ut ſi convexa ictum recepit, in cava inferiori, & illi oppoſita parte fiat fractura & hoc eventu bene poſſet permanere prima lamina cum levi fractura, aut ſine ulla, & fieri vi ictus in interiori, ex cujus læſione membranæ, & cerebrum maximè læderentur.

Sed cum hujuſmodi fractura magnum dolorem inferret, nec ita ſubito mortem inducere poſſet, qualem cœpimus timere in ægro, & qualem vidimus: Reſtabat ſupervenire ad aliam inveſtigandam cauſam in vulnere, ejuſque differentiam, à qua poſſet æger in interitum celerem permeare, nec reſtabat alia, quam inquirere an eſſet vulnus venenoſum, ita ut inſtaret periculum non à vulnere ut ſimplici, aut compoſito, nec ab accidentibus ex iis ſubſequutis, ſed à conjuncta venenoſa qualitate, qua eſſet inſtrumentum affectum, à quo inflictum fuit vulnus, quod ut inquit Cæſar Magatus *lib.* 2. *cap.* 10. præceps fit ad periculum ratione venenoſæ qualitatis, quoniam veneni ea eſt conditio, ut quodlibet in corpore obvium corrumpat, & in ſui naturam vertat, donec imminutio ad principia vitæ, & cor pervenerit, quod conjectabamur potuiſſe contingere in ægro ob ferrum venenatum à contrario inimico diu quærente illum ad ipſum interficiendum: tanta enim eſt hominum nequitia, ut forſan à dæmone hoc didicerint. Mercurialis *lib.* 1. *de venenis cap.* 17. hiſtoriam refert mulieris, quæ particulam cultelli veneno infecit, cum qua diviſit coctam gallinam verſus unam partem, & verſus aliam cum alia cultelli parte non venenata, & ideo dum altera venenatam comedit gallinæ partem ex qua interfecta fuit, illa ſanam comedens partem, evaſit ſana, tanta eſt hominum malignitas! Georgius Geſnerus ex nummis venenatis à puero in manu receptis mortem fuiſſe inductam tradidit. Eſt apud Schenkium ex helleboro veneficum medicamentum, quo ferrum illitum, venenoſum efficit vulnus. Guillandinus Pharicum ab Antiquis in hunc finem cognitum parum omnino differre judicat à veneno, quod dicitur de la CervaBalleſtera, quod fit ex ſucco radicis hellebori albi, cujus meminit Mathiolus *comment. ad lib.* 4. *Dioſcoridis cap.* 141. vocatque Hiſpanorum Toxicum, cujus Cyriacus Lucius dicit contravenenum eſſe coroneum malum: & Julius Alexandrinus aſſeverat vinci ſola mali Cydonii fragrantia. Galenus idem refert de herba, quam vocant helenium Græci; Ariſtoteles refert xenicon apud Celtas Gallos uſitatum fuiſſe venenum, quo ſagittas inficiebant. Plinius judicat venenum, quo Galli ſagittas inficiebant, fuiſſe helleborum, quod cum inter noſtrates ſit uſu expertum, pro cervis interficiendis, forſan inſtrumentum, quod vulnus effecit, hoc toxico fuit venenatum, cujus tanta eſt vis, ut pateat apud Schenkium ex ſanguine cervi occiſi ſagitta ſucco hellebori infecta, cum recurreret in aſini ulcus, in quo ferebatur, Aſinum in itinere extinctum fuiſſe.

§. III.

§. III.

In præſagiendo præcipuè apud Iudices, quanta requiratur ſolertia.

CHirurgi parvi pendentes vulnus apud Judicem, quaſi ſecurum judicarunt, inſcii quod Hippocrates in Prognoſticis primum proponit *Optimum eſſe Medicum uti providentia.* Et quam maximè eſt illi fugiendum polliceri quod adimplere nequit, nec illius eſt munus omnes ſanare ægros, ſed ut inquit Hippocrates *lib. de arte*: *Medici eſt vehementes morborum impetus intundere, ſanabiles curare, & inſanabiles non attingere*: quos morborum ſtatus debet Medicus, & cognoſcere, & juxta illos præſagire, ſed non temere, ſed cum ſolertia: ſic enim inquit Hippocrates *lib.* 1. *Progno ſt. textu* 4. quod *Medicus morituros, evaſuroſque cognoſcens, & prædicens culpa vocabit*; unde infertur, quod contrarium prædicens non vacabit culpa, nec ſemper prognoſis, eſt ſecura Medicis, quia conjecturalis, & cauſarum immutatio varia poteſt eſſe, ex quibus immutetur eventus, imò, & naturæ conatus, & error eventum immutant, unde Hippocrates 2. *aphoriſmor.* 18. inquit: *Acutorum morborum ſalutis, aut mortis prænuntiationes non omnino ſunt certa.* Et Galenus *in comment. & lib. de conſtitut artis Medicæ*, reddit rationem monens quanta cum ambiguitate ſit præſagiendum, & Hippocrates *lib.* 1. *Prædict. Conſulo*, inquit, *ut quàm prudentiſſime agant, tum in reliqua arte, tum in hujuſmodi prædictionibus, illius probè memores, quod ſi cui ſucceſſerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit*: Sed non ſemper homo cuncta quæ requirit hæc ars, præſtat, quia ut tenet Galenus 1. *aphor. comm.* 12. *lib.* 2. *Progn ſt. cap. penult. & lib.* 1. *ad Glauc* ille præſtantior in prædicendo, qui minus errat, quia nunquam errare ſupra captum hominis eſt.

Si autem hoc univerſaliter eſt verum in cujuſvis morbi prædictione, multo magis in noſtro ægro: qui vulnus capitis, fracturam cranii, & ut conjectare potuimus, venenoſum vulnus habebat, in quibus, nec in quovis horum eſt ſecuritas; ſi enim de ſimplici ac ſecuriori vulnere capitis loquamur, Hippocrates *lib. de vulneribus capitis* tenet, quod hæc vulnera etſi leviſſima non ſunt ſpernenda, *Nullum capitis vulnus utcumque parvum debet contemni*, Aretheus *lib.* 1. *cap.* 2. inquit *Capitis vulnerum initia levia; fines mortiferi.* Reddit rationem Galenus, 2. *per loc. cap.* 1. §. *Etenim membrana, quæ calvariam ambit, & cutis quæ forinſecus circumtenditur, utraque propriam ſubſtantiam continuam habet, per omne caput extenſam.* Qua de cauſa ex ſevi cutis capitis ſolutione continuitatis ſupervenit mors: & ideò protulit Hippocrates *lib.* 2. *Prædict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori. Sic tenent Zachias *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 2. *q.* 2. Valleſ. *comm.* 5. *Epidem. textu* 16. Paræus *lib.* 8. *cap.* 4. Codronchus *in methodo teſtificandi cap.* 4. Cujus reddunt rationem, quia licet ex ſua natura ſit ſalutare vulnus, fieri poteſt lethalis ob morboſum corporis apparatum, ob cacoethiam, ob animi vehementem paſſionem, imò & ob nimium riſum, ut obſervavit Fabricius Hildanus: & utcumque parvum ſit vulnus in capite, ſit magnum ratione partis principis læſæ.

Cum

Cum igitur capitis vulnus in ægro non ſolum eſſet ſimplex, ſed compoſitum cum fractura cranii; hoc minus ſecurum debebat judicari: inquit enim Hippocrates *lib. 2. prædict. Porrò ex capitis vulneribus, lethaliſſima ſunt, quæ ad cerebrum pertingunt.* Et præcipuè periculum minatur vulnus ſi fiat in commiſſuris, ad quas cum ſint indifferenter poſitæ, ut protulit Hippocrates *lib. de vulnerib. cap.* §. *Nec ſuturæ calvariæ omnibus eodem loco*: poſſemus timere vulnus perveniſſe, ex præcipiti morte: eis enim vulneratis, inquit Hippocrates, *lib. de vulner. cap.* §. *Cum autem os telo ictuve denudatum eſt*, vulnuſque in ſuturis ipſis fit, perniciosiſſimi; cujus ex Paulo ſumitur ratio, quia dura mater, quæ mediis illis alligata fuerat cranio, concidit, & tandem in omnibus vulneribus capitis ad ſecuritatem maximè conducunt vires naturales, vitales, & animales ex Hippocrate *lib. 1. Prognoſt. text.* 10. Ex Cornel. Celſo *lib.* 7. *cap.* 3. ex Galen. *lib.* 1. *de criſib. cap.* 14. quæ ut prænotavimus in hoc ægro maximè collapſæ fuerunt.

Nec in pronunciando periculo in hoc ægro parvam inducebat periculi ſuſpicionem venenoſi vulneris timor, ex præcedente odio, & ſubſequutis accidentibus: venenum enim inditum inſtrumento venenato inquit Cardanus *lib.* 3. *de venen. cap.* 6. majorem vim obtinet, quam epotum, quia ut inquit Zachias *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 2. illico per venas ad cor penetrat, quod in ſententia circulationem ſanguinis admittente evidentius manifeſtatur. Paræus *lib.* 20. *cap.* 5. Fallopius *de vulnerib. capitis, cap.* 8. Cardanus *lib.* 2. *de venenis cap.* 6. quos Zachias adducit & ſequitur, familiare eſſe venenoſis vulneribus tenent, quod vulnerati ſtatim patiantur animi ſeu virium defectum, quem in ægro experti ſumus, quæ cum ſupervenirent citius in vulnerato, quam ratione vulneris deberent timeri, venenoſi præſtabant indicium vulneris, & confirmavit eventus, citaque mors, antequam quæ ſubſequuta fuerint accidentia nota fuerunt nobis; nullum poſt mortem inquirentibus ſubſequutum accidens.

§. IV.

Vulneri propoſito qualis curatio ex communi chyrurgicorum praxi debuit adaptari.

CApitis vulnus ſi ſimplex, noſtri Chyrurgi intendunt curandum per primam quam vocant intentionem, ſila mentis uniendo ſolutionem continuitatis, & naturæ opus relinquendo, impediendoque partis dolorem, & inflammationem, cum vitellis ovorum, & aſtringentibus ſæpè commixtis pulveribus, præcipuè ſi aliqua ſit levis contuſio.

Si autem vulnus ſit compoſitum, & cum cranii fractura, Rodericus A Fonſeca *tom.* 2. *conſult.* 3. non jam per primam intentionem: ſed per ſecundam curare docet cum communi chyrurgicorum methodo, vulnus apertum relinquendo, ſcalpro abradendo rimam: ſi abraſio poteſt fieri ſine dilatatione vulneris, ab ea abſtinendo; ſin minus dilatandum vulnus, & appoſito inſtrumento ſutorio abraſio continuanda uſque ad partem ſanam, apponendo pulveres exſiccantes ſupra os, & ſilamenta illita digeſtivo ex therebentina, roſaceo, & croco, quibus impletur vulnus: ſupra apponitur emplaſtum ex

farina

Digitized by Google

farina hordei cum oleo roſaceo, & poſca: digeſto vulnere utuntur ſarcoticis: noſtri omnes in vulnere curando adimplent intentiones cum oleo Aparitij: ſed tamen admittunt ſanguinem eſſe mittendum, diætam præſcribendam, & alia à Dogmaticis Medicis in ſanitatem conducentia recipiunt.

Alij verò in nullo capitis vulnere admittunt ſanguinis miſſiones, diætæ uſum, nec cranij vulnerati abraſionem, ſed utuntur quibuſdam medicamentis, quæ vocant balſama: ij dilatant vulnus, infundunt aquam balſami, ſuperinfundunt pulveres ex aloe, myrrha & thure, imponunt linteolum mundum, poſtea balſamum, poſtea pulveres, & ſic ſucceſſivè adimplent vulnus, quod ligatum ſic ſervant in tertium diem; poſt quem ſimili modo curant vulnus, & modo, & diebus dictis uſque ad perfectam ſanitatem. Fallopius tribuit hanc curationem Joanni Baptiſtæ Romano chyrurgo errabundo; balſamum tamen approbat Fallopius, & curandi modum Fonſeca in parvis ſaltem vulneribus; qui tria proponit remedia ex ijs chyrurgis pro omni vulnere curando per primam intentionem, etiam ſi ſit in capite cum fractura, quæ proponam, ne quid deficiat pro hac nova exercenda curatione.

℞ Aquæ vitæ optimi & generoſi vini, pluries circulatæ, ita ut ſupra peſulam poſita accendatur, quod volueris, ponatur in boccia vitrea, vel pellicano, & ponatur vas ſub fimo equino calido per dies viginti, ita tamen ut ſuperior pars pelicani ſit extra ſtercus aeri expoſita: apparebit poſt viginti dies aqua cærulea ſupra fæces, quæ erit coloris albi, tunc oportet paulatim per inclinationem aquam iſtam ſine fæcibus ſeparare, & reponere in vas vitreum benè obturatum ad uſum. Dum autem pelicanus eſt in fimo equino, obturetur os diligenter, ſi non habueris pelicanum, ſupponatur aqua vitæ in boccia colli collongioris benè obturati in ſtercore equino, & digeratur ut dictum eſt.

℞. Therebentinæ lib. j. olei. Lauri ℥. iiij. galbani ℥. iij. gummi Arabici ℥. iij. thuris, myrrhæ ana ℥. iij. gummi hederæ, ligni aloes, galangæ, cariophilorum, conſolidæ minoris, cinnamomi, nucis moſcat, zedoariæ, zinziberis; dictamini albi ana ℥. j. moſchi, ambræ ana ℥ j. omnia infunde in retortam vitream cum lib. vj. aquæ vitæ ter circulatæ, ut ſupernatent in infuſione per novem dies, deinde diſtilletur per cinerem igne lento cum capello, & recipiente benè obturato, tunc emanabit aqua clara, limpida, quæ diſtillanda eſt quoad colorem mutet, & flaveſcat; poſtmodùm auferatur recipiens, & illa aqua clara ponatur in vaſe vitreo benè obturato, ut nihil reſpiret, & iterum appoſito recipiente, excipiatur ſecundus liquor flavus dato igni majori paulò, quoad vapores nigri, & liquor ſubnigreſcens exire incipiat: tunc auferatur recipiens, & ille liquor flavus in alio vaſe vitreo reponatur, & apponatur rurſus recipiens benè obturatum, & ignis augeatur, donec fæces exſiccentur; ille humor, qui erat ſubniger, reponatur in vaſe vitreo ſeparatus. Primus liquor dicitur aqua vulneraria prima: ſecundus aqua vulneraria ſecunda: tertius medicina balſamica; quibus omnia, inquit Fonſeca, Empirici curant vulnera per primam intentionem apponendo primum liquorem, deinde aquam primam vulnerariam, poſtea pulveres ex thure, aloe, & maſtiche, ac ſarcocolla modo dicto.

Plura alia in hunc finem proponunt balſama, & olea, tam naturalia, quàm artefacta Magatus, & alij, quæ Sennertus adducit, & parantur ex radice conſolidæ maior. biſtorꝗ, tormentillæ, folijs alchimillæ, burſæ paſtoris, virgæ aureæ, balſaminæ, verbenæ, veronicæ, hyperici, millefolij, ſaniculæ, caudæ equinæ, ulmi, plantaginis, betonicæ cupreſſi, piloſellæ ex floribus roſar. rubr. hyperici, balauſtiorum ex fructibus nucum cupreſſi, ex gummi, lacrimis & ſuccis, thure, aloë, maſtiche, lacryma abietina, reſina therebentina pini, hederæ, tragacanthi, tacamacæ, carannæ, ſarcocollæ, ſanguine draconis, bolo, armena, corticibus thuris, lapidibus hæmatite, corallor. ex quibus variæ apud ipſum ſunt deſcriptiones.

Inter Juniores plerique pro curandis vulneribus, vulnerarijs utuntur potionibus; quæ licèt Antiquis inuſitatæ, & ideo ab aliquibus damnantur, tamen Sennertus admittendas eſſe duxit, & pro earum uſu confirmando, ſunt apud ipſum Galenus *lib. 5. Methodi cap. 9.* Author libri de Dynamidijs *tit. de plaga.* Joannes Manardus adhærens Meſue in antidotario: & ibi Chriſtophorus Georgius de Honeſtis, Guido *p. 2 chyrurg. parvæ cap. 9.* Joannes de Vigo *lib. 3. cap. 10.* Joannes Anglicus, Nicolaus Maſſa *epiſt. 28.* Tagault. *lib. 2 inſtit. Chyrurg.* Joannes Andreas à Cruce *de vulner. cap. 4. lib. 4* Fallopius *de vulneribus cap. 14.* Mathiolus *in lib. 4. Dioſcoridis cap. 16.* Paræus *lib. 18. cap. 28.* Fabricius ab Aqua pendente *lib. 2. cap 23,* Septalius *lib. 8. animadverſ. num. 181.* Apud Andream à Cruce quatuor proponuntur herbæ, ex quibus hujuſmodi fiunt potiones. Alchimilla, gariophillata, vinca pervinca, & herba Trinitatis. Sennertus plurimas adducit & herbas conducentes in hunc finem, & potiones ex ipſis compoſitas.

§. V.

Magati, & aliorum curatio per primam intentionem in fracturis capitis proponitur & vulneribus.

VUlnerum capitis ſimplicium & cum fracturâ propoſuimus Galenicam curationem, & novam ſeu empiricam recentiorum: Reſtat judicium ferre de horum vulnerum curatione juxta cæſaris Magati novam opinionem, traditam in duobus libris, quos inſcripſit de rara medicatione vulnerum: cui ſubſcribit Septalius *lib. 8. Animadverſionum Medicarum*; & inter noſtrates Hidalgo chyrurgus Hiſpalenſis noſtro idiomate librum edidit ipſi ſubſcribens hanc doctrinam, in qua contendit, omnia vulnera debere curari per primam intenſionem etiam ſi ſint compoſita. Magatus autem contendit, quòd omne vulnus debet curari uniendo ſeu conjungendo labia illius, imponendo loco tegumenti primo aliquod adſtringens, quod ſanguinis fluxum prohibeat, nativum foveat calorem, ſuperfluitatem inhibeat, qualis eſt reſina therebentina, aut abietina, tacamaca ſarcocolla, ſanguis draconis; ſupra apponit lintea aliqua, quibus calor conſervetur partis, nec ligaturam ante quartum, aut plerumque ante ſeptimum immutat; & ſic procedit in poſterum uſque ad curationem, quam contendit perficiendam ſine eo quòd quotidie vel ſemel vel bis abſtergatur, & medicamenta panni ac ligaturæ multiplicentur, ut docuit Galenus, & admiſerunt & exercuerunt omnes chyrurgi uſque ad noſtra tempora.

Horum

Digitized by Google

Horum hæc proponit fundamenta. Primò, quòd experientiâ, quam exemplis confirmat, docuerit vulnera præcipuè capitis cum fracturis, & ſubintrationibus ſic feliciter fuiſſe curata: Tum quòd ſic conſervatur innatus calor, qui vulnere detecto diſſipatur, imbecillis redditur; obtunditur ab aëre externo, quo deficiente, cùm debito inſtrumento careat natura, nec agglutionem, nec ſuppurationem, nec carnis generationem poteſt conſequi, nec valet corruptioni reſiſtere. Tum quia ex repetita curatione ſupervenit dolor, ex dolore, ſanguinis in partem affluxus, ex affluxu, intemperies; à quibus impeditur natura à curatione ulceris, & actionibus requiſitis nuper propoſitis, & cùm aer intemperet vulnus, ſimul coadjuvat, & impeditur ne ab aere intemperante cranium aut oſſa ipſa abſcedant, ne ob communicatam intemperiem plura in vulnere ſuccreſcant excrementa, ne impediatur vigor caloris, à quo & recrementa, & extranea faciliùs mundantur à vulnere. Tum ſuadet ratio, quòd ex frequenti vulneris curatione ægri difficiliùs convaleſcant, & confirmat experientia: nam interturbatur natura, debilitatur, excrementis obruitur, & ab intento fine avertitur. Nec repetita mutatio appoſitorum poteſt prodeſſe ad excrementorum abſterſionem, aut novam medicamentorum, ac continuam applicationem, quia ſi non debilitetur calor ex vulneris manifeſtatione, pauca ſunt excrementa; & hæc exuperant, ſi intemperetur ab ambiente pars: & valet roborata natura inſenſibiliter pauca expellere; nec natura roborata, & non impedita indiget novâ applicatione medicamentorum, qua indigeret ſi ex multiplicata curatione debilis redderetur.

In hac nova opinione ſtandum eſt judicio Sennerti *tom. 3. lib. 5. part. 4. cap. 9.* & Rodericus de Fonſeca, *tom. 1. conſult. Medic.* aliqualiter ei adhæret; tenet enim quòd in ſimplici vulnere eligenda eſt Magati opinio, non autem in compoſito indigente ope chyrurgi, vel ob extranea auferenda, vel ob ſymptomata corrigenda; nec diſcedit ferè à Magato & Septalio, qui plures excipiunt caſus, qui forſan ſub ijs conditionibus continentur: ſed dato caſu, quòd ob maximam cranij læſionem non poſſit Magati proſequi curatio, & cum Galeni doctrina pluries repetenda curatio, nova inter Juniores inſurgit difficultas, an liceat cranium perforare in ejus fracturis. Contendunt, qui ſemper curationem per primam intentionem defendunt, quòd nunquam cranium ſit perforandum, quia horrendum eſt remedium calvariam perforare ac concutere, exponere extrinſeco aeri, & quòd falluntur ob futuras plerique, & ſine neceſſitate perforant os, & mortem inducunt, quòd in frigidis regionibus ob aerem frigidum pereunt plerique perforato cranio, quòd ut teſtatur Fallopius cum aqua vulneraria ab ipſo præſcripta plures liberi evaſerunt in fracturis capitis, ſine abraſione cerebri, quod ſuo oleo idem apud nos ſæpè conſequutus fuit Aparicius.

Fonſeca in calidis regionibus admittit abraſionem cranij, non tamen in frigidis, ſi cranij læſio ſit parva. Ego verò contemnerem contraindicationem deſumptam ab aere frigido valente cerebrum intemperare, & oſſa alterare, ut abſcedant, ſi intra calvariam oſſa lethalia inferant accidentia, ſin minus, abſque cranij abraſione tentarem curationem, quam ſæpiùs feliciter conſequutam vidi.

§. VI.

Unguenti Armarij quanta ſit vis ad hæc vulnera curanda.

TAnti plerique faciunt unguenti Armarij vim ad vulnera curanda, ut judicem non ſine examine percurrendam hanc opinionem ex aliorum nutu confirmatam, tanquam miraculum, hujus remedij vim extollentium. Primus illius inventor fuit Paracelſus vir impius, & iniquus, dæmonis alumnus, & ſocius; qui inter alias impoſturas hanc pro vulneribus curandis introduxit, *l. 1. Archidox Magicæ.* Cujus eſt hæc inſcriptio. ℞. uſneæ, ℥. ij. mumiæ ℥ ß. pinguedinis humanæ ℥. ij. ſanguinis humani ℥ ß. olei lini ℥. ij. boli armenæ ana ℥ j. miſce, fiat unguentum. Ex alijs Authoribus Sennertus varias adducit deſcriptiones: Ex Jacobo Colero *lib. 18. œconomia*, ex VVitrichio, ex Baptiſta Porta & alijs: ſed præcipuè Crollius Paracelſi ſummus protector unguentum Armarium, Sympatheticum, ſeu Stellatum Paracelſi vocat, & aliquibus ſuperſtitionibus ſuperadditis ſic præſcribit. ℞. Adipis verris aprugni, urſini, ana lorones octo, quò ſeniora animalia, eò melior adeps: utriuſque animalis adeps priùs in vino rubro per dimidiam horam lento igne bulliat, poſtea effunditur ſuper aquam frigidam, & cochleari colligitur pinguedo innatans, quidquid fundum petit, abjiciatur. Poſtea ℞. Lumbricorum ex vino, vel aqua lotorum ſextarios duos, torrefiant in olla tecta in fornace piſtoris, cavendum tamen ne adurantur, poſtea terantur in pulverem. ℞. Hujus pulveris, cerebri aprugni ſiccati, ſandali rubri odoriferi. Mumiæ, Hæmatit. ana ℥ j. Demum ℞. uſneæ è cranio hominis violenter morte perempti, abraſæ lunâ creſcente, & in bona domo exiſtente, non Veneris, ſi fieri poſſit, aut Saturni, ad pondus duarũ avellanarum circiter: ex omnibus tritis, & invicem mixtis cum adipe ſecundùm artem unguentum fiat in vitro clauſo, vel pixide, diligenter ad ſuos uſus reſervandum. Iſte maximus impietatis, & nugacis impoſturæ Paracelſi author, poſtquam ingredientibus ſuperſtitioſis adimplet compoſitionem unguenti Armarij, ut ipſi Paracelſo, & dæmoni illius magiſtro, & ſuæ impietati fidem adſcribat in ignorantibus, ſimplicibuſq; hominibus novitatis inquiſitoribus, tanquam prævidens, judicium quod de ſuis ineptijs cordati eſſent facturi, ſuperaddit, quòd hæc cura non eſt venefica, ſed facta per vim magneticam medicamenti attractivam, à ſyderibus cauſatam, quæ mediante aere vulneri adducitur, & conjungitur, ut ſpiritualis operatio in effectum deducatur, & quòd fit per conjunctionem aſtralem, & elementalem, quòd tria cauſantur per hoc unguentum, tam mirabilem effectum, ſympathia naturæ, influentia corporum cœleſtium, & balſamum, quod habet vim ſanandi. Tandem concludit, quòd hoc unguentum ſanat omnia vulnera, quocunque telo, ictu, jactu, cuicumque etiam ſexui inflicta, & modò telum haberi poſſit, etiamſi patiens multis milliaribus à nobis abſit, telum debet ungi, quo homo vulneratus eſt, ſingulis diebus ſemel, ſi neceſſitas urgeat, & vulnus ſit ingens, alioquin ſecundo vel tertio die, ſervetur in mundo linteolo, & loco tepido, non nimis calido, ne damnum inferatur parti: cavendum ne pulvis cadat ſuper telum, nec ventus afflet in loco

frigido, alioquin patiens ad inſaniam redigetur. Non eſt neceſſe conſuere vulnus, ſed linteolo mundo quotidie circumligare, madefacto urinâ patientis: & aliæ innumeræ cachinno dignæ animadverſiones proponuntur à Crollio: ſed impoſtores hujuſmodi homines potiùs eſſent deridendi, quàm oppugnandi, niſi nos doceret ſacra Pagina reſpondendum eſſe ſtultis, ne ſapientes judicentur. Ab ipſo exordio exordium deſumamus. Unguentum Paracelſi diverſum eſt ab eo, quod Crollius adducit; poſt hunc reliqui ejus Sectatores variant in modo, in ingredientibus, & in compoſitione, undè errant in primo præſuppoſito, & fundamento virtutis magneticæ. Secundò, Crollius petit uſneam ex hominis cranio violentâ morte perempti: ex quo patet futilis virtus unguenti; quæritur enim in impietate mortis violentæ: quid ergo dat Deus ob impiam violentiã mortis, virtutem ſanandi vulneris cranio hominis, quam priùs non habebat. Tertiò, quòd luna creſcat dum abraditur, ut plurimum: Superaddit vigorem virentis lunæ quæ eſt humectare; hæc impedit vulneris curationem: quæ petit fieri exſiccando: ex conjunctione cum Venere hæc augetur virtus humectandi, quæ, ut dixi, eſt contraria: ut quid ergo talis unio? Quartò, ſi à ſideribus communicatur illa virtus unguento, ut quid à Crollio neceſſaria judicatur, ſi fatetur, quòd illud balſamum illam habeat naturaliter. Quintò, omne agens habet limitatam ſphæram activitatis, & ideo nec unguentum poſſet ultra illam operari: nec ſufficit, quòd illa virtus deferatur à mundi ſpiritu; nam ab ipſo omnium rerum virtutes poſſent ſine entitatibus per mundum ferri, & calor ignis ſine ipſo in diſtans ultra ſphæram activitatis propriæ operari. Præterea unguentum non fertur à mundi ſpiritu, nec ideo virtus ejus ferri poteſt, quia hæc eſt accidens, & hoc non migrat de ſubjecto in ſubjectum.

Præterea hæc virtus curandi judicatur propria paſſio hujus unguenti, & ſine illo nequit alteri communicari, quia propriæ paſſiones concomitantur formam cujus ſunt propriæ paſſiones. Prætereà ſi hæc virtus judicatur poſſe ab ſpiritu delatore communicari per orbem, ab unguento deferri poteſt ſine teli inunctione. Præterea ſi communicatur, & ut ſupponit Crollius, recipitur ab aſtris, ab eiſdem etiam communicabitur per ſpiritum delatorem, & aſtra curabunt omnia vulnera ſine unguento. Præterea ſi talis virtus defertur ab ſpiritu delatore mundi, ſi duo ſint homines vulnerati ſimul, vel unus cum duobus vulneribus cauſatis à diverſis telis, à virtute ungnenti delata ad unum vulnus, curabitur vicinum vulnus, etiamſi illius telum non inungatur unguento. Præterea ſpiritus delator mundi, aut eſt animal, quod operatur præcedente cognitione, & hoc deberet eſſe corporeum, quod nullus unquam vidit, aut tetigit: vel eſt angelus, aut dæmon: ſi dæmon, non ferret opem ægro, cujus intendit mortem ob hominum odium; ſi bonus angelus, omnibus ferret auxilium unguenti, & ſi non tangeretur inſtrumentum cum unguento, ob beneficam ejus naturam in homines. Sextò, etſi unguenti virtus feratur ad vulnus diſtans, virtus pulveris injecti in illud non poteſt deferri, ut ægrum delirantem reddat, & licèt etiam pulvis feratur; virtus nequit delirium cauſare, cùm non habeat vim intemperandi cerebrum, & ſi ſit pulvis rei frigidæ, potiùs temperaret cerebrum, & impediret delirium. Septimò, ſi datur mun-

mundi ſpiritus delator virtutum rerum, ab hoc trahetur ab Indis ſimplicium virtus, qua innumeri morbi curentur; ab hoc unguenti Mercurij virtus deferri poterit ſine unguento ad morbum Gallicum, & ipſum curare; ab hoc poterunt odores à regione in regiones immutari, & ab hoc victus, & alimenta deferri ad patientes famem, cum quibus maximam habent ſympathiam, cùm à natura ſint ordinata in ſubſidium & alimentum eorum. Octavò, ſi ex certo cœli curſu provenit hæc virtus, ut communicetur unguento, cur ſemper quod conficitur, illam ſpectat, cur ſaltem tunc non communicatur omnibus vulneratis, cur ceſſante influxu conſervativo ejus, non aboletur ab unguento? ſicut pereunt reliqui ſtellarum influxus, ipſis deficientibus, aut mutatis. Nono, ſi vis unguenti, balſami virtus dicitur, & deſiccativa, cur in diſtantia magna valot deſiccare, cùm id nequeant elementa, in quibus eſt ſiccandi primaria virtus? cur reliqua balſama non poſſunt in diſtans operari deſiccando, delata à mundi ſpiritu delatore. Decimò, ſi virtus defertur, & ſufficit pro vulnere curando, cur iſti aliqua vulnera proponunt, pro quibus non fit miraculum illud ſanandi, ab hoc unguento.

Dices, Quòd eſt debilitas intellectûs quærere rationem, ubi ſenſus fidem facit, & quod plures Principes, Reges & Imperatores viderunt per hoc unguentum modo dicto ſanari plurima vulnera; ex quo patet cedendum eſſe veritati & experientiæ.

Sed adhuc ſi citati ab ipſis Principes eventum confirment & atteſtentur; non poſſunt atteſtari, quòd ægri ſanentur vi medicamenti propoſiti, ſed quòd propoſitâ hac fallaciâ ab ijs impoſtoribus ipſi viderunt ægros ſanari, qui cùm ab alijs cauſis poſſint in ſanitatem reduci, eorum authoritas poteſt eventum teſtificare, non verò cauſam. Hæc autem in impio Paracelſo, qui dæmoni erat conjunctus, & tanquàm veneficus pactum cum illo habebat, ſicut plerique ſuorum Sectatorum, poteſt reddi cauſa ipſe dæmon; qui illum docuit hoc unguentum, ut cum ejus fallacia poſſet contegere ipſum operari tanquam veneficum: in non veneficis ſi quandoque id contingat, id fit, ſicut dum vulnera curantur ab aliquibus pannis, vino aut oleo madefactis, quæ naturæ ope curantur: quod confirmat, quòd non omnia vulnera curantur ab his impoſtoribus per unguentum armarium, & ſi haberet vim ab illis decantatam, omnes per illam, integram conſequerentur ſanitatem.

§. VII.

Qualis curatio utilis foret ægroto pro vulnere ut venenoſo.

CUm ægrum non tam ad curandum inviſeremus, quàm ad prædicendum de ejus periculo, & cùm vehemens veneni virtus breviter illum à vita abſtulerit, nulla fuit nobis curandi illum occaſio: ſi autem in hunc finem eſſemus vocati, aut certior eſſet ſuſpicio de venenato inſtrumento; exhiberemus primò malum cytonium, quod unicum & expertum eſt auxilium contra toxicum, quod dicitur *Ierba Balleſtera*, ut tenet Guillandinus, qui Toxicum dictum Pharicum à Praxagora, Pharis ab Arcadis, ſive ab Arcadicis Pharis, ut alij tenent, ſive à Pharis in Theſſalia, ut placuit alijs, ſive à Pharis in Lacedemonia

demonia tale dicatur, judicatur eſſe Hiſpanum Toxicum *della Ierba Balleſteria*, cui pomum cotoneum unicum eſſe alexipharmacum tradunt. Idem tenet Langius *lib. 1. mirabilium auſcult. ex Ariſtotele*. Mathiolus *comment. ad lib. 4. in Dioſcoridem*. Julius Alexandrinus *ſalubrium lib. 10. cap. 5.* Cyriacus Lucius *de ligni cotonei natura*. Crato *lib. 2. ad Thomam Iordanum*, citati ab Schenkio.

Generaliter tamen pro omni vulnere venenoſo Magatus *lib. 2. de vulnerib. cap. 10.* appropriatam adducit curationem, duas præcipuas attendens indicationes, & cor corroborare, & venenum, quantum poſſibile fuerit, attrahere ad partem primò venenatam, ſeu in quam inflictum fuit ulcus venenoſum, quas indicationes ibi latè proſequitur: & nos proſequeremur ſi datus eſſet curationis locus.

CONSULTATIO DUODECIMA.

De Triſtitia, & morte ſuperveniente ex commota melancholia.

CONTINET.

§. I.

Proponitur eventus, traditur conſulendi Ratio.

§. II.

Melancholici humoris traditur natura, malus ejus detegitur mos.

§. III.

Melancholia & triſtitiam inducere, & omnes conturbare Rectricum virtutum actiones valet.

§. IV.

Triſtitia an ſubſequatur ex melancholia quavis, inquiritur? & modus oſtenditur.

§. V.

Commota melancholia cur ſit mortis ſubitò irruentis cauſa.

§. VI.

Via deſtinata à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hæmorrhoidalium venarum uſus.

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, traditur conſulendi ratio.

In prima ſenectute vir excellentiſſimus conſtitutus, varijs deditus curis, qui annis elapſis apertas habuit hæmorrhoides retenta diu evacuatione cœpit melancholica gravari plenitudine. Erat ſomnolentus, ad motum non aptus, ſubtriſtis incedebat, dum lenta ſupervenit illi febricula hæmorrhoidalis ſanguis cœpit fluere, non pro conſuetudine venter commoveri, cum anxietate, & inſomniis, ac pervigilijs, ſanguine miſſo ex talo, terque repetito, nec pro conſuetudine, movit hæmorrhoides, venter ſupprimitur, & hæmorrhoidalis fluxus. Poſt hæc parum febricitabat præcipuè noctu, in quo ingraveſcebant anxietates, donec nocte tranquilliore peractâ, nonâ horâ matutinâ repentè cœpit ventriculus commoveri, ſtatim

Digitized by Google

tim ſyncope ſupervenit, à qua paulò poſt liberatus, anxius permanſit, cum ventriculi & totius ventris anxietate, cum pulſuum nimia debilitate, & omni inæqualitatis genere: Paulatim uſque ad ſeptimam horam veſpertinam deliteſcebat vitalis facultas, ἀσφυξία ſubſequuta, cum qua vixit uſque ad horam undecimam noctis, & uſque ad decimam, licèt ſine pulſu cum rectricibus rectè ſe habentibus, per duas horas ante obitum vomitus nigri, & ut aiebat, acerbi commoti ſunt, cum magno effluentis humoris fœtore.

§. II.

Melancholici humoris traditur natura, malus ejus mos detegitur.

EX retenta conſueta hæmorrhoidali evacuatione, plenitudine melancholicâ replebatur æger: inde melancholia, cum triſtitia, & ſigna plenitudinis ſupervenerunt, alijque ipſius effectus, ac accidentia, commotio melancholiæ, ac ſubitò mors ſubſequuta ſunt. Melancholia Græca eſt dictio a *melan*, quod ſignificat nigrum colorem, & *choli*, quod ſignificat bilem, componitur, ut tenet Simphorianus Campegius *lib. 2. cap. 5.* æquivocè ſumitur, & pro humore, & pro morbo ab ipſo proveniente, & pro uno ex quatuor humoribus naturalibus complente maſſam ſanguinariam, & in nutritionem partium terreſtrium à natura deſtinato; & pro excrementitia melancholia, quæ ex uſtione ab unoquoque naturali humore fieri poteſt; & ſit excrementitia ſubſtantia, nigra, terrea, acerba: & quadruplex juxta diverſitatem humoris, à quo uſtione aut alteratione fit.

Ab ijs provenit affectus, qui melancholia dicitur, & à quo fit potentiarum rectricum depravata actio, quæ delirium melancholicum, ſeu melancholia etiam ſolet vocari, ut docuit Galenus *lib. 2. de cauſis ſympt. cap. 7. lib. 3. de loc. affect. cap. 7. lib. 2. methodi cap. 2. & 3.* Hoc delirium melancholia dicitur, à cauſa, ex qua provenit, ut Galenus tenet *lib. 2. methodi cap. 2.* Alex. *lib. 1. cap. 22.* Paulus *lib. 3. cap. 14.* Aëtius *lib. 5. cap. 9.* Celſus *lib 3. cap. 18.* Aurelianus *lib. 1. tardar. paſſion. cap. 6.* Nec ab effectu, ut alij volunt, poteſt melancholiæ delirium nominari, ſicut morbus niger dicitur ab Hippocrate, ob nigrum colorem, ut Maglioca comprobat, & tenent Aretæus *lib. 2. de cauſis, & ſignis diuturnar paſſionum cap. 5.* Avicenna *lib. 3. fen. 1. num. 4. cap. 1.* Rhaſis *lib. 1. continent cap. 3: & ad Almanſ. cap.* 27. Serapion *lib. 1. cap.* 202. Gentilis in Avicennam nuper citatum, Jacobus de Partibus, Nicolus Florentinus; & tenent recentiores Fernelius *lib. 5. cap.* 2. Althimarus *lib. de medend. human. corpor. morb. cap. de melancholia.* Menardus *lib. 9. epiſt. 2.* Capivaccius *cap. de melanch.* ibidem Trincavellius; Fuchſius *lib. 6. Epidem. comm. 9.* Valleſ. *lib. 5. controverſ.* 114. Mercatus *lib. 1. de curat. morb. cap.* 17. Maſſaria *lib. 1. Pract. cap. 21.* Rudius *lib. 1. cap.* 13. Saxonia *lib. 1. cap. 16.* Vidividius *lib. 2 de curat. membratim cap.* 16. Faventinus *lib. 2. cap. 17.* & alij ferè omnes unanimi aſſenſu idem fatentur.

Æger melancholiâ hac non laboravit, ſed ex melancholico humore redundante ac retento varia illi ſuccrevêre ſymptomata, quatenus excrementitius & ſuperfluus erat. Naturalis melancholia in alimoniam fuit à natura deſtinata. Galenus *lib. 2. de locis affectis*, alios ipſi adaptavit

uſus,

uſus, ut tanquam limoſum excrementum traheretur à liene pro ejus nutritione, & ut reliquum mitteretur in ventriculum, ut excitaret ſuâ acerbitate famem naturalem, & uſque ad noſtra tempora credidère Galeni Subſcriptores. Hofmanus, & alij hos uſus denegârunt lieni, à quo comprobant chiloſam terreſtriorem trahi partem, ex qua generet imperfectiorem ſanguinem, quo ſeipſum, & ventris alias nutriat partes, ut in Medicis Reſolutionibus retulimus. Coringius, & alij circulationem ſanguinis admittentes coincidunt in hanc opinionem, à quibus non diſcedimus.

Sed quæ ſuperfluit in corpore melancholia ſuccúſve excrementitius melancholicus, cùm fiat nutritioni ineptus, & ſuperfluus redundet in corpore, nec pro partium nutritione ſit aptus, nec diu, ſi ineptus, à nativo valeat gubernari calore, varios cauſat morbos, omniaque producit morborum genera, in intemperie, in mala compoſitione, & in ſoluta unitate: per vires manifeſtas offendit, per occultas, & à tota ſubſtantia, occidit, corpuſque & ſanitatem opprimit. Si putreſcat, febres cauſat erraticas, octomanas, ſeptimanas, ſextanas, quartanas, & has ſimplices, duplices, triplices, continuas, aut intermittentes, ſæpiuſque, & lacticas, ac latentes; ob obſtructiones, quas inculcatus hic humor in ventre, meſenterio, utero, & ventris partibus valet cauſare, fiunt in mala compoſitione tumores ſcirrhoſi & cancroſi, & in ſoluta unitate fiunt cancri ulcerati in utero, in meſenterio, & in alijs corporis partibus. Schieus, quem ſchroſim, vel ſephiros vocat Alſaravius *lib. pract. 36. tract. cap. 22*. Ex terreſtri melancholia fit, ſchirrus improprius; cancrum vocavit Galenus *6. ſimpl. med. cap. 9.* ex atra bile fit, quo & plures aliæ fient excretiones cutis, ut therebintum, variæ defœdationes, ut lepra, ſcabies, impetigo, color niger, elephantiaſis.

Ex ijs etiam melancholicis ſuccis refluentibus aut accumulatis in hypochondrijs, in meſenterio, in liene, in contentiſque ventris partibus, varij inſurgunt morbi, varia ſuccreſcunt ſymptomata; superveniunt enim in liene obſtructiones, tumores, ſchirrus, ſcorbutica affectio, in meſenterio obſtructio, abſceſſus, ulcus, ſchirrus, in omnibus ijs partibus fit melancholia hypochondriaca, cujus varia ac rariſſima ſunt accidentia, quorum meminit Marcellus Donatus, & reliqui Practici, quorum præcipua ſunt ventriculi debilitas, flatuum copia, imperfectæ coctiones, vomitus aſſiduus, ructus, hypochondriorum murmura, dolores, ſitis, metus, & triſtitia, quas ſæpè concomitatur delirium, cum varia phantaſmatum diverſitate. Hæc omnia ſymptomata graviora fiunt, ſi ſuccorum fiat recurſus ad partes ſuperiores, præcipuè ſi natura aſſueta expellere illos ad hæmorrhoides, impotens fiat proſequi operationem; atri ſucci ſurſum vergant: Tunc enim, ut inquit Ludovicus Ferrant. *lib. 1. in Coacas*, Melancholici metuendi abſceſſus, ſeu decubitus: ijque periculoſi; nam vel apoplexiam, paraplexiam, convulſionem, cæcitatemvè ſignificant; ſi verò translatio ſymptomatica altiùs impreſſa ſit, tunc fit intemperies primigenia, quæ alterationem, vel alienationem induxerit, nulla liberalis excretio ſolvet, à privatione ſiquidem ad habitum non datur regreſſus.

Nec ſolùm nobis obnoxia fit melancholia, ſuâ materiâ, & manifeſtis qualitatibus,

Digitized by Google

tibus,ſed magis occultis viribus, quas vitæ oppoſitas contrahit. Platerus omnem retentam in corpore melancholiam credidit venenoſam acquirere qualitatem ac naturam. Quæ in atram bilem abijt manifeſtum eſt, manifeſtas acquirere venenoſas primas qualitates; terram enim ſua acrimonia elevat, cancroſa efficit incurabilia, ac lethalia ulcera, cancroſque ulceratos, quæ plerumque etiam in hypochondrijs fiunt, & mortem accelerant; ſed quivis ſuccus ater ibidem contentus venenoſus, ut putredine, ac uſtione: inquit enim Platerus *tom*. 1. agens de melancholia hypochondriaca, quòd fæculentus fit melancholicus humor in hypochondrijs contentus, malignitatemque acquirit, & adhuc ſine putredine venenoſæ fiunt contagioſæque occultæ diverſæ facultates, ut tenet Riverius *cap. de ſcorbuto lib.* 11. *Praxis*: quæ non tam reſultant ſimpliciter à forma, quàm ab ipſa ut determinata per diverſam humoris alterationem, diverſúmve ſubſtantiæ modum; ex quibus provenit diverſa venefica qualitas, ſicut diverſa provenit in venenoſis animalibus ob hanc cauſam, & in diverſis medicamentorum partibus, & in putreſcentibus humoribus ſupervenit peſtilens, aut maligna qualitas mutato ſubſtantiæ modo, quæ non pullulabat anteà ex hoc principio; contingit quòd à melancholia, quæ eſt humor minùs conformis noſtræ naturæ, plures ac diverſæ pullulent occultæ qualitates contagioſæ, morboſæ & lethales, ſic in hypochondriacis ſupervenit occulta qualitas, à qua tot, & tam varia, ac moleſta fiunt accidentia, quæ à melancholia non fiunt in quartanarijs, & alijs, in quibus manifeſtè redundat melancholiæ copia per univerſum corpus: ſimili ratione in ſcorbuto ſupervenit ex melancholico humore contagioſa, venenoſa, & inſuperabilis occulta qualitas, à qua intenſiora, & inſuperabiliora accidentia cauſantur: in intricatione capillorum non minùs lethalis, ac inſuperabilis contagioſæ reſultat diverſa qualitas occulta, quæ diverſa ac graviſſima parit accidentia. Ab eadem diverſo modo alteratæ, vel juxta diverſum ſubſtantiæ modum provenit elephantiaſis non minùs contagioſa, horribilis, ac incurabilis, cum tanta ſymptomatum incurabilium ſyndrome; nec aliter ſolet ex contentis intra venas hypochondriorum ſuccis atris, & per hæmorrhoidas non expurgatis ſuccreſcere venenoſæ qualitas, quæ ſubitò ſpiritus diſſipat, & mortem inducit, ut in ægro vidimus, & infra comprobabimus.

§. III.

Melancholia, & triſtitiam inducere, & omnes conturbare Rectricum virtutum actiones valet.

Hippocrates melancholiam poſſe vergere in corpus protulit, unde varij ſuperveniunt morbi, quos ſupra retulimus, & poſſe vergere in animam: & indè triſtitia, & metus, deliria, & varia phantaſmata ſuperveniunt. Triſtitiam in ægro contulit: hæc eſt mœror, ac languor ex apprehenſione alicujus mali præſentis, aut proximè ingruentis metu contractus. Hic metus animo conceptus confeſtim cor agitat, mentem obnubilat, omnes facultates animales perturbat, maximam minatur ruinam, omnibus facultatibus internis, & tandem ſuâ malignitate vim imaginativam de ſuo ſtatu deturbat, ut doctè

doctè concludit Quercetanus , qui duas triſtitiæ ponit differentias, alteram veram vocat, & naturalem, qualem jam definivimus, alteram adulterinam, ſeu fucatam, potiùs fictitiam. Hanc luctum vocare expedit ceremonijs, ritibuſq; circumdatum, præcipuè uſitatum in mortuorum monumentis , quem in exequijs defunctorum vetuſtiores demonſtrârunt, ut tenent Herodotus, & Diodorus: latiùs tamen proſequitur Petrus Bellonius Cenomanus.

Vera Triſtitia à cauſis fit ſæpè externis dolorificis, ab ærumnis, filiorum, conjugum, aut parentum interitu, bonorum jacturâ, & ex terreſtrium edulierum uſu : vulgus triſtitiam confundit cum melancholia, eſt ſaltem quid ſubſequutum ex illa; ideo inquit Hippocrates, quòd metus & triſtitia melancholicum ſignificant. Cùm igitur variæ ſint melancholiæ ſpecies, variæ ex illis triſtitiæ ſuperveniunt effectus, ex diverſo modo alteratâ melancholiâ, diverſi orti vapores, variæ fiunt phantaſiæ, aut imaginationes triſtitiam concomitantes, quas referunt authores. Galenus *lib. 3. de locis* aliquos refert judicantes ſe eſſe vas figulinum : alij credebant ſeipſos vitrum eſſe : alij recuſabant cibum timentes venenum : alij optant mortem: alij ſe mutari contendunt in novam rei ſpeciem: alij carere capite: alij ſe Reges, Imperatores, aut Pontifices judicârunt: alij credidêre infrigidari à calore: alijque & innumeras triſtitiæ erroneas adjunxêre imaginationes, aut phantaſmata, ad quos gradus non pervenit æger, ſe enim continebat intra ſtatum naturalem in rectricibus actionibus, licèt triſtitiâ admodum tunc vexaretur.

Tametſi triſtitia non ſemper perturbet imaginationem, nec invertat phantaſmata, plerumque mortem accelerare valet : Cælius *lib. 29. cap. 8.* refert, Ariſtotelem prolapſum in mortem ob triſtitiam contractam, quia in freto Euripi cauſas reciprocationis maris non fuit adeptus. Seneca *de conſol.* Octaviam ſororem Auguſti tenet interemptam ex triſtitia filij Marcelli mortui: Adaſtractus, nunciatâ morte filij, triſtitiâ obrutus obijt: Eduardus Anglorum Rex, ob ſimilem cauſam triſtitiâ fuit interemptus : & alij quamplurimi, ut referunt Cuſpianus, & Polydorus.

§. IV.

Triſtitia an ſubſequatur ex quavis melancholia, & modus oſtenditur.

Diocles referente Galeno 3. *de locis cap.* 7. triſtitiam indicavit non provenire ex quavis melancholia: confirmari videtur, quia Democritus melancholiâ laborans ridebat continuò; Hippocrates deſipientias cum riſu admittit *6. aphoriſm.* 53. *& lib. 5. Epidem.* 87. Parmenis cum melancholiâ laborantem à triſtitia, dicit mutatum in riſum, *& lib. 1. Epidem. comm. 3. ægroto* 2. Silenum melancholicum, inquit, nequiſſe moderare riſum, & cantum: ex quibus Marcellus Donatus, & Trincavellius triſtitiam judicant non eſſe melancholiæ pathognomicum ſignum.

Sed Hippocrates *6. aphoriſm.* 23: decrevit, quòd ſi *metus & triſtitia longo tempore perſeverent, melancholicum ſignificant.* Ex quibus Galenus & reliqui Commentatores confirmârunt triſtitiam concomitari melancholiam, tanquam ejus ſymptom- Riſum melancholicis ſupervenie improprium, & quaſi ſardonicum e[illegible] diderunt aliqui. Mercatus, quòd riſ[illegible]

Digitized by Google

perditur in maniacis, non in melancholicis: Avicenna, & Trallianus, ſi cum melancholia ſit ſanguis, admittunt per intervalla à ſanguine riſum poſſe provenire in melancholicis: Valleſius *lib. 5. Epidem. comm.* 82. coincidit in hanc opinionem, nec diſcedit Gentilis, nec Carreirus, licèt oſtendet recedere: Noſque aſſerimus, quòd ſi ſimul ſit ſanguis cum melancholia, poteſt triſtitia, licèt ſit propria paſſio melancholiæ, occultari, ſicut occultatur riſibilitas in reliquis melancholicis, licèt ſit propria paſſio hominis: & Hippocrates *lib. 4. de rat. victus*, docet ſitim inextinguibilem, quam pathognomonicum ſignum febris ardentis conſtituit, poſſe manente febre ardente occultari, ſi fuerit ſimul capitis deſtillatio, quæ etiam occultatur languente facultate, aut à delirio illam obſcurante: Nec mirum quòd occultetur propria paſſio, manente eſſentiâ, ſi occultari poteſt ipſa morbi eſſentia, qualis eſt rationalitas in fatuis, & ardens febris, quæ conſiſtit in inextinguibili calore, ut docet Galenus *lib. 1. Prorrhetic. comm.* 22. ſervans propriam naturam ſolet occultari, & 4. *aphoriſm.* 28. inquit Hippocrates: *In continuis febribus malum, ſi externæ partes frigeant.* Ubi manente febre occultatur calor, & Galenus has febres vocat ardentes, & *lib. 7. aphoriſm.* 1. docet Hippocrates, *frigus partium extremarum malum in morbis acutis.* Et febrem occultari multipliciter contingit: Galenus *lib. 4. acut. text.* 47 *lib.* 1. *Epidem. comm.* 3. *ægroto* 1. & 2. & *lib.* 1. *Epidem. comm.* 2. *text.* 28. febrem docuit occultari ab interni viſceris inflammatione ſpiritus ad ſe revocante, occultari etiam poteſt ex craſſorum humorum copia, in vaſis minoribus, aut in ambitu corporis expanſionem caloris ad extra impediente: ſimiliter & occurſus acrium humorum ad ventriculum, partium externarum refrigerationis fit cauſa ex Galeno *lib. 2. acut. text.* 4. ſicut & nimius dolor ſpiritus reſolvens, ex eodem, 3. *de rat. victus comm.* 33. Contingit & febris occultatio a veneno aſſumpto, vel intra corpus genito, ut in hyſtericis, & opiatis ſtupefactis: quid ergo mirandum, ſi ob tot cauſas valet eſſentia febris occultari; quòd valeat occultari triſtitia aliquando, quæ melancholiæ accidens eſt.

Magis nos anxios reddere debet, inveſtigare cauſam, ob quam à melancholico humore valet triſtitia produci: contendunt quidam a dæmone cauſari melancholicos affectus, ſimulque illius ope poſſe cauſari triſtitiam. Avicenna, Azarâvius, Raſis in hanc inciderunt opinionem: contendunt alij, illam adſcribere Hippocrati *lib. de morbo ſacro*, & Paulo: ſed cùm melancholia naturalem habeat cauſam; & licèt à dæmone non agitetur melancholicus humor, valeat ipſe homines melancholicos reddere; de naturali dubitamus cauſa: de dæmone enim Deo permittente poſſe melancholiam cauſare, conſtat ex ſacra pagina in Davide melancholico à dæmone vexato: & D. Lucas *cap.* 8. docuit virum occurrentem Chriſto Domino vexatum à dæmone cauſante melancholiæ quandam ſpeciem. Modum, quo dæmon illam cauſet, docet Avicenna eſſe convertendo humores omnes in atrã bilem: Jacobus, quòd illam cauſat movendo ad caput totius corporis melancholiam; vel illudendo humanos ſenſus, aut imaginationem, vel inducendo animum ad varios timores, aut ad triſtitiam. D. Thomas 1. *p. q.* 110. *art.* 2. non admittit poſſe dæmones melancholiam generare

xe

Digitized by Google

ex alijs humoribus, ſed poſſe illam jam genitam in corpore tranſmutare, ut tenet Jacobus, & melancholiam cauſare applicando activa paſſivis, quod idem fatetur *3. contra Gentes cap. 143. de potent. quæſt. 6. art. 3. de malo quæſt. 16. art. 9.*

Redeamus ad naturalem vim, qua valet melancholicus humor melancholiam cauſare, & triſtitiam. Galenus gravem hanc difficultatem, ac judicat difficilem *lib. quod animi mores cap. 5. lib. 3. de locis cap. 7.* Rationem reddit cur humor melancholicus cauſet metum, quia ſcilicet obtenebratur à melancholia cerebrum: triſtitiæ autem ibi non protulit cauſam, ut notavit Joachinus, ſed *lib. 2. de cauſis ſymptomat.* ipſam obtenebrationem dicit eſſe cauſam, & metûs, & triſtitiæ, quia ob metum cauſatur timor, mortiſque ſpectatio, ac triſtitia ob imminens periculum & ſequuntur plerique Medicorum cæco ductu Galenum uſque in noſtra tempora, licèt Averrhoës *lib. 3. collige cap. 40.* illum irrideat, & impugnet. Avicenna etiam diſceſſit ab illo, timoris cauſam tribuens non obtenebrationi, ſed ſiccitati in melancholico humore prædominanti. Carreirus his adhæret *lib. de locis affectis cap. de melancholia*, probans cum Averrhoë in cerebro non requiri lucem pro ejus actionibus, & conſequenter non impediri ob obtenebrationem, præcipuè cùm melancholia nigredinem cerebro non communicet, quia illa non eſt qualitas activa ſimilem producens, ſed ex modo tali ſubſtantiæ pullulans in mixtis, quem non immutat in cerebro melancholicus humor. Nec ſiccitati, aut frigiditati communicatis à melancholia admittunt Juniores tribuendam eſſe vim efficiendi triſtitiam, quia ſimili modo poſſet cauſari ab extrinſecis cauſis ſiccitatem & frigiditatem cerebro communicantibus: & potius ſenectuti inducendi frigidam & ſiccam temperiem in cerebro, à quibus non fit melancholica triſtitia. Ideo Quincius Joannes Bon diſcedens, & Maglioca novas quærunt cauſas, Quincius triſtitiam à melancholia dicit cauſari, quia ex illa prædominante fiunt ſpiritus minùs ſplendidi, quàm qui requiruntur ad actiones animales; & quia illi ſunt impuri, & terreſtres, rectrices actiones fiunt imperfectiores; ſed iſte Author coincidit in opinionem, à qua recedit, de obtenebratione cerebri, & lucis defectu; de quo diximus non poſſe in cerebro reperiri, ſolùm enim in oculorum organo requiritur, & reperitur ab extrinſeco communicata tanquam ratio formalis *qua* videndi. Maglioca *tom. 1. diſp. 5. cap. 9* diſcedens ſimiliter ab omnibus recenſitis Authoribus, cauſam triſtitiæ reddit, quia melancholia eſt humor terreſtris, ineptus ut ex illo fiant ſpiritus vitales, & ex horum defectu pauci fiunt animales, quorum defectu fiunt imperfectæ cognoſcitivæ potentiæ actiones, & ideò provenit triſtitia, quia cùm ſpiritus ſint inſtrumentum animæ pro ſuis actionibus, & præſtent diſpoſitioné pro lætitia ob ſuam ſplendeſcentiam, mobilitatem, & agilitatem, diaphaneitatemque; his deficientibus in ſpiritibus ex melancholia genitis, quia illa humor eſt terreus, craſſus, frigidus, ſegnis & gravis, non poteſt debita poni diſpoſitio in cerebro, ſed phantaſmata interturbantur, agitantur, franguntur, diſſipantur, & effingunt varias, ac monſtruoſas figuras ob intermixtos vapores atros elevatos ex melancholia, quæ ſubeunt in imaginationem, & objecta timoroſa repræſentant; unde timor, quia monſtruoſa

ſtruoſa illa objecta imminens periculum minari videntur, quod demonſtrat pallor in timore,& externarum partium frigiditas in melancholicis ob retractos per timorem ſpiritus. Sed licèt probabiliorem philoſophandi hic Author proferat modum, tamen non adæquatum: cùm triſtitia detur in melancholia, ortâ ex atra bile, in qua non datur tanta terreſtreitas , nec craſſities, nec frigiditas, ac immobilitas. Prætereà magis commmunis eſt triſtitia in melancholia hypochondriaca, in qua melancholia eſt in hypochondrijs, & non in venis, & ideò nec ab illa generantur ſpiritus, ex quorum generatione ipſe aſſerit triſtitiam originari. Prætereà in quartanarijs, & eis qui abundant in venis, melancholiæ copia, non ſupervenit triſtitia, & in ijs omnes rationes, quæ adducuntur à Maglioca, deberent concurrere ad illam efficiendam.

Mihi tamen videtur, quòd cùm melancholicus humor tot, ac tam varias valeat producere qualitates occultas, quæ, ut diximus, non proveniunt ab illius forma ſpecifica, ut tali, ſed ut hoc, vel illo modo ſe habet, unde in aliquibus producit ſymptomata varia, ſcorbutum, lepram, intricationem capillorum, cancroſas diſpoſitiones, & alias contagioſas; ſimiliter eſt dicendum, quòd ex mutato illius ſubſtantiæ modo reſultat occulta qualitas, quæ cerebrum afficiens valet ejus depravare rectrices actiones, & varia phantaſmata immutare, & triſtitiam inducere, quæ qualitas ſi non pullulet, nec ſupervenit melancholiæ morbus, ut apparet in pluribus melancholicis, & in patientibus quartanam adhuc continuam , in qua eſt prædominans melancholia, ex qua generantur ſpiritus imperfectiores, quàm in hypochondriacis, cùm redundet in venis melancholia , & ſunt plures vapores elevati ab humore melancholico putreſcente in toto corpore, & qui aptiùs elevantur in caput, & poſſunt magis interturbare phantaſmata , quàm qui ex hypochondrijs poſſunt elevari ſine febre, ſine putredineque ; ex quo apparet quòd certa magis cauſa conſignari debet, quæ triſtitiam valeat in melancholicis cauſare, quæ nulla cùm ſit ex manifeſtis, occulta debet eſſe, reſultans non in omni melancholia; ſed in illa cum tali ſubſtantiæ modo, ut reſultant à forma in plantis juxta diverſas partes diverſæ facultates, & in medicamentis purgantibus , & in venenoſis animalibus diverſæ facultates alexiteriæ, vel deleteriæ, & in ipſis hypochondriacis, in quibus contingit plures diu hoc morbo vexatos , nec pati metum, nec mœſtitiam, nec delirium; alios verò quàm maximè ijs affici ſymptomatibus ob ſubſequutam occultā hanc qualitatem ex variato ſubſtantiæ modo : Et ideò juniores Practici hypochondriacos aliquos vocant tantùm , alios vocant hypochondriacos melancholicos.

§. V.

Commota melancholia fit mortis ſubitò irruentis cauſa.

CUm ægri incepta evacuatio hæmorrhoidalis ſit retenta, & natura tentaverit iterum illam, contigit quod *in lib. de morb. virginum* docuit Hippocrates in ipſis contingere , quòd ſcilicet cùm menſtrua moveantur, & erumpere non poſſint , refluunt in ventrem, cor, aut caput, & varia, ac lethalia accidentia cauſant ; ſic & in ægro, humores melancholici cùm in hæmor-

Digitized by Google

morrhoides tenderint, nec erumpere valuerint, commoti ſurſum ſunt delati, præcipuè ad ventriculum, & partes circum circa, & ex commota ſic melancholia ob venenoſos elevatos vapores, ſpiritibus reſolutis concidit æger in ſyncopem, & paucis interpoſitis in *ἀσφυξίαν* & mortem, quam minari commotam melancholiam protulit Hippocrates 4. *aphoriſm.* 21. *dejectiones, inquit, nigræ, qualis eſt niger, ſponte venientes, ſive cum febre, ſive ſine febre, peſſimæ,* inquit enim Galenus, quòd *ſunt ſigna multarum ac malarum in corpore diſpoſitionum*; ſed præcipuè damnantur, quia à commotis pravis, ac venenoſis humoribus compatiuntur partes principes, & præcipuè de nigra bile commota, mortem minari docet Hippocrates 4. *aphoriſm.* 22. *&* 23. quæ evacuationes damnantur, quia ſunt ſignum pravæ diſpoſitionis corporis & humorum, & ob periculum ex commotione pravorum, ac venenoſorum humorum, qui quieti non elevabant venenoſam auram, quam commoti elevant: ideò Hippocrates docuit, quòd multa nocent mota, quæ ſi non moverentur, non nocerent; ſicut contingit in ægro, qui inceperat quieſcere, & melancholiâ commotâ incidit repentè in ſyncopem, & ceperunt anxietates ventriculi, & ventris, pulſuum debilitas, & inæqualitas, virium jactatio, & tandem ſubſequuta eſt mors, quæ maximè eveniebant, quia melancholia commota eſt ad ventriculum, ut oſtendebant anxietates ejus, & oſtendit vomitus nigri humoris ſuperveniens ante mortem, pulſibus jam deficientibus ob conſenſum cordis cum ventriculo, & ob venenoſos inde communicatos ſimul & à venis vapores.

Nec ſolùm atra bilis fit venenum ob adurentes, quas acquirit facultates, ſed & quælibet ſpecies melancholiæ, & quivis humor diu retentus præcipuè in cacochymis corporibus, ut *tomo* .*conſil*. 12. tenet Zachias, & tenent Galenus *comment*. 2. *in* 1. *Prorrhetic or. text*. 17. Cælius Aurelianus *lib*. 3. *cap*. 9. Petrus Salius *de affect. partic*. & ex Juriſtis Boſſius *in pract. crimin. de omni genere homicidij*. Platerus *tom*. 1. *cap. de melanchol. hypochondriaca*. Mercurial. *lib* 4. *aphoriſm*. 21. Terillus *de cauſis mortis repentinæ, cap*. 3. comprobat generari ex omni humore, & ſubſtantia humorali noſtri corporis venenum, ſi corpus ſit cacochymum: patet de ſanguine menſtruo, & ſemine, ex quibus ſubſequuta accidentia demonſtrant commutari ſæpè in venenum, ſicut & ſanguis extravaſatus grumeſcens venenoſos producit effectus: ab ipſo fiunt pulſus debiles dum abijt in thrombos, homines refrigerantur, & languentibus viribus ſupervenit mors, ex quocunque putreſcente humore & qualitas maligna, & peſtilens ſolet ſubſequi: ſi enim humores nequeant regi à naturali calore, in venenoſam abeunt naturam, ſicut in cane abeunt ob cacochymam diſpoſitionem in rabiem; in quam etiam homines abire poſſe Doctor Sanchez, & alij obſervârunt in aliquibus hominibus, in quibus ſine cauſa procathartica rabies ab interna diſpoſitione ſupervenit: ſic & in alias venenoſas qualitates abeunt humores noſtri præcipuè melancholiæ, quæ ineptior eſt nutritioni, & minus coërceri valet à noſtro calore, à qua commota vapores veneneſi elevati, in partes principes recepti ſpiritus diſſipant, vires reſolvunt, & mortem inducunt, ut vidimus in ægro propoſito, præcipuè ſi in hypochondrijs ſint reconditi, quia cùm ventilari nequeant, vel in atram

bilem

Digitized by Google

bilem tranſeunt, vel corrupti in venenoſam naturam, præcipuè dum aggregantur in magna copia, à qua ſuffocatur nativus calor, à quo regebantur, quo tempore natura irritata à maligna contracta, ac venenosâ qualitate acquiſita in illis tentat illos expellere per hæmorrhoides, & ſi nequeat hoc conſequi, refluunt commoti humores præcipuè in ventrem & ventriculum, & quomodocunque expellantur, fætidi & corrupti percipiuntur, & breviter vitam ægrotantis præcipitant, quia ſic commoti elevant venenoſos vapores, non quia commotione illos generent, ſed quia coacervati paulatim, dum moventur, communicant venenoſos vapores, ut docuit Galenus *lib. 3. Epidem. comment. 75. Eſt verò*, inquit, *eorum morborum admiranda generatio, quonam pacto commodè valentes ſubitò invadat, nempè non eſt perinde generationis ſubitæ cauſa, ac ipſorum eſt generatio.* Et ſuperaddit: *In hac phrenitide vitioſus in corpore humor coacervatus fuit veneno lethali aſſimilis, in corpóribus vicinis aliquid paulatim agens, quæ quando vitio jam aliquo pacto opportuna erant, humorq; ipſe evaſerat maligniſſimus, lethale repentè apparuit ſymptoma*, quod nec aliter in ægroto contigit, in quo melancholia commota, in ipſa prima commotione, & recurſu ab hypochondrijs ad ventriculum ſyncopem cauſavit per venenoſos vapores in magna copia primò elevatos; & paulò pòſt, ab eiſdem elevatis paulatim in minori copia, cœperunt delabi vires, reſolvi ſpiritus, pulſus fieri languidi, qui in ἀσφυξίαν pervenêre per quatuor horas ante obitum, circa quem per vomitum rejecit atros humores fætidos ultra modum, & acerbos, ut ipſe fatebatur. Nec profuerunt alexipharmaca, nec parvæ evacuationes, nec pro majoribus ſubſiſtebant vires.

§. VI.

Viæ destinatæ à natura ad expurgandam melancholiam proponuntur, & hæmorrhoidalium venarum uſus.

PRo neceſſarijs excrementis expurgandis deſtinavit in id cōſignatas vias natura communiores; alias pro excrementis pleriſque contingentibus: ſic uterum pro menſtruis ſuperfluis; ſic hæmorrhoidales venas pro melancholia redundante deponenda. Per has ſi debitè expurgatur corpus, ſanitas conſervatur, ſi largè fluant, aut retineantur, morbi contingunt, ſicut & in fœminis contingit ob menſtruas purgationes, ex Hippocrate, in aphoriſticis ſententijs, dum retinentur, aut largè fluunt: ſi largè fluant, pariunt corporis totius debilitatem, per frigerationem omnium viſcerum, atrophicam cachexicam, aut hydropem; ſi retinentur, morbos procreant, quos retulimus; ſi debitò fluant, liberant à varijs morbis, quorum meminit Hippocrates *Epid. 6. ſect. 6. Hæmorrhoides*, inquit, *habentes neque pleuritide, neque perineumeniâ, neque phagedenâ, neque furunculis, neque therebinti formam habentibus, fortaſſe neque lepris, fortaſſe autem neque alijs.* Sic tenet *6. aphoriſm. 12.* ex quo infert, non temerè ſupprimendas hæmorrhoides, dicens: *A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi una non ſervetur, periculum eſt aquam inter cutem vel tabem advenire.* Sic deducit ex obſervatione, Alcipi *4. Epidem. text. 132.* qui curatus ab hæmorrhoidibus inſanivit. *Et lib. 5. Epidem. text. 20.* qui intempeſtivè curatus fuit ab illis commotâ bile perijt, quia ut tenet Valleſius, bilis ſine freno ſanguinis commota eſt; ſive, ut in noſtro ægro ob-

Digitized by Google

obſervavimus, quia atra bilis retenta commota fuit, & venenoſa priùs facta, calore naturali extincto, abijt in venenoſam naturam, à qua irritata natura ipſam ſurſum pellit, trudit in ventriculum, & ob venenum in motu commotum, ſyncopem fecit.

A ſplenetico venæ ramo menſentericus deſcendit, in meſenterium & inteſtina infinitos fundens rivulos: Tres inſigniores: hæmorrhoidalis, cœcalis, & meſentericus. Hæmorrhoidalis per coli extrema & recti inteſtini longitudinem, ad anum extenditur, quem amplectitur orbiculatim exilibus ramis, ut dum ob obſtructionem lienis nequit melancholia conſumi, vel ab ipſo præternaturalis fit, per hunc excernatur ramum, certis periodis: ideò parit occultas hæmorrhoidas internas dictas; ſicut hypogaſtricus ramus externas. Hic à cava ſæpe deſcendit, plerumque ab ſplenetico ramo, undè uterque plenitudini, & cacochymiæ præcipuè meſenterij deponendis ſunt deſtinati; unde Juniores non parum inter ſe concertant, ut Joannes Baptiſta Cortes, Angelutius, & alij notârunt. Althimarus *lib. de medendu humani corpor. morb. cap. 76.* Matthæus Curtius *in Mundinum cap 26.* Rondeletius *lib. 3. cap. 13.* omnes venas hæmorrhoidales internas recti inteſtini judicant eſſe propagines venæ portæ, quæ ſunt circa ſedem ani, à vena cava originem trahere. Valverdus *lib 6. cap. 5.* Realdus Columbus *lib. 6.* Veſalius *lib. 5 cap. 15.* hæmorrhoidales venas judicant ducere ortum à vena Porta, & poſt tranſitum per meſenterium terminari in cavitatem & extremitatem recti inteſtini. His aſſentitur Pereda *in Paſchalium lig. 1. cap. 52.* Andreas Laurentius *lib. 4 Anatom.* internas hæmorrhoidales venas tenet provenire ſemper à vena porta, externas ſæpe à cava deſcendente, ſæpiùs ab ipſius portæ meſenteriæ propagatione. Galenus venæ cavæ propaginem in hæmorrhoides videtur admittere *3. de morbis vulgar. comm. 25.* Ubi per hæmorrhoides dicit ſolere naturam evacuare plenitudinem ſanguinis, ſicut & per nares Highmorus admiſsâ ſanguinis circulatione, non ſolùm admittit venas hæmorrhoidales, ſed ſimul & hæmorrhoidales arterias internas & externas, per quas ſimul cum venis tenet in rectum inteſtinum deponi, & per oſcula earum evacuari redundantiam melancholici humoris: In parte, inquit, anteriore trunci aortæ priuſquam in ramos iliacos derivetur juxta ſacrum os meſenterica inferior enaſcitur, & in coli inteſtini ſiniſtram partem, rectumque cum venis hæmorrhoidalibus ad extremum uſque anum deſcendens, arterias hæmorrhoidales internas conſtituens, extenditur. Per arteriam hanc apertis venis hæmorrhoidalibus, vel arte, vel naturâ melancholici, & ſeroſi evacuantur humores, ac ſic lien, renes, & totum meſenterium à cœnoſis, ac vitioſis humoribus liberantur. Hujus autem exortus ab arterijs emulgentibus, & ramo lieni oblato non multum diſtat, adeò, ut ab utriſque facilè ruentes derivet humores: ſuperaddit, quòd hæmorrhoidalia vaſa, alia ſunt interna, alia externa. Interna ſunt arteria hæc meſenterica, quæ implantatur in poſteriora recti inteſtini, & vena ejus ſocia, quæ ſuprà à nobis fuit propoſita, quæ frequentibus anoſtomoſibus cum illa unita, tendens per meſenterium, ſanguinem ab hac arteria prolatum, exonerat in Portam, quæ ſi à natura aut arte ſanguinem effundant, conſuetis multum inde levamen

men accreſcit; ſuppreſſâ verò iſtâ evacuatione, gravia experiuntur à nobis tradita ſymptomata, ob regreſſum humorum per venas, aut arterias in jecur, aut pulmones, & in cor: in viris etiam à ſede interiore iliacæ vas hypogaſtricum exoritur, à quo & hæmorrhoidales fiunt externæ arteriæ.

Aperiuntur hæc vaſa nonnunquam ſanguinis impetu in ipſas irruente, vel laxatâ virtute, vel ab acri irritante facultate, vel ob præcipitem fluxibilitatem ſanguinis ſeroſi, vel ob multitudinem ſanguinis à natura exonerata propulſi; in ipſa enim provida natura onus deponit, tanquam in partes, quæ ex onere minorem noxam recipiunt; & magis aptæ ſunt ut ſe poſſint ab onere liberare per evacuationem; ideò melancholicos fæculentos recipiunt humores, quos apertione expurgant, vel repletæ retinent: ſolent & repleri ob receptum fæculentum ſanguinem à venis meſeraicis, à quibus obſtrictis, & repletis pravis, & adultis melancholicis ſuccis, intenditur per vaſa hæmorrhoidalia evacuatio humorum contentorum, ſimiliter & jecur obſtructum, quod imperfectos ideò, & malè elaboratos ſuccos producit, & ineptos ipſos tranſmittit in hæc vaſa, ut corpus ab eis exoneret: Nec aliter ſe lien in eadem vaſa exonerat, dum ineptâ repletur materiâ; ſive à jecore recepta, ſive à ventriculo, & à ſe malè elaboratâ. Præterea in hæc feruntur ſucci, qui venenoſi facti per primas, vel occultas qualitates, naturam irritant, ipſamque ad ipſorum propulſionem properant, quibus de cauſis ſi deoneretur natura, impecto fluentis impetu ſi ſatisfacere videtur naturæ, rem omnem permittendam docuit Galenus; ſi ultra modum erumpat evacuatio, & natura nec leviter ferat, nec conferat evacuatio, impediendus impetus ejus, ſi diminute aut nullo modo ſe exoneret, arte juvanda, tentatâ horum vaſorum apertione, non per arterias, ſed per venas factâ, per quas anaſtomoſi ſimul ſe exonerant arteriæ hæmorrhoidales.

Fit apertio hæmorrhoidum ab aliquibus ferro, quæ parum ſecura eſt, & difficulter impeditur, ab alijs frictione panni linei, aut foliorum ficus, ſed ſæpiſſimè per ſanguiſugas, ſeu hirundines, quæ poſitæ hæmorrhoidibus totum evacuare valent ex Galeno 4 *de ſanit. tuend.* 4. Præcipuè illatum plenitudinem, & meſenterij, nec tantùm ſanguinem tenuem trahendo, ut intendit Maſſarias, ſed craſſum, ut tenet Claudinus, & docuit Oribaſius *lib. 7 collectaneor. cap.* 17. & non ſolùm cutaneum, ut intendit Galenus, ſi cuti applicentur, ſed centralem, ſi apponantur venis, à quibus fit per illas ſanguinis miſſio; ſicut, & per alia inſtrumenta, per quæ intendimus ſanguinis miſſionem.

CONSULTATIO DECIMATERTIA.

De Dyſuria, Iſcuriaque per plurimos dies permanente, & lapidoſo mictu terminata.

CONTINET.

§. I.

Proponitur eventus, & profertur conſulendi occaſio.

§. II.

§. II.

Dyſuriæ proponuntur diverſæ cauſæ, & qualis in ægra judicabatur fuiſſe.

§. III.

Iſcuriæ per plures dies permanentis cauſæ aperiuntur.

§. IV.

Iſcuria permanentia quibus remedijs fuerit devicta.

§. V.

Lapidum generatio in corpore, in quibus fiat locus, & quo in loco in ægra genitas fuiſſe conjectabamur.

§. VI.

Lapidum generatio in corpore à quibus proveniat cauſis, præcipuè in vijs lotio deſtinatis.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, & profertur conſulendi occaſio.

EXCELLENTISSIMA Domina uxor Marchionis Aquilarenſis, adoleſcens, poſtquam peperiſſet ſemel, & iterum abortum fecerit, vidua facta, monialis vitæ inſtitutum profitetur: bilioſæ erat temperaturæ, in alijs benè ſe habebat: ob mutatum vitæ inſtitutum, ac victum, cœpit pati dyſuriam doloroſam per intervalla, quæ migravit in iſchuriam, à qua bis tenebatur: ſemel per viginti dies, in quibus per ventrem aquoſitatis reddebat urinæ copiam; iterum per triginta dies, poſt primos cum magna reſpirationis difficultate, & tunc per plures dies reddebat per os lotium, quod retentum per moram permanebat cum ſedimento, ac ſi per veſicam expurgaretur naturali modo: difficultas reſpirandi ceſſabat poſt vomitum, donec paulatim aggregatum lotium in pectore reſpirationem impediret. Poſt longam auxiliorum ſylvam utraque iſchuria fuit terminata evacuando plurimam ſabuloſam materiam arenulis, & lapidibus commixtam, qualem ex ripa fluminis ſolemus extrahere; quæ per plures permanebat dies in magna copia, poſtquam redibat lotium ad proprias vias; nec copioſa materia, lapidum diverſitas, & quantitas eſſet nobis credibilis, niſi in obſervantiſſimo Regali Cœnobio id contingeret, à nobiſque eſſet obſervata evacuatio eadem, dum nobis propè exiſtentibus lotium ab ægra reddebatur.

§. II.

Dyſuriæ proponuntur diverſæ cauſæ, & qualis in ægra judicabatur fuiſſe.

VEſica ad lotium retinendum eſt deſtinata, ad ipſumque expellendum pro nutu appetitûs: indeque illius læditur actio, vel dum non recipit, vel dum receptum non expellit debitè. Contingit hoc tripliciter: vel dum reddit cum dolore, ut in ſtranguria; vel dum nihil expellit, ut in iſchuria; vel dum reddit diminutè: & hoc aut fit ſine dolore, ut in dyſuria; aut cum dolore, ut contingit in doloroſa dyſuria,

Digitized by Google

quam Euſtachius, & alij recentiores admittunt. Et ægra patiebatur, quæ & iſchuriæ; & ſtranguriæ amplectitur cauſas, & accidentia, licet remiſſiora; differunt tamen ſecundùm magis & minus dyſuria & iſchuria, quia in hac ex toto, in illa ex parte ſupprimitur lotium: ab ſtranguria verò, quia dyſuria doloroſa, eſt diminuta actio meiendi cum ardore urinæ: in ſtranguria verò ob irritationem ante tempus fit conatus meiendi, ſicque guttatim, & cum vehementi dolore ac conatu, aliquas tantùm guttulas reddendo.

Provenit inde conjectari eaſdem eſſe cauſas doloroſæ dyſuriæ & ſtranguriæ, & in quadruplici differentia, ut latè proſequuntur Mercatus, Rudius, & Juniores. Prima cauſarum differentia deſumitur à cauſis veſicæ extrinſecis, à quibus poteſt acri calore intemperari: hujuſmodi ſunt uteri inflammatio, aut ulcus, ragades; hæmorrhoidum inflammatio, exulceratio, ut in teneſmo, in quo etiam contingit dolor ob muſculorum communicationem. Secunda differentia ſumitur ex morbis, quibus veſica laborat, ſive in compoſitione, ſolutáve unitate, aut intemperie. Ratione malæ compoſitionis fit dyſuria cum dolore aut ardore, ſi in collo veſicæ aut in via ſuperveniat inflammatio, vel ſi ſuccreſcant carunculæ. Ratione ſolutionis continuitatis, dum propter inflammationem, aut aliam cauſam ſuccreſcunt ulcera in veſica, aut ejus collo. Ab intemperie ſicca provenit dolor, ſive ardor, dum glandulæ, quæ ſunt in collo veſicæ, & quibus dedit natura quandam mucilaginoſam ſubſtantiam, ne ſentirent continuam acrimoniam, exſiccantur, & à lotio naturali irritantur; quod dupliciter contingit, vel in extenuatis, ob partium humidarum reſiccationem, ſeu conſumptionem, vel dum humiditas conſumitur ob nimium uſum veneris. Tertia differentia cauſarum ſumitur ex extraneis ſubſtantiis contentis cum urina, ut contingit dum pus ſimul cum lotio continetur in veſica, ſive ex veſicæ inflammatione ortum; ſive à renibus percolatum, aut à pectore tranſmiſſum: vel continetur in veſica flatus diſtendens, aut comprimens: vel continetur falſa pituita, vel bilis acris, ac mordax; vel lapis ex cujus pondere, & pungentibus partibus fit ſolutio continui. Quarta differentia cauſarum ſumitur ab urinæ ſubſtantia; vel in majori copia, vel magis alterata & aduſta, ut contingit in febribus ardentibus; vel ſi dum ratione putredinis loco ſalſuginoſæ qualitatis acquirit nitroſam naturam; à qua nimis abſtergente, & mordicationem inducente in vijs, per quas movetur, accreſcit dolor, & acrimonia.

Sub primo morbi ingreſſu de ijs cœpimus dubitare, à qua cauſa fieret dyſuria doloroſa, judicabamuſque quòd à falſa pituita id contingeret, vel potiùs ex tartarea humorum natura proveniente ob novum vitæ inſtitutum, ſub auſtera religione in quam mutata fuit ægra, ob novum uſum craſſioris alimenti, in quo craſſiores debebant generari ſucci, cum bilis commixtione ob calidam & ſiccam ægræ naturam, ob uſum immoderatum alimentorum aliquorum calidorum, præcipuè de chocolate, quod ob achiote maximè ſolet ad veſicam tartareos movere humores, ſimul & ſuis qualitatibus ardorem cauſare.

Ad curationem devenientes, illius prohibuimus uſum, ægram ad uſitatum reduximus alimentum, abſtinere à calidis, acri-

ori-

Digitized by Google

oribuſque cibis conſuluimus, corpus expurgavimus, attemperavimus, uſi fuimus appropriatis pro lotij, veſicæ, & renum attemperatione, & expurgatione, ipſamque reduximus in integram ſanitatem. Profuit maximè purgatio per caſſiam, & therebentinâ, aqua calcitrapæ & maluarum cum guttulis olei vitrioli, ſale glandium, & ſpiritu fabarum, & oleum ceræ in decocto cicerum.

§. III.

Iſchuriæ per plures dies permanentis cauſa aperiuntur.

ADyſuria in Iſchuriam gradum fecit ægra, quæ primo inſultu per viginti perduravit dies: in ſecundo per triginta. Hujus affectus cauſas protulit Galenus *lib. 1. de loc. cap. 1, & cap. 2. lib. 6. de locis cap. 3. lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2.* quas latiùs proſequuti ſunt Juniores non inutiliter diſtinguentes lotij ſuppreſſionem, in eam quæ fit patiente veſicâ, & eam quæ fit veſicâ non patiente. Primam vocant legitimam ſeu veram; ſecundam, non veram, ſeu illegitimam. Veræ Iſchuriæ tres ſunt cauſæ: ſenſus abolitus in veſica ob paralyſim ortam, ab obſtructione in nervos, averſio ſpirituum, ſeu advertentiæ defectus; vel frigida veſicæ intemperies debilitans expultricem, aut anguſtia, aut occluſio cervicis veſicæ, quæ ex Galeno *1. de loc. cap. 1.* poteſt provenire ex ſchirrho, inflammatione, aut abſceſſu in muſculo occludente; & poteſt fieri occluſio meatûs à caruncula relicta ex ulcere, aut à callo, à lento humore, crudo aut craſſo, & plerumque à lapide. Poſſunt ſimul occludere meatum tumores partium vicinarum incumbentium, ut contingit in gravidis, & ob hæmorrhoidas, ac ob induratas fæces. Nec aliter copia lotij retenti diſtendendo veſicam ultra proprium tenorem impedit ejus compreſſionem ad expellendum, & efficit Iſchuriam.

Iſchuria ſpuria, quæ fit veſicâ nihil patiente, nec lotium continente, nec conante expulſionem, fit ob obſtructionem partium deſervientium attractioni ſeri in veſicam, ſive in emulgentibus, ſive in renibus, ſive in ureteribus; in quibus contingere poteſt obſtructio ob varias cauſas: aut propter pus contentum, aut calculum, aut ſabuloſam ſubſtantiam, aut ob contentum in renibus calculum, ut obſervat Schenkius *lib. 3.* Dodonæus *cap. 46.* Zacutus *tom. 1. lib. 2. hiſtor. 151.* aut propter alterum reſiccatum ureterem, alterumq; calculo obſtructum, ut obſervat Schenkius *lib. 3.* vel ob carnoſitatem caſu in dorſo genitam, ut obſervat Trincavellius *conſil. 47.* vel provenit ex uno tantùm læſo rene, ut obſervat Lotichius *lib. 4. obſervat.* vel ob tumores, aut inflammationes partium deferentium lotium ad veſicam; vel ob lotij decurſum in partes ſuperiores, vel in alias regiones, per ipſaſque expurgatum, ut vidimus in ægra, & obſervat Hœchſtete *p. 2. decade 5.*

De ijs Iſchurijs non multum dubitavimus, qualem pateretur ægra: erat enim ſine niſu meiendi, nullus percipiebatur retentionis ſenſus, nullus veſicæ elevabatur tumor; & ideò ſupra illam conjectabamus reperiri cauſam retentionis; ſed qualis hæc fuiſſet, quæque pars ſuperior affecta, nullum manifeſtum oſtendebat ſignum, præcipuè in prima Iſchuria. Ex præcedente dyſuria conjectabamur ſalſam pituitam, quæ ante fuerat, glutinoſam

Digitized by Google

factam, ureteres vel emulgentes occludere; donec demonſtravit eventus, præter ſabuloſam ſubſtantiam, mucoſam, ac glutinoſam, magnam ſimul lapidum reperiri copiam.

Affectûs permanentiam per tot dies mirabamur magis; illiuſque conati ſumus ſimul perquirere cauſas, inveſtigareque rationem, ob quam non lethalis evaſerit, curque lotium per tot dies retentum, non conſpurcârit humores, & ſubſequuta febris in ægra ob pravam corruptelam non fuerit maligna, ſimulque lethargus fuerit ſubſequutus ob irrigatum cerebrum à lotij in ipſum expanſione, prout in alijs contingit, & hoc intra primum ſeptenarium, ita ut licèt poſtea emittant lotium, moriantur ob contractum iam vitium ex retento lotio, alij citius, alij tardius: quia ut tenet Tulpius *lib.* 2. *cap.* 45. corpora valentia excurrunt ultra vigeſimum diem; infirma vix ſeptimum attingunt. Ego verò præcipuam judicavi eſſe cauſam, quòd ſcilicet urina non fuit ex toto retenta, ſed per ventrem in prima iſchuria, per os in ſecunda expellebatur, quem retroceſſum per ſuperiores partes obſervavit Deſiderius Jacotius *in coacis*, dicens, *Redundat verò ſerum in partes ſuperiores, quæ per ſympathiam cum veſica afficiuntur*: ex quo retroceſſu lotium delatum in ventrem valuit expurgari per ipſum ſine maximo detrimento ſalutis; imò quia mutuò ventris, & veſicæ evacuationes poſſunt ſubſtitui; docuit enim Hippocrates 4. *aphor.* 83. *Mictio plurima noctu facta parvam ſignificat dejectionem*; maxima enim eſt communicatio inter has vias mutuò coadjuvantes: & ideò Galenus in comment. inquit: *Vnius ſolutio alterius eſt adſtrictio, & è contra.* Et ſuperaddit: *Vbi humiditates, quæ ſolent alvum reddere mollem, ad veſicam vertuntur, neceſſariò faces indurari, ac præterea retineri, & minores reddi.* Cognovit hanc communicationem Ariſtoteles, qui *lib.* 4. *de generat. animal. cap.* 4. narrat vaccam Perinthi, cui fuit anus recluſus, vixiſſe, quia excrementa liquata excernebantur per veſicam, & de Leonibus ſcripſit, fœtidiſſimum habere lotium, quia cùm ventrem habeant adſtrictum, cum lotio emittunt excrementa.

Per quas verò vias, nullum proferentem inveni: pus uteri per vias occultas alibi diximus à natura propelli in inteſtina: & Hippocrates *in Epidem.* abſceſſus dixit fieri per oſſa, per nervos, & per carnem: hæc molitur natura in morbis, ut liberet ægrum à cauſis morboſis; ſed in lotij tranſitu à veſica in ventrem, & è contra, cùm intra limites ſanitatis fiat à natura; viæ ab ipſa communiores deſtinari debuerunt: forſan ſunt arteriæ, quæ à ramo cœliaco, & meſenterico efferuntur in inteſtina, ut tenet Andreas Laurentius *lib.* 6. *Anatom. cap.* 12. qui reſluit in arteriam aortam, à cujus trunco ſurculi in renes deſcendunt, & prodit anterior cum emulgentis venæ ramo anteriore, propter quem in renem, ſuſceptam valet exonerare materiam, & è contra.

Similiter in ſecundo inſultu iſchuriæ urina rejiciebatur per os, communicata priùs ad pectus, cujus communicationis pauciora ſunt exempla. Zechius *conſultat.* 18. lucem nobis obtulit: refert quòd Cardinalis Paliotus aſthmaticus, & cum urinæ ardore, & difficultate ita ſe habebat, ut in difficultate urinæ levaretur aſthma, & è contra: Ex quo manifeſtum deſumitur indicium communicationis inter has partes: Sed per quas vias communicent pulmones cum veſica, non protulit Zechius,

Digitized by Google

chius, ſed communem adducit rationem, quia omnes corporis partes communicant inter ſe, quia communi ratione ſibi conſentiunt. Hæc ratio probaret quòd ſimili ratione poſſet lotium expelli per pedem: Hippocrates *lib. 1. de morbis,* cauſam adducit, cur in catharroſis affectibus à capite in omnes corporis partes poſſit materia communicari; catharroſa erat, & petrus Salius Diverſus latiùs proſequitur per quas vias: & in Cardinali Palioto, qui catharrhoſus, poſſemus credere quòd à capite quandoque in pulmonem, quandoque in vias urinæ deferebantur humores. Sed inter urinæ vias, & pulmones Higmorus *lib. 2. p. 2 cap. 9.* communes adinvenit vias, per quas inter ſe communicent: inquit enim agens de vena arterioſa: *Per venam hanc humores ij in pulmonibus infarti, aut purulenta materia in pulmonum ulceribus, ad renes deducitur, ac ſic per urinas expurgatur. A pulmonibus enim deſcendentes in cordis ſiniſtrum ventriculum, inde in aortam, ac hinc ad arterias emulgentes amandantur, via facilis eſt, & frequentiſſimè ad humores boſce expurgandos à naturâ perperam uſurpata.*

§. IV.

Iſchuria permanentia quibus remedijs fuerit devicta.

CUm certum appareret nobis, ex obſtructis vijs ſupra veſicam; à lapidibus & commixtis ſabuloſis ſuccis iſchuriam cauſari, illiuſque durationem pendere, cœpimus uti remedijs commoventibus obſtruentes ſubſtantias, glutinoſas materias ſcindentibus, expurgantibus, & in inferiores partes attrahentibus, in quem finem venam ſecari juſſimus ex talo ex conſilio Aëtij *lib. 3. ſerm. 3. cap. 25.* & Galeni *lib. de ſanguin. miſſione, cap. 9.* qui præcipuè metu inflammationis eam conſulunt. Aëtius ex cubito conſulit: Galenus *13. meth. cap. 11. 6 aphor. 26. lib. 6 Epidem.* conſulit ex talo; *& lib. de ſang. miſſ. cap. 17. & 18.* Exhibuimus ſolutiva pharmaca, pulpam caſſiæ fiſtulæ, pilulas de hiera, aggregativas, cochias, catholicum & therebentinam: uſi fuimus inunctionibus ventris, ac fomentis, ungvento Agrippæ, & Arthanitæ; ſed præcipuè ventrem inunximus unguento Mercurij, cui & pulveres cantharidum miſcebamus, per os exhibuimus diureticas potiones cum oleo vitrioli, vinum alkechengi, ex Arnaldo de Villanova, ſyrupum de raphano, ex Fernelio, lixivium ovorum ex teſtis in cinerem redactis, cum Dodonæo; aſellos in vino albo tritos, ex Eugenio; oleum ſcorpionum, ex Mathiolo: cœpimus exhibere aquam de Gambo, quam nequivit ferre: exhibuimus jus Galli veteris cum aperientibus herbis, & tartari cremore, ſpiritibus ſalis, vitrioli, therebentinæ, ex cinere vitri, ſcorpionum, radicis braſſicæ, leporis, putaminum ovorum, lapidis ſpongiæ, ſanguinis hircini præparati, lapidis judaici, gummi juglandis, agri petroſelini, dauci, ſeminum altheæ; ex quibus cum melle paravimus electuarium, ex Varonio: uſi fuimus veſicâ muſtelæ, aſellis, cancris fluviatilibus, vermibus terreſtribus exſiccatis; & morbo permanente reſtabat pervenire ad cantharidas per os aſſumptas, quas *lib. 4. ſimpl.* ponit Galenus inter putrefacientia, & erodentia, quæ toto genere ſunt lethalia pharmaca, quæque ex Rhaſi *lib. 22. continentis,* exhibita ad pondus auri in potu, cauſant apoſtemata, veſicam exulcerant, efficiunt ſanguinis mictum,

Digitized by Google

dum, & properanter mortem inducunt ex Galeno *lib. de theriaca ad Piſonem* : ex Aëtio *lib. 4. ſerm. 1. cap. 49.* ex Paulo *lib. 3. cap. 31.* Tamen in pauca quantitate poſſe exhiberi docuit Galenus *lib. 5. de ſimpl. medic. facult. c. 23.* centeſimam partem unius dragmæ poſſe exhiberi fatetur Author *lib. 4. de rat. vict. text. 122.* Tres cantharides ablatis pedibus, & alis, Galenus *lib. 2. ſimpl.* integras exhibet: *lib. 2. de antidotis* alas, & pedes eſſe earum antidotum fatetur, pro eis qui corpora ſumpſerunt. Nos juxta Galeni doctrinam exhibuimus ægræ integras cantharides; & ex doctrina Dioſcoridis *lib. 2. cap. 54.* duo grana ex ipſis integris præſcripſimus, & poſtea tres cum emulſione ſeminum melonum, & cum lacte, quæ pluries repetita profuerunt parum, dolores tamen aliquos circa ureteres commovebant. Exhibuimus ultimò urinam extractam ex veſica hirci nuper ſciſſi, & omentum poſuimus ſupra ventrem; profuit hoc remedium præ reliquis in utraque iſchuria.

§. V.

Lapidum generatio in corpore, in quibus fiat locis, & quo in loco in ægra genitos fuiſſe conjectabamur.

Hippocrates generationem calculorum in noſtro corpore cognovit *lib. de aëre loc. & aquis lib. 4 de morb.* & *in coacis prænotionibus.* Galenus *lib. 1. de locis affect. cap. 1. & 5. lib. 6. de locis affect. cap. 2. lib. 6. Epidem. ſect. 1. comm. 6. & ſect. 3. comm. 15.* & licèt ſolùm in veſica, & renibus admittat generari calculos *lib. 1. de loc. cap. 5.* & *6. de loc. cap. 2.* tamen *lib. 4 de loc. cap. 8.* vidiſſe illos fatetur tuſſi rejectos ex pectore: *lib. 6. vulgar. ſect. 1. comm. 6.* admittit poſſe generari in arthriticis in locis patientibus fluxionem: & *lib. 4. method. cap. 2.* in abſceſſibus tenet vidiſſe calculos. Sed non ſolùm in ijs partibus, ſed in reliquis corporis partibus lapides poſſe generari pluribus obſervationum exemplis confirmat Sennertus. Nam generari in cerebro obſervat Joannes Kentman *libello de calculis.* Hollerius *lib. 1. de morb. intern. curat. in ſcholio cap. 48.* Cornel. Gemma *lib. 1. Coſmocrit. cap. 6.* Fabricius *cent. 1. obſervat. 11.* Generari in palpebra vidit Aëtius *tetrabili 2. ſerm. 3. cap. 8.* Julius Cæſar Scaliger *exercit. 108. ſect. 3.* Sub lingua vidit Nicolus Florentinus *ſerm. 4. tract. 1. cap. 8.* & *ſerm. 5. tract. 9. cap. 12.* Guainer. *tract. de calcul. paſſion. cap. 1.* Kentman ubi ſuprà, Cornel. Gemma ubi ſuprà, Joubertus *paradoxi 3. decade 2.* In tonſillis & in faucibus obſervat generari calculos Nicolus Florentinus *ſerm. 5. tract. 9. cap. 12.* Langius *lib. 1. epiſt. 57.* Kentman. ubi ſuprà, in gutture obſervant. Avicenna *lib. 3. fen. 9. cap. 9.* in pulmonibus, Galenus citatus, Trallianus *lib. 5. cap. 4.* Arethæus *lib. 1. cap. 1.* Ægineta *lib. 3. cap. 31.* Fernelius *lib. 5. de part. morb. cap. 10.* Benivenius *de abdit. morb. cauſ. cap. 24.* Scaliger ubi ſuprà, Dodonæus *medic. obſervat. cap. 23.* Trincavellius *lib. 10. curat. affect. cap. 6.* Cardanus *4. aph 79.* Circa baſim arteriæ magnæ obſervat Cornel. Gemma, ubi ſuprà. In cordis arterijs vidit Fernelius *lib. 5 part. morb. cap. 12.* In corde vidit Hollerius *lib. 1. de morb. intern. in ſcholio cap. 29, & 50.* & *cõm. 1 in lib. 6. ſect. 2. coacar.* Eraſtus *apud Scholzium 103.* In mammis vidit Lemnius *lib. 4. de occult. nat. mirac. cap. 12.* In ventriculo Nicolus Florent. *ſerm. 5 tract. 4. cap. 54.* Gentilis *in Avicennam lib. 4. fen. 1. tract. 1.*

cap.

Digitized by Google

cap. de febre ſextana. Cardanus *contradict. 9. lib. 2. tract.* 1. & *lib. de ſubtilit.* Gemma ubi ſuprà. In inteſtinis obſervat Galenus *1. de loc. cap.* 5. *& 6. de loc. cap.* 2. Arculanus *in 9. Rhaſis*; Gentilis ubi ſuprà: Benivenius *cap.* 19. Fernelius *lib.* 6. *part. morb. cap.* 9. Scaliger ubi ſuprà: Trincavellus ubi ſuprà, & Kentman. Hollerius *lib.* 1. *de morb. cap.* 48. *in ſchol.* Capivaccius *lib.* 3. *cap.* 13. Mercurial. *lib.* 1. *de excrem. cap* 4. *lib.* 2. *variar. cap.* 2. Paræus *lib.* 24. *cap.* 19. Petrus Salius *Annot. in cap.* 79. Marcel. Donat. *hiſtor. mirab. lib.* 4. *cap.* 3. Crato *epiſtol.* 140. Foreſtus *lib.* 14. *cap.* 26. In meſenterio Fernel. *lib.* 6. *internor. morb. cap.* 9. Hollerius ubi ſuprà. In vena portæ Columbus *lib.* 15. In hepate Kentmanus ubi ſuprà; Benivenius *cap.* 13. Dodonæus *in ſchol.* Rhodiginus *lib.* 4. *cap.* 17. Scaliger ubi ſuprà. Camenicenus *in Mathiolum lib.* 5. *epiſtol.* Hollerius ubi ſuprà, Columbus ubi ſuprà, Dominicus Leon. *de art. medic. lib* 5. *cap.* 6. In veſica fellis Florentinus ubi ſuprà, Benivenius *cap.* 94. Dodonæus *in ſcholio*, Fernelius *lib.* 1 *phyſiol. cap.* 7. Fallopius *in obſervat.* Gemma Coſmocr. *lib.* 1. *cap.* 8. Foreſtus *lib.* 14. *cap.* 26. In liene Veſalius *lib.* 5. *cap.* 9. Hollerius ubi ſuprà. In venis hæmorrhoidalibus Columbus ubi ſuprà. In umbilico Author Definit. Nicolus *ſer.* 5. *tract.* 9. *cap.* 13. Saxonia *lib.* 3. *cap.* 41. In utero obſervat Hippocrates 5. *Epid. agro* 25. Aëtius *tetrabil.* 4. *ſerm.* 4. *cap.* 98. Nicolus *ſerm* 5. *tract.* 9. *cap.* 12. Hollerius ubi ſuprà. In veſica verò & renibus obſervârunt omnes practici.

Sed in quo loco tanta copia calculorum, qualis fuit expurgata ab ægra, fuerit congenita, maximum induxit dubium: non parva fuit conjectura, quòd fuiſſent in utero congeniti lapides, & oppreſſis vijs urinæ inde fuerit orta iſchuria: à Baronio obſervatum eſt ex Maſſaria *lib* 1. *cap.* 17. vidiſſe plures lapides magnitudinis juglandis ex utero cujuſdam Monialis fuiſſe rejectos, cujus præſtabat indicium, quòd utraque iſchuria juxta menſtrualem purgationem ſupervenerit, quòd tanta copia lapidum, & ſabuloſæ ſubſtantiæ nequivit contineri in renibus, & vijs ſupra veſicam; quòd lapides in tam magna quantitate, nec poterant pertranſire per ureteres & emulgentes, quòd ſine dolore ferè evacuabantur, quòd in tranſitu per illas vias arenulæ, & parvus lapis cruciatibus ac doloribus infeſtant, ſine quibus pluſquam lib. ij. ejiciebat noctu, & die, & hoc per plures perdurabat, nec poterat alia reperiri via quaſi indolens, per quam deſcenderet ſimul cum urina tanta copia calculorum, & ſabuloſæ ſubſtantiæ ſine dolore & niſu in expulſione, quòd poſt tot ſecula ab Hippocrate & antiquioribus Medicinæ parentibus calculorum generatio in utero fuerit reperta.

§. VI.

Lapidum generatio in corpore à quibus proveniat cauſis, præcipuè in vijs lotio deſtinatis.

PRo lapidum generatione intra corpus noſtrum, duplex cauſa reperitur: materialis, ex qua fit, quæ eſt fæculenta, lutoſa, terrea, craſſa, & viſcoſa: & efficiens, à qua in lapidem mutatur. Præcipua diſpoſitio requiſita in materiali cauſa eſt viſciditas ſeu tenacitas. Et viſcoſum ex Ariſtotele *lib.* 4. *metheor. cap.* 2. *humidum exiſtens molle eſt, ad multumque ſe extendere poteſt.* Hanc pro calculis requiri materiam docuit

Digitized by Google

docuit Hippocrates *lib.4. de morb.* & *lib. de loc. aëre, & aquis.* Galenus *lib.6. Epidem. ſect.3. comm.15.* Aëtius *lib. 3. ſerm. 3. cap. 4. & 9.* Avicenna *lib. 3. ſen. 18. tract. 2. cap. 16.* Alexander *lib. 9. cap. 4 & 7.* Paulus *lib. 3. cap. 45.* De efficiente cauſa major eſt dubitatio : fit enim lapis dum fit dura glutinoſa materia. Durum ex Ariſtotele *eſt quod ſecundùm ſuperficiem non cedit in ſeipſum* : & hoc fit tale vel à frigore, vel à calore : A frigore concreſcere intra corpus non datur; reſtat quòd fiat à calore, ut tenet Galenus *lib. 6. Epidem. ſect. 3. comm. 15. lib. 14. methodi cap. 4. lib. 2. de natur. human. comm. 13.* Juniores antiquam hanc rejiciunt opinionem, quia non judicant in corpore poſſe reperiri adurentem calorem, à quo inducatur lapidis durities, & ſi à moderato calore fierent lapides, aquâ madefacti diſſolverentur, ſicut lateres diſſolvuntur, qui concrevêre calore : Ideò cum Cordæo admittunt præter calorem in glutinoſa materia dari vim congelativam, qualis reperitur in corallo, qui circumdatus ab aëre à propria vi ſuæ materiæ concreſcit, hancque virtutem tribuunt alij ſali, aut tartaro, alij aëri ut tartareæ vi commixto; alij tribuunt vim illam ſucco lapideſcenti. Sennertus ijs adhæret, vim quandam lapidoſam tribuens aliquibus materiebus, qua ſimul cum calore concreſcunt, & lapides fiunt : atque horum Authorum ſententias, ſuamque contendit confirmare pluribus rationibus, & exemplis.

Sed meo judicio fruſtra Sennertus, & reliqui contendunt diſcedere ab Hippocrate, Galeno, Ariſtotele, & reliquis, qui ex eorum opinione contendunt, quòd calor ſit ſolus efficiens cauſa lapidum, qui in noſtro corpore generantur : ſi aliqua tamen qualitas, virtuſque reperiatur ex parte materiæ, quam nos etiam neceſſariam admittimus; hanc nos non efficientem eſſe cauſam dicimus, ſed diſpoſitionem, ut lapidis forma introducatur in tali materia, à qua forma provenit, & conſervatur durities, quæ nequit aquâ diſſolvi; ſicut enim in mineralibus à calore ſolis fiunt varia mixta ex terrea materia diverſa, non quia in illis eſt alia virtus generativa, ſed quia eſt diſpoſitio ut fiat aurum, argentum, aut ferrum ob ſupervenientes formas juxta materiæ diſpoſitiones diverſas à ſole genitas, ex quibus ſequitur durities, & conſervatur, quæ nequit dilui, licèt injiciatur in aquam, & ſicut intra noſtrum corpus poſitâ diſpoſitione in materia, ſine peculiari vi generativa animalis reſidente in materia ex qua fit, fit animal, à cujus forma conſervatur ſubſtantiæ modus illi debitus, ſine eo quòd in aqua poſitum liquetur ejus materia, ſed reddatur ad mollitiem, quam priùs habuit; ſimili modo dicendum in lapidum generatione in noſtro corpore, quorum non eſt eadem ratio ac in lateribus : in ijs enim ſolùm mutatur forma accidentalis à mollitie in duritiem, à calore deſiccante; & ideò poſſunt ab humectante virtute, aquæ reduci ad amiſſam humiditatem : In lapidis productione fit generatio ſubſtantialis, & introducitur forma ſubſtantialis lapidis, cujus eſt propria paſſio durities, quæ reſultat ex illa intenſior, quàm quæ introducitur à calore, & præceſſit tanquam prævia diſpoſitio.

Ex quo conſtat non eſſe ſuperaddendas entitates fictitias ſine fundamento, præcipuè cùm in Parentum doctrina ſint manifeſtæ omnes cauſæ lapidum; & ſimilis ratio convinceret ad infinitas quærendas alias

alias generativas virtutes , aurificam in materia auri, ferrificam in materia ferri, & ſic de alijs mineralibus.

CONSULTATIO DECIMA-QUARTA.

De Chocolate, ejus uſu, & quam potus habeat rationem.

CONTINET.

§. I.

Refertur occaſio conſultationis, & eventus.

§. II.

Quid ſit chocolate proponitur, & ex quibus componitur Indica hac confectio.

§. III.

Quæ ſit temperies Indicæ confectionis chocolatis, & quæ ſint ejus vires.

§. IV.

Sub quo potûs genere ſit, qui ſit ex chocolate, & qualem habeat vim alimenti.

§. V.

Qualiter potus chocolatis judicetur non frangere jejunium.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Refertur Occaſio conſultationis, & eventus.

CATHOLICUS noſter Potentiſſimus Hiſpaniarum, & Indiarum Rex, uſum chocolatis, qui fertur ex illis, abhorrebat, renuebátve, donec elapſo anno laboraverit ventriculi debilitate, virium laſſitudine, & ventris adſtrictione. Proponebatur chocolate pro his omnibus utilis, renuebat tamen; ſed cùm loco ejus ex pharmaceutica Medicinæ parte nulla ipſo gratiora ſe offerrent medicamenta, loco eorum illum prætulit, paulatimque aſſueſcens in interpolato dierum uſu, ad quotidianum pertranſivit, ſemel unoquoque mane illo utens: ventriculus roboratus eſt, corporis animales motus validiores ſunt redditi, venter in aſſuetã redijt conſuetudinem. Dum in ijs bene ſe haberet, coincidit dubium: An jejunandi causâ deberet intermittere aſſuetudinem; proponebatur enim ab aliquibus hunc potum frangere jejunium, quod nobis novam dedit occaſionem conſultationis hujus, in qua utrumque proſequemur: Quid ſit chocolate, & an potus, qui ex illo conficitur, ex eis ſit quæ valent frangere jejunium.

Digitized by Google

§. II.

Quid ſit chocolate preponitur, & ex quibus componitur Indica hac confectio.

PInellus *in quæſtione de chocolate*, & recenſiti ab ipſo, Petrus Martyr *decade 5. Occeani cap. 4. & decade 8. cap. 4.* Frater Toribius de Molina *tract. Indiar. cap. 1.* Acoſta *lib. 4. hiſtor. natural. de Indis cap. 22.* Gomar. *2 part. hiſtor. Indor.* Benzon *lib. 2. hiſtor. Indorum cap. 16.* Padilla *lib. 2. hiſtor. ſanct. Domini de Megico.* Herrera *decade 2. hiſtor. general. Indor. lib. 6. cap. 13. lib. 7. cap. 16. decade 4. lib. 8. cap. 3. & 9.* Torquemada *lib. 14. Indiar. cap. 10. tom. 2. Monarch. Indiar.* Caſtillo *cap. 3. & 5. hiſtor. Indorum.* Corneſo *lib. ſimpl. medicam. Indiar. cap. del cacao.* Barrios Rovilius *in ſuo herbario.* Hernandez *hiſtor. natural. nova Hiſpania lib. 1. ſect. 2.* Antonius Recus *lib. rerum medicar. nove Hiſpaniæ.* Carolus Cluſius, Figueroa, & Marrandus, & recenter Zachias *tom. 1. lib. 2. cap. 15. lib. 9. tit. 8. tom. 2.* Caldera *in Tribunali Medica ſect. 4. cap. 2.* Pater Thomas Urtado *tractatu de chocolate*, de ipſo plura proponunt. Ex quibus deducitur, quòd eſt quædam compoſitio, ſeu confectio Indica compoſita ex varijs ingredientibus, quorum Baſis eſt *Cacahualt*, quod Hiſpani vocant *Cacao*, fructus arboris dicti etiam *Cacao*, qui reperitur apud Indos in varijs provincijs, in Guatimala, Soconuſco, Chiapa, Nicaragua, Tabaſco, Yucatara, Guaxaca, Haxiaſa, in montibus Syracuſæ, & Antiochæ, Venezuela, Guaialquil, Acapulco, Tepuano, Paytiti, & alijs calidis regionibus Indorum. In eis *Cacao* arbor accreſcit non abſimilis palmæ cum nudo trunco, terminato in copioſum foliorum numerum ſimilium folijs ficus: virgulæ porriguntur in ulnæ longitudinem, & ſemiſſem alterius partem, floreſcunt bis in anno, flores ſunt pallidè dealbicantes, ex eis fiunt quaſi parvi virides melones, oblongi, continentes à viginti uſque ad triginta grana, quæ ſicut arbor, à qua procreantur, à noſtris vocantur *Cacao*, & granum quodvis obtegitur tunicâ aliâ, ſub qua eſt caro, ex qua fit chocolate: vocant Indi fructum hunc *Cacahualt*.

De temperamento in *Cacao* variant Authores. Franciſcus Hernandez *lib. 1. ſect. 2. cap. 36.* temperatum eſſe in primis qualitatibus aſſerit, cum levi vergentia in frigiditatem, & humiditatem: Guillelmus Robilius *lib. 8. cap. 93.* frigefacere corpus fatetur: Doctor Joannes de Barrios illis ſubſcribit. Joannes de Cardenas de *Cacao* viridi, & non torrefacto dicit, quòd ventrem adſtringit, cohibet menſtrua, retinet lotium, obſtruit jecur, & lienem, debilitat ventriculum, lædit reſpirationem, efficit melancholicos affectus, lipothymias, uteri ſuffocationes, & hydropem, quæ frigidam atteſtantur temperiem; ſi verò torrefiat *Cacao*, & trituretur, inquit, quòd curat obſtructiones, juvat coctiones, & appetitum; uteri ſuffocationes cohibet, vires adauget, & cauſat lætitiam, quod calidam atteſtatur temperiem. Horum autem contrariorum effectuum cauſam reddit, quia ex varijs partibus componitur terreis, aëreis, & igneis: in terreis frigiditatem habet, & ſiccitatem, craſſitiemque terreſtrem, ac melancholicam: In aëreis habet prædominantem caliditatem, & humiditatem, butyroſamque ſubſtantiam, ſeu oleaginoſam ac pinguem: In igneis habet præ-

do-

dominium caliditatis & ſiccitatis, ob quas amarum habet ſaporem, & ſolet cauſare capitis dolorem.

Ex ijs deduco, quòd Cacao ante torrefactionem, præcipuè ſi ſit viride, frigidum eſt, & ſiccum in primo gradu ſaltem: Poſt torrefactionem, & triturationem, cùm reſolvantur partes frigidæ terreæ, & aqueæ prædominantur aëreæ & igneæ, & Cacao torrefactum redditur humidum, & ſaltem in primo gradu calidum; ex quo provenit, quòd cauſet contrarios effectus, quàm ante torrefactionem, ſicut contingit in lapide, ex quo fit calx, qui per torrefactionem mutatur à frigida in calidiſſimam naturam. Cacao, ut ex illo fiat chocolate, torrefactione præparatur, ob quam denudatur à tunica exteriori, & mutatur in butyroſam maſſam, amiſſis terreis partibus; fit paſta mollis, dum malaxatur. Nec torrefactio debet eſſe magna, ut appetunt aliqui Recentiores; amittit enim butyroſam ſubſtantiam, fit parvi nutrimenti, & inſalubris, magis ſiccum, & minùs calidum, nimis reſolutis aëreis partibus. Poſtquam torrefit cacao, in matate demollitur, donec mutatur in mollem maſſam, ac lenem, ubi illi ſuperadduntur variæ ingredientia, ex quibus omnibus ſimul cum ſaccharo fit Indica confectio dicta *chocolate*.

Hujus Pinellus varias refert compoſitiones, & ex ipſo transfert Caldera. Robles tribus pro libris de cacao ſuperaddit duas uncias aniſorum, unciam unam cinamomi, caryophillorum unciam ſemiſſem. Ledeſma pro centum granis de cacao ſuperaddit Axiduo, pugillum aniſorum, caxelli duo, Maſcaſuchiles duo, vel ſex roſas Perſicas. Teſactu unum, cinamomi dragmas duas, avellanas duodecim, & totidem amygdalas, ſacchari libram ſemiſſem, Achiote parum. Medicus de Marchena pro ſeptem centum de cacao ſuperaddit libram unam, & ſemiſſem ſacchari, cinamomi uncias duas, quatuordecim chiles, dimidiam unciam caryophillorũ, ex fructibus campehe, quos noſtri vocant vainillas oloroſas, tres, cinamomi uncias duas, quatuordecim chiles, dimidiam unciam caryophillorum, vainillas tres, cinamomi dragmas duas, vel aniſorum dragmas quatuor, & parum de achiote. Apud noſtrates fit communiter hæc confectio varia, quivis enim variat in ingredientibus, & in eorum doſi pro nutu, aut voluptate. Alij verò pro temperie, aut morbis, pro quibus afficiuntur: qui benè temperati ſunt, nec ultra propriam commoditatem quidquam optant, pro libra una de cacao alteram ſuperaddunt ſacchari, quatuor vainillas dictas apud nos oloroſas, unciam unam, aut ſaltem ſemiſſem cinamomi, & de achiote aut parum, aut nihil, ſi timent urinæ ardorem.

§. III.

Quæ ſit temperies Indicæ confectionis Chocolate, & quæ ſint illi vires.

De temperie chocolatis nequit abſolutè determinari gradus, variæ enim ſunt illius compoſitiones, & præter adducta ingredientia, varia alia apud Indos ſunt in uſu pro ejus compoſitione, quibus plerique utuntur, quæ calidiſſima ſunt; utuntur enim Axi, Chili, Chilcotes, Chiltecpin, Tonalchiles, Chilpatlagna, quæ tertio gradu ſunt calida: ſuperaddunt alij Mecazuchil calidum in quarto gradu, alij Vinacaxchil parum diſtãs in calidita-

Digitized by Google

te: alij Mahax in ſimili gradu calidum, ſicut alij Nacaz, Juchitli, Tiljuchith, ex quibus magis minúſve calidum reddi eſt neceſſe: ſuperaddunt alij ambarum, & moſchum & alia plura aromata. Zacutus *de praxi Medica ádmirabili lib. 2. obſervat. 6.* licèt hujus confectionis ſe ignarum oſtendat, ejus has protulit vires: ventriculum roborat, ob fructum cacao, & radicem vocatam Bachina, flatus diſcutit, mucoſam pituitam per alvum educit, pituitoſoſque ac craſſos humores, venerem potenter excitat, prodeſt aſthmaticis, mitigat veſicæ dolores ortos ex flatu, ructus levat, menſtrua movet, obſtructiones aperit. Caldera chocolatem judicat eſſe temperatum, quia, inquit, fit ex frigido cacao, & ex aromaticis calidis, & ſtatim calidum illum eſſe fatetur convictus ex ejus viribus, quia abſtergit, & aperit, quod triturationi maximè tribuit, & hæſitans varia proponit, nec nimis cohærentia.

Ego verò judico, quòd chocolate ratione *Cacao* ſit calidum in primo gradu, juxta illius temperiem, & quòd ob calida alia ingredientia, poteſt porrigi uſque ad ſecundum; quòd maximum præſtat alimentum, ſitim auget in bilioſis, cohibet in reliquis, ventrem movet, abſtergit, & aperit obſtructiones, prodeſtque quàm maximè in ventriculo corroborando, famem excitat, coctionem juvat, flatus diſcutit, maximè eſt utilis pro omni frigida intemperie corrigenda; in cachexia, hydrope, & hypochondriaca affectione, dum ſucci non bileſcunt, lotium movet, generationem juvat. Nocet pycrocolis, in quibus ventriculus bilioſis ſcatet ſuccis, aut calidâ, aut ſicca laborat intemperie, in febribus bilioſis, & præcipuè in quovis lotij ardore.

Ob has vires maximè profuit in Catholico Rege noſtro illius uſus, ex quo ventriculi languor robur recepit, vires laxæ recuperatæ ſunt, venter ad naturalem redijt conſuetudinem.

§. IV.

Sub quo genere potûs ſit, qui fit ex chocolate, & qualem habeat vim alimenti.

Chocolate, ut ſolida eſt ſubſtantia, paſtaque aut compoſitio Indica, ſolius cibi habet rationem, dum verò diſſolvitur in aqua, & potûs, & cibi habet rationem. Indi illum pulveriſatum immiſcent cum Atole, quod potûs eſt genus etiam ab ipſis uſitatum. Alij diſſolvebant in aqua cum melle Malaguey. Noſtri diſſolvunt in aqua cum ſaccharo; ſed alij in aqua frigida; alij in aqua calida; alij donec ferveat, alij donec mutetur in ſpumam, quam ſeparant in aliud vas, & ea utuntur, nec omnes cum eadem quantitate efficiunt potum; alij craſſiori hoc potu utuntur; diluto magis alij; communiter pro unaquaque potione duæ ſufficient unciæ de chocolate, & duæ ſacchari.

Potus, inquit Beyerlink *tom. 6.* dicitur, pro omni eo, quod bibitur levandæ ſitis gratiâ; ſed plurima Electuaria, Julepi, & alia liquida medicamenta, ſunt potus, & tamen non levandæ ſitis causâ, ſed ob ſanitatem bibuntur. De naturali potu hoc potiùs eſt verum. Potus tamen latiſſimè ſumitur pro quacunque ſubſtantia liquida, quæ bibitur causâ levandæ ſitis, elixationis alimenti, vel ob alios fines, & potus in hac acceptione eſt duplex; alter naturalis, à natura levandæ ſitis gratiâ, & ob cibi elixationem productus; alter eſt artificia-

Digitized by Google

ficialis, & ex hominum induſtria factus. Naturalis potus eſt duplex; alter à natura deſtinatus,& productus pro omni animantium genere,& dicitur aqua; alter à ſummo Deo hominibus conceſſus, & vocatur vinum. Artificialis potus eſt multiplex; alter ex ſua natura eſt cibus,licèt liquidus, à natura deſtinatus in nutritionem,ab hominibus pro potu acceptus,ex modo quo aſſumitur,ut carnis expreſſiones, inſtillationeſque,quæ carnis ſubſtantia ſunt,licèt liquida; & lac, quod ex Nonnio eſt ſanguis concoctus ad infantium alimentum, & ex Hippocrate *lib. de alimento*, à natura deſtinatum. Alter majori ex parte eſt potus,commixtus tamen cum ſolidiori cibo, ut caro in aqua diſſoluta, mel,ſaccharum, farina,aut chocolate.

Omnis cibus, quantumcunque ſolidus, admixtam habet potûs ſubſtantiam, quæ poſt coctionem materiam præſtat pro lotio,& in diſtillationibus,ut aquea extrahitur. Omnis potus cibi habet commixtam materiam,& alimentum præſtat. De quo maximè poſſet dubitari,eſt de aqua, quæ à natura pro potu fuit conceſſa omnibus animalibus, & eſt ſimplex elementum, de quo dicit Ariſtoteles *lib. de ſenſu & ſenſibili*,adverſus Pythagoræos, quòd ut tale non poteſt nutrire: & Galenus 3. *de ratione victûs,textu* 17. inquit: *At qua nullo modo nutriunt, ſicuti aqua, ea virtutem neque ſummè debilitare, neque ſummè roborare quiſpiam dixerit*: & *lib. 4. aphoriſm. comm.* 32. inquit, *Aqua verò neque epota, neque extrinſecus occurrens apta eſt ſolidas animalis partes humectare.* Sed ipſa, adhuc ſi elementalis deſerviret pro potu, poſſet ſaltem nutrire inadæquatè partes aqueas, quibus eſt ſimilis in modo ſubſtantiæ, ut diximus *parte 1. ſectione 2. Reſolutionum Medicarum.* Quæ pro potu deſervit, ſive putealis, ſive fluvialis, ſive fontana, ſive pluvialis, ſive cyſternina, licèt non ſit perfectè mixta, ut tenet Cæſar Benedictus, nec ex commixtione cum cibo vim habeat nutriendi, ut tenet Tancredo, aliqua tamen ex parte ſit commixta alijs mixtis ſubſtantijs, & cibi rationem habet, vimque nutriendi, ut docet Hippocrates *libro 1. de Diæta. Ignem omnia vorare, aquam verò omnia nutrire*, protulit, & *libro 3. de ratione victûs textu 19.* dicit, *ſed & multà, quàm aqua multò potentior*, ubi aliquam concedit in aqua nutriendi potentiam: *libr. de alimento*, & aquæ, & aëri vim nutriendi tribuit, dicens: *cibo, potu, & aere nutriri partes corporis*: ſi aër nutrit, potiùs nutrire poterit aqua. Ariſtoteles *ſectione 1. Problem.* 13. aquam nutrire probat, ex eo quòd aquarum mutationes ægrè ferunt corpora. Galenus *libro 3. de ratione victûs in acut. potentiorem aquam docet habere aliquam vim nutriendi; potentiorem* vocat ob commixtionem, ob quam ad nutriendum ſit potentior: *lib. de pulſibus ad Tyrones capite 24. aqua*, inquit, *omnium quæ offeruntur minimum alimentum præbet*, quaſi docens, quòd ex ſua natura,niſi commixtionis gratiâ, inadæquatum tantùm præſtat alimentum, quod minimum eſt reſpectu adæquati. Athæneus *libro* 11. probat aquam nutrire, quia ex ſola illa Cicadæ nutriuntur. Cælius Rhodiginus *libro* 13. *capite* 24. narrat puellam in Hiſpania ſolâ aquâ vixiſſe ultra vigeſimum ſecundum annum. Rondeletius *libro* 1. *de piſcibus, capite* 12. obſervat plures piſces in vaſis vitreis cum ſola aqua nutriri, & vivere multum temporis.

De vino, quod potus eſt, & à ſummo Deo

Digitized by Google

Deo hominibus præcipuè in hunc finem condonatum, Mercurialis in Piſanis præfectionibus non eſſe alimentum contendit, nec habere vim nutriendi aliquam, quia nulli ex ipſo ſolo vixiſſe contigerit nutriri, nec partes habet ſolidas, quæ pro nutritione requiruntur, & ideò Galenus *lib. de facult. medicament.* illud inter nutrientia non reponit, ſed tantus vir ſolus recedit à communi omnium opinione, ab antiquis recepta, & à cunctis experta. Hippocrates *lib. de alimento*, inquit, *quibuſdam lac alimentum ſecundùm naturam, alijs autem non ita; quibuſdam vinum alimentum, quibuſdam non eſt alimentum*, id eſt idoneum. Galenus *3. de aliment. facult.* inquit, *Vinum quidem ex eorum numero eſt, quæ noſtrum corpus alunt; omnes fatentur: nam ſi modo quid alit, nutrimentum eſt: vinum etiam in numero alimentorum eſt ponendum, quidam tamen Medici negant, id alimentum eſſe appellandum, quòd potus in ſermone quotidiano alimento ſit oppoſitum, velut alimentum, & cibus, & eſca, & edulium dicitur: ob eam cauſam vinum nolunt vocare alimentum, quamquam alere ipſum non diffiteantur.* Ex quo patet ab omnibus admittendum vinum dicendum ſaltem eſſe potum valens alere, licèt non dicatur propriè alimentum, quia in potum à natura eſt deſtinatum. *Lib. de temperamentis*, inquit Galenus, *Vinum verò ut adſimiletur, mutationem deſiderat minimam, quo fit, ut tum nutriat, tum roboret celerrimè. Et 2. aphoriſm. 18. celerrimè, & maximè univerſum vinum alit.*

De potu artificiali magis manifeſtum eſt, quòd ſit cibus, ſeu alimentum: fit enim ex aliquo, quod ex ſua natura alimentum eſt, eſtque hic potus ex hominum induſtria factus, ex ſolido alimento in liquidum, ſeu potabile, mutato per coctionem, liquationem, expreſſionem, colationem, filtrationem, diſtillationem, infuſionem, vel diſſolutionem; undè licèt in formam potûs mutetur, hæc potio, ex modo quo aſſumitur, eſt potus, ex ſua natura eſt alimentum; & per hoc differt potus artificialis à potu naturali, quòd naturalis potus eſt ſimpliciter, & per ſe potus, per accidens eſt cibus: potus verò artificialis per ſe eſt cibus, ex quo fit, per accidens eſt potus, quia liquida eſt ſubſtantia, quæ bibendo ſumitur.

Potus verò chocalatis eſt cibus, qui fit per diſſolutionem paſtæ Indicæ confectionis; & cùm alimentum, quod diſſolvitur, aliud ſit abſolutè ſolidum alimentum, ut caro quæ diſſolvitur in jure; aliud ſpiſſatum alimentum factum ex liquido ſicco, ut mel, manna, ſaccharum; potus chocolatis utrumque continet, quia dum diſſolvitur, diſſolvitur cacao, & alia ingredientia, quæ ſolida ſunt alimenta; & diſſolvitur ſaccharum, quod eſt alimentum ſolidum ſpiſſatum ex liquida ſubſtantia.

Potus artificiales varij reperiuntur apud omnes gentes omni ævo uſitati, inter quos proponuntur varia vina medicata, quorum meminit Myrepſius *ſect. 37. cap. 29.* Aëtius *tetrab. 1. ſerm. 3. cap. 38. 60. & 61.* Oribaſius *lib. 5. medic. collect. cap. 25.* Trallianus *lib. 1. cap. 15.* Ægineta *lib. 1. de re medica cap. 23. lib. 7. cap. 9.* Celſus *lib. de re medica 4. cap. 5.* Ex quibus Quercetanus plura refert vina medicata, Vinum Acori, vinum Angelicæ, vinum Enulatum, vinum de Tuſſilagine, vinum Anthioſatum, vinum Salviatum, Bugloſſatum, Iuniperinum, Euphragiæ, Fœni-

Fœniculatum, Hyſſopi, Epithymi, Hyperuonis, abſinthii, Centaurii minoris, Alkekengi, Eryngiorum, Scilliticum ſimplx ſenæ, Hermodactillorum, Turbith, ſeminis Ebuli, ſeminis Sambuci, ſeminis Hederæ, vinum Hippocraticum, & claretum, Antepilepticum, Antepoplecticum, Anteparalyticum; Zedoariæ, Chalybeatum, Antephreneticum, Cydonites, Penanthinum, Rhoides, Melomeli, Hydromeli, Omphacomeli, Aromatices, Nectarices, quæ ob varios affectus ordinata potus ſunt artificiales.

Sed ſine vino artificiales potus fiunt varii ex variis ſimplicibus, variiſque aliis ingredientibus cum aqua, aut per expreſſionem, aut alios modos, quos retulimus, quorum qui inebriandi habent vim, vina etiam ſolent nominari, inter quæ Zythum, & Cereviſia, uſitata ſunt potus genera apud omnes fere Septentrionales, circa quos vices non reperiuntur: Fit ex hordeo, & lupulis; alia fiunt ex tritico, & aliis ſeminibus: apud alias nationes ex piris, & aliis arborum fructibus: præcipue fit ſydra ex pomis, ex melle fit hydromel, ſeu melicratum apud Antiquos uſitatum, apud Hiſpanos in frequenti uſu, & vocatur Aloxa, apud Indos Chicha, eſt potus habens vim inebriandi. Similiter fit ex Indorum tritico apud nos Maix, in Peru, Zara, ſi coquatur, Mori, ſi torreſiat, Anica: fit potus apud eoſdem ex radice Yuca dicta, ſeu Cazavi inebrians, ſicut zora, ſeu chicha: fit apud alios Chupo, & ex Molli alius ſimilis potus; ſicut ex fructibus Auzubæ: Ex melle potum Guarapum faciunt; alii & ex aliis fructibus: Lacina fit ab aliis, & eſt potus ſimilis potui chocolatis factus ex foliis arboris ſic dictæ: Ex ſimili commixtione alicuius maſſæ, ſeu diſſolutione in aqua fit etiam Atole, Puſole, ſeu Api, aut Puxcoapi: Ex farina tritici Indici diſſoluti in aqua, aut ſimul commixti cum illa: Similiter & chuno fit ex radicibus, quas vocant noſtri Papas, quas diſſolvunt in aqua pro potu, poſtquam rediguntur in farinam fit etiam Ulpyo ſeu Ullapu, Pito, aut Purux ex farina tritici Indici torrefacti cum aqua frigida commixta, & ſacharo fit potus, qui omnes artificiales ſunt, ſicut apud nos julepi, ſyrupi, & aliæ innumeræ potiones, quæ fiunt apud pharmacopolas, ex variis electuariis, aliiſque medicamentis in formam potus diſſolutis cum aquis, aliiſve liquoribus, ut facilius poſſint ſumi ab ægrotis.

§. V.

Qualiter potus chocolatis judicetur non frangere jejunium.

Conſtat ex dictis chocholatem liquatum cum aqua eſſe potum, non tamen ex eo, quod ſit potus infertur abſolute, ut intendit Magiſter Thomas Urtado, quod non frangat jejunium, quia hoc ſimpliciter eſt intelligendum de potu naturali, aqua inquam & vino, de hoc licet ex ſua natura ſit potus, & hominibus à Deo in potum conceſſus; tamen aliqui dubitarunt, & antiquiores abſtinebant ab eo in die jejunii, ut tenet Cyrillus Hieroſolymitanus: ſed cum potus naturalis ſit, omnes jam Theologi receperunt non frangere jejunium, ita ut hoc idem teneant, etiam ſi in fraudem jejunii ſumatur. Navarro *in ſumma latina cap.* 12. *num.* 15. Sanchez *lib.* 5. *conſilior. cap.* 2. *dubio*

2. *dubio* 13. Joannes Sanchez *ſelect.* 51. *num.* 2. Fagundez *in quartum Eccleſiæ præceptum lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 46. qui, ut refert Magiſter Urtado tenet hanc ſententiam eſſe communem Theologis, ac Juris Profeſſoribus. Ratio hujus eſt, quia cum ex ſua natura ſit potus, & potus non ſit prohibitus ab Eccleſia in die jejunii, numquam ſub quocumque prætextu poteſt jejunium frangere. Nec ſufficit dicere quod nutrit, quia hoc eſt commune omni potui & ipſi aquæ, ut probavimus, non tamen poteſt, etſi nutriat, quod naturaliter eſt potus, dici cibus, ſed vocatur potus valens alere, ratio enim cibi conſtituitur per hoc quod à natura ſit talis, & ordinatus in corporis alimoniam abſolutè; quod colligitur ex Galeno *lib.* 3. *de alimentor. facult. cap.* 39. *vinum etiam in genere alimentorum eſt ponendum, quidam tamen Medici negant id alimentum eſſe appellandum; quod potus in ſermone quotidiano alimento ſit oppoſitus, veluti alimentum, & cibus & eſca & edulium dicitur; ob eam cauſam vinum nolunt vocare alimentum, quamquam alere ipſum non diffiteantur.* Ex quo manifeſte conſtat, quod licet vinum prout nutrit largo modo dicatur alimentum, proprie tamen non ſic dicendum, ſed potus nutriens: ſi enim eſſentialiter eſt potus, & ut talis, cibo opponitur, proprie cibus non eſt & conſequenter nequit frangere jejunium, etſi indebitus uſus frangat temperantiæ præceptum.

De cibo artificiali quantũ adhoc, quod eſt frangere jejunium, cum diſtinctione eſt loquendum: alter enim eſt potus artificialis, qui fit ex alimento, qui opponitur jejunio prout cibus eſt & ſimul præcepto abſtinentiæ ab illo, ut jus, caro elixata diſtillata, aut lac, quæ numquam poſſunt abſolvi ab hoc, quod frangant jejunium, niſi in quaminima quantitate, & materiæ parvitate: alius verò eſt potus artificialis, qui fit ex cibo in liquidum mutato, modo quo diximus; & hic potus ſimiliter ſi cibus ſit, parva materia, jejunium non frangit; ſin minus etiam ſi ab hominibus fuerit inventus, ut ſit potus frangit jejunium. Ratio hujus eſt, quia intentio artificis poteſt mutare cibum in formam potus, reddendo illum liquidum; non tamen poteſt facere, quod illud, quod à natura eſt factum, ut ſit cibus, mutetur in potum naturalem, quia potus naturalis aqua, & vinum fit à natura in eſſentialis: ſicut & cibus à natura fit cibus, ab arte liquatur, non tamen mutat eſſentiam. Ex quo patet, quod ſicut caro in aqua diluta, & piſces ſemper ſint cibi, & ratione quantitatis ſeu parvæ materiæ poſſunt abſolvi ab hoc quod frangant jejunium; hoc idem dicendum de chocolate, & de aliis potibus artificialibus; Cerevisia, ſeu Zytum, & alii potus non frangentes jejunium, ob cibi paucitatem non frangunt non quia potus, alias nullus frangeret jejunium. Ex quibus deducimus Reſolutionem conſultationis quod potus chocolatis ut communiter bibitur ſemel in die non frangit jejunium, quia eſt parva materia: diximus enim quod ſufficiunt duæ unciæ pro uno potu; quam quantitatem parvam materiam reputat Magiſter Urtado, præcipue cum paſta, ſeu confectio chocolatis fiat cum æquali proportione ſacchari, & cacao, & ſaccharum dilutum aqua parvam præſtat ſubſtantiam. Pinellus hujus ſtat opinionis *parte.* 3. *quæſtionis de chocolate.* Ludovicus Torres *in ſumma part.* 1. *cap.* 256. *dubio* 24. Diana *part.* 5. *Reſolut.* 11. tenent idẽ aſſe-

rentes

rentes quod duæ unciæ alimenti ſunt parva materia; ideo non frangunt jejunium, ſi vero pluries ſumatur, & ut ſic corpus reficiatur per ejus alimentum, frangit jejunium, quia ſumitur in ejus fraudem: deducitur ex D. Thoma, quem ſequuntur Pater Urtado & citati ab illo Martin. Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt.* 17. *art.* 6. Reginaldus *lib.* 4. *num.* 153. Gabriel *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *art.* Palacios *diſt.* 15. *diſp* 8. Richardus *art.* 3. *quæſt* 2. Onzala *opuſcul. de jejunio*, Roſella *verbo jejunium num.* 85. Tabienum. 3. *q.* 2. Silveſter *quæſt.* 3. §. 9.

Deducimus 2. quod chocolate ſi ſumatur ad roborandum ventriculum, vel ob alios uſus medicinales, ad quos diximus prodeſſe, non frangit jejunium, deducitur ex D. Thoma, qui electuaria, quę ſumuntur ob ſanitatem licet ſint alimentum, tenet non frangere jejunium *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 3. *art.* 4. §. *Si autem aliqua ſumantur, quæ ad manducandum de ſe ordinata non ſunt, ſed ad alium uſum, qui uſus manducatio communiter non vocatur, talis cibi vel potus ſumptio poſt manducationem unam ante, vel poſt, non facit binam manducationem; & ideo talis ſumptio jejunium non frangit.* Et ſuperaddit *Electuaria cibi quidam ſunt, ſed eorum ſumptio jejunium non ſolvit*, & cum hoc ponat pro argumento; in ſolutione docet; *Et ideo dicendum quod electuaria, etſi aliquo modo nutriant, non tamen hic eſt principalis uſus eorum, nec loco manducationis ſumi conſueverunt, & ideo talis ſumptio jejunium Eccleſiæ non ſolvit.* Et 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 6. inquit, *Electuaria etſi aliquo modo nutriant, non principaliter aſſumuntur ad nutrimentum, ſed ad digeſtionem ciborum: unde non ſolvunt jejunium.* Idem tenet Paludanus *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt* 4. *art.* 4. *conc.* 3. Caramuel de Lumbrino *in ſumma, verbo Jejunium.* Silveſter *verbo Jejunium num.* 9. *quæſt.* 3. Durandus *in* 4. *diſt.* 15 *quæſt.* 9. *num.* 7. Medina *quæſt.* 4. *de his per quæ Eccleſiaſticum jejunium ſolvitur.* Quos ſequitur Magiſter Urtado, & Pinellus concludentes idem dicendum de confectione hac Indica, quæ electuarii formam ſervat, quam Abulenſis comprehendit ſub electuario *in cap.* 6. Divi Matthæi *quæſt.* 168. dicens, *Vocatur electuarium, quæcumque confectio facta, qua homines ſolent uti, quando bibunt, & tales confectiones regulariter, ſunt de rebus delicatis, & parum nutritivis; & ideo jejunium frangere non videntur.*

Patet ex dictis, quam fucate contendunt aliqui, quòd chocolate non frangat jejunium, quia per accidens eſt cibus, cum componatur ex Cacao, quod ex ſua natura cibus eſt, & licet ſumatur ut potus, cum ex ſua natura, quia eſt fructus & cibus, petat manducari, frangit ſemper jejunium, niſi in parva materia, ut docet D. Thomas *in* 4. *diſt.* 15 *citat.* § *Intendit autem Eccleſia certum modum ſtatuere manducandi, ut ſcilicet ſemel in die jejunii manducet: & ideo ſi aliquorum ſumptio, ſecundum quā manducatio ſolet compleri, iteretur, jejunium prædicto modo acceptum ſolvitur.* In quibus omnes potus artificiales docet jejunium frangere, ſi iteretur per illos ſumptio alimenti, ſecundum quod ſolet fieri manducatio, & ſi aliqui ſunt hujuſmodi potus non frangentes jejunium, eſt ob parvitatem materiæ, ut diximus, qualiter accidit in Aloxa, Zyto, & aliis potibus artificialibus, quam minimi nutrimenti.

Contendunt aliqui, quod conſuetudo utendi in die jejunii potu chocolatis, quæ ab aliquibus judicatur foveri Pontificis

Gregorii XIII. decreto, qui fertur Reſponſum præbuiſſe viva voce quod non frangit jejunium chocolate; ab aliis creditur foveri ex communi errore populi credentis chocolatis potum, eſſe vere potum & non frangere jejunium: Nos tamen phyſicam proponimus reſolutionem, non progredientes ultra proprias metas, relinquentèſque Theologis, & juris Profeſſoribus quæ ſui ſunt juris.

CONSULTATIO DECIMA QUINTA

De repentina morte, Ducis de Vejar.

CONTINET.

§. I.

Proponitur eventus, ex quo mortis repentinæ inveſtigantur cauſæ.

§. II.

Hominis præſtantia morte præfinitur; quid hæc, quot illius ſortes.

§. III.

Mortis Repentinæ inveſtigantur cauſæ.

§. IV.

Determinantur cauſæ, quæ mortem repentinam valent cauſare, corrumpendo calorem vitalem.

§. V.

Superadduntur cauſæ mortis repentinæ, ob vitiatam conformationem.

§. VI.

Proponitur cauſa, quæ ſubitæ mortis Ducis judicabatur fuiſſe.

§. VII.

Quod judicium fuit factum de repentina morte Ducis: quibus ſignis comprobata, & tandem tempore confirmata.

CONSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, ex quo mortis repentinæ inveſtigantur cauſæ.

EXCELLENTISSIMUS Dominus Dux de Vejar, ex nativa, ac hæreditaria conformatione ortus fuit male conformatus, circa pectoris partes externas, conſtitutus in conſiſtentiæ ætate cœpit pati diſtillationem catharroſam à capite in pectus, qua premebatur per intervalla, præcipue hyeme: levabatur ſanguine miſſo; cœpit in facie apparere color albidior, apparebantque indicia mali corporis habitus: pedes intumeſcebant, & reſpiratio plus ſolito fiebat frequentior: Appetebat plura remedia, ex quibus ulterius debilitato calore, hæc erant frequentiora: Dum ſic valetudinarius degebat, appetens extra domum deambulare, vehebatur plauſtro & repente extenſis brachiis, & pedibus ſubito mortuus eſt. In-

veſtigatis ſignis vitæ nullum apparuit ulterius vitæ indicium; ſpectato tempore, in quo ſolent, qui inanimes apparent, reviviſcere, mortis indicia confirmata fuerunt.

§. II.

Hominis præſtantia morte præfinitur, quid hæc, quot illius ſortes.

QUod homo ſit præſtantior cunctis animantibus ex Geneſis 1. demonſtratur, ſicut & ex eius præſtantioribus operationibus, cuncti admittunt Rationales; & præ reliquis comprobat Laurentius ex igniculis, ſeminibuſque Divinitatis, quæ præ ſe fert, ob quæ Ægyptii Sacerdotes animal adorandum illum appellarunt, ac admirandum. Mercurius Triſmegiſtus vocavit eum miraculum magnum, animalque Deo ſimillimum, Deorum interpretem. Pythagoras dixit eſſe rerum omnium menſuram: Theophraſtus eſſe univerſi exemplar: Ariſtoteles eſſe animal Politicum: Syneptius eſſe orizontem corporeorum: Tullius eſſe divinum animal: Plinius eſſe mundi epitomen: Zoroaſter eſſe decus audaciſſimæ, & omnia confidenter molientis naturæ. Hoc igitur Auguſtiſſimi Dei præſtantiſſimum templum, de quo Favorinus dixit, quod nihil in terra magnum præter illum, inquit Iob, quod brevi vivens tempore, quaſi flos egreditur, & conteritur; ab ipſo enim ſummo Deo, à quo gloria, & honore coronatus fuit, ſtatutum fuit etiam ipſum ſemel mori, mortèque totam ejus præſtantiam, ac dignitatem terminari. Eſt mors ex Ariſtotele *lib. de vita, & morte*, receſſus animæ à corpore, Cæſar apud Saluſtium fertur vocaſſe illam, requiem ærumnarum; Cicero vocavit portum malorum; Ariſtoteles malorum omnium longè maximum judicat, ipſamque dividit *lib. de reſpirat cap.* 7. in naturalem, & violentam. Mors naturalis inevitabilis eſt ob ſtatutum Dei, qui ideò cum nativo calore, qui eſt vitæ principium, conjunxit inevitabilem cauſam mortis naturalis: quod cognoſcens Hippocrates dixit, quod calor, qui nos vivificat, nos occidit. Unde Polybius protulit, quòd quantumvis nihil extrinſecus lædat, eſt neceſſaria mors, quia ut inquit Plutarchus, rebus, dum naſcuntur, fatalis admiſcetur portio, ob quam Manilius cecinit, *Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet*. Ex quo deducit Seneca quòd naturalem mortem nulla diligentia evitat, nulla fælicitas domat, nulla potentia vincit. Nos verò hujus inevitabilis eventus cauſas demonſtravimus *in Medicis Reſolut. diſput. de cauſis mortis naturalis*.

Mors violenta ut deducitur ex Ariſtotele. 2. *Moral. lib. de reſpirat. lib de juventute, & ſenectute*, eſt receſſus animæ à corpore, à cauſa non inevitabili, ante tempus à natura præfinitum vitam auferente. Eſt duplex alia paulatina, quæ opinata ſupervenit: alia repentina, quæ ſubito, ex inopinato caſu accidit, præter ſpem, ſuperveniens citiùs quàm timebatur. Repentina hæc mors alia ſine procathartica contingit cauſa, alia ſupervenit ob cauſam procatharticam. Repentina mors ſine cauſa procathartica cognita ſuſtulit de vita Mithridatem Regem Ponti, ut refert Volaterranus *lib.* 17. Nicanorem filium Parmenionis, ut narrat Curtius *lib.* 5, Servilium Panſam, ut tenet Plinius *lib.* 7. *cap.* 53. Theodoricum Regem Oſtrogotorum, ut tenet

Sigeb. *in Chronic.* Alaricum Regem Viſogotorum, ut tenet idem; Conradum ſecundum, Imperatorem, ut tenet Cuſpianus; Otonem Bavariæ Ducem, ut tenet Nauclerus. *in Chronic.* Mirandulanum, ut tenet Fulgentius *lib* 9. Baſilium Imperatorem, ut tenet Ioan. Zon; Carolum Navarræ Regem, ut tenet Fulgoſus *lib.* 9.

Mors repentina à procatharticis cauſis orta, ex omnibúſque ferè noſtris actionibus poſſibilis, innumeros interfecit: Aliquos ex vitæ Theatro proferam; Boëtius id confirmat referens plurimos repentè nive ſuffocatos; Aneus Sylvius & Iovius horum plurima adducunt exempla. Herodotus *lib.* 2. Sabellicus *lib.* 7. referunt plures repentè pulvere interfectos: in luto ſuffocatos vidit plurimos Sextus Aurelianus; vidit & Iovius *lib.* 23. Henricus Imperator buccellâ panis ſubitò fuit extinctus, ut tenet Cuſpianus: Taurinus ſanguis occidit repentè Regem Pialium, ut tenet Strabon, Fiolmum Regem ut tenet Fulgoſus; Sophoclem repentè ſtrangulavit uvæ acinus, ut Valerius, & Volaterranus referunt; & idem accidit Anacreonti, ut protulit Nauclerus. Adrianus Pontifex muſca repentè ſtrangulatus fuit: Fulgoſus de Fabio Senatore narrat extinctum ſubitò pilo cum lacte commixto. Ioram Rex *ex* 4. *Regum.* repentè obiit oppreſſus, & ex Suetonio plurimi etiam Romanorum, in ſpectaculis: Albertus primus Auſtriacus, inquit Cuſpianus, quòd vectibus oppreſſus, obiit repentè; pulvere oppreſſi extinctique repentè enumerantur à Cælio, Partenio, Fulgoſo, Sabellico, & Zonara: Æſtus repente ſuffocavit Thalem Mileſium, ut refert Laërtius; Minoëm Regem, ut tenet Diodorus, Fauſtam uxorem Conſtantini, ut tenet Suidas. Plures extinxerunt propriæ actiones, animæque pathemata ipſos repentè extinguentia: ſunt enim motus quidam præcipites, & efferi, fervidum animum, turbulentum ac inquietum, & à rectæ rationis via, ac terminis evagantem agitantes, ut protulit Quercetanus *in Polyhiſtoricon.* Nec ſolùm violentiſſimæ paſſiones animi repentinam inducunt mortem, ſed & ipſum gaudium, riſus ac lætitia: Cryſippus enim dum conſpiceret aſinum ficus edentem, riſu ſuborto repentè extinctus fuit: Zeuxis inſignis Pictor videns deformem vetulam à ſe depictam riſu ſubitò obiit: Sophocles Poëta ex congratulatione Tragœdiæ, gaudio ſubito obiit: Similiter & Comicus Philipides in Poëtarum certamine victor. Lælius, Pauſanias, Gellius, Livius ſimiles referunt eventus; Imo & ipſa quies, aut ſomnus aliquos repente trucidarunt, qualiter Cleobo ac Birono contigiſſe referunt Cicerò *lib.* 1. *Tuſcul.* Her. *lib.* 1. Zeces *lib.* 1. *hiſtor.* Plutarchus in Solone, Idem ter et Sabellicus contigiſſe Biæ Prixnæo, & Cicero tenet contigiſſe Pindaro: de Periclide idem refert Plut. de Ariſtippo, Laërtius, de Timoleone, Plautus.

§. III.

Mortis Repentinæ inveſtigantur cauſæ.

PLurimas adduximus mortis repentinæ ſortes plurimaſque retulimus procatharticas, externaſque cauſas, ad quas ſubſequi ſolet mors repentina: ſed cum ultra has, aliæ debeant reperiri cauſæ internæ ac proximæ, ex quibus ſubito mors repentina accidat, de iis præcipua eſt difficultas. Dominicus Tirillus libello in hunc finem dicato ſupponens ex Galeno *lib.* 1. *de præſagii ex pulſibus cap.* 4. quod vita

vitæ conſervatio debet tribui calori, hujus defectum in corde conſtituit proximam, & immediatam cauſam mortis repentinæ, dum ſubito corrumpitur, aut ſuffocatur: alias ſuperaddit, à quibus hæc provenit; de quibus & nos agemus, Et ſtatim explicans qualis ſit hic calor ex cujus extinctione vita repente deficit, dicit, quod hæc doctrina debet intelligi de innato calore implantato, & inſito in parte ſolida cordis; ſed immeritò hæc profert tantus vir: ſi enim ſubito deficit hic calor, ut ſtatim admittit, quia reſolvitur, quia ſuffocatur, quia expanditur, quia ſpiritus comprimuntur, aut contrahuntur, fruſtra hoc tribuitur ſubſtantiæ viventi ſolidæ cordis, quæ nec ſubito reſolvi, nec reponi, aut generari poteſt, expandi aut contrahi; unde potius dicendum, quod debet intelligi Galeni doctrina de calore ſpirituum, qui vitalis dicitur, quia ſimpliciter neceſſarius eſt ad vitæ conſervationem: nec ſolum in ipſo corde, ſed & in reliquis corporis partibus; & ideo vivificum vocatur nectar, quo cor, & reliquæ partes conſervantur, aptæque redduntur pro ſuis eliciendis operationibus, præcipuè naturalibus, quarum fit inſtrumentum. Hæc autem vitalis caloris neceſſitas maximè relucet in corde, quod illius eſt origo, & cauſa ſimul & fons, à quo per univerſum corpus diffunditur: ex quo provenit, quod ſi ſubito, cor ſpiritibus vitalibus privetur, mediis quibus, vitali fruitur calore, mediisquibus, illum communicat per univerſas coporis partes, homo ſubito privatur vita, & ideo proxima & immediata cauſa mortis repentinæ eſt defectus vitalis caloris, vitæ conſervativi, in corde, ac reliquis corporis partibus. Hoc præcipuè intelligendum venit, de morte repentina proveniente in corpore integrè conſtituto in ſua conformatione, & unitate: ſi enim repente totum corpus, aut partes principes ſcindantur, aut contundantur, aut compreſſione aut alio modo, debitam amittant conformationem, illi procatharticæ cauſæ tribuenda eſt repentina mors, ſicut & manifeſtis morbis, dum ab illis provenit, ut in apoplexia ſuffocante cerebrum.

Dum vero ab intéperie potius provenit repentina mors, hæc ex caloris vitalis defectu fit: hic autem deficit ex variis cauſis, quas Tirillus reducit ad quatuor cauſarum genera: Primum eſt alteratio contrariæ qualitatis: Secundum eſt ſuffocatio: Tertium eſt marcor, ſeu defectus pabuli: Quartum eſt digeſtio ſive diſſolutio ipſius calidi. Hanc doctrinam deducit ex Galeno *libro de utilitate reſpirationis cap. 3.* Ubi ſimilem proponit doctrinam, ſumptâ ſimilitudine à flamma externa, quæ deficit vel ob materiæ combuſtibilis defectum, vel quia privatur altero ex duobus motibus contrariis, quorum alter eſt ſurſum, quo ignis ad propriam ſphera tendit, & fuligines expellit; alter eſt deorſũ, quo verſus idoneum pabulũ movetur: unde flamma deficit, ſi deficit pabulũ verſus quod moveatur deorſũ, & etiam ſi ſuffocetur, & impediatur illius motus ſurſum, debitus levitati, vel in circumferentiam debitus raritati. Sed falsò nititur in hoc fundamento Tirillus, cum ſupponat, quòd calor inſitus & implantatus partium ſolidarum cordis, eſt qui repentè ob has quatuor cauſas corrumpitur: calor enim ut calor eſt, ſolum corrumpitur à ſuo contrario, vel defectu ſubjecti, ut dum flamma ſuffocatur, à cujus forma producitur, & conſervatur: calor

calor autem inſitus, & implantatus partibus ſolidis cordis, nequit ſuffocari, neque illius motus ſurſum, aut deorſum impeditur, quia cor non informatur forma ignis, cui eſt proprium ſurſum moveri, & deorſum materiam quærere, ſeu pabulum: unde ſicut calor inhærens in alio quocumque ſubjecto præter ignem, ſine iis motibus conſervatur; ſimiliter in corde: & ideo cauſæ propoſitæ ab illo pro corrumpendo vitali calore & cauſanda morte repentina, falſò fundamento comprobantur.

§. IV.

Determinantur cauſæ, quæ mortem repentinam valent cauſare, corrumpendo vitalem calorem.

CUm vitalis calor, ut diximus ſit, qui oritur ex ſpiritibus vitalibus, & ex eius ſubita aut repentina corruptione, aut defectu valeat repentina mors ſubſequi; eius corruptionis cauſæ, repentinæ mortis ſunt cauſæ proximæ, non quia flammam diſſipent, quæ in partibus ſolidis cordis non reperitur, nec in alia parte viventis; ſed quia ſpiritus vitales diſſipant, reſolvunt, ſuffocant, aut corrumpunt; in quibus vitalis producitur, calor conſervatur & fulcitur; unde totalis defectus ſpirituũ vitalium eſt cauſa mortis repentinæ, dum repentè ſupervenit.

Spiritus vitales repentè deficere poſſunt ob quattuor cauſas; vel quia impeditur eorum generatio, vel quia geniti ſubitò diſſipantur, & evacuantur, vel quia à præternaturali causâ alterati corrumpuntur, vel quia geniti ſuffocantur, ut latè proſequitur Riverius. Impeditur vitalium ſpirituum generatio, vel quia deficit materia ex qua generentur, vel quia deficit virtus generativa illorum: Materia eſt aër; & ſanguis, aër deficit, pro illis, dum omnino eſt corruptus, & peſtilens, & ideò ineptus pro eorum generatione, licet attrahatur, vel quia licet eſſet aptus, nec reſpiratione nec tranſpiratione adducitur in cor: ſanguis pro materia ſpirituum deficit, dum nullus aptus pro eis generandis generatur, vel dum genitus corrumpitur, & fit pro materia ſpirituum incapax materia. Licet materia ſit apta pro ſpirituum vitalium generatione, impeditur eorum generatio, dum facultas eorum productiva deſuit in corde: hæc eſt debita cordis temperies, quæ eſt concoctricis facultatis inſtrumentum, quæ corrumpitur ex nimia dyſcraſia, ſive frigida, ſive calida, ut contingit in febribus ſyncopalibus, malignis, peſtilentibus, colliquantibus; ſive aliunde communicata, ut ab utero hypochondriis, jecore, ventriculo, aliiſque partibus cum corde communicantibus. Præcipuè tamen debita cordis temperies, qua ſpiritus vitales generantur, obruitur ab aëre nimis frigido, calorem corrumpente cordis, ſimul & indurante ſpiritus ipsâ frigiditate, ut deducitur ex Galeni doctrina 5. *in 6. Epidem comm.* 27. ex Ariſtotele *lib. 4. metheor. lib. de. reſp. rat. cap.* 17. ob quam cauſam plures repentinâ morte extincti reperiuntur in nivoſis montibus, ac Borealibus locis. Ob id Galenus *lib. 2. de loc affect.* immodicum frigus mortis repentinæ cauſam eſſe fatetur, ſicut & nimia caliditatis diſtemperies. Hac eadem causâ ſubito corrupto calore cordis, & impedita ſpirituum generatione, ſubita ſupervenit mors ex potu aquæ frigidæ, quia ob viciniam ventriculi cum cor-

Digitized by Google

ſirdo, hujus calor ſtatim extinguitur, præcipue dum poſt exercitium ſpiritus ſunt diſſipati: Ideo Dioſcorides inter venena ponit potum aquæ frigidæ, quia ſubito extinguit cordis calorem, ex quo repentina mors ſubſequuta fuit Federico OEnobarbo imperatori: Alexander Magnus ſimili cauſa fuit fere extinctus ex natatione in fluvio prægelido, & poſtea mortuus repentè ex frigido aquæ potu: ſicut & alii quamplurimi, quos referunt Schenkius, *lib. 3. obſervat. & lib. 2.* Galenus *lib. de cauſis procatharticis.* Amatus *centuria 2.* Scaliger *adverſu Cardanum exercit.* 33. Tirillus & alii.

Dum ſpiritus geniti ſubito reſolvuntur, aut evacuantur, repentina etiam ſupervenit mors. Evacuantur ſenſibiliter ſpiritus vitales ſimul cum ſanguine, per vulnera, per os, per nares, per uterum, per phlebotomiam, per hæmorrhoides, per alvum, per vomitum, per apertionem abſceſſuum aut tumorum. Inſenſibiliter reſolvuntur ex immodico æſtu, nimia cutis raritate, humorum tenuitate, acrimonia, labore immodico, calidiori balneo, ex vehementi gaudio, immodicis vigiliis, ingenti dolore, præcipue partium principum, aut nervoſarum, præcipue ventriculi, immodico corporis motu, ambulando per loca eminentia, ſaxoſa, vel veloci curſu aut alio exercitio nimio, ut in vehemente oratione, qualiter Tirillius refert contigiſſe Aloiſo Michaëli facundiſſimo oratori qui repente obiit in oratione ob nimium ejus conatũ reſolutis ſpiritibus, & Horatio Gelæ, ob eandẽ cauſã. Ex nimia inedia etiam reſolutis ſpiritibus ſupervenit repentina mors, non ſolum, quia materia deficit pro ſpiritibus generandis, ſed quia in biliosis, & picrocholis univerſum habitum evacuat, colliquat carnes, & ſimul ſpiritibus tenuibus reſolutis repentinam cauſat mortem. Ex nimio coitu reſolvuntur ſubitò pleriſque ſpiritus vitales, & evacuantur in magna copia ſimul cum ſemine, ut ValLerius *lib. 9. cap. 12.* refert contigiſſe Cornelio Gallo, & contigit etiam Tito Æthero; & Schenckius *lib. 4.* obſervavit contigiſſe Giacheto Genevæ Saliciano. Aer nimis æſtuoſus ſpiritus reſolvendo repentinam cauſare poteſt mortem, ut colligitur ex Hippocrate *lib. de locis aere & aquis, & 4. aphor.* & ex Galeno *9. methodi*, præcipuè in gracilibus, ac bilioſis; quorum exempla vidimus ſupra. Ex gaudio nimio exemplis confirmavimus plures extinctos fuiſſe; expanduntur enim ſpiritus in partes externas, & diſſipantur, quod contingit ex croci uſu nimio, ut tenet Ardonicus *lib. de venenis*.

A præternaturali cauſa corrupti ſpiritus vitales repentè corrumpi ſolent, & ideò mors ſupervenit repentina. Hujuſmodi cauſa eſt multiplex, vel prava diſpoſitio viſcerum, ut ſolet in hypochondriacis contingere; vel maligna qualitas venenoſa, aut peſtilens; qualiter in aere peſtilente contingit, in halitu fætido, & venenoſo; vel venenum aſſumptum ab animali venenoſo communicatum; vel in corpore congenitum. Hoc admittit Galenus *6. de locis cap. 5.* ſimiles enim effectus producit ac ipſum venenum; ſubito enim ſpiritus vitales corrumpit, & mortem repentinam efficit, ut experimur in ſanguine concreto, & extravaſato, & in trombos mutato; & patet ex Galeno *lib. de ſuccorum bonit. & vitio.* Idem efficit ſæpe concretum lac, ſemen, & ſanguis menſtruus, dum corrumpuntur, venenoſa vi repente

repente ſpiritus corrumpunt; ſicut in determinata corporis parte congenita venenoſa aura, qualem vidit Galenus *3. de locis cap. 7.* in quam pravam naturam, quamcitiſſimè mutantur contenta quæcumque corporis, & præcipuè quæ perfectiora, quæ ob perfectiorem ſubſtantiæ modū facilius declinant à ſua perfectione, vel quia humidiora ſunt, & aptiora ut ruant in majorem corruptionem, ut colligitur ex Hippocrate *l. b. de aff. d.* ex qua mutatione ob mutatum ſubſtantiæ modū, reſultat venefica qualitas formæ ſpirituum contraria, ac corruptiva, quæ ſubitò exurgens, poſtquam paulatine fuit congenita, repentè lethalia inducit ſymptomata, & mortem ex Galeno, *3. in 3. Epidem. comm. 75.* Venena propriè talia, quæ ad extra generantur, alia agunt à proprietate ſubſtantiæ, ut aconitum, Napellus; alia per manifeſtas qualitates, ut euphorbium corrodendo, lepus marinus putrefaciendo, opium refrigerando, vel potius inducendo ſoporem, arſenicum, & ſublimatum adurendo, quæ à totâ ſubſtantia venena ſunt, tria præcipua, Napellus, Aconitum, Toxicum quambreviſſimè vitam auferunt, quia non paulatim corrumpendo, ſed ſubito vi ſua deleteria ſpiritus diſſipando, ipſos repentè diſſolvunt, & vitam ſubitò auferunt.

Præter hæc venena ſubitò interficientia Theophraſtus *lib. 9. ſpatio unius diei* vitam auferentem refert radicem, quam aliqui judicant eſſe arboris Baxeræ. Leo *lib. 7* venenum narrat apud Æthiopes repertum, cujus granum intra decem & ſex horas interficiat. Ariſtoteles *lib. de mirabilibus*, in monte Circeo venenum reperiri dixit, quambreviſſimo intervallo occidens. Scaliger *exercit. 253.* radicem Adat refert, quòd inſtillatæ ejus aqua gutta interficit intra horæ ſpatium. Toxicum Hiſpanum experti ſumus, quod duæ gallinæ quibus applicatum fuit in ſolutione levi continuitatis, intra quartam partem horæ ambas occiderit.

Dum partes reſpirationi ſervientes ad motum omnino impediuntur, ſubita fit mors; ſic contingit dum muſculi intercoſtales, vel à jugulo exorti, à ſcapulis à lumbis, abdominis muſculi, qui à morbo impediri poſſunt; ſicut à voluntate à qua cohibiti ne moverentur, & reſpiratione ſubito ablata periit ſubito ſervus Barbarus, apud Galenum *lib. de motu muſcul.* Demoſthenem, & alios.

Præcipua tamen, & aſſidua cauſa mortis repentinæ ſubito, & affatim ſupervenientis, prout in Duce contigiſſe vidimus, fit ex refluxu aut impedita ſpirituum expanſione, eorumque refluentiâ verſus cor, & ex fuliginum pravarum copioſa aggregatione circa illud, & partes vicinas; ob quæ ſuffocantur ſubito ſpiritus, ſanguine ſimul confluente in has partes, craſſove humore. Ex quibus ſubitam mortem obſervat Riverius, ex refluxu ſpirituum vitalium in cor, in puella quæ in nuptiali contractu, tradita illi penna à Tabellione ad illum ſubſcribendum; ex retroceſſu ſpirituum ſubito extincta fuit. Petrus Salius alteram vidit puellam, quæ ex ſubito capitis dolore ſuborto à craſſis vaporibus, & tranſmutatis ipſis in cor, ſuffocata fuit repentè dolore ablato.

Digitized by Google

§. V.

Supperadduntur cauſæ mortis repentinæ, ob vitiatam conformationem.

MOrbi in mala compoſitione ſubitò mortem inducentes præcipuè pertinent ad morbos in via, viarum cordis, aut partium illi deſervientium, quibus ſubito occluſis ſubita ſupervenit mors: contingit obſtructio ſic lethalis, in magna arteria in arteria venenoſa, in vena arteriali in cordis vētriculis, impedita impartitione ſpirituū vitalium, & ventilatione fuliginum. Si enim obſtruitur arteria venoſa, retinentur in corde, ſi vena arterialis ſanguis ſpiritus ſuffocat; ſi clauditur arteria magna, nequeunt ſpiritus impartiri, nec fuligines diſſlari: ſi vena cava obſtruitur, deficit materia pro ſpirituum generatione; ſi autem cordis ventriculi occludantur; vel impeditur materiæ requiſitæ receptio, vel impartitio ſpirituum, & tranſpiratio fuliginum. Nec aliter hæc impedimenta contingunt, dum fiunt abſceſſus in corde, ejus vaſis, & in eis qui illi deſerviunt: ſimiliter ſi fiant tumores, tubercula, aut lapides generentur, vel vermes, à quibus ob rationes dictas mors ſupervenit repentina, ſicut & dilatatis cordis ventriculis ultra modum recipiendo, aut evacuando, cauſa repentinæ mortis fiunt.

Præcipuè tamen replentur, & obſtruuntur hujuſmodi viæ ex ſuccorum confluxu, vel redundantia. Hippocrates *lib. 4. acutor.* venarum interceptiones, ſeu occluſiones docet fieri ex plenitudine, & inde ſyncopem ſubſequi & mortem repentinam. Nec ſolum ex repletione humorum occluduntur hæ viæ, ſed ex refluxu eorum ab aliis partibus in has vias, confluentibus humoribus à jecore, à liene, ab utero, aut à capite tranſmiſſis per venas, aut per arterias, ex quibus ſubita ſupervenit mors, præcipuè ſi aquoſi refluant humores, ſeroſive ſucci, qualiter contingit ſæpe in hydropicis per refluxum à ventre, vel à renibus in eorum obſtructione.

§. VI.

Proponitur cauſa, quæ ſubitæ mortis Ducis judicabatur fuiſſe.

FUit mors relata Ducis de Veiar non ſolum repentina, ſed ſubitò eveniens, & inſtantanea valde operoſum fuit ex tot annumeratis cauſis eam proponere ex qua fuerit ſubſequuta. Non alienum videbatur à ratione ortam fuiſſe ex obſtructione viarum cordis, non ab abſceſſu, tumore, carnis excreſcentia, aut cauſa permanenter obſtruente, ſed per conſenſum & per intervalla recepta, cum per illa plures paſſus fuerit exolutiones, quæ ex Hippocrate *2. aphor.* 41. repentina morte terminantur; dum ſuperveniunt ſine cauſa manifeſtâ; ſimiliter & palpitationes, quas Avicenna *fen. 21. tract. 2. cap. 1.* dicit demonſtrare obſtructiones viarum cordis, & habuit etiam pulſus inæquales, inordinatos, & deficientes, qui ſimiliter fiunt ex obſtructionibus viarum cordis & arteriarum, ut Stephanus Rodericus deducit ex Galeno *3. de Præſagit. ex pulſibus c. 4. lib. 4. de locis c. 8.* Ubi ideò ex illis docet præſagire mortem repentinam; quæ ſigna cum ſupervenerint per intervalla, & præcipuè in eo tempore, quo Dux jam erat cum cachexia pituitoſa, & cum ſuccis ſeroſis redundantibus præcipuè in facie, capite, & ſupernis partibus ſatis manifeſtis;

ex iis ſuccis confluentibus ad vias cordis videbantur hæc ſupervenire accidentia, & tandem ex majori eorum confluxu, viis iis omnino obſtructis, ex ſubita ſuffocatione ſubita ſubſequuta fuiſſet mors.

Vel potiùs videtur ſubita hæc mors contigiſſe repleto pulmone, & impedito omnino illius motu, ex quo perficitur reſpiratio, ſine qua ex Ariſtotele animal vivere eſt impoſſibile. Cum ergo pulmo ſit aptiſſimus ad fluxiones recipiendas, ex Hippocrate *lib. de morb.* ob imbeciſſas ſuas naturales facultates, ideò in Duce de Vejar in quoplures abundabant ſeroſi ſucci & pituita, horum fluxit in pulmones copia ſubitò & affatim, ipſis ob exercitium repentè commotis; ob quod ineptis comprimi, & dilatari, ſtatim ſuffocatus fuit juxta Galeni doctrinam 4. *aphor.* 34. quod idem poſſet contingere, ſi conflueret pituita in aſperam arteriam, aut laryngem, ſeu in muſculos aſperæ arteriæ; ſed non ita ſubito ſicut dum confluit in laxam ſubſtantiam pulmonum, in vias, aut poroſitates ejus, in aſperæ arteriæ propaginibus, aut arteriæ venoſæ ramulis, aut in cavitate: quibus oppletis ſtatim deficit motus, & ſubitò deficit vita, quod præcipuè in Duce erat facilius ob vitiatam pectoris conformationem, adſtrictionem, & ob quam gibboſi ex Hippocrate pereunt ante pubertatem, quia creſcunt pulmones, & non habent locum ſufficientem, vel quia nequeunt ex toto dilatari; & ideo non trahitur ſufficiens copia aeris pro ſpirituum generatione, nec ideò impartitur ſufficiens calor reliquis partibus pro earum actionibus, ob quod & reliqui, & Dux iſte intemperiem acquirunt frigidiorem, fiunt hydropici, & ex ſuccis ſeroſis, & pituitoſis ſubitò confluentibus ad pectus, tanquam ad partes à natura cum debilitate, & mala compoſitione conformatas, & ad pulmones, horum repente auferunt motum, & ſubita morte finiuntur.

§. VII.

Quod indicium fuit factum de repentina morte Ducis; quibus ſignis comprobata, & tandem tempore confirmata.

Licet dux exanimis fuerit viſus, quia ſubitò evanuit vita, exigebant à Medicis, an evidens aliquod ſignum id manifeſtaret; plures enim mortui judicati, inquit Rodericus de Caſtro, ex ſarcophago ſunt redditi, & in ſepulchro ſunt audi ti. Sic ſubtiliſſimus Doctor Scotus dum mortuus videretur, vivus fuit ſepultus, & in apoplecticis, & fæminis hyſtericis contingit pluries, in aliiſque quorum hiſtorias plures referunt Schenkius, & Titillus, & apud Fortunium Licetum, Plinius, Plutarchus, Fulgoſus, Volaterranus referuntur comprobantes, plures mortuos fuiſſe judicatos, dum adhuc viverent ſine manifeſtis vitæ ſignis, ut contigiſſe puellæ tenet Plinius, quam poſt ſeptem dies *lib. 7. natur. hiſtor.* refert ad vitam rediiſſe. Hæc Plinij eſt veritas: alij reſpiratione, & pulſu non apparentibus, citiùs reducuntur ad ſenſibiles vitales operationes; obſcura, aut nulla apparet reſpiratio in aliquibus, quia tranſpiratio ſupplet pro illa animal vivere, & non reſpirare: Impoſſibile eſt inquit Ariſtoteles, dum *lib. de reſpiratione* agit de illa, quæ pulmonum motu perficitur, pro qua ſupplet in aliquibus tranſpiratio, & ideo Ariſtoteles *l. 1. de hiſtor. animal. c. 11.* inquit, *Sed*

datur

datur vivendi facultas, etiam ſi deſit reſpiratio. Hoc ideo, quia ſupplet tranſpiratio, ut conſtat ex Galeno *lib. de cauſis morbor.* §. *Calor verò, qui in omnibus arteriis, quæ per totum animalis corpus dividuntur, per cor quidem ipſum, in quantum in viam habet ad fauces, & per univerſam cutem in ambientem nos aerem reſpirat. Et refrigerium quidem, cùm illæ ſe attollunt, accipit, cum autem reſide id, quod fuliginoſum eſt, expellit, quorum utrumque nativam ejus mediocritatem conſervat: & ſi quidem ſtipata ſint arteria, ita, ut nullam habeant tranſpirandi viam, calorem extingui neceſſe eſt.*

Cùm igitur nec manifeſtè per pulſum, nec per ſenſibilem reſpirationem poſſet percipi, quòd Dux frueretur vitâ, deventum fuit ad experimenta, quæ docuit Galenus *lib. 6. de locis, cap. 5.* Poſitum fuit vas aquâ plenum ſupra pectus, & ſupra regionem ventriculi, nec tamen aqua viſa fuit moveri. Poſitus fuit floccus lanæ, & goſſipii circa nares, & os; nullus in illis apparuit motus. Poſitum fuit ori terſiſſimum ſpeculum, nullis inſperſum fuit maculis: appoſita fuit manus ſupra pectus, & ſupra ſiniſtram partem, nec percipiebatur motus. Ex quibus pronunciatum fuit mortuum eſſe Ducem.

Sed cùm fœtor, & tempus, indubitata ſint cadaveris ſigna, non ſepeliendum determinatum fuit, donec cogeret fœtor, vel tres dies pertranſierint, intra quos ſolitum fuit Germanis nullum ſepelire, forſan quia fœtor evidens corruptionis ſignum poſt illos ſaltem ſupervenit: alii dicunt, quòd bilis uſque ad illud tempus movetur. Aponenſis uſque ad tres dies repentina morte extinctos non ſepelire jubet, quia humores in ſeptuaginta, & duabus horis adimplent ſuum agendi terminum, quo peracto, corpus debet ſepeliri.

CONSULTATIO DECIMA-SEXTA.

De ægro per decem, & octo dies abſtinente à cibo.

CONTINET

§. I.

Hiſtorica enarratio, ex qua conſultationis doctrina deducitur.

§. II.

Examinantur occaſiones, ob quas cœpit ægrotare.

§. III.

Diu viventium ſine alimento, varia exempla proponuntur.

§. IV.

Diurni jejunii varia Authorum aſſignantur cauſa, & in noſtro ægro aſſignatur cauſa.

§. V.

Proponuntur plura auxilia, quæ pro fame excitanda fuerunt propoſita.

***

CONSULTATIONIS Deciſio.

§. I.

Hiſtorica enarratio, ex qua conſultationis doctrina deducitur.

ADoleſcens vino, & cibis deditus, poſt concitatum motum, incidit in febrem continuam mali moris. A primo ingreſſu vexabatur cibi faſtidio, cum omnimoda averſione, ita, ut per decem, & octo dies nullo fuerit uſus cibo: patiebatur alia varia ſymptomata, præcipuè lethargum: pluries miſſo ſanguine, minorativâ uſi fuimus. Nulla critica ſupervenit evacuatio, nec ſymptomatica, poſt diem decimum ſeptimum levior apparuit febris, remiſſaque reliqua accidentia, magna ex parte: cibi faſtidium nondùm ablatum fuit; cœpit tamen non omninò renuere alimentum; quo ſine appetitu tamen veſcebatur. Poſt vigeſimum primum diem remiſſâ jam febre, & ægro radicativè purgato, æger in priſtinum appetitum fuit redactus.

§. II.

Examinantur occaſiones, ob quas cœpit ægrotare.

CAuſas, unde æger ægrotare cœpit, docet Hippocrates animadvertendas *lib. 6. Epidem.* Nec parùm frequentes ſunt, ob quas æger incidit in febrem, motus, cibus, & potus nimii. Frater uxoris Ariſtei *lib. 2. Epidem. ſect. 2.* itinere fatigatus, incaluit, & ob cacochymiam varia illi ſuccrevere ſymptomata. *Et in lib. 3. Epidem. ſect. 2.* Adoleſcens qui habitabat ſuper foro mendacii, igne correptus fuit ex laſſitudinibus, laboribus, & curſibus inſolitis. In Melibea adoleſcens *in lib. 4. Epid. text. 22.* febre ardente fuit correptus ob nimium vini uſum: *& lib. 5. Epidem text. 47.* Qui ægrotavit ob curſum concitatum per viam aſperam, vigeſimo obiit. Apuleus *in 5 Epidem.* quia multum luctavit, & multivorus erat, & quia poſt cœnam fuit morbo correptus, obiit. *lib. 3. de diæta,* Hippocrates reddit noxæ ſubſequutæ ex exercitio nimio cauſam. *Plus eſt*, inquit, *quod de carne colliquatur præ labore, quàm quod expurgatur præ circuitu.*

Plutarchus, de occultè vivendo, inquit, quòd quies alta, vitaque in otio transacta, non corpora modò, ſed & animos tabefacit: Ideo exercitium ex Platone in Timæo, ex Luciano de Gymnaſt. ex Galeno *de ſanitate tuenda.* ex Mercuriali *in arte Gymnaſtica.* ex Paulo *lib. 1. de re medica c. 16.* ex Oribaſio *lib. 1. ſynopſeos c.* ſeu Motus, præparat partes inſtrumentales, ne facilè offendantur, omnes partes robuſtiores reddit ad ſuas actiones, ad alimenti attractionem, roboratque appetitum. Hanc Lycurgus, ut tenet Plutarchus, pro omni ſexu, & pro omni ætate congruam deſtinavit in ſuis legibus exercitationem. Seneca alias dicit eſſe faciles, & breves, quæ corpora non laſſant, ut deambulatio, equitatio, pilæ ludus, & ſimiles; dum moderatæ; quas Medici cum Galeno conſulunt, & pro cavenda ſanitate proponunt; Et Laërtius, Xenophon, & Suetonius uſitatas fuiſſe perhibent à præclariſſimis viris: Si autem vehemens ſit motus, nocet, præcipuè in corporibus plethoricis, & cacochymis, & in quibus plenus eſt

ven-

Digitized by Google

ventriculus: ideo ſemper debet antecedere prandium, licèt Plutarchus præcipuè poſt cœnam levem motum admittat *in præcaut. ſan. t.* ſudor levis, aut laſſitudo debent eſſe exercitationis finis. Vetuſtiores quinque exercebant exercitationis genera, curſum, luctam, pugillatum, ſaltum, jactum diſci, ſaxi, & jaculi. Ambulatio quæ omnibus eſt communis, & neceſſaria, & præcipuè ad ſanitatem utilis ex Cornelio, Celſo *lib. de re medica*, differentias ſumit, vel à ſitu loci, vel ab hora, & tempore. Ægineta tempus eligit à cibo diſtanti, & in quo non eſt copia ſuccorum in venis, aut cruditatum in prima regione. Nimia deambulatio ex Hippocrate corpus colliquat, & præcipuè in corpore cacochymo febrem excitat, qualiter in Epidemicis hiſtoriis narrat Hippocrates, & nos vidimus in ægro hoc.

Moſonius apud Stobium, Petronius, Agellius, Athenæus, omniſque antiquitas celebrant temperantiam in cibis. Plinius, Cicero, & Socrates naturam parvo alimento eſſe contentam confirmant: Socrates docet cavendum a cibis, qui non eſurientes invitant: Seneca eorum condemnat diverſitatem; idem, Cicero, Ariſtoteles, & Martialis copiam ciborum tenent ſalutem auferre, & animum impedire. Plato *de mundi opificio*, ciborum congeſtionem veneficam ac lethiferam eſſe tradidit: ideo populi Samanei & Brachmani, ut tenet Joſephus *lib. 2. de bello Judaico* ab omni abſtinebant ingluvie. Xenophon refert turpe fuiſſe apud Perſas redundare quovis genere excrementi humidi, quia gulæ erat indicium. Jovius, & Vallerius laudant Arabum, Lacedæmoniorum, & Spartanorum temperantiam: Econtrà vituperio afficiunt Angliam Jovius *lib. 2. hiſt.* Boëtius *lib.* 17. Athæneus *lib.* 4. Scotos ac Delphicos & Illiricos, Stobeus Sauromatas, Plato Syracuſanos reprehendit. Cœlius *lib.* 7. Leontinos, ſimul & Tyrrhenos. Noſtro ævo omnes nationes ingluvie notatas videmus. Diſceſſus à debita cibi temperantia aliquos ſub hominum memoria reliquit: Athæneus tybicinem Megarenſem refert comedentem unoquoque die ſex panis modios, & viginti libras carnis, & Agliam comedentem quatuor ſemodios panis, & duodecim carnis libras: Plutarchus *lib. 1. convival.* meminit Heraclidis infinitum propè cibum edentis. Athenæus *lib.* 10. de Milone Crotoniate refert ſemel deglutiiſſe carnis mnas viginti, & totidem panis, & quod ſolus aſſumebat tantùm: Sabellicus *lib.* 10. meminit Maximi Imperatoris uno die edentis quadraginta libras carnis. Aurelianus fertur habuiſſe in deliciis Phagonem uno die centum panes devorantem, & pro una vice integrum aprum: plurium aliorum luxurioſa ingluvies enarratur ab aliis non ſine eorum ignominia; à qua non fuit immunis Suitrigalus Lituaniæ Dux, de quo refert Æneas Sylvius, quòd cœnas protrahebat ultra ſex horas, in quibus ferculis utebatur non minùs 130. Seneca notavit de ingluvie Apii Romani, quod varias penetravit provincias, ut varias adinveniret ciborum differentias; & ſine tanta ingluvie periere ex cibo Eacides, Quintus Ænius, Micerinus, Timocreon, Bonoſus, & innumeri alii, qui ex eduliis ad mortem repentè tranſlati ſunt; & noſter æger ex cibo, & potu incidit in febrem, & in graviſſimum periculum vitæ.

Simul ex immodico uſu vini æger ægrotavit; licèt enim vinū plurimùm pro ſani-

Digitized by Google

tate conferat, ſi moderatum, ſin minùs graves infert noxas, ut Galenus, Canoherius, & Bacius latè proſequuntur; ejus abuſum proſequuntur Septemtrionales præcipuè Lithuani, Moſcovitæ & Tartari, ut tenet Mathias Michov. *lib. 2. cap. 3.* Germani præ reliquis ignominioſo hoc vitio gaudent, & Canoherius judicat illis permittendum ſine reprehenſione, quia eſt illis inſitum Diæteticon Polyhiſtoricon Quercetani plures continet ex hoc vitio notatos: plures tetigit Beverovicius, Pauſanias, Athæneus, Suidas, Victorius, Cælius, Plinius, Cuſpianus, varia referunt certamina vini potatorum; quorum alii ebrietatis præmio reliquère ſeipſos memorabiles: aliis ſubſequuta ex ebrietate mors.

§. III.

Diu viventium ſine alimento varia exempla proponuntur.

Cum æger, poſtquam incidit in febrem ob inuſitatum potum, ac cibum, in tantam eorum inciderit averſionem, ut per decem, & octo dies ab iis omninò abſtinuerit; cuncti mirabantur, & præcipuè mulierculæ aſſiſtentes, quæ pro certo habent, quòd ægrotantium ſalus conſiſtit in eo, quòd comedant, & bibant pro earum nutu. Nos tamen cùm vires conſiſtentes reſpiceremus, ex illa abſtinentia mortem non neceſſariò timendam judicabamus: apud Schenkium enim Bevcrovicium, Quercetanum, Patrem Euſebium, & alios plures diu viventium ſine alimento exempla relata ſuadebant noſtram aſſertionem: Sed præ cunctis Fortunius Licetus hunc exornat aſſenſum, quem ex innumeris deducit Authoribus, & obſervationibus, in quibus demonſtratur ſine omni cibo plures vixiſſe per plures dies, per plures menſes, & per plures annos ultra conſuetum tempus: docet Galenus Diatritarios Medicos cunctos ægros per triduum ſine alimento ſervaſſe: Celſus meminit aliorum Medicorum, qui interdicebant alimento uſque ad quintum, aut ſextum diem, quod aliis contigiſſe Schenkius, & Cardanus referunt. Ad ſeptimum ſine alimento poſſe hominem pervenire docuit Hippocrates *lib. de carnibus*, ultra hunc terminum abſtemios vixiſſe aliquos teſtatur Mercurialis, & Braſavola: Clytias novem dies fertur ſine cibo permanſiſſe, & alios uſque ad duodecimum perveniſſe, conſtat ex Avicenna, & Platone, uſque ad vigeſimum: ex Horatio Augenio, ultra menſem vidit Gradius: & de Lucomoriæ habitatoribus refert Citeſius. Per octo menſes gravidam abſtemiam, vidit ſine omni cibo vivere Licetus, puellamque Tuſcam, per menſem decimum ſextum; per duos annos vidit Rhodiginus: ſimiliter & Aponenſis, aliam per triennium à cibo abſtinentem obſervat Langius: per quadriennium vidit Portius, abſtinentem à cibo: per ſeptem annos Hulſius retulit, per duodecim Citeſius, per decem Pogius, per decem & octo Aponenſis, per viginti Barconus, qui & aliam refert abſtinuiſſe à cibo per triginta annos. Hermolaus, Rondeletius, & Iobertus referunt Romæ Sacerdotem vixiſſe per quadraginta annos ſine omni cibo: Gyraldus meminit Epimenidis ovium paſtoris, qui in ſpecum ſe concludens permanſit in ſomno ut aliqui volunt per ſeptuaginta ſeptem annos, ſicut & Chriſti ſeptem fideles, qui ab imperio Decii, uſque ad tempora Theodoſij

dor.

dormierunt ſine cibo per annos ferè ducentos; aliique quamplurimi referuntur ab Authoribus abſque cibo diu viventes, cum æquali admiratione, licèt imperitis videntibus ægrum propoſitum à nobis ſine omni cibo per decem, & octo dies, non minor erat admiratio, præcipuè cùm vires non defuerint, nec vi morbi reſolutæ, nec ex evacuationibus minoratæ.

§. VI.

Diurni jejunij variæ Authorum referuntur opiniones, & in noſtro ægro aſſignatur cauſa.

CUm abſtemius ab omni cibo noſter annumeretur æger inter alios plures, qui diutius abſtinuerunt, omnium quærere cauſas, referre, & relegare non ſine fortuna contigiſſe Fortuno Liceto apud omnes eſt compertum, ex cujus ſcaturientibus doctrinæ fontibus, aliquos deducemus rivulos laconico more, & quantum permittit adſtricta deciſio. Plurimi ultra ſeptimum diem non poſſibile judicant vivere ſine alimento 5 præcipue per plures annos qualiter in ſpelun is manentes plures creduntur ſine alimento vixiſſe. Hoc autem eſſe figmentum, tenet Braſavolus 1. *de rat. victus in acutis, comment.* 44. Plinius *lib.* 7. Ariſtoteles, Simplicius, Strabo *lib.* 15. Sed quia plurium experientiis non ſatisfacit hæc opinio, qui ſine ſomno viſi ſunt diu ſine alimento vivere, Harvetus judicat hos fuiſſe fraudulentos, & ſimulaſſe longam abſtinentiam, non tamen ſine cibo permanſiſſe, quod exemplis aliquorum impoſtorum confirmat, qui tandem de fraude ſunt convicti: ex quo infert, quòd ſi qui ſine alimento viſi ſunt diu vixiſſe, hos miraculosè vixiſſe: ex Hippocrate enim conſtat, ultra ſeptem dies hominem nequire ſine alimento vivere, quod Laërtius, & Demetrius confirmant, judicantes id etiam Ethnicis contigiſſe, & apud Catholicos hoc ſæpiùs viſum, quòd ab Angelis plures fuerint diu enutriti exhibito alimento: Alii verò cùm ſine alimento vivere nequeant credere, judicarunt eos, qui experti ſunt diu eſſe ſine alimento, eſſe corpora non viventia, animata tamen apparuiſſe & viventia, quia ab aliquo dæmone fuerunt aſſumpta, & mota; & licèt cadavera, conſervata, ſine cibo tamen, cujus uſus viventium eſt proprium ſignum, quo ſe viventem Chriſtus Dominus demonſtravit diſcipulis, poſtulando ab ipſis alimenta ne dubitarent de ejus vita. Jamblicus *lib. de myſteriis* Ægyptiorum judicat aliquos habentes humana corpora non informari rationali formâ, ſed à dæmone, qui cùm non habeat formaliter vegetativam animam, alimento non eget, & ideo aliquos crediſſe poſſe homines vivere, ſine alimento, quia hos ſine illo vixiſſe viderunt.

Qui verò fatentur diu homines vixiſſe ſine alimento, varias excogitarunt cauſas: Rondeletius *lib.* 1. *de piſcibus cap.* 13. Vidus Senior 2. *de curat. per gener. cap.* 4. Laurentius Argenterio adhærere videntur 1. *aphoriſm. com.* 2. qui diu ſine cibo viventes nutriri aëre tenet, quaſi ex Galeno 11. *meth.* ex Conciliatore *differ.* 155. ex Theophraſto 3. *de cauſ. cap.* 8 ipſam deducens doctrinam, præcipuè tamen ex ſummo Dictatore *lib.* 1. *de alimento*; *& lib de flatibus*: Alii verò ex odoribus abſtemios nutritos fuiſſe contendunt, quantumvis odor levis ſit ſubſtantia: ex ſimili enim rore apes nutriri fatentur Authores; ex tenui ſimili ſub-

Digitized by Google

ſtantia pennatum animal in Cypri fornacibus nutriri admittit Ariſtoteles: & Rhintacem in Perſia admittit Plutarchus; & canem levem in Indiis Occidentalibus, ut admittit Cardanus; & Manucodiata in aëre ſemper habitans: ſine cibo & odore etiam Democritum diu vitam prorogaſſe admittit Homerus; & ex Hippocrate *lib. de alimento*, uti pro reficiendis viribus diſcimus odoribus, vinive vapore odorato. Coſtæus in diſquiſitionibus Phyſiologicis *lib.* 4. diu abſtinentes à cibo poſſe vivere, & nutriri aqua ſola contendit, forſam deductus in hanc opinionem experimento puellæ Germanicæ, quæ ſolo uſu aquæ ſine alimento diu vixit, ſicut & plantæ, & arbores ex ipſa nutriri docet experientia, cum ejus defectu areſcant. Nos alibi qualiter nutriat diximus, nec hic Author ſolvit difficultatem; cùm ſine aquæ uſu, & ſine cibo plures viſi ſint per plures annos vixiſſe; nec Bonamicus, qui ſaltem in eis qui debili calore gaudent, aquam tenet ſufficere pro nutrimento, unde alii ab aqua confugiunt ad terram, à quâ diu ſine alio viventes cibo, clàm uſurpatâ judicant nutriri, quorum confirmat opinionem malus corporis habitus diu à cibo abſtinentium, qui ex abuſu alimenti, terræve uſu provenire videtur, ut docet experientia in eis, quæ terrâ veſcuntur, ut demonſtrant fœminæ virgineum morbum ob hanc cauſam patientes. Scaliger buffones ſolâ terrâ tenet nutriri, Armadillum, & Codertum, Mures, Lacertum Indicum: Aponenſis relictis cauſis inferioribus recurrit ad cœleſtes influentias: alii confugiunt ad ſympathiam cum aëre, & antipathiam cum alimentis: alii ad individuales proprietates; alii ad Ecſtaſim. Poſthius ſomniavit quòd propter ſomnium poſſunt homines diu vivere ſine alimento quia anima per lethargum quaſi ligata manet in ſuis operationibus: Mercurialis, Montuus, & Benedictus acutiori judicio tribuunt denſitati pororum, ob quam non fit reſolutio partium viventis, quòd diu alimento non indigeat: Tribuit adſtrictioni partium ventris abſtinentiæ cauſam Citeſius, judicans ex earum conſtrictione oriri: eam tribuit Langius jecoris tabi: Quercetanus putrefactioni partium ventris: Valleriola conſuetudini: Cardanus copiam melancholici humoris poſſe cauſam eſſe dicit, ex qua nutriri homo diu poteſt. Probabilius Albertus Magnus recurrit ad pituitoſos craſſos, viſcidoſque humores in corpore redundantes, quibus animalia frigida abundant.

Nos verò juxta ultimum hoc placitum judicabamus, quòd æger, etiamſi per plures dies non aſſumeret cibum nec potum, ob antecedentem tamen ingluviem manebat cum copia crudorum ſuccorum, ex quibus poterat alimoniam deſumere, ſine novo cibo. Juniores adhærentes huic placito, idem in abſtemiis aliis hominibus, & animalibus contingere dicunt, quia frigida ſunt, ideo voracia, ob quod & craſſos, multoſque generant ſuccos crudos, qui ob debilem calorem paulatim abſumuntur, & parva fit reſolutio partium viventium ob cutis denſitatem; quæ ratio licèt non fuiſſet in noſtro febriente, fuit tamen ſufficiens ſuccorum copia, pro pauco tempore, poſteà enim rediit ad conſuetum alimentum. Aponenſis ex Galeno, & Hippocrate confirmat hanc opinionem, aſſerentibus ſenes, & pituitoſos facillimè jejunium tolerare; Simon Portius comprobat ex Ariſt. 3. *de partibus animal. cap.* 14. ex Avicenna *fen.* 1. 3 *tract.* 3. *cap.* 7. &

ex

Digitized by Google

ex experientia puellæ Spirenſis, diu ſine cibo viventis, quæ ſi cogebatur aſſumere, multam vomebat pituitam : Confirmat Galenus aſſerens quòd tempore indigentiæ ex pituita generatur ſanguis, quod nos contigiſſe in ægro judicavimus, quidquid reclamet Fortunus Licetus in omnibus abſtemiis id non poſſe provenire ex hac cauſa, quia plures diu abſtinuerunt à cibo, in quibus non præceſſit ingluvies, nec ciborum uſus præceſſit in noſtro ægro : de reliquis alibi trademus cauſas.

§. V.

Proponuntur plura auxilia, quæ pro fame excitanda fuerunt propoſita.

Cibi averſio, licèt febris ſymptoma, & ex ejus curatione petebat auferri, urgebat tamen ad ſui ablationem præcipuè in aſſiſtentium metu, & clamoribus; ideo uſi ſumus pro ventriculi exteriori parte inunctione corroborantium, olei abſinthii, menthæ, & eorum pulveribus, apponebamus abſinthium vino concoctum, oleum roſarum, myrrhinum: cydoniorum lotorum aceto roſaceo cum pulvere ſantabor. corall. rubr. coriandri roſar. granor. hermes, & placenta irrorata aceto uſi fuimus; appoſuimus cataplaſma ex fermento, aceto & ſucco menthæ, & abſinthii; Conſulebamus uſum aquæ ſtillatitiæ abſinthii, ſyrupum cidocorum, cum corticibus citri aromatizatum, ſal abſinth. vel de mentha, caſſiæ ligneæ tincturam, ſpecies diaplantaginis, trochiſcos cordiales, aquam cordialem, ſed omnia renuebat æger, nec aliqua per os aſſumebat, per decem, & octo dies; ſi quæ autem cogebatur aſſumere, ſtatim vomitu rejiciebat, & ideo totam ſpem curationis poſuimus in evacuatione pravorum humorum, quibus ſcatebat ventriculus, quæ cùm evacuationibus nequiret conſequi, ipſam diætam, humores pravos ventriculi conſumentem, remedium eſſe judicabamus, & reverſi fuimus ad ejus concoctionem juvandam applicando calida emplaſtra, fomenta cum ſpongia ex vino ſtiptico aromatizato, vivaque animalia per deorſum ſciſſa.

CONSULTATIO XVII.

De ſcholaſtico patiente varios, ac periodicos motus convulſivos, qui energumenus apparuit.

CONTINET

§. I.

In quo proponitur eventus, & conſulendi occaſio.

§. II.

Convulſivi motus quid, & quot ejus differentiæ.

§. III.

Convulſui motus qualiter fiant, dæmone non concurrente.

§. IV.

Dæmone concurrente quomodo fiant motus convulſivi.

§. V.

Quibus ſignis, quot ve modis poteſt inveſtigari an aliqui morbi ſint dæmoniaci.

§. VI.

Dæmon in energumenis quos morbos inducat, quas immutet vegetativas, ac ſenſitivas potentias.

§. VII.

Dæmon in energumenis, qualiter valeat immutare, aut depravare actiones animæ rationalis.

§. VIII.

Quid ſentiamus de facinore dæmoni tribuendo.

CONSULTATIONIS
Deciſio.

§. I.

Proponitur eventus, & conſulendi occaſio.

MAter vidua, quæ habitabat prope templum Scotorum, nos accerſivit anno 1658. ad inviſendum filium ſcholaſticum, conſtitutum ſub anno vigeſimo ſecundo, bene morigeratum, pium, devotum, ſtudiis literarum deditum, in rebus non naturalibus bene ſe habentem, vexatum tamen per intervalla periodicè ſæpè convulſivis motibus, à quibus aggreſſus ſive ſederet, ſive in lecto jaceret, cogebatur ſurgere, & deambulare ſupra pedum digitos, indiſcriminatim verſus omnem loci poſitionem in cubiculo, & v. ius omnes corporis poſitiones, ſurſum, deorſum, verſus ſiniſtram, aut dextram partem, rectè, & obliquè, & quaſi in circulum caput declinando, ita ut timeremus caput concutiendum in terram, vel parietes; ipſe tamen ob experientiam, nos hortabatur ne timeremus, manebat poſt acceſſionem laxatus, mente conſtabat, & periodicè affligebatur, ſemel quietus à puero irritatus, ejus mortem fuerat aggreſſus, ob varios, inordinatos, ac periodicos motus convulſivos, & ut liberaretur à crimine intentæ necis, energumenus habebatur. Plura ex arte remedia adhibita non profuerunt, exorciſmis apparuit poſſeſſus à dæmone, quibus, & à dæmone, & à morbo liber evaſit.

§. II.

Convulſivi motus qui affectus, & quot ejus differentiæ.

INtra naturæ metas convulſivi motus inter res præternaturales ſunt ſymptomata in depravata actione motus localis animalis, epilepticorum motibus ſunt ſimiles, periodici ſæpè, quos primus omnium cognovit Hippocrates, varias eorum differentias obſervarunt inter recentiores Schenkius, Marcellus Donatus, Horſtz, & Fernelius, & inter Practicos Sennertus, & Riverius, qui omnes convulſionem non veram eſſe contendunt: Proſperus Marcianus contendit, quòd apud Hippocratem ii convulſivi motus fuerint judicati vera convulſio, quæ autem vera recipitur ex Galeno, ab Hippocrate numquam ſub convulſionis nomine fuiſſe denominatam. Nos ne in tradenda hac doctrina confuſi videamur, communiori Juniorum adhæremus doctrinæ, veram cum illis admittentes convulſionem, ad ipſamque motus convulſivos reducentes, quos non veram nominabimus convulſionem.

Eſt igitur vera convulſio apud Juniores ex Galeno, retractio nervorum, & muſculorum verſus originem: Alia eſt vera, & legitima, quæ eſt perpetua, & involuntaria nervorum, & muſculorum retractio verſus ſuam originem: Alia eſt non vera, quæ eſt interpolata retractio nervorum, & muſculorum verſus ſuam originem. Convulſio vera alia eſt univerſalis, alia particularis; univerſalis eſt triplex, empoſthotonos, opoſthotonos, & tetanus. Particularis eſt multiplex, ſtrabiſmus, convulſio canina, riſus ſardonicus, & aliæ à parte læſa denominationem ſumentes. Convulſio non vera alia fit per conſenſum, alia per primogeneam affectionem, alia fit cum manifeſto alio morbo, ut cum febre ardente, aut capitis, aut alterius partis vulnere: alia fit ſine manifeſto alio morbo.

Convulſivorum motuum provenientium ſine manifeſto alio morbo variæ ſunt obſervationes. Marcellus Donatus *lib. 2. de hiſtor. mirabili cap. 3.* vidit *Monialem, quæ ſedendo diu, noctuque, capite, collo, ac ſpatulis commotis antrorſum, retrorſumque inceſſanter edendo, bibendo quaſſare cogeretur, ita ut nec adſtantes eam continere valerent quod ſi valida vi aliquando prohibere tentaſſent, decidebat in animi deliquium.* Fernelius *lib. 2. de abditis rerum cauſis cap. 16.* cujus meminit Schenkius, *lib. 1. obſervat. Medicinal.* agens de Spaſmo, & Codronchus *lib. 2. de morb. veneficis cap. 8.* refert vidiſſe juvenem Galliæ, Equeſtris familiæ, *Qui corporis concuſſione ex temporum intervallis laborabat, quâ nunc ſolum ſiniſtrum brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum unum, aliàs crus dextrum, aliàs utrumque, aliàs corporis truncum tanta celeritate exagitabat, ut vix à miniſtris quatuor decumbens cohiberetur, caput inconcuſſum iacebat, lingua, & loquutio libera, mens ſana, omnes ſenſus integri, vel in convulſionis ferocia, & in intervallis ſanus, ſed labore confractus permanebat.* Gregorius Horſtz *epiſtol. Medicar. ſect. 3.* poſt varia alia accidentia vidit puellam: quæ *Poſtremo die maxima omnium membrorum inquietudine fuit correpta, primum tandem in pedes ſe conjicere ac ſaltare cœpit, miſerabili ſane & ſtupenda inſaniæ ſpecie, tentata, ac turbata varios, atque turbulentos motus exhibuit, nam nullis, nec vi nec increpatione contineri potuit, quo minus hinc inde conſiſteret, nulloque modo ſubſiſteret, ſed indeſinenter inquietudine hac detenta, in lecto etiamſi forſan cohiberetur, ex uno in alium locum ſe conijceret:* & ſuperaddit: *Attamen cum inquietudo nunc hoc, nunc aliud membrum invaſit, ita ut inceſſanter quaſſare, nempe brachium, hinc inde movere, vel pedem ſurſum, deorſumque trahere continua ſerie cogatur, ſæpe caput ſolum, ſæpe partem ejus maxillam, unde dentium colliſio, & ſtridor, aures, naſum, buccam, totam demum faciem, unde fœda diſtorſio.* Salius *c. 20. de affectib. particul.* in quo agit de convulſivis motibus, hujus affectus proponit ideam. *Hic motus,* inquit, *fit retractis ad propria principia nervis, & membris motui voluntario deſervientibus, cum quadam concuſſione, & vibratione, ut videatur nervorum palpitatio, vel vibratio correſpondens motui pulſus vibrantis, conſuevit hic motus admodum affligere patientes & eos detinet aliquando per menſes, & annos, ſed diverſimode, in aliquibus enim hic motus antiquatur, & conſeneſcit continuo affligens, in aliquibus autem periodos habet, ut contingit in epilepticis acceſſionibus per intervalla repetit, & moleſtat, niſi factus fuerit in morbis acutis, hic enim morte cito terminatur. Hic motus aliquando eſt non doloroſus, aliquando doloroſus, & valde moleſtus ratione concuſſionis & vibrationis, raro occupat totum corpus,*

celerrime autem modo dextram, modo ſiniſtram partem.

Manet ex Junioribus delineatus affectus, qui quia infrequentior, novus, ac naturæ metas excedens judicatur ab aliquibus, ab antiquioribus tamen cognitus fuit, & præcipue ab Hippocrate: inquit enim Proſperus Marcianus *lib. 7. epidem. ſect. 1. verſ.* 377. *Ex quibus patet Hippocratem convulſionem tantummodo appellare motum illum concuſſionis membrorum, per quem æger in lecto contineri vix poteſt ne decidat.* Conſtatque ex dictis differentia inter veram, & non veram convulſionem, vera enim eſt retractio nervorum indeſinens, perpetua, & continua. Non vera eſt nervorum contractio interpolata: Tum in vera convulſione membrum convulſum permanet immobile, in non vera varie agitatur, & movetur ſicut in epilepſia: Tum vera convulſio fit ex Hippocrate, ab inanitione aut repletione, non vera ab irritante cauſa: Tum vera convulſio fit à ſolo morbo, non vera à ſola facultate: Tum in vera convulſione convulſum membrum unam ſervat figuram, non vera varias figuras facit membrum convulſum mutare.

§. III.

Convulſivi motus qualiter fiant dæmone non concurrente.

A Cauſis præternaturalibus naturaliter ſine ope dæmonum motus convulſivos cauſari à terris, malignisque vaporibus, tenuibusve humoribus præditis maligna, acri, ac mordaci qualitate, communi aſſenſu fatentur Hippocrates, Galenus, Schenkius, Marcellus Donatus Proſperus, Marcianus, Petrus Salius, Horſtæ, Piſo, Sennertus, Riverius, & Hippocratis Commentatores, licet varient in determinando modo, quo prædicti vapores, ſeu tenues humores maligni varias motuum differentias efficiant.

In febribus ardentibus fiunt convulſivi motus, ut docet Hippocrates *in coacis*, & *lib. 6. aphor.* 26. ob acres, ac mordaces humores, ſeu alitus aſcendentes ad exortum nervorum, ipſoſque vellicantes, & irritantes ad expulſionem moleſtantis materiæ, à quorum communicato calore intemperatur cerebrum, & etiam ſubſequitur delirium, quod prædicit Hippocrates dicens: *Tremores ſupervenientes delirio ſolvuntur.* Seu terminantur in illud convulſivi motus, quos vocat tremores. Hi autem ſi perſeverent aut poſt delirium ſuperveniant, terminantur morte, ut inquit Ollerius, quia fiunt reſiccatis nervis, vel ob cerebri inflammationem.

Superveniunt etiam convulſivi motus, in capitis vulneribus, ſuntque indicium appropinquantis mortis, dum fiunt ex capitis vulneribus. Fiunt etiam ex vulneribus infernarum partium, & tunc fiunt in eadem parte capitis ſecundum rectitudinem cum parte vulnerata ob vapores directe aſcendentes, ut Marcianus probat ex hiſtoria Scamandri in Lariſſa. Si verò vulnus ſit in capite, dum corrumpitur ejus ſubſtantia, fiunt tremores in parte oppoſita. Rationem reddidit Salius, quia fiunt tunc convulſiones, quia in vulnere corrumpitur vivens ſubſtantia à vaporibus elevatis, & contrariæ parti communicatis, ad quorum expulſionem fiunt in parte ſana convulſivi motus, non vero in vulnerata jam putrida, & corrupta, & quæ vires proprias amiſit.

De convulſivis vero motibus ab occultis cauſis, & ſine manifeſto morbo provenienti-

nientibus, conſtat ſimiliter fieri ex humoribus, aut vaporibus irruentibus in principium nervorum, ſive genitis in cerebro ſive in ipſo receptis & aliunde immiſſis, de iis Hippocrates *lib.* 1. *Prorrit. comm.* 3. *text.* 27, inquit *Convulſiones in hyſtericis ſine febre faciles*: ubi docet fieri convulſiones ex vaporibus aliunde tranſmiſſis, ut docet etiam Galenus *in comment.* §. *Nempe mulieribus hyſtericis appellatis, quæ ſtrangulationibus uteri capiuntur, fiunt continuè totius corporis contractiones convulſivæ* Marcellus Donatus *de hiſtor. Mirabili lib.* 2. *cap.* 3. ex ſpina dorſi obſervat poſſe alitus communicari. §. *In eam deveni ſententiam illos motus convulſivos concitatos eſſe ex vapore craſſo malo ad nervorum originem, ſpinæ nucam dicunt, mala qualitate prædito, à parte illa dorſali elevato, ac per partem poſt partem à calore materiam eo in loco contentam agitante, fomentum recipiente.*

Petrus Salius ſimiliter decrevit modum, quo vaporibus, tenuibuſve humoribus acribus, ſive aliunde receptis, ſive in cerebro genitis fiant convulſivi motus, & quia ex vaporibus receptis & communicatis à vulneribus docet experientia concuti nervos, & cauſari motus convulſivos, inde comprobat ex quibuſcumq; aliis ſimilibus ſive aliunde receptis, ſive in cerebro genitis debere cauſari convulſivos motus ſine manifeſto morbo ortos, dum inſiguntur in principiis nervorum & ſunt pauci, nam ſi ſint in majori quantitate, obſtruent nervos, & fient apoplexiæ ſeu paralyſis. Parva verò quantitas ob pravam vim ſtimulat nervos, & irritat, ut inſurgant ad expulſionem, qualiter in ventriculo contingit in ſingultu. Si continua eſt generatio materiæ in cerebro, vel aliunde tranſmiſſio, continui ſunt motus convulſivi, ſi non continua, fiunt per intervalla, & periodice dum per periodos generantur, aut tranſmittuntur, ſi tranſmittuntur in totum exortum nervorum, in toto corpore motus convulſivi fiunt, ſi in dimidia ejus parte, in uno latere, ſi in determinatis nervis, determinatis partibus, pro quarum motu illi deſerviunt. Plerumque elevantur vapores per ſomnum, & tunc excitantur ægri à ſomno, & plerumque coguntur ſurgere ex lecto.

Sed quo pacto ab hac propoſita cauſa convulſivi, varij, atque deverſi ij motus fiant, aliquorum exercuit ingenia: Piſo judicat motus convulſivos cauſari ex humoribus ob efferveſcentiam & ebullitionem, nervos commoventibus. Horſtz tenet, quod fiunt convulſivi motus ob flatus ſpirituoſos elevatos ab humoribus moventibus membra deſtinata motui voluntario. Marcianus ſupponit, quod in cerebro arteriæ, per quas feruntur vitales ſpiritus, mutantur, & fiunt nervi, qui ulterius in cerebro deſerviunt, ut animales ſpiritus in eo geniti ulterius deferantur: quæ doctrina fuit Praxagoræ, ſuperadditque, quod conſtant nervi ex duplici tunica, & ex medullari ſubſtantia, & quod hæc ſtat intertexta tenuiſſimis fibris, ut per illas deferantur ſpiritus animales, quæ continentur in arteriis in cerebro deſeminatis per propriam ſubſtantiam, & per ejus ventriculos, ex iis deducit. *Ideò quando aut nervo ipſi, aut nervoſæ parti quidpiam occurrit quod moleſtiam inferat facultas, ut noxium expellat, animales ſpiritus commovet, concitatque, qui conſuetum munus obeuntes muſculos replent, qui inde contracti per chordam membrum contrahunt, quemadmodum in naturali voluntario motu fieri ſolet, & quia muſculorum alij extenſioni inſer-*

inſerviunt, alij contractioni, inter eos pugn: quædam & contentio oritur, in qua modo iis, modo illis ſuperantibus, motus ex contractione, & extenſione permixti concutiuntur.

Doctiſſimus, & acutiſſimus eſt Marcianus, ſed fruſtra acuit vires ingenij in immutanda ſubſtantia arteriarum in nervos, in tribuendo animalibus ſpiritibus vim localiter movendi, cum ſolùm præſtent diſpoſitionem potentiæ, quæ vitalis eſt, & in vivente parte animalis debet reperiri tanquam propria paſſio animæ informantis illam; ſi enim ventriculus in ſingultu movetur convulſivo motu, quia irritata natura à re moleſtante inſurgit locomotiva facultas ad concuſſionem, & expulſionem noxij, & ſimiliter in rigore inſurgunt muſculoſæ partes ob eamdem rationem, ad expellendos acres ac mordaces irritantes humores, cur non irritatio nervorum orta à ſimili cauſa non inſurget cum locomotiva facultate ſubdita imperio appetitus, ad expulſionem cauſæ irritantis, ſicut & inſurgunt manus, pedes, & reliquæ partes quæ moventur in convulſivis motibus, ad expellendas cauſas externas moleſtantes, ut ignem, pungens inſtrumentum, vel quodvis aliud moleſtans objectum, quod ſubito conantur expellere per motus convulſivos contractionis, & diſtenſionis.

§. IV.

Dæmone concurrente, quomodo fiant motus convulſivi.

Ægri mater, & conſanguinei contendebant illum energumenum eſſe, & morbum pati dæmoniacum, contendebant hoc pacto illum liberare à crimine quod illi imponebatur de intenta pueri nece, quibus nos nõ facile aſſentiebamur; non quia Hippocrates *lib. de morbo ſacro*, Ariſtoteles *lib. 8. phyſicorum*, Galenus *lib. 9. & 10. de ſimpl. medicam. facult.* Plutarchus *in vita Pericli*, Theophraſtus *de hiſtor. plantar.* Valleſius *lib. de ſacra philoſophia in Matthæum* 17. contendant non dari morbos à dæmone inductos, ut intendit Torreblanca. Ipſi enim admittunt cum Hucherio *lib. 4 de Maleſ.* duplex morborum genus cauſari à Dæmone, aliud Methaphyſicum quod cauſat ſolâ ſuâ poteſtate: aliud phyſicum dæmoniacum, quod cauſat commovendo humores, ex quibus ſolet naturaliter cauſari; & ij authores intendunt, quod non fiant à dæmone omnes morbi quos judicat vulgus cauſari ab illo: vel quod plerique fiant ab illo mediis humoribus, quos commovet, non autem à ſola abſoluta ejus virtute. Nec aſſentimur Viverio impie contendenti abſolute nullos poſſe morbos à dæmone induci *lib. de venenis cap. 5. lib. de lamiis, c. 7.* Morbos enim à dæmone cauſari ſatis manifeſtè conſtat ex ſacra Pagina & luculenter demonſtrat Codronchus *lib. 1. de morbis veneficis*, ex ſacris litteris, ſanctaque Scriptura, ex Conciliis, Juribuſque Canonicis, & conſtitutionibus Pontificiis, ex ſanctis Doctoribus, Theologis, ac Summiſtis, ex Platone, Ariſtotele, & eorum Sectatoribus, ex Hiſtoriis quamplurimis, ex Medicis, & communi omnium gentium aſſenſu, & experientia.

Probat non minùs luculenter, hanc veritatem Torreblanca, quam confirmat variis Authoribus. Favent enim illi Patres Orthodoxi, D. Auguſt. *lib. 8. de civitate Dei cap. 19. lib. 2. doctr. chriſtianæ cap. 19.* D. Iſidorus *lib. 8. ethymol. cap. 9.* D. Chryſoſtomus *lib. 8. de fato ſerm. 7.* Ex Theologis

Digitized by Google

logis, D. Thomas 1. *p* *q.* 115. *&* 2. 2. *q.* 95. *& ſentent.* 4. *diſtinct.* 34. ibi D. Bonaventura, Scot. Richardus, Origenes *in Iob lib.* 3. D. Antoninus *p.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1. Niderus *in Formicar. lib.* 5. Sprenger. *in Mall. p.* 1. *q* 1. *c.* 12. *& p.* 2. *q.* 1. *c.* 11. Spina *de ſtrigibus c.* 9. 10. 11. Caſtro *de juſta hæreticor. punct. lib.* 1. *c.* 14. 15. 16. Binsfeld. *in confeſſ. malef. concluſ. & in l. eorum. C. de malef. q.* 6. *concl.* 1. 2. 3. Martin. Delrio *lib.* 3. *Magicar. p.* 1. *q.* 1. *c.* 1. *& q.* 3. *ſect.* 4 *& q.* 4. *ſect.* 1. 2. 3. 4. *&* 15. Suarez *de relig. lib.* 2. *c.* 9. de Angel. *lib.* 8. *c.* 20. Thom. Sanchez *tom.* 2. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 94. *& tom.* 1. *Decalogi cap.* 40. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 13. Raphael de Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſitis relig. quæſt.* 96. Malderus *de virtute Theolog. tract.* 10. *c.* 8. Babal. de Angelis *in D. Thomam p.* 1. *q.* 50. *art.* 1. *q.* 1. Moura *de incantat. tom.* 1. *ſect.* 2. *c.* 1. Bulenger. *de Magia lib.* 2. *c.* 34. *&* 35. Ex Juriſperitis, Turrecremata *in c. ſi per ſorciarias* 33. *q.* 1. Abbas, & Felin. *in c. ex litteris, de frigid. & maleficiat.* Bartol. Baldus, Salicet. *in l. eorum. C. de Malef. & Mathem.* Simancas *de Catholica inſtit. tit.* 37. Grilland. *de ſortileg. lib.* 2. *q.* 6. 7. *&* 8. Remigius *lib.* 1. *de Monolog. c.* 24. *&* 29. Covarr. *in decretales* 4. *c.* 5. *& tract. de frigid. & malef. c.* 11. Viderius Molitor *de phithо. mulier. c.* 7. Julius Clarus *lib.* 5. *receptar. q.* 62. Dambauder. *in praxi c.* 61. Farinacius *in Pract. qq tom.* 1. *q.* 10. *& tr. de hæret. q.* 181. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 3 29. Campanillus *diverſ. jur. rubrica* 11. *c.* 26. *n.* 100. Ex Medicis Avicenna *lib.* 3. *fen.* 1. *tract.* 4. *c.* 18. *& fen.* 10. *cap.* 3. Africanus *lib.* 8. *Praxis c.* 29. Dioſcorides *lib.* 2. *c. de Ramo.* Theophraſtus *hiſtor. plantar lib.* 7. *c. de Scylla.* Fernelius *lib.* 2. *de abdit. rerum cauſis c.* 16. Meſue *lib.* 3. *Antidot. ſect.* 9. Paræus *lib.* 24. *cap.* 19. Vairus *lib.* 3. *de faſcinat.* Ceſalpinus *de inveſtigat. dæmonum c.* 1. *&* 8. Codronchus *lib.* 1. *de morb. venefic.* Foreſtus *tom.* 1. *obſervat. lib* 26. Carreirus *de loc affect. diſp.* 74. Schenkius *tom.* 2. *obſerv. lib.* 4. Ficinus, Fallopius, & Mercado. Ex Recentioribus Medicis Sennertus *tom.* 3. *lib.* 6. *p* 9. Marcellus Donatus *de hiſtor. Mirab. lib.* 4. Hucherius *de ſterilitat. lib.* 4. *de Malef.* Zachias *qq. Medicolegal. tom.* 1. *tit.* 1. *q.* 4. *lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 13. *tom.* 2. *lib.* 10. *deciſ.* 22. Roſeus *epiſt. Medicar.* Favet ſimiliter huic doctrinæ ſpecialiter, quod dæmon quammaximè appetit inducere convulſiones, & convulſivos motus, omneſque morbos, quos poteſt cauſare commotis melancholicis humoribus, quibus maximè utitur ad varia excitanda ſymptomata, ut tenet Codronchus, Hucherius, Sennertus, Zachias, Fernelius, & Torreblanca fatetur dicens: *Nam melancholicos morbos excitat, bilem atram, quæ corpori ineſt. & fuligines in cerebrum, & internorum ſenſuum cellulas propellit.* Hucherius hunc movere humorem in hepar, cor, & cerebrum fatetur, & varia inducere per illum ſymptomata *lib.* 4. §. *Unde funeſtiſſimam ſymptomatum illiadem exacerbari cõtingit, ut ſpontaneas leipothimias, apoplexias convulſiones.* Idem confirmat Codronchus *lib.* 2. *de morb. veneſ. cap.* 5. §. *Interdum etiam vitioſos humores, quos vel generat, vel movet ad cerebrum, vel nervos detrudit, ac epilepſiam, atque convulſiones & paralyſim excitat.* Marcellus Donatus *lib.* 2. *de hiſtor. mirabili cap.* 1. latiſſimè proſequitur modum quo dæmon hos cauſat morbos commotis iis humoribus: ſed Fernelius *lib.* 2. *de abdit. rerum cauſis cap.* 16. poſtquam proponit motus convulſivos ſimiles eis, quos vidimus in hoc ægro, pa-

palam fatetur in equire, in quo ipſos vidit, a dæmone fuiſſe cauſatos, reddens enim rationem, quare non fuit æger variis remediis adhibitis curatus, inquit: *Quoniam omnes longe aberramus à cognitione veri. Nam menſe tertio, primo deprehenſus dæmon quidam totius mali author, voce, inſuetiſque verbis ac ſententiis, tum Latinis, tum Græcis, quàm ignarus linguæ Græcæ laborans eſſet ſe prodiens, is multa aſſidentium, maximèque Medicorum ſecreta detegebat, videnſque quod eos magno periculo circumiſſet, quod quierritus pharmacis corpus hoc periugulaſſent.*

His commotus aſſentiebat doctrinæ communi, quod poſſet hic æger eſſe energumenus, quod poſſet dæmon ipſum torquere, varios cauſando morbos, Deo permittente, ſive methaphyſicos, propria ac ſola dæmonis poteſtate, ſine alia concurrente cauſa inductos, ſive phyſicos, dæmoniacos morbos inducendo commovendo humores, quos poſſet generare, vel in corpore jam genitos, & præcipuè poterat cauſare convulſivos motus, quos patiebatur æger, quia redundant in illo atri, ac melancholici ſucci, ex quibus adhuc ſine ope dæmonis ſolent cauſari. Sed nullum apparebat energumeni ſignum, quod nos poſſet deducere in ejus cognitionem, qualiter nec Fernelius, ac reliqui Medici potuerunt cognoſcere dæmonem in ægro ab ipſo propoſito.

§. V.

Quibus ſignis, quotve modis poteſt inveſtigari, an aliqui morbi ſint dæmoniaci.

MOrbi dicuntur dæmoniaci qui à dæmone cauſantur ſive ex maleficiis, ſive in energumenis aut poſſeſſis à dæmone, aut obſeſſis, qui morbi cum plerumq; cauſentur ex humoribus ſimili modo ac in non obſeſſis à dæmone, non facile eſt invenire per quid cognoſcatur: id autem illos demonſtrare eſſe dæmoniacos poteſt quod ſimul appareant aliqua ſigna, quæ dæmonem eſſe intra corpus demonſtrent, ex iis enim facile infertur morbos cauſari ab illo. Fernelius ſupra citatus licet morbum dæmoniacum eſſe non cognovit, quia in principio non erant ſigna dæmonem atteſtantia; aliqua tamen proponit ex quibus cognoſcitur dæmonem ægrum poſſidere, inquit enim: *Neque ſolum morbos, verum etiam dæmones, ſcelerati homines in corpora immittunt. Hi quidem viſuntur furoris quadam ſpecie diſtorti, hoc uno tamen à ſimplici furore diſtant, quod ſumme ardua obloquuntur, præterita, & occulta renuncient, aſſidentiumque arcana referant, eoſque multis convitiis impetunt, & divinorum verborum poteſtate terrentur & contremiſcunt.* Furor maxime apparet in energumenis, ut patet ex ſacra Pagina. Marcus *cap. 5.* inquit: *Se concidebat lapidibus*, de dæmoniaco: *& cap. 9. Se terra elidunt, & ſpumantes volutantur, & in ignem proſiliunt.* Mathæus *c. 8.* inquit: *Quod nemo auderet tranſire ob dæmoniaci furorem.* Unde ait Michael Pſellius *lib. de operat. dæmonum: Enthuſiaſmos autem, inſanias & cathoonias, ſeu ſpiritus immundos, quibus, qui correptus eſt & detentus nihil quidquam agere poteſt omnino neque mente, neque ſermone, neque phanthaſia, ſeu imaginatione, neque ſenſu: et aliud quidem eſt, quod eos imbuit, & agitat, eaque loquitur*, quæ ab eo qui correptus eſt, ignorantur, idemque futurorum non nihil interdum prædicit.

Sed maximum præſtat argumentum, quod morbus ſit à dæmone, ſi non cedit

auxi-

Digitized by Google

auxiliis naturalibus, & quæ communiter ſolent prodeſſe pro aliis, ut *per DD. in cap. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis*, conſtat, & latè demonſtrat Codronchus *lib. 2. cap. 9.* & Ceſalpinus *de inveſtigat. dæmonum cap. 22.* Præterea ſuperaddunt Martinus Delrio *lib. 6. cap. 2. ſect. 2. quæſt. 3.* Raphael de Torre *tom. 2. de vitiis oppoſita relig.* Sennertus *tom. 3. lib. 6. part. 9.* Gregorius Valentia *tom. 3. diſp. 6. quæſt. 13.* Codronchus *lib. 3. cap. 13.* Hucherius *lib. 4. de Malefic.* quod ſuperveniunt in morbis dæmoniacis diverſa accidentia, & graviora, quam quæ debentur illis ſine ope dæmonum inductis, fiunt enim dolores vehementiſſimi, ægris ignorantibus partem affectam, vexantur maximè viſcera variis accidentibus nullis cedentibus auxiliis, ut tenet Sprenger. *part. 2. q. 1. cap. 13.* Codronchus *lib. 3. cap. 12.* Energumeni ſimiliter, ut Fernelius tenet, linguis utuntur incognitis ab ipſis, ſecreta detegunt, & præcipuè reſponſa futurorum præbent, hoc maximè ut ementiantur prophetias, ut tenent Hieronymus Mengus *in compendio lib. 2. cap. 12.* & Majolus *tom. 2. canicul. colloq. 3.*

Hæc omnia, & alia quæ pro maleficiatis ſolent experiri, deficiebant in hoc ægro, qui temperatus, pius, devotus erat, & in nullis devians actionibus ſibi in naturali ſtatu debitis, præterquam in ira quâ concitatus perdere conabatur pueri vitam. Unum tamen nobis ſignum deducebat in ſuſpicionem quod à dæmone cauſarentur illius motus convulſivi, quod ſcilicet omnia auxilia pro morbo curando requiſita fuerant adhibita ſecundum artem, nulla tamen profuerant, quo uno indicio coacti devenimus in opinionem, quam tenet Zachias *tom. 2. lib. 10. deciſion. 80.* quod aliis deficientibus ſignis demonſtrantibus dæmonem morbos cauſare, ſi ſit ſuſpicio recurrendum eſt ad remedia Divina, & Eccleſiaſtica, & ad exorciſmos, quod prius docuerat Rex Ioſaphat *lib. 2. paralipomen cap. 20.* dicens. *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui ut oculos noſtros dirigamus in te Domine.*

Præcipuè per exorciſmos dæmones coacti ſe manifeſtant, quidquid fremant Hæretici, Huſitæ, Uviteleviſtæ, Lutheriani, qui contendunt eſſe idololatriam exorciſmos exercere, quia nullum Dei mandatum ipſos faciendos docuit. Nam poteſt Eccleſia ceremonias inſtituere, ad languores levandos, & expellendos dæmones: inquit enim Matthæus *cap. 10. Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem.* Marcus *cap. 3. & 15. Dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia, & ut languores curarent*: & inde Eccleſia poteſtatem habet inſtituendi exorciſmos, per quos per modum imperij dæmones expellat, & Dei nomine compellat, ut ſe manifeſtent: tenet Suarez *tom. 3. in D. Thom. diſput. 15. part. 3. ſect. 4.* & Chriſtus dominus nos docuit ad ipſum recurrere, ut divina virtute dæmones manifeſtentur, & expellantur, ut ſua nos adjuvet virtute, cum qua dæmones toties ex corporibus ejecit, ut docent D. Lucas *c. 4. c. 8. c. 28. c. 9. & 10.* Divus Matthæus *c. 8. & 9. & 12. & 31.* qui propria id virtute effecit, ut fatetur Nicodemus *apud Ioannem c. 3.* dicens: *Nemo poteſt facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo*, quæ poteſtas fuit tradita Eccleſiæ ut tenet D. Chryſoſtomus in Matthæum, Majolus *tom. 3. canicul. colloq.* Lactantius *lib. 3. divinar. inſtit.*

Cum ergo reverſi ad Deum, ejus imploraremus opem, & per exorciſmos cona-

remur inquirere veritatem, & an dæmon poſſideret ægrum, & morbus, quo vexabatur, ab illo foveretur, exorciſmis ſe dæmon manifeſtavit, ab ipſo foveri morbum faſſus eſt; eorum vi ex corpore exterminatus fuit, & æger in priſtinam rediit ſanitatem.

§. VI.

Dæmon in Energumenis, quos morbos inducat, quas immutet vegetativas, ac ſenſitivas potentias.

OMnes morbos ope dæmonum poſſe in hominibus cauſari ex ſupra dictis conſtat, ſed vehementiores maximè contendit dæmon producere. Ideo, ut tradit Thyræus *de dæmonica p. 1. c. 4.* & Hieronymus Mengus *in malignos ſpiritus cap. 13.* ſæpiſſimè energumeni toto rigeſcunt corpore, redduntur inflexibiles, concidunt velut mortui, tetano corripiuntur, quaſi ſtrangulantur, patiuntur anhelationes, palpitationes cordis, ſyncopes, & convulſivos motus, ut ſupra retulimus.

Vegetativæ animæ potentias & earum operationes lædunt, præcipuè infeſtant, ventriculum ſubvertunt, vomitus movent. coctiones impediunt, ut tenet Codronchus *lib. 3. cap. 13. de morb. venefic.* Et loco chili, vel humorum generari faciunt oſſa, ſpinas, clavos, pilos, ut idem Codronchus tenet, & Springer. & obſervarunt Langius, *lib. 1. epiſtol. 39.* Benivenius *de admirand. morb.* Cæſalpinus *de inveſtigat. dæmonum.*

Sed præcipuè pergunt dæmones ad animæ ſenſitivæ potentias illudendas, & invertendas actiones non ſolùm locomotivas, ſed cognoſcitivas externas, & internas, ſimulque & appetitivas ut latè probat Torreblanca *lib. 2. de Magia cap. 14. & 15. lib. 3. de jure ſpirituali cap. 5. & 6.* Guilh. *part. fin. de univerſ. cap. 22.* Martinus Delrio *lib. 2 Magicar. quæſt. 14.* Raphael de la Torre *tom. 2. de vitiis oppoſ. relig. quæſt. 95.* Remigius *l. 1. dæmonol. cap. 11.* Illud enim externos ſenſus, auditum, organum intemperando, & phantaſmata commovendo, per quæ impediatur in receptione ſpecierum, ita ut tinnitum tibicines judicet, ut in morbis etiam contingere poteſt: ſimiliter & tactum valet illudere intemperando illum, vel objectum repræſentando, quod tactui diverſam ſui præſtet repræſentationem: ſic & guſtum, & odoratum immutare poteſt, commovendo ad ipſos humores, quod docuit D. Auguſtinus *lib. 18. qq. §. Serpit hoc malum diaboli per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubiicit, infundit ſe ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.* Internos illudit ſenſus, confundendo ſpecies rerum in memoria, ex ipſis commixtis alias eliciendo, ſicut & delirantibus accidit, ſeu phantaſticum, & chymericum proponens ex illis objectum, ut admittit D. Thomas *part. 1. quæſt. 111. art. 3.* Illudit præterea ſenſus internos, externis illuſis ex parte objecti, quia ſubito oſtenditur, agitatur, occultatur, aut variè illud aut ejus partes collocentur, ut Guilh. & Raphael de la Torre latius proſequuntur: ex parte medij ſi illud imbuat qualitate qua modificatæ ſpecies diverſo modo repræſentent objectum, & etiam ex parte medij, ſi aerem commovet, & ideò ſpecies immutentur, quem modùm immutandi objectum admittit D. Thomas *in 2. ſentent. diſtinct. 8. quæſt. 1. art. 5* & tenent Remigius *lib. 1. dæmonol. cap. 11.*

Digitized by Google

Martinus Delrio *lib.* 21. *Magiæ quæſt.* 24. Anglez *in 2. ſentent. diſtinct.* 8. Ex iis non infertur, quod eo ipſo, quòd illudantur ſenſus externi, aut interni ſimul, & appetitus ſenſitivi actio, propoſito objecto illuſorio ſemper debeat inſurgere ad operandum cum actu iraſcibilis, aut concupiſcibilis circa illud ut illuſorium eſt, quia dum intellectus non aſſentitur errori, voluntas tanquam potentia ſuperior, cui appetitus ſubditur, poteſt illum corrigere: ſicut contingit in morbis, in quibus depravantur actiones internarum potentiarum ſenſitivarum, quarum depravatio non ſufficit ut actus appetitûs depravetur, dum illarum actiones poſſunt corrigi ab intellectu, & voluntas deprimere poteſt actus appetitûs ſenſitivi, qui poſſent ſubſequi ad actus depravatos potentiarum internarum cognoſcitivarum.

Sed cùm dæmon nequeat ſe ſolo communicare ſpecies in internis ſenſibus, quæ depravatam eliciant cognitionem, quin ab objecto miſſæ cum depravatione recipiantur in internis, & ideo externis ſenſuum actionibus non læſis, nec internas poſſe lædi contendunt Averroës *lib.* 3. *collig. cap.* 38. Fracaſtorius *lib.* 2. *de intellectu.* Vega *lib.* 1. *progn. comm* 19. *lib.* 1. *art. medend. cap ult. & lib.* 3. *cap.* 3. quam opinionem conatur deducere ex Galeno *de diff. ſympt. cap* 3. ubi refert Theophilum Medicum habuiſſe læſam imaginationem, quia putabat videre & audire tybicines, *& lib.* 4. *de loc. cap.* 2. de ſe narrat, quod judicabat eſſe in cubiculo feſtucas, quas conabatur colligere, quia judicabat videre eas: & ibidem phreniticos diſtinguit penes modum, quo errant circa ſenſus externos, & *lib.* 1. *prorrit. comm.* 17. proponit delirii ſugeri enientis modum ex erroribus ſenſuum externorum, & idem tenet *lib.* 1. *progn. comm.* 19. quorum eſt ratio, quòd nihil eſt in internis ſenſibus, quod ab externis non ſubminiſtretur.

At verò poſſe à dæmone interturbari internas potentias, & earum depravari actiones ſine depravatione externorum ſenſuum ſuadet: Quia applicando humores, ipſos commovendo, vel ſpecies agitando poteſt dæmon ſimili modo internas depravare potentiarum operationes, ac poſſunt morbi ſine externarum præcedente depravatione: fatetur Bravus Salmanticenſis *lib.* 1. *prognoſt. comm.* 19. Valleſ. *lib.* 5. *controverſ. cap.* 13 Carreirus *lib. de loc. affect. diſp.* 7. *cap.* 8. Maglioca *tom.* 1. *diſp.* 1. *cap.* 3. Quibus favet, quòd inter dormiendum plerique delirare incipiunt, externis ſenſibus nihil operantibus, ut docet Galenus 2. *aphoriſm. comm.* 1. & quod in delirio Theophili fuit imaginativæ depravatio circa ſonum tybicinum, quæ non præfuerunt cognita ab externis ſenſibus: & qui delirant judicantes ſe eſſe teſtam, gallum, aut vitrum, habent depravationem imaginativæ, ſine eo quòd ſimilia objecta fuerint ſenſibus externis cognita. Unde non ſemper contingit ad errorem internarum potentiarum, præceſſiſſe errorem ſenſuum externorum circa idem objectum, & fatetur Galenus *lib.* 1. *prognoſt. comm.* 23. Immò potiùs imaginativa plerumque corrigit errorem ſenſuum externorum; & ſine eorum læſione depravatur ut tenet Gentilis *lib.* 1. *fen.* 1. *doctr.* 6. *cap.* 5. Galenus *lib.* 1. *prorrit. comm.* 3. *text.* 69. Quibus patet, quòd nec ſemper dæmon perturbatis externis ſenſibus, valet internorum depravare actiones, & quod ſine illorum depravatione, poteſt interna-

rum potentiarum interturbare, ac depravare cognoſcitivas actiones.

§. VII.

Dæmon in energumenis, qualiter valeat immutare, aut depravare actiones animæ rationalis.

Contendebant hujus energumeni conſanguinei, Dæmone manifeſto, quod facinus intentæ necis pueri eſſet dæmoni adſcribendum, quatenus ejus potuerit rationales depravare, aut interturbare potentias, ita ut liberum arbitrium poſſet à poſſeſſo auferre: Ardua erat hæc difficultas, licèt enim poſſidebatur à dæmone, nullum priùs apparuerat ſignum, nullumque delirium, hoc vocat Hippocrates, diſceſſum à ratione, quæ recta via eſt, per quam omnes ducuntur, qui diſcedunt, dicuntur delirare, deſipere, nugari, dementes eſſe, inſanire, exagitari furore, quod poteſt cauſari à dæmone, inducto morbo, cujus delirium ſit ſymptoma; poteſt enim dæmon peſtes cauſare, febres & alios morbos cauſantes delirium, ex quo depravatur intellectus, & impeditur liberum arbitrium. Nullum horum præceſſerat in hoc ægro; ſine morbo tamen potuit ſupervenire à dæmone furor ſine alio morbo, quo communiter energumeni corripiuntur, ut ex Fernelio, Martino Delrio, & ex aliis comprobavimus: & ideo lunaticos hos vocant Juris Profeſſores, non tamen poſſunt vocari delirantes, quia ut tenet Maglioca *tom.* 1. *diſp* 1. *cap.* 1. delirium, quid majus eſt ipſa mentis perturbatione, nam poteſt quis ex levi cauſa mente perturbari, non tamen delirare, cùm ad hoc ut delirium fiat, requiratur ut ipſa potentia depravetur, quod majus eſt, quàm ut mens agitetur: ex quibus conſtat, quòd licèt potuerit mens à dæmone agitari, & fieri perturbatio, quâ æger deductus eſt in aggreſſum crimen, non tamen ex hac poteſt dici quòd delirium patiebatur, quo poſſet à dæmone, libero arbitrio intermiſſo, cogi ad illud committendum facinus.

Cùm conſtet ex dictis poſſe à dæmone depravari imaginationem, & actus internarum potentiarum, poſſet ex hoc inferri, ex earum depravatione à dæmone neceſſariò ſubſequi diſcurſus depravationem: Mercurialis enim *lib.* 1. *de affect. capitis cap.* 15. Rudius *lib.* 1. *practicæ cap.* 3. Mercatus *lib.* 1. *de internor. morbor. curat. cap.* 11. ex depravata quacumque interna actione, & quæ ſubſequuntur, & diſcurſum debere depravari contendunt. Nos tamen diſcurſum non neceſſariò depravari judicamus per hoc quòd depravatæ fuerint internorum ſenſuum actiones. Sic docuit Galenus *lib.* 4. *de locis affect. cap.* 2. *lib. de different. ſympt. cap.* 3. quod comprobat ex Theophilo, & ex ſeipſo, qui læſam habuerunt imaginationem diſcurſu illæſo. Et *lib.* 6. *epidem. comm.* 8. *text.* 15. idem docet. Ex ipſo eamdem comprobat doctrinam Avicenna *fen.* 1. *lib.* 3 *tract.* 1. *cap.* 6. & *tract.* 4. *cap.* 7. Ariſtoteles *lib. de inſomniis, cap.* 2. Paulus *lib* 3. *cap.* 21. Argenterius *lib.* 2. *art. medicin* Fernel. *lib.* 5. *de part morb & ſympt. cap.* 2. Manardus *lib* 7. *epiſt.* 3. Vega 1. *prognoſt comm.* 19. Trincavellius *lib.* 2. *de curand. morb. cap.* 4. Capivaccius *lib. de affect. capitis cap.* 8. Althimarus *de curand. corporis malis cap.* 6. Ratio eſt, quia ad diverſas actiones internas diverſi temperamenti gradus, ſeu intenſio requiritur, & poterit intenſio aliqua eſſe exceſſus pro unius potentiæ

tentiæ actionibus, & non pro reliquis, & ideo dæmon inducendo intemperiem poteſt aliquas depravare actiones internarum potentiarum ſine depravatione diſcurſus, & ſi ipſe non depravetur, poteſt corrigere depravationem ſenſitivarum potentiarum, & ſic homo non dicitur delirare, quia non deviat à ratione. Ideo qui patiuntur vertiginem, licèt depravetur imaginatio cognoſcens res quietas, quaſi moverentur, quia intellectus corrigit errorem, non eſt delirium. Nec Galenus dum capiebat flocos, & feſtucas ob imaginativum errorem, non delirabat, quia corrigebat intellectûs errorem, & petebat auxilium, ne tranſiret ad delirium, ſi aſſentiret intellectus. Et Theophilus, qui ex errore phantaſiæ judicabat audire tybicines, habebat non læſum diſcurſum, aſſerebat enim ſonum ægro non eſſe bonum, ſi verò nimia ſit intemperies, trahitur etiam diſcurſus in conſenſum, quia licèt intellectus ſit ſpiritualis, ut immerſus materiæ operatur ſpeculando phantaſmata, & cum ſubminiſtratione ſpecierum ab aliis potentiis, ex quarum nimia diſcraſia impeditur, quo minùs valeat earum corrigere depravationes, & ideo dæmon intemperando cerebrum morboſa intemperie valet depravare diſcurſum; ſicut & illum valet perficere, & ſubtiliorem reddere ponendo meliorem organi diſpoſitionem, ut tenet Torreblanca, humoribus craſſioribus depulſis, vel adhibitis juvantibus medicamentis, ut etiam admittit Martinus Delrio, & Raphael de la Torre. Nequit tamen dæmon propria poteſtate agere ſe ſolo in intellectum, ſed ſolùm mediis phantaſmatibus, ut docet D. Thomas *part.* 1. *quæſt.* 111. *art.* 1. quem ſequuntur Vaſquez ibidem *diſput.* 245. *cap.* 2. & Torreblanca *de jure ſpirit. lib.* 3. *cap.* 5. Moura *lib.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 5. *num.* 18. Quibus perfectis, & illis ſubminiſtratis variis ſpeciebus omnium rerum à dæmone, tenet idem Torreblanca, dæmonem pluribus communicaſſe ſcientias, inter quos pro certo habet fuiſſe Socratem, & Ariſtotelem: quibus à dæmone fuiſſe communicatas ſcientias tenent ab eo citati Guil. Albern. *part.* 1. *de univerſ. part.* 2. *cap.* 52. & *part.* 2. *cap.* 39. & 96. *tract. de legib. cap.* 24. Zedocus *tom.* 1. *controverſ. lib.* 4. *cap. de dæmone, art.* 1. Laërtius *in vita Socratis.* Victoria *de Magia num.* 11. Xenophon *in Apologeticon.* Quorum hoc eſt fundamentum, quòd nequierunt tantam acquirere ſcientiam ſine auxilio ſpeciali, vel divino, vel diabolico, & cùm fuerint idololatræ, & ſacrificaverint dæmoni, potiùs ab illo, quàm à Deo credendum ſcientias acquiſiviſſe deducunt D. Thomas, Suarez, & Valle de Moura, à quibus non eſt facile diſſentire. Sed non alienum à ratione judico, quod cùm Deus ut ibidem D. Thomas docet 1. *part. quæſt.* 78. dederit Adamo omnes ſcientias naturales, in quibus homo natus eſt inſtrui, & ipſæ fuerunt tempore amiſſæ, ad ipſas reſtaurandas homines creavit aptos & propenſos, ut ſuo ſe juvarent labore, quibus & plurimarum rerum infundit ſpecies, non ob propria merita, ſed ob reliquorum hominum convenientiam, & ut ſuorum laborum præmia conſequerentur in hac vita, quæ in alia largiri illis, quia Idololatræ, non poterat. Sic Hippocrates in Medicina, ſic Euclides in Mathematicis, ſic in Moralibus virtutibus Seneca, & alii in aliis ſcientiis profuerunt; & D. Thomas in Theologia, in qua conſtat, quàm maximè coadjuvatus à Deo profeciſſe ob labores, & ſanctitatem.

Circa

Digitized by Google

Circa voluntatem verò, ac liberum arbitrium nullam habet dæmon poteſtatem inquit Magiſter Bernardus Baſin. *Nam credere liberum arbitrium hominis à dæmone poſſe cogi, eſt hæreſis, quia directè opponitur dictis ſacræ Scripturæ. Dicitur enim Eccleſiaſtici 15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui.* Et Geneſis 10. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi.* Et ad Rom. 8. *Scio quòd nec Angeli, neque principatus, neque poteſtates poterunt me ſeparare à charitate.* Et Corinth. 1. cap. 10. inquit: *Fidelis autem Deus eſt, qui non patitur vos tentari ultra id quod poteſtis, ſed facit etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Et D. Auguſtinus *ſerm.* 197. *Latrare*, inquit, *poteſt diabolus, ſolicitare poteſt, mordere omnino non poteſt niſi volentem, non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit.* Sprenger *in Malleo. Maleſ. part* 1. *quæſt.* 7. tenet directè dæmonem non habere poteſtatem cogendi voluntatem, ſed tantùm indirectè, ſuadendo. Et tenet Torreblanca *lib.* 2. *de Magia cap.* 4. & *lib.* 3. *de jure ſpirituali cap.* 5. faterurque quòd dæmon nequit noſtram voluntatem movere aliter quàm objecto exteriùs poſito, tanquam odibili, vel amabili, & excitatis imaginariis viſionibus, & cogitationibus, & allecta, & inclinatâ voluntate per paſſiones in parte ſenſitiva inflammatas, quæ quo vehementiores ſunt, eò acrius inclinant, & quaſi abripiunt aliquando, ut fatetur Martin. Delrio. *Nunquam tamen illam voluntati neceſſitatem imponunt, quia dæmones ab invito conſenſum nequeunt extorquere:* ut tradunt D. Thomas 1.2. *q.* 80. *art.* 3. & *ſentent.* 4. *diſtinct.* 34. D. Cyrill. Catecheſ. 4. Medina *de recta in Deum fide lib.* 1. Caſtr. *lib.* 1. *de vita hæreticor. punct.* 1. 15. Petrus Binag. *l. in l. eorum. C. de Maleſ & Mathemat.* Paul. Grillan. *de ſortileg. quæſt.* 3. *num.* 12. & *quæſt.* 10. *num.* 3. Suarez *lib.* 2. *de relig. cap.* 9. *quæſt.* 96. *art.* 1. *diſp.* 2. Joann. Malderus *de virtut. Theolog. tract.* 10. *cap.* 8. *dubio* 2. Ratio horum eſt, quia ſi dæmon valeret imponere neceſſitatem in voluntate, valeret auferre liberum arbitrium, quod hæreticum eſſe affirmare deduximus ſupra ex Magiſtro Bernardo Baſin, ſi enim homo amitteret liberum arbitrium, deſineret eſſe homo, deſtitueretur enim gratiâ gratum faciente.

§. VIII.

Quid ſentiamus de facinore dæmoni tribuendo.

Reſtat ut pro quæſito reſpondeamus; maximè enim inſiſtebant in hoc, quòd exponeremus, quòd cùm æger eſſet energumenus, dum tentavit mortem pueri, quòd dæmon potuerit cogere illum ad peccatum illud & facinus patrandum. Nos tamen in ea fuimus opinione, quòd ſi dæmon cauſaret morbum, & delirium, poſſet ope dæmonis manere ſine libertate voluntatis, quia à morbo, & ſymptomate læderetur ejus actio, ſi intellectus ob intemperiem depravaretur in ſuis actionibus; ſin minus, non eſſe in poteſtate dæmonis cogere voluntatem ejus ad peccandum, vel facinus patrandum; quod docet D. Thomas 1.2. *quæſt.* 80. *art.* 3. *in corpore. Reſpondeo dicendum, quòd diabolus propriâ virtute niſi refrænetur à Deo, poteſt aliquem inducere ex neceſſitate ad faciendum aliquem actum, qui de ſuo genere peccatum eſt, non autem poteſt inducere neceſſitatem peccandi, quod patet ex hoc, quòd homo motivo ad peccandum non reſiſtit, niſi per rationem, cujus*

Digitized by Google

vſum totaliter impedire poteſt movendo imaginationem, & appetitum ſenſitivum, ſicut in arreptitiis patet, Sed tunc ratione ſic ligata quidquid homo agat, non imputatur ei ad peccatum, ſed ſi ratio non ſit totaliter ligata, ex ea parte qua eſt libera, poteſt reſiſtere peccato, ut ſupra dictum eſt, vnde manifeſtum eſt, quod diabolus nullo modo poteſt neceſſitatem inducere homini ad peccandum.

CONSULTATIO DECIMA OCTAVA.

De patiente ventris adſtrictionem.

CONTINET.

§. I.

Proponitur ager cujus cauſa ſit conſultatio.

§. II.

Excrementorum neceſſaria generatio in noſtris corporibus, & expulſionis utilitas aperiuntur.

§. III.

Naturalis expulſio excrementorum per ventrem, qua requirat.

§. IV.

Quid ventris adſtrictio, variæ illius obſervationes proponuntur.

§. V.

A quibus cauſis provenire poteſt ventris adſtrictio.

§. VI.

Quid prædicendum de ventris lubricitate & adſtrictione.

§. VII.

Qua curatio unicuique adſtrictioni ventris adaptanda.

COSVLTATIONIS Deciſio.

§. I.

Proponitur ager cujus cauſa ſit conſultatio.

JUxta Regium Sancti Dominici Cœnobium habitabat homo negotiis, variiſque occupationibus deditus, habitum melancholicum habebat, erat hypochondriacus, ventrem habebat cum adſtrictione, nec excrementa reddebat niſi unoquoque ſeptimo, aut octavo die, & hoc plerumque cum injectis clyſteribus emollientibus: cœpit pati vertigines, capitis dolores, ventriculi inverſiones, quæ magis indies increſcebant, ob quæ vitanda nos accerſivit id exagitans ut ventrem reduceremus in communem conſuetumque ordinem, cum quibus poſſet ſe liberare à moleſta, noxiaque ventris adſtrictione, pro qua vitanda hanc illi obtulimus conſultationem, in qua & adſtrictionis ventris amplexi fuimus cauſas, & varia pro omnibus proponimus auxilia.

Digitized by Google

§. II.

Excrementorum neceſſaria generatio in noſtris corporibus, & expulſionis vtilitas aperiuntur.

CUm alimentum, licet ſimile fiat nobis poſt nutritionem, ante ipſam partes habeat diſſimiles, quæ aſſimilari nequeunt, & ideo ut inutiles petunt à corpore exterminari, poſtquam per coctiones ſeparantur: docet enim Galenus *lib. 3. methodi. cap. 3. & 9. lib. de uſurpat. cap. 1. lib. de ſanitat. tuenda cap. 12.* ex unaquaque coctione duo excrementa reſultare, craſſum, & tenue, & ideo provida natura pro expellendis excrementis continuo reſulantibus ex tribus coctionibus, juxta tres officinas ad alimenti elaborationem deſtinatas, varias adaptavit vias proprias, & unicuique determinatas, tribuitque & unicuique parti proprias, ac determinatas ad id exequendum facultates, quod docuit Galenus *lib. 1. de ſanitat. tuenda. cap. 3.* non minus providam fuiſſe naturam in expellendis ſubſtantiis, quæ non potuerunt aſſimilari, quam fuit in reſtaurandis illis deperditis: Et *cap. 12.* has vias explicans, dicit inteſtina deſtinata pro redundantibus primæ coctionis excrementis, pro excrementis ſecundæ coctionis ureteres, renes, & emulgentes, cutem vero pro recrementis tertiæ coctionis. Pro propriis cujuſvis partis excrementis evacuandis propriæ unicuique ſunt etiam viæ, ut pro capitis excrementis nares, aures, oſcolatorium, palatum, oculi: pro corde expurgando ſunt glandulæ, ſicut pro capite, & jecore exonerandis. Horum excrementorum expulſionem Galenus *lib. art. medic. cap. 85.* neceſſariam judicat pro ſanitate & vita conſervandis, & pro hujus prorogatione, retardandaque ſenectute, ut ipſe protulit *lib. 1. de ſanit. tuend, 3. lib. 9. de uſu part.* incommoda quæ ſubſequuntur ex retentis excrementis ſic proponit. *Ad quam excernendam natura meatus requirit opportunos, quos niſi nacta fuerit, acerbata quidem ibi primo inſtar oneris aggravat, deinde vero prohibet, quominus ſucci poſtea affluant, vias ipſorum praoccupando, quo fit, ut membrum ipſum nutrire non ſinat: ſed hæc quidem ſunt leviora; majora vero iis, & jam morborum inſtrumenta duo hæc ſunt, in qua incidere corpora impura neceſſe eſt. Alterum quidem eſt, quod quemamodum animalia exhaurientia lutum, aut aliud quodvis eiuſdem generis, ita partes accommodato alimento carentes, ob ingenitam cibi appetentiã coguntur aliquod ſibi, vel ex ipſis pravis ſuccis attrahere. Alterum vero, quod collecta excrementa putreſcunt, eoque modo acriora ſimul calidiora reddit, ab inflammatione, heriſipelate; herpetes, carbunculos, febres, innumerabilemque aliorum morborum turbam excitant.* Hæc ex retentis ſubſequuntur excrementis: ex retentis excrementis ventris quæ ſubſequuntur patebit ſubſequenter.

§. III.

Naturalis expulſio excrementorum per ventrem quæ requirat.

AGimus de ventris adſtrictione, qua vexabatur æger, quæ ad ſui dignotionem prærequirit cognitionem naturalis expulſionis excrementorum, quæ petunt per ventrem evacuari, circa quam atten-

Digitized by Google

attenditur expulſionis modus, tempus, & quatitas. Pro modo expulſionis deducendum ex Galeno *lib.4. de uſu part. cap.1* quod divino opificio fuit fabricatus ventriculus: tanquam promptuarium & officina, in qua per eſophagum recipiatur alimentum, ut convertatur in chilum, ut ſeparet partes craſſas, & inutiles nutritioni, ut pellat in tenuia inteſtina, & inde ad reliqua, & poſt varias circumvolutiones, in quibus detinentur diu, ut inquit Plato, ne homo in altioribus occupatus, continuo averteretur, tandem natura extra corpus trudit, media facultate expultrice, ut tenet Galenus *lib.1. de ſanitat tuenda. cap.12.* § *Primum namque excrementum, & a ſincero ſeparatur, & paulatim impellitur per omnia inteſtina uſque ad ſatis capax ſpatium, quod in eo inteſtino vertitur, quod rectum vocant, ad cujus exitum muſculi ſunt, qui ipſum coerceant, intuſque retineant, ut nec immaturè fluat, poſtea vero quamplurimum congeſtum, jam grave animali fuerit, tum foras agi ſinunt, juvantibus ſimul ad celeritatem expulſionis abdominis muſculis, tum ſepto tranſverſo.*

Cum non deceret continua expulſio, tempus determinavit natura congruum ad illam, quod Hippocrates *lib 4. de morb. text. 25.* docet eſſe poſtridie ab aſſumpto cibo, quia licet citius ſeparetur fæculentum in ventriculo, fit mora in inteſtinis, ut docet Galenus *4. de uſu part. cap. 8.* poteſt tamen hoc immutari tempus, ex Gal. *2. aphor. 18.* ratione alimentorum: ſi velocius nutriant, quia facilius ſeparantur excrementa, vel ob lubricitatem, aut nimiam quantitatem. Hora autem matutina ob ſomnum perficiens coctionem ſolet præire meridianam, ex Hippocr. *2. prognoſt. 15.* & eſt perfectior, utiliſſimuſque eſt ordo expellendi hæc excrementa, quia ex Gal. *1. de criſibus c. 11.* arguit non eſſe coctionis tarditatem, nec expellentis imbecillitatem, quia ut protulit *2. de diff febr. c. 16.* neceſſe eſt æquale quod ab eadem alteratur facultate, æqualia reddere excrementa, unde ſi ordo immutetur ſanitas videtur immutari ſive in retentione, ſive in frequentiori evacuatione, hæc enim arguit retentricis ventriculi debilitatem, aut ex parte excrementorum irritationem.

Quantitatem conducere ad ſanitatem docet Hippocrates *2. prognoſt. text. 44.* ubi docet requiri copioſam evacuationem proportionatam ingeſtis cibis. Gal. *lib. 1. de criſibus. c. 11.* idem repetit, nec ſolum à quantitate copia excrementorum attenditur, ſed ab imperfecta eorum ſubſtantia pro nutritione, & à flexibilitate; ſi correſpondens alimentis excrementorum deficiat quantitas, fit ex Galeno *3. de ſympt cauſ c 2.* vel ob obſtructionem meſenterii, vel ob jecoris debilitatem eodem *3 de loc. 5.* quia cibus abiit in humidam ſubſtantiam & per lotium expellitur, vel quia eſt paucæ ſubſtantiæ, ex Avicenna *fen. 16. lib 3. tract. 4. cap. ultimo*, ſi ſuperflua copia ſit, corpus debilitari ſignificat, ex Rhaſi *lib. 10. ad Almanſ.*

§. IV.

Quid ventris adſtrictio, variæ illius obſervationes proponuntur.

VEntris adſtrictio, qua æger conquerebatur, diſpoſitio eſt præter naturam, ob quam alui excrementa in tem-

Digitized by Google

git coitu ex Hippoc. *6. epid. ſect. 5.* Secunda ex his cauſis eſt ſiccitas, à qua potentior fit retentio, & excrementorum exſiccatio, & ob duritiem ad motum ineptitudo, & impedimentum deſcenſûs à gravitate, ex Galeno *3. de ſympt cauſis c. 2.* qualiter in aridis fieri docuit Hippoc. *3. aphor, 5. & 17.* ubi docet quòd in Aquilonia tempeſtate tuſſes urgent, & alvi fiunt duri. Idem docet *l. de loc. aere, & aquis ſect. 2. tex. 10. & 3. de humor. tex. 13.* Gal. *in comm.* inquit, in aere ſicco, & regione ſicca cauſari à ſiccatis fœcibus ventris adſtrictionem. Tertia cauſa adſtrictionis ventris ſumpta ab inteſtinis, eſt illorum calor, ſive ſine affluxu materiæ, ſive cum affluxu materiæ in illis exiſtens, ſive communicetur illis à jecore, à meſenterij adductis humoribus, à veſica, aut ab utero, licèt enim juvat calor roborando expellentem facultatem, ex Gal. *l. de facult. natural.* ex accidente impedit expulſionem, exſiccando & indurando fœces, ineptaſque reddendo expulſioni, ut docet Galen. *5. epid ſect. 5. tex. 27.* Ideo in febribus fit ventris adſtrictio à calore inteſtinorum induratis excrementis, ex Hipp. *2. prognoſt. 6. §. ſi intercepta alvus parva, aut nigra, aut &c.* A calore communicato ex vicinis partibus adſtringitur, venter conſumptis humiditatibus chili, & excrementorum, ex Hippoc. *2. aphor, 20.* indurantur fœces defectu humiditatis, quæ reſolvitur, ſicut dum ad cutem tranſmittitur, & ideo *6. epid.* dicit, pororum raritas ventris adſtrictio. Idem docet Galen. *3. de cauſis ſympt. c. 2.* & Montanus *conſil. 235.* reddens cauſam adſtrictionis ventris in hypochondriaco, dicit, quòd provenit à caliditate jecoris exurente humiditatem fœcum, & *conſil. 233.* pathonomicum ſymptoma habentium calidum jecur, judicat adſtrictionem ventris. Gal. *4. de rat. vict. tex: 17.* jecoris calidi ſignum eſſe dicit excrementa ſicca ſimilia excrementis caprarum, deducens hanc doctrinam ex Hipp. *2. prognoſt.* Si venæ meſeraicæ nimio æſtu flagrant, ut in habentibus in illis phlogoſim, cancroſamve diſpoſitionem, in quibus ventris arteriæ pulſant nimis, urget ſitis, faciei interpolatus ardor, fit fœcum deſiccatio, & ventris adſtrictio nimia, ut notavit Aretæus *l. 2. paſſion. c. 7.* niſi chilus nequiens permeare recurrat ad inteſtina, & ventrem ſolvat humectando fœces; ſi calidus fiat uterus, vel veſica inflammata ob eandem cauſam adſtricta ſit, ut alvus, ex Hippocrate *2. prognoſt. 71.*

Præterea ex inteſtinorum vitio ventris ſupervenit adſtrictio, dum omnino ſenſus aboletur vel imminuitur, vel defectu illuſtrationis cõmunicatæ per nervos, vel ob intemperiem dejicientẽ actum facultatis expultricis, vel quia bilis deſcendit in minore quantitate, & minus irritat, quod demonſtrat remiſſus fœcum color, vel ob excedentem pituitã fit obtuſius inteſtinorum ſenſus; obtundit enim acrimoniam bilis irritantis pro expulſione, ne irritet pro neceſſitate, ut notat Montanus *conſil. 232.* obſervat enim quòd adhuc in jecore calidiore, & multâ bile deſcendente, obtunditur hujus irritatio ob multam pituitam. Et *conſil. 348.* idẽ repetit; ideo ex Hippoc. *2. aph. 2.* traditur cauſa ob quam juvenes, licèt bilioſi poſſunt ob cruditates pati adſtrictionẽ ventris ex parte inteſtinorum. Provenit ventris adſtrictio, dum occluditur, vel impeditur cavitas. Marcellus Donatus *de hiſt. mirab. l. 4. c. 10.* vidit adſtrictionem ventris provenientem, quia rectum inteſtinum coivit per partem ſuperiorem, partibus in tumorem quendam veluti glanduloſum elevatis, & omnino impedito fœcum tranſitu, perijt æger. Vel impe-

Digitized by Google

ditur tranſitus à pituita vitrea,&viſcida, quæ fœcibus obvolura alligat eas,&impedit deſcenſum, ex Montano *conſil.* 248. & in colicis doloribus hæc ſæpe apparet cauſa, & ex eadem fit ſæpe fœcum recurſus ſurſum, ut in illiaco affectu, ut docet Avicenna *lib. 3, fen. 16. tract. 5 c. 29.* & Galen. *lib. 6. aphor. comm.* 44. *lib. 3. de cauſis ſymptom. cap.* 2. Vel carnoſum quid ſuperveniens in ventriculo ventrem adſtringit, obſtruitque vias, & fœces detinet, ut obſervavit Corteſius *decade 5. cap 8. Miſcellanear* Vel provenit ex adnaſcente carne in inteſtino dolor, ut obſervat Holler. *lib. 1. de morb. intern. in ſcholio ad cap.* 41. Vel ex craſſis flatibus impedientibus fœcum deſcenſum, fit adſtrictio ventris, ut in iliacis, & valuulosis apparet., & in flatulenta hypochondria obſervat Montanus *conſil.* 237. vel retentæ induratæ fœces ventrem adſtringunt ex Gal. 3. *de ſympt. cauſ. c.* Provenit ex inteſtinis etiam ventris adſtrictio, dum non habent debitam figuram, nec ſervant ſibi deſtinatum locum, ut in valuulo, in herniiſve.

Per conſenſum contingit ventris adſtrictio, vel nervis obſtructis communicantibus illuſtrationem inteſtinis, ut in paralyticis ſolet obſtrui venter, vel dum impeditur bilis deſcenſus, à qua irritatur expellens facultas ad fœces expellendas, ut accidit hictericis, in quibus illæ fiunt albæ defectu bilis, cum deberent eſſe ſubrufæ, ex Hippocrate *2. aphor. 16.* Vel ex defectu advertentiæ provenit ventris adſtrictio ſive in morbis, ſive in ſanitate, in depravatione rectricum facultatum, & abolitione, ut in apoplexia ſic contingit, ut tenet Rhaſis *cap de apoplexia.* Similiter apparet in phreneticis ob intenſam imaginationem circa alia objecta, ubi deficit attentio, & defectu ejus retinetur lotium, & venter, imò & fit rara reſpiratio. Per ſanitatem defectu attentionis in eis qui ſtudiis literarum, vel alterius negotii curis ſe tradunt, & ſpeculationi, venter adſtringitur, ex Galeno *lib. 3. de cauſis ſympt. cap.* 2. & ideo inquit, quod violenter retentum excrementum ob aliquam occupationem, rurſus ſurſum vertitur, & caput replet.

Ex omnibus iis cauſis aliquas ſaltem patiebatur æger noſter; habebat enim continuas curas, & vehementes imaginationes, jecoris calidam intemperiem, &hypochondriorum, ob adductos humores contentos in obſtructionibus, & defectu ventilationis combuſtos; & in cancroſam fere naturam continentes partes immutantes.

§. VI.

Quid prædicendum de ventris lubricitate & adſtrictione.

ALiabas protulit, quod in habendo ventrem lubricum conſiſtit ſanitas, in principio ſuorum operum. Hippocrates prius docuit *l. 4. de morb. num.* 239. Galenus *lib. artis medic. c.* 85. lubricum ventrem ponit inter cauſas conſervativas ſanitatis: & *lib. 1. de ſanit. tuenda c. 3.* docet ſenectutem retardare. Avenzoar ex communi conſenſu Medicorum comprobat, fluidum aluum ſanitatis tutelam eſſe, & tenet Galenus *9. de uſu part. cap.* ·. expelluntur enim cruditates per quas valeret excretio impediri ſimul cum fœcibus, ex avicenna *fen. 1. 1. doct. 3. cap. 3.* Nec contrarium deducitur ex Hippocrate *2. aphor. 59.* docente, quod

quod juvenes melius degunt cum humido alvo, ſenes pejus degere. Unde deducit Cornelius Celſus *lib.* 1.*c.*3.quod eſt melior in juvene aluus laxus,& adſtrictus in ſene; non enim damnat debitam fluxibilitatem ventris,quam laudat in Coacis,& Prorriticis: ſed in ſenibus timet immoderatos ventris fluxus, quia arguunt excedentes intemperies humidas contrarias ſiccitati debitæ illis, cum illam exuperent, à qua deberent fœces retineri. Præterea fluidus aluus vitam protrahere docuit Hippocrates *lib. de aere & aquis num.* 59. ubi in humidis regionibus,quia ventres fluidi ſunt, inquit, *Pleuritides, perineumoniæ, febres ardentes, & quæcumque morbi acuti putantur, ideo non multum proveniunt.* Et 6. *aphor.* 63. dixit, *Qui acidum eructant, non multum morbo laterali corripiuntur.* Galenus *in comm.* reddit cauſam,quia acida pituita, à qua elevantur ructus, fluidum aluum facit, & ideo ſupervacui humores per ventrem evacuantur,& liberantur ægri à morbis,qui poſſent ab illis cauſari. Ideo Hippocrates 2. *aphor.* 15. inquit, Quod ſi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones oportet inſpicere, nam ſi bilioſæ ſunt, corpus unà ægrotat, ex quo apparet, per ventrem deponi humores in toto corpore redundantes, quia debilior factus ut reliquæ partes ſe exonerent in illum, juxta Galeni doctrinam 3. *de facult. natural. cap.* 13.& docet experientia in pueris, qui dum habent aluum fluidum liberantur ab epilepſia,quia per ventrē evacuatur materia. ex qua poſſet cauſari, ut docuit Hippocrat. *lib de dentitione, in principio:* & 3. *aphor.* 25. Apparetque, quod fluidus alvus liberat à morbis, dum poteſt per ventrem evacuari materia apta illos cauſare;ſin minùs, ex remanente poteſt ſimul morbus ſupervenire,& permanere,& ideo Galenus *lib.* 1. *de arte curativa ad Glauconem cap.* 14. magnifacit febrem incipientem cum fluxu ventris, quia ſeponit magnam ſarcinam: ob quod Hippocrates 6. *aphor.* 16. affecto pleuritide aut perineumonia malum eſſe dicit, quod ſuperveniat fluxus alui, quia magnam denotat copiam, & quia indicat dari inflammationem in ventris partibus, à qua trahuntur humores,vel defectum coctionis in ventriculo à nimio calore, à quo impeditur coctio in ventriculo à nimio calore,à quo impeditur coctio, ex Galeno 3. *de ſympt. cauſis cap.* 2. Ob quod Hippocrates 2. *aphor.* 53. *lib. de aere, locis, & aquis num.* 71. laudat pro ſanitate fluidum aluum, liberat enim à plurimis morbis: qui autem adſtrictus eſt contrarios affectus cauſat, caput gravat, quia ex retentis vapores elevantur ad illud, & quia ſuperflui ſucci recurrunt ad caput, ex Hippocrate, *lib. de aere. n.* 71. *lib. de locis in homine ſect.* 1. *num.* 11. §. *Etenim cùm venter egeſtionem moderatam non efficeret, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat, ipſa autem humiditas à ventre obſtructa acervatim ad caput viam facit,* &c. per quas vias docet ibidem: & *lib. de morb.* latè proſequitur Petrus Salius Diverſus, & ipſe Hippocrates ulterius docet *lib. de flatibus.* Et recurſum ex retentis excrementis ad caput docet ulterius *lib.* 2. *prorrit. n.* 119. *ſect.* 3. *text* 23. dicens, *capite dolentes, ſtupore detenti, delirantes, alvo intercepto convulſoria diſtenſione corripiuntur.* Et *num.* 171. inquit, *in febribus exſudantes, capite dolentes, alvo intercepto, convulſi fiunt.* Et in coacis *ſect.* 1. *n.* 220. inquit: *Qui in febribus exſudant, capite dolentes, alvo ſuppreſſo, convulſi fiunt.* Idem repetit, *num.* 236. & 260. & *ſect.* 2. *n.* 171. docet enim Hippocra-

cra-

Digitized by Google

deglutito, qui movebat fœces, & cum illis excernebatur: hujuſmodi tamen fœcum retentiones, licet non mortem, plura incommoda adducta cauſarunt, qualiter & in noſtro ægro experti ſumus.

§. VII.

Quæ curatio unicuique adſtrictioni ventris adaptanda.

CUm ex Celſo morbi non rhetoricâ, ſed remediis curentur, & æger hæc à nobis exoptaret, poſt propoſitam diagnoſim progrediemur ad curationem, & pro ipſo adaptatam, & pro aliis neceſſariam, incipientes à ratione victus: ſi enim ex vitio in illo fiat ventris adſtrictio, ipſũ auferendũ; ſi fiat defectu alimenti, ex quo fiant fœces, ipſum augendum docet Hippocrates *lib.* 1. *de diæta.* ſi provenit ex auſtero, aut ſicco cibo, mutatio fiat in humidum, & lubricantẽ, ſi ex auſteris in prima menſa ſumptis, mutentur in ultimam, & comprimendo movebunt ventrem, ſi defectu potus, ipſe augendus ex Galeno 4. *aphor. ult.* ſi provenit ex uſtione, aut ſiccitate viſcerum, ventrem movet multam vivere aquam, ex Hippocrate *lib.* 1. *epidem. ſect.* 3. *in hiſtoria Methonis*, §. *Secundo multum aquæ viventi aluus bene reddidit.*

Si virium debilitas cauſa eſt adſtrictionis ventris, vires ſunt roborandæ, auferẽdo cauſas debilitantes illas, ſpirituum vitalium generationem augendo, aptum victum pro ipſis generandis, & pro partium nutricatu exhibendo, præcipuè valentem ſimul lubricum aluum reddere, & fœces molliendæ ulterius per linimenta, & per clyſteres emolientes, expurgantia, irritantiàve medicamenta vitanda, ne viribus delapſis impotens reddatur natura ad retinendum, ſi ventris adſtrictio fiat à cauſa obſtruente inteſtina. Dum fit per coalitum incurabilis, & lethalis eſt, ut obſervat Marcellus Donatus *lib.* 4. *cap.* 10. in Carolo Noualono, qui ex hac obiit obſtructione, & adſtrictione ventris, non proficientibus clyſteribus, nec oleoamigdalino exhibito ad vncias ſex, nec cubitali candela immiſſa, nec aquis thermalibus in caruncula aut membrana cauſante adſtrictionem. Hæc incurabilis eſt niſi in ultima appareat parte inteſtini. Si fiat adſtrictio ex fœcum copia, & duritie, prout in colico, & iliaco accidit dolore, flatibus coadjuvantibus, proſunt clyſteres emollientes, & carminantes proponendi, Solenander linimentum proponit ex oleo amigdalarum dulcium recenti, pinguedine anſerin. butyro majai. unguent, dialtheæ ana ℥. ij. colocyntidis g. xvj. ſalis ℈. j. ſemis. ſpecier. hieræ ſimpl. ℈. j. dyagridij g. iv. inungatur umbilicus. Si fiat obturatio à pituita viſcida, proponemus remedia agentes de adſtrictione ex obtuſo ſenſu, ſi locus inteſtinorum ſit mutatus, ad caput de hernia inteſtinali pertinet reductionis cognitio, ex qua pendet adſtrictionis ventris curatio.

Si ventris adſtrictio proveniat à ſicca intemperie corporis inteſtinorum, vel excrementorum illius quæ ſolet cum calida complicari, vel ab illa cauſari, confert mutatio ad aërem humidum, frigidum, frigidamve. ac humidam regionem, aut locum, ex Hippocrate *lib. de aere, aquis, &c. n.* 59. Confert victus ratio eiſdem prædita qualitatibus: ſit panis fermentatus, non multum à furfuribus mundus, ex Hippocrate *lib. de diæta n.* 119. Carnes ſint humidæ ex Hippocr. *ibid. n.* 363. domeſticæ, non recentes nimis, nec montanæ ex eodem *lib. n.* 148. Quadrupedes ſunt præſtantiores, quia humidiores, præcipuè hœdinæ

præcipuè hœdinæ, vitulinæ, agninæ recentes *ex eodem lib. n.* 178. & marcidæ, ex Hippocrate *lib. eodem. n.* 377. ſint pingues *ex eodem lib. n.* 339. Animalium partes quæ minus exercentur ut caput, jecur, & quæ ſunt ſub ventre, ex Hippocrate *eodem lib: n.* 380. Carnes elixas præferendas docetur *eodem. lib. n.* 350. lac equininum, aſininum, & caprinum laxat, quod craſſum, & caſeoſum adſtringit ventrem *eod. lib. n.* 125. Ex herbis laxant ventrem malua cum foliis, & cauliculis, ſuccus vetæ, ſubſtantia aliqualiter ſiſtit ob terreſtres partes, *lib. eodem n.* 293. braſica, & mercurialis lubricant, *ibid. n.* 303. ſicut hordeum, cum paleis & cortice, in qua ſtat ſolutiva vis *ex eodem n.* 84. Similiter & lupini, & carthamum, *ibi n.* 383. farinæ in lacte etiam ventrem lubricum reddunt, *ibi n.* 134. Poma redolentia lubricantia ſunt, malus punicus dulcis, moraubæ, & ficus, quibus opponuntur mala acida, pira, mala punica, cidonia, *ibi à n.* 310. *ad* 339. Pinguia, butyroſa, oleaginoſa lubricant ventrem, ſicut dulcia, quæ conſtant caliditate, & humiditate, ut mel aqua diſſolutum *ex eodem. n.* 262. Aqua ſe ſola ventrem ſolvit, ut deduximus ex Hippoc. *lib. 1. epid. ſect. 3. in hiſt. Methonis*, non quælibet, ſed quæ dulcis, ſeu ſine ſapore eſt, ſplendida, ac levis ex Hippoc. *lib. de aëre & aquis, text. 23. comm. 3. Septali: & text. 19 in verſ. Adriani*, ſalſa ex eodem adſtringit, flatum excitat, ſicut craſſa, in qua non bene coquitur alimentum, ex Hippocrate *loco citato*. Vinum recens laxat etiam ventrem, & nigrum molle, ſicut album tenue, & dulce, auſterum enim, & craſſum adſtringit.

Reliquæ res non naturales, poſſunt ventrem etiam laxare, ut ſomnus moderatus, qui opponitur vigiliæ, à qua deſiccante adſtringitur venter, ſicut à nimia venere, ex Hippoc. *6. epid.* ex Ariſtot. 4 *problem.* 18 Adſtringit etiam nimium exercitium calefaciens, & movens ſudorem, laxat moderatum præcipuè matutinum, ex Hippocrate *ubi ſupra n.* 446. Ordo ut diximus in accipiendis cibis talis ſit, ut ad laxandum ventrem primò ſumantur, ex Gal. *2. de alim. facult. c.* 11. lubricantia, ut pinguia, ſacharum, butyrum, uvæ, ficus, pruna dulcia aut Damaſcena, ex Gal. *5. de uſu part. c. 9*. Eis non ſunt præpoſteri melones, mora, & reliqui fructus dulces, & humidi, & ipſa pruna ſicca, ſi aqua elixentur, uvæ penſiles, paſſulæ cum ſacharo, ut tenet Montanus *conſil.* 8. Poſt hæc liquidum jus non parum juvat, & olera condita cum ejus pinguedine & ſacharo laudantur à Galeno *5. de uſu part. citato*. Poſt hæc debent ſubſequi tenuioris ſubſtantiæ carnes elixæ, nec omittendus interim potus ad elixationẽ, & fluxibilitatem; claudant menſam, quæ adſtringunt, ex Gal. *2. de aliment. facult.* Sed præcipuè in cœna ſit initium ex oleribus laxantibus oleo, & ſale conditis: garum conditum præfert Galen. *5. de ſanit. tuenda c. 9.* muriam appellat Hippocr. *2. de diæta.* Prodeſſe compertum maluas coctas teneras, & ſuos cauliculos conditos oleo amigdalarum dulcium, aut oleo dulci cum ſacharo & ſale, & in calida intemperie poſſunt miſceri lactucæ, ſcariolæ, ex Martiali proferente,

Vtere lactucis, & mollibus utere maluis.

Si pro adſtrictione ex ſicca, calidaque intemperie orta non proſint ſuperius poſita, ad alia reſtat progredi, clyſteres in convaleſcentibus, & nuper purgatis, nõ ſine præmeditatione utendi, convaleſcentes pauciora habẽt excreméta, quia avidæ partes

plus

plus attrahunt de alimẽto. Proximè purgati, habent inteſtina nuper nudata à propriis humiditatibus, & excrementa retinent, in quibus potius lenientibus, quam purgantibus clyſteribus utendum, ex Galeno 5. *de ſanit. tuend. cap.* 9 quia ex nimis purgantibus deſiccatur aluus, & magis adſtringitur, quia calefaciunt, & propriam inteſtinorum humiditatem auferunt, & ideo ſicciora relinquunt, defectu propriæ lubricitatis, & ideo ibidem Galenus in ſenibus, & conualeſcentibus utitur clyſtere ex ſolo oleo, ut ſicca excrementa humectentur, & lubrica fiant inteſtina, & ideo Montanus *conſil.* 205. dicit, quod in principio adſtrictionis non debent adhiberi clyſteres, nèc propinari purgantia, quia ex aliis partibus adducunt ſuccos, quibus fœces impinguantur, & ideo Thiberius Zacharias *in comm. ad cap.* 3. *lib.* 1. *Cornel. Celſi*, dicit fuiſſe nimis pernicioſum errorem Medicorum putantium eadem eſſe medicamenta ſtercoraria, ac purgantia, quia magna ſequuntur nocumenta purgantia propinando, adſtringitur enim venter, & ideo Alſarius *de Quæſitis centur.* 3. *ſ.* 227. refert Montanum, Mercatum, & omnes Italos conſulentes pilulas ex hiera, in qualibet adſtrictione ventris ſine delectu cauſæ, licet Montanus ſit immunis à calumnia, nam in adſtrictione ex ſiccitate potius conſulit jura alterata cum herbis emollientibus, carthamum cum ficubus, & alia emollientia. Hæc ſi non ſufficiant, & reſtet progredi ad purgantia, hæc ſi ſicca ſint ut pulveres, debent cum humidis exhiberi, ut Galenus docuit *lib.* 5. *de ſanit. tuenda c.* 9. qui aloem condemnat, ſolumque permittit exhiberi cum aliquo liquore, imò & carthamum, licet magis oleaginoſum propinat cum tipſana. Quæcumque autem exhibeamus purgantia pro ventris adſtrictione, ipſa ſunt immutanda, ne natura aſſueſcens reſpuat, ut docuit Galenus 5. *de ſanit. tuenda cap* 9. non ita contingit in laxantibus, quæ uſu magis lubricant.

Nec ſolum in laxantibus clyſteribus inſiſtendum, ſed per os exhibenda, inter quæ confert jus pulli gallinacei, alteriùſve avis humidæ, ſeu alterius hujusmodi carnis, cum quibus coquendæ malua, violæ recentes, aliqua paria prunorum dulcium, poſt coctionem fiat expreſſio addendo ℥. ß. ſachari pro ℥ viij. hujus ſucci ex laxantibus expreſſi, propinetur per duas horas ante prandium, prodeſt enim ſi calor cum ſiccitate ſit conjunctus, ſin minus fiat cum maluis, ſuperaddantur mercurialis, & beta, ſicut in magno ardore horum loco exhibeantur unoquoque mane ℥. viij ſeri lactis. Commendant alij oleum amigdal. dulc. ab ℥. ij. uſque ad ℥. iv. Montanus laudat oleum amigdal. amar. vel ſeminis lini, & clyſteres ex decocto herbarum emollientium ad ℥. x. cum olei ℥. iij. & ſachari nigri vel mellis ℥. ij. ſalis parum: omittenda electuaria, quia irritant, & impediunt humectationem fœcum, clyſteres ex lacte cum olei violacei ℥ iv pro æſtuante calore proſunt; & qui fiunt ex jure cum herbis prædictis alterato cum ℥. ij butyri, olei communis, & ſachari nigri ana ℥. ij. ſed præſtantior fit clyſter ex ℥. vij. juris pinguis & axungiæ ſuillæ ℥. viij. cum olei dulcis parte quarta, nocte injiciendus cum moderato calore, ut per noctem retineatur, utilis eſt clyſter ex ſucci maluarum coctarum ℥ viij. cum ℥. iv. olei lini.

Si hæc non proſint, conferunt coclearia aliqua conditorum, quæ proponuntur, ſumpta per unam, aut dimidiam horam

ante prandium, ne mutentur in alimentum. Primo conferunt pruna condita cum ſenna & ſacharo n. ij cum ℥. ij. mivæ earum, quarum hæc formula.

℞ Prunor. Damaſcenor. n. xij. coquantur in ſufficiente quantitate aquæ, in qua per noctem madefiant, ſenna ℥. ij. cum ſacharo ſufficiente fiat ad formam ſyrupi.

Vel ℞ pruna Damaſcena quot volueris, adde flor. violar. & roſar. perſicar. eandem quantitatem repone in vaſe vitreo, adde ſachari ſufficientem quantitatem, ut pruna cooperiantur & flores, expone ſoli æſtivo, cooperto vaſis ore, ut liquor ſachari, & flor. imbibatur in prunis. Sic Heurnius 2. *meth. gener. c.* 4.

Vel proſunt paſſulæ Corinthii Godofredi ℞. folior. ſennæ mundatæ ℥ iij. aniſor. ʒ. vj. infunde in aquam per diem, ac noctem, bulliant unica ebullitione, fiat fortis expreſſio, cui adde paſſularum Corinthij. ℥. vj. bulliant lento igne ad conſumptionem liquoris, in fine adde ſachari nigri ℥. iv. cinnamon. ʒ. j. & ß. coquantur ad formam ſyrupi uſque dum acuat ſacharum.

Vel fiat conſerva Neapolitana dicta ab Heurnio ſic ℞. radic. polypodij quercini ℥. vi. folior. ſennæ mundator. ℥. iv. aniſor. ℥ ß. rad. mechoac ℥. iv infunde in vaſe vitreo, coque ſecundum artem, fiat expreſſio, adde pulpæ paſſular. tranſmiſſarum per ſetaceum, prius maceratarum in vini, & ſachari albi ana ℔. j. f. conſerva doſis ℥. i.

Vel ℞. folior. ſennæ mundat. ℥, iij. mechoacan. ℥. ß. turpeti veri ʒ, iij. gingifer. ʒ. j. ſchenanth ʒ. ß cinnamom. ℈. ij. Inciſa infundantur per noctem & diem in ſuff. quant. vini dulc. albi, facta expreſſione dulceſcat cum ſacharo, adde paſſular. ℥. iv. repone in loco calido, ut paſſulæ imbibant humiditatem; pro doſi cochlearia duo.

Vel ℞ pulpæ caſſiæ fiſtulæ, prunor. Damaſcen. & uvarum paſſar, ana ℥. j. mannæ elect. ℥. j. pulver. tartari & aloës ana ʒ. ij. vini albi ℥. ß. cinnamomi ʒ. j. cum melle perſico fiat conſerva.

Vel ℞. carnem ficuum pinguium n. vj. ſeminis carthami ʒ. ij. fiant boli.

Lacuna *lib.* 1. *cap.* 131. Mathiolus in Dioſcoridem *lib.* 1. *cap.* 131. meminerunt florum malorum perſicorum ſecundum omnes ſpecies, florum roſarum perſicarum, florum, quorum uſus eſt pro ventre lubricando, vel in fructibus horariis, immiſcendo ipſos pro prima cœnæ menſa, vel in conſerva utendo ipſis, modo quo & reliquis ſupra poſitis. Quercetanus in pharmacopea parat vinum laxativum cum floribus pruni; cum oleribus, & aliis alimentis pro ventre laxando ſolemus uti aceto ſolutivo facto, vel cum ℥. j. foliorum ſennæ pro ℔. j. aceti, vel addendo mannæ electæ aliquã portionem. Vel Recipe aceti lb. j. ſennæ ℥. j. ſemis. flor. cordial. m. ſemis infunde, ſecundum artem fiat expreſſio. Vel Recipe Polypodij quercini ʒ. x. paſſular. ℥. j. cinnamom. aniſorum ana ʒ. ſemis. contunde, bulliant ad quartæ partis conſumptionem, adde folior. ſennæ ʒ. x. flor. cordial, p. 1. poſt unicam ebullitionem & perfrigerationem cola cum forti expreſſione. Solvunt ventrem pruna hæc. Recipe pruna Damaſcena dulcia bene matura excoriata, ponantur ad ſolem in vaſe vitreo repleto manna trita, evoluantur ſingulis diebus, donec accipiant corticem ex manna. Solvit ventrem ſal tartari, ad g. xv. in ovo ſorvili · ſed non minus prodeſt ex Claudino. Sed placide magis ventrem

ſolvit

Digitized by Google

ſolvit aceti in cœna in cibariis ſumpti ℥.j. ſic Recipe foliorum ſennæ ℥. iij. paſſular. Corinthij ℥. iv. cinnamomi ʒ. ſemis. infunde in lib. xvj. aceti albi fortiſſimi, per viginti quatuor horas, fiat levis ebullitio, coletur, & diſſolve mannæ electæ ℥.j. iterum cola & ſerva ad uſum in vaſe vitreo.

Vel fiat aqua ex citris pſoratis excavatis & repletis pulvere ſennæ, rad. polypodij, tartari albi cum ſacharo in paſta obductis, in fumo coctis, & diſtillatis in B. M. doſis ℥. iij

Galenus 5. *de ſanit. tuend. cap.* 9. commendat therebinti reſinam pinguiſſimam, de qua dicit, habet paucam vim medicamentoſam, aluum emollit ſine moleſtia, & viſcera omnia roborat. Iachinus *lib.* 9. *Rhaſis ad Almanſ. cap.* 45. eligit eam, quæ ex Cipro fertur, aut Syria, loco ejus ſumitur reſina larycea, aut latitia ex Montano *conſil.* 279. doſis eſt à ʒ.j. ad ʒ.ij. diſſoluitur in ſufficiente quantitate olei amigdalarum, quia ut tenet Jachinus, recipit ab oleo vires, ad abſtergendum, præcipuè ſi oleum ſit ex amigdalis amaris. Proponatur etiam cum ſacharo ad formam boli. Pro cruditatibus ventriculi doſis eſt ad ℥. ſemis abſtergit, & opilationes lienis, ventris, & jecoris aperit, ex Gal. 8. *de compoſ. medic. cap. proprio.* Iachinus priùs lavat illam decocto cinnamomi, & ſchinanti, ut fiat gratior, & ventriculum roboret, & ut vim acquirat attenuandi, movet urinam, abſtergit vias illius. Tamen ſi à ſiccitate fit ventris adſtrictio, à ſiccitate minus utilis cenſetur, ſiccat enim ventrem, movendo humidam ſubſtantiam ad ureteres, ut licet colligi ex Hippocrate 4. *aphor. vlt.* §. *Mictio plurima parvam ſignificat dejectionem.* Prodeſt maxime ſi ventris adſtrictio fiat à pituita, ex Galeno *lib. de ſanit. tuend. cap.* 9.

Ventrem laxat etiam cochlear ſemin. ſiplij mane ſumptum, ſuperbibendo parum aquæ, licet Dodonæus interdicit, qui ſtomachum ſubvertit, & Serapio alia proponit incommoda, Mathiolus *lib.* 4. *in Dioſcor. cap.* 65. agitat in aqua fontana, percolat à ſeminibus, admiſcet mucilaginem cum oleo, aut ſyrupo violarum.

Si tandem adſtrictio ventris provenit obtuſo ſenſu, ſive defectu bilis non deſcendentis, ſive ob naturalem contrahentem potum felleum, ſive ob ineptam intemperiem ad ſentiendum, ſive ob pituitam impedientem bilis ſtimulum, ſive defectu advertentiæ curatio talis debet eſſe.

Pro defectu advertentiæ ſuperveniente adſtrictione ſtatim curatio requiritur, inquit enim Galenus 3. *de ſympt. cauſ. cap.* 2. *violenter retentum ob aliquam occupationem rurſus ſurſum vertit, & caput replet*, ad hoc vitandum Platerius *lib.* 1. *pract. cap.* 7. conſulit ſtudioſis, & in negotiis detentis, ut horam aſſueſcant ad fœces ejiciendas, juvat enim conſuetudo, ſi vero non ſufficiat, & retentæ fœces duræ fiant, conferunt clyſteres emollientes proponendi. Si fiat adſtrictio defectu advertentiæ per morbos, emollientes clyſteres aliquam acrimoniam debent habere, ut fœcibus humectatis, irritetur natura ad expulſionem, avertatur imaginatio ab idolis. Confert clyſter ex decocto emolliente cum ʒ.ij. ſalis, ſuccis roſar. perſicar. & diacatholicone, aut electuar. de ſucco roſar. vel fiant ſuppoſitoria ex hiera ſimplici Galeni. vel fiat decoctio ex herbis calidis, & irritantibus calcantho, origano, mercuriali, & ex electuariis Scamoniatis, fiat clyſter, benedicta laxativa hiera, diaprunis, maſſa pilular. arabicarum aurearum, in morbis ex pituita ortis, In ortis ex inflammatione, e-

Digitized by Google

mollientibus addendus ſuccus Perſicarum,& electuaria temperata.

Si provenit adſtrictio ventris defectu bilis irritantis,aut propter malam conformationem pori fellei, ejuſve obſtructionem,conferunt irritantes clyſteres, qui ſuppleant defectum bilis, quæ deberet irritare, prodeſt conſerva ſolutiva, paſſulæ lenientes, emplaſtra,infra adducenda pro laxando ventre.Præcipuè tentanda curatio obſtructionis pori fellei.

Si inteſtinorum ſenſus fiat obtuſus, ob adhærentem pituitam viſcidam,quæ ut tenet Heurnius, extenditur compacta, & lenta, ita ut inteſtinorum æmuletur figuram,ut apud Gavaſetum,Heurnium, Valleriolam,& alios patet, tentanda evacuatio lentæ pituitæ, victûs ratione adhibitâ, de qua prius loquuti ſumus, proponendo cibos minus humectantes. Confert exercitium, quòd augeat calorem concoquentem,juvat oximel, rhodomel, ſyrupus de ſucco roſarum ;& attenuantes reliqui, ac ſcindentes. Præcipuè juvant evacuando clyſteres, præcipuè Recipe. caput arietis nigri cum pelle(detractis lingua,& cerebro.) divide in fruſta, injice in ſufficientem quantitatem aquæ, ut poſt ſufficientem decoctionem maneant lb.vj.coquantur ſimul radices ariſtoloq.rotundæ &polypodij ana ℥.j.folior.verbaſci, artemiſſæ biſmaluæ,parietar.ana m. ij. rutæ, aneth. meliloti ana m. j ſeminis lini, &fænugreci,fæniculi,& flor.chamem ana m.ij.ſalis parum, fiat colatura, reponatur in vaſe vitreo,in frigido loco adſervetur, & pro ſingulo clyſtere recipe prædictæ decoctionis ℥.x.adde hiere picræ ℥.ſemis ſachar. nigri ℥.j. mellis deſpumati, vel Perſici ℥. ij. ferveant parum, injiciatur cum moderato calore uſque ad 10. aut 12. dies. Poſtea confert leniens pharmacum: erit ex uſu recipe. ſeminis carthami ℥.j. fiat expreſſio in ℥.iij decocti.Magd. ſennæ addæ ſyrup.principis℥.iij.m.Poteſt ulterius exhiberi therebentina modo quo ſupra diximus ad ʒ. ij unoquoque hebdomade, vel loco illius proſint pilulæ de hiera ſimpl. Galeni, ad quantitatē ʒ.ſemis.Montanus ſuperaddit ℥. iv. olei amigdal. & ſi appareant obſtructiones non parum conferunt pilulæ Detribus. vel proderit aloës lota, exhibita uſque ad g.xij.à Græcis ſtercoraria dicta, quia inteſtina abluit, ex Galeno *6. ſimpl. cap. 6.* Platerius lavat illam cum ſucco roſar.perſicar.& exſiccat ſole æſtivo, licet enim bilem purgat in magna quantitate,in parva inteſtina abſtergit ſine attractione ejus ex Montano *lib. 3.conſiliorum* Meſues tenet, quod venas aperit, de hęmorrhoidalibus intelligunt plerique dum nimius eſt ejus uſus. Sumitur aloës tempore matutino,vacuo ventriculo, ne cibos corrumpat, Paſſulæ lenientes præſcriptæ erunt pro uſu.&conſerva, quæ tartarum recipit.

Exterius appoſita ventrem moventem emplaſtra,Recipe ſucci.ebulor depurat. ℥.j. ſemis.olei lilior alborum,&caparror.ana ℥. j. in quibus bulliant. ʒ. j. pulpæ colochyntidæ,ſalisGemnæ,&pulver hellebori nigri ana ℈.ij.aloës ʒ.j.vng. de opilat. quod ſufficiat pro linimento. Vel prodeſt unguentum Agripæ & efficacius vnguentum Arthanitæ.

Ex iis jam patet pro noſtro ægro, quod varias habeat adſtrictionis ventris cauſas, quod varia ſint remedia pro unaquaque illarum,&quod poſſunt propoſita auxilia pro illis adaptari juxta uniuſcujuſque exigentiam, & dum complacantur juxta uniuſcujuſque prædominium, & prædominantem indicationem.

A01 1461124

INDEX

(o)

INDEX

Omnium notabilium, quæ in hoc Reſolutionum medicarum Tomo ſecundo continentur.

A.

Aborſus.

ABorſus eſt imperfecti & immaturi fœtus ejectio. 93
Aborſus fit ab externis vel internis cauſis, & quæ illæ ſint? ibid.
Aborſus periculum regulariter prohibet ſanguinis miſſionem ex pede in prægnante. 90
Aborſum procurare & fœtum corrumpere nemini licet. ibid. & 355
Aborſum nunquam faciendum ſe Hippocrates jurejurando firmavit. 90
Aborſum procurantes homicidii rei ſunt ex edicto Sixti V. & communi Juriſperitorum & Canoniſtarum conſenſu. ibid.
Aborſus non ſemper ſequitur ex ſanguinis miſſione ex pede. 91. & 92
Aborſum non intendit Medicus ſanguinem mittendo ex pede, urgente neceſſitate, & ideò immunis à pœna. 92
Aborſus ſi cauſetur ab externis cauſis, corpus aut animum afficientibus, vel ab internis abſque humorum occurſu, ſanguinis miſſio ab eo non præſervat. 94
Aborſus poteſt præcaveri interdum per ſanguinis miſſionem, ut declaratur. ibid.
Aborſus cauſa per ſe non eſt ſanguinis miſſio, ſed ſolùm per accidens. 95
Aborſus quamvis timeatur & ſequi poſſit per accidens; poteſt tamen pharmacum exhiberi prægnanti, aut venæ ſectio, quando illa directè ordinantur ad ſanitatem matris aliàs perituræ. 356. &c. 358
Conſtitutio Sixti V. & legis aborſum prohibentes quomodo intelligendæ. 358
Exodi locus de aborſu quomodo intelligendus. ibid.
Aborſus provenire poteſt ex cauſa omninò voluntaria, vel omnino involuntaria, vel mixta. ibid.
Aborſum facere Hippocrates lege naturali ductus Medicis prohibendum cenſuit. 355
Aborſus ſæpe ſequitur ex ſanguinis miſſione ex pede. ibid.
Aborſum procurantes puniunt leges civiles & canonicæ ibid.
Aborſum tentare maximè impium. 567
Aborſum nihil frequentius cauſat quam ſanguinis miſſio ex talo. ibid.
Aborſus & auxilia quæ ipſum poſſunt cauſare prohibentur legibus tum antiquioribus, tum novis. 567. & 568.
Aborſum cauſare ad matris vitam tuendam impium eſt. ibid.
Aborſum tentare pro matris vita conſervanda parum pia opinio. 569

Abſtemius.

Abſtemii ab omni cibo, quomodo poſſit defendi ipſos poſſe vivere. 665. &c.

Accidens.

Accidentia quomodo ſanguinis miſſionem indicent, inquiritur. 64
Accidentia morbum comitantia varia ſunt. ibid.
Accidentia pathognomica ſolum atteſtantur morbi natu-

naturam à quo ſumi poteſt, vel non, indicatio ſanguinis mittendi. ibid.
Accidentia ſymptomatica qualiter indicent ſanguinis miſſionem. ibid. & ſeq.
Accidentia à quibus vires debilitantur, ſæpe contraindicant ſanguinis miſſionem. 65
Accidentia critica contraindicant ſanguinis miſſionem. ibid.
Accidentia critica indicant criſim venturam. ibid.
Accidens dupliciter determinatur ab extrinſeco ad operandum. 410

Actio.

Actio vitalis non conſiſtit præcipuè in immanentia. 405

Aer.

Aër inter res non naturales locum habet. 77
Aër aliquando ſe tenet ex parte morbi, aliquando ex parte naturæ. ibid.
Aer variis modis nos alterare poteſt. ibid.
Aer magnam habet vim indicandi aut contraindicandi ſanguinis miſſionem. ibid. & ſeqq.
Aeris temperies pro morbis curandis maximè attendenda. ibid. & 78
Ab aere Galenus docet indicationem ſumi pro remediis exhibendis. 240.241.

Ætas.

Ætas variè à variis accipitur. 52
Ætas an per ſe indicet ſanguinis miſſionem? reſolvitur negativè. ibid.
Ætas conducit ad permittendam vel prohibendam ſanguinis miſſionem. 52. & 53
In Ætate florente ſanguis abundat, non tamen ideò mittendus. 53
Ætas puerilis an contraindicet omnino ſanguinis miſſionem, diſceptatur & reſolvitur negativè. ibid. & ſeq.
Ætas ſenilis, quæ? 56
Ætatum diverſitas quos pulſus efficiat. 448.449
Ætatum ſoli mutationi non eſt fidendum pro epilepſiæ præcautione & curatione. 533.534

Alimentum.

Alimenti læſa coctio non ſemper provenit ex vitiato ventriculi temperamento. 537
Vide *Cibus. Potus. Victus.*

Amor.

Amor pulſus inæquales anonymos & inordinatos efficit. 449 450
Amor utrum habeat determinatum pulſum ex determinata provenientem cauſa. 458. ſeqq.

Angina.

Angina quos pulſus efficiat. 452

Anima.

Animæ paſſiones ſunt actus appetitus fugæ, aut proſecutionis. 78
Animæ paſſiones multiplices producunt actus. ibid. & ſeq.
Animæ paſſiones poſſunt impedire ſanguinis miſſionem. 79.80. ſeq.
Anima ad opera ſua exequenda maximè indiget calore. 401
Anima principium motus vitalis, qui fit ab intrinſeco. 405
Anima eſt cauſa principalis motus pulſus in animali. 408
Animæ diſtinguuntur ſecundum quod animæ operatio diverſimodè ſupergreditur operationem naturæ corporalis. 412.413
Animæ operationes diverſæ. ibid.
Anima nequit operari cum facultate pulſifica ſine mutatione cauſarum continentium. 439

Animalia.

Animal ut mixtum mixtam petit diſpoſitionem, ut vivens indiget calore. 401
Animalia & non viventia in quo præcipuè differant. 409

Animatum.

Animatum quodlibet aliquo modo movet ſeipſum. ibid.

Annus.

Anni tempora deſcribuntur. 67
Anni tempora an valeant coindicare ſanguinis miſſionem? latè diſquiritur & reſolvitur. ibid. & ſeqq.
Annus Maximus vocatus. 576
Anni diverſæ computationes, & menſurationes. ib.
Anni uſitatior acceptio. ibid.
Anni & menſium pro præfiniendo homini determinato naſcendi tempore diverſa computatio. 577

Appetitus.

Apptitus ſenſitivi diviſio. 458

Apologeticon.

Apologeticon pro Doctrina D. Gaſpar. Bravo Medici. 478

Aqua.

Aqua ſimplex elementum cunctis animalibus in potum conceſſum, an habeat nutriendi aliquam virtutem. 647

Arteria.

Arteriæ deſcriptio & utilitas. 383
Arteria eadem, ſicut quodlibet agens poteſt in eadem actione agere & pati. 391
Arteriæ deſcriptio pro motu ſpirituum vitalium. 392

Digitized by Google

Arteriæ duas habent ſubſtantias quas intra ſe movent. ibid.
Arteriæ, corde compreſſo, non dilatantur à ſolo ſanguine replente illas. 420
Arteriæ dilatantur corde compreſſo, & è contra. ibid. & 421
Arteria compreſſa nequit recipere ſanguinem, neque ſpiritus. 421
Arteriarum motus fit à facultate locomotiva illis inſita. 435

Aſtra.

Aſtra an valeant coindicare pharmaci ſolutivi exhibitionem? 239. & ſeqq.
Aſtrorum, aut anni tempeſtatum contraindicatio non attenditur tempore urgentiæ, 240
Ab Aſtris vel anni temporibus indicatio, aut contraindicatio attendi debet abſente urgentia. ibid.
Aſtris aliquid tribuendum eſt pro pharmacorum uſu ut explicatur. 241. & ſeqq.
Aſtra valent immutare corporis temperiem, ibid.

B.

Balſamum.

Balſami uſus in curandis vulneribus capitis. 617
Balſami Author, & à quo probatum. ibid.
Balſamorum diverſa genera. 618

Bilis.

Bilis majori ex parte eſt cauſa morborum magnorum. 15
Bilis quos morbos præcipuè cauſare dicatur, ibid.
Bilis eſt admittenda in corpore humano, ibid.
Bilis eſt humor naturalis alendo utilis, ibid.
Bilis duplex eſt, naturalis & ſupernaturalis. ibid.
A Bile febris Tertiana fovetur. 16
Bili flavæ turgentia objectiva & analoga contingere poteſt. 158
Bili atræ objectiva accidit Turgentia. ibid.
Bili atræ conditiones denegantur, quibus analoga proportione turgere dicatur. ibid.
Bilis atra & quælibet melancholiæ ſpecies vertuntur in venenum. 631
Bilis duplex in ictericis. 487

Bombilius.

Bombilius impugnat minorativam purgationem. 495. ſeqq.
Bombilius in ſuis impugnationibus ſuam detegit ignorantiam, 496
Bombilii fundamenta evertuntur, ejuſque error in praxi manifeſtatur. ibid. & 497
Bombilii fundamenta ideo expugnantur quia poſſunt eſſe errandi occaſio. ibid.
Bombilius ignarus purgationis minorativæ quam contendit repellere. ibid.
Bombilii ineptum fundamentum de febribus. 498
Bombilii fundamenta ex reſponſionibus ſolvuntur, 499
Bombilius ſupponit nullum dari corpus ſanum. 503
Bombilii & authoris diſſidia & alternæ reſponſiones, 504 505. ſeq.
Bombilius fatetur in aliquo caſu ſanguinem ex pede eſſe mittendum. 508
Bombilius ignarus hiſtoriæ anatomicæ. 509
Bombilius hiſtoria anatomica convictus. 510
Bombilii reliqua fundamenta evertuntur, & nullius ponderis habentur, 512

Bonum.

Bonum in communi animalis nequit eſſe cauſa finalis, ob quam immutatur pulſus in paſſionibus animæ. 440

Brutum.

Brutis tribuitur rationalitas ab aliquibus dæmonis aſtutia deceptis. 585

Bubo.

De bubonibus gallicis qui egerint. 358. 359
Bubones gallici ſunt affectus, qui proveniunt in partibus infernæ regionis, per defluxum humorum ad illas provenientem à jecore tanquam à parte mandante. 359
Bubo gallicus eſt humor præter naturam. ibid.
In Bubonibus gallicis ſemper expedit ſanguinem mittere ex pede. ibid. & ſeqq.
In bubone gallico non eſt revellendus humor, & cur? 360
In bubonibus gallicis humores, quia venenoſi, petunt ſeparari à parte principe, & retrahi in ignobiles & diſtantiores partes. ibid.
In bubonibus gallicis eadem ratio eſt mittendi ſanguinem, quantum ad locum: ac in peſtilentibus, ibid.
In bubonibus gallicis in propria emunctoria venenoſos humores trudentibus non utimur communibus indicationibus, & cur? 360. 361
In bubonibus gallicis licet evacuatio videatur ſymptomatica, utilis eſt & petit juvari. 361
Bubones gallici ſi complicentur cum aliis affectibus petentibus ſanguinis miſſionem ex brachio, qua parte ſit exercenda? dubitatur. ibid.
Vide *Indicatio.*
In Bubonibus gallicis complicatis cum aliis affectibus, præſtantior eſt indicatio ad inferiores partes revellendi. ibid. & 362
In bubonibus gallicis complicatis major ſequitur utilitas

Digitized by Google

utilitas ſanguine miſſo ex pede. 362
In Bubonibus gallicis & gonorrhœis, ſanguine miſſo ex pede, juvatur natura ad humores propellendos in ſua emunctoria. ibid.

C.

Cacao.

Cacao apud Indos, & alias regiones calidas. 644
Cacao temperamentum. ibid. & ſeq.

Cacochymia.

Cacochymia ab antiquioribus Medicis parum cognita. 17 ſeq.
Cacochymia vitium dicitur in quali ſuperveniens cuicumque humori ſeparato à ſanguinis commixtione. 18. 19
Cacochymia eſt vitium ratione cujus judicatur purgatio. 18
Cacochymia non eſt dicenda vitium in quali ſuperveniens ſanguini, reliquiſve humoribus illi commixtis. 18. 19
Cacochymiam maximè callere debent Medici ad diſcernenda purgationis indicantia & phlebotomiæ. 58
Cacochymiæ ſanguinis mittendi indicatio denegatur. 59. ſeq.
Cacochymus humor eſt objectum facultatis expellentis, & petit purgari. 59. 60. ſeq.
Cacochymia quale vitium? 60
Cacochymia quid ſit ex Celſo? 140
Cacochymia corruptelam ſonat apud Latinos & Barbaros? ibid.
Cacochymiam nonnulli confundunt cum plenitudine ſecundùm quid dicta. ibid.
Cacochymia quid ſit ex Sennerto. 141
Cacochymiæ ratio ab Authore dilucidatur. ibid.
Cacochymia & Plethora ſunt duæ proprietates in humoribus ſupervenientes. ibid.
Cacochymia eſt vitium in humoribus, ratione cujus indicatur in morbis magnis purgatio. 142
Cacochymiæ nova definitio adducitur ab Authore & explicatur. 144. ſeq.
Cacochymiæ definitio Galenica declaratur. 145
Cacochymia & Plethora in quo differant. ibid.
Cacochymia & Plethora poſſunt ſimul & ſeorſum reperiri. 146
Indicatio à Cacochymia deſumpta prævalet ei quæ ſumitur à plenitudine. 147
Cacochymiæ materia eſt malignior quàm Plethora. ibid.
Cacochymia humorum duplex in prima regione oriri poteſt. 148
Cacochymia in ventriculo alia eſt acidorum ſuccorum, alia nidoroſæ ſubſtantiæ. ibid.
Cacochymia ſuccorum in ventriculo fit ob vitiatam coctionem. ibid.
Cacochymiæ plures ſunt ſpecies, quæ genericè ad nidoroſam & acidam ſubſtantiam reduci poſſunt. ibid. & 149
Cacochymiæ natura declaratur. ibid.
Cacochymia quadruplex reperiri poteſt in ſecunda regione ibid.
Cacochymiæ differentiæ in ſecunda regione tot ſunt quot ſubſtantiæ ſeparabiles à ſanguinis commixtione. ibid.
Cacochymiæ differentiæ deprehenduntur, quæ in ſecunda regione eaſdem etiam in tertia regione reperire eſt. 150
Cacochymia variis modis inducitur in ſuccis. 151
Cacochymiæ ratio deterior in humoribus quæ dicatur? ibid.
Cacochymia interdum reperitur ab initio in ſuccis, interdum ſupervenit. 151. 152
Cacochymiæ cauſæ internæ adducuntur. ibid.
Cacochymiæ cauſæ externæ quinque referuntur. 152
Cacochymia nuda quæ dicatur? 192
In Cacochymia nuda ſtatim indicatur purgatio ibid. & ſeqq.
Cacochymia & Plethora concurrentibus quale remedium ſit celebrandum? 194. 147
Cacochymia non eſt vitium alterius humoris à ſanguine qui alendo fit inutilis, donec talis humor deſinat eſſe pars maſſæ ſanguinariæ. 486
Cacochymiæ ratio in quo conſtituatur ex Galeno. 486. 487. ſeq.

Caliditas.

Caliditas aut frigiditas ſunt differentiæ temperamenti, non pulſus. 413

Calor Calidum.

Calor non per ſe ſed diſpoſitivè humores attrahit. 219.
Calor in ordine ad elevandum vaporem ſecundùm quatuor gradus conſideratur, qui explicantur. 251
Calor robuſtus proportionatus eſt cauſa efficiens copioſæ evaporationis prærequiſitæ pro ſudore naturali. 253
Calor producit raritatem & levitatem. ibid.
Calor variis modis excitat ſudorem. 253
Calor in pueritia, adoleſcentia, & juventute,

quamvis

quamvis intenſior, non cauſat ſudorem. ibid.
Quatuor caloris gradus conſiderantur in ordine ad ſudorem. 254
Calor neceſſarius ad animæ actus. 401. fin.

Cathartica.

Cathartica medicamenta non levia habent incommoda. 198
Cathartica pharmaca ut venenoſa rejicit Vanhelmont. 210. 211
Catharticorum medicamentorum cognitio Medico maximè neceſſaria. 211
Cathartica medicamenta debito modo ſumpta utilia ſunt. 199 211
Cathartici medicamenti definitio traditur & explicatur. 212
Catharticum propriè quid? ibid.
Cathartica ſelectiva non habent vim generandi humores. 216
Catharticis ſelectivis ſolam irritandi facultatem tribuebant antiquiores Medici pro exequenda purgatione. 217
Cathartica ſelectiva non exequuntur purgationem ſola irritatione. 217. 218
Cathartica propria vi proprium ſeu ſimilem attrahunt humorem moderata quantitate exhibita. 218
Cathartica in majori doſi oblata quomodo humores attrahant? ibid.
Cathartica operari manifeſtis primis aut ſecundis qualitatibus plures tenent, ſed diverſimodè quorum placita referuntur. ibid. & 219
Cathartica vim ſuam non exerunt prædictis modis. ibid.
Catharticis vim attrahendi aliqui tribuunt ratione contrarietatis. 220
Catharticorum vera attrahendi ratio in quo conſiſtat reſolvitur. 221. 222
Inter Catharticum ſelectivum & humorem, quæ ſimilitudo eſſe debeat? ibid.
Cathartica qua ratione purgent humores ex Ariſtotele? 222
Cathartica humores attrahunt facultate occulta & à tota ſubſtantia dicta. 222. 223
Cathartico non quilibet humor indifferenter, ſed determinatus movetur. 223
Catharticum humores attrahit ſicut planta alimentum. ibid.
Cathartica qua ratione ad humores perveniant & ipſos attrahant? deciditur. 228
Cathartica integros attrahere humores, non autem putridos tenuit Zacutus. 229
Cathartica putridos humores attrahere reſolvitur. ibid. & 230. b.
Cathartica ſunt à natura deſtinata in ſalutem humanam, in quantum valent humores à corpores expellere. 230. b.

Cauſa.

Cauſæ à natura determinatæ ut moveant ſanguinem quæ. 301. ſeq.
Cauſæ accidentales frigidorum aliæ intrinſecæ, aliæ extrinſecæ. 581. in fine
Cauſæ mortem repentinam inducentes corrumpendo calorem vitalem. 636.

Cauſus.

Cauſus eſt febris ardens ſic dicta à nimio incendio. 737.
Cauſus alia eſt quæ fit ab ipſa bile putreſcente in vaſis majoribus & cordi propinquis. ibid.
Cauſus alia eſt quæ fit ex ichoribus attractis à venulis reſiccatis. ibid.
Vide *Febris ardens.*

Cauterium.

Cauteriorum uſus antiquus uſque ad noſtra tempora in Medicina receptus. 541.

Chocolate.

Chocalete quid ſit, & ex quibus componitur hæc Indica confectio. 644.
Chocolate confectionis fundamentum & baſis. ibid.
Chocolate diverſæ compoſitiones. 645
Chocolate temperamentum eſt juxta varias illius compoſitiones. 646
Chocolate ratione Cacao calidum in primo gradu. ibid.
Chocolate ſumptum ſub forma potus, induit tamen rationem cibi. 647
Chocolatis potus an frangat jejunium. 649. 650.
Chocolate ſumptum ad roborandum ventriculum & alios uſus medicinales non frangit jejunium. ibid.
Chocolate frangit ſemper jejunium niſi ſumatur in parva quantitate. 651

Chylus.

Chylus non defertur à ventriculo in jecur per venas meſeraicas. 371
Chylus per quas vias defertur à ventriculo in jecur. ibid. & ſeq.
Chyli ſubſtantia an tota feratur in jecur. 372
Chyli aliqua pars fertur ad lienem. 373. ſeq.

Chyrurgus.

Chyrurgi in præſagiendo de vulneribus apud Judices quanta debeat eſſe ſolertia. 718

Ttt 2 *Cibus*

Cibus.

Ciborum pravorum ex quibus pravi humores generantur, duo ſunt genera. 152
Cibus quilibet admixtam habet potus ſubſtantiam. 647
Cibi immoderatè ſumpti varia exmepla. 663

Circulatio.

Circulatio ſanguinis quomodo fiat. 367.368
Circulatio ſanguinis ab aliquibus negatur. ibid.
Eorum fundamenta. ibid.
Circulatio ſanguinis neceſſario admittenda & utilis demonſtratur. 369
Circulationem ſanguinis quæ corporis partes præcipuè oſtendant neceſſariam. 368
Circulationis ſanguinis neceſſitas oſtenditur ex fine. 369
Circulatio ſanguinis Galeno ignota. 380
Circulatio ſanguinis per quas vias exerceatur. 381

Coctio.

Coctio maturationem, aſſationem, & elixationem continet. 138. in paraphraſi, verbo, *Concocta.*
Coctio duplex eſt. ibid.
Coctam materiam requirit Hippocrates ad purgationem 139. verbo, *ac movere.*
Coctio ventriculi & alia quælibet tripliciter lædi poteſt. 165
Coctione non præcedente exerceri poteſt purgatio lenitiva. 167, ſeq.
Coctione non expectatâ, ſeroſa ſubſtantia ſtatim purgatur. 169
Coctione non præcedente in morbis ex nuda humorum cacochymia pendentibus, poteſt fieri purgatio. 170, & ſeqq.
Coctio regulariter requiritur ante purgationem ſelectivam in febribus. 173. & ſeqq.
Coctio humorum duplex eſt, alia in juvativo, & alia in nocitivo. 174.277
Coctioni humores ſeroſi & tenues inepti ſunt. 174
Coctionem ſicut natura, ita & Medicus exſpectat ad purgandum. 174 175
Coctio & quomodo requiratur ad medicamenti purgantis exhibitionem, diſcutitur & reſolvitur. 233. & ſeqq.
Coctio duplex propria, & impropria declarantur. 234. in fine.
Coctio prima celebratur in prima corporis regione, ex qua duplex reſultat excrementum. 247. in fine
Coctio ſecunda perficitur in ſecunda regione ex qua triplex reſultat excrementum. ibid.
Coctio tertia fit in tertia regione ex qua duplex reſultat excrementum. ibid.
Coctionis ſigna debent præcedere in ſudore critico ſalutari. 277
Coctio prærequiritur pro omni criſi ſalutari. ibid.
Coctionis ſigna in lotio alia ſunt perfecta, alia imperfecta. ibid. in fine
Coctio vitiata non ſemper provenit ex frigiditate ventriculi. 538

Coitus.

Coitus hominis indeterminatus non arguit ejuſdem indeterminatum naſcendi tempus. 374

Conſtitutivum.

Conſtitutivum ſenſitivi gradus in quo conſiſtat ex Divo Thoma. 415

Conſuetudo.

Conſuetudo eſt altera natura ſeu Abſcititia. 69
Conſuetudo in ſanguinis miſſione magna ex parte illam coindicat. 70. ſeqq.

Conſultatio.

Conſultationes omnibus fere operibus medicis interjectæ. 514
Conſultatio prima, pro propugnanda potentia caſtratorum. 515
Conſultatio ſecunda, & fontanella Principi Hiſpaniarum utili, & neceſſaria pro ejus vitæ conſervatione. 527
Conſultatio tertia, de præcautione inſultus epileptici in puerperio. 549 550
Conſultatio quarta, de primo epilepſiæ inſultu qui vitam ſuſtulit Sereniſſimi infantis Ferdinandi. 556
Conſultatio quinta, de ſanguine mittendo in gravidis. 561. & ſeqq.
Conſultatio ſexta de ulcere in tunica externa uteri. 569
Conſultatio ſeptima, de vitalitate & perfectione partus Sereniſſimi Caroli Joſeph, Hiſpaniarum principis. 571. ſeq.
Conſultatio octava, de impotentia viri ex maleficio. 580
Conſultatio nona, de nutrice ſereniſſimi Principis mutanda ob parvam lochiorum ſupervenientem evacuationem. 590
Conſultatio decima, de uteri geſtatione ultra duos annos cum variis accidentibus. 600
Conſultatio undecima, de vulnere capitis cum cranii læſione, & ſuſpicione veneni. 611
Conſultatio duodecima, de triſtitia & morte ſuperveniente commotâ melancholia. 623
Conſultatio decimatertia, de dyſuria, iſcuriaque per plurimos dies permanente, & lapidoſo mictu terminata. 634

Conſul-

Digitized by Google

Conſultatio decimaquarta, de cocholate, ejus uſu, & quam potus habeat rationem. 643
Conſultatio decimaquinta, de repentina morte ducis Vejar. 652
Conſultatio decimaſexta, de ægro per decem & octo dies abſtinente à cibo. 661
Conſultatio decimaſeptima, de Scholaſtico patiente varios ac periodicos motus convulſivos, qui energumenus apparuit. 667
Conſultatio decimaoctava, de patiente ventris adſtrictionem. 681

Contractio.

Contractio, aut extenſio venarum & arteriarum componentium vaſa ſpermatica non impedit eorum uſum. 523 524

Convulſio.

Convulſionis veræ & non veræ differentia. 671

Cor.

Cordis concavitas minera generationis ſpirituum. 383
Cor & arteriæ moventur ab eadem facultate. 400
Cor duplicem habet motum. 414
Cor & arteriæ nequeunt ſimul dilatari & comprimi. 420
Corde compreſſo dilatantur arteriæ, & è contra. ibid & ſeq.
Cor animæ domicilium. 367
Cor inter principes corporis partes præſtantior. ib.

Corpus.

Corporis habitus eſt in multiplici differentia. 65.66
Corporis habitus gracilis magna ex parte contraindicat ſanguinis miſſionem ibid.
Corpora gracilia ſunt in duplici differentia. 67
Corpus obeſum qualiter contraindicet venæ ſectionem. 66
Corporis habitus carnoſus cum venis latis, &c. coindicat ſanguinis miſſionem. ibid & 67
Corpus humanum variis modis conſideratur & diſtribuitur. 247
In Corpore tres reperiuntur regiones pro excrementorum expulſione. ibid.
Prima Corporis regio quæ dicatur, & quæ ſit ejus functio? ibid.
Secunda corporis regio & quæ in ea perficiantur, deſignatur. ibid.
Tertia corporis regio quas contineat partes. ibid.
Ex triplici Corporis regione varia reſultant incrementa. ibid.
In tribus corporis regionibus ſanguinis miſſio exerceri poteſt. 345
In unaquaque corporis regione contingit oriri morbos ex humorum fluxione, quibus evacuatio, derivatio, aut revulſio debetur. ibid.
In qualibet corporis regione quædam ſunt partes oppoſitæ cum parte affecta, aliæ diſtantiores in ipſa regione, aliæ verò in toto corpore. ibid.
Corpus aliquando ſanum admittendum. 503
Corpora in quibus excrementa redundant cauterium poſtulant. 536
Corpora impura quantò magis nutriuntur tanto magis læduntur. 542

Criſis.

Criſes ſalutares quibus diebus evenire debeant? 274. 275.
Criticus ſudor quis & quotuplex. 266.& ſeqq.
Pro diverſis criſium ſpeciebus diverſa ſunt ſigna prænunciantia. 273
Pro omni criſi decernit Hippocratres, quód nox eſt gravis ante acceſſionem. 274.275
Pro criſi ſalutari vires vincentes requiruntur. 276
Criſis ſalutaris fit dum natura potens pugnam aggreditur adversùs morbum. ibid.
Criſis fit ſalutaris, dum per illam evacuatur materia inutilis ab utili ſeparata. 277
Pro omni criſi ſalutari coctio prærequiritur. ibid.

Cruditas.

Cruditas opponitur coctioni. 71. 139. *in paraphraſi, verbo, Non cruda.*
Cruditas in prima regione dupliciter accidere poteſt. 71
Cruditas primæ regionis ſuperabundans impedit ſanguinis miſſionem indicatam exerceri. ibid.
Cruditatis tempore ſi mittatur ſanguis, qualia ſequantur incommoda. 72
Cruditas quomodo fiat in ventriculo, & à jecore. 73
Crudi humores in ſecunda regione poſſunt dupliciter reperiri. ibid.
Crudi humores ſanguini commixti quomodo indicent ſanguinis miſſionem? 74
Cruditas tertiæ regionis an & quomodo impediat ſanguinis miſſionem? 76.& ſeqq.
Crudorum duplex genus eſt. 139, *in paraphraſi verbo, Non crudæ.*
Ex cruoris ſive ſanguinis vitio morbos magnos dari fatentur Dogmatici omnes. 11
Cruori reliqui humores commiſcentur, ex quorum vitio fiunt morbi magni indicantes ſanguinis miſſionem. ibid.
Cruor propriè ſumitur pro ſanguine quarto humore, in quo differt à ſanguine, qui talis dicitur etiam cum admixtione aliorum humorum. 46. 47

Digitized by Google

Cibus.

Ciborum pravorum ex quibus pravi humores generantur, duo ſunt genera. 152
Cibus quilibet admixtam habet potus ſubſtantiam. 647
Cibi immoderatè ſumpti varia exempla. 663

Circulatio.

Circulatio ſanguinis quomodo fiat. 367.368
Circulatio ſanguinis ab aliquibus negatur. ibid.
Eorum fundamenta. ibid.
Circulatio ſanguinis neceſſario admittenda & utilis demonſtratur. 369
Circulationem ſanguinis quæ corporis partes præcipuè oſtendant neceſſariam. 368
Circulationis ſanguinis neceſſitas oſtenditur ex fine. 369
Circulatio ſanguinis Galeno ignota. 380
Circulatio ſanguinis per quas vias exerceatur. 381

Coctio.

Coctio maturationem, aſſationem, & elixationem continet. 135. in paraphraſi, verbo, *Concocta*.
Coctio duplex eſt. ibid.
Coctam materiam requirit Hippocrates ad purgationem 139. verbo, *ac movere*.
Coctio ventriculi & alia quælibet tripliciter lædi poteſt. 168
Coctione non præcedente exerceri poteſt purgatio lenitiva. 167. ſeq.
Coctione non expectatâ, ſeroſa ſubſtantia ſtatim purgatur. 169
Coctione non præcedente in morbis ex nuda humorum cacochymia pendentibus, poteſt fieri purgatio. 170. & ſeqq.
Coctio regulariter requiritur ante purgationem ſelectivam in febribus. 173. & ſeqq.
Coctio humorum duplex eſt, alia in juvativo, & alia in nocitivo. 174 277
Coctioni humores ſeroſi & tenues inepti ſunt. 174
Coctionem ſicut natura, ita & Medicus exſpectat ad purgandum. 174 175
Coctio & quomodo requiratur ad medicamenti purgantis exhibitionem, diſcutitur & reſolvitur. 233. & ſeqq.
Coctio duplex propria, & impropria declarantur. 234. in fine.
Coctio prima celebratur in prima corporis regione, ex qua duplex reſultat extrementum. 247. in fine
Coctio ſecunda perficitur in ſecunda regione ex qua triplex reſultat excrementum. ibid.
Coctio tertia fit in tertia regione ex qua duplex reſultat excrementum. ibid.
Coctionis ſigna debent præcedere in ſudore critico ſalutari. 277
Coctio prærequiritur pro omni criſi ſalutari. ibid.
Coctionis ſigna in lotio alia ſunt perfecta, alia imperfecta. ibid. in fine
Coctio vitiata non ſemper provenit ex frigiditate ventriculi. 538

Coitus.

Coitus hominis indeterminatus non arguit ejuſdem indeterminatum naſcendi tempus. 374

Conſtitutivum.

Conſtitutivum ſenſitivi gradus in quo conſiſtat ex Divo Thoma. 415

Conſuetudo.

Conſuetudo eſt altera natura ſeu Abſcititia. 69
Conſuetudo in ſanguinis miſſione magna ex parte illam coindicat. 70. ſeqq.

Conſultatio.

Conſultationes omnibus fere operibus medicis interjectæ. 514
Conſultatio prima, pro propugnanda potentia caſtratorum. 515
Conſultatio ſecunda, & fontanella Principi Hiſpaniarum utili, & neceſſaria pro ejus vitæ conſervatione. 527
Conſultatio tertia, de præcautione inſultus epileptici in puerperio. 549 550
Conſultatio quarta, de primo epilepſiæ inſultu qui vitam ſuſtulit Sereniſſimi infantis Ferdinandi. 556
Conſultatio quinta, de ſanguine mittendo in gravidis. 561. & ſeqq.
Conſultatio ſexta de ulcere in tunica externa uteri. 569
Conſultatio ſeptima, de vitalitate & perfectione partus Sereniſſimi Caroli Joſeph, Hiſpaniarum principis. 472. ſeq.
Conſultatio octava, de impotentia viri ex maleficio. 580
Conſultatio nona, de nutrice ſereniſſimi Principis mutanda ob parvam lochiorum ſupervenientem evacuationem. 590
Conſultatio decima, de uteri geſtatione ultra duos annos cum variis accidentibus. 600
Conſultatio undecima, de vulnere capitis cum cranii læſione, & ſuſpicione veneni. 611
Conſultatio duodecima, de triſtitia & morte ſuperveniente commotâ melancholia. 623
Conſultatio decimatertia, de dyſuria, iſcuriaque per plurimos dies permanente, & lapidoſo mictu terminata. 634

Conſultatio decimaquarta, de cocholate, ejus uſu, & quam potus habeat rationem. 643
Conſultatio decimaquinta, de repentina morte ducis Vejar. 652
Conſultatio decimaſexta, de ægro per decem & octo dies abſtinente à cibo. 661
Conſultatio decimaſeptima, de Scholaſtico patiente varios ac periodicos motus convulſivos, qui energumenus apparuit. 667
Conſultatio decimaoctava, de patiente ventris adſtrictionem. 681

Contractio.

Contractio, aut extenſio venarum & arteriarum componentium vaſa ſpermatica non impedit eorum uſum. 523 524

Convulſio.

Convulſionis veræ & non veræ differentia. 671

Cor.

Cordis concavitas minera generationis ſpiituum. 383
Cor & arteriæ moventur ab eadem facultate. 400
Cor duplicem habet motum. 414
Cor & arteriæ nequeunt ſimul dilatari & comprimi. 420
Corde compreſſo dilatantur arteriæ, & è contra. ibid & ſeq.
Cor animæ domicilium. 367
Cor inter principes corporis partes præſtantior. ib.

Corpus.

Corporis habitus eſt in multiplici differentia. 65.66
Corporis habitus gracilis magna ex parte contraindicat ſanguinis miſſionem ibid.
Corpora gracilia ſunt in duplici differentia. 67
Corpus obeſum qualiter contraindicet venæ ſectionem. 66
Corporis habitus carnoſus cum venis latis, &c. coindicat ſanguinis miſſionem. ibid & 67
Corpus humanum variis modis conſideratur & diſtribuitur. 247
In Corpore tres reperiuntur regiones pro excrementorum expulſione. ibid.
Prima Corporis regio quæ dicatur, & quæ ſit ejus functio? ibid.
Secunda corporis regio & quæ in ea perficiantur, deſignatur. ibid.
Tertia corporis regio quas contineat partes. ibid.
Ex triplici Corporis regione varia reſultant incrementa. ibid.
In tribus corporis regionibus ſanguinis miſſio exerceri poteſt. 345
In unaquaque corporis regione contingit oriri morbos ex humorum fluxione, quibus evacuatio, derivatio, aut revulſio debetur. ibid.
In qualibet corporis regione quædam ſunt partes oppoſitæ cum parte affecta, aliæ diſtantiores in ipſa regione, aliæ verò in toto corpore. ibid.
Corpus aliquando ſanum admittendum. 503
Corpora in quibus excrementa redundant cauterium poſtulant. 536
Corpora impura quantò magis nutriuntur tanto magis læduntur. 542

Criſis.

Criſes ſalutares quibus diebus evenire debeant? 274. 275.
Criticus ſudor quis & quotuplex. 266.& ſeqq.
Pro diverſis criſium ſpeciebus diverſa ſunt ſigna prænunciantia. 273
Pro omni criſi decernit Hippocratres, quòd nox eſt gravis ante acceſſionem. 274.275
Pro criſi ſalutari vires vincentes requiruntur. 276
Criſis ſalutaris fit dum natura potens pugnam aggreditur adversùs morbum. ibid.
Criſis fit ſalutaris, dum per illam evacuatur materia inutilis ab utili ſeparata. 277
Pro omni criſi ſalutari coctio prærequiritur. ibid.

Cruditas.

Cruditas opponitur coctioni. 71. 139. *in paraphraſi, verbo, Non cruda.*
Cruditas in prima regione dupliciter accidere poteſt. 71
Cruditas primæ regionis ſuperabundans impedit ſanguinis miſſionem indicatam exerceri. ibid.
Cruditatis tempore ſi mittatur ſanguis, qualia ſequantur incommoda. 72
Cruditas quomodo fiat in ventriculo, & à jecore. 73
Crudi humores in ſecunda regione poſſunt dupliciter reperiri. ibid.
Crudi humores ſanguini commixti quomodo indicent ſanguinis miſſionem? 74
Cruditas tertiæ regionis an & quomodo impediat ſanguinis miſſionem? 76.& ſeqq.
Crudorum duplex genus eſt. 139. *in paraphraſi verbo, Non crudæ.*
Ex cruoris ſive ſanguinis vitio morbos magnos dari fatentur Dogmatici omnes. 12
Cruori reliqui humores commiſcentur, ex quorum vitio fiunt morbi magni indicantes ſanguinis miſſionem. ibid.
Cruor propriè ſumitur pro ſanguine quarto humore, in quo differt à ſanguine, qui talis dicitur etiam cum admixtione aliorum humorum. 46. 47

Digitized by Google

Curatio.

Curationi epilepſiæ apta medicamenta. 552. 553 & ſequent.
Curatio magica impietatem redolet. 587. in fine
Curationis modus abſque abſciſſione teſticulorum, duplex. 517

Curatus.

Curatus quidam abſque abſciſſione teſticulorum nuptias contrahit & filios generat. 518
Curatus alius uno tantum teſticulo relicto filios generat. 519
Curati abſque abſciſſione aut avulſione teſticulorum non ſunt judicandi impotentes. ibid.
Curati abſque abſciſſione non ſunt dicendi impotentes frigidi à natura facti. 520 & ſeq.
Curati abſque abſciſſione non ſunt ſpadones, nec eunuchi, nec inepti ad generandum filios. 521. ſeq.
Curati abſque abſciſſione teſtium non comprehenduntur ſub quatuor curationis modis quæ eunuchos & ſpadones efficiunt. 522. ſeq.
Curati modo curationis ſupradicto non contrahunt morboſam impotentiam. 525.
Curati modo curationis ſupra poſito poſſunt contrahere matrimonium. 527

D.

Dæmon.

DÆmones ſe manifeſtant coacti præcipuè per exorciſmos. 675
Dæmon quas potentias animæ vegetativæ poteſt immutare. 676
Dæmon præcipuè illudit potentias animæ ſenſitivæ. ibid.
Dæmon an valeat lædere potentias ſenſitivas internas illæſis externis. 677
Dæmon in energumenis qualiter valeat immutare, aut depravare actiones animæ rationalis. 678
Dæmon ſua ſola poteſtate nequit agere in intellectum. 679
Dæmon an potuerit communicare aliquibus ſcientias. ibid.
Dæmon non habet poteſtatem circa voluntatem & liberum arbitrium. 680
Dæmon poteſt inducere aliquem in actum peccaminoſum, non tamen cauſat neceſſitatem ad peccandum. ibid, &c.

Definitio.

Definitio tradita per genus remotum non eſt vitioſa ſi contrahatur per differentias proximas. 397
Definitio pulſus explicata per ſingulas particulas. 396.

Denſitas.

Denſitate locali concreſcit vapor pro ſudore in poris tertiæ regionis. 260 261
Denſitas localis dupliciter fit. 261
Denſitas localis non eſt terminus per ſe alicujus locomotivæ facultatis inſitæ vapori. 262
Denſitas localis poteſt pendere per accidens ab infitis qualitatibus. 263
Denſitas localis per quam vapor abit in ſudorem, fit immediatè & per ſe ab impetu communicato à cauſis extrinſecis localiter moventibus. ibid. & ſeqq.
Denſitas localis eſt terminus motus localis. ibid.
Denſitas localis eſt compreſſio dimenſionum, quæ moventur à circumferentia ad centrum. ibid.

Derivatio.

Derivatio non indicatur à ſolo humore fluente, ſed etiam à membro obſidente. 294
Derivatio non eſt ſemper averſio, contra Sanctorium. ibid. & 295
Derivationi debetur, quod fiat à parte proximiore illius quæ afficitur. 295
Derivatoria ſanguinis miſſio à quo indicetur? & ubi debeat exerceri. 293. in fine & 295. & ſeqq. Vide *Sanguinis miſſio.*
Derivatio ſi non poſſit fieri à parte vicina, quid agendum? 285. in fine
Derivatio includit formaliter revulſionem. 296. in fine.

Determinatio.

Determinatio ad operandum duplex. 410
Determinatio effectiva actualis quæ. ibid.
Determinatio effectiva habitualis quæ. ibid.

Diarrhœa.

In Diarrhœa, ſuperveniente febre, an ſit exercenda purgatio dimicant Doctores. 201
Diarrhœa tripliciter poteſt coincidere cum febre. 202
Si Diarrhœa & febris ſimul incipiant, quid agendum decernitur. ibid.
Diarrhœa ſuperveniente, ſymptomatica aut critica febre jam infeſtante, quid exequendum. 203
In Diarrhœa ſi febris ſuperveniat, adaptatur remedium. ibid.
Doctrina Galeni prohibens purgationem in Diarrhœa variis modis declaratur. 204. ſeq.

Dies decretorii.

Dies decretorii qui ſint? 274
Sudores ſupervenientes in diebus non decretoriis an

Digitized by Google

an poſſint eſſe ſalutares? 274. 275. per tot.
Dies decretorii alii ſunt radicales, & alii indicantes, 275. in fine. 276.
In diebus decretoriis natura dum potens eſt pugnam contra morbum aggreditur. 275

Dilatatio.

Dilatio & compreſſio, ſicut & earum quietes in pulſu fiunt à pulſifica facultate. 418

Diſcurſus.

Diſcurſus non neceſſario depravatur, depravatis internorum ſenſuum actionibus. 678

Dolor.

Dolor quid? 83
Dolor ingens interdum poteſt impedire venæ ſectionem. 81. & ſeqq.
Dolor in principio quem pulſum efficiat. 450

Dyſenteria.

In Dyſenteria an ſit utilis purgatio, negativam tenent plures Doctores. 204. 205 & ſeqq.
In Dyſenteria, ſumpta indicatione à parte affecta, non eſt exhibenda purgatio. 205.
In Dyſenteria, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, qualiter indicetur ſanguinis miſſio? 206
In Dyſenteria, ſumpta indicatione à Cacochymia, ſecundæ regionis purgatio decernitur. 206. 207
In Dyſentèria purgatio quando debeat præcedere ſanguinis miſſionem? reſolvitur. 209. & ſeqq.
In Dyſenteria qua ratione ſanguinis miſſio fieri debeat ante purgationem, ſtatuitur. 210. & ſeqq.

Dyſuria.

Dyſuriæ diverſæ proponuntur cauſæ. 635

E.

Empiricus.

Empirici quomodo curent omnia vulnera. 617. 618

Empyema.

Empyema quem pulſum efficiat. 451

Ephemera.

Ephemera febris an & quomodo indicet ſanguinis miſſionem. 60

Epilepſia.

Epilepſia Principis Hiſpaniarum præcavenda per fontanellam. 530.
Epilepſia an poſſit præcaveri ſola victus ratione mutata. 532. ſeqq.
Epilepſia profundus ſomnus. 531
Epilepſia ex ventriculi humiditatibus orta caput aggravantibus quomodo curanda. ibid.
Epilepſia eſt actionum principum, ſenſuſque & motus voluntatis ceſſatio. 557
Epilepſia communis pluribus animalibus. ibid.
Epilepſia in homine multiplex. ibid.
Epilepſia diverſa, ex partium diverſitate orta. ibid.
Epilepſia quomodo communi via à Dogmaticis & Empiricis tradita, curetur. 559. & ſeqq.
Epilepſia mitis & vehemens, quæ. 560
Epilepſia dubiam facit ſalutis ſpem, & eſt quaſi incurabilis. 561

Epilepticus.

Epileptici inſultus cauſæ. 551
Muliebria cohibita cauſant Epilepſiam. ibid.
Epileptici affectus herculeam vim multi Practici evincere conati ſunt. 552
Epileptici quibus honoribus & dignitatibus inhabiles. ibid. & 561

Evacuare.

Evacuare, eſt repletum corpus à corpore replente vacuum facere. 291 ſeq.
Evacuationum variæ ſunt ſpecies. ibid.
Evacuatio univerſalis eſt phlebotomia. 292.
Evacuatoria ſanguinis miſſio à quo indicetur? ibid. Vide *Sanguinis miſſio.*
Evacuari poſſint humores vel per ipſam partem affectam, vel per partem vicinam illi communicantem. ibid.

Evacuatio.

Evacuatio duplex puerperis ſupervenit. 595

Eunuchus.

Eunuchi à natura fiunt. 517. b.

Excrementum.

Excrementorum neceſſaria generatio in noſtris corporibus, & expulſionis utilitas. 682
Excrementorum naturalis expulſio per ventrem quæ requirat. ibid. & 683
Excrementa expelluntur à natura determinato tempore. 683
Excrementorum quantitas conducit ad ſanitatem. ibid.

Excretio.

Excretiones puerorum per quas repurgantur diu permanent. 530

Exercitatio.

Exercitatio confert ad ſanitatem. 662
Exercitationis quinque genera apud vetuſtiores. ibidem in fine.

Exorciſmus.

Exorciſmi dæmones fugant. 676

Exor-

Digitized by Google

Exorciſmos aliqui renuunt. 676
Exorciſmi poteſtate Eccleſiæ inſtituti. ibid.

F.

Facultas.

FAcultas attractrix in eatharticis pharmacis quæ ſit? 222.223
De Facultate occulta in pharmacis ardua difficultas eſt. ibid. & 224
Facultas occulta quomodo operetur? 225
Effectus provenientes à facultate, quæ pullulat à forma ut tali, ſunt mirabiles. ibid.
Facultatis occultæ aperitur natura. 226,227
De Facultate occulta Galeni doctrina explicatur. 226
Facultas vitalis motiva in corpore duplex.400.401
Facultas vitalis, ſic dupliciter dicta. 401
Facultas vitalis ſic dicta peculiariter quia immediate attingit, & reſpicit vitæ conſervationem. 402
Facultas peculiariter vitalis, eſt cordis facultas pulſifica. ibid.
Facultas pulſifica cordi inhærens auget calorem pro vitæ conſervatione. 403
Facultas pulſifica & illius motus ſunt intrinſecè vitales. 407
Facultas pulſifica eſt vitalis intrinſecè ſub locomotivis gradus ſenſitivi. 412
Facultas pulſifica operatur ſine concurſu qualitatis corporeæ. 413
Facultas pulſifica non eſt ſub gradu vegetativo. ibid. & 414
Facultas pulſifica non reſpicit expulſionem & attractionem tanquam terminum ſui ſpecificativum. 414
Facultas pulſifica non recipit ſuam ſpecificationem à primo termino motus, ſed à ſecundo. ibid.
Facultates ſenſitivæ & vegetativæ in quo differant. ibid.
Facultas pulſifica licet ſit locomotiva ſub gradu ſenſitivo, operatur tamen ſine præcedente cognitione. ibid.
Facultates locomotivæ reſidentes in fibris ſunt gradus ſenſitivi. 415
Facultas pulſifica eſt animalis. ibid.
Facultas pulſifica operatur elevatiori modo quàm facultates gradus vegetativi. ibid.
Facultas pulſifica operatur pro uſu & indigentia. 416
Facultas pulſifica ab anima pullulat in corde & in arteriis. 417
Facultas pulſifica eſt cauſa dilationis & compreſſionis in pulſu. 418
Facultates gradus vegetativi nequeunt movere ſpiritus vitales in paſſionibus animæ. 439
Facultas nulla datur regens cui reliquæ ſubordinentur. 440
Facultas generans ſemen poteſt illud perfectè coquere etſi pars illius aliqua ex componentibus morbum patiatur. 526 527

Fames.

Fames quibus auxiliis poſſit excitari. 667

Febris putrida.

In Febribus putridis an ſit utile ſanguinem mittere? ex variis Sectatorum opinionibus diſputatur. 98. 99
Pro febribus putridis curandis convenit ſanguinem mittere. 99 & ſeqq.
In omni febre putrida an ſaluberrimum ſit ſanguinem mittere, Galeni doctrina quomodo ſit intelligenda, diſcutitur. 100.101
Galeni doctrina de febribus quæ pendent ab humoribus cacochymis non eſt intelligenda. 101
De febre putrida pendente ex vitio ſanguinis Galenus eſt intelligendus. ibid. & ſeqq.
Febres humorales aliquæ pendent ab humoribus fluentibus in partes; aliæ vero ab humoribus conſiſtentibus. 104
In febre humorali an ſanguinis miſſio indicetur ſolum evacuationis causâ, vel etiam revulſionis? inquiritur. 103. & ſeqq.
Et diſtinctis reſolutionibus deciditur. 104. 105. & ſeq.
In febribus putridis pendentibus ab humoribus cacochymis, non indicatur ſanguinis miſſio. 106
Febres putridæ pendentes ex vitio ſanguinis ſtatim à principio indicant ſanguinis miſſionem. 109
In febris putridæ augmento quando poſſit exerceri ſanguinis miſſio? 111
In febre putrida ſanguinis miſſio interdum fieri poteſt in ſtatu. ibid. & 112
In febris putridæ declinatione an liceat ſanguinem mittere, evacuationis & attemperationis causâ, 113. & ſeqq.
In febre pendente ex humore cacochymo à ſanguinis commixtione ſeparato & ſupernatante, ſanguis non eſt mittendus. 115. & ſeqq.
In febribus duo tempora neque univerſalia & particularia reperiuntur, & qua ratione attendantur. 116. in fine.
In intermiſſione aut declinatione febris continuæ putridæ ſanguis mitti debet. 116

Febris

Digitized by Google

Febris maligna.

In febre maligna an, & quomodo debeat exerceri ſanguinis miſſio? 127. 128
Febris punctularis, eſt putrida. Ibid.
Febris maligna ſæpè incipit ut putrida, & tractu temporis fit maligna. Ibid.
Febres malignæ ſolent habere concomitantes aliquas excretiones ad cutem. 128 & 129
In febre maligna apparentes maculæ ſæpè ſunt ſigna victricis naturæ. 130
In febre peſtilente pendente à ſanguine, aut humoribus illi commixtis, exerceri debet ſanguinis miſſio, ſi vires permittant. 133
In febre peſtilente quo ex loco mittatur ſanguis, dubitatur. Ibid. in fine.
In febre peſtilente & maligna ſanguinis miſſio majori ex parte debet fieri ex brachii venis. 134
In febre peſtilente aut malignа, quando mittendus ſit ſanguis à venis pedum, ſtatuitur. Ibid & ſeqq.
Humores à quibus pendent febres, ſunt in duplici differentia. 136
In febribus putridis utilis eſt purgatio ſelectiva. 171. & ſeqq.
In febre peſtilente vel maligna primæ regionis purgatio in principio fieri poteſt. 178 in fine.
In febre peſtilente aut maligna ſelectiva purgatio non convenit. 179
Febres ſudorificæ quæ? 175
Non in omni febre putrida reperitur humorum vitium in motu. 327
Febribus quibuſdam putridis denegatur ſanguinis miſſio revulſoria. 328
In febribus putridis ut ſic debet mitti ſanguis ex brachio. 324. 325
In febribus putridis licèt aliqua humorum portio reperiatur, non tamen propterea indicatur ſanguinis miſſio revulſoria. 329. & ſeqq.
In febre peſtilente aut maligna non indicatur ſanguinis miſſio revulſoria regulariter. 335. & ſeqq.
Febre putrida manente, ſi ſuperveniat affectus indicans ſanguinis miſſionem revulſoriam, quomodo phlebotomandum? 332. & ſeqq.
In febribus malignis ſi foveantur ex vitio ſanguinis in ramis cavæ deſcendentis, ex pede ſanguis mittitur. 337
Febris peſtilens & maligna qua ratione indicant ſanguinis miſſionem. 347
Febris maligna & peſtilens ſunt acutiſſimæ, & celeriùs petunt remedium. Ibid.
Febris peſtilentis mineta eſt in omnibus venis. 338
In omni febre vitandum, ne humor trahatur in partem principem. 339
In febribus nullam præter humorum motum, rationem mittendi ſanguinem ex pede, pluribus rationibus reſolvitur, & contrariæ opinionis argumenta latè refelluntur. 340. & ſeqq & 342. & ſeqq.
A febre putrida, prout pendet à vitio ſanguinis in Quali, indicatur ſanguinis miſſio ut remedium refrigeratorium per accidens. 343. 344 & ſeqq.

Fœmina.

Fœmina ſive multipara, ſive unipara determinatum ſemper habet naſcendi tempus. 575
Fœminæ utero gerentis, & enixæ varii alimenti & ſanguinis motus. 593
Fœminæ enixæ utrum prohibebantur à templo ob moralem ſignificationem: 597
Fœmina generat molem absque ſemine viri, ſicut gallina ova absque gallo. 604

Fœtus.

Fœtui in utero debita duratio raró per annum ſæpiùs menſuratur per menſes. 576
Fœtus in utero quo tempore formetur, juxta diverſos Authores. 596
Fœtus omnes non in æquali temporis ſpatio exornantur. 598. 599
Fœtus ſecundùm diverſam temporis durationem diverſimodè in utero geſtati. 607

Fontanella.

Fontanella utilis pro præcavenda epilepſia contracta ex uteri materni inquinamento. 530
Fontanella utilis, etſi ea neque Hippocrates nec Galenus uſi fuerint. 532
Fontanella extremum remedium ad præcavendam epilepſiam. Ibid. & ſeqq.
Fontanellæ uſus pro morbis ex crudis humoribus à capite ortis apud quaſdam gentes. 534
Fontanellæ uſus à multis Medicinæ Authoribus comprobatus. Ibid.
Fontanella præcautorium remedium pro fluxione frigidorum humorum. 536
Fontanellæ locus in dextro crure in parte interiori per quatuor digitos infra genu. 539. & ſeqq. 540. 549.
Fontanellæ uſus pluribus fundamentis impugnatus. 541. & ſeqq.
Fontanellæ plurium gentium morbos graviſſimos curant. 542 543
Fontanellæ uſus impugnatur, & impugnationibus reſpondetur. 543. 544

Digitized by Google

Fontanellæ pericula proveniunt præcipuè ex mala ejus adminiſtratione. 546

Frigidus.

Frigidi alij à cauſis naturalibus, alij ab accidentalibus. 581

Furor.

Furor maximè apparet in energumenis, & obſeſſis. 674.

G.

Galenus.

GAleni ſenſus de inæqualitate pulsûs absque vitio inſtrumenti. 446

Galeni, & Hippocratis doctrina comprobat fontanellæ utilitatem, & neceſſitatem. 533

Galenus, & Hippocrates numquam miſerunt ſanguinem ex talo in gravidis. 567

Generans.

Generans dupliciter aliquid facit. 409

Gonorrhœa.

De Gonorrhœa, & bubonibus gallicis qui tractaverint? 359

In Gonorrhœis, & ſimilibus morbis quo loco ſanguinis miſſio debeat exerceri, variant Doctores. Ibid.

Gonorrhœa quid ſit? Ibid.

Gonorrhœa eſt affectus præter naturam. Ibid.

In Gonorrhœis, & aliis bubonibus venereis ſemper expedit ſanguinem mittere ex pede. Ibid. & 360. & ſeqq.

In Gonorrhœis complicatis cum aliis affectibus fluxione ortis diverſam venarum ſectionem indicantibus, quid agendum? 361. 362. & ſeqq. Vide *Indicatio.*

In Gonorrhœis complicatis cum aliis affectibus ſuperiorum partium, ſanguinis miſſio ex pede fieri præſtat. Ibid.

H.

Hæmorrhois.

HÆmorrhoides quid ſint, & à quibus venis procedant? 315 316

Hæmorrhoides aliæ ſunt internæ à ramo ſplenetico ortæ, & ex vena porta, aliæ externæ ab iliaco ramo ortæ ex vena cava deſcendente prodeuntes. 316. 317. & ſeqq.

Hecticæ tres gradus conſtituuntur. 97. & ſeqq.

Hectica nullo in gradu indicat ſanguinis miſſionem. Ibid.

Hectica conſiſtit in hoc, quod ſit calor habitualis pendens à temperamento ſubſtantifico perverſo per exceſſum partium ignearum. Ibid.

Hectica curatur humectantibus remediis, frigidam, & humidam ſubſtantiam reponentibus. Ibid. & 98.

Hectica ſi complicetur cum humorali, & vires ſint conſtantes, an liceat ſanguinem mittere? Ibid.

Hemicranea.

Hemicranea, & Epilepſia morbi Hiſpaniarum Principis à matre hereditarii. 528

Hemicranea, & Epilepſia neceſſarium indicant fontanellæ uſum. 531

Herniſta.

Herniſtæ in curandis herniis perficiunt curationem absque abſciſſione, aut avulſione teſticulorum. 518.

Hippocrates.

Hippocrates, & Galenus fontanellæ non meminerunt ad præcavendam epilepſiam. 531

Hippocrates, & Galenus numquam miſerunt ſanguinem ex talo in gravidis. 567

Hippocratis doctrina componitur cùm ſacra Pagina juxta lochiorum computationem, & durationem. 596

Homo.

Homo totus morbus eſt. 212

Hominis præſtantia deſcribitur, quæ morte præfinitur. 653

Humor.

Humores ſunt cauſa materialis morborum magnorum. 7. 8. 9. & ſeqq.

Humorum cacochymia non indicat ſanguinis miſſionem. 59. & ſeqq.

Humores intra venas duplex vitium in quali pati poſſunt. 60

Humorum turgentia numquam indicat ſanguinis miſſionem. 61

Humores à quibus pendent febres humorales, ſunt in duplici differentia. 136. 141

Humores intra venas poſſunt cum ſanguine tripliciter reperiri. 142

Humor ſupernatans non eſt pars ſanguinis, & eſt ſubjectum purgationis, & objectum facultatis expellentis. 145

Humor-

Humores cum ſanguine in venis ut in propriis receptaculis pro partium nutricatu continentur. 141.
Humor qui objectivè turget tantùm, non ſtatim ſemper purgationem indicat. 152. ſeqq.
Humores qui analogia proportionis turgere dicuntur, regulariter ſunt eadem die purgandi. 159
Humores turgentes etiam analogia proportionis, & purgationem indicantes quando purgari non debeant? declaratur. Ibid & ſeqq.
Humores evacuandi lenitiva purgatione ſunt in multiplici differentia. 168
Humor putridus poteſt ſine plenitudine febrem cauſare. 164 165
Humores licèt quis non admittat, debet admittere diverſas præternaturales ſubſtantias in corpore febres cauſantes, & purgatione indigentes. 163
Vide *Purgatio*.
Humores diverſi diverſis anni temporibus redundant. 184
Humores cacochymi fiunt ex variis cauſis. 185
Humores maligna qualitate infecti, dum in propria emunctoria truduntur, eorum motus juvari debet, non autem reve li. 359.360
Humorum fluxus dum fit à partibus principibus in ſua emunctoria non utimur communibus indicationibus ad vitandum retroceſſ m. 361
Humore fluente in propria emunctoria in Gonorrhœis & ſimilibus bubonibus, licèt evacuatio videatur ſymptomatica, eſt utilis, & debet juvari. Ibid.
Humores noxii & excrementitii feruntur cum ſanguine, & ſpiritibus in propria emunctoria. 384. ſeq.
Humores dum intra venas perſiſtunt ſupernatantes, an ſeparentur à ſanguinis commixtione 480
Humores intra venas poſſunt cum ſanguine tripliciter reperiri. Ibid. & 481
Humor ſupernatans non eſt pars maſſæ ſanguinariæ. 481
Humores ſupernatantes, & cacochymi poſſunt intra venas reperiri cum ſanguine, ab illo tamen ſeparati. 482
Humor debet ſuperabundare ut ſeparatus à ſanguinis commixtione, dum indicat purgationem. Ibid.
Humor ſupernatans in venis ſeparatus à ſanguinis commixtione ſe habet ſicut butyroſa lactis ſubſtantia. 483 fin.
Humor à ſanguine ſeparatus poteſt tripliciter fieri ſupernatans. 484
Humorem eſſe ſanguinem, vel ſanguini commixtum unde dignoſcatur. 486
Humor alendo inutilis non eſt cacochymus. 488
Humoris melancholici natura, & malus ejus mos detegitur. 624

I.

Iecur.

IEcur eſt opifex perfectorum humorum. 308
Jecur eſt principium & origo venarum, per quas humores corpori impartiuntur. Ibid.
Jecur eſt pars princeps, à qua fit ſanguis, propriâ ac inſitâ vi. Ibid.
Jecur eſt origo venarum lactearum. 312. & ſeqq.

Iejunium.

Jejunii diurni variæ Authorum opiniones. 665 & ſeqq.

Impotens.

Impotentium diviſio à Juriſconſultis, & alia diviſio à Medicis. 517
Impotentes pluribus modis fiunt. Ibid.
Impotentes ab arte quatuor modis fiunt. Ibid.
Impotentes homines fiunt ope dæmonum ſex modis. 520
Impotentes ab arte ad generandum facti quadrupliciter fiunt. 522

Impotentia.

Impotentia, ſicut & aliæ pravæ corporum alterationes poſſunt à dæmone cauſari. 583
Impotentia ex maleficio poſſibilis. 586
Impotentia ſex modis cauſatur. Ibid.
Impotentiæ ex maleficio curatio difficilis. Ibid. & 587.
Impotentiæ ex maleficio curatio triplex. Ibid.
Impotentiæ curatio Empirica diverſa. 587
Impotentiæ curatio magica parùm tuta, & ob commercium cum dæmone prohibita Ibid. & 588
Impotentiæ cuilibet curandæ diverſa remedia dogmatica. 589
Impotentiæ curationis auxilio divino obtinendæ modus, & remedium. 590

Indicatio.

Indicationes duæ quando concurrunt, altera evacuandi, & altera revellendi, quænam præferri debeat? 135. 136
Indicatio ſumpta æqualiter à plethora, & à cacochymia ſimul exiſtentibus in venis, quæ prævalere debeat? 147 394
Indicatio purgandi, vel ſanguinem mittendi non à parte affecta, ſed ab humore ſumitur. 359

In Indicationibus complicatis, qua ratione ſit revellendum. 361
Duabus Indicationibus ſupervenientibus illa eſt exequenda, quæ morbum, à quo indicatur, curare poteſt ſine læſione alterius. 362
Indicationibus complicatis ad id quod magis urget, altero non neglecto, attendendum. Ibid.
Pluribus Indicationibus concurrentibus prævalet ea, quæ naturæ coadjuvandæ gratiâ ſumitur. Ibid.
Indicatio mittendi ſanguinem, & purgandi unde deſumatur. 484

Inflammatio.

Inflammatio interna an, & quando purgari debeat. 188. 190
Inflammatione superveniente in ſuperioribus regionibus ſanguis mittitur ex brachiis. 353
In inflammatione uteri quando revulſio petat fieri verſus originem ex brachij venis. 354
Inflammatio in ſuperioribus partibus quæ fovetur à vena porta, ſeu cava deſcendente, verſus illas fit attractio à pedum venis. Ibid.
Inflammatio ſuperiorum partium quæ fovetur à jecore, ſeu à venis cavæ aſcendentis fit revulſio à brachij venis. Ibid.
Inflammatio uteri etiam in gravidis petit curari per ſanguinis miſſionem revulſoriam ex pede. 356
Inflammationem utero patiente citò peribit gravida, niſi ſtatim revulſoria ſanguinis miſſio fiat ex pede. Ibid. & ſeqq.
Inflammatio quos pulſus efficiat. 450

Intellectus.

Intellectus non neceſſariò errat imaginatione depravata. 679

Intemperies.

Intemperies non inducitur teſticulo ex curatione abſque ejus abſciſſione. 521

Inteſtinum.

Inteſtinorum vitio ſupervenit ventris adſtrictio. 684 685.

Iſcuria.

Iſcuriæ per plures dies permanentis cauſæ. 637
Iſcuriæ permanentis quibus remediis devincantur. 639.

L.

Lapis.

LApidum generatio in corpore in quibus locis poſſit fieri. 640
Lapidum generatio in corpore immenſæ multitudinis. 641
Lapidum generatio in corpore in quibus fiat cauſis, præcipuè in viis lotio deſtinatis. Ibid. in fin.

Lethargus.

In Lethargo an ſit purgatio celebranda? inquiritur. 190.
In Lethargo nec in principio, nec in fine purgatur, ſumpta indicatione à materia contenta in capite. 191
Lethargus eſt tumoroſus affectus à pituita in cerebro contenta, & putrefacta ortus. Ibid.
In Lethargo exercetur ſelectiva purgatio ab initio, ſi humor ſit à ſanguine ſeparatus, ſumptâ indicatione à cauſa antecedente. Ibid.
Si pituita ſanguini ſit commixta, exercetur ſanguinis miſſio. Ibid. & ſeqq.
In Lethargo cauſa conjuncta indicat repellentibus & reſolventibus curari. 192
In Lethargo cauſa antecedens poteſt eſſe ſine putredine & cum illa, & utroque modo ſanguini commixta, vel non. Ibid.
Lethargici quos pulſus habeant. 451

Lien.

Lienis uſus qualis ſit? 313. & ſeqq.
Lien aliquos generat humores. Ibid. & 314
Lienis conformatio eſt ſimillima conformationi jecoris. 313
Lien quarumdam venarum conſtituitur principium. 314. & ſeqq.
Humores, quos lien generat, ſunt minùs perfecti, & minùs apti nutritioni partium, quàm humores à jecore geniti. Ibid.
Lien, & reliquæ ventris partes imperfectæ humoribus à liene genitis nutriuntur. 315
Lien non eſt conformatus à natura ut ſit receptaculum humoris melancholici. 372 373
Lienem ad quid natura produxit. 373
Lien per accidens formatus. Ibid.
Lienis morbi. 374
Lien per quas vias evacuet redundantem aquoſam ſubſtantiam. Ibid.
Lien recipit chyli partem craſſiorem, illamque mutat in ſanguinem imperfectiorem. 374. 375
Lienis conformationis cauſa aliquibus antiquis Dogmaticis ignota. Ibid.

Lochium.

Lochiorum natura. 594
Lochiorum menſuram variant puerperarum temperies. 595
Lochialis purgationis tempus diverſum. Ibid.

Lochia-

Digitized by Google

Lochialis purgatio juxta tempus formationis fœtûs computatur. Ibid.
Lochiorum computatio & duratio ex ſacra Pagina, & Hippocratis doctrina, 596
Lochiorum computatio ad implendos legis Moſaicæ dies. Ibid.
Lochialis expurgatio poteſt extendi uſque ad terminum lege Levitici præfixum. 599
Lochialis parva purgatio ſuperveniens non impedit progredi lactationem. Ibid.

Lex.

Leges antiquiores & novæ aborſum prohibent & auxilia ad illum conducentia. 567.568
Lex Levitici de puerperis ad templum admittendis. 596

Luna.

Luna & reliqua aſtra valent immutare corporis temperiem. 241
Luna eſt cauſa mutationum corporis ex Galeno. Ibid.
Luna agit in mare, & alia tum viventia, tum non viventia. Ibid.

M.

Magia, Magicus.

MAgiæ origo fallax & ſuperſtitioſa. 583
Magiæ author. Ibid.
Magi unde. Ibid.
Magorum pœnæ ex Concilijs, atque varijs Pontificum conſtitutionibus. 584
Magicæ artis varij effectus; Ibid.

Maleficium.

Maleficorum & ſagarum ad inducendos in corpora hominum morbos, artis protectores. 582. &c.
Maleficia diverſa magicâ arte patrata. 584 & ſeqq.

Malignus, Malignitas.

Malignitas eſt qualitas occulta vires diſſolvens & præcipitans. 127
Malignitas ſæpe ex ingenti putredine, & aliquando ſine illa accidit in febribus. 128
Febres, quibus accidit malignitas, ſolent habere aliquas excretiones ad cutem. Ibid. in fine.
Maligniora ſunt quæ derepentè diſparent. 539.

Maraſmus.

Maraſmi ſimplicis pulſus quis. 449.

Medicamentum.

Medicamentum juxta naturam ægri, debile aut validum præſcribendum, ex Avicenna. 190
Medicamenta ſunt à Deo hominibus condonata. 212.
Medicamenta alia intus, alia extra offeruntur. Ibid.
Medicamenta alia intus alia extra offeruntur. ibid.
Medicamenta purgantia cathartica propriè dicuntur. ibid.
Medicamenti vox latius patet. Ibid.
Vide *Catharticum.*
Medicamentum primò dividitur in Selectivum & Lenitivum. ibid.
Vide *Pharmacum.*
Medicamentum Hæmagogum quid ſit? & an admittendum? 213 & ſeqq.
Medicamentum Hæmagogum eſt ſuperfluum. ibid.
Medicamentum Hæmagogum non poteſt evacuare ſanguinem. ibid.
Medicamentum Hæmagogum à nemine fuit cognitum. ibid.
Medicamenta ſolutiva primæ regionis non purgant vi ſelectiva, ſed manifeſtis qualitatibus. 515.
Medicamenta quæ abluunt, abſtergunt, emolliunt, ad lenientia reducuntur. 414
Medicamenta colliquantia ad ſelectiva aliquo modo referuntur. ibid.
Medicamenta comprimentia, lubricantia, & lenientia qua ratione purgent? 215
Medicamenta purgantia cur ita dicantur ibid.
Medicamenta purgantia non debent exhiberi febre correptis donec febris remiſerit. 490

Medicina.

Medicina in ſubtractione & adjectione conſiſtit. 140
Medicina naturam imitatur efficiendo aliquas noſtri corporis partes debiliores. 542

Medicus.

Medici ſpeculatio extenditur ad res naturales, non naturales, & præternaturales. 24
Medicorum variæ Sectæ variant circa ſanguinis miſſionem. 29
Medicus imitator naturæ, quemadmodum & natura, dupliciter operatur. 177
Medicus pharmacum propinans prægnanti in cura coacta non ſubjacet conſtitutioni Sixti V. nec alijs legibus ſimilibus. 356. 357. ſeq.
Medicus nullam habet intentionem voluntariam nec mixtam aborſum procurandi exhibendo artem prægnanti. 358
Medici & alij quamplurimi homines & artifices dupliciter ſolent operari ad conſecutionem finis in quem tendunt. 526
Medicum poſſe impedire conceptionem opinio ethnica damnata à Pio V. 567

Melancholia Melancholici.

Melancholia eſt cauſa quorundam morborum magnorum. 14

Melancholia non habet diſpoſitionem aptam ut turgeat. 156
Melancholicus affectus unde proveniat. 624
Melancholia plures morbos cauſat. 625
Melancholiam triſtitiam inducere & omnes Rectricum virtutum facultates conturbare & actiones conturbare valet. 626 627.
Melancholia commota fit mortis ſubito irruentis cauſa. 630. 631.
Melancholia per quas vias expurgetur. 632

Menſis.

Menſis non quilibet aptus ad hominis perfectam nativitatem. 574
Menſis annus lunaris 576
Menſibus diverſimodè complebatur annus Ibid.
Menſium diviſio. Ibid. & 577
Menſis nonus in dubio legitimum homini naſcendi tempus. 578
Menſis nonus an magis arguat partum vitalem, an decimus. Ibid.

Menſtrua.

Menſtrua inter res non naturales cenſentur. 84
Menſtrua cum moderamine debito utilia, aliàs nociva. Ibid.
Menſtrua purgatione ſuperveniente, an exerceri poſſit ſanguinis miſſio. Ibid.
Menſtruis ſuppreſſis graviſſima incommod ſuperveniunt. 85
Menſtruis ſupervenientibus quando mittatur ſanguis ex pede, & quando ex brachio? 363
Menſtruis complicatis cum aliis morbis indicantibus ſanguinis miſſionem ex brachio, quæ ſit exercenda, diſſentiunt Authores. Ibid.
Menſtruorum cum aliis morbis ſex complicationes eſſe poſſunt. Ibid.
Menſtruis imminentibus locus ſanguinis miſſionis determinatur. Ibid.
Menſtruali fluxu critico antevertente aſſignatus locus ſanguinis miſſioni. Ibid.
Menſtruali fluxu antevertente indicium eſt, quòd natura irritata tentat ſe exonerare. Ibid.
Menſtruæ purgationes ſymptomaticæ antevertentes in venis uteri ſuperveniunt. 364
Pro menſtruali purgatione uterus eſt locus à natura deſtinatus. Ibid.
Menſtruis debitè fluentibus, ſanguis ex pede mittendus, non obſtante complicatione. Ibid.
Menſtruali materia ſurſum delata quæ pariat incommoda. Ibid.
Menſtruis ſuppreſſis, ſi morbus ſuperveniat, ſanguis mittendus ex pede. 365
Menſtruis ſuppreſſis ſi morbus ſuperveniat plerumque fovetur ab illa ſuppreſſione Ibid.
Menſtruis retentis ſi morbus ſuperveniens aliunde foveatur, etiam ex pede ſanguis mittendus. Ibid.
Menſtruis ſupervenientibus debito tempore vel anteverſo, morbo præexiſtenti, etiam ſanguis ex pede mittendus. Ibid.
Menſtrua debent deficere in lactantibus bene ſe habentibus. 603

Meſenterium.

Meſenterij venæ propagines venæ portæ. 509

Mixtio Mixtum.

In mixto tria conſideranda ſunt, ſubſtantia, ſubſtantiæ modus, & accidentia, quæ benè explicantur. 227. 228.

Mola.

Molæ in utero, falſæ gravidationes. 602
Mola uteri geſtatio præternaturalis. Ibid.
Mola ex quo petat fieri: & circa id duplex opinio earumque Authores. Ibid.
Mola uteri geſtatio quæ non petit fieri ex ſemine viri. 603
Mola nequit fieri ex utroque ſemine. Ibid. in fine
Mola fit ex ſolo ſemine fœmineo. Ibid.
Mola cur non generetur à virginibus & viduis. 604.
Molæ geſtationis in utero plura referuntur accidentia. 609

Monſtrum.

Monſtra multipliciter in utero fiunt. 601

Morbus.

Morbi natura qualiter à variis ſectis definiatur. 2. 3.
Morbi propria definitio adducitur. 3.
Morborum deviſiones ex variis Sectis referuntur. Ibid.
Morbi prima traditur diviſio nempe pro formali & pro materiali. Ibid.
Morbus pro materiali eſt triplex. 4
Morborum accidentales differentiæ proponuntur. Ibid.
Morbi magnitudo quid ſit, aperitur. 5
Morbi magni definitio explicatur. Ibid. & 6
Morbus magnus dicitur, prout accidens & prout morbus eſt. 6
Morbus parvus poteſt fieri vehemens, & hoc reſpectu dici magnus. Ibid.
Morbi magni quadruplex genus admittitur & explicatur. 6. 7.

Morbo-

Morborum cauſa materialis latè declaratur in genere. 7

De morborum cauſis quid Paracelſus & alij hujus farinæ homines exiſtimaverint. Ibid & ſeqq.

Morbi magni ab humoribus producuntur & foventur. 10. & ſeqq.

Morbus non fit ex ſemine ſicut nec metalla nec lapides. 9 & 10

Morborum cauſæ ſeminales variæ ſunt. Ibid.

Morbi magnitudo eſt differentia accidentalis ipſi ſuperveniens. 48

Ex morbi magnitudine non indicatur per ſe ſanguinis miſſio ſpecificè, ſed tantùm indicatur remedium magnum genericè. 49

Morbus ratione magnitudinis indicat remedium magnum nempe ſanguinis miſſionem aut purgationem. Ibid.

Morbus ſuffocans difficilè curatur ob illius ſævitiam & urgentiam. 192

Morbi ſuffocantis curatio an ſit incipienda à purgatione, vel ſanguinis miſſione dubitatur. Ibid.

Morbus ſuffocans à qua materia foveatur? & an illa purgari poſſit? 193

Morbi ſuffocantis curatio ſtatim à purgatione ſelectiva incipienda eſt, ſi adſit nuda cacochymia Ibid.

In morbo ſuffocante quando ſanguinis miſſio vel purgatio ſit exercenda? 194

Morbi quot modis terminantur. 460

Morborum ad partes quantitatis comparatio. 464.

Morbus poteſt contingere parti lædens aliquas ejus operationes non tamen omnes. 526

Morbi qui habituali aut reverſiva affligunt præcipuè in infantibus & pueris triplicem habent originem. 529

Morbis externis extrema remedia adhibenda ſunt. 532

Morbi in puerperio ſupervenientes lethales qui, 554.

Morbi aut accidentia ſupervenientia puerperis ex quibus fiant. 555

Morbi ſupervenientes puerperis, aut ex naturali fluxu ſanguinis ad mammas, aut ex lochiorum refluxu in ſuperiores partes, aut ex humoribus pravis in hominibus venis contentis, quomodo curandi. 554. 555. 556

Morbi poſſunt in corpora humana induci opere dæmonum. 583

Morbi à dæmone diverſimode cauſantur vel foventur. 589

Morbi dæmoniaci quibus ſignis quotve modis poſſint inveſtigari. 675

Morbos non tantùm, verùm etiam dæmones, ſcelerati homines in corpora mittunt. Ibid.

Morbi vehementes maximè à dæmone poſſunt cauſari. 676

Mors.

Mors terminat omnem hominis præſtantiam. 653

Mors naturalis homini inevitabilis. Ibid.

Mors violenta quid ſit. Ibid. in fine.

Mors violenta duplex. Ibid.

Mors repentina ſine cauſa procatbartica cognita, quos & vita ſuſtulit. Ibid.

Mors repentina à procatharticis cauſis orta, innumeros è vita ſuſtulit. 654

Mortis repentinæ inveſtigantur cauſæ. Ibid. in fine.

Mors repentina corrupto calore vitali ex quibus cauſis proveniat. 656

Mortis repentinæ cauſæ ob vitiatam conformationem. 659

Mortis cujuſdam repentinæ afferuntur cauſæ. Ibid. &c.

Mortis repentinæ indicia, quibus ſignis fuerint comprobata. 660

Motus.

Motus ſanguinis è vena ſecta fluentis à quo procedat? plures referuntur opiniones. 33. 34

Motus localis ſanguinis traditur cauſa. Ibid. & ſeq.

Motus humorum ad partem ex qua fluit ſanguis, cauſa præſcribitur. 35

Motus à parte affecta ad originem poteſt eſſe duplex. 539

Motus per ſe ab intrinſeco eſt adæquatum conſtitutivum viventis. 404

Motus cordis in animali non eſt cauſa alicujus motûs vitalis. 405

Motus cordis non eſt primus motus qui elicitur ab animali. 406. 407

Motus cordis eſt vitalis. 407

Motus cœli, & motus cordis diverſi. Ibid.

Motus dilatationis, & compreſſionis in pulſu ſunt motus contrarii, tamen vitales. Ibid.

Motus pulsûs fit à generante quoad determinationem. 409. ſeq.

Motus teſtium verſus inguina ad ſeminis expulſionem neceſſarius. 513

Motus convulſivi qui affectus & quot ejus differentiæ. 668

Motuum convulſivorum prævenientium ſine aliquo manifeſto morbo variæ obſervationes. 669

Motus

Motus convulſivi qualiter fiant dæmone non concurrente. 670
Motus convulſivi qualiter fiant dæmone concurrente. 672
Mulier.
Mulieres menſtruatæ antiquitus ignominiam patiebantur. 594

N.

Natura, Naturalis.

Natura dupliciter operatur, prout victrix cauſæ morbificæ, vel prout ab ea irritata. 177
Natura aptas coaptavit vias ad expellenda corporis excrementa. 242
Natura ſicut cæteris animalibus, ita homini præfixit determinatum naſcendi tempus ex multis Authoribus. 574
Nutrix.
Nutricum Heroum uſum approbat antiqua conſuetudo. 591 in fin.
Nutricis ad Principes & Heroes lactandos aptæ graphica deſcriptio. 592
Nutricis mutandæ cauſæ quæ. Ibid.

O.

Obſervatio.

Obſervationes variæ tum ex ſacra Pagina, tum ex ſanctis PP. tum ex antiquis juxta præfixum homini naſcendi tempus. 573 & ſeqq. 575.
Occaſio.
Occaſio requiritur pro pharmaci ſolutivi exhibitione. 240
Occaſionis definitio ex Cicerone. Ibid.
Occaſio ex Hippocrate eſt præceps præcipuè tempore urgentiæ Ibid.
Orgaſmus.
Orgaſmi vox tranſlata eſt ad humores turgentes. 139. *in paraphraſi, verbo, Niſi materia turgeat.*
Orgaſmos ſeu Turgentia quid ſit? 153
Vide *Turgentia.*
Orthopnœa.
Orthopnœa quos pulſus efficiat. 452

P.

Pagina.

Pagina ſacra loquitur de vera & naturali puerperarum evacuatione. 597
Pagina ſacra tantùm loquitur de purgatione menſtruali, non de omni morboſa impuritate. 598
Paracelſus.
Paracelſi origo, impietas, & opinio de morborum cauſis proponuntur. 7. & ſeqq.
Paraliticus.
Paralitici quos pulſus habeant. 451
Pars Corporis
Partes principes officiales, & deſtinatæ ad coctionem non læduntur, læſis earum continentibus, neque etiam ipſis 524
Partes corporis alias debiliores alias robuſtiores fabrefecit natura. 541. in fine
Partus.
Partus magis vitales in decimo menſe. 578. & ſeq.
Paſſio.
Paſſio animæ quid. 437
Paſſiones appetitus ſenſitivi. 438
Paſſiones appetitus iraſcibilis. Ibid.
Peripneumonia.
Peripneumonia quos pulſus efficiat. 451
Pharmacum.
Pharmacum pro quo uſurpetur tam apud Græcos quàm Latinos, & ab ipſo Hippocrate. 212
Pharmacum ſelectivum eſt triplex, Cholagogum, Plegmagogum, & Melanagogum. Ibid. in fine
Pharmacum lenitivum etiam triplex eſt. 213
Pharmacum Hæmagogum nulla à natura fuit productum. Ibid.
Pharmaca primæ regionis ſolutiva ſunt tantum tria; comprimentia, lubricantia, & lenientia. 214.
Pharmaca lenientia & lubricantia differunt in modo purgandi. Ibid.
Pharmaca ſelectiva putridos evacuant humores, 219 &c.
Vide *Cathartica.*
Pro pharmaci exhibitione ſecurior debet eſſe Medicus de virium robore; quam pro ſanguinis miſſione. 231 &c.
Pharmaca benigniora fortioribus ſunt præferenda. 232.
Pro pharmaci purgantis exhibitione prærequiritur coctio in humoribus. 233.
Ad pharmaci ſolutivi exhibitionem requiritur quod humores putredinem patiantur, ut ad Cacochymiam reducantur. 236 &c.
Pro pharmaci exhibitione an ab Aſtris coindicatio ſumenda ſit, diſcrepatur. 239
Vidd *Aſtra.*

Phar-

Digitized by Google

Phreneticus.

Phrenetici quos pulſus habeant. 452

Phrenitis.

In Phrenitide an conveniat purgatio? dubitatur. 187.

In Phrenitide nullo tempore exercenda purgatio, ſumpta indicatione humoris firmati in capite. 188 189.

Phreneticum purgare perniciofum eſt. 190

In Phrenitide convenit ſanguinis miſſio ab initio, ſi cauſa antecedens eſt ſanguis, aut bilis ſanguini commixta. Ibid.

In Phrenitide purgatio exercenda ab initio, ſi cauſa antecedens ſit bilis à ſanguine ſeparata. Ibid.

De Phrenitidis diverſitate, ratione cauſæ, Avicennæ doctrina refertur. Ibid. in fine

Phrenitidis duæ ſunt ſpecies. 191

In Phrenitide indicata eſt attemperatio cauſæ antecedentis & conjunctæ. 189

Pituita.

Pituita datur in corpore humano, quæ eſt humor proprius. 13

Pituita duplex eſt. Ibid

Ex Pituita putreſcente aut vitium aliud magnum acquirente morbus magnus generatur. Ibid.

Pituita eſt humor frigidus & humidus aptus pro nutritione partium humidarum. Ibid.

Pituita quorum morborum præcipuè cauſa dicatur? Ibid.

Pituita non habet conditiones ad Turgentiam requiſitas. 156

Plenitudo.

Plenitudo ſecundum quid in quo conſtituatur ex Galeno. 486 in fine

Plenitudo & cacochymia in quo differant. 487

Plethora.

Plethora ſive plenitudo an detur. 20. & ſeq.

Plethora eſt vitium quod accidit plerumque ſanguini & humoribus illi commixtis. 21

Plethoræ definitio ex Galeno proponitur. Ibid.

Plethoræ vera definitio ſancitur & explicatur. Ibid.

Plethoræ prima diviſio proponitur. 22

Plethora alia eſt ſimpliciter talis, & alia ſecundùm quid. Ibid in fine

Plethora alia eſt quoad vaſa, & alia quoad vires. 22.

Plethora alia eſt univerſalis & alia particularis. 23

Plethoræ ſeu plenitudinum inter ſe & cum cacochymia traditur complexus. Ibid.

Plethora quoad vires per quid conſtituatur, definitur Ibid. in fine

Plethoræ ſigna quænam ſint ex Galeno. 24

Plethora vires opprimit. Ibid.

Plethoræ vitium inter morborum cauſas cenſetur. 25.

Plethora quoad vaſa & quoad vires poteſt ſimul ſanguini ſupervenire. Ibid. in fine

Plethora quoad vires poteſt reperiri ſine plenitudine quoad vaſa. 26

Plethora ſimiliter quoad vaſa poteſt eſſe ſine plenitudine quoad vires. Ibid.

Plethoræ quoad vaſa propria ſigna quibus cognoſci poſſint, proponitur. 27

Plethora quoad vires propriis ſignis cognoſci poteſt. 28

Plethora ſecundùm quid quomodo dignoſcatur. 29.

Plethora & cacochymia ſunt duæ proprietates in humoribus ſupervenientes. 141

Plethora ex vitioſis humoribus ſanguini commixtis, quæ dicatur? Ibid. in fine

Plethora quid ſit, & quæ ad eam requirantur? 145 146.

Plethora & Cacochymia poſſunt ſimul & ſeorſum reperiri. 146

A Plethora ſanguinis miſſio indicatur. Ibid.

Plethora & cacochymiâ ſimul exiſtentibus in venis, quæ indicatio prævaleat? 147

Plethoræ materia benignior eſt quàm cacochymiæ. Ibid.

Pleuritis.

In Pleuritide an & quomodo exerceri debeat purgatio, maximè variant Authores. 195

In Pleuritide vera ſive in deſcendente, ſive in aſcendente dolore, non debet fieri purgatio, ſumpta indicatione à cauſa conjuncta. Ibid.

In Pleuritide ſumpta indicatione à cauſa antecedente ſanguinis miſſio exercetur. 196

Pleuritis vera eſt morbus magnus pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu. Ibid.

In Pleuritide ſumpta indicatione à regione, in qua continetur cauſa antecedens, quid agendum, reſolvitur. Ibid. & 197

Pleuritis quos pulſus habeat. 451

Potentia.

Potentiæ vitales non communicantur à parte in partem. 406

Potus.

Potiones utiles pro curandis vulneribus. 618

Potus ex chocolate factus cujus generis ſit, & quam vim alimenti habeat. 646

Digitized by Google

Potus latiſſimè ſumitur pro quacumque ſubſtantia liquida quæ bibitur levandæ ſitis gratia. Ibid.
Potus naturalis quotuplex. 647
Potus quilibet cibi habet aliquam materiam admixtam, & alimentum præſtat. ibid.
Potus ſimplex aqueus an habeat aliquam nutriendi vim. Ibid. &c.
Potus artificialis eſt cibus. 648
Potus artificiales varij apud varias gentes. 649
Potus artificiales varij abſque vino componuntur. ibid.
Potus quilibet nutrit, non eſt tamen cibus. 650
Potus artificialis an frangat jejunium, cum diſtinctione loquendum. ibid.
Potus chocolatis non frangit jejunium. ibid. in fine

Prægnans.

Prægnantes qua ratione medicandæ? 87
In Prægnante ſanguinis miſſio exerceri poteſt. ibid. & ſeq.
Prægnans cum quibus præcautionibus ſit phlebotomanda ex Roderico de Caſtro. 89
In prægnante ſi ſanguis mittatur, an venarum diſcrimen ſit obſervandum, reſolvitur negative. ibid.
In prægnante ſanguis ex pede quando ſit mittendus? 90
Prægnans ob ſupervenientem Epilepſiam poteſt in pede phlebotomari. Ibid.
Prægnante una cum fœtu periclitante an liceat ſanguinem mittere? 92. 93
In prægnantibus ad vitandum aborſum juvat interdum ſanguinem mittere. 94
In prægnantibus qua ratione ſit exercenda purgatio? decernitur. 197. 198
In prægnantibus de cura coacta ſanguinem mittere licet ex pede. 356
De prægnantibus Hippocratis doctrina circa ſanguinis miſſionem ex pede etiam eſt intelligenda. 358.
In prægnantibus qua parte ſit mittendus ſanguis pro affectibus ſuperiorum partium, variæ referuntur opiniones. 354. in fine
Prægnantes quos pulſus habeant. 452 in fine
Prægnantes aliquæ acuto morbo correptæ ſanguine miſſo curatæ. 564

Prægnantia.

Prægnantiæ tempore quando licet phlebotomare ex pede. 566
Prægnantia inſolita, accidentia plurima illi ſupervenientia. 601
Prægnantiæ variæ ſortes. Ibid. & ſeq.
Prægnantiæ naturalis in utero nulla infallibilia ſigna. 605, & ſeq.

Princeps.

Principes Hiſpaniarum epilepſia extincti. 531 in fine

Pueritia.

In Pueritia an liceat ſanguinem mittere? gravis eſt Antiquorum Doctorum controverſia. 52. 53
A Pueritia non interdici venæ ſectionem, reſolvitur. 53. &c.

Puerpera.

Puerperam an purgare liceat? 199
In puerperis plura ſunt quæ purgationem etiam indicatam impedire valent. Ibid. & 201
In puerperis indicatione ſumpta à cauſa conjuncta, omninò denegatur purgatio. 199. 200
In puerperis qua ratione interdum concedatur benigna purgatio. 200
Morbi in puerperis quomodo fiant? 201

Pulſus.

Pulſus variæ acceptiones. 366
Pulſus dignotio utile medium ad præcognoſcendum morbi eventum. 395
Pulſus variæ definitiones. ibid.
Pulſus definitio à Galeno tradita optimè ponderatur. ibid.
Pulſus definitio à Galeno tradita, illius complete explicat naturam. 395. 396
Pulſus definitionis particulæ ſeparatim explicantur. ibid.
Pulſus motus facultas diverſa à diverſis aſſignatur. 397. 398.
Pulſus elicitur efficienter à facultate vitali pulſifica inhærente in corde & arteriis. 398
Pulſus debet fieri à facultate vitali. Ibid. & 399
Pulſus nequit fieri à calore nec raritate, nec levitate. 399
Pulſus non fit à generante efficienter, ſed ab anima, media pulſifica locomotiva facultate inhærente cordi & arteriis. 408
Pulſus dupliciter conſideratur. 410
Pulſuum primæ differentiæ tres. 412
Pulſuum octo differentiæ ex tribus primis ortæ, ad omnes alias pulſuum differentias ſupremæ. Ibid.
Pulſuum octo primæ differentiæ unde deſumantur. 423.
Pulſuum quinque ſimplices differentiæ primæ. ibidem in fine.
Pulſuum variæ denominationes. 424
Pulſus poteſt tripliciter dici magnus, parvus, aut mediocris. Ibid.
Pulſuum differentiæ aliæ propriæ, aliæ familiares, aliæ incompoſſibiles. Ibid.

Digitized by Google

Pulſuum compoſitorum utiliores differentiæ duodecim. 425
Pulſus dividuntur in æquales & inquales. 426
Pulſus inæqualis inæqualitate ſyſtematica quomodo fiat. Ibid.
Pulſus inæqualis inæqualitate ſecundum quid quotuplex. Ibid.
Pulſus inæqualitas quomodo attendatur. 427
Pulſus inæqualitas reperitur in omnibus ſimplicibus differentiis. Ibid.
Pulſibus accidit ordo aut ordinis perturbatio. Ibid.
Pulſibus ordinatis & inordinatis quod conveniat medium. Ibid.
Pulſuum diviſio per octo differentias eſt adaquata. 428
Pulſus vehementia à ſola provenit facultate 429
Pulſus dicrotus à Galeno comparatur ictibus mallei in incudem. 430
Pulſus dicrotus tantam poteſt habere crebritatem, ut nulla in eo poſſit attendi poſitiva quies. Ibid. & 431.
Pulſus dignotioni requiſita. Ibid. & 432
Pulſus differentiis cognoſcendis requiſita. 432
Pulſus magni differentiæ qualiter cognoſcendæ. 433.
Pulſus celeritas & tarditas qualiter attendi debeat. Ibid.
Pulſus creber aut rarus qualiter cognoſcantur. Ibid. in fine.
Pulſus vehemens & languidus quomodo cognoſcantur. 434
Pulſus durus & mollis qualiter cognoſcantur. Ibid.
Pulſus Rhytmi proportio ex quo dignoſcatur. Ibid.
Pulſus inæqualitas qualiter ſit cognoſcibilis. Ibid. in fine.
Pulſus cauſa efficiens. 435. &c.
Pulſus cauſæ quot ſint. 436
Pulſus nequit variari ſine immutatione alicujus ex cauſis continentibus. Ibid.
Pulſu variato in paſſionibus animæ, immutatur etiam aliqua ex cauſis continentibus. 437
Pulſus in paſſionibus animæ non immutatur ob bonum animalis in communi, tanquam ob cauſam finalem. 440
Pulſuum differentiæ communiter aſſignatæ in paſſionibus animæ debentur illis pro materiali. Ibid.
Pulſuum differentiæ quæ ponuntur in paſſionibus animæ pro formali fiunt ex mutatione uſus. 441
Pulſuum differentiæ pro uſu adaucto quæ ponantur. 443
Pulſuum differentiæ pro uſu diminuto quæ fiant 444.
Pulſuum differentiæ ex connexione facultatis & uſus. Ibid.
Pulſuum differentiæ ex uſu & inſtrumenti connexione. 445
Pulſuum relativorum cauſæ. Ibid.
Pulſus inæqualitas ſemper provenit à vitio inſtrumenti, vel ſaltem ipſo concomitante. 446
Pulſus intermittens in unica pulſatione tres habet cauſas. Ibid.
Pulſus inæqualitas ſingularis quas habeat cauſas. Ibid. 447.
Pulſus inæqualitatis peculiaris aliarum differentiarum cauſæ. 447. &c.
Pulſus ex rebus non naturalibus qui. 450
Pulſus magnus quid indicat. 453
Pulſus parvus quid ſignificat. Ibid.
Pulſus celer quid denotat. Ibid. & 454
Pulſus tardus quid indicat. 454
Pulſus creber quid denotat. Ibid.
Pulſus rarus quid ſignificet. Ibid.
Pulſus vehemens, quid prænuntiet. Ibid.
Pulſus mollis & durus quid indicant. Ibid.
Pulſus inæquales quid prænuntient. 455. 456
Pulſus complicatæ inæqualitates proprio gaudentes nomine quid prænuntient. 456. 457

Pulvis.

Pulverum pro epilepſia curanda compoſitio. 553

Purgatio.

De purgandi ratione explicantur Sententiæ XXII. Aphoriſm. Hippocrat. 138
Purgandi rationem qui primi invenerint? & de ea tractaverint. 140
Purgatio indicatur ratione cacochymiæ. 142 143. &c.
Purgatio non ſemper convenit ſtatim humori objectivè turgenti. 158
Purgatione regulariter evacuandi humores, qui analogia proportionis turgere dicuntur. 159
Purgationi indicatæ in ſuccis turgentibus quæ obſtent, proponuntur. Ibid.
Purgatio in lata ſignificatione quid? 160
Purgatio eſt remedium magnum & auxilium neceſſarium pro morbis curandis. 161 &c.
Purgationis auxilium omnium Philoſophorum & Medicorum, imò & Sanctorum Doctorum commendatione comprobatum Ibid & 162
Purgatio etiam utilis cenſenda eſt, licet quis non admittat humores in corpore. 163

Digitized by Google

Purgatione evacuari diverſas ſubſtantias quocumque nomine donentur, experientiâ conſtat. Ibid.
Purgatione pars materialis febrium auſertur. Ibid.
Purgationis definitio communis adducitur. 164
Ab Authore reijcitur. Ibid.
Purgandi indicatio ſumi poteſt reſpectu humoris etiam debita gaudentis qualitate. 165
Purgandi ratio non ſpecificatur præcisè ab humoribus qualitate peccantibus. Ibid.
Purgationis vera & integra definitio ſancitur & explicatur. Ibid.
Purgationis definitio Galen. declaratur. 166
Purgatio & evacuatio differunt. Ibid.
Purgatio & ſanguinis miſſio diverſa ratione evacuant. Ibid.
Purgatio alia eſt lenitiva & alia ſelectiva. Ibid.
Purgationes primæ regionis adducuntur. Ibid. in fine.
Purgatio ſecundæ regionis iterùm dividitur. 167
Purgationis ſelectivæ diverſitas explicatur. Ibid.
Purgatio lenitiva poteſt fieri abſque præcedenre coctione. Ibid.
Purgatio ſelectiva coctionem præcedentem exigit, & quæ ſit ratio diverſitatis. 168
Purgatione lenitiva evacuandi ſucci ſunt in multiplici differentia. Ibid.
Purganda eſt ſtatim ſeroſa ſubſtantia redundans, non expectata coctione. 169
Purgatio ſelectiva quando poſſit exerceri non expectata coctione? 170
Purgatio radicativa indicatur in principio à morbis pendentibus ex nuda humorum cacochymia. Ibid.
Purgatio ſelectiva exercenda dum habemus naturam adminiculantem. Ibid.
Purgatio ſelectiva in febribus putridis utilis eſt. 171. &c.
Purgativa præcepta variis in locis tradit Galenus. 172.
Purgatio ſelectiva ad materiam febrilem evacuandam non exercenda in principiis morborum niſi materia turgeat. 173. &c.
Purgatio ſelectiva in febribus ante coctionem regulariter non eſt indicata. 174
Purgatio minorativa poteſt exerceri, ratione urgentiæ, cruda exiſtente materia. 176
Purgatio alia regularis eſt, alia coacta. Ibid.
Purgatio regularis non eſt facienda niſi ratione cacochymiæ. Ibid.
Purgatio minorativa coacta fit ratione urgentiæ. Ibid. & ſeq.
Purgatio lenitiva convenit in febre peſtilente & maligna ab initio, ſi putridi humores redundant in prima regione. 178. in fine.
Purgatio ſelectiva non convenit in principio cujuſvis febris malignæ aut peſtilentis. 179
Purgatio an debeat exerceri in principio morbi, ſumpta indicatione ab aliqua parte? dubitatur 180
Purgandi indicatio non ſumitur à parte affecta, ſed ab humore. Ibid.
Purgatio indicata ab humorum cacochymia, pluribus de cauſis impediri poteſt. 181
Impedimenta purgationem retardantia proponuntur. Ibid.
Purgatione impedita, an ſanguinis miſſio ſubrogari poſſit? inquiritur. 182
Purgatione indicata ſimul cum ſanguinis miſſione, purgatione impedita ſubrogari poteſt ſanguinis miſſio. 183
Purgatione indicata & impedita, ſi non coindicetur ſimul ſanguinis miſſio, illa ſubrogari nequit. 183
Ut purgatio ſubrogari poſſit ſanguinis miſſioni & è contra, quid requiratur? Ibid.
Purgationis loco interdum inedia, frictio & inunctiones ſubrogantur. 184
Purgatio Vere tutiùs quàm aliis temporibus exercetur ad vitandum imminens morbi periculũ 184
Purgatio non ſemper Vere ſed pro morbi præcavendi intemperie aliis temporibus celebratur. Ibid. in fine.
Purgatio ſelectiva tempore intermiſſionis in quo timetur recidiva, non eſt exercenda. 186
Purgatio ſelectiva non eſt utilis in Phrenitide, ſumpta indicatione ab humore firmato in cerebro. 188
Purgatio delirantibus eſt pernicioſa. Ibid.
Purgatio quando poſſit exerceri in principio Phrenitidis. Ibid.
Hippocratis doctrina de purgando phrenitico, quomodo intelligenda? 189. &c.
Purgatio ſelectiva an & quomodo poſſit exerceri in interna inflammatione. 190
Purgatio non eſt exhibenda neque in principio, neque in fine lethargi, ſumpta indicatione à materia contenta in capite 191
Purgatio ſelectiva convenit in principio lethargi, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, ſi pituita ſit à ſanguine ſeparata. Ibid. & ſeq.
Purgatio regulariter competit ab initio in affectibus frigidis. 192
A purgatione ſelectiva morbi ſuffocantis purgatio incipienda eſt in nuda cacochymia. 193
Purgatio an & quomodo ſit exercenda in Pleuritide, maxima eſt inter Doctores contentio. 195

Purgatio qua ratione in pleuritide celebranda ſit? reſolvit Author ſumptis variis indicationibus. Ibid & 196.
Vide *Pleuritis*.
Purgatio utrum in prægnantibus celebranda, dubitatur. 197.198
Purgatio neque in levi morbo, neque in omninò lethali celebranda eſt. 198
Purgatio in morbis periculoſis qua ratione exercenda. Ibid.
Ex purgatione cathartica quæ ſoleant ſequi incommoda. Ibid.
Purgatio an fieri liceat in puerperis, inquiritur. 199.
Purgatio in puerperis denegatur ſumpta indicatione à cauſa conjuncta. Ibid. & 200
Purgatio benigna celebrari poteſt interdum in puerperis, prout declaratur. 200
Purgatio an conveniat pro Diarrhœa, ſuperveniente febre? anceps quæſtio eſt. 201
Vide *Diarrhœa*.
Purgatio an ſit utilis pro dyſenteria curanda, cum diſtinctione reſolvitur. 205. &c.
Vide *Dyſenteria*.
Purgatio in intervallo recidivæ ſalubris non exercenda. 477.478
Purgationis minorativæ diſputatio prima. 479
Purgatio minorativa à pluribus controvertitur. 489.
Purgatio minorativa non conſtituitur in hoc quòd ſit evacuatio humorum crudorum in principio cujusvis morbi facta. 490
Purgatio ſelectiva quæ in principio, aut augmento ſit, materia jam ſupernatante, non eſt minorativa. Ibid.
Purgationis minorativæ definitio, & ejus per ſingulas particulas explicatio. 490 &c.
Purgatio ſelectiva nunquam debet exerceri in febribus putridis de cura regulari, niſi materia morbifica ſupernatet, fiat cacochyma, & indicet purgationem. 491.492
Purgationis tempus à Galeno deſcribitur. 492
Purgatio minorativa poteſt exerceri de cura coacta, materia morbifica cruda exiſtente, neque à ſanguine ſeparata. Ibid. in fine.
Purgationis minorativæ plura exempla. 493
Purgatio minorativa eſt neceſſaria. 494
Purgationis minorativæ exercitium multis fundamentis probatum. Ibid. & 495
Putredo.
Putredo ſupervenire poteſt in omnibus humoribus, eosque ad cacochymiam reducere, quâ indicant purgationem. 236
Pus.
Pus exiens ab abſceſſu uteri rupto, per quas vias poſſit expurgari. 570

Q.

Quartana febris.

Quartana febris à melancholia producitur, & fovetur. 14
Pro Quartana curanda variant Doctores circa ſanguinis miſſionem. 124
In Quartana pendente à melancholia ſanguini commixta, exerceri debet ſanguinis miſſio. 124. in fine.
Quartana non pendet ex ſanguine, ſed ex melancholia. 125
Pro Quartana curanda quæ vena aperienda ſit, dubitant Doctores. Ibid.
Quartana fovetur interdum à vitio jecoris, interdum vitio lienis. 126
Quartana pendente ex vitio jecoris ex quolibet brachio, & ex quavis vena ſanguis mitti poteſt. Ibid.
In Quartana orta à liene mittitur ſanguis ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus externis. 127
Quies.
Quietes duplices. 418
Quietes poſitivæ quæ fiunt à facultate pulſifica, ſunt partes eſſentiales illius. Ibid. in fine.
Quies interna in pulſu nequit tactu percipi. 423
Quotidiana febris.
In Quotidiana an & quando conveniat ſanguinis miſſio. 123

R.

Recidiva.

Recidiva quid ſit? definitur. 185
Recidiva alia eſt propria, ſeu legitima, alia impropria, ſeu illegitima. Ibid.
Recidiva quâ ratione superveniat? Ibid.
Recidiva ſi timeatur, non poteſt materia morbifica evacuari, purgatione ſelectiva non indicata. 186.
Recidiva ſuperveniente exercetur ſanguinis miſſio, & non purgatio, niſi coctione peracta. 186
Recidivæ nomen unde. 460
Recidiva quid ſignificet apud Medicos. Ibid.

Digitized by Google

Recidiva apud Medicos in latiori ſignificatione ſumpta, ſolius morbi reditum non ſignificat, Ibid.
Recidivæ propria acceptio. 461
Recidivæ morbi definitio. Ibid.
Recidivam debet præcedere ſolutio integra primi inſultus morbi. Ibid. in fine.
Recidivæ reditus debet eſſe ex vi primi morbi occaſionaliter, ſeu cauſaliter. 462
Recidiva quotuplex. Ibid.
Recidiva propria quotuplex. Ibid.
Recidiva illegitima duplex. 463
Recidiva, & primus morbi inſultus ſunt idem numero morbus. 464. in fine.
Recidivæ non advenit eadem pars morbi, ſed novus inſultus. 465 in fine.
Recidivæ legitimæ ſupervenit recidiva ex humore qui ex primo morbi inſultu remanſit. 466
Recidiva triplex. 467
Recidiva legitima pejor, & periculoſior, comparativè ad minùs legitimas. Ibid.
Recidiva benignior, quàm primus morbi inſultus, ſi in illo ſalubria præceſſerunt ſigna. 468
Recidiva prava periculoſior, quàm morbus in primo inſultu. Ibid.
Recidiva perniciosa periculoſior, quàm morbus in ſua radice. 469
Recidiva perniciosa quomodo dignoſcatur. 470
Recidivæ legitimæ propria & immediata cauſa quæ. 472
Recidivæ cauſæ coadjuvantes ſunt cauſæ remotiores, & variæ ſunt. 473
Recidivæ illegitimæ cauſæ duæ. Ibid. in fine.
Recidivæ legitimæ cauſa efficiens. 474
Recidivam varia prænuntiantia ſigna 475. 476. &c.
Recidiva illegitima debet præcaveri à Medico dum timetur. 477
Recidiva perniciosa dum timetur quid ægris conſulendum. Ibid.
Recidiva legitima dum timetur poteſt exerceri ſanguinis miſſio. Ibid.
Recidiva ſalubris purgationem renuit. 478

Refrigeratio.

Refrigeratio multipliciter corpori accidere poteſt, 85.
Refrigeratio an, & quomodo valeat impedire, vel non ſanguinis miſſionem, pluribus diſtinctis reſolutionibus declaratur. 86. &c.
Vide *Remedium*.

Remedium.

Remedium refrigeratorium an ſit ſanguinis miſſio. 107.
Remedium quodlibet ſuo tempore exhibendũ. 108
Remedium quod uno tempore proficuum eſt, paulo poſt in venenum mutari poteſt. Ibid.
Remediis extremis, ubi non eſt alia ſalutis via, utendum eſt. 177
Remedium aliquod quamvis non ſit indicatum de cura regulari, de cura coacta exercendum eſt. Io.

Revulſio.

Revulſio per ſe petit fieri ſemper ad diſtantiora ac oppoſita cum directione. 37
Revulſio eſt, per quam intendimus avertere humores, & impedire ruentes in partem nondum in illa firmatos. Ibid.
Revulſio differt ab evacuatione, & derivatione. Ibid 37. 38.
Revulſio non ſolùm per venas, ſed & per alias vias fieri poteſt. 38
In revulſione quæ requiratur rectitudo? declaratur, 39.
Revulſionis definitio proponitur. 296
Revulſionis prima diviſio adducitur. Ibid. &c.
Revulſio quibus auxiliis perficiatur? 297
Revulſoriæ ſanguinis miſſionis quod ſit indicans? diſcordes ſunt Authores. Ibid.
Vide *Sanguinis miſſio*.
Revulſio per quam partem fieri debeat, diſceptant Juniores. 300
Revulſio ex ſe fieri petit à parte contraria diſtantiori, ſecundùm eam diſtantiam, per quam illam intendimus. 301
Revulſioni non eſt eſſentiale avertere ad originẽ. 303
Licèt id plurimùm illi conveniat. Ibid.
In Revulſionibus rectitudinem obſervandam eſſe ſancivit Hippocrates. 304
In Revulſionibus ſervanda eſt rectitudo verſus omnes poſitionis differentias. 305
Revulſio ſit per vaſa communia, & quæ illa ſint? varant Doctores. 306
Vaſa communia, per quæ ſit revulſio, ſunt venæ, inteſtina, & aliæ viæ communes quæ referuntur. Ib.
Revulſio curatoria humoribus ad ſupernas corporis regiones fluentibus qua parte fieri debeat, ex Galeno. 346. 347. &c.
Revellendi ex pede traditur occaſio. 349. &c.
Galenus docens revulſionem debere fieri ad partem contrariam, quomodo intelligendus. 347. 350. 351.
Revulſio ex pede pro præcautione utilis eſt. 349 350.
Revulſio curatoria qua parte exercenda ex Hippocrate. 352. &c.

In

Digitized by Google

In revulſione curatoria interdum ex pede, interdum ex brachiis Doctores plus minusve nocumenti experti ſunt, & unde id contingat? 353
Revulſio petit quandoque exerceri ex ſuperioribus, quandoque ex inferioribus partibus. 353
Revulſio in quibus fieri non debeat. 359
Revulſio quæ fit ſanguinis miſſione, potentior eſt, quàm quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur. 365.
Revulſio celerior, & præſtantior eſt ex brachio, ſi morbus à jecore, aut ramulis cavæ aſcendentis foveatur, aliàs ſecus. 353.365

Rhytmus.

Rhytmi nomen unde derivatum. 425
Rhytmus & proportio inter motum compreſſionis & dilatationis. Ibid.
Rhytmi æqualis tres differentiæ. Ibid. in fine.
Rhytmi inæqualis ſex differentiæ. 426
Rhytmus quid ſignificet. 455

S.

Sanguis.

Sanguis poteſt corrumpi intra venas. 698
Sanguis quibus modis vitiari poſſit? 47 48
Sanguis an differat à cruore. 46.47
Sanguis ſumitur dupliciter, vel pro tota maſſa ſanguinis quatuor humores continente, vel pro ſolo ſanguine quarto humore. 141
Sanguis tripliciter reliquos humores continere poteſt. Ibid. in fine.
Sanguis turgentiam acquirere non poteſt. 157
Sanguis dupliciter poteſt per poros evacuari. 168. in fine.
Sanguineus ſudor naturaliter datur. 168. in princ. Vide *Sudor.*
Sanguis qui in jecore generatur, alter dicitur venalis, alter arterialis. 309

Sanguinis miſſio.

Sanguis, & reliqui humores morbos magnos producunt, & fovent. 8.9. Vide *Cruor.*
Sanguis proportionatus intra venas eſt Nectar vivificum. 15
Sanguis vitium poteſt contrahere in motu. 16
Sanguis quod vitium ex motu acquirat? exponitur. Ibid.
De ſanguinis miſſione variæ Sectarum opiniones referuntur. 29.30
Sanguinis miſſio eſt utile remedium pro curandis morbis magnis ex vitio ſanguinis pendentibus. 30.31.
Sanguinis miſſionem in Medicina reprobantium fundamenta evertuntur. 32
Sanguinis miſſionis definitiones aliquot referuntur. Ibid.
Sanguinis miſſionis optima definitio ſancitur, & explicatur. 33
Sanguis ſectâ venâ à quo moveatur? plures proponuntur opiniones. 33.34
Sanguinis motus localis vera cauſa traditur. 34. in fine. &c.
Sanguine fluente, ſectâ venâ, reliqui humores evacuantur, & unde ille motus? 35
Sanguinis miſſio in ordine ad ſuum indicans triplex eſt. Ibid.
Sanguis mittitur ob vitium in Quanto, in Quali, & in motu. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio ratione loci, à quo intenditur evacuatio triplex eſt. Evacuatoria, Revulſoria, & Derivatoria. 35.36
Sanguinis miſſionis ex parte finis plures enumerantur differentiæ. 36
Sanguinis miſſio ratione partis in qua exercetur, iterum duplex eſt. Ibid.
Sanguinis miſſio revulſoria quæ ſit? Ibid. & ſeqq. Vide *Revulſio.*
Sanguinis miſſio eſt auxilium magnum. 39

Sanguinis miſſionis indicans.

Sanguinis mittendi indicatio à quo deſumatur? variæ Authorum ſententiæ, & rationes adducuntur, & refelluntur. 40 41.42
Sanguinis miſſionis genericum indicans eſt morbus magnus. 43
Sanguinis miſſionis proprium indicans per ſe determinatur. 44
Qualis morbus magnus valeat indicare ſanguinis miſſionem? 45
Doctorum rationibus circa indicans ſanguinis miſſionis ſatisfit. Ibid. & ſeqq.
Sanguinis miſſio indicatur, ſeu vitium accidat cruori ſive ſanguini, prout dicit maſſam ſanguinariam. 47
Sanguinis miſſio non indicatur per ſe ex morbi magnitudine, & ſpecifice. Ibid.
Sanguinis miſſio an ſumat indicationem à viribus? 50.
Sanguinis miſſio non indicatur ab ætate per ſe. 51. in fine.
Sanguinis miſſionem qualiter ætas permittat, profertur. 53
Sanguinis miſſio an poſſit exerceri in pueritia. Ibid. &c.

Digitized by Google

Sanguinis miſſio non contraindicatur à ſenectute. 57.
Sanguinis miſſionem nunquam indicat Cacochymia. 59
Sanguinis miſſio ab humore turgente nunquam indicari poteſt 61
Sanguinis miſſio an indicetur ex temperamento? Ibid.&c.
Sanguinis miſſio an & quomodo indicetur ex temperamento ſubſtantifico? 62.in fine.
Modus indicandi ſanguinis miſſionem ex temperie qualitativa calida & ſicca proponitur. 63
Sanguinis miſſionem qua ratione indicet temperamentum frigidum,& humidum Ibid.
Sanguinis miſſio quomodo indicetur à temperie calida, & humida? Ibid.
Sanguinis miſſio an indicetur ab accidentibus morbum concomitantibus,inquiritur. 64
Sanguinis miſſionem accidentia pathognomica nec coindicant, nec contraindicant. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſionis à ſymptomatibus qualiter fiat contraindicatio? 65
Sanguinis miſſio contraindicatur ab accidentibus criticis. Ibid.
Sanguinis miſſio contraindicatur magna ex parte in corpore gracili. 66
Sanguinis miſſionem difficilè patitur corpus obeſum. Ibid.
Sanguinis miſſionem indicat corpus carnoſum venæ latæ,&c. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio an & quomodo coindicetur ex variis anni temporibus 67 68
Sanguinis miſſionem Ver magis, quàm reliqua anni tempora coindicat. 68
Sanguinis miſſionem magna ex parte coindicat conſuetudo. 70
Sanguinis miſſionem indicatam impedit cruditas primæ regionis ſuperabundans. 71.72
Sanguinis miſſio an & quomodo indicetur, vel impediatur, dum adſunt crudi humores in ſecunda regione. 73.&c.
Sanguinis miſſionem an contraindicet cruditas humorum in tertia regione,diſtinctis reſolutionibus ſtatuitur. 76
Sanguinis miſſionem coindicandi, vel contraindicandi vis magna aeri tribuitur. 77.in fine.
Sanguinis miſſio an & quando ab animi paſſionibus impediri poteſt. 78 &c.
Sanguinis miſſionem magna ex parte ingens dolor impedire poteſt. 81
Sanguinis miſſio ob nimias vigilias impediri poteſt. 82.
Sanguinis miſſionem plerumque impedit Veneris uſus. 83
Sanguinis miſſio an debeat exerceri menſtruis ſupervenientibus? 84
Sanguinis miſſio impeditur ratione frigoris acceſſionum. 86
Sanguinis miſſio non impeditur ex levi perfrigeratione cutanea. Ibid.
Sanguinis miſſio lethalis eſt in perfrigeratione interna. Ibid.
Sanguinis miſſio an impediatur in morbis ortis ex frigidis humoribus. Ibid in fine &c.
Sanguinis miſſio non impeditur in prægnante ſervata debita quantitate. 87. in fine.
Sanguinis miſſio in quacumque vena brachij utriuſvis in prægnante fieri poteſt cum æquali utilitate. 88
Sanguinis miſſio ex pede fieri poteſt in gravidis, ſi urgeat Epilepſia, morbusve alius periculoſus. 91
Sanguine miſſo in prægnante abortum non ſemper ſequi docuit experientia. 91. & 92.
Quòd ſanguis mitti poſſit abſque periculo abortus cum aliis obſervavit Author. Ibid.
Sanguine miſſo ex pede in prægnante Medicus non intendit aborſum,& ideo immunis à pœna Ibid. 92.
Per ſanguinis miſſionem an liceat matrem à periculo liberare, fœtu periclitante? 93
Vide *Aborſus.*
Sanguinis miſſio an ſit remedium præſervativum aborſus,inquiritur. 93.&c.
Cum diſtinctione reſolvitur. 94
Sanguinis miſſio in quibus caſibus præſervet ab ortu. Ibid.
Sanguinis miſſio non eſt per ſe cauſa abortus. 95
Sanguinis miſſio dum exercetur in prægnante ad quid fiat? Ibid.
Sanguinis miſſio nunquam per ſe indicatur in febre Diaria,quæ naturâ ſit talis. 96
Sanguinis miſſio qua ratione indicetur in febre Diaria. Ibid.
Sanguinis miſſio nunquam indicatur in febre Hectica. 97
Sanguinis miſſione non ſolùm bilis, ſed etiam ſanguis & pituita evacuantur, & inde damnoſa Hecticis. 98
Sanguinis miſſio exerceri poteſt in Hectica complicata cum Humorali,& quomodo. Ibid.
Sanguinis miſſio convenit in febribus ortis ex humorum putredine. 99
Sanguinis miſſione evacuatur cauſa, à qua febris putrida cauſatur.100.

Sanguinis miſſio in ſolis febribus putridis ex vitio ſanguinis, vel alterius humoris ſanguini commixti pendentibus fieri licet. 101. 102
Sanguis non mittendus in febribus quæ pendent ab humoribus cacochymis. Ibid.
Sanguinis miſſio an debeat ſolùm exerceri evacuationis causâ, an etiam revulſionis in febribus, latè diſputatur. 103
Sanguinis miſſio evacuatoria indicatur in febre humorali, ſi humor fluat ad focum putredinis. 105.
Sanguinis miſſio evacuatoria & revulſoria ſimul, quando indicatur in febre humorali. Ibid.
Sanguinis miſſio non indicatur ut remedium per ſe refrigeratorium, ſed ſolùm per accidens. 107
Sanguinis miſſio ſumpta occaſione exercenda. 108
Sanguinis miſſio in febribus putridis pendentibus ex vitio ſanguinis ſtatim à principio exercenda. 109. &c.
Sanguinis miſſione humores non extenuantur, nec impelluntur, nec permiſcentur. Ibid. in fine.
Sanguis quòd interdum exeat purus, unde contingat? Ibid.
Sanguinis miſſio in augmento febris putridæ, debet exerceri, ſi in principio non fuerit miſſus ſufficienter. 111
Sanguinis miſſionem cur Galenus prohibeat in ſtatu? Ibid.
Sanguinis miſſio cùm poſſit interturbare coctionem in ſtatu, ſi poſſibile ſit, cohibenda. Ibid.
Sanguinis miſſio in ſummo rigore ſæpè convenit. 112.
Quod explicatur. Ibid. &c.
Sanguinis miſſio in febrium humoralium univerſali declinatione evacuationis, & attemperationis causâ exerceri poteſt. 113. in fine.
Sanguis non eſt mittendus in febre pendente ex humore cacochymo ſeparato à ſanguinis commixtione, & ſupernatante. 106. 115
Neque in declinatione, neque alio quovis morbi tempore, nec revulſionis, nec ventilationis causâ. 115.
Sanguinis miſſio in febre humorali cur non indicetur in declinatione morbi. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio quando poſſit exerceri in febribus ab humore cacochymo pendentibus? 116
Sanguinis miſſio ex quo fine indicari debeat. Ibid.
Sanguinis miſſio in febris continuæ putridæ intermiſſione, aut declinatione exerceri debet. 117
Sanguinis miſſio in Tertiana exquiſita an ſit utilis, dubitatur. 118
Sanguinis miſſio in Tertiana exquiſita exerceri debet, cujus cauſa antecedens eſt ſanguini commixta. 119
Sanguinem mittendi in Tertiana exquiſita tempus præſcripſit Avicenna, cujus doctrina declaratur. 120.
Sanguinis miſſionem præire debet purgatio in Tertiana pernicioſa. 121. in fine.
Sanguine miſſo ſucceſſione ad id quod evacuatur refluunt humores. 122.
Sanguis quando mittendus in Tertiana exquiſita, ſtatuitur. Ibid.
Sanguinis miſſio exercenda in Quotidiana, dum pituita manet ſanguini commixta. 123
Sanguis an & quomodo mittendus in Quartana, variant Doctores. 124
Sanguinis miſſio utilis eſt in Quartana pendente à melancholia ſanguini commixta. Ibid. & 125
Sanguinis miſſio debet exerceri attentis viribus, & proportionata quantitate. 125
Ex qua vena ſanguis mittendus ſit in Quartana, Dogmatici ſentiunt. Ibid.
Sanguis ex quacumque vena, & ex quovis brachio mitti poteſt dum Quartana pendet ex vitio jecoris. 116
Sanguis non ex brachio, vel ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus mittendus, dum Quartana pendet ex liene. Ibid.
Sanguinis miſſio debet exerceri in omni febre maligna pendente ex vitio ſanguinis, vel alio humore illi commixto, præcipuè in primis morbi diebus. 127
Sanguinem mittere in febre puncticulari convenit. Ibid.
Sanguinis miſſio exerceri non debet in febre puncticulari maculis apparentibus, aliisve criticis excretionibus modò natura potentior videatur. 129. in fine.
Sanguinis miſſio exerceri poteſt in febre maligna, maculis apparentibus, etiam dum dubia eſt naturæ victoria. 130. &c.
Sanguinis miſſione perficiendum quod deficit ſupervenienti evacuationi. 131
Sanguine miſſo dum apparent excretiones cutaneæ, natura uberiùs proſequitur evacuationem Ibid.
Sanguinis miſſio exerceri debet in febre peſtilente pendente à ſanguine, aut humoribus illi commixtis, ſi vires permittant. 133
Sanguis ex quo loco mittendus ſit in febribus peſtilentibus, & malignis, vocatur in dubium. Ibid. in fine.

Digitized by Google

Sanguinis miſſio exerceri debet majori ex parte, ex brachij venis in febribus peſtilentibus, & malignis. 134
Sanguinis miſſio in febribus peſtilentibus magis indicatur ut remedium evacuatorium, quàm revulſorium. Ibid.
Sanguinis miſſioni à venis pedum quando locus ſit in febribus peſtilentibus, & malignis. 135
Sanguinis miſſio non debet exerceri in febre peſtilenti orta ex humoribus cacochymis, & ſeparatis à ſanguine. 136
Sanguinis miſſio an poſſit ſubrogari purgationi impeditæ. 182, 183
Sanguinis miſſio in recidiva potiùs indicatur, quàm purgatio. 186
De ſanguine mittendo ex pede in febribus putridis, & morbis fluxione ortis in ſuprema corporis parte, orta eſt inter Medicos Hiſpalenſes controverſia. 289
Sanguinis miſſio ratione loci dividitur in evacuatoriam, derivatoriam, & revulſoriam. 290
Sanguinis miſſionis prædicta diviſio optima eſt, & admittenda. Ibid.
Sanguinis miſſio evacuatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quanto, aut quali. 292
Sanguinis miſſio derivatoria medium locum tenet inter revulſoriam, & evacuatoriam. 293 294
Sanguinis miſſio derivatoria à quo indicetur? reſolvitur. 293. in fine.
Sanguinis miſſio revulſoria à quo indicetur? 298
Sanguinis miſſio revulſoria non ſolùm indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, prout movetur, ſed prout aptus moveri. 299
Sanguinis miſſione revulſoria quid intendat Medicus? 301. 302
Sanguinis miſſio revulſoria à qua parte fieri debeat? 301
Sanguinis miſſio revulſoria ut plurimum petit fieri à de rig nem 303
Sanguinem mittere in omnibus febribus putridis ſaluberrimum eſſe ſancivit Galenus. 321
Sanguinis miſſio non indicatur ab humoribus pendentibus ex humorum cacochymia. Ibid.
Sanguinis miſſio ſaluberrima tantùm eſt in febre putrida pendente ex vitio ſanguinis, vel alio humore illi commixto. 322
Sanguinis miſſionem in febribus putridis fieri debere ex pede nonnulli Moderniores exiſtimant. 323.
Sanguinis miſſio in omni febre ut putrida, debet fieri ex brachijs, juxta Galeni doctrinam. Ibid. in fin.
Sanguinis miſſio revulſoria ex pede quibuſdam febribus eſt deneganda. 328
Sanguinis miſſio revulſoria non indicatur in febribus putridis, licèt aliqua humorum portio reperiatur. 329
Sanguinis miſſionis duplex indicatio interdum reperitur in febribus. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio evacuatoria. & revulſoria ratione complicatæ indicationis concurrere poſſunt. 331
Sanguinis miſſio quomodo exercenda in febre putrida, ſuperveniente affectu indicante revulſoriam. 332
Sanguinis miſſio etiam revulſoria debet fieri ex venis quæ communicationem habent cum parte affecta. 333
Sanguis an ſit ex pede mittendus in febre maligna, & peſtilente? dubitatur. 334
Sanguinem mittendum ex brachiis in febribus peſtilentibus ſanxit Author. 335
Sanguine miſſo ex brachiis in morbis malignis, fit evacuatio per accidens, & revulſio per ſe. 336 in fine.
Sanguis mittendus in febribus malignis, & peſtilentibus ex venis quæ majorem habent communicationem cum parte affecta. 337
Sanguinis miſſio quomodo exercenda, ſi timeatur foveri febrem ex vitio ſanguinis, in ramis cavæ deſcendentis. Ibid.
Sanguinis miſſio an, & quomodo ſit remedium refrigeratorium, diſquiritur, & reſolvitur. 343
Sanguinis miſſio revulſoria curatoria ſtatuitur ex Galeno, & ejus doctrina explicatur. 346. 347. &c.
Sanguine miſſo ex pede pro cautione, datâ occaſione utilis eſt. 349
Sanguinis miſſio revulſoria curatoria qua ratione exercenda ex Hippocrate in morbis ſuperiorum regionum. 352. &c.
Sanguis mittitur ex brachijs, ſuperveniente in ſuperioribus regionibus inflammatione. Ib. in fin.
Sanguis mittitur ex pedibus in ſuperiorum regionum morbis, ſi ſuperveniant menſtrua, lochia, aut hæmorrhoides. Ibid. & 355
Sanguinis miſſio ex pede, in quibus cauſis fieri liceat, & debeat in gravidis? 356
Sanguinis miſſio revulſoria fieri debet ex pede in prægnante, ſi epilepſia lethaliſvè alius morbus ortus ſit ex uteri inflammatione, vel humoribus in illum fluentibus. Ibid.
Sanguinis miſſionem fieri ex pede ſemper expedit in Gonorrhæis, alijſque bubonibus ſimilibus. 357 &c.

Sin-

Digitized by Google

Sanguinis mittendi eadem eſt ratio, quoad locum, in Gonorrhœis, ac in peſtilentibus bubonibus. 560
Sanguinis miſſio ex brachio cur prohibeatur menſtruis ſupervenientibus? Ibid.
Sanguinis miſſio revulſoria indicata per venas brachij & pedum in affectibus complicatis quæ ſit præſtantior, reſolvitur. 361. 362
Sanguinis miſſio fieri debet ex pede in Gonorrhœa cum affectibus diverſæ ſpeciei complicata. Ibid.
Sanguine miſſo ex pede in bubonibus gallicis complicatis cum aliis affectibus, major ſubſequitur utilitas. 362
Sanguinis miſſio exercetur diverſimodè menſtruis ſupervenientibus. 363. Vide *Menſtrua.*
Sanguis qui generatur in liene, per quas vias feratur in jecur. 376
Sanguis totus in jecore genitus, & aliundè receptus continuò refluit ad cor. 377
Sanguinis motus in venis quomodo fiat. 378 379
Sanguis à minoribus venis ad majores fertur. 379
Sanguis fertur ad cor per circulationem. 382
Sanguis ob quas utilitates fertur ad cor. Ibid & ſeq.
Sanguis elaboratus in corde ſimul cum ſpiritibus truditur in arterias. 384
Sanguis, & ſpiritus vitales truduntur per Aortam in reliquas arterias, & per univerſas corporis partes. Ibid.
Sanguis communicatur venis per arterias, & per anaſtomoſes tranſcolatur. 386
Sanguinis motus diverſæ opiniones. 387 388.
Sanguis non movetur ab impulſu ex cordis compreſſione communicato per venas & arterias. 388
Sanguis non movetur per venas & arterias à calore, à levitate, nec à gravitate tanquam à cauſis per ſe moventibus. 388
Sanguis movetur per arterias, & venas ab attrahente, & expellente facultate gradus vegetativi. 390
Sanguis habet omnia requiſita ut moveatur in arteriis. 391
Sanguinis duplex acceptio. 480
Sanguis poteſt mitti ſine plenitudine ſecundùm quid dicta. 488
Sanguis fit naturæ inutilis dupliciter. Ibid.
Sanguis non ſemper mittendus ex pede in principio cujusvis morbi. 503
Sanguinis miſſio, & ut quodlibet aliud remedium exerceatur, duo prærequiruntur. 540
Sanguis lochialis ab utero ad caput refluens quos morbos cauſet. 551. 552
Sanguis in puerperis acuto morbo, & in ſuperioribus partibus correptis, ex brachio nunquam mittendus. 554
Sanguinem mittendi ex talo nova Practicantium doctrina modum introduxit. 555
Sanguis ex utero gerentibus an in aliquibus caſibus mittendus. 563
In quo caſu in gravidis ratione fœtus ſit mittendus. 564
Sanguis mittendus in ægrotantibus, vel paratis ægrotare, vel ob plenitudinem, vel ob caeochymiam, vel propter utrumque. 565
An in gravida ſit mittendus ex pede matris morte imminènte. 568
Sanguis menſtruus in lactante motus varia cauſat incommoda, tum in matre, tum in fœtu, & quare. 593. in fine.
Sanguinis menſtrui malignæ qualitates. 594

Semen.

Semen prolificum ex parte viri neceſſarium principium in omni viventis generatione. 516
Semen prolificum ſolâ vi teſtiû poteſt generari. Ib.
Semen viri non eſt neceſſarium pro molæ generatione. 604
Semen fœmineum abſque virili ſemine nequit producere ſibi ſimile in ſpecie. Ibid.

Senectus.

Senectus quid, & quotuplex. 56. &c.
Senectutis incommoda. Ibid. & 57
Senectus an contraindicet omninò ſanguinis miſſionem reſolvitur negativè. Ibid.

Seroſa ſubſtantia.

Seroſa ſubſtantia duplex in venis reperiri poteſt. 150
Seroſa ſubſtantia eſt humorum pars. Ibid.
Seroſa ſubſtantia in ſtatu naturali moderata, à renibus attrahitur, redundans venis ſupernatat. Ibid.
Seroſa ſubſtantia redundans non expectata coctione purganda. 169
Seroſa ſubſtantia eſt inutilis, & excrementitia. Ibid.
Seroſa ſubſtantia alia eſt ſub humorum forma remanens, alia ſeparata, & ſupernatans. Ibid.
Seroſa ſubſtantia an poſſit alia coctione in benigniorem ſtatum reduci. Ibid.

Signum.

Signa pathognomica & propria Eunuchorum, & Spadonum. 522

Somnus.

Somnus inter res non naturales reponitur. 81. in fine
Somnus cum moderamine pro ſanitate juvat. Ibid.
Somni moderati magna commoda ſunt. Ibid.
Somnus quos pulſus habeat. 81

Spado.

Spadones quidam homines, quibus in curatione non ſunt avulſi teſticuli an ſint habiles ad contrahendum matrimonium. 515

Spadonum ad coeundum validorum matrimonia à quo tempore irrita, & prohibita. 518

Sphygmica.

Sphygmica unde; & ad quid deſervit. 366

Sphygmicæ artis partes. Ibid.

Ejus phyſiologia. 393. in fine. &c.

Sphygmicam Galenus non docuit. 394

Ipſam tamen percalluit. 395

Ejus cognitio utilis, & neceſſaria Medico. 394

Spiritus.

Spiritus vitales poſſintne moveri per arterias à facultatibus, à quibus movetur ſanguis. 392

Moventur à corde in reliquas partes, & è converſo. 393.

Spiritus vitales & ſanguis non moventur per eaſdem vias, neque ob eundem finem. Ibid.

Alij in venis ſunt commixti ſanguini, alij ſeparati. Ibid.

Nequeunt à ſe moveri in paſſionibus animæ. 439

Nequeunt moveri à facultatibus gradus vegetativi in paſſionibus animæ. Ibid. &c.

Spiritus vitales in paſſionibus animæ expelluntur, aut trahuntur ad partes à facultate vitali, ut partes operentur. 441

Non reſolvuntur per fontanellas, & cauterij apertionem. 543

Stomachicus.

Stomachici quos pulſus habeant. 452

Sudor.

De ſudore corporis humani qui tractaverint. 242

Sudor poteſt homini tripliciter accidere. 243

Sudorem naturalem intra ſtatum ſanitatis corpori humano accidere poſſe probatur. Ibid. in fine, & ſeqq.

Sudor reponitur inter ea, quæ excernuntur, aut retinentur. 244

Naturalis ſuparvenit homini ex inſolutione, & exercitio. Ibid.

Sudor in homine ſano quomodo fiat. Ibid.

Ejus variæ definitiones adducuntur. Ibid. in fine.

Genericè ſumpti proponitur definitio, & explicatur. 245

Sudor naturalis definitur. Ibid.

Soli animali accidit. 246

Ejus materia quæ. Ibid.

Sudoris animalia quædam incapacia ſunt. Ibid.

Ejus ſunt incapacia lapides, plantæ, & alia mixta non animalia. 247

Sudor, ſeu lachrymæ ex columnis ſepulchri Chriſti Domini miraculosè effluunt. Ibid.

Sudaſſe lapides, & columnas in perſecutione Maximini etiam miraculo adſcribitur. Ibid.

Sudor verus eſt intrà genitus, & extrà miſſus. Ibid.

Sudor plantarum impropriè dicitur. Ibid.

Sudor eſt excrementum tertiæ regionis. 248

Ad ſudorem naturalem quatuor prærequiruntur actiones, quarũ prima eſt copioſa evaporatio. Ib.

Sudor naturalis non fit ſi calor eſt debilis. Ibid.

Sudor ex humida materia non fit, niſi ea in vaporem mutetur. Ibid.

Secunda ad ſudorem actio prærequiſita aſſignatur, nempe propulſio vaporum ad tertiam regionem. 249

Tertia pro ſudore actio eſt vaporis concretio in tertia regione. Ibid.

Quarta pro ſudore actio eſt expulſio per poroſitates cutis. Ibid.

Sudor naturalis non eſt excrementum tertiæ regionis. Ibid.

Sudoris materia nempe omnis humida ſubſtantia intra corpus exiſtens conſignatur in genere. 250

Sudoris aptior materia eſt potulenta ſubſtantia, & humorum ſerum. 251.

Sudor copioſus ſequitur ex potu aquæ copioſo æſtatis tempore. Ibid.

Ex ſudore nimio ſitis accidit. Ibid.

Sudoris, & urinæ eadem eſt materia. Ibid.

Sudor ſæpiùs melancholicis accidit. Ibid.

Sudoris indicium eſt urinæ ſuppreſſio. Ibid.

Sudoris materia eſt humorum ſubſtantia, humiditates, & vivens quælibet humida pars. Ibid.

Sudor quomodo dicatur excrementum tertiæ regionis. 252

Quæ ſit cauſa efficiens evaporationis requiſitæ pro ſudore naturali, exponitur. 253. Vide *Calor*.

Evaporatio pro naturali ſudore prærequiſita utilis eſt pro ſanitate conſervanda. 256

Vide *Vapor*.

Vaporum motus pro ſudore requiſitus propria raritate, & levitate partim perficitur, partim à viventis facultate. 257. 258. in fine.

Ad ſudorem tertius modus requiſitus eſt vaporum concretio, quæ fit à cauſis locomotivis medio impulſu, non autem à frigiditate. 260

Vide *Denſitas*.

Sudoris motus ultimi locomotiva virtus ſancitur. 263.

Sudori omni non eſt proprium quòd exeat guttatim. 265

In

Digitized by Google

In Sudore naturali & critico ſemper accidit quod exeat guttatim. Ibid.
Sudori guttatim exeunti proprium eſt, quòd guttæ ſint rotundæ. 266
Guttæ ſudoris, cur ſint rotundæ, varij opinandi modi referuntur. Ibid.
Sudor criticus quis & quotuplex. Ibid.
Sudor criticus ſalutaris mediam retinet naturam inter omninò naturalem & ſymptomaticum 267
Sudor criticus ſalutaris eſt naturalis ex parte finis, non ex parte cauſæ materialis & efficientis. Ibid.
Sudor criticus naturaliter contingere poteſt, quod pluribus exemplis probatur. 268
Sudor ſanguineus reducitur ad criticum ſalutarem. 269.
Sudor ſanguineus ſimilis eſt hæmorrhagiæ criticæ ſalutari. Ibid.
Sudor ſanguineus ex parte cauſæ efficientis eſt præternaturalis. Ibid.
Sudor ſanguineus licèt à cauſis naturaliter operantibus proveniat, non eſt tamen naturalis. Ibid.
Sudor ſanguineus Chriſti Domini ſine miraculo ſupervenit. 270
Sudor ſanguineus Chriſti Domini fuit ad oſtendendam veritatem humanæ naturæ. Ibid.
Sudor ſanguineus Chriſti Domini ex vehementiſſimis animi paſſionibus contigit. 271
Sudor ſanguineus quibus ex cauſis fiat? 272
Sudor ex Hippocrate eſt liquoris effuſio per poros cutis facta. Ibid.
Sudoris critici ſalutaris ſigna traduntur. 273
Sudorem criticum ſalutarem à ſymptomatico diſtinguentia ſigna dari probatur. 274
Sudori critico ſalutari proprium eſt, quod fiat in die decretorio. 275
Sudores in diebus non decretoriis facti, vel mortem, vel recidivam prænunciant. Ibid.
Sudor criticus fit Salutaris ſicut quælibet alia critica evacuatio. Ibid. in fine
Sudor criticus ut fiat ſalutaris, debent præcedere ſigna coctionis. 277
Sudor criticus ſalutaris debet eſſe copioſus moderatè. 278
Sudor ultra proportionem moderatam fit præternaturalis & ſymptomaticus. Ibid. in fine
Sudorificæ febres quæ? Ibid.
Sudoris ſymptomatici deſcriptio proponitur. 279
Sudoris ſymptomaci referuntur differentiæ. Ibid. in fine.
Sudor ſymptomaticus à ſubſtantiæ modo dictus deſcribitur. 280
Sudor ſymptomaticus à ſubſtantiæ modo dividitur in craſſum & tenuem. Ibid.
Sudor diaphoreticus & ſyncopticus ſub craſſo & tenui continentur. Ibid.
Sudor ſymptomaticus craſſus vel tenuis ex quibus cauſis fiat? Ibid. in fine
Sudores ſymptomatici craſſi & tenues ſunt periculoſi, & cur? 281
Sudoris ſymptomatici aliqualis curatio proponitur. Ibid.
Sudores ſymptomatici ratione quantitatis alij ſunt multi, alij pauci. 282
Sudor multus ſymptomaticus fit plerumque ex copioſa materia. Ibid.
Sudor multus, ſi non terminat morbum, eſt malus Ib.
Sudoris copioſi ſuperflui aliæ referuntur cauſæ. Ibid. 283.
Sudor paucus vel fit in una parte tantùm, vel in pluribus in pauca quantitate, vel in pauco tempore. Ibidem.
Sudor paucus provenit à contrariis cauſis à quibus fit multus, ut explicatur. Ibid in fine
Ex pauco ſudore ſymptomatico quid prædicendum? 284
Sudor paucus in ſanis quid ſignificet? Ibid. in fine
Sudores à qualitate varias habent differentias. 285
Sudorum præcipuæ differentiæ ratione qualitatis à caliditate & frigiditate ſumuntur. Ibid.
Sudores frigidi & calidi à quibus cauſis procedant. Ibid.
Sudores calidi & frigidi à nimio calore proveniunt. & quomodo id fiat? Ibid.
Sudores calidi ſunt frigidis ſalubriores. Ibid. in fine
Sudoris ſymptomatici frigidi deducitur prædictio. 286.
Sudores calidi & frigidi apparent guſtui diverſi pro diverſis humoribus, à quibus fiunt. 286
Sudor ratione humoris colorem habere poteſt, ſi fit ſymptomaticus. Ibid. in fine
Sudores à tempore diverſas ſumunt differentias. Ibid. 287.
Sudor in principiis morborum ſemper ex ſe ſymptomaticus eſt. Ibid.
Sudores ſicut aliæ evacuationes in principio ſupervenientes cur inutiles & noxij. Ibid.
Sudor periodicus duplex eſt. 288
Sudor periodicè antecedens acceſſionem, eſt ſymptomaticus lethalis. Ibid.
Sudor in principio paroxyſmi à quibus cauſis procedat. Ibid.

Suffocatio.
Suffocatio uteri q os pulſus habeat. 452
Sybilla.
Sybilla Erithrea de origine Magiæ. 583
Symptoma.
Symptomata alia ſunt propriè talia, alia impropriè. 25.
T.
Temperies Temperamentum.
Temperamentum aliud eſt ſubſtantificum, & aliud qualitativum. 49. in fine
A Temperamento dependent vires. 50
Temperamentum quibus modis lædatur. Ibid.
Nullum temperamentum indicat per ſe ſanguinis miſſionem; ſed naturale permittit, præternaturale impedit. 61. &c.
Temperamentorum variæ qualitates conſiderantur. Ibid. & 63
Temperamentum ſubſtantificum perverſum fere ſemper impedit venæ ſectionem. 62
Temperamentum naturale calidum & ſiccum parum permittit ſanguinis miſſionem. 63
Temperies calida & ſicca apta eſt ad hecticam. Ib.
Temperamentum frigidum & humidum non plenam permittit ſanguinis miſſionem. Ibid.
Temperamentum naturale calidum & humidum magis quam reliqua permittere valet ſanguinis miſſionem. Ibid.
Temperamentum calidum & humidum aptum eſt pro ſpirituum generatione, & vitæ conſervatione. Ibid. cir. fin
Temperamento ſicco quis pulſus debeatur. 448
Temperamentum nec reliquæ circumſtantiæ impediunt quominus homo habeat determinatum naſcendi tempus. 574
Temperantia.
Temperantia in cibis laudata. 663
Temperies.
Temperies calida quos pulſus appetat. 448
Tempeſtas.
Tempeſtates anni diverſos reddunt pulſus. 449
Tempus.
Tempus naſcendi nullum homini eſſe præfixum qui aſſeruerint. 573
Temporis in varias partes diviſio. 576
Tertiana Notha.
In Tertiana Exquiſita ſanguinis miſſionem non eſſe utilem putant nonnulli Recentiores. 118
In Tertiana exquiſita pendente à ſanguine, vel ab humore illi comixto ſanguinis miſſio convenit. 119
Tertiana eſt morbus magnus quatenus cor afficit, &c. Ibid.
De tempore ſanguinem mittendi in Tertiana Exquiſita explicatur Avicenna. 120
Tertianas intermittentes periculo vacare ſemper exiſtimavit Antiquitas. 121
Tertianas pernicioſas & lethales reddi deprehendit noſtra ætas. Ibid.
In Tertiana pernicioſa purgatio debet præcedere ſanguinis miſſionem. Ibid. in fine
In Tertiana pernicioſa præſcribitur tempus ſanguinem mittendi. 122
In Tertiana pernicioſa bilis duplex reperitur, quod explicatur. Ibid.
Teſticuli.
Teſticulorum præcipue virorum mirabile artificium & in quem finem. 516
Teſtes nequeunt ſemen emittere quin ſurſum verſus inguina moveantur. 523
Teſtium intra inguina occultatio non impedit generationem. 524
Teſtium intra inguina occultatio non efficit homines ſpadones. Ibid.
Theorica.
Theorica utrum praxi ſit contraria. 501
Theoricam qui adinvenerint & ampliarint. Ibid.
Theorica demonſtrativa diſcenda ante praxim, ex Galeno. Ibid.
Theorica & praxis duo medicinæ crura. Ibid.
Theoricæ in Europa Academiæ plures. Ibid.
Triſtitia.
Triſtitia plerumque fit à cauſis externis doloriſicis. 617.
Triſtitia poteſt accelerare mortem. Ibid.
Triſtitia an ſubſequatur ex quavis melancholia, & quomodo. 627. 628
Tumor.
Tumores ſuperiorum partium ſi complicentur cum bubonibus venereis aut Gonorrhœis, qualiter ſit ſanguis mittendus? inquiritur & reſolvitur. 361
Vide *Indicatio.*
Tumor in principio fluxionis qualem indicet ſanguinis miſſionem regulariter. 359
In tumoribus venereis & bubonibus Gallicis mittitur ſanguis ex pede ob metum retroceſſus, Ibid. in fine & ſeq.
Turgentia.
Turgentiæ definitio ſancitur & explicatur. 153
Turgentiæ ratio humoribus adſcribitur. 154
Turgentiæ ratio in humoribus explicatur. Ibid.
Turgentiæ ratio formalis in humoribus denegatur. Ibid.
Turgentia humorum per quid dicatur? 155

Digitized by Google

Turgentiæ conditiones adducuntur. Ibid.
Turgentiæ cauſalitas in humoribus aperitur. Ibid. in fine.
Turgentia pituitæ & Melancholiæ denegatur. 156
Turgentia non accidit ſanguini. 157
Turgentia tam objectiva quam analoga flavæ bili poteſt ſupervenire. 158
Turgentia objectiva atræ bili accidit. Ibid.
Turgentia analoga atræ bili non competit. Ibid.
Turgentes humores an & quando purgari debeant vel non? 158. 159. &c.

V.

Vanhelmont.

VAnhelmont quis, & quid de humoribus ſentiat? proponitur. 10. 11.
Vanhelmont purgationis remedium pluribus rationibus abolere nititur. 160
Vanhelmont depingitur, ejuſque inſomnia de Medicina propalantur. 10
Vanhelmont ſanguinis miſſionem ab uſu Medicinæ relegare nititur. 11. 30. 32. 33
Vanhelmont ſanguinem alio nomine Cruorem, & humores Saniem vocat. 164

Vapor.

Vapor elevatus ab aqua an differat ab illa formâ ſubſtantiali, antiqua fuit inter Philoſophos controverſia. 254
Vaporis ex aqua elevati determinatur forma. Ibid.
Vapor ex aqua elevatus in aquam redit. Ibid.
Vapor qui in corpore elevatur ex humorum viventiumve partium humida ſubſtantia habet formam ſubſtantialem diverſam. 255
Vapor ex aqua elevatus non mutat formam ſubſtantialem, benè tamen elevatus à mixtis. ibid. ubi ratio diſparitatis datur. ibid.
Vapor conſtituitur in ſpecie accidentali diverſa ab aqua. Ibid.
Vapor à calore rareſcit. 253
Vapor ex quo fit ſudor, eſt verè vapor. Ibid. Vide *Sudor*
Vapor producitur inducta levitate & raritate circa materiam aqueam. Ibid.
Vapor non generatur ex aqua, ſed ipſe eſt aqua 255.
Vapor quoferatur motu ad tertiam uſque regionem pro ſudore in controverſiam cadit. 257
Vaporum motus partim propria levitate & raritate fit ibid. in fine
Vaporum motum ad tertiam regionem pro Sudore requiſitũ coadjuvant viventis facultates. 258. 259
Vapor eſt quid inutile corpori, & tanquam excrementum petit trudi. 259.
Vaporum concretio per quam abeunt in ſudorem, procedit à cauſis locomotivis, medio impulſu, & non à frigiditate. 260
Vapor delatus ad tertiam regionem, dum mutatur in ſudorem, eodem modo concreſcit, ſicut in perichardio, dum fertur ad illud. Ibid. in fine
Vapor tertiæ regionis eodem modo, concreſcit ſicut fit in vaſis deſtilatoriis. 261
Vapor elevatus pro naturali ſudore ſic denſatur in tertia regione, ſicut denſatur pro critico ſudore in febre ardente. Ibid.

Vena.

Venarum origo conſideratur. 89
Venarum diſcrimen an obſervandum in ſanguine mittendo? Ibid.
Venæ brachij ſunt rami à jugulari orti. Ibid.
Vena jugularis à cava aſcendente procedit. Ibid.
Vena cava aſcendens à jecore ſanguinem ducit. Ib.
Per venas ad uterum tendentes fœtus alimoniam recipit. 90
Venæ ſunt vaſa communia, per quæ fit revulſio. 306
Præter venas ſunt aliæ viæ communes, quibus fit revulſio. Ibid. & ſeq.
Venæ in diverſos uſus propagantur, & ideò inter ſe differunt. 307
De venarum origine antiqua fuit inter Peripateticos & Dogmaticos controverſia. Ibid.
Venarum principium jecori adſcribitur. 308
Vena cava deſcendens prope jecur, eſt major, quàm ipſa cava aſcendens prope cor. Ibid. in fine
Venarum caudices à jecore procedunt & in ipſo implantantur. 300. 310
Vena arterialis licèt venæ retineat nomen, arteriæ retinet ſtructuram. 310
Vena arterialis aliquam habet pulſationem in principio exortus. Ibid.
Vena Porta à jecore ducit originem. 311
Venæ lacteæ cur ita dicantur? Ibid.
Venæ lacteæ ſicut & reliquæ à jecore oriuntur. 312
Venæ lacteæ habent eandem ſtructuram, ſubſtantiæ modum, conformationem & temperiem ac reliquæ. Ibid.
Venæ lacteæ in quem finem ordinentur? Ibid.
Venæ qua ratione inter ſe differant. 313
Venæ quædam à Liene originem ducunt. 314
Vena Splenetica implantatur in trunco venæ cavæ, & ad quid? 315
Venæ hæmorrhoidales unde procedant? 316 in fine
Venæ hæmorrhoidales aptæ ſunt expurgare ſanguinem redundantem & melancholiam. 317
Venarum apertiones variæ ſunt. in fine
Quadraginta ſunt venæ in tribus corporis regionibus aptæ ad phlebotomiam. 319.

Digitized by Google

Venæ aptæ phlebotomari in qualibet corporis regione enumerantur. Ibid.
In venis inferioris regionis nulla eſt differentia, quæ magis unam quam alteram cogat aperire. 320
Venæ pedis majorem habent ſocietatem cum venis o tis à cava deſcendente. 332
Venæ brachij cum venis cavæ deſcendentis. Ibid.
Venæ hæmorrhoidales cum venis portæ. Ibid.
Venarum Meſeraicarum uſus. 370
Venæ Meſeraicæ non deſerviunt pro chylo in jecur deferendo. 371
Venæ lacteæ antiquis aliquibus ignotæ. 371. in fine
Venæ portæ anatomica hiſtoria ex Andrea Laurentio. 509. & ſeq.
Item ex Valverda. 510
Venarum hæmorrhoidalium uſus. 633

Venenum.

Veneno utentium notabiles calliditates. 614
Venenorum diverſa genera. Ibid.
Venenum inditum inſtrumento lædenti majorem vim habet quàm epotum. 616

Venter.

Ventris adſtrictio & variæ illius obſervationes. 684
Vẽtris adſtrictio à quibus cauſis provenire poteſt. Ib.
Ventris adſtrictio vel lubricitas quid indicent. 686. & ſeq.
Ventris adſtrictionis varia incommoda, & plures obſervationes. Ibid. & 687
Ventris unicuique adſtrictioni quæ curatio adaptanda. 689
Ventris adſtrictiones diverſæ, & varia illarum remedia, & compoſitiones. Ibid. & 790. 691. 692

Venus.

Veneris abſtinentia quid incommodi pariat. 83
Nimius veneris uſus poteſt impedire ſanguinis Miſſionem. Ibid.
Veneris uſus inter res non naturales cenſetur. Ibid.
Veneris uſus immoderatus magna parit incom̃oda. Ibid. in fine

Ver.

Ver magis coindicat ſanguinis miſſionem quàm reliqua anni tempora. 68
Veris tempore vires magis robuſtæ ſunt. Ibid.
Veris tempeſtate aſtrorum influxus ſunt benigniores. Ibid.
Veris temperies eſt calida & humida. Ibid.
Vere aptius celebratur purgatio, quàm aliis temporibus, dum illius imminet neceſſitas. 184
Vere non eſt purgatio exercenda ſi morbi præcavendi reliquorum anni temporum intemperiem ſequantur. Ibid. in fine

Vigilia.

Vigilia inter res non naturales reponitur. 81. 82. Vigiliæ commoda. Ibid. Vigiliæ nimiæ incommoda 82 Vigiliæ nimiæ valent impedire ſanguinis miſſionem. Ibid.

Vinum.

Vinum hominibus in potum conceſſum an habeat nutriendi vim. 648. Vina medicata diverſa. Ibid. & 649. Vinum etſi largo modo poſſit dici alimentum non eſt tamen propriè cibus. 650. Vini uſus immoderatè ſumpti valde lædit ſanitatem. 664.

Vir.

Viri mulieribus multo majores ac vehementiores pulſus habent. 448.

Vires.

Vires ſunt id quo eliciuntur actiones neceſſariæ pro eſſe & operari viventis. 49. Vires à temperamento dependent. Ibid. & ſeq. A viribus non ſumitur indicatio per ſe ad mittendum ſanguinem. Ibid. Vires reponuntur inter ea quæ noſtrum corpus adintegrant, & nobis ſunt ſecundum naturam. Ibid. Vires qua ratione indicent ſanguinis miſſionem declaratur Ibid. & 51.

Vita.

Vita conſiſtit in immanentia motus. 404

Vivens.

Viventium ſine alimento varia exempla proponuntur. 664.

Vlcus.

Vlcus in utero varium. 570. in fine. Vlceris locus in utero Ibid. & 571. Vlcus uteri quodcumque periculoſum Ibid. in fine. Vlceri in interna uteri parte, quomodo & quæ applicentur remedia. Ibid. Vlceribus uteri diverſis diverſa proficua remedia. 572.

Vnguentum.

Vnguenti Armarij quanta ſit virtus ad capitis vulnera curanda. 620.

Vterus.

Vterus ſexcentorum morborum cauſa 550. Vteri inflammationis cauſæ, & quæ illius prima curatio. 570. Vide *Inflammatio*.
Vteri diverſitas in fœminis non indeterminatum facit homini naſcendi tempus. 575. Vteri geſtationes à morboſis procreatæ cauſis. 601. Vteri geſtatio inſolita, accidentia illi ſupervenientia. Ib. Vterus vas fœtum conſervans variæq; illius denominationes 601. Vterus tumens non eſt prægnantiæ naturalis infallibile ſignum 606. Vteri geſtationes diverſæ monſtruoſæ ex utroque genitæ ſemine. 608. Vteri geſtationes ex diverſis ſubſtantiis. 610

Vulnus.

Vulnerum capitis eſſentia & differentiæ proponuntur. 613. Vulnera capitis tam ſimplicia, quàm compoſita curandi varij modi. 616. 617. Vulnera capitis curandi, Magati, & aliorum modus. 618. in fine. Vulneri venenoſo qualis curatio utilis. 622. 623

FINIS INDICIS TOMI II.

A01 158112 5 146 1124

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Potus latiſſimè ſumitur pro quacumque ſubſtantia liquida quæ bibitur levandæ ſitis gratia. Ibid.
Potus naturalis quotuplex. 647
Potus quilibet cibi habet aliquam materiam admixtam, & alimentum præſtat. ibid.
Potus ſimplex aqueus an habeat aliquam nutriendi vim. Ibid. &c.
Potus artificialis eſt cibus. 648
Potus artificiales varij apud varias gentes. 649
Potus artificiales varij abſque vino componuntur. ibid.
Potus quilibet nutrit, non eſt tamen cibus. 650
Potus artificialis an frangat jejunium, cum diſtinctione loquendum. ibid.
Potus chocolatis non frangit jejunium. ibid. in fine

Prægnans.

Prægnantes qua ratione medicandæ? 87
In Prægnante ſanguinis miſſio exerceri poteſt. ibid. & ſeq.
Prægnans cum quibus præcautionibus ſit phlebotomanda ex Roderico de Caſtro. 89
In prægnante ſi ſanguis mittatur, an venarum diſcrimen ſit obſervandum, reſolvitur negative. ibid.
In prægnante ſanguis ex pede quando ſit mittendus? 90
Prægnans ob ſupervenientem Epilepſiam poteſt in pede phlebotomari. Ibid.
Prægnante una cum fœtu periclitante an liceat ſanguinem mittere? 92. 93
In prægnantibus ad vitandum aborſum juvat interdum ſanguinem mittere. 94
In prægnantibus qua ratione ſit exercenda purgatio ſ decernitur. 197. 198
In prægnantibus de cura coacta ſanguinem mittere licet ex pede. 356
De prægnantibus Hippocratis doctrina circa ſanguinis miſſionem ex pede etiam eſt intelligenda. 358.
In prægnantibus qua parte ſit mittendus ſanguis pro affectibus ſuperiorum partium, variæ referuntur opiniones. 354. in fine
Prægnantes quos pulſus habeant. 452 in fine
Prægnantes aliquæ acuto morbo correptæ ſanguine miſſo curatæ. 564

Prægnantia.

Prægnantiæ tempore quando licet phlebotomare ex pede. 566
Prægnantia inſolita, accidentia plurima illi ſupervenientia. 601
Prægnantiæ variæ ſortes. Ibid. & ſeq.
Prægnantiæ naturalis in utero nulla infallibilia ſigna. 605. & ſeq.

Princeps.

Principes Hiſpaniarum epilepſia extincti. 531 in fine

Pueritia.

In Pueritia an liceat ſanguinem mittere? gravis eſt Antiquorum Doctorum controverſia. 52. 53
A Pueritia non interdici venæ ſectionem, reſolvitur. 53. &c.

Puerpera.

Puerperam an purgare liceat? 199
In puerperis plura ſunt quæ purgationem etiam indicatam impedire valent. Ibid. & 201
In puerperis indicatione ſumpta à cauſa conjuncta, omninò denegatur purgatio. 199. 200
In puerperis qua ratione interdum concedatur benigna purgatio. 200
Morbi in puerperis quomodo fiant? 201

Pulſus.

Pulſus variæ acceptiones. 366
Pulſus dignotio utile medium ad præcognoſcendum morbi eventum. 395
Pulſus variæ definitiones. ibid.
Pulſus definitio à Galeno tradita optimè ponderatur. ibid.
Pulſus definitio à Galeno tradita, illius completè explicat naturam. 395. 396
Pulſus definitionis particulæ ſeparatim explicantur. ibid.
Pulſus motus facultas diverſa à diverſis aſſignatur. 397. 398.
Pulſus elicitur efficienter à facultate vitali pulſifica inhærente in corde & arteriis. 398
Pulſus debet fieri à facultate vitali. Ibid. & 399
Pulſus nequit fieri à calore nec raritate, nec levitate. 399
Pulſus non fit à generante efficienter, ſed ab anima, media pulſifica locomotiva facultate inhærente cordi & arteriis. 408
Pulſus dupliciter conſideratur. 410
Pulſuum primæ differentiæ tres. 422
Pulſuum octo differentiæ ex tribus primis ortæ, ad omnes alias pulſuum differentias ſupremæ. Ibid.
Pulſuum octo primæ differentiæ unde deſumantur. 423.
Pulſuum quinque ſimplices differentiæ primæ. ibidem in fine.
Pulſuum variæ denominationes. 424
Pulſus poteſt tripliciter dici magnus, parvus, aut mediocris. Ibid.
Pulſuum differentiæ aliæ propriæ, aliæ familiares, aliæ incompoſſibiles. Ibid.

Pul-

Pulſuum compoſitorum utiliores differentiæ duodecim. 425
Pulſus dividuntur in æquales & inquales. 426
Pulſus inæqualis inæqualitate ſyſtematica quomodo fiat. Ibid.
Pulſus inæqualis inæqualitate ſecundum quid quotuplex. Ibid.
Pulſus inæqualitas quomodo attendatur. 427
Pulſus inæqualitas reperitur in omnibus ſimplicibus differentiis. Ibid.
Pulſibus accidit ordo aut ordinis perturbatio. Ibid.
Pulſibus ordinatis & inordinatis quod conveniat medium. Ibid.
Pulſuum diviſio per octo differentias eſt adaquata. 428
Pulſus vehementia à ſola provenit facultate 429
Pulſus dicrotus à Galeno comparatur ictibus mallei in incudem. 430
Pulſus dicrotus tantam poteſt habere crebritatem, ut nulla in eo poſſit attendi poſitiva quies. Ibid. & 431.
Pulſus dignotioni requiſita. Ibid. & 432
Pulſus differentiis cognoſcendis requiſita. 432
Pulſus magni differentiæ qualiter cognoſcendæ. 433.
Pulſus celeritas & tarditas qualiter attendi debeat. Ibid.
Pulſus creber aut rarus qualiter cognoſcantur. Ibid. in fine.
Pulſus vehemens & languidus quomodo cognoſcantur. 434
Pulſus durus & mollis qualiter cognoſcantur. Ibid.
Pulſus Rhytmi proportio ex quo dignoſcatur. Ibid.
Pulſus inæqualitas qualiter ſit cognoſcibilis. Ibid. in fine.
Pulſus cauſa efficiens. 435. &c.
Pulſus cauſæ quot ſint. 436
Pulſus nequit variari ſine immutatione alicujus ex cauſis continentibus. Ibid.
Pulſu variato in paſſionibus animæ, immutatur etiam aliqua ex cauſis continentibus. 437
Pulſus in paſſionibus animæ non immutatur ob bonum animalis in communi, tanquam ob cauſam finalem. 440
Pulſuum differentiæ communiter aſſignatæ in paſſionibus animæ debentur illis pro materiali. Ibid.
Pulſuum differentiæ quæ ponuntur in paſſionibus animæ pro formali fiunt ex mutatione uſus. 441
Pulſuum differentiæ pro uſu adaucto quæ ponantur. 443
Pulſuum differentiæ pro uſu diminuto quæ fiant. 444.
Pulſuum differentiæ ex connexione facultatis & uſus. Ibid.
Pulſuum differentiæ ex uſu & inſtrumenti connexione. 445
Pulſuum relativorum cauſæ. Ibid.
Pulſus inæqualitas ſemper provenit à vitio inſtrumenti, vel ſaltem ipſo concomitante. 446
Pulſus intermittens in unica pulſatione tres habet cauſas. Ibid.
Pulſus inæqualitas ſingularis quas habeat cauſas. Ibid. 447.
Pulſus inæqualitatis peculiaris aliarum differentiarum cauſæ. 447. &c.
Pulſus ex rebus non naturalibus qui. 450
Pulſus magnus quid indicat. 453
Pulſus parvus quid ſignificat. Ibid.
Pulſus celer quid denotat. Ibid. & 454
Pulſus tardus quid indicat. 454
Pulſus creber quid denotat. Ibid.
Pulſus rarus quid ſignificet. Ibid.
Pulſus vehemens, quid prænunciet. Ibid.
Pulſus mollis & durus quid indicant. Ibid.
Pulſus inæquales quid prænuntient. 455. 456
Pulſus complicatæ inæqualitates proprio gaudentes nomine quid prænuntient. 455. 457

Pulvis.

Pulverum pro epilepſia curanda compoſitio. 555

Purgatio.

De purgandi ratione explicantur Sententiæ XXII. Aphoriſm. Hippocrat. 138
Purgandi rationem qui primi invenerint? & de ea tractaverint. 140
Purgatio indicatur ratione cacochymiæ. 142. 143. &c.
Purgatio non ſemper convenit ſtatim humori objectivè turgenti. 158
Purgatione regulariter evacuandi humores, qui analogia proportionis turgere dicuntur. 159
Purgationi indicatæ in ſuccis turgentibus quæ obſtent, proponuntur. Ibid.
Purgatio in lata ſignificatione quid? 160
Purgatio eſt remedium magnum & auxilium neceſſarium pro morbis curandis. 161 &c.
Purgationis auxilium omnium Philoſophorum & Medicorum, imò & Sanctorum Doctorum commendatione comprobatum. Ibid. & 162
Purgatio etiam utilis cenſenda eſt, licet quis non admittat humores in corpore. 163

Digitized by Google

Purgatione evacuari diverſas ſubſtantias quocumque nomine donentur, experientiâ conſtat. Ibid.
Purgatione pars materialis febrium auſertur. Ibid.
Purgationis definitio communis adducitur. 164
Ab Authore reijcitur. Ibid.
Purgandi indicatio ſumi poteſt reſpectu humoris etiam debita gaudentis qualitate. 165
Purgandi ratio non ſpecificatur præciſè ab humoribus qualitate peccantibus. Ibid.
Purgationis vera & integra definitio ſancitur & explicatur. Ibid.
Purgationis definitio Galen. declaratur. 166
Purgatio & evacuatio differunt. Ibid.
Purgatio & ſanguinis miſſio diverſa ratione evacuant. Ibid.
Purgatio alia eſt lenitiva & alia ſelectiva. Ibid.
Purgationes primæ regionis adducuntur. Ibid. in fine.
Purgatio ſecundæ regionis iterùm dividitur. 167
Purgationis ſelectivæ diverſitas explicatur. Ibid.
Purgatio lenitiva poteſt fieri abſque præcedente coctione. Ibid.
Purgatio ſelectiva coctionem præcedentem exigit, & quæ ſit ratio diverſitatis. 168
Purgatione lenitiva evacuandi ſucci ſunt in multiplici differentia. Ibid.
Purganda eſt ſtatim ſeroſa ſubſtantia redundans, non expectata coctione. 169
Purgatio ſelectiva quando poſſit exerceri non expectata coctione? 170
Purgatio radicativa indicatur in principio à morbis pendentibus ex nuda humorum cacochymia. Ibid.
Purgatio ſelectiva exercenda dum habemus naturam adminiculantem. Ibid.
Purgatio ſelectiva in febribus putridis utilis eſt. 171. &c.
Purgativa præcepta variis in locis tradit Galenus. 172.
Purgatio ſelectiva ad materiam febrilem evacuandam non exercenda in principiis morborum niſi materia turgeat. 173. &c.
Purgatio ſelectiva in febribus ante coctionem regulariter non eſt indicata. 174
Purgatio minorativa poteſt exerceri, ratione urgentiæ, cruda exiſtente materia. 176
Purgatio alia regularis eſt, alia coacta. Ibid.
Purgatio regularis non eſt facienda niſi ratione cacochymiæ. Ibid.
Purgatio minorativa coacta fit ratione urgentiæ. Ibid. & ſeq.
Purgatio lenitiva convenit in febre peſtilente & maligna ab initio, ſi putridi humores redundant in prima regione. 178. in fine.
Purgatio ſelectiva non convenit in principio cujuſvis febris malignæ aut peſtilentis. 179
Purgatio an debeat exerceri in principio morbi, ſumpta indicatione ab aliqua parte? dubitatur 180
Purgandi indicatio non ſumitur à parte affecta, ſed ab humore. Ibid.
Purgatio indicata ab humorum cacochymia, pluribus de cauſis impediri poteſt. 181
Impedimenta purgationem retardantia proponuntur, Ibid.
Purgatione impedita, an ſanguinis miſſio ſubrogari poſſit? inquiritur. 182
Purgatione indicata ſimul cum ſanguinis miſſione, purgatione impedita ſubrogari poteſt ſanguinis miſſio. 183
Purgatione indicata & impedita, ſi non coindicetur ſimul ſanguinis miſſio, illa ſubrogari nequit. 183
Ut purgatio ſubrogari poſſit ſanguinis miſſioni & è contra, quid requiratur? Ibid.
Purgationis loco interdum media, frictio & inunctiones ſubrogantur. 184
Purgatio Vere tutiùs quàm aliis temporibus exercetur ad vitandum imminens morbi periculũ 184
Purgatio non ſemper Vere ſed pro morbi præcavendi intemperie aliis temporibus celebratur. Ibid. in fine.
Purgatio ſelectiva tempore intermiſſionis in quo timetur recidiva, non eſt exercenda. 186
Purgatio ſelectiva non eſt utilis in Phrenitide, ſumpta indicatione ab humore firmato in cerebro. 188
Purgatio delirantibus eſt pernicioſa. Ibid.
Purgatio quando poſſit exerceri in principio Phrenitidis. Ibid.
Hippocratis doctrina de purgando phrenitico, quomodo intelligenda? 189. &c.
Purgatio ſelectiva an & quomodo poſſit exerceri in interna inflammatione. 190
Purgatio non eſt exhibenda neque in principio, neque in fine lethargi, ſumpta indicatione à materia contenta in capite 191
Purgatio ſelectiva convenit in principio lethargi, ſumpta indicatione à cauſa antecedente, ſi pituita ſit à ſanguine ſeparata. Ibid. & ſeq.
Purgatio regulariter competit ab initio in affectibus frigidis. 192
A purgatione ſelectiva morbi ſuffocantis purgatio incipienda eſt in nuda cacochymia. 193
Purgatio an & quomodo ſit exercenda in Pleuritide, maxima eſt inter Doctores contentio. 195

Digitized by Google

Purgatio qua ratione in pleuritide celebranda ſit? reſolvit Author ſumptis variis indicationibus. Ibid & 196.
Vide *Pleuritis*.
Purgatio utrum in prægnantibus celebranda, dubitatur. 197. 198
Purgatio neque in levi morbo, neque in omninò lethali celebranda eſt. 198
Purgatio in morbis periculoſis qua ratione exercenda. Ibid.
Ex purgatione carbaticæ quæ ſoleant ſequi incommoda. Ibid.
Purgatio an fieri liceat in puerperis, inquiritur. 199.
Purgatio in puerperis denegatur ſumpta indicatione à cauſa conjunctâ. Ibid. & 200
Purgatio benigna celebrari poteſt interdum in puerperis, prout declaratur. 200
Purgatio an conveniat pro Diarrhœa, ſuperveniente febre? anceps quæſtio eſt. 201
Vide *Diarrhœa*.
Purgatio an ſit utilis pro dyſenteria curanda, cum diſtinctione reſolvitur. 205. &c.
Vide *Dyſenteria*.
Purgatio in intervallo recidivæ ſalubris non exercenda. 477. 478
Purgationis minorativæ diſputatio prima. 479
Purgatio minorativa à pluribus controvertitur. 489.
Purgatio minorativa non conſtituitur in hoc quòd ſit evacuatio humorum crudorum in principio cujusvis morbi facta. 490
Purgatio ſelectiva quæ in principio, aut augmento ſit, materia jam ſupernatante, non eſt minorativa. Ibid.
Purgationis minorativæ definitio, & ejus per ſingulas particulas explicatio. 490 &c.
Purgatio ſelectiva nunquam debet exerceri in febribus putridis de cura regulari, niſi materia morbifica ſupernatet, fiat cacochyma, & indicet purgationem. 491. 492
Purgationis tempus à Galeno deſcribitur. 492
Purgatio minorativa poteſt exerceri de cura coacta, materia morbifica cruda exiſtente, neque à ſanguine ſeparata. Ibid. in fine.
Purgationis minorativæ plura exempla. 493
Purgatio minorativa eſt neceſſaria. 494
Purgationis minorativæ exercitium multis fundamentis probatum. Ibid. & 495

Putredo.

Putredo ſupervenire poteſt in omnibus humoribus, eosque ad cacochymiam reducere, quâ indicant purgationem. 236

Pus.

Pus exiens ab abſceſſu uteri rupto, per quas vias poſſit expurgari. 570

Q.

Quartana febris.

Quartana febris à melancholia producitur, & fovetur. 14
Pro Quartana curanda variant Doctores circa ſanguinis miſſionem. 124
In Quartana pendente à melancholia ſanguini commixta, exerceri debet ſanguinis miſſio. 124. in fine.
Quartana non pendet ex ſanguine, ſed ex melancholia. 125
Pro Quartana curanda quæ vena aperienda ſit, dubitant Doctores. Ibid.
Quartana fovetur interdum à vitio jecoris, interdum vitio lienis. 126
Quartana pendente ex vitio jecoris ex quolibet brachio, & ex quavis vena ſanguis mitti poteſt. Ibid.
In Quartana orta à liene mittitur ſanguis ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus externis. 127

Quies.

Quietes duplices. 418
Quietes poſitivæ quæ fiunt à facultate pulſifica, ſunt partes eſſentiales illius. Ibid in fine.
Quies interna in pulſu nequit tactu percipi. 423

Quotidiana febris.

In Quotidiana an & quando conveniat ſanguinis miſſio. 123

R.

Recidiva.

Recidiva quid ſit? definitur. 185
Recidiva alia eſt propria, ſeu legitima, alia impropria, ſeu illegitima. Ibid.
Recidiva quâ ratione ſuperveniat? Ibid.
Recidiva ſi timeatur, non poteſt materia morbifica evacuari, purgatione ſelectiva non indicata. 186.
Recidiva ſuperveniente exercetur ſanguinis miſſio, & non purgatio, niſi coctione peracta. 186
Recidivæ nomen unde. 460
Recidiva quid ſignificet apud Medicos. Ibid.

Digitized by Google

Recidiva apud Medicos in latiori ſignificatione ſumpta, ſolius morbi reditum non ſignificat. Ibid.
Recidivæ propria acceptio. 461
Recidivæ morbi definitio. Ibid.
Recidivam debet præcedere ſolutio integra primi inſultus morbi. Ibid. in fine.
Recidivæ reditus debet eſſe ex vi primi morbi occaſionaliter, ſeu cauſaliter. 462
Recidiva quotuplex. Ibid.
Recidiva propria quotuplex. Ibid.
Recidiva illegitima duplex. 463
Recidiva, & primus morbi inſultus ſunt idem numero morbus. 464. in fine.
Recidivæ non advenit eadem pars morbi, ſed novus inſultus. 465 in fine.
Recidivæ legitimæ ſupervenit recidiva ex humore qui ex primo morbi inſultu remanſit. 466
Recidiva triplex. 467
Recidiva legitima pejor, & periculoſior, comparativè ad minùs legitimas. Ibid.
Recidiva benignior, quàm primus morbi inſultus, ſi in illo ſalubria præceſſerunt ſigna. 468
Recidiva prava periculoſior, quàm morbus in primo inſultu. Ibid.
Recidiva perniciosa periculoſior, quàm morbus in ſua radice. 469
Recidiva perniciosa quomodo dignoſcatur. 470
Recidivæ legitimæ propria & immediata cauſa quæ. 472
Recidivæ cauſæ coadjuvantes ſunt cauſæ remotiores, & variæ ſunt. 473
Recidivæ illegitimæ cauſæ duæ. Ibid. in fine.
Recidivæ legitimæ cauſa efficiens. 474
Recidivam varia prænuntiantia ſigna 475. 476. &c.
Recidiva illegitima debet præcaveri à Medico dum timetur. 477
Recidiva perniciosa dum timetur quid ægris conſulendum. Ibid.
Recidiva legitima dum timetur poteſt exerceri ſanguinis miſſio. Ibid.
Recidiva ſalubris purgationem renuit. 478

Refrigeratio.

Refrigeratio multipliciter corpori accidere poteſt, 85.
Refrigeratio an, & quomodo valeat impedire, vel non ſanguinis miſſionem, pluribus diſtinctis reſolutionibus declaratur, 86. &c.
Vide *Remedium*.

Remedium.

Remedium refrigeratorium an ſit ſanguinis miſſio. 107.
Remedium quodlibet ſuo tempore exhibendū. 108
Remedium quod uno tempore proficuum eſt, paulo pòſt in venenum mutari poteſt. Ibid.
Remediis extremis, ubi non eſt alia ſalutis via, utendum eſt. 177
Remedium aliquod quamvis non ſit indicatum de cura regulari, de cura coacta exercendum eſt. Io.

Revulſio.

Revulſio per ſe petit fieri ſemper ad diſtantiora ac oppoſita cum directione. 37
Revulſio eſt, per quam intendimus avertere humores, & impedire ruentes in partem nondum in illa firmatos. Ibid.
Revulſio differt ab evacuatione, & derivatione. Ibid 37. 38.
Revulſio non ſolùm per venas, ſed & per alias vias fieri poteſt. 38
In revulſione quæ requiratur rectitudo? declaratur, 39.
Revulſionis definitio proponitur. 296
Revulſionis prima diviſio adducitur. Ibid. &c.
Revulſio quibus auxiliis perficiatur? 297
Revulſoriæ ſanguinis miſſionis quod ſit indicans? diſcordes ſunt Authores. Ibid.
Vide *Sanguinis miſſio.*
Revulſio per quam partem fieri debeat, diſceptant Juniores. 300
Revulſio ex ſe fieri petit à parte contraria diſtantiori, ſecundùm eam diſtantiam, per quam illam intendimus. 301
Revulſioni non eſt eſſentiale avertere ad originē. 303
Licèt id plurimùm illi conveniat. Ibid.
In Revulſionibus rectitudinem obſervandam eſſe ſancivit Hippocrates. 304
In Revulſionibus ſervanda eſt rectitudo verſus omnes poſitionis differentias. 305
Revulſio fit per vaſa communia, & quæ illa ſint? variant Doctores. 306
Vaſa communia, per quæ fit revulſio, ſunt venæ, inteſtina, & aliæ viæ communes quæ referuntur. Ib.
Revulſio curatoria humoribus ad ſupernas corporis regiones fluentibus qua parte fieri debeat, ex Galeno. 346. 347. &c.
Revellendi ex pede traditur occaſio. 349. &c.
Galenus docens revulſionem debere fieri ad partem contrariam, quomodo intelligendus. 347, 350. 351.
Revulſio ex pede pro præcautione utilis eſt. 349 350.
Revulſio curatoria qua parte exercenda ex Hippocrate. 352. &c.

Digitized by Google

In revulſione curatoria interdum ex pede, interdum ex brachiis Doctores plus minusve nocumenti experti ſunt, & unde id contingat? 353
Revulſio petit quandoque exerceri ex ſuperioribus, quandoque ex inferioribus partibus. 353
Revulſio in quibus fieri non debeat. 359
Revulſio quæ fit ſanguinis miſſione, potentior eſt, quàm quæ ligaturis aut cucurbitulis efficitur. 365.
Revulſio celerior, & præſtantior eſt ex brachio, ſi morbus à jecore, aut ramulis cavæ aſcendentis foveatur, aliàs ſecus. 353. 365

Rhytmus.

Rhytmi nomen unde derivatum. 425
Rhytmus & proportio inter motum compreſſionis & dilatationis. Ibid.
Rhytmi æqualis tres differentiæ. Ibid. in fine.
Rhytmi inæqualis ſex differentiæ. 426
Rhytmus quid ſignificet. 455

S.

Sanguis.

Sanguis poteſt corrumpi intra venas. 698
Sanguis quibus modis vitiari poſſit? 47 48
Sanguis an differat à cruore. 46. 47
Sanguis ſumitur dupliciter, vel pro tota maſſa ſanguinis quatuor humores continente, vel pro ſolo ſanguine quarto humore. 141
Sanguis tripliciter reliquos humores continere poteſt. Ibid. in fine.
Sanguis turgentiam acquirere non poteſt. 157
Sanguis dupliciter poteſt per poros evacuari. 268. in fine.
Sanguineus ſudor naturaliter datur. 168. in princ. Vide *Sudor.*
Sanguis qui in jecore generatur, alter dicitur venalis, alter arterialis. 309

Sanguinis miſſio.

Sanguis, & reliqui humores morbos magnos producunt, & fovent. 8. 9. Vide *Cruor.*
Sanguis proportionatus intra venas eſt Nectar vivificum. 15
Sanguis vitium poteſt contrahere in motu. 16
Sanguis quod vitium ex motu acquirat? exponitur. Ibid.
De ſanguinis miſſione variæ Sectarum opiniones referuntur. 29. 30
Sanguinis miſſio uſt utile remedium pro curandis morbis magnis ex vitio ſanguinis pendentibus. 30. 31.
Sanguinis miſſionem in Medicina reprobantium fundamenta evertuntur. 32
Sanguinis miſſionis definitiones aliquot referuntur. Ibid.
Sanguinis miſſionis optima definitio ſancitur, & explicatur. 33
Sanguis ſectâ venâ à quo moveatur? plures proponuntur opiniones. 33. 34
Sanguinis motus localis vera cauſa traditur. 34 in fine. &c.
Sanguine fluente, ſectâ venâ, reliqui humores evacuantur, & unde ille motus? 35
Sanguinis miſſio, in ordine ad ſuum indicans triplex eſt. Ibid.
Sanguis mittitur ob vitium in Quanto, in Quali, & in motu. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio ratione loci, à quo intenditur evacuatio triplex eſt, Evacuatoria, Revulſoria, & Derivatoria. 35. 36
Sanguinis miſſionis ex parte finis plures enumerantur differentiæ. 36
Sanguinis miſſio ratione partis in qua exercetur, iterum duplex eſt. Ibid.
Sanguinis miſſio revulſoria quæ ſit? Ibid. & ſeqq. Vide *Revulſio.*
Sanguinis miſſio eſt auxilium magnum. 39

Sanguinis miſſionis indicans.

Sanguinis mittendi indicatio à quo deſumatur? variæ Authorum ſententiæ, & rationes adducuntur, & refelluntur. 40. 41. 42
Sanguinis miſſionis genericum indicans eſt morbus magnus. 43
Sanguinis miſſionis proprium indicans per ſe determinatur. 44
Qualis morbus magnus valeat indicare ſanguinis miſſionem? 45
Doctorum rationibus circa indicans ſanguinis miſſionis ſatisfit. Ibid. & ſeqq.
Sanguinis miſſio indicatur, ſeu vitium accidat cruori ſive ſanguini, prout dicit maſſam ſanguinariam. 47
Sanguinis miſſio non indicatur per ſe ex morbi magnitudine, & ſpecifice. Ibid.
Sanguinis miſſio an ſumat indicationem à viribus? 50.
Sanguinis miſſio non indicatur ab ætate per ſe. 52. in fine.
Sanguinis miſſionem qualiter ætas permittat, profertur. 53
Sanguinis miſſio an poſſit exerceri in pueritia. Ibid. &c.

Digitized by Google

INDEX

Sanguinis miſſio non contraindicatur à ſenectute. 57.
Sanguinis miſſionem nunquam indicat Cacochymia. 59
Sanguinis miſſio ab humore turgente nunquam indicari poteſt 61
Sanguinis miſſio an indicetur ex temperamento? Ibid. &c.
Sanguinis miſſio an & quomodo indicetur ex temperamento ſubſtantifico? 62. in fine.
Modus indicandi ſanguinis miſſionem ex temperie qualitativa calida & ſicca proponitur. 63
Sanguinis miſſionem qua ratione indicet temperamentum frigidum, & humidum. Ibid.
Sanguinis miſſio quomodo indicetur à temperie calida, & humida? Ibid.
Sanguinis miſſio an indicetur ab accidentibus morbum concomitantibus, inquiritur. 64
Sanguinis miſſionem accidentia pathognomica nec coindicant, nec contraindicant. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſionis à ſymptomatibus qualiter fiat contraindicatio? 65
Sanguinis miſſio contraindicatur ab accidentibus criticis. Ibid.
Sanguinis miſſio contraindicatur magna ex parte in corpore gracili. 66
Sanguinis miſſionem difficilè patitur corpus obeſum. Ibid.
Sanguinis miſſionem indicat corpus carnoſum venæ latæ, &c. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio an & quomodo coindicetur ex variis anni temporibus 67 68
Sanguinis miſſionem Ver magis, quàm reliqua anni tempora coindicat. 68
Sanguinis miſſionem magna ex parte coindicat conſuetudo. 70
Sanguinis miſſionem indicatam impedit cruditas primæ regionis ſuperabundans. 71. 72
Sanguinis miſſio an & quomodo indicetur, vel impediatur, dum adſunt crudi humores in ſecunda regione. 73. &c.
Sanguinis miſſionem an contraindicet cruditas humorum in tertia regione, diſtinctis reſolutionibus ſtatuitur. 76
Sanguinis miſſionem coindicandi, vel contraindicandi vis magna aeri tribuitur. 77. in fine.
Sanguinis miſſio an & quando ab animi paſſionibus impediri poteſt. 78 &c.
Sanguinis miſſionem magna ex parte ingens dolor impedire poteſt. 81
Sanguinis miſſio ob nimias vigilias impediri poteſt. 82.
Sanguinis miſſionem plerumque impedit Veneris uſus. 83
Sanguinis miſſio an debeat exerceri menſtruis ſupervenientibus? 84
Sanguinis miſſio impeditur ratione frigoris acceſſionum. 86
Sanguinis miſſio non impeditur ex levi perfrigeratione cutanea. Ibid.
Sanguinis miſſio lethalis eſt in perfrigeratione interna. Ibid.
Sanguinis miſſio an impediatur in morbis ortis ex frigidis humoribus. Ibid in fine &c.
Sanguinis miſſio non impeditur in prægnante ſervata debita quantitate. 87. in fine.
Sanguinis miſſio in quacumque vena brachij utriuſvis in prægnante fieri poteſt cum æquali utilitate. 88
Sanguinis miſſio ex pede fieri poteſt in gravidis, ſi urgeat Epilepſia, morbusve alius periculoſus. 91
Sanguine miſſo in prægnante abortum non ſemper ſequi docuit experientia. 91. & 92.
Quòd ſanguis mitti poſſit abſque periculo abortus cum aliis obſervavit Author. Ibid.
Sanguine miſſo ex pede in prægnante Medicus non intendit aborſum, & ideo immunis à pœna. Ibid. 92.
Per ſanguinis miſſionem an liceat matrem à periculo liberare, fœtu periclitante? 93
Vide *Aborſus*.
Sanguinis miſſio an ſit remedium præſervativum aborſus, inquiritur. 93. &c.
Cum diſtinctione reſolvitur. 94
Sanguinis miſſio in quibus caſibus præſervet ab ortu. Ibid.
Sanguinis miſſio non eſt per ſe cauſa abortus. 95
Sanguinis miſſio dum exercetur in prægnante ad quid fiat? Ibid.
Sanguinis miſſio nunquam per ſe indicatur in febre Diaria, quæ naturâ ſit talis. 96
Sanguinis miſſio qua ratione indicetur in febre Diaria. Ibid.
Sanguinis miſſio nunquam indicatur in febre Hectica. 97
Sanguinis miſſione non ſolùm bilis, ſed etiam ſanguis & pituita evacuantur, & inde damnoſa Hecticis. 98
Sanguinis miſſio exerceri poteſt in Hectica complicata cum Humorali, & quomodo. Ibid.
Sanguinis miſſio convenit in febribus ortis ex humorum putredine. 99
Sanguinis miſſione evacuatur cauſa, à qua febris putrida cauſatur. 100.

San-

Digitized by Google

Sanguinis miſſio in ſolis febribus putridis ex vitio ſanguinis, vel alterius humoris ſanguini commixti pendentibus fieri licet. 101. 102
Sanguis non mittendus in febribus quæ pendent ab humoribus cacochymis. Ibid.
Sanguinis miſſio an debeat ſolùm exerceri evacuationis causâ, an etiam revulſionis in febribus, latè diſputatur. 103
Sanguinis miſſio evacuatoria indicatur in febre humorali, ſi humor fluat ad focum putredinis. 105.
Sanguinis miſſio evacuatoria & revulſoria ſimul, quando indicatur in febre humorali. Ibid.
Sanguinis miſſio non indicatur ut remedium per ſe refrigeratorium, ſed ſolùm per accidens. 107
Sanguinis miſſio ſumpta occaſione exercenda. 108
Sanguinis miſſio in febribus putridis pendentibus ex vitio ſanguinis ſtatim à principio exercenda. 109. &c.
Sanguinis miſſione humores non extenuantur, nec impelluntur, nec permiſcentur. Ibid. in fine.
Sanguis quòd interdum exeat purus, unde contingat? Ibid.
Sanguinis miſſio in augmento febris putridæ, debet exerceri, ſi in principio non fuerit miſſus ſufficienter. 111
Sanguinis miſſionem cur Galenus prohibeat in ſtatu? Ibid.
Sanguinis miſſio cùm poſſit interturbare coctionem in ſtatu, ſi poſſibile ſit, cohibenda. Ibid.
Sanguinis miſſio in ſummo rigore ſæpè convenit. 112.
Quod explicatur. Ibid. &c.
Sanguinis miſſio in febrium humoralium univerſali declinatione evacuationis, & attemperationis causâ exerceri poteſt. 113. in fine.
Sanguis non eſt mittendus in febre pendente ex humore cacochymo ſeparato à ſanguinis commixtione, & ſupernatante. 106. 115
Neque in declinatione, neque alio quovis morbi tempore, nec revulſionis, nec ventilationis causâ. 115.
Sanguinis miſſio in febre humorali cur non indicetur in declinatione morbi. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio quando poſſit exerceri in febribus ab humore cacochymo pendentibus? 116
Sanguinis miſſio ex quo fine indicari debeat. Ibid.
Sanguinis miſſio in febris continuæ putridæ intermiſſione, aut declinatione exerceri debet. 117
Sanguinis miſſio in Tertiana exquiſita an ſit utilis, dubitatur. 118
Sanguinis miſſio in Tertiana exquiſita exerceri debet, cujus cauſa antecedens eſt ſanguini commixta. 119
Sanguinem mittendi in Tertiana exquiſita tempus præſcripſit Avicenna, cujus doctrina declaratur. 120.
Sanguinis miſſionem præire debet purgatio in Tertiana perniciosa. 121. in fine.
Sanguine miſſo ſucceſſione ad id quod evacuatur refluunt humores. 122.
Sanguis quando mittendus in Tertiana exquiſita, ſtatuitur. Ibid.
Sanguinis miſſio exercenda in Quotidiana, dum pituita manet ſanguini commixta. 123
Sanguis an & quomodo mittendus in Quartana, variant Doctores. 124
Sanguinis miſſio utilis eſt in Quartana pendente à melancholia ſanguini commixta. Ibid. & 125
Sanguinis miſſio debet exerceri attentis viribus, & proportionata quantitate. 125
Ex qua vena ſanguis mittendus ſit in Quartana, Dogmatici ſentiunt. Ibid.
Sanguis ex quacumque vena, & ex quovis brachio mitti poteſt dum Quartana pendet ex vitio jecoris. 116
Sanguis non ex brachio, vel ex pede, aut venis hæmorrhoidalibus mittendus, dum Quartana pendet ex liene. Ibid.
Sanguinis miſſio debet exerceri in omni febre maligna pendente ex vitio ſanguinis, vel alio humore illi commixto, præcipuè in primis morbi diebus. 127
Sanguinem mittere in febre puncticulari convenit. Ibid.
Sanguinis miſſio exerceri non debet in febre puncticulari maculis apparentibus, aliiſve criticis excretionibus modo natura potentior videatur. 129. in fine.
Sanguinis miſſio exerceri poteſt in febre maligna, maculis apparentibus, etiam dum dubia eſt naturæ victoria. 130. &c.
Sanguinis miſſione perficiendum quod deficit ſupervenienti evacuationi. 131
Sanguine miſſo dum apparent excretiones cutaneæ, natura uberiùs proſequitur evacuationem Ibid.
Sanguinis miſſio exerceri debet in febre peſtilente pendente à ſanguine, aut humoribus illi commixtis, ſi vires permittant. 133
Sanguis ex quo loco mittendus ſit in febribus peſtilentibus, & malignis, vocatur in dubium. Ibid. in fine.

Digitized by Google

Sanguinis miſſio exerceri debet majori ex parte, ex brachij venis in febribus peſtilentibus, & malignis. 134
Sanguinis miſſio in febribus peſtilentibus magis indicatur ut remedium evacuatorium, quàm revulſorium. Ibid.
Sanguinis miſſioni à venis pedum quando locus ſit in febribus peſtilentibus, & malignis. 135
Sanguinis miſſio non debet exerceri in febre peſtilenti orta ex humoribus cacochymis, & ſeparatis à ſanguine. 136
Sanguinis miſſio an poſſit ſubrogari purgationi impeditæ. 182, 183
Sanguinis miſſio in recidiva potiùs indicatur, quàm purgatio. 186
De ſanguine mittendo ex pede in febribus putridis, & morbis fluxione ortis in ſuprema corporis parte, orta eſt inter Medicos Hiſpalenſes controverſia. 289
Sanguinis miſſio ratione loci dividitur in evacuatoriam, derivatoriam, & revulſoriam. 290
Sanguinis miſſionis prædicta diviſio optima eſt, & admittenda. Ibid.
Sanguinis miſſio evacuatoria indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quanto, aut quali. 292
Sanguinis miſſio derivatoria medium locum tenet inter revulſoriam, & evacuatoriam. 293 294
Sanguinis miſſio derivatoria à quo indicetur? reſolvitur. 293. in fine.
Sanguinis miſſio revulſoria à quo indicetur? 298
Sanguinis miſſio revulſoria non ſolùm indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, prout movetur, ſed prout aptus moveri. 299
Sanguinis miſſione revulſoria quid intendat Medicus? 301. 302
Sanguinis miſſio revulſoria à qua parte fieri debeat? 301
Sanguinis miſſio revulſoria ut plurimum petit fieri à dextra regione 303
Sanguinem mittere in omnibus febribus putridis ſaluberrimum eſſe ſancivit Galenus. 321
Sanguinis miſſio non indicatur ab humoribus pendentibus ex humorum cacochymia. Ibid.
Sanguinis miſſio ſaluberrima tantum eſt in febre putrida pendente ex vitio ſanguinis, vel alio humore illi commixto. 322
Sanguinis miſſionem in febribus putridis fieri debere ex pede nonnulli Moderniores exiſtimant. 323.
Sanguinis miſſio in omni febre ut putrida, debet fieri ex brachijs, juxta Galeni doctrinā. Ibid. in fin.
Sanguinis miſſio revulſoria ex pede quibuſdam febribus eſt deneganda. 328
Sanguinis miſſio revulſoria non indicatur in febribus putridis, licèt aliqua humorum portio reperiatur. 329
Sanguinis miſſionis duplex indicatio interdum reperitur in febribus. Ibid. in fine.
Sanguinis miſſio evacuatoria & revulſoria ratione complicatæ indicationis concurrere poſſunt. 331
Sanguinis miſſio quomodo exercenda in febre putrida, ſuperveniente affectu indicante revulſoriam. 332
Sanguinis miſſio etiam revulſoria debet fieri ex venis quæ communicationem habent cum parte affecta. 333
Sanguis an ſit ex pede mittendus in febre maligna, & peſtilente? dubitatur. 334
Sanguinem mittendum ex brachiis in febribus peſtilentibus ſanxit Author. 335
Sanguine miſſo ex brachiis in morbis malignis, fit evacuatio per accidens, & revulſio per ſe. 336 in fine.
Sanguis mittendus in febribus malignis, & peſtilentibus ex venis quæ majorem habent communicationem cum parte affecta. 337
Sanguinis miſſio quomodo exercenda, ſi timeatur foveri febrem ex vitio ſanguinis, in ramis cavæ deſcendentis. Ibid.
Sanguinis miſſio an, & quomodo ſit remedium refrigeratorium, diſquiritur, & reſolvitur. 345
Sanguinis miſſio revulſoria curatoria ſtatuitur ex Galeno, & ejus doctrina explicatur. 346. 347. &c.
Sanguine miſſo ex pede pro cautione, datâ occaſione utilis eſt. 349
Sanguinis miſſio revulſoria curatoria qua ratione exercenda ex Hippocrate in morbis ſuperiorum regionum. 352. &c.
Sanguis mittitur ex brachijs, ſuperveniente in ſuperioribus regionibus inflammatione. Ib. in fin.
Sanguis mittitur ex pedibus in ſuperiorum regionum morbis, ſi ſuperveniant menſtrua, lochia, aut hæmorrhoides. Ibid. & 355
Sanguinis miſſio ex pede, in quibus cauſis fieri liceat, & debeat in gravidis? 356
Sanguinis miſſio revulſoria fieri debet ex pede in prægnante, ſi epilepſia lethaliſvè alius morbus ortus ſit ex uteri inflammatione, vel humoribus in illum fluentibus. Ibid.
Sanguinis miſſionem fieri ex pede ſemper expedit in Gonorrhæis, alijſque bubonibus ſimilibus. 357 &c.

Digitized by Google

Sanguinis mittendi eadem eſt ratio, quoad locum, in Gonorrhœis, ac in peſtilentibus bubonibus. 560
Sanguinis miſſio ex brachio cur prohibeatur menſtruis ſupervenientibus? Ibid.
Sanguinis miſſio revulſoria indicata per venas brachij & pedum in affectibus complicatis quæ ſit præſtantior, reſolvitur. 361. 362
Sanguinis miſſio fieri debet ex pede in Gonorrhœa cum affectibus diverſæ ſpeciei complicata. Ibid.
Sanguine miſſo ex pede in bubonibus gallicis complicatis cum aliis affectibus, major ſubſequitur utilitas. 362
Sanguinis miſſio exercetur diverſimodè menſtruis ſupervenientibus. 363. Vide *Menſtrua.*
Sanguis qui generatur in liene, per quas vias feratur in jecur. 376
Sanguis totus in jecore genitus, & aliundè receptus continuò refluit ad cor. 377
Sanguinis motus in venis quomodo fiat. 378 379
Sanguis à minoribus venis ad majores fertur. 379
Sanguis fertur ad cor per circulationem. 382
Sanguis ob quas utilitates fertur ad cor. Ibid & ſeq.
Sanguis elaboratus in corde ſimul cum ſpiritibus truditur in arterias. 384
Sanguis, & ſpiritus vitales truduntur per Aortam in reliquas arterias, & per univerſas corporis partes. Ibid.
Sanguis communicatur venis per arterias, & per anaſtomoſes irans colatur. 386
Sanguinis motus diverſæ opiniones. 387 388.
Sanguis non movetur ab impulſu ex cordis compreſſione communicato per venas & arterias 388
Sanguis non movetur per venas & arterias à calore, à levitate, nec à gravitate tanquam à cauſis per ſe moventibus. 388
Sanguis movetur per arterias, & venas ab attrahente, & expellente facultate gradus vegetativi. 390
Sanguis habet omnia requiſita ut moveatur in arteriis. 391
Sanguinis duplex acceptio. 480
Sanguis poteſt mitti ſine plenitudine ſecundùm quid dicta. 488
Sanguis fit naturæ inutilis dupliciter. Ibid.
Sanguis non ſemper mittendus ex pede in principio cujusvis morbi. 503
Sanguinis miſſio, & ut quodlibet aliud remedium exerceatur, duo prærequiruntur. 540
Sanguis lochialis ab utero ad caput refluens quos morbos cauſet. 551. 552
Sanguis in puerperis acuto morbo, & in ſuperioribus partibus correptis, ex brachio nunquam mittendus. 554
Sanguinem mittendi ex talo nova Practicantium doctrina modum introduxit. 555
Sanguis ex utero gerentibus an in aliquibus caſibus mittendus. 563
In quo caſu in gravidis ratione fœtus ſit mittendus. 564
Sanguis mittendus in ægrotantibus, vel paratis ægrotare, vel ob plenitudinem, vel ob cacochymiam, vel propter utrumque. 565
An in gravida ſit mittendus ex pede matris morte imminente. 568
Sanguis menſtruus in lactante motus varia cauſat incommoda, tum in matre, tum in fœtu, & quare. 593. in fine.
Sanguinis menſtrui malignæ qualitates. 594

Semen.

Semen prolificum ex parte viri neceſſarium principium in omni viventis generatione. 516
Semen prolificum ſolâ vi teſtiũ poteſt generari. Ib.
Semen viri non eſt neceſſarium pro moræ generatione. 604
Semen fœmineum abſque virili ſemine nequit producere ſibi ſimile in ſpecie. Ibid.

Senectus.

Senectus quid, & quotuplex. 56. &c.
Senectutis incommoda. Ibid. & 57
Senectus an contraindicet omninò ſanguinis miſſionem reſolvitur negativè. Ibid.

Seroſa ſubſtantia.

Seroſa ſubſtantia duplex in venis reperiri poteſt. 150
Seroſa ſubſtantia eſt humorum pars. Ibid.
Seroſa ſubſtantia in ſtatu naturali moderata, à renibus attrahitur, redundans venis ſupernatat. Ibid.
Seroſa ſubſtantia redundans non expectata coctione purganda. 169
Seroſa ſubſtantia eſt inutilis, & excrementitia. Ibid.
Seroſa ſubſtantia alia eſt ſub humorum forma remanens, alia ſeparata, & ſupernatans. Ibid.
Seroſa ſubſtantia an poſſit alia coctione in benigniorem ſtatum reduci. Ibid.

Signum.

Signa pathognomica & propria Eunuchorum, & Spadonum. 522

Somnus.

Somnus inter res non naturales reponitur. 81, in fine
Somnus cum moderamine profanitate juvat. Ibid.
Somni moderati magna commoda ſunt. Ibid.
Somnus quos pulſus habeat. 81

Digitized by Google

Spadò.

Spadones quidam homines, quibus in curatione non ſunt avulſi teſticuli an ſint habiles ad contrahendum matrimonium. 515

Spadonum ad coeundum validorum matrimonia à quo tempore irrita,& prohibita. 518

Sphygmica.

Sphygmica unde ;. & ad quid deſervit. 366

Sphygmicæ artis partes. Ibid.

Ejus phyſiologia. 393. in fine. &c.

Sphygmicam Galenus non docuit. 394

Ipſam tamen percalluit. 395

Ejus cognitio utilis, & neceſſaria Medico. 394

Spiritus.

Spiritus vitales poſſintne moveri per arterias ab facultatibus,à quibus movetur ſanguis. 392

Moventur à corde in reliquas partes,& è converſo. 393.

Spiritus vitales & ſanguis non moventur per eaſdem vias, neque ob eundem finem. Ibid.

Alij in venis ſunt commixti ſanguini, alij ſeparati. Ibid.

Nequeunt à ſe moveri in paſſionibus animæ. 439

Nequeunt moveri à facultatibus gradus vegetativi in paſſionibus animæ. Ibid.&c.

Spiritus vitales in paſſionibus animæ expelluntur, aut trahuntur ad partes à facultate vitali,ut partes operentur. 441

Non reſolvuntur per fontanellæ, & cauterij apertionem. 543

Stomachicus.

Stomachici quos pulſus habeant. 452

Sudor.

De ſudore corporis humani qui tractaverint. 242

Sudor poteſt homini tripliciter accidere. 243

Sudorem naturalem intra ſtatum ſanitatis corpori humano accidere poſſe probatur. Ibid. in fine, & ſeqq.

Sudor reponitur inter ea,quæ excernuntur, aut retinentur. 244

Naturalis ſuparvenit homini ex inſolutione, & exercitio. Ibid.

Sudor in homine ſano quomodo fiat. Ibid.

Ejus variæ definitiones adducuntur. Ibid. in fine.

Generice ſumpti proponitur definitio, & explicatur. 245

Sudor naturalis definitur. Ibid.

Soli animali accidit. 246

Ejus materia quæ. Ibid.

Sudoris animalia quædam incapacia ſunt. Ibid.

Ejus ſunt incapacia lapides, plantæ, & alia mixta non animalia. 247

Sudor,ſeu lachrymæ ex columnis ſepulchri Chriſti Domini miraculosè effluunt. Ibid.

Sudaſſe lapides, & columnas in perſecutione Maximini etiam miraculo adſcribitur. Ibid.

Sudor verus eſt intrà genitus, & extrà miſſus. Ibid.

Sudor plantarum impropriè dicitur. Ibid.

Sudor eſt excrementum tertiæ regionis. 248

Ad ſudorem naturalem quatuor prærequiruntur actiones,quarũ prima eſt copioſa evaporatio. Ib.

Sudor naturalis non fit ſi calor eſt debilis. Ibid.

Sudor ex humida materia non fit, niſi ea in vaporem mutetur. Ibid.

Secunda ad ſudorem actio prærequiſita aſſignatur, nempe propulſio vaporum ad tertiam regionem. 249

Tertia pro ſudore actio eſt vaporis concretio in tertia regione. Ibid.

Quarta pro ſudore actio eſt expulſio per poroſitates cutis. Ibid.

Sudor naturalis non eſt excrementum tertiæ regionis. Ibid.

Sudoris materia nempe omnis humida ſubſtantia intra corpus exiſtens conſignatur in genere. 250

Sudoris aptior materia eſt potulenta ſubſtantia, & humorum ſerum. 251

Sudor copioſus ſequitur ex potu aquæ copioſo æſtatis tempore. Ibid.

Ex ſudore nimio ſitis accidit. Ibid.

Sudoris, & urinæ eadem eſt materia. Ibid.

Sudor ſæpiùs melancholicis accidit. Ibid.

Sudoris indicium eſt urinæ ſuppreſſio. Ibid.

Sudoris materia eſt humorum ſubſtantia, humiditates, & vivens quælibet humida pars. Ibid.

Sudor quomodo dicatur excrementum tertiæ regionis. 252

Quæ ſit cauſa efficiens evaporationis requiſitæ pro ſudore naturali,exponitur.253. Vide *Calor*.

Evaporatio pro naturali ſudore prærequiſita utilis eſt pro ſanitate conſervanda. 256

Vide *Vapor*.

Vaporum motus pro ſudore requiſitus propria raritate,& levitate partim perficitur, partim à viventis facultate. 257. 258. in fine.

Ad ſudorem tertius modus requiſitus eſt vaporum concretio, quæ fit à cauſis locomotivis medio impulſu,non autem à frigiditate. 260

Vide *Denſitas*.

Sudoris motus ultimi locomotiva virtus ſancitur. 263.

Sudori omni non eſt proprium quòd exeat guttatim. 265

In

In Sudore naturali & critico ſemper accidit quod exeat guttatim. Ibid.
Sudori guttatim exeunti proprium eſt, quòd guttæ ſint rotundæ. 266
Guttæ ſudoris, cur ſint rotundæ, varij opinandi modi referuntur. Ibid.
Sudor criticus quis & quotuplex. Ibid.
Sudor criticus ſalutaris mediam retinet naturam inter omninò naturalem & ſymptomaticum 267
Sudor criticus ſalutaris eſt naturalis ex parte finis, non ex parte cauſæ materialis & efficientis. Ibid.
Sudor criticus naturaliter contingere poteſt, quod pluribus exemplis probatur. 268
Sudor ſanguineus reducitur ad criticum ſalutarem. 269.
Sudor ſanguineus ſimilis eſt hæmorrhagiæ criticæ ſalutari. Ibid.
Sudor ſanguineus ex parte cauſæ efficientis eſt præternaturalis. Ibid.
Sudor ſanguineus licèt à cauſis naturaliter operantibus proveniat, non eſt tamen naturalis. Ibid.
Sudor ſanguineus Chriſti Domini ſine miraculo ſupervenit. 270
Sudor ſanguineus Chriſti Domini fuit ad oſtendendam veritatem humanæ naturæ. Ibid.
Sudor ſanguineus Chriſti Domini ex vehementiſſimis animi paſſionibus contigit. 271
Sudor ſanguineus quibus ex cauſis fiat? 272
Sudor ex Hippocrate eſt liquoris effuſio per poros cutis facta. Ibid.
Sudoris critici ſalutaris ſigna traduntur. 273
Sudorem criticum ſalutarem à ſymptomatico diſtinguentia ſigna dari probatur. 274
Sudori critico ſalutari proprium eſt, quod fiat in die decretorio. 275
Sudores in diebus non decretoriis facti, vel mortem, vel recidivam prænunciant. Ibid.
Sudor criticus fit Salutaris ſicut quælibet alia critica evacuatio. Ibid. in fine
Sudor criticus ut fiat ſalutaris, debent præcedere ſigna coctionis. 277
Sudor criticus ſalutaris debet eſſe copioſus moderatè. 278
Sudor ultra proportionem moderatam fit præternaturalis & ſymptomaticus. Ibid. in fine
Sudorificæ febres quæ? Ibid.
Sudoris ſymptomatici deſcriptio proponitur. 279
Sudoris ſymptomaci referuntur differentiæ. Ibid. in fine.
Sudor ſymptomaticus à ſubſtantiæ modo dictus deſcribitur. 280
Sudor ſymptomaticus à ſubſtantiæ modo dividitur in craſſum & tenuem. Ibid.
Sudor diaphoreticus & ſyncopticus ſub craſſo & tenui continentur. Ibid.
Sudor ſymptomaticus craſſus vel tenuis ex quibus cauſis fiat? Ibid. in fine
Sudores ſymptomatici craſſi & tenues ſunt periculoſi, & cur? 281
Sudoris ſymptomatici aliqualis curatio proponitur. Ibid.
Sudores ſymptomatici ratione quantitatis alij ſunt multi, alij pauci. 282
Sudor multus ſymptomaticus fit plerumque ex copioſa materia. Ibid.
Sudor multus, ſi non terminat morbum, eſt malus Ib.
Sudoris copioſi ſuperflui aliæ referuntur cauſæ. Ibid. 283.
Sudor paucus vel fit in una parte tantùm, vel in pluribus in pauca quantitate, vel in pauco tempore. Ibidem.
Sudor paucus provenit à contrariis cauſis à quibus fit multus, ut explicatur. Ibid. in fine
Ex pauco ſudore ſymptomatico quid prædicendum? 284
Sudor paucus in ſanis quid ſignificet? Ibid. in fine
Sudores à qualitate varias habent differentias. 285
Sudorum præcipuæ differentiæ ratione qualitatis a caliditate & frigiditate ſumuntur. Ibid.
Sudores frigidi & calidi à quibus cauſis procedant. Ibid.
Sudores calidi & frigidi à nimio calore proveniunt. & quomodo id fiat? Ibid.
Sudores calidi ſunt frigidis ſalubriores. Ibid. in fine
Sudoris ſymptomatici frigidi deducitur prædictio. 286.
Sudores calidi & frigidi apparent guſtui diverſi pro diverſis humoribus, à quibus fiunt. 286
Sudor ratione humoris colorem habere poteſt, ſi ſit ſymptomaticus. Ibid. in fine
Sudores à tempore diverſas ſumunt differentias. Ibid. 287.
Sudor in principiis morborum ſemper ex ſe ſymptomaticus eſt. Ibid.
Sudores ſicut aliæ evacuationes in principio ſupervenientes cur inutiles & noxij. Ibid.
Sudor periodicus duplex eſt. 288
Sudor periodicè antecedens acceſſionem, eſt ſymptomaticus lethalis. Ibid.
Sudor in principio paroxyſmi à quibus cauſis procedat. Ibid.

Suffocatio.

Suffocatio uteri q os pulſus habeat. 452

Sybilla.

Sybilla Erithrea de origine Magiæ. 583

Symptoma.

Symptomata alia ſunt propriè talia, alia impropriè. 25.

T.

Temperies Temperamentum.

Temperamentum aliud eſt ſubſtantificum, & aliud qualitativum. 49. in fine

A Temperamento dependent vires. 50

Temperamentum quibus modis lædatur. Ibid.

Nullum temperamentum indicat per ſe ſanguinis miſſionem; ſed naturale permittit, præternaturale impedit. 61. &c.

Temperamentorum variæ qualitates conſiderantur. Ibid. & 63

Temperamentum ſubſtantificum perverſum fere ſemper impedit venæ ſectionem. 62

Temperamentum naturale calidum & ſiccum parum permittit ſanguinis miſſionem. 63

Temperies calida & ſicca apta eſt ad hecticam. Ib.

Temperamentum frigidum & humidum non plenam permittit ſanguinis miſſionem. Ibid.

Temperamentum naturale calidum & humidum magis quam reliqua permittere valet ſanguinis miſſionem. Ibid.

Temperamentum calidum & humidum aptum eſt pro ſpirituum generatione, & vitæ conſervatione. Ibid. cir. fin

Temperamento ſicco quis pulſus debeatur. 448

Temperamentum nec reliquæ circumſtantiæ impediunt quominus homo habeat determinatum naſcendi tempus. 574

Temperantia.

Temperantia in cibis laudata. 663

Temperies.

Temperies calida quos pulſus appetat. 448

Tempeſtas.

Tempeſtates anni diverſos reddunt pulſus. 449

Tempus.

Tempus naſcendi nullum homini eſſe præfixum qui aſſeruerint. 573

Temporis in varias partes diviſio. 576

Tertiana Notha.

In Tertiana Exquiſita ſanguinis miſſionem non eſſe utilem putant nonnulli Recentiores. 118

In Tertiana exquiſita pendente à ſanguine, vel ab humore illi commixto ſanguinis miſſio convenit. 119

Tertiana eſt morbus magnus quatenus cor afficit, &c. Ibid.

De tempore ſanguinem mittendi in Tertiana Exquiſita explicatur Avicenna. 120

Tertianas intermittentes periculo vacare ſemper exiſtimavit Antiquitas. 121

Tertianas perniciosas & lethales reddi deprehendit noſtra ætas. Ibid.

In Tertiana perniciosa purgatio debet præcedere ſanguinis miſſionem. Ibid. in fine

In Tertiana perniciosa præſcribitur tempus ſanguinem mittendi. 122

In Tertiana perniciosa bilis duplex reperitur, quod explicatur. Ibid.

Teſticuli.

Teſticulorum præcipue virorum mirabile artificium & in quem finem. 516

Teſtes nequeunt ſemen emittere quin ſurſum verſus inguina moveantur. 528

Teſtium intra inguina occultatio non impedit generationem. 514

Teſtium intra inguina occultatio non efficit homines ſpadones. Ibid.

Theorica.

Theorica utrum praxi ſit contraria. 501

Theoricam qui adinvenerint & ampliarint. Ibid.

Theorica demonſtrativa diſcenda ante praxim, ex Galeno. Ibid.

Theorica & praxis duo medicinæ crura. Ibid.

Theoricæ in Europa Academiæ plures. Ibid.

Triſtitia.

Triſtitia plerumque fit à cauſis externis doloriſicis. 627.

Triſtitia poteſt accelerare mortem. Ibid.

Triſtitia an ſubſequatur ex quavis melancholia, & quomodo. 627. 628

Tumor.

Tumores ſuperiorum partium ſi complicentur cum bubonibus venereis aut Gonorrhæis, qualiter ſit ſanguis mittendus? inquiritur & reſolvitur. 361

Vide *Indicatio.*

Tumor in principio fluxionis qualem indicet ſanguinis miſſionem regulariter. 359

In tumoribus venereis & bubonibus Gallicis mittitur ſanguis ex pede ob metum retroceſſus. Ibid. in fine & ſeq.

Turgentia.

Turgentiæ definitio ſancitur & explicatur. 153

Turgentiæ ratio humoribus adſcribitur. 154

Turgentiæ ratio in humoribus explicatur. Ibid.

Turgentiæ ratio formalis in humoribus denegatur Ibid.

Turgentia humorum per quid dicatur? 155

Tur-

Digitized by Google

Turgentiæ conditiones adducuntur. Ibid.
Turgentiæ cauſalitas in humoribus aperitur. Ibid. in fine.
Turgentia pituitæ & Melancholiæ denegatur. 156
Turgentia non accidit ſanguini. 157
Turgentia tam objectiva quam analoga flavæ bili poteſt ſupervenire. 158
Turgentia objectiva atræ bili accidit. Ibid.
Turgentia analoga atræ bili non competit. Ibid.
Turgentes humores an & quando purgari debeant vel non? 158. 159. &c.

V.

Vanhelmont.

VAnhelmont quis, & quid de humoribus ſentiat? proponitur. 10. 11.
Vanhelmont purgationis remedium pluribus rationibus abolere nititur. 160
Vanhelmont depingitur, ejuſque inſomnia de Medicina propalantur. 10
Vanhelmont ſanguinis miſſionem ab uſu Medicinæ relegare nititur. 11. 30. 32. 33
Vanhelmont ſanguinem alio nomine Cruorem, & humores Saniem vocat. 164

Vapor.

Vapor elevatus ab aqua an differat ab illa formâ ſubſtantiali, antiqua fuit inter Philoſophos controverſia. 254
Vaporis ex aqua elevati determinatur forma. Ibid.
Vapor ex aqua elevatus in aquam redit. Ibid.
Vapor qui in corpore elevatur ex humorum viventiumve partium humida ſubſtantia habet formam ſubſtantialem diverſam. 255
Vapor ex aqua elevatus non mutat formam ſubſtantialem, benè tamen elevatus à mixtis. ibid. ubi ratio diſparitatis datur. ibid.
Vapor conſtituitur in ſpecie accidentali diverſa ab aqua. Ibid.
Vapor à calore rarefit. 253
Vapor ex quo fit ſudor, eſt verè vapor. Ibid.
Vide *Sudor*
Vapor producitur inducta levitate & raritate circa materiam aqueam. Ibid.
Vapor non generatur ex aqua, ſed ipſe eſt aqua 255.
Vapor quo feratur motu ad tertiam uſque regionem pro ſudore in controverſiam cadit. 257
Vaporum motus partim propria levitate & raritate fit ibid. in fine
Vaporum motum ad tertiam regionem pro Sudore requiſitū coadjuvant viventis facultates. 258. 259.
Vapor eſt quid inutile corpori, & tanquam excrementum petit trudi. 259.
Vaporum concretio per quam abeunt in ſudorem, procedit à cauſis locomotivis, medio impulſu, & non à frigiditate. 260
Vapor delatus ad tertiam regionem, dum mutatur in ſudorem, eodem modo concreſcit, ſicut in pericardio, dum fertur ad illud. Ibid. in fine
Vapor tertiæ regionis eodem modo, concreſcit ſicut fit in vaſis deſtilatoriis. 261
Vapor elevatus pro naturali ſudore ſic denſatur in tertia regione, ſicut denſatur pro critico ſudore in febre ardente. Ibid.

Vena.

Venarum origo conſideratur. 89
Venarum diſcrimen an obſervandum in ſanguine mittendo? Ibid.
Venæ brachij ſunt rami à jugulari orti. Ibid.
Vena jugularis à cava aſcendente procedit. Ibid.
Vena cava aſcendens à jecore ſanguinem ducit. Ib.
Per venas ad uterum tendentes fœtus alimoniam recipit. 90
Venæ ſunt vaſa communia, per quæ fit revulſio. 306
Præter venas ſunt aliæ viæ communes, quibus fit revulſio. Ibid. & ſeq.
Venæ in diverſos uſus propagantur, & ideò inter ſe differunt. 307
De venarum origine antiqua fuit inter Peripateticos & Dogmaticos controverſia. Ibid.
Venarum principium jecori adſcribitur. 308
Vena cava deſcendens prope jecur, eſt major, quàm ipſa cava aſcendens prope cor. Ibid. in fine
Venarum caudices à jecore procedunt & in ipſo implantantur. 300. 310
Vena arterialis licèt venæ retineat nomen, arteriæ retinet ſtructuram. 310
Vena arterialis aliquam habet pulſationem in principio exortus. Ibid.
Vena Porta à jecore ducit originem. 311
Venæ lacteæ cur ita dicantur? Ibid.
Venæ lacteæ ſicut & reliquæ à jecore oriuntur. 312
Venæ lacteæ habent eandem ſtructuram, ſubſtantiæ modum, conformationem & temperiem ac reliquæ. Ibid.
Venæ lacteæ in quem finem ordinentur? Ibid.
Venæ qua ratione inter ſe differant. 313
Venæ quædam à Liene originem ducunt. 314
Vena Splenetica implantatur in trunco venæ cavæ, & ad quid? 315
Venæ hæmorrhoidales unde procedant? 316 in fine.
Venæ hæmorrhoidales aptæ ſunt expurgare ſanguinem redundantem & melancholiam. 317
Venarum apertiones variæ ſunt. in fine.
Quadraginta ſunt venæ in tribus corporis regionibus aptæ ad phlebotomiam. 319.

Venæ

Digitized by Google

Venæ aptæ phlebotomari in qualibet corporis regione enumerantur. Ibid.
In venis inferioris regionis nulla eſt differentia, quæ magis unam quam alteram cogat aperire. 320
Venæ pedis majorem habent ſocietatem cum venis o tis à cava deſcendente. 332
Venæ brachij cum venis cavæ deſcendentis. Ibid.
Venæ hæmorrhoidales cum venis portæ. Ibid.
Venarum Meſeraicarum uſus. 370
Venæ Meſeraicæ non deſerviunt pro chylo in jecur deſerendo. 371
Venæ lacteæ antiquis aliquibus ignotæ. 371. in fine
Venæ portæ anatomica hiſtoria ex Andrea Laurentio. 509. & ſeq.
Item ex Valverda. 510
Venarum hæmorrhoidalium uſus. 633

Venenum.

Veneno utentium notabiles calliditates. 614
Venenorum diverſa genera. Ibid.
Venenum inditum inſtrumento lædenti majorem vim habet quàm epotum. 616

Venter.

Ventris adſtrictio & variæ illius obſervationes. 684
Ventris adſtrictio à quibus cauſis provenire poteſt. Ib.
Ventris adſtrictio vel lubricitas quid indicent. 686. & ſeq.
Ventris adſtrictionis varia incommoda, & plures obſervationes. Ibid. & 687
Ventris unicuique adſtrictioni quæ curatio adaptanda. 689
Ventris adſtrictiones diverſæ, & varia illarum remedia, & compoſitiones. Ibid. & 790. 691. 692

Venus.

Veneris abſtinentia quid incommodi pariat. 83
Nimius veneris uſus poteſt impedire ſanguinis Miſſionem. Ibid.
Veneris uſus inter res non naturales cenſetur. Ibid.
Veneris uſus immoderatus magna parit incomoda. Ibid. in fine

Ver.

Ver magis coindicat ſanguinis miſſionem quàm reliqua anni tempora. 68
Veris tempore vires magis robuſtæ ſunt. Ibid.
Veris tempeſtate aſtrorum influxus ſunt benigniores. Ibid.
Veris temperies eſt calida & humida. Ibid.
Vere aptiùs celebratur purgatio, quàm aliis temporibus, dum illius imminet neceſſitas. 184
Vere non eſt purgatio exercenda ſi morbi præcavendi reliquorum anni temporum intemperiem ſequantur. Ibid. in fine

Vigilia.

Vigilia inter res non naturales reponitur. 81. 82.
Vigiliæ commoda. Ibid. Vigiliæ nimiæ incommoda. 82 Vigiliæ nimiæ valent impedire ſanguinis miſſionem. Ibid.

Vinum.

Vinum hominibus in potum conceſſum an habeat nutriendi vim. 648. Vina medicata diverſa. Ibid. & 649. Vinum etſi largo modo poſſit dici alimentum non eſt tamen propriè cibus. 650. Vini uſus immoderatè ſumpti valde lædit ſanitatem. 664.

Vir.

Viri mulieribus multo majores ac vehementiores pulſus habent. 448.

Vires.

Vires ſunt id quo eliciuntur actiones neceſſariæ pro eſſe & operari viventis. 49 Vires à temperamento dependent. Ibid. & ſeq. A viribus non ſumitur indicatio per ſe ad mittendum ſanguinem. Ibid.
Vires reponuntur inter ea quæ noſtrum corpus adintegrant, & nobis ſunt ſecundum naturam. Ibid.
Vires qua ratione indicent ſanguinis miſſionem? declaratur Ibid. & 51.

Vita.

Vita conſiſtit in immanentia motus. 404

Vivens.

Viventium ſine alimento varia exempla proponuntur. 664.

Vlcus.

Vlcus in utero varium, 570. in fine. Vlceris locus in utero Ibid. & 571. Vlcus uteri quodcumque periculoſum. Ibid. in fine. Vlceri in interna uteri parte, quomodo & quæ applicentur remedia. Ibid. Vlceribus uteri diverſis diverſa proficua remedia. 572.

Vnguentum.

Vnguenti Armarij quanta ſit virtus ad capitis vulnera curanda. 620.

Vterus.

Vterus ſexcentorum morborum cauſa 550. Vteri inflammationis cauſæ, & quæ illius prima curatio. 570. Vide *Inflammatio.*
Vteri diverſitas in fœminis non indeterminatum facit homini naſcendi tempus. 575. Vteri geſtationes à morboſis procreatæ cauſis. 601. Vteri geſtatio inſolita, accidentia illi ſupervenientia. Ib. Vterus vas fœtum conſervans variæq; illius denominationes 601. Vterus tumens non eſt prægnantiæ naturalis infallibile ſignum 606. Vteri geſtationes diverſæ monſtruoſæ ex utroque genitæ ſemine. 608. Vteri geſtationes ex diverſis ſubſtantiis. 610

Vulnus.

Vulnerum capitis eſſentia & differentiæ proponuntur. 613. Vulnera capitis tam ſimplicia, quàm compoſita curandi varij modi. 616. 617. Vulnera capitis curandi, Magati, & aliorum modus. 618. in fine. Vulneri venenoſo qualis curatio utilis. 622. 623

FINIS INDICIS TOMI II.

A01 1481125 146 1124

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

D. 91.

XXI
C.4

Digitized by Google